

DOCUMENTE PRIVIND REVOLUȚIA DE LA 1848 ÎN ȚĂRILE ROMÂNE

C. TRANSILVANIA

VOL. VII

17–26 iunie 1848

URKUNDEN DER REVOLUTION VON 1848
IN DEN RUMÄNISCHEN FÜRSTENTÜMERN

C. SIEBENBÜRGEN

BAND VII

17–26 Juni 1848

DOCUMENTS ON THE 1848 REVOLUTION
IN THE ROMANIAN PRINCIPALITIES

C. TRANSYLVANIA

VOL. VII

17–26 June

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIŢ" DIN CLUJ-NAPOCA

DOCUMENTE PRIVIND REVOLUŢIA DE LA 1848 ÎN ŢĂRILE ROMÂNE

C. TRANSILVANIA

VOL. VII

17–26 iunie 1848

VOLUM ÎNTOCMIT DE:

M. BODOR, L. BOTEZAN, G. NEAMŢU, E. COSMA, I. CHINDRIŞ, S. MANDRUŢ

CU UN CUVÂNT INTRODUCTIV DE ACAD. CAMIL MUREŞANU

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Bucureşti, 2005

Copyright © Editura Academiei Române, 2005.
Toate drepturile asupra acestei ediţii sunt rezervate editurii.

Adresa: EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5,
050711, Bucureşti, România
Tel. 4021-318 81 46,4021-318 81 06
Fax 4021-318 81 46
e-mail: edacad@ear.ro
web: www.ear.ro

Referenţi: prof. univ. dr. NICOLAE BOCŞAN, dr. DUMITRU SUCIU

Au colaborat: V. Rus, S. Benkö, Á. Egyed, H. Mureşanu, I. Bolovan, K. Schmidts.
Documentele în limba maghiară au fost selectate pentru publicare de către Á. Egyed.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Documente privind Revoluţia de la 1848 în Ţările Române. - Bucureşti: Editura Academiei Române, 1979-
vol.
ISBN 973-27-0304-0
C. Transilvania: vol. 7: 17-26 iunie / M. Bodor, L. Botezan, G. Neamţu, ...; cuv. introductiv de acad. Camil Mureşanu. - 2005. - ISBN 973-27-1077-2

I. Bodor, Marghiola
II. Botezan, Liviu
III. Neamţu, Gelu
IV. Mureşanu, Camil (pref.)

94(498)"1848"(093.2)

Redactor: MIHAI POPA
Tehnoredactor: SILVIA DEOCLEŢIAN
Coperta: GIGI GAVRILĂ

Bun de tipar: 19.01.2005. Format: 16/70 × 100.
Coli de tipar: 52,50.
C.Z. pentru biblioteci mari: 9 (498) «1848» (00-12).
C.Z. pentru biblioteci mici: 9.

Imprimat în România

CUVÂNT INTRODUCTIV

Pe măsura înaintării în timp, de la crucialele momente din luna martie, evenimentele anului 1848 devin tot mai numeroase, mai dense, fapt evidenţiat şi prin numărul documentelor în care ele sunt consemnate. Este explicabil, aşadar, că acest al VII-lea volum de *Documente privind revoluţia de la 1848 în Ţările Române,* Seria C. *Transilvania* acoperă cel mai mic număr de zile (doar 9, de la 17 la 26 iunie), în comparaţie cu oricare din volumele anterioare ale colecţiei.

Pe aceste nouă zile le-am numi: „revoluţia în mers către război civil". Formulă valabilă pentru evoluţia globală a relaţiilor dintre Curtea Vieneză, guvernul maghiar de curând format – ce încă mai acceptă să fie doar autonom, dar trepidează în aşteptarea ocaziei de a se proclama independent –, şi mişcările tuturor naţionalităţilor din Imperiu, toate în urmărirea propriilor drepturi, însă cu metode şi tactici diverse, unele chiar adverse.

Este ajunul declanşării unui tragic deznodământ, împingând politicul înspre luptă armată – deznodământ prevăzut şi pregătit de unii, abătut fatal peste alţii şi silindu-i a adopta măsuri de apărare.

„Saltul în tenebre" e precipitat, zi după zi, de bruscarea evenimentelor prin actele unilaterale ale guvernului maghiar constituit la Pesta, în alianţă cu elementele naţionaliste, în primul rând nobiliare, ale minorităţii maghiare din Transilvania.

Sub acoperirea, nu lipsită de atractivitate şi de justificare, a desfiinţării iobăgiei şi a proclamării drepturilor politice şi civile egale pentru toţi cetăţenii, fără vreo discriminare, conducătorii revoluţiei maghiare îndreaptă acţiunea lor spre obiectivul de căpetenie: independenţa Ungariei şi unificarea tuturor teritoriilor reunite odinioară sub autoritatea coroanei Sfântului Ştefan.

Documentele volumului de faţă reflectă, într-o mare parte a lor, direct sau indirect, consecinţele extinderii asupra Transilvaniei, de către Dieta de la Cluj de la sfârşitul lunii mai, a reformelor social-politice proclamate anterior (în martie-aprilie) pentru Ungaria şi, cu deosebire, a hotărârii de unificare a Transilvaniei cu Ungaria.

Aceste consecinţe sunt vizibile aproape imediat după anunţarea rezoluţiilor Dietei de la Cluj. În documentele dintre 17–26 iunie ele apar ca o prelungire a conţinutului actelor din volumul anterior (al VI-lea), cuprinzând zilele de 5–16 iunie.

În primul rând, tulburarea stârnită printre țărani de anunțarea desființării iobăgiei, înțeleasă în fel și chip de eventualii beneficiari de o parte, și de „păgubași", de alta. Consemnarea anchetei asupra tragediei de la Mihalț, soldată cu 12 morți dintre țărani, este edificatoare prin caracterul ei părtinitor: morții au fost vinovații! ...

Agitații pretutindeni, refuzul prestării pe mai departe a serviciilor iobăgești, apeluri la forță armată din partea proprietarilor, indispuși de pierderile materiale și panicați de spectrul unei răzmeriție populare.

În Munții Apuseni, Avram Iancu și Simion Balint nu sunt departe de a dezlănțui o asemenea mișcare. Cu prilejul adunării unei cete de moți înarmați, apare un fenomen de psihologie a mulțimilor, întâlnit în revoluțiile de pretutindeni, în faza lor inițială, încă tulbure: zvonurile alarmante care pun pe oameni în mișcare, ca pentru a se apăra de un dușman misterios. Să fi fost din partea lui Iancu o tactică spre a-și da seama de capacitatea moților săi de a se mobiliza? Fapt este că satele din jurul Câmpenilor sunt în alertă, la veștile necontrolate că în munți au pătruns – nu se știe bine – bande de tâlhari sau voluntari din temutele gărzi secuiești.

În câteva zile lucrurile se liniștesc, dar e rândul autorităților să se mențină în alarmă și să procedeze la anchete, spre a da de sursa tulburărilor.

În prezența acestei fierberi subterane, izbucnind la suprafață ba într-un loc, ba într-altul, se cere din multe părți instituirea stării de asediu (statariul) și se aprobă în cele mai multe cazuri, selectiv, pe comitate.

Devin mai frecvente arestările de preoți români (suspectați, ca principali agitatori împotriva „Uniunii"), printre care tatăl lui Al. Papiu-Ilarian. În genere, românii, în corespondențele oficiale și particulare, sunt tot mai des calificați ca niște probabili provocatori de război civil și se propun restricții în a li se acorda drepturi politice, care i-ar încuraja în atitudinea reticentă față de autoritatea maghiară.

O notă diametral opusă acestor opinii e conținută într-un raport al consulului prusian din Principate, Richthoffen, care, îndemnat, desigur, și de sentimente antițariste, trasează o perspectivă optimistă viitorului poporului român, într-un stat de câteva milioane, care să-l cuprindă în întregime.

O speranță identică exprima Constantin Romanu Vivu, făcând aluzie la imaginea istorică a Daciei.

Problema atitudinii față de „Uniunea" Transilvaniei cu Ungaria, unilateral adoptată de Dieta de la Cluj, transpare în documentele volumului sub aspecte mai numeroase decât doar acela al fruntașilor românilor, opozanți – în mare parte – potrivit hotărârilor adunării lor naționale de la Blaj.

Reticențe și ambiguități se identifică în atitudinea comunității săsești. Brașovul și zona apropiată lui înclină spre uniunea cu Ungaria. Sibiul și scaunele învecinate sunt potrivnice, mai ales sub forma unor condiționări ale acceptării actului dietal de la Cluj.

Nu lipsesc unele sporadice semnalări de disensiuni pe această temă între grupuri maghiare radicale și conservatoare. Secuii, în parte, se opun desființării organizării lor militare, pe regimente proprii, și încadrării lor în gărzile cetățenești maghiare, întrucât – chiar dacă protestele lor nu spun clar lucrul acesta – libertatea de decizie asupra angajamentelor lor militare le era, practic, anulată, ei devenind subordonați ministerului de război de la Pesta.

Par, în schimb, a se desfășura în ritm susținut măsurile administrative care confirmă desființarea organizării politice separate a Transilvaniei de Ungaria. Cea mai răsunătoare a fost desființarea cunoscutei Cancelarii aulice transilvane, organul central din compunerea Cancelariei de la Viena, care, cam de un secol și jumătate, superviza problemele Transilvaniei. Competențele sale sunt preluate în cea mai mare parte de ministerul de interne al proaspăt constituitului guvern maghiar.

Cu insistență, și totodată cu rafinament, procedează același guvern în a-și asigura punerea la dispoziția sa a resurselor militare ale Transilvaniei – oameni, armament, bani – pe care le vrea deplasate cât mai masiv și cât mai repede în Ungaria. Se întrevede, în subtextul documentelor în cauză, confuzia Comandamentului militar austriac – dezorientatul general Puchner și ceva mai treazul său adjunct, Pfersmann. Amândoi sunt derutați de carența de autoritate a Vicnei, care nu le impune explicit respectarea dispozițiilor ei, ci, prin recunoașterea guvernului maghiar și a uniunii Transilvaniei cu Ungaria, lasă deschisă alternativa de a se da curs cererilor acestui guvern, sau de a le refuza ori temporiza.

Blamul din partea istoricilor se abate greu asupra lui Puchner – evident, un incapabil – dar vinovată de ambiguitatea situației a fost și naivitatea Curții imperiale de a crede că recunoașterea guvernului maghiar era o soluție conciliatorie. Ea nu-și dădea seama că acesta mergea cu toate pânzele desfășurate către ruptura cu Austria. De aci, placiditatea cu care comandanții militari din Transilvania furnizau mijloace de luptă acelora care le solicitau spre a le mobiliza împotriva lor și a autorității imperiale. În vara lui 1848 Curtea de la Viena și Comandamentul austriac din Transilvania par a voi să exemplifice butada, cu un sâmbure de adevăr în neadevărul ei: „Revoluțiile nu le câștigă popoarele, ci le pierd guvernele!"

Ceva mai anevoie se desfășoară operațiunea strângerii impozitelor și a dirijării rezultatelor ei către autoritatea politică pestană. Motivațiile nu reies cu totul limpede din documente: ni se pare că era vorba mai ales de declinul eficienței organelor de resort, precum și de tentația de sustragere de la obligații a contribuabililor, într-o situație „de tranziție" ce se anunța haotică.

Împotrivirea țăranilor de a mai presta obligațiile față de proprietari are, firește, motivații mai adânci, dar prilejuite și de aceeași situație fluidă pe care nobilii, prin repetate apeluri la asistență militară, caută să o „aducă la ordine".

Dorință tot mai greu de realizat: protestele împotriva „Uniunii" se înmulțesc, la fel și cele împotriva falsificării alegerilor pentru Dieta de la Pesta, organizate ca aplicare a legii uniunii.

Dar şi printre români se resimt unele incertitudini. Acţiunea lui Eftimie Murgu în Banat e suspectată de lipsă de loialitate naţională, episcopul Lemeni e greu de descifrat, în atitudinile sale contradictorii. Într-un document din cele de faţă, el afişează teamă de prozelitismul ortodox, care ar fi încurajat de mersul tulbure al evenimentelor.

De pe la hotarele Principatului, răbufnesc veştile despre tot mai activa luptă armată a sârbilor, ostilă guvernului maghiar, dar periclitând şi situaţia politică şi confesională a românilor bănăţeni. Apoi pătrunderea trupelor ţariste în Moldova, cu perspectiva ocupării în întregime a Principatelor Dunărene, epidemia de holeră adusă şi de astă dată în furgoanele armatei ruse, prezenţa – considerată cu destulă suspiciune – a unor grupuri de boieri români la Braşov, refugiaţi de dinaintea epidemiei, a ocupaţiei străine şi chiar a tulburărilor interne izbucnite în Muntenia. Peste doar câteva zile însuşi domnitorul Gheorghe Bibescu se va număra printre refugiaţi, la Braşov.

Nu ne aflăm încă, în acest volum, în faţa unei documentări care să ne limpezească pe deplin drumurile viitoare ale evenimentelor. Ea ne lasă posibilitatea, presupunând că n-am cunoaşte urmarea, să mai credem în anumite alternative. Dar, în orice caz, prin strădania colaboratorilor Institutului „George Barit", e un nou pas către dobândirea imaginii de ansamblu, corecte istoriceşte, asupra Revoluţiei de la 1848.

Camil Mureşanu

LISTA PRESCURTĂRILOR

Andics, *A nagybirtokos arisztokrácia...* = Andics Erzsébet, *A nagybirtokos arisztokrácia ellenforradalmi szerepe 1848-49-ben*, II, Budapesta, 1952.

Bariţiu, *Părţi alese...* = George Bariţ, *Părţi alese din istoria Transilvaniei*, I-II, Sibiu, 1889-1891.

Bözödi, *Erdély szabadságharca ...* = Bözödi György, *Erdély szabadságharca az 1848-49-i hivatalos iratok, levelek és hírlapok tükrében*, Cluj, 1945.

Cheresteşiu, *Adunarea naţională ...* = Victor Cheresteşiu, *Adunarea naţională de la Blaj 3-5 (15-17) mai* 1848, Bucureşti, 1966.

Deák, *1848...*= Deák Imre, *1848. A szabadságharc története levelekben. Ahogyan a kortársak látták*, Budapesta, f.a.

Dragomir, *Studii şi documente...*= Silviu Dragomir, *Studii şi documente privitoare la revoluţia românilor din Transilvania în anii 1848-49*, I-II, Sibiu, 1944; III, Cluj, 1946.

Ember, *Iratok...*= Ember Győző, *Iratok az 1848-i magyarországi parasztmozgalmak történetéhez*, Budapesta, 1881.

Jakab, *Szabadságharcunk történetéhez...* = Jakab Elek, *Szabadságharcunk történetéhez. Visszaemlékezések 1848 – 1849-re*, Budapesta, 1881.

Păcăţian, *Cartea de aur...*, vol. I. = Victor Păcăţian, *Cartea de aur sau luptele politice naţionale ale românilor de sub Coroana Ungară*, ed. a II-a, Sibiu, 1904.

Pap, *Okmánytár...* = Pap Dénes, *Okmánytár Magyarország függetlenségi harczának történetéhez 1848-49-ben*, I, Pesta, 1868.

Papiu, *Istoria Românilor ...* = Alexandru Papiu Ilarian, *Istoria Românilor din Dacia Superioară*, I-II, Viena, 1852; vol. III, editat de Şt. Pascu, Sibiu, 1944.

Arhive

Arh. Naţ. Rom., D.J. = Arhivele Naţionale Române, Direcţia Judeţeană (din localităţile respective).

Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. F.46. G.P., = Arhivele Statului Budapesta, Gubernium Transylvanicum (in Politicis).

Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. F.37. G.Pr., = Arhivele Statului Budapesta, Gubernium Transylvanicum elnöksége (Praesidialia).

Arh. Naţ. Magh. Budapesta, Fond. N. 70. = Archivum Regni. Diaeta anni 1848-1849.

Foto = Fototeca Colectivului pentru editarea volumelor de documente privind Revoluţia de la 1848-1849 din Transiulvania, din cadrul Institutului de Istorie „George Bariţ", Cluj-Napoca.

Xerox = Colecţia de documente „Silviu Dragomir" a Colectivului de istorie modernă („1848") din cadrul Institutului de Istorie „George Bariţ", Cluj-Napoca.

Colecţia de documente „Silviu Dragomir" a Colectivului de istorie modernă („1848") din cadrul Institutului de Istorie „George Bariţ", Cluj-Napoca.

Biblioteci

B.A.R., Bucureşti, Ms. rom. = Biblioteca Academiei Române din Bucureşti. Manuscrise româneşti.

REZUMATELE DOCUMENTELOR

1. *Cluj, 17 iunie 1848.* Proclamaţia gubernială în 14 puncte prin care se vestea intrarea în vigoare la 18 iunie a legii agrare votată de Dieta stărilor privilegiate a Transilvaniei la 6 iunie, după modelul celei din Ungaria. Potrivit prevederilor legii, cu data de 18 iunie, ţăranii iobagi deveneau oameni liberi, scutiţi de robote, dijme şi taxe faţă de stăpânii lor. Totodată se transformau în proprietari deplini ai loturilor sau sesiilor lor, asupra cărora nu avuseră până atunci decât drept de folosinţă. Li se cerea însă să respecte şi dreptul de proprietate al nobililor asupra părţilor alodiale ale moşiilor care rămâneau în stăpânirea lor.

2. *Cluj, 17 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către Stările privilegiate din Trei Scaune. Le anunţă că, potrivit ordinului gubernial din 7 iunie, dregătoriei scăunale i se vor trimite suficiente exemplare cu instrucţiunile explicative ale proiectului de lege despre desfiinţarea raporturilor urbariale pentru a fi împărţite atât proprietarilor nobiliari, cât şi ţăranilor urbarialişti. Persoane corespunzătoare se vor delega în fiecare localitate scăunală pentru a da lămuririle necesare referitoare la aceste instrucţiuni.

3. *Cluj, 17 iunie 1848.* Comitele suprem şi prim notarul comitatului Cluj către Guberniul Transilvaniei. Îi solicită ca, odată cu desfiinţarea relaţiilor urbariale, să mijlocească adoptarea unei legi care să protejeze interesele proprietarilor nobiliari în raporturile lor cu arendaşii.

4. *Pesta, 17 iunie 1848.* Secretarul primului ministru ungar Batthyányi către directorul cancelariei palatinului Ştefan. Îi recomandă să răspundă comandantului suprem al armatei din Transilvania că palatinul Ştefan consideră oportun să se mai aştepte câteva zile până ce se va numi un comisar regal plenipotenţiar, pentru a se clarifica situaţia de acolo.

5. *Budapesta, 17 iunie 1848.* Palatinul Ştefan şi ministrul de interne ungar Szemere către baronul Apor, locţiitorul cancelarului aulic de la Viena. Îl informează că, întrucât suveranul a sancţionat legea uniunii la 10 iunie, începând cu această dată Cancelaria aulică a Transilvaniei se desfiinţează şi, deci, îşi încetează activitatea, prerogativele ei trecând ministerelor de resort ale Guvernului Ungariei.

6. *Budapesta, 17 iunie 1848.* Ministrul de finanţe de la Pesta, Kossuth Lajos, către comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Transilvania, baronul Perényi Zsigmond. Îi trasează sarcina ca, după sancţionarea legii uniunii, să ia măsuri în înţelegere cu trezorierul de la Sibiu, pentru ca veniturile suplimentare ale Ardealului în aur, argint şi monede din aceste metale, să nu mai fie trimise ca până acum la Viena, ci la Pesta. Ele erau necesare pentru a servi la acoperirea valorii bancnotelor de unu şi doi florini ce urmau să fie emise de Guvernul Ungariei.

7. *Cluj, 17 iunie 1848.* Guvernatorul Transilvaniei, grofui Teleki József, către comisia gubernială trimisă la Abrud pentru a investiga mişcările moţilor din Munţii Apuseni. O informează despre petiţia semnată de preoţii români din Abrud, Câmpeni, Cărpiniş, Vidra, Bucium şi alte localităţi, citită în şedinţa Guberniului, prin care se cerea să nu se trimită armată, fiindcă în regiunea muntoasă nu exista pericolul unei răscoale. Dacă cererea le va fi îndeplinită, semnatarii garantau că liniştea şi ordinea nu vor fi tulburate la Abrud şi împrejurimi.

8. *Cluj, 17 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către Kozma Pál, preşedintele comisiei guberniale de la Abrud. Îl înştiinţează că, din motive pe care nu le cunoaşte, promisiunea referitoare la detaşarea

unei forţe militare la Abrud, pentru a-i sta la dispoziţie, încă nu s-a realizat. Îl asigură însă că 200 de soldaţi sunt gata să pornească spre Abrud.

9. *Cluj, 17 iunie 1848.* Comitele suprem al comitatului Cluj, Matskási Pál, către guvernatorul Teleki. Îi semnalează ştiri neliniştitoare din plăşile Răzoare şi Gilău prilejuite de răspândirea unor apeluri şi manifeste, pe care le atribuie Comitetului Naţional Român de la Sibiu şi le consideră dăunătoare autorităţii comitatense. De aceea a poruncit comitetelor de securitate publică din cele două plăşi să-i depisteze pe cei ce le-au răspândit şi să-i pedepsească. În plus, judelui nobiliar al plăşii Gilău îi ordonă să cerceteze şi să-i raporteze despre evenimentele de la Someşul Rece şi Someşul Cald.

10. *Cluj, 17 iunie 1848.* Guberniul ardelean către comitele suprem al comitatului Cluj. Îi confirmă primirea petiţiei locuitorilor Dumitru Contraş şi Melinte Olteanu din Boju. În numele consătenilor, ei solicită retragerea unităţii militare din comuna lor, trimisă de comitetul pentru păstrarea ordinii, motivând că la ei nu sunt agitatori. Dar la această cerere Guberniul a răspuns, ordonându-i comitelui să folosească la nevoie armata pentru a-i descoperi pe cei vinovaţi de periclitarea liniştii şi ordinii.

11. *Cluj, 17 iunie 1848.* Guberniul ardelean către prim judele diriguitor al comitatului Târnava. La raportul din 14 iunie îi răspunde, că nu i se putea satisface solicitarea de a nu se retrage unitatea de grăniceri secui din comitat la Dumbrăveni. În caz de necesitate va fi retrimisă oriunde va fi nevoie.

12. *Târgu Mureş, 17 iunie 1848.* Consiliul oraşului Târgu Mureş către Guberniul Transilvaniei. Solicită aprobarea instituirii judecăţii statariale pentru a se preveni agitaţiile ce puteau periclita siguranţa persoanelor şi a averilor.

13. *Sibiu, 17 iunie 1848.* Comesul Universităţii săseşti, Franz Salmen, către guvernatorul Teleki. Îl asigură că a intenţionat să răspundă invitaţiei pe care i-a adresat-o la 11 iunie, dar membrii gărzii cetăţeneşti i-au cerut să nu facă deplasarea la Cluj, până nu va fi sancţionată legea uniunii. Totodată dădea expresie indignării cetăţenilor Sibiului, faţă de prezenţa în oraş a comisiei guberniale fără asentimentul lor şi de asemenea faţă de modul cum au votat legea uniunii în dietă proprii deputaţi.

14. *Sibiu, 17 iunie 1848.* Feldmareşalul Pfersmann, locţiitorul comandantului suprem al armatei din Transilvania, către guvernatorul Teleki. Îl atenţionează că, potrivit raportului colonelului Sombori din 14 iunie, grănicerii secui refuză să mai efectueze paza graniţei în urma votării de către Dieta de la Cluj a legii prin care regimentele secuieşti urmau să se transforme în gărzi naţionale maghiare. De aceea, îl roagă să intervină ca, până la sancţionarea legii, grănicerii să-şi îndeplinească îndatoririle lor.

15. *Buda, 17 iunie 1848.* Căpitanul Steiner către feldmareşalul Puchner, comandantul suprem al armatei din Transilvania. Îi raportează că a comunicat Guvernului ungar acceptul său privind folosirea trupelor ce-i sunt subordonate la asigurarea liniştii şi ordinii publice.

16. *Sibiu, 17 iunie 1848.* Comesul Universităţii săseşti către Magistratul oraşului şi districtului Braşov. Îi aduce la cunoştinţă că la cererea de a i se restitui tunurile depozitate în cetatea de la Alba Iulia, Comandamentul suprem al armatei a răspuns că nu există nici un document care să ateste că acestea ar fi aparţinut cândva Braşovului.

17. *Braşov, 17 iunie 1848.* Proces verbal luat în şedinţa Magistratului braşovean cu ocazia discutării propunerii Consiliului din Sighişoara referitoare la organizarea unei consfătuiri a reprezentaţilor jurisdicţiilor săseşti care să aibă loc în 21 iunie la Mediaş. Dreptul de a organiza o astfel de consfătuire aparţinea însă comesului Universităţii săseşti. Lui trebuia transmisă propunerea, cu precizarea că întrunirea era necesară pentru a se desemna o delegaţie în sprijinul deputaţilor saşi care, prin intervenţiile lor în viitoarea dietă comună, să susţină interesele naţiunii săseşti cu ocazia discutării încorporării Ardealului în regatul ungar.

18. *Zlatna, 17 iunie 1848.* Judele nobiliar Tövissi Gergely, către comisia gubernială de la Abrud. O înștiințează că împreună cu protopopul Grigore Mihali l-a găsit pe preotul Simion Balint la hangiul Gheorghe Marc. Protopopul a garantat că Balint se va prezenta în fața comisiei la data fixată.

19. *Bistra, 17 iunie 1848.* Notarul public Meltzer Antal către avocatul Avram Iancu. Îi cere să prezinte în scris comisiei guberniale de la Abrud, conținutul cuvântării rostită în fața celor prezenți la târgul de la Câmpeni. Îi pretinde, de asemenea, să anuleze chemarea adresată populației de a se aduna înarmată la Câmpeni, pentru a nu i se aduce acuza de tulburător al liniștii și ordinii publice.

20. *Baia de Criș, 17 iunie 1848.* Vicecomitele comitatului Zarand, Hollaki Albert, către comisia gubernială de la Abrud. O anunță că l-a arestat și interogat pe Teodor Cristea din Vidra, întrucât, cu ocazia târgului săptămânal de la Hălmagiu din 10 iunie, i-ar fi îndemnat pe cei cu care a stat de vorbă la o răscoală contra maghiarilor. Împreună cu anunțul trimitea și interogatoriul la care l-a supus pe țăranul menționat.

21. *Abrud, 17 iunie 1848.* Un număr de 11 locuitori din Abrud se oferă chezași ai concetățenilor lor Csányi János și Horváth András, în petiția pe care o înaintează comisiei guberniale, pentru a fi eliberați din arestul preventiv.

22. *Budiu de Câmpie, 17 iunie 1848.* Prim judele nobiliar Gaál Samuel către comitele suprem al comitatului Turda, groful Thoroczkai Miklós. Îi raportează că fiul preotului din Budiu n-a mai dat pe acasă din săptămâna Paștilor și de aceea nu l-a putut aresta. L-a arestat în schimb pe tatăl său și-l trimite sub escortă la Turda pentru a fi interogat.

23. *Budiu de Câmpie, 17 iunie 1848.* Proces verbal al interogatoriului la care a fost supus preotul greco-catolic Ioan Pop din Budiu împreună cu 12 martori. La întrebările ce i s-au pus în legătură cu fiul său Alexandru Papiu Ilarian, preotul a răspuns că nu l-a mai întâlnit de la Adunarea din 15-17 mai de la Blaj, deoarece acolo a fost ales secretar al Comitetului Național care și-a stabilit sediul la Sibiu. Acuzele ce i se aduceau că ar fi instigător, le respingea, deoarece și-a îndemnat enoriașii să-și îndeplinească slujbele iobăgești până ce vor fi desființate în mod oficial. Recunoștea însă că s-a pronunțat împotriva uniunii, fiindcă la Blaj s-a hotărât ca românii să n-o recunoască, până ce nu se vor putea pronunța în privința ei prin proprii reprezentanți. Dintre cei 12 martori, doi români și doi maghiari au formulat, în răspunsurile lor, acuze, fie la adresa preotului, fie la aceea a fiului său, în legătură cu: atitudinea lor antiunionistă; amenințări pe care le-ar fi proferat contra maghiarilor și secuilor; îndemnurile la înarmarea poporului etc.

24. *Șomcuta Mare, 17 iunie 1848.* Preoții greco-catolici din Satulung, Nușeni, Hideaga și Arieșul de Pădure către comitetul pentru păstrarea ordinii din districtul Chioar. Îi solicită sprijinul în favoarea preoților români, pentru ca, după desființarea iobăgiei, să li se asigure și lor aceeași retribuție de către enoriași, ca și celor calvini maghiari, până ce se va împlini promisiunea Guvernului ungar referitoare la salarizarea clerului de către stat, indiferent de confesiune.

25. *Cluj, 17 iunie 1848.* Declarația tinerilor maghiari, susținători ai Dietei stărilor privilegiate de la Cluj, contra căpitanului Jósika János, pe care-i considerau exponent al intereselor cercurilor conservatoare și trădător al patriei.

26. *Baia de Arieș, 17 iunie 1848.* Notarul sătesc Iosif Moga din Baia de Arieș către fratele său Alexandru. Îi exprimă părerea de rău față de știrile apărute în ziarele maghiare în legătură cu înfrângerea suferită de "frații" italieni în lupta lor pentru eliberarea și unificarea națională.

27. *Saciova, 17 iunie 1848.* Declarația nemeșului Budai Ferenc adresată iobagilor săi prin care le recunoaște dreptul de proprietate asupra pământurilor urbariale și le urează să le folosească în pace. Totodată îi vestește că le lasă în folosință și pământurile alodiale până când comisia urbarială le va restitui fiilor săi, cu condiția ca până atunci fie să le presteze după ele zile de muncă, fie să le plătească sumele bănești cu care se vor înțelege.

28. *Lugoj, 17 iunie 1848.* Manifestul lui Eftimie Murgu prin care îi cheamă pe românii bănățeni să participe la adunarea națională de la Lugoj din 27 iunie.

29. *Timișoara, 17 iunie 1848.* Episcopul sârb al Timișoarei, Panteleimon Jivcovici, către comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Banat, Vukovics Sebö. Îi reclamă pe avocații Emanuel Gojdu și Eftimie Murgu că au inițiat o adunare cu menirea de a hotărî: separarea ortodocșilor români de cei sârbi; delimitarea fondurilor bisericești comune; transformarea Banatului într-o provincie românească. Îl roagă s-o interzică, fiindcă nu ar fi legală și pentru a se evita eventuale ciocniri între români și sârbi.

30. *Budapesta, 17 iunie 1848.* Ministrul de război din Guvernul ungar, Mészáros Lázár, către prezidiul Comandamentului suprem al armatei din Banat. Îi aduce la cunoștință că în cadrul Comandamentului se va înființa un departament pentru regiunea de graniță bănățeană care-i va fi subordonată. În vederea consitituirii detașamentului îi cere să-i trimită o listă cu ofițerii capabili să ocupe funcții la nivelul conducerii acestuia.

31. *Oradea, 17 iunie 1848.* Circulara episcopului Vasile Erdeli adresată protopopilor și preoților din Dieceza greco-catolică orădeană. Le vestește ținerea unui sobor diecezan la Oradea pe data de 27 august, în vederea pregătirii participării la consfătuirea înalților prelați romano – și greco-catolici, care va avea loc în toamnă, la Budapesta. În prealabil fiecare protopopiat va organiza o consfătuire a preoților pentru a formula doleanțe care să fie prezentate soborului. Cu ocazia soborului urma să se discute, între altele, problema înființării unui seminar teologic pentru pregătirea viitorilor preoți și aceea a unei preparandii în vederea formării învățătorilor necesari școlilor primare.

32. *Oradea, 17 iunie 1848.* Șpanul domenial din Lupoaia către Episcopia romano-catolică de la Oradea. O informează că nu găsește nici pe bani zilieri care să lucreze la săpatul și legatul viilor, din cauza unor agitatori.

33. *București, 17 iunie 1848.* Consulul Timoni către Ministerul austriac de Externe. Îi raportează despre: anunțarea comisarilor turc și rus în legătură cu nota generalului Pfersmann; revenirea la București a prințului Bibescu, ca urmare a somației generalului Duhamel; sosirea la Iași a lui von Kotzbue; părăsirea Bucureștiului de către membrii înaltei clase; arestarea lui Teolog; epidemia de holeră.

34. *București, 17 iunie 1848.* Consulul austriac în Muntenia, Timoni, către generalul Pfersmann, locțiitorul comandantului general al armatei c.c. din Transilvania. Îi comunică despre refugierea soției domnitorului și a copiilor săi la Câmpulung Muscel, din pricina holerei; de asemenea, mulți boieri și comercianți au părăsit capitala București. Îl mai anunță despre: faptul că le-a transmis comisarilor rus și turc intențiile prietenoase ale Austriei față de guvernele lor; sosirea la Iași a lui von Kotzbue; arestarea la București a unui anume căpitan de miliție Teolog.

35. *Sfântu Gheorghe, 15–18 iunie 1848.* Judele regesc suprem din Trei Scaune, Petrichevich Horváth Albert, către: a) judele nobiliar al scaunului filial Orba; b) guvernatorul Teleki. Pe cel dintâi îl anunță la 15 iunie că cererea comunității din Cernatu de Jos și împrejurimi de a se convoca adunarea generală scăunală în vederea alegerii deputaților pentru viitoarea dietă comună, precum și pentru discutarea constituirii forței armate, nu se putea satisface, deoarece proiectele de legi respective n-au fost încă sancționate. A acceptat însă formarea unui comitet lărgit din reprezentanții satelor scaunului filial pentru a dezbate îndeosebi chestiunea forței armate. Pe guvernator l-a înștiințat în 18 iunie despre măsurile întreprinse în problemele menționate.

36. *Viena, 18 iunie 1848.* Vicecancelarul aulic, baronul Apor Lázár, către guvernatorul Teleki. Îi aduce la cunoștință că: împăratul a sancționat la 10 iunie legea uniunii; i-a înaintat spre aprobare proiectul legii electorale și cel privind organizarea forței armate. Împăratul a transferat sancționarea legii electorale locțiitorului său în Ungaria, arhiducele palatin Ștefan, dar răspunsul referitor la organizarea forței armate l-a amânat pentru o altă dată.

37. *Viena, 18 iunie 1848.* Secretarul de stat Pulszky Ferenc către primul ministru al Guvernului de la Pesta, contele Batthyányi Lajos. Îi dă informații despre instalarea liniei telegrafice între Bratislava și Pesta; apoi îi comunică sugestia vicecancelarului aulic Apor ca Guvernul ungar să adreseze secuilor o proclamație pentru a-i liniști.

38. *Buda, 18 iunie 1848.* Locțiitorul regal în Ungaria, arhiducele palatin Ștefan, către ministrul de interne Szemere Bertalan. Îi transmite o scrisoare a ministrului de externe de la Viena, prințul Esterházi, împreună cu legea electorală pe care a semnat-o, în vederea alegerii deputaților pentru Dieta comună de la Pesta.

39. *Budapesta, 18 iunie 1848.* Ministrul de finanțe Kossuth Lajos, către colegul său de la interne Szemere Bertalan. Îi transmite un raport al consulului Austriei la București, primit de la Viena, din care rezultă pretextele și metodele folosite de ruși pentru a justifica invadarea Moldovei cu unități militare. Totodată îi propune să dea asigurări Porții otomane că nu va permite concentrarea de cete inarmate la granița dintre Transilvania și Moldova.

40. *Cluj, 18 iunie 1848.* Comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Transilvania, baronul Perényi Zsigmond, către superiorul său, ministrul de interne de la Pesta, Szemere Bertalan. Îi raportează despre: manevrele armatei rusești de pe Prut; informațiile pe care le poate furniza refugiatul Teodor Răşcanu despre evenimentele din Moldova; situația din regimentul de grăniceri români nr.2; rolul lui Avram Iancu în organizarea unei adunări a moților înarmați la Câmpeni; investigarea instigării românilor de către sași; supravegherea profesorilor Pop și Pumnu de la Blaj și a ziaristului Barițiu de la Brașov; posibilitatea folosirii în slujba intereselor Guvernului ungar a episcopului Lemeni, a nemeșului Hossu și a lui Sigismund Pop etc.

41. *Cluj, 18 iunie 1848.* Raportul adresat ministrului ungar de interne de către trimisul său N. Ferenc, despre itinerarul parcurs din Banat până la Cluj, în care se referă la: atitudinea antimaghiară a sârbilor și a ofițerilor de la Petrovaradin, Novi Sad și Caransebeș; atmosfera relativ favorabilă în rândurile românilor bănățeni datorită mai ales rolului și prestigiului lui Eftimie Murgu; reușita convingerii grănicerilor români din districtul Hațegului despre binefacerile reformelor ungurești; posibilitatea contracarării influenței baronului Nopcea în comitatul Hunedoara prin activitatea contelui Kun Gothárd și a judelui nobiliar Szabó József de la Deva; comportamentul antiunionist al sașilor de la Orăștie și al ofițerilor din cetatea de la Alba Iulia, în frunte cu comandantul lor generalul Horak; sentimentele antimaghiare ale românilor din regimentul de grăniceri de la Năsăud și din comitatele Turda și Alba de Jos, datorită comportamentului grănicerilor secui și îndeosebi din cauza rolului jucat de ei în evenimentele de la Mihalț; sentimentul de teamă și neliniște observat în rândurile nobilimii maghiare.

42. *Aiud, 18 iunie 1848.* Raportul comisarilor guberniali groful Béldi Ferenc și baronul Kemény István înaintat guvernatorului Teleki despre anchetarea evenimentelor de la Mihalț, pe care au efectuat-o împreună cu cei militari, conform ordinului din 8 iunie. Ancheta a constat în interogarea dregătorilor comitatenși și a ofițerilor care au participat la evenimente, precum și a juzilor primari și a juraților din Obreja și Mihalț, inclusiv a preotului din ultima localitate. Din răspunsurile celor interogați au dedus că vinovați de ciocnirea soldată cu 12 morți și mai mulți răniți ar fi fost sătenii care, prin comportamentul lor, i-ar fi întărâtat pe grănicerii secui.

43. *Aiud, 18 iunie 1848.* Comisarii guberniali Béldi Ferenc și Kemény István către guvernatorul Teleki. Reluând argumentele în favoarea disculpării grănicerilor secui și a dregătorilor nobiliari comitatenși pentru morții și răniții de la Mihalț, cei doi anchetatori insistă asupra absolvirii de orice acuză ce li s-ar fi putut aduce aceloraşi ostaşi pentru comportamentul lor de la Coşlariu.

44. *Aiud, 18 iunie 1848.* Căpitanii Teutsch și Sándor, cei doi militari în comisia de investigare a evenimentelor de la Coșlariu și Mihalț, către feldmareșalul Puchner, comandantul suprem al armatei. Îi raportează că acuzațiile aduse comportamentului grănicerilor secui la Coșlariu de către Simion Bărnuțiu și Ioan Pipoșiu, în numele Comitetului Național Român, ar fi fost fără temei. Referitor la

morții și rănițiii de la Mihalț, precizau că nu aveau nimic de adăugat în plus față de cele descrise de cei doi comisari investigatori civili în raportul lor adresat guvernatorului Teleki.

45. *Cluj, 18 iunie 1848.* Comitele suprem Thorotzkai Miklós către guvernatorul Teleki József privind anchetarea și arestarea lui Alexandru Pop [tatăl lui Al. Papiu Ilarian].

46. *Cornești, 18 iunie 1848.* Judele regesc suprem al scaunului Arieș, Dindár Antal, către guvernatorul Teleki. Îi dă informații despre ciocnirile dintre câțiva grăniceri secui și unii țărani români din Inoc și Poiana. În ambele localități conflictele s-au produs în cârciumi sub influența băuturilor alcoolice. Fiindcă la Inoc grănicerii au folosit arme de foc pentru intimidarea celor ce i-au agresat, mulți locuitori îngroziți și-au părăsit temporar satul. La Poiana încăierarea s-a soldat cu rănirea nu prea gravă a unor combatanți. Încăierarea a provocat o stare tensionată între românii și maghiarii din Poiana.

47. *Sfântu Gheorghe, 18 iunie 1848.* Judele regesc suprem al jurisdicției Trei Scaune, către judele regesc al scaunului filial. Le aduce la cunoștință proiectul legii adoptat de Dieta nobiliară de la Cluj în 2 iunie, prin care regimentele de grăniceri secui urmau să fie transformate în gărzi naționale maghiare. Dar până ce legea va fi sancționată de monarh, guvernatorul atrăgea atenția grănicerilor că erau obligați să se subordoneze comandanților lor.

48. *Sibiu, 18 iunie 1848.* Feldmareșalul Pfersmann către superiorul său, baronul Puchner, detașat la Dieta nobiliară de la Cluj în calitate de consilier imperial plenipotențiar. Îi raporta că a primit decizia arhiducelui palatin Ștefan referitoare la detașarea unor efective ale regimentelor grănicerești în tabăra de la Seghedin, pentru a fi puse la dispoziția comisarilor guvernamentali Vukovics și Csernovics.

49. *Sibiu, 18 iunie 1848.* Feldmareșalul Pfersmann, locțiitorul comandamtului suprem al armatei, către guvernatorul Teleki. Îi răspunde la adresa din 15 iunie pentru a-l informa că, deocamdată, nu s-a luat nici o măsură privitoare la plecarea unor efective de grăniceri spre Seghedin. A primit însă, în acest sens, o dispoziție a palatinului Ștefan, adresată feldmareșalului Puchner, pe care i-o va trimite printr-o ștafetă la Cluj. Guvernatorul va putea astfel să ajungă la o înțelegere cu comandantul suprem în această chestiune.

50. *Cluj, 18 iunie 1848.* Deputații dietali Karácsony János și Másvilági István, către consiliul orașului Dumbrăveni, pe care-l reprezentau în Dieta de la Cluj. Îl anunță că s-au reîntors de la Innsbruck delegații Dietei cu legea uniunii sancționată de împărat. Rescriptul regal cu aprobarea monarhului va fi publicat în presă.

51. *Viena, 18 iunie 1848.* Memoriul delegației alească la Adunarea de la Blaj din 15-17 mai, către împărat, prin care se afirma că românii nu erau mulțumiți de răspunsul primit la 11 iunie, deoarece legea uniunii votată de dietele stărilor privilegiate de la Bratislava și Cluj, unde ei n-au fost reprezentați, nu recunoștea decât ungurilor dreptul de a se considera națiune cu drepturi politice. Românii erau puși într-o situație de inegalitate și inferioritate nu numai prin legea uniunii, ci și prin cea electorală, întrucât censul de avere fixat pentru a dispune de dreptul de vot, puțini dintre ei îl aveau. De aceea, cereau anularea uniunii și convocarea unei noi diete, în care toate națiunile să fie reprezentate proporțional cu numărul lor. Numai astfel se putea asigura egalitatea în drepturi a tuturor popoarelor din monarhie, așa cum prevedea constituția imperială din 25 aprilie.

52. *Sighișoara, 18 iunie 1848.* Arhivarul scaunului Sighișoara, Friederich Roth, consemnează decizia comesului Universității săsești din 16 iunie, comunicată consiliilor scăunale și districtuale, de a nu admite o adunare populară, ci numai o consfătuire a delegaților acestora. Consfătuirea o fixează pe data de 26 iunie la Sibiu, la ea urmând ca fiecare scaun și district să-și delege între 2 și 8 reprezentanți.

53. *Sighișoara, 18 iunie 1848.* Arhivarul Friederich Roth îi înaintează Magistratului sighișorean adresa din 12 iunie a Consiliului orașului și scaunului Mediaș. Adresa se referea la instrucțiunile date

deputaților mediești trimiși la Dieta de la Cluj, de a acționa unitar cu ceilalți reprezentanți ai jurisdicțiilor săsești în problema uniunii și în aceea a petiției românilor înmânată prezidiului dietal.

54. *Bistra, 18 iunie 1848.* Judele nobiliar al plășii Bistra, Bisztray József, către comisia gubernială de la Abrud. O informează despre: acțiunile locuitorilor din Albac și Bistra care defrișau păduri și-și trimiteau vitele pe pășunile domeniale fiscale, după cum reieșea din sesizările administratorului fondului forestier Lerchensfeld și ale pădurarului Aranyosi; abuzurile acestui pădurar; amenințările proferate de Avram Iancu, despre care înștiința comandantul poliției din Abrud, Diószegi; chemarea lui Iancu adresată moților de a se aduna înarmați la Câmpeni.

55. *Abrud, 18 iunie 1848.* Apelul anonim al unui român adresat prietenilor săi abrudeni, prin care îi atenționa asupra unui complot pus la cale de trei conaționali de ai lui, în frunte cu preotul din Roșia Montană, împotriva comisiei guberniale și contra grănicerilor secui, în eventualitatea că s-ar îndrepta spre Câmpeni.

56. *Târgu Mureș, 18 iunie 1848.* Judele regesc și casierul scaunului Mureș, Szent-Iványi János, către protopoptul și vicarul episcopal din Târgu Mureș, Partenie Trombițaș. Îl anunță despre arestarea și detenția preotului Ștefan Iancovici din Mureșeni, în urma denunțului grofului Lázár József.

57. *Cicârlău, 18 iunie 1848.* Locuitorii cu drept de vot din Cicârlău către viitoarea Dietă legislativă a Ungariei. Îi înaintează petiția prin care reclamă că alegătorii români, în înțelegere cu cei maghiari din întreaga circumscripție electorală, s-au prezentat la Baia Mare, în 15 iunie, cu intenția de a-și da votul candidatului Oroszy György din Seini, pentru a-i reprezenta în forul legislativ de la Pesta. Dar, în timp ce-și exercitau dreptul de vot, au năvălit peste ei membrii mascați ai gărzii cetățenești care i-au atacat cu săbii și i-au călcat sub copitele cailor, rănindu-i grav pe mulți din rândurile lor. De aceea, solicită anularea scrutinului electoral ilegal și organizarea altuia, pentru a se repara nedreptatea ce li s-a făcut.

58. *Budapesta, 18 iunie 1848.* Guvernul ungar către oficialitatea comitatului Caraș. O încunoștințează că satisface cererea proprietarilor uzinelor siderurgice de la Ferdinand [Oțelul Rușu] și de la Poiana Ruscăi, referitoare la acordarea, pentru lucrătorii lor, a drepturilor prevăzute de legea electorală adoptată de Dieta de la Bratislava. În consecință, conform dispoziției guvernamentale din 30 mai, vor putea participa la alegerea deputatului din circumscripția electorală a regimentului grăniceresc de la Caransebeș.

59. *Suplac, 18 iunie 1848.* Comisarii Kakutsi Pál și Áts Lajos către comitetul pentru păstrarea ordinii publice semnalând agitații în satele săsești în legătură cu nemulțumirile privind legea de desființare a iobăgiei.

60. *Vârșeț, 18 iunie 1848.* Prim judele nobiliar al comitatului Torontal, Kulterer Ignác, către comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Banat, Vukovics Sebő. Îi furnizează informații despre atmosfera tensionată, de neliniște și teamă, care s-a înstăpânit în partea de sud a Banatului, din cauza veștilor și zvonurilor despre acțiunile unor grupări de sârbi „răzvrătiți". Totodată îl atenționa că exista pericolul ca Biserica Albă să cadă în mâinile acestor „răzvrătiți", întrucât autoritățile civile și militare din localitate intenționau să capituleze în cazul că vor fi atacate.

61. *Becicherecul Mare, 18 iunie 1848.* Proces verbal luat în ședința comitetului pentru păstrarea ordinii din comitatul Torontal, în care s-a discutat ordinul ministrului de interne Szemere privind înființarea unei forțe de apărare formată din 300 de oameni înarmați. Ea urma să fie subordonată comisarilor guvernamentali Vukovics și Csernovics, precum și comandantului grănicerilor Ștefan Jovics. Menirea ei era de a apăra siguranța persoanelor și a averilor contra unor cete sârbești înarmate, care, stabilindu-se lângă șanțurile romane, au separat comitatul de zona grănicerească.

62. *Caransebeș, 18 iunie 1848.* Comandantul regimentului de grăniceri din zona Caransebeșului către Comandamentul suprem al armatei din Bănat. Îi raportează despre măsurile

luate, cu asentimentul generalului Apel, pentru a evita contactul lui Eftimie Murgu cu locuitorii regiunii grănicerești, cu ocazia vizitei acestuia la Caransebeș.

63. *Târgu Secuiesc, 18 iunie 1848.* Consiliul orașului Târgu Secuiesc, în frunte cu judele primar Kovács Dániel și notarul Szabó Dániel, către Guberniul Transilvaniei de la Cluj. Îi înaintează o petiție prin care îl roagă să ordone juzilor nobiliari scăunali și comandanților celor două regimente de grăniceri secui din Trei Scaune, să-i ajute să-i depisteze și să-i aresteze, pentru a-i pedepsi, pe acei locuitori din satele învecinate Sânzieni și Iacobeni care: devastează pășunile și pădurile alodiale ale orașului; îi atacă și-i alungă pe orășenii care intenționează să se aprovizioneze cu lemne sau să-și ducă vitele la pășunile din poienile aflate în apropierea pădurii; i-au agresat pe consilierii orașului care au încercat să-i aresteze pe cei prinși că furau lemne.

64. *Lisnău, după 18 iunie 1848.* Petiția adresată episcopului și consiliului bisericesc al Transilvaniei, semnată de 18 locuitori din Lisnău, aproape toți români după nume. Exprimând mulțumiri împăratului pentru că în 18 iunie i-a eliberat din iobăgie, se plâng că o comisie a dregătoriei jurisdicției Trei Scaune i-a exclus din garda cetățenească pe 75 dintre ei, astfel că între gardiști n-au mai rămas decât 48 de români. Îl roagă pe episcop să intervină la împărat pentru a fi repuși în drepturi, deoarece celor excluși din garda cetățenească li s-au impus din nou robote, dijme și taxe iobăgești.

65. *Buia, 18 iunie 1848.* Proces verbal întocmit de Nagy Sándor și Mihály Károly, comisari de jandarmerie detașați la Buia, în legătură cu ancheta împotriva preotului unit Ioachim Aron care, primind o proclamație, a adus-o la cunoștința sătenilor.

66. *Fără loc, înainte de 19 iunie.* Petiția lui Bokor György, jeler al văduvei nemeșului Geréb Ádám, înaintată prim judelui regesc al jurisdicției Trei Scaune, prin care îl roagă să-i repună în posesia vechii sesii moștenită de la tatăl său. Solicită restituirea deoarece i-a fost luată cu forța de către Szöcs István, deși, în luna mai, judele nobiliar Bora Dávid a poruncit să fie repus în drepturi.

67. *Budapesta, 19 iunie 1848.* Locțiitorul regal în Ungaria, palatinul Ștefan, către Dieta Stărilor privilegiate a Transilvaniei. O anunță că-i aprobă legea electorală, pe care i-a înaintat-o la 3 iunie, pentru a da posibilitatea ardelenilor să-și aleagă deputații ce-i vor trimite la viitoarea dietă comună de la Pesta, în condițiile sancționării legii uniunii de către împărat.

68. *Budapesta, 19 iunie 1848.* Palatinul Ștefan și ministrul de interne Szemere către baronul Vay Miklós, custode al coroanei regale. Îl înștiințează că este numit comisar împuternicit al Guvernului ungar în Transilvania pentru a supraveghea acțiunile românilor și sașilor care puteau periclita unitatea statului și interesele coroanei regale. Lui i se vor subordona Guberniul, guvernatorul, comandantul suprem al armatei și toate oficialitățile comitatense, scăunale și districtuale ardelene. Totodată va avea dreptul de a proclama starea excepțională (statariul) pentru asigurarea ordinii constituite.

69. *Cluj, 19 iunie 1848.* Predecesorul lui Vay Miklós, baronul Perényi Zsigmond către Szemere. Îi expune părerea că în Ungaria ar putea fi trimise nu două, ci patru batalioane de grăniceri secui, deoarece în Ardeal frământările s-au diminuat; chiar dacă în comitatul Hunedoara și în împrejurimile Abrudului s-ar mai produce agitații, ele vor putea fi ținute în frâu de către militarii aflați acolo și de către voluntarii ce vor fi recrutați. În plus, pentru liniștirea românilor acționa Sigismund Pop.

70. *Cluj, 19 iunie 1848.* Împuternicitul Guvernului maghiar pentru anexarea Partiumului nord-vestic la Ungaria și comitele suprem al comitatului Solnocul de Mijloc, baronul Wesselényi Miklós, către Szemere. Îi scrie că pentru liniștirea grănicerilor secui s-a decis să se trimită emisari, cu prilejul unei consfătuiri, astfel că vor putea fi detașate din Ardeal în Ungaria câte unu-două batalioane din toate regimentele grănicerești, inclusiv din cele românești, iar parțial din regimentul Karl Ferdinand. Batalioanele rămase în Transilvania vor fi capabile să asigure aici liniștea, împreună cu gărzile naționale maghiare în curs de constituire.

71. *Budapesta, 19 iunie 1848.* Ministrul de interne Szemere către ministrul de externe prințul Esterházy. Îi trimite în copie o scrisoare primită de la București referitoare la intenția Rusiei de a anexa Moldova și Țara Românească. Totodată îi recomandă să-i transmită ambasadorului rus la Viena că Guvernul Ungariei nu putea fi de acord cu dispariția celor două principate învecinate și nici cu lezarea integrității Imperiului Otoman.

72. *Budapesta, 19 iunie 1848.* Szemere Bertalan către Chernel Ferenc. Îl anunță că l-a recomandat pentru funcția de consul în Țara Românească, pe care o poate îndeplini, fiindcă vorbește franceza și italiana.

73. *Budapesta, 19 iunie 1848.* Ministrul de interne din Guvernul ungar, Szemere, către guvernatorul Transilvaniei, Teleki. Îl atenționează că trebuie să ia măsuri pentru a nu se organiza cete înarmate la granița cu Moldova și Țara Românească, fiindcă altfel s-ar creea motive, prin invocarea cărora Rusia și-ar putea justifica intervenția în cele două principate.

74. *Cluj, 19 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comisarii guberniali investigatori ai evenimentelor de la Coșlariu și Mihalț. Le ordonă să întocmească grabnic și să-i trimită un extras autentic din procesul verbal al anchetei, pe care au efectuat-o la Coșlariu. Totodată îi asigură că nu va accepta propunerea celor doi comisari militari de a se efectua exhumarea și autopsia morților de la Mihalț.

75. *Cluj, 19 iunie 1848.* Feldmareșalul Puchner, comandantul suprem al armatei, către guvernatorul Teleki. Îi transmite raportul comisarilor militari care au participat la anchetarea evenimentelor de la Coșlariu și Mihalț și se declară de acord cu publicarea rezultatelor investigației.

76. *Târgu Mureș, 19 iunie 1848.* Consiliul orașului Târgu Mureș către deputații Topler Simon și Dobolyi Sándor, trimiși la Dieta de la Cluj. Îi împuternicesc să intervină la guvernatorul Teleki pentru a obține aprobarea solicitată Guberniului în vederea instituirii tribunalului statarial.

77. *Târgu Mureș, 19 iunie 1848.* Consiliul orașului Târgu Mureș către Guberniul Transilvaniei. Revine cu rugămintea, pe care i-a adresat-o în urmă cu două săptămâni și solicită din nou să mijlocească primirea de către garda cetățenească orășenească a unui număr de 1500 de puști cu muniția necesară. Numai astfel ea putea asigura viața maghiarilor din Târgu Mureș și împrejurimi.

78. *Cluj, 19 iunie 1848.* Jurnalul celei de a noua ședințe a Dietei de la Cluj din dimineața zilei de 19 iunie se referă la: aprobarea protocolului ședinței anterioare din 10 iunie; sublinierea de către cei doi delegați dietali trimiși cu legea uniunii la împărat, a aportului primului ministru al Ungariei, Batthyányi, la obținerea sancționării ei; acceptul suveranului ca legea electorală, pe baza căreia se vor alege deputații pentru viitoarea dietă a Ungariei, să fie sancționată de locțiitorul său în Ungaria, arhiducele Ștefan; problema memoriului sașilor și a petiției românilor. În ședința din după amiaza aceleași zile s-a decis trimiterea spre confirmare a legilor VI-XI.

79. *Cluj, 19 iunie 1848.* A 22-a consfătuire națională a deputaților sași din cadrul Dietei. Se dă citire opiniei separate a deputaților sighișoreni Carl Gooss și Joseph Bacon, care se include în protocol; la fel, deputații de Cincu Mare depun opinia lor separată; se avizează protocolațiunea cu privire la memoriul deputaților sași înaintat Dietei; se redă textul protocolațiunii Stărilor țării.

80. *Bistrița, 19 iunie 1848.* Dregătoria districtului Bistrița în legătură cu petiția românilor la Dietă. Se precizează atitudinea pe care trebuie s-o adopte deputații dietali ai districtului față de cererile românilor.

81. *Brașov, 19 iunie 1848.* Magistratul sau Consiliul orașului și districtului Brașov ia la cunoștință decizia comesului Universității săsești, Franz Salmen, de a nu aproba o adunare populară, ci o consfătuire la Sibiu, la care să participe de la doi până la opt delegați de fiecare jurisdicție, cu menirea de a discuta consecințele legii uniunii asupra sașilor.

82. *Bălcaciu, 19 iunie 1848.* Comisarii Réz Sámuel, Tolnai Elek și Hentes Imre, către comitetul pentru păstrarea ordinii publice, informând că s-au deplasat în satele plasei Bila unde au citit legea desființării iobăgiei.

83. *Reghin, 19 iunie 1848.* Judele nobiliar al plășii Reghin către primarul localității cu aceeași denumire. Îi transmite ordinul oficialității comitatense, prin care i se cere să-i anunțe pe cei cu drept de vot, să se prezinte pe data de 5 iulie la Turda, pentru a participa la scrutinul electoral.

84. *Miercurea Sibiului, 19 iunie 1848.* Judele regesc suprem al scaunului Miercurea, Michael Filtsch, împreună cu notarul scăunal Johann Hann, către guvernatorul Teleki. Îi reclamă pe românii majoritari ai scaunului că n-ar fi sinceri în exprimarea devotamentului față de Casa imperială. În acest sens aduce argumentul că primarul din Apoldul de Sus a invitat tistiile din comunele învecinate Ludoșul Mare și Topârcea, pentru a decide dacă vor mai livra alimente soldaților companiei regimentului Bianchi, staționată la Miercurea, fără aprobarea împăratului. După autorul raportului, românii n-ar urmări decât să-și creeze propriul teritoriu și să primească drepturi în detrimentul celorlalte "națiuni".

85. *Sibiu, 19 iunie 1848.* Comesul Universității săsești, Franz Salmen, către Consistoriul Bisericii ortodoxe din Sibiu. Îl reclamă pe preotul din Benești pentru că a citit în fața enoriașilor, adunați în lăcașul de cult, o sentință gubernială adusă de trei delegați ai satului Suseni, referitoare la folosința în comun cu celelalte localități din scaunul Nocrich a unei păduri. Totodată îi cere să numească un reprezentant al său care, împreună cu un funcționar scăunal, să-l ancheteze pe preot și să admită pedepsirea lui, în cazul dovedirii că prin fapta sa i-a "instigat" pe săteni la ocuparea pădurii respective.

86. *Cluj, 19 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către Guberniu. Îi prezintă raportul comitelui suprem al comitatului Turda referitor la arestarea preotului din Budiu și întemnițarea lui la închisoarea comitatensă, pentru că i-ar fi instigat pe locuitorii satului la nesupunere.

87. *Bistra, 19 iunie 1848.* Judele nobiliar Bisztray József către comisia gubernială de la Abrud. Îi relatează că, împreună cu șpanul cameral Lázár György, a încercat să prevină adunarea moților la Câmpeni, apelând la Avram Iancu și la preoți pentru a-i opri pe săteni să plece de acasă. Pentru a verifica eficiența intervenției sale, s-a deplasat la Câmpeni, unde, spre ora prânzului, a văzut o mare mulțime de oameni în frunte cu Avram Iancu și Nicolae Corcheș, care s-a îndreptat spre casa unde se afla. Fiindcă n-a reușit să prevină mobilizarea și deplasarea moților, își prezenta demisia din funcția pe care o deținea.

88. *Cuștelnic, 19 iunie 1848.* Comisarii Szabó László și Ujfalvi Jozsef către comitetul pentru păstrarea ordinii publice, informând că s-au deplasat în satele plasei Tirimia unde au citit legea desființării iobăgiei.

89. [*Câmpeni, 19*] *iunie 1848.* Apelul lui Nicolae Corcheș adresat moților de a participa înarmați la căutarea și anihilarea unei bande de 500 de hoți, care s-ar ascunde în pădure și ar sacrifica boii oamenilor.

90. *Brăzești, 19 iunie 1848.* Notarul Iosif Moga către fratele său Alexandru. Îi descrie desfășurarea de forțe a moților de la Turda până la Câmpeni și totodată îi relatează contribuția sa la organizarea tinerilor în formațiuni de apărare împotriva unui eventual atac al grănicerilor secui. Fiindcă a fost avertizat de 300 de flăcăi că autoritățile l-au căutat la Baia de Arieș, a acceptat propunerea lor de a se stabili la Brăzești.

91. *Brăzești, 19 iunie 1848.* Într-o a doua scrisoare din aceeași zi, notarul Iosif Moga i se confesa fratelui său că a trebuit să se refugieze la Brăzești, deoarece autoritățile voiau să-l aresteze, invocând acuzația că a îndrăznit să-i îndemne pe români să se înarmeze, ca și celelate naționalități, pentru a-și apăra viața și averea.

92. *Imper, 19 iunie 1848.* Judele regesc suprem al scaunului Ciuc către Consiliul oraşului Târgu Secuiesc. Îi cere să-l anunţe dacă era adevărată ştirea privind agresarea paznicilor pădurii orăşeneşti de către locuitorii din Iacobeni pentru a-l elibera pe un consătean, arestat fiindcă a fost prins tăind lemne fără a avea autorizaţie. Solicita informaţia pentru a putea lua măsuri ca asemenea fapte să nu se mai repete.

93. *Braşov, 19 iunie 1848.* Judele primar al Braşovului, Johann Albrichsfeld, către guvernatorul Teleki. Îi aduce la cunoştinţă că familiile boiereşti, sosite la Braşov în ultimele două zile din Ţara Românească, s-au refugiat din cauza holerei.

94. *Buda, 19 iunie 1848.* Ministrul de finanţe din Guvernul ungar, Kossuth Lajos, către Trangeus Lajos, director la departamentul montanistic din ministerul de finanţe. Îi solicită opinia în legătură cu propunerea baronului Perényi Zsigmond de a se coloniza părţile muntoase ale Banatului cu secui din scaunele secuieşti şi cu ciangăi din Moldova, pentru a întări elementul etnic maghiar în acea zonă de graniţă.

95. *Orşova, 19 iunie 1848.* Comandantul unităţii de grăniceri de la Orşova către Comandamentul suprem al cordonului de graniţă din Banat. Îi raportează despre: completarea cu rezervişti proprii şi cu localnici a companiei de grăniceri Berzasca; interceptarea de către "răsculaţii" sârbi a corespondenţei companiilor grănicereşti din sectoarele Cuşiţi, Raţ şi Rosesena; reîntoarcerea la subordonare faţă de comandanţi a grănicerilor de la Izbistie şi Jassenova; dificultăţile Guvernului provizoriu din Ţara Românească datorită zvonurilor privind invazia unor armate turceşti şi ruseşti.

96. *Cluj, 20 iunie 1848.* Feldmareşalul Puchner, comandantul suprem al armatei şi împuternicit imperial pentru a prezida Dieta de la Cluj, către împăratul Ferdinand. Îi înaintează o dare de seamă despre şedinţele dietale de după 7 iunie, subliniind importanţa celei din 10 a acestei luni în care: s-au dezbătut şi s-au adoptat proiectele de legi VI-XI; s-a propus de către contele Teleki László, deputatul scaunului Odorhei, extinderea legii ungare XXIII şi asupra oraşelor ardelene. Faţă de sancţionarea într-o primă formă a legii uniunii, la 10 iunie, precum şi faţă de transferarea prerogativei întăririi legii electorale palatinului Ştefan, deputaţii şi-au manifestat satisfacţia în şedinţa din 19 iunie, când li s-a adus la cunoştinţă. În aceeaşi zi au hotărât să retrimită maiestăţii sale legea uniunii pentru definitivă sancţionare.

97. *Cluj, 20 iunie 1848.* Deputaţii localităţii Dumbrăveni înaintează consiliului acestui oraş o informare despre şedinţele Dietei de la Cluj din 19 iunie, din care rezultă că: s-au dezbătut şi aprobat proiectele de legi VI-XI, inclusiv cel al legii electorale; la sancţionarea într-o primă formă a legii uniunii de către împărat şi-au adus contribuţia premierul Ungariei Batthyányi, tezaurarul Transilvaniei groful Mikó Imre şi câţiva membri ai Cancelariei aulice de la Viena; s-au trimis spre sancţionare toate legile menţionate.

98. *Cluj, 20 iunie 1848.* Preşedintele Dietei de la Cluj, baronul Kemény Ferenc şi secretarul ei, Gálfalvi Imre, către primul ministru al Ungariei, contele Batthyányi Lajos. În numele deputaţilor dietali, îi exprimă mulţumiri pentru contribuţia lui la convingerea monarhului să sancţioneze legea uniunii. Mulţumiri asemănătoare îi adresează premierului Batthyányi şi cetăţenii maghiari din Cluj.

99. *Sibiu, 20 iunie 1848.* Comesul Universităţii săseşti, Franz Salmen, către Magistratul din Braşov. Îi comunica ştirea sancţionării legii uniunii de către împărat şi-l atenţionează să-şi trimită delegaţii la consfătuirea fixată pentru 26 iunie, în vederea discutării măsurilor ce trebuie adoptate în noua conjunctură pentru apărarea intereselor jurisdicţiilor săseşti.

100. *Cluj, 20 iunie 1848.* Memoriul deputaţilor saşi la Dieta de la Cluj, prin care se condiţionează acceptarea uniunii de: păstrarea integrităţii "Pământului crăiesc"; conservarea instituţiei Universităţii săseşti şi a comesului ei; garantarea autoadministrării averii fiecărei jurisdicţii şi comune; perpetuarea dreptului jurisdicţiilor şi localităţilor săseşti de a-şi alege proprii funcţionari; menţinerea limbii germane în administraţia internă a scaunelor şi districtelor săseşti, precum şi în activitatea comercială; garantarea reglementării şi administrării autonome în chestiunile bisericeşti şi şcolare.

101. *Innsbruck, 20 iunie 1848.* Ministrul de externe Esterházy către palatinul imperial şi locţiitorul regal Ştefan. Îi remite proiectele legilor IV şi V referitoare la desfiinţarea prestaţiilor iobăgeşti şi la despăgubirea proprietarilor de moşii, adoptate de Dieta Transilvaniei. Totodată îi precizează că, împreună cu celelalte proiecte de legi care aveau un conţinut asemănător, ele vor fi înaintate spre aprobare şi sancţionare, inclusiv prin intermediul Cancelariei aulice de la Viena.

102. *Sibiu, 20 iunie 1848.* Secretarul diecezei episcopale ortodoxe, Ioan Hania, către episcopul Şaguna, aflat la Viena în fruntea delegaţiei aleasă la Adunarea de la Blaj. Îi scrie despre: eliberarea de către "domnii pământeşti unguri" a iobagilor lor pe baza legii votate de Dieta de la Cluj şi amânarea aplicării ei în jurisdicţiile săseşti până când va fi sancţionată de către împărat; protestul judelui primar al Sibiului contra prezenţei comisarilor guberniali fără aprobarea sa; propunerea episcopului Lemeni de a se trimite la Pesta ca membri ai comisiei regnicolare, ce urma să definitiveze uniunea, pe Dunca, Penciu, Silaşi şi Bariţiu; interogatoriul la care a fost supus de către comisia gubernială în legătură cu atitudinea faţă de uniune şi faţă de evenimentele de la Mihalţ.

103. *Braşov, 20 iunie 1848.* Procesul verbal al şedinţei Magistratului oraşului şi districtului Braşov, din care rezultă că s-au discutat şi adoptat hotărâri referitoare la: a) decizia Universităţii săseşti, luată la 8 iunie, în urma unei consfătuiri cu delegaţii a opt scaune, de a acţiona pentru modificarea legii uniunii în aşa fel încât să fie garantate interesele saşilor; b) propunerea Consiliului oraşului şi scaunului Sighişoara de a se convoca la Mediaş o întrunire a 6-8 delegaţi de fiecare jurisdicţie pentru alegerea deputaţilor ce vor fi trimişi la viitoarea Dietă de la Pesta; c) stabilirea datei de 26 iunie pentru o consfătuire care va avea loc la Sibiu şi nu la Mediaş, unde se vor dezbate toate problemele ce priveau interesele naţiunii săseşti, inclusiv consecinţele ce decurgeau din aplicarea legii desfiinţării relaţiilor urbariale începând cu 18 iunie; d) folosirea fondurilor domesticale, cu data de 15 iunie, pentru acoperirea salariilor funcţionarilor scaunelor şi districtelor săseşti, în condiţiile dispariţiei veniturilor aduse până acum de dijmele iobăgeşti.

104. *Braşov, 20 iunie 1848.* Judele suprem al oraşului şi districtului Braşov, Johann Albrichsfeld, precum şi notarul Friederich Riemer, către cei 8 delegaţi desemnaţi pentru a participa la consfătuirea din 26 iunie de la Sibiu. Le trasează misiunea de a accepta, împreună cu delegaţii celorlalte jurisdicţii săseşti, legea desfiinţării relaţiilor urbariale, începând cu 18 iunie, în cazul sancţionării ei de către împărat; de asemenea, de a aproba decizia ca, în locul dijmei bisericeşti, desfiinţată odată cu încetarea obligaţiilor iobăgeşti, preoţilor luterani să li se atribuie un echivalent benevol în natură.

105. *Târgu Mureş, 20 iunie 1848.* Tipăritură emisă de către adunarea comisiei centrale din localitate privind alegerea deputaţilor pentru Dieta de la Pesta şi categoriile de persoane care au drept de vot.

106. *Cluj, 20 iunie 1848.* Predecesorul nou numitului comisar guvernamental Vay, baronul Perényi Zsigmond, către ministrul de interne Szemere. Îl informează despre: dificultăţile organizării unui batalion de voluntari secui pentru a fi trimis în Ungaria, cauzate de lipsa ofiţerilor; reducerea petiţiei românilor doar la consemnarea ei în procesul verbal al dietei; refuzul contelui Gyulai de a accepta să devină comite suprem al comitatului Zarand; apropiata dizolvare a Dietei de la Cluj, odată cu sancţionarea definitivă a legii uniunii de către monarh şi încetarea cu aceasta a misiunii sale în Ardeal.

107. *Cluj, 20 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós către prietenul său, ministrul de interne Szemere. Îi dezvăluie că: secuii ar fi dispuşi să accepte detaşarea unor unităţi de grăniceri în Ungaria, dar în organizarea batalionului de voluntari persistau dificultăţi datorită lipsei ofiţerilor; rezolvarea acestor probleme trenează din cauza atitudinii nehotărâte a guvernatorului şi a comandantului suprem al armatei, acesta din urmă refuzând să dea arme gărzilor naţionale maghiare din arsenalul de la Alba Iulia; o soluţie pentru învingerea acestor dificultăţi ar fi numirea în locul baronului Perényi a unui

comisar guvernamental hotărât şi cu prestigiu, căruia să i se subordoneze toate autorităţile civile şi militare din Ardeal.

108. *Sfântu Gheorghe, 20 iunie 1848.* Comandantul regimentului de grăniceri husari secui din Trei Scaune, colonelul Sombori, către dregătoria scăunală. O anunţă că, potrivit ordinului comandantului suprem, nu-i poate pune la dispoziţie unităţi de grăniceri, decât în cazul unor revolte care ar periclita liniştea şi siguranţa publică. În astfel de situaţii, întreţinerea forţei de execuţie militară va fi suportată de obştea localităţii răzvrătite.

109. *Sfântu Gheorghe, 20 iunie 1848.* Judele regesc suprem al jurisdicţiei Trei Scaune, Horváth Albert, către: a) cei trei juzi nobiliari ai scaunelor filiale; b) cei doi comandanţi ai regimentelor de grăniceri infanterişti secui. Le aduce la cunoştinţă că: a numit un comitet lărgit, la insistenţele comunităţii din Cernatu de Jos, care va discuta problema înfiinţării gărzilor cetăţeneşti şi aceea a regulamentelor funcţionării lor; după înfiinţarea lor, vor fi subordonate juzilor nobiliari şi vor contribui la păstrarea ordinii existente.

110. *Sântionlunca, 20 iunie 1848.* Judele nobiliar Szentiványi József către judele regesc suprem al jurisdicţiei Trei Scaune, Horváth Albert. Îl informează că s-a conformat ordinului primit şi a convocat adunarea scaunului filial, în faţa căruia a citit aprobarea gubernială pentru introducerea legii statariale împotriva acelora ce vor periclita siguranţa persoanelor şi a averilor.

111. *Oradea, 20 iunie 1848.* Tipăritura emisă de către prim notarul Csengery Imre în legătură cu introducerea statariului în comitatul Bihor.

112. *Baia de Criş, 20 iunie 1848.* Comitetul pentru apărarea ordinii constituite din comitatul Zarand, către ministrul de interne de la Pesta, Szemere. Îl asigură că: a luat la cunoştinţă aprobarea pentru introducerea judecăţii statariale; se străduia să înfiinţeze gărzi cetăţeneşti, deoarece avea îndoieli că se va putea baza pe regimentul polonez staţionat în comitat; numărul celor ce se arătau dispuşi să devină gardişti era nesemnificativ.

113. *Făgăraş, 20 iunie 1848.* Vicecăpitanul districtului Făgăraş, Jakab György, către guvernatorul Transilvaniei. Îi solicită lămuriri privind dreptul boierilor grăniceri de a participa la alegerile de deputaţi, pe baza legilor electorale din Ungaria şi Ardeal, deoarece comandamentul grăniceresc din district nu i-a răspuns la cererea pe care i-a înaintat-o.

114. *Ocna Şugatag, 20 iunie 1848.* Proces verbal întocmit cu ocazia alegerii deputatului în circumscripţia electorală Ocna Şugatag. Din procesul verbal reiese că au candidat pentru mandatul de deputat Iosif Man şi Ioan Bud, ultimul preot din Şugatag. Preşedintele comisiei electorale l-a proclamat deputat pe Ioan Bud, deoarece a obţinut 1781 de voturi, faţă de 481 ale contracandidatului său.

115. *Aiud, 20 iunie 1848.* Vistierul provizoriu al districtului Zlatnei către guvernatorul Teleki. Îi raportează că a ţinut seama de ordinul primit şi i-a somat pe juzii nobiliari şi pe consilierii orăşeneşti să grăbească strângerea impozitelor restante; însă fără rezultate palpabile; juzii satelor invocă scuza răspândirii în rândurile contribuabililor a ideii false că nu mai erau obligaţi să le achite, iar consilierii de la Abrud şi Aiud nu i-au trimis nici un ban. În condiţiile date recurgerea la execuţie militară pentru a forţa achitarea dărilor o considera inoportună.

116. *Târnăveni, 20 iunie 1848.* Casierul regal Pekri Sándor către superiorul său solicitând menţinerea pazei militare pentru supravegherea Arhivei comitatului, a închisorilor şi a casieriei regale.

117. *Abrud, 20 iunie 1848.* Judele primar Laborfalvi Nagy Károly şi viceprimarul Molnár János din Abrud, către comisia gubernială. Îi cere să întreprindă măsuri în vederea eliberării căilor de acces dinspre Musca şi Bistra pentru a asigura aprovizionarea cu alimente a minerilor maghiari. Pentru depistarea celor ce obstrucţionează aceste căi de acces, i-a însărcinat pe maestrul montanistic şi pe comandatul jandarmeriei din Roşia Montană.

118. *Bistra, 20 iunie 1848.* Judele nobiliar Bisztray József către comisia gubernială de la Abrud. O înştiinţează că a intenţionat să se prezinte în faţa comisarilor, dar, când s-a pregătit de drum, s-au tras clopotele într-o dungă, ceea ce a determinat strângerea în faţa casei lui a circa 500 de oameni, blocându-i plecarea. În atari condiţii nu-şi mai putea îndeplini îndatoririle. Totuşi ruga comisia să-i asigure securitatea familiei şi a averii sale, pe care o evalua la 20–30 000 de florini.

119. *Bilia, 20 iunie 1848.* Judele nobiliar Tolnai Elek către comitetul pentru păstrarea ordinii publice, informând despre agitaţiile sătenilor din plasa sa, privind desfiinţarea iobăgiei.

120. *Secăşel, 20 iunie 1848.* Judele nobiliar Thurotzhi Pál către comitetul pentru păstrarea ordinii publice, informând despre starea de spirit a locuitorilor din Giuluş.

121. *Câmpeni, 20 iunie 1848.* Pădurarul domenial Pataki Pál către comisia gubernială de la Abrud. Îi propune să-l ancheteze pe omul din Albac care a răspândit zvonul, care s-a dovedit nefondat, despre trecerea peste munţi a unei cete de soldaţi sau de hoţi. Zvonul a provocat spaimă şi a determinat mobilizarea a circa 600 de oameni înarmaţi în hotarul localităţii Câmpeni.

122. *Brăzeşti, 20 iunie 1848.* Notarul Iosif Moga din Baia de Arieş către prim judele nobiliar Benedek József. Îi relatează despre mobilizarea oamenilor înarmaţi din hotarul localităţii Câmpeni, determinată de zvonul privind pătrunderea în munţi a unor bande de hoţi, la care a participat şi el. În timpul acestei operaţiuni s-a dovedit că zvonul n-a fost întemeiat, însă după terminarea ei n-a îndrăznit să se mai întoarcă acasă, ci s-a stabilit la Brăzeşti, deoarece i s-a adus la cunoştinţă că autorităţile de la Baia de Arieş intenţionau să-l aresteze şi chiar să-l împuşte.

123. *Albac, 20 iunie 1848.* Avram Iancu către preoţii din localităţile învecinate cu Câmpeniul. Le cere să-i mobilizeze pe moţi prin baterea clopotelor, pentru a participa la oprirea vrăşmaşilor care ar înainta spre Bistra.

124. *Albac, 20 iunie 1848.* Avram Iancu către preotul Ioan Nicula din Vidra de Jos. Îl sfătuieşte să-i îndrepte pe sătenii înarmaţi spre Câmpeni cât mai repede posibil.

125. *Albac, 20 iunie 1848.* Avram Iancu către locuitorii din Cărpiniş. Îi îndeamnă să vină înarmaţi pentru a-i opri pe duşmanii care se pregăteau să treacă Dobricu. Totodată îi roagă să-i înştiinţeze despre primejdie şi pe abrudeni şi pe buciumeni.

126. *Albac, 20 iunie 1848.* Al doilea apel al lui Avram Iancu către cărpinişeni. De astă dată le sugerează să vină nu numai înarmaţi, ci şi cu merinde pe trei zile, pentru a-i căuta pe soldaţii care s-ar fi ascuns în pădurea Screjelu. Întâlnindu-se, vor putea să se sfătuiască asupra măsurilor necesare pentru a se putea apăra.

127. *Sibiu, 20 iunie 1848.* Joseph Benigni, redactorul ziarului "Siebenbürger Bote", către comandantul suprem al armatei. Îi înapoiază reclamaţia cenzorului Gyergyai, funcţionar la Tezaurariat, care-i incriminase un articol fără a-i fi înţeles în mod corect sensul, întrucât nu poseda temeinic limba germană. Prin intervenţiile lui încerca să oprească apariţia oricăror observaţii critice la adresa Guvernului ungar.

128. *Tăuţii de Jos, 20 iunie 1848.* Arendaşul moşiei din Tăuţii de Jos către intendentul domenial. Îi reînnoia propunerea de a se întâlni la Tăuţi-Măgheriş, pentru a stabili noul tarif al arendei, după diminuarea veniturilor în urma desfiinţării robotelor şi dijmelor.

129. *Sibiu, 20 iunie 1848.* Feldmareşalul Pfersmann, locţiitorul comandatului suprem, către Guberniul de la Cluj. Îi comunica informaţia consulatului austriac din Ţara Românească despre extinderea holerei de la Brăila şi Galaţi până la Bucureşti. Fiindcă exista pericolul pătrunderii holerei şi în Transilvania, îi transmitea recomandarea Cancelariei Aulice de la Viena de a iniţia măsuri preventive ca şi în anii precedenţi.

130. *Budapesta, 21 iunie 1848.* Ministrul de interne de la Pesta, Szemere, către baronul Vay Miklós, numit comisar împuternicit al Guvernului ungar în Transilvania. Îi dă instrucţiuni referitoare

la evitarea unui război civil în Ardeal, prin: anihilarea încercării românilor de a dobândi drepturi politice care ar potența tendințele lor separatiste și de apropiere de Moldova și Țara Românească; stimularea acestor două principate de a deveni aliate ale Ungariei, cu ajutorul căreia ar putea contracara pericolul expansionismului rusesc; neutralizarea sașilor și măgulirea opțiunii secuilor de a apăra Ungaria.

131. *Cluj, 21 iunie 1848.* Wesselényi Miklós către Bay Ferenc, membru al comisiei pentru anexarea Partiumului. Îl invită la Jibou, pe data de 25 iunie, pentru a participa în zilele următoare la ședințele comitetelor pentru păstrarea ordinii din comitatul Solnocul de Mijloc și districtul Chioar. Va contribui astfel la confirmarea și întărirea anexării lor la Ungaria, realizată în luna mai.

132. *Cluj, 21 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós către Szemere Bertalan. Îi exprimă opoziția față de numirea lui Köváry László la redacția ziarului "Közlöny"; de asemenea față de eventuala promovare a profesorului Brassai Sámuel la Ministerul Învățământului în funcția de consilier. Pe cel dintâi îl acuză că a publicat articole defăimătoare la adresa unora din deputații Dietei de la Cluj, iar pe al doilea de ultrarevoluționarism.

133. *Cluj, 21 iunie 1848.* Episcopul greco-catolic Lemeni către guvernatorul Teleki. Îi aduce la cunoștință propunerea pe care a primit-o din partea Consistoriului Bisericii ortodoxe, de a se strădui să obțină din partea Dietei de la Cluj modificarea legii electorale, în sensul acordării dreptului de vot și pentru impozabilii care plăteau o dare anuală mai mică de 8 florini. Fiind conștient că o atare solicitare nu va fi satisfăcută, îi sugera guvernatorului să mijlocească cel puțin prezența a câte unui român în comisiile electorale.

134. *Șimleul Silvaniei, 21 iunie 1848.* Procesul verbal al alegerilor de deputați din 21 iunie în circumscripția Șimleu Silvaniei, centrul de reședință al comitatului Crasna, din care rezultă că: scrutinul a început la 9 dimineața cu anunțarea membrilor comisiei electorale de către președintele său, vicecomitele Kovács István; numirea membrilor comisiei pentru înregistrarea voturilor alegătorilor; acceptarea de către membrii acestei comisii a propunerii de a se admite să candideze pentru mandatul de deputat și persoane ce aveau drept de vot, dar nu s-au înscris pe listele electorale. Alegerile s-au desfășurat până la 8 seara, iar comisia electorală a constatat că din cei 1353 de alegători: 779 au votat pentru nemeșul Bagosi Sándor, 503 pentru vicarul Al. Sterca Șuluțiu și 69 pentru baronul Bánffy Albert. Ales a fost proclamat Bagosi Sándor.

135. *Zalău, 21 iunie 1848.* Proces verbal întocmit cu ocazia alegerii deputatului orașului Zalău în 21 iunie. Înainte de a începe alegerile, președintele comisiei electorale a anunțat alegătorii, că, potrivit hotărârii centrale din 19 iunie, ar fi trebuit ca votanții din oraș să fie atașați circumscripției comitatului învecinat Crasna. Dar oficialitatea orașului a hotărât ca alegătorii lui să-și desemneze propriul deputat în aceeași zi cu scrutinul din Crasna. La propunerea președintelui comisiei electorale, alegătorii l-au ales ca deputat, prin aclamații, pe profesorul Sámi László.

136. *Gherla, 21 iunie 1848.* Președintele comisiei de conscriere a alegătorilor și secretarul ei aduc la cunoștință circulara gubernială din 7 iunie, referitoare la alegerea deputaților. Fiindcă orașul avea dreptul la doi deputați, îi invită pe cei îndreptățiți să se prezinte în fața comisiei pentru a fi conscriși.

137. *Cluj, 21 iunie 1848.* Deputații localității Dumbrăveni la Dieta de la Cluj, Karácsonyi János și Másvilági István, către Consiliul orășenesc. Îl informau despre ședința dietală din 20 iunie, în decursul căreia s-au discutat problemele privind: obținerea sancționării definitive a legii uniunii de către împărat; memoriul sașilor referitor la uniune; petiția românilor în legătură cu acordarea de drepturi egale cu ale sașilor pe „Pământul crăiesc", precum și cu restituirea posesiunilor de care au fost deposedați în unele localități, în deceniile premergătoare anului 1848. Informarea mai cuprindea precizarea că ședința din 20 iunie se considera ultima și de aceea mulți delegați s-au îndreptat spre casele lor, așa cum vor face și ei.

138. *Sighișoara, 21 iunie 1848.* Arhivarul scaunului Sighișoara către Magistrat. Îl anunță că a primit procesul verbal al ședinței Dietei de la Cluj din 19 iunie. Din el rezultă că, în urma votării legii uniunii, data viitoarei diete de la Pesta a fost fixată la 2 iulie, ceea ce impunea pregătirea scrutinului electoral pe baza censului de 8 florini, fără capitație. Totuși, până ce nu va sosi sancționarea definitivă a legii uniunii de către monarh, punea dosarul cu procesul verbal la arhivă.

139 *Cluj, 21 iunie 1848.* Procesul verbal al consfătuirii deputaților sași la Dieta de la Cluj, care relevă că în aceeași zi s-au citit și aprobat jurnalele ședințelor dietale din 19 și 20 iunie. Dar, în ceea ce privea memoriul sașilor prezentat în ședința din 20 iunie, plenul Dietei a hotărât ca el să fie dat spre rezolvare comisiei regnicolare sau sistematice care va discuta cu Guvernul ungar definitivarea uniunii.

140. *Sighișoara, 21 iunie 1848.* Comunitatea orașului Sighișoara propune Consiliului scăunal să ceară deputaților săi la Dieta de la Cluj, îndeosebi lui Karl Gooss, să nu plece deocamdată la Pesta ca membru al comisiei regnicolare, deoarece potrivit informației ce i-a parvenit judelui primar Michael Wenrich, împăratul n-ar fi sancționat încă legea uniunii.

141. *Sighișoara, 21 iunie 1848.* Instrucțiunile Magistratului orașului și scaunului Sighișoara trimise deputaților săi la Dieta de la Cluj, prin care li se pretindea să nu se deplaseze la Pesta ca membri ai comisiei sistematice regnicolare, până ce legea uniunii nu va fi sancționată definitiv de către împăratul de la Viena.

142. *Sibiu, 21 iunie 1848.* Comisarii guberniali, baronul Kemény Domokos și contele Bethlen Gábor, trimiși la Sibiu pentru a dizolva și interzice Comitetul Național Român, către guvernatorul Teleki. Îl pun la curent cu: atmosfera antiunionistă constatată în rândurile sibienilor, care erau convinși că împăratul nu va accepta sancționarea definitivă a legii uniunii; atitudinea contestatară a acelorași sași sibieni față de legalitatea investigației pe care ei o desfășurau în orașul lor; reușita câștigării unor intelectuali români de la Sibiu pentru uniune, șapte dintre ei, în frunte cu Paul Dunca, foști membri ai Comitetului Național Român dizolvat; necesitatea publicării unei declarații a acestor prounioniști pentru a-i descuraja pe conaționalii lor antiunioniști; resemnarea intelectualului sas Bedeus față de legea uniunii, după ce a aflat că ea a fost sancționată de monarh.

143. *Aiud, 21 iunie 1848.* Comisarii guberniali civili, groful Béldi Ferenc și baronul Kemény István, cărora li s-a încredințat misiunea de a ancheta evenimentele de la Coșlariu și Mihalț, către guvernatorul Teleki. Îi aduceau la cunoștință că și-au îndeplinit misiunea privind investigarea evenimentelor de la Coșlariu și Mihalț, ce li s-a trasat prin ordin gubernial. Până la elaborarea unui raport mai amplu, îi trimiteau un extras din procesul verbal, întocmit împreună cu comisarii militari.

144. *Cluj, 21 iunie 1848.* Raportul comisarilor guberniali despre anchetarea evenimentelor de la Coșlariu și Mihalț, înaintat guvernatorului Teleki.

145. *Aiud, 21 iunie 1848.* Varianta românească și germană a amplului raport despre evenimentele de la Coșlariu și Mihalț, întocmit de comisarii anchetatori, dintre care groful Béldi Ferenc și baronul Kemény reprezentau interesele Guberniului nobiliar de la Cluj, iar căpitanii Teutsch și Sándor ale Comandamentului suprem al armatei de la Sibiu.

146. *Aiud, 21 iunie 1848.* Comisarii guberniali Béldi și Kemény, către guvernatorul Teleki. Îl încunoștiințează că au recurs la judele nobiliar de la Blaj, Szegedi Sámuel, pentru a-i informa despre inițiativa canonicilor Vasile Rațiu și Timotei Cipariu în vederea ajutorării lui Simion Bărnuțiu și Al. Papiu Ilarian, pentru ca ei să-și continue strădaniile în susținrea cauzei naționale românești.

147. *Aiud, 21 iunie 1848.* Baronul Bánffy Miklós, comitele suprem al comitatului Alba de Jos, către comisia gubernială de investigație de la Abrud. O anunță că, pentru a o ajuta să restabilească liniștea și ordinea la Bistra și împrejurimi, îl trimite pe prim judele Benedek József. Nu dispunea însă de un jurist care să-i stea la dispoziție pentru a-i judeca pe cei arestați pe baza legii statariale.

148. *Târnăveni, 21 iunie 1848.* Prim judele Vita Sámuel către prim judele diriguitor, solicitând ajutor militar pentru restabilirea ordinii.

149. *Braşov, 21 iunie 1848.* Preotul orăşenesc romano-catolic Anton Kovács către Magistrat. Îl anunţă că a adus la cunoştinţă publică în biserica parohială romano-catolică şi în celelalte comunităţi bisericeşti subordonate dispoziţiile referitoare la statariu în Trei Scaune şi Făgăraş şi la plata impozitului.

150. *Baia de Arieş, 21 iunie 1848.* Funcţionarul Pallos Miklós către unul din consilierii primăriei din Baia de Arieş. Îl informa că doi directori montanistici de la Iara au demisionat din posturile lor, din cauza notarului Iosif Moga. Acesta a apărut în piaţa din centrul localităţii în fruntea a 150 lăncieri şi puşcaşi români şi a proferat ameninţări la adresa celor doi demisionari, după care a trecut Arieşul şi s-a stabilit la Brăzeşti. Pentru a preveni alte asemenea ameninţări la adresa persoanelor şi averilor, solicita o forţă militară, deoarece dintre cei 60 de membri ai gărzii cetăţeneşti din Iara, 45 au trecut în tabăra lui Moga.

151. *Cărpiniş, 21 iunie 1848.* Preoţii Nicolae Fodor şi Vasile Balint din Cărpiniş către comisarii guberniali investigatori de la Abrud. Le relatează că, în ziua de 20 iunie, la un moment dat, s-au auzit strigăte dinspre Câmpeni, potrivit cărora în această localitate ar fi intrat o ceată de tâlhari înarmaţi, venită de peste munţi. Pentru a nu se amplifica panica, au interzis tragerea clopotelor şi au trimis patru oameni, să se informeze la faţa locului. Aceştia s-au reîntors după miezul nopţii şi au adus ştirea că nu există nici un pericol, deoarece n-a fost decât un simplu zvon. Oamenii s-au liniştit astfel şi s-au întors la casele lor.

152. *Cărpiniş, 21 iunie 1848.* Printr-o a doua informare din după amiaza zilei de 21 iunie, preoţii N. Fodor şi V. Balint asigurau comisarii guberniali de la Abrud că la Câmpeni domnea liniştea şi ordinea. Ei invocau în acest sens confirmarea avocatului Iancu şi a zugravului Corcheş, reveniţi de acolo.

153. *Vidra, 21 iunie 1848.* Avram Iancu către ţpanul cameral de la Câmpeni, Lázár György. Îl înştiinţează că datorită zvonurilor răspândite de câţiva localnici, potrivit cărora în munţi ar fi pătruns militari ce ar ameninţa localităţile Albac, Ponor, Câmpeni şi Vidra de Sus, s-a produs panică şi a determinat mobilizarea oamenilor pentru a face faţă eventualei primejdii. După ce a constatat, cu ajutorul fratelui său Alexandru, a preotului Ioan Gomboş şi a birăului Vasile Gomboş, că zvonul n-a fost adevărat, i-a convins pe oameni să se reîntoarcă în pace la casele lor.

154. *Rucăr, 21 iunie 1848.* Procesul verbal al comisiei care i-a anchetat pe principalii învinuiţi de "instigarea" din Rucăr şi care, întorcându-se de la Blaj, i-a îndemnat pe locuitori să nu dea recruţi şi să împartă între ei pădurile, păşunile şi pământurile alodiale.

155. *Cluj, 21 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comitele suprem al comitatului Alba de Sus. Îl informează că i-a parvenit înştiinţarea din 16 iunie despre restabilirea ordinii în satele din comitat. Pentru pedepsirea preotului din Feleag avea însă nevoie de actele anchetei care să releve contribuţia lui la "agitarea" spiritelor.

156. *Corunca, 21 iunie 1848.* Judele suprem al scaunului Mureş, contele Toldalagi Ferenc, către guvernatorul Teleki. Îi aduce la cunoştinţă că, în jurisdicţia lui, singurul eveniment notabil a fost arestarea, la 16 iunie, a preotului Ştefan Iancovici, în urma acuzei pe care i-a adus-o, grofiul Lázár Albert, că ar fi un potenţial iniţiator la "răzvrătire". Rezultatul anchetei i-l va comunica ulterior.

157. *Turia, 21 iunie 1848.* Judele cercual Mihálcz Mihály către dregătoria jurisdicţiei Trei Scaune. O asigura că a anunţat aprobarea gubernială a decretării stataríatului în satele scaunului Ciuc.

158. *Cluj, 21 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către feldmareşalul Puchner, comandantul suprem al armatei. Invocând ordinul palatinului Ştefan din 16 iunie, îi cere să admită plecarea în tabăra de la Seghedin a unu-două batalioane din regimentele de grăniceri secui şi români, eventual şi din regimentul Karl Ferdinand. Pentru acoperirea cheltuielilor deplasării acestor unităţi militare a dat ordin Tezaurariatului să aloce 30–40 000 de florini.

159. *Cluj, 21 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către feldmareşalul Pfersmann, locţiitorul comandantului suprem al armatei. Îi răspunde pentru a-l informa că a ţinut seama de recomandarea pe care i-a făcut-o în adresa din 7 iunie. Pe baza ei i-a împuternicit pe deputatul din Trei Scaune, Szentiványi György, şi pe judele regesc suprem scăunal, Hováth Albert, să pună capăt insubordonării grănicerilor secui faţă de comandanţii lor, manifestată după ce s-a aflat că legea votată de Dieta de la Cluj urma să transforme regimentele lor în gărzi naţionale maghiare. Totodată, îi preciza că, în cazul sancţionării legii de către monarh, soldele grănicerilor şi cheltuielile pretinse de asigurarea intervenţei lor vor fi asigurate de Guberniu.

160. *Braşov, 21 iunie 1848.* Magistratul oraşului şi districtului Braşov dă publicităţii hotărârea Guberniului din 14 iunie de a se face apel la locuitori pentru a dona benevol bani şi obiecte de aur şi argint, cu care să se acopere o parte din cheltuielile pretinse de apărarca ţării.

161. *Braşov, 21 iunie 1848.* Magistratul oraşului şi districtului Braşov aduce la cunoştinţa publicului ordinul palatinului Ştefan din 14 iunie, contrasemnat de guvernatorul Teleki, de a se începe înscrierea în corpul voluntarilor de război. Tinerilor ce vor să devină voluntari li se recomandă să se adreseze vicecăpitanului oraşului.

162. *Braşov, 21 iunie 1848.* Magistratul orăşenesc către protopopul ortodox din Braşov Petre Gherman. Îl roagă să dea citire de la toate amvoanele subordonate proclamaţiei referitoare la constituirea unui corp de voluntari pentru război.

163. *Sighişoara, 21 iunie 1848.* Magistratul oraşului Sighişoara anunţă înscrierile în corpul de voluntari format în regatul Ungariei.

164. *Sighişoara, 21 iunie 1848.* Magistratul oraşului anunţă deschiderea donaţiilor pentru corpul de voluntari.

165. *Cluj, 21 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comandantul suprem al armatei, feldmareşalul Puchner. Îi face cunoscut că palatinul Ştefan l-a împuternicit, printr-o dispoziţie din 16 iunie, să înceapă conscrierea recruţilor, la fel ca în Ungaria. În acest scop se va constitui la Cluj, din civili şi din militari, o comisie de recrutare. Întrucât Guberniul i-a numit deja pe cei trei membri ai comisiei, în frunte cu contele Mikes, guvernatorul îl ruga pe Puchner să-i desemneze şi pe reprezentanţii armatei.

166. *Braşov, 21 iunie 1848.* Magistratul Braşovului către funcţionarii districtuali. Le semnalează numeroase cazuri de tineri, ieşiţi la sorţi pentru recrutare, care au plecat în Moldova şi Ţara Românească, de unde refuzau să se reîntoarcă în vederea încorporării, deşi li s-au trimis citaţii de mai multe ori. Părinţii acestor tineri să fie atenţionaţi că, dacă fiii lor nu vor reveni în termen de 15 zile, vor trebui să le găsească înlocuitori.

167. *Cluj, 21 iunie 1848.* Comunitatea satului Fântânele din comitatul Dăbâca îi adresează o petiţie Guberniului de la Cluj în care se plânge că, deşi a dat deja doi recruţi cu numele Buta Nichita şi Székely Pista, totuşi judele nobiliar cercual pretindea încă unul. I se răspunde că cel dintâi a fost conscris ca recrut al comunei Budeşti şi de aceea trebuia înlocuit cu altul.

168. *Cluj, 21 iunie 1848.* Guberniului i s-a înaintat o petiţie a trei familii din Braşov, prin care s-au plâns că le-au fost recrutaţi şi încorporaţi fiii, deşi erau de origine nobiliară. Consiliul din Braşov şi-a justificat recrutarea şi încorporarea lor, pe de o parte cu argumentul că cele trei familii practicau negoţul şi plăteau impozite, iar pe de altă parte cu motivul că în districtul Braşov nu existau nemeşi scutiţi de serviciul militar. Prin rezoluţia sa, Guberniul recomanda petiţionarilor să-şi dovedească originea lor nobiliară cu acte, numai în această eventualitate urmând să li se ia în considerare petiţia.

169. *Cluj, 21 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către feldmareşalul Pfersmann, locţiitorul comandatului suprem al armatei. Îl asigură că nu i-a parvenit nici o informaţie despre formarea unor detaşamente de refugiaţi moldoveni sau munteni pe teritoriul Transilvaniei. Probabil că zvonul a apărut datorită iniţiativei Guvernului ungar de a forma o tabără militară de voluntari la Seghedin.

170. *Lugoj, 21 iunie 1848.* Căpitanul gărzii cetăţeneşti, Asboth, către comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Banat, Vukovics Sebö. Îi raportează că în zona regimentului de grăniceri români nu se semnalează nici o mişcare contrară intereselor Ungariei. Populaţia de rând nu manifesta simpatie faţă de sârbii "răzvrătiţi", ea fiind preocupată de: liberalizarea păşunatului; posibilitatea aprovizionării cu lemne din păduri; scăderea preţului sării.

171. *Timişoara, 21 iunie 1848.* Vicecomitele comitatului Torontal, Murányi Ignác, către primjudele nobiliar. Îi aduce la cunoştinţă că, pentru apărarea centrului minier de la Oraviţa, comisarul Vukovics a aprobat două companii de infanterie care au ajuns la Vârşeţ. Îi recomandă să le reţină temporar la Vârşeţ, iar dacă locotenent – colonelul Dreihem va decide că erau necesare pentru apărarea Bisericii Albe, să le trimită acolo. În această eventualitate, pentru apărarea Oraviţei să se detaşeze o altă unitate militară.

172. *Becicherecu Mic, 21 iunie 1848.* Proces verbal semnat de preşedintele şi secretarul comisiei din cercul electoral Becicherecu Mic, din care rezultă că a fost ales prin aclamaţii, ca deputat al comitatului Timiş, vicecomitele Vukovics Szabbás, fără a se mai efectua votarea.

173. *Baia de Criş, 21 iunie 1848.* Vicecomitele comitatului Zarand, Hollaki Albert, către comisia gubernială de la Abrud. Îi trimite o scrisoare a judelui sătesc din Blăjeni redactată în limba română, pe care a tradus-o în maghiară.

174. *Braşov, 21 iunie 1848.* Judele regal Albrichsfeld către guvernatorul Transilvaniei Teleki. Îi raportează despre măsurile întreprinse pentru împiedicarea extinderii epidemiei de holeră la nordul Carpaţilor.

175. *Cluj, după 21 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comisarii guberniali de la Abrud. Îi anunţă că propunerea lor de a nu se mai trimite deocamdată noi forţe militare i-a venit prea târziu, deoarece o companie şi jumătate de grăniceri secui era deja în drum spre Abrud. Împreună cu noul efectiv vor avea la dispoziţie trei companii, la care vor putea recurge în eventualitatea repetării unor mişcări asemănătoare cu acelea de la Câmpeni.

176. *Innsbruck, 22 iunie 1848.* Împăratul Ferdinand către Stările privilegiate din Dieta de la Cluj. Le vesteşte că a sancţionat articolele de legi IV şi V referitoare la desfiinţarea obligaţiilor iobăgeşti şi la despăgubirea proprietarilor nobiliari, pe care i le-au înaintat la 7 iunie.

177. *Cluj, 22 iunie 1848.* Patru lideri ai nobilimii liberale din Transilvania către Consiliul de Miniştri de la Budapesta. Îi înaintează următoarele propuneri, considerate necesare pentru perioada de tranziţie a integrării Ardealului în statul ungar: a) împuternicirea comisarului guvernamental de a-şi subordona atât autorităţile civile, cât şi cele militare; b) numirea unor noi comiţi supremi care să asigure unificarea administrativă deplină, însă cu acordul comandamentului militar suprem, întrucât trebuiau să colaboreze cu el la menţinerea ordinii, inclusiv cu ocazia alegerii deputaţilor pentru Dietă; c) desemnarea unor reprezentanţi maghiari ai Transilvaniei în Guvernul ungar de la Pesta; d) eventuala organizare a unor secţiuni ardelene subordonate în cadrul Ministerelor de Interne şi de Justiţie.

178. *Budapesta, 22 iunie 1848.* Ministrul de interne către Ministerul de Finanţe din cadrul Guvernului ungar. Îi aduce la cunoştinţă numirea baronului Vay Miklós ca împuternicit guvernamental în Transilvania şi-i cere să-i pună la dispoziţie 10 000 de florini.

179. *Budapesta, 22 iunie 1848.* Ministrul de Interne din Guvernul ungar către Guberniul ardelean. Îl anunţă încă o dată despre numirea baronului Vay Miklós ca împuternicit guvernamental şi-l atenţionează să colaboreze cu el la păstrarea liniştii şi ordinii existente.

180. *Budapesta, 22 iunie 1848.* Ministrul de Interne din Guvernul ungar către guvernatorul Transilvaniei. Îi recomandă din nou să colaboreze cu comisarul Vay şi să raporteze Guvernului evenimenlele mai importante pentru a-i solicita palatinului Ştefan în timp util aprobarea unor măsuri, în cazul că se vor considera oportune. În funcţie de natura lor, chestiunile raportate vor fi repartizate, pentru a fi rezolvate, ministerelor de resort, întrucât Cancelaria Aulică de la Viena s-a dizolvat.

181. *Cluj, 22 iunie 1848.* Contele Teleki Domokos către primul ministrul al Ungariei, Batthyányi Lajos. Îi expune opiniile lui despre: înfiinţarea unei armate de voluntari din Transilvania cu ajutorul unor ofiţeri cu experienţă din Ungaria; necesitatea înlocuirii lui Puchner cu un general mai tânăr şi mai energic la comanda armatei ardelene; efectul benefic pe care l-ar avea asupra transilvănenilor vizita unui membru al familiei imperiale; urgenţa desemnării unor noi comiţi supremi la cârma comitatelor ardelene, însă nu şi a juzilor supremi din scaunele secuieşti până la adoptarea unei noi legi referitoare la alegerea lor; stringenţa reorganizării şi modernizării regimentelor grănicereşti, îndeosebi a celor secuieşti etc.

182. *Cluj, 22 iunie 1848.* Comandamentul militar de la Cluj către Comandamentul suprem al armatei de la Sibiu. Îl atenţionează că: după sancţionarea legii s-ar putea îndeplini ordinele palatinului Ştefan privind detaşarea unor batalionane grănicereşti din Transilvania în Ungaria; pentru aceasta era necesar să înceteze opoziţia grănicerilor secui din regimentul nr. 2, determinată de legea votată la Dieta de la Cluj referitoare la transformarea lor în membri ai gărzilor naţionale maghiare; eventuala înlocuire a detaşării obligatorii în Ungaria cu alta bazată pe voluntariat; necesitatea imperioasă de a nu se neglija totuşi apărarea graniţei ardelene, în condiţiile în care constituirea unor batalioane de rezervişti era greu de îndeplinit.

183. *Cluj, 22 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către: a) comesul naţiunii săseşti, Franz Salmen; b) comisarii guberniali contele Bethlen Gábor şi baronul Kemény Domokos. Comesuhui îi reproşa că nu a dat curs invitaţiei de a se prezenta la Cluj pentru discuţii. Apoi îi argumenta că legile în uz nu prevedeau ca numirea unor comisari guberniali să aibă aprobarea autorităţii locale. Prin urmare, nemulţumirea sibienilor faţă de activitatea împuterniciţilor Guberniului în oraşul lor nu era îndreptăţită, cu atât mai mult, cu cât nu era îndreptată împotriva lor, ci viza doar Comitetul Naţional Român. Totuşi, pentru a înlătura suspiciunile, a dat ordin celor doi comisari să-l coopteze în comisia gubernială şi pe judele primar al Sibiului.

184. *Cluj, 22 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către primarul Sibiului, Daniel Czigler. Îi face cunoscut că nu putea accepta protestul comunităţii din Sibiu contra activităţii comisarilor guberniali, însă, pentru a linişti spiritele, a decis să-l numească şi pe el membru al comisiei de investigare a activităţii Comitetului Naţional Român.

185. *Sibiu, 22 iunie 1848.* Feldmareşalul Pfersmann, locţiitorul comandantului suprem al armatei, către guvernatorul Teleki. Îi confirma primirea adresei din 6 iunie, prin care-i cerea să ia în considerare protestul secretarului tezaurarial Gyergyai şi să-l tragă la răspundere pe Benigni pentru modul cum l-a "denigrat" în paginile ziarului "Sieberbürger Bote", al cărui redactor era. Totodată îi trimitea guvernatorului justificarea lui Benigni pentru atitudinea sa.

186. *Sighişoara, 22 iunie 1848.* Deputaţii sighişoreni la Dieta de la Cluj către Consiliul oraşului şi districtului Sighişoara. Îi prezintă o dare de seamă a şedinţelor dietale din 10–19 iunie, în cadrul cărora principalele probleme dezbătute s-au referit la: sancţionarea legii uniunii de către împărat, în urma intervenţiei premierului ungar Batthyányi; rescriptul imperial prin care monarhul transfera locţiitorului său în Ungaria, arhiducele Ştefan, prerogativa sancţionării legii electorale, în vederea alegerii deputaţilor pentru apropiata dietă comună. Darea de seamă despre şedinţele dietale era însoţită de procesele verbale ale consfătuirilor deputaţilor saşi de la Dieta de la Cluj.

187. *Jibou, 22 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós către prietenul său contele Bethlen János senior. Îl roagă ca fie el, fie groful Zeyk, să-l informeze prin câteva rânduri despre eventualele noutăţi care au putut apare la Cluj, Sibiu, Abrud, în secuime şi în alte părţi, înainte de a pleca spre Pesta.

188. *Cluj, 22 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comisarii guberniali trimişi la Abrud. Le confirmă primirea raportului din 20 iunie despre mişcările din împrejurimile Abrudului şi Câmpeniului. Îndeosebi informaţia despre asedierea locuinţei solgăbirăului Bisztray József de către 500 de oameni, l-a determinat să intervină la feldmareşalul Puchner, pentru a le mai pune la dispoziţie o companie de grăniceri secui de la Turda şi o alta de la Sebeş.

189. *Cluj, 22 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către feldmareşalul Puchner, comandantul suprem al armatei. Îl pune la curent cu raportul comisarilor guberniali trimişi la Abrud, din care rezultă că o mulţime de 500 de oameni i-a înconjurat casa judelui nobiliar Bisztray din Bistra cu scopul de a-l împiedica să se prezinte în faţa comisiei investigatoare, pentru a depune mărturie în legătură cu evenimentele de la Câmpeni. Pentru a anihila mişcările de la Câmpeni şi Baia de Arieş îi solicita să mai trimită în ajutorul comisiei guberniale încă o companie şi jumătate de soldaţi de la Turda şi din alte localităţi.

190. *Cluj, 22 iunie 1848.* Feldmareşalul Puchner către guvernatorul Teleki. La solicitarea unui nou ajutor militar pentru comisia gubernială de la Abrud îi răspunde că a dat ordin să plece într-acolo o companie de grăniceri secui de la Turda şi o alta de la Aiud. Împreună cu efectivele acestor companii şi a aceleia din regimentul Sivkovich, care a însoţit-o de la început, comisia avea la dispoziţie aproape 500 de ostaşi. De aceea o atenţiona că nu-i va mai putea trimite şi alte forţe militare.

191. *Cluj, 22 iunie 1848.* Comitele suprem Thorotzkai Miklós către guvernatorul Teleki József privind efectele Adunării de la Blaj asupra locuitorilor din Bogata, care doresc să depindă de Ţara Românească şi Moldova.

192. *Cluj, 22 iunie 1848.* Comitele suprem al comitatului Turda, groful Thorotzkai Miklós, către guvernatorul Teleki. Îi înaintează sesizarea comitetului comitatens pentru păstrarea ordinii constituite, bazată pe raportul judelui nobiliar al plăşii Lupşa, Pápai Lajos, referitoare la mişcările din partea muntoasă a comitatului. O atmosferă neliniştitoare se semnala şi în satele din Câmpia Transilvaniei. Peste tot ar fi fost necesară prezenţă grănicerilor secui, dar era conştient că nici oraşul Turda nu putea rămâne fără apărare.

193. *Turda, 22 iunie 1848.* Judele nobiliar al plăşii Lupşa, Pápai Lajos, către comitele suprem Thoroczkai. Îşi justifică interogarea "instigatorului" Vasile Fodor la Iara şi nu la Lupşa, înainte de a fi arestat la Cluj, pe de o parte cu argumentul că în a doua localitate ar fi putut fi apărat de ai săi, iar pe de altă parte cu motivaţia că învinuitul s-a aflat în fruntea mulţimii care, începând cu locuitorii din Sălciua, s-a îndreptat în zilele precedente spre Câmpeni. Referitor la evenimentele de la Cacova dă asigurări că n-a fost vorba decât de o neînţelegere a unei conversaţii dintre două femei care s-ar fi referit la mişcările de la Câmpeni.

194. *Jibou, 22 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós, comitele suprem al comitatului Solnocul de Mijloc, către prim vicecomitele Bálint Elek. Îl înconoştiinţează că întâmplările de la Şoimuş l-au determinat să-i cheme pe câţiva bătrâni din această localitate, în frunte cu judele primar şi cu juraţii, pentru a-i avertiza că, dacă nu-şi vor îndeplini obligaţia privind întreţinerea drumurilor, va recurge la o execuţie militară.

195. *Zalău, 22 iunie 1848.* Prim vicecomitele comitatului Solnocul de Mijloc, Bálint Elek, către ministrul de interne de la Pesta, Szemere Bertalan. Îi raportează că locuitorii de la Bredea l-au încercuit pe consăteanul lor, brigandul Nicolae Taloş şi, fiindcă a opus rezistenţă, l-au împuşcat. În schimb, cei doi tovarăşi ai săi s-au predat şi au fost deferiţi justiţiei. Referitor la "revoltele" din Ulciug, Someş Uileac şi Cehu, Silvaniei îi aduce la conoştinţă că a început anchetarea lor cu ajutorul infanteriştilor ce i s-au pus la dispoziţie de către comandantul detaşamentului care staţiona la Zalău.

196. *Cluj, 22 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către prim judele diriguitor al comitatului Dăbâca. Îi transmite petiţia proprietarilor de moşii din Cubleşu Someşan, prin care cer protecţie militară împotriva sătenilor, "instigaţi" contra lor de către preotul Vasile Coşa.

197. *Cluj, 22 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comandantul suprem al armatei. Îi confirmă primirea informaţiei privind restabilirea ordinii şi a dreptului de proprietate la Soroştin (c. Alba de Jos). Totodată îi returnează petiţia acestei comune din 29 mai şi recomandă să îndrepte pe viitor astfel de plângeri spre autorităţile civile, pentru a nu se crea părerea eronată că populaţia din lumea satelor ar fi apărată de armată.

198. *Cluj, 22 iunie 1848.* Feldmareşalul Puchner către guvernatorul Teleki. Îi înapoiează adresa din 20 iunie şi-l asigură că a dat comisarilor militari ordinul de a continua anchetarea evenimentelor de la Mihalţ, împreună cu cei civili.

199. *Cserhalom [azi în Ucraina] 22 iunie 1848.* Groful Bethlen Lajos către palatinul Ungariei, Ştefan. Îi înaintează o petiţie în care îi dezvăluie că desfiinţarea iobăgiei îl ameninţă cu ruina economică, la fel ca şi pe mulţi alţi nobili ardeleni: pe de o parte din cauza convingerii ţăranilor eliberaţi că, dacă ar accepta să le lucreze pământul în parte, ar contraveni dorinţei împăratului de a se debarasa de nemeşime, iar pe de altă parte, datorită lipsei posibilităţilor de a face rost de bani. De aceea, pentru a se putea adapta noilor realităţi, îl ruga pe arhiduce să-i mijlocească un împrumut de 2 000 florini de la o instituţie bancară, în contul viitoarelor despăgubiri. Palatinul a trimis petiţia ministrului agriculturii, industriei şi comerţului, iar acesta a transmis-o ministrului finanţelor.

200. *Cluj, 22 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către prim judele oraşului şi districtului Bistriţa. Îi recomandă ca în comisiile electorale ce se vor constitui în vederea alegerilor de deputaţi pentru viitoarea dietă comună, să fie inclusă şi câte o persoană "corespunzătoare" din rândurile românilor.

201. *Arad, 22 iunie 1848.* Episcopul diecezei ortodoxe a Aradului către asesorul consistorial din Ineu. Îi reproşează că la primul scrutin electoral de la Ineu şi-a exprimat o opinie care l-a nemulţumit pe comitele suprem Bohus János. De aceea îl sfătuieşte că la al doilea tur de scrutin să se abţină a-şi exprima public propriile păreri.

202. *Buda, 22 iunie 1848.* Kossuth Lajos, ministrul de finanţe al Guvernului ungar, către forul administrativ şi judecătoresc al domeniului minier din Banat. Îi aduce la cunoştinţa că, de acord cu ministrul justiţiei, a hotărât să aplice prevederile legii XXIV/1848 privind separarea prerogativelor administrative de cele judecătoreşti în localităţile fiscale miniere. În acest sens, o comisie, ce se va forma din reprezentanţi ai direcţiei miniere şi ai dregătoriei comitatului Caraş, va face propuneri care să se refere la: numărul populaţiei şi suprafaţa hotarului fiecărei localităţi miniere; funcţionarii administraţiei miniere; numărul şi salariile lor anuale; cantitatea şi calitatea averilor comunale; hărţile cu hotarele fiecărei localităţi miniere, în măsura în care ele există etc.

203. *Biserica Albă [Banatul iugoslav], 22 iunie 1848.* Judele primar şi comandantul gărzii civile din Biserica Albă către direcţia montanistică minieră de la Oraviţa. O vesteşte că primăria localităţii, prin consiliul ei, a hotărât să capituleze în faţa cetei de voluntari sârbi, care a ajuns la 1 500 de infanterişti şi cavalerişti prin alăturarea rezerviştilor din cele două regimente illirice de grăniceri, pentru a se evita jafurile şi vărsarea de sânge. Totodată o avertiza că "rebelii sârbi" se puteau îndrepta de la Biserica Albă, fie spre Vârşeţ, fie spre Oraviţa.

204. *Iaşi, 22 iunie 1848.* Consulul Prusiei în Principatele dunărene, Richthoffen, către superiorul său ministrul de externe de la Berlin von Arnim. Îi prezintă o informare despre programul adoptat de Adunarea din mai de la Blaj, precum şi despre consecinţele pe care înfăptuirea lui le-ar putea avea asupra tuturor românilor din provinciile locuite de ei. În Transilvania eventuala recunoaştere a românilor ca a patra naţiune le-ar deschide perspectiva de a cuceri puterea politică şi de a o transforma astfel într-o ţară românească. În această eventualitate s-ar dezvolta în rândurile românilor transilvăneni dorinţa de a se uni într-un stat naţional cu cei din Ţara Românească, Moldova, Bucovina şi chiar din Basarabia. De altfel, au început să se răspândească manifeste unioniste. Crearea unui astfel de stat cu 7 000 000 de locuitori ar putea constitui o stavilă în calea expansiunii Rusiei spre slavii din Balcani. Pentru a o evita, ruşii s-au străduit şi se străduiesc să anexeze Principatele dunărene, cu scopul de a-i slaviza pe locuitorii lor români, la fel cum procedează în Basarabia.

205. *Innsbruck, 23 iunie 1848.* Prinţul Esterházi Pál, ministrul de externe de la Viena, către premierul Ungariei, contele Batthyányi Lajos. Îi trimite petiţia delegaţiei române conduse de episcopul Şaguna, împreună cu răspunsul ce i s-a dat de către împărat. Totodată îi aduce la cunoştinţă informaţia prinţului Franz Karl, comunicată miniştrilor Széchenyi şi Eötvös, potrivit căreia monarhul, fiind

bolnav, nu se va reîntoarce la Viena şi deci nu va putea să se deplaseze nici la Budapesta, pentru a participa la deschiderea lucrărilor Dietei comune.

206. *Innsbruck, 23 iunie 1848.* Rezoluţia împărătească la memoriul delegaţiei române conduse de episcopul Şaguna, prin care se repetă promisiunile date verbal la 11 iunie referitoare la recunoaşterea românilor ca naţiune politică printr-o lege elaborată de Guvernul ungar. În legătură cu revendicările privind subvenţionarea de la bugetul public a confesiunilor şi a şcolilor româneşti, în rezoluţie se afirmă că ele se vor satisface prin legile referitoare la desfiinţarea iobăgiei, purtarea comună a sarcinilor, libertatea presei etc., adoptate de Dietele Ungariei şi Transilvaniei.

207. *Viena, 23 iunie 1848.* Cancelaria aulică a Transilvaniei de la Viena către împăratul Ferdinand. Îi aduce la cunoştinţă că, începând cu data de 23 iunie, îşi încetează activitatea, ca urmare a decretării dizolvării ei de către arhiducele palatin Ştefan.

208. *Viena, 23 iunie 1848.* Baronul Apor Lázár, vicecancelarul aulic, către palatinul Ştefan. Îi confirmă primirea ordinului din 19 iunie, prin care a decis desfiinţarea şi încetarea activităţii Cancelariei aulice. Conform aceluiaşi ordin, problemele rămase în suspensie se vor repartiza spre rezolvare ministerelor de resort din Guvernul ungar.

209. *Viena, 23 iunie 1848.* Vicecancelarul aulic, baronul Apor Lázár, către guvernatorul Teleki. Îi comunică decizia arhiducelui palatin din 19 iunie, referitoare la dizolvarea Cancelariei aulice şi transferarea prerogativelor ei ministerelor de la Pesta.

210. *Budapesta, 23 iunie 1848.* Guvernul Ungariei către Guberniul Transilvaniei. Îi face cunoscută adresa vicecancelarului Apor Lázár, prin care vestea încetarea activităţii Cancelariei aulice şi transferarea prerogativelor ei ministerelor de resort din Guvernul ungar, conform dispoziţiei arhiducelui Ştefan din 19 iunie. Totodată îl atenţiona că, după sancţionarea legii uniunii de către monarh, corespondenţa nu se va mai efectua în latină, ci în limba maghiară. Doar în corespondenţa cu împăratul şi cu autorităţile austriece se va mai păstra limba latină.

211. *Budapesta, 23 iunie 1848.* Ministrul de interne de la Pesta, Szemere Bertalan, către Guberniul Transilvaniei. Îi adresează un apel, prin care îl invită ca, până la contopirea deplină din punct de vedere administrativ şi legislativ a Ungariei şi Transilvaniei, să colaboreze cu Guvernul ungar în asigurarea liniştii şi ordinii pe teritoriul ardelean. Totodată îi cere să-l informeze despre măsurile întreprinse în cazurile urgente sau să-i facă propuneri pentru a le iniţia el în timp util de la Budapesta.

212. *Budapesta, 23 iunie 1848.* Ministrul de război din Guvernul ungar, Mészáros Lázár, către arhiducele palatin Ştefan. Îi invocă informaţia primită de la guvernatorul Teleki, din care rezultă că în Transilvania există un excedent de arme de foc, pentru a-i cere să dispună ca jumătate din ele să fie repartizate unităţii de voluntari maghiari, ce se va constitui în tabăra de la Seghedin.

213. *Pesta, 23 iunie 1848.* Ministrul de război Mészáros Lázár către ministrul de interne Szemere. Îi transmite raportul căpitanului Klapka György, pe care l-a trimis în misiune la secuii din Ardeal, pentru a-l atenţiona asupra propunerii acestuia de a se adresa apeluri, atât secuilor, cât şi românilor, din partea Guvernului ungar. Prin astfel de apeluri, ei vor putea fi îndemnaţi să se înroleze ca voluntari, dar şi să admită ca o parte din forţa armată a Transilvaniei să fie detaşată în tabăra de la Seghedin.

214. *Budapesta, 23 iunie 1848.* Kossuth Lajos, ministrul de finanţe al Ungariei, către contele Teleki, guvernatorul Transilvaniei. Reamintindu-i ordinul ministrului de război Mészáros de a constitui o comisie mixtă din civili şi militari pentru recrutarea voluntarilor honvezi, îi cere să intervină la Tezaurariatul de la Sibiu pentru susţinerea financiară a acţiunii. Îi reaminteşte, de asemenea, de îndemnul pe care trebuia să-l adreseze oficialităţilor comitatense şi scăunale pentru a iniţia colecte de bani şi obiecte preţioase necesare "salvării" integrităţii coroanei maghiare.

215. *Cluj, 23 iunie 1848.* Baronul Perényi Zsigmond către ministrul de interne de la Pesta, Szemere. Îi raportează că: s-a conformat ordinului din 19 iunie şi i-a convocat la guvernatorul Teleki

pe contele Bethlen János şi pe baronii Vay Miklós şi Wesselényi Miklós, cu care s-a discutat chestiunea constituirii detaşamentelor de voluntari; problema finanţării acestor detaşamente n-a putut-o rezolva, pentru că la Cluj n-a găsit pe nimeni de la Tezaurariat şi de aceea se va deplasa la Sibiu; vinovat de mişcările din împrejurimile Abrudului şi Câmpeniului era considerat Avram Iancu, iar pentru evitarea repetării lor s-au trimis trei companii de infanterişti; în schimb, de "instigările" de la Sibiu erau acuzaţi din partea saşilor Benigni şi fiul său, iar din partea românilor Bărnuţiu şi Papiu, tatăl ultimului fiind arestat pentru o vină similară; unii intelectuali saşi şi români au început să "colaboreze" cu comisarii guberniali de la Sibiu, dar grănicerii secui continuă să tergiverseze plecarea lor în tabăra de la Seghedin.

216. *Tîha Bârgăului, 23 iunie 1848.* Trimisul Guvernului ungar în Moldova, Nagy Ferenc, către ministrul de interne al Ungariei Szemere Bertalan. Îi relatează că la comandantul regimentului de grăniceri români nr. 2, colonelul Iovich, a constatat o atitudine antimaghiară şi procroată, iar la adjunctul lui, locotenent colonelul Urban, sentimente germanofile. De aceea propune înlocuirea lor de la comanda regimentului cu locotenent-colonelul Friederich Dorsner, fostul aghiotant al generalului Hrabovsky.

217. *Budapesta, 23 iunie 1848.* Ministrul de război ungar Mészáros, către guvernatorul Transilvaniei, Teleki. Îl roagă să-şi exprime părerea în legătură cu boierii refugiaţi din Principatele dunărene, de care a amintit în adresa înaintată palatinului Ştefan la 19 iunie.

218. *Cluj, 23 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către arhiducele palatin Ştefan. Îi trimite raportul comisarului districtului Braşov despre răspândirea unui manifest asemănător cu al sârbilor. Totodată îl asigura că l-a atenţionat pe judele primar braşovean să ia măsuri pentru supravegherea boierilor care soseau în număr tot mai mare din Ţara Românească.

219. *Cluj, 23 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către primarul Braşovului, Albrichsfeld. Îi confirmă primirea informaţiei referitoare la înmulţirea boierilor refugiaţi din Ţara Românească şi-i recomandă să-i supravegheze cu atenţie.

220. *Cluj, 23 iunie 1848.* Guvernatorul Transilvaniei către ministrul de interne al Ungariei. Îi aduce la cunoştinţă că s-a conformat indicaţiilor pe care i le-a dat la 19 iunie şi, împreună cu comandantul suprem al armatei, a luat măsuri pentru supravegherea boierilor din Ţara Românească şi evitarea unor agitaţii în zona de graniţă. Totuşi, potrivit recomandării palatinului Ştefan, prezenţa boierilor în zonă va fi tolerată atâta timp cât ei nu vor crea probleme.

221. *Făgăraş, 23 iunie 1848.* Vicecăpitanul districtului Făgăraş, Jakab György, către guvernatorul Teleki. Îi relatează că după desfiinţarea relaţiilor urbariale, multor săteni nu le vine să creadă că au fost eliberaţi definitiv de obligaţiile iobăgeşti; unii dintre ei aduc prejudicii proprietăţilor alodiale ale foştilor stăpâni; astfel au procedat 42 de locuitori din Beclean, care au cosit fânaţul Universităţii săseşti din locul numit "După Baltă"; la fel comunitatea din Ucea de Jos care s-a dedat la acţiuni violente împotriva proprietăţii baronului Bruckental József; în ambele cazuri cei recalcitranţi au fost aduşi la ascultare, fie în urma ameninţării că vor avea de suferit o execuţie militară asemănătoare cu aceea de la Mihalţ, fie datorită intervenţiei unor consilieri ai Curţii de apel din Făgăraş.

222. *Cluj, 23 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comitele suprem al comitatului Turda. Îi confirmă primirea raportului vicemomitelui Boér Simon despre tendinţele de răzvrătire ale sătenilor din Deleni. Nu considera totuşi că era necesară o intervenţie militară pentru liniştirea locuitorilor acestui sat, recomandând prezenţa în mijlocul lor a unui dregător comitatens cu prestigiu.

223. *Scărişoara, 23 iunie 1848.* Preotul ortodox Petru Vereş din Scărişoara către şpanul cameral regesc de la Câmpeni, Lázár György. Îi descrie concentrarea moţilor înarmaţi de la "Gura Râurilor", din 19–20 iunie, proveniţi din Scărişoara, Neagra, Gârda de Sus, Lăpuşti şi din alte localităţi muntoase. Ea a fost determinată de răspândirea zvonului pătrunderii în munţi a unor bande de hoţi care ar fi incendiat şi jefuit, atât la Bistra, cât şi la Câmpeni. Împreună cu preoţii din Lăpuşti şi Gârda a reuşit

să-i liniștească pe cei aproximativ 650 participanți la acțiune, prin trimiterea la Câmpeni a fiului și fratelui său care s-au reîntors în dimineața zilei de 21 iunie cu vestea că zvonul s-a dovedit fără nici un temei.

224. *Cluj, 23 iunie 1848.* Guberniul Transilvaniei către oficialitatea comitatului Turda. O anunță că i-a primit informarea din 22 iunie referitoare la tendințele periculoase ale locuitorilor din satele plășii Lupșa. În caz de necesitate putea apela la Comisia gubernială, trimisă la Abrud pentru a investiga mișcările din împrejurimile Câmpeniului, căreia i s-au pus la dispoziție importante forțe militare.

225. *Cluj, 23 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comisarii guberniali de la Abrud. Îi înștiințează că le-a primit raportul liniștitor, din care rezultă că, deocamdată, siguranța publică nu era periclitată la Câmpeni și împrejurimi. Cu toate acestea, le trimitea încă o companie și jumătate de grăniceri secui care era în drum spre Abrud și putea fi folosită pentru prevenirea unor eventuale acțiuni periculoase.

226. *Abrud, 23 iunie 1848.* Locotenent-colonelul Balási, comandantul batalionului detașat la Abrud, către Comandamentul regimentului de grăniceri secui nr. 2. Îi raporta că s-a conformat ordinului primit și a trimis o companie de sub comanda sa la dispoziția comisiei guberniale de la Abrud. Împreună cu ostașii unei companii a regimentului Sivkovich de la Alba Iulia, în drum spre Abrud, grănicerii au trecut prin Zlatna, unde li s-a făcut o primire cordială. Continuându-și itinerariul au fost nevoiți să străbată defileul de le Țebea, unde, unul din ofițeri a fost pe punctul de a fi lovit de un bolovan venit de pe un versant al muntelui, care nu se știe dacă a căzut întâmplător sau fusese împins de localnici. Până la urmă au ajuns cu bine la Abrud, unde li s-a asigurat cazarea și masa.

227. *Cluj, 23 iunie 1848.* Proces verbal al ședinței Dietei de la Cluj din 23 iunie, în care se consemnează respingerea propunerii deputatului comitatului Târnava, contele Bethlen Wolfgang, de a se importa cereale, întrucât strângerea recoltei părea compromisă din cauza refuzului țăranilor eliberați din iobăgie de a mai lucra chiar și pe bani pământul alodial rămas în proprietatea foștilor lor stăpâni. Respingerea s-a motivat cu argumentul că problema era de competența Guberniului, dar mai ales prin hotărârile de a nu mai lua în dezbare nici un subiect, Dieta urmând să-și înceteze activitatea odată cu sosirea sancționării definitive a legii uniunii.

228. *Sfântu Gheorghe, 23 iunie 1848.* Nemeșul Budai Ferenc solicită dregătoriei jurisdicției Trei Scaune sprijin împotriva fostului său jude domenial care, considerându-se eliberat din iobăgie începând cu 18 iunie, nu se mulțumea cu locul de casă și de grădină, ci ridica pretenții și asupra unui fânaț alodial.

229. *Cluj, 23 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către cei doi comisari guberniali trimiși la Sibiu pentru a dizolva Comitetul Național Român. Le confirma primirea cu satisfacție a informației, potrivit căreia câțiva intelectuali români s-au arătat dispuși să "colaboreze" la redactarea unei declarații în sensul recunoașterii uniunii. Totodată îi anunța că a dat ordin unui ziar din Cluj să publice declarația, după ce va fi semnată și de episcopul Ioan Lemeni.

230. *Cluj, 23 iunie 1848.* Gubernatorul Teleki către generalul Adam Gallbrun, comandantul garizoanei militare Cluj. Îi solicită să pună la dispoziția oficialității comitatului Turda, fie escadronul de cavalerie trimis la Boju pentru a restabili ordinea, fie cel de la Someșeni. Escadronul era necesar autorității comitatense, deoarece mai multe sate de pe drumul principal al plășii Bogata refuzau să-i mai dea ascultare și-și exprimau dorința de a se uni cu Moldova și Țara Românească.

231. *Sibiu, 23 iunie 1848.* Articolul de fond din ziarul „Transsilvania", intitulat „Concordie", în care se arată poziția ziarelor sibiene față de problema uniunii, unitatea de acțiune a cercurilor săsești, respingerea proclamatei uniuni cu Ungaria.

232. *Crasna, 23 iunie 1848.* Preoții români din Subcetate, Marin, Vălcău de Jos și Fizeș către comisia electorală a comitatului Crasna. Îi înaintează protestul împotriva falsificării alegerilor din 21

iunie, fie prin împiedicarea unora dintre cei înscriși pe listele electorale de a se prezenta înaintea comisiei pentru a-și exercita dreptul de vot, fie prin omiterea altora de a fi nominalizați și invitați să voteze. În plus, deși legea electorală prevedea ca alegerile odată începute să continue până la terminarea lor, comisia le-a întrerupt în 21 și le-a continuat în ziua următoare, determinându-i pe unii îndreptățiți să plece acasă, fără a-și mai exercita dreptul de vot. De aceea petiționarii cer comisiei electorale comitatense să investigheze neregulile și să proclame ilegală desemnarea frauduloasă a deputatului.

233. *Gherla, 23 iunie 1848.* 39 de români și maghiari din cartierul Candia își exprimau, în scris, protestul împotriva excluderii lor de la dreptul de vot și-l motivau cu argumentul că ei n-au fost iobagi, ci oameni liberi.

234. *Viena, 23 iunie 1848.* Baronul Apor Lázár, vicecancelarul desființatei Cancelarii aulice către Guberniul Transilvaniei. Îl încunoștința că împăratul i-a aprobat propunerea de a institui tribunalul statarial împotriva acelora care periclitau siguranța averilor și persoanelor din comitatul Alba de Jos.

235. *Oravița, 23 iunie 1848.* Directorul domeniului minier bănățean ce aparținea fiscului către comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Banat, Vukovics Sebö. Îl informează despre: predarea în mâinile "răsculaților" sârbi a localității Biserica Albă de către consiliul orășenesc, cu motivația că n-a primit la timp ajutorul militar solicitat pentru a se apăra; refuzul primarului Ioan Damaschin din Vârșeț de a lăsa să pleca spre Oravița forțe militare care ar fi trebuit trimise la apărarea Bisericii Albe. Pentru ca Oravița să nu fie ocupată și ea de sârbi, îi solicita comisarului să mijlocească primirea unui ajutor din partea armatei, garda cetățenească locală neavând puterea de a apăra singură orașul.

236. *Vârșeț, 23 iunie 1848.* Teologul Ștefan Paris din Vârșeț către protopopul Nicolae Manu din Sibiu. Îi scrie despre: primirea entuziastă făcută lui Eftimie Murgu de către locuitorii satelor pe care le-a parcurs de la Timișoara până la Lugoj și mai ales de lugojeni; anularea congresului bisericesc de la Timișoara și înlocuirea lui cu o adunare națională care va avea loc la Lugoj, după modelul celei de la Blaj; rezervele românilor bănățeni față de politica Guvernului ungar, concretizate în numărul redus de alegători ce s-au înscris în listele electorale; necesitatea promovării intereselor comune ale românilor din toate provinciile Daciei; ocuparea Bisericii Albe de către sârbii și pericolul căderii în mâinile lor și a Vârșețului, ceea ce-i va determina pe mulți români care n-aveau sentimente prosârbești să-l părăsească, așa cum a procedat profesorul Velia de la seminarul teologic.

237. *Petrovaradin [Serbia], 23 iunie 1848.* Un ofițer sau cetățean civil cu sentimente promaghiare către comisarul Vukovics. Îi relatează despre: dispariția disciplinei militare între grănicerii sârbo-croați de la Petervaradin; trecerea peste graniță a unor voluntari din Serbia în sprijinul sârbilor din Voivodina și Banat; activitatea Comitetului sârb de la Karlowitz; punerea la dispoziția acestui comitet a flotilei ceaikiste de la Semlin; amenințarea căderii în mâinile "răzvrătiților" sârbi a Novi Sadului.

238. *Lipova, 23 iunie 1848.* Petiția alegătorilor șvabi și maghiari din cercul electoral Lipova către comisia parlamentară a Dietei de la Pesta de verificare a deputaților. În numele a 900 de nemulțumiți, semnatarii petiției se plâng că în 21 iunie alegătorii șvabi și maghiari ar fi fost împiedicați de cei români să-și exercite dreptul de vot. Aceștia i-ar fi atacat cu bâte și cuțite, iar după ce i-au obligat să se retragă l-au proclamat deputat pe candidatul lor Atanasie Desco. De aceea cer anularea alegerii și organizarea unui nou scrutin electoral, întrucât s-au încălcat paragrafele legii nr. V din 1848.

239. *Plopiș, după 23 iunie 1848.* Judele primar din Plopiș, Mitru Cuc, către Stările privilegiate ale comitatului Crasna. În numele locuitorilor cărora le era primar, petiționarul reclama că unii dintre alegătorii, cu care a venit la Șimleu să-și exercite dreptul legal de a vota, au fost împiedicați să voteze, nefiind nominalizați, deși figurau pe listele electorale; altora li s-a interzis să intre în clădirea unde se află comisia pentru a-și declara opțiunea. De aceea, la 23 iunie s-a prezentat la vicecomite pentru a-i exprima plângerea, dar, nefiind primit, a formulat petiția pe care o înainta comisiei electorale

comitatense. De altfel, a aflat că nici jalbele altor localităţi n-au fost luate în considerare de oficialitatea comitatului.

240. *[Sântionlunca] înainte de 24 iunie 1848.* Nemeşul Seethál János către dregătoria scăunală a jurisdicţiei Trei Scaune. Îi solicită intervenţia pentru a-i sili pe foştii lui iobagi din Sântionlunca să-i presteze robotele restante, pe care aceştia le refuzau după desfiinţarea relaţiilor urbariale.

241. *Innsbruck, 24 iunie 1848.* Arhiducele palatin Ştefan către împăratul Ferdinand. Îi împărtăşeşte regretul partidelor politice maghiare, privind neîndeplinirea promisiunii de a participa la deschiderea Dietei de la Budapesta, deoarece prezenţa maiestăţii sale ar fi putut ajuta la rezolvarea problemei croate şi la evitarea pericolului unui război civil distrugător. În eventualitatea că totuşi sănătatea nu-i va permite să facă deplasarea la Buda, palatinul îi sugera monarhului ca în locul său să-l trimită pe arhiducele Franz Karl sau pe prinţul Franz Josef.

242. *Budapesta, 24 iunie 1848.* Baronul Vay Miklós către ministrul de interne ungar Szemere Bertalan. Îl informează că i-a parvenit numirea sa în funcţia de comisar împuternicit al Guvernului ungar în Ardeal şi-l asigură că se va strădui să se dovedească demn de încrederea ce i s-a acordat.

243. *Budapesta, 24 iunie 1848.* Ministrul de război al Ungariei către guvernatorul Transilvaniei. În lipsa palatinului Ştefan, îi răspunde la adresa din 20 iunie, pentru a-l informa că: a intervenit la feldmareşalul Puchner pentru a aproba detaşarea unor unităţi militare din Transilvania în Ungaria, iar la ministrul de finanţe în vederea finanţării operaţiunii; i-a adus la cunoştinţă arhiducelui stringenţa începerii recrutărilor pentru constituirea a patru batalioane de honvezi chiar înainte de a se rezolva problema ofiţerilor.

244. *Pesta, 24 iunie 1848.* Premierul Guvernului ungar, Batthyányi, către ministrul său de război, Mészáros. Îl înştiinţează că din Transilvania au fost trimise pentru apărarea Ungariei două batalioane, din care unul format din grăniceri secui, iar celălalt din grăniceri români. Dar, pentru ca graniţele ardelene să nu rămână fără apărare, se impunea completarea regimentelor care au dat batalioanele respective, cu rezervişti.

245. *Budapesta, 24 iunie 1848.* Ministrul de finanţe, Kossuth Lajos, către comunitatea districtului Braşov. Îi solicită sprijin pentru colectarea de ofrande băneşti în vederea susţinerii financiare a organizării şi înzestrării armatei Ungariei, care a devenit necesară pentru a-i combate pe sârbi şi croaţi care contestau supremaţia autorităţilor maghiare.

246. *Târgu Secuiesc, 24 iunie 1848.* Judele suprem scaunal, Kovács Dániel, către guvernatorul Teleki. Îl informa că în Trei Scaune a început încorporarea voluntarilor pentru batalioanele de honvezi, pe baza ordinului din 8 iunie semnat de arhiducele Ştefan, sub supravegherea comisiei create în acest scop. Totodată îi înainta lista cu numele şi iscăliturile voluntarilor, conform dispoziţiei din 14 iunie.

247. *Odorheiu Secuiesc, 24 iunie 1848.* Judele primar al oraşului Odorhei către guvernatorul Ardealului. Îl roagă să intervină la Comandamentul militar suprem pentru a repartiza gărzii cetăţeneşti 800 de puşti, fără de care ea nu va putea contribui la apărarea oraşului în caz de primejdie.

248. *Alba Iulia, 24 iunie 1848.* Baronul Kemény Dénes, comisar guberial, către exîmputernicitul Guvernului ungar în Transilvania, Perényi Zsigmond. Îi aducea la cunoştinţă că a inspectat mometăria de la Alba Iulia, unde a constatat că, în afară a 5 000 monede de aur reţinute pentru a fi schimbate în bancnote, mai existau alte 16 000, din care 12 000 urmau să fie transportate, prin Bucovina, la Viena. A aflat, de asemenea, că în cetate se găseau 12 300 de arme, dar feldmareşalul Puchner se opunea distribuirii lor gărzilor civile.

249. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul nobiliar de la Cluj către Consiliul oraşului Târgu Mureş. Îi făcea cunoscut că: îi aproba cererea de a institui pe trei luni tribunalul statarial împotriva acelora care vor folosi forţa pentru a atenta la siguranţa persoanelor şi averilor; îl numea ca preşedinte al

tribunalului statarial pe judele primar al oraşului, grofu1 Lázár János, urmând ca juraţii să fie aleşi de către consiliul orăşenesc; aprobarea trebuia adusă la cunoştinţa: arhiducelui Ştefan, Comandamentului suprem al armatei, dregătoriei scaunului Mureş.

250. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul de la Cluj îi argumenta arhiducelui Ştefan că i-a aprobat oficialităţii scaunului Arieş dreptul de a declara statariatul pe trei luni, pentru că în câteva dintre localităţile acestei jurisdicţii s-au semnalat acţiuni ameninţătoare contra unor persoane şi a unor averi. Oficialităţii scaunale îi vestea că l-a numit ca preşedinte al tribunalului statarial pe casierul regesc Fosztó Károly; de asemenea că despre introducerea stării statariale vor fi informate şi comitatele învecinate Turda şi Alba de Jos, precum şi Comandamentul suprem al armatei.

251. *Cincu Mare, 24 iunie 1848.* Proces verbal luat în şedinţa adunării scaunului Cincu Mare, în care se consemnează hotărârea de a cere Guberniului aprobarea introducerii judecăţii statariale, pentru a linişti spiritele agitate sub influenţa evenimentelor.

252. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul Transilvaniei către dregătoria comitatului Alba de Sus. Îi răspunde la solicitarea din 27 mai că nu-i putea aproba propunerea de a-l numi pe notarul Csongrádi István ca preşedinte al tribunalului statarial, deoarece, potrivit hotărârilor guberniale din 31 mai şi 19 iunie, o astfel de demnitate nu putea reveni decât juzilor nobiliari comitateşi.

253. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul Transilvaniei către Magistratul Braşovului. Magistratul este însărcinat să-i lămurească pe locuitori că banca austriacă garantează oficial răscumpărarea (convertirea) tuturor bancnotelor puse în circulaţie de Guvernul ungar.

254. *Jibou, 24 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós către tovarăşul său de idei, contele Bethlen János senior. Îi scrie că nu va putea merge la Cluj înainte de 27 iunie, întrucât trebuia să definitiveze anexarea comitatului Crasna şi a districtului Chioar la Ungaria. Totodată îl atenţiona că era necesar să fie primul care va sta de vorbă cu baronul Vay Miklós, noul comisar împuternicit al Guvernului ungar în Transilvania, pentru a-l convinge că trebuia să-l înlocuiască pe comesul Universităţii săseşti şi, eventual, să viziteze Alba Iulia, Abrudul şi regimentul de grăniceri români nr. 2.

255. *Jibou, 24 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós, împuternicitul Guvernului ungar pentru anexarea Partiumului nord-estic la Ungaria, către adjunctul său Beöthy Ödön. Îl pune la curent cu modificările aduse, de către Ministerul de Interne de la Pesta, instrucţiunilor ce-au stat la baza anexării Partiumului; de asemenea şi cu măsurile iniţiate pentru a fi aduse la cunoştinţă oficialităţilor din comitatele Zarand, Crasna şi Solnocul de Mijloc, din districtul Chioar şi din oraşul Zalău. În final îl anunţa că, după ce va merge la Cluj pentru a se întâlni cu noul comisar guvernamental Vay, spera să-i facă o vizită, când va traversa comitatul Bihor în drumul său spre Budapesta.

256. *Metiş, 24 iunie 1848.* Comitele suprem Kálnoky Dénes către guvernatorul Teleki József, înştiinţându-l despre înaintarea procesului verbal al anchetei preotului din Buia.

257. *Caraştelec, 24 iunie 1848.* Notarul localităţii Caraştelec, Mihai Chiş, către dregătoria comitatului Crasna. Îi înaintează petiţia prin care demască încercările susţinătorilor candidatului la mandatul de deputat Bagosi de a-i corupe şi a-i deruta pe alegători pentru a-i vota cu ocazia scrutinului electoral din 21 iunie. Ele au constat în: oferirea de băutură; propagandă deşănţată că Bagosi ar fi adus eliberarea din iobăgie; ameninţarea că, dacă acesta nu va fi votat, vor decădea iarăşi în starea de iobagi; tentativa de a-i împiedica pe unii alegători de a-şi exercita dreptul de vot prin omiterea lor de pe lista electorală, deşi erau maghiari. În aceeaşi ordine de idei redă plângerea locuitorilor din Podeni, potrivit căreia baronul Huszár, membru al comisiei de evaluare a voturilor, i-a îndemnat să plece acasă, fiindcă dacă toţi alegătorii români ar fi lăsaţi să voteze, atunci deputat ar deveni vicarul Şuluţiu şi nu nemeşul Bagosi.

258. *Gherla, 24 iunie 1848.* Petiţia a 40 de alegători din cartierul Candia către comisia de conscriere a celor cu drept de vot. Cer să fie şi ei incluşi în lista alegătorilor. Li s-a răspuns că, potrivit legii electorale, puteau participa la vot cei ce-au obţinut legitimaţia de alegători.

259. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul nobiliar de la Cluj către Consiliul oraşului Haţeg. Îi anunţă sancţionarea legii electorale adoptată de Dieta Transilvaniei. Pe baza ei îi indică să organizeze cât mai grabnic alegerea propriilor deputaţi pentru dieta de la Pesta care se va deschide la 2 iulie.

260. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul Transilvaniei către: a) comitetul pentru păstrarea ordinii constituite din comitatul Hunedoara; b) baronul Vasile Nopcea. Celui dintâi i se face cunoscut că baronul Vasile Nopcea a demisionat din funcţia de comite suprem, iar acestuia că i s-a sistat retribuţia din data de 12 aprilie, când a renunţat oficial la demnitatea deţinută.

261. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul Transilvaniei către comitele suprem al comitatului Turda. Îi restituie documentele referitoare la sesizarea unor "agitaţii" în localităţile Dileu Vechi, Iclandu Mare, Budiu de Câmpie, Bogata Mureşeană şi Luduş, întrucât, între timp, în ele s-a restabilit liniştea.

262. *Târgu Mureş, 24 iunie 1848.* Judele regesc suprem al scaunului Mureş către Guberniul Transilvaniei. Îl informează că arestarea preotului Ştefan Iancovici din Mureşeni, de către vicejudele scaunal Szentiványi, în urma denunţului contelui Lázár Albert din aceeaşi localitate, s-a dovedit neîntemeiată, deoarece acuzele ce i s-au adus, n-au putut fi probate. De aceea, dregătoria scăunală a decis eliberarea arestatului pe cauţiune, până ce acuzaţia de "instigator" va putea fi dovedită cu noi martori.

263. *Metiş, 24 iunie 1848.* Proces verbal luat în şedinţa dregătoriei Alba de Sus, în care se consemnează perturbarea liniştii publice din această reşedinţa comitatensă de către şase locuitori sub influenţa Adunării de la Blaj şi a cuvântărilor "agitatorice" ale preotului din localitate. S-a hotărât ca cei consideraţi vinovaţi să fie întemniţaţi succesiv, câte două săptămâni, la închisoarea comitatensă.

264. *Blăjel, 24 iunie 1848.* Procesul verbal întocmit de prim judele Földváry Ferenc, în legătură cu anchetarea preotului greco-catolic Andrei Penezan. În cadrul investigaţiei au fost interogaţi şi înfăţişaţi 16 martori.

265. *Abrud-Sat, 24 iunie 1848.* Interogatoriul luat locuitorului Gheorghe Mărcuş din Vidra de Sus de către comisia gubernială de la Abrud. La întrebările ce i s-au pus, interogatul a declarat că, mergând la târg la Hălmagiu, s-a întâlnit cu un cunoscut din Câmpeni care i-a relatat despre cuvântarea rostită de Avram Iancu şi despre îndemnul lui, adresat celor ce l-au ascultat, de a se înarma; la acelaşi îndemn s-a referit şi consăteanul interogatului Toader Criste, cu care a fost confruntat. Dar, spre deosebire de Mărcuş, care ar fi afirmat că Iancu a îndemnat auditoriul să se înarmeze pentru a-i lichida pe pantalonari, Cristea s-a referit la mobilizarea moţilor datorită zvonului privitor la atacarea Albaculuí de către circa 2 000 de secui. Tot el a precizat că, după ce s-a dovedit falsitatea zvonului, Iancu a contribuit la liniştirea oamenilor, împreună cu tatăl său, preotul Ioan Gomboş, şi pandurul Iuon Jardea.

266. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către judele regesc suprem al jurisdicţiei Trei Scaune, Horváth Albert. Îl informează că în şedinţa Guberniului de la Cluj din 24 iunie s-a luat în discuţie raportul consiliului din Târgu Secuiesc referitor la prejudiciile aduse pădurii oraşului de către locuitori din Iacobeni şi Sânzieni. Prin hotărârea luată, Guberniul cerea consiliului să numească o comisie, de acord cu comandanţii regimentelor grănicereşti, pentru a-i afla, ancheta şi condamna pe făptaşi, iar rezultatul anchetei să-i fie înaintat.

267. *[Sfântu Gheorghe], 24 iunie 1848.* Judele suprem al jurisdicţiei Trei Scaune către solgăbirăii scaunelor filiale. Le atrage atenţia că, în urma desfiinţării relaţiilor urbariale, foştii iobagi, devenind cetăţeni liberi, nu mai puteau fi obligaţi la prestaţii de către foştii lor stăpâni. Acestora să li se recomande să ajungă la o înţelegere amiabilă cu foştii lor iobagi în chestiunea robotelor restante.

268. *Sfântu Gheorghe, 24 iunie 1848.* Dregătoria jurisdicţiei Trei Scaune către Guberniul de la Cluj. Îi solicită să ordone măsuri împotriva familiei nemeşeşti Bartok care: şi-a alungat iobagii şi jelerii de pe sesiile lor; a ocupat cu forţa două parcele ale baronului Apor András din Bisericani şi a declarat că le va păstra cu preţul sacrificiului suprem; a provocat agitaţii care au tulburat liniştea publică în timpul conscrierii recruţilor pentru infanteria secuiască.

269. *Sebeş Alba, 24 iunie 1848.* Arendaşii dijmei fiscale din Sebeş-Alba către Consiliul tezaurarial de la Sibiu. Îi cer instrucţiuni referitoare la strângerea dijmei regeşti pe anul în curs, în condiţiile în care legea despre desfiinţarea oricărei zeciuieli nu era încă sancţionată de împărat. Totodată propun renunţarea la dijma fiscală, fiindcă oricum, în conjunctura anului 1848, cu greu ar mai fi acceptată de ţărani.

270. *Târnăveni, 24 iunie 1848.* Vice judele Gaál Miklós către prim judele diriguitor Földváry Ferenc în legătură cu abuzurile ţăranilor din Blăjel produse de înţelegerea greşită a dreptului de folosinţă a păşunilor şi pădurilor. A fost arestat preotul greco-catolic Andrei Penezan considerat vinovat de "instigare" la abuzuri.

271. *Cluj, 24 iunie 1848.* Raportul trimişilor Braşovului despre consfătuirea deputaţilor saşi din Dieta de la Cluj, în care: se consemnează darea de seamă prezentată de Elias Roth şi Ludwig Brennerberg despre discuţiile purtate în şedinţa Dietei din 19 iunie în legătură cu legea uniunii şi cu cea electorală, trimise apoi spre sancţionare definitivă; se menţionează că în şedinţa Dietei din 20 iunie nu s-a acceptat discutarea petiţiilor româneşti şi a memoriilor săseşti, ci s-au înscris doar în protocolul dietal; se inserează răspunsul dat în aceeaşi şedinţă locuitorilor din Crisbav şi cele şapte sate din districtul Braşov că revendicarea lor privind restituirea munţilor de care au fost deposedaţi, se va decide pe cale judiciară; se precizează că, deşi cei mai mulţi deputaţi au plecat deja la casele lor în perspectiva încetării activităţii Dietei, totuşi cei saşi au hotărât ca din fiecare scaun şi district să mai rămână câte unul la Cluj, până ce legea uniunii va fi sancţionată definitiv.

272. *Sighişoara, 24 iunie 1848.* Consemnarea raportului reprezentanţilor scaunului Sighişoara la Dieta de la Cluj despre şedinţele dietale şi protocoalele consfătuirilor deputaţilor saşi nr. 20–23. Autorul rapoartelor, Friederich Roth, considera că problemele mai importante puse în discuţie au fost cele referitoare la petiţiile saşilor şi românilor. Revendicarea românilor de a fi consideraţi, conform noilor legi, egali cu ceilalţi locuitori în ceea ce priveşte religia lor şi drepturile cetăţeneşti, a fost acceptată de Dietă şi în consecinţă s-a evitat folosirea denumirii de valah. În schimb, chestiunea privind restituirea pământurilor şi a morilor de care au fost deposedaţi, urma să fie rezolvată numai pe calea justiţiei.

273. *Innsbruck, 24 iunie 1848.* Ioan Bran de Lemeni, membru al delegaţiei aleasă la Adunarea de la Blaj, către reprezentanţii Bisericii ortodoxe din Braşov. Le relatează despre: deplasarea unei părţi a delegaţiei, în frunte cu episcopul Şaguna, de la Viena la Innsbruck, unde s-a refugiat împăratul; primirea în audienţă la monarh numai în 23 iunie, când delegaţia i-a exprimat nemulţumirea faţă de rezoluţia din 11 iunie; promisiunea maiestăţii sale, mai întâi verbal şi apoi în scris, că naţionalitatea românilor va fi garantată printr-o lege, pe care o va elabora Dieta de la Pesta, iar odată cu ea le vor fi satisfăcute şi revendicările privind şcolile şi bisericile, dreptul de a avea gărzi naţionale proprii, egalitatea în faţa legilor şi a justiţiei etc.

274. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul nobiliar de la Cluj către comisariatul teritorial suprem. Îi transmite cererea episcopului Şaguna de a i se plăti salariul, la care avea dreptul începând din luna februarie, conform ordonanţei regale din 25 mai.

275. *Sibiu, 24 iunie 1848.* Comisarul guberniał, baronul Kemény Domokos, către Guberniul de la Cluj. Îi face cunoscut că i s-a prezentat o declaraţie prounionistă din partea protopopului ortodox de la Ocna Sibiului, Vasile Chertes. I se părea mai convingătoare decât proclamaţia prounionistă publicată la 21 iunie şi de aceea propunea apariţia ei într-un ziar.

276. *Ocna Sibiului, 24 iunie 1848.* Declaraţia prounionistă a unor intelectuali români, în frunte cu protopopul ortodox Chertes, prin care-şi justificau atitudinea, invocând: sancţionarea definitivă a legii uniunii de către împărat; "garantarea" drepturilor egale pentru toate popoarele din monarhie; întronarea unei vieţi constituţionale; influenţa Dietei Ungariei asupra celei din Transilvania în adoptarea legii desfiinţării iobăgiei etc.

277. *Timişoara, 24 iunie 1848.* Episcopul ordotox sârb Jivcovici de la Timişoara către comisarul împuternicit al Guvernului ungar, Vukovics Sebö. Îl informează că, în urma evenimentelor de la Becicherecul Mare şi Novi Sad, a decis să trimită protopopilor diecezei sale o circulară, prin care le indica să-i îndemne pe preoţi să redacteze matricolele din parohiile lor în limba maternă.

278. *Bocşa Română, 24 iunie 1848.* Proces verbal despre alegerea deputatului în circumscripţia Bocşa, întocmit de preşedintele comisiei electorale Makai Sándor şi de secretarul ei Gheorghe Hossu. Din procesul verbal reiese că au candidat Gheorghe Ioanovici şi Ştefan Ivănescu. Conscrierea alegătorilor îndreptăţiţi potrivit legii şi exercitarea de către aceştia a dreptului de vot n-a fost însă posibilă, deoarece partizanii lui Iovănescu i-au atacat şi i-au pus pe fugă pe susţinătorii lui Ioanovici, împunându-şi propriul candidat. Pentru a evita o ciocnire între cele două tabere, preşedintele comisiei electorale n-a dat curs cererii partizanilor lui Ioanovici de a invalida victoria adversarului, dar susţinătorilor lui Iovănescu le-a atras atenţia că procedeul lor era contrar prevederilor legii electorale.

279. *Bocşa, 24 iunie 1848.* Mai mulţi electori participanţi la alegerile pentru Dieta Ungariei declară că l-au ales în unanimitate deputat pe notarul de Lugoj, Ştefan Ioanescu. [Declaraţii identice sunt date şi de către alegătorii din Breazova, Doclin, Surducu Mare, Giurgiova, Izgar, Ramna, Călnic, Iersig, Moniom, Vermeş, Berzovia, Biniş şi Bărbosu].

280. *Oraviţa, 24 iunie 1848.* Preşedintele comisiei electorale din circumscripţia Oraviţa, Asboth Lajos şi secretarul ei Kovács József, consemnează, printr-o scrisoare de acreditare, alegerea lui Eftimie Murgu ca deputat prin vot plesbicitar. În consemnarea lor menţionau că iniţial candidaţi au figurat Emanuil Gojdu şi Balog László, dar, sub presiunea mulţimii, aceştia au acceptat să renunţe în favoarea lui Eftimie Murgu.

281. *Timişoara, 24 iunie 1848.* Comandamentul suprem al armatei din Banat anunţă unităţile militare subordonate că Ministerul de Război al Ungariei intenţiona să organizeze un departament propriu de pază a graniţei. Ofiţerii, care doreau să se angajeze în noul departament, erau invitaţi să trimită Comandamentului declaraţiile de acceptare în termen de 14 zile.

282. *Sibiu, 24 iunie 1848.* Feldmareşalul Pfersmann către superiorul său, comandantul suprem Puchner. Îi raportează că asigurarea agentului austriac la Bucureşti, Timoni, în legătură cu falsitatea zvonului privind constituirea unor detaşamente de boieri munteni şi moldoveni refugiaţi în Transilvania, i-a satisfăcut, atât pe generalul rus Duhamel, cât şi pe emisarul turc Talaat Effendi.

283. *Sibiu, 24 iunie 1848.* General Pfersmann către comandantul general Puchner. Îi aduce la cunoştinţă raportul starostiei din Huşi, comunicat de agenţia (consulatul) c.c. din Moldova, despre efectivele şi mişcările trupelor ruseşti staţionate dincolo de Prut; copia comunicării lui Timoni din 20 iunie 1848, care se referă atât la cele mai recente evenimente politice, cât şi la evoluţia holerei; de asemenea, copia notei guvernatorului Teleki, referitoare tot la epidemia de holeră.

284. *Sibiu, 24 iunie 1848.* Comesul saşilor Franz Salmen către Magistratul oraşului Sibiu. Răspunde plângerii canceliştilor magistratuali Friedrich Schuster, Wilhelm Wolf, Karl Heinrich şi Johann Sübmann, care nu au fost luaţi în considerare la ocuparea postului de angrosist al contabilităţii naţionale.

285. *Cluj, 24 iunie 1848.* Guberniul Transilvaniei către agenţia consulară cezaro-crăiască de la Bucureşti. Îi cere să înainteze Guvernului provizoriu al Ţării Româneşti un protest împotriva noii taxe de 20 creiţari, precum şi contra altor extorsiuni, la care erau supuşi cetăţeni cezaro-crăieşti la reîntoarcerea lor din Transilvania, deoarece ele încălcau tratatele încheiate între Austria şi Turcia.

286. *Cuzăplac, înainte de 25 iunie 1848.* Petiţia iobagului Farkas János din Cuzăplac înaintată comitelui suprem şi oficialităţii comitatului Cluj. Le solicită sprijin pentru a i se restitui de către stăpânul său o sesie iobăgească moştenită de la un unchi decedat fără urmaşi.

287. *Mediaş, înainte de 25 iunie 1848.* Apel al comunităţii oraşului Mediaş, adresat saşilor din scaunul cu acelaşi nume de a se întruni la 25 iunie, pentru a discuta obiectivele pe care să le susţină reprezentanţii lor la consfătuirea din ziua următoare de la Sibiu.

288. *Sibiu, 25 iunie 1848.* Vicetezaurarul grof Béldi György către guvernatorul Teleki. Îi aduce la cunoştinţă raportul Oficiului monetăriei de la Alba Iulia, din care rezultă că dispunea de o rezervă de 18 000 monede de aur. Potrivit ordinului ministrului de finanţe de la Pesta, Kossuth, adus de baronul Perényi Zsigmond, toate aceste monede trebuiau dirijate spre Budapesta pentru a servi la acoperirea valorii noilor bancnote de unu şi doi florini, puse în circulaţie de Guvernul ungar.

289. *Cluj, 25 iunie 1848.* Guberniul Transilvaniei ia la cunoştinţă cererea Magistratului oraşului şi districtului Braşov, adresată casierului vistieriei, de a i se preda banii deţinuţi odată cu desfiinţarea relaţiilor urbariale.

290. *Jibou, 25 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós către Szemere Bertalan. Îi scrie că, în urma consfătuirii cu grofii Bethlen János şi Weér Farkas, s-a decis să-i comunice opinia lor despre măsurile tranzitorii ce se impuneau înainte de unificarea administrativă şi legislativă deplină a Ardealului cu Ungaria. În acest sens propuneau, pe de o parte înfiinţarea unor secţii ardelene în cadrul Ministerelor Justiţiei şi Finanţelor, iar pe de altă parte, recomandau persoanele pe care le considerau potrivite pentru a ocupa funcţiile preconizate.

291. *Jibou, 25 iunie 1848.* Wesselényi Miklós către Szemere Bertalan. Îi expune părerea că propunerile pe care i le-a făcut la 19 iunie în legătură cu modificările privind legea electorală şi cu aceea a organizării gărzilor cetăţeneşti, n-ar trebui deocamdată publicate, deoarece censul de avere pentru a deveni gardist era dublu faţă de cel electoral. Totodată opina că censul de avere nu era consult să fie stabilit în Transilvania dupa legea urbarială din 1847, întrucât, în cazul aplicării ei, ar fi urmat ca o sesie de un sfert să nu aibă mai mult de 2 iugăre pământ arător. Or, în realitate, un sfert de sesie dispunea de 5 iugăre pământ arabil, iar o sesie întreagă de 20. În plus, atrăgea atenţia că în Ardeal majoritatea locuitorilor erau români şi în ei nu se putea avea încredere pentru a fi incluşi în gărzile cetăţeneşti.

292. *Târgu Mureş, 25 iunie 1848.* Tipăritură emisă de către comisia centrală a oraşului în care se arată că alegerile de deputaţi au fost fixate pe data de 27 iunie.

293. *Nuşfalău, 25 iunie 1848.* Protestul a 18 locuitori maghiari, membri ai gărzii cetăţeneşti din Nuşfalău, înaintat Stărilor privilegiate ale comitatului Crasna, împotriva ilegalităţilor comise cu ocazia alegerii deputatului circumscripţiei electorale de la Şimleul Silvaniei din 21 iunie. În protest au dezvăluit că ar fi intenţionat să-l voteze pe comitele Lázár János, la fel ca majoritatea alegătorilor, dar propriul comandant, în colaborare cu cel al gărzii din Şimleu, i-au ameninţat şi i-au împiedicat să-şi exercite dreptul de vot, proclamându-l în mod abuziv, prin aclamaţii, pe candidatul lor Bagosi. Cereau să li se facă dreptate.

294. *Stupini [fost Fizeş], 25 iunie 1848.* Protestul a peste 260 de alegători români din 14 sate ale comitatului Crasna, în frunte cu preoţii Gheorghe Cozma şi Ilieş Fortis, înaintat Guvernului ungar, împotriva falsificării scrutinului electoral din 21 iunie de la Şimleu. Conform protestului, în timpul scrutinului, alegătorii români şi o parte a celor maghiari care au declarat că intenţionau să-l voteze pe comitele Lázár János au fost: ameninţaţi cu bătaia şi spânzurătoarea; bruscaţi şi împinşi cu brutalitate afară din localul votării şi deci obstrucţionaţi în exercitatea dreptului lor de a vota; etichetaţi cu denumirile jignitoare de "valahi" şi "răzvrătiţi". În plus, votarea s-a întrerupt în 21 iunie şi s-a reluat a doua zi, contrar prevederilor legii electorale. Expunând procedeele ilegale folosite pentru proclamarea ca deputat a candidatului Bagosi, semnatarii solicitau anularea scrutinului electoral din 21 iunie şi programarea altuia pentru a-l putea alege pe comitele Lázár János, pe care-l considerau, "persoană iubitoare de dreptate".

295. *Malnaş, 25 iunie 1848.* Judele primar al Malnaşului către solgăbirăul scaunului filial. Îl informează că în comuna pe care o conducea s-au înscris în garda cetăţenească numai 53 de persoane,

fiindcă numai atâtea dispuneau de câte o jumătate de sesie, cât prevedea legea adoptată de Dieta de la Bratislava.

296. *Braşov, 25 iunie 1848.* Magistratul braşovean decide să satisfacă petiţia semnată de 19 români, în frunte cu Alexa Verza şi Nicolae Popea, şi-l eliberează din detenţie pe preotul-călugăr Ioan Pană, întrucât acuza adusă că ar fi spion rus s-a dovedit nefondată.

297. *Cluj, 25 iunie 1848.* Comandantul unităţii de grăniceri români din Dumbrăviţa raportează comandamentului regimentului despre citirea unei proclamaţii de către preotul Popovici care, prin conţinutul ei, putea provoca agitaţie şi insubordonare. De aceea, propune arestarea şi deferirea lui justiţiei, împreună cu aceia care s-ar dovedi influenţaţi de ei.

298. *[Fără loc], 25 iunie 1848.* Prezidul Comandamentului suprem către comandantul regimentului de grăniceri români nr.1, colonelul baron Rauber. Îi confirmă primirea proclamaţiei citită de preotul ortodox Popovici enoriaşilor săi din Dumbrăviţa, cu ocazia slujbei religioase duminicale. Proclamaţia conţinea referire la necesitatea lămuririi grănicerilor de către comandanţii lor în legătură cu: depunerea jurământului pe noua constituţie; detaşarea lor din Transilvania fără aprobarea împăratului; dreptul grănicerilor români de a se împărtăşi de aceleaşi înlesniri ca şi grănicerii secui. Preoţii să nu mai abordeze chestiuni politice în predici fără aprobarea ofiţerilor. Ei erau datori de asemenea să-i lămurească pe grăniceri că s-au luat deja măsuri pentru ameliorarea vieţii lor.

299. *Abrud-Sat, 25 iunie 1848.* Preotul Ioan Fodor din Bistra către un amic din Câmpeni. Îi scrie pentru a-l pune în temă că autorităţile îl acuzau pe Avram Iancu de mobilizarea moţilor înarmaţi, pe baza zvonului privind pătrunderea în munţi a unor cete de tâlhari şi sub acest pretext intenţionau să-l aresteze. Fără să vrea le-a furnizat şi el pretexte pentru a-l aresta, deoarece în noaptea mobilizării în apropiere de Câmpeni, prin strigăte şi tragerea clopotelor în semn de pericol, a primit de la Iancu două scurte scrisori, pe care, fiind noapte, nu le-a citit. În dimineaţa zilei următoare l-a vizitat trimisul comisiei guverniale şi i-a pomenit de ele, astfel ca nu le-a mai putut tăinui. A adaugat însă şi un al treilea bilet prin care Iancu îndemna moţii să se reîntoarcă în linişte la casele lor, fiindcă zvonul despre primejdie n-a fost adevărat.

300. *Târgu Mureş, 25 iunie 1848.* Administratorul moşiilor baronului Apor din satele de pe Câmpia Transilvaniei către stăpânul său. I se plânge de greutăţile pe care le avea de înfruntat datorită distrugerii recoltei din hotarul Grebenişului de Câmpie, dar mai ales din cauza lipsei forţei de muncă. După desfiinţarea relaţiilor urbariale ţăranii români nu mai acceptau să se angajeze la lucru nici măcar pe bani.

301. *Oraviţa, 25 iunie 1848.* Directorul domeniului minier bănăţean, Gränzenstein Gusztáv, către comisarul împuternicit al Guvernului ungar, Vukovici Sebö. Îi aduce la cunoştinţă că: l-a trimis pe inginerul Jockman la Timişoara să aducă de acolo două tunuri şi 100 de puşti repartizate gărzii locale; va trimite casa de bani, ce conţinea circa 100 000 forinţi în bancnote şi aur, la Reşiţa care era mai apropiată şi mai sigură decât Timişoara; pentru cheltuielile curente a oprit 25 000 fl.; din unitatea militară sosită la Oraviţa a detaşat o jumătate de companie la Moldova Nouă pentru şase-şapte zile.

302. *Timişoara, 25 iunie 1848.* Românii ortodocşi din Ungaria, întruniţi, în 24 iunie, la Timişoara, au adresat proximei Diete ungare o petiţie în care au precizat că erau de acord cu memoriul coreligionarilor adoptat la consfătuirea de la Pesta din 21 iunie şi înaintat guvernului, însă cu următoarele completări referitoare la: a) recunoaşterea românilor ca naţiune politică printr-o lege; b) accesul românilor la funcţii proporţional cu procentul pe care-l reprezentau în populaţia ţării; c) acordarea dreptului la congrese generale şi ordinare pentru a dezbate propriile probleme bisericeşti şi şcolare.

303. *Viena, 26 iunie 1848.* Exvicecancelarul aulic, baronul Apor Lázár, către guvernatorul Teleki. Îi trimite în copie, pentru Stările şi Ordinele ardelene, rescriptul regal privind încetarea relaţiilor urbariale şi dreptul foştilor domni de pământ la despăgubiri pentru pierderile suferite prin desfiinţarea iobăgiei.

304. *Cluj, 26 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către arhiducele palatin Ştefan. Îl informează că, de acord cu preşedintele Dietei de la Cluj, pe cale de dizolvare, a hotărât să nu aducă la cunoştinţă deputaţilor şi nici să facă publică decizia maiestăţii sale de a nu sancţiona proiectul de lege referitor la transformarea regimentelor de grăniceri secui în gărzi naţionale maghiare. Proiectul urma să fie rediscutat de către viitoarea dietă de la Budapesta cu ocazia dezbaterii măsurilor necesare pentru apărarea Ungariei.

305. *Jibou, 26 iunie 1848.* Preşedintele comisiei pentru anexarea Partiumului nord-estic la Ungaria, baronul Wesselényi Miklós, către: a) palatinul Ştefan; b) Guvernul de la Pesta. Le raporta că, împreună cu vicepreşedintele Beöthy Ödön şi cu ceilalţi membri ai comisiei, au înfăptuit prevederile legii VI, adoptată de Dieta de la Bratislava. El însuşi a patronat ceremonia anexării comitatului Crasna la 8 mai, a comitatului Solnocul de Mijloc la 17 mai, iar a districtului Chioar la 22 mai. Vicepreşedintele Beöthy Ödön a prezidat ceremonia anexării comitatului Zarand la 16 mai. Totodată îi asigură că cele câteva modificări aduse de Ministerul de Interne şi de cel de Finanţe instrucţiunilor pe baza cărora s-a efectuat anexarea, vor fi aduse la cunoştinţa acestor jurisdicţii, inclusiv comitatului Zarand, de către membrii comisiei.

306. *Cluj,26 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către Guberniul de la Cluj al cărui preşedinte era. Îl încunoştinţa că cei patru comisari guberniali, civili şi militari, investiţi cu investigarea acuzelor aduse grănicerilor secui de către Comitetul Naţional Român, datorită implicării lor în evenimentele de la Coşlariu şi Mihalţ, şi-au îndeplinit misiunea în zilele de 14 şi 15 iunie. Procesele verbale ale anchetelor le-au înaintat Guberniului, urmând ca extrase din ele să fie publicate în limbile maghiară, germană şi română.

307. *Aiud, 26 iunie 1848.* Procesul verbal al anchetei evenimentelor de la Mihalţ, efectuată de comisarii guberniali, justifica implicarea grănicerilor secui în reprimarea sătenilor din această localitate cu argumentele potrivit cărora: datorită activităţii "instigatorilor" Buteanu, Papiu, Iancu şi Bărnuţiu şi celor două adunări ale românilor, între ţărani s-a format, pe de o parte, convingerea că la Blaj vor fi eliberaţi din iobăgie, înainte de desfiinţarea pe calea legii a relaţiilor urbariale, iar pe de altă parte, opinia că emanciparea din servitutea feudală va fi însoţită de o egalizare a averilor, îndeosebi de restituirea posesiunilor obşteşti de care au fost deposedaţi de stăpânii lor înainte de 1848; pe baza acestor păreri eronate, după cele două adunări de la Blaj, la Spălnaca, Turdaş, Soroştin, Hoghileag şi Coşlariu s-au produs atât refuzuri de a se mai presta obligaţiile iobăgeşti, cât şi încercări de recuperare a unor astfel de posesiuni, care au fost reprimate prin execuţii militare; o acţiune similară a avut loc şi la Mihalţ, unde locuitorii au ocupat un fânaţ de 100 de care de fân al contelui Eszterházi; pentru a-i fi restituit contelui, s-a trimis, la 1 iunie, o companie de grăniceri secui, ce staţiona la Aiud, sub conducerea maiorului Balás Konrád şi a comitelui suprem groful Bánffy Miklós; în această zi, sătenii au anihilat încercarea ostaşilor de a pătrunde în comună prin retragerea pe ţărmul lor a podului plutitor cu care ar fi trebuit să treacă peste Mureş; a doua zi n-au mai putut împiedica însă trecerea peste Târnava a unui număr dublu de grăniceri secui şi nici pătrunderea lor în hotarul Mihalţului; în schimb, ajutaţi şi de săteni din Cistei şi Obreja, locuitorii s-au opus pătrunderii ostaşilor în comuna lor cu armele tradiţionale, ceea ce a dus la o ciocnire între ei şi grănicerii secui, soldată cu 13 morţi şi 10 răniţi.

308. *Aiud, 26 iunie 1848.* Baronul Kemény István către ministrul de interne de la Pesta, Szemere Bertalan. Îl anunţă că acceptă numirea în funcţia de comite suprem al comitatului Alba de Jos, semnată de palatinul Ştefan, deşi era conştient de dificultăţile pe care le avea de întâmpinat: pe de o parte, pentru că în partea de ses se afla Blajul şi Mihalţul, iar pe de altă parte fiindcă în zona muntoasă spiritele continuau să fie agitate, deşi acolo îşi desfăşura activitatea o comisie gubernială căreia i s-au pus la dispoziţie încă 300 de grăniceri secui, pe lângă cei 200 de ostaşi trimişi anterior.

309. *Cluj, 26 iunie 1848.* Tânărul baron Apor Károly, către tatăl său, exvicecancelarul aulic de la Viena. Îi scrie despre: rezolvarea problemei unor datorii şi a arendării unor pământuri alodiale de la Feiurdeni, Măcău şi Sauaieu; numirea noilor comiţi supremi, şi anume a contelui Béldi în comitatul

Dăbâca, a grofului Weér Farkas în Solnocul Interior, a baronului Bánffy János în comitatul Târnava, a contelui Horváth János în Alba de Sus, a baronului Kemény István în Alba de Jos, a grofului Kun Gothárd în comitatul Hunedoara, iar a contelui Bethlen Gábor în funcția de căpitan suprem a districtului Făgăraș; desemnarea baronului Vay Miklós ca împuternicit al Guvernului ungar în Transilvania în locul baronului Perényi Zsigmond; posibilitatea schimbării dregătorilor și în scaunele secuiești; alegerea în circumscripția electorală Cluj, ca deputați pentru Dieta de la Pesta, a contelui Széchenyi și a nemeșului Méhesi Sámuel.

310. *Cluj, 26 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comisia gubernială de la Abrud. Îi confirmă primirea raportului din 24 iunie despre măsurile pe care le-a întreprins pentru arestarea vinovaților de tulburările de la Baia de Arieș și Câmpeni și pentru prevenirea repetării lor. Totodată o anunță că-i mai pune la dispoziție încă o companie și jumătate de ostași, care va pleca spre Abrud. Nu a putut obține însă cele două tunuri solicitate, fiind necesare apărării cetății de la Alba Iulia.

311. *[Vidra de Sus], 26 iunie 1848.* Avram Iancu recunoaște că a primit invitația, pe care i-a trimis-o judele nobiliar Benedek cu data de 25 iunie, de a se prezenta în fața comisiei guberniale de la Abrud pentru a fi interogat în legătură cu evenimentele de la Câmpeni.

312. *Câmpeni, 26 iunie 1848.* Interiogatoriul luat la Câmpeni locuitorului Sântion Burz din Sohodol de către juratul comitatens Pálffy Sándor și notarul Balogh József. Interogatul a mărturisit că, mergând la târgul de la Hălmagiu, s-a întâlnit cu Gheorghe Mărcuș din Vidra de Sus, care i-a povestit despre îndemnul la înarmare a lui Avrămuț Iancu în cuvântarea rostită la Câmpeni. Confruntat cu Burz, Mărcuș a recunoscut că a participat la mobilizarea de la Gura Râurilor, împreună cu mai mulți oameni înarmați cu furci și lănci, întrucât s-a răspândit zvonul, dovedit neîntemeiat, despre pericolul atacării lor de cete de "oameni răi".

313. *Cluj, 26 iunie 1848.* Comitele suprem al comitatului Cluj, grofu1 Matskási Pál, către guvernatorul Teleki. Îi înaintează interogatoriul la care a fost supus preotul greco-catolic Grigore Eleches, împreună cu șase săteni din Răzoare.

314. *Cluj, 26 iunie 1848.* Circulara episcopului Ioan Lemeni trimisă preoților și enoriașilor diecezei sale. Le reproșează că nu i-au ascultat îndemnul, pe care li l-a dat la Blaj, ci, după ce s-au reîntors acasă, unii n-au vrut să mai îndeplinească slujbele iobăgești, iar alții n-au mai respectat alodiile domnești, trimițându-și vitele la pășunat pe ele, cosindu-le holdele și tăind lemne din păduri. Toate acestea au adus pe capul lor execuții militare, iar la Mihalț chiar vărsare de sânge. Între timp, la 18 iunie s-a vestit slobozenia de robote și dijme, iar prin uniunea cu Ungaria au devenit cetățeni egali în drepturi cu maghiari, sași și secui. În calitate de cetățeni îi sfătuiește să recurgă la justiție pentru a-și recâștiga posesiunile de care au fost deposedați înainte de 1848, iar celor greco-catolici le recomandă, ca români, să rămână credincioși patriarhului de la Roma și să nu redevină supuși ai celui de la Constantinopol ori ai mitropolitului sârbesc de la Karlowitz.

315. *Târnăveni, 26 iunie 1848.* Prim judele diriguitor Földváry Ferenc către guvernatorul Teleki József, îl informează că preotul greco-catolic Andrei Penezan a fost arestat. Solicită transportarea unor deținuți la Gherla și raportează că locuitorii români din comitat au declarat că nu recunosc administrația maghiară și așteaptă măsuri de la guvernul din Blaj.

316. *Peștișu Mare, 26 iunie 1848.* Vicejudele nobiliar Tsipi Mihály către dregătoria comitatului Hunedoara. Îi raportează că s-a conformat dispoziției din 18 iunie și s-a deplasat la Mânerău și Cârjiți, unde le-a vestit sătenilor desființarea obligațiilor iobăgești și dobândirea dreptului de cetățeni liberi care-i obligă să-și trimită câte un reprezentant la apropiatul consiliu sau congregație comitatensă. Dar ei au declarat că nu recunosc decât hotărârile Adunării de la Blaj și că nu acceptă eliberarea care a venit de la rege și nu de la împărat. Tot la Blaj s-au ales ca reprezentanți baronul Vasile Nopcea și episcopul Șaguna, care le va aduce libertatea de la Viena. La adunarea comitatensă numai așa își vor desemna delegații, dacă nemeșii vor aduce toate actele prin care li s-au donat proprietățile și le vor arde, dovedind astfel că acceptau să devină egali cu ei.

317. *Cluj, 26 iunie 1848.* Petiția foștilor iobagi din Deușu înaintată oficialității comitatului Cluj, în care se plâng că stăpânii lor îi amenință cu moartea dacă nu-și îndeplineau obligațiile urbariale, deși ele s-au desființat prin lege. De aceea, îi cer să intervină în favoarea lor pentru a fi eliberați de robote.

318. *Cluj, 26 iunie 1848.* Petiția individuală a săteanului Gavril Meșeșan din Deușu prin care îl reclamă pe stăpânul său Nagy Sándor că-i pretinde robote și după desființarea lor, iar pentru a-l forța să le îndeplinească i-a confiscat o vacă.

319. *Cluj, 26 iunie 1848.* Petiția a 42 de cetățeni contribuabili din satul Vechea prezentată oficialității comitatului Cluj, prin care își denunță foștii stăpâni că, deși slujbele iobăgești au încetat, aceștia îi amenință că-i vor evacua din casele lor și le vor secera grânele, dacă nu vor consimți să le presteze în continuare zile de muncă gratuite. Solicită să li se respecte drepturile.

320. *Cluj, 26 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către Stările privilegiate din comitatul Alba de Sus. În numele Guberniului le solicită să transmită mulțumiri și felicitări gărzilor naționale secuiești din Canta și Caratna pentru contribuția lor la anihilarea încercărilor sătenilor din Valea Seacă și Petriceni de a se înstăpâni asupra fânațelor alodiale ale nemeșului Pocsa Ferenc.

321. *Cluj, 26 iunie 1848.* Guberniul de la Cluj către dregătoria comitatului Târnava. Îi recomandă ca, înaintea de a primi sprijinul solicitat pentru a i se restitui vicecomitelui pășunea alodială ocupată de contribualii din Bălăușeri, să procedeze la interogarea tuturor posesorilor, iar rezultatele să-i fie înaintate împreună cu articolul 31 al reglementării secuiești.

322. *Cluj, 26 iunie, 26 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către Comandamentul suprem al armatei. Îl informează despre ancheta întreprinsă de autoritatea scăunală din Trei Scaune împotriva obștii din Estelnic, pentru că a atacat în două rânduri conacul nemeșului Szacsvai András. Fiindcă la agresiune au participat și grăniceri secui, acuzați că au folosit armele de foc pentru a-l intimida și obliga să le restituie actul prin care i-au zălogit pășunea comună, cere cercetarea și scoaterea celor vinovați din efectivele armatei.

323. *Cluj, 26 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către Ordinele privilegiate din Trei Scaune. Le vestește că în ședința Guberniului din 26 iunie s-a aprobat cererea scaunului Odorhei de a introduce judecata statarială împotriva acelora care vor viola securitatea averilor și persoanelor.

324. *Brașov, 26 iunie 1848.* Proces verbal redactat în ședința Magistratului orașului și districtului Brașov, din care rezultă că s-a discutat activitatea "agitatorică" a unor canceliști secui de la Târgu Mureș în cele șapte sate ce constituiau Satulung, cunoscut azi cu denumirea de Săcele. Întrucât canceliștii au plecat între timp din Satulung, nu s-a adoptat împotriva lor nici o măsură.

325. *Sibiu, 26 iunie 1848.* Comesul Universității săsești către Consiliul orașului și scaunului Sighișoara. Îl anunță că în ședința extraordinară a Universității din această zi s-a luat în discuție decretul gubernial privind alegerea deputaților pentru parlamentul de la Pesta, pe baza legii electorale adoptate de Dieta de la Cluj. Fiindcă alegerile nu se puteau efectua totuși până ce legea uniunii și legea electorală nu primeau sancționarea definitivă, iar timpul până la deschiderea Dietei era scurt, s-a hotărât să se propună forurilor competente, fie amânarea începerii lucrărilor organului legislativ, fie permisiunea sosirii deputaților sași la Pesta cu întârziere.

326. *Sighișoara, 26 iunie 1848.* Arhivarul scăunal Friedrich Roth consemnează decretul Universității naționale săsești, referitoare la alegerea deputaților în Dieta de la Pesta.

327. *Brașov, 26 iunie 1848.* Magistratul brașovean către comesul Universității săsești, Franz Salmen. Îi propunea amânarea discuțiilor în chestiunea formulării unui nou memoriu referitor la uniune până după sancționarea acesteia de către monarh, deoarece nu existau șanse ca într-un timp scurt să se aplaneze divergențele de opinii dintre jurisdicțiile săsești în această problemă.

328. *Brașov, 26 iunie 1848.* Senatorul orășenesc Friederich Fabricius către Consiliul brașovean. Îi raportează că, în vederea alegerilor, s-a conformat instrucțiunilor și a constatat că în Zărnești aveau

drept de vot absolventul de teologie Ioan Tipei şi clericul Ioan Dan, iar în Tohanul Nou clericul Stan Băcilă şi maiorul Moldovenescu. În Bran locuitorii pretindeau ca în fiecare secţie electorală să se desemneze câte doi alegători. Ei susţineau, de asemenea, că în rândurile lor existau mai mulţi plătitori ai impozitului de 8 florini, decât cei conscrişi în listele de alegători.

329. *Dumbrăviţa, 26 iunie 1848.* Comandantul companiei a 12-a a regimentului de graniceri români nr. I către Magistratul sau Consiliului braşovean. Îi transmite petiţia comunei Dumbrăviţa, prin care solicită să-i fie anunţată data alegerii deputaţilor pentru Dieta pestană, deoarece din punct de vedere militar era subordonată comandamentului din Făgăraş, unde scrutinul electoral a fost fixat la 27 iunie, însă sub aspect administrativ aparţinea districtului Braşov. I se răspunde că la Braşov scrutinul va avea loc la 1 iulie şi i se cerea să-i trimită pe cei cu drept de vot nu numai din Dumbrăviţa, ci şi din Tohanu Vechi.

330. *Turda, 26 iunie 1848.* Prim judele nobiliar al comitatului Turda, Gaál Sámuel, către solgăbirăul Korpos József. Îi trasează sarcina de a se deplasa în toate localităţile plăşii sale pentru a face cunoscut că cei cu drept de vot trebuiau să se prezinte pe data de 5 iulie la Turda, în vederea alegerii celor doi deputaţi ce urmau să reprezinte comitatul în dieta din 2 iulie de la Pesta. O dată cu anunţarea scrutinului electoral, el avea obligaţia de a vesti condiţiile prevăzute de legile din 1791 şi 1848 atât pentru alegători, cât şi pentru candidaţii de deputaţi.

331. *Braşov, 26 iunie 1848.* Capitlul Bisericii evaghelice către Magistratul oraşului şi districtului Braşov. Îl roagă să iniţieze măsuri pentru a asigura preoţilor evanghelici venituri pe anul în curs, echivalente cu dijma bisericească din 1847, în fiecare localitate, conform hotărârii dietei.

332. *Braşov, 26 iunie 1848.* Petiţia preoţilor evanghelici din Crizbav, Satu Nou, Apata, Cernat şi Turcheş adresată Consiliului braşovean, prin care cer sprijin pentru a primi, ca şi în anul precedent, dijma bisericească, întrucât mulţi dintre enoriaşii parohiilor lor nu vor să o mai dea, după desfiinţarea iobăgiei.

333. *Sibiu, 26 iunie 1848.* August Treboniu Laurian către Nicolae Bălcescu. Îi scrie despre: primul răspuns al împăratului, nesatisfăcător, dat delegaţiei aleasă la Blaj şi noul memoriu al acesteia în care arăta că, prin legea uniunii, românilor nu li s-a acordat dreptul de a fi recunoscuţi ca naţiune egal îndreptăţită; măsurile antiromâneşti ale autorităţilor nobiliare din Transilvania; dificultăţile Guvernului ungar create îndeosebi de croaţi, sârbi, sloveni şi slovaci datorită refuzului de a acorda naţionalităţilor drepturi egale cu ale maghiarilor; necesitatea relaţiilor paşnice ale românilor cu ungurii în condiţiile vieţuirii lor înconjuraţi de slavi; cerinţa imperioasă a eliberării clăcaşilor de sarcinile feudale şi a împroprietăririi lor de către Guvernul provizoriu al Ţării Româneşti, cu câte cel puţin 6 pogoane de familie etc.

334. *Sibiu, 26 iunie 1848.* Apelul lui Constantin Romanu Vivu adresat "Fraţilor de peste Carpaţi", în care comentează: evenimentele politice din Ţara Românească şi pericolul pătrunderii ruşilor în Moldova; speranţele românilor ardeleni în unirea principatelor dunărene ca premiză a reconsituirii Daciei, ce ar putea constitui o stavilă în calea panslavismului; eforturile germanilor, italienilor şi slavilor sud-dunărene de a-şi forma state naţionale, al căror exemplu ar trebui să-i mobilizeze şi pe români; neajunsurile sărăciei şi necesitatea afirmării naţiunii chiar cu riscul sacrificiului suprem; urmărirea şi arestarea intelectualilor români ardeleni care militau pentru drepturi politice, refuzate de autorităţile nobiliare maghiare; atitudinea ambiguă a lui Eftimie Murgu în Banat, după ce a fost eliberat din închisoarea de la Pesta, despre care l-a informat Alecu Russo etc.

335. *Oraviţa, 26 iunie 1848.* Directorul domeniului minier fiscal bănăţean, Gränzenstein Gusztáv, către comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Banat, Vukovics Sebö. Îl informează despre: deplasarea unei unităţi militare şi a gărzii cetăţeneşti de la Oraviţa la Moldova Nouă, unde populaţia manifestă teamă că acest ajutor, în loc s-o apere, i-ar putea determina pe "răsculaţii" sârbi s-o atace; necesitatea ca atunci când Guvernul de la Pesta se adresează minerilor să ţină seama de specificul lor, fiindcă ei consideră că legea egalităţii în faţa impozitelor îi neîndreptăţeşte, întrucât au

fost scutiţi până acum de ele, iar constituirea gărzii cetăţeneşti o privesc ca pe o povară nouă, suplimentară; nici vestirea desfiinţării iobăgiei nu-i interesează, ei fiind şi înainte de 1848 oameni liberi.

336. *Budapesta, 26 iunie 1848.* Ministerul de Interne de la Pesta către oficialitatea comitatului Torontal. O atenţionează asupra răzvrătirii sârbilor de la Dunăre care impunea supravegherea navigaţiei pe acest fluviu până la Cazane, ca şi pe râul Tisa; postarea de către Ministerul de Război, datorită pericolului pe care-l prezentau "răsculaţii", a unor baterii de artilerişti de-a lungul Dunării de Jos şi al Tisei; necesitatea avertizării proprietarilor vaselor fluviale de a avea asupra lor docmentele de călătorie aprobate de oficialităţi şi de a arbora drapelul ungar.

337. *Luduş, după 26 iunie 1848* Văduva contelui Bethlen József, născută Haller Barbara, către comitele suprem al comitatului Turda. Îi reclamă pe foştii iobagi din Lechinţa de Mureş, Oarba şi Iclănzel că după eliberare: refuză să-i presteze robotele restante dintre 1 ianuarie şi 18 iunie; nu mai vor să îndeplinească nici obligaţiile la care s-au angajat pe bază de contract; nu acceptă să mai lucreze nici măcar pe bani.

338. *Vermeş, 26 iunie 1848.* Comunităţile din Vermeş, Izgar şi Iersig către deputatul lor, cerându-i rezolvarea plângerilor cu conţinut funciar.

339. *Braşov, 26 iunie 1848.* Magistratul Braşovului prezintă comunicatul Guberniului, în care se cheamă acasă toţi tinerii transilvăneni aflaţi în principate, pentru a se supune ordinului recutării.

340. *Braşov, 26 iunie 1848.* Guvernatorului i se trimite un raport asupra mişcărilor revoluţionare din Muntenia. Ecoul acestora ca şi holera au determinat un val de refugiaţi la Braşov.

341. *Sibiu, 26 iunie-2 iulie 1848.* Adunarea extraordinară a Universităţii naţionale săseşti, sub preşedinţia comesului naţiunii Franz Salmen. Universitatea naţională săsească îşi precizează atitudinea cu privire la: alegerile de deputaţi pentru Dieta din Pesta (2 iulie); condiţiile de acceptare a uniunii; modalitatea de a impune aceste condiţii în cadrul viitoarei Diete prin intermediul deputaţilor saşi. Se aleg cei 7 deputaţi saşi ce vor pleca la Pesta ca membri ai delegaţiei regnicolare. Se dezbate problema salarizării clerului săsesc, după desfiinţarea zeciuielii, precum şi situaţia gărzilor naţionale şi a înarmării Pământului Crăiesc.

342. *Viena, 26 iunie 1848.* Georg Bartel, în numele ministrului de externe, către primul ministru, despre refugierea boierilor moldoveni la Braşov.

REGESTENVERZEICHNIS

1. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Die Gubernialproklamation in 14 Punkten, die das von den Landesständen Siebenbürgens nach ungarischem Vorbild am 6. Juni angenommene Urbarialgesetz ankündigt. Das Gesetz bestimmt, daß beginnend mit dem 18. Juni die Fronbauern befreit, indem ihre Robotten, Zehnten und Taxen den Grundherren gegenüber aufgehoben werden sollen. Die bis zu diesem Zeitpunkt nur das Benützungsrecht besitzenden Fronbauern sollen von nun an ihre Grundstücke und Urbarialhufen in vollständigem Besitz nehmen. Sie werden jedoch ermahnt, das dem Adel auch fernerhin anerkannte Besitzrecht über den Allodialgrund zu beachten.

2. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Der Landesgouverneur Teleki an die Stände der Dreistühle. Er bringt ihnen die Gubernialverordnung vom 7. Juni zur Kenntnis. Diese bestimmt, daß die Instruktionen des Gesetzentwurfes über die Aufhebung der Urbarialleistungen in zureichenden Exemplaren an die betreffenden Stuhlbehörden ausgesendet werden sollen, um sie sowohl unter den Adeligen als auch unter den Urbarialbauern zu verteilen. Jede Stuhlsortschaft soll gewisse Personen zur Erklärung der Verordnung ernennen.

3. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Der Obergespan und Obernotär des Klausenburger Komitats an das Gubernium Siebenbürgens. Dieses wird aufgefordert, gleichzeitig mit der Auflösung der Urbarialverhältnisse, die Annahme eines Gesetzes zur Verteidigung der Interessen der adeligen Grundherren den Pächtern gegenüber zu bewirken.

4. *Pest, den 17. Juni 1848.* Der Sekretär des ungarischen Ministerpräsidenten Batthyányi an den Kanzleidirektor des Palatins Stephan. Er empfehlt ihm, dem Kommandierenden Generalen in Siebenbürgen die Antwort des Palatins Stephan mitzuteilen, eine Vertagung von einigen Tagen, bis zur Ernennung eines bevollmächtigten Kommissärs zur Klärung der dortigen Lage, zu erhalten.

5. *Budapest, den 17. Juni 1848.* Der Palatin Stephan und der ungarische Innenminister Szemere an Freiherrn Apor, Stellvertreter des Wiener Hofkanzlers. Sie informieren ihn, daß, nach der Sanktionierung des Unionsgesetzes am 10. April, nach diesem Datum die Hofkanzlei Siebenbürgens aufgelöst und ihre Tätigkeit eingestellt wurde, indem ihre Befugnisse von den betreffenden Abteilungen des ungarischen Ministeriums übernommen werden sollen.

6. *Budapest, den 17. Juni 1848.* Der Pester Finanzminister, Kossuth Lajos, an den bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums in Siebenbürgen, Freiherr Perényi Zsigmond. Er empfehlt ihm, nach der Sanktionierung des Unionsgesetzes, im Einvernehmen mit dem Schatzkämmerer von Hermannstadt die nötigen Maßnahmen zu greifen, damit Siebenbürgens zusätzliche Einkommen in Gold, Silber, sowie in Gold- und Silbermünzen von nun an nicht mehr nach Wien, sondern nach Pest abgeliefert werden sollen, um den Wert des vom ungarischen Ministerium herauszugebenden Papiergeldes von 1 und 2 fl. zu decken.

7. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Der Gouverneur Siebenbürgens, Graf Teleki József, an die nach Abrud (Großschlatten, Abrudbánya) zur Untersuchung der Motzenbewegungen in den Westkarpaten entsandte Kommission. Er setzt sie in Kenntnis über die von den rumänischen Pfarrern aus Großschlatten, Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf), Cărpiniş (Abrudkerpenyes), Vidra, Bucium (Bucsony) und aus anderen Ortschaften unterzeichnete Denkschrift,

die in der Gubernialsitzung vorgelesen wurde. In der Denkschrift wurde darauf beharrt, kein Militär in das Motzenland abzuschicken, da im Gebirgsland keine Gefahr eines Aufstandes herrscht. Bei Berücksichtigung ihrer Forderung, geben die Unterzeichner die Versicherung, die Ruhe und Ordnung in Abrudbánya und der Umgebung zu bewahren.

8. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an Kozma Pál, den Präsidenten der Gubernialkommission in Abrud (Grooßschlatten, Abrudbánya). Er macht ihm bekannt, daß das Versprechen hinsichtlich der Detachierung eines Militärkorps nach Großschlatten, um zur Verfügung Kozmas gestellt zu werden, aus unerklärten Gründen nicht gehalten werden konnte. Kozma wird jedoch versichert, daß 200 Mann für den Abmarsch nach Abrudbánya bereit stehen.

9. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Der Obergespan des Klausenburger Komitats, Matskási Pál, an den Gouverneur Teleki. Er macht ihm beunruhigende Nachrichten aus den Kreisen Răzoare (Macskamező) und Gilău (Gyalu, Gelu) bekannt, über die Verteilung von Aufrufen und Manifesten, die er dem Rumänischen Nationalkomitee zuschreibt und die er als die Komitatsbehörden beeinträchtigend betrachtet. Deshalb hat er den Ausschüßen der öffentlichen Sicherheit aus den beiden Kreisen den Befehl erteilt, die Verteiler der Aufrufe zu entdecken und zu bestrafen. Dem Stuhlrichter des Kreises Gilău befehlt er die Ereignisse in Someşul Rece (Hidegszamos) und Someşul Cald (Melegszamos) zu untersuchen und darüber einen Bericht einzusenden.

10. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den Obergespan des Klausenburger Komitats. Es bestätigt den Empfang der Denkschrift der Einwohner aus Boju (Kolozsbós, Boschen), Dumitru Contraş und Melinte Olteanu, welche im Namen ihrer Mitbewohner den Rückzug des in ihrer Ortschaft stationierenden, vom Ausschuß zur Erhaltung der Ordnung abgesandten Militärkorps verlangen, da sie keine Aufwiegler seien. Die Antwort des Guberniums zu dieser Forderung bezieht sich jedoch auf den an den Obergespan erteilten Befehl, im Notfall das Militär zur Aufspürung der Ruhe- und Ordnungsstörer herbeizurufen.

11. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den Oberstuhlrichter des Kokel Komitats. In Beantwortung des Berichtes vom 14. Juni, teilt es ihm mit, daß seinem Bittgesuch hinsichtlich der Beibehaltung des Szekler Grenzmilitärs auf dem Gebiet des Komitats bei Dumbrăveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt) nicht nachgekommen werden kann. Das Militärkorps wird im Notfall trotzdem zurückbeordert werden.

12. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 17. Juni 1848.* Der Stadtmagistrat von Neumarkt am Mieresch an das Gubernium Siebenbürgens. Er fordert die Genehmigung der Einführung des Standgerichtes, um die Bedrohungen der Personen- und Eigentumssicherheit fernzuhalten.

13. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 17. Juni 1848.* Der Sachsengraf der Sächsischen Nationsuniversität, Franz Salmen, an den Gouverneur Teleki. Er versichert ihn seiner Absicht, dessen am 11. Juni gemachte Einladung zu beantworten. Die Mitglieder der Bürgergarde forderten ihn aber auf, bis zur Sanktionierung des Unionsgesetzes die Stadt nicht zu verlassen. Sie drückten ebenfalls ihre Unzufriedenheit wegen der Anwesenheit der Gubernialkommission aus, die in der Stadt ohne ihre Zustimmung eingetroffen war, sowie ihre Besorgnis, Salmen könnte in Klausenburg zum Werkzeug der dort herrschenden Ansichten werden.

14. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 17. Juni 1848.* Feldmarschall von Pfersmann, Stellvertreter des Kommandierenden Generalen in Siebenbürgen, an den Gouverneur Teleki. Er macht ihn darauf aufmerksam, daß, dem Berichte des Obersten Sombori vom 14. Juni gemäß, infolge der Annahme des Landtagsgesetzes hinsichtlich der Umgestaltung der Szekler Regimente in ungarische Nationalgarden, die Szekler Grenzler ihre Wachdienste nicht mehr leisten wollen. Pfersmann ersucht Teleki, die nötigen Maßnahmen zu treffen, um die Grenzler zur Wiederaufnahme ihrer Pflichten, bis zur Sanktionierung des betreffenden Gesetzes, zu ermahnen.

15. *Buda, den 17. Juni 1848.* Hauptmann Steiner an Feldmarschall Puchner, Kommandierender General in Siebenbürgen. Er berichtet ihm, daß er dem ungarischen Ministerium seine Zusage, in betreff der Anwendung seiner untergestellten Truppen zur Sicherung der öfffentlichen Ordnung und Ruhe, mitgeteilt hat.

16. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 17. Juni 1848.* Der Sachsengraf der Sächsischen Nationsuniversität an den Kronstädter Stadt- und Distriktmagistrat. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß in Beantwortung seiner Forderung hinsichtlich der Rückstellung der in der Karlsburger Festung bewahrten Geschütze, das Generalkommando-Präsidium, in Abwesenheit eines urkundlichen Beweises der ehemaligen Zugehörigkeit der Geschützen an Kronstadt, ihre Abgabe nicht bewilligen kann.

17. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 17. Juni 1848.* Das Protokoll der Kronstädter Magistratssitzung. Der Antrag des Schäßburger Magistrats hinsichtlich der Einberufung eines außerordentlichen Nationalkonfluxes am 21. Juni nach Mediasch wird besprochen. Das Recht der Einberufung gehöre aber dem Sachsengraf, dem dieser Antrag zu übersenden sei, mit dem Beifügen, die beantragte Nationalversammlung habe auch eine Deputation nach Pest, zum künftigen gemeinsamen Reichstag, zur Unterstützung der sächsischen Interessen zu erwählen und zu entsenden.

18. *Zlatna (Zalatna, Kleinschlatten), den 17. Juni 1848.* Der Stuhlrichter Tövissi Gergely an die Gubernialkommission in Großschlatten. Er macht ihr bekannt, daß er den Pfarrer Simeon Balint beim Wirt Gheorghe Marc, zusammen mit dem Erzpriester Grigore Mihali, gefunden hat. Der Erzpriester bürgte für Balint, daß dieser am bestimmten Termin vor der Kommission erscheinen wird.

19. *Bistra (Bisztra), den 17. Juni 1848.* Der öffentliche Notär Meltzer Antal an den Rechtsanwalt Avram Iancu. Er fordert ihn auf, den Inhalt seiner am Jahrmarkt in Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf) gehaltenen Rede der Großschlattner Gubernialkommission schriftlich vorzulegen und, gleichzeitig, den Aufruf an die Bevölkerung, sich bewaffnet in Câmpeni zu versammeln, für ungültig zu erklären, um nicht als Aufwiegler und Ruhestörer bezeichnet zu werden.

20. *Baia de Criş (Körösbánya, Altenburg), den 17. Juni 1848.* Der Vicegespan des Zarander Komitats, Hollaki Albert, an die Gubernialkommission in Großschlatten. Er teilt ihr mit, daß er Teodor Cristea aus Vidra verhaftet und verhört hat, da dieser gelegentlich des in Hălmagiu (Nagyhalmágy) am 10. Juni gehaltenen Wochenmarktes zu einem Aufstand gegen die Ungarn aufgehetzt hatte. Dieser Mitteilung wird auch das Untersuchungsprotokoll beigelegt.

21. *Abrud (Abrudbánya, Großschlatten), den 17. Juni 1848.* 11 Einwohner aus Großschlatten reichen der Gubernialkommission eine Denkschrift ein, in der sie für ihre Ortsgenossen Csányi János und Horváth András Gewähr leisten und ihre Entlassung fordern.

22. *Budiu de Câmpie (Mezöbodon, Boden), den 17. Juni 1848.* Der Oberstuhlrichter Gál Sámuel an den Obergespan des Thorenburger Komitats, Grafen Toroczkai Miklós. Er berichtet ihm, daß der Bodener Pfarrersohn seit der Osternwoche nicht mehr nach Hause gekommen ist und so konnte er nicht gefangen genommen werden. Deshalb hat er seinen Vater verhaften lassen, den er unter Eskorte zur Untersuchung nach Turda (Torda, Thorenburg) sendet.

23. *Budiu de Câmpie (Mezöbodon, Boden), den 17. Juni 1848.* Das Untersuchungsprotokoll des griechisch-katholischen Pfarrers aus Boden, sowie der 12 Zeugen. Der Pfarrer, der über seinen Sohn, Alexandru Papiu-Ilarian, befragt wurde, antwortet, daß er seinen Sohn zum letzten Mal in Blasendorf, an der Versammlung vom 15.–17. Mai, gesehen hat, da dieser zum Sekretär des Nationalkomitees mit dem Sitz in Hermannstadt gewählt wurde. Die ihm selbst gebrachten Anschuldigungen weist er mit der Begründung zurück, er sei kein Anstifter, da er seine Gläubigen zur weiteren Durchführung ihrer Frondienste, bis zur öffentlichen Aufhebung derselben, ermahnt hat. Er gibt jedoch zu, daß er sich gegen die Union ausgesprochen hat, weil die Rumänen in Blasendorf den Beschluß getrofen haben, die Union so lange Zeit abzuweisen, bis sie durch ihre eigenen Vertreter über die Union zu entscheiden das Recht haben werden. Von den 12 Zeugen formulieren zwei Rumänen und zwei Ungarn

Anschuldigungen gegen den Pfarrer oder gegen seinen Sohn, die eine unionsfeindliche Haltung haben, die Ungarn und Szekler bedrohten und zur Volksbewaffnung aufgehetzt haben, usw.

24. *Şomcuta Mare (Nagysomkút), den 17. Juni 1848.* Die griechisch-katholischen Pfarrer aus Satulung, Nuzeni, Hideaga und Arieţul de Padure (Kövárhosszúfalu, Apanagyfalu, Pusztahidegkút und Erdöaranyos) an das Komitee für die Erhaltung der Ordnung im Kioar Distrikt. Sie setzen sich für die Sache der rumänischen Pfarrer ein, denen, nach Auflösung der Frondienste, bis zur Verwirklichung des Versprechens des ungarischen Ministeriums hinsichtlich der staatlichen Belohnung der Geistlichkeit, gleichgültig der Konfession, derselbe Lohn wie den ungarischen kalvinischen Priestern gesichert werden soll.

25. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 17. Juni 1848.* Die Aussage der jungen Ungarn, Anhänger des Klausenburger Ständelandtags, gegen den Hauptmann Jósika János, den sie zu Vertreter der konservativen Kreise und zum Landesverräter erklärt.

26. *Baia de Arieş (Aranyosbánya, Offenburg), den 17. Juni 1848.* Der Dorfnotär Iosif Moga aus Baia de Arieş an seinen Bruder Alexandru. Er teilt ihm die von den ungarischen Zeitungen veröffentlichten Nachrichten, über die von den italienischen "Brüdern" in ihrem Kampf für Freiheit und nationale Vereinigung erlittenen Niederlagen mit. Diese erwecken sein Mitleid.

27. *Saciova (Szacsva), den 17. Juni 1848.* Die Erklärung des Grundherren Budai Ferenc, in welcher er seinen Fronbauern das Eigentumsrecht über den Urbarialboden anerkennt und ihnen dessen friedliche Benützung wünscht. Er macht ihnen ebenfalls bekannt, daß er ihnen auch die Benützung des Allodialbodens überläßt, bis zum betreffenden Beschluß der Urbarialkommission hinsichtlich der Rückstellung des Allodialgutes an seine Söhne. Er stellt den ehemaligen Fronbauern jedoch die Bedingung, den Allodialboden entweder in Arbeitstagen oder in Geld zu bezahlen.

28. *Lugoj (Lugos, Lugosch), den 17. Juni 1848.* Das Manifest Eftimie Murgus, in dem er die Banater Rumänen zur Nationalversammlung in Lugosch am 27. Juni aufruft.

29. *Timişoara (Temesvár, Temeswar), den 17. Juni 1848.* Der serbische Bischof in Temeswar, Panteleimon Zsivkovics, an den bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums im Banat, Vukovics Sebö. Er beschuldigt die Rechtsanwälte Emanuel Gojdu und Eftimie Murgu, daß sie eine Versammlung einberufen haben, die den Zweck hat, die rumänischen Orthodoxen von den serbischen Orthodoxen zu trennen, die gemeinsamen Kirchenfonds herbeizuführen und das Banat in eine rumänische Provinz umzuwandeln. Er ersucht Vukovics die Versammlung als gesetzwidrig zu verbieten, um eventuelle Zusammenstöße zwischen den Rumänen und den Serben vorzubeugen.

30. *Budapest, den 17. Juni 1848.* Der ungarische Kriegsminister, Mészáros Lázár, an das Banater Generalkommando-Präsidium. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß beim Temeswarer Kommando ein Grenzdepartement errichtet werden soll. Zu diesem Zweck soll ihm das Verzeichnis der Offiziere, die wichtige Ämter im neuen Departement zu übernehmen fähig sind, unverzüglich übersendet werden.

31. *Oradea (Nagyvárod, Großwardein), den 17. Juni 1848.* Das Rundschreiben des Bischofs Vasile Erdeli an die Erzpriester und Priester der Großwardeiner griechisch-katholischen Diözese. Er macht ihnen die Abhaltung einer Diözesanversammlung in Großwardein am 27. August bekannt, hinsichtlich der Vorbereitung zur Teilnahme an der in Budapest im Herbst zu organisierenden Beratung der römisch- und griechisch-katholischen hohen Geistlichen. Zu diesem Zweck soll jedes Erzbistum eine Priesterberatung organisieren, um seine der Diözesanversammlung vorzutragenden Wünsche zu äußern. Auf der Diözesanversammlung sollen, unter anderem, die Fragen der Errichtung einer Theologieanstalt zur Vorbereitung der künftigen Priester und einer Lehreranstalt für die Ausbildung der Grundschullehrer besprochen werden.

32. *Oradea (Nagyvárod, Großwardein), den 17. Juni 1848.* Der Domenialspan aus Lupoaia (Farkaspatak) an das römisch-katholische Bistum in Großwardein. Er berichtet, daß wegen gewisser Aufwiegler keine Tagarbeiter beim Graben und Umbinden der Weinreben zu finden sind.

33. *Bucureşti (Bukarest), den 17. Juni 1848.* Der österreichische Konsul in der Walachei, Timoni, an das k.k. Ministerium der Äußeren Angelegenheiten. Er berichtet ihm über: die Tatsache, daß er dem russischen und dem türkischen Kommissär die Note des Generalen Pfersmann zur Kenntnis gebracht hat; die Rückkehr des Fürsten Bibescu nach Bukarest, auf Ansuchen des Generals Duhamel; von Kotzebues Ankunft in Iaşi; die Zuflucht der Mitglieder der hohen Klasse aus Bukarest; die Verhaftung eines gewissen Militzkapitäns Teolog.

34. *Bucureşti (Bukarest), den 17. Juni 1848.* Der österreichische Konsul in der Walachei, Timoni, an General Pfersmann, dem Statthalter des Kommandierenden Generalen in Siebenbürgen. Er schreibt ihm, daß die Gattin des Fürsten und ihre Kinder in Câmpulung, wegen der Cholera, die Zuflucht gesucht haben; viele Bojaren und Händler aus Bukarest haben die Hauptstadt ebenfalls verlassen. Er teilt ihm mit, daß der dem türkischen und dem russischen Kommissär die freundlichen Absichten Österreichs bekannt gemacht hat; daß von Kotzebue in Iaşi angekommen ist; daß in Bukarest Teolog verhaften worden ist.

35. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), den 15.–18. Juni 1848.* Der königliche Oberstuhlrichter aus Dreistühlen, Petrichevich Horváth Albert, an: a) den Stuhlrichter des Bruderstuhls Orba; b) den Gouverneur Teleki. Dem ersten macht er am 15. Juni bekannt, daß die Forderung der Ortsgemeinschaft aus Cernatu de Jos (Alsócsernáton) und der Umgebung, eine Stuhlversammlung zur Wahl der zum künftigen gemeinsamen Reichstag abzusendenden Deputierten und zur Besprechung der Volksbewaffnung einzuberufen nicht positiv beantwortet werden kann, da die betreffenden Gesetzesentwürfe noch nicht sanktioniert sind. Er hat aber die Errichtung eines aus den Vertretern der Dörfer des Filialstuhls gebildeten und zur Beratung insbesondere der Frage der Volksbewaffnung bestimmten erweiterten Ausschußes genehmigt. Dem Gouverneur berichtet er am 18. Juni über die in den erwähnten Fragen getroffenen Maßnahmen.

36. *Wien, den 18. Juni 1848.* Der Hofvizekanzler, Freiherr Apor Lázár, an den Gouverneur Teleki. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß: der Kaiser am 10. Juni den Unionsartikel sanktionierte; dem Kaiser der Wahlgesetzentwurf und jener der Militärorganisierung zur Genehmigung eingereicht wurden. Der Kaiser überließ seinem Statthalter in Ungarn, dem Erzherzog Palatin Stephan, die Sanktionierung des Wahlgesetzes, aber die Besprechung der Militärorganisation wurde für später vertagt.

37. *Wien, den 18. Juni 1848.* Der ungarische Staatssekretär Pulszky Ferenc an den Ministerpräsidenten des ungarischen Ministeriums in Pest, Grafen Batthyányi Lajos. Er informiert ihn zunächst über die Errichtung der Telegraphenlinie von Breslau bis Pest, dann teilt er ihm den Vorschlag des Hofvizekanzlers Apor mit, eine Proklamation zur Beruhigung der Szekler herauszugeben.

38. *Buda, den 18. Juni 1848.* Der königliche Statthalter in Ungarn, Erzherzog Palatin Stephan, an den ungarischen Innenminister Szemere Bertalan. Er übermittelt ihm einen Brief des Außenministers in Wien, Fürst Eszterházi, nebst dem von ihm unterschriebenen Wahlgesetz, hinsichtlich der Deputiertenwahl zum nächsten gemeinsamen Reichstag in Pest.

39. *Budapest, den 18. Juni 1848.* Der ungarische Finanzminister Kossuth Lajos an den Innenminister Szemere Bertalan. Er übergibt ihm einen aus Wien erhaltenen Bericht des österreichischen Agenten in Bukarest, in dem die von den Russen benützten Vorwände und Methoden, um die militärische Invasion der Moldau zu rechtfertigen, ersichtlich sind. Gleichzeitig sollte die Hohen Pforte versichert werden, daß das ungarische Ministerium keine bewaffnete Scharen an der Grenze zwischen Siebenbürgen und der Moldau gestatten wird.

40. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 18. Juni 1848.* Der bevollmächtigte Kommissär des ungarischen Ministeriums in Siebenbürgen, Freiherr Perényi Zsigmond, an seinen Obergestellten, dem ungarischen Innenminister in Pest, Szemere Bertalan. Er berichtet ihm über: die Manöver des russischen Heeres am Prut-Fluß; die Informationen, die der Flüchtling Teodor Răşcanu über die Ereignisse in der Moldau bieten kann; die Sachlage im zweiten rumänischen Grenzregiment; die von Avram Iancu gespielte Rolle in der Organisierung einer Versammlung von bewaffneten Motzen in Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf); die Untersuchung bezüglich der Aufhetzung der Rumänen durch die Sachsen; die Überwachung der Lehrer Pop und Pumnul aus Blasendorf und des Journalisten Barițiu aus Kronstadt; die Möglichkeit der Verwendung im Interesse des ungarischen Ministeriums des Bischofs Lemeni, des Adeligen Hosszu, Sigismund Pops u.a.

41. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 18. Juni 1848.* Der an den ungarischen Innenminister gerichtete Bericht des Gesandten N. Ferenc, über seine Reise aus dem Banat bis nach Klausenburg. Er bezieht sich auf die antiungarische Haltung der Serben und der Offiziere aus Peterwardein, Novi Sad und Karansebesch; die relativ günstige Stimmung in den Reihen der Banater Rumänen, insbesonders dank der von Eftimie Murgu gespielten Rolle; den Erfolg in der Überzeugung der rumänischen Grenzler des Distrikts Hațeg über die Wohltaten der ungarischen Reformen; die Möglichkeit der Abweisung des Einflußes des Freiherrn Nopcea im Hunyader Komitat vermittels der Tätigkeit des Grafen Kun Gothárd und des Stuhlrichters Szabó József aus Deva; das unionsfeindliche Verhalten der Brooser Sachsen und der Offiziere der Karlsburger Festung, mit ihrem Kommandanten, General Horak, an der Spitze; die antiungarische Stimmung der Rumänen des Naßoder Grenz Regimentes und jener aus dem Thordaer und Unteralbenser Komitat gegenüber dem Verhalten der Szekler Grenzler insbesonders während der Ereignisse von Mihăltzfalva; die in den Reihen des ungarischen Adels bemerkten Unruhe- und Angstgefühle.

42. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 18. Juni 1848.* Der an den Gouverneur Teleki gerichtete Bericht der Gubernialkommissäre, Graf Béldi Ferenc und Freiherr Kemény István, über die der Verordnung vom 8. Juni zufolge, zusammen mit den Militärkommissären durchgeführte Untersuchung der Ereignisse von Mihalț (Mihálcfalva). Die Untersuchung bestand aus dem Verhör der Komitatsbehörden und der Offiziere, die an den Ereignissen teilnahmen, sowie der Oberrichter und Geschwornen aus Obreja (Obrázsa) und Mihalț, einschließlich des Pfarrers der letzterwähnten Ortschaft. Aus den Antworten der Verhörten geht es hervor, daß die Schuld für diesen Zusammenstoß, in dem 12 Tote und Verwundete gezählt wurden, den Dorfbewohnern zukommt, da diese durch ihr Verhalten die Szekler Grenzer aufgehetzt haben.

43. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 18. Juni 1848.* Die Gubernialkommissäre Béldi Ferenc und Kemény István an den Gouverneur Teleki. Die beiden Untersuchungskommissäre nehmen die Argumente zur Rechtfertigung der Szekler Grenzler und der Komitatsbehörden hinsichtlich der Toten und Verwundeten von Mihálcfalva wieder auf und beharren gleichzeitig auf den Gedanken, dasselbe Militär von jedwelcher Anschuldigung hinsichtlich seines Verhaltens in Coşlariu (Koslárd) loszusprechen.

44. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 18. Juni 1848.* Hauptmann Teutsch und Hauptmann Sándor, die beiden Militärmitglieder der Kommission zur Untersuchung der Ereignisse von Koslárd und Mihálcfalva, an den Feldmarschall Puchner, Kommandierender General in Siebenbürgen. Sie berichten ihm, daß die von Simion Bărnuțiu und Ioan Pipoșiu, im Namen des Rumänischen Nationalkommitees gebrachten Anschuldigungen gegen das Verhalten der Szekler Grenzler bei Koslárd unbegründet seien. Bezüglich der Toten und Verwundeten von Mihálcfalva haben sie zu den beschriebenen Tatsachen, die von den zwei Zivilkommissären in ihrem Bericht an den Gouverneur Teleki vermerkt wurden, nichts mehr hinzuzufügen.

45. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 18. Juni 1848.* Der Obergespan des Klausenburger Komitats Thorotzkay Miklós an den Gouverneur Teleki József, hinsichtlich der Untersuchung und Verhaftung Alexandru Pops, [Vater des Al. Papiu Ilarian].

46. *Cornești (Sinfalva), den 18. Juni 1848.* Der königliche Oberstuhlrichter des Aranyoser Stuhls, Dindár Antal, an den Gouverneur Teleki. Er informiert ihn über die Zusammenstöße zwischen einigen Szekler Grenzlern und den rumänischen Bauern aus Inoc (Inakfalva) und Poiana. In beiden Ortschaften brachten die Konflikte in Wirtshäusern, nach dem Mißbrauch von alkoholischen Getränken aus. Da in Inoc die Grenzler Feuerwaffen zur Einschüchterung ihrer Agressoren benützten, haben viele beängstigte Bewohner ihr Dorf vorläufig verlassen. In Poiana endete die Schlägerei mit der leichten Verletzung einiger Teilnehmer. Die Schlägerei verursachte eine Spannung zwischen den Rumänen und Ungarn aus Poiana.

47. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), den 18. Juni 1848.* Der königliche Oberstuhlrichter aus Dreistühlen an den Königsrichter des Bruderstuhls. Er bringt ihm den vom Klausenburger Landtag am 2. Juni angenommenen Gesetzentwurf über die Umwandlung der Szekler Grenz Regimenter in ungarische Nationalgarden zur Kenntnis. Der Gouverneur machte jedoch die Grenzler darauf aufmerksam, daß sie bis zur Sanktionierung des Gesetzes vom Kaiser verpflichtet waren, ihren Vorgesetzten Gehorsam zu leisten.

48. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 18. Juni 1848.* Feldmarschall Pfersmann an seinen Vorgesetzten, Freiherr Puchner, bevollmächtigter Hofkommissär am Landtag in Klausenburg. Er berichtet ihm, er habe den Erlaß des Erzherzogs Palatins Stephan erhalten, bezüglich der Detachierung einiger Abteilungen des Szekler Grenzmilitärs nach Szeged, um unter das Kommando der Gubernialkommissäre Vukovics und Csernovics gestellt zu werden.

49. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 18. Juni 1848.* Feldmarschall Pfersmann, Stellvertreter des Kommandierenden Generalen, an den Gouverneur Teleki. In Beantwortung der Adresse vom 15. Juni zeigt Pfersmann, daß bezüglich des Abmarsches des Szekler Militärs nach Szeged vorläufig noch keine Verfügungen getroffen worden sind. Er hat aber in diesem Sinne eine Verordnung des Palatins Stephan an Feldmarschall Puchner erhalten, die er ihm per Estafette nach Klausenburg übersenden wird. Der Gouverneur wird sich somit mit dem Kommandierenden Generalen in das nötige Einvernehmen setzen können.

50. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 18. Juni 1848.* Die Landtagsabgeordneten Karácsony János und Másvilági István an den Magistrat von Dumbrăveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt), Stadt welche sie im Klausenburger Landtag vertreten. Sie teilen mit, daß die nach Innsbruck gesandten Landtagsdeputierten mit dem vom Kaiser sanktionierten Unionsgesetz zurückgekehrt sind. Das kaiserliche Genehmigungsreskript wird bald veröffentlicht werden.

51. *Wien, den 18. Juni 1848.* Die Denkschrift der auf der Blasendorfer Versammlung vom 15.-17. Mai gewählten Deputation an den Kaiser. Da wird der Unzufriedenheit der Rumänen mit der kaiserlichen Antwort vom 11. Juni Ausdruck gegeben, weil das von den Landtagen zu Breslau und Klausenburg angenommene Unionsgesetz lediglich die Ungarn als eine Nation mit politischen Rechten anerkannte. Die Frage der Rumänen wurde ungleich und ungünstig sowohl vom Unionsgesetz als auch vom Wahlgesetz behandelt, denn das letzte bedingt das Stimmrecht vom Zensus, und wenige Rumänen verfügen über diesen. Deshalb fordern die Rumänen die Aufhebung der Union und die Einberufung eines neuen Landtags, wo alle Nationen gleichmäßig mit ihrer Anzahl vertreten werden sollten. Nur in dieser Weise kann die in der kaiserlichen Verfassung vom 25. April erörterte Gleichberechtigung aller Völker der Gesamtmonarchie erzielt werden.

52. *Sighișoara (Segesvár, Schäßburg), den 18. Juni 1848.* Der Archivar des Schäßburger Stuhls, Friedrich Roth, vermerkt den Beschluß des Sachsengrafen der Nationsuniversität vom 16. Juni. Der den Stuhl – und Distriktmagistraten mitgeteilte Beschluß erachtet, daß die Abhaltung einer Volksversammlung nicht zweckdienlich sei, umsomehr aber eine Beratung der Deputierten der sächsischen Gerichtsbarkeiten stattfinden sollte. Die Beratung wird am 26. Juni in Hermannstadt einberufen, wo jeder Stuhl und Distrikt 2-8 Vertreter entsenden soll.

53. *Sighișoara (Segesvár, Schäßburg), den 18. Juni 1848.* Der Archivar Friedrich Roth überreicht dem Schäßburger Magistrat die Zuschrift des Mediascher Stuhl- und Stadtmagistrats vom 12. Juni. Die Zuschrift bezieht sich auf die den Mediascher Abgeordneten zum Klausenburger Landtag erteilten Instruktionen, um eine einheitliche Handlungsmodalität mit den übrigen Vetretern der sächsischen Gerichtsbarkeiten in der Unionsfrage und in jener der Denkschrift der Rumänen zu erreichen.

54. *Bistra (Bisztra), den 18. Juni 1848.* Der Stuhlrichter von Bistra, Bisztray József, an die Gubernialkommission in Großschlatten. Er informiert sie über: die Bewohner aus Albac (Fehérvölgy) und Bistra (Bisztra), welche Wälder roden und ihr Vieh auf den Weiden der Fiskaldomäne weiden, so wie es aus den Beschwerden des Waldverwalters Lerchenfeld und des Försters Aranyosi hervorgeht; die Mißbräuche dieses Försters, der das Heu auf dem Files Berg mähte und verkaufte, und ebenfalls sein eigenes Vieh auf der auf demselben Berg gelegenen Baumschule weidete; Avram Iancus Bedrohungen, die in der Anzeige des Großschlattner Polizeidirektors Diószegi verzeichnet sind; der Aufruf Avram Iancus zu einer bewaffneten Versammlung der Motzen in Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf).

55. *Abrud (Abrudbánya, Großschlatten), den 18. Juni 1848.* Der anonyme Aufruf eines Rumänen an seine Freunde in Großschlatten, in dem er sie über ein Komplott aufmerksam macht, das von drei seiner Volksgenossen, darunter der Pfarrer aus Roșia Montană (Verespatak, Goldbach), für den Fall der Abordnung des Szekler Militärs nach Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf), gegen die Gubernialkommission und die Szekler Grenzler gebildet wurde.

56. *Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 18. Juni 1848.* Der Königsrichter und Kassierer des Maroscher Stuhls, Szent-Iványi János, an den Erzpriester und Bischofsvikar aus Neumarkt am Mieresch, Partenie Trombițaș. Er macht ihm die Verhaftung und Gefangenschaft des Pfarrers Ștefan Iacovici aus Mureșeni (Meggyesfalva) bekannt, infolge einer Anzeige des Stuhlrichters Graf Lázár József.

57. *Cicărlău (Nagysikárló), den 18. Juni 1848.* Die mit Stimmrecht versehenen Nagysikárlóer Bewohner an den künftigen ungarischen Reichstag. Sie überreichen ihm eine Denkschrift, in der sie folgendes anklagen: Die rumänischen Wähler im Einvernehmen mit den ungarischen aus dem gesamten Wahlkreis kamen am 15. Juni nach Baia Mare (Nagybánya) mit der Absicht, den Kandidaten Oroszy György aus Seini (Szinérváralja) als Abgeordneten zum Pester Reichstag zu wählen. Während sie ihr Stimmrecht ausübten, wurden sie plötzlich von maskierten Mitgliedern der Bürgergarde mit Säbeln angegriffen, die sie dann unter die Hufen ihrer Pferde zu Boden rissen, indem viele von ihnen verwundet wurden. Deshalb fordern sie die Annullierung des ungesetzmäßigen Wahlen und die Organisierung neuer Wahlen, um die ihnen gemachte Ungerechtigkeit wiedergutzumachen.

58. *Budapest, den 18. Juni 1848.* Das ungarische Ministeriums an die Karascher Komitatsbehörde. Es bringt ihr zur Kenntnis, daß es die Forderung der Besitzer der Hüttenbetriebe aus Oțelu Roșu (Nándorhegy, Ferdinandsberg) und Poiana Ruscă genehmigt hat, ihren Arbeitern die Rechte zu gewähren, die in dem vom Breslauer Reichstag angenommenen Wahlgesetz vorgesehen sind. Demzufolge, der Gubernialverordnung vom 30. Mai gemäß, können diese zur Wahl des Deputierten des Wahlortes des Karansebescher Grenzregimentes schreiten.

59. *Suplac (Küküllőszéplak, Schöndorf), den 18. Juni 1848.* Die Kommissäre Kakutsi Pál und Áts Lajos an den Ausschuß zur Erhaltung der öffentlichen Ordnung. Sie berichten über die in den sächsischen Dörfern bemerkten Unruhen infolge der Bekanntmachung der Aufhebung der Leibeigenschaft.

60. *Vârșeț (Vrsac, Werschetz), den 18. Juni 1848.* Der Oberstuhlrichter des Torontaler Komitats, Kulturen Ignác, an den bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums im Banat, Vukovics Sebbő. Er informiert ihn über die Spannung, Unruhe und Angst die im südlichen Teil des Banats herrschen. Diese Stimmung wurde von den Nachrichten und Gerüchte über die von

serbischen "Aufständischen" entfalteten Aktionen verursacht. Ebenfalls besteht die Gefahr, daß Biserica Albă (Weißkirchen) in die Hände dieser "Aufständischen" fallen könne, da im Fall eines Angriffs sowohl die Zivil – als auch die Militärbehörden zu kapitulieren bereit sind.

61. *Becicherecul Mare (Nagy Becskerek), den 18. Juni 1848.* Sitzungsprotokoll des Ausschußes für die Erhaltung der Ordnung im Torontaler Komitat. Es wird die Verordnung des ungarischen Innenministers Szemere Bertalan besprochen, hinsichtlich der Errichtung einer aus 300 bewaffneten Mann gebildeten Wehrmacht, die den Gubernialkommissären Vukovics und Csernovics sowie dem Grenzkommandierenden Stephan Jovics zu unterstellen ist. Der Zweck dieser Wehrmacht sei die Personen – und Eigentumssicherheit gegen die bewaffneten Serbenbanden zu verteidigen, die bei den römischen Schanzen stationieren und somit den Rest des Komitats von der Grenzlinie isoliert haben.

62. *Caransebeş (Karánsebes, Karansebesch), den 18. Juni 1848.* Der Kommandierende des Karansebescher Grenzregiments an das Banater Militär Generalkommando. Er berichtet über die im Einvernehmen mit General Apel getroffenen Maßnahmen, um den Kontakt Eftimie Murgus mit den Bewohnern des Grenzgebietes, bei seinem Besuch in Karansebesch, zu verhindern.

63. *Târgu Secuiesc (Kézdivásárhely, Szekler-Neumarkt), den 18. Juni 1848.* Der Szekler-Neumarkter Stadtmagistrat, mit dem Oberrichter Kovács Dániel und dem Notär Szabó Dániel an der Spitze, an das Gubernium Siebenbürgens in Klausenburg. Der Magistrat reicht eine Denkschrift ein, in der er dem Gubernium das Ansuchen stellt, den Stuhlrichtern und Kommandanten der zwei Szekler Grenzregimente in Dreistühlen den Befehl zu erteilen, jene Bewohner der benachbarten Dörfer Sânzieni (Kézdiszentlélek) und Iacobeni (Kászonjakabfalva) aufzuspüren, gefangenzunehmen und zu bestrafen, welche: die Allodialweiden und -wälder der Stadt verwüsten; die Stadtbewohner angreifen und verjagen, wenn diese sich mit Holz zu versorgen oder das Vieh auf den in der Waldnähe befindlichen Weiden zu führen beabsichten; die Magistratsräte, die die Holzdiebe zu verhaften trachteten, angegriffen haben.

64. *Lisnău (Lisznyó), nach dem 18. Juni 1848.* Die an den Bischof und den Kirchenrat Siebenbürgens gerichtete Denkschrift, die von 18 Bewohnern aus Lisnău, fast alle dem Namen nach Rumänen, unterzeichnet wurde. Indem sie sich an den Kaiser für die am 18. Juni erfolgte Befreiung aus der Leibeigenschaft bedanken, beklagen sie sich, daß eine Kommission der Dreistühle Komitatsbehörde 75 von ihnen aus den Bürgergarden ausschloß, so daß in den Reihen der Gardisten nur noch 48 Rumänen übrig geblieben sind. Sie bitten den Bischof ihre Forderung an den Kaiser zu befördern, da man denjenigen die aus der Bürgergarde ausgeschlossen wurden neue Robotten, Zehnten und Taxen empfohlen hat.

65. *Buia (Bólya, Bell), den 18. Juni 1848.* Das von den nach Buia detaschierten Gendarmerie Kommissären Nagy Sándor und Mihail Károly verzeichnete Protokoll, im Zusammenhang mit der Untersuchung des griechisch-unierten Pfarrers Ioachim Aron. Der Letzterwähnte hatte eine Proklamation erhalten, die er der Dorfgemeinde zur Kenntnis gebracht hatte.

66. *O.O., vor dem 19. Juni 1848.* Das Ansuchen Bokor Györgys, Sedler der Witwe des Adligen Geréb Ádám, an den königlichen Oberstuhlrichter in Dreistühlen, in dem er fordert, im Besitz seiner von seinem Vater geerbten alten Urbarialhufe zurückgestellt zu werden. Obwohl ihm der Stuhlrichter Bora Dávid im Monat Mai sein altes Recht anerkannt hat, wurde ihm die Urbarialhufe von Szöcs István gewaltsam entrissen.

67. *Budapest, den 19. Juni 1848.* Der königliche Statthalter in Ungarn, der Palatin Stephan, an den Ständelandtag Siebenbürgens. Er macht ihm bekannt, daß er das am 3. Juni eingereichte Wahlgesetz genehmigte, um den Siebenbürgern die Gelegenheit zu bieten, ihre Deputierten zu dem nach der Sanktionierung des Unionsgesetzes zu organisierenden künftigen Pester Reichstag zu wählen.

68. *Budapest, den 19. Juni 1848.* Der Palatin Stephan und der Innenminister Szemere an den Freiherrn Vay Miklós, Kustos der königlichen Krone. Sie machen ihm bekannt, daß er zum

bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums in Siebenbürgen ernannt wurde, um die die Einheit des vereinigten Staates und die Interessen der Königskrone bedrohenden Aktionen der Rumänen und Sachsen überwachen zu können. Das Gubernium, der Gouverneur, der Kommandierende General und alle Komitats –, Stuhl – und Distriktsbehörden in Siebenbürgen werden ihm unterstellt. Ebenfalls hat er das Recht zur Erhaltung der Ordnung den Ausnahme-Zustand und Standgerichte auszurufen.

69. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 19. Juni 1848.* Der Vorgänger Vays, Freiherr Perényi Zsigmond, an Szemere. Er teilt ihm seine Meinung mit, daß nicht zwei sondern vier Szekler Grenz Bataillons nach Ungarn abgeordnet werden könnten, da sich in Siebenbürgen die Unruhen verringert haben. Obwohl es im Hunyader Komitat und in der Umgebung Großschlattens noch einige Agitationen gibt, können diese vermittels des dort detaschierten Militärs und von den anzuwerbenden Freischaaren im Zaum gehalten werden. Auch Sigismund Pop setzte sich für die Beruhigung der Rumänen ein.

70. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 19. Juni 1848.* Der Bevollmächtigte des ungarischen Ministeriums für den Anschluß des nordwestlichen Partiums an Ungarn und Obergespan des Mittelsolnoker Komitats, Freiherr Wesselényi Miklós, an Szemere. Er schreibt ihm, daß gelegentlich einer Beratung, Gesandte zur Beruhigung der Szekler Grenzler abzusenden beschlossen worden ist, so daß aus Siebenbürgen nach Ungarn ein bis zwei Bataillons aus allen Grenzregimentern, einschließlich aus den rumänischen, teilweise auch aus dem Karl Ferdinand Regiment, abgesandt werden können. Die in Siebenbürgen zu verbleibenden Bataillons haben die Fähigkeit, zusammen mit den zu konstituierenden ungarischen Nationalgarden, die Ruhe und Ordnung hier zu erhalten.

71. *Budapest, den 19. Juni 1848.* Der Innenminister Szemere an den Außenminister, Fürst Eszterházy. Er sendet ihm in der Beilage eine aus Bukarest erhaltene Zuschrift, bezüglich Rußlands Annexionsabsichten der Moldau und Walachei. Er empfehlt ihm, dem russischen Gesandten in Wien die Mitteilung zu machen, daß Ungarn weder mit dem Verschwinden der beiden Nachbarfürstentümer, noch mit der Verletzung der Einheit des Osmanischen Reiches einverstanden sein kann.

72. *Budapest, den 19. Juni 1848.* Szemere Bertalan an Chernel Ferenc. Er macht ihm bekannt, daß er Chernel für das Amt eines Agenten (Konsuls) in der Walachei empfohlen hat, weil er die französische und die italienische Sprache gut beherrscht.

73. *Budapest, den 19. Juni 1848.* Der Innenminister des ungarischen Ministeriums, Szemere, an den Gouverneur Siebenbürgens, Teleki. Er macht ihn aufmerksam, Maßnahmen zu treffen, um die Errichtung von bewaffneten Freischaaren an den Grenzen mit der Moldau und der Walachei vorzubeugen, weil dadurch Rußland einen Vorwand zum Einfall in die beiden Fürstentümern finden könnte.

74. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 19. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an die Gubernialkommissäre, welche die Ereignisse von Koslárd und Mihálcfalva untersuchen. Er befehlt ihnen, das Untersuchungsprotokoll über Koslárd schleunigst abzufassen und in einer dem Original entsprechenden Form abzusenden. Er versichert sie zugleich, daß er den Antrag der beiden Militärkommissäre zu Ausgrabung und Sezierung der Toten von Mihálcfalva abweisen wird.

75. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 19. Juni 1848.* Feldmarschall Puchner, Kommandierender General in Siebenbürgen, an den Gouverneur Teleki. Er überreicht ihm den Bericht der beiden Militärkommissäre, die die Untersuchung der Ereignisse von Koslárd und Mihálcfalva durchführten, und zeigt sich mit der Veröffentlichung der Untersuchungsergebnisse einverstanden.

76. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 19. Juni 1848.* Der Neumarkter Stadtrat an die nach Klausenburg gesandten Landtagsabgeordneten Topler Simon und Dobolyi Sándor. Sie werden bevollmächtigt, vom Gouverneur Teleki die Gubernialgenehmigung hinsichtlich der Errichtung des Standgerichtes zu erhalten.

77. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 19. Juni 1848.* Der Neumarkter Stadtrat an das Gubernium Siebenbürgens. Er wiederholt das vor zwei Wochen gemachte Ansuchen, bezüglich der 1 500 Gewehre samt nötiger Munition für die dortige Bürgergarde.

78. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 19. Juni 1848.* Das Tagebuch der neunten Landtagssitzung vom 19. Juni Vormittag. Es bezieht sich auf: die Bestätigung des Sitzungsprotokolls vom 10. Juni; die vom ungarischen Ministerpräsidenten, Batthyáni, gespielte Rolle in der Sanktionierung des Unionsgesetzes und die Reise der mit der kaiserlichen Bestätigung desselben beauftragten zwei Lantagsdeputierten; den Beschluß des Kaisers, seinen Statthalter in Ungarn, den Erzherzog Stephan, mit der Sanktionierung des Wahlgesetzes zu beauftragen, indem die Deputierten zum künftigen Reichstag Ungarns auf Grund des Wahlgesetzes gewählt werden sollen; die Sache der Denkschrift der sächsischen Abgeordneten und der Petition der Rumänen. In der am Nachmittag desselben Tages abgehaltenen Sitzung werden die Gesetzesartikel VI-XI zur Einholung der allerhöchsten Sanktion expediert.

79. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 19. Juni 1848.* Die 22. Nationalversammlung der sächsischen Landtagsabgeordneten. Die im Sitzungsprotokoll aufgezeichnete Sondermeinung der Schäßburger Abgeordneten, Karl Gooss und Joseph Bacon, bezüglich: des gesetzlichen Gebrauchs der deutschen Sprache wenn auch nur innerhalb der sächsischen Stühle und Distrikte; die Integrität des Sachsenbodens; die Munizipalität der sächsischen Kreise und die Versicherung der Einheit aller Sachsen durch eine volksvertretende Generalversammlung, wird vorgelesen. Die beiden Abgeordneten erklären, daß diese Forderungen mit der Ministerialverantwortlichkeit vereinbar sind. Die Schenker Deputierten überreichen ebenfalls ihre Sondermeinung; die dem Landtag eingereichte Protocollation hinsichtlich der Denkschrift der sächsischen Abgeordneten wird gutgeachtet und die Protocollation dem Sitzungsprotocoll beigegeben.

80. *Bistriţa (Beszterce, Bistritz), den 19. Juni 1848.* Der Bistritzer Stadt- und Distriktmagistrat erklärt sich zugunsten der ersten zwei Forderungen der dem Klausenburger Landtag eingereichten Petition, welche von 50 Rumänen, mit Bischof Lemenyi an der Spitze, unterschrieben wurde. Die Petition wurde dem Magistrat vom Abgeordneten Johann Weiss vorgetragen. Der Magistrat empfehlt hingegen, in der Frage der sächsischen Gerichtsbarkeiten überhaupt keine Einmischung der anderen beiden Stände zu erlauben.

81. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 19. Juni 1848.* Der Kronstädter Stadt- und Distriktmagistrat nimmt die Verfügung des Sachsengrafen der Sächsischen Universität, Franz Salmen, zur Kenntnis, keine Volksversammlung, sondern bloß eine Beratung in Hermannstadt zu genehmigen, an welcher 2--8 Deputierten aus jedem Kreise zu senden seien, die die Folgen der Union für die Sachsen zu besprechen hätten.

82. *Bălcaciu (Bolkács, Bulkesch), den 19. Juni 1848.* Die Kommissäre Réz Sámuel, Tolnai Elek und Hentes Imre an den Ausschuß zur Erhaltung der öffentlichen Ordnung. Sie berichten, daß sie die Dörfer um Buia besichtigt und das Gesetz über die Aufhebung der Fronherrschaft vorgelesen haben.

83. *Reghin (Szászrégen, Sächsisch-Reen), den 19. Juni 1848.* Der Stuhlrichter Sächsisch-Reens an den Bürgermeister der gleichnamigen Ortschaft. Er übermittelt ihm die Verordnung der Komitatsbehörde, den mit Stimmrecht versehenen Personen bekannt zu machen, an den am 5. Juli in Turda stattzufindenenden Wahlen teilzunehmen.

84. *Miercurea Sibiului (Szerdahely, Reußmarkt), den 19. Juni 1848.* Der königliche Oberrichter des Reußmarkter Stuhls, Michael Filtsch, zusammen mit dem Stuhlnotär Johann Hann an den Gouverneur Teleki. Sie beschuldigen die Rumänen, als Mehrheit der Stuhlbevölkerung, in ihren Gefühlen dem kaiserlichen Herrscherhause gegenüber nicht aufrichtig zu sein. In diesem Sinne bringen sie als Beweis die Tatsache, daß der Ortsvorsteher aus Apoldul de Jos (Kisapold, Kleinpold) seine Amtsgenossen der benachbarten Gemeinden, Luduşul Mare (Nagyludas, Großludosch) und Topârcea (Toportsa) berufen hat, um zusammen zu entscheiden, ob sie das in Reußmarkt stationierte

Militär des Bianchi Regiments ohne kaiserliche Genehmigung auch weiterhin mit Lebensmitteln versorgen werden oder nicht. Dem Berichtsverfasser gemäß, sei die Absicht der Rumänen jene, ihr eigenes Territorium ausscheiden zu lassen und Rechte auf Kosten der anderen "Nationen" zu erhalten.

85. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 19. Juni 1848.* Der Sachsengraf der Sächsischen Nationsuniversität an das Konsistorium der orthodoxen Kirche in Hermannstadt. Er beschwert sich über den Bägendorfer (Beneşti) Pfarrer, der vor der versammelten Gemeinde in der Kirche eine von drei Abgeordneten des Dorfes Suseni (Hochfeld) gebrachte Gubernialentscheidung, hinsichtlich der Ansprüche etlicher Ortschaften des Leschkircher Stuhls auf die gemeinsame Benützung eines Freiwaldes, vorgelesen hat. Das Konsistorium wird aufgefordert, einen geistlichen Kommissär ungesäumt zu bestimmen und, zusammen mit einem Ortsinspektor, den Pfarrer zu vernehmen, bezw. im Fall der erwiesenen Schuld, als Aufwiegler der die Dorfbewohner zu Übergriffen "ansporte", bestrafen zu lassen.

86. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 19. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an das Gubernium. Er überreicht ihm den Bericht des Obergespans des Tordaer Komitats bezüglich der Verhaftung des Pfarrers aus Budiu (Bodon) und dessen Inhaftierung im Komitatsgefängnis, weil dieser die Dorfsbewohner zur Ungehorsamkeit angestiftet hätte.

87. *Bistra (Bisztra), den 19. Juni 1848.* Der Stuhlrichter Bisztray József an die Gubernialkommission in Abrud (Abrudbánya, Großschlatten). Er berichtet, daß er zusammen mit dem Kammerspan Lázár György die Versammlung der Motzen in Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf) zu verhindern versucht hat, indem er Avram Iancu und die Priester aufforderte, die Leute nach Hause zu senden. Um das Ergebnis seines Einschreitens zu überprüfen, fuhr er nach Câmpeni, wo er gegen Mittag eine Menschenmasse, mit Avram Iancu und Nicolae Corcheş in ihrer Mitte, sah, die sich in Richtung des Hauses wo er sich gerade befand in Bewegung gesetzt hatte. Weil es ihm nicht gelungen war, das Zusammentreffen der Motzen vorzubeugen, sah er sich genötigt, auf sein Amt zu verzichten.

88. *Cuştelnic (Csüdötelke), den 19. Juni 1848.* Die Kommissäre Szabó László und Ujfalvi József an den Ausschuß zur Erhaltung der öffentlichen Ordnung. Sie haben die Dörfer in der Nähe der Vorortschaft Tirimia besucht, wo sie das Gesetz der Aufhebung der Fronherrschaft ebenfalls vorgelesen haben.

89. *Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf), den 19. Juni 1848.* Der Aufruf des Nicolae Corcheş an die Motzen, mit Waffen in der Hand auf der Suche einer Bande von 500 Räubern, die sich in den Wäldern versteckten und die Ochsen der Leute schlachteten, loszubrechen.

90. *Brăzeşti (Berzesd, Bresesden), den 19. Juni 1848.* Der Notär Iosif Moga an seinen Bruder Alexandru. Er beschreibt ihm die Entfaltung der Militärmacht der Motzen von Turda (Torda, Torenburg) bis Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf); ebenfalls seinen eigenen Beitrag zur Organisierung der jungen Männer in Wehreinheiten gegen einen eventuellen Angriff der Szekler Grenzler. Da er von 300 Mann gewarnt wurde, die Behörden seien auf seine Spuren, nahm er den Vorschlag an, sich nach Brăzeşti zurückzuziehen.

91. *Brăzeşti (Berzesd, Bresesden), den 19. Juni 1848.* In einem zweiten Brief an seinen Bruder vom selben Tag, gesteht der Notär Iosif Moga, daß er nach Brăzeşti flüchten mußte, weil ihn die Behörden verhaften wollten. Sie beschuldigen ihn, er habe die Rumänen zur Bewaffnung, den anderen Nationalitäten gleich, aufgefordert, um ihr Leben und ihr Hab und Gut zu verteidigen.

92. *Imper (Kászonimpér), den 19. Juni 1848.* Der königliche Oberrichter des Csik Stuhls an den Stadtmagistrat von Târgu Secuiesc (Kézdivásárhely, Szekler-Neumarkt). Er fordert ihn auf, ihm mitzuteilen, ob die Nachricht über den Angriff auf die Wächter des Stadtwaldes wahr sei. Die Bewohner aus Iacobeni (Jakabfalva) sollen einen Dorfsgenossen befreien wollen, der ohne Genehmigung Holz gefällt hatte und verhaftet wurde. Der königliche Oberrichter zeigt seine Bereitschaft, die notwendigen Maßnahmen zu treffen, damit solche Taten nicht wiederholt werden.

93. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 19. Juni 1848.* Der Kronstädter Oberrichter, Johann Albrichsfeld, an den Gouverneur Teleki. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß wegen der in der Walachei ausgebrochenen Cholera seit zwei Tagen mehrere Bojarenfamilien nach Kronstadt geflüchtet waren.

94. *Buda, den 19. Juni 1848.* Der ungarische Finanzminister, Kossuth Lajos, an den Verwalter der Banater Fiskaldomäne. Er fordert ihn auf, seine Meinung im Zusammenhang mit dem vom Freiherrn Perényi Zsigmond gemachten Antrag, zu äußern. Es handelt sich um die Ansiedlung von Szeklern aus den Szeklerstühlen und Csangos aus der Moldau im Banaterberglande, um in diesem Grenzgebiet das ungarische Element zu fördern.

95. *Orşova (Orsova, Alt-Orschowa), den 19. Juni 1848.* Der Kommandant der Militäreinheit in Alt-Orschowa an das Präsidium des Banater Grenzkordon Generalkommandos. Er berichtet über: die Besetzung der Grenzkompagnie von Berzasca (Bersaska) mit Hilfe der eigenen Reserven und der Ortsbewohner; das Abfangen der Dienstbriefe der Grenzkompagnien von Cuşiţi (Kuschitz), Raţ (Rats) und Posesena (Poscheschena) durch die serbischen "Aufständischen"; die Lossagung der Grenzler von Izbistie (Isbistie) und Jassenova von der serbischen Bewegung und ihr Anschluß an die ehemaligen Behörden; die Schwierigkeiten mit denen sich die provisorische Regierung in der Walachei konfrontiert, wegen den Nachrichten über das Einrücken türkischer und russischer Heere.

96. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 20. Juni 1848.* Feldmarschall Puchner, Kommandierender General in Siebenbürgen und kaiserlicher Bevollmächtigter als Vorstand des Klausenburger Landtags, an Kaiser Ferdinand. Er berichtet über die nach dem 7. Juni stattgehaltenen Landtagssitzungen, mit besonderer Erwähnung jener vom 10. desselben Monats, in welcher: die Gesetzartikelentwürfe VI.-XI. verhandelt wurden und Graf Teleki László, Abgeordneter des Udvarhelyer Stuhls, den Antrag zur Annahme des XXIII. ungarischen Gesetzes auch für die Siebenbürger Ortschaften machte. In der Landtagssitzung vom 19. Juni sprachen die Abgeordneten ihre Genugtuung aus, als ihnen die Sanktionierung des Unionsgesetzes in einer vorläufigen Form am 10. Juni, sowie der Beschluß zur Kenntnis gebracht wurden, den Palatin Stephan mit der Sanktionierung des Wahlgesetzes zu beauftragen. Am selben Tag wurde beschlossen, das Unionsgesetz dem Kaiser für die endgültige Sanktionierung zurückzusenden.

97. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 20. Juni 1848.* Die Landtagsabgeordneten der Ortschaft Dumbräveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt) reichen ihrem Stadtmagistrat einen Informationsbericht über die Klausenburger Landtagssitzung vom 19. Juni ein. Aus ihrem Bericht geht es hervor, daß: die Gesetzentwürfe VI-XI, einschließlich der des Wahlgesetzes, verhandelt und angenommen wurden; der ungarische Ministerpräsident Batthyányi, der Thesaurarius Siebenbürgens Graf Mikó Imre und einige Wiener Hofkanzleiräte spielten bei der Sanktionierung des Unionsgesetzes eine gewisse Rolle; alle erwähnten Gesetzentwürfe zur Sanktionierung abgesendet wurden.

98. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 20. Juni 1848.* Der Ständepräsident des Klausenburger Landtags, Freiherr Kemény Ferenc, und der Landtagssekretär, Gálfalvi Imre, an den ungarischen Ministerpräsidenten, Graf Batthyányi Lajos. Im Namen aller Landtagsabgeordneten sprechen sie ihren Dank für seinen Beitrag zur Überzeugung des Kaisers, das Unionsgesetz zu sanktionieren, aus. Gleichfalls bedanken sie sich an den Ministerpräsidenten Batthyányi und an die ungarischen Stadtbürger aus Klausenburg.

99. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 20. Juni 1848.* Der Sachsengraf der Sächsischen Nationsuniversität, Franz Salmen, an den Kronstädter Magistrat. Er teilt ihm die Sanktionierung des Unionsgesetzes mit und macht ihn darauf aufmerksam, seine Abgeordneten zu der auf den 26. Juni. festgestellten Beratung, hinsichtlich der Besprechung der im neuen Zusammenhang einzuleitenden nötigen Maßnahmen zur Bewahrung der Interessen des sächsischen Munizipiums, auszusenden.

100. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 20. Juni 1848.* Die Denkschrift der sächsischen Landtagsabgeordneten in Klausenburg, in der die Annahme der Union seitens der Sachsen durch die Gewährleistung folgender Rechte bedingt wird: das "Sachsenland" bleibt ein unzertrennliches Ganzes;

der Fortbestand der Sächsischen Nationsuniversität, unter dem Vorsitz ihres Nationsgrafen; die Gewährleistung der Selbstverwaltung der einzelnen Kreisen und Kommunen des Sachsenlandes; die freie Wahl ihrer Gemeinde- und Kreisbeamte; die deutsche Sprache als Amts- und Geschäftssprache; die freie und selbstständige Regelung und Verwaltung der sächsischen Kirchen- und Schulangelegenheiten.

101. *Innsbruck, den 20. Juni 1848.* Der ungarische Vermittler zwischen Wien und der ungarischen Regierung, Eszterházy, an den kaiserlichen Palatin und königlichen Statthalter Stephan. Er sendet ihm den vom Siebenbürger Landtag angenommenen IV. und V. Gesetzentwurf hinsichtlich der Aufhebung der Frondienste und der Entschädigung der Grundherren zurück, mit dem Beifügen, daß sowohl diese Gesetzentwürfe als auch die übrigen inhaltsähnlichen zur allerhöchsten Genehmigung und Sanktion, einschließlich vermittels der Wiener Hofkanzlei, abgesendet werden sollen.

102. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 20. Juni 1848.* Der Sekretär der orthodoxen Bischofsdiözese, Ioan Hania, an den in Wien befindlichen Bischof Şaguna, Leiter der von der Blasendorfer Versammlung gewählten Deputation. Er schreibt ihm über: die von den "ungarischen Grundherren" beabsichtete Befreiung ihrer Fronbauern auf Grund des vom Klausenburger Landtag angenommenen Urbarialgesetzes und die Vertagung der Anwendung des Urbarialgesetzes auf dem Sachsenboden bis zum Eintreffen der kaiserlichen Sanktion; den Protest des Hermannstädter Oberrichters gegen die von ihm nicht genehmigte Anwesenheit der Gubernialkommissäre; der Vorschlag des Bischofs Lemeni als Mitglieder der nach Pest zu entsendenden Regnicolarkommission, zur Besprechung der Union, Duncа, Penciu, Silaşi und Bariţiu zu ernennen; die seitens der Gubernialkommission ihm gestellten Fragen über seine Haltung zur Union und über die Ereignisse in Mihálcfalva.

103. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 20. Juni 1848.* Das Sitzungsprotokoll des Kronstädter Stadt – und Distriktmagistrats. Es werden folgende Beschlüsse verhandelt und angenommen: a) der durch die gemeinsame Beratung von 8 Kreisen getroffene Erlaß der Sächsischen Nationsuniversität vom 8. Juni, um entweder die Bestätigung des Unionsartikels zu verhindern oder wenigstens die Gewährleistung der Sachseninteressen zu erhalten; b) der Antrag des Schäßburger Stadt – und Stuhlmagistrats, eine Versammlung von je 6–8 Abgeordneten aus jeder sächsischen Gerichtsbarkeit nach Mediasch einzuberufen, um die Wahl der zum Pester Reichstag zu entsendenden Deputierten zu vollziehen; c) die Einberufung eines verstärkten Nationalkonfluxes auf den 26. Juni nach Hermannstadt, und nicht nach Mediasch, wo alle Interessen der sächsischen Nation und insbesonders die Folgen der Anwendung des Urbarialgesetzes beginnend mit dem 18. Juni verhandelt werden sollen; d) die Anwendung der Domesticalfonds zur Bestreitung der Gehalte der sächsischen Stuhl- und Distriktbeamten vom 15. Juni an, in Anbetracht der durch das Aufheben des Zehnten verschwundenen Einkommen.

104. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 20. Juni 1848.* Der Oberrichter der Stadt und des Distrikts Kronstadt, Johann Albrichsfeld, und der Notär Friedrich Riemer an die 8 Abgeordneten zu dem in Hermannstadt am 26. Juni abzuhaltenenden Nationalkonflux. Die den Abgeordneten erteilten Instruktionen beziehen sich auf die Annahme des Urbarialgesetzes beginnend mit dem 18. Juni, im Fall der Sanktionierung des Gesetzes durch den Kaiser; ebenfalls auf die Annahme des Beschlußes, daß nach dem Aufhören der Frondienste keine Zehnten mehr zu entrichten sind, indem den sächsischen Geistlichen ein freiwilliges Gehalt in natura zu verabfolgen ist.

105. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 20. Juni 1848.* Gedruckte Note der Ortskommission hinsichtlich der Deputiertenwahlen zum Pester Reichstag, mit Angabe der mit Stimmrecht versehenen Kategorien von Personen.

106. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 20. Juni 1848.* Der Vorgänger des neuernannten Gubernialkommissärs Vay, Freiherr Perényi Zsigmond, an den ungarischen Innenminister Szemere. Er informiert ihn über: die im Mangel an Offizieren liegenden Schwierigkeiten in der Errichtung eines

nach Ungarn abzusendenden Szekler Freiwilligenbataillons; die einfache Vermerkung der Petition der Rumänen im Landtagsprotokoll, ohne ihre weitere Besprechung; die Absage des Grafen Gyulai, das Amt des Obergespans des Zarander Komitats zu bekleiden; das künftige Auflösen des Klausenburger Landtags, nach der endgültigen kaiserlichen Sanktionierung des Unionsgesetzes und gleichzeitig das Aufhören seiner Mission in Siebenbürgen.

107. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 20. Juni 1848.* Der Freiherr Wesselényi Miklós an seinen Freund, den Innenminister Szemere. Er teilt ihm mit, daß die Szekler zur Detachierung einiger Grenzlerkorps nach Ungarn bereit seien, aber trotzdem mangelt es an Offizieren; die Lösung der Schwierigkeiten wird durch die unentschlossene Haltung des Gouverneurs und des Kommandierenden Generals noch mehr vertagt; der Letztere weigert sich den ungarischen Nationalgarden Waffen aus dem Karlsburger Zeughaus abzuliefern; als Lösung all dieser Probleme könne anstelle des Freiherrn Perényi ein entschlossener und angesehener Gubernialkommissär ernannt werden, dem sämtliche Siebenbürger Zivil – und Militärbehörden zu unterstellen sind.

108. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), den 20. Juni 1848.* Der Kommandant des Szekler Hussaren Grenzregiments in Dreistühlen, Oberst Sombori, an die Stuhlbehörde. Er macht ihr bekannt, daß er ihr, der Verordnung des Kommandierenden Generals gemäß, keine Grenzeinheiten zur Verfügung stellen kann, außer im Sonderfall von Aufständen, welche die öffentliche Sicherheit und Ruhe bedrohen. In solchen Fällen werden die Kosten der Militärexekution von der Gemeinschaft der aufständischen Ortschaft getragen.

109. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), den 20. Juni 1848.* Der königliche Oberrichter der Gerichtsbarkeit der Dreistühle, Horváth Albert, an: a) die drei Stuhlrichter der Bruderstühle; b) die beiden Kommandanten der Szekler Infanterie Grenzregimente. Er bringt ihnen zur Kenntnis, daß: er auf Beharren der Ortsgemeinschaft von Cernatu de Jos (Alcsernáton) einen erweiterten Ausschuß ernannt hat, welcher die Frage der Errichtung und Regelung der Bürgergarden besprechen soll; die errichteten Bürgergarden werden den Stuhlrichtern unterordnet und zur Erhaltung der gegebenen Ordnung beitragen.

110. *Sântionlunca (Szentiványlaborfalva), den 20. Juni 1848.* Der Stuhlrichter Szentiványi József an den königlichen Oberrichter von Dreistühlen, Horváth Albert. Er berichtet, daß er der erhaltenen Weisung gemäß die Versammlung des Bruderstuhls abgehalten und den Anwesenden die Gubernialgenehmigung hinsichtlich der Errichtung der Standgerichte gegen diejenigen, die die Personen- und Eigentumssicherheit bedrohen, vorgelesen hat.

111. *Oradea (Nagyvárod, Großwardein), den 20. Juni 1848.* Eine vom Obernotär Csengery Imre ausgegebene gedruckte Schrift über die Einführung des Standgerichtes im Biharer Komitat.

112. *Baia de Criş (Körösbánya, Altenburg), den 20. Juni 1848.* Der Ausschuß zur Verteidigung der bestehenden Ordnung im Zarander Komitat an den Pester Innenminister Szemere. Er versichert ihn, daß: er die Genehmigung zur Einführung der Standgerichte zur Kenntnis genommen hat; er danach trachtet, Bürgergarden zu errichten, weil er zweifelt, sich auf das im Komitat stationierte polnische Regiment stützen zu können; die Anzahl der freiwillig angemeldeten Nationalgardisten unbedeutend ist.

113. *Făgăraş (Fogaras, Fogarasch), den 20. Juni 1848.* Der Vizehauptmann des Fogarascher Distrikts, Jakab György, an den Guverneur Siebenbürgens. Er bittet über das Recht der Grenzbojaren informiert zu werden, hinsichtlich ihrer Teilnahme an den Abgeordnetenwahlen, aufgrund der ungarischen und siebenbürgischen Wahlgesetze, da der Distriktkommandant der Grenzler seine Forderung in diesem Sinne nicht beantwortet hat.

114. *Ocna Şugatag (Aknasugatag), den 20. Juni 1848.* Das Protokoll der Wahl des Abgeordneten aus Ocna Şugatag, aus welchem hervorgeht, daß an den Wahlen Iosif Man und der Ortspfarrer Ioan Bud als Kandidaten teilnahmen. Der Präsident der Wahlkommission rief Ioan Bud,

der 1781 Stimmen zählte, im Vergleich zu seinem Gegenkandidaten, der 481 Stimmen zählte, zum Deputierten aus.

115. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 20. Juni 1848.* Der vorläufige Thesaurariatsbeamte des Zalatnaer Distriktes an den Gouverneur Teleki. Er berichtet ihm, daß er sich dem erhaltenen Befehl gefügt hat und die Stuhlrichter sowie die Magistratsräte zur Einnahme der rücktändigen Steuern aufgefordert hat. Trotzdem wurden keine kennzeichnenden Ergebnisse erzielt; die Stuhlrichter entschuldigen sich dadurch, die Steuerpflichtigen seien nun überzeugt, daß die Steuern nicht mehr verpflichtend sind; die Großschlattner und Großenyeder Magistratsräte haben kein Geld geschickt. Unter den obwaltenden Umständen betrachtet er jedoch die Abordnung einer Militärexekution zur gewaltsamen Steuereinnahme als unangemessen.

116. *Târnăveni (Dicsöszentmártin, Martinskirch), den 20. Juni 1848.* Der königliche Kassierer Pekri Sándor wendet sich an seinen Vorgesetzten mit der Bitte, die Militärbewachung des Komitatsarchivs, der Gefängnisse und der königlichen Kasse zu stärken.

117. *Abrud (Abrudbánya, Großschlatten), den 20. Juni 1848.* Der Oberrichter Laborfalvi Nagy Károly und der Vizebürgermeister Molnár János aus Abrud (Abrudbánya, Großschlatten) an die Gubernialkommission. Sie ersuchen sie, Maßnahmen zur Befreiung der Verkehrswege von Musca und Bistra (Bisztra), hinsichtlich der Verproviantierung der ungarischen Bergarbeiter zu treffen. Der Bergmeister und der Direktor der Gendarmerie aus Roşia Montană (Verespatak, Goldbach) wurden beauftragt, diejenigen zu entdecken, welche die Benützung der Verkehrswege verhindern.

118. *Bistra (Bisztra), den 20. Juni 1848.* Der Stuhlrichter Bisztray József an die Gubernialkommission in Großschlatten. Er macht ihr bekannt, daß er die Absicht hatte, sich der Kommission vorzustellen, aber als er eben im Gang begriffen war aufzubrechen, die Sturmglocken läuteten, was die Versammlung von etwa 500 Menschen vor seinem Haus, die ihm den Ausgang versperrten, als Folge hatte. Unter diesen Umständen kann er seinen Verpflichtungen nicht mehr nachkommen. Er ersucht die Kommission, die Sicherheit seiner Familie und seines an die 20.–30 000 fl. geschätzten Vermögens zu sichern.

119. *Biia (Magyarbénye, Bendendorf), den 20. Juni 1848.* Der Stuhlrichter Tolnai Elek an den Ausschuß zur Erhaltung der öffentlichen Ordnung. Er berichtet über die nach der Ankündigung der Aufhebung der Frondienste entstandenen Unruhen in den Reihen der Dorfbewohner seiner Gerichtsbarkeit.

120. *Secăşel (Székásbesenyö, Heidendorf), den 20. Juni 1848.* Der Stuhlrichter Thuroci Pál an den Ausschuß zur Erhaltung der öffentlichen Ordnung. Er informiert ihn über die aufgehetzten Gemüter in den Reihen der Ortsbewohner aus Giuluş.

121. *Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf), den 20. Juni 1848.* Der Domenialförster Pataki Pál an die Gubernialkommission in Großschlatten. Er zeigt einen Mann aus Albac (Fehérvölgy) an, der die als unbegründet erwiesene Nachricht in Umlauf setzte, daß ein Militärkorps oder eine Räuberschaar die Gebirge überquert hätte. Diese Nachricht erregte Schrecken und führte zur Mobilmachung von ungefähr 600 bewaffneten Mann am Hattertgebiet der Ortschaft Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf).

122. *Brăzeşti (Berzesd, Bresesden), den 20. Juni 1848.* Der Notär Iosif Moga aus Baia de Arieş (Aranyosbánya, Offenburg) an den königlichen Oberrichter Benedek József. Er berichtet ihm über die Mobilmachung bewaffneter Menschen im Hattert der Ortschaft Câmpeni, aufgrund einer Nachricht über das Einbrechen einer Räuberbande – deren Mitglied er auch gewesen sei – in den Gebirgen. Die Nachricht hat sich als unbegründet erwiesen, trotzdem hat er keinen Mut Heim zu kehren. Er hat sich in Brăzeşti niedergelassen, da er über die Absicht der Behörden aus Baia de Arieş ihn zu verhaften und sogar zu erschießen erfuhr.

123. *Albac (Fehérvölgy), den 20. Juni 1848.* Avram Iancu an die Pfarrer der mit Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf) benachbarten Ortschaften. Er fordert sie auf, durch das Glockenläuten die

Motzen zu mobilisieren, um den Feinde die sich angeblich in Richtung Bistra (Bisztra) bewegen den Weg zu versperren.

124. *Albac (Fehérvölgy), den 20. Juni 1848.* Avram Iancu an den Pfarrer Ioan Nicula aus Vidra de Jos. Er trägt ihn auf, die bewaffneten Dorfbewohner so schnell wie möglich nach Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf) zu senden.

125. *Albac (Fehérvölgy), den 20. Juni 1848.* Avram Iancu an die Ortsbewohner aus Cărpiniş (Abrudkerpenyes). Er fordert sie auf, mit bewaffneter Hand die Feinde, welche den Dobricu überqueren sollen, zu stoppen. Sie sollen gleichzeitig auch den Großschlattnern und den Bewohnern aus Bucium (Bucsum) die Gefahr bekannt machen.

126. *Albac (Fehérvölgy), den 20. Juni 1848.* Der zweite Aufruf Avram Iancus an die Bewohner aus Cărpiniş. Dieses Mal beruft er sie, nicht nur bewaffnet, sondern auch mit Proviant für 3 Tage einzutreffen, um die im Screjelu Wald sich aufhaltenden Soldaten zu suchen. Wenn sie zusammentreffen, können sie die nötigen Verteidigungsmaßnahmen gemeinsam besprechen.

127. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 20. Juni 1848.* Joseph Benigni, Redakteur der Zeitung "Siebenbürger Bote", an den Kommandierenden Generalen der Armee. Er stellt ihm die Beschwerde des Thesaurariatssekretärs Gyergyai, Zensor des "Boten", mit dem Bemerken zurück, daß Gyergyai den Sinn des von ihm unterstrichenen leitenden Artikels nicht kannte, da er die deutsche Sprache nicht richtig beherrscht. Gyergyais Übergriffe trachten danach, das Erscheinen jedwelcher kritischer Äußerungen dem Gubernium gegenüber zu verhindern.

128. *Tăuţii de Jos (Misztótfalu), den 20. Juni 1848.* Der Pächter des Grundstückes von Tăuţii de Jos (Misztótfalu) an den Domenialverwalter. Er erneuert ihm den Antrag eines Zusammentrefens in Tăuţi-Măgheruş (Miszmogyorós), um den neuen Pachtpreis, nach der Verringerung der Einkommen durch das Aufheben der Robotten und Zehnten, festzustellen.

129. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 20. Juni 1848.* Feldmarschall Pfersmann, Statthalter des Kommandierenden Generalen, an das Klausenburger Gubernium. Er teilt ihm die Mitteilung der österreichischen Agenzie in der Walachei über die Verbreitung der Cholera von Brăila und Galaţi bis nach Bukarest mit. Da die Gefahr droht, daß sich die Cholera auch nach Siebenbürgen verbreiten werde, hat die Wiener Hofkanzlei beschlossen, die in den vorangehenden Jahren angewandten Verhaltungsmaßregeln wieder in Vollzug zu setzen .

130. *Budapest, den 21. Juni 1848.* Der Pester Innenminister Szemere an den Freiherrn Vay Miklós, bevollmächtigter Kommissär des ungarischen Guberniums in Siebenbürgen. Er übersendet ihm Instruktionen bezüglich der Vermeidung eines Bürgerkriegs in Siebenbürgen durch: die Vernichtung der Versuche der Rumänen politische Rechte zu erreichen, welche ihre separatistischen Tendenzen und ihre Annäherung zur Moldau und Walachei fördern; eine Bündnispolitik Ungarns mit den Donaufürstentümern, als Abwehr gegen die Gefahr des russischen Expansionismus; die Neutralität der Sachsen und die Auszeichnung der Szekler für ihren Kampf.

131. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Wesselényi Miklós an Bay Ferenc, Mitglied der Kommission für den Anschluß des Partium. Er ladet ihn auf den 25. Juni nach Jibou (Zsibó, Siben) ein, um in folgenden Tagen an den Sitzungen der Ausschüße für die Erhaltung der Ordnung im Mittelsolnoker Komitat und im Kioar Distrikt teilzunehmen. Dadurch wird er zur Festigung des im Mai durchgeführten Anschlusses dieser Gebiete an Ungarn beitragen.

132. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Freiherr Wesselényi Miklós an Szemere Bertalan. Er drückt seine Unzufriedenheit aus, wegen: Kóváry Lászlos Ernennung in der Redaktion der Zeitung "Közlöny"; der eventuellen Beförderung des Professoren Brassai Sámuel zum Ministerrat im Ministerium des Unterrichts. Den ersten beschuldigt er, verleumdende Artikel über einige Abgeordnete des Klausenburger Landtags publiziert zu haben; den zweiten nennt er Ultrarevolutionär.

133. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Der griechisch-katholische Bischof Lemeni an den Gouverneur Teleki. Er bringt ihm den seitens des Konsistoriums der orthodoxen Kirche an ihn gemachten Antrag zur Kenntnis, um beim Klausenburger Landtag die Änderung des Wahlgesetzes, im Sinne der Gewährung des Stimmrechtes auch an diejenigen Steuerpflichtigen zu erzielen, welche eine jährliche Steuer von weniger als 8 fl. bezahlen. Der Bischof ist sich bewußt, daß eine solche Forderung keine positive Antwort erhalten wird, deshalb trägt er vor, der Gouverneur möge wenigstens die Ernennung je eines Rumänen in den Wahlkommissionen bewirken.

134. *Şimleul Silvaniei (Szilágysomlyó, Schomlenmarkt), den 21. Juni 1848.* Das Protokoll der im Wahlkreis Şimleul Silvaniei (Vorort des Krasnaer Komitats) am 21. Juni stattgefundenen Deputiertenwahlen. Die Wahlen wurden um 9 Uhr in der Früh, mit Bekanntmachung der Mitglieder der Wahlkommission durch dessen Präsidenten, den Vicegespan Kovács István, eröffnet. Die Mitglieder der Kommission zur Abzählung der Stimmzettel wurden ernannt. Der Antrag hinsichtlich der Teilnahme von stimmrechtlosen Personen zur Kandidation als Deputierte wurde angenommen; trotzdem meldete sich niemand an. Die Wahlen wurden bis 8 Uhr abends fortgeführt, als die Wahlkommission folgende Ergebnisse feststellte: Die 1353 Wähler haben sich mit 779 Stimmen für den Grundherrn Bagosi Sándor, mit 503 Stimmen für den Vikar Alexandru Şterca Şuluţiu und mit 69 Stimmen für den Freiherrn Bánffy Albert geäußert. Dabei wurde Bagosi Sándor als Deputierter gewählt.

135. *Zalău (Zilah, Zilenmarkt), den 21. Juni 1848.* Das Protokoll der in der Stadt Zalău am 21. Juni stattgefundenen Deputiertenwahlen. Vor der Eröffnung der Wahlen machte der Präsident der Wahlkommission den Wählern bekannt, daß, dem hohen Erlaß vom 19. Juni gemäß, die Stadtwähler dem Wahlkreis des benachbarten Krasnaer Komitats angeschlossen wären. Die Stadtbehörde beschloß jedoch, daß Zalău seinen eigenen Deputierten an demselben Tag mit den in Krasna stattgefundenen Wahlen zu bestimmen. Auf den vom Präsidenten der Wahlkommission gemachten Antrag wurde der Lehrer Sámi László, durch Lebehoch, als Deputierter gewählt.

136. *Gherla (Szamosújvár, Neuschloß), den 21. Juni 1848.* Der Präsident und der Sekretär der Wählerkonskriptionskommission machen das Rundschreiben des Guberniums vom 7. Juni, hinsichtlich der Deputiertenwahlen, bekannt. Da die Stadt das Recht auf zwei Deputierte hat, werden die Angewiesenen eingeladen, sich bei der Kommission zu konskribieren.

137. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Die Abgeordneten der Ortschaft Dumbrăveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt) am Klausenburger Landtag, Karácsonyi János und Másvilági István, an den Stadtmagistrat. Sie berichten über die Landtagssitzung vom 20. Juni, als folgende Fragen besprochen wurden: die endgültigen Sanktionierung des Unionsgesetzes seitens des Kaisers; die Denkschrift der sächsischen Landtagsabgeordneten in betreff der Union; die Petition der Rumänen hinsichtlich der Gewährung gleicher Rechte mit jenen der Sachsen auf dem Sachsenboden, sowie der Rückerstattung der in den vorigen Jahrzehnten geraubten Grundbesitze in einigen Ortschaften. Sie erwähnen die Tatsache, daß die Sitzung vom 20. Juni als letzte Landtagssitzung gilt und deswegen schon viele Landtagsabgeordneten heimgekehrt sind, was sie ebenfalls beabsichtigen.

138. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 21. Juni 1848.* Der Archivar des Schäßburger Stuhls an den Magistrat. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß er das Protokoll der Klausenburger Landtagssitzung vom 19. Juni erhalten hat. Daraus ist es ersichtlich, daß infolge der Annahme der Unionsgesetze der ungarische Landtag für den 2. Juli in Pest einberufen wurde, was die Vorbereitung der Wahlen aufgrund eines Zensus von 8 fl. ohne Kapitation empfehlt. Bis zum Eintreffen der endgültigen allerhöchsten Sanktionierung des Unionsgesetzes stellt er jedoch das Protokoll zum Archiv.

139. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Das Protokoll der sächsischen Nationalversammlung. Es informiert, daß am selben Tag die Tagesberichte der Landtagssitzungen vom 19. und 20. Juni vorgelesen und bestätigt wurden. Was jedoch die am 20. Juni vorgetragene Denkschrift der sächsischen Abgeordneten betrifft, hat das Plenum des Landtags beschlossen, diese an

die Regnicolarkommission (oder systematische Kommission) zur weiteren Besprechung mit dem ungarischen Ministerium anzuweisen.

140. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 21. Juni 1848.* Die Schäßburger Stadtkommunität stellt den Antrag, der Stuhlmagistrat soll seinen Abgeordneten am Klausenburger Landtag, insbesonders Karl Gooss, als Mitglied der systematischen Regnicolarkommission, die Instruktion erteilen, vorläufig nicht nach Pest abzureisen, da, einer vom Oberrichter Michael Wenrich erhaltenen Information gemäß, der Kaiser das Unionsgesetz noch nicht sanktioniert hat.

141. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 21. Juni 1848.* Die Instruktionen des Schäßburger Stadt – und Stuhlmagistrats an seine Abgeordneten zum Klausenburger Landtag, worin diese angewiesen werden, bis zur endgültigen Sanktionierung der Unionsgesetzes durch den Kaiser in Wien ihre Fahrt nach Pest, als Mitglieder der systematischen Regnicolarkommission, zu vertagen.

142. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 21. Juni 1848.* Die mit dem Auflösen des rumänischen Nationalkommitees beauftragten, nach Hermannstadt abgesandten Gubernialkommissäre, Freiherr Kemény Domokos und Graf Bethlen Gábor, an den Gouverneur Teleki. Sie berichten ihm über: die in den Reihen der Hermannstädter festgestellte unionsfeindliche Stimmung, da diese überzeugt seien, der Kaiser würde die endgültige Sanktionierung des Unionsgesetzes nicht annehmen; die Protesthaltung derselben gegenüber der Gesetzmäßigkeit der von den beiden Kommissären durchgeführten Untersuchung; den erhaltenen Erfolg, einige rumänische Intellektuelle aus Hermannstadt für die Unionssache zu gewinnen; sieben von diesen, mit Paul Dunca an der Spitze, seien ehemalige Mitglieder des aufgelösten rumänischen Nationalkommitees; die Notwendigkeit der Veröffentlichung einer Erklärung dieser Unionsfreunde, um ihre unionsfeindliche Mitbewohner zu entmutigen; die Resiegnierung des sächsischen Intellektuellen Bedeus, als er erfuhr, daß das Unionsgesetz vom Kaiser sanktioniert wurde.

143. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 21. Juni 1848.* Die mit der Untersuchung der Ereignisse von Koslárd und Mihálcfalva beauftragten Gubernial Zivilkommissäre, Graf Béldi Ferenc und Freiherr Kemény István, an den Gouverneur Teleki. Sie bringen ihm die Durchführung ihrer durch Gubernialbeschluß erteilten Mission in betreff der Untersuchung der Ereignisse aus den erwähnten Ortschaften zur Kenntnis. Bis zur Ausarbeitung eines umfassenderen Berichtes, senden sie ihm einen zusammen mit den Militärkommissären verfaßten Protokollauszug.

144. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Der dem Gouverneur eingesandte Bericht über die Untersuchung der Ereignisse von Koslárd und Mihálcfalva.

145. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 21. Juni 1848.* Die rumänische und deutsche Fassung des umfassenden Berichtes über die Ereignisse von Koslárd und Mihálcfalva. Der Bericht wurde von den Untersuchungskommissären verfaßt, darunter Graf Béldi Ferenc und Freiherr Kemény István seitens des Klausenburger Guberniums, sowei Hauptmann Teutsch und Hauptmann Sándor vom Generalkommando in Hermannstadt.

146. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 21. Juni 1848.* Die Gubernialkommissäre Béldi und Kemény an den Gouverneur Teleki. Sie bringen ihm zur Kenntnis, daß sie den Blasendorfer Stuhlrichter angegangen haben, um sie über die von den Kanoniker Vasile Raţiu und Timotei Cipariu unternommenen Schritte zur Unterstützung Simion Bărnuţius und Alexandru Papiu Ilarians in der rumänischen Nationalsache zu informieren.

147. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 21. Juni 1848.* Der Freiherr Bánffy Miklós, Obergespan des Unteralbenser Komitats, an die in Abrud befindliche Untersuchungsgubernialkommission. Er bevollmächtigt den Oberrichter Benedek József mit der Wiederherstellung der Ruhe und Ordnung in Bistra und der Umgebung. Es mangelt aber an einen passenden Richter, um die aufgrund des Standgerichtes verhafteten Personen zu beurteilen.

148. *Târnăveni (Dicsőszentmárton, Martinskirch), den 21. Juni 1848.* Der Oberrichter Vita Sámuel wendet sich an den Oberstuhlrichter mit der Forderung von Militärhilfe zur Wiederherstellung der Ordnung.

149. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 21. Juni 1848.* Der römisch-katholische Stadtpfarrer Anton Kovács an den Magistrat. Er teilt ihm mit, daß er in der römisch-katholischen Pfarreikirche, sowie in den übrigen untergeordneten Kirchengemeinden die Verordnungen hinsichtlich der Einführung des Standgesetzes in Drei Stühlen und in Fogarasch und hinsichtlich der kaiserlichen Steuern vorgelesen und somit zur öffentlichen Kenntnis gebracht hat.

150. *Baia de Arieş (Aranyosbánya, Offenburg), den 21. Juni 1848.* Der Beamte Pallos Miklós an ein Ratsmitglied aus Baia de Arieş. Er informiert, daß zwei Bergwerkdirektoren aus Iara (Alsojára) wegen dem Notär Iosif Moga ihre Ämter verlassen mußten. Der Notär erschien auf dem Hauptplatz der Ortschaft, begleitet von 150 Rumänen die Lanzen und Gewehre trugen, welche die zwei demissionierten Bergwerkdirektoren bedrohten; dann überquerten sie den Arieş Fluß und schlugen ihren Sitz in Brăzeşti auf. Pallos beantragt die Beschickung eines Militärkörpers um weitere Bedrohungen der Personen und des Eigentums zu vermeiden, da von den 60 Mitgliedern der Bürgergarde aus Iara 45 schon ins Lager Mogas übergetreten sind.

151. *Cărpiniş (Kerpenyes), den 21. Juni 1848.* Die Pfarrer Nicolae Fodor und Vasile Balint aus Cărpiniş an die Untersuchungsgubernialkommissäre in Abrud. Sie berichten, daß man am 20. Juni plötzlich erfuhr, daß eine bewaffnete Räuberschaar aus den Gebirgen in Câmpeni eingebrochen war. Um die Angst nicht steigern zu lassen, hat man das Glockenläuten verboten und man sendete vier Mann an Ort und Stelle, um Informationen zu bringen. Diese kehrten nach Mitternacht mit der Nachricht zurück, es sei ein bloßes Gerücht gewesen und keine Gefahr drohe. Die Leute konnten beruhigt heimkehren.

152. *Cărpiniş (Kerpenyes), den 21. Juni 1848.* In ihrer zweiten Informationsnote vom 21. Juni nachmittags geben die Pfarrer Fodor und Balint den Gubernialkommissären in Abrud die Versicherung, daß in Câmpeni die vollkommenste Ruhe und Ordnung herrschen. Das bestätigen auch die Behauptungen des Rechtsanwalts Avram Iancu und des Zimmermalers Corcheş, die aus Câmpeni eingetroffen sind.

153. *Vidra (Alsóvidra), den 21. Juni 1848.* Avram Iancu an den Kammerspan in Câmpeni, Lázár György. Er macht ihm bekannt, daß die von einigen Ortsbewohnern verbreiteten Gerüchte über das in den Gebirgen eingedrungene Militärkorps, welches die Ortschaften Albac (Fehérvölgy), Ponor, Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf) und Vidra de Sus (Felsővidra) bedroht, Panik verursachten, was zur Mobilmachung der Bewohner zur Beseitigung der eventuellen Gefahr führte. Nachdem er aber, mit Hilfe seines Bruders Alexandru, des Pfarrers Ioan Gomboş und des Ortsrichters Vasile Gomboş, die Unwahrheit der verbreiteten Gerüchte feststellte, gelang es ihm die Leute zu überzeugen, friedlich heimzukehren.

154. *Rucăr (Rukkor, Ruckersdorf), den 21. Juni 1848.* Das Protokoll der Untersuchungskommission, die die Hauptbeschuldigten hinsichtlich der "Aufwieglung" von Rucăr untersuchte. Nach ihrer Heimkehr aus Blasendorf, sollen sie die Bewohner gegen die Rekrutierung und zur Aufteilung der Wälder, Weiden und Allodialgrundstücke aufgehetzt haben.

155. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Obergespan des Oberalbenser Komitats. Er informiert sie über die Erhaltung des Schreibens vom 16. Juni über die Wiederherstellung der Ordnung in den Komitatsdörfern. Zur Bestrafung des Pfarrers von Feleg benötigt er aber die Dokumente der Untersuchung, welche seine Schuld als "Aufwiegler" beweisen.

156. *Corunca (Koronka), den 21. Juni 1848.* Der Oberrichter des Maroscher Stuhls, Graf Toldalagi Ferenc, an den Gouverneur Teleki. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß das einzige bemerkenswerte Ereignis in seiner Gerichtsbarkeit die Verhaftung des Pfarrers Ştefan Iancovici am 16.

Juni war, infolge der vom Grafen Lázár Albert gebrachten Anschuldigung, der Pfarrer sei der eigentliche Aufwiegler zum "Aufstand". Die Ergebnisse der Untersuchung wird er ihm nachträglich bekannt machen.

157. *Turia (Torja), den 21. Juni 1848.* Der Stuhlrichter Mihálcz Mihály an die Behörde von Drei Stühlen. Er versichert sie, daß er den Gubernialbeschluß über die Einführung der Standgerichte in den Dörfern des Csik Stuhls öffentlich gemacht hat.

158. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Feldmarschall Puchner, Kommandierender General des k.k. Militärs in Siebenbürgen. Infolge der vom Palatin Stephan am 16. Juni unterschriebenen Verordnung, fordert er ihn auf, die Beschickung eines oder zweier Bataillons von Szekler und rumänischen Grenzler, eventuell auch eines Bataillons des Karl Ferdinand Regiments, nach Szeged zu erlauben. Zur Bestreitung der Marschkosten, hat er dem Thesaurariat den Befehl schon erteilt, diesen Militäreinheiten 30.–40 000 fl. zur Verfügung zu stellen.

159. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Feldmarschall Pfersmann, Statthalter des Kommandierenden Generals in Siebenbürgen. Er antwortet ihm, daß er das von Pfersmann am 7. Juni gesandte Gutachten begutachtet hat. Deshalb hat er den Deputierten von Drei Stühlen Szentiványi György und den königlichen Oberstuhlrichter Horváth Albert bevollmächtigt, der nach der im Klausenburger Landtag ausgesprochenen Annahme des Gesetzes über die Umwandlung der Szekler Regimenter in ungarische Nationalgarden aufgetretenen Ungehorsamkeit der Szekler Grenzler gegenüber ihren Vorgesetzten ein Ende zu setzen. Im Fall der Sanktionierung dieses Gesetzes durch den Kaiser, sollen die Grenzlersolden und die zur Bedeckung der zu ihrem Eingriff nötigen Kosten vom Gubernium versichert werden.

160. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 21. Juni 1848.* Der Kronstädter Stadt- und Distriktmagistrat veröffentlicht die Gubernialverordnung vom 14. Juni, in betreff der freiwillign Spenden von Geld, Gold und Silbergegenständen zur teilweisen Bedeckung der zur Verteidigung des Landes erforderten Kosten.

161. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 21. Juni 1848.* Der Kronstädter Stadt- und Distriktmagistrat macht die vom Gouverneur Teleki bestätigte Verordnung des Palatins Stephan vom 14. Juni, hinsichtlich der Rekrutierung zum Freiwilligenkorps, bekannt.

162. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 21. Juni 1848.* Der Stadtmagistrat an den Kronstädter orthodoxen Erzpriester, Petre Gherman. Er bittet ihn, von allen untergeordneten Kanzeln die Proklamation hinsichtlich der Errichtung eines Freiwilligen Kriegkorps bekannt zu machen.

163. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 21. Juni 1848.* Der Schäßburger Stadtmagistrat eröffnet die Konskribierung zu dem im Königreich Ungarn zu bildenden Freiwilligenkorps.

164. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 21. Juni 1848.* Der Stadtmagistrat macht die Eröffnung der Geldspenden zum Freiwilligenkorps bekannt.

165. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Kommandierenden Generalen in Siebenbürgen, Feldmarschall Puchner. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß er vom Palatin Stephan durch die Verordnung vom 16. Juni bevollmächtigt wurde, gleich wie in Ungarn, die Konskribierung der Rekruten zu vollziehen. In diesem Sinne wird in Klausenburg eine aus Zivilisten und Militärvertretern zusammengesetzte Rekrutierungskommission gebildet werden. Da das Gubernium die drei Mitglieder der Kommission, mit dem Grafen Mikes an der Spitze, schon ernannt hat, so wird Puchner aufgefordert, auch die Militärvertreter zu bestimmen.

166. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 21. Juni 1848.* Der Kronstädter Magistrat an die Distriktsbeamten. Sie werden darauf aufmerksam gemacht, daß zahlreiche, durch das Loos zu Rekruten bestimmte Jünglinge in die Walachei und Moldau geflüchtet sind, von wo sie, trotz zahlreicher Einberufungen, nicht mehr nach Hause zurückkehren wollen. Den Eltern dieser Jünglinge

soll bekannt gemacht werden, daß sie binnen 15 Tagen Ersatzmänner für ihre Söhne hinsichtlich der Rekrutierung bereit stellen müssen.

167. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Die Dorfgemeinschaft aus Fântânele (Szászújös) im Dobokaer Komitat reicht dem Gubernium in Klausenburg eine Bittschrift ein. Die Gemeinschaft klagt, daß sie bereits zwei Rekruten, Buta Nichita und Székely Pista, gestellt hat; trotzdem fordert der Stuhlrichter noch einen. Dem Bittgesuch der Dorfgemeinschaft wird entgegnet, daß der erste als Rekrut der Gemeinde Budeşti (Budatelke) konskribiert wurde und er somit durch einen anderen Rekruten ersetzt werden muß.

168. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Drei Familien aus Kronstadt reichen dem Gubernium eine Denkschrift ein. Sie klagen, daß ihre Söhne rekrutiert wurden, obwohl sie dem Adelsgeschlecht angehören. Der Kronstädter Magistrat rechtfertigt seinen Rekrutierungsbeschluß dadurch, daß die drei Familien Handel treiben und Steuern bezahlen. Außerdem gebe es im Kronstädter Distrikt keine wehrpflichfreien Grundherren. Das Gubernium beschließt, daß die Petition nur in dem Fall berücksichtigt werden soll, wenn die Bittsteller ihre adlige Abstammung mit Akten probieren können.

169. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 21. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Feldmarschall Pfersmann, Statthalter des Kommandierenden Generalen. Er versichert ihn, daß er keine Information über die Bildung von Freischaaren moldauischer oder walachischer Flüchtlinge auf dem Gebiet Siebenbürgens erhalten hat. Ein solches Gerücht mag wegen der Absicht des ungarischen Ministeriums, ein Militärlager von Freiwilligen in Szeged zu bilden, entstanden sein.

170. *Lugoj (Lugos, Lugosch), den 21. Juni 1848.* Der Hauptmann Asboth von der Bürgergarde an den bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums im Banat, Vukovics Sebö. Er berichtet ihm, daß im Standort des rumänischen Grenzregiments keine ungarnwidrige Handlungen stattgefunden haben. Die Bevölkerung zeigt keine Sympathie den "aufwieglerischen" Serben gegenüber, ist aber über die Liberalisierung der Weiden, der Möglichkeit der Versorgung mit Waldholz, der Verminderung des Salzpreises interessiert.

171. *Timişoara (Temesvár, Temeswar), den 21. Juni 1848.* Der Vizegespan des Torontaler Komitats, Murányi Ignác, an den Oberstuhlrichter. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß der Kommissär Vukovics zwei Infanteriekompagnien zur Verteidigung der Bergwerke von Oraviţa (Oravicabánya, Deutsch-Orawitz) beordert hat, die bis Vârşeţ gelangt sind. Er empfehlt ihm, die Militäreinheiten vorläufig in Vârşeţ zu behalten; wenn sie aber Oberst Dreihem zur Verteidigung von Biserica Albă (Weißkirchen) für nötig hält, sollen sie hin beschickt werden. In diesem Falle soll zur Verteidigung von Orawitz eine andere Militäreinheit detaschiert werden.

172. *Becicherecu Mic (Kisbecskerek, Klein-Betschkerek), den 21. Juni 1848.* Das vom Präsident und vom Sekretär der Wahlkommission von Becicherecu Mic unterzeichnete Protokoll, aus welchem hervorgeht, daß in diesem Wahlkreis als Deputierter des Timischer Komitats der Vizegespan Vukovics Szabbás durch Lebehoch gewählt wurde, so daß man auf die eigentliche Wahl verzichten konnte.

173. *Baia de Criş (Kőrösbánya, Altenburg), den 21. Juni 1848.* Der Vizegespan des Zarander Komitats, Hollaki Albert, an die Gubernialkommission in Abrud. Er sendet ihr ein in Rumänisch verfaßtes und von ihm ins Ungarische übersetzes Schreiben des Dorfrichters aus Blăjeni (Blezseny).

174. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 21. Juni 1848.* Der königliche Oberstuhlrichter Albrichsfeld an den Gouverneur Siebenbürgens, Teleki. Er berichtet ihm über die zur Verhinderung der Verbreitung der Cholera nördlich der Karpaten unternommenen Maßnahmen.

175. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), nach dem 21. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an die Gubernialkommissäre in Abrud. Er macht ihnen bekannt, daß ihr Vorschlag, keine weiteren Truppen abzusenden, zu spät eingetroffen ist, da anderthalb Kompagnien Szekler Grenzler schon unterwegs in

Richtung Abrud seien. Zusammen mit den Ankömmlingen werden sie, im Fall der Wiederholung ähnlicher Bewegungen wie in Câmpeni, über drei Kompagnien verfügen.

176. *Innsbruck, den 22. Juni 1848.* Der Kaiser Ferdinand an die im Klausenburger Landtag versammelten Landesstände Siebenbürgens. Er bringt ihnen die Sanktionierung der ihm am 7. Juni eingereichten Gesetzartikel IV und V, die Auflösung der Frohndienste und die Entgeldung der Grundherren betreffend, zur Kenntnis.

177. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Vier Anführer des liberalen Adels aus Siebenbürgen an den Ministerrat zu Budapest. Sie überreichen ihm folgende Anträge, welche sie für höchst notwendig hinsichtlich des Anschlußes Siebenbürgens an den ungarischen Staat betrachten: a) die Bevollmächtigung des Gubernialkommissärs zur Unterordnung sämtlicher Zivil- und Militärbehörden; b) die Ernennung neuer Obergespäne, die die vollständige Vereinheitlichung der Verwaltung durchführen sollen. Die Komitatsvorsteher sollen im Einverständnis mit dem Kommandierenden Generalen handeln, denn sie haben die Pflicht zusammen zur Erhaltung der Ordnung, einschließlich während der Deputiertenwahlen für den ungarischen Reichstag, zu wirken; c) die Ernennung von Vertretern Siebenbürgens im ungarischen Ministerium aus Pest; d) möglicherweise die Organisierung einer untergeordneten siebenbürgischen Abteilung innerhalb des ungarischen Ministeriums des Innern und des Ministeriums der Justiz.

178. *Budapest, den 22. Juni 1848.* Der ungarische Innenminister an den Finanzminister. Er macht ihm die Ernennung des Freiherrn Vay Miklós als bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums in Siebenbürgen bekannt. Er fordert ihn auf, diesem 10 000 fl. zur Verfügung zu stellen.

179. *Budapest, den 22. Juni 1848.* Der ungarische Innenminister an das siebenbürgische Gubernium. Er bringt dem Gubernium die Ernennung des Freiherrn Vay Miklós als bevollmächtigten Gubernialkommissär erneuert zur Kenntnis. Gleichzeitig macht er es darauf aufmerksam, im Einvernehmen mit Vay zur Erhaltung der Ruhe und der bestehenden Ordnung zu wirken.

180. *Budapest, den 22. Juni 1848.* Der ungarische Innenminister an den Gouverneur Siebenbürgens. Er empfiehlt ihm mit dem Kommissär Vay zusammenzuarbeiten und dem Gubernium die bedeutendsten Ereignisse zu berichten, damit dieses rechtzeitig die nötigen Einleitungen zur Bestätigung der beantragten Maßnahmen beim Palatin Stephan treffen kann. Nach dem Auflösen der Wiener Hofkanzlei sollen die berichteten Fragen, je nach ihrem Bereich, den betreffenden ungarischen Ministerien zur Lösung eingereicht werden.

181. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Graf Teleki Domokos an den Ministerpräsidenten Ungarns, Graf Batthyányi Lajos. Er teilt ihm seine Meinungen mit, in betreff: der Errichtung eines Freiwilligenkorps in Siebenbürgen, mit Unterstützung erfahrener Offiziere aus Ungarn; der Ersetzung Puchners mit einem jüngeren und kampflustigeren General an der Spitze der Armee Siebenbürgens; der Erweckung einer günstigeren Stimmung der Siebenbürger, im Falle eines Besuches seitens eines Mitglieds der kaiserlichen Geschlechtes; der unverzüglichen Notwendigkeit der Ernennung neuer Obergespäne an der Leitung der siebenbürgischen Komitate, nicht aber auch der Oberrichter in den Szekler Stühlen, bis zur Annahme eines neuen Gesetzes hinsichtlich ihrer Wahl; des Bedürfnisses zur Umorganisierung und Modernisierung der Grenzregimenter im allgemeinen und insbesonders der Szekler Grenzregimenter.

182. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Das Klausenburger Militärkommando an das Militär Generalkommando in Hermannstadt. Es macht darauf aufmerksam, daß nun, nach Annahme des betreffenden Gesetzes, der Befehl des Palatins Stephan zur Detaschierung etlicher Grenzbataillons aus Siebenbürgen nach Ungarn durchgeführt werden könnte. Zu diesem Zweck müßte der durch die Annahme des Gesetzes hinsichtlich der Umorganisierung der Szekler Militärs in ungarische Nationalgarden verursachte Widerstand der Szekler Grenzler des 2. Regiments aufhören. Die pflichtmäßige Detaschierung könnte eventuell durch eine freiwillige ersetzt werden. Gleichzeitig

bleibt die Notwendigkeit der Versicherung der siebenbürgischen Grenzen, um so mehr als es fast unmöglich ist, Reservistenbataillons aufstellen zu können.

183. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an: a) den Sachsengraf Franz Salmen; b) die Gubernialkommissäre Graf Bethlen Gábor und Freiherr Kemény Domokos. Dem Sachsengraf wirft er vor, daß er der gemachten Einladung, nach Klausenburg zu Beratungen zu kommen, nicht Folge leistete. Die in Gebrauch befindlichen Gesetze bestimmen nicht, daß die Ernennung der Gubernialkommissäre die Bestätigung der Ortsbehörden bedürfe, deshalb sei die Unzufriedenheit der Hermannstädter der von den Gubernialkommissären entfalteten Tätigkeit gegenüber unbegründet, um so mehr als das Rumänische Nationakommitee den eigentlichen Anlaß zu ihrer Unzufriedenheit bot. Um das Mißtrauen vorzubeugen, hat er den beiden Kommissären den Befehl erteilt, in der Gubernialkommission auch den Hermannstädter Oberrichter aufzunehmen.

184. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Hermannstädter Bürgermeister, Daniel Ziegler. Er macht ihm bekannt, daß er den Protest der Hermannstädter Stadtgemeinschaft gegen die von den Gubernialkommissären entfaltete Tätigkeit nicht annehmen kann. Um jedoch die Gemüter zu beruhigen, hat er den Entschluß gefaßt, Ziegler als Mitglied der Gubernialkommission zur Untersuchung der Tätigkeit des Rumänischen Nationalkommitees zu ernennen.

185. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 22. Juni 1848.* Der Feldmarschall Pfersmann, Statthalter des Kommandierenden Generalen in Siebenbürgen, an den Gouverneur Teleki. Er bestätigt die Erhaltung des Schreibens vom 6. Juni, durch das der Gouverneur ihn um die Berücksichtigung des Protestes des Gubernialsekretärs Gyergyai anging und ihn ebenfalls bat, Benigni für die "Verleumdung" Gyergyais in den Seiten des "Siebenbürger Boten", dessen Redaktionsleitung er führte, verantwortlich zu machen. Im Anhang wird dem Gouverneur die Rechtfertigung Benignis für seine Haltung gesandt.

186. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 22. Juni 1848.* Die Schäßburger Abgeordneten zum Klausenburger Landtag an den Schäßburger Stadt- und Distriktmagistrat. Sie legen einen Bericht über die Landtagssitzungen vom 10.–19. Juni vor. Im Rahmen dieser Sitzungen wurden folgende Hauptfragen beraten: die Sanktionierung des Unionsgesetzes durch den Kaiser, in folge der Vermittlung des ungarischen Ministerpräsidenten Batthyányi; das kaiserliche Reskript in welchem der Kaiser seinen Statthalter in Ungarn, den Erzherzog Stephan, mit der Sanktionierung des Wahlgesetzes beauftragt, hinsichtlich der Deputiertenwahlen zum künftigen ungarischen Reichstag. In der Beilage werden die Protokolle der sächsischen Nationalversammlungen im Rahmen des Klausenburger Landtags gesandt.

187. *Jibou (Zsibó, Siben), den 22. Juni 1848.* Der Freiherr Wesselényi Miklós an seinen Freund, Graf Bethlen János den Älteren. Er äußert die Bitte, vor seiner Abfahrt nach Pest, entweder von Bethlen oder vom Grafen Zeyk in einigen Reihen über die inzwischen aufgetretenen Neuigkeiten in Klausenburg, Hermannstadt, Abrud, im Szeklerland und andererorts informiert zu werden.

188. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an die nach Abrud gesandten Gubernialkommissäre. Er bestätigt die Erhaltung des Berichtes vom 20. Juni über die in der Umgebung von Abrud und Câmpeni stattgefundenen Bewegungen. Insbesonders die Information über die Plünderung der Wohnung des Stuhlrichters Bisztray József seitens 500 Mann hat ihn dazu veranlaßt, General Puchner mit der Bitte anzugehen, den beiden Kommissären eine Szekler Grenzkompagnie aus Turda (Torda,Thorenburg) und eine zweite aus Mühlbach zur Verfügung zu stellen.

189. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Feldmarschall Puchner, den Kommandierenden Generalen der Armee. Er macht ihm den Bericht der nach Abrud gesandten Gubernialkommissäre bekannt, aus dem ersichtlich ist, daß eine Menschenmenge von 500 Mann das Haus des Stuhlrichters Bisztray József aus Bistra umringte, um

diesen zu verhindern, sich vor der Untersuchungskommission, als Zeuge hinsichtlich der in Câmpeni stattgefundenen Ereignisse, vorstellen zu können. Um die Bewegungen aus Câmpeni und Baia de Arieş (Aranyosbánya, Offenburg) niederzuschlagen, fordert er die zusätzliche Beschickung von anderthalb Kompagnien aus Thorenburg oder aus anderen Ortschaften zur Unterstützung der Gubernialkommission.

190. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Feldmarschall Puchner an den Gouverneur Teleki. Zu der von Teleki geäußerten Forderung einer neuen Militärhilfe für die Gubernialkommission aus Abrud, lautet die Antwort Puchners, daß er den Befehl erteilt hat, eine Szekler Grenzkompagnie aus Thorenburg und eine zweite aus Großenyed abzuschicken. Die beiden Kompagnien, sowie jene des Regiments Sivkovich, welche die Kommission von Anfang an begleitete, stellen nun fast 500 Mann zur Verfügung der Gubernialkommission. Deshalb wird Teleki aufmerksam gemacht, daß künftig keine weiteren Militäreinheiten nach Abrud beordert werden können.

191. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Obergespan des Thordaer Komitats, Graf Thoroczkai Miklós, an den Gouverneur Teleki. Er überreicht ihm die aufgrund des Berichtes des Stuhlrichters aus Lupşa (Nagylupsa), Pápai Lajos, verfaßte Anzeige des Komitatsausschußes für die Erhaltung der bestehenden Ordnung in betreff der Bewegungen aus der Gebirgsgegend des Komitats. Eine beunruhigende Stimmung ist auch in den Dörfern der Siebenbürgischen Ebene zu verzeichnen. Überall sei die Anwesenheit der Szekler Grenzler notwendig, aber der Obergespan ist sich bewußt, daß die Stadt Thorenburg nicht verteidigungslos bleiben kann.

192. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Obergespan Thorotzkai Miklós an den Gouverneur Teleki József. Er schreibt ihm über die Folgen der Blasendorfer Versammlung auf die Gemüter der Ortsbewohner aus Bogata, welche nun den Wunsch hegen, von der Walachei und der Moldau abhängig zu werden.

193. *Turda (Torda, Thorenburg), den 22. Juni 1848.* Der Stuhlrichter aus Lupşa, Pápai Lajos, an den Obergespan Thoroczkai. Er begründet die Tatsache, daß der "Aufwiegler" Vasile Fodor in Iara (Alsójára) und nicht in Lupşa (Nagylupsa) verhört, bevor er in Klausenburg gefangen genommen wurde, einerseits dadurch, daß sich dessen Mitbewohner aus der zweiten Ortschaft für seine Verteidigung hätten einsetzen können; andererseits zeigt er, daß der Beschuldigte, an der Spitze einer Menschenmasse, in den vorigen Tagen aus Sălciua (Szolcsva) ausgebrochen und in Richtung Câmpeni marschiert war. Was aber die Ereignisse in Cacova (Aranyosivánfalva) betrifft, so versichert er, es sei ein Mißverständnis gewesen, im Zusammenhang mit einem Gespräch zwischen zwei Frauen, die eigentlich die Bewegungen aus Câmpeni besprochen hätten.

194. *Jibou (Zsibó, Siben), den 22. Juni 1848.* Der Freiherr Wesselényi Miklós, Obergespan des Mittelszolnoker Komitats, an den Vizegespan Bálint Elek. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß ihn die Ereignisse aus Şoimuş (Solymos) dazu veranlaßten, einige ältere Leute aus dieser Ortschaft, mit dem Oberrichter und den Geschwornen an der Spitze, einzuberufen. Er machte sie darauf aufmerksam, ihrer Verpflichtung, die Verpflegung der Wege zu versichern, nachzukommen. Im entgegengestzten Fall wird er die Militärexekution verordnen.

195. *Zalău (Zilah, Zilenmarkt), den 22. Juni 1848.* Der Vizegespan des Mittelszolnoker Komitats, Bálint Elek, an den Ministern des Innern in Pest, Szemere Bertalan. Er berichtet ihm, daß die Dorfbewohner aus Bredea (Brét) ihren Mitbewohner, den Briganden Nicolae Taloş, umringten; weil dieser Widerstand leistete, wurde er erschossen. Die zwei Genossen des Briganden haben sich jedoch ergeben und wurden vor das Gericht gebracht. Er macht ihm ebenfalls bekannt, daß die Untersuchung der "Aufwieglungen" aus Ulciug (Völcsök, Haardorf), Someş Uileac (Szamosújlak) und Cehu Silvaniei (Szilágycseh), mit Hilfe der Infanteriesoldaten, die ihm seitens des Kommandierenden des in Zalău stationierten Militärkorps zur Verfügung gestellten wurden, begonnen hat.

196. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Oberstuhlrichter des Dobokaer Komitats. Er sendet ihm die Bittschrift der Grundherren aus Cubleşu Someşan (Magyarköblös), worin diese um Militärunterstützung gegen die Dorfbewohner, die vom Pfarrer Vasile Coşa "aufgehetzt" wurden, fordert.

197. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Kommandierenden Generalen in Siebenbürgen. Er bestätigt die Erhaltung der Informationsnote hinsichtlich der Wiederherstellung der Ordnung und des Eigentumsrechts in Soroştin (Sorostély, Schorsten), im Unteralbenser Komitat. Gleichzeitig sendet er die Bittschrift dieser Ortschaft vom 29. Mai zurück, und empfiehlt, solche Klagen künftig den Zivilbehörden einzureichen, um keine falsche Meinung zu erwecken, die Dorfbevölkerung stünde unter dem Schutz der Armee.

198. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Feldmarschall Puchner an den Gouverneur Teleki. Er sendet ihm die Adresse vom 20. Juni mit der Versicherung zurück, daß den Militärkommissären der Befehl der Fortführung der zusammen mit den Zivilkommissären unternommenen Untersuchung der Ereignisse aus Mihalţ erteilt wurde.

199. *Cserhalom (heute in der Ukraine), den 22. Juni 1848.* Der Graf Bethlen Lajos an den Palatin Ungarns, Erzherzog Stephan. Er reicht ihm eine Denkschrift ein, worin er den Gedanken äußert, die Auflösung der Frondienste würde ihn, gleich zahlreichen anderen siebenbürgischen Adeligen, zum wirschaftlichen Verfall führen. Dieses würde passieren einerseits wegen der von den befreiten Bauern gehegten Überzeugung, daß sie gegen den Wunsch des Kaisers handeln würden, wenn sie den Boden teilweise zu bearbeiten einverstanden sind, andererseits wegen dem Mangel an Möglichkeiten Geld zu verschaffen. Um sich den neuen Umständen anpassen zu können, bittet er deshalb den Erzherzog, ihm eine Anleihe von 2 000 fl. von einer Bankanstalt, in Anbetracht der künftigen Entgeltungen, zu vermitteln.

200. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 22. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Oberrichter der Stadt und des Distrikts Bistritz. Er empfehlt ihm, in den hinsichtlich der Deputiertenwahl zum künftigen ungarischen Reichstag zu bildenden Wahlkommissionen auch je eine "entsprechende" Person aus den Reihen der Rumänen aufzunehmen.

201. *Arad, den 22. Juni 1848.* Der Bischof der Arader orthodoxen Diözese an den Assesor des Konsistoriums in Ineu (Borosjenő). Er wirft dem Assesor vor, daß er gelegentlich den in Ineu stattgehaltenen ersten Wahlen eine Meinung geäußert hätte, die die Unzufriedenheit des Obergespans Bohus János erregt hätte. Deshalb empfehlt er ihm, sich bei der zweiten Abstimmung abzuhalten, vor der Öffentlichkeit seine eigenen Meinungen zu äußern.

202. *Buda, den 22. Juni 1848.* Kossuth Lajos, Finanzminister des ungarischen Ministeriums, an die Verwaltungs- und Justizbehörde der Banater Bergdomäne. Er bringt ihr zur Kenntnis, daß er im Einvernehmen mit dem Justizminister den Beschluß gefaßt hat, den XXIV. Gesetzartikel / 1848 in betreff der Trennung der Verwaltung von der Justizpflege in den Ortschaften der Fiskalbergwerkdomäne anzuwenden. In diesem Sinne soll eine aus Vertretern der Bergwerkdirektion und der Karascher Komitatsbehörde zu bildende Kommission Anträge stellen, betreffend: die Bevölkerungsanzahl und die Oberfläche des jeder Bergwerkortschaft zukommenden Hattertgebietes; die Beamten der Bergwerkverwaltung; ihre Anzahl und ihre jährlichen Löhne; die Quantität und Qualität der Kommunalvermögen; die Karten mit den Hattertgebieten etlicher Bergwerkortschaft, wenn es solche gibt usw.

203. *Biserica Albă (Weißkirchen, im serbischen Banat), den 22. Juni 1848.* Der Weißkircher Oberrichter und Kommandant der Bürgergarde an die Orawitzer Bergwerkdirektion. Er macht ihr bekannt, daß der Weißkircher Rat den Beschluß gefaßt hat, um weitere Plünderungen und Blutbäder zu verhüten, vor der serbischen Freischaar die Waffen zu strecken, da diese nun 1 500 Mann Fußvolk und Reiterei zählt, indem auch Reservisten aus den beiden illyrischen Grenzregimentern

hinzugekommen sind. Er zeigt ebenfalls, daß die serbischen "Rebellen" aus Weißkirchen entweder den Weg nach Vârşeţ oder nach Orawitz einschlagen könnten.

204. *Iaşi (Jassy, Jászvára), den 22. Juni 1848.* Der Konsul Preußens in den Donaufürstentümern, Richthoffen, an seinen Vorgesetzten, den Minister der Auswärtigen Angelegenheiten in Berlin, von Arnim. Er informiert ihn über das an der rumänischen Blasendorfer Maiversammlung angenommene Programm, sowie über die Konsequenzen der Anwendung dieses Programms in allen von Rumänen bewohnten Ländern. In Siebenbürgen würde die eventuelle Anerkennung der Rumänen als vierte Nation eine neue Perspektive eröffnen, und zwar das Ergreifen der politischen Macht und die Umwandlung der Provinz in ein rumänisches Land. Freilich würden die Siebenbürger Rumänen den Wunsch entfalten, sich in einem einzigen Nationalstaat mit den Walachen und Moldauern, sogar mit jenen aus dem Buchenland und aus Bessarabien zu vereinigen. Es wurden bereits unionsfreundliche Manifeste verbreitet. Die Schöpfung eines solchen Staates mit 7 000 Einwohnern könnte die Expansion der Russen in Richtung der Balkanslawen hemmen. Die Russen sind sich dieser Tatsache bewußt; deshalb trachteten sie danach, und tun es auch heute, die Donaufürstentümer mit dem Zweck anzuschließen, ihre rumänischen Bewohner, gleich denen aus Bessarabien, zu slawisieren.

205. *Innsbruck, den 23. Juni 1848.* Der Fürst Eszterházi Pál, der Verbindungsmann zwischen Wien und der ungarischen Regierung, an den ungarischen Ministerpräsidenten, Grafen Batthyányi Lajos. Er sendet ihm die Denkschrift der vom Bischof Şaguna geführten rumänischen Deputation, sowie die Antwort des Kaisers zu dieser Denkschrift. Er bringt ihm gleichzeitig die vom Fürsten Franz Karl den Ministern Szécsényi und Eötvös übermittellte Information zur Kenntis, welcher gemäß der Kaiser, dessen Gesundheit nicht in bestem Zustand ist, nicht nach Wien zurückkehren wird und demnach auch nicht nach Budapest fahren kann, um den gemeinschaftlichen Reichstag zu eröffnen.

206. *Innsbruck, den 23. Juni 1848.* Die kaiserliche Resolution zu der vom Bischof Şaguna geführten rumänischen Deputation. Die Resolution wiederholt das am 11. Juni mündlich gemachte Versprechen in betreff der Anerkennung der Rumänen als politische Nation vermittels eines vom ungarischen Ministerium ausgearbeiteten Gesetzes. Im Zusammenhang mit den Forderungen hinsichtlich der Unterstützung der rumänischen Schulen und Konfessionen aus dem Staatsbudget, wird in der Resolution behauptet, daß diese Forderungen durch die Gesetze in betreff der Aufhebung der Frondienste, der gemeinsamen Lasten, der Pressefreiheit usw., welche vom ungarischen Reichstag und vom siebenbürgischen Landtag bereits angenommen wurden, befriedigend beantwortet werden würden.

207. *Wien, den 23. Juni 1848.* Die siebenbürgische Hofkanzlei zu Wien an den Kaiser Ferdinand. Sie macht ihm bekannt, daß sie beginnend mit dem 23. Juni ihre Tätigkeit einstellt, infolge des vom Palatin Stephan getroffenen Auflösungsdekrets.

208. *Wien, den 23. Juni 1848.* Der Freiherr Apor Lázár, Vizekanzler der Hofkanzlei, an den Palatin Stephan. Er bestätigt die Erhaltung der Verordnung vom 19. Juni, betreff der Auflösung und des Einstellens der Tätigkeit der siebenbürgischen Hofkanzlei. Derselben Verordnung gemäß, werden die noch ungelösten Fragen an die entsprechenden ungarischen Ministerien angewiesen.

209. *Wien, den 23. Juni 1848.* Der Vizekanzler der Hofkanzlei, Freiherr Apor Lázár, an den Gouverneur Teleki. Er teilt ihm den Beschluß des Erzherzogs Palatin vom 19. Juni mit, in betreff der Auflösung der Hofkanzlei und der Übertragung ihrer Befugnisse an die entsprechenden Ministerien in Pest.

210. *Budapest, den 23. Juni 1848.* Der Gouverneur von Ungarn an das Gubernium Siebenbürgens. Er macht ihm das Schreiben des Vizekanzlers Apor Lázár über das Einstellen der Tätigkeit der Hofkanzlei und die Übertragung ihrer Befugnisse an die entsprechenden ungarischen Ministerien, der Verordnung des Erzherzogs Stephan vom 19. Juni gemäß, bekannt. Ebenfalls macht er das Gubernium darauf aufmerksam, daß nach der Sanktionierung des Unionsgesetzes durch den

Kaiser die gesamte Korrespondenz nicht mehr lateinisch, sondern ungarisch zu führen sei. Die lateinische Sprache wird bloß im Briefwechsel mit dem Kaiser und den österreichischen Behörden behalten werden.

211. *Budapest, den 23. Juni 1848.* Der Innenminister aus Pest, Szemere Bertalan, an das Gubernium Siebenbürgens. Er ladet es ein, bis zur vollständigen verwaltungs- und rechtsmäßigen Verschmelzung Siebenbürgens mit Ungarn, mit dem ungarischen Ministerium hinsichtlich der Versicherung der Ruhe und Ordnung auf dem Gebiet Siebenbürgens zusammenzuarbeiten. Er fordert es gleichzeitig auf, über die in Notfällen zu treffenden Maßnahmen zu berichten oder darüber Anträge zu machen, damit das ungarische Ministerium diese Maßnahmen rechtzeitig aus Budapest austeilen kann.

212. *Budapest, den 23. Juni 1848.* Der ungarische Kriegsminister, Mészáros Lázár, an den Erzherzog Stephan. Er stützt sich auf die vom Gouverneur Teleki erhaltene Information über einen Überschuß an vorhandenen Feuerwaffen in Siebenbürgen, und bittet den Palatin den Befehl zu erteilen, die Hälfte dieser Feuerwaffen der in Szeged zu konstituierenden ungarischen Freischaar zuzuteilen.

213. *Pest, den 23. Juni 1848.* Der ungarische Kriegsminister Mészáros an den Innenminister Szemere. Er übersendet ihm den Bericht des aus der Mission im Szeklerland zurückgekehrten Hauptmanns Klapka György, und macht ihn auf den Vorschlag Klapkas aufmerksam, sowohl den Szeklern als auch den Rumänen Aufrufe seitens des ungarischen Ministeriums zu senden, in welchen sie zur freiwilligen Einreihung in der ungarischen Armee aufgefordert werden sollen. Solche Aufrufe hätten den Zweck einerseits Freiwillige zu rekrutieren, andererseits die Zusage der Grenzregimenter zur Detaschierung eines Teils der siebenbürgischen Kampfeinheiten nach Szeged zu erhalten.

214. *Budapest, den 23. Juni 1848.* Kossuth Lajos, der Finanzminister Ungarns, an den Grafen Teleki, Gouverneur von Siebenbürgen. Indem er ihm den Befehl des Kriegsministers Mészáros zur Bildung einer gemischeten Zivilisten- und Militärkommission zur Rekrutierung eines Freiwilligen Honvedkorps in Errinerung bringt, fordert er ihn gleichzeitig auf, sich bei dem Thesaurariat in Hermannstadt einzusetzen, um diese Aktion finanziell zu unterstützen. Gleichermaßen sollen die siebenbürgischen Komitats- und Stuhlbehörden die Bevölkerung zu Geldspenden und zu anderen zur "Rettung" der ungarischen Krone notwendigen Spenden von wertvollen Objekten aufrufen.

215. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Der Freiherr Perényi Zsigmond an den Inneminister in Pest, Szemere. Er berichtet ihm, daß er sich dem Befehl vom 19. Juni gefügt hat und den Gouverneur Teleki, sowie den Grafen Bethlen und die Freiherren Vay Miklós und Wesselényi Miklós zu einem Gespräch einberufen hat, wo die Sache der Bildung der Freiwilligenkorps beraten wurde. Die Frage der Finanzierung dieser Korps konnte nicht gelöst werde, da er in Klausenburg niemanden vom Thesaurariat finden konnte. Zu diesem Zweck wird er sich nach Hermannstadt begeben. Was die Ereignisse aus Câmpeni und Abrud betrifft, so ist scheinbar Avram Iancu schuld dafür. Um solche Ereignisse in Zukunft vorzubeugen, wurden drei Infanteriekompagnien hin gesandt. Hingegen seien die für die "Aufwieglungen" in Hermannstadt schuldig gefundenen Personen Benigni und sein Sohn, seitens der Sachsen, und rumänischerseits Bărnuţiu und Papiu; der Vater des letzteren wurde für eine ähnliche Schuld verhaftet. Einige sächsische und rumänische Intellektuelle haben die "Kollaboration" mit den Gubernialkommissären angenommen, während die Szekler Grenzler ihren Abmarsch nach Szeged immer noch aufschieben.

216. *Tîha Bârgăului (Borgótiha), den 23. Juni 1848.* Der Gesandte des ungarischen Ministeriums in der Moldau, Nagy Ferenc, an den ungarischen Innenminister, Szemere Bertalan. Er berichtet ihm über die antiungarische und kroatenfreundliche Haltung des Kommandanten des 2. rumänischen Grenzregiments, Oberst Iovich, während dessen Statthalter, Oberst-Lieutenant Urban, deutschfreundlich gesinnt ist. Deshalb beantragt er die Ersetzung der beiden Oberoffiziere und die Ernennung des Oberst-Lieutenants Friedrich Dorsner, des ehemaligen Adjutanten des Generals Hrabovsky, an der Führung des Regiments.

217. *Budapest, den 23. Juni 1848.* Der ungarische Kriegsminister Mészáros an den Gouverneur Siebenbürgens, Teleki. Er stellt ihm die Bitte, seine Meinung in betreff der aus den Donaufürstentümern geflüchteten Bojaren, denen in der dem Palatin Stephan eingereichten Adresse vom 19. Juni Erwähnung gemacht wurde, zu äußern.

218. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Erzherzog Palatin Stephan. Er sendet ihm den Bericht des Kommissärs des Kronstädter Distrikts über die Verteilung eines Manifestes, das jenes der Serben ähnelt. Gleichzeitig versichert er ihn, daß er den Kronstädter Oberrichter ermahnt hat, Maßnahmen zur Überwachung der in einer steigenden Anzahl aus der Walachei eintreffenden Bojaren zu ergreifen.

219. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Kronstädter Oberrichter Albrichsfeld. Er bestätigt die Erhaltung der Information hinsichtlich des Anwachsens der Zahl der aus der Walachei geflüchteten Bojaren und empfehlt ihm diese aufmerksam zu überwachen.

220. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den ungarischen Innenminister. Er berichtet ihm, daß er sich den Weisungen vom 19. Juni gefügt hat und, zusammen mit dem Kommandierenden Generalen in Siebenbürgen, Maßnahmen zur Überwachung der walachischen Bojaren und zur Verhinderung möglicher Aufwieglungen im Grenzgebiet getroffen hat. Der Empfehlung des Palatins Stephan gemäß, wird die Anwesenheit der Bojaren in der Umgebung, so lange sie keine Probleme verursacht, jedoch toleriert werden.

221. *Făgăraş (Fogaras, Fogarasch), den 23. Juni 1848.* Der Vizehauptmann des Fogaraścher Distrikts, Jakab György, an den Gouverneur Teleki. Er berichtet ihm, daß nach der Aufhebung der Urbarialdienste viele Dorfbewohner nicht glauben können, daß sie den Frohndiensten endgültig los geworden sind; deshalb plündern manche von ihnen die Allodialgründe ihrer ehemaligen Grundherren. 42 Einwohner aus Beclean (Betlen) haben auf dem Ried "După Baltă" (Hinter dem Teich) das Heu der Sächsischen Nationsuniversität gemäht; die Dorfgemeinschaft aus Ucea de Jos (Alsóucsa, Unter-Utscha) hat Gewaltsamkeiten dem Besitztum des Freiherrn Bruckental Josef gegenüber ausgeübt. In beiden Fällen wurden die Gesetzwidrigen zur Gefügigkeit gebracht, entweder durch Bedrohung mit der Militärexekution, gleich dem Fall der Mihalter, oder dank des Einschreitens der Fogarascher Apellationsgerichtsräte.

222. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Obergespan des Thordaer Komitats. Er bestätigt die Erhaltung des Berichtes des Vizegespans Boér Simon über die aufständischen Tendenzen der Dorfbewohner aus Deleni (Indal). Er glaubt, ein Machteingriff zur Beruhigung der Dorfbewohner sei nicht notwendig, und empfehlt in ihrer Mitte einen ansehenden Komitatsbeamten zu schicken.

223. *Scărişoara (Aranyosfő), den 23. Juni 1848.* Der orthodoxe Pfarrer Petru Vereş aus Scărişoara an den königlichen Kammerspan in Câmpeni, Lázár György. Er beschreibt die Versammlung der aus Scărişoara (Aranyosfő), Neagra (Feketevölgy), Gârda de Sus (Felsögirda), Lăpuşti und aus anderen Gebirgsortschaften stammenden, bewaffneten Motzen bei "Gura Râurilor" am 19.–20. Juni. Ihre Mobilmachung wurde durch das Gerücht veranlaßt, eine Räuberbande sei in die Gebirge eingedrungen und hätte sowohl Bistra (Bisztra), als auch Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf) ausgeplündert. Zusammen mit den Priestern aus Lăpuşti und Gârda gelang es ihm die ungefähr 650 Teilnehmer an dieser Aktion zu beruhigen, indem er seinen eigenen Sohn und seinen Bruder nach Câmpeni schickte, woher diese am 21. Juni morgens mit der Nachricht zurückkehrten, das Gerücht sei unbegründet gewesen.

224. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an die Thordaer Komitatsbehörde. Es teilt ihr mit, daß es die Informationsnote vom 22. Juni hinsichtlich der von den Bewohnern aus der Umgebung von Lupşa geäußerten gefährlichen Tendenzen erhalten hat. Im Notfall könnte die Komitatsbehörde von der nach Abrud (Abrudbánya, Großschlatten) zur

Untersuchung der Bewegungen um Câmpeni gesandten Gubernialkommission Hilfe fordern, da der Kommission wichtige Militärkräfte zur Verfügung gestellt worden sind.

225. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an die Gubernialkommissäre in Abrud (Abrudbánya, Großschlatten). Er macht ihnen bekannt, daß er ihren beruhigenden Bericht erhalten hat, aus welchem ersichtlich ist, daß die öffentliche Sicherheit in Câmpeni und dessen Umgebung vorläufig noch nicht bedroht ist. Trotzdem hat er anderhalb Kompagnien Szekler Grenzler zusätzlich nach Abrud beordert, um eventuelle gefährliche Handlungen vorzubeugen.

226. *Abrud (Abrudbánya, Großschlatten), den 23. Juni 1848.* Der Oberst-Lieutenant Balási, der Kommandant des in Abrud detaschierten Bataillons, an das Regimentskommando des 2. Szekler Grenzregiments. Er berichtet, daß er sich dem erhaltenen Befehl gefügt hat und eine Kompagnie im Dienst der Gubernialkommission nach Abrud abgeordert hat. In Begleitung einer Kompagnie des Sivkovich Regiments aus Alba Iulia (Gyulafehérvár, Karlsburg), sind die Grenzler durch Zlatna (Zalatna, Kleinschlatten) marschiert, wo sie warm empfangen wurden. Die Grenzler mußten ferner den Engpaß bei Ţebea (Cebe) durchqueren, wo einer der Offiziere von einem vom Bergabhang abrollender Stein beinahe getroffen wurde. Es ist nicht geklärt worden, ob der Stein zufällig gefallen war oder von einem Ortsbewohner geworfen wurde. Schließlich ist die Kompagnie in Abrud gut angelangt, wo sie Quartier und Nahrung erhielt.

227. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Das Protokoll der Klausenburger Landtagssitzung vom 23. Juni. Man zeichnet den Antrag des Desputierten des Kokel (Küküllöer,Târnava) Komitats, Graf Bethlen Wolfgang, auf, hinsichtlich der Einführung von Getreide, da das Einbringen der Ernte durch die Weigerung der aus der Fronherrschaft befreiten Bauern, den im Besitztum der ehemaligen Grundherren gebliebene Allodialgrund sogar gegen eine Geldbelohnung zu bearbeiten, kompromittiert ist. Der Antrag wird abgewiesen mit der Begründung, daß die Frage dem Wirkungskreis des Guberniums gehöre. Man habe außerdem den Beschluß gefaßt, im Landtag keine weiteren Fragen zur Debatte anzunehmen. Der Landtag wird seine Tätigkeit gleich nach dem Einlangen der allerhöchsten Sanktionierung des Unionsgesetzes einstellen.

228. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), den 23. Juni 1848.* Der Grundherr Budai Ferenc sucht die Behörde der Gerichtsbarkeit von Dreistühlen um Unterstützung gegen seinen ehemaligen Domenialrichter an. In Anbetracht seiner Befreiung aus der Fronherrschaft nach dem 18. Juni, hatte sich dieser nicht nur mit dem Haus – und Gartenplatz zufrieden gestellt, sondern er hatte Ansprüche auch auf eine Allodialheuwiese erhoben.

229. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an die zur Auflösung des Rumänischen Nationakommitees nach Hermannstadt gesandten beiden Gubernialkommissäre. Er bestätigt die Erhaltung der Information über die Bereitwilligkeit einiger rumänischer Intellektuellen, bei der Abfassung eine Eklärung im Sinne der Anerkennung der Union zu "kollaborieren", und äußert seine Freude dafür. Ebenfalls teilt er ihnen mit, daß er einer Klausenburger Zeitung die Weisung erteilt hat, diese Erklärung, nachdem sie auch vom Bischof Ioan Lemeni unterzeichnet sein wird, zu veröffentlichen.

230. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 23. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den General Adam Gallbrun, der Kommandant der Klausenburger Militärgarnison. Er fordert ihn auf, der Thordaer Komitatsbehörde entweder die zur Wiederherstellung der Ordnung nach Boju (Bós, Boschen) beorderte Kavallerieeskadron oder das Eskadron aus Someşeni zur Verfügung zu stellen. Die Komitatsbehörde benötige das betreffende Militär, da mehrere am Hauptweg des Kreises Bogata (Bogáta) gelegene Dörfer die Gehorsamkeit weigerten und ihren Wunsch zur Vereinigung mit der Moldau und der Walachei geäußert hatten.

231. *Sibiu (Szeben, Hermannstadt), den 23. Juni 1848.* Der "Zur Verständigung" betitelte Leitartikel der "Transsilvania", in dem die Haltung der Hermannstädter Zeitungen zur Unionsfrage

erörtert wird: die Unzertrennlichkeit des sächsischen Munizipiums, die Abweisung der ausgesprochenen Union.

232. *Crasna (Kraszna), den 23. Juni 1848.* Die rumänischen Pfarrer aus Subcetate (Váralja, Vorstadt), Marin (Máron), Valcău de Jos (Alsóvalkó) und Fizeş (Krasznafüzcs) an die Wahlkommission des Krasznaer Komitats. Sie reichen ihren Protest gegen die Verfälschung der Wahlen vom 21. Juni ein, als etliche auf den Wahllisten eingeschriebene Personen verhindert wurden, sich vor der Komission zur Ausübung ihres Stimmrechtes vorzustellen. Andere Personen hingegen wurden auf den Listen nicht einmal benannt, so daß sie kaum abstimmen konnten. Hinzu kam die Tatsache, daß trotz der ausdrücklichen Bestimmung des Wahlgesetzartikels, daß die begonnenen Wahlen bis zu ihrer Beendung fortgeführt werden sollen, hat die Kommission die Wahlen am 21. Juni unterbrochen, um sie am nächsten Tag wieder aufzunehmen. Dadurch sind einige Wähler ohne zu abzustimmen Heim gekehrt. Die Bisttsteller suchen deshalb die Komitatswahlkommission an, die angemeldeten Unregelmäßigkeiten zu untersuchen und die fälschliche Bestimmung des Deputierten als ungesetzmäßig zu erklären.

233. *Gherla (Szamosújvár, Neuschloß), den 23. Juni 1848.* 39 Rumänen und Ungarn aus dem Wohnviertel Candia legen ihren schriftlichen Protest ein, da sie von der Ausübung ihres Stimmrechtes ausgeschlossen wurden. Sie begründen ihre Klage mit der Behauptung, daß sie keine Fronbauern, sondern freie Menschen waren und sind.

234. *Wien, den 23. Juni 1848.* Der Freiherr Apor Lázár, Vizekanzler der aufgelösten Hofkanzlei, an das Gubernium Siebenbürgens. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß der Kaiser seinen Vorschlag, das Standgericht gegen jene Individuen, die die Sicherheit des Vermögens und der Personen aus dem Unteralbenser Komitat einzuführen, bestätigt hat.

235. *Oraviţa (Orawitz), den 23. Juni 1848.* Der Direktor der Banater Fiskal Bergwerkdomäne an den bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums im Banat, Vukovics Sebö. Er berichtet, daß der Rat aus Weißkirchen die Ortschaft an die serbischen "Aufständischen" übergeben hat, mit der Erklärung die erforderte Militärhilfe nicht rechtzeitig erhalten zu haben. Der Werschetzer Bürgermeister Ioan Damaschin soll die Abschickung der zur Verteidigung von Weißkirchen benötigten Militärkräfte abgelehnt haben. Damit Orawitz nicht auch in den Händen der serbischen "Aufständischen" gelange und da die örtliche Bürgergarde nicht allein die Verteidigung der Stadt versichern kann, bittet er den Kommissär die Unterstützung der Armee zu gewinnen.

236. *Vârşeţ (Vrsac, Werschetz), den 23. Juni 1848.* Der Theologe Ştefan Paris aus Vârşeţ an den Erzpriester Nicolae Manu in Hermannstadt. Er schreibt ihm über: den begeisterten Empfang Eftimie Murgus von den Bewohnern der von ihm aus Temeswar bis Lugosch durchzogenen Dörfer und insbesonders jener aus Lugosch; die Annulierung der kirchlichen Synode aus Temeswar, die durch eine in Lugosch, nach dem Vorbild jener aus Blasendorf, stattzufindende Nationalversammlung ersetzt worden ist; die aus der geringen Anzahl der Wähler die sich auf den Wahllisten eingeschrieben haben ersichtlichen Reserven der Banater Rumänen der Politik des ungarischen Ministeriums gegenüber; die Notwendigkeit der Förderung der gemeinsamen Interessen der Rumänen aus allen Provinzen Dakiens; die Besetzung Weißkirchens von den serbischen "Aufständischen" und die Bedrohung, daß Vârşeţ demselben Schicksal unterliegen werde, was zahlreiche Rumänen, die keine serbenfreundliche Gefühle hegen, veranlaßen wird, die Stadt zu verlassen, so wie Professor Velia vom theologischen Seminarium es bereits getan hat.

237. *Petervaradin (Peterwardein) - Serbien, den 23. Juni 1848.* Ein ungarnfreundlicher Offizier oder ein Zivilist an den Kommissär Vukovics. Er berichtet ihm über: den Mangel an Militärdisziplin in den Reihen der serbo-kroatischen Grenzler aus Peterwardein; die Freiwilligen aus Serbien, die die Grenze überquert haben und den Serben aus der Woiwodina und dem Banat zu Hilfe geeilt sind; die Tätigkeit des serbischen Kommitees in Karlowitz; die Csaikisten Flotte aus Semlin, die sich zur Verfügung des serbischen Kommitees gestellt hat; die bestehende Gefahr, daß Novi Sad (Neusatz) in den Händen der serbischen "Aufständischen" gelange.

238. *Lipova (Lippa), den 23. Juni 1848.* Die Denkschrift der schwäbischen und ungarischen Wähler des Lippaer Wahlkreises an die Untersuchungskommission der Abgeordneten zum Pester Reichstag. Im Namen der 900 Unzufriedenen, bringen die Unterzeichner der Denkschrift die Klage vor, daß die schwäbischen und ungarischen Wähler am 21. Juni von den rumänischen Wählern verhindert wurden, ihr Stimmrecht auszuüben. Die letzteren haben sie mit Stöcken und Messern angegriffen, sie gezwungen sich zurückzuziehen und dann haben sie ihren eigenen Kandidaten Atanasie Desco zum Deputierten erklärt. Die Bittsteller fordern die Nichtigkeitserklärung der vollzogenen Wahl und, wegen Verletzung des V. Gesetzartikels / 1848, die Organisierung neuer Wahlen.

239. *Plopiş (Gyümölcsénes), den 23. Juni 1848.* Der Oberrichter aus Plopiş, Mitru Cuc, an die Stände des Krasznaer Komitats. Der Bittsteller beschwert sich im Namen der Einwohner deren Bürgermeister er ist, daß einige der Wähler, mit welchen er zur Wahl nach Şimleu (Szilágysomlyó, Schomlenmarkt) gekommen ist, verhindert wurden, die Wahl zu vollziehen, obwohl sie auf den Listen erschienen. Anderen hingegen wurde der Eingang in das Gebäude, wo sich die Wahlkommission befand, verboten. Deshalb hat er am 23. Juni dem Vizegespan seine Klage einreichen wollen, aber, da er nicht empfangen wurde, faßte er diese Denkschrift ab, die er nun der Komitatswahlkommission einreicht. Mittlerweile hat er erfahren, daß auch die Klagen anderer Ortschaften von den Komitatsbehörden nicht berücksichtigt worden sind.

240. *Sântionlucă / Szentiványlaborfalva, vor dem 23. Juni 1848.* Der Grundherr Seethál János an die Stuhlbehörde von Drei Stühlen. Er fordert ihre Unterstützung, um seine ehemaligen Leibeigenen zur Leistung der rückständigen Frondienste zu zwingen, da nach der Auflösung der Urbarialbeziehungen die Frohnbauern ihren älteren Verpflichtungen nicht mehr nachkommen wollen.

241. *Innsbruck, den 24. Juni 1848.* Der Erzherzog Palatin Stephan an Kaiser Ferdinand. Er macht ihm die von den politischen Parteien aus Ungarn gehegten Gefühle des Bedauerns bekannt, wegen des nicht erfüllten Versprechens der Teilnahme seiner Majestät an der Eröffnung des Reichstages in Budapest. Die Anwesenheit des Kaisers hätte zur Lösung der kroatischen Frage und zur Vermeidung der Gefahr eines zerstörenden Bürgerkrieges beitragen können. Wenn die Gesundheit seiner Majestät die Fahrt nach Buda nicht erlaubt, so stellt der Palatin den Antrag, der Kaiser soll an seiner Stelle entweder den Erzherzog Franz Karl oder den Fürsten Franz Joseph senden.

242. *Budapest, den 24. Juni 1848.* Der Freiherr Vay Miklós an den ungarischen Innenminister Szemere Bertalan. Er informiert ihn, daß er seine Ernennung als bevollmächtigter Kommissär des ungarischen Ministeriums in Siebenbürgen erhalten hat und versichert ihn, daß er sich des hochen Vertrauens würdig zu zeigen bestreben wird.

243. *Budapest, den 24. Juni 1848.* Der ungarische Kriegsminister an den Gouverneur Siebenbürgens. In Abwesenheit des Palatins Stephan, beantwortet er die Adresse vom 20. Juni und informiert den Gouverneur, daß er General Puchner überzeugt hat, die Detaschierung von Militärkorps aus Siebenbürgen nach Ungarn zu genehmigen Ebenfalls hat er sich beim Finanzminister hinsichtlich der Finanzierung dieser Operation eingesetzt. Er hat auch dem Erzherzog die Dringlichkeit der Frage der Rekrutierungen hinsichtlich der Bildung von vier Honvedbataillons, sogar vor der Lösung der Frage der Offiziere, bekannt gemacht.

244. *Pest, den 24. Juni 1848.* Der Ministerpräsident des ungarischen Ministeriums, Batthyányi, an seinen Kriegsminister, Mészáros. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß zwei Bataillons zur Verteidigung Ungarns aus Siebenbürgen bereits abgerückt sind. Eines von ihnen besteht aus Szekler Grenzler, das zweite aus rumänischen Grenzler. Zur Verteidigung der siebenbürgischen Grenzen ist es notwendig, jene Regimenter, welche die betreffenden Bataillons abgegeben haben, mit Reserven zu ergänzen.

245. *Budapest, den 24. Juni 1848.* Der Finanzmister, Kossuth Lajos, an die Kronstädter Stadt- und Distriktsgemeinschaft. Er fordert ihre Hilfe, um die zur finanziellen Organisierung und

Verpflegung der ungarischen Armee nötigen Geldspenden einzusammeln. Zweck der ungarischen Armee sei die Bekämpfung der sich der ungarischen Obrigkeit widersetzenden Serben und Kroaten.

246. *Târgu Secuiesc (Kézdi-Vásárhely, Szekler-Neumarkt), den 24. Juni 1848.* Der Oberstuhlrichter, Kovács Dániel, an den Gouverneur Teleki. Er berichtet ihm, daß in Drei Stühlen die Rekrutierung der Freiwilligen für die Honvedbataillons, aufgrund des vom Erzherzog Palatin am 8. Juni unterzeichneten Befehls, unter der Überwachung der in diesem Sinne gebildeten Kommission, angefangen hat. Ebenfalls sendet er ihm auch die in Gemäßheit der Verordnung vom 14. Juni aufgefertigten Namenliste mit den Unterschriften der Freiwilligen.

247. *Odorheiu Secuiesc (Székelyudvarhely, Odorhallen), den 24. Juni 1848.* Der Oberrichter der Stadt Odorhallen an den Gouverneur Siebenbürgens. Er stellt ihm die Bitte, bei dem Militär Generalkommando einzuschreiten, um der Bürgergarde 800 Steingewehre aufteilen zu lassen, da diese zur Verteidigung der Stadt im Notfall unentbehrlich seien.

248. *Alba Iulia (Gyulafehérvár, Karlsburg), den 24. Juni 1848.* Der Gubernialkommissär, Freiherr Kemény Dénes, an den ehemaligen Bevollmächtigten des ungarischen Ministeriums in Siebenbürgen, Perényi Zsigmond. Er macht ihm bekannt, daß er das Karlsburger Münzenamt besichtigt hat. Hier konnte er feststellen, daß es, außer den zur Verwandlung in Papiergeld (Banknoten) behaltenen 5 000 Goldmünzen, noch 16 000 derselben gab, die durch die Bukowina nach Wien zu schaffen sind. Er hat ebenfalls erfahren, daß auf der Karlsburger Burg 12 300 Waffen gelagert sind, obwohl General Puchner sich weigert, Waffen an die Bürgergarden zu verteilen.

249. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Das Gubernium mit dem Sitz in Klausenburg an den Stadtrat von Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch). Es macht ihm folgendes bekannt: es hat ihm das Ansuchen hinsichtlich der Einführung des Standgerichtes gegen jene welche die Sicherheit der Personen und des Eigentums gewaltsam verletzen werden in denfolgenden drei Monatengenehmigt; es hat den Oberstadtrichter, Graf Lázár János, zum Präsidenten des Standgerichtes ernannt, indem die Geschwornen vom Stadtrat zu wählen sind. Diese Genehmigung soll sowohl dem Erzherzog Stephan, als auch den Militär Generalkommando und der Maroscher Stuhlbehörde mitgeteilt werden.

250. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Das Klausenburger Gubernium an den Erzherzog Palatin Stephan. Es begründet die Genehmigung der Einführung des Standgerichtes im Aranyoscher Stuhl in den folgenden drei Monaten, indem es die in einigen Stuhlortschaften registrierten Bedrohungen gegen die Sicherheit der Personen und des Eigentums hervorhebt. Der Stuhlbehörde bringt er zur Kenntnis, daß der königliche Kassierer Fosztó Károly zum Präsidenten des Standgerichtes ernannt wurde. Über die Einführung des Standrechtes werden auch die benachbarten Komitate Thorda und Unteralba, sowie das Militär Generalkommando informiert werden.

251. *Cincu Mare (Nagysink, Großschenk), den 24. Juni 1848.* Das Protokoll der Großschenker Stuhlversammlung, in dem der Beschluß, das Gubernium um die Genehmigung zur Einführung des Standgerichtes anzusuchen gefaßt wird, um die unter dem Einfluß der Ereignisse aufgeregten Gemüter zu beruhigen.

252. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an die Oberalbenser Komitatsbehörde. Es beantwortet ihre Forderung vom 27. Mai mit der Erklärung, daß es die Ernennung des Notärs Csongrádi István als Präsident des Standgerichtes nicht bestätigen kann, da, in Gemäßheit der Gubernialerlasse vom 31. Mai und 19. Juni, dieses Amt nur von den Komitats – oder Stuhlrichtern bekleidet werden kann.

253. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den Kronstädter Magistrat. Der Magistrat erhaltet den Auftrag, das Publikum darüber aufzuklären, dass alle vom ungarischen Ministerium erlassenen Banknoten von der österreichischen Bank in ihrem vollen Wert aufggenommen werden.

254. *Jibou (Zsibó, Sieben), den 24. Juni 1848.* Der Freiherr Wesselényi Miklós an seinen Gedankengenossen, Graf Bethlen János den Älteren. Er schreibt ihm, daß er vor dem 27. Juni nicht in Klausenburg eintreffen kann, da er mit der Beendung des Anschlußes des Krasznaer Komitats und des Kioar Distrikts an Ungarn beschäftigt ist. Er macht ihn darauf aufmerksam, daß er der erste sein sollte, der mit dem neuen bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums in Siebenbürgen, dem Freiherrn Vay Miklós, ein Gespräch führen müßte, um ihn von der Notwendigkeit der Ersetzung des Sachsengrafen der sächsischen Nationsuniversität zu überzeugen und ihn zur Besichtigung Karlsburgs und des 2. rumänischen Grenzregiments zu veranlaßen.

255. *Jibou (Zsibó, Siben), den 24. Juni 1848.* Der Bevollmächtigte des ungarischen Ministeriums für den Anschluß des nordöstlichen Partiums an Ungarn, Freiherr Wesselényi Miklós, an seinen Untergeordneten, Beöthy Ödön. Er informiert ihn über die vom Pester Innenministerium gebrachten Änderungen der Weisungen, welche den Anschluß Partiums bestimmten; ebenfalls über die getroffenen Maßnahmen, die den Zarander, Krasznaer und Mittelsolnoker Komitatsbehörden mitgeteilt werden sollen. Schließlich macht er ihm bekannt, daß er, nach seinem Besuch in Klausenburg, wo er den neuen Gubernialkommissär Vay treffen wird, seinen Untergeordneten, während seiner Fahrt nach Budapest durch das Biharer Komitat, auch zu besuchen hofft.

256. *Metiş (Mártonfalva, Martinsdorf), den 24. Juni 1848.* Der Obergespan Kálnoky Dénes an den Gouverneur Teleki József. Er bringt ihm den Inhalt des Untersuchungsprotokolls des Pfarrers aus Buia zur Kenntnis.

257. *Caraşelec (Kárásztelek), den 24. Juni 1848.* Der Karasteleker Dorfnotär, Mihai Chiş, an die Krasznaer Komitatsbehörde. Er reicht ihr eine Denkschrift ein, worin er die Versuche der Unterstützer des Kandidaten Bagosi die Wähler zu bestechen und verwirren gelegentlich der Deputiertenwahlen vom 21. Juni beschreibt. Diese Versuche bestanden aus: dem Angebot an alkoholischen Getränken; die fälschliche Propaganda, daß Bagosi die Fronbauern aus der Leibeigenschaft befreit hätte; die Bedrohung, zum früheren Stand rückzukehren, wenn Bagosi nicht gewählt wird; die Verhinderung einiger ungarischen Wähler ihr Wahlrecht auszuüben, indem ihre Namen auf den Wahllisten fehlten. In diesem Zusammenhang gibt er auch die Klage der Einwohner aus Podeni (Székelyhidas) wieder, daß dieselben Personen Freiherrn Huszár, ein Mitglied der Wahlkomission, aufgefordert hätten, nach Hause zu kehren, denn, wenn alle rumänischen Wähler zur Wahl gelassen würden, so würde der Vikar Şuluţiu und nicht der Grundherr Bagosi zum Deputierten gewählt werden.

258. *Gherla (Szamosújvár, Neuschloss), den 24. Juni 1848.* Die Denkschrift der 40 Wähler aus dem Wohnviertel Candia an die Konskribierungskommission der mit Wahlrecht versehenen Personen. Die Wähler aus Candia fordern auf die Wahllisten aufgenommen zu werden. Sie erhalten die Antwort, daß dem Wahlgesetz gemäß alle Personen, die den Wählerausweis erhalten haben, an den Wahlen teilnehmen können.

259. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Das Klausenburger Gubernium an den Hatzeger Stadtrat. Es bringt ihm die Sanktionierung des vom siebenbürgischen Landtag angenommennen Wahlgesetzes zur Kenntnis. Auf Grund dieses Gesetzartikels, fordert es den Stadtrat auf, die Wahlen der eigenen Abgerodneten zu dem am 2. Juli in Pest zu eröffnenden Reichstag so bald wie möglich zu organisieren.

260. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an: a) den Ausschuß zur Erhaltung der bestehenden Ordnung im Hunyader Komitat; b) den Freiherrn Vasile Nopcea. Dem ersten wird mitgeteilt, daß der Freiherr Vasile Nopcea das Amt des Obergespans verlassen hat. Somit wurde ihm den Lohn, beginnend mit dem 12. April, als er sein Amt öffentlich verließ, eingestellt.

261. Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848. Das Gubernium Siebenbürgens an den Obergespan des Thordaer Komitats. Es stellt ihm die Dokumente über die in den Ortschaften Dilcu

Vechi (Oláhdellő), Iclandu Mare (Nagyikland), Budiu de Câmpie (Mezőbodon, Boden), Bogata Mureşeană (Marosbogát) und Luduş (Marosludas) stattgefundenen "Aufwieglungen" zurück, da in diesen Ortschaften mittlerweile die Ruhe wiederhergestellt worden ist.

262. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 24. Juni 1848.* Der königliche Oberstuhlrichter des Maroscher Stuhls an das Gubernium Siebenbürgens. Er informiert das Gubernium, daß die vom Vizegespan Szentiványi vollzogene Verhaftung des Pfarrers Ştefan Iacovici aus Mureşeni (Meggyesfalva), infolge der Anzeige des Grafen Lázár Albert aus derselben Ortschaft, als unbegründet erwiesen worden ist, da die ihm gebrachten Beschuldigungen nicht bewiesen werden konnten. Demnach hat die Stuhlbehörde die Befreiung auf Kaution des Verhafteten entschlossen, bis zur weiteren Probierung der Beschuldigung durch neue Zeugen.

263. *Metiş (Mártonfalva, Martinsdorf), den 24. Juni 1848.* Das Sitzungsprotokoll der Oberalbenser Komitatsbehörde, worin die Störung der öffentlichen Ruhe in diesem Komitatsvorort durch sechs, unter dem Einfluß der Blasendorfer Versammlung und der "agitatorischen" Reden des Ortspfarrers stehenden Einwohner, aufgezeichnet ist. Es wird beschlossen, daß die Schuldigen je zwei Wochen nacheinander im Komitatsgefängnis eingekerkert werden sollen.

264. *Blăjel (Balázstelke, Klein-Blasendorf), den 24. Juni 1848.* Das vom Oberstuhlrichter Földváry Ferenc verfertigte Protokoll, hinsichtlich der Untersuchung des griechisch-katholischen Pfarrers Andrei Penezan. 16 Zeugen wurden angeführt und vernommen.

265. *Abrud-Sat (Abrudfalva), den 24. Juni 1848.* Das von der Gubernialkommission in Abrud unternommene Verhör des Dorfbewohners Gheorghe Mărcuş aus Vidra de Sus (Felsővidra). Auf die gestellten Fragen antwortet Mărcuş, daß er auf dem Weg zum Markt von Hălmagiu (Nagyhalmágy) einen Bekannten aus Câmpeni begegnete, der ihm die Rede Avram Iancus wiedergab, sowie dessen Aufruf an alle Zuhörer, sich zu bewaffnen. Ein Mitbewohner des Verhörten, Toader Criste, bestätigt die Tatsache, daß Iancu die Leute zur Bewaffnung aufgefordert hat. Zum Unterschied von Mărcuş, der behauptet, daß Iancu die Zuhörer zur Bewaffnung gegen die "Hosenträger" aufgemuntert hätte, bezieht sich Cristea auf die Mobilmachung der Motzen wegen dem Gerücht über den Einfall von ungefähr 2 000 Szekler in Albac. Derselbe zeigt, daß nachdem das Gerücht als unbegründet erwiesen wurde, Iancu selbst, zusammen mit seinem Vater, dem Pfarrer Ioan Gomboş und dem Panduren Iuon Jardea zur Beruhigung der Leute beitrug.

266. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den königlichen Oberstuhlrichter von Dreistühlen, Horváth Albert. Er informiert ihn, daß in der in Klausenburg stattgehaltenen Gubernialsitzung vom 24. Juni der Bericht des Szekler-Neumarkter Stadtrats bezüglich der dem Stadtwald gebrachten Zerstörungen seitens der Einwohner aus Iacobeni (Kászonjakabfalva) und Sânzieni (Kézdiszentlélek) besprochen wurde. Das Gubernium entschied, im Einvernehmen mit den Kommandanten der Grenzregimenter, eine Kommission zur Entdeckung, Untersuchung und Bestrafung der Täter zu ernennen, indem der Beschluß der Untersuchung dem Gubernium einzureichen sei.

267. *Sfântu Gheorghe, Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen, den 24. Juni 1848.* Der Oberstuhlrichter von Dreistühlen an die Stuhlrichter der Bruderstühle. Er macht sie darauf aufmerksam, daß nun, infolge der Aufhebung der Urbarialbeziehungen, die ehemaligen Fronbauern freie Menschen geworden sind und nicht mehr zur Entrichtung der Dienste an die ehemaligen Grundherren bezwungen werden können. Den letzteren wird empfohlen, in der Frage der rückständigen Robotten im Einklang mit ihren ehemaligen Leibeigenen zu handeln.

268. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), den 24. Juni 1848.* Die Stuhlbeshörde von Drei Stühlen an das Klausenburger Gubernium. Sie fordert es auf, Maßnahmen gegen die Grundherren Bartok zu treffen, da diese ihre Frohnbauern und Sedler von ihren Hufen weggejagt haben, zwei Grundstücke des Freiherrn Apor András aus Bisericani (Szentlélek) gewaltsam besetzt und erklärt haben, die Grundstücke sogar mit dem Preis ihres Lebens zu behalten. Ebenfalls

haben die Bartoks Agitationen verursacht, welche die öffentliche Ruhe während der Konskribierung der Rekruten zum Szekler Feldkorps störten.

269. *Sebeş (Szászszebes, Mühlbach), den 24. Juni 1848.* Die Mühlbacher Pächter des Fisklazehntes an den Thesaurariatsrat in Hermannstadt. Sie bitten um Weisungen in betreff der Einsammlung des königlichen Zehntes für das laufende Jahr, weil der Gestzartikel über die Aufhebung des Zehntes vom Kaiser noch nicht sanktioniert wurde. Sie stellen den Antrag, man solle auf den Fiskalzehnten verzichten, da, unter den obwaltenden Umständen des Jahres 1848, die Bauern den Fiskalzehnt schwierig annehmen werden.

270. *Târnăveni (Dicsőszentmártin, Martinskirch), den 24. Juni 1848.* Der Vicegespan Gáal Miklós an den Oberstuhlrichter Földváry Ferenc, hinsichtlich der von den Dorfbewohnern aus Bîljel ausgeübten Mißbräuche, als Folge des Mißverständnißes der Benützungsrechte der Weiden und Wälder. Der griechisch-unierte Pfarrer Andrei Penezan, der als der "Hauptaufwiegler" zu diesen Mißbräuchen galt, wurde deshalb gefangengenommen.

271. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Der Bericht der Kronstädter Abgeordneten über die sächsische Nationalversammlung im Rahmen des Klausenburger Landtags, in dem folgendes aufgezeichnet wird: der von Elias Roth und Ludwig Brennerberg abgefaßte Vortrag über die in der Landtagssitzung vom 19. Juni stattgefundenen Debatten im Zusammenhang mit dem zur allerhöchsten endgültigen Sanktionierung abgesandten Unions- und dem Wahlgesetz; in der Landtagssitzung wurde das Besprechen der rumänischen Petiton und der sächsischen Denkschrift nicht angenommen, indem diese bloß im Landtagsprotokoll aufgezeichnet wurden; in derselben Sitzung wurde ebenfalls die den Einwohnern aus Crizbav (Krebsbach) und aus den Sieben Dörfern des Kronstädter Distrikts erteilte Antwort aufgezeichnet, daß ihre Forderung hinsichtlich der Rückstellung der ihnen enteigneten Berge auf gesetzlichem Wege zu lösen ist; man bemerkt, daß, obwohl die meisten Landtagsabgeordneten in Anbetracht des baldigen Einstellens der Landtagsarbeiten schon nach Hause gefahren sind, haben die sächsischen beschlossen, je einen Abgeordneten aus jedem Stuhl und Distrikt, bis zur endgültigen Sanktionierung des Unionsgesetzes, in Klausenburg zu behalten.

272. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 24. Juni 1848.* Der Bericht der Landtagsabgeordneten des Schäßburger Stuhls über die Landtagssitzungen und die Protokolle der sächsischen Nationalversammlungen Nr. 20–23. Der Berichtsverfasser, Friedrich Roth, meint, daß die während dieser Sitzungen besprochenen Hauptfragen die Denkschriften der Sachsen und Rumänen bildeten. Die Forderung der Rumänen, den neuen Gesetzen gemäß, sich gleicher Rechte bezüglich ihrer Religion und gleicher Bürgerrechte mit den anderen Landesbewohnern zu erfreuen, wurde vom Landtag angenommen und demnach wurde entschieden, in Zukunft die Benennung "Walachen" zu vermeiden. Hingegen soll die Frage der Rückstellung der Grundstücke und Mühlen, deren sie beraubt wurden, nur auf dem Rechtsweg gelöst werden.

273. *Innsbruck, den 24. Juni 1848.* Ioan Bran de Lemeni, Mitglied der von der Blasendorfer Versammlung gewählten Deputation, an die Vertreter der Kronstädter orthodoxen Kirche. Er berichtet ihnen über die von einem Teil der Deputation, mit Bischof Şaguna an der Spitze, gemachten Reise von Wien nach Innsbruck, wo der Kaiser Zuflucht gefunden hatte. Da wurden die Deputierten erst am 23. Juni vom Kaiser empfangen, als sie ihrer Unzufriedenheit der Resolution vom 11. Juni gegenüber Ausdruck gaben. Seine Majestät machte zunächst ein mündliches, dann ein schriftliches Versprechen, die Nationalität der Rumänen durch ein vom Pester Reichstag auszuarbeitenden Sondergesetz zu gewährleisten; dieses Sondergesetz soll gleichzeitig auch die Forderungen hinsichtlich der rumänischen Schulen und Kirchen, des Rechts eigene Bürgergarden aufzustellen, der Gleichheit vor dem Gesetz und der Justiz u.a. beachten.

274. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Das Klausenburger Gubernium an das Landeskommissariat. Es übermittelt das Ansuchen des Bischofs Şaguna, den ihm, beginnend mit Februar, gebührenden Lohn, der königlichen Verordnung vom 25. Mai gemäß, zu bezahlen.

275. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 24. Juni 1848.* Der Gubernialkommissär, Freiherr Kemény Domokos, an das Klausenburger Gubernium. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß ihm der Salzburger orthodoxe Erzpriester Vasile Chertes eine unionsfreundliche Erklärung eingereicht hat. Diese Erklärung scheint ihm überzeugender als jene, die am 21. Juni veröffentlicht wurde, und deshalb schlägt er vor, auch diese in einer Zeitung veröffentlichen zu lassen.

276. *Ocna Sibiului (Vizakna, Salzburg), den 24. Juni 1848.* Die unionsfreundliche Erklärung rumänischer Intellektuelle, mit dem Erzpriester Vasile Chertes an der Spitze, in der sie ihre Haltung durch folgende Beweggründe rechtfertigen: die endgültige Sanktionierung des Unionsartikels durch den Kaiser; die "Gewährleistung" der Rechtsgleichheit aller Völker der Gesamtmonarchie; das Erblühen eines konstitutionellen Lebens; der Einfluß des ungarischen Reichstags auf den siebenbürgischen Landtag hinsichtlich der Annahme des Urbarialgesetzes usw.

277. *Timişoara (Temesvár, Temeswar), den 24. Juni 1848.* Der serbische orthodoxe Bischof Jivkovics aus Temeswar an den bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums im Banat, Vukovics Sebö. Er informiert ihn, daß er, infolge der in Becicherecul Mare (Nagybecskerek, Groß-Betschkerek) und Novi Sad (Neusatz) stattgefundenen Ereignisse, den Erzpriestern seiner Diözese ein Rundschreiben zu senden entschieden hat, ihre Priester zur Aufarbeitung der Pfarreimatrikeln in ihrer Muttersprache aufzufordern.

278. *Bocşa Română (Boksánbánya, Walachisch Bogschan), den 24. Juni 1848.* Das vom Präsident der Wahlkommission Makai Sándor und von dessen Sekretär Gheorghe Hossu verfaßte Protokoll der Deputiertenwahl im Bogschaner Wahlkreis. Hier wird erwähnt, daß Gheorghe Ioanovici und Ştefan Ivănescu die beiden Kandidaten dieser Wahlen waren. Die Konskribierung der gesetzlich berechtigten Wähler war aber nicht möglich; ebenfalls konnten diese ihr Stimmrecht nicht ausüben, da Ivănescus Anhänger jene von Ioanovici angriffen und weggejagten, indem sie ihren eigenen Kandidaten empfahlen. Um einen Zusammenstoß zwischen den beiden Parteien zu verhindern, konnte der Präsident der Wahlkommission die Forderung Ioanovicis Anhänger, die Wahlen zu annulieren, nicht berücksichtigen, aber er hat Iovănescus Anhänger darauf aufmerksam gemacht, daß sie gesetzwidrig gehandelt hatten.

279. *Bocşa (Boksánbánya, Walachisch Bogschan), den 24. Juni 1848.* Mehrere Teilnehmer an den Deputiertenwahlen erklären, daß sie einstimmig den Stadtnotär aus Lugoj, Ştefan Ioanescu, gewählt haben. [Ähnliche Erklärungen wurden von Wähler aus Breazova, Doclin, Surducu Mare, Giurgiova, Izgar, Ramăna, Câlnic, Iersig, Moniom, Vermeş, Berzovia, Biniş und Bărbosu unterzeichnet.]

280. *Oraviţa (Oravicabánya, Orawitz), den 24. Juni 1848.* Der Präsident der Wahlkommission des Orawitzer Wahlkreises, Asboth Lajos, und ihr Sekretär bestätigen durch ein Gutachten die Wahl durch Volksabstimmung Eftimie Murgus zum Deputierten. Sie erwähnen, daß zunächst auch Emanuil Gojdu und Balog László als Kandidaten registriert wurden, aber unter dem Druck der Wählermasse, diese zugunsten Eftimie Murgus verzichteten.

281. *Timişoara (Temesvár, Temeswar), den 24. Jnui 1848.* Der Kommandierende General der k.k. Armee im Banat macht den unterordneten Militärkorps die Absicht des ungarischen Kriegsministeriums bekannt, ein eigenes Departement zur Verteidigung der Grenzen zu organisieren. Diejenigen Offiziere, welche sich im neuen Departement anstellen wollen, werden eingeladen, dem General Kommando ihre Zusageerklärung binnen 14 Tagen zu senden.

282. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 24. Juni 1848.* Der Feldmarschall Pfersmann an seinen Vorgesetzten, den Kommandierenden General Puchner. Er berichtet ihm, daß die Versicherung des österreichischen Agenten in Bukarest, Timoni, über die Falschheit des Gerüchtes über die Bildung einer aus geflüchteten walachischen und moldauischen Bojaren zusammengesetzten Freischaar in Siebenbürgen, sowohl den russischen General Duhamel, als auch den türkischen Gesandten, Talaat Effendi, zufrieden gestellt hat.

283. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 24. Juni 1848.* Der Feldmarschall Pfersmann an seinen Vorgesetzten, den Kommandierenden General Puchner. Er bringt ihm den Bericht der Starostie aus Husi zur Kenntnis, über den Stand und die Bewegungen der russiscghen Truppen jenseits des Prut Flusses. Er übermittelt ihm (in Abschrift) Timonis Schreiben vom 20. Juni 1848 hinsichtlich der neuesten politischen Ereignisse und der Cholera, sowie Telekis Note, ebenfalls die Cholera betreffend.

284. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 24. Juni 1848.* Der Sachsengraf Franz Salmen an den Hermannstädter Magistrat. Er beantwortet die Klage der Magistratskanzelisten Friedrich Schuster, Wilhelm Wolf, Karl Heinrich und Johann Süssmann, welche die Besetzung der Angrossistenstelle der Nationalbuchhaltung nicht angemessen fanden.

285. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 24. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an die k.k. Agentie in Bukarest. Es fordert sie auf, der provisorischen Regierung der Walachei einen Protest gegen die neue Steuer von 20 Kreuzer, sowie gegen andere Steuermaßnahmen, denen die Staatsbürger der Habsburgermonarchie bei ihrer Rückkehr nach Siebenbürgen unterliegen, einzureichen, da solche Bestimmungen die zwischen Östereich und der Türkei geschlossenen Verträge verletzen.

286. *Cuzăplac (Középlak), vor dem 25. Juni 1848.* Die dem Obergespan und der Landesstelle des Klausenburger Komitats eingereichte Bittschrift des Fronbauern Farkas János aus Cuzĺplac. Er bittet um Unterstützung, da er eine von seinem nachfolgerlosen Onkel geerbte Urbarialhufe zurückzugewinnen trachtet, die ihm von seinem ehemaligen Grundherren entrißen wurde.

287. *Mediaş (Megyes, Mediasch), vor dem 25. Juni 1848.* Der Aufruf der Mediascher Stadtgemeinschaft, worin alle Sachsen des Mediascher Stuhls zu einer Versammlung am 25. Juni eingeladen werden. Da sollen die Forderungen besprochen werden, die von ihren Vertretern, bei der am nächsten Tag in Hermannstadt abzuhaltenden Beratung, vorgetragen werden.

288. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 25. Juni 1848.* Der Vizethesaurarius Graf Béldi György an den Gouverneur Teleki. Er bringt ihm den Bericht des Karlsburger Münzamtes zur Kenntnis, aus welchem ersichtlich ist, daß es über eine Reserve von 18 000 Goldmünzen verfügt. Dem vom Freiherrn Perényi Zsigmond gebrachten Befehl des Pester Finanzministers, Kossuth, gemäß, soll die Münzenreserve nach Budapest geschaffen werden und zur Deckung des Wertes des vom ungarischen Ministerium im Umlauf gesetzten neuen Papiergeldes von 1 und 2 Florin dienen.

289. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 25. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens nimmt die an den Kassierer des Schatzamtes gerichtete Forderung zur Kenntnis, dem Kronstädter Stadt- und Distriktmagistrats, nach der Aufhebung der Urbarialbeziehungen, all die besessenen Geldreserven zu übergeben.

290. *Jibou (Zsibó), den 25. Juni 1848.* Der Freiherr Wesselényi Miklós an Szemere Bertalan. Er schreibt ihm, daß er, infolge der gemeinsamen Beratung mit den Grafen Bethlen János und Weér Farkas, den Beschluß gefaßt hat, Szemere ihre Meinungen hinsichtlich der vorläufigen Maßnahmen, die vor der verwaltungs- und rechtsmäßigen Union Siebenbürgens mit Ungarn zu treffen sind, mitzuteilen. In diesem Sinne, schlagen die drei Männer einerseits die Errichtung einer siebenbürgischen Abteilung innerhalb des Justiz Ministeriums und des Finanz Ministeriums vor, andererseits empfehlen sie die als passend angesehenen Personen für die zu errichtenden Ämter.

291. *Jibou (Zsibó), den 25. Juni 1848.* Wesselényi Miklós an Szemere Bertalan. Er vertretet die Meinung, daß die dem Minister am 19. Juni gemachten Vorschläge, hinsichtlich der Änderung des Wahlgesetzes, sowie der Organisierung der Bürgergarden, vorläufig noch nicht veröffentlicht werden dürften, da der Vermögenszensus um Nationalgardist zu werden doppelt ist, im Vergleich zu dem Wahlzensus. Es sei nicht richtig, in Siebenbürgen den Vermögenszensus nach dem Urbarialgesetz aus dem Jahr 1847 festzustellen, da im Fall der Anwendung des Gesetzes, eine Viertelhufe nicht mehr als 2 Joch Ackerboden haben würde. In Wirklichkeit bedeutet eine Viertelhufe eigentlich 5 Joch Ackerboden, und eine ganze Hufe 20 Joch. Wesselényi zeigt, daß die Rumänen in Siebenbürgen die Mehrheit bilden, und ihnen könne man nicht vertrauen, um sie in die Bürgergarden aufzunehmen.

292. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 25. Juni 1848.* Die von der Stadtkommission ausgegebene Druckschrift, worin gezeigt wird, daß die in dieser Ortschaft stattzufindenden Deputiertenwahlen für den 27. Juni festgelegt wurden.

293. *Nuşfalău (Szilágynagyfalu), 25 iunie 1848.* Der den privilegierten Ständen des Krasznaer Komitats eingereichte Protest der 18 ungarischen Bewohner aus Nuşfalău, Mitglieder der Bürgergarde, gelegentlich der am 21. Juni stattgefundenen Deputiertenwahl aus dem Wahlkreis Şimleul Silvaniei (Szilágysomlyó, Schomlenmarkt). Sie zeigen, daß sie, gleich der Mehrheit der Wähler, den Obergespan Lázár János wählen wollten, aber sie wurden von ihrem Hauptmann und jenem der Garde aus Şimleu bedroht und verhindert ihr Stimmrecht auszuüben. Durch Lebehoch wurde dadurch der Gegenkandidat Bagosi zum Deputierten ausgerufen. Sie bitten um Gerechtigkeit.

294. *Stupini (gewesen Fizeş, Füzes), den 25. Juni 1848.* Der von mehr als 260 rumänischen Wählern aus 14 Dörfern des Krasznaer Komitats, an der Spitze mit den Pfarrern Gheorghe Cozma und Ilieş Fortis unterzeichnete und dem Gubernium eingereichte Protest, gegen die Verfälschung der Wahlen von Şimleu am 21. Juni. Während der Wahlen, wurden die rumänischen und ein Teil der ungarischen Wähler, welche ihre Absicht, den Obergespan Lázár János zu wählen erklärten, mit Schlägen und Aufhängen bedroht; sie wurden gewaltsam aus dem Haus wo die Wahlen stattfanden hinausgestoßen, also verhindert, ihr Stimmrecht auszuüben; ebenfalls wurden ihnen die beleidigenden Benennungen "Walachen" und "Aufwiegler" vorgebracht. Gegen die Bestimmungen des Wahlgesetzes, wurden die Wahlen am 21. Juni unterbrochen und am nächsten Tag wiederaufgenommen. Nachdem sie die zur Einsetzung des Kandidaten Bagosi gebrauchte gesetzwidrige Handlungsweise beschreiben, fordern die Unterzeichner die Anullierung der Wahlen vom 21. Juni und die Organisierung neuer Wahlen, um den Obergespan Lázár János, den sie als "eine gerechtigkeitsliebende Person" charakterisieren, wählen zu können.

295. *Malnaş (Málnás), den 25. Juni 1848.* Der Málnáser Oberrichter an den Stuhlrichter des Bruderstuhls. Er informiert ihn, daß sich in der von ihm geführten Gemeinde in der Bürgergarde nur 53 Personen eingeschrieben haben, da nur diese Leute über eine Halbe Hufe verfügen, so wie es die vom Breßlauer Reichstag angenommenen Bestimmungen fordern.

296. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 25. Juni 1848.* Der Kronstädter Magistrat beschließt, die Forderung der 19 Rumänen, mit Alexa Verza und Nicolae Popea an der Spitze, positiv zu beantworten und entläßt den Mönch-Pfarrer Ioan Panĭ aus der Verhaftung, da die ihm gebrachte Beschuldigung, ein russischer Spion zu sein, als unbegründet erwiesen worden ist.

297. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 25. Juni 1848.* Der Kommandant des rumänischen Grenzlerkorps aus Dumbrăviţa (Szunyogszék) berichtet dem Regimentskommandanten über die vom Pfarrer Popovici vorgelesene Proklamation, die durch ihren Inhalt Agitation und Ungehorsamkeit verursachen könnte. Deshalb schlägt er die Verhaftung des erwähnten Pfarrers, zusammen mit jenen die von ihm beeinflußt wurden vor.

298. *Ohne Ort, den 25. Juni 1848.* Das General Kommandopräsidium an den Kommandanten des 1. rumänischen Grenzregiments, Oberst Freiherr Rauber. Es bestätigt die Erhaltung der vom orthodoxen Pfarrer Popovici vor seinen Gläubigen aus Dumbrăviţa (Szunyogszék) während des Sonntagsgottesdienstes vorgelesenen Proklamation. Diese bezieht sich auf die Notwendigkeit, die Grenzler von ihren Kommandanten über die Ablegung des Schwurs auf die neue Verfassung überzeugt zu werden, auf ihre Detaschierung aus Siebenbürgen ohne die kaiserliche Genehmigung, auf das Recht der rumänischen Grenzler sich denselben Erleichterungen wie die Szekler Grenzler zu erfreuen. Das Kommandopräsidium macht darauf aufmerksam, daß die Pfarrer keine politische Fragen in ihren Predigen, ohne die Genehmigung der Offiziere, behandeln dürfen. Sie sind ebenfalls verpflichtet, den Grenzlern bekannt zu machen, daß Maßnahmen zur Verbesserung ihres Lebens bereits getroffen wurden.

299. *Abrud-Sat (Abrudfalva), den 25. Juni 1848.* Der Pfarrer Ioan Fodor aus Bistra an einen Freund in Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf). Er schreibt ihm über die von den Behörden Avram Iancu gegenüber gebrachten Beschuldigen, er hätte die Mobilmachung der bewaffneten Motzen veranlaßt, infolge des Gerüchtes über einen vermutlichen Räubereinfall in den Gebirgen. Unter diesem Vorwand trachten die Behörden Iancu zu verhaften. Auch er hat den Behörden den Anlaß geboten, ihn selbst zu verhaften, denn, in der Nacht der Mobilmachung, während in der Nähe von Câmpeni die Glocken Gefahr läuteten, er von Iancu zwei kurze Briefe erhalten hat, die er nicht las, da es nachts war. Am folgenden Morgen aber, hat ihn der Gesandte der Gubernialkommission besucht, dem er über die Briefe sagte und somit kann er sie nun nicht mehr leugnen. Er hat aber auch einen dritten Zettel erhalten, in dem Iancu die Motzen aufruft, in Ruhe heimzukehren, da das Gerücht über die Gefahr unbegründet ist.

300. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 25. Juni 1848.* Der Verwalter der Grundstücke der Dörfer aus der Siebenbürgischen Ebene, Freiherr Apor, an seinen Herren. Er klagt über die aufgetretenen Schwierigkeiten wegen der Zerstörung der Ernte im Hattert des Dorfes Grebenişul de Câmpie (Mezögerebenes), und insbesonders wegen dem Mangel an Arbeitskraft. Nach der Auflösung der Urbarialbeziehungen wollen die rumänischen Bauern nicht einmal gegen Bezahlung arbeiten.

301. *Oraviţa (Oraviczabánya, Orawitz), den 25. Juni 1848.* Der Direktor der Banater Bergwerksdomäne, Gränzenstein Gusztáv, an den bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums, Vukovics Sebö. Er bringt ihm zur Kenntnis, daß er den Ingineur Jockman nach Temeswar gesandt hat, um von dort zwei Geschütze und 100 Gewehre zu bringen, um sie an die Ortsbürgergarde zu verteilen. Die Geldkasse wird er nach Reschitz senden, wo sie sicherer ist als in Temeswar. Für die laufenden Kosten hat er 25 000 fl. behalten. Aus dem in Orawitz stationierten Militärkorps hat er eine Halbe Kompagnie für sechs-sieben Tage nach Moldova Nouă (Moldovabánya, Bergwerk-Neumoldova) detachiert.

302. *Timişoara (Temesvár, Temeswar), den 25. Juni 1848.* Die am 24. Juni in Temeswar versammelten orthodoxen Rumänen aus Ungarn reichen dem künftigen ungarischen Reichstag eine Petiotion ein, worin sie sich mit der von ihren Religionsgenossen an der Pester Beratung vom 21. Juni angenommenen und der Regierung eingereichten Denkschrift einverstanden erklären. Sie fügen aber folgende Ergänzungen hinzu: a) die Notwendigkeit der Anerkennung der Rumänen als politische Nation durch ein Sondergesetz; b) der Zugang der Rumänen an Ämtern im Verhältnis mit ihrem Anteil an der Landesbevölkerung; c) die Gewährung des Rechtes Generalkongresse und übliche Kongresse zur Besprechung ihrer Kirchen- und Schulfragen zu organisieren.

303. *Wien, den 26. Juni 1848.* Der ehemalige Vizekanzler der Hofkanzlei, Freiherr Apor Lázár, an den Gouverneur Teleki. Er sendet ihm in der Kopie das königliche Reskript hinsichtlich der Aufhebung der Urbarialleistungen und des Rechtes der ehemaligen Grundherren auf Entschädigung für die durch die Auflösung der Leibeigenschaft erlittenen Verluste, um das Reskript den siebenbürgischen Ständen und Orden bekannt zu machen.

304. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Erzherzog Palatin Stephan. Er informiert ihn über den im Einvernehmen mit dem Präsidenten des sich auflösenden Klausenburger Landtags getroffenen Beschluß, die Entscheidung ihrer Majestät, den Gesetzentwurf hinsichtlich der Umorganisierung der Szekler Grenzregimenter in ungarische Nationalgarden nicht zu sanktionieren, weder den Landtagsabgeordneten mitzuteilen noch vor die Öffentlichkeit zu bringen. Der betreffende Gesetzentwurf soll gelegentlich der Debatte über die zur Verteidigung Ungarns zu treffenden Maßnahmen im künftigen Reichstag besprochen werden.

305. *Jibou (Zsibó, Siben), den 26. Juni 1848.* Der Präsident der Kommission zum Anschluß des nordöstlichen Partiums an Ungarn, Freiherr Wesselényi Miklós, an: a) den Palatin Stephan; b) das Pester Ministerium. Er berichtet ihnen, daß er, zusammen mit dem Vizepräsidenten Beöthy Ödön und den anderen Kommissionsmitgliedern, die Bestimmungen des vom Breslauer Reichstag

angenommenen VI. Gesetzartikels angewendet haben. Er selbst hat an der Anschlußfeier des Krasznaer Komitats am 8. Mai, des Mittelsolnoker Komitats am 17. Mai und des Kioar Distriktes am 22. Mai teilgenommen. Der Vizepräsident Beöthy Ödön führte den Vorsitz der Anschlußfeier des Zarander Komitats am 16. Mai. Er versichert ihn ebenfalls, daß die vom Innenminister und vom Finanzminister gebrachten wenigen Änderungen der Weisungen, auf deren Grundlage der Anschluß stattgefunden hat, von den Kommissionsmitgliedern den betreffenden Gerichtsbarkeiten, einschließlich dem Zarander Komitat, zur Kenntnis gebracht werden sollen.

306. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an das von ihm geführte Klausenburger Gubernium. Er teilt dem Gubernium mit, daß die vier Zivil und Militär Gubernialkommissäre ihre Mission am 14. und 15. Juni erfüllt haben. Diese waren mit der Untersuchung der den Szekler Grenzler gebrachten Beschuldigungen seitens des rumänischen Nationalkommitees, hinsichtlich der Teilnahme der Grenzler an den Ereignissen in Koslárd und Mihálcfalva, beauftragt worden. Die Untersuchungsprotokolle wurden dem Gubernium eingereicht, indem Protokollauszüge in ungarischer, deutscher und rumänischer Sprache veröffentlicht werden sollen.

307. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 26. Juni 1848.* Das Protokoll der von den Gubernialkommissären durchgeführten Untersuchung der Ereignisse aus Mihalţ. Es rechtfertigt die Beteiligung der Szekler Grenzler an der Unterdrückung der Dorfbewohner dieser Ortschaft mit folgenden Argumenten: Die von den "Aufwieglern" Buteanu, Papiu und Bărnuţiu entfaltete Tätigkeit, sowie die zwei Blasendorfer Versammlungen der Rumänen führten die Bauern einerseits zur Überzeugung, daß sie, vor der gesetzmäßigen Auflösung der Urbarialleistungen, in Blasendorf aus der Leibeigenschaft befreit wurden, und andererseits zur Meinung, daß die Befreiung aus der Feudalherrschaft zu einer Gleichung des Vermögens, insbesonders zur Rückgabe der Gemeindegründe, denen die Bauern von ihren Grundherren vor 1848 beraubt wurden, gefolgt werden sollen. Aufgrund dieser falschen Meinungen, die nach den zwei Versammlungen in Blasendorf Ausbreitung fanden, weigerten sich die Bauern in Spălnaca (Ispánlaka), Turdaş (Thordos), Soroştin (Sorostély), Hoghilcag (Holdvilág) und Coşlariu (Koslárd) ihren Urbarialverpflichtungen nachzukommen. Sie versuchten ebenfalls Gemeindegründe zurückzugewinnen, was zu Militärexekutionen führte. Ähnliches fand auch in Mihalţ statt, wo die Einwohner eine im Besitztum des Grafen Eszterházi befindliche Heuwiese von 100 Heukarren besetzten. Zur Verjagung der Bauern wurde am 1. Juni eine in Aiud (Nagyenyed, Großenyed) stationierte Szekler Grenzkompagnie, unter der Führung des Majors Balás Konrád und des Obergespans, Graf Bánnfy Miklós, nach Mihalţ beordert. An diesem Tag mußte der Versuch des Militärs in die Gemeinde einzubrechen scheitern, da es den Dorfbewohnern gelang, die Floßbrücke am Maroschfluß an ihrem Ufer zu ziehen; am nächsten Tag konnten sie aber das Einschreiten einer doppelten Anzahl von Szekler Grenzler, welche die Kokel überquerten und am Rande des Dorfes einfielen, nicht mehr verhindern. Trotzdem erhielten sie von den Ortsbewohnern aus Cistei (Csesztve) und Obreja (Obrázsa) Hilfe und widersetzten sich mit den üblichen Bauernwaffen dem Eindrang der Soldaten in ihr Dorf, was zu einem Zusammenstoß zwischen den Bauern und den Szekler Grenzlern führte, dessen Folge 13 Tote und 10 Verwundete waren.

308. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 26. Juni 1848.* Der Freiherr Kemény István an den Pester Innenminister, Szemere Bertalan. Er teilt ihm mit, daß er seine vom Palatin Stephan unterzeichnete Ernennung als Obergespan des Unteralbenser Komitats annimmt, obwohl er sich der Schwierigkeiten bewußt ist: einerseits liegen in der niedrigen Gegend des Komitats Blasendorf und Mihalţ, andererseits sind im Gebirgsteil die Gemüter gespannt, trotz der Tätigkeit der Gubernialkommission in der betreffenden Gegend. Der erwähnten Kommission wurden 300 Szekler Grenzler, neben den vorher beorderten 200 Soldaten, zur Verfügung gestellt.

309. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Der junge Freiherr Apor Károly an seinen Vater, dem ehemaligen Vizekanzler der Wiener Hofkanzlei. Er schreibt ihm über: die Lösung

einer Schuldenfrage und die Verpachtung von Allodialgütern in Feiurdeni (Fejérd), Măcău und Sauaieu; die Ernennung neuer Obergespane, und zwar des Grafen Béldi in Dobokaer Komitat, des Grafen Weér Farkas im Innensolnoker Komitat, des Freiherrn Bánffy János im Kokel Komitat, des Grafen Kun Gothárd im Hunyader Komitat und des Grafen Bethlen Gábor als Oberhauptmann des Fogarascher Distrikts; die Bestimmung des Freiherrn Vay Miklós zum bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums in Siebenbürgen an Stelle des Freiherrn Perényi Zsigmond; die Möglichkeit der Ersetzung auch der Szekler Stuhlbeamte; die Wahl des Grafen Szécsényi und des Grundherrn Méhesi Sámuel als Deputierte des Klausenburger Wahlkreises zum Pester Reichstag.

310. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an die Gubernialkommission in Abrud. Er bestätigt die Erhaltung des Berichtes vom 24. Juni über die zur Verhaftung der Aufwiegler aus Baia de Arieş (Aranyosbánya, Offenburg) und Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf) und zur Vorbeugung weiterer Ereignisse eingeleiteten Maßnahmen. Er macht ihr gleichzeitig bekannt, daß er noch anderthalb Kompagnien, die nach Abrud aufbrechen, zur Verfügung stellt. Es ist ihm jedoch nicht gelungen, die beiden geforderten Geschütze zu erhalten, da diese zur Verteidigung von Karlsburg nötig sind.

311. *Vidra de Sus, Felsővidra, den 26. Juni 1848.* Avram Iancu gibt zu, daß er die vom Stuhlrichter Benedek am 25. Juni gesandte Einladung erhalten hat, sich der Gubernialkommission in Abrud vorzustellen, um im Zusammenhang mit den Ereignissen von Câmpeni verhört zu werden.

312. *Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf), den 26. Juni 1848.* Das in Câmpeni stattgefundene Verhör des Einwohners Sântion Burz aus Sohodol (Aranyosszohodol). Das Verhör wurde vom Komitatsgeschworenen Pálffy Sándor und vom Notär Balogh József durchgeführt. Der Verhörte gesteht, daß er unterwegs zum Markt nach Hălmagiu (Nagyhalmágy) Gheorghe Mărcuş aus Vidra de Sus begegnete, der ihm über den in der Rede von Câmpeni gemachten Bewaffnungsaufruf Avrămuţ Iancus erzählte. Als ihm Burzs Geständnis entgegengestellt wird, gibt Mărcuş zu, daß er bei der Mobilmachung von Gura Râurilor, zusammen mit vielen Leuten die mit Heugabeln und Lanzen bewaffnet waren, teilgenommen hat, um den möglichen Einfall einer Schaar "böser Leute" zu verhindern. Dieses Gerücht hat sich mittlerweile als unbegründet erwiesen.

313. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Der Obergespan des Klausenburger Komitats, Matskási Pál, an den Gouverneur Teleki. Er sendet ihm das Verhör des griechisch-katholischen Pfarrers Grigore Elecheş und der sechs Bauern aus dem Dorf Răzoare (Mezővelkér).

314. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Das an die Diözesanpfarrer und -gläubigen gesandte Rundschreiben des Bischofs Ioan Lemeni. Er wirft ihnen vor, daß sie seinem in Blasendorf erteilten Rat nicht Folge geleistet haben, und, nach dem sie heimkehrten, manche von ihnen die Errichtung der Urbarialleistungen verweigerten, während andere die Allodialgründe nicht mehr beachten wollten, denn sie haben hier ihr eigenes Vieh geweidet, das Getreide gemäht und das Waldholz gefällt. Alf dieses hatte zu Militärexekutionen geführt, wobei in Mihalţ sogar Blut geflossen ist. Inzwischen wurde am 18. Juni die Aufhebung der Frohndienste und des Zehnten bekannt gemacht, indem sie durch die Union mit Ungarn zu freien Staatsbürgern, gleichberechtigt mit den Ungarn, Sachsen und Szeklern, erklärt wurden. Der Bischof ratet ihnen, als Bürger stets den Justizweg zu pflegen, um ihre vor 1848 beraubten Gründe zurückzugewinnen. Den Griechisch-Katholikern empfehlt er, als Rumänen, ihrem Patriarchen in Rom treu zu bleiben und nicht, als Untertanen des Patriarchen in Konstantinopel oder des serbischen Metropoliten zu Karlowitz, zur Orthodoxie zurückzukehren.

315. *Târnăveni (Dicsőszentmártin, Martinskirch), den 26. Juni 1848.* Der Oberstuhlrichter Földváry Ferenc an den Gouverneur Siebenbürgens Teleki József. Er informiert ihn, daß der griechisch-katholische Pfarrer A. Penezan arretiert wurde und fordert die Eskortierung etlicher Gefangene nach Gherla. Er berichtet ebenfalls, daß die rumänischen Komitatsbewohner erklärt hätten, sie erkennen die ungarische Verwaltung an, indem sie aber von der Blasendorfer "Regierung" Maßnahmen zu treffen erwarten.

316. *Peştişu Mare (Alpestes, Unterpeschtendorf), den 26. Juni 1848.* Der Vizeoberrichter Tsipi Mihály an die Hunyader Komitatsbehörde. Er berichtet ihr, daß er sich der Verordnung vom 18. Juni gefügt hat und nach Mâneräu (Monyoró) und Cârjiţi (Kersec, Kerschdorf) gefahren ist, wo er den Dorfbewohnern die Aufhebung der Frondienste und die Freiheit der Bürgerrechte bekannt gemacht hat, was sie verpflichtet, je einen Vertreter zur künftigen Komitatskongregation oder zum Rat abzuschicken. Die Dorfbewohner haben jedoch erklärt, daß sie bloß die Beschlüße der Blasendorfer Versammlung anerkennen, und daß sie die vom König, und nicht auch vom Kaiser herrührende Befreiung nicht annehemen wollen. In Blasendorf wurden ihre eigenen Vertreter, in der Person des Freiherrn Vasile Nopcea und des Bischofs Andrei Şaguna, gewählt, die ihnen die ersehnte Freiheit von Wien bringen werden. Sie werden ihre Vertreter zur Komitatsversammlung nur unter den Bedingungen bestimmen, wenn die Grundherren alle Dokumente, welche die Schenkung der Gründe beweisen, mit sich bringen und verbrennen werden, indem sie dadurch ihren Wunsch, den Bauern gleich zu sein, beweisen werden.

317. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Die Petition der ehemaligen Leibeigenen aus Deuşu (Diós), die der Klausenburger Komitatsbehörde eingereicht wird. Die Bauern klagen, daß sie von ihren Grundherren mit dem Tode bedroht wurden, wenn sie ihren Urbarialverpflichtungen nicht nachkommen, obwohl diese gesetzmäßig aufgehoben wurden. Deshalb fordern sie die Hilfe der Behörden, um aus der Fronherrschaft befreit zu werden.

318. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Die Klage des Dorfbewohners Gavril Meseşan aus Deuşu (Diós), in der er seinen Grundherren Nagy Sándor anzeigt, daß er ihm auch nach der Aufhebung der Urbarialdienste zur Entrichtung der Robotten verpflichtet. Zu diesem Zweck hat er ihm eine Kuh konfisziert.

319. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Die der Klausenburger Komitatsbehörde eingereichte Petition der 42 steuerpflichtigen Bürger des Dorfes Vechea (Bodonkút, Bodendorf). Sie klagen, daß, trotz der Aufhebung der Urbarialleistungen, ihre ehemaligen Grundherren sie bedroht haben, sie aus ihren Häusern zu verjagen und ihr Getreide zu mähen, wenn sie sich nicht mit der weiteren Entrichtung der Freiarbeit einverstanden erklären. Sie fordern die Berücksichtigung ihrer Rechte.

320. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an die privilegierten Landesstände des Oberalbenser Komitats. Im Namen des Guberniums fordert er sie auf, den Szekler Nationalgarden aus Canta (Kanta) und Caratna (Karatna) ihren Dank auszusprechen für ihren Beitrag zur Niederschlagung der Versuche der Dorfbewohner aus Valea Seacă (Szárazpatak) und Petriceni (Pescinek), die Allodialheuwiesen des Grundherren Pocsa Ferenc zu besetzen.

321. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Das Klausenburger Gubernium an die Kokel Komitatsbehörde. Es empfehlt ihr, vor der Beschickung der erforderten Militärhilfe zum Wiedergewinn der dem Vizegespan gehörenden und von den Dorfbewohnern aus Bălăuşeri (Balavásár, Bladenmarkt) besetzten Heuwiese, alle Grundbesitzer zu verhören, indem die Ergebnisse der Untersuchung, zusammen mit dem 31. Artikel des Szekler Regelung, dem Gubernium eingesendet werden sollen.

322. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an das Militär Generalkommando. Er informiert es über die von der Stuhlbehörde aus Drei Stühlen unternommene Untersuchung der Gemeinde Estelnic (Esztelnek), die zwei Mal die Wohnung des Grundherren Szacsvai András angegriffen hat. Am Angriff sollen auch Szekler Grenzler teilgenommen haben. Diese werden beschuldigt, Feuerwaffen zur Einschüchterung des Grundherren benützt zu haben, damit dieser das Dokument in dem er die Gemeindewiese gepfändet hat zurückgibt. Der Gouverneur fordert die Untersuchung der Schuldigen und ihre Entlassung aus dem Militär.

323. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 26. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an die privillegierten Orden der Drei Stühle. Er macht ihnen bekannt, daß in der Gubernialsitzung vom 26.

Juni die Forderung des Stuhls Odorhei (Udvarhely, Odorhellen), hinsichtlich der Einführung des Standgerichtes gegen diejenigen welche die Sicherheit des Besitztums und der Person verletzen werden, genehmigt wurde.

324. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 26. Juni 1848.* Das in der Magistratssitzung der Stadt und des Distrikts Kronstadt ausgearbeitete Protokoll. Die von etlichen Szekler Kanzlisten der Neumarkter königlichen Kanzlei entfaltete "agitatorische" Tätigkeit in den Sieben Dörfern wird besprochen. Da die Kanzlisten inzwischen die Sieben Dörfer verlassen haben, wurden keine Maßnahmen gegen sie getroffen.

325. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 26. Juni 1848.* Der Sachsengraf der sächsischen Nationsuniversität an den Schäßburger Stadt- und Stuhlsrat. Er teilt ihm mit, daß die an diesem Tage gehaltene außerordentliche Universitätssitzung den Gubernialerlaß hinsichtlich der Deputiertenwahl zum Pester Reichstag, aufgrund des vom Klausenburger Landtag angenommenen Wahlgesetzes, beraten hat. Da die Wahlen jedoch vor der endgültigen Sanktionierung des Unions – und des Wahlgesetzes nicht stattfinden konnten, und die Zeit bis zur Eröffnung des ungarischen Reichstags zu kurz ist, so hat die Nationsuniversität den Beschluß gefaßt, den höheren Landesstellen entweder die Vertagung der Eröffnung des Reichstags oder das spätere Eintreffen der sächsischen Abgeordneten zu beantragen.

326. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 26. Juni 1848.* Der Stuhlarchivar Friedrich Roth registriert den Universitätserlaß hinsichtlich der Deputiertenwahlen zum Pester Reichstag.

327. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 26. Juni 1848.* Der Kronstädter Magistrat an den Sachsengrafen Franz Salmen. Er macht den Vorschlag, die Besprechung der Frage einer neuen, die Union betreffende Denkschrift, bis zu deren Sanktionierung durch den Kaiser zu vertagen. Es gäbe kaum Chancen, die Uneinigkeit der sächsischen Gerichtsbarkeiten in dieser Frage in einer so kurzen Zeit zu lösen.

328. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 26. Juni 1848.* Der Stadtsenator Friedrich Fabricius an den Kronstädter Magistrat. Er berichtet ihm, daß er sich den Weisungen hinsichtlich der künftigen Wahlen gefügt hat, und feststellen konnte, daß in Zărneşti (Zernest, Zernen) der Theologe Ioan Tipei und der Kleriker Ioan Dan, während in Tohanul Nou (Újtohán, Neu-Tohan) der Kleriker Stan Băcilă und der Major Moldovenescu über das Stimmrecht verfügen. In Bran (Törcsvár, Törzburg) wollen die Einwohner sogar zwei Wähler bestimmen, indem sie ihre Forderung mit der Begründung rechtfertigen, daß es in ihren Reihen mehrere Steuerpflichtige die eine Steuer von 8 fl. bezahlen, als die auf den Wahllisten konskribierten Wähler.

329. *Dumbrăviţa (Szunyogszék), den 26. Juni 1848.* Der Kommandant der 12. Kompagnie des 1. rumänischen Grenzregiments an den Kronstädter Magistrat. Er sendet dem Magistrat die Denkschrift der Gemeinde Dumbrăviţa, welche ihn ansucht, der Gemeinde den Tag der Deputiertenwahlen zum Pester Reichstag bekanntzumachen. In militärischer Hinsicht wäre die Gemeinde dem Fogarascher Kommando unterstellt, wo die Wahlen für den 27. Juni festgesetzt wurden; in betreff der Verwaltung jedoch gehöre sie zu dem Kronstädter Distrikt. Die Antwort lautet, daß die Wahlen in Kronstadt am 1. Juli stattfinden werden; die Gemeinde Dumbrăviţa wird aufgefordert, ihre mit Stimmrecht versehenen eigenen Vertreter, sowie jene aus Tohanu Vechi an diesem Tag nach Kronstadt abzusenden.

330. *Turda (Torda, Thorenburg), den 26. Juni 1848.* Der Oberstuhlrichter des Thordaer Komitats, Gaál Sámuel, an den Stuhlrichter Korpos József. Er beauftragt ihn, alle Kreisortschaften zu besuchen, um den mit Stimmrecht versehenen Personen bekannt zu machen, an den am 5. Juli in Thorenburg festgesetzten Wahlen teilzunehmen, um die zwei Komitatsabgeordneten zum Pester Reichstag am 2. Juli zu wählen. Korpos ist ebenfalls verpflichtet, die Bestimmungen der Gesetze aus den Jahren 1791 und 1848 in betreff der Wähler, sowie der Kandidaten zum Deputierten mitzuteilen.

331. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 26. Juni 1848.* Das Kapitel der evangelischen Kirche an den Kronstädter Stadt- und Distriktmagistrat. Es fordert den Magistrat auf, Maßnahmen zur Versicherung der Löhne der evangelischen Priester im laufenden Jahr einzuleiten. Diese Löhne sollen dem 1847 in jeder Ortschaft abgelieferten Kirchenzehnt gleich sein, so wie der in diesem Sinne abgefaßte Landtagsbeschluß lautet.

332. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 26. Juni 1848.* Die dem Kronstädter Magistrat eingereichte Denkschrift der evangelischen Priester aus Crizbav (Krizba, Krebsbach), Satu Nou (Barcaújfalu, Neudorf-Burzenland), Apaţa (Apáca, Geist), Cernat (Csernáton) und Turcheş (Türkös). Da nach der Aufhebung der Leibeigenschaft viele Gläubigen den Zehent nicht mehr abgegeben wollen, fordern die Priester, denselben Kirchenzehent wie im vorigen Jahr zu erhalten.

333. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 26. Juni 1848.* August Treboniu Laurian an Nicolae Bălcescu. Er schreibt ihm über: die erste unbefriedigende Antwort des Kaisers an die in Blasendorf gewählte Deputation; die von derselben Deputation erneut verfaßte Denkschrift, worin gezeigt wird, daß durch das Unionsgesetz die Rumänen immer noch nicht als gleichberechtigte Nation anerkannt wurden; die antirumänischen Maßnahmen der Adelsbehörden in Siebenbürgen; die dem ungarischen Ministerium insbesonders seitens der Kroaten, Serben, Slovenen und Slowaken verursachten Schwierigkeiten, wegen der Weigerung des ernannten Ministeriums den betreffenden Nationalitäten gleiche Rechten wie den Ungarn zu gewähren; die Notwendigkeit der Behaltung friedlicher Beziehungen zwischen Rumänen und Ungarn, welche von allen Seiten von Slaven umgeben sind; die Dringlichkeit, die walachischen Leibeigenen von ihren Feudallasten zu befreien und ihnen die provisorische Regierung der Walachei den Besitz von wenigstens 6 Joch pro Familie zu versichern.

334. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 26. Juni 1848.* Der Aufruf Constantin Romanu Vivus an "Die Brüder jenseits der Karpaten". Darin kommentiert er: die politischen Ereignisse aus der Walachei und die Gefahr des Russeneingriffs in der Moldau; die mit der Vereinigung der Donaufürstentümer gebundenen Hoffnungen der Siebenbürger Rumänen hinsichtlich der Wiederherstellung Dakiens, die eine Hemmung im Weg des Panslavismus bilden könnte; die Bestrebungen der Deutschen, Italiener und Süddonau Slaven Nationalstaaten zu bilden; ihr Beispiel könnte auch die Rumänen anspornen; die Armut der Rumänen und die Notwendigkeit der Behauptung ihrer Nation, auch mit dem Preis des höchsten Opfers; die Verfolgung und Verhaftung der Siebenbürger rumänischen Intellektuellen, die sich für die von den ungarischen Behördern verweigerten politischen Rechte einsetzen; Eftimie Murgus unentschlossene Haltung im Banat, nachdem er aus dem Pester Gefängnis entlassen wurde, so wie Romanu Vivu von Alecu Russo informiert wurde usw.

335. *Oraviţa (Orváviczabánya, Orawitz), den 26. Juni 1848.* Der Direktor der Banater Fiskal Bergewerksdomäne, Gränzenstein Gusztáv, an den bevollmächtigten Kommissär des ungarischen Ministeriums im Banat, Vukovics Sebö. Er berichtet ihm über: die Detaschierung eines Militärkorps und der Orawitzer Bürgergarde nach Moldova Nouă (Moldovabánya, Bergwerk-Neumoldova), wo die Bevölkerung fürchtet, daß diese Militärhilfe, anstatt sie zu unterstützen, die serbischen "Aufständischen" veranlaßen wird, sie anzugreifen; die Notwendigkeit, daß das ungarische Ministerium die Bedürfnisse der Bergwerkarbeiter berücksichtigt, denn diese halten das Gesetz der Steuergleichheit für ungerecht, weil sie bis zu diesem Zeitpunkt steuerfrei waren; hingegen betrachten sie die Errichtung der Bürgergarde als eine neue, zusätzliche Last; die Ankündigung der Aufhebung der Leibeigenschaft hat sie auch nicht beeindruckt, da sie auch vor 1848 freie Menschen waren.

336. *Budapest, den 26. Juni 1848.* Das Pester Innenministerium an die Torontaler Komitatsbehörde. Es macht sie auf den Aufstand der Serben an der Donau aufmerksam, der die Überwachung der Schiffahrt auf diesem Strom bis nach Cazane, sowie auf dem Fluß Theiß empfiehlt; die vom Kriegsministerium entlang der Unteren Donau und der Theiß beschickten Artilleriekorps,

wegen der Gefahr der Angriffe der "Aufständischen"; die Notwendigkeit der Warnung der Schifbesitzer, die Fahrscheine bei sich zu haben und die ungarische Fahne zu hissen.

337. *Luduş (Marosludas), den 26. Juni 1848.* Die Witwe des Grafen Bethlen József, geborn Haller Borbára, an den Obergespan des Thordaer Komitats. Sie zeigt ihre ehemaligen Leibeigenen aus Lechinţa de Mureş (Marosłekence, Leknitz), Oarba (Marosorbó) und Iclănzel (Kisikland) an, welche nach der Befreiung weder die rückständigen Robotten vom 1. Januar bis zum 18. Juni entrichten, noch ihren vertragsmäßig angenommenen Verpflichtungen nachkommen wollen. Sie weigern sich sogar gegen einen Geldlohn zu arbeiten.

338. *Vermeş (Krassóvermes), den 24. Juni 1848.* Die Dorfgemeinschaften aus Vermeş, Izgar und Iersig an ihren Deputierten. Sie fordern Hilfe in der Lösung ihrer Forderungen, den Grund und Boden betreffend.

339. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 26. Juni 1848.* Der Kronstädter Magistrat verzeichnet die Gubernialverordnung, die alle in den Donaufürstentümern geflüchteten Siebenbürger Jünglinge hinsichtlich der Rekrutierung heimzukehren einberuft.

340. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 26. Juni 1848.* Dem Gouverneur Siebenbürgens wird ein Bericht hinsichtlich der revolutionären Bewegungen in der Walachei eingesandt. Der Widerhall der erwähnten Bewegungen, sowie die Cholera haben die große Anzahl der Flüchtlinge nach Kronstadt bestimmt.

341. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 26. Juni 1848.* Der außerordentliche Nationalkonflux der Sächsischen Universität, unter dem Vorsitz des Sachsengrafen Franz Salmen. Die Sächsische Nationsuniversität bestimmt ihre Haltung hinsichtlich: der Deputiertenwahlen zum Pester Reichstag (2. Juli); der Unionsbedingungen und der Art und Weise in der diese Bedingungen im Rahmen des künftigen Reichstags vermittels der sächsischen Deputierten aufzunehmen seien. Die 7 Sachsendeputierten, welche als Mitglieder der Regnikolardeputation nach Pest fahren sollen, werden gewählt. Die Frage der Belohnung der sächsischen Geistlichkeit, nach der Aufhebung des Zehends, sowie die Frage der sächsischen Nationalgarden und der Volksbewaffnung werden besprochen.

342. *Wien, den 26. Juni 1848.* Georg Bartel, im Namen des Ministeriums der Äußeren Angelegenheiten, an den Ministerpräsidenten, über die Flucht mehrerer Bojaren aus der Moldau nach Kronstadt.

DOCUMENTE

1

Cluj, 17 iunie 1848

Ki van már hírdetve, hogy a robotot és dézmát itt az országgyűlés maga jószántából a haza és nép tekintetéből örökre eltörölte.

Most már közhírre kívánja tenni, az országgyűlés azokat, miket e tárgy iránt szükséges mindenkinek tudni.

Ennek következtében az országgyűlés kívánatára kegyelmes királyunk V-ik FERDINAND ő cs. király felsége nevében kihírdettetik.

1-ör Valamint e tavasz kezdetén Pozsonyban a magyarországi földesuraktól s nemességtől eredett s az országgyűlés által határoztatott el az, hogy egész Magyarországban a robotok és dézmák eltöröltessenek; s a király azután hagyta helyben, s erősítette meg ezen határozatot; úgy itt is az országgyűléstől jött és jő ezen engedmény; úgy itt sem kételkedhetünk arról hogy urunk királyunk helybe fogja hagyni s meg fogja erősíteni az erről szóló törvényt, melyet az országgyűlés elkészítvén Ő Felségének már fel is küldött, s mely hogy azt kiki előre is tudhassa ezennel szétküldetik.

2-or. Magyarországon az úri szolgálat és dézma elengedésén kívül az eddigi jobbágyak és zsellérek javára s hasznára még több más hasznos törvényeket készített az ország s hagyott helybe a király. Törvény készült ugyanis ott arról, hogy ne csak azok fizessék az adót s tegyék a közmunkákat, kik eddig tették, hanem hogy szintugy fizessenek birtokukhoz képest az urak s nemesek is, s ők is járuljanak a közmunkákhoz s minden közterhek viseléséhez. Hogy a vármegye tiszteket s országgyűlési követeket ne csak a nemesek válasszák, hanem az eddigi jobbágyoknak is legyen ahoz szavok.

Az itteni országgyűlés is hozott törvényeket arról, hogy az országgyűlési követek választásában szavazatjok legyen a nem nemeseknek is; s a közelebbről Pesten tartandó országgyűlésre a követek most már ily móddal választatnak – Azt, hogy ezentúl a közterheket nemes és nem nemes egyenlőn s aránylag viselje, hasonlóan kimondották itt az ország rendei, s erről is törvényjavaslatot küldöttek ő felségéhez megerősítés végett. – Ezeken kívül törvényjavaslatot terjesztettek urunk királyunk elébe, az iránt is, hogy a só ára itt Erdélyben fel ne emeltessék, sőt kivált

az apró só ára, mihelyt lehet, leszállíttassék; a sós kútak használata pedig a helységeknek teljesen szabad legyen. -

3-or. Szükséges mindenkinek tudni, hogy most az úri szolgálat, s dézma elengedésével az eddigi jobbágy vagy zsellér mit nyert, s mi az mit ő ajándékba kapott. Nyerte ő és ajándékba kapta a kezén lévő úrbéri vagy colonicalis telket, s földeket, de csakis ezt kapta ajándékul s csak ez válik neki valódi tulajdonává, mert ha telke udvari /curialis/ vagy földei közt majorságiak /allodialisok/ lennének, azok az eddigi földesúr tulajdonai maradnak; s azoktól tartozni fog az, ki bírja s használja úgy mint eddig, taksát, napszámot vagy dézmát adni. Azonban minden oly telkek és földek felett, melyek iránt kérdés támad, hogy majorság /allodialis/-e vagy urberi /colonicalis/ ő felsége ministeriuma által nevezendő bizottságok fognak ítélni; s mit azon bizottságok úgy találnak, hogy valakitől törvény ellenére vétetett el, annak, kitől elvétetett visszaadják; ha pedig úgy találtatik, hogy a jobbágy vagy zsellér bírtokában levő, de kérdés alá jött telek vagy földek valóban curialis hely vagy majorság földek; ezen esetben azokat a földesurnak ítélik, hogy móddal, hogy ha ő azzal, ki azokat eddig használta megegyezhetik: úgy vagy az addigi mód szerint, vagy új szerződés mellett annak birtokában hagyja; ha pedig meg nem egyezhetik, vissza veszi. – Ebből következik:

4-er. Hogy valamint a földesúr majorsági szántó s kaszáló földeinek, erdeinek, legelőinek, szőlőinek, s gyümölcsöseinek tökéletes tulajdonossa: szintoly valóságos tulajdonosává vált az eddigi jobbágy és zsellér azon úrbéri vagy colonicalis minden nemü földeknek, melyeket most mint olyanokat bír, s a melyek az azok utáni szolgálat és dézma eltöröltetvén, neki ajándékoztatnak.

5-ör. Azon eddigi úrbéres vagy colonicalis, mostantól fogva pedig tulajdon földeit a volt jobbágy vagy zsellér, használhatja úgy mint neki tetszik, s eladhatja a kinek tetszik. Annak használatában őt szintoly kevésé háborgathatja bár ki is, mint az eddigi földesurat saját majorság földei, erdei, legelői sat. birtokában s azok használatában, következésképpen.

6-or. Bár kinek is tulajdona szent és sérthetetlen lévén, sem a földesurnak tiszta majorság földe, az eddigi jobbágy zsellér avagy bárki által is tőle el nem vétethetik; úgy ennek földei sem vétethetnek el sem eddigi földesuruk, sem senki más által. Ezen kívül az is következik a tulajdon és bírtok sérthetetlenségből, hogy még azon földeket sem szabad mástól elfoglalni a maga fejétől s bírói ítélet nélkül, melyek kérdés alatt vannak, mert senki sem lehet bírája, s a kinek igaza van, oly hamar fog a kinevezendő bíróság által abba, mihez valódi joga van, visszahelyeztetni, mint a milyen tiszta az ahozi joga.

7-er. Ezeknél fogva kegyelmes urunk ő cs. kir. felsége s az ország nevében keményen tiltatik minden önkényes és erőszakos foglalás. És ha akár eddigi jobbágy vagy zsellér földesurtól vagy bár ki mástól, akár pedig földesur eddigi jobbágytól vagy zsellértől bármi szín vagy ürügy alatt önkényleg bírói ítélet nélkül

maga fejétől akár mit is elfoglalni vagy annak használatában azt, ki most bírja, háborgatni merészelné, minden személy válogatás nélkül keményen fog büntettetni.

8-or. Ezeknek megmagyarázása után az országgyűlés és a királyi fökormányszék a nagy Istentől áldást kér mind azokra, kik a fenn írtak szerint ezennel felszabadíttatnak s tulajdonnal ajándékoztatnak meg,-

9-er. De ezen áldás csak úgy szállhat s fog szállani az új polgárokra eddigi jobbágyokra és zsellérekre, hogy ha mindenek előtt azok iránt, kiktől e jótétemény jő, kik azt érzékeny áldozattal tették, t.i. eddigi földesuraik iránt, valamint kegyelmes királyunk V. FERDINAND ő cs. kir. felsége iránt is, ki e jótétemenyt helybenhagyja, s az arról szóló törvényt megerősíti, hálás érzettel s szives indulattal fognak viseltetni, mert ki háládatlan, azt Isten meg nem áldja, s Isten és ember iránti háládatosság Isten előtt kedves.

10-er. Továbbá csak úgy remélhetik új polgártársaink új helyzetökben Isten áldását, ha jól megértik s félre nem magyarázzák azon szép dolgokat, és szavakat, melyekről már darab idő óta annyit hallottak, melyeknek nevében lépteti oket az ország mostani új helyezetökbe t.i. *a szabadságot egyenlőséget és testvériséget.* Ezen szavakat minden ember emlegeti, de sokan félre értik vagy félre magyarázzák.- Tudjátok meg tehát.

11-er. Hogy az, mi szerint szabadokká lettetek, korán sem azt teszi, hogy ezen túl akármit is lehessen tennetek, és senkitől se kelljen fügnötök. Ha szabad lenne akárkinek akármit tenni, senki sem lenne sem személyében, sem vagyonában bátorságban, egyik ember a másikat verhetné s verné agyon, s venné el vagyonát s jószágát. Az igaz szabadság abban áll, hogy az ember bátorságban bírhassa s szabadon használhassa azt, mie van. Ez pedig csak úgy lehet, ha a törvény mások erőszakától oltalmazza. A törvény s a király iránt tehát, kinek nevében hajtatik végre a törvény s a ki a törvény védlője és fentartója, teljes engedelmességgel kell mindenkinek lenni, gazdagnak úgy, mint szegénynek, nagy úrnak úgy, mint közönséges embernek. Csak ily törvény iránti tisztelet, engedelmesség s törvényes elöljároktóli függés mellett lehet az ember valóban szabad, azaz senki önkényétől s erőszakától nem függő. Tudjátok meg továbbá, hogy a valódi szabadság áll továbbá abban:

12-ör. Hogy kiki valamint birtoka s tulajdona felett szabadon rendelkezhetik, úgy rendelkezhessék ideje s testi úgy mint lelki tehetségei felett, hogy ezeknek mások kára nélküli mire fordítása saját akaratától függjön, s azokból semmi egyes ember ne vonhasson s vehessen el semmit is erőtetve s önkényileg. Nem különben áll a szabadság abban, hogy senki előtt bár mi kereset mód is, mi becsületes, és törvény szerént szabad, valamint bár mi hivatal is mire alkalmas elzárva ne legyen. És hogy magát tökéletesíteni, és sorsát tehetségéhez képest helyes uton javitani egynek úgy mint másnak szabadjon. – És végre az igazi szabadságból foly az is hogy a törvény által határozott polgári jogokat mindenki szabadon gyakorolhassa, így például vehessen szavazatával részt abban, hogy megyéje vagy széke részéről

kik választassanak követeknek az országgyűlésére, hol a törvényeket alkotják; és hogy megyéje, városa, vagy helysége tisztei s előljárói választásában is részt vegyen. Ezek szerint a szabad ember és polgár nincs és nem lehet bárki más erőszakának s önkényének alávetve, – de igen is alá kell vetve lennie a törvénynek és törvényes előljáróknak s ki Isten vagy ország törvénye ellen vét, s törvényes előljáróságnak nem engedelmeskedik, az annyival nagyobb büntetést érdemel, minthogy a törvény őt szabadsággal ajándékozta meg, de melyet ő meg nem becsült, s melyel mások kárára visszaélt.

13-or. Az egyenlőséget is jól meg kell értenünk, mert azt is nagyon sokan félre értik. – Az egyenlőség nem abban áll, hogy az embereknek birtokuk legyen egyenlő. Valamint az Isten nem egyenlő nagyságú s erejű testtel ruházta fel az embereket, úgy birtokot is egynek többet, másnak kevesebbet juttatott, mit pedig az Isten kinek kinek kegyelméből adott, vagy a mit ki ki fáradsága vagy ügyessége által nem tilos módon szerzett az szent és sérthetetlen tulajdona, ahoz másnak nyúlnia nem szabad, azt sérteni s bántani vétek, mit Isten s törvény büntet. – Egyenlő a tulajdon s birtok emberek közt azért sem lehet, hogy az emberek egymástól nagyon különbözők lévén, a gyenge keveset, az erős sokat tud dolgozni; a rest keveset a szorgalmatos sokat fárad: így az egyik keveset, a másik sokat szerez; s e szerzeményt a korhel elpusztítja, elvesztegeti, a jó gazda megtakarítja s szaparítja; ki többet tanul mint a másik; ki jobb mesterember társainál, s ki nagyobb szorgalommal, s több ügyességgel s nagyobb számítással folytatja mesterségét, kereskedését vagy gazdaságát, annak sokkal több vagyona lesz, mint az ügyetlen, s munkálatlannak. Igy ha például ma száz vagy ezer embert közt egyiknek sem volna több földje, marhája, pénze mint a másiknak, már egy két hónap annyival inkább egy pár év mulva egynek esze, szorgalma, vagy szerencséje után sokkal többje lenne, mint a másiknak; s mig a könnyelmű korhel vagy hig eszü mindenéből kipusztitná magát, addig a jó igyekezetű s okos sokra tenne szert. Igy tehát nem abban áll az egyenlőség, hogy egyiknek annyia legyen mint a másiknak, mert ez lehetetlen, s mert senkitől sem lehet elvenni mi az övé, hanem abban áll az igaz egyenlőség: hogy egyenlő jogaik legyenek az embereknek minden nyelv, vallás és születés különbség nélkül; másfelöl, hogy egyenlőn legyen mindenki köteles a törvénynek s törvényes előljáróságnak engedelmeskedni erejéhez s tehetségéhez mért adót fizetni, s közmunkákat tenni, mert adó, s közmunka nélkül az ország nem állhat fenn; mivel az adóból telnek ki az ország költségei; úgymint tisztviselők fizetése, katonák zsoldja, és sok más egyebek; és a közmunkák által készülnek nagyobb részint az útak, mind ez pedig mulhatatlanul szükséges, s mind ez az egésznek hasznáért van. – Igazság tehát, hogy az egész ország minden polgára egyenlőn hordja ezen terheket, de természetesen erejéhez képest, – a kinek többje van adjon többet, kinek kevesebbje kevesebbet. – Egyenlőséghez tartozik továbbá, hogy egyenlő legyen mindenki a törvény előtt, hogy t.i. ugyan azon bűnért ugyan annyi büntetést szenvedjen a gazdag mint a szegény, és hogy ha valaki hivatalt vagy

más jutalmat érdemel, egyenlőn kapja el azt akár minő nemzetbeli s akár minő nemzetségből való legyen.

14-er. A szabadság s egyenlőségből foly a *testvériség*. E nélkül a más kettőnek nincsen becse, de fenn sem állhat; áll pedig a testvériség abban, hogy egymást mint testvérek szeressük, hiszen mindnyájan egy Isten gyermekei tehát rokonok vagyunk, s mi e honnak ugyan azon jogokkal, ugyan azon kötelességek s tartozások alatt álló polgárai lévén, bármi nyelvet beszéljünk, s bármi vallásuak legyünk, testvérekül kell egymást tekintenünk. Ezen testvériségből következik tehát, hogy egymást szeressük, megbecsüljük, s egymást oltalmazzuk. Igenis magyarok, oláhok, székelyek, szászok, s örmények mind testvérek vagyunk, s édes anyánk a haza. Ezen édes anyánk az Erdélyel eggyé vált nagy Magyarhaza, s annak hatalmas királya V. FERDINÁND ő cs. kir. felsége, senkinek sem azért adott jogot és szabadságot, és senkire sem azért rótt kötelezéseket, és tartozásokat, mert magyar, oláh, székely vagy szász, s igy senki sem úgy bírja a szabadságot s jogait, s úgy teljesíti tartozásait, mint ez, vagy amaz nyelvet beszélő, ez vagy amaz vérből származott, e vagy amaz valláshoz tartozó; hanem úgy bír szabadságot és jogokat, mint ugyan azon haza szabad polgára, és ugyan azon király hiv alattvalója.

Mint ilyeket áldjon meg mindnyájunkat az ég, s mint ilyenek fogjunk kezet s szeressük egymást.

Költ az Erdélyi nagyfejedelemség királyi főkormányszékének Kolozsvárt 1848 Szentiván hava 17-én tartott üléséből[1].

G. Teleki József t.k.
Kormányzó

Bíró József t.k.
Titoknok

Schon früher ist es veröffentlicht worden, dass die hier versammelten Landesstände, in Erwägung des Vaterlandes- und Volks-Wohles aus freiem Antriebe, die Frohndienste und Zehenten für immer aufgehoben haben.

Da nun die Landesstände wünschen, dass dasjenige, was rücksichtlich dieses Gegenstandes jedem zu wissen nöthig ist, zur öffentlichen Kenntniss gebracht werde, so wird hiemit im Namen Seiner Majestät unseres allergnädigsten Königs Ferdinand des Fünften verkündigt:

1-stens Dass, so wie der zu Anfang dieses Frühjahrs in Pressburg vom Adel und den Grundbesitzern Ungarns in Anregung gebrachte, und von den Landesständen Ungarns gefasste Beschluss mittelst dessen die Frohndienste und Zehenten in ganz Ungarn aufzuhören haben, vom Könige genehmiget und bekräftiget worden ist: so ist dieses Zugeständniss auch hierlandes von den Landesständen ausgegangen, und es ist nicht zu zweifeln, Unser gnädigster Herr der König werde das darüber von den Landesständen verfasste, und Seiner Majestät bereits unterbreitete Gesetz, ebenfalls genehmigen und bekräftigen. Damit aber

jedermann schon im Voraus Kenntniss davon habe, so wird dasselbe hiemit überall hin versendet.

2-tens In Ungarn haben die Stände, ausser der Aufhebung der Frohndienste und Zehenten, zum Vortheil der fürgewesenen Frohnbauern und Zsellérn noch mehrere andere nützliche, vom König bestätigte Gesetze gegeben. So wurde daselbst ein Gesetz darüber erlassen, dass nicht nur diejenigen die Steuer zu entrichten, und die öffentlichen Arbeiten zu verrichten haben, die es bisher gethan haben, sondern dass die Herrn und der Adel, nach dem Massstab seines Besitzthums, gleichfalls zur Beisteuer und zum Beitrage an den öffentlichen Arbeiten und an allen öffentlichen Lasten beigezogen werden sollen; dass ferner die Gespanschafts-Beamten und die Abgeordneten zu den Landtagen nicht nur durch den Adel zu wählen seyn, sondern dass auch die fürgewesenen Frohnbauern bei diesen Wahlen ihr Stimmrecht haben sollen.

Auch der hiesige Landtag hat Gesetze darüber gegeben, dass bei den Wahlen der Abgeordneten zu den Landtagen auch die Nichtadeligen Stimmrecht haben sollen, und die Abgeordneten zu dem nächstens in Pesth abzuhaltenden Landtag sind nun auf diese Art zu wählen. Dasjenige, dass hinfort die allgemeinen Lasten von den Adeligen und nicht Nichtadeligen gleichförmig getragen werden sollen, haben die Landesstände hier gleichfalls ausgesprochen, und darüber ist Seiner Majestät ein Gesetzesvorschlag zur Bestättigung auch unterlegt worden. Ausserdem ist unsern gnädigsten Herrn dem König auch darüber ein Gesetzesvorschlag unterbreitet worden, dass der Salzpreis hier in Siebenbürgen nicht erhöhet werde, vielmehr der Preis des Kleinsalzes insbesondere, sobald dies thunlich, herabgesetzet werde; die Benützung der Salzquellen aber den betreffenden Ortschaften gänzlich frei stehet.

3-tens Ist es nöthig, dass jeder wisse, was der fürgewesene Frohnbauer oder Zsellér jetzt durch den Nachlass des Frohndienstes und des Zehenten gewonnen habe, und worin dasjenige bestehe, was er als Geschenk erhalten habe. Gewonnen und als Geschenk erhalten hat derselbe die Hofstelle und die Felder des bis jetzt von ihm benützten Frohngutes, aber nur dieses allein hat er als Geschenk erhalten, und nur dieses allein geht jetzt als wirkliches Eigenthum in seinen Besitz über; den wenn seine Hofstelle herrschaftlicher Hofgrund seyn, oder zwischen seinen Feldern sich Allodialfelder befinden sollten, so bleiben dieselben Eigenthum seiner fürgewesenen Grundherrschaft, und jeder, welcher im Besitz und der Nutzniessung solcher Gründe steht, hat dafür so wie bisher, Taxen, Tagwerk oder Zehenten zu entrichten. Uebrigens haben über alle solche Hofstellen und Felder, hinsichtlich welcher die Frage entstünde, ob sie Allodial- oder Frohngrund seyen, vom Ministerium Seiner Majestät ernannte Commission zu entscheiden; und was nach dem Befunde dieser Commission jemandem widerrechtlich abgenommen worden ist, wird ihm durch dieselben zurückgestellt werden. Sollte es sich aber so herausstellen, dass die im Besitz eines Frohnbauern oder Zsellérn sich befindende,

jedoch in Frage gestellte Hofstelle oder Felder, wirklich herrschaftlicher Hofgrund, oder Allodial-Felder sind, so werden dieselben in diesem Falle dem Grundherrn zugesprochen, so zwar, dass dieser, wenn er mit demjenigen, welches dieselben bisher benützten, übereinkommen kann, ihn im Besitz derselben lasse, entweder unter den fürgewesenen oder unter neu abzuschliessenden Bedingungen; im Falle des Nichtübereinkommens aber fallen selbe dem Grundherrn zu. Hieraus folgt

4-tens Dass so wie der Grundherr von seinen Allodial-Ackerfeldern, Wiesen, Wäldern, Weiden, Wein- und Obstgärten vollkommener Eigenthümer ist; eben so ist der fürgewesene Frohnbauer oder Zsellér zum wirklichen Eigenthümer aller jener Frohngründe und Felder geworden, welche er jetzt als solche besitzt, und die ihm nun, nach Aufhebung der denselben anhängenden Frohndiensten und Zehenten, geschenkt werden.

5-tens Die fürgewesenen Frohngründe, welche von nun an freier Eigenbesitz des gewesenen Frohnbauern und Zsellérn werden, kann derselbe nach Belieben benützen und veräussern; und darf in der Benützung derselben eben so wenig von jemand gestört werden, wie der frühere Grundherr in der Benützung seiner eigenen Allodial-Felder, Wälder, Weiden und sonstigen Besitzungen. Folglich darf:

6-tens Da jedermanns Eigenthum heilig und unverletzlich ist, weder der fürgewesene Frohnbauer oder Zsellér, noch sonst jemand reines Allodium des Grundherrn wegnehmen; eben so wenig dürfen die Felder des freigewordenen Unterthanen vom bisherigen Grundherrn oder sonst jemanden weggenommen werden. Ausserdem folgt aus der Unverletzlichkeit des Eigenthums und Grundbesitzes auch noch, dass selbst jene Felder, welche in Frage gestellt werden, niemandem eigenmächtig und ohne richterlichen Spruch abgenommen werden dürfen, denn niemand kann in eigner Sache Richter seyn und je klarer jemandes Recht zu etwas ist, desto schneller wird derselbe in das wozu er wirklich Recht besitzt, von den hiezu bestimmten Richtern eingesetzt werden. Diesemnach wird

7-tens Jedes eigenmächtige und gewaltthätige Besitzergreifen, im Nahmen Seiner Majestät Unseres gnädigsten Herrn und im Namen des Landes auf das Strengste verboten. Und wenn entweder der fürgewesene Frohnbauer oder Zsellér vom Grundherrn, oder von wem immer, oder aber der Grundherr von seinem fürgewesenen Frohnbauern oder Zsellérn unter welchem Vorwand immer ohne richterlichen Spruch, eigenmächtig nach Willkühr was immer in Besitz nehmen, oder den jetzigen Besitzer in der Benützung desselben zu stören sich erdreisten sollte, so wird ein solcher ohne Unterschied der Person der strengsten Strafe unterliegen.

8-tens Nach dieser vorausgeschickten Erklärung fleht die Landesversammlung und die königliche Landes-Regierung den Segen des Himmels auf alle diejenigen herab, welche, wie oben erwähnt, nun freigegeben und mit Eigenthum beschenkt worden sind.

9-tens Dieser Segen Gottes kann und wird aber nur dann auf die neuen Landesbürger, die fürgewesenen Frohnbauern und Zsellérn sich ergiessen, wenn sie vor allem gegen diejenigen, von denen diese Wahrheit herrührt, und welche derselben empfindlichen Opfer gebracht haben, nämlich gegen ihre fürgewesenen Grundherrn, so wie auch gegen Seine kais. königl. Majestät, unsern gnädigen König Ferdinand den Fünften, höchstwelcher diese Wohlthat genehmiget und das darüber verfasste Gesetz bestättiget, sich mit dankbarem Gemüthe und liebevoller Gesinnung betragen werden; denn den Undankbaren segnet Gott nicht, und Dankbarkeit gegen Gott und die Menschen ist Gott wohlgefällig. Ferner können

10-tens Unsere neuen Mitbürger in ihrer neuen Stellung auf Gottes Segen nur so hoffen, wenn sie jene schönen Dinge und Worte, wovon sie schon so viel seit einiger Zeit gehört haben, und auf deren Grundlage das Land sie in ihre jetzige neue Stellung versetzt, wohl – und nicht missverstehen oder übel deuten; es sind die Worte: Freiheit, Gleichheit und Brüderlichkeit. Diese Worte führt jedermann im Munde aber viele giebt es die dieselben missverstehen oder falsch auslegen. Wisset daher

11-tens Dass, die Freiheit erlangt zu haben, bei Leibe nicht das bedeutet, als ob Ihr von nun an, alles Mögliche ungehindert thun könntet, und von niemanden mehr abhängig seid. Wenn einem jedem erlaubt wäre, alles Mögliche zu thun, so wäre niemandes Person und niemandes Eigenthum mehr in Sicherheit, einer würde den andern tödten und sich dessen Hab und Gut zueignen. Die wahre Freiheit besteht darin, dass ein jeder das Seinige mit Sicherheit besitze und nach belieben benütze. Dieses kann aber nur dann geschehen, wenn das Gesetz einen jeden von der Gewaltthätigkeit anderer schützt, dem Gesetze und dem Könige, in dessen Namen das Gesetz vollzogen wird, und welcher dasselbe schützt und aufrecht erhält, muss daher ein jeder vollkommen Gehorsam leisten, der Reiche so wie der Arme, der grosse Herr so wie der gemeine Mann. Nur bei dieser Verehrung des Gesetzes, bei diesem Gehorsam gegen dasselbe und der Abhängigkeit von der Gesetzlichen Obrigkeit /kann/ der Mensch wahrhaft frei, das heisst unabhängig von der Willkühr und Gewaltthätigkeit anderer seyn. Wisset ferner, dass die wahre Freiheit auch darin besteht:

12-tens Dass jedermann, so wie über sein Besitzthum und Eigenthum, eben so auch über seine Zeit, seine Körper – und Geistesfähigkeiten frei verfügen kann, und deren Verwendung (nur dass solches ohne Nachtheil anderer geschehe) ganz von seinem freien Willen abhängt, worin er durch keinen einzelnen, gewaltthätig oder willkührlich weder gehindert, noch beeinträchtigt werden darf. Nicht minder besteht die Freiheit auch darin, dass niemand von irgend einem Erwerbszweig, welche die Ehrlichkeit und das Gesetz erlaubt, oder von irgend einem Amt, wozu er geeignet ist, ausgeschlossen sey; und dass es dem einen wie dem andern erlaubt sey, sich zu vervollkommnen, und sein Loos nach Massgabe seiner Befähigung auf rechtlichem Wege zu verbessern. Endlich folgt aus dem Begriffe der wahren

Freiheit noch, dass jeder die durch das Gesetz bestimmte Bürgerrechte frei ausführen könne, z.B. mittelst seines Stimmrechtes in die Wahl der von seiner Gespanschaft oder seinem Stuhl zum Landtage, wo die Gesetze gegeben werden, anzusendenden Abgeordneten, Einfluss nehme, so wie auch in die Wahl der Beamten und der Obrigkeit seiner Gespanschaft, Stadt oder Geburtsortes. Diesemnach ist und kann der freie Mann und Bürger niemandes Gewalt und Willkür unterworfen seyn; wohl aber steht er unter dem Gesetze und der geistlichen Obrigkeit, und wer gegen Gottes – oder des Landes Gesetz sündigt, und seiner gesetzlichen Obrigkeit nicht gehorcht, verdient um so grössere Strafe, weil er die Freiheit, womit ihn das Gesetz beschenkt hat, nicht gehörig schätzt und dieselbe zum Nachtheile anderer missbraucht.

13-tens Auch den Begriff der Gleichheit müssen wir wohl verstehen, denn viele haben ihn missverstanden. Die Gleichheit besteht nicht in der Gleichheit des Besitzes, das heisst, dass ein jeder nur so viel besitze als der andere. Denn so wie Gott nicht einen jeden mit einem gleichstarken, gleichgestalteten und gleichgrossen Körper begabt hat: so hat er auch dem einen mehr, dem anderen weniger Besitz zukommen lassen, was aber Gott dem einen oder dem anderen gnädig gegeben, oder was einer und der andere durch Arbeit und Mühe oder Geschicklichkeit auf erlaubte Weise sich erworben hat, das ist heiliges und unversetzliches Eigenthum, nach welchem ein anderer seine Hand nicht ausstrecken darf; daran rühren und dasselbe verletzen ist Sünde, welche Gott und die Gesetze straft. Besitzthum und Eigenthum kann deswegen nicht gleich seyn unter Menschen, weil die Menschen selbst untereinander sehr ungleich sind, der Schwache kann nur wenig, der Starke aber viel arbeiten; der Faule bemüht sich wenig, der Fleissige viel; auf diese Art erwirbt sich der eine weniger, der andere mehr, und diesen Erwerb versplittert und verschwendet der Lüderliche, ein guter Wirth aber hält Haus damit und vermehrt ihn; derjenige, welcher mehr lernt als der andere, wer ein besserer Handwerker ist als sein Gefährte, wer mit grösserm Fleiss, mit mehr Geschicklichkeit und mit richtigerer Berechnung sein Gewerbe, seinen Handel oder seine Wirtschaft betreibt, wird bei weitem mehr Vermögen besitzen als der Ungeschickte und Unthätige. So würde z.B. wenn heute von hundert oder tausend Menschen keiner mehr Feld, Vieh und Geld besässe als der andere schon in einigen Monaten, um so mehr in einigen Jahren der eine mit Hilfe seines Verstandes, seines Fleisses und seines Glückes bei weitem mehr besitzen als der andere; und während der Leichtsinnige, Lüderliche und Sorglose, all das Seinige durchbringt, wird der Betriebsame und Kluge viel erwerben.

Die Gleichheit besteht also nicht darin, dass der eine so viel besitze als der andere, denn dieses ist einerseits unmöglich, andererseits darf man einem andern das Seinige nicht wegnehmen; sondern darin besteht die wahre Gleichheit, dass die Menschen ohne allen Unterschied der Sprache, der Religion und der Geburt gleiche Rechte besitzen; dass ferner jeder gleichmässig verpflichtet sei, den Gesetzen und

der gesetzlichen Obrigkeit zu gehorchen, die ihm, gemäss seiner Kraft und seines Vermögens, zugemessene Steuer zu zahlen, und die öffentlichen Arbeiten zu verrichten, denn ohne Steuer und öffentliche Leistungen kann das Land nicht bestehen; indem die Bedürfnisse dieses Landes durch die Steuer gedeckt werden, als nämlich die Bezahlung der Beamten, der Sold der Soldaten und mehrere andere, so wie die Strassen grösstentheils mittelst öffentlicher Arbeiten gebaut werden, alles dieses aber ist unmöglich nothwendig und geschieht zum Nutzen des Ganzen. Es ist daher billig, dass jeder Bürger des ganzen Landes diese Lasten gleichförmig trage, aber natürlich im Verhältniss seiner Kraft; wer mehr besitzt, steuere mehr, wer weniger hat steuert weniger. Zur Gleichkeit gehört ferner, dass vor dem Gesetze jeder gleich sei, das heisst: wegen einem und demselben Vergehen habe, wie der Arme, so der Reiche die nämliche Strafe zu erdulden, und wenn jemand ein Amt, oder eine andere Belohnung verdient, so werde sie ihm gleichmässig zu Theil, zur welcher Nation und Familie er auch immer gehören möge.

14-tens Aus der Freiheit und Gleichkeit fliesst die Brüderlichkeit. Ohne diese haben die beiden andern keinen Werth, ja sie können nicht einmahl bestehen ohne sie. Die Brüderlichkeit aber besteht darin, dass wir einander wie Brüder lieben, sind wir doch alle Kinder eines Gottes, folglich Verwandte, und da wir ohne Unterschied der Sprache und Religion freie, mit denselben Rechten begabte, unter denselben Pflichten und Lasten stehende Bürger dieses Vaterlandes sind, so müssen wir uns als Brüder betrachten. Aus dieser Brüderlichkeit folgt daher, dass wir einander lieben, achten und schützen. Ja, Ungarn, Walachen, Szekler, Sachsen und Armenier, alle sind wir Brüder, und unsere liebe Mutter ist das Vaterland. Das mit dieser lieben Mutter, mit Siebenbürgen in eins verschmolzene grosse Ungarische Vaterland, und seines mächtigen Königs Ferdinand des Fünften kais. königl. Majestät hat niemanden von uns deswegen Rechte und Freiheiten gegeben, und uns deswegen Pflichten und Lasten auferlegt, weil wir entweder Ungarn oder Walachen oder Szekler oder Sachsen sind, und keiner besitzt seine Freiheiten und Rechte und erfüllt seine Pflichten und Leistungen als einer, der diese oder jene Sprache redet, der aus diesem oder jenem Blut entsprossen ist, der zu dieser oder jener Religion gehört: sondern er besitzt seine Freiheit und Rechte als ein freier Bürger des einen und desselben Vaterlandes und als treuer Unterthan des einen und desselben Königs.

Als solche segne uns alle der Himmel, reichen wir uns alle als solche die Hände, und lieben wir einander.

Aus der in Klausenburg den 17-ten Juni 1848 stattgefundenen Sitzung des königlichen Guberniums im Grossfürstenthum Siebenbürgen[1].

Joseph Graf Teleki — Joseph Biro
Gouverneur — Secretair
L.S.

S-au vestit cum că robotele şi zeciuelile în ţara aceasta obştească adunare[1], din bună voinţa sa, din privinţa binelui patriei şi a poporului, pentru totdeauna s-au şters.

Acuma obştească adunare toate acelea care sunt împreună cu lucrul acesta, şi care fieştecare trebuie să le ştie, voieşte a le vesti.

Drept aceea, după pofta obşteştii adunări, în numele înălţatei K. K.[2] Maiestăţi Ferdinand al V, se vesteşte:

1°. Precum cu începutul primăverii de acum, în Poson, prin domnii pământului şi boierii (nemeşii) Ţării Ungureşti s-au pornit şi prin obştească adunare s-au hotărât ştergerea robotelor şi zeciuelilor (dijmelor) în toată Ţara Ungurească, şi înălţatul împărat şi crai numai după aceea au lăsat de bună şi au întărít hotărârea aceasta, aşa şi aicea de la obştească adunare au venit şi purcede această concesie şi nice aicea nu ne indoim despre aceea că domnul şi craiul nostru o va lua de bine şi va întări legea despre aceasta sunătoare, care lege obştească adunare, gătindu-o, o au şi trimis-o Înălţiii sale şi care să o ştie să şi trimită în toate părţile.

2°. În Ţara Ungurească, afară de iertarea robotelor şi zeciuelilor, pentru binele şi folosul foştilor până acuma iobagi şi jeleri, ţara şi alte legi folosítoare au gătit şi craiul le-au întărit. Acolo s-au adus lege despre aceea că nu numai aceia să plătească dare şi să poarte greutăţile de obşte cari şi până acuma le-au purtat, ci asemenea să plătească şi domnii şi nobilimea pentru moşiile sale apotrivit, şi şi ei să fie cu ajutor în purtarea greutăţilor şi lucrărilor de obşte. Ca tisturile de varmeghie[3] şi deputaţii obşteştii adunări nu numai prin nobilime să fie aleşi, dar şi foştii până acuma iobagi să aibă cuvânt la aceasta. Şi obştească adunare de aicea au adus legi despre aceea că în alegerea deputaţilor a obşteştii adunări şi care nu sunt nemeşi să aibă glas (votum) şi la obştească adunare care acuma de curând se va ţinea în Pest ; deputaţii întru acest chip se vor alege. Aceea cum că de acuma înainte nemeşii întru o formă cu ceia cari nu sunt nemeşii să poarte greutătile ţării încă s-au hotărât prin obştească adunare şi şi despre aceasta s-au trimis un proiect de lege Înălţiii sale spre întărire. Afară de aceste, s-au aşternut un proiect de lege înaintea domnului şi craiului nostru despre aceea ca preţul sării în ţara aceasta să nu se redice, ci dimpotrivă, preţul sării cei mărunte, îndată ce va fi cu putinţă, să se scărească[4]. iară fântânile cele sărate[5] obştile fără de nice o pedecă să le poată folosi.

3°. Este de lipsă ca fieştecare să ştie că acum, cu iertarea robotelor şi zeciuelilor, fostul până acuma iobag şi jeler ce au câştigat şi ce este aceea ce au dobândit el în cinste[6]. El au câştigat şi au dobândit în cinste moşia şi pământurile acele iobăgeşti sau jelereşti care le-au avut până acuma. Dar numai aceste le-au căpătat în cinste şi numai aceste sunt adevărat ale lui că, de cumva moşia lui este loc de curte sau pământurile lui de maierşag[7], aceste rămân în proprietatea fostului până acuma domn proprietar şi despre aceste este dator, cine le ţine sau le foloseşte, ca şi până acum a plăti taxe sau zile de lucru sau zeciuieli. Însă despre moşiile şi pământurile acele despre care ar fi îndoială, întrebare, cum că de maiorşag sau de

soarte (iobăgeşti) sunt, comisiile de ministeriumul Înălţiii sale numite vor judeca, prin comisiile acele, ce s-au luat fără de lege: la acela de la care s-au luat se vor da îndărăpt, de cumva s-ar afla cum că moşia sau pământurile cari sunt în mâna până acuma fostului iobag sau jeler, fiind îndoială despre dânsele cui este adevărat loc de curte sau pământuri de maiorşag. Întru acea întâmplare se vor judeca domnului proprietar întru aceeaşi formă, că dacă se va vâji[8] cu acela care le-a ţinut până acuma sau aşa cum le-a ţinut până acuma sau pe lângă altă învoială nouă, rămân în stăpânirea aceluia. De acumva nu se vor putea învoi, le vor lua indărăpt. De aci urmează:

4°. Cum că, precum domnii locurilor, a pământurilor de maiorşag, a fânaţelor, râturilor[9], a viilor şi a gredinilor sunt adevăraţi moşteni şi proprietari, tocma aşa este moştean fostul până acum iobagiu şi jeler a tot felul de pământuri iobăgeşti, a cărora fostele până acuma robote şi zeciueli încetând, lui i se cinstesc[10].

5°. Fostul până acum jeler sau iobag pământurile cari până acuma au fost jelereşti sau iobăgeşti, iar acuma sunt ale lui, le poate folosi precum lui îi place şi le poate vinde cui va vrea. Şi tocma aşa nu-l poate împedeca pe dânsul în folosirea acelora, precum nice pe fostul până acuma domnul său pământesc nimene în biruinţă şi folosurile pământurilor, pădurilor, păşunilor şi celelalte ale sale de maiorşag nu-l poate împedeca. În urmare:

6°. Proprietatea fieteştecăriua fiind sfântă şi nevătămată, precum pământurile de maiorşag a domnilor proprietari prin foştii până acuma iobagi sau jeleri sau ori prin cine altul de la dânşii nu se pot lua, aşa nice pământurile iobagilor nu se pot lua prin foştii până acuma domni proprietari, nice prin altul cineva. Afară de aceasta, încă din nevătămarea proprietăţii şi a biruinţii urmează cum că nice acele pământuri cari sunt supt îndoială nu este slobod numai de capul său nimănui a le cuprinde fără de judecata judecătorilor, fiindcă nimene nu-şi poate fi sieşi judecător, şi cine are drept tocma aşa de curând se va numi, precum este de lămurit dreptul său către acele pământuri.

7°. În urmarea acestora, în numele înălţatului împărat şi crai a toate ţării, aspru se opreşte orice fel de cuprindere volnică şi silnică. Şi de cumva fostul până acuma iobagiu sau jeler, de la domnul proprietar sau de la oricine altul, sau domnul pământesc de la fostul până acuma al său iobagiu sau jeler ori subt ce pretext, din bună voinţa lui fără de judecata judecătorilor, de capul seu, ori ce ar cuprinde sau ar îndrăzni pe dânsul a-l împedeca în folosirea acelora ce acuma stăpâneşte, fără de nice o deschilinire a persoanelor aspru se va pedepsi.

8°. După tâlcuirea acestora, obştească adunare şi Crăiescul Gubernium cere darul preamarelui Dumnezeu peste toţi cari, după cele mai din sus scrise, prin aceasta se slobozesc şi cu proprietate se cinstesc.

9°. Dar darul acesta numai aşa se va pogorî peste noii cetăţeni, foşti până acuma iobagi şi jeleri, dacă mai nainte de toate către aceia de la cari vine facerea aceasta de bine, cari cu simţicioasă jertfire o au făcut-o, adeca către foştii săi domni

pământeşti precum şi către înaltul împărat şi crai Ferdinand al V, care facerea aceasta de bine o va aproba şi legea despre aceasta sunătoare o va întări, cu mulţămită şi cu inima bună se vor arăta, pentru că pe nemulţămitorul Dumnezeu nu-l va binecuvânta, iară mulţămirea către Dumnezeu şi către oameni este lucru plăcut înaintea lui Dumnezeu.

10°. Mai încolo, numai aşa puteţi, noilor cetăţeni[11], întru aceasta a voastră nouă stare, avea nădejde de darul lui Dumnezeu, dacă bine veţi înţelege şi nu veţi tâlcui întru alta parte lucrurile şi cuvintele acele frumoase, despre carii de un dărab[12] de vreme atâtea aţi auzit, întru a cărora nume vă pune ţara în starea aceasta nouă, precum sunt: slobozenia (libertatea), asemănătatea în drepturi (egalitatea) şi frăţietatea. Cuvintele aceste fieştecare le pomineşte, dar mulţi nu le înţeleg sau într-altă parte le tâlcuiesc. Aşa dară să ştiţi:

11°. Cum că aceea că sunteţi slobozi nicedecât nu însemnează cum că de aici înainte puteţi face orice şi cum că de la nimene nu trebuiţi a atârna. De cumva ar fi slobod fieştecăruia a face ce va vrea, nimene nu ar fi în pace, nice în privinţa persoanii, nice în privinţa averilor sale, ori om pe altul l-ar bate, l-ar putea ucide şi i-ar lua averile şi moşiile lui. Adevărata slobozie stă întru aceea că omul în securitate să stăpânească şi după placul lui să poate folosi aceea ce are. Şi aceasta numai aşa se poate întâmpla, dacă legea împotriva întărâtătorilor (aţâţătorilor, vrăjbitorilor) ne va apăra. Aşadară, către legi şi către crai, întru a cui nume se împlinesc legile şi care este apărătoriul şi scutitoriul legilor, trebuie să fie fieştecare cu toată ascultarea, bogatul aşa ca şi săracul, domnul cel mare aşa ca şi omul de rând. Şi numai cu aseminea cinstire a legilor şi pe lângă atârnarea de la tistiile[13] noastre cele legitime poate fi omul adevărat slobod, adeca neatârnător de la placul şi puterea cuiva. Să ştiţi cum că adevărata slobozenie stă mai încolo întru aceea:

12°. Cum că, precum fieştecine după placul său îşi poate cârmui moşia şi averile sale, aşa să-şi ocârmuiască timpul precum şi puterile sale cele sufleteşti şi trupeşti, ca aceste, fără de pagubă altora, după voinţa sa să le folosească şi dintru acele nimene să nu poate scări nimica cu sila sau după placul său. Nu d-amintrelea slobozenia stă întru aceea ca nimene să nu fie oprit ori de la ce meserie (meşteşug) modru de a-şi ţinea viaţa, care este de omenie şi după legi slobod, precum nice de la purtarea deregătoriei de care ar fi harnic, şi să fie slobod unuia ca şi altuia a se procopsi, şi, după puteri, soartea sa pe cale dreaptă a şi-o îmbunătăţi. Mai pre urmă, din slobozenia cea adevărată urmează şi aceea că drepturile cetăţeneşti, prin legi hotărâte, fieştecare slobod să le poată folosi. Aşa, pentru pildă, cu votumul său (glăsuirea) să se poată întru aceea a se împărtăşi cum că despre partea comitatului (varmeghiei) sau scaunului[14] cine să se aleagă de deputaţi în obştească adunare, unde să alcătuiesc legile şi că cine să se împărtăşască în alegerea tisturilor de comitat, scaun sau oraşelor, precum şi a maimarilor satelor. În urmarea acestora, omul şi cetăţeanul slobod nu este şi nice nu poate fi supus silei sau placului oarecăruia, dar este şi trebuie să fie supus legilor şi legiuiţilor săi prepuşi (tisturile);

şi care greşeşte împotriva lui Dumnezeu sau împotriva legilor ţării şi nu ascultă de prepuşii (tisturile) cei după lege puşi, acela cu atăta mai de mare pedepse este vrednic, fiindcă legea l-au dăruit pre dânsul cu slobozenie, dară el pe aceea nu o au preţuit, ba încă spre paguba altora o au întrebuinţat.

13°. Egalitatea (asemânătatea în drepturi) încă bine trebue să o înţelegem, fiindcă şi aceasta mulţi o înţeleg întru altă parte. Egalitatea, asemânătatea, nu stă întru aceea ca moşiile şi averile oamenilor să fie într-o formă, că precum Dumnezeu nu au zidit pre oameni cu asemenea mărime, formă şi tărie a trupului, aşa şi din moşii, averi, unuia i-au dăruit mai mult, altuia mai puţin. Şi ce au împărţit Dumnezeu din mila sa fieştecui şi ce şi-au câştigat cineva după hărnicia şi osteneala sa, nu pre cale nedreaptă, acela este sfânt şi nevătămat a lui, la aceea nu este slobod nimănui a se întinde, aceea a o vătăma este păcat şi păcatul îl pedepseşte Dumnezeu şi legea. Moşiile şi averile între oameni şi pentru aceea nu pot fi într-o formă, fiindcă oamenii foarte deschilinându-se[15] între sine, cel slab, pentru pildă, puţin, iar cel tare cu mult mai mult poate lucra, cel leneş puţin iar strădalnicul mult se osteneşte, şi aşa unul puţin iară altul mult agoniseşte şi agonisala aceasta prăpăditul o prăpădeşte, iar gazda ce bună o grijeşte şi o înmulţeşte. Care învaţă mai mult decât altul, care este mai bun meserariu (mester) decât ortacul său şi care cu mai mare strădanie şi cu multă hărnicie şi echitetate îşi poartă meseria, negoţitoria sau economia sa, cu mult mai avut va fi decât cel netrebnic şi nemuncitor. Aşa, pentru pildă, dacă astăzi dintre o sută sau o mie de oameni nu ar avea unul mai multe locuri, dobitoace, sau bani decât altul, îndată după doă sau trei luni de zile, cu atâta mai vârtos după vro doi ani, unu după mintea, strădania sau norocul său cu mult mai mult ar avea decât altul, şi până când cel uşor la minte şi prăpăditul de toate s-ar lipsi, până atunci strădalnicul şi înţeleptul multe ş-ar agonisi. Aşadară, nu întru aceea stă egalitatea, asemânătatea, cum că unul atâtea averi să aibă câte şi altul, fiindcă aceasta este cu neputinţă şi fiindcă de la nime nu se poate lua ce este a lui, dară întru aceea stă adevărata egalitate, asemânătate, ca oamenii să aibă asemenia drepturi, fără de deschilinirea limbii care o vorbesc, a religii care-o mărturisesc şi a neamului de care se ţin. Despre altă parte, ca întru o formă să fie ascultători de legi şi deregători după lege puşi, să fie datori a plăti dare puterilor şi averilor sale amăsurată şi lucrurile obştii a le împlini, fiindcă fără de datul dării şi purtarea greutăţilor ţara nu poate sta: din dare se împlenesc cheltuielele ţării, precum plata tisturilor, ţinutul cătanelor şi multe altele; prin lucrurile de obşte să gătesc mai cu samă drumurile cari neapărat sunt de lipsă şi toate aceste pentru binele de obşte se întâmplă.

Drept aceea, dreptatea pofteşte ca fieştecare cetăţean a toatei ţări întru o formă să poarte greutăţile aceste, dară firește fieştecare după puterile sale: care are mai mult să dea mai mult, care are mai puţin să şi deie. De egalitate se ţine, mai încolo, şi aceea ca fieştecare înaintea legilor să fie într-o formă, pentru pildă ca pentru o asemenea greşală asemenea pedepse să sufere bogatul ca şi săracul. Şi de cumva

este cineva vrednic de deregătorie sau altă răsplătire, aseminea să o poată aceea dobândi fieştecine, ori de ce năţiune sau neam să se ţie.

14°. Din slobozenie şi asemânătate (egalitate) izvorăşte frăţietatea. Fără de aceasta celelalte două n-au preţ, dar nice nu pot exista. Frăţietatea stă întru aceea că unii pre alţii să ne iubim, pentru că cu toţi fiii lui Dumnezeu fiind a patriei acesteia cetăţeni slobozi, cu asemenea drepturi, supt aceleaşi însărcinări şi datorii, ori ce limbă să vorbim, ori ce relege[16] să mărturisim, ca fraţii trebuie să ne socotim unii pre alţii. Aşadară, din frăţietatea aceasta urmeze ca unul pre altul să ne iubim, să ne preţuim şi să ne apărăm. Aşa este unguri, români, secui, saşi şi armeni, toţi suntem fraţi şi dulcea noastră maică este patria. Aceasta a noastră dulce maică este marea Ţară Ungurească cu Transilvania (Ardealul) împreunată şi puternicul acestii ţări crai şi împărat Înălţia sa Ferdinand al V-lea nimenui n-au dat pentru aceea obligaţii (legături) şi datorinţe pentru că este ungur, român, secui sau sas, şi aşa este, nimene nu stăpâneşte slobozenea şi drepturile ei şi nu împlineşte datorinţele sale ca unul ca acela care vorbeşte aceasta sau alta limbă sau este născut dintru acesta sau alt sânge sau că se ţine de cutare relege, dară fieştecare aşa stăpâneşte slobozenie şi drepturi ca cetăţean slobod aceiaşi ţări şi ca credincios supus al aceluiaşi craiu.

Şi ca pe unii ca aceia să ne binecuvânteze Domnul cerurilor şi ca unii ca aceştia să dăm şi să ne iubim unii pre alţii.

S-au dat din şedinţa Cezaro-Crăiescului Guberniu, în 17 zile a lunii lui iunie a anului 1848, în Cluş ţinută[17].

Gróf Teleki Jósef m. p.,
Gubernator.

Biró Jósef m.p.,
Secretarius[18].

Imprimat. Arh. St. Budapesta. Fond. G. P., nr. 7787/nr.282–1848. Traducerea manifestului din limba maghiară în cea română aparţine lui Ioan Bob (Bab János), traducătorul oficial al Guberniului. Vezi şi *Copia* de la Bibl. Acad. Române, ms. rom., nr. 971, fila 247. Foto nr. 4453–4455/1848; 11680–11682/1848 şi 30881–30890/1848 şi 30875–30877; vezi Arh. Muzeului Bruckenthal, VI, f.a.II.15.

[1] Corpurile legiuitoare ale Transilvaniei, numite în epocă Dietă.
[2] Prescurtare de la formula „Kaiserliche Königliche", *cezaro-crăiesc.*
[3] Comitat, corespondentul judeţului de astăzi.
[4] Să coboare, să scadă.
[5] Mofetele de sare, lichidă sau cristalizată, frecvente şi astăzi în zona salinară din centrul Transilvaniei (Turda, Cojocna etc.).
[6] În cinste = pe gratis (ardelenism).
[7] Maierşag: moşia pe care era aşezată curtea rurală a proprietarului feudal, numită în ardeal *alodiu* sau *pământ alodial.* Iobagii îşi aveau satele şi hotarele pe aşa numitul *pământ urbarial,* după legile de atunci tot proprietate a nobilului. Numai acesta din urmă au format obiectul eliberării de iobăgie.

[8] Potrivi (ard. vechi).

[9] Cuvântul se repetă: *rât* (<magh. *rét*) înseamnă tot *fânaț*, loc de pășune vâlcea.

[10] Adică i se cuvin.

[11] Noii cetățeni sunt iobagii împroprietăriți, care în vechile constituții ale Ardealului nu figurau între "stările" țării, adică între cetățeni cu drepturi civile.

[12] Bucată (< magh. *darab*).

[13] Funcționari ai regimului unguresc.

[14] Scaunele erau formațiunile teritoriale săsești și secuiești cu un anumit grad de autonomie locală în cadrul Transilvaniei.

[15] Deosebindu-se.

[16] Formă veche, savantă, pentru *religie*.

[17] Vezi vol. VI, doc. 63.

[18] Textul românesc a fost elaborat de la început în această limbă și are regim de document original. El trebuie deosebit de traducerile actuale după documentele maghiare sau germane. Retușările minime pe care le-am operat în text, în spiritul normelor de transcriere în vigoare, nu îi schimbă savoarea veche, cu iz popular, pe care traducătorul din maghiară, contemporan evenimentelor de la 1848, Ioan Bob, i-a imprimat-o pentru a fi înțeles de locuitorii satelor, beneficiarii legii de desființare a iobăgiei.

2

Cluj, 17 iunie 1848.

Ő Császári s Apostoli Kir. Felsége, Erdély Nagy Fejedelme és Székelyek Ispánja, Legkegyelmesebb Urunk nevében.
Nemes Háromszék rendeinek

Az úrbéri viszonyok megszüntetése iránt folyó hó 7-én 7237 urb. 243 szám alatt kelt kormányszéki rendeletnél fogva köröztetni ígért kimerítő nyilvánítás fennebbi rendeletre hivatkozólag elegendő számú példányokban oly végett küldetik át ezen Nemes Széknek: hogy azokat mind a volt birtokosok, mind a volt úrbéresek között kiosztatván, tartalmát saját kebeléből kiküldendő legnépszerűbb egyének által helységenként megmagyaráztatni el ne mellőzze.

Az Erdély Nagy Fejedelemség és kir. Főkormányszék 1848. Kolosvárt Junius 17-én tartott üléséből

Gróf Teleki Jósef
Bertleff Mihály

În numele prea milostivului nostru Domn, Majestății sale imperiale apostolice regale, marelui Principe al Transilvaniei și comitele al secuilor.
Nobilelor Ordine ale scaunului Trei Scaune

Conform ordinului scaunului gubernial, nr. 7237 urbarial 243, din ziua de 7 luna curentă circularele explicative, promise privind desființarea raporturilor urbariale, vor fi trimise în număr suficient acestui nobil scaun, pentru a fi împărțite

atât între foștii proprietari, cât și între foștii urbariali. Conținutul va fi explicat în fiecare loc de către cele mai populare persoane, alese din localitățile respective.

Din ședința scaunului gubernial al marelui principat al Transilvaniei, ținută la Cluj, la 17 iunie 1848.

Contele Teleki József
Bertleff Mihály

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Arh. Scaunului. Trei Scaune. Foto: 8.2578.258/1848.

3

Cluj, 17 iunie 1848

Tisztelt Országos Bizottmány![1]

Az úrbéri viszonyok megszüntével a haszonbéri kötésekből folyólag több oly kérdések keletkezvén, melyeket törvény hiánnyában helyesen megoldani nem lehet, azonban pedig több példák tanusítván, hogy némely lelketlen haszonbérlők a birtok viszonyban bekövetkezett változást a tulajdonosok szándékos megkárosítására felhasználni nem átalják, a tisztelt ministeriumot mái napról megkértük: hogy ezen tárgy sürgetőségéhez képest egy célszerű törvény alkottatását eszközölni méltóztassék, mire nézve a tisztelt Bizottmány pártolását is ezennel felkérjük.

Kolos megye képviselő állandó Bizottmányából Kolosvárt junius 17-én 1848.

Matskási Pál
Fő Ispán
Nagy Elek
Főjegyző

Stimate Comitet național![1]

Odată cu desființarea relațiilor urbariale, din contractele de arendare au apărut tot mai multe probleme care nu pot fi rezolvate corect în lipsa unei legi. Mai multe exemple dovedesc că unii arendași, lipsiți de suflet, nu se dau în lături de a folosi intenționat schimbarea produsă în raporturile domeniale, împotriva proprietarilor. De aceea astăzi am rugat stimatul guvern să mijlocească o lege eficientă, conform urgenței acestei probleme; în acest sens am cerut și sprijinul onoratului comitet.

Din comitetul reprezentativ permanent al comitatului Cluj, la Cluj, 17 iunie 1848.

Matskási Pál
Comite suprem
Nagy Elek
Prim notar

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. Primăriei municipiului Cluj. Actele Comisiei uniunii din 1848.

[1] Comitet pe ţară = guvern.

4

Pesta, 17 iunie 1848

Staffer József nádori irodaigazgató Úrhoz

Az erdélyi főhadikormányzónak ide visszacsatolt levelére ministerelnök Ur Nádor Ő Fensége által azt véli válaszolandónak: hogy a ministeriumboz nagyrészt eltérő tudósítások érkezvén Erdélyből, a ministerium az ezen tudósításokban érintett körülményeknek bővebb kifejtését néhány nap még bevárni, aztán egy királyi teljes hatalmú biztosnak Erdélybe küldetését, látta szükségesnek.

Pest, junius 17n 1848

Jászay Pál

Miniszterelnöki titoknok

Către D-l Staffer József, directorul biroului palatinului

La scrisoarea comandantului suprem din Transilvania, anexată aici, d-l prim-ministru, prin excelenţa sa palatinul, consideră oportun a răspunde: întrucât de acolo au sosit ştiri contradictorii, Guvernul a considerat oportun să aştepte câteva zile în vederea clarificării exacte a situaţiei. Abia după aceea va trimite în Transilvania un comisar regal plenipotenţiar.

Pesta, 17 iunie 1848.

Jászai Pál

Secretarul primului ministru

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Archivum Regnicolare. István főherceg nádori levéltára. Miniszteri 1848, nr. 1461. Foto: 12428–12429.

5

Budapesta, 17 iunie 1848

B. Apor Lázár úrnak, az erdélyi kanczellária helyettes elnökének

Magyar- és Erdélyországnak egyesítése iránt az erdélyi országgyűlésen alkotott törvény ő felsége koronás királyunk által Innsbruckban f. évi junius 10-én kegyelmesen szentesíttetvén, és ekképen a két ország, a két törvényhozás, a két

végrehajtó hatalom eggyéolvadván s különösen a most említett törvénynek 3-ik §-a szerint az udvari kanczellária megszüntettetvén:

Ennélfogva önnek ezennel meghagyom, hogy e rendeletem vételével munkálkodását az udvari kanczellária azonnal szüntesse meg. És egyrészről sietvén a már bevégzettek elküldözésével, másrészről a be nem végzetteket azon osztályozás szerint tegye át az illető magyar miniszterekhez, a mint a közhírré tett rendeletekhez képest a tárgyak osztályozása a miniszterium által megállapíttatott.

Ezen rendelet végrehajtásának eszközlésével a külügyminiszter távollétében Pulszky Ferencz álladalmi titkár mai napról különösen megbizatván.- Budapest, junius 17-én 1848. István nádor királyi helytartó.- Szemere Bertalan, belügyminiszter.

Către d-l baron Apor Lázár, locţiitorul preşedintelui cancelariei transilvănene

Legea privind uniunea Ungariei şi Transilvaniei, adoptată la Dieta ardeleană, a fost sancţionată de către maiestatea sa, regele nostru încoronat, la Innsbruck, în 10 iunie a.c. Astfel, cele două ţări, cele două legislaţii, cele două puteri executive se vor contopi. În consecinţă, conform § 3 al legii amintite, Cancelaria aulică va fi desfiinţată.

Drept urmare, vă anunţ că, odată cu primirea acestui ordin al meu, Cancelaria aulică va înceta imediat orice activitate. Să vă grăbiţi a-i trimite pe cei ce şi-au încheiat activitatea, iar pe cei care nu şi-au terminat-o să îi transferaţi conform clasificării, la ministerele maghiare corespunzătoare, după normele stabilite de ele în sensul legilor făcute publice.

În absenţa ministrului de externe, cu executarea acestui ordin este însărcinat special secretarul de stat Pulszky Ferencz.- Budapesta, 17 iunie 1848.

Palatinul Ştefan, locţiitor regal. Szemere Bertalan, ministru de interne.

Publicat: Pap Dénes: *Okmánytár*. p. 217.

6

Budapesta, 17 iunie 1848.

Báró Perényi Zsigmond királyi biztos Úrnak!

Miután Istennek hála Erdélynek magyarországgali egyesülése Ő Felsége által is már sanctionálva van, mind általában, mind különösen a mostani kincstári körülményeknél fogva szoros kötelességemnek tartom arról gondoskodni, hogy a statusnak erdélyi jövedelmei minden idegen avatkozásoktól megóvassanak,

valamint másodra arról is, hogy az ottani szükségletről kellő ellátás történjék, annál fogva királyi Biztos Urat felszólítom a következőkre:

1-ör Méltóztassék erdélyi kincstárnok úrral magát értekezésbe tenni, s vele az iránt intézkedni, hogy a mi arany és ezüst készlet, vagy más nemű készpénz akár az ottani bányák részéről, akár más kincstári jövedelmekből a be vett szokás szerént most Bécsbe lett volna küldendő, az, a mennyiben az ottani költségek fedezésére szükséges nem volna, rögtön Budára szállíttassék, ide szállíttassék különösen a károlyfejérvári pénzverő házban találtató arany és ezüstpénz még azon esetre is, ha azoknak érték öszvegére az ottani költségek végett szükség lenne, minthogy egy és két forintos magyar bankjegyek kibocsátásával épen most foglalatoskodván, ezen kibocsátás alapjául minden arany és ezüst készleteinket igénybe venni kényteleníttetünk. A mennyiben az ottani költségek fedezése ezen arany s ezüst készletek értékét nem nélkülözhetné, helyettök a kimutatandó szükség szerént bankjegyeket fogván kiszolgáltatni.

2-or az erdélyi kincstárnak minden hivatalnokai az alkotmány iránti hűségre s törvény iránti engedelmességre megeskedtetvén, oda utasíttassanak, hogy minden kül kormánnyal s hatóssággali érintkezésüket azonnal megszüntetve, mindazon tárgyakra nézve, a melyek eránt az előtt a bécsi imperialis kamarához történtek felterjesztések, azok most egyenesen hozzám küldessenek, s kincstárnok úr legyen szíves a kincstárnak minden tiszteit, a kik az országnak bár mely vagyonát kezelik ezen rendeleteknek épségben megtartása iránt felelősökké tenni; végre.

Minthogy most már a közeledő ország gyűlésen mind a jövedelmek kimutatásának, mind az országos költségvetésnek Erdélyre nézve is meg kell történni, eszközölje Országos Biztos Úr, hogy azon előleges kimutatás, melly 1848-49. évre az ottani kincstár által már kétségtelenül a bécsi imperiális kamara számára elkészíttetett, minden hozzátartozó speciális kimutatásokkal egyetemben, minél hamarabb hozzám felterjesztessenek, Országos Biztos Úr pedig az erdélyi kincstárnokkal egyetértőleg legyen szíves engem mihamarébb arról felvilágosítani, hogy a már szentesített unio következtében az erdélyi kincstár által fedezendő költségek mennyiben fogynak vagy mennyiben szaporodnak? Fedezendi-e az ez évi hátralevő jövedelem az erdélyi költségeket, vagy marad-e még valami felesleges is? Kérvén nevezetesen törvényhatóságonkénti individuális kimutatását mindazon költségeknek, melyeket Magyarországon a törvényhatóságok házi pénztárai, amott pedig a királyi kincstár szokott fedezni: s végre kérje Országos Biztos Ur az erdélyi kincstárnok urat, legyen irántam azon szívességgel, értesítsen az ottani kincstári kezelés mind azon észleteiről, miknek ismeretére szükségem van, miszerint az előfordulandó körülményekben az eddigi rendszer iránt magamat tájékozhassam, és ha ez másképen nem történhetnék, legyen szíves az országi kincstár költségén két biztos egyént értekezés végett hozzám felküldeni.

Budapest, Június 17-én 1848. A pénzügyi Minister.
Kossuth Lajos maga kezével.

Domnului comisar regesc, baronului Perényi Zsigmond

Acum – slavă Domnului! – uniunea Ardealului cu Ungaria a fost sancționată și de către maiestatea sa. Ținând în mod aparte cont de starea actuală a finanțelor publice, iau în considerare ca o severă îndatorire, mai întâi să veghez ca veniturile din Transilvania ale statului să fie ocrotite de orice imixtiune străină, iar în al doilea rând să se întreprindă măsuri pentru împlinirea nevoilor de acolo. În acest sens, domnule comisar regesc, vă atenționez asupra următoarelor:

1. Să binevoiți a vă pune în coînțelegere cu domnul trezorier al Transilvaniei și cu el împreună să luați măsuri ca toate rezervele de aur și argint sau orice alte sume de bani lichizi, de la minele de acolo sau din alte venituri ale Tezaurariatului, ce trebuiau trimise după obiceiul de până acum la Viena, în cazul în care nu sunt necesare pentru acoperirea cheltuielilor locale, să fie expediate imediat la Buda; să fie transferate aici mai cu seamă monedele de aur și argint care s-ar putea afla la monetăria din Alba Iulia, chiar dacă suma lor ar fi de lipsă pentru acoperirea nevoilor de acolo; aceasta fiindcă, ocupându-ne acum cu emiterea bancnotelor ungurești de unu și doi forinți, suntem nevoiți să luăm în calcul întreaga rezervă de aur și argint; în măsura în care acoperirea obligațiilor locale nu face absolut indispensabilă atingerea acestor rezerve de aur și argint, în locul lor, după necesități bine dovedite, veți începe să plătiți în bancnote.

2. Toți funcționarii tezaurariali din Transilvania, după ce vor depune jurământ de credință față de constituție și de supunere față de legile noastre, să fie îndrumați a-și întrerupe imediat relațiile cu orice guvern sau putere străină; de aici înainte toate problemele privind activitatea lor, care până acum le raportau trezoreriei imperiale, să mi le trimită mie direct aici; domnul trezorier să aibă grijă a-i face răspunzători de executarea acestui ordin pe toți funcționarii Tezaurariatului, indiferent ce parte a avutului public o au în gestiune.

În fine, dat fiind faptul că la apropiata dietă a țării, în raportul privind veniturile și cheltuielile va fi luată în calcul și Transilvania, veți avea grijă, domnule comisar, ca proiectul de buget pe anii 1848–1849, pe care Tezaurariatul de acolo l-a pregătit fără îndoială pe seama trezoreriei imperiale din Viena, să-mi fie trimis mie cât mai repede, împreună cu toate tabelele anexe care țin de acesta. În coînțelegere cu trezorierul Transilvaniei, veți binevoi, domnule comisar, a mă informa în ce măsură cheltuielile de acoperit prin Tezaurariatul Transilvaniei vor scădea sau vor crește, ca urmare a uniunii, sancționată deja și de împărat? Vor putea acoperi veniturile restante ale acestui an cheltuielile Transilvaniei sau va mai rămâne încă și ceva pe deasupra? Veți cere nominal fiecărei jurisdicții să arate specificat orice tip de cheltuială care în Ungaria se acoperă de către Ministerul de Finanțe, iar acolo de către Tezaurariatul crăesc. În sfârșit, domnule comisar, vă rog să fiți amabil a cere trezorierului Transilvaniei să binevoiască a-mi furniza toate datele legate de activitatea Tezaurariatului, de care am nevoie pentru a cunoaște organizarea de până acum, ca să mă pot orienta în noile situații ce pot surveni. Iar dacă acest lucru nu se

poate altfel, atunci să binevoiască a trimite aici, pe cheltuieala Tezaurariatului, două persoane de încredere care să mă informeze.

Budapesta, 17 iunie 1848 Ministrul de finanțe
Kossuth Lajos, cu mână proprie

Copie. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Erdélyi Kincstartóság. Elnöki 1042/1848.
Publicat: Kossuth Lajos: *Összes munkái* XII., p.275–276.

7

Cluj, 17 iunie 1848

Ő Császári s Apostoli Királyi Felsége, Erdély Nagy Fejedelme
és Székelyek Ispánja, legkegyelmesebb Urunk nevében

Az Abrudbányai környékben mutatkozó mozgalmok
kinyomozására rendelt Biztosoknak

Abrudbányai, Vidrai, Topánfalvi, Kerpenyesi, Bucsumi, és több lelkészek és némely azon környékbeli lakosok aláírása alatt ide béadott kérlevél, melyben előadatik, miként azon ide tett feljelentés, mintha a környékbeli havasi oláh ajkú nép kitörésre készülve, általuk a köz csend, személy – és vagyon bátorság veszélyeztetnék, alaptalan réáfogás lenne, s ennélfogva a türelmet és mérsékleteséget kitüntetett nép jellemének ismeretéből a csend és rend meg nem bontásáról kezeskedve oda katonaságot nem szállíttatni s a méltatlan vádoskodókat megbüntetettni kérik, eredetileg ide mellékelve a végett közöltetik ezen Bizotmánnyal, hogy mivel ezen kérelemben tett előadás a Bizottmánynak folyó hó 14[kérő] felküldött tudósításával nem egyeztethető, ez iránt ide tökéletes felvilágosítást tegyen.

Az erdélyi Nagy Fejedelemség Királyi Fő Kormányszékének Kolosvárt 1848ban. Június 17én tartott üléséből[1].

Gróf Teleki Josef
Bertleff Mihály
Titoknok

În numele maiestății sale regești apostolice, mare principe al Transilvaniei și șpan al secuilor, domnitorul nostru milostiv
Către comisarii detașați la Abrud și împrejurimi
pentru investigarea mișcărilor apărute

În cererea înaintată aici și semnată de către preoții din Abrud, Vidra, Câmpeni, Cărpiniș, Bucium și alții, precum și de către unii locuitori din acea zonă, se arată că

ar fi o calomnie fără temei denunțul înaintat, potrivit căruia românii din munții înconjurători se pregătesc de răscoală și prin aceasta s-ar periclita liniștea publică și siguranța persoanei și averii. Ca atare, cunoscând răbdarea și moderația ce caracterizează virtutea poporului, ei garantează că liniștea și ordinea nu vor fi tulburate. Ei cer să nu se aducă acolo armată și să fie pedepsiți acuzatorii nedemni. Se aduce la cunoștință acestei comisii cererea anexată aici în original; prezentarea expusă în ea nu corespunde cu raportul comisiei înaintat la 14 a lunii curente. Să ni se lămurească întrutotul cazul.

Din adunarea înălțatului scaun gubernial regesc al marelui principat al Transilvaniei, ținută la 17 iunie 1848, la Cluj[1].

Contele Teleki József
Bertleff Mihály, secretar

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848.

[1] O informație identică, având aceeași dată, a fost trimisă pe numele celor trei membri ai comisiei guberniale.

8

Cluj, 17 iunie 1848

Kozma Pál tanácsos és korm. biztosnak

Előttem még megfoghatatlan okból avagy kétfelölről is vett biztosítás ellenére közbejött valamelly vétségből az Abrudbányára rendelt katonaság, mint most kedvetlenül értettem, még nem ment ki, hanem bizonyossá teszem méltóságodat, hogy 200 főből álló katonaság most már indulóban van.

Kolosvárt 17ik jun. 1848.

Către Kozma Pál, consilier și comisar al scaunului gubernial

Dintr-un motiv încă de neînțeles pentru mine, sau pe care l-am înțeles nu prea bucuros, în ciuda asigurărilor primite din ambele părți, din cauza unei omisiuni, armata ce trebuia să pornească spre Abrud încă nu a plecat; o asigur însă pe domnia voastră, că o unitate formată din 200 de ostași este deja gata de marș.

Cluj, 17 iunie 1848.

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1580 E /1848. Foto: 25649–25650.

9

Cluj, 17 iunie 1848

Nagy Méltóságu gróf Császári Királyi kamarás,
Királyi Főkormányzó Ur !
Kegyelmes Urunk !

Az ezen megyei alsó kerületbeli velkéri eseményekről, úgy a felső kerület gyalui járásában elterjedt nyugtalanító hírekről az illetők által tegnapról tett hivatalos tudósításokat oly végett terjesztjük fel: hogy a Szebenben működött törvénytelen oláh Comite lázzasztásait illetőleg ezek is adatul szükség szerint felhasználtathassanak.

Egyébaránt egyúttal alázatoson tudatni kívánjuk nagyméltóságoddal, miszerint mái napról a Velkéren működő biztosságnak meghagytuk, hogy köz igazgatás hatósága ellen elkövetett hasonló merények meg zabolázásában alkudozásoknak s engedékenységnek helye nem lehetvén, mind a történteket az iránt vezetendő jegyzőkönyv vitele mellett a legszorosabban kinyomozván, mind pedig az Oláh Comite lázasztó irata terjesztése körülményeinek utána járván a merény főnökeit fogassa el, a kevésbbé bűnösöket pedig kellően büntesse meg. Melly eljárást annyival szükségesebbnek láttuk, mivel a hasonló lázongás jelei már több helyeken is mutatkozni kezdtek.

Továbbá a gyalui járási szolgabírónak megrendeltük, hogy a nép megnyugtatására a szükséges felvilágosításokat meg tévén, a nyugtalanító hírek terjesztése, úgy a Hideg és Meleg Szamoson történtek körülményeinek töstént járjon utána s tudósítását minél előbb tegye meg.

Melyek után mély tisztelettel vagyunk excellenciádnak alázatos szolgái
Nemes Kolos Megye közcsendi bizotmányából.
Kolosvárt, junius 17kén 1848

Matskási Pál főispán

Prea mărite d-le conte, camerar imperial regal,
D-le guvernator!
Mărite domn !

Vă trimitem informările oficiale făcute ieri de respectivii despre ştirile neliniştitoare răspândite în Răzoare, din partea inferioară a acestui comitat, precum şi din partea de sus, din plasa Gilăului, pentru a putea fi folosite în legătură cu încercările de instigare ale Comitetului românesc ce activează ilegal la Sibiu.

Totodată, dorim să aducem la cunoştinţa domniei voastre că am dat de astăzi dispoziţii comitetului care funcţionează la Răzoare, şi l-am atenţionat că nu există loc pentru târguieli şi îngăduinţă în înfrânarea atentatelor contra autorităţii publice. În plus, i-am indicat ca, pe lângă întocmirea unui proces-verbal despre cele

întâmplate, să cerceteze circumstanţele în care au fost răspândite aceste manifeste atâtătoare ale comitetului, şi să-i aresteze pe şefii atentatului, iar pe cei mai puţin vinovaţi să-i pedepsească corespunzător. Am considerat acest demers cu atât mai oportun, cu cât semne ale unor răzvrătiri asemănătoare s-au arătat în mai multe locuri.

Totodată, am ordonat judelui nobiliar al plăşii Gilău ca, dând lămuririle necesare liniştirii poporului, să investigheze imediat răspândirea zvonurilor neliniştitoare; de asemenea, să cerceteze împrejurările în care s-au întâmplat evenimentele pe Someşul Rece şi cel Cald şi să facă înştiinţarea cât mai grabnic.

Rămânem cu adâncă stimă ai excelenţei voastre servi umili,
Din comitetul pentru siguranţa publică a nobilului comitat Cluj.
Cluj, 17 iunie 1848

Matskási Pál,
comite suprem

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1699E/1848. Foto: 25873–25874.

10

Cluj, 17 iunie 1848

Nemes Kolozs megye Főispánnyának

Kontrás Dumitru, Oltyán Melintye magok és az egész boosi adózó közönség nevében hozzám bé adott kérelmöket, melynél fogva az írt helységben a rend és köz bátorság fen tartása és helyre állítása tekintetéből közelebbrül ki viendő katonai erőt, – mivel bujtogatók helységökben nincsenek égyfelől, és másfelől elöljáróik iránt is engedelmességet ajánlanak – megakadályoztatni kérik, Méltóságodnak eredetileg, záratékával együtt vissza várás mellett oly hozzá adással kívántam átküldetni: hogy az ottani körülmények igénylete szerint a bujtogatókat kézre kerítetvén, ha a szükség kívánandja, a katonai erő segedelmet is fordittsa a rend és bátorság fentartására. Működése eredményéről engem tudósítván.

Kolosvárt Junius 17. 1848.

Către comitele suprem al nobilului comitat Cluj

Cererea lui Dumitru Contraş şi a lui Melinte Oltean, în numele lor şi al contribuabililor din Boj, în care cer retragerea forţei militare detaşată acolo pentru restabilirea ordinii şi siguranţei publice, motivând pe de o parte că în localitatea lor nu sunt instigatori, iar pe de altă parte că se supun autorităţilor, am trimis-o excelenţei voastre, împreună cu anexele. Aştept restituirea lor, cu adăugarea că, în cazul descoperirii agitatorilor, conform cerinţelor situaţiei de acolo, dacă este necesar, să folosiţi şi forţa armată pentru menţinerea ordinii şi siguranţei. Să mă informaţi despre rezultatele intervenţiei dvs.

Cluj, 17 iunie 1848

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1579E/1848. Foto: 25647–25648.

11

Cluj, 17 iunie 1848

Nemes Küküllő megye ig. fő bírájának
Földvári Ferencznek.

Uraságodnak f. hó 14*ről* hozzám tett fel jelentésére, melynél fogva azon megyébe a rend helyre állítása végett rendelt székely szélbeli katonaságot – működése bévégzése után is égy pár hétig, a csend és közbátorság netálán ujjbóli meg zavartatása esetére, azon megyébe tartóztatni kéri – a záratékok vissza rekesztése mellett, vissza írni kívántam, miszerint az írt katonaságnak Ebesfalvára leendő átszállása által, a megye katonai segedelemtől meg fosztva nem lészen, mivel a szükség esetében Ebesfalvárói igen könnyen oda, a hová szükség kívánandja a katonai segedelem rendeltethetik. A katonai erőt annyi felé el szélítve állomásolni nem lévén tanácsos.

Kolosvárt, Junius 17. 1848.

D-lui prim jude diriguitor al nobilului comitat Târnava,
d-l Földvári Ferenc

La raportul domniei voastre din 14 a lunii curente, înaintat mie, îmi cereţi menţinerea în comitat încă pentru câteva săptămâni a detaşamentului unităţii de grăniceri secui, deşi acesta şi-a îndeplinit acolo misiunea. Restituindu-vă anexele, doresc să vă răspund următoarele: chiar dacă unitatea militară secuiască va reveni la Dumbrăveni, comitatul nu va fi lipsit de ea, întrucât, în caz de necesitate, va putea fi detaşată imediat, oriunde va fi nevoie. În rest considerăm că nu ar fi oportun a dispersa forţa armată prin staţionarea ei în mai multe locuri.

Cluj, 17 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr.1583 E/1848. Foto: 25831–25832.

12

Târgu Mureş, 17 iunie 1848

A felséges királyi fő kormány székhez.
Mvásárhelyen 1848-ban junius 17-én.

A csaknem egész Európát elborított mozgalmak, nemes Hazánkat is veszedelemmel fenyegetőleg meglepvén, midőn gyakori eseményekből bizonyos, hogy kissebb nagyobb mértékben – máris több helyen történtek kitörések, de a

méltatlanul telhetetlenkedő és kielégíthetetlen vágyú ingerkedők – káros és eléggé soha meg nem siratható kihágásra vetemülésektől is lehetvén tartani, a jelen körülményeket a személy és vagyon bátorságára nézve oly aggasztóknak és rémítőknek találja tanácsunk, miszerint a csoportos hírek miatt, városunk lakosainak pillanatnyi bátorsága sincsen, a könnyen kiüthető feldulás ellen biztosítva nem vagyunk; mert fegyverünk nincs, a nélkül pedig jelenkorban, igen silány a védelem. Istené a dicsőség, közöttünk feltámadás még ugyan nem esett, de eshetik, mivel már a merényletek jelei mutatkoznak, s azután késő lesz bánkodnunk, hogy tehát bármi kevés részben is a veszedelem ellen óva lehessünk, méjj alázatossággal könyörgünk, méltóztasson a f. Kir. fő kormány szék, a nemes haza több törvényhatóságai példájára, városunknak is – azok ellen, kik törvényhatóságunk kebelében, a személly és vagyon erőszakos megtámadása merényletére vetemülnének, a rögtön büntető törvényszék megtarthatását, kegyelmesen meg engedni, amit annál is inkább kérünk, hogy a szomszéd törvényhatóságoknak v. m. Torda megyének, és Maros Széknek ezen törvényszék tarthatása meglévén engedve a gonosz emberek üldöztetésök esetében, városunkba fogják bé vonni magokat-örökös tisztelettel lévén.

Măritului Guberniu regal

Mişcările care acoperă aproape întreaga Europă au surprins şi nobila noastră patric cu primejdie ameninţătoare. Întâmplări frecvente arată că în măsură mai mare sau mai mică s-au produs excese în mai multe locuri. E de temut să nu se săvârşească delicte păgubitoare deplorabile şi din partea celor ce nu se mai satură şi a agitatorilor cu pofte de nesatisfăcut. Consiliul nostru consideră împrejurările actuale deosebit de îngrijorătoare şi îngrozitoare, din punctul de vedere al securităţii personale şi al averii, fiindcă locuitorii din oraş nu se simt în siguranţă nici pentru o clipă din cauza multelor zvonuri; de altfel, noi nu suntem asiguraţi împotriva devastării ce uşor se poate produce, neavând arme, fără de care apărarea devine foarte slabă în timpul de faţă. Slavă Domnului că la noi nu s-a produs nici o răscoală; dar poate să izbucnească, deoarece de acum se arată simptomele, iar ulterior regretele se vor dovedi tardive. Deci, pentru a fi feriţi în cât de puţină măsură de primejdie, rugăm cu umilinţă să binevoiască înaltul Guberniu, după exemplul mai multor jurisdicţii din nobila noastră patrie, a ne permite preagraţios să înfiinţăm tribunalul statarial împotriva celor ce s-ar încumeta să atace cu violenţă siguranţa persoanei şi averii în oraşul nostru. O cerem aceasta cu atât mai vârtos, cu cât astfel de tribunale s-au aprobat în comitate învecinate, precum în cel al Turzii şi în scaunul Mureşului; răufăcătorii fiind urmăriţi acolo, se vor refugia în oraşul nostru. Rămânem cu veşnică stimă etc.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Mureş (Târgu Mureş). Fond. Arh. scaun Mureş, ms. 1444/1848. Vezi Colecţia Silviu Dragomir nr. 1444/1848.

13

Sibiu, 17 iunie 1848

Hochgeborener Graf,
Hochgebietender Herr Landes Gouverneur!

In Befolgung des mir vorgestern zugekommenen hohen Erlasses vom 11ten d.M. Z. 1494, womit mich Euer Excellenz nach Clausenburg[1] einzuberufen geruhen, hatte sich – zugleich auch in Entsprechung meiner eigenen Absicht – meine Abreise auf Morgen den 18 d.M. festgesetzt, auch bereits meine Vorspann bestellt und meine diesfällige gehorsamste Anzeige vom gestrigen Tage lag eben in Bereitschaft an Euer Excellenz abzugehen, als mich die hiesige Communität und eine grosse Anzahl von Bürgern und Bürgerwehrmänner, mit dem städtischen Wortmann an der Spitze, ganz unerwartet in meiner Wohnung überraschten und im Namen der gesammten Bürgerschaft das Verlangen an mich stellten, die Stadt jetzt nicht zu verlassen, indem sie durch verschiedene Umstände eben veranlasst würden, der Besorgnis Raum zu geben, dass der Friede dieser Stadt, welcher bisher auch in gegenwärtiger bewegter Zeit nie unterbrochen worden, gestört werden könnte, indem nicht nur durch Fremde beabsichtigt würde, morgen unter dem Schutz der hier anwesenden Gubernial Commissäre die ungarische Fahne auszustellen, was das Publicum, in so lange der Unions Artikel von Sr. Majestät nicht bestättigt sei, als eine Höhnung seiner bisherigen Haltung durch Fremde, nicht zugestehen könne, – sondern die erwähnte fremde Commission, welche in doppelter Beziehung anstössig sei, weil dieselbe einerseits auf die Verläumdungen der Klausenburger Partei und der dortigen ungarischen Zeitungen, wegen Untersuchung und Unterdrückung von Meinungsverschiedenheiten bei verschiedenem Nationalinteresse, grade in einer Zeit, wo die Freiheid der Gedanken in Rede und Presse einen so glänzenden Sieg errungen, und wo es sich nicht darum handelt zu unterjochen und zu eroberen, sondern aus freiem Willen zu verlangen, – ausgesendet und ermächtigt sei, wo durchaus keine Ruhestörung vorgefallen, sondern fortwährend die grösste Ordnung geherrscht habe, sogar Militärgewalt anzuwenden; – andererseits die beiden Commissäre in einer Untersuchung, wo es sich um Meinungsverschiedenheit und Anklagen zwischen Nationalitäten handelt, beide der ungarischen Nation angehören, die gesetzliche Ortsgerichtsbarkeit aber von jedem Einflusse in die Untersuchung beseitigt, was für die sächsische Nation umsomehr kränkend sei, da in ungarische Gerichtsbarkeiten nie sächsische Commissäre ausgesendet würden, – daher die Bürger nicht geneigt seien, sich vor der Commission zu stellen.

Ferner bemerkte die Bürgerschaft, dass auch die zur endlichen Einigung der Nation auf das Verlangen mehrerer Kreise einzuberufende Nations Universität meine Gegenwart in Hermannstadt erfordern und endlich konnte ich entnehmen,

dass man die Besorgniss hege, ich werde in Klausenburg ebenso wie die sächsischen Deputirten das Werkzeug dort herrschender Ansichten werden. – Dieses sind beiläufig die Beweggründe, welche die Bürgerschaft veranlassten meine Abreise von Hermannstadt zu verhindern.

Auf den mir gemachten Vortrag fand ich der Bürgerschaft zu erwidern: dass ich mich überzeugt hatte, dass das Gerücht von Aufpflanzung einer Fahne ganz grundlos sei und gewiss wieder von der Partei herrühre, welche bereits wiederholt, jedoch ganz vergeblich versucht hat, durch falsche Gerüchte die Ruhe dieser Stadt, namentlich zwischen der Bürgerwehr und den Militär zu stören; – dieselbe Versicherung geben mir auch die Herrn Commissäre; – die Commission habe meines Wissens die Bestimmung gegen das hier zusammengesetzte wallachische Comité welches seinen Einfluss über das ganze Land ausgedehnt hat, zu untersuchen, übrigens aber sei ich bereit die Commission aufzufordern, für den Fall, wo hiesige Bürger einvernommen werden müssten, auch einen städtischen Commissär zuzuziehen. Die Commissäre selbst seien übrigens solche Männer, die nicht nur im Allgemeinen Achtung verdienten, sondern auch der Mässigung und den Rücksichten der Billigkeit huldigten, daher zu erwarten stehe, dass sie nicht nur meiner Aufforderung entsprechen, sondern auch die Anwendung von Militärgewalt, wenn sie ihnen wirklich zustehe, gewiss vermeiden würden; – ich aber müsste nicht nur der Einberufung Euer Excellenz Folge leisten, sondern wünsche auch selbst in Klausenburg persönlich und mündlich die grundlose Aufregung gegen mich und die Hermannstädter zu beschwichtigen, wie ich es mir auch schuldig sei, diejenigen, welche mich in Zeitungen öffentlich verläumdet haben, zur Verantwortung zu ziehen. – Mit dieser Erklärung verband ich das Verpsrechen, wegen der dem Vorangeschickten gemäss, mit der Commission zu pflegenden Rücksprache, meine Abreise um einen Tag aufschieben zu wollen. – Hiemit wollte sich jedoch die Bürgerschaft nicht zufrieden stellen, versicherte, dass sie meiner Vermittelung bei der Commission jedenfalls bedürfte und verlangte angelegentlich und dringend, dass ich meine Abreise nach Clausenburg auf mehrere Tage hinausschieben möchte, worauf ich denn, in Berücksichtigung des Umstandes, dass ich durch meine Gegenwart die Beseitigung unangenehmer Missverständnisse, welche eine gehässige Partei anzufachen sich hier unablässig bemüht, vielleicht vermitteln könnte, mich gleichsam genöthigt sah, den mir vorgetragenen Wunsch zu gewähren. Euer Excellenz geruhen mich daher zu entschuldigen, wenn ich meine Reise nach Klausenburg, welche ich, sobald es die Umstände gestatten zu bewerkstelligen gedenke, für den Augenblick vertagen muss.

Der mit der vollkommenster Hochachtung zu geharren die Ehre habe
Euer Excellenz

ganz gehorsamster Diener,
Franz Salmen mp.

Hermannstadt den 17. Juni 848.

Ilustre conte şi mărite stăpân guvernator al ţării !

Ca urmare a înaltei decizii din data de 11 luna curentă, nr.1494, primită alaltăieri, prin care excelenţa voastră binevoieşte a mă convoca la Cluj[1], îmi stabilisem, conform propriilor mele intenţii, călătoria pentru data de mâine, 18 iunie. Îmi comandasem cai de poştalion, iar raportul meu pentru ziua de ieri era gata pregătit pentru a fi înmânat excelenţei voastre; dar deodată, comunitatea din localitate şi un mare număr de cetăţeni şi de membri ai gărzii cetăţeneşti, în frunte cu purtătorul de cuvânt al oraşului, m-au surprins în locuinţa mea; cu toţii mi-au cerut, în numele tuturor cetăţenilor, să nu părăsesc momentan localitatea, deoarece erau foarte îngrijoraţi că pacea acestui oraş, până acum nepericlitată de nimic, ar putea fi alterată. Mâine, sub supravegherea comisarilor guberniali prezenţi la faţa locului, nişte venetici ar intenţiona să ridice steagul unguresc; publicul de aici nu va putea fi de acord şi va considera o atare intenţie ca o jignire adusă atitudinii sale de până acum de către străini, atâta timp cât articolul de lege legat de uniune nu va fi confirmat de către maiestatea sa. Numita comisie străină scandalizează în două privinţe: pe de o parte fiindcă a fost trimisă, iar pe de altă parte pentru că a fost împuternicită să folosească chiar forţa publică aici, unde niciodată nu s-a încălcat ordinea. Şi toate acestea datorită calomniilor partidei din Cluj şi ziarelor ungureşti locale, care anihilează divergenţele de opinii ale diferitelor interese naţionale, tocmai în timpurile noastre, când libertatea gândului în cuvântări şi în presă a obţinut un succes atât de strălucit, şi nu se pune defel problema asupririi şi interzicerii acestora. Totodată, ambii comisari fiind de naţionalitate maghiară, se eludează orice urmă a legislaţiei locale în cazul unei anchete asupra unor plângeri şi diferenţe de opinii între naţionalităţi. Aceasta este cu atât mai îngrijorător pentru naţiunea săsească, cu cât în probleme jurisdicţionale maghiare n-au fost trimişi niciodată comisari saşi. De aceea, cetăţenii nu sunt deloc dispuşi să se prezinte în faţa unei astfel de comisii.

Cetăţenii au arătat că prezenţa mea în Sibiu este cerută şi de convocarea Universităţii săseşti, solicitată de mai multe districte. În fine, mi-am dat seama că există temerea că eu aş putea deveni la Cluj unealta concepţiilor dominante acolo, aşa cum s-a întâmplat cu deputaţii saşi. Acestea sunt motivele care i-au îndemnat pe cetăţenii din Sibiu să-mi împiedice plecarea din localitate.

La expunerea opiniei cetăţenilor am răspuns cu convingerea că zvonul despre ridicarea steagului ar fi total neîntemeiat. Desigur, el provine, şi de data aceasta, din partea partidei care încearcă să pericliteze prin zvonuri false liniştea acestui oraş şi pacea dintre garda cetăţenească şi soldaţi. Aceeaşi asigurare mi-au dat-o şi domnii comisari. După ştirea mea, rolul comisiei este de a îndeplini decizia de a ancheta Comitetul valah din localitate, ce şi-a extins influenţa asupra întregii ţări. Dar sunt obligat să cer comisiei să includă şi un comisar orăşenesc, dacă cetăţenii o pretind. Comisarii, de altfel, sunt bărbaţi care merită toată cinstea pentru moderaţia şi corectitudinea lor; de aceea, este de aşteptat că vor primi cererea mea; ba mai mult,

vor evita folosirea forţei armate, dacă aceasta stă într-adevăr în competenţa lor. În ceea ce mă priveşte, nu numai că voi da ascultare chemării excelenţei voastre, dar, în acelaşi timp, intenţionez ca personal şi prin viu grai să potolesc neliniştea neîntemeiată cu privire la mine şi la sibieni, şi să-i trag la răspundere pe cei care m-au calomniat public în gazete.

Deşi am promis cetăţenilor să amân călătoria numai cu o zi, din cauza discuţiei ce urma să o am cu comisia, ei nu au fost de acord: au aprobat medierea mea pe lângă comisie ca fiind binevenită; totuşi prezenţa mea este momentan necesară în actuala împrejurare pentru înlăturarea oricăror neînţelegeri neplăcute; de aceea, mi-au cerut să-mi amân călătoria spre Cluj pentru mai târziu. M-am văzut în situaţia de a da ascultare dorinţei exprimate de cetăţeni. O rog pe excelenţa voastră să mă scuze pentru această amânare; de îndată ce împrejurările o vor permite, voi purcede la drum către Cluj. Am onoarea de a rămâne cu stimă preaplecatul supus al excelenţei voastre,

Franz Salmen

Sibiu, 17 iunie 1848.

Original. Arh. Inst. Istorie Cluj. Foto: 25.771–25.774 / 1848.

[1] Vezi vol. VI, doc. 180.

14

Sibiu, 17 iunie 1848

Praesidiale No. 687

An Seine des k.k. wirklichen Herrn geheimen Raths und Kämmerers, Grosskreuz des oest. Leopoldordens, Obergespanns des Szabolcser Comitats, Präses der k. ung. gelehrten Gesellschaft zu Pesth und Landes Gouverneur im Grossfürstenthum Siebenbürgen etc.

Joseph Grafen Teleky v. Szék Excellenz

Hermannstadt am 17. Juni 848

So wie Euer Excellenz aus dem abschriftlich mitfolgenden Berichte des Herrn Obersten Sombori des Szekler Grenz Husaren Regiments dato 14er Juni l.J. näher entnehmen werden, wollen die dortigen Szekler Grenzer, seit ihnen der Landtagsbeschluss in Bezug auf die Szekler Militär Grenz Verhältnisse bekannt geworden ist, nunmehr auf die bisherige Weise keine Militärdienste leisten indem sie die in den einzelnen Ortschaften zu verrichtenden Wachdienste und Uebungen

als Nationalgarden vorschützen und angeben, dass sie auf zwei Seiten nicht Militärdienste leisten können.

Auf diese Art wird der ganze Dienstgang vorzüglich aber die Cordonsbesatzung und innere militärische Regiments-Dienstleistung, noch bevor der Gesetzartikel die Allerhöchste Bestättigung erhalten wird, in Stockung gerathen, und es werden die grössten Nachtheile und Verwirrungen hervorgerufen, denen militärischerseits unter den obwaltenden Umständen durchaus nicht begegnet werden kann, da durch die im § 4 des 3ten Gesetzartikels dieses Landtags gefassten Beschlüsse alle militärische Einflussnahme und Wirksamkeit in den Szekler Grenz-Regimenter grösstentheils gelähmt und paralisirt wird.

Wenn es auch im § 5 heisst, dass die im effektiven Stande befindlichen Szekler als Nationalgarden verpflichtet seyen, unter militärischer Disziplin Dienst zu leisten, bis zu der auf dem nächsten gemeinschaftlichen Reichstage bezüglich der Landesvertheidigung zu treffenden Einrichtung: so wähnen sich doch die nicht effektiven Grenzer schon jetzt sogleich von jedem Militärdienste und militärischer Jurisdiktion gänzlich frei, während grade die Cordonsleistung als der wichtigste Theil der bisherigen Militärdienstpflicht und der seitherigen Grenz Einrichtung auch von nicht effektiven Populationsstande, beim Szekler Grenz Husaren Regimente aber wegen der dem effektiven Manne abgelegenen Wartung des Dienstpferdes durchgängig von der übrigen waffenfähigen Population getragen und bestritten werden müsste, wozu sich die letztern auf Grundlage obiger neuen Landtagsbestimmungen nunmehr für verpflichtet hält.

Da auch wirklich im Betreff der Sanitätskordonsdienstleistung in dem ganzen 3ten Gesetzartikel gar keine Bestimmung vorkommt, und dieser so wesentliche Punkt nebst sehr vielen andern Beziehungen besonders beim Szekler Grenz Husaren Regimente ganz mit Stillschweigen übergangen worden ist: so kann es gar keinem Zweifel unterliegen, dass schon jetzt überall, wie die vorliegende Eingabe darthut, die nachtheiligsten Dienstbeirrungen auf die willkürlichste Weise gleich faktisch, aber nicht selbst dann, wenn dieser Gesetzartikel sanktionirt wird, unter Berufung auf das neue Gesetz werden herbeigeführt werden.

Um diesen Gefahren und Uebelständen im Interesse des allgemeinen Wohls möglichst zu begegnen, und einer gesetzlichen Willkühr Schranken zu setzen: erscheint es unvermeidlich nothwendig, dass für die Gegenwart bis zur erfolgenden Entscheidung, über den betreffenden jüngsten 3ten Gesetzartikel und bis zur legalen Publizirung und Einführung desselben mit allen noch hiezu jedenfalls unbedingt gleich jetzt, ohne Zuwartung bis auf den weitern Reichstag nöthig werdenden wesentlichen Nebenbestimmungen, der ganze Militärdienst in seiner bisherigen Ordnung und Einrichtung sowohl Provincial- als auch militärischerseits vollständig aufrecht erhalten und pünktlich beobachtet, und zu diesem Zwecke sogleich ohne allen Verzug die nöthigen Weisungen von Seite des k. Guberniums einverständlich

mit dem General Commando an die betreffenden Provincial- und Militärbehörden hinausgegeben werden.

Damit aber diese Verfügungen entsprechenden Eingang bei der Szekler Militär Grenz Population finden, dürfte es angemessen erscheinen, wenn im Sinne der hierortigen Praesidial Note vom 7ten Juni l.J. No. 620 u. 636 / q verfahren, und geeignete Individuen des Landtags, welche das Vertrauen der Szekler geniessen, gleichfalls schleunigst mit dem Auftrage in das Szeklerland abgesendet würden, den Grenzstand darüber fachgemäss aufzuklären, und eindringlichst zu verpflichten, bis zur erfolgenden Allerhöchsten Resolution alle Dienste, wie bisher unweigerlich zu leisten, der Militär Obrigkeit zu gehorchen, und die Disziplin, wie es braven Männern und Staatsbürgern ziemt, aufrecht zu erhalten.

In Anhoffnung der Zustimmung in dieses einzige übrige Auskunftsmittel und bei der Dringlichkeit der Sache verfehle ich nicht, unter Einem gleich jetzt die 3 Szekler Grenz Regiments Commandanten hievon zur angemessenen Darnachachtung in Kenntniss zu setzen.

Was die weitern Lücken und Bestimmungen aber betrifft, welche nach den obigen Bemerkungen für die im 3ten Gesetzartikel beantragte neue provisorische Einrichtung hinsichtlich ihrer praktischen Anwendbarkeit zur Beseitigung unberechenbarer Nachtheile und Verwirrungen theils vorkommen und theils erforderlich wären, so wird es nach hierortigem unvorgreiflichen Erachten eben so nothwendig seyn, dass in vornherein gleich jetzt schon für die Behebung dieser wesentlichen Mängel und Gebrechen Fürsorge getragen, und die diesfälligen weitern Nebenbestimmungen den Erfordernissen und Umständen angemessen mit nöthiger Sachkenntniss ausgemittelt und festgestellt werden, damit im Falle der Allerhöchsten Bestättigung und praktischen Ausführung dieses Gesetzartikels nicht etwa erst hinterdrein unter Gefährdung der öffentlichen Ordnung und des eigenen Interesses der Landesverwaltung dieses Bedürfniss sich herausstellen müsse. Hinsichtlich der von genannten Obersten gestellten Anfrage, was in Bezug der Verpflegung der aus Stabswache und sonstigen Diensten comandirt werden, der Mannschaft zu beobachten sei, für welche Dienstleistung nach der seitherigen Grenzeinrichtung keine Löhnung und Verpflegung verabfolgt worden ist, da vermög der bisher festgehaltenen Grundsätzen der Grenzsoldat seine Dienste im Regimentbezirk vom Grund und Boden zu leisten hatte: so ist ohnehin im neuen 3ten Gesetzartikel § 5 Absatz a die Anordnung getroffen, dass der effektive Stand der künftigen neuen Szekler National Gard sowohl im Dienste, als auch während den Uebungen von jetzt an in der Zwischenzeit bis zu der auf dem nächsten gemeinschaftlichen Reichstage zu treffenden definitiven Einrichtung jedesmal den gewöhnlichen Sold beziehen werde, daher diese Massregel, sobald die Allerhöchste Sanktion dieses Gesetzartikels erfolgt, hoffentlich auch von diesem Zeitpunkte an – in Wirksamkeit zu treten haben werden.

Indem ich die obige Anfrage in dieser Modalität beantworte, gebe ich mir die Ehre, über diese ganze Sachlage mit Euer Excellenz aufs Schleunigste das Einvernehmen zu pflegen, und recht dringend zu ersuchen den vorstehenden Punkten die erforderliche geneigte Aufmerksamkeit schenken, das Sachgemässe nach Hochdero Ermessen verfügen, von den getroffenen Massregeln aber mich zu weitern dienstförderlichen Anweisung der betheiligten Commandanten der drei Szekler Grenz Regimenter gefälligst in Kenntniss setzen zu wollen[1].

In Dienstesabsein des Commandirenden Herrn Generals,

Pfersmann, F.M.L.

Prezidială nr. 687

Către excelența sa, domnul consilier intim și cameral, purtător al marii cruci a ordinului austriac Leopold, comite suprem al comitatului Szabolcs, președinte al societății maghiare a învățaților din Pesta și guvernator al țării în marele principat Transilvania, contele Teleky József de Szék

Așa cum va deduce excelența voastră și din raportul anexat în copie al domnului colonel Sombori de la regimentul secuiesc de husari, datat 14 iunie a.c., grănicerii secui nu mai vor să efectueze serviciile militare în modul de până acum. Ca urmare a hotărârii Dietei în legătură cu situația grănicerilor secui, aceștia prestează servicii de pază și exerciții în calitate de membri ai gărzii naționale în diferite localități; ei susțin că nu pot efectua serviciul militar concomitent în două părți.

În felul acesta se va bloca întregul serviciu, cu precădere în garnizoana de cordon (graniță) și în serviciul intern al regimentului, chiar mai înainte ca articolul de lege în cauză să fi obținut preaînalta confirmare. Se vor isca mari confuzii și dezavantaje, ce nu se pot rezolva pe cale militară în împrejurările de față, întrucât, conform § 4 din articolul 3 al legii Dietei, se paralizează orice disciplină și orice eficiență militară în regimentele secuiești de graniță.

Chiar dacă în § 5 se spune că secuii aflați efectiv sub arme sunt obligați, sub aceeași disciplină militară, să presteze servicii în calitate de gărzi naționale, până la următoarea întrunire a Dietei, când se va lua decizia privitoare la apărarea țării; grănicerii, care nu sunt efectiv sub arme, încă de pe acum se consideră liberi de orice obligație și în afara jurisdicției militare. Până acum cea mai importantă parte a obligației militare o constituia tocmai serviciul de cordon; el era efectuat și de populația civilă, datorită obligației de îngrijire a cailor ce revenea regimentului grăniceresc de husari; de aceea, serviciul de pază al graniței era îndeplinit tranzitoriu de restul populației capabile să poate arme. Prin noua decizie dietală populația civilă nu se mai consideră obligată la acesta.

În cuprinsul articolului 3 nu se face nici o precizare în legătură cu serviciul sanitar de cordon; în pofida importanței sale pentru regimentul secuiesc de husari,

acest punct a fost trecut cu vederea; nu rămâne nici o îndoială că lipsa lui va provoca peste tot cele mai păguboase confuzii, după cum o dovedește de facto reclamația de față, ca să nu mai vorbim despre situația care se va isca după sancționarea acestui articol de lege.

Pentru a preîntâmpina pericolele și nenorocirile în interesul binelui general și a se îngrădi ilegalitatea bunului plac, ne apare ca absolut necesar ca, până la hotărârea definitivă asupra articolului 3 de lege și până la publicarea și introducerea sa, din chiar acest moment și fără a se mai aștepta noua întrunire a Dietei, să fie aduse precizări secundare. Să se mențină integral serviciul militar, atât din partea grănicerilor, cât și din aceea a localnicilor, în forma sa de până acum, și să fie supravegheat cu punctualitate. În acest scop Guvernul austriac, în concordanță cu autoritățile provinciale și militare respective, să emită de îndată și fără zăbavă indicațiile necesare.

Pentru ca aceste adăugiri să găsească ecou în rândul populației grănicerești, este necesar, în spiritul notei prezidențiale din 7 iunie a.c. nr. 620 și 636/q, să se trimită imediat în secuime deputați dietali ce se bucură de încrederea grănicerilor. Sarcina lor ar fi să lămurească și să determine populația grănicerească, să presteze fără șovăire serviciile, să se supună autorității militare și să mențină disciplina până la înalta rezoluție, așa cum le șade bine unor cetățeni și bărbați bravi.

În speranța că veți fi de acord cu o atare modalitate de rezolvare – unica posibilă dată fiind iminența situației –, nu voi omite să aduc toate acestea la cunoștința celor 3 comandanți ai regimentelor secuiești de graniță.

În ceea ce privește clarificările ce se impun, conform observațiilor de mai sus referitoare la noua organizare provizorie propusă de proiectul legii nr. 3 și în legătură cu aplicabilitatea ei practică, pentru înlăturarea unor dezavantaje și confuzii ce se pot ivi, devine la fel de necesar ca aceste precizări secundare să fie adaptate împrejurărilor în cunoștință de cauză. Dacă prin înalta confirmare a legii se va trece la transpunerea în practică a prevederilor articolului, e preferabil să nu se ajungă la periclitarea ordinii publice și a propriului interes al administrației țării. În privința nelămuririi numitului colonel (Sombori), referitoare la ordinele ce trebuie date serviciilor de intendență, de pază și altor servicii, delegația [dietală] ar trebui să observe pentru care din ele nu s-a asigurat hrană și plată în urma noii organizări a graniței; aceasta întrucât, în virtutea principiilor de până acum, soldatul grănicer trebuia să-și îndeplinească serviciul în districtul regimentului și i se recunoștea dreptul de proprietar asupra pământului. În articolul legii nr. 3, § 5, paragraful a, se arată că militarii noii gărzi naționale secuiești vor beneficia de o soldă obișnuită pentru fiecare serviciu și exercițiu, pe toată perioada ce se va întinde până la următoarea întrunire a Dietei, care va hotărî organizarea definitivă. Sperăm ca această dispoziție să intre de pe acum în vigoare și să se păstreze și prin înalta sancționare a articolului de lege.

Acesta este răspunsul meu la problema ridicată. Am onoarea de a solicita cu insistență excelenței voastre acordul în această situație și cea mai mare atenție față de punctele enumerate. De îndată ce vor fi luate măsuri de către excelența voastră, vă rog să mi le aduceți și mie la cunoștință, pentru a putea să le comunic la rândul meu comandanților celor 3 regimente secuiești de graniță[1].

În absența domnului comandant general,

Pfersmann, feldmareșal locotenent.

Original: Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 687/q. Foto: 30.703–30.712/1848.

[1] Vezi vol. VI, doc. 235.

15

Buda, 17 iunie 1848

Seiner des Commandirenden Generals in Siebenbürgen
Puchner Excellenz

Das geehrte Schreiben vom 11-ten laufenden Monats Zahl Gb. 30, mittelst welchem Mich Euer Excellenz von der erhaltenen allerhöchsten Weisung in Hinsicht der Verwendung der in Siebenbürgen stationirten Truppen, zugleich aber auch von dem Stande der dortlands gegenwärtig gefährdeten öffentlichen Ruhe, so wie von der desshalb einverständlich mit dem Gouverneur getroffenen, aber noch nicht zur Ausführung gekommenen Verfügung wegen Aussendung zweyer Gubernial-Commissäre, in die Kenntniss setzten, habe Ich sogleich dem ungarischen Ministerium mitgetheilt.

Nun wird Mir von Seiten desselben eröffnet, dass nachdem die an dieses Ministerium aus Siebenbürgen verschiedenen einlaufenden Berichte, zum grossen Theil von einander abweichend sind, die Absicht des besagten Ministeriums dahin gehe, die nähere Entwicklung der Verhältnisse noch ein Paar Tage abzuwarten, dann aber einen bevollmächtigten Königlichen Kommissär nach Siebenbürgen zu beordern.

Indem Ich, mit dieser Absicht einverstanden, hievon Eure Excellenz hiemit auch einstweilen benachrichtige, wünsche ich schliesslich recht sehr, dass die Umstände Eurer Excellenz je eher gestatten mögen, Sich der nöthigen Pflege Ihrer Gesundheit überlassen zu können; um S.M. Ihre so bewährten Dienste dann mit gewohntem Eifer neuerdings zu weihen.

Ofen am 17-ten Junius 1848

Exp.
Steiner

Excelenței sale baronului Puchner,
comandant suprem în Transilvania

Am comunicat de urgență Guvernului ungar onorata scrisoare din data de 11 l.c., numărul Gb. 30, prin care excelența voastră îmi aduce la cunoștință primirea unei preaînalte indicații cu privire la: utilizarea trupelor staționate în Transilvania; actuala periclitare a stării liniștii publice din țară, precum și dispoziția luată de guvernator din acest motiv, care încă nu a fost executată din cauza delegării a doi comisari guberniali.

Deoarece diferitele rapoarte din Ardeal adresate acestui Guvern sunt în mare măsură divergente, mi se comunică din partea lui, că intenționează să mai aștepte câteva zile derularea evenimentelor, iar apoi va decide [numirea] unui comisar regal plenipotențiar în Transilvania.

Declarându-mi adeziunea la intenția de mai sus, pe care v-o aduc la cunoștință prin prezenta, vă urez ca împrejurările să-i permită excelenței voastre a se ocupa de necesara îngrijire a sănătății, pentru a-i oferi și în continuare maiestății sale, cu obișnuita tragere de inimă, prețioasele dumneavoastră servicii.

Buda, 17 iunie 1848 Exp. Steiner

Concept: Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Archivum Regnicolarae, nr. 196/1848. Foto: 12.430–12.431/1848.

16

Sibiu, 17 iunie 1848

[An] den löblichen Kronstädter Magistrat!

Auf die vom Löblichen Magistrat dem hierländigen k.k. General-Commando unmittelbar vorgetragenen Bitte, womit die angeblich dem dortigen Publikum zugehörigen, aber in der Festung Karlsburg aufbewahrten Kanonen Wohldemselben zurückgestellt werden möchten, habe ich zu Folge General-Commando Präsidial-Note vom 11. d.M. Z. 628 / q dem Löblichen Magistrate zu eröffnen, dass laut Bericht des Karlsburger Garnisons-Artillerie Districts-Commando unter den seit dem J. 1801 zur Karlsburger Festungs-Dotation zugewiesenen Geschützen von schwerem Kaliber sich zwei metallen 24pfündigen Kanonen, wovon die eine sub Nro 82 im J. 1715 und die andere sub Nro 41 im J. 1722 unter Kaiser Karl VI. zu Hermannstadt von Wildhoher gegossen worden ist, zwar vorfinden, über die Angabe aber "dass eigenthümliche Geschütze der Stadt Kronstadt in das Karlsburger k.k. Zeughaus überführt worden seien" in den Akten des Karlsburger Garnisons Artillerie Districts-Kommandos keine Spur aufgefunden worden ist.

Ausser den vorerwähnten unter Verrechnung stehenden schweren Geschützen sind bei den Karlsburger drei Zeughaus-Thürmen sechs Stück sehr alte eiserne Kanonen von 6pfündigen Kaliber vom Vorderstück bis zu den Delphinen in die Erde gesenkt, – ohne dass eine aktenmässige Evidenz vorliegt, wie solche dahin gelangt sind.

Bei dieser Sachlage sieht sich das General-Commando-Präsidium in so lange, bis sich der Löbliche Magistrat über die Abgabe-Modalität der nunmehr zurückbetenden schweren Geschütze in das Karlsburger Garnisons-Artillerie-Zeughaus nicht grundhältig ausweisen kann, ausser Stande, den diesfalls erhobenen Ansprüchen folge zu leisten. Hermannstadt den 17. Juni 1848.

Franz Salmen

Către onoratul Magistrat al Braşovului !

Onoratul Magistrat al Braşovului a adresat Comandamentului suprem austriac din Sibiu rugămintea de a i se restitui tunurile depozitate în cetatea din Alba Iulia, ce ar aparţine publicului braşovean. Conform notei prezidiale a Comandamentului general din 11 luna curentă nr. 628/q, comunic onoratului Consiliu următoarele: din raportul comandamentului districtual al garnizoanei de artilerie din Alba Iulia rezultă că dintre tunurile de calibru greu, intrate în dotarea cetăţii în anul 1801, două sunt într-adevăr metalice de 24 pfunzi. Unul dintre ele a fost înregistrat cu nr. 82, în anul 1715, iar celălalt cu numărul 41 din 1722; ele s-au turnat de către Wildhoher, la Sibiu, sub împăratul Carol VI.

Referitor la afirmaţia conform căreia "tunurile aparţinând oraşului Braşov au fost transportate în arsenalul austriac din Alba Iulia", vă răspund că nu s-a găsit nici o menţiune în actele comandamentului districtual al garnizoanei de artilerie din Alba Iulia.

În afara tunurilor de calibru greu aflate în inventar şi a altor trei adăpostite, în arsenalul de la Alba Iulia mai există încă şase bucăţi tunuri de fier foarte vechi, cu calibrul de 6 pfunzi, îngropate complet în pământ şi fără o evidenţă scrisă asupra provenienţei lor.

În această situaţie, până ce onoratul Magistrat va fi capabil să motiveze temeinic cererea de restituire a tunurilor de calibru greu, prezidiul Comandamentului general se află în imposibilitatea soluţionării ei.

Sibiu, 17 iunie 1848

Franz Salmen

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat 1848. doc. nr. 2704, 21.VI.

17

Braşov, 17 iunie 1848

Magistrats Sitzung vom 17. Juni 1848
Unterm Vorsitz des Stadt und Districts Oberrichters
Johann Georg von Albrichsfeld

Sind anwesend: Stadthann Matthias Lassel, Polizei Direktor Joseph Trausch, die Magistratsräthe Stephan von Closius, Johann Lange, Carl Mysz, Johann Tartler, Friedrich Fabricius, Johann Imrich Grundbuchs Verwalter und August von Roth Ober Notair.

Abwesend sind: Districts Richter Joseph Gräf, die Magistratsräthe Franz von Schobeln und Peter Lange im Dienst

Erhalten am 17. Juni 1848, 3 Uhr früh mit Estaffete

Das Schässburger Stadt und Stuhls Publicum theilt unterm 15. Juni 1848 eine von dortaus an den Nations Grafen gerichtete Vorstellung des Inhalts mit, einen hinsichtlich der Zahl und Qualification der Deputirten vom gewöhnlichen abweichenden sächsischen National Conflux einzuberufen und habe es zugleich in Berücksichtigung der äusserst dringenden Umstände, die bisher beobachtete Vorführungs Art aufgebend, die übrigen sächsischen Kreise eingeladen, ihre Abgeordneten zu diesem Conflux auf den 21. d.M. nach Mediasch abzusenden um die Instruction für die Deputirten zu dem künftigen ungrischen Reichstage zu Stande zu bringen, womit die Bitte verbunden wird, es möge das hiesige Publicum in diesem Vorschlag eingehen und seinerseits Deputirte zu dem beantragten National Conflux abordnen[1].

In der abschriftlich beigelegten Vorstellung trägt das Schässburger Publicum darauf an, diese Versammlung mit je 2 bis 8 frei gewählten Deputirten aus jedem Kreise, denen keine specielle Instruction, sondern in Rücksicht der vorwaltenden Umstände ein Vertrauens Votum zu ertheilen wäre, unter dem ordnungsmässigen Vorsitz des Nations Grafen in der ungedeuteten Absicht zu beschicken, wozu von dortaus bereits sechs Deputirte gewählt worden, welche sich am bestimmten Termine in Mediasch einfinden werden.

Uebrigens dürfte voraus gesetzt werden, dass die Abgeordneten, welche ohne Beihülfe von Seiten ihrer Sender nicht subsistiren könnten, sich mit einem Tagegeld von 1 Fl. C.M. ausser dem Ersatz der Reise Kosten sich begnügen würden.

Nachdem hierüber mit dem zu einer gemeinschaftlichen Sitzung berufenen städtischen Communitäts Ausschuss weitläufig berathen worden, wird gefasst folgender

Beschluss. Das hiesige Publicum theilt die Ansicht von Schässburg vollkommen mit und findet die schleunige Einberufung des National Confluxes in

der beantragten Weise, nicht nur durch die Umstände vollkommen gerechtfertigt, sondern glaubt darin auch ein Mittel zu sehen, dass die unter den dermaligen schwierigen Zeitverhältnissen, so höchst nothwendige Einigung der Nation herbeigeführt werden möge, ist aber zugleich der Ansicht, dass verfassungsmässig bloss dem Nations Grafen das Recht zukomme, den National Conflux einzuberufen, daher denn dasselbe die Absendung von Deputirten nach Mediasch von der Zustimmung des Nations Grafen abhängig macht.

Dieses ist dem Schässburger Publicum auf seine vorliegende Zuschrift mit dem Beifügen zu erwidern, dass man beim Nations Grafen diesfalls eingeschritten sei und nach dessen Genehmigung, von hierwärts nach Mediasch Deputirte abzusenden, nicht unterlassen werde.

Dem Nations Grafen aber ist per Estafette mit Bezugnahme auf die Zuschrift von Schässburg vorzustellen, dass das hiesige Publicum dem Antrage Schässburgs aus den obangeführten Gründen vollkommen beistimme und auch seiner Seits die Bitte stelle, es wolle Herr Nations Graf den National Conflux in der beantragten Weise auf den genannten Termin nach Mediasch einberufen, um unter seinem Vorsitz sowohl über die von Schässburg angetragenen Massnahmen, als auch über die von hieraus schon früher beantragte, von diesem Publicum für höchst dringend erkannte Absendung einer zahlreichen National Deputation nach Pesth, um die Angelegenheiten der Nation und ihre künftige Stellung bei [der] Einverleibung Siebenbürgens in das Königreich Ungarn bei Seiner Majestät, dem Erzherzog Palatin und [dem] Ungarischen Ministerium wirksam betreiben zu können, zu berathen und einen Beschluss zu fassen.

Şedinţa Magistratului din 17 iunie 1848

Sub preşedinţia judelui suprem orăşenesc şi districtual Johann Georg von Albrichsfeld

Sunt prezenţi: judele primar al oraşului Matthias Lassel; directorul poliţiei Joseph Trausch; consilierii Magistratului Stephan von Closius, Johann Lange, Carl Mysz, Johann Tartler, Friedrich Fabricius; Johann Imrich, administratorul cărţii funciare şi prim notarului August von Roth.

Sunt absenţi: judele districtual Joseph Gräf, consilierii Magistratului Franz von Schobeln şi Peter Lange, de serviciu.

[Braşov] primită la 17 iunie 1848, ora 3 dimineaţa, prin ştafetă.

Obştea oraşului şi scaunului Sighişoara a adresat la 15 iunie 1848 comitelui naţiunii o informare, în care se arată că s-a iniţiat convocarea confluxului naţional săsesc. Prin numărul şi calificarea deputaţilor, consfătuirea se va abate

de la modul uzual de desfăşurare, luând în considerare împrejurările de faţă extrem de presante. Celelalte districte săseşti au fost invitate să-şi trimită delegaţiile la această adunare pe data de 21 iunie, la Mediaş, pentru a se face instruirea deputaţilor în vederea participării lor la viitoarea Dietă ungară. Se adaugă rugămintea ca publicul din localitate să numească, la rândul său, delegaţii pentru adunarea naţională propusă[1].

În comunicarea anexată în copie, publicul sighişorean face propunerea ca la această adunare să fie desemnaţi câte 2–8 delegaţi aleşi din fiecare district, fără ca aceştia să aibă vreo instruire specială, ci în împrejurările dominante de acum, să li se acorde un vot de încredere, sub preşedinţia comitelui. Dintre ei să fie aleşi şase delegaţi care să se întrunească la Mediaş, la termenul stabilit.

Delegaţii, care nu ar putea subzista fără un sprijin din partea celor ce i-au ales, vor beneficia de o diurnă de 1 florin monedă convertibilă, precum şi de decontarea costului călătoriei.

Comitetul comunităţii orăşeneşti, convocat la această şedinţă comună, a luat următoarea hotărâre:

Publicul din localitate împărtăşeşte întrutotul punctul de vedere al Sighişoarei şi consideră, în situaţia dată, ca deplin îndreptăţită convocarea unei adunări naţionale în forma propusă. Apreciază de asemenea că, în dificilele împrejurări actuale, adunarea ar fi o cale spre profund necesara unificare a naţiunii. Publicul mai este de părere că, respectând procedura legală, singurul în măsură să convoace adunarea naţională este comitele naţiunii săseşti, ceea ce face ca trimiterea delegaţilor la Mediaş să depindă de el.

La cererea publicului sighişorean se răspunde că s-au făcut demersuri pe lângă comitele naţiunii, iar după obţinerea acordului acestuia se pot trimite delegaţi la Mediaş.

Comitelui să i se mai transmită prin ştafetă că, referitor la atitudinea Sighişoarei, din motivele prezentate mai sus, publicul de aici este întrutotul de acord cu propunerea Sighişoarei. De aceea îl roagă pe domnul comite să convoace, la termenul stabilit, acea adunare naţională la Mediaş. De aici, sub preşedinţia sa, să fie trimisă la Pesta o numeroasă delegaţie naţională care: să prezinte măsurile propuse de Sighişoara; să susţină interesele naţiunii şi viitoarea ei poziţie după încorporarea Transilvaniei în regatul ungar, atât în faţa alteţei sale arhiducele palatin, cât şi pe lângă Guvernul ungar; să se sfătuiască şi să ia împreună hotărâri.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, doc. nr. 2632, 31600.

[1] Vezi vol. VI, doc. 21, 49, 124, 139, 169, 211, 245, 265, 279, 280.

18

Zlatna, 17 iunie 1848

Méltóságos királyi főkormányszéki biztosság!

Ma éjjeli 2 órakkor tisztelvén a Méltóságos Kir. Fő Kormány Széki Biztosságnak hozzám intézni méltóztatott rendeletét, azonnal verespataki unitus lelkész Bálint Simon föll keresésére meg indultam s a csak most írtt lelkészt, itteni fogados Márk György házánál nőjével együtt be szállásolva csak hamar föll is tanáltam. Kit is minek utánna a tiszteltem rendelet tartalma szerint unitus esperest tiszt. Mihályi Gergely úr jelenlétében föll szollítottam a Méltóságos Kir. Fő Kormány Széki Biztosság előtt való meg jelenésre, azonnal nagy engedelmességgel készségét nyilvánította, s minekutánna maga tiszt. esperest Mihállyi Gergely úr kir. uradalmi igazgatosági segéd. t.c. Mikó Sámuel úr jelenlétében én előttem, becsület szavára, s kezességére föll vállolta Bálint Simon unitus lelkészt személlyesen a Méltóságos Fő Kormány Széki Biztosság eleibe föll kísérni, s elő állíttani, ma reggeli 9 orakkor innen, minden kir. uradalmi fegyveres hajduk kísérete nélkül, mind ketten útnak indultak. Mely alázatos jelentésem mellett alázatos tisztelettel öröklök a Méltóságos Fő Kormány Széki Biztosságnak alázatos szolgája

Zalathnán, Junius hó 17-*én* 1848. Tövissi Gergely
Szolgabíró

Mărită Comisie a Guberniului regal suprem!

Cinstind şi îndeplinind stimata ordonanţă adresată nouă cu bunăvoinţă de către prea mărita comisie a Guberniului regal suprem, în noaptea aceasta, la orele 2, au pornit imediat în căutarea menţionatului preot greco-catolic Simeon Balint, din Roşia Montană, pe care l-am aflat de îndată, găzduit, împreună cu soţia, în casa hangiului Gheorghe Marc.

În conformitate cu conţinutul onoratei înştiinţări şi în prezenţa milostivului domn Grigore Mihali, protopop greoc-catolic, i-am comunicat celui în cauză să se înfăţişeze înaintea măritei comisii a Guberniului regal suprem, faţă de care numitul a manifestat pe loc, cu promptitudine, obedienţă. De altfel, însuşi onoratului domn protopop Grigore Mihali, în prezenţa domnului Mikó Sámuel, asistent al directorului domenial, a jurat pe cuvânt propriu, înaintea noastră, că-l va convinge şi însoţi personal, drept garant, pe preotul unit Simeon Balint la înfăţişarea propusă în faţa onoratei comisii a Guberniului regesc suprem; şi, într-adevăr, azi dimineaţă la orele 9, fără să fie escortaţi de slujbaşii înarmaţi ai domeniului, cei doi au pornit la drum.

Odată cu prezenta umilă înştiinţare, rămân cu stimă, serv supus al comisiei Guberniului regesc suprem.

La Zlatna, în 17 a lunii iunie 1848. Tövissi Gergely,
jude nobiliar

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond G.P., nr.9012/1848.

19

Bistra, 17 iunie 1848

Hütes Ügyvéd Ur!

Miután tegnapi napon Június 9^{én} a néphez tartott beszédét a felsőbbségnek feljelentetni kívánta, annál fogva, hogy azon feljelentésbe sem többet, sem kevesebbet ne adgyon fel senki, a Tekintetes Ispány Urral egyet értőleg kérjük szíveskedgyék a tegnapi napon tartott beszédét nékünk ezen levelet meg vivő expressus által el küldeni továbbá mivel fel sem teszük Uraságodról, hogy az ide való nép felfegyverzését tárgyazó szónoklata a köz csend fel zavarása, személy s vagyon meg támadására lett légyen intézve, s mégis úgy halljuk hogy a fegyverrel s lántsákkal ellátott uradalmi népség mához egy hét Topánfalván egybe kíván gyülni, félő, hogy ily módon gyűlések minden esetre a békés polgárok nyugalmát s a köz csendet zavarják, annálfogva ne hogy uraságodnak tulajdoníttassék az efféle csend zavarás, kérjük azt akadályozza meg, mit miután a nép Uraságod szavaira figyelmez, könnyen megtehet.

Ezen fennebbi másolatt hogy folyó 1848k év Junius 10én általom expediáltatott, arról ezennel hitelesen bizonyítok.

Bisztrán, Június 17^{én} 1848^{ba}. Meltzer Antal
Hütes jegyző

Domnule avocat public!

V-aţi exprimat dorinţa să faceţi cunoscut forurilor superioare discursul pe care l-aţi rostit către popor ieri, 8 iunie; pentru ca în legătură cu acest raport nimeni să nu adauge nici în plus, nici în minus, cerem, în bună înţelegere cu măria sa domnul comite, să binevoiţi a ne trimite discursul rostit ieri, prin purtătorul acestei depeşe. De asemenea, nu presupunem (apriori) că discursul domniei voastre având ca temă înarmarea poporului de aici, ar fi fost rostit cu intenţia de a tulbura liniştea publică şi de a agresa persoanele şi averea lor. Totuşi, aflăm că populaţia domeniului inteţionează să se întrunească peste o săptămână la Câmpeni, înarmată cu arme şi

lănci. Este de temut că asemenea adunări vor tulbura calmul cetățenilor pașnici și liniștea publică. De aceea, pentru ca nu cumva o asemenea tulburare a liniștii publice să fie atribuită domniei voastre, vă rugăm să o împiedicați. Aceasta o puteți face în cel mai scurt timp, deoarece poporul dă ascultare cuvintelor domniei voastre.

Certific oficial că această copie autentică a fost expediată de mine la 10 iunie 1848.

Bistra, 17 iunie 1848. Meltzer Antal, notar public

Copie. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr.9012/1848. Foto: 29883.

20

Baia de Criș, 17 iunie 1848.

Zaránd megye Al Ispányától.
Méltóságos Biztosság!

Megyénk kebelében Nagy Halmágyon folyó hó 10én tartatott héti vásár alkalmával Alsó Fejér megye vidrai Krisztá Todor nevű közadozó igen mérészen serkentvén fel megyénk népét a magyarság el pusztítására és nyilvános lázodásra, ezen tényen utol éretve béfogatott, megyénk börtönébe kísértetett, meg értvén pedig a Méltóságos Biztosságnak ugyan e tárgybani azon vidékre lett ki rendeltetését a lázítók és vakmerő bujtogatók ki nyomozása végett, annálfogva a nevezett Kriszta Todornak szelíd vallomását a történeti leírással további használatul át küldeni szerencsés lévén, alázatos tisztelettel maradok a Méltóságos Biztosságnak

Kőrősbányán Junius 17én 1848. alázatos szolgája
Hollaki Albert
Alispány

De la vicecomitele comitatului Zarand.
Înălțat comisariat!

Cu prilejul târgului săptămânal ținut la 10 a lunii curente la Hălmăgiu, în comitatul nostru, țăranul Teodor Cristea din Vidra, comitatul Alba de Jos, a îndemnat cu foarte mare îndrăzneală poporul jurisdicției noastre la distrugerea ungurimii și la revoltă deschisă. Fiind prins asupra faptului, a fost arestat și dus la închisoarea comitatensă. Întrucât am luat la cunoștință detașarea în acea regiune, în același scop, a înaltei comisii pentru investigarea instigatorilor și temerarilor agitatori, avem onoarea de a vă înainta interogatoriul numitului Teodor Cristea, împreună cu relatarea faptelor, pentru a fi folosite în continuare. Rămân cu plecat respect umilul serv al măritei comisii.

Baia de Criș, 17 iunie 1848. Hollaki Albert, vicecomite

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr.9012/1848.

21

Abrud, 17 iunie 1848

Alább írtak kezeséget válalunk ezen Abrudbánya bányász városában a Fő Kormány Széki méltóságos k. Biztoság által bébörtönözött abrudbányai polgárok Csányi Jánosért és Horváth Andrásért akik nem tudhatni politicai vétségért e vagy egyébb bűntett gyanujáért tétettek a börtönbe oly formailag válalunk kezeséget, hogy akár mikor parancsoltatni fog mindeneket pontoson és hiba nélkült tüstént elő állíttyuk akár a Tekintetes Nemes Tanács akár a Méltóságos K. Bizotmány parancsolattyára a törvények szabta kezesség válalásról írott büntetés terhe alatt. Melyről írtuk és adjuk nevünk allírása alatt költ kezes levelet Abrudbányán. Junius 17kén 1848.

Miski Samu, polgár
Szente István, polgár
Karátson György, polgár
Fikker Ferenc, tanácsi gyakornok
Szantó István
Tóth György, hütös polgár
Képes Ferentz, bányász polgár
Losontzi Lajos, hites polgár
Kontz Lajos, bányász polgár és Alsó fejér vármegyei tábla bíró
Winkler János, várossi tanácsos
Dersi András, főjegyző
Kérelyes Pál.

Subscrișii din orașul minier Abrud, ne punem chezași pentru cetățenii localnici Csányi János și Horváth András, întemnițați, fără să se știe prea bine motivele, de către comisia gubernială regească supremă. Amândoi au ajuns la închisoare fie în baza unui ordin de delict politic, fie datorită unor anumite fărădelegi. Acceptăm garanția formală, astfel că, oricând li se va porunci, amândoi se vor prezenta la timp și fără greșeală, atât în fața onoratului nostru consiliu, cât și a măritei comisii regești. Totodată își vor asuma pedeapsa prevăzută de litera legii pentru mărturia autentică a chezășiei. Despre care am scris și întărit prin propriile noastre semnături, în cadrul scrisorii de garanție întocmită acum, locuitorii din Abrud:

Miski Sámuel, cetățean
Kérelyes Pál
Kontz Lajos, cetățean minier și asesor
Szente István, cetățean onorific al comitatului Alba de Jos
Tóth György, cetățean jurat

Karátson György, cetățean
Képes Ferentz, cetățean minier
Winkler János, consilier orășenesc
Losontzi Lajos, cetățean jurat
Fikker Ferentz, consilier stagiar
Dersi András, prim notar
Szántó István

Original Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond G.P., nr. 9012/1848.

22

Budiul de Câmpie, 17 iunie 1848.

Méltóságos Groff Fő Ispány Úr.
Nagyságos uram!

A mezőbodoni olá pap fiját, mint Bodonban több ízben megkerestetvén, a környékben is utánna puhatolódván, megtalálni nem lehetett, sőt az jött ki nyomozás után világosságra, miként Pap Sándor e vidékben a Húsvéti csonka hét utántól fogva meg se fordult; nyomába akadván azonban annak, hogy ő közzelebbről a mezőszakálli olá esperestet arra szollította fel, miként a tractussabeli népet fegyverkeztesse fel, s ezen levelet úgy írta alá mint egy szebeni bizonyos Comité actuariussa. A levelet pedig indorsálva az apja, bővebb beszélgetésre az esperestet Bodonba magához hívta. Minden irományait a papnak a miket házánál találni lehetett megvisgáltam s a mellékletteket, melyek arra mutatnak, hogy a szomszéd helységekbeli sérelmeseket magához kapatván biztatgatta, – nagyságodhoz bémutatni kötelességnek tartottam. A papot kikérdeztem s az itteni leverő hírek után nyomozódni kezdettem, a mint a mellékelt szelíd kérdezés utánni kinyomozásból meg tettzik. S mivel meg bizonyosodtam abban: hogy az említett papnak szabadlábon maradása a helybeli udvarok és a szomszéd nemesség aggodalmait még fenn fogja tartani, azt is remélve, hogy fija Pap Sándor is ezt meghallva könnyeben kézre kerülend, a Nagyságod mai napon tisztelt rendeletét telyesítettem, a papot Tordára bé szállítottam őrizet alatt, az hol el fogja várni az iránta kelendő felsőbb intézkedéseket. úgy tapasztalom, hogy az ide csődült szomszéd nemes birtokosoknak tisztjei az itteni és szomszéd helységekbeli, udvaroknak az ő el fogatását igenis óhajtották és szükségesnek tartották. Itten a közzelebbi Pünkösd hetibe esett országos vásárkor noha nem oly futos s talán képzelhetetlen hír, hogy Pap Sándor érkező félben vagyon több száz emberrel nagy rémülést okozott. Azon levél melyben ő a mezőszakálli esperestet fel szollította, a praefectus Rátz kezibe kerülvén, az azon levelet elébb Méltóságos báró Radák Ő nagyságának, ő nagysága pedig a Méltóságos fogarasi püspök úrnak juttatta kezekre. Erről, minthogy a levél

kéznél nem volt, a papot megvallás pontjára juttatni nem lehetett, de midőn a levél nékie megmutattatik, nem fogja tagadni, hogy ő tette az indorsat is, melybe az esperestet magához hívta. Azonban az investigatiobólis kitettzik, hogy ő is az oláhoknak fel fegyverezésit óhajtaná.

Továbbá alázatos tisztelettel vagyok Nagyságodnak alázatos szolgája,
M.Bodon 17ª Junii 1848 Gaál Sámuel,
h. főbíró

Mult stimate domnule conte suprem, mărite al meu domn!

L-am căutat pe fiul preotului român din Budiul de Câmpie în mai multe rânduri la el în sat; am investigat în împrejurimi despre el, însă nu l-am putut găsi. În urma cercetărilor a reieşit faptul că Alexandru Pop nu s-a mai întors în această zonă din săptămâna de după Paşti. Pe urmele lui, am aflat că recent i-a scris protopopului român din Săcalul de Câmpie să-i înarmeze pe toţi oamenii din tractul său, iar acea scrisoare o semna ca secretar al unui oarecare Comitet din Sibiu. Într-o însemnare adăugată pe dosul scrisorii, tatăl său îl convoacă pe protopop la sine, în Budiu, pentru a vorbi mai pe larg. Mi-am ţinut de a mea datorie să vă trimit măriei voastre toate documentele pe care le-am putut găsi la casa preotului, cu toate anexele lor. Consultându-le, din ele a reieşit că el aduna toate plângerile oamenilor din împrejurimi, îndemnându-i la răzvrătire. L-am chestionat pe preot şi, după ştirile deprimante de aici, am pornit o cercetare, al cărei conţinut se poate vedea din textul anchetei pe care o anexez aici, realizată pe bază de interogatoriu fără violenţă. Şi pentru că pe de o parte m-am convins că rămânerea în libertate a numitului preot ar întreţine îngrijorarea curiilor din localitate şi a nobilimii din jur, iar pe de altă parte în speranţa că, auzind fiul său Alexandru Pop această veste va pica mai uşor în plasă, am dus la îndeplinire cinstita poruncă a măriei voastre, *trimiţându-l pe preot la Turda, sub arest şi cu pază*, unde va aştepta dispoziţiile superioare în ceea ce priveşte cazul său. Am constatat că arestarea lui era foarte dorită şi considerată necesară, atât de proprietarii nobili din împrejurimi, şi de funcţionarii lor îmbulziţi aici, cât şi de nemeşii din localitate. La târgul de ţară care a avut loc aici în săptămâna Rusaliilor, s-a răspândit o ştire nu prea importantă şi de neînchipuit. Conform zvonului, *Alexandru Pop ar fi gata să sosească în sat, împreună cu mai multe sute de oameni*, ceea ce a produs o groază foarte mare. Acea scrisoare în care el îl atenţiona pe protopopul din Săcal, a ajuns în mâna prefectului Raţiu; acesta i-a dat-o măriei sale baronului Radák, iar măria sa a făcut-o să ajungă în mâna excelenţei sale, episcopul de Făgăraş. Dat fiind faptul că nu am avut la îndemână scrisoarea, preotul n-a putut fi încă supus la punctele interogatoriului. Dar când i se va arăta scrisoarea, nu va putea nega că el a scris acea însemnare, prin care îl invită pe protopop la sine. De altfel şi din interogatoriu reiese că el ar dori înarmarea românilor.

Rămân cu toată supunerea al măriei voastre prea umil serv.

Budiul de Câmpie, 17 iunie 1848. Gaál Sámuel
prim jude locţiitor

Original Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond G.P., nr. 7012/1848. Foto: 26405–26406.

23

Budiu de Câmpie, 17 iunie 1848

A Mező Bodoni bujtogatásak iránt az elé állított
személyeknek ki kérdeztetések után tett
Szelíd vallomása

I-ső elé állított személy a bodoni görög catholicus pap

1. Kinek hívják? hová való születésű? hány éves? Házas é vagy nőtelen? s ha házas, hány gyermekei vagynak? azokat hogy hívják?

Hívnak Pap Jánosnak, a mezőbodoni görög egyesült hiten lévők papja vagyok; vagyok rücsi születésű, 53 éves; vagynak gyermekeim mint házas embernek név szerént Pap Sándor, ki 21 éves – Károlina hajdon léány 19 éves – Anna 15 éves – Nelli 2 éves. Károlina léányomat szántam alsó oroszi születésű absolutus theológus Pap Basiliusnak, a ki minthogy édes attya alsó oroszi pap mellett még eddig eclesia nélkül vagyon s ennél fogva meg nem házasodhatott – még törvényes vőmnek nem tekinthető,

2. Elébb meg nevezett fija, Pap Sándor, jelenleg hol vagyon? hol tartózkodik? közelebbről mikor látta? hol látta? beszélt e vélle, s mit? Leveleket szokott é küldeni? minő tárgyban?

Hogy fijam Pap Sándor jelenleg hol légyen azt meg mondani nem tudom – megeshetik hogy Szebenben vagyon – meg az, hogy Brassóban légyen – sőt az is megeshetik, hogy ez hazából a szomszéd Moldova vagy Olá országba eltávozott; én őtet közelebbről az utóbbi balásfalvi congressusba láttam; ottan igenis beszéllettem vélle; látván azt, hogy a fijam felette nagy buzgalommal vagyon nemzete iránt, kérdést tettem az iránt mit akar? mihez fog? haza jön é? vagy egyéb ki nézése lehet? mert csak füstbe nem mehet érette tett költségem – és én mind ezeket, valamint most elkeseredve és sírásra indulva említem, a szerént tettem akkor is – ő nékem csak annyi biztató szót mondott: hagyja el Apám, minden jóra fordul – én haza nem mehetek, mert a Szebeni Comitének tagja vagyok, de ne törődjék irántam, mert én rosszat tenni nem akarok. Ennél többet Balásfalván vélle se én, sem édesanyja nem beszélhettünk, mert a mint láttam a fijam el volt foglalva. Leveleket mint apjának természet szerént küldött, de vélle sűrű levelezésbe helyhezetemnél fogva nem lehettem, posta útba nem lakván; utóbbi levelét ez előtt mintegy három hetekkel

Szebenből vettem – ez is egy igen kicsin nyílt cédulácska volt – melyben csak is arról értesített, hogy Szebenben vagyon – szállása, kosztja vagyon – és jól el van látva; ígérte ugyan, hogy máskor többet ír, de az olta levelét nem vettem.

3. Szebenben kinek a költségén tarthatott fija Pap Sándor mind szállást? mind kosztot? Szóval minő segedelemből tartja és tartathatja ottan fel magát?

Én úgy gondolom, hogy amikor az utolsó bálasfalvi Congressus alkalmával a Ramuntzai azon fundációból száz váltó rénusforintokat vett, én is segítettem öt pengő rénusforintokkal – ezen segedelemből eszközölhetett magának mind szállást mind élelembeli tartást.

4. Hát ruházattal honnan? ki által? mikent segíthet magán?

Collecták határoztatván mind azoknak segedelmezesökre, kik a nemzet javáért fáradoztak, lehet hogy a fijam, Pap Sándor is ezen collectákból részesedett s avál is segedelmeztetett

5. Kik számukra? honnan intéztetett el ezen segedelem? jelesen tiszteletes uram fiján kívül kik részesedtenek ily segedelembe?

Azok számára kik a nemzet felszabadulását erélyesen és nemzeti hajlamból, szeretetből eszközölték, a mint meg visgált írásaim között is látható a balásfalvi Consistorium némely tagjai inditottak collectát, mi szerint a vidéki tiszteletes esperestek fel szólíttattak a végre: hogy ezek, számukra a nemzeti buzgalom fel ébresztésivel a jobb érzésűektől eszközölnének önkéntes adakozást – tudtomra ily segedelemmel el láttatandóknak határoztattak Barnutz, Buttyán, Janku vidrai születésű és az én fijam Pap Sándor s mások is a kiket én meg nevezni nem tudok, de többen vagynak, mintegy 24–30 egyének.

6. Amiolta fija, Pap Sándor, azon Comitének tagja, a mint hallani éppen tollvívője, minő leveleket irt akár tiszteletes uramhoz, akár más itteni környékbeli papokhoz, vagy bármi névvel nevezettekhez?

Amiolta a fijam azon 24–30 tagokból álló szebeni Comitének tollvivője én tölle levelet nem vettem: hogy a vidékbeli más papoknak vagy egyéneknek is küldött volna nem tudom; lehet hogy leveleket mind nékem mind másoknak küldött, s azok elfogattak – de én nem vettem egyet is azon kívül amit a 2^k kérdésre meg említettem.

7. Honnan következett az: hogy a tiszteletes uramtól mind ezen, mind a szomszéd helységekbeli udvari tisztek, haszonbérlők és földesurak igen meg ijjedtenek, csak nem mindenik attól tart, hogy Bodonba egy lázzadás kitütése terveztetik s minden áron ki is fog ütni?

Ezt én se magamnak, se másnak tisztán meg magyarázni és telyes felvilágosítással erről nyilatkozni nem tudom, arra képes nem vagyok – azt a közelebbi Pünkösd utánni szeredán itten tartatott országos vásár alkalmával magam is csudálkozva hallottam, hogy beszélgették, mintha a fijam katonákkal jönne s minden után meg érkezendene; nékem mondották ezt, fel is szollítottak: hogy mondanám meg igaz é? De csak annyit mondottam: hogy megeshetik, mikent talám

el fogták, és a katonák kísérik mint rabot, de honnan s mi végre szerzett katonákkal jöhetne meg nem foghattam és nevettem, hogy itten lázzadás lenne tervezve, az nem igaz – az ide való nép a leg engedelmesebben telyesítette kötelességeit még eddig; ez egy a legméltatatlanabb vádak közül; hogy hozzám sok sérelmes panaszlók jöttenek instantia íratás végett azt nem tagadom, de két lázasztón kívül le írva magamnak a panaszt, avval bocsátottam el; hogy a Dieta el bomlásáig senki is magán nem segíthet, el kell várni ezt, azután meglátjuk mit kelletik tenni – megeshetik az: *hogy az ily sérelmesek által, kiknek nagyobb része lakó telkek és appertinentiák feletti differentiák körül bibelődik, megkerestetésem gyanú alá hozott*, de én erről nem tehetek – sok ember sokat és sokféleképpen beszél, ki ki maga felfogása s érdeke szerént, de mit tehetek én arról? elég az: hogy Bodonban a szolgálat pontosan telyesíttetett még eddig – az engedelmességben leg kissebb hiba nem volt – hallom hogy a fijam talám leveleket küldött volna, az a hír. – Hozzám nem küldött hogy fegyver vagy más gyilkoló szerek bé szerzésére ösztönzött volna valakit, arról én nem tudok, nékem e félét soha se nem mondott, se nem írt; azt is hallom: hogy vádolnak miként én az itteni környékbeli papok felett az olá nemzethezi viszonyukra nézve magamat meg külömböztetni kívánva – azoknál többel lázzasztólag biztattam volna a népet, én ezt nem tettem; hogy mint apa, néha a fijamról dicsekedve emlékeztem, nem tagadom, igen, de a köztudat szerént igaz hogy ő másokhoz képest jól tanult, azt is látom, hogy ő nemzetihez talán igen nagy szeretettel, buzgalommal viseltetik, de valjon hiba é ez? és lázzasztás é ez? sok és igen sok amivel engemet gyanusíttanak; ha a fijam hibás, feleljen ő magáért – én is magamért vagyok köteles felelni.

8. Honnan jött az: hogy a bodoni nép az Unió ellen szeretett volna nyilvánított nézete szerént szegülni? honnan van az: hogy itten a magyarok ellen valóságos ingerültség mutatkozott, jelesen a közzelebbi országos vásárban?

Ennek, hogy t.i. az Unió megessék, vagy ne essék, Balásfalván a Congressusba kell a fundamentumát keresni, ott ugyanis a határoztatott volna, hogy a még a nemzet is a képviseleti rendszer szerént be folyást nem gyakorolhat, addig az Unióról szó nem lehet – ezen Congressusban sokan voltak jelen, – ott a vitatkozásokat hallották – és ahoz képest beszéltek itt is, amutt is; azt pedig, hogy a magyarok ellen ingerültség mutatkozott volna az országos vásárban nem tudom, nem tapasztaltam, hallottam hogy a kapusi olá papné fiját meg támadták volna sokan részegen, amire talán ő adott alkalmatosságot – és hogy miutan az annya megmondotta, hogy ő olá papné s az ő fija, azutan szüntek meg a fiju üldözésitől, de én jelen az egész actusban nem voltam – szememmel nem láttam, fülemmel nem hallottam.

9. Ha tiszteletes uram oly ártatlan és becsületes ember, mi ok indította tegnap arra: hogy amidőn a katonaság Bodonba bészállott el híva találtatott?

Féltembe tettem.

10. Mi okból félt?

Azt gondoltam: hogy a fijamat keresik.

11. Honnan gondolta: hogy a fiját keresik? és mi okból?

Közhírből hallottam, hogy a fijam fel kerestetése iránt rendelések tétettek, mi okból nem tudom.

12. Amikor B. Kemény Farkas ez előtt itten a dolgok le csendesítése végett itten meg jelent, azt fogadta tiszteletes uram: hogy semminemű lázzitásba nem elegyedik, mi az oka mégis, hogy Mezőszakálba az esperesnek a fija által írott egy oly levelet küldött azon indorsatioval hogy együtt még többet is beszélhetnek, melyben egy előre való fegyveres készületre figyelmeztette az esperestet.

Én semmi néműlázzasztásba nem elegyedtem, hogy a fijam mit írt a szakálli esperestnek, nem tudom – én arra semmi indorsatiot nem tettem.

2k Constitutus Mező bodoni Kurta Vaszilika Fiku

1. Kinek hívnak? hová való vagy? Házas é vagy nőtlen? micsoda vallású?

Hívnak Kurta Vaszilikának, a mint a köznépnél szokás Fiku költött névvel is neveznek. Házas vagyok, három gyermekes, unitus és a mezőbodoni unita ecklezsiának jelenleg fő curatora.

2. Itten Mezőbodonban az oláságnak, sőt a magyar ajkú szolgáló embereknek is a földes urak, tisztjeik, haszonbérlők elleni ingerültségnek és az unió ellen szegülés, fenyegetések honnan? ki által? mi okból eredtenek?

Én ezen kérdésre tisztán felelni nem tudok, mert mi mezőbodoni szolgáló emberekül minden tartozásainkat híven és igazán telyesítettük; hogy földes uraink vagy biztossaik, tisztyeik avagy haszonbéresseik ellen leg kevesebbet is tettünk volna, ezt senki is bé nem bizonyíthatja – igaz az: hogy én is a balásfalvi gyűlésen tiszteletes papunkal jelen voltam, de ott mi folyt azt se tudom, mert én a lovakra ügyeltem – hogy haza jöttünk nem tagadhatni, hogy papunk az Ő Felsége Ferdinand császár hívségire fel esketett – és mi ezt örömest tettük – de arra is intett: hogy legyünk jók és engedelmesek mindazok iránt kik iránt eddig is voltunk – az Uniora hogy rea ne áljunk, igaz hogy erre is tiszteletes papunk intett – és ezt méltóságos báró Kemény Farkas úr ő méltósága előtt én nyilvánítottam, de semmi fenyegetőzés nem volt se egykor, se máskor; hallottam ugyan azt: hogy papunk fija Sándor sok katonákkal, talám egy regimentel is haza fog jönni, s ezt a papunknak mondottam is, de kinevetett; fenyegetődzésekről pedig semmit se tudok.

3). Hát a közzelebbi bodoni vásárban ki fenyegette a magyarokat? ki mondotta: hogy végezzék a vásárt egymás után, mert mindjárt nem leszen idő?

Nem tudom, nem hallottam ezekről semmit.

3k Constitutus Siko Gergely haszonbérlő, Marton úr dominalis bírája, ki kérdeztetvén a következő körülményekről, hogy t.i. a bodoni olá pap írt e a közzelebbi napokban levelet a fijának Szebenbe? onnan vett é választ? a pap miként nyilatkozott az oláhokról és magyarokról? úgy nyilatkozott: hogy Pap Juontól hallotta, miként bodoni Bozán Nyikolájtul hallotta, hogy nékie a fija levelet írt volna mint katona, hogy menjen el hozzá Szebenbe, és a pap ekkor írt is levelet

általa a fijának Pap Sándornak. Pop Juon ez iránt szembesíttetve, kihalgattatván, úgy kívánta fel világosíttani a dolgot: hogy ő azt nem mondotta, hogy levelet küldött a pap fijának, csak annyit mondott: hogy Bozán Szebenbe menve meg tudhatja a pap, valjon ottan vagyon é a fija, vagy el fogták a mint hírlelik.

4ᵏ Constitutus Czakó János Marton úr kocsisa kérdeztetik e szerént:

1. Kiket csábított vagy figyelmeztetett a bodoni olá pap vagy fija arra, hogy áljanak mellékek a magyarok ellen?

Az idei húsvét után való napon tartott a pap fija Pap Sándor a nép előtt egy beszédet; ebben sok mindenféle lázzasztó beszédek forogtak elé – emlékeszem arra, hogy mondotta miként ők vagy nyolcszázan ifijakul abban fáradoznak, hogy az olá nép boldogságát eszközöljék – egy gyűlés lészen ez okból Balásfalván, de itt ha bajuk lenne keljenek fel és áljanak mellékek – akkor a mikor a katonaság még ez előtt itt volt, a pap arra intette a népet, hogy az Unióra ne áljanak, hanem tartsanak az oláhokkal és a császárral, ne a magyarokkal, a kiknek egy Pista nevű királyak vagyon; nem lehet azt tagadni, hogy az ide való olá pap és a fija szüntelen lázzasztanak – a pap ígérte az itteni magyaroknak, hogy őket is, mint az oláhokat ki szabadítja a szolgálat aloll és itten annyira el híresedett: hogy a vidékiek is, jelesen a lekenceiek azt mondjak, miként a bodoni olá pap az igazi pap nem az övék aki rugásba való mert érettek semit se teszen. A lázzasztásoknak szere száma nincsen, még az olá gyermekek is fenyegetődzenek, a magyarokkal ingerkednek.

Ezek iránt ki halgattatván elébb is írt Siko Gergely és Máté István is, ők is e szerént vallanak – s mind a hárman azt állítják: hogy a közelebbi bodoni országos vásárban is egy idegen olá ki kialtotta, hogy áljanak készen, mert a pap fija délre harom század magával meg fog Bodonba érkezni – az olá ugyan el illantott, de az hír és ezen kiáltás rémülést okozott. Az a hír is terjengett a vásárban: hogy hónap az az 18ᵏ júniusban egy felkelés fog lenni az oláság részről a magyarok ellen – de egyik is az három közül meg nem mondotta, hogy ezen felkelésről hírt név szerint kitől hallotta.

Mezőzáhi gazdatiszt Anka László kérdeztetik mint 6ᵏ constitutus és vall következendőkben:

1. A mezőbodoni olá papnak fija Pap Sándor által a mezőszakálli unitus esperes Krisan Györgyhez írott levelet mikor? minő környületek között látta? annak tartalma mi volt? beszélje el környülményesen.

Én a közelebbi pünkösd utánni országos vásárba jövén Mezőzáhrul a mezőszakálli pap és esperest Krisán György felé vettem utamat – kit is éppen templomba léte mián házában nem találván a hugommal a papnéval beszélgetésbe jöttem, ki is a többek között panaszként említvén meg: hogy férjire a papra támadtanak volna halgatói közül mintegy ötvenen, mi okból nem olvasta légyen fel azon levél tartalmát, melyet a bodoni pap fija küldött – én kíváncsi voltam a levelet meglátni, a minthogy a pap a templomból kijövén kérésemre a levelet kezembe is adta és azt meg olvastam, ezen levél tartalma volt ez: noha az Unió az Ország

Gyűlésin megállíttatott, de ezt se a szászok, se a székelyek, sőt még a magyarok se akarják minnyájan, az oláhok annál kevésbé – az Unióból csak ugyan semmi se léend, azonban keserü események jövén közbe, az oláhok minden felöll méltatlansággal illettetnek; fel szollítja azért az esperestet, hogy a keze alatt lévő helységekbeli népeket figyelmeztesse, mikent kaszákról, csépekről s más védelem szerekről gondoskodjanak. Írta pedig Pap Sándor ezen levelet öszve fogott quártára, úgy mint a Szebeni Comité actuariussa – a hátán a levélnek volt mint egy négy rendnyi indorslatio, de a mi volt, én bizony nem olvastam meg, hanem a levél tartalmát a bodoni vásárban többeknek rosszalva el beszéllettem – a mi a bodoni papnak a fülibe menvén – kívánta ugyan a fija fel szollító levelit oda magyarázni, mintha az nem tenne egyebet, mint azt: hogy mivel Mihalcfalván a székely katonák az oláhokat rutul tractálták, legyenek az oláhok is készen, hogy ha még meg támadtatnának védelmezhessék magokat – én azonban vélle hosszas beszédbe nem eredtem.

7ᵏ Constitutus Mántsok Vaszilika bodoni köz lakos, 49 éves, ki kérdeztetvén vallott e szerént:

1. Honnan indult a közzelebbi pünkösd utanni vásár alkalmával azon hír, hogy a mezőbodoni olá pap fija, Pap Sándor, több száz emberrel váratik?

Ezt bodoniak nem beszéllették, hanem én magam is hallottam a vásárban itten volt néhány előttem esmeretlen keménytelki emberek egymás között beszélgették, hogy a papunk fija haza fog jönni sok katonákkal.

2. A pap mire ingerelt titeket – mondotta é hogy a magyarokkal ne tartsatok?

Nem ingerelt semmire, sőt azt mondotta: hogy most miolta a zajgások a hazában meg indultanak még engedelmesebbek legyünk mint eddig, tegyük a szolgálatokat, a magyarokkal pedig, mi bodoniakul mindig jó baráttságban és testvérileg éltünk.

8ᵏ Constitutus Mántsok Zaharia a fennebbi 1ső és a 2ᵏ kérdésre ki kérdeztetvén, hasonlólag vallott.

9ᵏ Constitutus Újvárosi Sándor, 25 éves, mezőbodoni református cantor, házas, gyermekei nincsenek.

1. Kit tart a Mezőbodonban s környékében lévő mozgalmak okainak?

Én a mezőbodoni olá pap fiját, Pap Sándort, hallottam Marton úrnál, ki Bodonban lakik, oly nyilatkozatot tenni, mi szerént bújtogatónak kell tartatnunk, ugyanis a közzelebbi húsvét harmad napján Pap Sándor is, én is Marton úrnál voltunk – ottan Marton úr és a fija Sándor jelen létükben azt mondotta Pap Sándor: hogy ha az oláhok kérése nem telyesíttetik negyven ezer ember áll mellettük készen, a kik által kiviszik a mit akarnak, és nem fognak kérni, hanem venni fognak; minekutánna pedig a balásfalvi gyülés meg esett, onnat az unitus fő curator haza jövén, nekem azt mondotta: hogy ő is Balásfalván járt, ottan sok ezer ember volt, nagy urak is voltanak, milyeket itt a vidékben nem is láthatni – de ő mármost azt tanácsolja, hogy ha magamnak jót akarok vellek tartsak, mert oly dolgok is

lésznek, hogy még a nadrágomba rezelek – magát az oláh papot nem hallottam bújtogató szókat beszélleni – az unitus curatort Kurta Fikulynak hívják -Pap Sándor itten húsvéttól fogva meg nem fordult.

Szembesíttetvén ezen constitutus tanú a 2[k] constitutussal bodoni Fiku Vasziliával, szemibe mondja Kurta Vaszilikának, hogy őtet mivel fenyegette, ha az oláhokkal nem fog tartani – Kurta Vaszilika erre azt mondja, hogy nem emlékezik miként ilyeseket beszélt volna, ha beszélt, részeg állapotjába beszéllette, mire Újvárosi Sándor hivatkozott mint bizonyságokra, mezőbodoni Fekete Pistára, Máté Pistára és Szőcs Gligornéra, Fekete Pista mivelhogy a többi meg nem találtatott tagadja s így a cantor bizonyittani nem tudott.

10[k] Constitutus Pap Juon polgár, mezőbodoni lakos, 31 éves, házas, három gyermekes.

1. Honnan indultanak azon hírek hogy a pap fija Pap Sándor katonasággal fog megérkezni a bodoni közzelebbi országos vásárba?

Nem tudhatni, hogy ezen hír kitől indult; itten a vásár alkalmával sok rossz hírek szárnyaltanak, nem csak ezt, hanem azt is beszéllették, hogy azon embert fel fogják akasztani, a ki a gerebenesi határba egy embert meg ölt és siettették is a vásárt evel, mert minden ember beszéllette; azonba senki se tudta hogy a hír honnan került – kéttségen kívül valaki részegen beszéllett valamit, s abból indították a fejérnépek, mert az a hír nagyon hamar elterjedett.

2. Mikor volt itthon a pap fija, Pap Sándor? Miket beszéllettenek itten az embereknek mind ő, mind az apja?

Húsvét harmad napjától fogva senki se látta itten Pap Sándort, idehaza nem is volt az olta – hogy bújtogattott volna nem hallottam, sőt a pap azt mondotta Balásfalváról haza jövén: hogy legyünk engedelmesek, tegyük a szolgálatot s kérjük az Istent, hogy tartsa meg a császárt, mert a mit meg ígért, meg fogja adni.

11[k] Constitutus Márton János úr, mezőbodoni haszonbérlő, ki kérdeztetvén vall e szerént:

1. A Mezőbodonban tapasztalt mozgalmaknak és sokféle rossz híreknek, kik voltanak okozói s indítói? kik bujtogattak itten és miként?

Itten egyéb mozgalmak nem voltanak mint a sok rossz hírek, fenyegetődzések, melyek nem kerültenek másként mint az ide való olá papnak nem tiszta fővel egyszer is máttzor is ki mondatott magyarok, s főként az urak ellen való szenvedélyeiből, helytelen beszédeiből és fijának, Pap Sándornak dicsekedéseiből – a ki is valósággal egy becsületes, szelíd jó fiju volt mind addig, a míg Marosvásárhelyre a Cancelláriába fel nem ment – az honnan is a húsvéti törvényszünet alkalmával haza jövén, hozzám jött, meg tudva azt, hogy Kolosvárt tanuló fijam után fogok küldeni, meg kért: hogy ha lehet a szekeremen küldjem bé, én ezt igen örömest tettem azért, hogy cselédem magára ne menjen, de mikor el indult figyelmeztettem jöne vissza ő is, de azt mondotta, hogy nékie mintegy három napokig Kolosváratt mulatnia kell, s azért nem jöhet, nemis jött vissza mintegy két

hetekig – haza jövén beszéllette, hogy ezen idő alatt meg járta Szebent, Brassót, Balásfalvát sőt Abrudbányán is volt – el beszéllette azt is: hogy hárman Felvincen keresztül utazván, ottan el akarták fogni, de jól esett hogy ez el maradott, mert egy szavára tösként fel kelt volna mellette negyvenezer ember; ithon ült a balásfalvi első gyűlésig, oda el menve, haza az én tudtommal nem jött; az apja, a pap, Balásfalváról haza jöve sok bolondot beszélt részegen, mondotta, hogy a székelyeknek velök kell tartani, az urakat el kell pusztittani s több eféléket – egyébaránt mint mondám az emberek a szolgálatot tették.

2. Hát azon hír a napokban volt bodoni országos vásár alkalmával: hogy a pap fija sok száz emberrel váratik, kitől indult?

Én azt meg mondani nem tudom, hanem a fijunak a mint említettem azon dicsekvésit, mikent Felvincen meg történhetett el fogatásával mellette negyven ezer embert állított felkelni, combinálva azon hírekkel? hogy őtet el fogták, úgy vélekedem: hogy ő ezen mellette fel kelni késznek állított nagy erőről az apjának s másoknak is beszélvén – némely boldogtalanoknak ezek is azt elbeszélgetvén, oly gondolatra jöttek: hogy ha elfognák bizonyosan egy nagy erővel magát ki szabadítva azt haza vezeti, egyébaránt hogy Pap Sándor nincs tiszta ésszel, nagy gyanúm vagyon, mert még a nézése sem a régi. Nagyon meg változott a miolta az oláhok dolgában futkározni kezdett. A pap a mint mondám részegen szokott inkább bolondokat beszélni, különben ő is szenvedélyes, indulatos ember.

12[ik] Constitutus Lukács Piné, 38 éves, a groff Bethlen udvarban dominális biró, házas, öt gyermekes ember.

1. Mit tudsz az ide való pap bújtogatásairól?

Én egyebet nem tudok csak azt: hogy a minap kérdezvén tiszteletes papunk töllem a tordai vásárból haza jövőtől: mi hír volna Tordán? mondottam hogy ottan minden ember fegyverbe vagyon – Erre azt mondotta, na látod, nekünk is ezt kellene tenni, kitől mint lehet, kaszával, cséppel s egyebekkel el kellene látni magunkat, hogy ha meg támadnának, védhessük magunkat.

Ezen kikérdezést hogy az írtok szerént vittük légyen véghez igaz hittel bizonyítjuk. Mezőbodonban június 17[én] 1848ban.

Gaál Samuel	és Szigethi Cseh Sándor
fő bíró	Nemes Torda megye albírája és biztos

Interogatoriu luat fără violență

în legătură cu instigările din Budiu de Câmpie
pe baza audierii persoanelor înfățișate mai jos

I-a persoană înfățișată, preotul greco-catolic din Budiu.

1. Cum vă numiți, unde v-ați născut, câți ani aveți? Sunteți căsătorit sau burlac? Dacă sunteți căsătorit, câți copii aveți și cum îi cheamă pe aceștia?

Mă cheamă Ioan Pop și sunt preotul celor de rit greco-catolic din Budiu de Câmpie. M-am născut la Râciu și am 53 de ani. Sunt căsătorit și am următorii copii:

Alexandru Pop, de 21 de ani; Carolina, fată de 19 ani, nemăritată; Ana , de 15 ani; Neli, de doi ani. Carolina este logodită cu teologul-absolvent Vasile Pop, născut în Urişiul de Jos. Acesta stă pe lângă tatăl său, preotul din Urişiul de Jos, şi neavând încă parohia sa, nu s-a putut căsători, deci nu poate fi considerat în mod oficial ca ginerele meu.

2. Fiul dv. de care aţi amintit, Alexandru Pop, unde se află în momentul de faţă? Unde locuieşte? Când l-aţi văzut ultima dată? Unde l-aţi văzut? Dacă aţi stat cu el de vorbă şi ce aţi vorbit? Obişnuieşte să trimită scrisori şi despre ce scrie?

Unde se află fiul meu în acest moment, nu pot spune. S-ar putea să fie la Sibiu, aşa cum e posibil să fie la Braşov. Dar se poate întâmpla să fie plecat din ţară, să fi trecut în Moldova sau în Ţara Românească. Eu l-am văzut ultima dată la Adunarea de la Blaj, unde am şi stat de vorbă cu el. Văzând că fiul meu este foarte înflăcărat pentru naţiunea sa, l-am întrebat ce are de gând, de ce se va apuca, dacă va veni acasă sau are alte intenţii, căci toate cheltuielile mele nu se pot duce pe apa sâmbetei. Şi la fel cum astăzi spun aceste lucruri cu amărăciune şi cu lacrimi în ochi, tot astfel am făcut şi atunci. El m-a îmbărbătat cu următoarele cuvinte: "Lasă, tată, că toate se vor întoarce spre bine. Eu nu mai pot veni acasă pentru că sunt membru al Comitetului de la Sibiu, dar nu-ţi face griji în privinţa mea, căci nu vreau să fac nimic rău". Mai mult de atâta n-am vorbit cu el la Blaj, nici eu, nici mama-sa, căci, după câte am văzut, fiul meu era foarte ocupat. Firește că mi-a trimis scrisori, ca la un tată, dar n-am putut fi cu el în corespondenţă intensă, din cauza situaţiei mele, căci nu locuiesc în drumul poştei. Ultima scrisoare am primit-o de la Sibiu, în urmă cu vreo trei săptămâni. Dar şi aceasta n-a fost decât un bilețel deschis, prin care mă înştiinţa că se află la Sibiu, că are locuinţă şi masă şi că s-a aranjat bine. Mi-a promis că altă dată îmi va scrie mai mult, dar de atunci n-am mai primit scrisoare.

3. Pe spesele cui se putea întreţine fiul dv., Alexandru Pop, cu casă şi masă? Mai precis, cu ajutorul cui se poate întreţine el acolo?

Eu cred că la ultima adunare de la Blaj a luat 100 de florini în valută renană. L-am ajutat şi eu cu cinci florini renani de argint. Cu aceste facilităţi şi-a putut aranja pentru sine şi casă şi masă.

4. Dar de unde îmbrăcăminte? prin cine, în ce fel îşi face rost?

S-a hotărât o colectă pentru ajutorarea tuturor celor care s-au ostenit pentru binele naţiunii. Poate că fiul meu, Alexandru Pop, s-a împărtăşit din această colectă şi s-a ajutat şi cu aceasta.

5. Pe seama cui şi de la cine s-a adunat acest ajutor? Mai exact, domnule părinte, cine, în afara fiului dv., s-a mai împărtăşit din acest ajutor?

S-a adunat pe seama celor care au luptat cu dârzenie şi din imbold naţional, pentru libertatea naţiunii. După cum s-a putut vedea şi din hârtiile mele, care au fost cercetate, colecta a fost pornită de câţiva membri ai Consistoriului, după care onoraţii protopopi din eparhie au fost îndemnaţi să dezmorţească râvna naţională a

oamenilor, iar de la cei cu simţăminte mai bune să adune donaţii voluntare pe seama celor amintiţi. După ştiinţa mea, s-a hotărât ca cei vizaţi pentru acest ajutor să fie Bărnuţiu, Buteanu, Iancu din Vidra şi fiul meu, Alexandru Pop, dar şi alţii încă, pe care nu-i ştiu cu numele; în total cam 24–30 de persoane.

6. De când fiul dv., Alexandru Pop, este membru al acelui comitet, după cum se aude chiar secretarul lui, ce alte scrisori a mai trimis fie dv., fie altor preoţi de aici din împrejurimi sau oricui altcuiva?

De când fiul meu este secretarul acelui comitet de la Sibiu, compus din 24–30 de membri, eu n-am mai primit vreo scrisoare de la el. Că ar fi scris la popii sau la oamenii de pe aici, nu ştiu. Poate că mi-a scris şi mie, şi altora, însă scrisorile i-au fost confiscate. Eu n-am primit nici una, în afara celei amintite la întrebarea a doua.

7. Cum se face, domnule părinte, că la toţi din împrejurimi le este frică de dumneavoastră, la funcţionarii curţilor, la arendaşi şi la proprietari? Toţi susţin că la Budiu se pregăteşte o răscoală care va izbucni neapărat.

Acest lucru nu pot să mi-l explic nici mie, nici altora, ori să fac destulă lumină prin declaraţia de faţă. La ultimul târg de ţară care a avut loc aici miercurea după Rusalii, am auzit cu mirare vorbindu-se că fiul meu ar veni în sat cu soldaţi, ba că ar fi gata să sosească. Mi s-a spus şi mie şi mi-au cerut să răspund dacă este adevărat. Numai atâta am răspuns, că s-ar putea întâmpla să-l fi şi prins, iar soldaţii îl conduc ca pe un arestat. Dar de unde şi cu ce fel de soldaţi ar putea să vină, nu mi-am dat seama şi m-a mirat şi pe mine. Că aici s-ar plănui o răscoală, aceasta nu este adevărat. Oamenii de aici şi-au îndeplinit până acum toate îndatoririle cu cea mai mare supunere. Este o învinuire ticăloasă la mijloc. Este adevărat că au venit la mine mulţi petiţionari ca să le scriu plângerile, dar pe care, notându-mi-le, i-am trimis acasă, atenţionându-i că până la sfârşitul Dietei nu-i poate ajuta nimeni şi nu-i pot ajuta nici eu; până atunci trebuie să aştepte; după aceea vom vedea ce este de făcut. Se poate întâmpla ca din cauza acestor petiţionari care m-au căutat, cea mai mare parte preocupaţi de diferenţele de taxe asupra locuinţelor şi acareturilor, să fi căzut eu sub suspiciune. Dar ce pot să fac? Mulţi oameni vorbesc în multe feluri, fiecare după priceperea şi interesele sale. Ce pot să le fac eu? Destul că în Budiu prestaţiile urbariale s-au îndeplinit până acum cu punctualitate, ascultarea a fost în afara oricărui reproş. Aud că fiul meu ar fi trimis scrisori pe aici. Aceasta e ştirea. Mie nu mi-a trimis. Cum că ar fi îndemnat pe cineva să-şi facă rost de arme sau de alte unelte ucigătoare, despre asta nu ştiu nimic. Despre aşa ceva mie nu mi-a vorbit şi nu mi-a scris niciodată. Aud şi aceea că sunt acuzat cum că, dorind să fac figură aparte între preoţii de pe aici în ce priveşte problemele naţionale româneşti, i-aş fi influenţat odată în plus pe oameni la nesupunere. Ca tată, nu neg faptul că uneori am pomenit cu mândrie despre fiul meu. După cum ştie toată lumea, el a învăţat mai bine decât alţii. Văd şi aceea că se poartă cu mare dragoste şi sârguinţă faţă de naţia sa. Dar oare este asta o vinovăţie? Este aceasta răzvrătire? Sunt multe şi prea multe

lucruri de care sunt învinuit. Dacă fiul meu a greşit, să răspundă el de greşelile lui. Eu pot şi sunt obligat să răspund numai pentru mine.

8. Cum se face că tocmai la Budiu poporul ar vrea, după opinia dv. exprimată limpede, să se opună uniunii? Cum se face că s-au manifestat deschis atitudini ostile împotriva ungurilor, mai cu seamă la ultimul târg de ţară?

Originea întrebării dacă uniunea să se facă sau nu, trebuie căutată la Blaj, la adunare. Acolo s-ar fi hotărât că atâta vreme cât nu-şi va avea şi naţiunea noastră cuvântul său de spus, prin reprezentare legislativă, nu poate fi vorba de uniune. La aceast congres au fost de faţă foarte mulţi, au auzit discuţiile de acolo şi le-au purtat ca atare, încoace şi încolo. Cât despre faptul că s-ar fi manifestat ostilităţi la adresa ungurilor cu ocazia târgului de ţară, despre asta nu ştiu nimic, n-am aflat nimic. Am auzit că pe fiul preotesei din Căpuş l-ar fi atacat câţiva beţivi, lucru la care el însuşi a dat prilej. Şi că după ce preoteasa le-a spus că ea e soţie de preot şi acela e fiul ei, aceia au încetat să-l mai prigonească. Eu însă n-am fost de faţă la toată treaba, n-am auzit nimic eu însumi.

9. Dacă, domnule părinte, sunteţi aşa de nevinovat şi de cinstit, ce v-a determinat să vă ascundeţi ieri, când a venit armata în Budiu?

Am făcut-o de frică.

10. De ce v-aţi temut?

Am crezut că îl caută pe fiul meu.

11. Cum de aţi crezut că îl caută pe fiul dv., şi de ce să-l caute?

Am auzit din vorbele purtate de oameni că s-a dat ordin să fie arestat fiul meu, nu ştiu din ce cauză.

12. Când baronul Kemény Farkas a venit mai deunăzi aici să liniştească lucrurile, domnia voastră aţi promis că nu vă veţi amesteca în nici un fel de răzmeriţă. Cum se face totuşi că i-aţi trimis protopopului din Săcalul de Câmpie o scrisoare a fiului dumneavoastră, cu o însemnare a dv. pe dosul ei, în care se spune că va trebui să vă înţelegeţi mai mulţi împreună, iar pe protopop l-aţi atenţionat că ar fi necesar să se înceapă înarmarea poporului?

Nu m-am amestecat în nici un fel de răzmeriţă. Ce i-a scris fiul meu protopopului din Săcal nu am de unde să ştiu. Eu n-am adnotat acea scrisoare în nici un fel.

Al 2-lea martor. Curta Vasilică Ficu din Budiul de Câmpie.

1. Cum te numeşti, de unde eşti? Eşti căsătorit sau nu? De ce religie eşti?

Mă cheamă Curta Vasilică, iar după poreclă, cum se obişnuieşte, mi se spune şi Ficu. Sunt căsătorit, am trei copii, sunt greco-catolic şi primcurator actual al parohiei unite din Budiul de Câmpie.

2. De unde s-au iscat aici, la Budiul de Câmpie, burzuluirile şi ameninţările românilor, ba şi ale slugilor unguri, la adresa domnilor de pământ, a funcţionarilor acestora şi a arendaşilor, ca şi cârtirile împotriva uniunii?

Nu ştiu ce să răspund la această întrebare, fiindcă noi, cei din Budiul de Câmpie, la fel cu slugile, ne-am îndeplinit cu credinţă şi punctualitate toate îndatoririle. Că am fi făcut fie şi cel mai mic rău împotriva domnilor noştri de pământ, a deputaţilor, funcţionarilor sau arendaşilor, asta nu se poate dovedi de către nimeni în nici un fel. Este adevărat că am fost şi eu la adunarea de la Blaj, împreună cu sfinţia sa preotul nostru. Nu ştiu însă ce s-a discutat acolo, fiindcă eu am avut grijă de cai. Nu neg că, după ce ne-am întors acasă, popa nostru ne-a pus să jurăm credinţă faţă de maiestatea sa împăratul Ferdinand. Ceea ce noi am făcut cu bucurie, jurând şi aceea ca să fim cu bunătate şi supunere faţă de toţi cărora ne-am supus şi până acum. Este adevărat că sfinţia sa preotul nostru ne-a îndemnat şi la aceea ca să nu ţinem cu uniunea, ceea ce am recunoscut şi faţă de măria sa baronul Kemény Farkas, dar nici un fel de ameninţare n-a fost niciodată. Am auzit, de asemenea, că fiul preotului nostru, Alexandru Pop, va veni acasă cu mulţi soldaţi, doară chiar cu un regiment, ceea ce i-am spus şi popii, dar a râs de mine. Nu ştiu nimic de nici un fel de ameninţare.

3.Dar la ultimul târg de ţară din Budiu cine i-a ameninţat pe unguri? Cine le-a spus să termine târgul cât mai repede, că altfel nu le rămâne timp?

Nu ştiu, n-am auzit nimic despre aşa ceva.

Al treilea martor, Sikó Gergely, arendaş, administratorul domenial al domnului Márton.

A fost întrebat despre următoarele: a scris preotul român din Budiu scrisoare fiului său din Sibiu în aceste zile? a căpătat răspuns de acolo? în cel fel s-a exprimat preotul despre români şi despre unguri? A răspuns că a auzit de la Ioan Pop, care a auzit de la Nicolae Bojan din Budiu, cum că acestuia din urmă i-ar fi scris fiul său din Sibiu, aflat acolo ca soldat, să meargă până la el. Cu această ocazie popa ar fi trimis prin el o scrisoare către fiul său Alexandru Pop. Fiind confruntat cu Ioan Pop, audiat din nou, acesta din urmă, a ţinut să clarifice lucrul în felul următor: el n-a zis că popa a trimis scrisoare fiului său, ci că dacă tot se duce Bojan la Sibiu, să se intereseze pentru preot dacă fiul este acolo sau a fost arestat, după cum se zvoneşte.

Al 4-lea martor Czakó János, vizitiul domnului Márton, este interogat în felul următor:

1. Pe cine a ademenit sau a ameninţat preotul român din Budiu, ori fiul acestuia, să fie alături de ei împotriva ungurilor?

Într-o zi după Paşti, fiul popii, Alexandru Pop, a ţinut o cuvântare înaintea sătenilor. Atunci a rostit tot felul de vorbe răzvrătitoare. Îmi amintesc că a spus cu mândrie că ei, vreo opt sute de tineri, se luptă pentru fericirea poporului român. În această privinţă se va ţine la Blaj o adunare, unde, dacă va fi necaz, să se scoale cu toţii şi să stea alături de el. Când încă a fost armata prima dată aici, popa i-a îndemnat pe oameni să nu primească uniunea, ci să ţină cu românii şi cu împăratul, nu cu ungurii, care au un rege numit Pista. Nu poate fi tăgăduit faptul că preotul român de aici şi fiul său instigă încontinuu. Popa le-a promis ungurilor de aici că îi

va elibera şi pe ei de robote, ca pe români. Pe aici s-a lăţit vestea că oamenii din împrejurimi, mai ales cei din Lechinţa, spun că popa din Budiu este preot adevărat, nu al lor, care merită un picior în spate, fiindcă nu face nimic pentru ei. Numărul şi felul provocărilor sunt de neînchipuit. Încă şi copiii românilor ameninţă, îi provoacă pe cei de ungur.

În legătură cu aceasta a fost ascultat susnumitul *Sikó Gergely*, din nou şi *Máté István*, care depun mărturie şi ei în acelaşi mod, şi toţi trei declară în felul următor: la ultimul târg de ţară de la Budiu, un român necunoscut a strigat să stea cu toţii pregătiţi, căci pe la amiază soseşte fiul popii împreună cu alţi trei sute. Românul s-a făcut nevăzut, dar ştirea şi strigătul aceluia au pricinuit spaimă. Tot la târg s-a împrăştiat şi vestea că mâine, adică în 18 iunie, va fi o răscoală a românilor împotriva ungurilor. Dar nici unul din cei trei n-a spus cu numele de la cine a auzit vestea despre răscoală.

Al 6-lea martor este ascultat funcţionarul moşiei Vasile Anca din Zau de Câmpie şi răspunde la următoarele:

1. Când şi în ce împrejurare aţi văzut scrisoarea trimisă de fiul preotului român din Budiul de Câmpie protopopului George Crişan din Săcalul de Câmpie? Ce conţinut avea ea? Povestiţi în amănunţime totul.

Venind la târgul de ţară de după Rusalii, de la mine din Zau de Câmpie am luat-o pe la protopopul George Crişan din Săcalul de Câmpie. Cum nu l-am găsit pe protopop acasă, fiind în biserică, am stat de vorbă cu sora mea, preoteasa. Între altele ea mi-a spus, plângându-se, că vreo 50 dintre credincioşi i-au reproşat soţului său, preotul, de ce nu le-a citit scrisoarea trimisă de fiul popii din Budiu. Am fost curios să văd scrisoarea. Până să vină preotul din biserică, mi-a dat la rugămintea mea scrisoarea în mână, pe care am şi citit-o. Cuprinsul acelei scrisori este următorul: chiar dacă uniunea a fost votată în adunarea ţării, ea nu este dorită nici de saşi, nici de secui, ba nici ungurii nu o vor cu toţii, şi cu atât mai puţin românii. Din uniune nu se va alege nimic. Survenind însă venind înainte tot felul de întâmplări întristătoare, românii alegându-se din toate părţile doar cu lovituri nedrepte, îl roagă pe protopop să-i îndemne pe oamenii pe care-i păstoreşte să se îngrijească de coase, de îmblăcii şi de alte arme de apărare. Alexandru Pop şi-a scris scrisoarea pe o foaie quarto îndoită, în calitate de actuar al Comitetului de la Sibiu. Pe spate era şi o însemnare adăugată de vreo patru rânduri, dar eu n-am mai citit ce era scris acolo. Conţinutul scrisorii l-am vorbit de rău la târg, la mai mulţi oameni. Ajungând acest lucru la urechile popii, s-a apucat să explice scrisoarea-somaţie a fiului său ca şi cum, chipurile, acesta n-ar spune altceva decât atâta: dacă soldaţii secui s-au purtat porceşte cu românii la Mihalţ, atunci să fie şi românii pregătiţi ca să se poată apăra în cazul că vor mai fi atacaţi. Dar eu n-am ajuns cu popa la vreo discuţie mai lungă.

Al 7-lea martor, Vasilică Mancioc, locuitor din Budiu, de 49 de ani, a fost întrebat:

1. De unde s-a iscat, la ultimul târg de ţară de după Rusalii, vestea că Alexandru Pop, fiul preotului român, este aşteptat să sosească împreună cu mai multe sute de oameni?

Despre asta [a răspuns că] nu cei din Budiu au vorbit, ci i-a auzit în târg pe câţiva oameni din Chimitelnic, pe care nu-i cunoaşte, vorbind între ei că feciorul popii de la noi va veni acasă cu soldaţi mulţi.

2. La ce v-a aţâţat preotul pe voi, v-a spus să nu ţineţi cu ungurii?

Nu ne-a aţâţat la nimic; dimpotrivă, ne-a spus că acum, după ce tulburările au început în ţară, să fim chiar mai supuşi şi mai ascultători decât până acum, să ne facem robotele. Iar cu ungurii, noi, cei din Budiu, am trăit întotdeauna în bună prietenie şi frăţie.

Al 8-lea martor, Zaharia Mancioc, fiind întrebat, a răspuns la fel la întrebările 1) şi 2) de mai sus.

Al 9-lea martor, Ujvárosi Sándor, de 25 de ani, cantorul reformat din Budiul de Câmpie, căsătorit, fără copii.

1. Cine credeţi că este vinovat de tulburările din Budiul de Câmpie şi din împrejurimi?

Eu l-am auzit pe Alexandru Pop, fiul preotului român din Budiul de Câmpie, în casa domnului Márton, care locuieşte în acest sat, făcând o declaraţie, pe baza căreia trebuie să-l considerăm instigator. În a treia zi de Paşti ne aflam la domnul Márton, Alexandru Pop şi eu; de faţă cu domnul Márton şi fiul său Sándor, Alexandru Pop a spus că dacă cererile românilor nu se vor împlini, patruzeci de mii de oameni stau gata pregătiţi, prin care vor împlini ceea ce vor, căci nu vor mai cere, ci vor lua. Apoi, după ce s-a petrecut Adunarea de la Blaj, întorcându-se acasă primcuratorul uniţilor din sat mi-a spus că şi el a fost la Blaj, că acolo au fost multe mii de oameni, şi domni mari, cum pe aici nici nu se pot vedea. El mă sfătuieşte, dacă îmi vreau binele, să ţin cu ei, căci se vor petrece lucruri care mă vor face să tremur în nădragi. Pe preotul român l-am auzit spunând cuvinte instigatoare. Pe curatorul unit îl cheamă Ficu. Alexandru Pop nu s-a mai întors aici de la Paşti.

Fiind confruntat acest martor cu cel de al 2-lea, Vasile Ficu, îi spune în faţă lui Vasilică Curta cu ce l-a ameninţat acesta dacă nu va ţine cu românii. Vasilică Curta spune că el nu-şi aminteşte să fi rostit asemenea vorbe, iar dacă totuşi le-a spus, a vorbit beat. Ceea ce Ujvárosi Sándor întăreşte a fi adevărat, indicând ca martori şi pe Fekete Pista, Máté Pista şi soţia lui Grigore Suciu, toţi din Budiu. Pentru că ceilalţi n-au fost găsiţi, Fekete Pista a negat şi cantorul n-a putut să se justifice.

Al 10-lea martor, cetăţeanul Ioan Pop, locuitor din Budiul de Câmpie, căsătorit, cu trei copii.

1. De unde s-au iscat veştile că fiul popii, Alexandru Pop, va veni cu armată la târgul de ţară din urmă, de la Budiu?

Nu se poate şti de la cine a pornit această veste. La târg se vântură multe veşti rele. Nu numai aceasta, dar s-a vorbit şi că va fi spânzurat cel care a omorât un om în hotarul Grebenişului. Aşa că târgul s-a şi terminat repede, căci toţi oamenii au vorbit despre acest lucru. Dar nimeni nu ştie de unde s-a iscat vestea. Fără îndoială că vreunul beat a trăncănit ceva, după care muierile au ţesut vorba care s-a împrăştiat ca fulgerul.

2. Când a fost acasă Alexandru Pop? Ce le-a spus oamenilor, el şi tatăl său?

Din a treia zi de Paşti nimeni nu l-a mai văzut aici pe Alexandru Pop. Nici n-a mai fost acasă de atunci. Că s-ar fi dedat la instigări, asta n-am auzit. Dimpotrivă, după ce s-a întors de la Blaj, popa ne-a îndemnat să fim supuşi, să ne facem robotele şi să-l rugăm pe Dumnezeu să-l ţină pe împăratul, căci ceea ce ne-a promis ne va şi da.

Al 11-lea martor, Márton János, arendaş din Budiu de Câmpie, care fiind întrebat:

1. Cine au fost autorii şi pornitorii mişcărilor şi nenumăratelor ştiri rele semnalate la Budiu de Câmpie? Cine a instigat aici şi în ce fel?

el răspunde în felul următor:

Alte mişcări nu s-au petrecut, în afara acelor veşti rele, a ameninţărilor, care nu s-au putut naşte altfel decât din capul nesănătos al preotului român de aici, din vorbele lui deplasate şi pline de ură împotriva ungurilor, şi mai ales împotriva domnilor, precum şi din lăudăroşeniile fiului său, Alexandru Pop. Acesta a fost cu adevărat un băiat cinstit, cuminte şi bun, înainte de a merge ca şi cancelist la Tabla regească din Târgu Mureş. Venind de acolo acasă cu ocazia vacanţei de Paşti, m-a căutat, pentru că ştia că voi trimite după fiul meu care studiază la Cluj. Mi-a cerut să-l las să meargă şi el cu căruţa pe care o voi trimite. Am acceptat cu plăcere, ca să nu se ducă argatul singur. Când s-au pornit, i-am spus să se întoarcă şi el înapoi cu căruţa, dar mi-a zis că el trebuie să rămână cam trei zile la Cluj, şi de aceea nu se poate întoarce. Nici nu s-a întors vreme de vreo două săptămâni. Revenit acasă, a povestit că în această vreme a bătut drumurile Sibiului, Braşovului, Blajului, ba a fost şi până la Abrud. A mai spus că, trecând ei, trei inşi, prin Vinţul de Sus, acolo au vrut să-i aresteze. Dar a fost bine că nu a reuşit arestarea, căci la cuvântul lui s-ar fi ridicat imediat să-l apere vreo patruzeci de mii de oameni. A stat apoi acasă până la prima Adunare de la Blaj. Odată plecat acolo, eu nu cunosc să se mai fi întors acasă. Tatăl său, preotul, după întoarcerea de la Blaj, a vorbit multe bolunzenii, beat fiind. Spunea că secuii trebuie să ţină cu ei, că domnii trebuie stârpiţi şi altele asemenea. Cu toate acestea, cum am spus, oamenii şi-au îndeplinit prestaţiile.

2. Dar ştirea aceea care s-a răspândit la târgul din Budiu din zilele trecute, că fiul popii este aşteptat să vină cu mai multe sute de oameni, cine a iscat-o?

Eu asta n-am de unde să ştiu. Cred că totul porneşte de la lăudăroşeniile fiului popii, cum că în eventualitatea prinderii lui la Vinţul de Jos i-ar fi sărit în apărare

patruzeci de mii de oameni. Combinând acest lucru cu ştirile că a fost arestat, mă gândesc că a povestit şi tatălui său, ba şi altora, despre această mare forţă care s-ar ridica să-l apere. Aceştia, povestind mai departe la alţi nefericiţi despre lăudăroşenia de mai sus, ce-şi vor fi spus ei? Că dacă l-au prins, desigur s-ar fi eliberat pe sine cu această putere mare, care îl va conduce până acasă. Dealtfel sunt convins că Alexandru Pop nu mai are mintea sănătoasă, căci nici privirea nu-i este cea de dinainte. S-a schimbat foarte mult de când aleargă în problemele românilor. Popa, după cum am spus, vorbeşte tâmpenii, mai ales la beţie, fiind şi el dealtfel un om aprins şi pătimaş.

Al 12-lea martor, Lukács Piné, de 38 de ani, jude domenial la curtea contelui Bethlen, căsătorit, om cu cinci copii.

1. Ce ştiţi despre faptele de instigare ale preotului de aici?

Eu altceva nu ştiu, decât că mai deunăzi m-a întrebat sfinţia sa preotul nostru, după ce m-am întors din Turda de la târg, ce noutăţi sunt pe acolo? I-am spus că acolo toţi oamenii sunt înarmaţi. La care a zis: „Ei vezi, şi noi asta ar trebui să facem, fiecare cum poate, ar trebui să ne îngrijim de lănci, de îmblăcii şi de alte arme, pentru ca, dacă vom fi atacaţi, să ne putem apăra."

Precum că această anchetă am dus-o la capăt, conform celor scrise, adeverim cu întreaga noastră răspundere.

Budiu de Câmpie, 17 iunie 1848.

Gál Sámuel	Szigeti Cseh Sándor,
primjude	vicejude al nobilului comitat Turda şi comisar

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr.7012/1848. Foto: 26389–26404. Traducerea publicată de I. Chindriş şi G. Neamţu, în lucrarea cu titlul: *Procese politice antiromâneşti care au zguduit Transilvania în toamna anului 1848*, Bucureşti, 1995, p. 1–40.

24

Şomcuta Mare, 17 iunie 1848

Tekintetes igazgató választmány! Kegyes jóltevő uraink!

Magyarhon nemzeti önállására jogosított állományát kivívta, újjá születvén minden fiait, mint hű anya, az egyenlőség és testvériség elveiből ki indulva egyenlőknek nyilvánítva, – azon vagyontalan századokon keresztül igában sinlődő népből – egy minden bilincsektől ment és emberi jogokkal ruházott néposztályt alkotott. Ezen pontból kiindulva a még földnépünk szolgaságban sinlődve sokaknak nem maradván / a többi robot és egyébb praestatiókból / anyi tehetségök sem, hogy tulajdon családjára megkívántató élelmet keressenek, és akkor látván ezen nyomortelyes állapotott égben kiáltó vétek lett volna többet tőlle kívánni, hogy

fizessen, mint a menyit fizetett – ámbár hasonlítva a Kővár vidéki oláh papok fizetésöket, a többi közöttünk létező ev. református papok fizetéséhez még tizedét sem teszi; és mégis mind eddig minden panasz nélkül szolgáltunk, fizetésünk nevelésében senkit sem háborítva: de most midőn látjuk, hogy azon szegény, elnyomorodot nép sorsa oly nagyon könnyebbült, min minden tiszta keblü honfinak lelkileg kell örvendeznie, nem lehetünk magunk iránt oly részvétlenek miszerént fájdalmainkat egy oly törvény hatóság előtt ne mutassuk, hol minden bizalmunkat vetve egyedül reméljük és várjuk fájdalmaink orvoslását – azon oknál fogvais mivel nem esedezünk olyan tárgyért, melynek ki eszközlésére valami lehetetlen törvényt kelessék életben léptettni, hanem mi a nép sorsa jobbra fordultával alázatosan esedezünk, ha nem is mint más M. Honi megyékben, legalább a közöttünk létező evang. református lelkészek fizetését a mi halgatóink is nekünk hogy adják meg. És ezen kérésünket anyival inkább reméljük a Tekintetes Igazgató Választmány által pártolni, menyivel nem látunk ennek végrehajtásában semmi olyas akadályt vagy nehézséget, mi által kérésünk gátoltathatnék, ha szinte a nép tehetsége bíráltatnék is, többen az oláhok között sok helységekben jobban bírván magokat, mint a magyarok, és mégis az oláh pap rosszabbul fizettessék az oláhok által, mint a magyar pap magyarjai által – mind a két nép sorsa ugyanazon egy lévén. És nem is esedezünk mi azért, hogy talán kétkednénk a ministerium ígéreteiben a pénzbeli fizetés iránt, sőt mi abban telyes meggyőződve vagyunk, hanem a míg ezen fizetés kirendeltetnék, méltóztassék a Tekintetes Igazgató Választmány bölcs bélátásánál fogva a mi szegény nyomorult sorsunkon könyörülve méltóknak ítélni, a közöttünk létező magyar lelkészek fizetését / addig is, míg más rendelet létesülne /, halgatóinkon miis hogy felvehessük, melynek nagyobb érvényességére nézve nem vonandja meg azon nagylelkűségét, miszerint minden Kővár vidéki traktuális esperesteinket felszólítandja a Tekintetes Igazgató választmány az ezen kérésünkre adandó kegyes rendelet, egy minden alá tartozó kerület tisztelt szolgabírájával életben léptettni az illető szolgabírói díj letétele mellett.

Mely alázatos esedezésünk mellet nagy kegyességű válaszát várva maradunk a tekintetes igazgató választmánynak alázatos szolgái.

Kotsuz Áthánásie Hosszufalu
Kotsuz Pál N.falvi
Dregyán Hierothén Hidegkuti
Marosán Endre Erdőaranyosi
lelkészek és ezek által az egész Kővár
vidéki G. c. lelkészek nevében

Válasz. A papok fizetése javítása az Igazgató Választmány körén kívül lévén, a kérésnek elég nem tétethetik; hanem utasítatnak a kérelmes lelkészek addigis, míg a ministerium fizetések jobbítása eránt rendelkezend, eddigi fizetések mellett mint szolgáltak, ezután is szolgálni s halgatóikat a béke, csend és rend megtartásra buzdítani. Az Igazgató Választmány gyüléséből N. Somkuton, junius 17*én* 1848.

Kiadta: Sárközi Sigmond
jegyző

Preacinstit comitet director! Domnilor noştri binevoitori!

Ungaria şi-a dobândit statutul legitim de independenţă naţională, renăscându-şi toţi fiii ca o mamă credincioasă şi declarându-i pe toţi egali, după principiul egalităţii şi frăţietăţii. Din poporul pauper, care a lâncezit vreme de secole sub jug, a întemeiat o clasă socială eliberată de orice cătuşe şi înzestrată cu drepturi omeneşti. Pornind de la faptul că plugarii noştri sunt apăsaţi de robie şi că multora nu le rămâne (din cauza robotelor şi a altor prestaţii) nici măcar posibilitatea de a-şi câştiga hrana necesară pe seama familiei, văzând această stare nenorocită a lor, ar fi un păcat strigător la cer a pretinde de la ei să ne plătească mai mult decât au plătit, cu toate că, dacă comparăm salariul preoţilor români din districtul Chioar cu salariul preoţilor evanghelici reformaţi care trăiesc aici, acesta nu face nici o zecime din al lor. Şi totuşi, până acum am slujit fără să ne plângem, fără a îmboldi pe cineva să ne mărească salariile. Acum însă, văzând că soarta poporului sărac şi nenorocit s-a îmbunătăţit atât de mult, ceea ce trebuie să ne bucure din inimă, ca pe nişte patrioţi cu conştiinţa curată, nu putem fi faţă de noi atât de indiferenţi, încât să nu aducem durerile noastre în faţa unei autorităţi în care ne punem toată încrederea şi de la ea singură sperăm şi aşteptăm vindecarea acestor neajunsuri. Asta cu atât mai mult, cu cât nu petiţionăm într-o problemă care ar cere elaborarea vreunei legi imposibile, ci, îndreptându-se soarta poporului înspre bine, rugăm cu plecăciune ca şi credincioşii noştri să ne dea cel puţin aceeaşi plată pe care o capătă preoţii evanghelici reformaţi de aici, dacă nu chiar ca în comitatele din Ungaria. În această cerere a noastră sperăm să fim sprijiniţi de preacinstitul comitet director, cu atât mai mult cu cât nu vedem în calea rezolvării ei vreo piedică sau greutate care ar putea să o stăvilească. Dacă se pune problema posibilităţilor poporului, în multe localităţi numeroşi români stau mai bine decât ungurii, şi totuşi preoţii lor sunt plătiţi mai rău decât ai acestora, deşi soarta celor două popoare este una şi aceeaşi. Nu petiţionăm pentru că nu am avea încredere în promisiunea Guvernului referitoare la salariul în bani, căci suntem pe deplin convinşi că îl vom primi. Totuşi, până când acest salariu va fi exoperat, rugăm preacinstitul comitet director să binevoiască, în marea sa înţelepciune, a hotărî cu îndurare – în legătură cu soarta noastră nenorocită – ca şi noi să putem lua de la credincioşii noştri aceeaşi plată pe care o iau preoţii unguri (desigur, până la sosirea altei dispoziţii). Iar pentru o mai mare valabilitate a hotărârii, rugăm preacinstitul comitet director să nu ne priveze de marea generozitate de a-i înştiinţa pe protopopii tuturor tracturilor din districtul Chioar să pună în practică cele de mai sus, împreună cu onoraţii primjuzi nobiliari ai cercurilor respective, cu perceperea onorariului cuvenit acestora.

În aşteptarea generosului răspuns la cererea noastră, rămânem ai preacinstitului comitet director umili servi, preoţii

Atanasie Cotuţ din Satulung
Pavel Cotuţ din Nuşeni
Ieroteiu Drăgan din Hideaga
Andrei Mureşan din Arieşul de Pădure

în numele tuturor preoților greco-catolici din districtul Chioar.

Răspuns. Mărirea plății preoților nefiind de competența comitetului director, nu se poate satisface această cerere, ci se recomandă petiționarilor ca până când Guvernul va reglementa mărirea salariilor, să slujească și pe mai departe cu plata de până acum, îndemnându-și credincioșii la păstrarea liniștii și ordinii publice.

Din adunarea comitetului director, 17 iunie 1848.

Conceput de: Sárközi Zsigmond, notar

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arhiva districtului Chioar, nr. 195/1848. Foto: 17881–17883.

25

Cluj, 17 iunie 1848

Jozsika Jan-kerl-i folyó hó 16-án estve Kolozsvártt volt!

A jelen fejlődő kor sokat igényel az ifiuságtól – s méltán!

Az ifiu előtt egy hosszú életjövő áll, azért neki igen is érdekébe fekszik, hogy a hazai viszonyoknak célszerű elrendezésében mennyire teheti, erejét felhasználja.

Az ifjunak erélyesnek kell lenni s mint ilyennek kötelessége, hogy a haza jobbjainak működését lángoló keble egész melegével karolja át – s ennél fogva légyen érlelő napsugár, minden olyan institutiókra nézve, melyek a haza érdekében történnek. De kötelessége másfelől az ifjunak, hogy legyen sujtoló villám, lemennydörgeni azokat, kik bitang, átkos szülöttei a szeretett hazának.

Polgártársak! Ez hitünk, ez meggyőződésünk.

De hát hogyan történt még is, hogy Jozsika Jan-kerl-i, ez az ismert haza áruló, ki előtt az önérdek mindig megsemmítette a haza szent érdekét, keresztül utazhatott Kolozsvárt a nélkül, hogy kellőleg prostituálva légyen?

E kérdést halljuk tőletek… és mi felelünk, mert a közvélemény előtt számolni tartozunk.

Józsika Jan-kerl-i sokkal kisebb tehetségű fia e honnak, hogy sem például macskamuzsikára lehetne méltatni, aztán mi a lármás demonstratioknak, melyek a bukott párt ármányaitól megtámadott haza fenntartására igényelt erőket emészthetnék fel, nem is vagynuk barátjai. Mint alattomos megtámadók fel nem is lépheténk, ezt tiltá lovagiasságunk. Azért abban állapodánk meg, hogy küldjünk egy biztosságot *Liber báró Méltóságos Bornemissza János tanácsos*, cs. kir. kamarás ő nagyságához (!?) mint akinél szállva volt ama gaz kölyke e sokat szenvedett honnak; – s kötelességévé tettük e biztosságnak, hogy nyilvánítaná Józsika Jan-kerl-i előtt: *miszerint az ifjúság úgy tekinti őt mint e honnak egyik legaljasabb áruló fiát, kinek itt léte, mint kihívó szemtelen merény, boszantja a kedélyeket, azért a közcsend megóvhatása tekintetéből megkívánja az ifjúság, hogy innét távozzék, mert különben a bekövetkezhetőkről nem felelhet.*

A küldöttség két versen el is járt, miről bizonyíthat a fenn címzett *Liber báró*, de miután a vitéz kapitány úr elbútt, nem találhatá meg.

Tevők pedig ezt azért, mert feladatunknak hisszük a törvényhozás helyén a közcsend biztosítását eszközölni.

Ez kérdéstökre feleletünk.

Egyébaránt Jan-kerl-i báró az éjjel eltűnt.

Legyen ő hasonló amaz ó testamentombéli bakkecskéhez, melyet a tisztulás napján a romlott rész bűnével szoktak volt a pusztába kicsapni.

Kolozsvárt, 1848, Sz. Iványhó 17-n reggel.

Az országgyülési ifjúság

Jósika János era la Cluj în seara de 16 a lunii curente.

Epoca de acum în continuu progres așteaptă mult de la tineret, și pe bună dreptate!

În fața tinerilor se află o lungă perspectivă de viață; de aceea și ei sunt interesați să depună eforturi, după putință, în scopul reglementării optime a situației din țară.

Tinerii trebuie să fie fermi și ca atare sunt datori să susțină activitatea fruntașilor patriei, cu întreaga căldură a sufletului. De aceea, ei trebuie să devină raze de soare germinative pentru toate întemeierile care se petrec în interiorul patriei. Pe de altă parte, însă, tinerii sunt datori să fie trăsnete doborâtoare, să tune asupra acelora care sunt bastarzi, creaturi blestemate pe spinarea iubitei noastre patrii.

Concetățeni! Acesta este crezul, aceasta este convingerea noastră.

Dar totuși cum se face că Jósika János, acest cunoscut trădător de patrie, în fața căruia interesele personale totdeauna au anihilat sfintele interese ale patriei, să fi reușit a călători prin Cluj, fără să fi fost supravegheat în suficientă măsură?

Întrebarea aceasta o auzim de la voi; iar noi răspundem, deoarece suntem datori a da seama în fața opiniei publice.

Jósika János este un fiu mediocru al acestei patrii, cu capacități mult prea neînsemnate ca să fie demn fie și de un Katzenmusik[1]. Și apoi noi nu suntem adepți ai unor demonstrații zgomotoase care ar putea să iroseasca forțele necesare pentru menținerea patriei atacate de uneltirile partidului răsturnat. Ca atacanți mișei iarăși n-am putut să-l înfruntăm căci o interzicea cavalerismul nostru. De aceea ne-am înțeles să trimitem o comisie la înălțimea sa domnul baron Bornemisza János, consilier și camerar cezaro-regesc, la care a fost încartiruit acel mișel, odraslă nedemnă a acestei patrii ce a suferit atât de mult. De asemenea, am îndatorat această comisie să declare în fața lui Jósika János că tineretul îl consideră ca pe unul din cei mai perfizi fii ai patriei, a cărui prezență aci este un neobrăzat atentat provocator, ce

supără opinia publică. De aceea, pentru menţinerea liniştii publice, tineretul doreşte să plece de aici; altminteri nu poate să răspundă pentru consecinţe.

Delegaţia l-a şi căutat în două rânduri, ceea ce poate fi dovedit de către susmenţionatul baron; dar pentru că viteazul căpitan s-a ascuns, nu l-a putut găsi.

Am procedat astfel, deoarece credem de datoria noastră să contribuim aici, în centrul legislativ, la asigurarea liniştii publice.

Acesta este răspunsul nostru la întrebarea voastră.

De altminteri, Jósika János a dispărut azi noapte.

Fie pilda lui asemănătoare cu a berbecului din Vechiul Testament care avea obiceiul să fie alungat în pustie în ziua curăţirii, împreună cu păcatul părţii pângărite,

Cluj, dimineaţa de 17 iunie 1848. Tineretul de la Dietă.

Imprimat. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Vay Miklós kormánybiztosi iratai. Foto: 19105.

[1] Katzenmusik (germ.) = muzică proastă, scârţâială.

26

Baia de Arieş, 17 iunie 1848

Édes Testvér Sándor !

Fájdalommal tudósítalak, hogy Radetzky újra igen nagyon meg verte a mü olasz testvéreinket, menyibe igaz, nem tudom, mert én is a Magyarok hírlapjaiból olvastam, vaj ha hazugság volna. Adja a magas ég, hogy tündököljék a római vér erénye az utónemzedékbe is azoknak javára. Testvér ! mü is áttaquirozva vagyunk a magyarok által, hanem egy édes remény táplál, mert az oláhországi testvéreink nem szünnek meg velünk egyvérüekkel társolagni (Franzozi). Talán az Isten nem fogja engedni, hogy a magyarok joslatta telyesülyen, mert ha ők meg erősödnek, a szép Itáliát megint az ellenség kezébe adják de az Isten nem fogja őket arra segíteni. Sándor Testvér ! Kérlek írjál nekem akár hol leszel, mert én is meg kereslek leveleim által, az idő nem enged többeket írnom, máskor többet, légy egészéges kíványa egy igazi Román és barátod

Offenbánya Jun. 17én 1848

Moga Josef
Offenbányai Notárius

Hogy a másolat az originális oláh iratból szóra forditatott légyen le, arról igaz hittel bizonyitok. Abrudbánya 13 Juli 1848

Dulce frate Alexandre!*

Cu jale te înştiinţez precum că Radetsky iară au bătut foarte rău pe fraţii noştri italieni. Încâtu-i drept, nu ştiu, că io încă am cetit din uişagurile ungurilor. Barem de-ar fi minciună. Deie cerul cel de sus ca să strălucească virtutea sângelui strănepoţilor romanilor în favorul străbunilor lor! Frate, şi noi suntem atacaţi de unguri. Dar o nădejde ne-ndulceşte. Fraţii din România nu-ncetează a conversa cu cei de-un sânge cu noi (francezii). Doar D-zeu nu va-ngădui ca să se-nplinească prorocirea ungurilor, că dacă să vor întări întră sine, să deie Italia cea frumoasă şi strălucită iar în mâna duşmanului. Dumnezeu nu le va ajuta. Frate Alexandre! Te rog scrie-mi ori de unde vei fi, şi pân-te voi cerceta prin epistola mea. Timpul nu-mi îngăduie a-ţi pute scrie mai multe. De altă dată mai mult. Fii sănătos, îţi pofteşte un adevărat român şi pretin,

Offenbánya, 17 iunie 1848.

Iosif Moga,
Notariu de Offenbania.

* Original în limba română

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 30.010.

27

Saciova, 17 iunie 1848

Mü alól írtak teszünk bizonságot aról, hogy mostan folyó 1848dik év június 17kén meg szólítván minket tekintetes Budai Ferenc úr arra végre miszerint legyünk biztonságok és tartsuk meg jövendőre nézve abban amit most előttünk volt földészeinek mond. Tudni illik jelen lévő Csősz István, Tót István, Simon István, Ráduy Mihály és Fazekas Mózesnének. Ti Barátaim, mátul megszüntetek nékem szolgálni és hétszámat teni, midőn az idő szelleme kívánta és a nemes ország rendei is határozták, s meg lehet hogy még holnap kihírdetik. Tudtotokra adják, élvezzétek szerencsésen szabadságtokot. Légyetek hívek a honhoz és a királyhoz. Mert csak úgy lésztek boldogok!

Én ugyan ámbár többnyire tü majd mint fiaim curialisaikban laktok és azokhoz sok szántó és kaszálókat majorság földeimből szakasztotam volt, melyek urbér tárgyai nem lehetnek, én földitek a közcsend fenn tartása tekintetéből el nem vehetem annál is inkább, mivel a kirendelendő Bizotmány elhatározásáig kezeteken kell hogy maradjon. De azokat azon jogom fenn hagyása mellett tészem, hogy mivel most azokról sem pénzt sem napszámot nem adtok, mind a most bévetet tavasz termések, mind a kaszáló szénafüvet, mind pedig az ugarban lévő földek, melyeket fiaimot illető székely örökségből, allodiumokból szakasztotam

ideiglenesen azoknak akár pénzül, akár maga természetében a terméseket a Bizottmányi ki tisztáláskor megkaphassák gyermekeim.

Ami továb az úrbért illető, vagyis adó alati földeket és kaszálókat s jószágtokat illeti, azokról ezennel az ország határozásánál fogva le mondok, kárpótlásom mellett, s azt bírjátok békével azok kiket azon kirendelendő bizottmány bírtokosainak nevez ki.

Ezen szovait tiltakozását az allodiumokra nézve kérte tisztelt Budai Ferenc úr, hogy jövendőre nézve írnok meg, melyet tulajdon nevünk írása alatt, igaz hitel aszerint írtuk meg, amint előttünk történt és feljebb írtuk szóról szóra.

Szatsván a fent írtuk napon és évben Csorja Barabás
Bede Károly
Berde Antal

Noi, cei subscrişi, depunem mărturie despre aceea că acum, în 17 iunie a anului 1848, ne-a chemat onoratul domn Budai Ferenc ca să fim martori şi să ţinem minte pentru viitor ceea ce ne spune acum în faţa noastră, a foştilor săi iobagi, adică lui Csősz István, Tót István, Ráduly Mihály şi nevestei lui Fazakas Moses.

Voi, prietenii mei, începând de astăzi aţi încetat să-mi mai slujiţi şi mie şi să-mi prestaţi zile pe săptămână, întrucât aşa cere spiritul vremii şi aşa au hotărât şi Dieta ţării, ceea ce poate se va vesti chiar mâine. Vi se aduce la cunoştinţă să vă bucuraţi sănătoşi de libertatea voastră. Pentru că numai în acest fel veţi fi fericiţi!

Eu cu toate că voi toţi locuiţi mai mult în curţile fiilor mei, la care am adăugat mult pământ arător şi fânaţ din moşia mea alodială, de care nu poate fi vorba în problema urbariului, răspund: pentru păstrarea liniştii publice nu vi le iau acelea, cu atât mai mult cu cât ele trebuie să rămână în mâinile voastre până la hotărârea comisiei care va fi trimisă aici, cu condiţia să capăt în bani sau în recoltă beneficiul din părţile pe care le-am rupt. O fac cu păstrarea dreptului meu ca, după aceste pământuri pentru care acum nu mai daţi nici bani, nici zile de muncă, în urma reglementării comisiei fiii mei să poată căpăta beneficiile cuvenite în bani sau în bucate, fie că este vorba de recolta semănăturilor din primăvară, de iarba din fânaţe sau de ogoarele înţelenite, întrucât ele sunt părţi pe care le-am împărţit provizoriu pe seama fiilor mei din alodiul propriu, câştigat prin dreptul secuiesc.

Cât priveşte partea urbarială, adică pământurile, fânaţele şi vitele aflate sub dare, la acelea renunţ, în urma hotărârii ţării, pe lângă despăgubirea cuvenită şi stăpâniţi-le în pace toţi cei pe care comisia ce va veni aici o să vă declare proprietari".

Aceste cuvinte, cu rezervarea dreptului în ceea ce priveşte alodiul, a dorit preacinstitul domn Budai Ferenc să fie scrise pe seama viitorului, pe care noi le-am şi consemnat din cuvânt în cuvânt aşa cum s-au petrecut în faţa noastră şi cum le-am înşirat mai sus, semnându-le cu propriile noastre nume şi cu conştiinţa deplină.

Saciova, în ziua şi anul de mai sus.
Csorja Barabás
Bede Károly
Berde Antal

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. Trei Scaune. Acte administrative. Foto: 8229–8230/1848.

28

Lugoj, 17 iunie 1848

Fraţilor români bănăţeni!

Ţara noastră se află în primejdie. Serbii din vecina ţară a Serbiei răsculându-se asupra Ungariei, se sumeţesc a socoti ţara noastră ca o ţară slavo-sârbească. Întru această a lor nerușinată sămeţie vedem noi, cum aceşti revoluţionari servieni încearcă a aduce în ispită pe poporul acestii ţeri. Prin neşte oameni de viţa lor, ce din Serbia furişându-se în ţara noastră, se află ici cole[a] rătăcind, au făcut şi fac turburări pe marginile ţării de către Dunăre şi Tisa. Iei în loc de a se astâmpăra încă şi mai departe caută a face rău în ţara noastră.

Datorinţa chiemându-ne a ne apăra împotriva acestor revoluţionari, am găsit de cuvenință a ne aduna în oraşul Lugoj spre a ne sfătui împreună despre mijloacele ce trebuie pentru asigurarea ţării împotriva acestor revoluţionari.

Pentru aceea dar alerg a chiema pre toate comunităţile şi pre toţi patrioţii acestii ţeri a Banatului, să aibă dragoste a veni spre a ne sfătui cu toţii în treba aceasta.

Ziua adunării o hotărâm pe 27/14 iunie 1848.

Datu-s-au în Lugoj în 17 iunie 1848.

Eftimie Murgu

Brüder Banater Romänen!

Unser Land ist in Gefahr. Die Servianer aus dem Nachbarlande Servien sind in Aufruhr gegen Ungarn, – und genug hoffärtig glauben sie, daß unser Land Banat wäre ein slawisch-serbisches Land. – In dieser ihrer schamlosen Hoffart sehen wir, wie diese revolutionärische Servianer suchen auch das Volk dieses Landes zu verführen. Durch einige Menschen aus ihrem Stamme, die, aus Servien in unser Land geheim kommend, befinden sich hier da irrend, machten und machen auch gegenwärtig Aufrührungen in den Donau – und Theis Gegenden dieses Landes. Sie anstatt von solchen Thaten zu aufhören, suchen sie noch weiter unserm Lande zu schaden. Da es unsere Pflicht ist, uns gegen diesen Revoltanten zu vertheidigen,

fand ich es für gut, uns in der Stadt Lugos zu versammeln, und dort von den nothwendigen Mitteln für die Sicherheit des Landes gegen diese Revoltanten zusammen zu berathen.

Deswegen also beeile ich alle Gemeinde, und Patrioten dieses Landes zusammen zu rufen, mögen Sie die Güte haben zu kommen, damit wir alle in dieser Hinsicht berathschlagen könnten.

Den Versammlungstag bestimmen wir am 27 / 14 Junius 848.

Gegeben in Lugos am 17ten Junius 848.

Euthimius Murgu.

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. St. K. Türkei. Xerox: 15.668/1848.

29

Timişoara, 17 iunie 1848

Királyi Biztos és Rendszerinti Alispány Úr!

A Bánságot most beutazó Murgu Euthym úr – mint saját állításai szerint hallik –és folyó hó végével több ezer oláh ajkú honfiainkat a Gozsdu Manó pesti ügyvéd a nép közt szétosztott felszólítása következtében becsődíteni szándékozván – az alkalommal a görög nem egyesült vallású népek közös alapítványainak felosztása, a bánsági püspökségekre oláh ajkú és származású főpásztorok alkalmazása, a Bánságnak oláh tartománnyá alakítása s több efféle elválási irányú eszmék felébresztését a gyülekezett feladatául kitűzte. És mind a nép becsődítésére mind pedig az említett dolgok támasztására és elintézésére a Magas Minisztériumtól állítólag megbízott s e végett a nép kebelébe beérkezett Murgu úr e mozgalmak létesítésével csak a kormány állítólagos szándokait teljesítendi.

Az oláh ajkú nép kebeléből választandó jövendőbeli egyházi főnök székhelyéül Murgu úr szavai szerint – Temesvár ki levén jelölve, a már század óta fennálló püspöki lak e célra fordítására szándékozik. Ámde e püspöki megyében lakó görög nem egyesült nép mindekkoráig nyelvi különbség nélkül ugyan azon egy püspök alatt létezvén – ha a népnek oláhajkú része elválni akar, s ha ezen elválás annak rendje szerint meg történik, igen természetes akkor, hogy az előbbi helyzetben maradó szerbajkú nép maga régi jogait el nem hagyván – az elváló oláh ajkú rész a maga számára megalapítandó külön új püspökség minden szükségeiről gondoskodni tartozik. Én e tárgy részletes fejtegetésébe bocsátkozni nem akarván csak azt jegyzem meg, hogy az oláh ajkú nép efféle eszmék melletti gyülekezetének hírére hihetőleg megeshetnék, hogy a szerbajkú rész is, mely csak az én megyémben 200 000-et felülmúló számban létezik, egy nevezetes és a fennemlített számhoz hasonló tömegben a kijelölt időre idetódulna, minek elláthatlan

következményei lehetnének. Én erre Önt mint királyi biztos egyelőre figyelmeztetni óhajtván, nem csak saját állításom és személyem, hanem a közbéke iránt is méltó aggodalom eloszlatását csak az ön hathatós cselekvésétől várom.

Ha tehát Murgu úr állítólagos programja a magyar kormány engedelmével indíttatik, úgy akkor nem kételkedem, miként tisztelt Uraságodnak, mint a kormány jeles tényezőjének mindezekről nem csak teljes és részletes tudománya, hanem a dolog szoros szemügy alá vétele és a rend és béke fentartása iránt is szükséges utasítása vagyon.

E körülmények közt pedig mintegy ostromlott állásom érdekéből elkerülhetetlennek hiszem miszerint az említett gyülekezet tartását, mely a mostani zavaros és a népek egymás elleni izgatások által veszélyessé váló időben csak rosz eredményeket szülhet – haladéktalan vissza hívását annyival inkább eszközölni méltóztassék: minthogy én e tekintetben a Magyar Minisztériumnak sürgöny által az ./. alatti mellékletben foglalt nézeteimet felterjesztve, az egyházom alkotmányának és püspöki állásom fentartására célzó óhajtásom teljesítését onnét is várom; ezt pedig Öntől mint akinek e vidék viszonyai ismeretesek annyival inkább igénylem: mert a miniszteri válasz megérkezését könnyen megelőzhető kelemetlenségek elnyomását csak Ön, mint teljes hatalmú királyi biztos sikeresen teheti, s így engem azon kénytelenségtől megmenthet, hogy én mind a püspöki állásom és személyes biztosítására mind pedig az egyházom alkotmányának megerősítésére főpásztori hatalmamhoz folyamodjam. Ezt pedig teheti Ön azon oknál fogva is, mert az itten .//. alatt mellékelt miniszteri rendeletből világos, hogy egyházunk alapjának fenntartása miatt a törvény által megszabott egyházi gyülekezet tartása is az érsek rendelkezéseitől függ, ez pedig az érsek részéről már köztudomásra jött nyilvánítás szerint a kitűzött időben tartatni nem fogván, önként következik, hogy a Gozsdu Manó és Murgu Euthym urak által kihírdetett gyülekezet felesleges, s így veszélyes célzatai miatt minden esetre most visszanyomandó. Én mindezekre nézve az Ön becses, egyenes és minden tekintetben biztosító válaszát magam mihez tartása végett elvárom.

Költ Temesvárott, június 17-én 1848.

Zsivkovics Panteleimon, püspök

Domnule comisar regal şi vicecomite,

Domnul Eftimiu Murgu, care cutreieră Banatul – cum se aude din înseşi afirmaţiile sale –, intenţionează a aduna la sfârşitul lunii acesteia mai multe mii de compatrioţi de limba română, în urma proclamaţiei atribuită lui Emanoil Gojdu, avocat în Budapesta; cu această ocazie a fixat ca scop al adunării: împărţirea fondurilor religioase comune aparţinând neuniţilor; instituirea în episcopiile bănăţene de episcopi de limbă şi origine română; transformarea Banatului în provincie românească, precum şi formularea altor idei similare de separare. Atât pentru adunarea poporului, cât şi în sprijinul problemelor amintite şi pentru

rezolvarea lor afirmativ, ar avea încuviinţare din partea înaltului ministeriu; deci, dl. Murgu, ajuns în mijlocul poporului cu urzirea acestor mişcări, ar împlini întocmai doar indicaţiile Guvernului.

Ca sediu pentru viitorul cap al bisericii ales din sânul poporului de limbă română – după spusele lui Murgu – s-a desemnat Timişoara; se intenţionează astfel folosirea în acest scop ca reşedinţă actuală a locuinţei episcopale care dăinuie de un veac. Dar toţi locuitorii neuniţi din eparhie până aci au trăit sub un singur episcopat fără deosebire de limbă; în cazul că partea de popor de limbă română ar voi să se desprindă şi dacă această separare s-ar întâmpla în toată rânduiala, ar fi foarte natural atunci ca poporul de limbă sârbă rămas în situaţia de mai nainte, nepărăsindu-şi vechile drepturi, împreună cu partea cu limbă română ce se desparte, să fie îndatorată a se îngriji de toate cele necesare pe seama episcopiei înfiinţate.

Eu nu voiesc a mă antrena în dezbaterea amănunţită a acestei probleme; atâta vreau doar să atenţionez că s-ar putea întâmpla că la vestea adunării poporului de limbă română cu astfel de intenţii, şi partea sârbă, care numai în eparhia mea trece de 200 000, ar fi posibil să pătrundă acolo, la timpul fixat, ceea ce ar avea urmări neprevăzute.

Eu deocamdată doresc a vă face atent despre aceasta pe dvoastră, în calitate de comisar regal; aştept depăşirea îngrijorării mele numai de la iniţiativa energică a dvoastră atât în ceea ce priveşte poziţia şi persoana mea, cât şi pentru pacea obştească.

Deci, dacă programul dlui Murgu porneşte cu îngăduinţa Guvernului ungar, atunci nu mă îndoiesc că d-voastră, ca factor împuternicit al acestuia, aveţi despre toate aceastea nu numai cunoştinţă deplină, ci şi amănunţită; prin urmare există şi îndrumarea necesară pentru supravegherea acestor lucruri, pentru menţinerea ordinii şi a păcii.

În atari împrejurări, în interesul poziţiei mele foarte ingrate, cred că e inevitabilă revocarea imediată a ţinerii adunării amintite; în actualele timpuri tulburi, devenite periculoase în urma instigării unor popoare contra altora, ea poate aduce numai rezultate nefaste; revocarea binevoiţi a o împlini cu atât mai vârtos cu cât în această privinţă am comunicat înaltului ministeriu vederile mele cuprinse în anexă sub .//. prin poşta rapidă; de acolo şi aştept împlinirea doleanţelor privitoare la menţinerea statutului bisericii şi a stării mele de episcop. Aceasta însă o aştept de la dvoastră ca de la unul căruia îi sunt cunoscute realităţile din regiune; diminuarea neajunsurilor care ar putea premerge răspunsul ministerial numai dv. o puteţi împlini cu succes în calitate de comisar regal cu depline puteri; mă veţi salva de starea de tensiune actuală pentru că eu pentru asigurarea persoanei şi a stării mele de episcop, precum şi pentru păstrarea statutului bisericii noastre, să nu recurg la autoritatea mea de cap al bisericii.

Aceasta o puteţi face dvoastră pentru că: din aici anexatul sub .//. ordin ministerial reiese clar că ţinerea adunărilor bisericeşti stabilite prin lege pentru

păstrarea fondului bisericii noastre depinde şi de dispoziţiile mitropolitului; declaraţia din partea mitropolitului ajunsă la cunoştinţă publică arată însă că, neţinându-se la timpul fixat, urmează că adunarea anunţată de Emanuil Gojdu şi Eftimie Murgu e de prisos; pentru tendinţele ei periculoase în tot cazul acum e de respins.

Având în vedere toate acestea, pentru fixarea conduitei mele, aştept răspunsul d-voastră preţios, drept şi asigurător în toate privinţele.

Timişoara, la 17 iunie 1848. Pantelimon Jivcovici, episcop

Original. Arh. Mitropoliei Banatului, Timişoara, nr.9016/8.
Publicat. I.D. Suciu, Radu Constantinescu, *Documente privitoare...*, p. 703–705.

30

Budapesta, 17 iunie 1848

Vom Kriegsminister
An das Präsidium des temesvárer Gen/eral/ Com/man/do

Budapest am 17t Juni 1848

So wie das General Com[man]do schon verständigt wurde, wird zur Completirung meines Amtes ein Grenzdepartament errichtet werden, ich fordere demnach den E. auf mir unverzüglich das Verzeichniss jener Grenzoffiziere und sonstigen Individuen gefälligst zu übersenden, die alle Umstände der inner Grenzverwaltung und übrigen Verhältnisse genau kennend, zur Übernahme dieser wichtigen Ämter fähig sind, ausdrücklich zugleich hinzufügend dass bei diesen Ämtern keineswegs die Kenntniss der ungarischen Sprache so sehr erfordert wird, als die Fähigkeit und die vollkommene Kenntniss der obbenannten Umstände; diese Individuen sollen also so viel als möglich aus der Grenze gebürtig, und in den dort lebenden Sprachen bewandert sein.

Mészáros

Din partea Ministrului de război către prezidiul
Comandamentului suprem timişorean

Budapesta, 17 iunie 1848

După cum a fost deja înştiinţat Comandamentul suprem, se va înfiinţa un departament de graniţă în completarea funcţiei mele. Solicit să-mi fie trimisă de urgenţă lista acelor ofiţeri grăniceri şi a altor indivizi, buni cunoscători ai chestiunilor interne ale administraţiei grănicereşti şi ai situaţiei, care să fie capabili

să preia funcţii importante în acest departament. Adaug că pentru acele funcţii nu este importantă atât posedarea limbii maghiare, cât cunoaşterea deplină a împrejurărilor enumerate. Persoanele în cauză să fie cât posibil localnice şi să aibă deprinderea limbilor vorbite în partea locului.

Mészáros

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Timiş (Timişoara). Arh. militară nr. [...]. Foto: 30.314/1848.

31

Oradea, 17 iunie 1848

Copia.

Noi din mila lui Dumnezeu Vasilie Erdeli, episcopul Orazii Mari de ritu răsăritului, tuturor preoţilor dieţezului nostru de la Domnul pace şi a noastră binecuviinţare

Tâmpu ne îndeamnă ca şi noi[1], ce viacu aceştii reforme de a patriii, mai adânc să vă grăesc[1] vouă, lui D-zeu sfiinţiţilor preoţi, ca la tot atâta razimi a Sfinţii Biserici, şi prin voi Duhu lui D-zeu o ţine şi cu adevărat în preoţime să cuprindă puterea lui D-zeu, că voi pe toţi oamenii sufleţindu-i cu o putere, însă aceasta numai atuncia să poate dobândi pentru biserica noastră, dacă voi veţi fi buni şi credincioşi Duhului Sfânt. Trecut-au tâmpu păcii, iată ceasu luptii ni-au înprejurat, vrăşmaşul vechi de nou au început lupta şi pizma împotriva Sfinţii Bisericii, care neîncetat tot să află de când au zidit Domnul biserica, numai forma s-a înschimbat. La luptă va prochemăm, fraţilor, că sub stiagu învingătoriului lumii învingerea îi adevărată, numai noi să voim, că la aceasta vi de trebuinţă puteria tuturor. Noi din deregătoria chivernisiria voim a o purta, de la voi numai deplină supunere să cere şi fiindcă tot viacu are greşala şi zmintiala sa, spre a căruia vindicare sânt de lipsă aseminea unelte şi voiri, prin urmare în anul curgătoriu 1848, iunie, aducându-să vlădicii g[reco]-cath[olici] şi catholici în Budapeşt, au socotit, spre ţinere întregi a Sfintii Biserici, fiind luminaţi prin Duhul Sfânt, a fi de lipsă întreoducerea săboarălor bisericeşti, ca nişte moduri bune spre apăraria curatii şi sfintii învăţături [a] lui Hs.

Aseminea săbor a să ţinea s-au hotărât în anul acesta 24 septembrie la Ştrigon. De lipsă şi de trebuinţă am ţinut ca pre voi încă să vă prochiemăm mai întâi la sinodul diecezan, adecă să vă chiemăm aci la Oradie, să vă daţi şi voi durerile [şi] pârâle, vrerile voastre, ca aşa să le putem aşterne la săborul de la Ştrigon. Noi a ţine săbor dieţezan am hotărât în 27 august a.c. adecă în dumineca următoare după zioa Sfântului Ştefan, la care săbor din tot districtu va veni protopopul şi asesorii conzistoriului cu on preot ales de adunaria preoţilor diştrictuali, după mulţimia voturilor, care adunare în toate protopopiaturile după primiria epistolii păstorale în

termin de 20 de zile să să ţână şi mai sus numiţii vor veni pe zioa [de] 27 august la Oradia Mare, spre ţineria săborului dieţezan. În protopopiaturi zioa adunării şi locul îl va hotărî protopopul, care încât să poate trebue să să ţine de preoţi, să-i afle mai în grabă. Ţinerea adunării protopopeşti să să înceapă cu chemaria Sfântului Duh, ţiindu-să slujbă, despre care şi oamenii dinprejur să să înştiinţeză, ca aşa cu ei dinpreună să roage pe Dumnezeu, să ceară luminaria Sfântului Duh şi mântuirea, după aceasta să să adune preoţii cu protopopii dinpreună la locul anumit şi acolo săvârşind rugăciunea Duhului Sfânt, să aleagă un notar, după mulţiria voturilor, cari să poarte protocolul adunării şi a sfătuirii[...]. În sfârşit trebue a să subscrie protocolu de protopop şi de notar şi cel mai mult să-l trimite pe 5[lia] august nouă la Oradia Mare, carę în săborul dieţezan ce să va ţinea [la] 27[lia] august mai nainte de toate să va lua la desbatere; după aceia să vor lua desbatere punctele aci sus [::] adacsă, după aceaia propuneri particulari şi pretenzii, luând sama că în săborul acesta nimic alt decât numai triaba bisericească să va lua la desbatere şi ce-i spre binele bisăricesc, lăsând toate acelia la o parte ce nu să ating de biserică. Noi suntem încrezuţi de aceia bărbaţi cari şi până acuma duh bisericesc o avut, că şi cu prilejul acesta îl vor ţinea, şi aşa prin aceia ne vor da nouă îndemnu mai de multe ori a ţine adunări şi săboară aseminea.

Tot cu acest prilej vă dăm de ştire că concurzu care să ţinea până acuma în 12 august să va ţinea în săboru bisăricesc a 28[ia] august, când să va lua la desbatere orănduiala seminariului orădian de acum gătit, pre care zi voitorii a să primi rugămintele sale, a le da înlontru să să săliască. Mai încolo, cu începeria curzului scolastic va lua început şi prepărandia de Majestatia sa orânduită, fiindcă atunci va fi gata seminariumu. Protopopii să dea de ştire în protopopiaturile lor ca aceia care voesc a învăţa prepărandia şi voesc a fi învăţători şi totdeadată voesc a dobândi ştipendiumu pentru 100 fl. în bancă la an, să-şi dea testimoniile şi rugămintele sale în zioa 28 august.

Dat în Oradia Mare în iunie 17, 1848. Vasilie Erdeli,
Vlădică[2]

Original. Arh. Mitropoliei Banatului, Timişoara. Cutia: "Documente privind Revoluţia de la 1848".

---

[1] Dezacord gramatical în original.

[2] Acest exemplar al adresei este trimis în Banat, "A v[ice]-archidiacono gracci-ritus unitae Lugosiensi. Admodum Reverendis Dominis parochis:
Joanni Bercean, Vassiovensi (Montana)
Josepho Theodorovits, Cameralis Resitzensi
Georgia Theodorovits, Montanis Resitzensi
Georgio Zapu, Nagy Zorlenczensi
Georgio Vernika, Zgribesdiensi
Elias Paulescu, Nagykosleiensi in Christo Fratribus sing[ularitcr] colendis".

32

Oradea, 17 iunie 1848

Extras din registrul de procese verbale
ale şedinţelor economice ale capitlului episcopiei
romano-catolice de Oradea, ţinute în 17 iunie 1848

Nr. 582. Şpanul din Lupoaia raportează că nu găseşte zilieri pentru săpatul şi legatul viilor, deoarece câţiva instigatori au convins locuitorii că ei nu sunt obligaţi să achite contravaloarea grâului împrumutat şi nici să lucreze zile în contul acesteia.

Se dispune ca avocatul domenial, în caz că locuitorii nu vor să lucreze contra plată, să ia măsuri de constrângere, prin autorităţile comitatense, în vederea achitării contravalorii grâului împrumutat.

Publicat de V. Faur şi V. Covaci ca anexă la studiul: *Manifestări sociale bihorene în anii 1848–1849*, în *Crisia*, XII, 1982, p. 252.

33

Bucureşti, 17 iunie 1848

Bucarest den 17. Juni 1848
No. 57

Hohes k.k. Ministerium,

a. Im Verfolg meines gehorsamsten Berichtes von 6ten Juni d.J., No. 52, habe ich die Ehre zu berichten, dass der in Siebenbürgen Interim Kommandirende Divisionär Feldmarschall Lieutenant von Pfersmann auf das Schreiben des türkischen Commissärs Talaat Ef/f/endi die Antwort ertheilt hat, dass dem siebenbürgischen Generalkommando von den angezeigten Werbungen in Siebenbürgen nichts bekannt sei, dass er diesem Gegenstand seine besondere Aufmerksamkeit widmen werde, in jedem Falle aber jede solche gegen die Moldau und Walachey gerichtete Freischarenwerbung mit Kraft verhindern werde.

Ich habe das erwähnte Schreiben des Talaat Effendi übergeben und ihm sowohl als dem russischen Commissär General Duhamel dem erhaltenen Auftrage gemäss mündlich die Versicherung von den freundnachbarlichen Gesinnungen der k.k. Behörden gegeben und dagegen deren besonderen Dank entgegengenommen.

b. Über eine nachgesendete dringende Aufforderung des Generalen Duhamels ist Fürst Bibesco, welcher seine Familie nach Kimpulung begleitet und bis zum

18ten Juni auszubleiben beabsichtigte, bereits gestern den 16ten Juni am Morgen in diese Hauptstadt zurückgekehrt.

Zugleich ist Herr von Kotzebue von Jassy zurückgekommen und scheint die Überzeugung mitgebracht zu haben, dass, solange die Moldauer die Hoffnung nähren, den Fürsten Stourdza zu stürzen, für die öffentliche Ruhe nichts zu besorgen sei, daß aber wenn die Moldauer diese Hoffnung aufgeben müssen, bei dem allgemeinen Hasse gegen den Hospodar eine Störung der Ruhe zu befürchten sei.

c. Obgleich fast alle der besseren Klasse angehörenden Bewohner, welche es nur immer können, darunter viele Handelsleute, Bucarest verlassen haben, und fortwährend verlassen, so erhalten sich die Gerüchte von beabsichtigten Demonstrationen, um von dem Hospodar freisinnige Conzessionen zu erlangen, und die Angst vor einem solchen Ereignisse ist allgemein verbreitet. Vor einigen Tagen ist in Bucarest ein gewesener Militskapitän Namens Theolog arretiert worden, weil Unteroffisiere seiner ehemaligen Compagnie angezeigt haben, dass Theolog sie zu bereden getrachtet, im Falle eine Demonstrazion gegen die Regierung statt finde, mit dem Volk zu fraternisieren. Unmittelbar darauf auf seiner Reise nach Kimpolung ließ der Hospodar einen gewissen Concesco ebenfalls ehemaligen Capitain der Militz arretieren, welcher eine Anzahl Bauern hielt und besoldete, angeblich um eine revolutionäre Bewegung zu machen.

Andererseits soll die Regierung ausserordentliche Sicherheitsmassregeln ergriffen haben, und über dem Rath der beiden Commissaire zur Strenge übergehen wollen.

d. Die Cholera dauert in gleichem Grade fort; es erkranken täglich über 200, wovon 30–40 sterben.

Geruhe das Hohe Ministerium den Ausdruck meiner höchsten Verehrung zu genehmigen.

Timoni

An das Hohe k.k. Ministerium der auswärtigen Angelegenheiten in Wien

Nr. 57 Bucureşti, 17 iunie 1848

Către înaltul minister cesaro-crăiesc,

a. Ca urmare a raportului meu nr. 52 din 6 iunie a.c. la scrisoarea comisaruluui turc Talaat Effendi, am onoarea de a vă aduce la cunoştinţă răspunsul feldmareşalului locotenent von Pfersmann, comandant de divizie interimar în Transilvania; el a comunicat că: în Ardeal nu se ştie nimic despre arătatele recrutări; va acorda întreaga sa atenţie acestui subiect; în cazul în care ar exista astfel de recrutări de trupe de voluntari împotriva Moldovei şi Munteniei, le va zădărnici cu hotărâre.

Amintita scrisoarea am predat-o lui Talaat Effendi şi am prezentat asigurări verbale, atât acestuia, cât şi comisarului rus, generalul Duhamel, de intenţiile de bună vecinătate ale autorităţilor imperiale. Am primit întreaga lor mulţumire.

b. La somaţia generalului Duhamel, principele Bibescu, care îşi însoţise familia la Câmpulung şi intenţiona să rămână acolo până la 18 iunie, s-a reîntors în capitală încă din dimineaţa zilei de ieri, 16 iunie.

În acelaşi timp, a revenit din Iaşi şi domnul von Kotzbue. El pare a nutri convingerea că atâta timp cât moldovenii speră într-o răsturnare a principelui Sturdza, nu e nici un prilej de teamă pentru liniştea publică. Însă atunci când moldovenii vor renunţa la această speranţă, ura generală împotriva principelui poate deranja starea de linişte.

c. Aproape toţi locuitorii din clasele mai înalte care o pot face, şi în special negustorii, au părăsit şi părăsesc Bucureştiul; zvonurile despre demonstraţii pentru obţinerea unor concesii liberale din partea principelui, precum şi spaima în faţa unor atari evenimente persistă şi se răspândeşte pretutindeni. Cu câteva zile în urmă, a fost arestat, la Bucureşti, un fost căpitan de miliţie cu numele Theolog, pe baza denunţului unor subofiţeri din fosta sa companie; aceştia au arătat că Theolog a căutat să-i convingă să fraternizeze cu poporul, în cazul în care ar avea loc o demonstraţie împotriva guvernului. În drumul său spre Câmpulung, principele a mai arestat pe un anume Concescu, de asemenea fost căpitan în miliţie; el adunase un număr de ţărani pe care îi plătea, chipurile, pentru a organiza o mişcarea revoluţionară.

Pe de altă parte, se pare că guvernul a iniţiat măsuri excepţionale de securitate şi, la sfatul celor doi comisari, le va aplica cu severitate.

d. Holera continuă cu aceeaşi intensitate. Zilnic se îmbolnăvesc peste 200 de persoane, din care mor 30–40.

Înaltul minister să binevoiască să primească cele mai înalte consideraţii din partea-mi,

Timoni

Către înaltul Minister imperial al Afacerilor Străine din Viena

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. Fond St.K. Türkei VIII. Karton 32. Xerox nr. 15.329–15.333/1848.

34

Bucureşti, 17 iunie 1848

Bukarest am 17ten Juni 848
Nro 1648

Copia

Euer Excellenz!

Ich habe die Ehre gehabt, die verehrte Note Euer Excellenz vom 14. Juni d.J. Zahl 657 / q Praes. zu empfangen, und ich habe mich beeilt, nicht nur das beigeschlossene Schreiben an Talaat Effendi persönlich zu übergeben, sondern auch

diesem Commissär sowohl als auch dem russischen, dem General Duhamel mündlich die mir angegebenen Erklärungen betreffend die freundnachbarlichen Gesinnungen der k.k. Regierung gegen die Hohe Pforte zu machen.

Beide Commissäre waren vollkommen befriedigt und haben ihren Dank für diese loyale Mittheilung auf das Wärmste ausgesprochen.

Am 13ten Morgens reiste die Gemahlin des Hospodars mit ihren Kindern nach Kampulung in die Gebirge ab, nachdem 10 Erkrankungen und 1 Todesfall an der Cholera unter der Hofdienerschaft eingetreten waren. Der Hospodar begleitete die Fürstin und verliess in einem solchen Augenblicke die Hauptstadt, beabsichtigend erst am 18ten d. Mts. zurück zu kehren. Alle Welt tadelte diese Entfernung, und General Duhamel fand sich veranlasst dem Hospodar eine dringende Vorstellung nachzusenden, in Folge welcher Fürst Bibesco schon gestern am 16ten d. Mts. Morgens zurück gekehrt ist.

Zugleich ist Herr von Kotzebue von Jassy angekommen, und scheint die Überzeugung mitgebracht zu haben, daß, solange die Moldauer die Hoffnung nähren, den Fürsten Sturdza zu stürzen, für die öffentliche Ruhe nichts zu besorgen sey, daß aber wenn die Moldauer diese Hoffnung aufgeben müssten, bei dem allgemeinen Hasse gegen den Hospodar eine Störung der Ruhe zu befürchten sei.

Obgleich fast alle der besseren Klasse angehörenden Bewohner, welche es nur immer können, darunter viele Handelsleute, Bukarest verlassen haben, und fortwährend verlassen, so erhalten sich die Gerüchte von beabsichtigten Petitionen an den Hospodar um freisinnige Conzessionen zu erlangen, und die Angst vor einem solchen Ereignisse ist allgemein verbreitet.

Vor einigen Tagen ist in Bukarest ein gewesener Miliz Capitän, Namens Theolog [!] arretiert worden, weil Unteroffiziere seiner ehemaligen Compagnie angezeigt haben, dass Theolog sie zu bereden getrachtet, im Falle eine Demonstrazion gegen die Regierung statt finde, mit dem Volk zu fraternisieren. Unmittelbar darauf, auf seiner Reise nach Kampolung ließ der Hospodar einen gewissen Concesco, ebenfalls ehemaligen Capitän der Miliz arretieren, welcher eine Anzahl Bauern hielt und besoldete, um eine revolutionäre Bewegung zu machen.

Andererseits soll die Regierung ausserordentliche Sicherheitsmassregeln ergriffen haben, und über den Rath der beiden Commissäre zur Strenge übergehen wollen.

Genehmigen Euer Excellenz den Ausdruck meiner ausgezeichnesten Hochachtung,

Timoni mp.

An Seine Excellenz den k.k. Feldmarschall Lieutenant Gross [Kreuz] mehreren Orden, Interims Commandirenden in Siebenbürgen etc.

Herrn Alois Pfersmann von Lichtenthal etc.

Nr. 1648
Bucureşti, 17 iunie 1848
Copie

Excelenţa voastră !

Am avut onoarea de a primi nota excelenţei voastre din 14 iunie a.c. nr. 657/q. M-am grăbit nu numai să-i predau personal lui Talaat Effendi scrisoarea anexată, ci şi să transmit verbal acestui comisar, dar şi celui rus, generalului Duhamel, explicaţiile oferite mie, privitoare la intenţiile de prietenoasă vecinătate nutrite de Guvernul c[ezaro] c[răiesc] faţă de Înalta Poartă.

Ambii comisari s-au arătat profund încântaţi şi şi-au exprimat călduros mulţumirea pentru această loială comunicare.

În dimineaţa zilei de 13, soţia domnitorului împreună cu copiii ei au pornit în călătorie spre Câmpulung în munţi, după ce se înregistraseră 10 îmbolnăviri şi un mort de holeră în rândurile slujitorilor curţii. Domnitorul a condus-o pe principesă, părăsind deci în acel moment capitala, cu intenţia de a reveni abia în data de 18 ale lunii. Toată lumea a regretat această plecare. Generalul Duhamel s-a simţit dator să-i adreseze o chemare urgentă, în urma căreia prinţul Bibescu s-a întors înapoi încă de ieri, 16 iunie, dimineaţa.

În acelaşi timp a ajuns de la Iaşi domnul von Kotsebue, care pare a nutri convingerea că, atâta timp cât moldovenii speră să-l înlăture pe prinţul Sturdza, nu există nici o îngrijorare legată de liniştea publică; însă dacă moldovenii vor trebui să renunţe la această speranţă, în condiţiile urii generale împotriva domnitorului, este de temut distrugerea liniştii.

Deşi aproape toţi locuitorii din clasa mai înaltă, şi printre ei mulţi comercianţi –, toţi cei care au putut au părăsit Bucureştiul şi continuă să îl părăsească; totuşi sunt răspândite pretutindeni zvonurile despre petiţiile plănuite a fi adresate domnitorului pentru obţinerea unor concesiunii liberale, precum şi teama în faţa unui atare eveniment.

În urmă cu câteva zile, la Bucureşti a fost arestat un fost căpitan de miliţie, pe nume Theolog [!], fiindcă subofiţerii fostei sale companii l-au denunţat că ar vrea să-i convingă să fraternizeze cu poporul, în cazul în care va avea loc o demonstraţie împotriva guvernului. Imediat după aceea, în timpul călătoriei sale la Câmpulung, domnitorul a pus să fie arestat un anume Concescu, de asemenea fost căpitan de miliţie, care ţinea pe lângă sine şi plătea leafă unui număr de ţărani, pentru a organiza o mişcare revoluţionară.

Pe de altă parte, se pare că Guvernul a luat măsuri excepţionale de securitate şi, peste sfatul celor doi comisari, este gata să treacă de la toleranţa de până acum la asprime.

Excelenţa voastră să binevoiască a primi expresia înaltei mele stime,
Timoni mp.

Către excelenţa sa locotenent feldmareşal, [deţinător al] Marii [Cruci a] mai multor ordine, comandant interim în Transilvania, etc., domnul Alois Pfersmann von Lichtenthal, etc.

Original. Acad. Rom. Bucureşti, Mss. Rom., f. 234. Xerox: 4391–4392 / 1848.

35

Sf. Gheorghe, 15 – 18 iunie 1848

Orbai Királybírónak

Jun.15[n] 1848

Alcsernátoni[1] s a körülfekvő közönségek fel lévén biztossai által közgyűlés tartására szólítva, hogy a közelítő pesti közös hongyűlésre képviseleti alapon követek választathassanak s a nemzeti fegyveres erőről szerkesztett törvény javaslat körül fel merülhető eszmék iránt a szék közönsége körülményeinkhez képesti meg nyugtató állapodást alapíthasson, ez üdvös célra közgyülést részint előleges értekeződés, részint pedig az érintett törvényjavaslatoknak bár kormányilag kellő leküldése nélkül nem tarthatván, a közgyűlés tartását szorgalmazó alcsernátoni küldötség kívánatát oda változtandva, hogy a fennebb ki jelelt tárgyaknak bizottmányilag lehető megvitatására és azon törvény javaslatok folytán követeink elébe adandó elvektőli véleményezés végett számos tagokból bizottmányt nevezek ki, mely kéréss telyesítéséül s éppen az ők jelenlétökbe és közremunkálások mellett a tekintetes királybíró ur elnöklete alatt Cseh Imrét, Csiki Andrást, lelkész Sámuel Miklóst, felcsernátoni Rákosi Jósefet, Cseh Ignáczot, idősebb altorjai Csoboth Jósefet és A. Bajcsi Jánost, martonfalvi Kovács Dánielt, Becző Miklóst, Barabás Sámuelt, Veres Pétert, dálnoki Kovács Károlyt, Maksai Antal Sigmondot, Székely Károlyt, Fejér Áront, Deák Tamást, Imecs Ferenczet, Beder papot, Szacsvai Gábort, Bereczki Sándort, Gazda Györgyöt, uzoni Dániel Antalt, Kispál Károlyt, Nagy Andrást Szemerjáról[2] Serestély Mozest, idősebb Berde Mozest, Kovács Gábort, Császár Sámuelt, szentkirályi száraz káplárt, Nagy Károlyt, Kovács Pétert, Forró Ferencet, Esztevényi Lászlót, Székely Gergelyt, kilényi Kovács Lajost, árkosi Barabás Jánost, B.Apor Jósefet, lelkész Fábián Dánielt, Gyárfás Imrét, Alb Györgyöt, Bartha Károlyt, Lányi Sándort, Imre Jósefet, szárazajtait, ezennel oly ajánlatom mellett nevezem ki, hogy az írt egyéneket bizottmányi ülésbe, oda a hová a tekintetes királybíró úrnak tetzeni fog sietőleg meg hívni ne terheltessem, mely bizottmányi tanácskormánynak főbb tárgya léend a 3[k] törvényjavalatnak, mely a nemzeti fegyveres erőről szól, mikép lehetőleg célszerűbb s a kedélyek megnyugtatására közmegelégedésseli alkalmazása és életbe léptetése tekintetéből követeinknek adandó e tárgybéli utasítás készítése.

Királyi Kormányzó ő nagy méltóságának

Június 18ª 1848

Közeledvén a pesti közös hon gyűlés ideje, már több ízben valék fel szólítva, hogy képviselet alapján Pestre küldendő követek választása és a nemzeti fegyveres erőről hozott törvényjavaslat, mi móddali életbe léptetése és a szék körülményihez alkalmazásáról készítendő utasítás végett közgyűlést tartsak; a követválasztást illetőleg azzal nyugtattam meg a közgyűlést szorgalmazókat, mi szerént a Felséges Királyi Fő Kormány Széknek ezen tárgyra vonatkozó rendelete nélkül követ választást el intézni nem lehet. A nemzeti fegyveres erőről szerkesztett törvény javaslat miképpi életbe léptetéséről se lehetvén annak meg erősítése előtt közgyűlésileg tanácskozni, az ezen törvény javaslat felett értekeződni akarók abba állapottak meg, hogy erre vonatkozó nézeteik ki fejtése és az eszmék e tárgybani kölcsönös kicserélése végett kellő értekezésre nevezzek bizottmányt, mit is részint a kedélyek meg nyugtatása, részint a kölcsönös fel világosítás tekintetéből telyesítettem, s egy igen nagy számú bizottmányt neveztem ki. Ezen intézkedésem felöll oly alázatos jelentésem mellett tudósítom nagy méltóságodat, miszerent az ország gyűlés végzeményével ezen szék lakói kedélyeit valamenyire le csilapították, ámbár a nemzeti fegyveres erőről hozott törvény javaslattal nem mindenki elégült. Ez alkalommal a felöll is alázattal tudósítom nagy méltóságodat mi szerént a a F. K. fő Kormányszék f.é. 7273 Urb. 243 számmal jegyzett s az úrbéri viszonyok megszüntetését tárgyazó intézvényét 45 bizottmány mindenkinek tudtára adta; minek is ki hirdetése után, nehány oly helységekbe, melyekbe a volt úrbéresek öröm szülhette kitöréseitől tartani lehetett, csak úgy vélletlen meg jelentem, de semmi kihágást nem tapasztaltam.

Méjj tisztelettel maradtam.

Judelui regesc din Orba

Comunității din Cernatul de Jos[1] şi împrejurimi i s-a cerut de către împuterniciții ei să țină o adunare generală la care: să se aleagă, pe baza reprezentanței populare, deputații pentru apropiata dietă comună de la Pesta; şi, de asemenea, să se ajungă la o înțelegere liniştitoare, în legătură cu ideile ce se puteau formula în jurul proiectului de lege referitor la forța de apărare națională. Dar, în acest scop salutar, adunarea nu se va putea întruni deocamdată, pe de o parte, fără o consfătuire prealabilă, iar pe de altă parte, fiindcă, proiectul de lege respectiv nu s-a trimis încă de către guvern. De aceea, dorința delegației din Cernatul de Jos, de a urgenta constituirea adunării generale, am modificat-o în sensul că am desemnat un comitet mai numeros care să dezbată public opiniile despre sarcinile ce vor reveni deputaților ce vor fi trimişi la dietă. În prezența participanților la consfătuire şi cu asentimentul lor i-am desemnat pentru acest comitet pe onoratul jude regal ca preşedinte, împreună cu Cseh Imre, Csíki András, preotul Sámuel Miklós şi Rákosi

Jósef din Cernatul de Sus, Cseh Ignácz, Csoboth Jósef senior din Turia de Jos şi A. Bajcsi János, Kovács Dániel din Mărtineni, Beczó Miklós, Barabás Sámuel, Veres Péter, Kovács Károly din Dalnic, Antal Sigmond din Mocşa, Székely Károly, Fejér Áron, Deák Tamás, Imecs Ferenc, preotul Beder, Szacsvai Gábor, Bereczki Sándor, Gazda György, Dániel Antal din Ozun, Kispál Károly, Nagy András, Serestély Mozes de la Zentamaria[2], Berde Mozes senior, Kovács Gábor, Császár Sámuel, caporalul din Sâncrai, Nagy Károly, Kovács Péter, Forró Ferenc, Esztevényi László, Székely Gergely, Kovács Lajos din Chilieni, Barabás János din Arcuş, baronul Apor Jósef, preotul Fábián Dániel, Gyárfás Imre , Alb György, Bartha Károly, Lányi Sándor, Imre Jósef din Aita Seacă.

Îi desemnez pe cei de mai sus cu recomandarea ca aceste persoane să fie convocate la consfătuirea comitetului, acolo unde va decide judele regesc. Conducerea consfătuirii respective a comitetului va avea sarcina principală explicarea cât mai eficientă şi cât mai liniştitoare a spiritelor, spre mulțumirea generală, a proiectului de lege nr.3 despre alcătuirea forței armatei naționale şi redactarea indicațiilor în acest sens pentru viitorii deputați.

Prea măritului guvernator regal

Apropiindu-se data ținerii adunării naționale comune de la Pesta, mi s-a cerut în repetate rânduri să convoc adunarea [scăunală], pe de o parte în vederea alegerii deputaților pe baza reprezentanței populare, iar pe de altă parte pentru punerea în aplicare a proiectului de lege referitor la forța armată națională, conform circumstanțelor existente în scaun. Eu le-am explicat celor ce urgentează convocarea adunării generale că nu pot efectua alegeri de deputați înainte de sosirea ordinului gubernial în acest sens. În ceea ce priveşte punerea în aplicare a proiectului de lege despre alcătuirea forței armate naționale, la fel am lămurit că nici acesta nu poate fi discutat în adunarea generală, până ce nu va sosi sancționarea lui. Totuşi, pentru liniştirea spiritelor, precum şi pentru a se informa reciproc, am satisfăcut solicitarea. Despre această măsură luată de mine vă informez umil pe domnia voastră. Totodată, vă raportez că decizia dietei [de la Cluj] a liniştit într-o oarecare măsură spiritele din acest scaun chiar dacă proiectul de lege despre forța națională adoptat nu mulțumeşte pe toată lumea. Cu această ocazie doresc să vă mai înştiințez că rezoluția privind articolul de lege nr. 7273/243 urbarial, emis de către înaltul Guberniu, care prevede desființarea iobăgiei, a fost adusă la cunoştința tuturor de către cele 45 de comitete. După publicarea acestei legi m-am deplasat inopinat în câteva localități, unde ar fi putut să se producă forme de manifestare a bucuriei, dar n-am constatat nici un fel de contravenții.

Rămân cu stimă profundă

Sfântu Gheorghe, 15–18 iunie 1848.

Concept. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe) Fond. Arh. scaun. Trei Scaune. Acte prezidiale. Foto: 7813–7816.

[1] Vezi. vol. V. doc. 115 ; v. vol. VI. doc. 74.
[2] Zentamaria = azi cartier al orașului Sf. Gheorghe.

36

Viena, 18 iunie 1848

D[omino] Iosepho Teleki de Szek Gubernatori Regio Tran[silva]nico colen[dissimo].

A Cancellaria Regia Transilvanico Aulica[1]. Vienna[2]. Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti IOSEPHO TELEKI DE SZÉK, Sacrae Cae[sare]o Regiae et Apostolicae Maiestatis Camerario. Actuali Intimo Status Consiliario, Insignis Ordinis Imperatoris Leopoldi magnae Crucis Equiti, Societatis Eruditae seu Academiae Hung[aricae] Praesidi, Cae[sare]o Regiae Academiae Scientiarum Viennensis commembro, item Scientiarum Academiae Regio-Bavaricae, prout et Regiae Societatis Kopenhagensis Antiquiorum Septemtrionalium membro honorario. I[nclyti] Comitatus Szabolcsensis Supremo Comiti, et per Magnum Principatum Tran[silva]niae Partesque eidem reapplicatas Guber/[11]natori Regio, Domino mihi Colendissimo. /[12] Ex Off(ici)o[3][estaffettaliter][4] Claudiopoli[5].

Excellentissime ac Illustrissime Domine Comes Domine mihi Colendissime !

Priusquam ad articulum super unione Magni Principatus Transilvaniae cum regno Hungariae in praesentibus comitiis conditum et medio repraesentationis statuum et OO[6] sub 30[a] Maii a[nni] c[urrentis] exaratae pro altissima confirmatione regia submissum ad Suam Maiestatem Sacratissimam urgenter Oenipontum promotum benignam eiusdem altefatae resolutionem regiam venerari isthic licuisset, triplicis ordinis adpulere statuum et OO[7] repraesentationes, medio quarum et quidem unius, dicti status et OO[8] proiectum articuli de modalitate electionis deputatorum ex parte Transilvaniae ad proxime imminentia in 2[dam] Iulii a[nni] c[urrentis] promulgata regni Ugariae comitia mittendorum conditum medio alterius vero proiectum articuli de erectione nationalis militiae efformatum substraverunt, medio tertiae deniquae repraesentationis inconcussam suam fidem firmissimamque ad Altissimum Thronum Regium adhaesionem contestati sunt et singulae hae repraesentationes celeriter aeque Suae Maiestati Sacratissimae substratae fuerunt.

Rebus in his terminis constitutis, adpulit benignum Suae Maiestatis Sacratissimae rescriptum regium de benigne impertita super articulo attactae

unionis confirmatione regia sub 10. Iunii a[nni] c[urrentis] exaratum et ad status et OO[9] sub n[umer]o 3210. directum unacum alio itidem benigno rescripto regio ad antelatos status et OO[10] super eo sonante, quod Sua Maiestas Sacratissima facultatem impertiendae quoad articulum de modalitate electionis deputatorum sanctionis regiae in Serenissimum Archiducem Caesareoregium Stephanum Regni Hungariae Palatinum et Locumtenentem Regium transferre dignata fuerit: cuiusmodi rescripta regia itidem medio extraordinarii cursoris, nulla interposita mora, expedita abhinc fuere.

Post breve tempus Sua Maiestas Sacratissima altissimas suas intuitu duarum aliarum quoque repraesentationum superius attactarum transmittere dignata est resolutiones regias et quidem, quod ad repraesentationem de contestatione firmissimae erga Augustam Domum adhaesionis substratam spectat, sequentia in formalibus resolvere[11] dignata est: "Servit pro grato notitiae statu et responso ad status Transilvaniae de inittendo haud eget".

Ouoad propositiones vero de nationali militia et modalitate deputatos eligendi substratas, sequentem benignam resolutionem regiam edere dignata est: "Rescriptum regium iuxta adiacentem per me iam signatam texturam ad SS et OO[12] Transilvaniae cum consuetis contrasignaturis indilate expediendum erit. – Altera Cancellariae huius propositio circa articulum de modalitate electionis ablegatorum mihi substrata et Archiduci Palatino transposita per eundem in sensu rescripti regii die 10 Ianuarii emanati superabitur" simulque benignum rescriptum regium ad saepefatos status et OO[13] directum cum accluso confirmato articulo transmittere dignata est. Copia provocati rescripti et articuli Excellentiae vestrae est isthic acclusa.

Dum praemissa Excellentiae Vestrae pro statu notitiae significandi honorem habeo simul e concluso consilii Cancellariae Regiae Transilvanico Aulicae eandem praelaudatam officiose provocandam duxi, quatenus Excellentia Vestra, relate ad Siculos ad militiam limitaneam conscriptos fata cum excellentissimo domino commissario regio cointelligentia, tum e rationibus in attacto rescripto declaratis tum vero adhibitis aliis etiam pro cognito prudenti suo iudicis argumentis ad scopum facientibus eo ingravatim cooperari velit, ut mentionati Siculi ad futuram usque eorundem legalem coordinationem via ministerii Ungarici sequelam altissimi iussus proiectandam et in publicis comitiis stabiliendam in arduis nunc patriae saluti minantibus circumstantiis pacato animo praestolentur.

Qui in reliquo solito cum venerationis cultu persisito Excellentiae Vestrae obligatissimus servus. L[iber] B[aro] Lasarus Apor.

Viennae die 18 Iunii [1]848.

Din Cancelaria regală transilvano-aulică. Viena. Preaalesului și prealuminatului domn contele IÓZSEF TELEKI de SZÉK, Administrator fiscal al sfintei maiestăți cezaro-crăiești și apostolice, actual consilier intim al statului,

cavaler al distinsului ordin imperial al Marii Cruci, prezident al Societății Erudite altfel zisă Academia Ungariei, membru al Academiei de Ştiințe cezaro-crăieşti de la Viena, de asemenea, membru onorific al Academiei Regale de Ştiințe a Bavariei precum şi al Societății Septentrionale de Anticvioare de la Copenhaga, comite suprem al vestitului comitat Szabolcs şi guvernator regal peste marele principat al Transilvaniei şi peste părțile reanexate acestuia, domn demn pentru mine de tot respectul. Din birou [să fie trimisă cu ştafeta] la Cluj.

Preadistinsule şi prealuminatule domn conte, domn demn pentru mine de tot respectul!
Preaalesului şi prealuminatului domn József Teleki de Szék, guvernatorul regal transilvan demn de tot respectul.

Mai înainte de a-şi fi îngăduit să ceară suspusa hotărâre regală pentru articolul [de lege] cu referire la unirea marelui principat al Transilvaniei cu regatul Ungariei întocmit în actuala Dietă şi supus preaînaltei confirmări prin intermediul expoziținii Stărilor şi Ordinelor redactată în 30 mai a anului în curs, fiind înaintat maiestății sale sacratisime la Innsbruck, au ajuns în față întreitele expoziținni ale Stărilor şi Ordinelor [Transilvaniei], prin intermediul cărora zisele Stări şi Ordine au supus atenției [preaînalte], în speță prin prima proiectul articolului [de lege] întocmit în legătură cu modalitatea alegerii deputaților din partea Transilvaniei care urmează să fie trimişi la apropiata Dietă a regatului Ungariei hotărâtă pentru [ziua de] 2 iulie a anului în curs, iar prin a doua proiectul articolului [de lege] formulat în legătură cu ridicarea oastei populare; în fine, prin intermediul celei de a treia expoziținni [Stările şi Ordinele Transilvaniei] şi-au mărturisit credința lor neclintită şi adeziunea lor foarte fermă față de preaînaltul tron regesc, şi fiecare expoziținne în parte a fost supusă cu iuțime şi în chip just atenției maiestății sale sacratisime.

După ce lucrurile au fost astfel stabilite, a sosit binevoitorul rescript regal al maiestății sale sacratisime în legătură cu în chip generos acordatei confirmări pentru articolul [de lege] al pomenitei uniri redactat în [ziua de] 10 ianuarie a anului în curs şi adresat Stărilor şi Ordinelor sub numărul 3210, împreună cu alt rescript regal la fel de binevoitor îndreptat către antepomenitele Stări şi Ordine în legătură cu faptul că maiestatea sa sacratisimă a binevoit să transfere asupra prealuminatului archiduce cezaro-crăiesc Ştefan, palatinul regatului Ungariei şi locțiitor regal, puterea de a acorda consfințirea regală în privința articolului despre modalitatea alegerii deputaților: rescriptele regale de acest fel au fost expediate de aici în mod identic, prin intermediul ştafetei extraordinare.

După scurt timp maiestatea sa sacratisimă a binevoit să transmită preaînaltele sale hotărâri regale cu privire la celelalte două expoziținni pomenite mai sus, şi anume, cât priveşte expoziținnea supusă [preaînaltei] atenții despre mărturisirea adeziunii foarte ferme față de Casa augustă, a binevoit să decidă următoarele în

formalități: "Slujeşte pentru o plăcută informare şi nu este lipsită de răspunsul de dat Stărilor Transilvaniei."

În ceea ce priveşte propunerile în legătură cu oastea proprie şi cu modalitatea de a alege deputații supuse [preaînaltei atenții], a binevoit să dea următoarea binevoitoare rezoluție: "Rescriptul regal urmează să fie expediat fără amânare către Stările şi Ordinele Transilvaniei împreună cu contrasemnăturile obişnuite conform textului deja semnat de mine. Cealaltă propunere a acestei Cancelarii în legătură cu articolul [de lege] privind modalitatea de alegere a delegaților [la dietă] supusă [atenției mele] şi transferată arhiducelui palatin, ea va fi rezolvată de către aceşta, în sensul rescriptului regal emanat în 10 ianuarie; totodată a binevoit să transmită binevoitorul rescript regal adresat despomenitelor Stări şi Ordine [ale Transilvaniei] cu respectivul articol confirmat inclus în el. O copie a înaintenumitului rescript şi articol a fost inclusă aici.

Am onoarea de a aduce la cunoştința excelenței voastre, pentru o justă informare, cele de mai sus; totodată am considerat că aceeaşi maisuspomenită excelența voastră trebuie să fie îndemnată ca, în legătură cu secuii înrolați în oastea de grăniceri prin zisa înțelegere cu prealesul domn comisar regal, să vrea să conlucreze fără ezitare, fie din motivele expuse în pomenitul rescript fie în temeiul altor argumente prielnice scopului admis, fie şi numai datorită cunoscutului său discernământ, ca menționații secui să aştepte cu inima împăcată, în aceste împrejurări grele care amenință sănătatea patriei, până la viitoarea organizare legală a lor pe calea ministerului ungar, urmarea preaînaltei porunci care urmează să fie plănuită şi stabilită în Dietă.

În rest, rămân în continuare cu obişnuitul cult al venerației al excelenței voastre slujitor preaîndatorat.

Liber Baron Lázár Apor.

Viena, la 18 iunie 1848.

Original. Arh. Nat. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1687 E/1848.

---

[1] Corr.: A Cancellaria Regia Transilvanico Aulica<A Cancellario Regio Transilvanico Aulico. Sublineatur in texto (N.N.).
[2] Sublineatur in texto (N.N.).
[3] Sublineatur in texto (N.N.).
[4] Ab alia manu adiectum supra (N.N.).
[5] Sublineatur in texto (N.N.).
[6] Id est: ordinibus (N.N.).
[7] Id est: ordinum (N.N.).
[8] Id est: ordines (N.N.).
[9] Id est: ordines (N.N.).
[10] Id est: ordines (N.N.).
[11] Suprascriptum (N.N.).
[12] Id est: status et ordines (N.N.).
[13] Id est: ordines (N.N.).

37

Viena, 18 iunie 1848

Méltóságos Gróf Minister Elnök!

Az itteni kormány összehúzza magát, s posoni telegraph őrjét hivatalától felmentette, mert neki ezentúl telegraphra Posonba nincs szüksége. Ez alkalommal megtudtam, hogy a telegraphot fel lehet állítani ha a vasút nem is készült el egészen; a mértföld 620 p. ftba kerül, javaslatom tehát Posonból folytatni a telegraphot Pestig, ez három holnap alatt megvan, telegraphőrt kinek ügyességét Ő Fensége ismeri, felfogadni, s angol módra a telegraphirozást privat személyeknek kölcsönös értesítésére is becsületes fizetés mellett használni. Ez még speculationak is jó volna.

Apor aggódik, hogy a nemzetőrségi törvényre nézve csak az első § erősítetett meg, ez a székelyeknél rosz hatással lehetne, s azt hiszi, hogy e részben szükséges lesz egy proclamatio a magyar ministerium részéről, mely a székelyeket az ország gyűléséig is megnyugtassa, nehogy ott azon álhír terjegyen el mintha bizon a primorok lennének az okai a meg nem erősítésnek, mi által ellenök könyen vészteljes izgatások az alsóbb rendű székelyek által organisaltathatnának. Legyen szíves Méltóságod s közölje Apornak ezen aggodalmait a belügyministerrel.

Prágába visszatért a nyugalom, a katonák laktanyáikba vissza tértek, a város tizennégy kezest állított.

Méltóságodnak alázatos szolgája
Bécs, 1848*iki* jun. 18*kán*. Pulszky Ferenc

Mărite domnule conte prim-ministru!

Guvernul de aici procedează la disponibilizări. A hotărât eliberarea din funcţie şi a supraveghetorului telegrafului de la Bratislava, întrucât nu mai are nevoie de el. Cu această ocazie am aflat că telegraful se poate instala, deşi calea ferată nu este realizată în întregime; o milă costă 620 fl. De aceea propun ca firul de telegraf să fie continuat de la Bratislava la Pesta. Lucrul se poate realiza în decurs de 3 luni. Supraveghetorul, despre a cărui pricepere măria voastră are deplină cunoştinţă, poate fi reangajat, şi astfel va fi posibil ca firul de telegraf să fie utilizat conform modelului englezesc, cu reciprocitate, de către persoanele particulare, contra unui preţ convenabil desigur. Ideea surâde promiţător, chiar speculativ. Apor este îngrijorat de faptul că a fost acceptat numai primul paragraf al legii referitoare la garda naţională, deoarece acest fapt ar avea consecinţe negative între secui. El este convins că în acest sens ar fi necesară o proclamaţie din partea Guvernului ungur, pentru ca secuii să fie domoliţi până la inaugurarea dietei. Aceasta mai ales ca nu cumva să se răspândească şi acolo acel zvon neîntemeiat, conform căruia primorii

ar fi răspunzători de refuzul confirmării. Un atare fapt lesne ar putea conduce la apariţia unor primejdioase răzvrătiri între secuii de categorie inferioară.

Ai bunăvoinţa şi comunică ministrului de interne aceste temeri ale lui Apor. Liniştea s-a reinstalat la Praga. Soldaţii au revenit în cazărmi. Oraşul a desemnat 14 garanţii.

Serv supus al măriei voastre,
Viena, 18 iunie 1848 Pulszky Ferenc

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 338E/1848.

38

Buda, 18 iunie 1848

Szemere Bertalan belügy Minister Urnak

Herczeg Esterházy külügyi minister úrnak ide mellékelt hivatalos levelét, minden csatolmányaival, mellyek az Erdélyország részéről, magyar hon közelebbi közországgyűlésére történendő követek választása iránti törvény javaslatot illetik, olly megkereséssel teszem át minister úrnak, hogy a dolgot holnap reggelig elintézni és az általam e tárgyban Erdélybe bocsátandó kiadványokat elémbe adni ne terheltessék.

Budán Sz/ent/iványhó 18. 1848.
Kiadathatik:
ISTVÁN
18/6. 848

Domnului ministru de interne Szemere Bertalan

Vă transmit scrisoarea oficială anexată aici a domnului ministru de externe, prinţul Esterházy, împreună cu toate anexele ei care privesc proiectul de lege referitor la alegerea deputaţilor din Transilvania pentru apropiata Dietă unită a Ungariei. Vă rog ca rezolvarea problemei să se încheie până mâine dimineaţă. Totodată să nu întârziaţi a-mi prezenta documentele referitoare la această chestiune care trebuie trimise în Ardeal în numele meu.

Buda, 18 iunie 1848.
Se poate trimite:
ŞTEFAN
18/6, 848

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Archivum Regnicolare. István főherceg nádori Levéltára. Foto: 12442.

Budapesta, 18 iunie 1848

A belügy ministernek

Timoninak austriai conzulnak Bukarestben az austriai ministeriumhoz küldött ezen jelentését tegnap vettem Bécsből. Láthatod minő riasztásokat visznek véghez ellenségeink és minő ürügyeket kohol az orosz, hogy a Moldvábai beütésre praetextust kereshessen. A dolog igen fontos, kérlek, írj azonnal Perényinek, Puchnernek s a Gubernatornak, hogy ha valami még is volna a dologban, a fegyveres csoportozást azonnal erélyesen akadályozzák, egyszersmind egy megnyugtató nótát Moldvába, melly által a török hatalmat barátságos indulatinkról biztosítod, s hasonló várakozást fejezel ki, ennek István herceg által is alá kellene íratni és az erdélyi választási t. cikk sanctiójával együtt tovább juttatás végett Perényihez megküldetni.

Kelt Budapesten, június 18. 1848. Kossuth

Használat után vissza várom

Către ministrul de interne

Am primit ieri de la Viena acest raport al consulului Austriei la Bucureşti, Timoni, trimis ministerului austriac[1]. Poţi să-ţi dai seama ce alarme înscenează duşmanii noştri şi ce pretexte invocă ruşii pentru a justifica invadarea Moldovei. Chestiunea este deosebit de importantă. Te rog să-i înştiinţezi imediat pe Perényi, pe Puchner şi pe cei de la Guberniul [Transilvaniei], iar în eventualitatea că ar fi totuşi vorba de ceva real, să împiedice imediat şi în mod hotărât concentrarea unor cete înarmate. Totodată, să se trimită o notă liniştitoare Moldovei, în care să se dea asigurări puterii turceşti despre intenţiile noastre prieteneşti. De asemenea, să se specifice că se aşteaptă şi din partea voastră o atitudine similară[2].

Nota ar trebui să fie semnată şi de arhiducele Ştefan, împreună cu articolul de lege despre alegerile din Ardeal. Acesta urmează să fie sancţionat şi apoi înaintat lui Perényi pentru a-l promova mai departe.

Budapesta, 18 iunie 1848. Kossuth

Să mi se retrimită după citire.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Kossuth-Archiv. (498 cs.). Publicat: *Kossuth Lajos Összes munkái*. XII. p.288.

[1] Vezi vol.VI, doc. nr. 46 şi 222.
[2] Idem, doc. nr. 187 şi 188.

Cluj, 18 iunie 1848.

Belügy Minister Ur!

Gróf Teleki László által küldött jelentésemben meg érintett körülmény, a Fő Kormányzóhoz érkezett másnapi tudósítás szerént épp ellenkezőképpen áll, a muszka sereg ugyan is nem csak ált nem hozatott a Pruth vizén – hanem az ország belsejében visza vitetett, és az élelem szerekről egyezkedések is meg szüntettek, és csak 1 000 főből álló csapat hagyatott vigyázatal előbbi állomása helyén, minek is hírére szabadabban lélekszenek az Erdélyiek.

A másod oláh határ őr ezered felőli hírek mind eddig nyugtalanítók lévén, fel hívtam a holnap elutazandó Szöllősit, kinek annál ösmeretségei vannak, venné arra útját, ki tudni igyekezvén a dolog valóságos állását, közlöttem véle Raschkani-vali[1] érint kezéseimet, és figyelmeztetém annak Havasalföldön lévő családjával keresendő ismeretség célarányosságára; a közelébbi pesti vásáron jelen leend két Havasalföldi, kik számos marhákat hajtottak oda, ezekkel az említett egyén egész éjjel fen voltak Jura György társaságában – Hazájok bel viszonyairól értekezvén egymással, neveiket nem tudom – csak ott helyben nem kis fel világosítást adhatnának; emlékeztetném szinte a már rég ki költözött, és Jászi közelében meg telepedett székelyek fel keresésére is.

Papp Zsigmondal tegnap találkozám és ma hosszasabban értekezénk, és minthogy Abrudbányán és Hunyadban a Hóra zendülés fészkében a mozgalmak leg aggasztóbban mutatkoznak, fel szollitám venné arra visza jövetelét.

Topánfalván izgató Jánk közelébbi hírek szerént dobszó mellett hirdete mái napra népgyűlést, fel híván a szomszéd falubelieket is fegyveresen léendő meg jelenésre – a kürülvidéki papok azonban és falusi jegyzők a katonaság oda rendeltetése hírére [:ma fog 1 1/2 század gyalogság oda bé érkezni:] küldöttek által jelenték a Fő Kormányzónak – a katonaság kirendelésének szükségtelenségét hogy Jánknak ama fel hívása felé egyezések nélkül történt, s hogy ők jót állanak a csend meg nem zavartatásáról.

Vajdahunyad Szabó Jósef egyénre figyelmeztetém ki Noptsával közel viszonyokba álla, kiről rosz jelleme mellett[2]... értesültem, hogy Noptsa meg bukása után a jelen körülményekben jó hasznát lehetne venni; figyelmeztetém továbbá két jelesebb oláh egyénekre név szerént Lemény és Hoszu Lászlóra [:az utóbbit már ösmeri:], kiket maga idejében, mivel hatások a népnél nem csekély, alkalmazni célszerű is lenne.

Balázsfalván Papp és Pumne [:ha már Fogaras vidékéről visza érkezett volna:] tanítókra, különösen az utóbbira gerjesztém figyelmét, kik úgy hiszem a leg belsőbb titkokba bé avattak,

Brassói újság író Baritzra, ki eltávozása olta itten meg nem fordult, kiről azonban az újabb hírek nem kedvezőleg szollanak ügyünk irányában; Papp

Zsigmond hatását igen elősegítheti előbbeni ösmeretségük, s minek utánna lapja igen kedveltetik meg kell ügyünknek őt nyerni, a mit kárpótlásával azon veszteségnek, mennyit magyar szellemben irandó lapjain szenvedne eszközölhetőnek vélek; meg jelenik még ott egy más újság, kevesebbé hatályos, ennek szerzőjét mint papot, ígéretekkel előléptetéséről lehetne le kenyerezni. Dunka fogalmazóra, ki Baritzal barátságos viszonyokba áll, szinte figyelmeztetém.

A Szász Oláhok közötti megjelenését kiknél amazoknak izgatásai leg inkább figyelmeztetők szükségesnek láttam, sokat fog tehetni amaz izgatások lehető következéseinek paralyzá[lá]sára – jövő szombaton remélni Szebenbe lehető meg érkezését – igen ajánlám neki hogy az ott foglalatoskodó K[ormány] biztosokkal érintkezésbe jöjjön általok a ki világlott körülményekrül értesülendő, az oláhok közti működésének célszerű irányát könyebben el találhatná.

Ma a Fő Kormányzó és Fő Hadi Paracsnokhoz utasítám, kiknek tegnap eránta már szólottam, nehogy útjában s célzatában nehézségekkel találkozzék.

A budapesti újabb oláh lapnak itteni elterjesztése módjáról, elmélkedvén előttem csak egy mutatkozik ha t.i. az illető püspökjök által – papjaik erre fel szollítatnék – és azok részére kik vagy nem akarnák, vagy nem birnák meg szerezni, a püspökök által járatna Status költségen, az illető lelkészek azonban szorosan köteleztetnének általok arra, hogy mind magok, mind az illeto falusi jegyzők által a lapnak kivált a köz ügyre vonatkozó cikjeiket folytonosan a nép előtt fel olvassák és magyarázgasság, de ehez természetesen hajlamot szükség elő idézni, a mi ismét nagy részben egyedül a Státus költségen eszközölhető, mert az oláh papok érdekeit, kik jelenleg nyomasztó állapotban vagynak, csak a Státustól nyerendő kellő dotátiojok által lehet öszhangzásba hozni a Státus érdekével, a minek hatása habár hoszabb idő után, de annál bizonyosabban meg hozná gyümölcsét így a falusi jegyzők jobb állásáról is szükséges leend gondoskodni a bel igazgatás el rendezése alkalmával, kikre a nép itten is igen szokott figyelmezni.

Papp Zsigmond elegendő program példányait fog kezeimnél hagyni ki holnap szinte el utazand én pedig az illető Püspököket fel fogom hívni – papjainak célszerű fel szollitására – és annak jegyzéke véllemi közlésére, kik – név szerént a hová való – kivánják meg szerezni magokat – s kik nem – azokat Önnek annak idejében fel terjesztendő.

E kettős ki igazítása a népveli hatályos érintkezésnek a magyar elem mind inkábbi terjesztését s fejlését erössen elő mozdítaná, kivált ha a magyar nyelv tudásával egybe köttetne és e célból újra fel említem a Kolozsvárt fel állítandó Egyetemnek nagy hasznú következést.

Papp Zsigmond telyesen osztya e nézeteimet, kitől több példát ált vettem Proklamatiojának, mellyet a nép fogalmához igen jól szerkeztetve találok, ezeket szinte ált küldendem Püspök Urakhoz ki osztás végett.

Fogadja Ön telyes Hazafi tiszteletemet

Kolosvárott, Június 18-án 1848. B. Perényi Sigmond

Domnule ministru de interne!

Împrejurarea pomenită în raportul meu, trimis prin contele Teleki László – după o informaţie ajunsă în următoarea zi la guvernator – este tocmai opusă. Şi anume, oastea rusă nu numai că n-a trecut peste apele Prutului, ci a fost îndreptată înapoi spre interiorul ţării. Au încetat, de asemenea, şi acţiunile de procurare a alimentelor. A fost lăsată doar o trupă compusă din 1 000 de persoane pentru pază la vechiul ei loc de staţionare. La această veste, ardelenii respiră uşuraţi.

Până în prezent, ştirile despre al doilea regiment grăniceresc român sunt îngrijorătoare. M-am adresat lui Szöllösi, care va călători mâine. El, având cunoscuţi în regiment, va lua drumul într-acolo şi se va strădui să afle situaţia reală a lucrurilor. I-am pomenit şi lui despre legăturile mele cu Raschkami[1]. I-am atras atenţia asupra oportunităţii cunoaşterii familiei acestuia din Ţara Românească. La proximul târg din Pesta vor fi prezente două persoane din Ţara Românească. Ele au adus de acolo vite numeroase. Toată noaptea au fost împreună cu persoana pomenită, în societatea lui Gheorghe Jura. Au discutat situaţia internă a ţării lor. Nu le cunosc numele, însă acolo ar putea să furnizeze lămuriri importante. I-am amintit, de asemenea, să treacă pe la secuii care au emigrat şi s-au stabilit lângă Iaşi.

M-am întâlnit ieri cu Sigismund Pop. Azi am discutat mai îndelungat cu dânsul. Deoarece mişcările cele mai ameninţătoare se manifestă la Abrud şi în Hunedoara, deci în cuibul răscoalei lui Horia, l-am somat să se reîntoarcă pe acolo.

După informaţiile mai recente, Avram Iancu, care agită la Câmpeni, a anunţat cu bătăi de tobă, pentru azi, o adunare populară. I-a chemat pe sătenii din vecinătate să participe înarmaţi. La auzul aducerii armatei (azi va sosi acolo o companie şi jumătate), preoţii şi notarii din împrejurimi au raportat, prin delegaţii, guvernatorului Transilvaniei, despre inutilitatea detaşării armatei. Ei au arătat că pomenitul apel al lui Iancu s-a făcut fără consimţământul lor şi au garantat că liniştea nu va fi tulburată.

I-am atras atenţia lui Sigismund Pop asupra persoanei lui Szabó József din Hunedoara, care s-a aflat în strânse relaţii cu Nopcea. Cu tot caracterul viciat[2], în actualele împrejurări, după căderea lui Nopcea, ar putea să aducă bune foloase. În continuare l-am atenţionat asupra a două persoane române mai marcante, cu numele de Lemeni şi Vasile Hosu (ultimul deja este cunoscut de dânsul). Datorită influenţei mari asupra poporului, ar fi oportun să fie folosiţi la rândul lor.

I-am indicat, de asemenea, să acorde atenţie profesorilor din Blaj, Pop şi Pumnul, mai cu seamă celui de al doilea (în caz că s-o fi întors din Făgăraş). Sunt încredinţat că aceştia sunt iniţiaţi în cele mai intime taine.

L-am atenţionat şi asupra ziaristului Bariţiu din Braşov, care, de când a plecat, nu s-a mai întors aici. Despre el veştile mai noi nu relatează favorabil în privinţa cauzei noastre. Influenţa lui Sigismund Pop asupra lui Bariţiu poate fi mult uşurată de faptul că s-au cunoscut anterior. Datorită faptului că gazeta sa este foarte agreată, trebuie să-l câştigăm pentru cauza noastră. Cred că s-ar putea

compensa paguba pe care ar suferi-o prin editarea de către dânsul a unor foi scrise în spirit unguresc. Acolo apare încă o altă gazetă, cu o influenţă mai redusă. Redactorul acesteia fiind preot, ar putea fi cumpărat prin promisiuni şi prin avansare. I-am mai atras atenţia şi asupra concepistului Dunca, acesta fiind în relaţii de prietenie cu Bariţiu.

Am găsit salutară apariţia lui Sigismund Pop între saşi şi români. Mai ales instigările saşilor între români constituie o avertizare. Dânsul ar putea să facă multe pentru a para repercusiunile viitoare ale amintitelor instigări. El speră că în proxima sâmbătă va sosi la Sibiu. I-am recomandat cu insistenţă să intre în legătură cu comisarii guberniali care acţionează acolo, pentru a se informa asupra faptelor pe care au ajuns să le cunoască. În felul acesta ar putea să găsească mai lesne modalitatea cea mai potrivită pentru a activa printre români.

Azi l-am trimis la guvernatorul Transilvaniei şi la comandatul suprem militar, la care am intervenit ieri în favoarea lui, ca nu cumva în drumul său şi în scopurile sale să întâmpine dificultăţi.

Am meditat asupra modalităţilor de a răspândi aici o nouă gazetă românească din Budapesta. Întrezăresc doar o singură posibilitate, şi anume aceea, ca episcopii să impună preoţilor s-o aboneze. Acelora care nu ar intenţiona sau nu ar putea să o procure, să le fie dată pe cheltuiala statului. Dar respectivii preoţi ar trebui obligaţi cu severitate ca atât ei, cât şi notarii săteşti, s-o citească şi s-o tălmăcească în faţa poporului, cu regularitate, mai cu seamă articolele de legi privitoare la chestiunile de interes comun. Desigur, pentru aceasta ar trebui creată o predispoziţie, ceea ce de asemenea, s-ar putea realiza în mare parte pe cheltuiala statului. Interesele preoţilor români, care în prezent se află într-o situaţie deprimantă, ar putea fi aduse în concordanţă cu interesele statului numai dacă ar obţine din bugetul public o dotaţie potrivită. Iniţiativa, deşi după un timp mai îndelungat, dar cu atât mai cert, îşi va aduce roadele. Astfel, trebuie avut grijă în perspectivă şi de o mai bună încadrare a notarilor săteşti, cu prilejul reorganizării administraţiei interne, deoarece poporul de aici dă şi acestora o cuvenită ascultare.

Sigismund Pop va lăsa la mine suficiente exemplare ale programului său. Dânsul va călători mâine, iar eu voi face apel la respectivii episcopi, pentru a-i îndemna pe preoţi să-şi procure programul şi să-şi comunice lista nominală cu adresele acelora care-l doresc. La timpul potrivit am să înaintez domniei voastre numele acelora care nu doresc această procurare.

Dublul procedeu menţionat al comunicării eficiente cu poporul ar favoriza intens răspândirea şi dezvoltarea din ce în ce mai mult a elementului unguresc, mai cu seamă dacă ar fi legat cu cunoaşterea limbii maghiare. Din acest motiv, reamintesc urmările de mare folos pe care le-ar avea înfiinţarea unei universităţi la Cluj.

Sigismund Pop împărtăşeşte în întregime opiniile mele. Am preluat de la dânsul mai multe exemplare ale proclamaţiei sale, pe care o găsesc bine redactată, pentru a fi înţeleasă de popor. Le voi trimite domnilor episcopi, pentru a fi împărţite.

Primiţi vă rog deplinul meu respect de patriot.

Cluj, 18 iunie 1848 Baronul Perényi Sigmond

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi levéltár. Belügyminisztérium. 454/1848. E.Foto: 789–800.

---

[1] Fotocopie deteriorată.

[2] Teodor Răşcanu, v. vol. VI, doc. 184.

41

Cluj, 18 iunie 1848.

Igen tisztelt Minister Ur!

Pétervárra érkezvén Blázsevicsot Hrabovskinak oldalsegédjét, ki egyébaránt amannak távollétében az ügyöket vitte, felkerestem, s tölle megértvén, hogy Hrabovski minden órán váratik, őt bevárni célarányosnak tartottam. Ez alatt az érintett segéd nekem számos hivatalos irományokat, s azok között több sörgönyöket is, az azokra tett felelettel együtt megmutatott. A középúton alapult feleletekben az igaz félelmet és habzást tanáltam, de unloyalitást nem.

Blázsevics sub rosa nekem közlötte azt is, hogy Hrabovski a bécsi cseh comitétül egy irányt adó írást kapott, melynek tartalma szerint rolla mint szláv eredetüről fel sem teszik, hogy a királyi biztosságot el fogadná, s kéretik, ne apostátáskodjék s a magyaroknak eszközül ne szolgáljon.

Ezek után Ujvidékre mentem, ottan Hevesi Károlyt, Bács megyének fömérnökét, ki épen Zomborba vala költözendő, felkerestem. Hevesi állásánál fogva, mint ollyan, ki megyéjét tartozik gyakran bé utazni s annak minden színezeteit ismeri, tudósítónak igenis alkalmatos, annál is inkább, mert szilárd jelleménél fogva a felszólításnak férfiason megfelelni képes.

Van Ujvidéken még egy használható egyén, ez az ottani kálvinista pap, Dányi Gábor. Mint ő mind neje a Don Miguel ezredebeli közlegényekre s altisztekre nagy hatást gyakorolnak. Mire valóban szükség is van, mert az ezred tiszti kara gyalázatos jellemmel bír.

Pétervároni mulatásom ideje alatt Hrabovskihoz egy futár érkezett Insbruckbul. Kit estve vacsoránál mint egy 16 tiszt környezett.

A futár jelenlétében a tisztek nemzetünk gyalázásában, gyanúsításában s gyávaséggali bélyegzésében egymással vetélkedtek. A philippica hősei közül

többen, jelesen százados Apel, a két Nozsisevics, Mátésevics és Pavlovics kitüntették magokat. Ezen utolsó még azt is merte mondani: "Nem hiszem , hogy az elgyávásodott magyar nemzet közt valaki lehetne, ki királyáért s hazájáért elég bátor lenne életét fel áldozni". Melyre én a sok gúnyt tovább már el nem türhetvén, azt viszánozám: Én pedig meg vagyok győződve, miszerint a magyar nemzetben senki sincs, ki elég gazember lehetne utolsó csepp vérit is fel nem áldozni. Mire Apel ekép nyilatkozott: "A moriamur pro Rege sat. sat. korszaka lejárt, s a magyar több olly időt el nem érend, mert neki a sláv népektül menthetetlenül el kell sodortatnia, és ezt meg is érdemli" .

Mind e ferdeség oka az ezredes Kräutner, ki szebeni szász létére fajunknak ellensége s az ezredben lévő magyar tiszteket kimarván, ármánykodásinak szabad tért szerzett.

Azonban a nagyon várt Hrabovsky még mind elmaradott, és én épen Zimonyba s Belgrádba készültem, midőn az ottani ideiglenes parancsnoknak generalis Hayeknek [ez cseh és Ungarhoffernél egy cseppel sem jobb barát], egy sürgönnye megérkeze, melynek tartalmát látván, leutazásommal kéntelen valék felhagyni a Blazsevics is egész komolysággal felszólíta, miszerint ki nem vihető szándékommal jelenleg hagynék fel s életemet hijában ne kockáztatnám.

Temesvári utom tehát, hogy el ne záródjon, Nagybecskerekre siettem, hol egy egész éjjet fegyverben töltöttem. Másnap Temesvárra jutván, Vucovicsal, ki valóban erélyes egyén, a Commandirozóhoz mentem.

Pirétnek a kedvetlen körülményeket előadván, az Ujvidékre tett katonai szállításra vonatkozólag Vucovicsnak ezt monda: "Da haben wir die Folgen der Csernovicsischen Anordnungen" . S ebbül azt következtettem, hogy ő parancsnoksága a királyi biztosnak Csernovicsnak nem a legőszintébb barátja.

Vukovics másnap Kikindára sietett és engemet megkért, hogy visszatértét várnám meg. Ez alatt az oláh papságot felkeresvén, Iljés Istvánt jó gondolkodásúnak tanáltam. A temesvári s megyei oláhságtul szerintem épen nincs mit félni.

Murgut Temesvárt egy Krassó megyei küldöttség kereste fel. Lugoson inepélyesen fogadtatott s este fáklyás zenével tiszteltetett meg.

A néphez jól beszélt, azonban tulajdon hiúságának is tömjénezett, mert mint azt Makkai alispántul, ki Murgunak jó embere, halottam, ezeket mondotta: "Ezen szabadságot a magyar uraknak s *nekem köszönhetitek*" .

Murgunak a hiúságát, hogy tehát meg ne sértsem, Lugoson épen nem mulattam, hanem Ruszkabányára siettem, tudván, hogy ő Kárásebesbe és Fehértemplomba szándékozik.

Utamban azonban puhatolództam s örömmel értettem, hogy a Krassó megyei oláh béke és csend után eseng s a rácoknak épen nem barátja.

Murgut a krassai oláhság bálványozza s az átalános lelkesedéstül józan tapintat mellett bátor vagyok jót remélleni.

Junius 11*én* Ruszkabányára érkeztem, hol fájdalommal értettem, miszerint a kárásebesi ezredes a magyar színek kitűzését, viselését s a nemzeti őrök felállítását eltiltotta. A ruszkabányai katolikus és oláh lelkészek jó gondolkozásúak s annálfogva a nép is az.

Onnan másnap, miután számos kemence, kazán s egyéb vaseszközök mintájával, árfolyamával és egy jó credentionalissal magamat elláttam, Hátszeg vidékre indultam. Hol épen vásár lévén, a katonaság és papság közé vegyültem s tizenöt rákosi cseresznyés ökör szekérrel Vajdahunyad felé indultam.

Gyalog menvén sokfélérül beszélgettünk, de midőn a katonáknak tudtokra adtam, hogy ők ezután nem rabok, költözködhetnek s gyermekeiket mesterségre s egyébre is taníthatják, örömük határt nem ismert. Engem isten küldöttjének mondottak lenni, s ekép nyilatkoztak: "Ime az a gáz hátszegi májor, ki minket pénzel s más ígéretekkel a magyarok ellen akart felingerelni, mily alacsonyul hazudott. Mi mint látom, mindent csak a magyarnak köszönhetünk. Legyen azután csak oláh és magyar tiszt, s a vérszipó németek menyenek a pokolba".

Vajdahunyadon azonban Nopcsának számos párthívei vagynak, az oláh őrség nem akar a magyarokkal s németekkel amalgamálódni. Még a nemzeti színek kitűzését is elakarták tiltani. De az ottan lakó szolgabírónak, Szabó Jozsefnek szilárd fellépése csakugyan győzött, s nemzeti színeink egy pár hellyen lobognak. Szabó az egész megyében a legeszesebb egyén, s azt még ellenségei is kéntelenek megadni. Én őt részünkre megnyertem. Szabó a minister úrnak időnként irand, s reméllem, tudósításaival meg fog elégedni.

Onnan Dévára mentem hol, Lukács Józsefet, a főbirót felkerestem s többekkel érintkezésbe jöttem, a megye állása az egész honban talán a legszánakodásra méltóbb. Nopcsa három mészárosnak csupán konyhára való húsért 3 600 váltó forinttal tartozott. Az ingyenélés mesterségét majd mindenik megye tisztje űzi.

A megyében leggazabb emberek Váradi az alispán, Keserű Sándor és Pálfi Domokos.

Egy Jordán nevűt csak azért, mert Nopcsának írnoka volt, el akarának csípni, de ő elillanván, csak a szolgát fogták bé. A székely származású Székely Mihályt, ezen nyomorultat három napig a legnagyobb melegben kikötve tartják, döfölik, szurkálják, sem ennie, sem innia nem adnak s harmadnapon estve rögtön ítélet alá vonhatónak nem tanálván, elalélton fogságba hurcolják s jelenleg is ott sínlik.

Egy szilárd jellemű főispán itt conditio sine qua non. Zeik Józsefben központosul az általános bizodalom. Jósika Miklós, Kun Gothárd vele nem mérkőzhetnek.

Szászvároson a szászok fekete-sárga szalagot viselnek, az unióról még tudni sem akarnak. Az oláhok itt sem rosszak. Én úton-útfélen nem szüntem őket a szászok ellen ingerelni s beléjök iránunki bizodalmat önteni.

Gyulafehérvárt megtudtam, hogy folyó hó 4*én* egy Schweigel nevű szebeni szásznak vezérlete alatt 35 mázsa kemény töltés vitetett Szászsebesbe s onnan

tovább. A 16 legénybül és két káplárbul álló őrizetet őrmester Szentpéteri vezette. Azt beszélgették, hogy a transport Oláhországba vitetik. Akkor a szebeni szászra szükség nem lett volna.

A vár kiskapuját pallisádokkal környékezték, mint egy 70 ágyút a sáncokra toltak s a várat 15 napra eleséggel ellátták. Fegyver van benne mintegy 15 000 darab puska. Lőpora tömérdek. Naponként több ezer kemény töltés készíttetik.

A vár Commandans Generalis Horák, s a benn lévő tiszti karnak nagy része nemzetünknek ellenségei. A vár még mindig a bécsi hadi ministerium hatósága alá tartozik.

Jun. 15*én* Nagyenyedre értem s bámulásom nem csekély volt, midőn a nagyon is népes természetű héti vásárban felette kevés falusiakat láttam. Az ott állomásozó székely század parancsnokát, főhadnagy Balázsit, a rosz vásár oka felől megkérdvén, feleletül nyertem: A mihátzfalvi esemény óta az oláh nemigen jő bé Enyedre.

A valóságos idegenkedés alapja azonban, mint azt Tordán is hallottam, abban rejlik, hogy a székely atyafiak sok kihágásokat követnek el. Az erdélyi oláhnak fürtbe kötött haja (tyikája) kedves, ezt ők félfelől levágják sat., sat. S az által a kedélyeket lecsillapítás helyett még inkább izgatják.

A mihácfalvi eseménynek azonban megvolt jó következménye is; az oláhság még Hunyad megyében is a székely szónak csupa hallására megrázkodik.

Kolozsvárra érvén B. Kemény Dienest, ki több napok óta falun van, hijában kerestem. B. Wesselényi Miklóshoz menvén, tőle kérdettem, ugyan mi indította őt a hirlapban közlött felszólításra? Ezen jó urak, G. Bethlen Jánossal együtt a veszélyt nagyobnak látják, mint amillyen. Az apróbb nemesség és a megyei tisztek, kik túlságig zsaroltak s kiknek ennél fogva az oláh semmit sem hiszen, valamivel többecskét félhetnek ugyan, de hogy a falukból városokba szaladjanak s ez által az oláhok szájába sípot adjanak, szerintem igen nagy gondalatlanság. Ezen nyúlkeblű hősök bétódulásaikkal még a városiakat is megdöbbentették, pedig jelenleg egyes kihágásoknál egyéb még nem történt s történhetett.

A második oláh ezredet, melynek ezeredesse B. Jovics, a becsei hősnek testvére, roszirányúnak mondják, ebbül jó lenne egy pár zászlóaljat kivinni.

Erdélynek pacificatiojára gondolom semmi úgy nem hathatna, mintha nádorunk azt megfutná. Ugy hiszem, hogy még szász uraimék is egyszerre megjuhászodnának.

Folyó hó 15*én* Puchner azt a hírt közlötte, hogy a muszkák 40 000 a Pruton 3 hídon Moldvába mentek. Én a hírt valótlannak állítottam, de a megrémülteket lecsendesíteni nem bírtam, másnap tehát a kormányzóhoz G. Telekihez mentem, ki épen akkor a folyó hó 16*n* kapván bizonyos tudósítást, nekem azt mondja: "A muszkák a Pruton nemhogy átmentek volna, de sőt inkább nagy sebességgel az ország beljébe vonultak, csupán 4 000 hagyván az érintett víz partján". A magazinumok s vágómarhák összehajtása s lendítése contramandáltatott. B.

Perényi, kivel többször értekeztem, az itteni urak bátortalanságát s vak lármáját hasonlólag meg nem foghatja.

B. Kemény Diénest ma várják. Könnyen megeshető, hogy a második oláh ezredet bé utazom.

A Murgu proclamatioját birtok tekinteti viszonbul nem szeretik. Ezen urak áldozatra nem leghajlandóbbak. Don Aanudosigottul nemigen bírnak megválni. Itt igazán el lehet mondani, hogy akinek gatyája van, az tekintetes, ki pedig egy foltos nadrággal is bír, az nagyságos avagy méltóságos.

A gubernialisták légiója kétségben eséssel küzd, a nemesség egy szomorú kornak néz elibe, egyetlen egy életforrásuk, a megyei tisztség a nyilvánosság által nullificalódott.

A szász nepotizmusok s leviták osztállyai dühöngnek, de őköt mind a mellett, hogy pénzek van, csak kopott fogú nagy ebeknek tartom.

Belső-Szolnok a Véér Farkas fő ispánságától sok jót reméll.

Itten a józanabb gondolkozásuak mind a két kormányzót titubált öregeknek nevezik.

A Kászonyi példáján okulva semmi nemü iromány nem tarthatok.

Lemény püspökkel, kit többszöri keresésemre sem tanáltam, ma beszéllendek.

Pap Zsigmond itt van, tegnap B. Wesselényi, Bethlen János és B. Perényi és én vele együtt valánk.

Az oláhok között ő sem látott sehol veszedelmes kórjeleket, de az mind hiába van, mert az idevalók mégis rettegnek.

Igen tisztelt Minister Urnak alázatos szolgája

Kolozsvárt, jún. 18*a* 1848. N. Ferenc

Prea stimate domnule ministru!

Înainte de a sosi la Petrovaradin, am trecut pe la Blazsovics, aghiotantul lui Hrabovski, care, de altfel, a rezolvat chestiunile în absența sa; de la acesta am aflat că Hrabovski este așteptat să vină din ceas în ceas, astfel că am considerat rostuit a sta pe loc. În acest răstimp, aghiotantul contactat ne-a arătat nenumărate acte oficiale, printre care și telegrame, împreună cu răspunsurile expediate. Acestea, redactate echivoc, reflectau frică și șovăială, dar nu lipsă de loialitate.

Blazsovics mi-a declarat sub rosa* că Hrabovski a primit un act trimis din partea Comitetului ceh de la Viena; conform conținutului acestuia, fără să se facă referire la originea sa slavă, era îndemnat să nu accepte funcția de comisar regal. Era rugat, de asemenea, să nu facă apostolat și să nu servească drept unealtă pentru maghiari.

După toate acestea, m-am deplasat la Novi Sad, unde l-am căutat pe Hevesi Károly, inginerul șef al comitatului Bács, care s-a stabilit tocmai la Zombor. Datorită funcției deținute, Hevesi este foarte potrivit pentru a fi corespondent,

* sub rosa = confidențial, secret.

fiindcă este unul dintre cei ce deseori vizitează obligatoriu comitatul şi cunoaşte fiecare detaliu în parte, dar mai cu seamă pentru că, datorită caracterului său ferm, corespunde cu bărbăţie sarcinii asumate.

Mai există la Novi Sad o persoană ce poate fi utilizată, respectiv preotul calvin local, Dányi Gábor. Atât el, cât şi soţia sa, au o mare influenţă asupra soldaţilor şi a ofiţerilor superiori din regimentul Don Miguel. Acest fapt se impune cu necesitate să fie exploatat, dat fiind caracterul scandalos al manifestării ofiţerilor din regiment.

În timpul prezenţei mele la Petrovaradin a sosit un curier al ministrului la Hrabovski. Acesta a fost înconjurat la cină de 16 ofiţeri.

În prezenţa mesagerului, ofiţerii s-au întrecut în a rosti invective dezonorante, compromiţătoare, poltrone, la adresa înălţimii voastre. Mai mulţi dintre eroii filipicei s-au făcut remarcaţi, îndeosebi căpitanul Apel, cei doi Nozsievics, Mátésevics şi Pávlovics. Cel din urmă a avut cutezanţa să afirme că: "Nu cred că există cineva din rândul naţiunii maghiare, pătruns de laşitate, care să aibă suficient curaj de a se sacrifica pentru rege şi patrie". Nemaiputând accepta atâta batjocură, am replicat: "Eu însă sunt convins că nu este cineva din naţiunea maghiară care să fie atât de nemernic încât să nu-şi dăruiască ultima picătură de sânge". Dar Apel a declarat că "Epoca sacrificiului pentru rege ş.a.m.d., ş.a.m.d. a apus, iar maghiarul nu va mai apuca niciodată un astfel de moment, pentru că ar trebui, iremediabil, să se descotorosească de popoarele slave, soartă pe care o merită cu prisosinţă." Hrabovski, cel îndelung aşteptat, întârziind să mai sosească, eu mă pregăteam să plec la Zemun şi Belgrad, când a sosit telegrama comandantului local de acolo, generalul Haye (ceh de origine şi cu mine mai bun priteten decât Ungarhoffer); citind conţinutul ei, am fost nevoit să-mi amân călătoria; chiar şi Blazsovics m-a sfătuit cu toată seriozitatea să-mi întrerup pe moment ducerea la bun sfârşit a planului şi să nu-mi pun fără rost viaţa în pericol.

Ca să nu-mi zădărnicesc vizita la Timişoara, am plecat grăbit spre Becicherecul Mare, unde am înnoptat, înarmat. Ajungând la Timişoara a doua zi, m-am deplasat la comandament, împreună cu Vukovics, care este într-adevăr o persoană energică.

Expunând lui Piret condiţiile nefavorabile întâlnite, acesta i-a declarat lui Vukovics în legătură cu transportul militar către Novi Sad: "Acum avem de a face cu urmările dispoziţiilor lui Csernovics". Am concluzionat, că domnul comandant nu este tocmai cel mai sincer prieten al comisarului regesc Csernovics.

Vukovics se grăbea la Kikinda a doua zi şi m-a rugat să-l aştept până se reîntoarce. În acest timp m-am întreţinut cu preoţimea română. Am apreciat modul sănătos de gândire al lui Ilieş Ştefan. Nu cred că ne putem teme de românimea din Timişoara şi din comitat.

Pe Murgu l-a întâmpinat la Timişoara o delegaţie din comitatul Caraş. A fost primit sărbătoreşte la Lugoj, iar seara l-au onorat cu muzică şi făclii.

A vorbit bine poporului. Dar şi-a evidenţiat propria vanitate, afirmând următoarele, aşa cum mi le-a reprodus vicecomitele Makkai, bun prieten cu Murgu: "Puteţi să fiţi recunoscători pentru acest drept la libertate, atât domnilor maghiari, cât şi *mie*". Ca să nu supăr pe Murgu, nu am făcut caz de vanitatea sa, ci m-am grăbit la Rusca Montană, ştiind că el intenţionează să meargă la Caransebeş şi la Biserica Albă.

În drumul meu i-am sondat pe români şi am înţeles cu bucurie că cei din comitatul Caraş năzuiesc spre pace şi linişte, că nu sunt deloc prieteni cu sârbii.

Murgu este divinizat de românii din Caraş şi am cutezanţa să cred în bine, pe lângă generala însufleţire şi bunul simţ manifestat.

La 11 iunie am ajuns la Rusca Montană. Acolo am constatat cu durere că afişarea, purtarea culorilor maghiare, ca şi înfiinţarea gărzii naţionale, au fost înterzise de colonelul de la Caransebeş. Preoţii catolici şi românii din localitate judecă însă corect. Drept urmare, la fel se comportă şi populaţia.

De acolo am pornit a doua zi spre zona Haţegului, înzestrată cu mostre de hornuri , de cazane şi alte produse de fier, la preţurile de rigoare şi cu un credenţional valabil. Aici, fiind tocmai zi de târg, m-am amestecat printre soldaţi şi preoţi şi am pornit spre Hunedoara, laolaltă cu cireşarii din Rachiş, în 15 căruţe trase de boi.

Mergând tot pe jos, au discutat despre multe. Dar când le-am spus soldaţilor că de acum încolo nu mai sunt robi, ci liberi să se strămute şi să-şi înveţe copiii meserie ori altele, bucuria lor a fost nemărginită. M-au considerat un sol al Domnului, afirmând că: "Iată cât de josnic ne mintea acel netrebnic maior din Haţeg, ce a încercat prin bani ori alte promisiuni să ne întărâte împotriva ungurilor; noi, după cum observăm, putem mulţumi totul numai ungurului; să fie, deci, de acum încolo, numai ofiţeri români şi maghiari, iar căpuşele de nemţi să se ducă în infern".

Nopcsa are însă nenumăraţi partizani la Hunedoara, garda română nevoind a se uni cu aceea a ungurilor şi nemţilor. S-a încercat să se interzică chiar şi afişarea culorilor naţionale. Dar a triumfat totuşi acţiunea fermă a judelui nobiliar local, Szabó József, astfel că tricolorul fâlfâie în câteva locuri. Szabó este cea mai capabilă persoană în tot comitatul, fapt recunoscut de însăşi duşmanii săi. Am reuşit să-l câştig de partea noastră. Szabó va scrie periodic domnului ministru şi sper ca informaţiile trimise să vă satisfacă.

Am urcat de acolo spre Deva, unde l-am căutat pe prim judele Lukács József. Am ajuns însă în contact şi cu alţii. Situaţia comitatului este, poate, cea mai de compătimit la nivelul întregii ţări. Nopcsa are o datorie de 3 600 forinţi la 3 măcelari pentru carnea cumpărată în scop propriu. Practica traiului gratuit este exersată de aproape fiecare funcţionar comitatens.

Cei mai mişei oameni în comitat sunt Váradi, vicecomitele, Keserű Sándor şi Pálfi Domokos. Au vrut să pedepsească pe un anume Jordan doar pentru că a fost

scribul lui Nopcsa. Dar acesta dispărând, l-au întemnițat doar pe servitor. Pe acest nenorocit, de origine secuiască, Székely Mihály, l-au ținut legat 3 zile în cea mai mare căldură și l-au maltratat fără să-i ofere nimic de mâncat și băut. În seara celei de a treia zi, nefiind găsit vinovat pentru a fi judecat conform procedurii statariale, a fost transportat, complet epuizat, la închisoare, unde se află și în prezent.

Existența unui comite suprem aici, cu un caracter ferm, este o condiție sine qua non. Încrederea generală îl vizează pe Zeik József. Jósika Miklós și Kun Gothárd nu pot concura cu acesta.

Sașii poartă la Orăștie bentițe galben-negru, nevoind să știe nimic despre nimeni. Românii nu sunt răi nici aici. Am încercat în cadrul acestei vizite neîncetat să-i asmut împotriva sașilor și să-i fortific cu necesara încredere față de noi.

La Alba Iulia am aflat că la data de 4 a lunii în curs, sub conducerea unui sas sibian pe nume Schmeigel, au fost duse la Sebeș 35 de măji de pulbere și de acolo mai departe. Trupa de însoțire, formată din 16 soldați și 2 caporali, a fost comandată de sergentul Szentpéteri. Spuneau că transportul a luat calea Țării Românești. Dar atunci n-ar fi fost nevoie de sasul sibian.

Poarta mică a cetății a fost împrejmuită cu palisade, circa 70 de tunuri s-au plasat lângă șanțuri, iar cetatea s-a aprovizionat cu alimente pentru 15 zile. Există aici 15 000 de pușți.

Praful de pușcă este mai mult decât suficient. Zilnic se pregătesc serioase încărcături de pulbere. Comandantul general al cetății este Horak, iar marea majoritate a corpului ofițeresc poate fi considerată dușmanul neamului nostru. Cetatea se află în continuare sub autoritatea Ministerului de Război de la Viena.

La 15 iunie am ajuns la Aiud, unde nu mică mi-a fost mirarea, când am văzut ce puțini țărani erau la târgul săptămânal, altădată atât de populat. Întrebând pe locotenentul Balázs, comandantul companiei secuiești staționată acolo, despre motivul acestui fapt, mi-a răspuns, că: "de la evenimentul petrecut la Mihalț, românii nu mai vin la Aiud".

Așa cum, de fapt, am constatat și la Turda, sursa reală a înstrăinării se afla în faptul că frații secui au făcut multe nereguli. Părul românilor ardeleni, strâns în bucle (chica) este plăcut [la vedere]; ei se tund cam pe la jumătate etc. etc. Dar în loc să se diminueze patimile, ele se ațâță din nou.

Întâmplarea de la Mihalț a avut însă și o altă consecință: românii, inclusiv cei din comitatul Hunedoara, se cutremură chiar și numai la auzul cuvântului secui.

Ajungând la Cluj, l-am căutat în zadar pe baronul Kemény Dénes, care se află de mai multe zile la țară. Mergând la baronul Wesselényi Miklós, l-am întrebat în legătură cu motivul publicării anunțului în ziar? Acești buni domni, laolaltă cu groful Bethlen János, percep primejdia ca fiind mai amplă decât în realitate.

Mica nobilime și funcționărime comitatensă, care au șantajat în mod nedemn și din această pricină românii manifestă față de ei deplină neîncredere, poate avea un mai mare sentiment de teamă. Dar ca să fugi de la sate la orașe, ca astfel să

oferim motiv în plus pe seama românilor, este, după părerea mea, o totală lipsă de gândire. Acești speriați eroi i-au înfricoșat până și pe orășeni, prin îmbulzeala lor, chiar dacă până în prezent nu s-a petrecut și nu se va întâmpla nimic deosebit, exceptând câteva minore infracțiuni.

Ar fi bine să se dirijeze în altă parte câteva batalioane din al doilea regiment românesc, de sub comanda colonelului baron Jovics, fratele eroului de la Beceiu, despre care se spune că ar fi într-o greșită direcție.

Gândesc că nimic nu ar avea o mai mare influență asupra pacificării Transilvaniei decât faptul că palatinul nostru ar da bir cu fugiții. Cred că înșiși domnii mei sași s-ar potoli deodată.

În 15 a lunii curente, Puchner a înștiințat că 40 000 de ruși au trecut în Moldova, pe 3 poduri ridicate peste Prut. Am afirmat imediat că vestea este neverosimilă, dar nu am putut să-i liniștesc pe cei îngroziți. A doua zi m-am dus la guvernator, contele Teleki, care tocmai atunci, în 16 ale lunii, obținând anumite informații, mi-a declarat: "rușii, nu numai că au trecut Prutul, dar s-au răspândit cu mare repeziciune în interiorul țării, pe malul râului trecut, rămânând doar 4 000 de oameni". Au fost contramandate acțiunile de strângere a hranei în depozite; la fel adunarea vitelor pentru tăiere. Baronul Perényi, cu care m-am întreținut în dese rânduri, nu a putut accepta lipsa de curaj și alarma zadarnică a domnilor de aici.

Astăzi este așteptat să sosească baronul Kemény Dénes. S-ar putea întâmpla foarte ușor să trec în vizită pe la regimentul doi românesc.

Proclamația lui Murgu nu este acceptată, datorită raportului privind proprietatea. Moșierii nu se arată deloc dispuși la sacrificii. Nu prea pot ceda din proprietățile deținute. Putem spune cu îndreptățit temei, în cazul de față, că cine posedă izmene este respectabil, iar cine umblă cu pantalonul găurit este preastimat ori preaonorat.

Legiunea celor de la Guberniu luptă împotriva întrării în panică; nobilimea se află confruntată cu o epocă tristă, iar mica sursă de existență a funcționărimii comitatense a devenit nulă prin publicitate.

Pătura nepotismului săsesc și a leviților vuiește. Totuși, consider că, în afară de faptul că are bani, rămâne asemenea unor dulăi mari cu dinți strepeziți.

Solnocul Interior aștepta numai bine de la comitele suprem, Véer Farkas.

Cei ce gândesc rațional aici îi consideră pe cei doi guvernatori drept bătrâni cu titulatură.

Având exemplul oferit de Kászonyi, nu pot păstra nici un fel de document.

Abia astăzi voi discuta cu episcopul Lemény, pe care l-am căutat în mai multe rânduri. Pop Sigismund se află aici; ieri a fost împreună cu mine, cu baronul Wesselényi, cu Bethlen János și cu baronul Perényi.

Nici el nu consideră că românii pot prezenta o primejdie în sine, dar tot degeaba, fiindcă localnicii rămân oricum speriați.

Serv supus al prea onoratului domn ministru

Cluj, 28 iunie 1848 N. Ferenc

Original. Arh. Nat. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 428/1848.

42

Aiud, 18 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf, Királyi Fő Kormányzó Úr!

A Szebenben törvénytelenül működő román nemzeti választmány által Barnutin Simon, Piposin János jegyző aláírásaik alatt költ, és a hazai fő hadi Vezérség Elnökségéhez a Koslárdon és Mihálcfalván katonai elégtétel végett megjelent 2*ik* székely határnok ezredbeli katonaság állítólagos kihágásai iránt beadott kérelemnél és Marosan Miklós írnok úgy Geredon József kerületi levéltárnok, mint a hely színére kiküldött biztosok által készített tény mivolta előadásánál fogva előterjesztett feladásoknak a katona részről kinevezett biztosokkal egyetértőleg leendő szigorú kinyomozására Nagyméltóságodnak folyó hó 8*ról* 1486 E. szám alatt költ rendeleténél fogva alólírtak fő kormányzói biztosoknak kineveztetvén[1]; folyó hó 13*án* Koslárdra kiszállottunk s a fennebbi vegyes kinyomozásra a katona részről kinevezett hadi biztosok Teutsch százados, és Sándor százados, és hadi ügyvéd urakkal egyetértőleg, kiknek kineveztetése iránt Nagyméltóságodnak folyó hó 14*ről* 1540 E. szám alatt költ tisztelt rendeletéből is értesültünk, folyó hó 14*én* Koslárdon a vegyes kinyomozást megkezdettük, mellynek folyama alatt az egész helység összes lakóinak egyenként lett kikérdezése után, azok egyhangú vallomásaikból a Koslárdot illető feladások alaptalansága és merőben igaztalan volta napfényre jött s a fennebbi feladások egyetlen pontja sem valósult, ugyanis az összesen 70 számból álló tanuk vallásos hitök mellett tett öszhangzó vallomásaikból kiviláglott: hogy 1: a székely katonák Koslárdon létök alatt egy férfit sem illettek legkisebb bántalommal, senkit sem vertek meg, senkinek sem nyírták meg haját s a nőket és leányokat sem illették legkisebb erőszakkal. 2: nemhogy a katonák általi bántalom miatt valamelly egyén elhalt, vagy beteg lett volna, sőt a fennírt tanuk egyhangú vallomásaik s a helység lelkésze által a halottak jegyzékéből kiadott kivonat szerint a közelebb elenyészett hó 30*ikától* fogva, mióta t.i. a katonabiztosok ottan megfordultak, sem természetes, sem erőszakos halállal nem halt meg egyáltalában senki. 3: a feladás azon ága is valótlan, mintha a székely katonákkal együtt nemzeti őrök is lettek volna Koslárdon, annálfogva alaptalan azon vád is miszerint ezek valamelly botrányos kihágásokat követhettek volna el. 4: a székely katonák eltávozásuk alkalmával a koslárdiaktól békés egyetértésben

váltak el, sőt a falusiak őket kikísérvén, borral és pálinkával vendégelték meg, és elváláskor többen barátságosan kezet adtak a székely katonáknak; végre 5: a koslárdiak közül senki sem Szebenbe, sem a szomszéd helységekbe a székely katonák ellen panaszra nem ment, ami a mihálcfalviaknak a katonaság elleni erőszakos ellenszegülését indokolhatta volna. A koslárdi kinyomozást a fennebbiek szerint bevégezvén, a székely katonaság ellen feladott botrányos vádakat merőben alap nélkülieknek találván, a mihálcfalviakon állítólag elkövetett állítólagos kegyetlenkedésekre nézve ezennel hivatalosan jelentjük: hogy a székely katonaság igen sok béketűrése, hajnaltól fogva egész estvéli 6 óráig a rekkenő melegben szenvedett szomjúsága és éhsége, úgy boszantatásai dacára komoly és mérsékelt magaviselete mellett, épen azon szempillanatban, midőn a főispány úr felszólítására, s ennek következtében hadi tisztje parancsára csendes léptekkel megindult, nem a faluba benyomulás, hanem csak a falu mellett megtelepedés végett, véletlenül előbb egy puskalövéssel, azután pedig kaszákkal, lándzsákkal, hosszú nyelű fejszékkel, és csépekkel megtámadtatván, csak is azon szempillanatban, midőn halálra keresztül lövetett bajtársát, és egy kaszavágással fenyegetett őrnagyját a halál torkában, egy más bajtársát pedig arcban megsebesítve látta, történt, hogy az önvédelemre kényszerített, katonatisztjei átalmazására pedig esküjénél fogva köteleztetve, a szinte három ezernyi halállal fenyegető, és fenyegetését végrehajtani iparkodó sokaságra lőtt, mellynek következtében 7 ember rögtön a hely színén, később 4 házaiban meghalt, 9 pedig megsebesíttetett.

Melly alázatos jelentésünket a Koslárdon véghezvitt, s mai napon az illető kerületi esperest közbenjöttével hite letétele mellett hitelesített kinyomozásról szóló jegyzőkönyvel együtt olly alázatos kérelemmel terjesztjük fel Nagyméltóságodnak: hogy mivel az elterjedett hamis vádak következtében felizgatott kedélyek megnyugtatására legnagyobb hatással lenne az: ha a fennebbi kinyomozás kivonata a mi és a hadi biztosok aláírásával ellátva országszerte közhírré tétetvén, és mind magyar, mind oláh nyelven kihirdettetvén egyszersmind a vallóknak illető esperestjök által lett meghiteltetése köztudatra juttatván, a fennebbi valótalan vádakra a hivatalos cáfolat iránt illy módon sietö rendelkezés tétetnék, Excellenciádat a fennebbiek sietö megrendelésére olly alázatos véleménnyel kérjük: hogy e cáfolat tartalmát a bujtogatók által a székelyek ellen felingerült oláh határnok ezredekben is köztudomásra juttatandónak alázatosan vélnök; hasonló véleményünknek a fő hadi vezér ő nagyméltóságához leendő felterjesztésére a hadibiztos urakat is felszólítván; kik feljelentéseiket még mai napon hasonló értelemben megtettenni ígérkeztek [sic!] mely jelentésünk mellett alázatos tisztelettel maradtunk[2]

Nagyméltóságú Gróf Királyi Fő kormányzó Úr Nagyméltóságodnak

alázatos szolgái

N. Enyed Juni. 18. 1848 Béldi Ferencz

If. Kemény István

Eminenţa voastră domnule conte guvernator regesc!

La plângerea Comitetului Naţional Român care activează ilegal în Sibiu, purtând semnăturile lui Simion Bărnuţiu şi Ioan Pipoş, ca notar, adresată Comandamentului suprem al armatei din ţară în legătură cu presupusele abuzuri ale soldaţilor din regimentul II de graniţă secuiesc trimis pentru execuţie militară la Coşlar şi Mihalţ, precum şi în urma relatării întocmite de cancelistul Nicolae Mureşan şi arhivarul Iosif Gerendi despre starea faptelor de acolo, eminenţa voastră ne-aţi numit pe noi, subscrişii, prin ordinul 1486/E din 8 a lunii curente, comisari guberniali pentru o viitoare investigare riguroasă a conţinutului documentelor înaintate, în coînţelegere cu comisarii desemnaţi din partea armatei[1]. În 13 ale lunii curente am plecat la Coşlar. Acolo, în coînţelegere cu comisarii militari domnul Teutsch şi domnul căpitan şi procuror militar Sándor, numiţi din partea armatei pentru comisia mixtă de anchetă, despre a căror desemnare am luat cunoştinţă şi din onoratul ordin al excelenţei voastre 1540/E din 14 a lunii curente, am început ancheta în comun. În decursul ei, după audierea personală a tuturor locuitorilor comunei, din mărturiile unanime ale acestora, a ieşit la lumină netemeinicia şi totala lipsă de adevăr a plângerilor de mai sus în ce priveşte Coşlarul. De fapt nici unul dintre punctele plângerilor nu s-a adeverit: 1) respectiv, din cele 70 de depoziţii făcute de martori sub prestare de jurământ religios a reieşit faptul că soldaţii secui, cât timp s-au aflat în Coşlar, n-au adus nici cea mai mică atingere vreunui bărbat, n-au bătut pe nimeni, n-au tuns pe nimeni şi nu au comis nici cel mai mic act de samavolnicie împotriva femeilor şi fetelor; 2) nu numai că nu a murit sau nu s-a îmbolnăvit cineva din cauza vătămării de către soldaţi, dar, ceva mai mult, din depoziţiile unanime ale martorilor amintiţi şi din extrasul pus la îndemână de preotul locului după registrul morţilor, începând cu ziua de 30 a lunii trecute, adică de când comisarii militari au venit acolo, reiese că n-a murit absolut nimeni, nici de moarte naturală, nici de moarte violentă; 3) este neadevărată şi acea aserţiune a reclamaţiei, cum că împreună cu soldaţii secui s-ar fi aflat la Coşlar şi gardişti; ca atare, este neîntemeiată şi învinuirea că aceştia ar fi comis oarecari ieşiri scandaloase; 4) cu ocazia plecării soldaţilor secui, aceştia s-au despărţit de coşlăreni în pace şi coînţelegere; ba încă sătenii, petrecându-i, i-au omenit cu ţuică şi cu vin, iar la despărţire mai mulţi dintre ei au dat prieteneşte mâna cu soldaţii secui; în fine 5) din partea coşlărenilor n-a apărut nici o plângere împotriva soldaţilor secui, nici la Sibiu şi nici în satele vecine, care să fi motivat răzvrătirea brutală a celor din Mihalţ împotriva armatei. Încheind ancheta de la Coşlar în felul arătat mai sus şi găsind învinuirile scandaloase aduse împotriva soldaţilor secui cu totul lipsite de temei, raportăm în mod oficial următoarele referitor la pretinsele atrocităţi care s-ar fi comis asupra celor din Mihalţ. Din zori şi până la ora 6, soldaţii secui au îndurat cu stoicism foamea şi setea pe o căldură înăbuşitoare, dând dovadă de un comportament serios şi calm în ciuda tuturor necazurilor. Însă exact în clipa când, din porunca domnului comite suprem şi apoi a ordinului dat de ofiţer, au pornit cu paşi liniştiţi, nu ca să intre în localitate, ci numai ca să se cantoneze la marginea satului, au fost atacaţi pe neaşteptate, mai întâi

cu o împuşcătură, apoi cu coase, lănci, securi şi îmblăcii. Tot în aceeaşi clipă, soldaţii văzând un camarad împuşcat mortal, pe maiorul lor, ameninţat cu moartea de o lovitură de coasă îndreptată spre gât, iar pe un alt camarad rănit la faţă, au fost nevoiţi, în virtutea jurământului, să treacă la autoapărare şi la protejarea ofiţerilor lor. Ei au tras asupra mulţimii ameninţătoare, de vreo trei mii de oameni, care încerca să-şi ducă la bun sfârşit ameninţarea. În urma acestui fapt 7 oameni au murit pe loc, 4 au decedat mai târziu acasă, iar 9 au fost răniţi.

Înaintăm excelenţei voastre acest preasupus raport al nostru, împreună cu procesul verbal al anchetei desfăşurate la Coşlar, pe care protopopul locului l-a confirmat cu ziua de astăzi prin semnătura şi jurământul său. Considerăm că cel mai mare efect, în sensul liniştirii spiritelor agitate, ca urmare a învinuirilor mincinoase care s-au răspândit, l-ar avea aducerea la cunoştinţă publică, în toată ţara, a unui rezumat al anchetei de mai sus, prevăzută cu semnăturile noastre şi ale comisarilor militari. Venim, de asemenea, în faţa eminenţei voastre cu umila rugăminte ca să se ia măsuri grabnice pentru publicarea lui atât în limba maghiară, cât şi în română. La popularizarea lui va contribui faptul că a fost întărit de protopopul celor ce au făcut depoziţiile şi astfel va servi ca dezminţire oficială a acuzelor nefondate care s-au adus. Venim totodată, excelenţă, cu umila părere şi propunere ca să fie adus la cunoştinţă conţinutul acestei dezminţiri şi în regimentele româneşti de grăniceri, care au fost aţâţate de instigatori împotriva secuilor. Comisarii militari să fie avertizaţi să înainteze înălţimii sale, comandantului suprem al armatei, un memoriu corespunzător cu părerile noastre. Ei şi-au făcut raportul chiar azi, într-un sens asemănător cu al nostru[2].

Înaintându-vă raportul nostru, rămânem, domnule conte guvernator regesc, supuşi servi ai eminenţei voastre.

Aiud, 18 iunie 1848

Béldi Ferencz
Kemény István

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr. nr. 1601/1848. Foto: 25848–25850.

[1] Vezi vol. VI, doc. 104, 166, 184, 204, 233.
[2] Vezi doc. 43 şi 44.

43

Aiud, 18 iunie 1848

Nagyméltóságú Gróf Királyi Fő Kormányzó Úr!

Nagyméltóságódnak folyó hó 8[ról] 1486 *E* szám alatt költ rendelete következtében a román nemzeti választmánynak a 2[ik] székely ezredbeli katonaság

állítólagos kihágásai iránt Koslárdot illető feladása ágát, a hadi biztos urakkal egyetértőleg bevégeztük, mellyről mai napon alázatos tudosításunkat Nagyméltóságódhoz meg is tettük; ennek bevégzése után megbízatásunkból folyó kötelességünknek tartottuk a Mihalcfalvát illető vádakat is kinyomozni, de mivel a mihálcfalviak erőszakos ellenszegülése tárgyában az alázatosan ide mellékelt s a nemes megye főispánja által megkezdett s a mi közbenjöttünkkel folytatott és bevégzett konyomozási munkálatból az e részbeni feladások nevezetesebb ágainak valótalansága, jelesen kitetszik az, hogy: 1) az első lövés a nép közül tétetett a katonaságra, és ez utóbbi csak önvédelemre szorítva lőtt. 2) a mihálcfalviak nem békés indulattal mint a feladásban követeltetik, hanem felfegyverkezve és lázasztó módon szegültek ellen a megye tisztjeinek és katonaságnak, 3) a katonaság részéről lövésre nem 30 ember halt, és 50 sebesíttetett meg, mint a feladásban követeltetik, hanem csak 12 [halt meg] és 9 sebesítetett meg a nép közül; a feladás több ágainak kinyomozására elégségesnek tartottuk a fennforgó tényen jelen volt főispány és illető megye tiszt urak, őrnagy és kormánya alatti tisztek, úgy lovas százados Sovini úr nyilatkozatait bevenni és a mihálcfalvi és obrázsai falusbírákat és esküdteket a dolog állása felvilágosítására szolgáló vallomásaik bevétele végett magunk elébe idéztettetni, egyszersmind a mihálcfalvi görög egyesült és nem egyesült hitű, úgy az obrázsai egyesült hitű lelkészeket arra utasittatván, hogy a kérdésbeni összeütközés alkalmával megöletett híveik számát és névsorát kimutatantó kivonatot a halottak jegyzékével együtt terjesszenek elönkbe.

Ennek megtörténte után a hadi biztos urak azon indítványt tették és felvilágosításaink után is ahoz állhatatosan ragaszkodásukat nyilvánították: miszerint a megsebesített egyénekről haladék nélkül, mégpedig a bizottmány jelenlétében orvosi, illetőleg sebészi látleletek készíttessenek; a megsebesítettek körülményesen hallgattassanak ki; a halottak hajnali híves időkben kiásatván bár külsőképen szemléltessenek meg és sebeik külső nyomdokáról hasonlólag orvosi, illetőleg sebészi látleletek készíttessenek, megjegyezvén az utolsókra nézve különösen azt: hogy a rothadásnak előhaladta miatt mennyire lett lehetlenné a boncolás. Végre a mihálcfalvi ellenszegülés tárgyában készített és alázatosan ide mellékelt jegyzőkönyv nekik párban adattassék ki. Ezen kívánatokra mi azt válaszoltuk: hogy a fennforgó tárgyban a mi közbenjöttünkkel az érdekelt egyének kihallgattatván, már kimerítő kinyomozás vitetett véghez, s a megsebesítetteknek házról házrai megvizsgálását azért sem tartjuk célszerűnek, mivel ez a vétkesen lázasztó és ellenszegülő egyének pártolása iránti belmagyarázatra adna alkalmat.

Továbbá a folyó hó 2ª óta meghalt és eltemetett emberek – illy rekkenő hőségben eddig rothadásba ment tetemeinek a föld hantjai alóli kivétele a helységbeli lakósok s még inkább az elhunytak rokonai közt a legkedvetlenebb visszaemlékezéseket költene fel, s a mostani körülményekben még nagyobb ingerültséget szülne egyfelől; másfelől pedig ezen undorodást szülő tetemekkeli bajoskodás, minthogy azoknak száma 12, azok kiásása, lelettár (látlelet) készítése ha

a rothadásba indulás miatt szinte lehetséges is lenne, olly sok időt kívánna: hogy arra a helybeli és szomszéd falubelieket még erőtetéssel is bírni alig lehetne; végre azon kiásás a falusiakat elrémítené s az elcsendesedett vidék újbóli felbolygatására s azon balhiedelmébeni megerősítésére szolgáltatna alkalmat, miszerint a székelyek, mint a közöttük elterjedt balgatag vélemény szerint nem ő Felsége katonái által véghez vitt elégtétel felsőbb rosszalást vont volna maga után, és e miatt történik az újabb kinyomozás, miáltal még nagyobb zavarok és ingerültségek támadhatnának; a hadibiztos urak kívánatát a fennebbi okokon kívül azért sem véljük teljesíthetőnek: mivel a jelen kinyomozás büntető eljárást nem igényelvén, látlelet azért sem szükséges, minthogy a kérdésbeni egyének nem verekedés közben hanem nyílt lázadásban, mint fegyverreli feltámadók esvén el, a jelen kinyomozás ki nem terjedhet arra, ki milly sebet kapott, melly eljárás célra sem vezetne, minthogy annyi idő után a kiásott és rothadás miatt fel nem boncolható holt tetemekből sebeik mivoltát meg sem lehetne ítélni; ezen fontolást érdemlő tekintetekből, miután hadi biztos urak fennebbi kívánataiktól elállani magukat fel nem hatalmazattaknak nyilvánították, Nagyméltóságodat alázatos tisztelettel kérjük: hogy hathatos közbenjárásánál fogva a fő hadi parancsnok úr ő nagyméltóságánál olly utasítást méltoztassék eszközölni, melly szerint fennebb két első kívánataiktól felelet terhe nélkül állhassanak el. Mi a kinyomozási jegyzőkönyv párban kiadatása iránti kívánatukat illeti, noha e munkálat kirekesztőleg polgári biztosok által vitetett véghez, és a nemes megye levéltárát illeti, de mivel a mihálcfalvi események kinyomozásának kiegészítő részét teszi, a hadi biztos urak pedig e tárgyban is ki vannak rendelve, a jegyzőkönyv párbani kiadatása ellen semmi nehézséget nem látunk, s erre valamint a fennebbiekre nézve is Nagyméltóságod kegyes utasítását elvárjuk[1]; alázatos tisztelettel maradván

Nagyméltóságú Gróf Fő Kormányzó Úr,
Nagyméltóságának

alázatos szolgái
Béldi Ferencz
If. Kemény István

N. Enyed, Junius 18. 1848.

Prea mărite domnule conte guvernator regesc!

În înţelegere cu domnii comisari, am terminat investigaţia efectuată conform ordinului înălţimii voastre emis în data de 8 a lunii curente sub nr. prezidenţial 1486. El privea plângerile Comitetului român referitor la pretinsele ilegalităţi ale soldaţilor din regimentul II secuiesc de la Coşlariu. Despre această investigaţie înaintăm azi măriei voastre numita noastră informare. În continuare am considerat o datorie a noastră a cerceta şi acuzaţiile referitoare la Mihalţ. Investigaţia începută de comitele suprem al nobilului comitat, continuată şi terminată de noi, arată că principalele acuzaţii aduse în acest sens sunt nefondate, după cum reiese din

raportul alăturat. Mai precis, rezultă clar că: 1). Primul foc s-a tras din mulțime în soldați, aceștia din urmă ripostând doar pentru a se autoapăra; 2). Cei de la Mihalț s-au împotrivit înarmați dregătorilor comitatenși și armatei, într-un mod instigator și nu cu un sentiment pașnic, precum pretind ei în plângere. 3). În urma focurilor trase de soldați au murit 12 dintre țărani și au fost răniți alți 9; nicidecum n-au fost 30 de morți și 50 de răniți, cum susțin țăranii în jalba pe care au înaintat-o.

În vederea investigării celorlalte puncte ale plângerii am considerat a fi suficiente, pe de o parte declarațiile comitelui suprem, ale dregătorilor comitatenși, respectiv ale maiorului și ofițerilor acestuia, inclusiv a d-lui locotenent de cavalerie Savini, prezenți la evenimentul susmenționat. Pe de altă parte, i-am convocat în fața noastră pe juzii și jurații sătești din Mihalț și Obreja, pentru a le lua declarații în vederea elucidării stării lucrurilor. Tododată, i-am indicat preotului ortodox și celui greco-catolic din Mihalț, ca și celui unit de la Obreja, să întocmească și să ne înainteze lista cu cei decedați și răniți cu ocazia confruntărilor. Despre morți le-am cerut să ne înainteze lista nominalizată.

După luarea acestor măsuri, domnii comisari militari au făcut o propunere, asupra căreia au și insistat, în ciuda argumentărilor noastre. Ei au cerut să se constate și să se întocmească despre cei răniți, neîntârziat, în prezența comisiei de investigație, un act medico-legal chirurgical; cei răniți să fie amănunțit audiați; trupurile celor decedați să fie exhumate la răcoarea zorilor zilei pentru a se constata rănile, măcar din exterior, iar despre ele să se întocmească, de asemenea, acte medico-chirurgicale și, totodată, să se specifice dacă din cauza putrefacției se mai poate efectua sau nu autopsia; în sfârșit, au mai solicitat să li se elibereze în dublu exemplar alăturatul proces-verbal despre confruntările de la Mihalț. La aceste propuneri, noi am răspuns următoarele: prin intermediul nostru, persoanele în cauză au fost deja interogate și astfel s-a efectuat investigația exhaustivă a evenimentelor; o nouă interogare a lor, de la casă la casă, n-ar fi oportună pentru a nu se creea impresia că membrii comisiei îi protejează pe indivizii agitatori și infractori; trupurile celor decedați și înmormântați după 2 iunie, din cauza căldurii, au intrat deja în putrefacție; exhumarea lor ar stârni în rândurile localnicilor, dar mai ales ale rudelor, cele mai nedorite amintiri, ceea ce, în circumstanțele actuale, ar putea provoca o revoltă și mai mare; pe de altă parte, chiar dacă s-ar efectua exhumarea, fiind vorba de 12 trupuri, scoaterea acestora și întocmirea actului medico-legal despre fiecare în parte, din cauza putrefacției, ar fi foarte lentă și ar necesita mult timp. Cu o asemenea procedură localnicii și cei din satele învecinate nu ar fi nici de acord și chiar s-ar îngrozi; concomitent ar răscoli din nou ținutul deja liniștit, iar între oameni s-ar putea întări acea opinie eronată, care și așa domnește între ei, că secuii n-ar fi ostașii împăratului; de asemenea, că răzbunarea lor împotriva țăranilor ar fi atras deja dezaprobarea superiorilor și de aceea ar avea loc o nouă investigație. Pe lângă aceste explicații, dorim să mai menționăm de ce nu putem da curs cerințelor d-lor comisari și anume: actuala investigație nu necesită o procedură

penală și deci actul medico-legal este de prisos; cu atât mai mult, cu cât persoanele decedate n-au murit în bătăi, ci în luptă deschisă ca răzvrătitori înarmați; actuala cercetare nu poate fi extinsă asupra rănilor primite de unii și alții; procedura nici n-ar fi concludentă, întrucât autopsia este împiedicată de starea de putrefacție a cadavrelor și astfel nu s-ar putea stabili cine ce rană a suferit.

Deoarece domnii comisari militari susțin, în continuare, că nu se simt îndreptățiți să renunțe la cele pretinse, noi ne adresăm înălțimii voastre pentru a interveni pe lângă măria sa d-l comandant suprem în vederea determinării să renunțe la primele două puncte. Referitor la redactarea în dublu exemplar a procesului verbal, deși acest act ca rezultat al unei proceduri civile, ar trebui așezat la arhivă, totuși, fiind parte a investigației evenimentelor de la Mihalț, la care au fost desemnați și domnii comisari militari, considerăm că nu este nici un obstacol. Totuși cerem indicațiile excelenței voastre privind acest act și cele relatate mai sus[1].

Rămânem cu stimă supusă ai prea măritului domn conte guvernator

servi umili

Aiud, 18 iunie 1848.

Béldi Ferencz

Kemény István junior

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1600E/1848.

[1] Vezi doc.42.

44

Aiud, 18 iunie 1848

Seiner Excellenz dem Landes Commandierenden Herrn Generalen in Siebenbürgen Feldmarschalllieutenant Baron von Puchner

Nagy Enyed am 18ten Juni 1848

Die von Seiten des königl. Landes Gubernium zur gemeinschaftlichen Erhebung der, durch die Manschaft des 2ten Szekler Grenz-Infanterie Regiments zu Koslard und Mihalyfalva angeblich verübten Excesse beorderten Civilcommissäre erstatten unterm heutigen Tage die bittliche Vorstellung an Seiner Excellenz den Landes-Gouverneur, womit das Resultat der diesfälligen Untersuchungs Commission bezüglich der dem genannten Militär zu Koslard angeschuldeten Unzukömmlichkeiten zur Besänftigung der diesfalls aufgeregten Gemüther, durch den Druck veröffentlicht werden wolle, und forderten die Gefertigten unter Einem auf das gegenwärtige Untersuchungs-Resultat zu dem Ende dienstlich anzuzeigen, damit Euer Excellenz in die Lage gesetzt werden, Hochdero Einwilligung zu dieser beabsichtigten Drucklegung allenfalls ertheilen zu können[1].

Zu Folge dieser Aufforderung geben sich die gehorsamst Gefertigten hiemit die Ehre, mit Bezug auf ihre frühere diesfällige Anzeige vom 13. l.M. wiederholt zu berichten, dass die durch Simeon Barnutiu und Johann Poposiu im Namen des wallachischen Comitées gemachten Anschuldigungen, welche auf die Grundlage einer durch Marosian Niculai und Josif Geranson unterm 14. l.M. verfassten *species facti* beruhen nach der übereinstimmenden Aussage sämmtlicher Ortsbewohner von Koslard ungegründet sind, indem durch das Szekler Militär durchaus Niemand beschimpft und misshandelt, kein Frauenzimmer auch nur beleidigt, geschweige denn gewaltthätig geschändet worden und seit dem 30. v.M. in dem Orte Koslard weder eines natürlichen noch gewaltsamen Todes Jemand verblichen ist.

Nachdem diese Erhebungen ihre vollständige Begründung dadurch erhielten, dass die diesfalls vernommenen Ortsbewohner von Koslard 70 an der Zahl unterm heutigen Tage durch den Karlsburger Bezirks-Erzpriester Constantin Molnár im Angesichte der Commission, über vorläufige Eides und Meineideserinnerung beendet, nach dem abgelegten bürgerlichen Eides ihre protokollirten Aussage wiederholt bestättigt haben, ohne daran etwas zu ändern, oder demselben auch nur das Mindeste beizufügen, so verstehen die gehorsamst Gefertigten nicht diesen Umstand zur weiteren Hochgefälligen Gebrauchnahme pflichtergebenst beizufügen.

Teutsch Sandor
Hptm. Hauptmannauditor

Nro. 4370 / 1848

Seiner des k.k. Herrn Feldmarschall Lieutenants und Kommandirenden Generalen in Siebenbürgen Freiherrn von Puchner Excellenz in Klausenburg.
I. a. W. 18. Juni 48

Excelenței sale domnului general comandant suprem al armatei din Transilvania, feldmareșalul locotenent, baronul von Puchner

Aiud, 18 iunie 1848

Prin prezenta, comisarii civili, însărcinați de către Guberniul țării cu ancheta privind acuzațiile care se aduc pretinselor excese la care s-ar fi dedat regimentul secuiesc grăniceresc de infanterie nr. 2 la Coșlariu și Mihalț, subsemnații o roagă, pentru liniștirea spiritelor, pe excelența voastră, guvernator al țării, să permită publicarea rezultatului investigației lor[1].

Ca urmare a acestei rugăminți și pe baza notei din 13 ale l.c., subsemnații au onoarea de a raporta din nou că învinovățirile aduse de către Simion Bărnuțiu și Ioan Pipoșiu, în numele Comitetului românesc, ce se sprijină pe niște *species facti*

elaborate de Niculai Maroșian și Iosif Gerendi, sunt lipsite de temei, așa cum rezultă din mărturia unanimă a multor locuitori din Coșlariu. Militarii secui n-au înjurat și n-au maltratat pe nimeni, n-a existat nici o femeie care să fi fost măcar jignită de ei, cu atât mai puțin rușinată prin forță, iar începând cu data de 30 ale lunii trecute n-a fost nimeni care să moară în localitatea Coșlariu de moarte naturală ori forțată. Ancheta s-a dovedit pe deplin întemeiată prin prezentarea astăzi în fața comisiei a protopopului cercual clujean Constantin Molnár, deoarece 70 de locuitori din Coșlariu, după ce li s-a amintit procedura jurământului și a sperjurului, au depus jurământul cetățenesc și au confirmat cele de mai sus în mod repetat, fără vreo modificare și fără cea mai mică adăugire. De aceea subsemnații nu mai au nimic în plus de completat, în afara celor arătate mai sus.

Teutsch, căpitan Sandor, căpitan auditor

Nr. 4370/1848.

Excelenței sale domnului feldmareșal locotenent c.c. și comandant general în Transilvania, baronului von Puchner la Cluj.
l.a. W. 18 iunie 1848

Original. Acad. Rom. București. Ms., f. 142. Foto: 4370/1848.

[1] Vezi doc. 43.

45

Cluj, 18 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf Gubernator Úr
Kegyelmes Uram!

Fő Bíró Gál Sámuelnek M. Bodonból e pillanatban vett tudósítását, mely szerint ország bujtogató Pap Sándort sem ott, sem azon vidékbe meg találni nem lehetett Excelenciádnak alázatosan bé mutatom – ezen fő bírói jelentésből és az a mellé mellékelt ki nyomozási munkálatbol is világos hogy Pap Sándornak atya a M. Bodoni pap nem csak hogy részes, hanem azon egész vidéki oláságot örökös ingerültcségben igyekezett tartani – azért őtet fő bíró Gál Sámuel a N. Méltóságod rendelete szerént le tartóztatván Tordára kísértette – ki iránti további rendeletét N. Méltóságodnak várva – alázatos tisztelettel vagyok

Nagy Méltóságodnak

alázatos szolgája
Kolosvárt, Junius 18^{án}/1848. G. Thorotzkai Miklós

Prea mărite conte, domnule guvernator!
Milostivul meu domn!

Vă prezint umil excelenței voastre, înștiințarea judelui Gál Sámuel din Budiu de Câmpie pe care am primit-o chiar acum. Conform acesteia, instigatorul Pop Alexandru nu a fost de găsit nici acolo, nici în ținut. Din acest raport al prim judelui, precum și din lucrările anchetei anexate reiese clar, că tatăl lui Alexandru Pop, preotul din Budiu de Câmpie, nu numai că i-a fost complice, dar s-a străduit să-i țină pe românii din ținut într-o iritare permanentă. Motiv pentru care, conform dispoziției măriei tale, prim judele Gál Sámuel l-a arestat și l-a transportat la Turda. Aștept de la măria ta dispoziții ulterioare în acest sens. Rămân cu stimă supusă al măriei tale serv umil,

Cluj, 18 iunie 1848.

Contele Thorotzkai Miklós

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1589E/1848.

46

Corneşti, 18 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf, Fő kormányzó Úr! Kegyelmes Uram!!

Idei 283. *E.* 1848 számjaim alatt nyilvánosítottam volt, miszerént a kormányom alatti székben Inakfalva és Polyán helységeiben katonák és polgárok közt történt csend zavarás tisztába hozatalával bőveb tudósításomat meg fogom tenni, mire nézve a nyomozatok bé jövetelével magam alázatos tudosításom a következőkben vagyok bátor meg tenni[1]:

A folyó hó 12én Inakfalván fel merült veszekedés, mely a székely katonák és inakfalviak közt történt, egy idegen Stirbuj vagy Pap Vaszi nevű ember, kinek semmie sincs és a ki hol Alsó Fejér megyébe, hol másutt élelmet keresőleg járkál, a korcsmán léve, a midőn a székely katonák Enyed felől jöttek, bort innya bé mentek a korcsoma udvarára, ekkor a katonákba kötekezvén a korcsmába három ivó az udvaron pedig egy léve, a katonák a fennebbi Pap Vaszi nevezetűt bojtorkodásáért a puska ágyával félre döfték, mit az udvaron álló falusi látván, kiáltani kezdett a más háromnak, hogy jönnének ki, mert Pap Vaszit a katonák verni kezdették, mire a korcsomába lévő három személy is ki menvén, karokat ragadtak és a katonákhoz vertek s a katonák feléjek lövén vak töltéssel, az emberek mind el széledtek, erre a több falusiak is meg rémülve odahagyták a falut, mi 14én a nemes székben tartott közgyűlési napon értésemre esvén, rendelkeztem az inakfalvi falusi elöljáróknak, ki a szék gyülésen megjelent volt, – hogy mindenki csendesen honjába menve várják 17én való ki szállásomat, – amiből keletkezett a falusiak

lakhelyekbe való költözések. Én pedig 17én ki szálván, a fennebb fel hoztam négy bünös személyeket két két napi kenyeren és vizen való böjtölésre és arestomba rendeltem, és így a csend és rend Inakfalván újbólis maga helyén van.

A Polyánban el követett vérengező merény a Szilvási Miklós úr Saneira Juon nevű korcsomárossa által léptetett fel és következő móddal történt: három székely katona Tordáról Polyánba menvén, ottan a falusi magyar ifjakkal atyafiságosan időzvén, egyik az ifjak közzül a székely katonákat a ki tettem korcsomába hívta meg bor innya. A melyre bé menvén ottan, midőn innya kezdett volna a katona s a poharat a szájához ütvén egyik az oláhok közzül, a korcsomáros ajtót zárt és fel szollította a ben lévőket, hogy ragadnának kést és villakat, szurdolják a katonákat és meg ölve ennének katona húst, melyre több döfések is történtek a két katonán, míg az ajtót külről be vervén a ben lévő két katonát és még egy provincialistát a leg iszonyutasabban vérbe köpülve és meg szurkálva, de csak ugyan minden halálos seb nélkül, kiszabadíthatták; de még egy külről nézni kívánó egerbegyi ordinancnak állított katonának, ki bé akart tekinteni a szemibe szúrták bejülről a házból a kést, a más harmadik kün maradott székely katonának pedig, ki a többit segélleni kévánólag kezét bé nyújtotta, hogy társait ki húzza, keresztül döfölte kezét vasvillával a fennebb ki tettem korcsomáros; ezek után a katonák el menvén Tordára, a faluba csendesség van ugyan, de nagy rebegés, mert ugyanis az oláhok a falusiakat égetéssel fenyegetik és öléssel, a mint ezt a Felséges Kir. Fő Kormány Székhez fel küldött e tárgybeli nyomozatból Nagyméltóságod bővebben is meg érteni méltóztatt. A mire nézve hivatalos kötelességemnek esmertem a tiszteltem Felséges Kir. Fő Kormány Széktől a személy és vagyon bátorság, nemkülömben bujtogatókra nézve rögtönös törvény széket ki rendeltetni kérni, addig is pedig, hogy Polyánba katonai erő rendeltessék kérni a mái napon nem mellőztem el. Minhogy pedig a fennebbi nyomozatból láttam, hogy oláh Pável Ádám többeket a gyújtogatásra bujtogatni merész volt, bátor voltam a letartóztatása és köz keresetnek ellenei megindítása aránt az illető alkirálybíróhoz rendelkezni.

A ki mély tisztelettel maradtam
Nagyméltóságodnak alázatos szolgája
Sinfalva Június 18án 1848 Dindár Antal Fő Király bíró

Excelența voastră domnule conte guvernator! Binevoitorule domn!

Prin adresa mea cu numărul 283 *E.*/1848 am anunțat că voi face un raport mai cuprinzător, care să lămurească problema tulburărilor produse între soldați și cetățeni în localitățile Inoc și Poiana, aflate sub jurisdicția mea. Drept pentru care, după sosirea rezultatelor investigației, îndrăznesc a-mi prezenta umilul meu raport, după cum urmează[1].

Cearta care s-a produs în 12 a lunii curente la Inoc, între soldații secui și inocani, a stârnit-o un om străin, numit Știrbu sau Pop Vasi, care nu are nici o avere și umblă de ici-colo, când prin comitatul Alba de Jos, când pe aiurea, să-și câștige

hrana. Acesta se afla la cârciumă când soldaţii secui au venit dinspre Aiud şi au intrat în curtea acesteia ca să bea vin. Acolo se mai aflau trei băutori, iar în curte încă unul. Fiindcă Vasi Pop s-a legat de soldaţi; datorită impertinenţei lui, l-au dat la o parte cu patul armelor. Săteanul care se afla în curte a văzut întâmplarea şi a început să strige la ceilalţi trei să vină afară, pentru că ostaşii au început să-l bată pe Vasi Pop. Cei trei indivizi din cârciumă, ieşind afară, au apucat pari în mână şi i-au lovit pe soldaţi. Aceştia au ripostat, trăgând spre ei cu gloanţe oarbe. Îngrozându-se oamenii din sat, s-au împrăştiat, foarte mulţi dintre ei fugind din localitate. Întâmplarea mi-a ajuns la cunoştinţă în ziua de 14, când s-a ţinut şedinţa nobilului scaun. Am poruncit imediat dregătorilor satului Inoc, care erau de faţă la adunarea scăunală, să intervină ca toată lumea să se întoarcă în linişte la casele ei şi să aştepte venirea mea acolo, pe ziua de 17. Şi, într-adevăr, sătenii au început să revină pe la locuinţele lor. Ajungând acolo în 17, mai întâi le-am întemniţat pe două zile pe cele patru dintre persoanele vinovate, numai cu pâine şi apă, şi astfel liniştea şi ordinea s-au instalat din nou la Inoc.

Incidentul sângeros de la Poiana s-a produs din cauza lui Ioan Soneira, crâşmarul domnului Szilvási Miklós, şi s-a petrecut în felul următor: venind trei soldaţi secui de la Turda la Poiana, aceştia s-au întâlnit amical cu flăcăii maghiari din comună; unul dintre ei i-a invitat la cârciuma amintită pentru a se cinsti cu vin; după ce au intrat acolo, când un soldat a început să bea, un român i-a lovit paharul dus la gură; atunci cârciumarul a închis uşa şi i-a îndemnat pe cei dinlăuntru să apuce cuţitele şi furcile, să le înfigă în ostaşi, să-i ucidă şi să mănânce carne de secui; doi dintre militarii aflaţi înlăuntru au suferit mai multe lovituri, până când le-au venit ajutoare care, spărgând uşa pe din afară, i-au eliberat împreună cu un provincialist, prezent şi el în cârciumă; amândoi fuseseră bătuţi îngrozitor şi înţepaţi, dar, ce-i drept, fără răni mortale; în plus, un soldat din Agârbiciu, care susţine că este ordonanţă, când a vrut să se uite înăuntru, a fost înţepat între ochi de cei din interior; la fel a păţit şi al treilea militar secui, rămas afară, care a vrut să-şi ajute camarazii să iasă, a fost înţepat cu furca de fier în mână de către cârciumar.

După ce cei trei grăniceri secui s-au reîntors la Turda, în sat s-a restabilit liniştea. Totuşi frica e mare, fiindcă românii îi ameninţă pe consătenii lor maghiari cu incendierea [gospodăriilor] şi cu moartea. Excelenţa voastră veţi putea înţelege mai pe larg întâmplarea din ancheta acestui caz, pe care am trimis-o înaltului Guberniu regesc. Drept pentru care am socotit că ţine de îndatorirea mea oficială să nu întârzii a cere chiar azi măritului Guberniu regesc aprobarea instituirii unui tribunal statarial pentru a se asigura securitatea persoanelor şi averilor împotriva instigatorilor. Până atunci se impune trimiterea la Poiana a unei unităţi militare. Întrucât din investigaţiile de până acum am aflat că românul Adam Pavel a avut îndrăzneala să îndemne mai mulţi oameni la incendieri, am poruncit vicejudelui regesc de resort să-l aresteze şi să pornească împotriva lui ancheta publică .

Rămân cu cel mai adânc respect umilă slugă a excelenţei voastre.

Cornești, 18 iunie 1848 — Dindár Antal, primjude regesc

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond G. Pr., nr. 1637/1848. Foto: 25905–25908.

[1] Vezi vol. VI, doc.274.

47

Sfântu Gheorghe, 18 iunie 1848

Tekintetes Királybíró úr!

Királykormánzó gróf Teleki József ő nagyméltosága folyó évi 1446 E. számmal jegyzett – s másolatban csatolt rendelete fojtán meghagyni kívántam a tekintetes királybíró úrnak – miszerént a fegyveres széki katonák közt bizodalomban álló egyének által megmagyaráztatni ne terheltessen – hogy folyó hónap 2-án tartott országos gyűlésben hozott a székely székbeli rendelet nemzeti őrsereggé alakítani rendelő törvényjavaslat ő felsége által leendő megerősítése után birhatván kötelező erővel – addig mostani katonai elöljáró iránt engedelmességgel viseltetni esmerjék hazafias köteleségeknek. A fegyveres katonák Szeged mellé tervezett táborba önkénteseknek esketési zászlójok elhagyásával bé nem állhatván atyafiságos indulattal maradván a tekintetes királybíró úr

Sepsiszentgyörgy junius 18-án 1848 — Atyafi szolgája Horváth főkirálybíró

Onorate domnule jude regesc!

De la guvernatorul regal, măria sa contele Teleki József, am primit ordonanţa nr.1446 E., din a.c., pe care o anexez în copie. Prin ea doresc să transmit onoratului domn jude regesc să binevoiască a-i lămuri pe ostaşii din scaune aflaţi sub arme, prin intermediul unor persoane de încredere, că, potrivit deciziei adoptate la şedinţa pe ţară [la Dieta] din 2 a lunii curente, unităţile de grăniceri din scaunele secuieşti trebuiesc transformate în gărzi naţionale. Acest proiect de lege, după ce va fi întărit de maiestatea sa, va fi obligatoriu. Până atunci să-şi considere de datoria lor patriotică supunerea faţă de actualii conducători militari[1]. Soldaţii voluntari înarmaţi care vor părăsi stindardul pe care au jurat, nu vor mai putea să ia parte la tabăra preconizată de lângă Seghedin.

Rămân față de onoratul domn jude regesc cu semntimente prietenești.
Sfântu Gheorghe, 18 iunie 1848,

al dv. serv
Horváth, jude regesc suprem

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe) Fond. Arh. scaun. Trei Scaune. Foto: 10674.

[1] Vezi vol. VI, doc. 37, 235.

48

Sibiu, 18 iunie 1848

Praesidiale Nro. 690 / q.
An Seine Excellenz den k.k. wirklichen Herrn geheimen Rath, Feldmarschall Lieutenant, Kommandirenden Generalen und bevollmächtigten k. Landtags-Hofcommissär in Siebenbürgen Anton Freiherr von Puchner

Hermannstadt am 18ten Juni 1848

Der angeschlossene höchste Erlass Seiner kais. Hoheit des Erz-Herzogs Palatin vom 12t dieses Monats[1] welcher jedoch, wenn gleich stafettaliter, erst jetzt hier eintraf – wird Euer Excellenz mit der gehorsamsten Bitte vorgelegt, hochgeneigtest bestimmen zu wollen welche Abteilung der Szekler Grenz-Truppen dann nach Massgabe der Stärke derselben, unter wessen Commando abrücken sollen?, indem von Seiner kais. Hoheit bloss im Allgemeinen bestimmt wurde das Szekler-Militär ohne Verzug zu befehligen, gleich nach Empfang der diesfälligen Ordre nach Umständen in möglichst grosser Zahl Stärke nach Szegedin in Ungarn zu eilen, allwo dasselbe unter die Anordnungen der königl. Commissäre Csernovits und Vucovits gestellt werden wird, mit welchen der Commandirende Herr General (respective Euer Excellenz, da der diesfällige Erlass an Hochdieselben lautet) sich ebenfalls ins Einvernehmen zu setzen hat.

Da bezüglich der Ausrüstung und Montirung der 1ten Szekler dann wegen Sicherstellung der Geldverpflegung im Allgemeinen mehrere Anstände früher zu beheben sind; so hat der Herr-Ober-Feldkriegs-Commissär von Fronius den Gefertigten gebeten, sich wegen erleichterter mündlichen Ausgleichung dieser, in administrativer Beziehung obwaltenden Hindernisse, umsomehr persönlich nach Klausenburg begeben zu dürfen, als derselbe vorgibt von Euer Excellenz ohnehin die Weisung erhalten zu haben, sich nach Karlsburg wegen einiger dringender Dienstgeschäfte zu verfügen und er somit unter Einem alle Anstände, deren

Behebung durch einen schriftlichen Verkehr sehr weit hinaus gedehnt werden dürfte, nunmehr in möglichst kurzer Zeit ausgleichen können; der genannte Herr Oberkriegs-Commissär gedenkt schon Morgen Mittags in Klausenburg eintreffen zu können, wovon ich mich beehre Euerer Excellenz in der Voraussetzung, dass dieses Schreiben durch Estaffette früher eintreffen dürfte, vorläufig gehorsamst in Kenntniss zu setzen.

Pfersmann
F.M.L.

199/q

Das Königliche Rescript betreff der National Garden und Szekler Grenz Militair wird dem k. Landtags Commissär zur Übergabe an die Stände übergeben. Wien, 18. Juni 1848

Prezidială nr. 690 / q.

Către excelența sa feldmareșalul locotenent, consilier intim, comandant suprem și comisar aulic plenipotențiar al Dietei din Transilvania, baronul Anton von Puchner

Sibiu, 18 iunie 1848

Prin înalta decizie din data de 12 l.c., anexată alăturat[1], sosită abia acum prin ștafetă din partea alteței sale arhiducele palatin, excelența voastră este rugată să precizeze care unitate a trupelor de graniță secuiești va fi retrasă și sub comanda cui? Alteța sa imperială nu a specificat acest lucru, ci a emis doar ordinul de a se trimite grabnic efective cât mai mari în Ungaria, la Segedin, care să fie puse sub comanda comisarilor Csernovits și Vukovits. Cu aceștia trebuie să ajungă la un acord domnul general comandant, respectiv excelența voastră, căreia îi este adresată decizia de față.

Întrucât există probleme mai vechi legate de echiparea și instalarea [regimentului] 1 secuiesc, ca și de intendență în general, domnul comisar militar superior de campanie, von Fronius, l-a rugat pe subsemnatul să-l lase să plece personal la Cluj, pentru a înlătura, prin viu grai, obstacolele existente în relațiile administrative; aceasta cu atât mai mult, cu cât el a primit deja din partea excelenței voastre indicația de a se deplasa la Cluj în interes de serviciu. Astfel ar putea rezolva, cu un drum, toate problemele care, altminteri, pe cale scrisă, ar fi mult amânate. Numitul domn comisar militar de campanie va fi în Cluj mâine într-amiază, lucru pe care am onoarea a vi-l aduce la cunoștință, cu speranța că scrisoarea mea va ajunge prin ștafetă mai degrabă la înălțimea voastră.

Pfersmann,
feldmareșal locotenent

199/q

Rescriptul regal referitor la gărzile naţionale, precum şi la militarii grăniceri secui va fi deferit comisarului regal al Dietei pentru a fi predat Stărilor.

Viena, 18 iunie 1848.

Original, Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. ms. 1058, f. 225. Foto: 4377/1848;
Concept (pentru anexă). Arh. Naţ. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. Arh. Magistratului. Foto: 6090/1848.

[1] Vezi vol. VI, doc. 197.

49

Sibiu, 18 iunie 1848

Präsidiale Nro. 694 / q., rbob E. 848

An Seine Excellenz den k.k. wirklichen Herrn geheimen Rath und Kammerer, Komandeur des kais. österr. Leopold Ordens und Landes Gouverneur, Joseph Grafen Teleki von Szék.

Hermannstadt am 18t Juni 1848

Bei Bestätigung des richtigen Empfangs der hochgeschätzten Zuschrift vom 15t erhalten am 17t d.M. Pr. N. 1554 beehre ich mich Euer Excellenz die Versicherung zu geben, dass bezüglich eines Abmarsches des Szekler Militairs nach Arad bis zur Stunde nicht die geringste Verfügung hierorts getroffen worden sei, indem mir hiezu keine höhere Weisung bisher zugekommen ist.

Eine solche erhielt ich aber so eben mittelst Estafette von Seiner kais. Hoheit dem Erzherzog Palatin dto Ofen vom 12t d.M. nach welchem höchsten Erlasse das Szekler Militair nach Szegedin schleunigst abzurücken hat[1]. Da der diesfällige höchste Befehl persönlich an Seine Excellenz den Kommandirenden Herrn Generalen Baron Puchner gerichtet ist; so säume ich nicht, Hochdemselben diesen dringenden Erlass Sr. kais. Hoheit des Erzherzogs Palatin estaffetaliter ohne Verzug zu übersenden, und mich um die fernern Weisungen dienstergebenst anzufragen, bezüglich deren der Kommandirende Herr General sich höchst wahrscheinlich auch mit Euer Excellenz in das nöthige Einvernehmen setzen dürften.

Pfersmann
Fm.

Prezidială nr. 694/p., rbob. E 848

Către excelenţa sa domnul consilier intim c[ezaro] c[răiesc] şi camerar, comandor al ordinului imp. austr. Leopold şi guvernator al ţării, contele Iosif Teleky von Szék

Sibiu, 18 iunie 1848

Confirmând primirea înaltei adrese din 15, sosită în 17 l.c., nr. pr. 1554, mă grăbesc să o asigur pe excelenţa voastră că, până la ora actuală, aici nu s-a luat nici cea mai mică măsură privitoare la plecarea militarilor secui; de asemenea, că mie nu mi-a parvenit până acum nici o înaltă indicaţie.

Totuşi am primit, tocmai acum, o indicaţie prin ştafetă de la alteţa sa imperială, prinţul palatin, datată la 12 mai în Buda, prin a cărui înaltă dispoziţie militarii secui trebuie să se deplaseze urgent la Szegedin. Deoarece înalta poruncă este adresată personal înălţimii sale domnului comandant general, baronul Puchner, nu mai întârziu nici o clipă pentru a vă înainta acest ordin stringent al alteţei sale imperiale, prinţul palatin, prin ştafetă. Mă voi interesa respectuos de indicaţiile ulterioare, asupra cărora domnul general comandant e foarte probabil să cadă de acord cu excelenţa voastră.

Pfersmann
Fm.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 694/1848. Foto: 25.863–25.864/1848.

[1] Vezi doc. 48.

50

Cluj, 18 iunie 1848

Tekintetes Közgyűlés!

Csak most érkezvén meg országos követeink Innsbruckból s mindjárt utának a futár is királyi biztos úr ő nagy méltóságához, megjött ő felségétől az unióról hozott törvény javaslat kegyelmesen megerősítve, mely körülményt sietünk ezennel addig is, miglen a holnap ki hírdetendő[1] kegyelmes királyi leiratot megküldhetnők kedves és öröm tudósításul a tekintetes közgyűlésnek meg írni, telyes tisztelettel maradván a tekintetes közgyűlésnek alázatos szolgái

Kolosvár, vasárnap június 18*án* délután 1848.

Karátsony János
Másvilági István
országgyűlési követek

Onorat Consiliu!

Abia acum au sosit deputaţii noştri dietali de la Innsbruck. Îndată după ei a venit curierul la eminenţa sa domnul comisar regesc, aducând proiectul de lege referitor la uniune[1], cu bunăvoinţă ratificat de maiestatea sa. Ne grăbim să aducem la cunoştinţa onoratului Consiliu acest lucru, cu dragoste şi bucurie, înainte de a vă putea trimite milostivul rescript regesc ce urmează să fie făcut public mâine.

Rămânem cu toată cinstirea preasupuse slugi ale onoratului Consiliu

Karátsony János,
Másvilági István,
deputaţi detali

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Arh. Primăria Dumbrăveni, pachetul 1134/1848. Foto: 7051.

[1] Vezi vol. VI, doc. 306.

51

Viena, 18 iunie 1848

Majestatea voastră!

Naţiunea română din Ardeal, după solemna făgăduinţă de a rămâne vecinic credincioasă majestăţii voastre şi Înaltei Case imperiale, şi-a exprimat legitimele dorinţe, anume de a fi în privinţa politică şi bisericească egală cu celelalte naţiuni din ţară şi îndreptăţită a se folosi, în toate afacerile cari o privesc, de limba sa proprie naţională şi să fie împărtăşită de reformele moderne – într-o petiţiune înaintată majestăţii voastre în 30 mai a.c.

Majestatea voastră v-aţi îndurat prea graţios a ne da răspuns în 11 iunie[1], că numita petiţiune e rezolvată prin uniunea Ardealului cu Ungaria, decretată de atunci în unanimitate prin Dieta Ardealului, şi din partea majestăţii voastre *deocamdată* sancţionată prin art. VII de lege al ultimei Diete ungare, şi că prin numitul articol de lege care fără considerare la naţionalitate, limbă şi religiune, acordă tuturor locuitorilor din Ardeal aceleaşi libertăţi şi îndreptăţiri, s-au satisfăcut în mare parte dorinţele exprimate.

Ne permitem, în numele comitenţilor noştri, să descoperim majestăţii voastre, cu omagială supunere, că tezaurul cel mai scump al românilor este *naţionalitatea şi limba*. Pentru a le susţine acestea cari după constituţia ţării formau pentru naţiunea română singura pedecă de a ajunge la dignităţi politice, au suportat românii mai bine ca patru secole toate asupririle, cărora au fost expuşi din partea celorlalte naţiuni conlocuitoare.

Acum însă, când tuturor popoarelor din provincia aceea, cărora li s-a dat constituţia din 25 aprilie a.c. garantată le este pe cale legală limba şi naţionalitatea, naţiunea română din Transilvania îşi pierde atât limba cât şi naţionalitatea prin uniunea cu Ungaria; în înţelesul articolelor de lege din ultima dietă, cari după uniune vor avea valoare şi pentru Ardeal, românul nu mai are trecere ca român; el nu mai reprezintă naţiunea sa, din care cauză tot ce se pare că câştigă românul prin uniune, pus în comparaţie cu aceea ce pierde, adecă *naţionalitatea şi limba* nu mai formează câştig, ci o nedreptate strigătoare la cer şi o desăvârşită nimicire a existenţei sale politico-naţionale.

În înţelesul acestor articole de lege din Ungaria, numai limba maghiară e recunoscută ca limbă de stat, şi celelalte sunt respectate numai într-atâta că nu vor fi exterminate. În întregul regat ungar e recunoscută în lege numai o naţiune maghiară, iar celelalte naţiuni ale ţării nu sunt nici măcar amintite cu numele. De altă parte, pentru îndreptăţirea unui cetăţean activ, se stabileşte un cens, pe care numai puţini din naţiunea noastră pot să-l arate; prin urmare, naţiunea noastră rămâne prin acestea şi alte asemenea condiţiuni, tot aşa deschisă şi la faptica exercitare a tuturor drepturilor ca mai nainte, în urma vechilor legi de asuprire; iar acestea ar fi, în zilele în cari drepturile omeneşti sunt recunoscute în general ca baze fundamentale ale statului, o stare de lucruri pe care mai bucuros am schimba-o cu moartea.

Declararea deci în faţa majestăţii voastre că rămânem pe lângă dorinţele exprimate în petiţiunea noastră şi rugăm pe majestatea voastră să se îndure preagraţios a le încuviinţa. Ce se atinge de uniunea decretată *fără de noi* în dieta de la Cluj, *protestăm în contra ei*, precum am protestat şi în petiţiunea noastră în contra luării în dezbatere a unei chestiuni atât de însemnate, care pe noi ne priveşte atât de apropiat.

Majestate! După formalităţile cele vechi, cari pe nedreptul vin numite *constituţia Ardealului*, e reprezentată în Ardeal numai aristocraţimea, fiindcă saşii cu ai lor 22 de deputaţi se află în minoritate, iar românii, care fac mai bine ca două terţialităţi din întreaga poporaţiune, nu sunt reprezentaţi deloc. Chestia unei atingeri de Ardeal, facă-se pe orice cale, prin subjugare sau încorporare, trece peste puterile unei adunări compuse în mod atât de unilateral. Avem deci dreptul a cere ca, pentru discutarea acestei chestii atât de importante şi care priveşte atât de mult pe fiecare locuitor al Ardealului, să fie convocată o dietă specială, compusă din deputaţii aleşi liber ai deosebitelor naţiuni, după numărul sufletelor, unde aceştia să se poată consulta liber şi cu grije asupra intereselor lor, şi tot aşa în libertate să poată aduce şi conclusele. O uniune decretată în mod unilateral, în mijlocul furtunelor, şi pripită în cele mai însemnate puncte ale sale, n-ar putea să aducă asupra ţării decât numai consternare şi nefericire.

Vă declarăm cu aceasta de nou, majestatea voastră, neclintita noastră credinţă şi alipire.

Viena, în 18 iunie 1848.
Ai majestății voastre cei mai credincioși supuși
(urmează subscrierile).

Publicat. Păcățcanu, I, p.369–371.

[1] Vezi vol. VI, doc. 178.

52

Sighișoara, 18 iunie 1848

Nro. 1657. pr. d. 18ten Junii 1848

Mittelst hohen Erlasses vom 16t Juni U. Zahl 714 / 848 eröffnen Se Hochwohlgeboren der Comes der Nation: Nachdem von mehreren sächsischen Kreisen der Antrag gestellt worden sey, durch Abhaltung von grossen Volksversammlungen einen Ausdruck des National Willens, und der National Einheit zu erzielen, um dadurch in der Nation die durch den Landtagsbeschluss vom 30ten Mai erwachsenen Gefahren abzuwenden, eine solche massenhafte Volksversammlung aber nach der einmüthigen, mit Universitäts Erlass vom 12. d.M. Zahl 697 dem Magistrate bekannt gewordenen Ansicht der Universitaet[1], in dem gegenwärtigen Augenblicke nicht zweckdienlich erachtet werde, so haben Seine Hochwohlgeboren sich bestimmt gefunden auf den 26t d.M. dem von Schässburg, und dem Grundsatze nach auch von anderen Kreisen ausgegangenen nachträglichen Antrage gemäss einen verstärkten National Conflux aus Deputirten, welchen von ihren Committenten ein umfassendes Vertrauen Votum ertheilt werden müsste, bestehend, zur Berathung und Beschlussfassung aller jener Maassregeln einzuberufen, welche durch die täglich wechselnden Verhältnisse, und die wahrscheinlich bevorstehenden Ereignisse würden gebothen werden. Indem Seine Hochwohlgeboren den vorstehenden Beschluss gefasst haben, sind Hochdieselben der Ansicht gefolgt, dass sie wie die Zeitumstände allerdings außergewöhnliche Maßregeln nothwendig machten, es durch dieselben Umstände gebothen werde, den Boden des positiven Gesetzes nicht zu verlassen, sondern in der möglichst genauen Einhaltung seiner Grenzen gegen die drohenden Angriffe und Anfeindungen einen künftigen und ehrenhaften Schutz zu suchen. Der außerordentliche National Conflux werde sich daher genau nach der bei den gewöhnlichen National Confluxen geltenden Gepflogenheit, im National Hause zu Hermannstadt versammeln, er werde seine Erlasse in gewöhnlicher Form abfassen und werde seine Wirksamkeit auf alle Gegenstände erstrecken, welche das Interesse

der Nation im geringsten berührten. Es werde jedoch dieser National Conflux nicht allein je zwei Deputirte eines Kreises in sich fassen, sondern so viele mit umfassendem Vertrauens Votum versehenen Abgeordneten der einzelnen Kreise enthalten, sie diese innerhalb der Anzahl von zwei bis acht, je nach dem eigenen Gefühle der Billigkeit und mit Berücksichtigung des Bedarfes der heimischen Verwaltung für nothwendig erachteten. Schässburg welches für sich 6 Abgeordnete zu senden beabsichtige scheine von einer richtigen Beurtheilung seiner Verhältnisse ausgegangen zu seyn. Eben so könnten Seine Hochwohlgeboren den weiteren Antrag des Schässburger Stuhls, dass den Abgeordneten außer den Reisekosten ein Taggeld von 1 fl. Conv. Münze ausgemessen werde, die Bestimmungen mit Berücksichtigung der vielfachen Anforderungen an die öffentlichen Kassen nicht versagen, überliessen es jedoch dem Kreise diesfalls in der gesetzlichen Weise vorzugehen. Es tragen dieser Seiner Hochwohlgeboren dem Magistrate auf, unverweilt die Einleitung zu treffen, dass mit möglichster Beobachtung der das öffentliche Vertrauen des Kreises auf den Wahlact führenden Modalitaet die dahin zu sendenden Deputirte aus dem öffentlichen Vertrauen beehrten Männern frei gewählt, und mit dem Vertrauens Votum ausgerüstet würden, um ungehindert und ohne Scheu nach dem eigenen und besten Wissen und Gewissen, das Wohl der Nation berathen, ihre Rechte bewahren, und ihre Freiheiten männlich vertheidigen zu können.

Dieser hohe Erlass wird dem Löblichen Magistrats Praesidium in der Absicht zugestellt demnächst die Stuhls Communitaet zusammen zu berufen, und die Deputirten zu dem auf den 26 d.M. ausgeschriebenen ausserordentlichen National Conflux wählen zu lassen.

Friedrich Roth

Nr. 1657. pr. d. 18 a Junii 1848

Prin înalta dispoziție din 16 iunie nr. Univ. 714/1848, domnul comite al națiunii comunică următoarele: mai multe scaune săsești au cerut ca prin întrunirea unei mari adunări populare să se obțină expresia voinței și unității naționale pentru a se evita în acest fel primejdiile care amenință națiunea în urma hotărârii Dietei din 30 mai. La aceasta, Universitatea i-a comunicat Magistratului, prin dispoziția nr. 697 din 12 iunie[1], părerea că o adunare populară nu ar corespunde scopului în actualul moment; totuși, în urma cererii ulterioare adresată de Sighișoara și de alte scaune, Universitatea s-a văzut nevoită să convoace pe data de 26 iunie o consfătuire națională lărgită. La ea urmează să participe deputați care să fie înzestrați cu un vot de încredere amplu din partea celor ce i-au trimis; în timpul ei ar urma să se discute și să se hotărască toate acele măsuri care vor fi necesare în urma evenimentelor ulterioare și a condițiilor ce se schimbă în fiecare zi. Domnia sa a luat hotărârea menționată, dar atenționează că, deși în condițiile actuale se cer

măsuri extraordinare, totuşi aceleaşi condiţii ne obligă să nu părăsim baza legii pozitive. Dimpotrivă, să respectăm pe cât se poate limitele legale pentru a ne apăra de viitoarele atacuri şi duşmănii care ne pândesc. Prin urmare, consfătuirea extraordinară se va întruni, conform obiceiului, în Casa naţională din Sibiu. Ea va elabora decizia în forma obişnuită şi-şi va extinde raza de acţiune asupra tuturor problemelor care se referă la interesul naţiunii. Dar la acest conflux naţional nu vor fi prezenţi doar doi, ci până la opt delegaţi din fiecare scaun, înzestraţi cu un vot de încredere cuprinzător în funcţie de necesităţi şi fără a se bloca funcţionarea administraţiei din scaunele respective. Se pare că Sighişoara şi-a estimat în mod corect posibilităţile, când a ales 6 deputaţi. Domnia sa este de acord cu plata diurnei de 1 florin şi cu restituirea costurilor călătoriei, însă lasă în competenţa scaunelor să procedeze în mod legal în acest sens. Comitele naţiunii însărcinează, prin urmare, Magistratul din Sighişoara să ia toate măsurile necesare pentru ca delegaţii să fie aleşi liber şi să fie înzestraţi cu votul de încredere necesar pentru a discuta fără teamă, conform propriei ştiinţe şi conştiinţe, despre binele naţiunii şi pentru a putea apăra dreptul acesteia şi libertatea ei.

Această înaltă dispoziţie se înaintează onoratului Magistrat pentru ca el să convoace de urgenţă comunitatea scăunală, care să-i aleagă pe delegaţii la confluxul naţional extraordinar ce va avea loc în data de 26 iunie.

Friedrich Roth

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Actele Magistratului Sighişoara, nr. 1657/1848. Foto: 6.734–6.735.

[1] Vezi vol. VI, doc. 211, 265, 279, 280.

53

Sighişoara, 18 iunie 1848

Nro. 1652 pr. d. 18t Junii 1848

Mittelst Zuschrift vom 12. Juni Zahl 1529/848 übermacht der Löbliche Mediascher Magistrat einen Auszug aus dem dasigen Geschäfte Protokolle, aus welchem dieser Magistrat das nähere entnehmen wird, wie und aus welchen Gründen vom dasigen Publicum seine Landtagsabgeordneten bezüglich der Unionsfrage, so wie auch der von dem griechisch unierten Bischof und noch anderen 49 walachischen Nationalen den Landesständen am 28ten Mai d.J. gegen die sächsische Nation überreichten Petitionen[1], von da aus nachträglich instruirt worden wären – und stellt das Ansuchen, womit zur Erzielung eines wirksamen, einheitlichen Strebens aller sächsischen Publicum und der gesammten Nation das

hiesige Publicum seine Deputirten im gleichen Sinne instruiren möchten. Dem beigeschlossenen Protokols Auszuge zu Folge, hat das Mediascher Stadt und Stuhls Publicum seine Landtags Abgeordneten angewiesen, sich in Betreff der Feststellung der Unionsfrage ganz nach den diesfalls von der Löblichen Nations Universitaet entworfenen Denkschrift zu richten, und in Betreff der vom Fogarascher Bischof und den übrigen 49 wallachischen National Repraesentanten am 28ten Mai d.J. gestellten Petition vor den Landesständen darauf anzutragen und zu bewirken, dass diese Petitionierenden mit ihrem rechts-, gesetz- und verfassungswidrigen diessfälligen Anforderungen entweder sogleich oder in den Rechtsweg gewiesen werden möchten.

Diese Zuschrift samt Beilage wird der Stadt und Stuhls Communitaet zur Einsicht gestellt.

Friedrich Roth.

Nr. 1652 pr. d. 18 iunie 1848

În anexa adresei sale din 12 iunie nr. 1529/1848, onoratul Magistrat din Mediaş trimite un extras din protocolul de serviciu. Din acesta, Magistratul îşi poate da seama cum şi din ce motive publicul de aici şi-a instruit deputaţii săi la Dietă, atât în problema uniunii, cât şi în privinţa memoriului[1] semnat de episcopul greco-catolic şi de încă 49 români. Acesta a fost înmânat Stărilor în data de 28 mai a.c. şi este îndreptat împotriva naţiunii săseşti. Magistratul din Mediaş adresează rugămintea ca şi publicul de aici să-i instruiască în acelaşi sens pe deputaţii săi, pentru ca strădaniile întregii naţiuni să fie încununate de succes. După cum reiese din extrasul de protocol anexat, publicul oraşului şi scaunului Mediaş i-a îndrumat pe deputaţii săi în Dietă ca în problema uniunii să se orienteze după memoriul redactat de Universitatea Naţională Săsească în acest sens. În privinţa memoriului semnat de episcopul de Făgăraş şi de încă 49 reprezentanţi ai naţiunii române, înaintat în 28 mai a.c. Stărilor ţării, deputaţii să facă tot posibilul pentru ca semnatarii petiţiei să fie ori refuzaţi imediat, ori să fie îndrumaţi pe calea juridică de rigoare cu cererile lor contrare legilor, drepturilor şi constituţiei.

Această adresă, împreună cu anexa ei, este înaintată comunităţii oraşului şi scaunului [Sighişoara].

Friedrich Roth

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Actele Magistratului Sighişoara, nr. 1652/1848. Foto: 6731.

[1] Vezi vol. V, doc. 56.

54

Bistra, 18 iunie 1848

Méltóságos Fő Kormány Széki Kinyomozó Bizotmány

Méltóztatott a Méltóságos Fő Kormány Széki Bizotmány véllem nemes megyém fo ispánnya Lozsontzi Liber Báró Bánffy Miklós ő Nagyságához Idei Június 8án és 9én tett alázatos tudosittásaimat a végett közleni, mi szerént az azokban foglaltak bé bizonyittására tanukat jelellyek, s a mellett a dolog mikénti állása felőlis fel világosittólag nyilatkozzam – minek következtében Június 8án tett hivatalos jelentésemet illetőleg, melly szerént a topánfalvi kir. erdősz hivatal erdősz Aranyasi Péter úr s más még nem nevezett gornyikok feladasára panaszollya, hogy az albákiak és bisztraiak az erdő vetésekben hatalmasul legeltetik marháikat, és az albákiak az erdőket is hatalmasul pusztittyák – bátorkodom alázatos tisztelettel ide mellékelni azon ismételt panaszokat, mik részint erdő gondnok T. Lerchenfeld Károly úr – részint erdősz Aranyasi Péter úr által tétettek; azok egyikét a Nemes Megye Tekintetes Tisztsége eleibe is terjesztettem, azon alázatos kérésem mellett, mi szerént a tárgybani teendőimről meltóztasson rendeletét meg tenni, annak eredménnyét nemes Alsó Fejér vármegye Tekintetes Állandó Bizotmányának *A.* alatt ide alázatos tisztelettel másolatban mellékelt rendeletéből, s *B. C.* csatolványakbol az azt megelőzőtt panaszt s kir. ispánsági hivatalos meg tanálást méltóztasson bölcsen látni a Méltóságos Kir. Fő Kormány széki Bizotmány. Hasonló az előbbihez topánfalvi idei Június 1^{sőén} 404. számmal jegyzett panasz is. Megint Aranyasi Péter úr s az albáki gornyikok panaszolnak a bisztraiak ellen, hogy ők és az albákiak erővel étetnek az erdő vetésekben s fa vágásokba s az erdőket is prédállyák. Ezen átalános panaszra sem léphettem fel, mert nem tudtam, ki ellen és hol, csak ugyan mégis panaszló Aranyasi úr jelenlétébe magam eleibe hivatva a falusbírót, megparancsoltam, hogy maga mellé vévén egy néhány servitort, mennyen ki mindgyárt következő napon Aranyasi úrral a hely színére s lássa, kik és hol tésznek kárt s azokat azonnal kergessék el. Következő nap mind *D* alatt meg tetszik, Aranyasi úr panaszolja nékem, hogy a bíró nem ment ki, s a marhák in loco vadnak, de nem irja meg, kiék a marhák, sem azt, hogy micsoda locusba vadnak – tehát ekkor nem tudtam, kivel perellyek, hanem ha a falus bíróval azért, miért nem tellyesitte parancsolatomat, azt ő meg fogja mondani, ha kérdőre vonatik. Idei Június 3án mint *E* alatt látható, meg született nagy bajjal, hogy a birlestyiek a Groos nevű havason legelnek, ekkor tehát minden Birlészk vezeték nevű embereket, kik közé a nem engedelmeskedő falusbíró Birla Jonutz is számítva vala, magam eleibe idézve, mi után azokból nagy bajjal kihalásztam, kiknek marhái voltak a Gros nevü hellyen, komollyan megintettem, hogy a Gros nevű legelőről tösként takarodgyanak ki, mert minden nemű okozott s reájok bizonyulható károkat meg fognak fizetni. Kik a megintésre felelték azt, mi az Junius 8án *e* betűvel jegyzett alázatos

jelentésembe vagyon, az erdőknek az albákiak által állított hatalmas invasiójára, s mind az albakiak, mind a bisztraiak által történt hatalmas legeltetésekre nézve a bizonságakat a kir. erdősz hivatal fogja előállittani, mert én, kik legyenek azok, egyet kivéve nem tudom, az az egy pedig panaszló Aranyasi Péter úr ki a Fillya nevű havason az erdő vetésekbe is legeltette teheneit. A bisztrai legelőket tárgyazó panaszra nézve Aranyasi Péter úr legjobb bizonság, mint aki minden évben kaszáltatott azokban, s Aranyasi Péter úr lesz olly szíves s meg tudgya nevezni azokatis, kikkel kaszáltatott, és úgy hiszem, hogy azt is meg fogja mondani a procrealt szénát is licitatio uttján Aranyasi úr adatta el s a licitator biztosokat is, ha megnevezi annál több bizonság lészen, de emellett jegyző könyvek is lésznek az árverezés mikéntiségben mentét igazolók, azokból meglátzik a procrealt széna milly árron adatott el, s ekkor könnyű lészen az aránylagoson a széna árához mérve a Bisztraiak által le étetett fünek árrát is ki kurkászni, hogy azt az bé bizonyult hatalmaskodok azonnal kiis fizessék. Hogy a falu idegeny birtokosoktol ex arendált havasokat az köztudat – de arról vadnak a falunak Szerződési Levelek is – s a fizetett pénzekről lésznek nyugtatványok, a mi illeti az erdő vetésekbe tett kárakat, azokat a helly szinén hiteles becsüsök által meg lehet becsülni s a bé bizonyult hatalmaskodókan rögtön exequalni, ami pedig illeti az ezen alázatos jelentésembe tett fenyegetődzéseket, Jánk Abrahámat illetőket Abrudbányán, Fő Csendőr Biztos Diószegi úrtól hallottam Abrudbányán, a Bisztrai Sándort illetőket hallotta Meltzer Antal úr, ki huzomos idő olta nállam lakik s éppen akkor én is, ő is olvastunk csendesen, mikor a fenyegetés történt, azt mások is az udvaron kivül hallhatták, mert nagyon volt ki kiáltva, de én azokat nem láthattam. Folyó hó 9^{kén} történt publicatioját illettőleg Janku Abrahámnak Abrudbányánis lesz 100 bizonyságis; a fegyveres erőnek 17*kérei* ki állitását tárgyazó rendelését Jánkunak én nem hallottam, hanem arra nézve alázatos tisztelettel bátorkodom ide mellékelni egy Conceptust, melly szerént az általam és cameralis Ispány Ur által, Jankhoz intézett levél volt fogalmazva és arra tett feleletet, mellynek utó soraiból világos, hogy arról ugy rendelkezett volt, hanem azután megjárta a falukat s a dolgot jóvá igyekezett tenni – ezen záratékokatis sub *F* és *G* böltsen látni méltóztatik a Méltóságos Bizotmány.

Mellyeknek alázatos jelentésök után amidőn további parancsaikat várnám, alázatos tisztelettel maradtam a Méltóságos Kir. Fő Kormány Széki Bizotmánynak

alázatos szolgájok

Bisztrán, Június 18^{ik} napján 1848^{a} — Bisztray Joseff
Szolgabíró

Către onorata Comisie de investigare de pe lângă Guberniu

Onorata comisie de investigare a Guberniului a binevoit să-mi răspundă la rapoartele mele din 8 şi 9 iunie a.c., pe care le-am adresat înălţimii sale comitelui suprem al comitatului meu, baronul Bánffy Miklós. Ea a solicitat să indic martori

pentru dovedirea conținutului lor. De asemenea, să relatez despre starea lucrurilor în mod explicit. Privitor la raportul meu oficial din 8 iunie, relatez faptul că domnul Aranyasi Péter, pădurarul oficiului forestier regesc din Câmpeni, bazându-se pe rapoartele gornicilor, care n-au fost menționați pe nume, s-a plâns că locuitori din Albac și Bistra pasc intens cu vitele în pepinierele de păduri. La fel, că cei din Albac defrișează excesiv chiar și pădurile. Mă încumet să anexez aci, cu stimă, acele repetate plângeri, care au fost înaintate atât de către administratorul pădurii, domnul Lerchenfeld Károly, cât și de către Aranyasi Péter. Pe una din ele, am și înaintat-o în fața instanțelor nobilului comitat, cu aceea prea supusă cerere ca să binevoiască a-mi da instrucțiuni cum să procedez în această chestiune. Rog înalta Comisie de investigare de pe lângă Scaunul gubernial să binevoiască a lua la cunoștință rezultatele acestora, și anume: ordonanța onoratului comitet permanent al nobilului comitat Alba de Jos, anexată aci sub *A*, în copie, și din anexele ei sub *B. C.*, care cuprind plângerea ce l-a premers, precum și adresa oficială a spanului regesc. Asemănătoare cu cea de mai sus, este și plângerea, înregistrată sub nr. 404, din 10 iunie a.c. la Câmpeni, în care domnul Aranyasi Péter și gornicii din Albac se plâng iarăși împotriva locuitorilor din Bistra. Împreună cu cei din Albac, ei au mânat vitele cu forța asupra pădurilor recent însămânțate și pradă fondurile silvice prin defrișări. Nu am putut să confrunt această reclamație generală. Totuși am chemat în fața mea pe judele satului, în prezența reclamantului Aranyasi. I-am poruncit să ia cu el câțiva servitori și să meargă încă în ziua următoare, împreună cu domnul Aranyasi, la fața locului, pentru a cerceta cine și unde produce pagube, și a-i alunga imediat. În ziua următoare, după cum reiese din anexa *D.*, domnul Aranyasi mi s-a plâns că judele nu a ieșit, iar vitele se află *in loco*, dar nu mi-a precizat cui îi aparțin și unde se află. Deci, nici atunci n-am știut pe cine altul să admonestez, în afară de judele satului pentru faptul că nu a îndeplinit poruncile mele. Ceea ce el va relata, dacă va fi tras la răspundere. La 3 iunie a.c. după cum reiese din anexa *F.*, am depistat, cu multe greutăți, că Bârleștii pasc vitele pe muntele cu numele Gross. Atunci am citat în fața mea pe toți cei care aveau numele de Bârlea. Printre ei se află și judele satului care nu s-a supus, Ionuț Bârlea. Apoi cu chiu cu vai am aflat de la ei cui aparțin vitele ce pasc pe locul numit Gross. I-am somat ca imediat să plece de pe pășunile Gross; altminteri vor plăti toate pagubele pricinuite, care se vor dovedi că au fost comise de ei. La somație au răspuns – ceea ce este cuprins în umilul meu raport din 8 iunie, anexat sub litera *e*. Referitor la intrarea, în număr impresionant, a celor din Albac în păduri, precum și privitor la păscutul fără autorizație a celor din Bistra, dovezile le va furniza oficiul silvic. Eu, cu o singură excepție, nu știu cine sunt aceia. Singura excepție este domnul reclamant Aranyasi Péter. El și-a păscut vacile în pepinierele de pe muntele Fileș. Așadar, referitor la reclamația despre pășunatul celor din Bistra, cel mai bun martor este chiar domnul Aranyasi Péter. În fiecare an el a pus să se coasească acolo. Domnul Aranyasi Péter va fi atât de amabil să-i numească pe acei care au cosit. Bunăoară, ei vor putea să

spună că fânul cosit a fost vândut la licitație de domnul Aranyasi. Iar dacă vor numi comisari de licitație, vom fi și mai siguri. Dar, pe lângă aceasta, vor exista și procesele verbale despre licitație, care ar putea s-o justifice eventual. Din ele reiese cu ce preț a fost vândut fânul adunat. Astfel, va fi ușor, comparând proporțional cu prețul fânului, să se calculeze și prețul ierbii păscute de cei din Bistra. Puși în fața dovezilor, cei care au procedat arbitrar, să plătească imediat. Faptul că satul a arendat munții de la proprietarii străini este știut de toți. Dar despre aceasta satele dețin și contracte scrise, iar despre banii plătiți există chitanțe. În ceea ce privește pagubele făcute în rezervele de păduri, ele se pot aprecia la fața locului, prin trimișii pentru evaluarea lor. Ei le vor recupera imediat de la cei dovediți a fi abuzat. În ceea ce privește amenințările pomenite în acest umil raport al meu, proferate de Avram Iancu, eu le-am auzit la Abrud, de la comandatul poliției, domnul Diószegi. Cele referitoare la Alexandru Bistrai au fost auzite de domnul Meltzer Antal. El locuiește de un timp îndelungat la mine. Tocmai citeam amândoi în liniște, atunci când s-a comis amenințarea. Aceasta a putut fi auzită și în afara curții, și de către alții, deoarece a fost răcnită. Eu nu l-am putut însă vedea. Privitor la apelul lui Avram Iancu din 9 a lunii curente, se vor găsi și o sută de martori. Ordinul lui Iancu, privind adunarea oamenilor înarmați pe 17 iunie, eu nu l-am auzit. Dar referitor la el mă încumet a anexa un concept din care se vede că eu și domnul șpan cameral am redactat o scrisoare către Iancu, la care a răspuns. Din ultimele rânduri ale răspunsului reiese clar că așa a dispus, dar după aceea a cutreiat satele și s-a străduit să repare lucrurile. Această clauză de asemenea să binevoiască a o urmări cu atenție înalta Comisie, expusă în anexele *F* și *G*[1].

După raportarea preliminară a celor de mai sus, aștept poruncile domniilor voastre. Până atunci, rămân cu stimă umil serv, al înălțatei Comisii și al măritului Scaun gubernial

Bistra, 18 iunie 1848

Bisztray József m.p.,
Jude nobiliar

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848.

[1] Vezi vol. VI., doc. 129, 135 și 155.

55

Abrud, 18 iunie 1848

Boratim jo magyarok

Még egykor irtam hogy egy alah tonacsbeli senatus az ifiu Alah Daskel is Girasin, is a verespotoki popa, is a kontroloru a folubol a nagy fijaval, is Amos a

fijaval esze eskütek hagy a kamisiot meg üljék, is mikar a kotonak topanfalvara menek, hagy abrudbanyat meg igesék – is ingemet is meg esketek hagy ne mangyam senkinek, is mert gyermekim vanak tehat meg irtom – is ha a kamisisiot meg elik akur nem felnek a kotonaktol – is, mast igyejetek, mert nem banjak ha akar mi lesz is, mert a magyarakat le kel hagy vagjanak – is a kolusa is a gyülés tartota nala, is Barnuc is Jank kiraly meg csinalnak – is ha én ez igazan nem irtam baldagsag saha hazamba ne maradjan.

alvasak el is meg keszeni nekem

Prieteni ai mei buni maghiari!

Încă mai demult v-am scris că un consilier român şi cu dascălul român cel tânăr, şi cu Gherasim, şi cu popa din Roşia Montană, precum şi cu controlorul din sat, împreună cu băiatul său mai mare, şi cu Amos împreună cu fiul său au complotat să ucidă comisia de investigare, iar, când soldaţii vor merge la Câmpeni, să incendieze Abrudul. Pe mine m-au pus să jur că nu voi divulga nimănui. Ei au spus că dacă omoară comisia, atunci nu se vor teme de soldaţi şi altele. Întrucât am copii, vă scriu, feriţi-vă, deoarece nu le pasă, ori şi ce s-ar întâmpla. Ei susţin că trebuie să-i taie pe unguri. Colusa a ţinut de asemenea şedinţă la dânsul. Şi Bărnuţiu şi regele Iancu o vor face. Iar dacă nu am scris adevărul, fericirea niciodată să nu rămână în casa mea.

Citiţi, şi-mi veţi mulţumi.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr.9012/1848. Foto: 29942–29943.

56

Târgu Mureş, 18 iunie 1848

Tekintetes esperes úr!

A megyesfalvi pap tiszt. Jankovits István a gróf Lázár József úr feladására tartóztatott le s jelenleg is a nemes szék praetorialis házánál vagyon. Én a szelíd ki kérdezés és kinyomozás iránt még pénteken reggel rendelkeztem, hogy végbe ment vagy sem nem tudom mert én pénteken reggel elementem haza a M. Sámsondi járásba az úrbéresek felszabadulása tárgyában kelt rendeleteket és törvénycikket ki hirdetni, az honnan az éjjel jöttem haza. Most már, ma legelső teendőm lészen ebben eljárni és igazítani. Melyek után maradtam

tiszteletes esperes úrnak[1]

alázatos szolgája
Szt. Iváni János

M. Vásárhely, Sz. Iványó 18-án. 1848

Stimate domnule vicar episcopal!

Onorabilul preot din Mureşeni, Ştefan Iancovici, a fost arestat ca urmare a denunţului domnului conte Lázár József. El se află acum în clădirea pretorială a nobilului scaun. Am indicat încă în dimineaţa de vineri să fie cercetat şi interogat cu blândeţe. Nu ştiu nimic concret despre procedura urmată, fiindcă de dimineaţă am plecat în cercul Şincai, în chestiunea popularizării ordonanţelor şi a legilor referitoare la eliberarea urbarialiştilor. De acolo am revenit doar noaptea. Acum însă, prima mea datorie va fi de a acţiona şi remedia în direcţia dată. După cele de mai sus, rămân serv umil al respectabilului domn locţiitor de episcop

Târgu Mureş, 18 iunie 1848 Szt. Iváni János

Copie. Colecţia Silviu Dragomir.

[1] Vezi vol.VI, doc. 283.

57

Cicârlău, 18 iunie 1848

Tisztelt képviseleti Ház!

E folyó Június hó 15ik napján valánk meghiva követválasztás végett népképviselet alapján Nagy Bánya várossába, szemtelenség lenne akárkiről is azt állítani, hogy csak az oláhság volt azon eggyes akarattal, hogy az általunk kedvelt Orosz György Szinyér várallyai ó hitű lelkészt tiszteljük meg azon bizodalmunkkal, hogy minket a következendő nemzeti gyűléseken képviseljen, mert az egész kerületünkbe szinte úgy a római katholikusok, mint a helvétiai vallást követők, úgy a magyarság, mint a más külön nép fajok is, kivévén a két bánya városok választó lakosait egy szívvel és szájjal Orosz Györgyöt kiáltották ki képviselői követnek. Százados azon óhajtásunknak miképpen már valahára az adózó nép is képviseltessen a tövényhozásokon, beteltével, örömünk kinyilatkoztatására senkitől sem erőszakoltattva, sem megvesztegetettve sieténk ez örömnap ünneplésére nemzeti lobogók alatt; mellyre semmi föliratok nem valának, elöljárókat választottunk magunknak, kik közöttünk a rendet és csendet eszközöljék, önkénytes engedelmet ígértünk és fogadtunk nékiek, mit meg is tartánk, mert csak a kézbeli könnyű pálcácskáinkat is elhajigáltuk a város alatt, hogy feles számúnk az úgy reméltt városi békés polgárokat látzolag se rettentse meg.

De óh jaj! vér keverte be lobogóinkon a nemzeti színt, üröm keverte örömünnepünket, mert nem csak hogy szavazatra nem bocsáttattunk, hanem egyszerre, mint egy 1/2 12őre a felsőbányai polgári őrseregből betyárosan öltözve többen kivont kardokkal reánk rohantak, s minket fegyverteleneket a piac közepén,

ezen a választásra kitűzött szent helyen megtámadtak, ütni, verni, szúrni, vagdalni, s lovaik által eltapostattni kezdettek, többen közülünk nehéz sebeket kapván, még többen megagyaltattván és eltiportatván, szaladásba kerestük menedékünket, s így a városi választók a kerületbeliek ellen csak egyedül győzhetvén, hallatlan erőszak által csak a most böltsőiben ringó szabadságunk sírba döntetett.

Ezen elkeseredésünkbe azonban nagy oktalanság volna töllünk fenyegetődzni, s fejtegetni: hogy az illyes erőszakos és törvénytelen kitöréseknek mi szomorú következményei lehetnének, mert mi tudjuk, hogy a törvény szent, s azt egy koronás fő szentelte meg, annál fogva tudjuk azt is, hogy az eféle kihágásoknak, kivált jelen veszedelmes időszakban éppen nem a visszatorlás az orvossága, hanem a sérelem fölfedezése az ország azon édes attyai előtt: kik szent hivatalaikat felelőség terhe alatt vállalták fel erős vállaikra. Ugyan azért erőssen hisszük: hogy a tisztelt képviselői Ház a törvény élénk szavainak következtében Kovács Lajosnak a nagybányai kerületbeli képviselői széket elfoglalni még abba az esetbe sem fogja megengedni, ha: az álútakon dolgozott választói elnök, kinek lépései a választásra vonatkozólag a törvény több pontjainak sem feleltek meg, megbízó levelét is mutatná elő;

Ennél fogva alázatos kérésünk az: miszerint méltóztassék egy biztosságot kinevezni, melly jelen feladásainkat nyilvánosan megvizsgálván, s azokat igazaknak találván, ezeket a közcsendességet és személyes bátorságot háborító-zavargókat ítélő bíróság elébe állitsa, s nekünk az egész kerület helységenkinti kihalgatásával bebizonyított sérelmeinkre nézve hathatos orvoslást szerezzen, s egyszersmind rendelkezzen a felől, hogy új, s az 1847/8ik évi 5 t. c. minden pontyainak szigorúan megfelelő összeíró választmány szerkeztettvén, az ujjonan megrendelt törvényes választásnál, a szavazatok helységenkint szedessenek összve, mint hogy a Felső – vagy Nagybányára való személyes megjelenése a választóknak élet-veszedelemmel van összekötve.

Amikért is midőn tartozott mély tisztelettel újra megújra fölsirnánk, s polgári személyes bátorságunknak védelmét hathatós pártfogásába ajánlanánk, örökös mély tisztelettel élünk és halunk.

A tisztelt képviseleti Háznak legkissebb szolgái

Junius 18án 1848. Nagy sikárlói lakosok:...[1]

Onorată Cameră reprezentativă!

Chemaţi fiind în ziua de 15 ale lunii iunie în curs la alegerea de deputat pe baza reprezentativ populară din oraşul Baia Mare, ar fi necuviincios să afirmăm despre oricine că numai românii au avut voinţa unică de a acorda încredere candidatului nostru favorit, fratelui de credinţă neclintită, Orosz György din Seini, ca să ne reprezinte la proxima dietă. La fel ca noi romano-catolicii şi aderenţii religiei reformate din întreg cercul electoral, atât ungurii cât şi celelalte rase, cu excepţia

electorilor din cele două oraşe miniere, l-au declarat în final şi faptă pe Orosz György ca deputat. După împlinirea dorinţei noastre de secole ca, în sfârşit, poporul contribuabil să fie reprezentat în legislativ, ne-am grăbit să sărbătorim ziua bucuriei, drept expresie a fericirii noastre sub flamura tricoloră, fără să constrângem ori să corupem pe nimeni; neavând nici o adresă în acest sens, ne-am desemnat conducătorii care să menţină ordinea şi liniştea între noi, promiţând şi acceptând supunerea voluntară faţă de ei. Acest fapt l-am respectat; mai mult, am abandonat purtarea bastoanelor. Iar pentru ca, astfel, prezenţa noastră în oraş să nu înspăimânte pe locuitorii paşnici ai urbei, ne-am împărţit în două.

Dar of, vai! Sângele a împroşcat culorile tricolore de pe stindardele noastre, gustul pelinului a afectat sărbătoarea bucuriei; cu o jumătate de oră înainte de miezul zilei, mai mulţi inşi din garda civilă de la Baia Sprie, mascat îmbrăcaţi, au năvălit asupra noastră şi ne-au atacat cu săbiile pe noi, cei neînarmaţi şi pregătiţi de votare în locul special desemnat din mijlocul pieţei; ne-au bătut (lovit, împins), tăiat şi călcat cu copitele cailor, mulţi dintre noi suferind răni grele, în timp ce alţii, fiind încolţiţi şi strânşi, au căutat refugiu prin fugă, astfel că alegătorii din oraş au triumfat singular, prin violenţă nemaipomenită, asupra celor din circumscripţie şi au anulat în faşă libertatea noastră incipientă.

Dar cu toată această reprimare, ar fi însă o mare absurditate să ameninţăm şi să afirmăm că asemenea răbufniri violente şi ilegale ar putea avea urmări nedorite, deoarece ştim că legea este sfântă şi că a fost promulgată de o persoană încoronată; mai ştim că astfel de infracţiuni, săvârşite într-un atare răstimp primejdios, nu pot fi contracarate prin represiune, ci prin înfăţişarea nedreptăţii înaintea acelor înţelepţi părinţi ai patriei, care au acceptat înalte funcţii sub povara deplin responsabilă. De aceea, credem cu tărie că, în conformitate cu cele afirmate de lege, onorata Cameră reprezentativă nu va îngădui lui Kovács Lajos să ocupe locul de deputat în cercul electoral Baia Mare, nici măcar în cazul în care, preşedintele comisiei locale, – ce a acţionat pe căi ascunse şi ale cărui manifestări privitoare la alegeri nu au fost deloc conforme legii, din mai multe puncte de vedere -, şi-ar prezenta mandatul de acreditare.

Pentru aceasta, umila noastră rugăminte este să aveţi bunăvoinţa să numiţi o comisie care să cerceteze public reclamaţiile noastre actuale, iar în cazul că le-ar aprecia drept juste, cei vinovaţi de deranjarea şi tulburarea liniştii publice şi a siguranţei persoanei, să fie deferiţi judecăţii; nouă să ni se confirme repararea energică a nedreptăţilor adeverite cu prilejul audierii efective în localităţile din cercul electoral. Să se decidă, totodată, să se constituie o nouă comisie de conscriere, în strictă conformitate cu punctele Legii nr. V din anul 1847/48, iar la noua alegere proclamată legal, voturile să fie strânse pe localităţi, fiindcă propria participare a electorilor este serios periclitată la Baia Sprie şi Baia Mare. Relatându-vă cele de mai sus, cu profundă stimă, considerăm necesar să vă solicităm o apărare eficace a

siguranței noastre personale cetățenești. Rămânem pe veci, cu adâncă stimă, cei mai umili servi ai onoratei Camere reprezentative

18 iunie 1848. Locuitorii din Cicârlău[1]

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. N.70. Lad XX. 22. Fasc. 2a, nr.97.

[1] Documentul este urmat de lista cu semnăturile alegătorilor.

58

Budapesta, 18 iunie 1848

A ruszkbergi és ferdinandbergi vashámorok tulajdonosai részéről az ottani lakósok nevében is bemutatott folyamodványa következtében, mely szerint az utósó országgyűlésen hozott törvényeket kihírdetni, s magukat az engedélyezett jogok gyakorlatába helyezni kérik, Önt felszólítom:

Mi szerint az oláhbánsági ezred vidékén elrendelt követválasztásban a folyamodókat is részeltessék azon arányban, melyben az 1848 év május 30-ról 2705 szám alatt kiadott rendeletben meghatározott választási képesség által jogosittatnak.

Budapest, 1848 Jun. 18-ik.

La petiția înaintată de proprietarii uzinelor de fier din Poiana Ruscăi şi Ferdinand [azi Oțelul Roşu], prin care solicită, în numele locuitorilor de acolo, afişarea legilor adoptate de ultima dietă, ce le va permite accesul la viața politică, răspundem că:

la alegerea reprezentanților ținutului regimentului grăniceresc românesc din Banat, petiționarii vor fi îndreptățiți să participe la scrutinul electoral, conform ordinului nr. 2705 din 30 mai 1848.

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. 890/1848. Foto: 12003–12004.

59

Suplac, 18 iunie 1848

Tekintetes Bátorléti Bizotmány!

Folyo év Június hava 14 kéről 73 számok alatt költ rendelése nyomán a Tekintetes Bizotmánynak, tegnap u.m. folyó június 17kén, és ma 18kán zágori járásbeli minden helységekbe meg jelenve, s a falusi közönségeket mindenütt kevés hiánnyal egyben idézve, a Felséges Királlyi Fő Kormány Széktől le, és hozzánk ki

küldött, az úrbéres nép fel szabadittását tárgyazó előleges értesittést, az egyben sereglett nép és birtokos urak /:már mindnyájan honfi polgárok:/ előtt, szóról szóra fel olvastuk, a népnek anyai nyelvin jó móddal meg magyaráztuk, és a ki küldött példányokot köztök ki osztogattuk -mit alázatoson jelenteni azon meg jegyzésünkel tartottuk kötelességünknek, mi szerént a több szász helységekbeli már csak volt úrbéres nép, abéli meg elégületlenségit nyilvánította előttünk, hogy a birtokos urak allodiális erdeik is, miért nem itiltettek birtokokba – és mivel ebbéli nagy nyughatatlanságukat mutatták, ezenn követelésekkel a Királlyi Ministerium által el rendelendő Bizotmány eleibe utasítottuk – alázatos tisztelettel lévén a Tekintetes bátorléti Bizotmánynak

alázatos szolgái
Kakutsi Pál
Áts Lajos

Széplak 18ª Junii 1848.

adó író Biztos
Simenfalvi János
H. Szolga Bíró
s mind hárman e tárgyban kirendelt biztosok

Onorate comitet pentru păstrarea siguranței!

În urma ordinului emis de respectabilul comitet în data de 14 iunie, sub nr. 73, ieri, adică în 17 iunie şi azi, în 18 iunie, ne-am deplasat în toate localitățile cercului Zagăr, convocând peste tot pe toți sătenii. În fața poporului adunat şi a domnilor proprietari (acum cu toții deja concetățeni), am citit cuvânt de cuvânt înştiințarea prealabilă ce ne-a fost trimisă din partea Guberniului şi care se referea la desființarea iobăgiei, am explicat-o pe îndelete în limba maternă a celor adunați, pe urmă am împărțit între ei exemplarele trimise.

Considerăm de datoria noastră a vă raporta despre această procedură a noastră, cu acea mențiune că, în multe localități săseşti, acum deja foştii urbariali, şi-au exprimat nemulțumirea că nu li s-au atribuit şi pădurile alodiale ale domnilor proprietari. Întrucât au manifestat o mare agitație în acest sens, i-am sfătuit să se adreseze cu această pretenție către comitetul desemnat de guvernatorul regal.

Rămânem ai onoratului comitet pentru păstrarea siguranței, servi umili

Suplac, 18 iunie 1848.

Kakutsi Pál
Áts Lajos
comisar perceptor
Simenfalvi János
jude nobiliar locțiitor
Toți trei comisari desemnați pentru problema sus menționată.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta . Fond. G.P., nr. 8125/1848.

60

Vârşeţ, 18 iunie 1848

Barátom Szává!

Itt az egész vidéket egy koborló rabló csapat rémíti, némelyek álítása szerént nyolc száz mások szerént számok kevesebre terjed. Minden faluba küldötteket küldenek s a lakosokat követésre fel hívják sőt kényszerítik is, így bészólottak Karelsdorfra, Petrovaszelára és más végvidéki falukba is de kevés követőkre találnak; leg inkább fenyegetik megrohanásal Fehértemplomot de ezt egy elszánt nemzeti őrsereg őrzi s mindemellet is a polgármester a veszélytől tartva ide polgári és katonai segítségért írt, melyet mi nem nyújthattunk mint hogy hír szerént a felkelők Versetzet[1] is meg akarták támadni; itt máig a lovas század harmad nap óta le nem nyergelt és mindig támadásra készen állot; délbe a fehértemplomi polgármestertől meg nyugtató híreket vettünk melyek szerént a felkelők száma csak mint egy 200 főre határoztatik és ezek is hír szerint Kuvinba vonultak az egész Versetzet meg nyugtatva.

De épen most érkezett Ranschau Sándor fehértemplomi kereskedő azon hírrel hogy ma délelőtti 11 órakor a város házán a temesvári hadi kormány parancsolata hirdetetet, melyben a Fehértemplomi polgárságnak meg hagyatik hogy fegyvereit tegyék le és császári és szerb zászlókat tűzenek ki. Ugyan ekkor közhíré tevé az alezredes Dreihan hogy Palánkánál 500, Kuvinnál 500 és Páncsovánál 500 szervianus a Dunán átszálván a pancsovai felkelőkkel meg fogják Fehértemplomot rohanni és minden elentálás hasztalan. Én az egészet nem tudom mire vélni és téged azért tudósítlak hogy a Komandirozónál az álítolagos rendelet iránt tudakozódjál. Fehértemplomból még az éjjel hirt várok s azonnal tudosítani foglak róla.

Éppen most érkezett Keltzer Jozsef helybéli polgár ki Fehértemplomra kiküldve volt, visza, és azt jelenti hogy alezredes Dreihan hivatalos okiratokat nem hírdetet. Csak hogy felszolította a községet a közelgő veszedelemre, figyelmeztetve hogy illir zászlókat tűzenek ki mert ezáltal eleneiket kifogják békíteni, mire a községbe szóváltás támadt az iránt hogy valjon szerb vagy császári zászló tűzetesen-e ki? a többség egyet sem fogadot el, s elhatározá magát halálig védeni. Keltzer több polgárokkal a város szélire kimenvén ot 300 főből álló csapatott látott, köztők több végvidéki fegyveres is volt; még egy csapat ehez hasonló váratik Fehértemplomra és holnap meg fogják a várost támadni. A fehértemplomi katonai és polgári hatóság végtelen gyáva és kész a városba találtató pénztárakat nagyobb menyiségű puska port és három ágyut a felkelőknek át adni. Én a fehértemplomiakat csak anyibol féltem, menyiben magába a városba egyenetlenség van és a jobbak már kilenc nap és kilenc éjszakán át fegyverbe őrízvén a várost, igen elgyengültek. Ha többet nem tehetsz a Komandirozonál eszközöljél egy

erélyes rendeletet, hogy a jobb érzésű községek katonai parancsolat s vezérlet alat egyesítve nyújtsanak segélyt.

Pancsovára is küldöttem. A fehértemplomi hírnök maga viszi át soraimat, barátod Kulterer.

Vers./ec/jun/ius/18-án 1848.

Prietene Sava!

Aici întreaga zonă este îngrozită de către o trupă de briganzi pribegi, după socoteala unora în jur de 800, iar după alţii într-un număr mult mai mic. Aceştia trimit emisari în fiecare sat şi-i îndeamnă pe localnici să le urmeze pilda. Ba mai mult, îi obligă la aceasta; astfel, s-au abătut pe la Karoldorf şi Petrovaselo, ca şi în alte locuri din Confiniu, dar fără să atragă prea mulţi prozeliţi. Ameninţă, de asemenea, să năvălească la Biserica Albă, care este însă apărată de o puternică gardă naţională. Pe lângă aceasta, intuind bine primejdia, judele primar a solicitat aici un ajutor cetăţenesc şi militar. Un atare sprijin noi nu-l putem oferi, fiindcă, după cum se vorbeşte, răzvrătiţii au avut intenţia să atace şi Vârşeţul[2]. Regimentul de călăreţi se află mobilizat de trei zile aici, ca să preîntâmpine orice fel de contraatac. La prânz am aflat ştiri liniştitoare de la judele din Biserica Albă. Conform acestora, numărul răsculaţilor se cifrează la doar 200 de oameni. Potrivit aceloraşi veşti, ei s-au îndreptat spre Cuvin, astfel că cei de la Biserica Albă au putut răsufla uşuraţi.

Chiar acum a sosit însă Ranschau Sándor, negustor din Biserica Albă, cu ştirea că astăzi, la orele 11, la primărie s-a afişat ordinul Comandamentului militar suprem de la Timişoara, prin care s-a dispus ca cetăţenii din localitate să depună armele şi să arboreze steagurile imperiale şi sârbeşti. Tot acum, locotenent colonelul Dreihan a răspândit pe loc zvonul potrivit căruia câte 500 de servieni răzvrătiţi de la Palanca, 500 de la Cuvin şi 500 de la Panciova vor trece Dunărea şi vor ataca Biserica Albă, astfel încât orice rezistenţă va fi zadarnică. Eu nu mai ştiu deloc ce anume să cred. Îţi comunic totul ţie, cu rugămintea să te informezi la Comandatură în legătură cu presupusul ordin în discuţie. Aştept veşti, încă la noapte, de la Biserica Albă şi te voi înştiinţa degrabă despre totul.

Tocmai acum a sosit Keltzer József, cetăţean din localitate, care a fost trimis la Biserica Albă. El a raportat că locotenent-colonelul Dreihan nu a publicat nici un document oficial. Atâta doar că a atenţionat comuna despre pericolul imediat şi a avertizat, totodată, localnicii să arboreze drapelul iliric pentru a capta bunăvoinţa duşmanilor. Faptul a provocat o dispută verbală locală privind afişarea de steaguri sârbeşti ori imperiale. Intenţia a fost respinsă de către majoritate. În schimb, s-a optat pentru apărarea localităţii până la sacrificiul suprem. Keltzer a plecat cu mai mulţi cetăţeni spre marginea oraşului. Acolo au văzut o trupă compusă din 300 persoane, între care se aflau mulţi inşi înarmaţi, originari din Confiniu. O altă trupă identică, se află în aşteptare la Biserica Albă, ca să atace oraşul tocmai mâine.

Autoritatea civilă şi militară din Biserica Albă este lasă în totalitate, fiind dispusă să cedeze răzvrătiţilor casele de bani din oraş, ca şi o bună parte din muniţie, precum şi 3 tunuri. Avem temeri cu privire la cei de acolo, pentru că în oraş se manifestă diversiuni, iar cei mai buni au slăbit în veghea depusă timp de 9 zile şi nopţi. Dacă nu poţi face mai multe, încearcă cel puţin să obţii de la Comandament un ordin eficient, şi anume ca multe comune patriotice să fie unite sub o comandă militară şi să ofere un ajutor necesar.

Am expediat şi la Panciova solul de la Biserica Albă. Vă aduc personal rândurile mele. Al tău prieten, Kulterer

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Timiş (Timişoara). Fond. *Vucovici*, III, nr.7, fila 2.

[1] Vezi vol. VI, doc. 170.

61

Becicherecu Mare[1] 18 iunie 1848

Torontálvármegyének 1848-*ik* évi Junius 18-*án*
Nagy Becskereken tartott bizottmányi üléséből

Felolvastatott 3649/B költ Budapesten 1848-*ik* évi Június 13-án a Belügyministerium figyelmeztetvén a megyét azon veszedelemre, melly az ország déli részein fegyveresen össze csoportosúló lázadók által a hazát fenyegeti. Meghagyja, hogy két hét alatt legalább is 300 ember lőfegyverrel, ennek hiányában kaszákkal felfegyverkezve, a belsőbb fekvő részek védelmére felállítassék, azok a megye határának őrzésére fordítassanak, az esetben pedig ha a szomszéd megye veszélyét elhárítani segítenek, fizetéssel látassanak el. Alkalmazás és elhelyezésükről Csernovits és Vukovits királyi biztos, illetőleg Jovits István báró vezér őrnagytól veendnek parancsot, a házuk és haza védelmére nyelv és vallás külömbség nélkül szólítassék fel mindenki.

A perleszi határban a megye székhelyétől alig két óra távolságra, a római sáncok mellett szinte alig két óra járásra a megye határától, egy hét óta ösmeretlen vezérek alatt, meg nem határozott célok végett ágyúkkal és lőszerekkel felkészülten táborozó több ezer végőrök csoportozása, naponta komolyabb és veszedelmesebb szint öltvén magára, a megyének a határ vidékről fegyveres őrök általi elkülönítése, számosb megyebeli rendes útlevéllel ellátott egyéneknek vasra veretésével a háborgatás nyíltan kijelentve levén, hogy az isten bő áldásával kínálkozó termés, az azért izzadott munkásnak maradjon a virulásnak indult szép megye fegyveres csapatok berohanásától megőríztessék, a megyebeli lakósok népszerű modorban szerkezendő felhívás által a közelgő veszélyről tudósítatni és ön érdekükben is

fegyver fogásra szólítatni rendeltetnek, nehogy azonban a lelkesebbek, a vészt közönbösen bevárók tétlensége által lankasztassanak, járásbeli fő és alszolgabíráknak meghagyatik, hogy esküttjeikkel a kezelléssükre bízott községeket magok közt feloszák, a pusztítás veszélyétől értesítve a kivonatban kiadandó jegyzékben kitett őrök /:strázsák:/, kiállítására buzdítsák azzal, hogy fentartásuk és bátorlétükre célzó eme intézkedésnek annál inkább eleget tenni siessenek, minthogy ellenkező esetben eme kötelességük teljesítésére a vonakodók hatóságilag is kényszerítetni fognak[2].

A községekben pedig olly rendelést tegyenek, hogy a megyei lakósok vagyon és személy bátorság őrzésére fordítandó állandó sztrázsák kiállítását, kik azért szólítatnak fegyverre, hogy a többiek othon mezei munkájukat békességben végezhessék, minden község ön maga intézze el, s mind addig még ki nem rendeltetnek, a szükséges eleséggel ön maga tartsa, ezenfelül oly fegyvert adjon mindenki kezében, a millyent szerezhet, fő és albiráink pedig minden másod nap működésük sikerérül rendszerinti alispánunknak jelentsenek, f.e. Junius 26-án pedig eljárásuk foganatjáról jelentsenek, melly nap e részben bizottmányi ülés tartatik. Végre a népnek azt értelmezzék, hogy ezen mozogható őrsereg tagjai, ha a megye határa őrzésére használtatnak, eleséget kapnak, ha pedig a megye határán netalán túl lépni rendeltetnének, élelmi szerükön felől készpénzbeli fizetést nyernek, ellátásukról pedig az ország kész pénzel gondoskodand.

Şedinţa comitetului comitatului Torontal, ţinută la Becicherecu Mare
în 18 iunie a anului 1848

S-a dat citire [adresei] cu nr. 3649/13, întocmită la Budapesta în 13 iunie a anului 1848, prin care ministrul de interne atrăgea atenţia comitatului asupra acelei primejdii care ameninţă patria, datorită răzvrătiţilor grupaţi înarmaţi în părţile sudice ale ţării. Ordonă ca în decurs de două săptămâni, cel puţin 300 de oameni să fie înarmaţi cu puşti ori, în lipsa acestora, cu coase, ca să poată constitui un grup de apărare a zonelor interne mai apropiate, cu misiunea să supravegheze, totodată, graniţa comitatului, iar în cazul în care ar contribui la îndepărtarea pericolului din comitatul învecinat, să fie retribuiţi pentru aceasta. În ceea ce priveşte încartuirea şi acomodarea lor, să fie puşi sub ordinele comisarilor regali Csernovics şi Vukovics, respectiv a generalului de brigadă, baron Iovits István; pentru înrolarea [în scopul] apărării comitatului şi a patriei, să se facă apel la fiecare, fără deosebire de limbă şi religie.

În regiunea de graniţa de la Perlez [azi în Serbia], la circa două ore distanţă de reşedinţa, dar şi de limita comitatului, pe lângă şanţurile romane, de vreo săptămână şi-au format o tabără grupuri de mai multe mii de grăniceri. Conduşi de lideri necunoscuţi, fără să manifeste scopuri precise, înzestraţi însă cu tunuri, prin intermediul patrulelor înarmate ei au separat comitatul de zona grănicerească. Potenţial, de la o zi la alta pot prezenta o importanţă şi o primejdie sporită, deoarece au atentat deja în mod violent la integritatea mai multor persoane care beneficiau de

pașaport legal, cu intenția vădită de a provoca agitație. În consecință, pentru ca recolta bogată oferită prin bunăvoința Celui de Sus, să rămână pe seama trudtorului care a asudat ca să o obțină și pentru a fi ocrotit comitatul, frumos pornit pe calea prosperității, de intervenția trupelor înarmate, populația să fie înștiințată, printr-un apel redactat pe înțelesul tuturor, despre pericolul ce o amenință, prin apel să fie îndemnată, în propriul ei interes, să nu cumva să se lase cuprinsă de moliciune, chiar și partea mai însuflețită în fața primejdiei, ci să se înarmeze. De aceea, conform notelor alăturate emise în anexă, prim și vicejuzii nobiliari ai cercurilor, împreună cu jurații, să dispună și să încurajeze repartizarea grănicerilor în aria comunelor avute în jurisdicția lor, pentru a preveni primejdia devastării De asemenea, să se argumenteze că aceste măsuri adoptate pentru supraviețuire și sporirea curajului propriu, trebuie neapărat înțelese și aplicate; în caz contrar, cei ce se vor sustrage de la îndeplinirea acestei obligații, vor fi constrânși pe cale oficială la un atare gest[2].

Așadar, să se acționeze prin astfel de măsuri la nivel de comune, ca să se constituie gărzi permanente pentru apărarea averii și a integrității personale a locuitorilor comitatului; o parte a locuitorilor să fie solicitați să se înarmeze, pentru ca ceilalți să poată lucra în pace la munca câmpului; să se procedeze, deci, ca atare, în fiecare comună; în plus, până nu se va emite o ordonanță în privința alimentării cu hrană, să se facă în mod voluntar, la fel ca și în cazul înzestrării cu armament propriu; prim și vicejuzii nobiliari să-l informeze tot a doua zi pe vicecomitele în termen; în 26 ale lunii va comunica despre procedura urmată, mai ales că atunci va avea loc ședința comitetului comitatens. În sfârșit, să se facă înțeleși în rândurile poporului, că membrii acestei gărzi mobile de patrulare, în cazul în care vor fi folosiți la supravegherea granitei comitatului, vor fi aprovizionați cu hrană; dacă, cumva, vor fi orientați dincolo de limita comitatului, vor fi asigurați cu hrana și plata în bani, iar sarcina de întreținere financiară revine în întregime autorității statale.

Original. Arh. Nat. Rom., D.J. Timiș (Timișoara). Fond. Vucovici. Foto: 30.359–30.360.

[1] Azi Zrenjamin, Serbia.
[2] Vezi vol. VI, doc. 42 și 299.

62

Caransebeș, 18 iunie 1848

Hohes Kaiserl. Königl. Banater Militair General Commando![1]

Ein gewisser Eftimie Murgu (Sohn eines in Pension verstorbenen Oberlieutenant des diesseitigen löbl. Regiments) der vor einigen Jahren in der Walachey Ottomanischen Gebiethe einen Staats Verräther spielte – wurde hiefür

gefangen genommen, und seiner dieländigen Jurisdiction aus der Walachey escortirt, hierorts eine Zeit in Regimentsgerichtlicher Criminal Untersuchung gestanden, sonach auf höhere Anordnung dem ungarischen Landgericht überliefert, welches ihm bald auf dem freyen Fuss setzte, zettelte zum Dank bald darauf in Lugos einen A[uf]stand über die Ungarn, und belehrte die ih[m an]hängig gewesene Walachische Nation, Alles [...] über die Teiss und Maross zu verjagen und den Walachischen Grund und Boden frey zu machen. Er wurde denuntirt – gefangen genommen, und nach Pest geliefert, alwo er bis vor drey Monathe als Staatsverräther escortirt saß.

Unverhoffterweise mußten wir Grenzer des Stabs Ortes Caransebess hören, dass Murgu als eine unterstützte Giftpflanze in Ungarn herumirret, und das Wallachische Volk zur Untreue gegen unsern allergnädigsten Kaiser stiftet, und vernehmen weiters, dass er sich diessfalls auch in der Militair Grenze begeben wolle.

Als unsern allerliebsten Monarchen Kaiser Ferdinand treue und bis zum letzten Tropfen Bluth anhängige Unterthanen der Militair Grenze wollten wir gedachten Murgu über die Mauthbrücke hierorts gar nicht passieren lassen – allein wir wurden hievon eingeschreckt und so kam Murgu am Pfingstmontage im Staabs Orte Caransebess mit einer ganzen Suit Provinzialisten Reiter und fahrenden Begleiter als Misionaire, von denen anliegende Proclamation in Caransebess gebracht wurde, und fand hierorts einen Anhänger Namens Georg Posta ein Vice Kaufman, der ihm mit annoch dreyen [...] achtbarste Pflastertretter, die Visite falsch [...]bend – im Namen der ganzen Gemeinde abstattete und sonach, vor dem versammelten Volke sich ausdrückte. Wer über Bedrückungen oder sonst was zu bitten habe, bringe ihm vor, und er würde alles dem mächtigen Herrn Murgu proponiren.

Dank sei den hierorts anwesenden Officiren die dem Herrn Generalen Brigadier Appel dienstlich bathen, Vorsichten einleiten zu wollen, damit in der bis nun ruhig gewesenen Militair Grenze durch eine solche Giftpflanze kein Aufstand erregt werde. Dank sey dem Herrn Generalen Brigadier von Appel für die Einleitung, dass Murgu von seinem Quartier um weitere üble Folgen zu verhindern – Wacht erhielt – und den Befehl ergehen liess – bis den anderen Tag Mittag, die Grenze zu verlassen, und es geschah – dass Murgu über die Mauthbrücke mittelst einer Charge begleitet wurde – allwo ihm durch ein der Postaischen Dienerschaft ein Schreiben noch nachträglich zugebracht wurde. Dank sey nochmals den hierorts anwesend gewesenen Offizieren die – dieselbe Nacht von Montag auf Dienstag keine Mühe erspart – sondern die ganze Nacht be[seelt] durch den Staabs Orth streiften, um bevorgestan[dene] Unglücksfälle [zu verm]eiden. Georg Posta die zweite hierortige dem Murgu anhängende Giftpflanze hielt in seinem Hause gesetzwidrige Volks Anreden – stellte Documente und Vollmachten aus ohne von einer der löbl. vorgesetzten Stellen noch von der Gemeinde ermächtigt zu seyn [...

... ...] Grenz Volke aufnötigen – strebet unermüdlich das Grenzvolk aus der Ruh gegen das Vaterland zu bringen, obwohl ihm kein [einzi]ger Grenzer zugethan ist – sondern zum freyen Vogel erklärt, und beabsichtet – sich an ihm, und an seine Habseligkeiten wegen einer solchen Unt[reue] zu rächen. Um aber derley Unglücksfälle vorzubeugen wirkten einige der hierortigen vornehmen Bewohner nur [mit] vieler Mühe und Plage und nächtliche Strapatzen [um] das Volk zu beruhigen – bis vor unserer hohen Landes Stelle hochgeneigte Abhuelfe getroffen wird, wozu um das treue Grenz Volk zu beruhigen, rathsam seyn dürfte gedachten Georg Posta der gerichtlichen Untersuchung zu überliefern und nach eruirter Untreue gegen seinen allergnädigsten Monarchen, dann Erregung des Aufstandes, was hierorts unnützen Bluthverguss und Brände zum grossen Nachtheil aller übrigen Staabs Ort Einwohner, so auch der hierortigen kostbaren Aerareal Geländen herbeyführen könnte, demselben verdienstmassen ansehen geruhen zu wollen, wonach seine wenigen Anhänger, so zu keinen Grenz-Stand gehören, sondern bloss als Pflastertretter hierorts betrachtet werden, von weitern derley Anzettelungen sich entschlagen werden, und das treue Grenz Volk durch diese anzuhoffende hohe Verfügung, der Ausübung des Volksrechtes gegen solche Aufwiegler – beruhigen wird.[2]

Caransebess am 18ten Juny 1848.

Către înaltul Comandament militar austriac al Banatului![1]

Un anume Eftimie Murgu (fiul unui locotenent major al onoratului regiment, mort într-un pension) care, în urmă cu câțiva ani, s-a dovedit a fi trădător de țară în ținuturile otomane ale Valahiei, prins și extrădat de acolo, a fost supus unei anchete judecătorești penale a regimentului; apoi, prin înalta dispoziție, a fost predat tribunalului regional care, în scurt timp l-a pus în libertate. Drept mulțumire, el a urzit în Lugoj o răscoală împotriva ungurilor și și-a învățat națiunea valahă credincioasă lui să alunge tot [...] dincolo de Tisa și de Mureș, să elibereze proprietatea și pământul valah. A fost denunțat însă, arestat și dus la Pesta, unde a stat sub pază, ca trădător de țară, până acum trei luni.

Pe neașteptate, nouă, grănicerilor din localitatea Caransebeș, ne-a fost dat să auzim cum că Murgu ar hălădui prin Ungaria, ca o plantă otrăvită nepedepsită, și că instigă poporul valah la necredință față de preamilostivul nostru împărat. Am aflat și că ar intenționa să se abată spre granița militară.

Ca supuși ai granitei militare, fideli până la ultimul strop de sânge preaiubitului nostru monarh, împăratul Ferdinand, nici n-am vrut să-l lăsăm pe numitul Murgu să treacă peste podul vămii; dar am fost îngroziți că, în lunea Rusaliilor, Murgu a ajuns în localitatea Caransebeș cu o întreagă suită de localnici călări și de însoțitori în căruțe, în calitate de misionari. Aceștia au dat în Caransebeș proclamația anexată. Murgu a găsit aici un aderent, pe nume George Posta, care,

împreună cu trei [...] onorabile haimanale, l-au vizitat [...], chipurile, în numele întregii comune. Apoi [Posta] a vorbit în fața poporului adunat și l-a îndemnat ca, dacă cineva are de reclamat vreo asuprire sau de înaintat vreo rugăminte, să i le prezinte lui și el le va expune puternicului domn Murgu.

Se aduc mulțumiri ofițerilor de serviciu care l-au rugat pe domnul general de brigadă Appel să ia măsuri de prevedere, pentru ca la granița militară, liniștită până acum, să nu se provoace nici o răscoală. Se mulțumește domnului general de brigadă Appel, care a dat dispoziție să fie pusă sub pază locuința lui Murgu pentru a preîntâmpina alte urmări nefaste; de asemenea, i-a ordonat acestuia să părăsească granița până a doua zi la prânz. Așa s-a întâmplat că Murgu a fost însoțit de un detașament peste podul vămii, unde i s-a adus ulterior încă o scrisoare, de către cineva din personalul de serviciu a lui Posta. Se aduc încă o dată mulțumiri ofițerilor prezenți la post, care n-au precupețit nici un efort în noaptea de luni spre marți, ci au patrulat însuflețiți întreaga noapte prin localitate, pentru a preîntâmpina nenorociri iminente. George Posta, cealaltă plantă otrăvitoare din această localitate, aderent al lui Murgu, a ținut poporului în casa sa discursuri împotriva legii, a prezentat documente și împuterniciri, fără a fi fost însărcinat nici de către forurile superioare, nici de către comună [...], poporul grăniceresc ar îndeplini. El se străduiește neostenit să ridice liniștitul popor grăniceresc împotriva patriei, deși nu are nici măcar un singur grănicer devotat; dimpotrivă, din această cauză îl declară proscris și intenționează să se răfuiască cu el și agoniseala lui. Pentru a împiedica atari situații nefericite, câțiva dintre distinșii locuitori, trudind zi și noapte, de-abia au reușit cu greu să liniștească poporul, până ce înaltele noastre foruri regionale vor binevoi să remedieze situația. Cu scopul de a liniști credinciosul popor grăniceresc, ar fi recomandabil ca numitul George Posta să fie supus unei anchete judecătorești; i s-ar dovedi, astfel, necredința față de preaîndurătorul său monarh; de asemenea, că a instigat la răscoală, ceea ce ar duce la vărsări de sânge și incendii inutile și ar provoca pagube tuturor celorlalți cetățeni ai localității, ca și prețioaselor domenii publice; el să fie cercetat după cum o merită, astfel încât puținii săi aderenți, care nu aparțin nici uneia dintre stările grănicerești, ci sunt considerați niște haimanale, să nu mai inițieze pe viitor urzeli de acest fel. Prin atari sperate înalte dispoziții și prin exercitarea dreptului poporului asupra unor asemenea instigatori, credinciosul popor grăniceresc își va redobândi liniștea[2].

Caransebeș, 18 iunie 1848

Original. Arh. Nat. Rom., D.J. Timiș (Timișoara). Fond. Revoluția 1848/49, ms. nr. 16.

[1] Vezi vol. VI, doc. 239 și 276.
[2] Parantezele drepte se datorează faptului ca documentul este deteriorat.

63

Târgu Secuiesc, 18 iunie. 1848

Felséges K. Gubernium!

Évtizedek panasszai igazolják a vagyon és személy bátorság csökkenését. Kerületünkben nem voltunk bátorságban tulajdon jószágaink kebelében, mert meg támadtatott abban minden polgár, s bár ha a támadás vissza tartására polgári törvényeink engedményével élt, élete mentesítésére az idegen ajkú és hazájú törvény által erkölcsi halált kénytetett szenvedni, mi lakóinkat tulajdon erdeje őrzésétől egy felől el rettentette, más felöl a szomszédos Kászon Jakabfalva, és Kézdi Szent Lélek vegyes lakóinak a kicsapongó merényletekre erdőnk pusztíttására s embereinknek valamint erdőnkön; úgy az országos útoni le koncoltatásokra tág anyagul szolgált annyira, hogy még a Felséges K. Guberniumnak jelen év és ho 5^{ről} 7087 szám alatt a vagyon és személy bátorság tekintetéből ki adott harmad [hó]napos rögtönös törvény szék fel állítását parancsoló Kegyelmes Decretuma se birhatta őket arra, hogy általok a vagyon és személy bátorság tiszteltessék, jól lehet azt e hó 15^{én} tartott héti vásár alkalmával mind két falu feles számú egyénei jelenlétekben tanácsunk ki hírdette és meg is magyarázta, mert e hó 17^{én} midőn némely bajok igazítására egy tanácsos atyánkfia és hitesség szónoka vezérletek alatt néhány egyént küldött ki városunk tilalmas erdejére, holott egy Kászon Jakabfalvi személyt fa orozlás működésbe el fogtak; vittek, de onnét el szökött, s az erdőnkben számtalan helyt fa orozlás és marha legelésben csempész két falus felekkel találkozott egymással hamar öszve illesztve, egy nagy számú csoportot képeztek, s így indultak küldötteink ellen, kik látva a vészt futás és bujdosásban találtak menekülést, gyalog, edgyenként, élyel kénytelenek haza jöni, továbbá azon szekeret, mellyen fel mentek nem csak öszve vagdaltak a csempészek, sőt a hámokban is károkat tettek, vonó szijjait el vitték, eleségeket, gúnyájukat s egyéb aproságokat ki rablottak, ezen feljül még az igen nagy számú, és sok ezereket érő szép marha csordákat is el hajtani tervezték, több az útban elöl talált városunk egyeneit kik erdőlni s marha.... mentek, be verték, öszve marcangolták. Erdőnkön a majorsági jövedelmekhez tartozó haszon béres kaszállokat nem csak predálják sőt azok mellől a fű pásztorokat el is hajtották, az illyetén merényleteknek ki puhatolása és a bűn tényesek büntetése végett a F.K. Guberniumnak jelen évi 7273 – u 243 szám alatt kelt, s ki hirdetés végett ki küldött előleges értesittés cime alatt lévő rendelkezése értelmében, ezen borzaszto eseményt által irtuk N. Csik és Három Szék Ns. Fő Király Biró Uraihoz, nem külömben a ns. 1^{ö} és 2^{ik} gyalog és Székely Lovag Ezeredekhez, mint hogy pedig az ilyen borzasztó csend zavarás felsőbb intézkedést igényel alázatos tisztelettel esdeklünk a F.K. Gubernium előtt, méltoztasson a jeleni aggasztó környülmények igényeinek tekintetébe vételével hatályosan oda rendelkezni a tisztelt hivatalokhoz,

hogy a borzasztó merény ki puhatolására minden lehető módot fel használva, az általunk ki mondandó, és a nyomozásban ki világosandandó bünténeyesek a méllyen tisztelt rendeletek értelmében büntettessenek. Vagyonunkban bátorságosíttassunk, személyünk sérthetetlen és bánthatatlan légyen és maradjon.

Atyai rendelkezését sietőleg várva alázatos tisztelettel maradunk a
Felséges K. Guberniumnak

K. Vásárhelyt, 1848^{ik} Junius 18^{án} alázatos szolgai, a Kézdi
Vásárhelyi Tanács
Kováts Dániel Fő Bíró
Szabó Dániel Fő Jegyző

Mărite Guberniu

De mai multe decenii ne-am plâns şi am demonstrat precaritatea averii şi a cetăţenilor noştri. Nu am fost în siguranţă în districtul nostru, în sânul propriei noastre avuţii. Această siguranţă a fost încălcată prin atacarea fiecărui cetăţean, deşi în prevenirea agresiunii au putut recurge la prevederile legii civile. Dar, printr-o lege de limbă străină patriei, am fost supuşi la moarte morală, pe care am suportat-o pentru salvarea propriilor noastre vieţi. Teama i-a determinat pe o parte din locuitorii noştri să nu-şi păzească propriile păduri; pe de altă parte, a oferit teren liber locuitorilor din localităţile vecine Iacobeni şi Sânzieni pentru a atenta la integritatea pădurilor noastre, devastându-le şi atacându-i la drumul mare pe oamenii noştri. Nici decretul emis de măritul nostru Guberniu la data de 5 iunie, sub nr. 7087, în vederea instaurării pe trei zile a statariului pentru apărarea siguranţei persoanei şi a averii, nu s-a dovedit eficient. Aceasta în ciuda faptului că s-a dat citire decretului şi s-a explicat de către consiliul nostru cu ocazia târgului săptămânal din 15 iunie, la care au participat locuitorii amestecaţi din ambele sate.

Ca dovadă este faptul, că, în 17 iunie, sub conducerea confratelui nostru consilier şi a oratorului juraţilor, un grup de oameni s-a deplasat la pădurea oraşului, aflată sub interdicţie. Acolo au prins un individ, care tocmai fura lemne. L-au reţinut, dar a evadat. Acesta s-a întâlnit cu nişte contrabandişti, [proveniţi] din cele două sate, care furau şi ei lemne din pădurea noastră şi îşi păşunau acolo vitele. Ei s-au coalizat, au format un grup numeros, şi împreună s-au îndreptat împotriva trimişilor noştri. Aceştia văzând pericolul au încercat să se salveze, fie ascunzându-se, fie prin fugă; fiind nevoiţi să se întoarcă acasă rând pe rând câte unul, numai noaptea. Căruţa cu care s-au dus acolo a fost sfărâmată în bucăţi de către contrabandiştii în cauză. Ei au provocat stricăciuni şi în harnaşament; au furat nu numai curelele de tracţiune, ci şi hrana şi îmbrăcămintea acestora. Mai mult, au plănuit în continuare să-şi însuşească cirezile numeroase şi valoroase de vite ale orăşenilor. Pe acei orăşeni de-ai noştri care au vrut să-şi exercite dreptul de a tăia lemne şi de a-şi păşuna vitele în pădure, i-au acostat în drum, i-au bătut şi i-au rănit.

Ei devastează şi fânaţele arendate, aparţinătoare veniturilor alodiale din pădurea noastră. În plus, îi alungă şi pe paznicii fânaţelor de acolo.

În vederea depistării unor asemenea tentative şi a pedepsirii acelora care le comit, în sensul ordinului gubernial 7243/n 243 din acest an, trimis sub titlu de avizare prealabilă spre a fi dat publicităţii, i-am înştiinţat pe prim juzii nobiliari, precum şi pe comandanţii regimentelor secuieşti de infanterie şi de cavalerie nr.1 respectiv 2. Întrucât o asemenea perturbare a liniştii necesită dispoziţii superioare, rugăm umil Guberniul să ia în considerare actualele circumstanţe îngrijorătoare şi să ordone energic oficialităţilor respective să întreprindă toate măsurile posibile şi necesare în vederea depistării acestor atentate intolerabile şi să-i pedepsească – în sensul dispoziţiilor – pe cei ce se vor dovedi vinovaţi pe parcursul investigaţiei.

Numai astfel averea noastră va rămâne în siguranţă, iar persoana nevătămată.

Aşteptând dispoziţiile dvs. părinteşti cât mai repede posibil, rămânem cu stimă supusă ai măritului Guberniu regesc

servi umili

Târgu-Secuiesc, 18 iunie 1848.

Consiliul din Târgu Secuiesc
Kováts Dániel prim jude
Szabo Dániel prim notar

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. Scaun Trei Scaune. Foto: 7872–7876.

64

Lisnău, după 18 iunie 1848

Măritului nostru domn episcop,
asesor al sfatului suprem bisericesc al nobilei ţări a Transilvaniei

A binevoit gloriosul nostru domnitor Ferdinand în 18 iunie a porunci eliberarea noastră de toată dijmele, taxele şi robotele iobăgeşti. Îi suntem recunoscători, pentru că înaintaşii noştri în decurs de mai multe veacuri n-au fost socotiţi între membrii ţării, iar acum pe noi gloriosul şi graţiosul nostru rege ne numără prin porunca sa între cetăţenii şi membrii ţării.

Îndată ce s-a publicat ordinul maiestăţii sale în Lisnău am ieşit să ne exercităm în arme şi am jurat sub steagul comun [unit=austriac] credinţă principelui nostru şi apărării patriei. După ce am sporit câtva timp în exercitarea armelor a ieşit de la noi comisie de la oficiul comitatului Trei Scaune şi a exclus din garda naţională 75 persoane, aproape cei mai pricepuţi la mânuirea armelor, aşa că am rămas din 123 numai 48 de români în garda naţională; şi ne sileşte să plătim mai departe dijma şi taxele şi să prestăm şi robote iobăgeşti, cei juraţi în gardă, exercitaţi în armele ei, contrar poruncii regale. Sub sarcina pedepsei, denunţăm asta şi că prin aceasta ni se

stinge focul credinţei către împărat şi către ţară, care s-a aprins în noi, mai ales în cei excluşi din garda naţională care nu mai pot spera să fie cetăţeni şi membri ai ţării.

Binevoiţi a ne proteja la sfinţenia apostolică a principelui nostru domnitor Ferdinand, pentru remedierea jignirii noastre, fiindcă şi noi, ca şi rudele noastre, care deja au fost promovate în rândul cetăţenilor, am jurat credinţă principelui şi patriei sub steagul naţional şi vom lupta până la ultima picătură de sânge.

Semnează: Mihai Dragomir, comisar
+ Moise Nylas
+ Ioan Vancea
+ Iosig Nebreda
+ Surdu Ilie
+ Gheorghe a Radului
+ Timar Ştefan
+ Lazăr Bordaş
+ Iosif Muscă
+ Ioan Timar
+ Vasile Boer
+ Ioan Nebreda
+ Iosif Fazekas
+ Ioan Danciu
+ Gheorghe Fazekas
+ Gheorghe Chiriţă
+ Gheorghe Török
+ Sigismund Rapolt

Original. Arhiva Consistoriului din Sibiu, nr. 48. Târgu-Secuiesc, 18 iunie 1848.

65

Buia, 18 iunie 1848

Nemes Felsö Fehér megyében Bojába véghez vijendö – azon nyomozás véget mi szerint Popovits Juon kincstári írnok – mint bujtogató a bojai egyesült o-hitű lelkésszel lett volna – folyó hó 18^{án} – 1848 Tiszti szám alatti rendelet nyomán ki szálván – vitetik az alábbi

Jegyzö könyv

Elö állíttatik a bojai o hitű lelkész Joachim Áron[1] – kihez ezen kérdés intéztetik:

Esmeri é lelkész ezen oláh proclamatiot? mi be is mutattatik! és ha igen felolvasta é a templomba – s ha felolvasta mikor? és mi módon? mire feleli –

Esmérem a bémutatott proclamatiot, a közelbi Húsvéti ünnepekbe hon nem létembe hozzám hozták – mit fiam Joachim Aron olvasni kezdett kíváncsiságból – s meg halván sokan tartalmát, kívánták, hogy olvassam föl a templomba, én föl szólítottam az embereket, hogy ezen írás nem törvényes, mert – sem a Püspök, sem a Gubernátor nem írta alá, s tehát én föl sem olvasom; de látva hogy a nép dühösködik, meg engedtem hogy fiam Joachim olvassa föl az ők kívánságokra, én pedig a felolvasás után is figyelmeztettem a népet, hogy az írás tartalma igaz, hogy nagyon hasznos az oláhokra nézve – de minthogy törvénytelenül kelt ne hajtsatok utánna, – azonba a nép szavamra nem halgatott.

A nevezett proclamatiot ki adta kezébe s az kitől kapta, lelkész?

Feleli: hogy tisztán ki hozta hozzám nem lévén otthon – nem tudom – annyi igaz hogy az újságokkal jött ki Szebenből – az én újságaimat pedig mindenkor kincstári írnok Popovits János úr szokta ki küldeni – két ember hozta ki hozzám mint feleségem s gyermekeim állítják – az ünnep szombatján a leveleket – az egyik Dumitru Mány – másik Dumitru Szotronya – az újság pecsét alatt volt – az oláh Demonstratio pecsételetlen, de nem tudom melyik hozta az újságokat, melyik az oláh írást.

Két Popovits János lakván Szebenbe – melyik az – ki az újságait ki szokta küldeni lelkésznek?

Én csak egy Popovitsot esmerek – melyik a Franciscanusok templomához közel lakik, s ki mint tudom kincstári írnok – az annya ide való, – ez előtt néhány évekkel volt is Bojába savo inni a szász papnál mintégy két hétig, – e szokta míg újságom járt ki küldeni Szebenből, – míg Bojába volt nállam is járt egy nehányszor – s mikor Szebenbe szoktam menni többnyire találkoztam vele, – legutoljára a májusi vásárkor ez, idén egy éve múlt, találkoztam vele – azután nem láttam, s levelezésbe sem voltam főleg ez esztendőbe vele.

Minthogy az oláh demonstrationak a pap kezébe juttatóiul – Dumitru Mány és Dumitru Szotronya jeleltették ki – szükségesnek láttuk elő állíttatásukat, kik közül Dumitru Mány előállíttatván kérdeztetik.

A közelebbi Húsvét szombatján – minő leveleket hoztál az egyesült hitű lelkésznek? s ki adta kezedbe?

Szebenbe voltam fával a kérdezett napon – mikor is a piacon megkérdezett egy oláh hová való vagyok? s midőn mondám

hogy bojai égy pecsételt levelet ada kezembe azon kéréssel hogy vinném el a bojai unitus papnak – én el is vittem s nem lévén othon át adtam a pap fiának.

Elő állíttatván Dumitru Szotrona mint az egyik levél ki hozója kérdeztetik.

Húsvét szombatján minő levelet hoztál ki Szebenből, – s ki adta kezedbe?

Én nem szombaton, hanem pénteken fával Szebenben lévén – égy úr, – kit nem esmérek – a piacon meg kérdezvén hová való vagyok, midőn Bojainak mondottam magamat, égy levelet adott kezembe, azon szóval – hogy vigyem el a Bojai ó hitű egyesült papnak pecsét alatt, – mit el vive át adtam a pap fiának Joachimnak, – hogy hány példány volt benne – s mit csináltak vele nem tudom.

Újból elő hozatván az e hitű lelkész – ezen kérdésre

Hány példányt kapott Szebenből s hová küldötte őköt -

Felel: mintégy öt példányt kapott tölle, mellyeket az emberek elkapdosva, mit csináltak vele nem tudja – mert nálla csak egy maradott, – ő pedig mint mondja sehová sem küldött égy példányt is.

Mely nyomozás hogy mindenekben a meg írtak szerint történt, arról igaz hitünk szerint bizonyítunk – Bojába 1848[ba] Jun. 18[én].

Nagy Sándor és Mihál Károly[2] csendőr biztosok.

În urma ordinului dregătoresc numărul 782/848, comisia noastră s-a deplasat în localitatea Buia din nobilul comitat Alba de Sus, în vederea investigației, întreprinsă pentru depistarea [cazului] legăturii care ar fi existat între instigatorul Popovici Iuon, scrib la Tezaurariat și preotul greco-unit din Buia. A fost întocmit următorul

Proces verbal

Este înfățișat preotul unit din Buia, Ioachim Aron[1], căruia i se adresează următoarea întrebare:

Cunoașteți această proclamație românească? care i se și prezintă, și dacă da, i-ați dat cumva citire în biserică? și dacă da, când? în ce fel?

[Preotul] răspunde:

Proclamația prezentată îmi este cunoscută. La recentele sărbători ale Paștelui, mi-a fost adusă acasă. Eu nefiind acasă, băiatul meu, Aron Ioachim a început s-o citească din curiozitate. Mai mulți aflând de conținutul ei, m-au rugat să-i dau citire în biserică. Eu le-am explicat oamenilor că această hârtie nu este legală, întrucât nu este semnată nici de către episcop, nici de guvernator – ca atare eu nu-i dau citire. Dar văzând agitația oamenilor, i-am permis fiului meu, Ioachim, să-i dea citire la

dorința lor. După citire, eu le-am atras atenția oamenilor asupra adevărului conținutului hârtiei și a importanței sale pentru români – întrucât a fost redactată ilegal, să nu se mai intereseze de ea. Dar oamenii nu mi-au dat ascultare.

Cine v-a înmânat proclamația în cauză, iar [persoana respectivă] de la cine a primit-o?

Răspunde: nu știu precis cine mi-a adus-o, eu nefiind acasă. Este adevărat că a venit împreună cu ziarele de la Sibiu – ori ziarele mele sunt trimise întotdeuna de către Popovici Iuon, scrib la Tezaurariat. Precum afirmă nevastă-mea și copiii mei, în sâmbăta sărbătorii scrisorile mele au fost aduse de către doi bărbați: unul a fost Dumitru Man, iar celălalt Dumitru Sotrona. Ziarele erau sub pecete, iar proclamația românească fără pecete. Dar nu știu care [dintre cei doi] mi-a adus ziarele și care înscrisul românesc.

În Sibiu fiind doi Popovici Ioan, care dintre ei obișnuia să vă trimită ziarele?

Eu cunosc un singur Popovici, cel care stă în apropierea bisericii franciscanilor, și care, precum știu, este scrib la Tezaurariat. Mama lui este originară de aici – acum câțiva ani a și fost la Buia pentru cură de apă, atunci a stat vreo două săptămâni la preotul sas.

El obișnuia să-mi trimită ziarele de la Sibiu. În timpul șederii sale la Buia m-a vizitat și pe mine de câteva ori, iar când eu mergeam la Sibiu în general mă întâlneam cu el. Ultima dată ne-am întâlnit la târgul din mai – adică acum un an – de atunci nu l-am văzut și n-am fost nici în corespondență cu el.

Întrucât s-a semnalat că Dumitru Man și Dumitru Sotrona au adus proclamația românească, am considerat necesară înfățișarea lor; dintre ei Dumitru a fost înfățișat [mai întâi]. Lui Dumitru Man i-a fost adresată întrebarea:

Ce fel de scrisori ai adus preotului unit în recenta sâmbătă a Paștelui? și cine ți le-a dat?

În ziua respectivă am fost cu lemne la Sibiu. În piață, un român m-a întrebat: de unde vin? și când i-am spus că vin de la Buia mi-a dat o scrisoare, cu rugămintea să i-o predau preotului unit din Buia. Eu i-am și dus-o, dar el nefiind acasă am predat-o fiului său.

Pe urmă este înfățișat Dumitru Sotrona, celălalt aducător al scrisorii, și i se pune întrebarea:

În sâmbăta Paștelui ce fel de scrisoare ai adus de la Sibiu, și cine ți-a înmânat-o?

Eu nu sâmbătă, ci vineri am fost cu lemne la Sibiu. Un domn, pe care nu-l cunosc, când a aflat că sunt din Buia. Mi-a dat o scrisoare și m-a rugat s-o duc, sub pecete, preotului unit din

Buia. Eu am dus-o, am predat-o fiului preotului, lui Ioachim. Dar câte exemplare a conținut și ce s-a întâmplat cu ele – nu știu.

Este înfățișat din nou preotul unit – și i se pune întrebarea:

Câte exemplare a primit de la Sibiu și unde le-a trimis?

Răspunde: A primit cinci exemplare, dar oamenii i le-au luat din mână; nu știe însă ce au făcut cu ele; lui i-a rămas doar un singur exemplar, iar el, precum susține, n-a trimis niciunde nici un exemplar.

Dovedim cu dreapta noastră credință, că această investigație a decurs precum am descris-o.

Buia, 18 iunie 1848.

Nagy Sándor și
Mihál Károly[2]
comisari de jandarmerie

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta . Fond. G.P., nr. 8124/1848.

---

[1] Vezi vol. III, doc. 1, 2, 3, 106, 107, 109, 112, 222.

[2] Ancheta continuă în 29 august 1848. Vezi *original* Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8124/1848.

66

Fără loc, înainte de 19 iunie 1848]

Méltóságos Fő Király biro Ur!
Ritka érdemű pártfogoló Uram!

A múlt május holnapjaiban Tekintetes Duló Biztos Bora Dávid Ur, a Tekintetes Tisztség rendeleténél fogva, ki vala arra rendeltetve, hogy engemet, az régi laktelkembe – kiről édes atyám is sok számos évek óta adózott volt, – Szöts Istvánnal engemet erőszakoson való kihányása után is – a Tekintetes Tisztség rendelete, ereje s parantsa következéseül tétessen vissza régi atyámtól adózott született laktelkembe, – a Dulo Biztos Ur, aszt meg cselekedte, hogy A. Dobolyban jövén őtett a tisztelt rendeletnél fogva megis intette a kimenetelre, de egyébb tökélletes tellyesítése a rendeletnek semmi sem volt, s még én mái napig sem tétettettem vissza régi laktelkembe. Én azután is vagy két rendben meg találtam az tekintetes székbéli tollvívő urat, azon írásaimnak kezemhez való meg kaphatása aránt, mellyeket akkor, a Duló Biztos Urnak a kitellyesittésre által adtak vala, de a fenn tisztelt tollvivő Barabás Farkas Ur, azt méltóztatik nékem nyilatkoztatni hogy talám a Felséges K. Fő Kormánynál volna fel küldve – a melybe magam igen

kétséges vagyok, azért – most ha oda fel lett volna is jelentve a Tekintetes Tisztség által, – mégis onnan azon időnek eddig eltőlte után lekelletett volna hogy jöjjön – szerencsés – vagy szerencsétlen ítéletem:

Mire nézve könyörgök alázatoson a Méltoságos Fő királybíró Urnak, méltosztasson iránta annyit kegyeskedni parancsolni – hogy szólíttassanak fel azon irásoimot kezelő Urak arra hogy azon sérelmeim feltétettek é: felküldettek e vagy nem – hanem azon vagyok bátor Méltóságodat instálni hogy méltóztassék tiszti hatalma ereje mellett azt nékem kezemhez vissza adattatni parancsolni, – annyival is inkább mivel a Duló Biztos Ur azon rendeletnél fogva akkorra arra is kivala rendeltetve hogy az én ki hányattatásomnak s meg verettetésemnek minden képpen utánna járjon – s arrol a Tekintetes Tisztséget rögtön tudositsa, de a fenn tisztelt Dulo Biztos Ur ezt is merésébe [!] el halasztotta s ennélfogva én mái napig is kéntelen vagyok a más ember házánál lakni. Méltoságos Fő Király bíró Ur! könyörgök alázatosan Méltóságodnak méltóztat vagy igaz ügyemet tökélletesen elláttatni parancsolni – vagy pedig azon rendeleteket mellyeket a Tekintetes Tisztségtől nyertem vala s a Duló Biztos Urnak kezébe adatott, nékem vissza adattatni parancsolni, hogy annak ereje s igazsága mellett, tökkéletes tiszta ügyemet a Felséges Királyi Fő Kormány Székhez fel terjeszthessem.

Vígasztaló válasszát újabban is alázatosan instálva mély tisztelettel örökklök a
Méltóságos Fő Király bíró Ur
Ritka érdemű pártfogoló Uramnak

Alázatos szolgája
Bokor György mp
Dobollyi Mlgs. Özvegy Gerébb Ádámnö
szolgáló embere[1]

Prea mărite domnule jude regesc suprem!
Domnul meu protector deosebit de merituos!

În precedenta lună mai, domnului jude nobiliar Bora Dávid i s-a dat din partea oficialității scăunale indicația de a se deplasa [la Dobolii de Jos] pentru a mă repune în posesia vechii mele sesii, de care am fost deposedat cu forța de către Szöts István, deși tatăl meu a plătit după ea impozit ani de-a rândul. Domnul solgăbirău a făcut deplasarea la Dobolii de Jos şi, conform ordinului primit, l-a somat pe Szöts István să elibereze sesia. Dar dânsul nu şi-a îndeplinit integral misiunea, deoarece până astăzi eu n-am fost repus în stăpânirea sesiei mele.

În perioada care a urmat, eu m-am adresat în vreo două rânduri notarului scăunal să-mi restituie petițiile pe care i le-am înaintat judelui nobiliar pentru a-mi rezolva cererea. Însă amintitul notar, Barabás Farkas, mi-a răspuns că acele petiții ar fi fost trimise deja Guberniului. De acest lucru mă îndoiesc, fiindcă dacă dregătoria scăunală ar fi înaintat actele respective Guberniului, în răstimpul scurs ar

fi trebuit să primesc un răspuns, fie favorabil, fie negativ. Nu știu dacă judec bine ori ba.

Iată de ce mă adresez cu umilință domniei voastre, ilustrului jude regesc suprem, să dispuneți ca domnii de la oficiul scăunal să fie chestionați în legătură cu petițiile mele, dacă le-au înaintat sau nu Guberniului. În eventualitatea că nu le-au înaintat, îndrăznesc să vă implor ca, în virtutea prerogativelor de care dispuneți, să le porunciți să mi le restituie. Aceasta cu atât mai mult, cu cât domnul solgăbirău căruia i s-a dat ordin să se deplasaeze la fața locului şi să investigheze împrejurările maltratării şi deposedării mele [de sesie], a omis să informeze oficialitatea scăunală despre cele constatate şi astfel eu sunt nevoit să stau şi acum în casa altuia.

Mărite jude regesc suprem! Cu umilință rog să binevoiți a porunci să mi se clarifice definitiv cauza ori să dispuneți ca acele ordine care au fost date judelui nobiliar să mi se înmâneze, pentru ca, pe baza puterii şi a adevărului lor, să înaintez doleanța mea dreaptă direct slăvitului Guberniu.

Aşteptând răspunsul consolator al domniei voastre, rămân cu stimă veşnică al prea măritului domn jude regesc suprem şi protector al meu deosebit de merituos.

Bokor György
slujbaşul văduvei lui Geréb Ádám[1]
din Dobolii de Jos

Original., Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Trei Scaune. Foto: 8153–8154/1848

[1]Vezi vol. III, doc. 158; şi vol. IV, doc. 140.

67

Budapesta, 19 iunie 1848

Miután ő felsége, legkegyelmesebb koronás királyunk, az Erdélynek Magyarországgal egyesítése iránt hozott törvényjavaslatot megerősítette volna; avégből hogy a folyó év julius 2-ra kitűzött magyarországi közös országgyűlésen követei által Erdély is megjelenhessen, s evégre a választások az illető törvényhatóságok által végbevitessenek, engemet felhatalmazott, azon törvényjavaslatokra nézve, melyeket Erdély hű Karai és Rendei a választás módjáról alkotandnak, önbelátásom szerint a királyi szentesítést legmagasb nevében megadni; mely megkegyelmesb meghatalmazásnál fogva, a választásról alkotott törvényt, melyet Erdély Karai és Rendei folyó évi junius 3-ról ő Felsége maga színe elébe felterjesztének, az idemellékelt alakban ezennel megerősítem és megszentesítem[1].

Egyszersmind megegyezvén abban, hogy Erdély hű Karainak és Rendeinek kijelentett kívánata szerint, a két haza egyesülése részleteinek meghatározása iránt kinevezett bizottmány tagjai közé Kolozsvár városának követe Gyergyai Ferenc is besoroztassék.

Minthogy pedig a két testvérhaza már törvény által szentesített frigynél fogva is egyesült, és a megerősített választási törvény által Erdély népeinek a közös törvényhozásba való befolyás biztosittatott; minthogy továbbá az egyesülésnek király és nemzet közös akaratával lett kimondása után a törvényhozó hatalom csak az egyesült haza országgyűlésén gyakoroltathatik; ennélfogva Erdély hű Karai és Rendei minden egyéb törvényhozási kérdéseket e folyó évi julius 2-ra Pestre összehívott országgyűlésre halasztván, hazafiúi lelkes ügyekezetöket odafordítsák, hogy a követválasztások azonnal rendeltessenek meg; következőleg minden még függőben és tanácskozás alatt levő tárgyak az egyesült országgyűlésre átteendők, hol azok az örök igazság és méltány alapjain, testvéri szeretettel és az emberi s polgári jogok s érdekek teljes kímélésével fognak megfejtetni. Kelt Budapesten junius 19-én 1848. István nádor m.k. királyi helytartó. Belügyminiszter Szemere Bertalan m.k.

După ce maiestatea sa, preamilostivul nostru rege încoronat, a sancționat proiectul de lege cu privire la uniunea Ardealului cu Ungaria, m-a împuternicit să dau întărirea regală potrivit aprecierii mele proiectului de lege adoptat de către credincioasele Stări și Ordine ale Transilvaniei. Aceasta, pentru ca și deputații transilvani să poată fi prezenți în Parlamentul comun al Ungariei [a cărui deschidere s-a] fixat pentru 2 iulie a.c. Pe baza milostivei împuterniciri, legea electorală înaintată în 3 iunie de către Stările și Ordinele ardelene în fața maiestății sale, în forma anexată aici, o întăresc și o sfințesc[1].

Totodată, s-a ajuns la înțelegere și asupra faptului că, potrivit doleanței credincioaselor Stări și Ordine ale Transilvaniei, din comisia pentru stabilirea detaliilor uniunii celor două patrii să facă parte și deputatul orașului Cluj, Gyergyai Ferenc.

Cele două țări surori s-au unit prin puterea legii. Prin legea electorală sancționată, participarea popoarelor Transilvaniei în parlamentul comun este asigurată. După uniunea declarată prin voința comună a regelui și națiunii [maghiare], legislația se poate exercita doar în parlamentul comun al patriei unite. De aceea, toate problemele legislative au fost amânate de către credincioasele Stări și Ordine pentru parlamentul convocat pe 2 iulie a.c. la Pesta. În consecință, strădaniile să fie îndreptate spre organizarea alegerilor de deputați.

Ca urmare, toate problemele rămase în suspensie vor fi transmise parlamentului comun, unde ele vor fi rezolvate pe baza dreptății eterne, cu iubire frățească, cu respectarea deplină a drepturilor și intereselor omului.

La Buda-Pesta, 19 iunie 1848.

Palatinul Ștefan, locțiitor regal al Ungariei.
Szemere Bertalan, ministrul de interne

Publicat de Kővári László: *Okmánytár az 1848–49ki erdélyi eseményekhez*, Cluj, 1861, p. 50. Pap Dénes, *Okmánytár*, p.223–224.

[1] Vezi doc. 36 și 38.

68

Budapesta, 19 iunie 1848

Báró Vay Miklós koronaőr úrnak

Alig történt meg a két testvérhon rég óhajtott egyesülése – alig hangzott el felséges urunk s királyunk ajkairól e rokon frigy felett kimondott megerősítő atyai áldás, – már is egyetemes kedves hazánk határain belől és határszélein, különbféle alakban, oly törekvések merülnek fel, melyek nemcsak a közösen élvezni reménylett szabadságra nézve ellenségesek, hanem a királyi koronának jogai s magának a hazának épsége ellen irányozvák.

Kétséget nem szenved, hogy a legtávolabbi mozgalmak is öszvefüggésben látszanak lenni, és előleges kiszámítással történnek.

De épen azért szükséges, hogy legyen egy központosított hatalom, mely az ármányt, bujtogatást és ellenségeskedést nyomrul nyomra kísérje, üldözze, és ha kell, meg is bosszulja.

Mindezeknek legyőzését nehezíti az, hogy az új szabadság vágyakat és hiedelmeket ébreszt a népben, melyek azt kihágásokra, rendetlenségre csábítják.

Megfontolván ezenfelül még azt is: hogy Erdély innen a központtul messze esik, – hogy a szászok és oláhok közötti bujtogatások folytonos szemmeltartást kívánnak, – hogy az ottani sajátságos viszonyok sajátságos intézkedést igényelnek, melyek csak rögtönöztetve bírhatnak sikerrel; továbbá, hogy a havasalföldi és oláhországi szomszédság annál fontosb tekintet, minél inkább kell óhajtanunk, hogy lakosaival egyetértő, békés és bizodalmas viszonyban élhessünk, s őket közös érdekek alapján biztos szövetségeseinkké tehessük.

Mindezeknél fogva a haza azon részére nézve, mely eddig Erdély névvel neveztetett, királyi biztosul ön küldetvén ki, teljes hatalommal felruháztatik, a csend és rend fentartását mindazon módokkal eszközölni, melyek a célt és a jog és törvény korlátai között, de egyszersmind a korona és álladalom magas érdekeinek épségben megőrzésével, okvetlenül biztosítják.

A rendkívüli eszközök közé soroztatik a rögtönítélő bíróság is, melyet királyi biztos úr a legfelsőbb renszabályokban kijelölt eseteken felül, az ország békéjének, a közcsendnek, erőszakos kitörésekkel kísért lázadás, lázítás, lázadásra bujtogatás s annak következtében gyilkosságok, rablások és gyújtogatások általi megháborítása eseteire, sőt az e részben megkísértett, de közbenjött törvényes erő által végrehajtásban meggátolt merényekre is világosan ki fog terjeszthetni.

Az előbocsátottak folytán, az erdélyi kir. főkormányszék felhívatott, hogy önnek mind maga buzgó segédkezet nyújtson és engedelmeskedjék, – mind pedig eszközölje, mikép az engedelmesség és segedelem mások által se tagadtassék meg.

Egyszersmind valamint egy részről a hadi miniszterium által a hadi fő kormánynál megtétetvék a kellő intézkedések az iránt, hogy a katonaság királyi biztos úr parancsait haladék nélkül teljesíteni tartozzék, úgy más részről, az engedelmességre kötelező rendelet nem csak minden hatóságnak megküldetett, hanem azok oda is utasítvák, hogy a rend és csend állapotáról önnek és a kormányszéknek ötöd naponkint jelentést tenni, és a rögtönítélő bíróságot, az e részben királyi biztos úr által adandó rendelet vételével, azonnal kihirdettetni és felállítani hazafiúi tisztöknek ismerjék[1].

Egyébiránt királyi biztos urat ezennel felhívom arra, hogy a viszonyok állapotáról és a figyelmet érdemlő eseményekről legalább 5–7 naponkint értesítsen.

Budapest, junius 19-én 1848. – István nádor királyi helytartó. – Szemere Bertalan, belügyminiszter[2].

Domnului Vay Miklós, custodele coroanei

Abia a avut loc uniunea mult dorită a celor două țări surori, abia au fost rostite cuvintele de sancționare a acestei uniuni și iată că s-au născut în diverse forme tendințe care sunt dușmănoase nu numai libertății pe care speram că o vom trăi în comun, dar sunt îndreptate contra drepturilor coroanei regale și chiar și împotriva integrității patriei. Este neîndoielnic, că și cele mai îndepărtate mișcări par a fi legate unele de altele și se produc premeditat.

Dar, tocmai de aceea, este necesară o putere centralizată; care să urmărească viclenia, agitația și dușmănia pas cu pas, să le combată și, dacă este necesar, să le anihileze. Înfrângerea acestora este îngreunată prin faptul că libertatea cea nouă trezește astfel de aspirații și iluzii în popor care îl îndeamnă la ilegalități și dezordine.

Având în vedere că de aici din centru, Transilvania se află departe, că agitațiile printre sași și români ar necesita o permanentă supraveghere, situația specifică de acolo cere măsuri adecvate care numai dacă vor fi prompte, vor putea să aibă succes. Vecinătatea cu Țara Românească și [cealaltă] Valahie este cu atât mai importantă, cu cât este necesară o conviețuire materializată prin înțelegere

reciprocă, pașnică și prietenească, pentru ca să avem în ele, pe baza intereselor comune, aliați siguri.

Datorită acestor motive vă numim în calitate de comisar regesc în acea parte a țării care a purtat până acum numele de Ardeal. Veți fi investit cu puteri depline în vederea menținerii liniștii și ordinii, în cadrul legii, precum și pentru neapărata asigurare a înaltelor interese ale coroanei și statului [ungar].

Între măsurile extraordinare socotim și judecata statarială, pe care o va aplica domnul comisar regesc în cazurile menționate în dispozițiile mai înalte și în altele ca: tulburarea păcii țării, a liniștii publice, prin răzvrătiri însoțite de răbufniri violente, agitații și îndemnuri la răscoală, omoruri, furturi și incendieri legate de cele de mai sus; pe lângă acestea, legea se va aplica și la încercări de a împiedica activitatea forțelor legale.

Guberniului Transilvaniei i s-a indicat să vă acorde ajutor prompt și să vi se supună; de asemenea, să vă asigure subordonarea și colaborarea altora.

Totodată, și Ministerul de Război a intervenit la Comandamentul militar [din Transilvania] în vederea executării fără întârziere a ordinelor domnului comisar regesc; pe de altă parte, dispoziția de supunere a fost trimisă tuturor forurilor oficiale; ele sunt obligate a vă raporta dumneavoastră și Guberniului starea ordinii și liniștii din cinci în cinci zile, iar după primirea dispoziției domnului comisar regesc cu privire la introducerea judecății statariale, s-o facă publică și s-o aplice[1].

De altfel cerem domnului comisar regesc să ne înștiințeze despre starea lucrurilor și despre evenimentele mai importante, cel puțin la intervale de 5–7 zile.

Budapesta, 19 iunie 1848. Palatinul Ștefan, locțiitor regesc

Szemere Bertalan, ministru de interne[2]

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 366 /1848. Publicat de Pap Dénes, *Okmánytár*, p. 228–230.

[1] Vezi doc. 4.

[2] O înștiințare similară a fost emisă în 19 iunie către Guberniu, comitate, districte, scaune și orașe. *Concept.* Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. 363.B. /1848. Foto: 26869–26871.

69

Cluj, 19 iunie 1848

Belügy Minister Úr!

Tegnap délután vissza érkezett Erdély követjei el mondván a haza szükségét, leg nagyobb készséggel meg kezdőttek, s méltó lelkesedéssel folytatódtak az

országgyűlés tagjainak tanácskozásai; hátterbe szorult most az eddigi túlságos félelem – mint annak eredménye tanúsítja, melyet minekutánna B. Wesselényi ide zárt levelibe körül írt, s előttem felolvastatott, nem ismétlek, de azon jegyzéssel pótolok, hogy szerintem a 2*ik* pontban meg érintett s itthon hagyatni tervezett két zászlóalyat is ki lehet vinni, s így mind a 4 székely zászlóalya kivihető, mert az egész Hátszeg csendességben van. Hunyadot, Abrudbányát s a hol még talán kitörések fel s elő állanának az itteni katonai erő s az önkénytesek, kivált ha a toborzások minél előbb meg kezdetnek, s erélyesen folytattatnak, fékezhetnék, s ezt annál biztosabban állíthatom, mert az unio szentesítése meg fogja tenni kellő hatását – úgy Papp Zsigmond fel lépése is eléggé fog hatni az oláh nép meg nyugtatására, valamint azt is reménylem, hogy a bujtogatások is szűnni fognak[1].

A dolgok jelenlegi valóságos állására alapított nézeteimnek azonban ingathatatlanságát, s tartósságát leg inkább az már fel említett nádor bejövetele s kör utazása szerezheti meg, a mi ha telyesedne a követek abbéli vélekedése, hogy az országgyűlésnek második júliusra ki tűzött határ napja 20*ra* ált fogna tétetni, könnyen eszközölhető is lenne, és a mint én az itteni körülményeket ösmerém, ezen meg jelenése a Nádornak oly varázs erejüleg hatna Erdély minden lakóira s a kedélyekre, hogy a meg nyert honnak csende fel izgathatatlanná válna, nem csak, de oly nagyszerű áldozatokat teremtene egyszersmind a honn oltárára, melyek jelen szükségeit nagy mértékben pótolnák; és ezen erőss meg győződésemnek isméti ajánlását Ön figyelmébe, hazafiúi buzgóságom tevé kötelességemül.

Fogadja Minister Úr telyes hazafi tiszteletemet

Kolosvárott, Június 19én 1848.

B. Perényi Sigmond

D-le ministru de interne!

Ieri după masă s-au reîntors deputaţii Transilvaniei şi ne-au raportat despre starea patriei. Apoi au reînceput cu cea mai mare promptitudine consfătuirile membrilor Dietei; în urma acestora teama prea mare de până acum a cedat, ceea ce este dovedit şi de scrisoarea b[aronului] Wesselényi, anexată aici şi care a fost citită în faţa mea. Nu e cazul s-o repet, dar adaug părerea că şi cele două batalioane, plănuite la punctul al 2-lea să rămână acasă, s-ar putea duce afară. Astfel s-ar putea scoate [din Transilvania] toate cele patru batalioane secuieşti, deoarece întreg Haţegul este liniştit. [Comitatul] Hunedoara şi Abrudul, unde ar fi posibil să se repete mişcările, pot fi totuşi ţinute în frâu de forţa armată de aici şi de voluntari, mai ales dacă aceştia vor fi recrutaţi în curând şi în mod ritmic. Cele de mai sus le afirm cu atât mai mult, cu cât sancţionarea uniunii va avea un efect benefic; activitatea lui Sigismund Pop va contribui şi ea la liniştirea poporului român; sper că şi agitaţiile vor înceta[1].

Părerile mele de mai sus, bazate pe starea lucrurilor, vor căpăta multă certitudine şi constanţă în cazul că va avea loc călătoria palatinului, despre care s-a

mai vorbit. Dacă se vor adeveri presupunerile deputaţilor, după care deschiderea parlamentului se va amâna de la 2 la 20 iulie, [călătoria] s-ar putea efectua uşor. Aşa cum cunosc eu lucrurile de aici, apariţia palatinului ar avea un efect magic asupra tuturor locuitorilor Transilvaniei; astfel această ţară câştigată ar deveni stabilă şi ar fi în stare să aducă sacrificii pe altarul patriei [ungare]. Aportul ei ar umple golurile şi necesităţile de acum. Vă atenţionez din nou asupra acestor opinii, care s-au născut din patriotismul meu zelos.

Vă rog să primiţi, domnule ministru, respectul meu patriotic.

Cluj, 19 iunie 1848.

B[aron] Perényi Sigmond

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. 456.E./1848. Foto: 801.

[1] Vezi doc. 41, 48.

70

Cluj, 19 iunie 1848

Kolozsvár, 1848 junius 19.

Szemere Bertalannak! Szeretett Barátom! Megint írok s megint sürgető tárgyban. Tegnap délután érkezének meg küldötteink a megerősített unioval; egyszersmind a fegyveres segítség főként a székelyek kivitele sürgetését hozván magokkal. A székelyek egyfelől tiszteik egyrésze közti rossz szellem, másfelől ferde irányú izgatások következtében koránt sincsenek jelenleg olly hangulatban s a fegyelem köztök ingatagabbá lett, hogy sem tartani ne kellene attól, hogy a kimenetelt illetőleg ellenszegülés történik. Még tegnap estve a székely követeket egybegyűjtöttük s éjfélre el lőn határozva hogy néhányan menjenek be, őket a kimenetelre reá bírandók. Én vagyok az egyik kit erre megbíztak.

Nekünk eddigi s már a kormányzóval, a comandirozóval is közlött s általok reméllhetőleg elfogadandó tervünk következő: 1. mind a két székely ezred harmadik bataillonjai garnisaltassanak a legsietőbben; mi annyival könnyebb, mivel azok el vannak fegyverrel látva, s rendezve is vannak; csak tiszteik nincsenek, de a hiányon részint azzal is lehet ideiglenesen segíteni, hogy lévén köztök elég szolgált altiszt, azokból többen alkalmazhatók; azonkívül feles nyugalmazott, de otthon még szolgálni képes tisztek is vannak. Más alkalommal is midőn az effectivus status kivitetett s a tartalék zászlóaljnak kellett az ottani szolgálatokat tenni., így történt ez. Akkor mindig az alezredesek maradtak hon főparancsnokokul. Ezen két tartalék zászlóalj elégséges léend a határszéli szolgálatra annyival inkább, mivel most ezen

szolgálatban amazokat az eddig fegyvert nem viselt primorok s nemesek is fogják segíteni, mit már meg is kezdettek.

2. Mind az első vagyis a csíki, mind a második azaz a háromszéki ezrednek két két effectivus zászlóaljából egyik egyik a megyékben s a szász székekben az oláhok közt s azoknak zabolására maradjon a más két zászlóalj siessen ki a támadók ellen.

3. Szintén oda menjen ki a székely huszár ezred is. Nem külömben:

4. mind a két oláh ezred kik mint már írám, itt nem, de künn igen jól használhatók, kivált rácokkal szembe, kik ellen az oláhokat könnyü fanatisálni. Az oláhoknál is a harmadik zászlóaljak használtassanak a határszéli házi szolgálatra.

5. A Karl Ferdinánd ezrednek egy részét is kivihetőnek és kiviendőnek tartjuk. A kiviendőkül említetteken kívüli itt lévő fegyveres erő, ha illő működési sugarok (rayon) szerént lesznek elhelyezve s ha a nemzeti őrség is e lehető sietséggel s lehető legjobb móddal létesíttetik s organisaltatik úgy a belcsendet biztosítottnak lehet tekinteni; De (jól megjegyezve) csak azon esetben, ha előbbi leveleim s levelünk értelme szerént fog valaki bejönni királyi hatalmú tekintély s erélyes fellépés által eszközlendő mindazt, mi nélkül vesznünk kell.

6^{or} A székelyek kihozatalára bémenőknek mind a kormányzó mind a komandirozó részéről a feljebbiek értelmébeni elhatározott s tiszta parancsokkal kell ellátva lenniök. S csakis ilyenekkel mehetnek s fognak mehetni, mivel külömben az ügyöt (saját személyöket nem is említve) kellene nagyon krompromittálniok. *Igen szükséges* (és ez jelen iratomnak fő tárgya és célja) miszerént rögtön győjjen egyenesen a nádortól s tőletek a fejjebbiekkel összhangzó parancs. Ha mielőtt e parancs leérkezik a dolog eligazítva s sereg már útba lesz annál jobb, ha pedig még nem lenne, a parancsnak jó hasznát veendnők. Annyival szükségesebb hogy ily parancsokat mü kérjünk szint oly sietve mint ahogy ti azt kültdjétek, mivel a kormányzó és kommandirozó egyéniségöket ismerve még éppen nem lehetünk meggyőződve, hogy a szükséges minőségű parancsokat töllük (mi előtt azok felülről jönnének) megkaphatjuk é. S küldjétek tehát istenért sietve a kért parancsokat.

A székely katonaság viszonyait illetőleg sietve összeírt jegyzékeket mellékelek ide hogyha talán nem lennének előttetek ismeretesek.

E levelemet azzal zárom miként itt erélyes s tekintélyes parancsokon kívül mindenekfelett és előtt pénz kell és fegyver. E kettővel (kivált ha lesz erélyes parancsnok s eszközlő annyi önkénytest lehet itt főként a székelyek közül előteremteni mennyi itt is elég lesz s künn is) jól fog a dolgon segíteni[1].

Élj boldogul.

U.I. Bocsáss meg hogy e levelembe is szúrok egy barátságos kérést. A titoknokom Mártonffy Zsigmond a hadügyminister által kineveztetett az önkéntesek 2*ik* zászlóaljába hadnagynak. Ő a székelyek közt Kézdivásárhelyen a katonaoskolában nevekedett, s több évekig székely ezredben szolgált; az ottani

dolgokat s szolgálatot jól ismeri; sokan ismerik s szeretik ott. Hogyha ő a teljesen organisalandó reserv bataillonok valamelyikéhez – hová most tisztek szükségesképen kellenek – áttétethetnék, de természetesen már nem mint al, hanem mint főhadnagy, mert a reservánál kellettvén maradni ez nagy veszteségnek tekinthető ollyanra nézve, ki ellenséggel óhajtott szembe menni s ott előléptetésre bizton számított. Kérlek szólj ez iránt a hadügyministernek, kinek én azért nem írok mivel nincsen szerencsém őt személyesen ismerni.

Către Szemere Bertalan! Iubite prieten!

Îţi scriu din nou şi tot despre o problemă urgentă. Ieri după amiază au sosit trimişii noştri cu uniunea sancţionată, aducând totodată cu ei solicitarea urgentării ajutorului militar şi mai ales scoaterea [din ţară a] secuilor. Pot exista temeri că la detaşarea secuilor se vor ivi împotriviri, pe de o parte, din cauza atmosferei defavorabile ce domneşte în cadrul unei părţi a ofiţerilor lor, iar pe de altă parte datorită agitaţiilor desfăşurate printre ei. Toate acestea au făcut ca disciplina lor să devină mai instabilă. Încă ieri seară i-am convocat pe deputaţii secui şi în pragul nopţii s-a hotărât trimiterea câtorva delegaţi în mijlocul lor. Şi eu mă număr printre cei care au primit această misiune.

Noi avem următorul plan pe care l-am făcut cunoscut guvernatorului, precum şi comandantului militar; sperăm că vor fi de acord ca:

1. Din cele două regimente de secui, trei batalioane să intre în garnizoană cât mai urgent; aceasta va fi cu atât mai uşor de realizat, cu cât ele sunt organizate şi dotate cu arme; numai ofiţeri n-au, dar şi această lacună se poate remedia temporar, întrucât printre ei sunt destui subofiţeri care au făcut serviciul şi mulţi pot fi reangajaţi; în plus există un număr considerabil de ofiţeri în rezervă, dar care acasă mai pot fi activaţi; şi cu alte ocazii s-a procedat la fel; de exemplu, când efectivul în funcţiune a fost scos, batalioanele în rezervă au trebuit să facă slujba acasă; pe vremuri totdeauna locotenent-coloneii au rămas acasă în calitate de comandanţi; cele două regimente de rezervă vor fi suficiente pentru paza graniţelor, ele putând fi ajutate în misiune de către primori şi nobili care până acum n-au fost sub arme; de fapt aceste categorii şi-au şi început activitatea;

2. Din primul regiment, cel din Ciuc, şi din al doilea, cel din Trei Scaune, vor fi detaşate câte două batalioane; două vor rămâne în mijlocul comitatelor şi scaunelor săseşti în vederea ţinerii în frâu a românilor, iar celelalte două vor acţiona prompt împotriva celor cc intenţionează să atace;

3. Acolo să plece şi regimentul secuiesc de husari;

4. Cele două regimente româneşti aşa cum v-am scris deja, în exterior pot fi bine folosite, mai ales contra sârbilor, împotriva cărora este uşor de a-i fanatiza şi pe români; şi în cazul regimentelor româneşti, cel cu numărul trei ar putea fi întrebuinţat la păzirea graniţelor;

5. Considerăm că şi o parte a regimentului Karl Ferdinand se poate trimite în afara [Transilvaniei] şi chiar este cazul să fie detaşat; forţa armată care rămâne aici, după plecarea celor amintite, va fi suficientă pentru asigurarea liniştii interioare în cazul că va fi împărţită pe segmente funcţionale şi dacă şi garda cetăţenească va fi organizată cât mai curând după modelul cel mai bun; dar (şi aceasta să fie clar înţeles) numai în condiţiile în care, potrivit sensului scrisorii noastre anterioare, va veni cineva cu puteri regale şi prin acţiuni hotărâte va realiza cele menţionate; altfel noi va trebui să pierim.

6. Cei care vor fi însărcinaţi cu detaşarea secuilor trebuie să aibă dispoziţii hotărâte şi clare atât din partea guvernatorului, cât şi a comandantului militar; numai cu asemenea dispoziţii pot pleca şi se vor deplasa; altfel vor fi puşi în situaţia de a compromite cauza (nevorbind despre persoana lor); *este foarte necesar* (şi acesta este principalul scop şi obiect al prezentei scrisori) ca dispoziţiile să vină direct de la palatin şi de la voi în sensul schiţat mai sus; dacă problema se rezolvă mai devreme şi armata va fi pe drum, va fi cu atât mai bine; în eventualitatea că nu se va întâmpla astfel, dispoziţia ne va prinde bine; asemenea dispoziţii noi trebuie să vă cerem cu atât mai mult de la voi, cu cât – cunoscând personalitatea guvernatorului şi a comandantului militar – nu suntem convinşi că le vom obţine de la ei; altcum este improbabil să vină de sus; trimiteţi deci, pentru Dumnezeu, dispoziţiile cerute.

În legătură cu situaţia militarilor secui, anexez nişte tabele întocmite în grabă; poate nu cunoaşteţi această situaţie.

Închei scrisoarea cu aceea că, pe lângă comandanţi hotărâţi şi cu autoritate, avem nevoie, înainte de toate, de bani şi arme. (Mai ales dacă va fi un comandant hotărât, care va recruta printre secui destui voluntari, atât pentru interior, cât şi pentru exterior). Toate acestea vor duce lucrurile înainte[1].

Să fii fericit.

P[ost] scr[iptum]. Iartă-mă, dacă şi în această scrisoare adaug o cerere prietenească. Sfătuitorul meu, Mártonffy Zsigmond, a fost numit de către ministrul de război sublocotenent la regimentul nr.2 al voluntarilor. El a urmat şcoala militară la Târgu Secuiesc şi a trăit astfel printre secui. Apoi mai mulţi ani a făcut armată în regimentul secuiesc şi deci cunoaşte bine problemele şi slujba de acolo, unde este apreciat şi iubit de mulţi. El ar putea fi numit la unul dintre regimentele care se organizează acum, unde au nevoie de ofiţeri. Dar, bineînţeles, nu în rang de sublocotenent sau locotenent. El contează că va fi avansat, căci, rămânerea în rezervă, a constituit un dezavantaj pentru o persoană ca el, care ar fi dorit să fie faţă-n faţă cu inamicul. Te rog vorbeşte cu ministrul de război în această problemă. Nu-i scriu lui, deoarece n-am avut norocul să-l fi cunoscut.

Concept. Arh. Nat. Rom., D. J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 36, p.170–176.

[1] Vezi doc. 69.

Budapesta, 19 iunie 1848

Herceg Eszterházi Pál úrnak.

Ide zárom másolatát egy június 6*án* 1848 Bukarestből[1] kelt levélnek, melyből az orosz politicának egyik rajzolata tűnik elönkbe.

Másféle elég hiteles tudósításokból is az látszik, hogy az orosz erős lábra akar állani Oláhországban és Havasalföldön, s keres ürügyet elhatni hazánk határszéléig.

Véleményem szerint, sőt többünk véleménye szerint a tárgy igen fontos hogy Hercegséged az orosz követtel magát értekezésbe tegye, s az aldunai események iránt kívánjon felvilágosítást, kijelentvén egyrészről hogy miképen a magyar föld nem nyújt helyet seregnek, mely a szomszéd fejedelemségben fennálló rend ellen törjön, úgy másrészről minden lépést mely efféle képzelt veszély ellen történik alaptalan ürügynek tekint arra, hogy idegen hadi erő független ország területén nyugtalanítólag küljebb és küljebb terjesztessék felénk.

Hercegséged fogja bölcsessége szerint tudni mit kelljen e részben tennie, fogja tudni hogy ilyen esetben a szóbeli értekezés talán nem elég, hanem írott jegyzékhez kell folyamodnunk.

Lépés volna teendő a török követnél is, arról biztosítván, hogy a magyarnál senki nem kívánja jobban a török birodalom sértetlenül tartását.

Minden esetre értesítettem az Erdélyi Kormányzó urat is, hogy a határszéleken semmi olyan összejövetelt ne szenvedjen meg, mi az orosz beavatkozásra ürügyül szolgálhatna.

Hercegséged diplomaticai fényes pályája biztosít bennünket, hogy ismervén az udvarok viszonyainak titkát és hazánk gyengéit, a célszerűet és sikerest helyes tapintatával el fogja találni.

Budapest, június 19, 1848

Domnului prinţ Eszterházy Pál

Anexez aci în copie o scrisoare din 6 iunie 1848 de la Bucureşti[1], care relevă una din imaginile politicii ruseşti.

Şi din alte informaţii destul de autentice reiese că ruşii doresc să se stabilească temeinic în Moldova şi Ţara Românească; ei caută pretexte să înainteze până la fruntariile patriei noastre.

După opinia mea, ca şi a multor altora, chestiunea prezintă o foarte mare importanţă şi impune ca alteţa voastră să discutaţi cu ambasadorul rus şi să-i cereţi lămuriri cu privire la evenimentele de la Dunărea de Jos. Totodată, să-i declaraţi că, aşa cum pământul unguresc nu suportă prezenţa unei armate [străine] care să se năpustească în principatul vecin împotriva ordinii constituite acolo, tot aşa considerăm firească o iniţiativă împotriva unui pericol imaginar, folosit ca pretext,

fără temei, al unei forțe militare străine care vrea să-și extindă tot mai mult spațiul în afară, spre noi, neliniștind teritoriul unei țări independente.

Alteța voastră va ști cu înțelepciune ce trebuie făcut în această privință; va ști că într-un asemenea caz o discuție s-ar putea să nu fie suficientă, ci va necesita recurgerea la note scrise.

Ar trebui făcuți pași și la ambasadorul turc, asigurându-l că nimeni nu dorește mai mult menținerea integrității Imperiului otoman decât ungurii.

În orice caz, l-am înștiințat pe domnul guvernator al Transilvaniei să nu tolereze nici o imigrare acolo, care să constituie pretext pentru o intervenție rusească.

Cariera strălucită a alteței voastre princiare ne asigură că, fiind la curent cu secretul relațiilor dintre Curți și cu slăbiciunile patriei noastre, va putea stabili cu succes și cu tact modalitatea cea mai justă.

Budapesta, 19 iunie 1848

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. 365 eln./B Foto: 26862–26863.

[1] Vezi vol. VI, doc. 46.

72

Budapesta, 19 iunie 1848

Chernel [Ferenc] úrnak

A körülmények kénszerítenek Oláhországba consult küldeni. Hazánk érdekei nincsenek ott képviselve, mint nincsenek sehol a külföldön.

Reményem van hogy Ön pártoltatni fog *ha* ugyan a francia s olasz nyelvet beszéli jól, minek alapján is ajánlottam.

Minden esetre szíveskedjék lejönni Pestre sietve, s nálam és Kossuthnál jelentkezni.

Vagyok teljes tisztelettel.

Budapest. június 19. 1848

Domnului Chernel [Ferenc]

Împrejurările obligă trimiterea unui consul în Țara Românească. Interesele patriei noastre nu sunt reprezentate acolo, ca dealtminteri niciunde în străinătate.

Sper că dv. veți corespunde în caz că vorbiți bine limba franceză și italiană, fapt pentru care v-am și recomandat.

În orice caz, binevoiți a veni la Pesta în grabă pentru a vă prezenta la mine și la Kossuth.

Budapesta, 19 iunie 1848.

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. 363 B/1848. Foto: 26865–26867.

73

Budapesta, 19 iunie 1848

Gróf Teleki József erdélyi kormányzó úrnak

Ide rekesztem egy bukaresti levélnek másolatát, melynek mint több más tudósításoknak nyomán arra figyelmeztetem nagyméltóságodat, hogy szigorúan intézkedjék a határszéleken mind az iránt, hogy bujtogatások ott ne történjenek, mind az iránt, hogy a csoportozások ürügyül ne szolgáljanak az oláh havasalföldi vagy az orosz hatalomnak megtámadólag vagy közelítőleg föllépni.[1]

Nem tartanám feleslegesnek Báró Puchner főhadi kormányzó úrral egyetértőleg előterjesztést intézni az illető fejedelmekhez és az orosz consulhoz, sőt a török képviselőkhöz is, miután amaz idegen hatalom közeledése hazánk népeit fojtonos lázadásban és riadásban tartja.

Budapest, Június 19. 1848.

Belügyminister
Szemere Bertalan

Către domnul guvernator, contele Teleki József

Anexez copia unei scrisori din București; pe baza ei, și a altor informații, atrag atenția înălțimii voastre: să luați măsuri severe în zona graniței, ca acolo să nu aibă loc agitații, iar [eventualele] mișcări din regiune să nu dea prilej puterii românești din țările vecine sau a celei ruseşti de a interveni și a ataca[1].

Consider că n-ar fi de prisos o notă informativă întocmită împreună cu guvernatorul militar, baronul Puchner, către domnitorii respectivi și consulul rus și chiar către reprezentanții turci, întrucât apropierea acelei puteri străine ține popoarele patriei noastre în continuă stare tensionată și teamă.

Budapesta, 19 iunie 1848

Szemere Bertalan,
ministru de interne

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. G.Pr., nr.1648/1848. Foto: 25741.

[1] Vezi doc. 71.

74

Cluj, 19 iunie 1848

Béldi Ferencz és b. Kemény István
Kormányzói biztosoknak

Méltóságtoknak tegnapi napról hozzám intézett két rendbeli tudósításuk következtében, fő hadi parancsnok és kir. személyes b. Puchner ő Méltóságával a felül tartott értekezésünk abban központosult: miszerint a Koslárdon történt eseményekrül véghez vitt nyomozásnak hiteles és a biztosok által alá írandó kivonata mentül előbb készíttessék meg, és én hozzám küldettessék fel, – a Mihálcfalván ellenszegülés következtében pedig a meg holt, és el temettetett testek ki ásása, valamint az ezekről és a meg sebesültekről készítendő látlelet meg rendelése merőben maradjon el.[1] Miről is Méltóságtokat szükséges tudás, és ahoz képesti alkalmazás végett értesíteni kívántam.

Kolosvárt, Juni 19.848

Comisarilor guberniali contele Béldi Ferencz
şi baronul Kemény István

Ca urmare a sesizărilor domniilor voastre ce mi-au fost adresate ieri, în două rânduri, ne-am sfătuit cu măria sa comandantul suprem şi persoana regească, baronul Puchner. Am ajuns la concluzia că este necesar să se întocmească grabnic şi să mi se trimită un extras autentic, semnat de comisarii investigaţiei efectuată despre evenimentele de la Coşlar. Iar în ceea ce priveşte exhumarea cadavrelor celor decedaţi şi înmormântaţi cu prilejul împotrivirilor de la Mihalţ, aceasta să fie omisă; la fel şi ordonarea întocmirii certificatelor medico-legale despre morţi şi răniţi[1].

Despre cele de mai sus am dorit să vă încunoştiinţez pe domniile voastre pentru informare şi pentru conformare.

Cluj, 19 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G. Pr., nr. 1600E/1848.

[1] Vezi doc. 42 şi 43.

75

Cluj, 19 iunie 1848

Vom Commandirenden Generalen

Seine
des Herrn Grafen Joseph Teleki von Szék geheimen Rathes und Kämmerers, Großkreuz des kaiserlichen Leopold-Ordens und Gouverneur im Grossfürstentume Siebenbürgen Excellenz

In der Nebenlage habe ich die Ehre Euer Excellenz den Bericht der zur Erhebung der seitens der Mannschaft des 2ten Szekler Grenz Infanterie Regiments zu Koslárd und Mihálcfalva angeblich verübten Excesse ausgesandten Militär-Commission[1] zu übermitteln und Euerer Excellenz zugleich bekannt zu geben, dass ich mit der Indrucklegung der Resultate der diesfalls gepflogenen Untersuchung vollkommen einverstanden bin.

Puchner F.M.L.

Clausenburg am 19. Juni 848

De la comandantul suprem

Excelenţei sale domnului conte Iosif Teleki von Szék, consilier intim şi cameral, [deţinător al] Marii Cruci a ordinului imperial Leopold şi guvernator al Marelui Principat Transilvania

Am onoarea de a preda măriei voastre, în anexă, raportul comisiei militare trimisă să ancheteze abuzurile pe care le-ar fi comis unitatea celui de-al 2-lea regiment secuiesc grăniceresc de infanterie la Coşlariu şi Mihalţ[1]. În acelaşi timp, fac cunoscut excelenţei voastre că sunt întru totul de acord cu publicarea rezultatelor cercetării efectuate.

Puchner, F.M.L.

Cluj, 19 iunie 1848

Copie. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G. Pr., nr. 1602. Foto: 25.852/1848.

[1] Vezi doc. 44.

76

Târgu Mureş, 19 iunie 1848

Topler Simon és Dodolyi Sándor országgyűlési követekhez

Június 19. 1848.

Jelen zavarteljes korszakban a vagyon – és személy bátorságosítása, s az ezek ellen hibáson föllépők rögtön bünhődtetése tekintetéből tanácsunk folyó hó 17-ről 2391[1]. szám alatt tett föliratában t. kir. fökormányszéktől rögtönbíróság megengedését kérni szükségesnek látta, miről a végett értesítetnek, miszerint arra nézve hogy a kért rögtön bíróság mentől sietőbben megadassék és küldessék, fökormányzó ő nagy méltóságánál lépést tenni, ne késsenek, tudósítsanak a felől

azonban hogy mi lehet oka az ígért fegyverek ennyire haladott meg nem adásának? erre nézvén kellő szorgalmazásukat terjesszék ki. Nagyméltóságos indulattal lévén.

19 iunie 1848.

Către deputaţii de la Dietă, Topler Simon şi Dobolyi Sándor

Consiliul a considerat necesar să ceară dela Guberniu prin adresa nr. 2391 din 17 curent[1], admiterea instituirii tribunalului statarial, pentru a asigura averea şi persoana în împrejurările tulburi de astăzi şi pentru a-i pedepsi rapid pe cei vinovaţi. Încunoştiinţându-vă despre aceasta, nu întârziaţi a face demersuri pe lângă excelenţa sa domnul guvernator, pentru ca să se aprobe şi să se expedieze cât mai curând proclamarea statariului. Totodată să ne avizaţi care poate să fie cauza întârzierii armelor promise. Să insistaţi pentru aceasta neîncetat. Cu sentimente frăţeşti etc.

Original. Colecţia S. Dragomir aflată în arhiva Colectivului de Istorie modernă de la Inst. de Ist. „G. Barit" din Cluj-Napoca. nr. 1447/1848.

[1] Vezi doc. 12.

77

Târgu Mureş, 19 iunie 1848.

Felséges Királyi Fő Igazgató Tanács!

Midőn a városunkban közcsend fenntartása vagyon és személy bátorságosítása végett alakított őrseregbeli vitézek száma, már az előtti szinte két héttel, ezret meghaladta volna, a nélkülözhetetlen lőfegyverek hiánya következésében, még akkor, alázatos feliratban kértük vala a f. kir. fő i. t. méltóztatnék 1 500 célszerű lőfegyvereknek városunk számára sietve leendő beküldetésök iránt kegyesen intézkedni. Minden nap, azon idő óta szorongva vártuk sürgető kérésünk teljesülését. Minden nap, e percig csak hiúsítá várakozásunkat. És aggodalmunk e fegyvertelen voltunkban naponként nőttön nő. Mert ha magunkat, nemzetünk és nemzetiségünk veszéjjére meg csalni nem akarjuk, nem lehet tagadni, hogy a honunkban forrongó ellenséges elemek kitörését csakis felfegyverzett férfias állás képes visszatartóztatni. Az is való, hogy az elszórt falukon lakó és jelen körülmények nyomán kelt hírek által elrémített honfitársaink, meg maradásuk iránti reményök horgonyát a városi összpontosított népességbe veszik. Pedig ez egyébiránt bátor, városi nép is fegyvertelen, mi védelmet tud nyújtani? Fegyver, és pedig lőfegyver, elégséges lőanyagokkal egyetemben, szükséges városunk számára

a végre, hogy magát saját népe és vidéke biztosítására elég erős állásba tegye. Mely üdvös állás mentől hamarább leendő kiegészítése végett.

Alázatosan kérjük a f. k. f. i. t. méltóztassék már fennálló, ideglenesen orgánizált polgári őrseregünk számára 1 500 lőfegyverek s ezekhez szükséges és elégséges lőanyagok *mentől hamarább* leendő küldetésök iránt hatosan rendelkezni, annyival is inkább, mivel a f. k. f. i. t. más városokat ezen felette szükséges és sürgős gondoskodásban már részesíteni méltóztatott; és mivel maga a f. k. f. i. t. legalaposabban méltóztatik tudni és ismerni a honunkban itt ott tornyosuló felhőket, melyek méhökben rejlő menykövekkel szembe az ily módon kiosztandó fegyverek legbiztosabb elhárító eszközök leendnek[1]. Alázatos méj tisztelettel esödözvén

Preamărit înalt Guberniu regesc

Încă înainte cu două săptămâni, vitejii organizaţi în gardă pentru asigurarea averii şi persoanei, depăşind cifra de o mie, am rugat printr-o adresă supusă, datorită lipsei de arme indispensabile, să binevoiască măritul Guberniu a dispune să ni se trimită în grabă 1500 de puşti bune pentru oraşul nostru. Am aşteptat de atunci, în fiecare zi, cu înfrigurare, satisfacerea cererii noastre urgente. În fiecare zi, până în clipa de faţă, am aşteptat zadarnic. Îngrijorarea pentru starea lipsită de arme creşte în fiece zi. Căci dacă nu vrem să ne înşelăm singuri, spre pierzania naţiunii şi naţionalităţii noastre, este de netăgăduit că explozia elementelor duşmănoase în fierbere din patria noastră n-o poate reţine decât înarmarea bărbătească. Mai adăugăm şi faptul că, compatrioţii noştri din comunele împrăştiate, care sunt timoraţi în urma zvonurilor ce circulă actualmente, îşi pun nădejdea supravieţuirii în populaţia concentrată din oraş. Dar această populaţie, cu toate că e curajoasă, ce apărare poate oferi, lipsită de arme? Oraşul nostru are nevoie de arme, şi chiar de arme de foc, cu muniţie suficientă, pentru a fi în stare a-şi apăra populaţia proprie şi a provinciei.

Pentru a asigura cât mai urgent o asemenea stare salutară, rugăm cu supunere înaltul Guberniu, să binevoiască a dispune trimiterea cât mai urgentă a 1 500 puşti cu muniţia necesară şi suficientă pe seama gărzii noastre civile existente, organizată provizoriu. [Reînnoim rugămintea] mai ales pentru că înaltul Guberniu a făcut părtaşe alte oraşe de asemenea îngrijire. Înaltul Guberniu ştie, de altfel, el însuşi şi cunoaşte temeinic primejdiile ce se ridică pe ici-colo în ţara noastră. Armele ce ni-se vor distribui, vor constitui cel mai sigur mijloc de preîntâmpinare a trăsnetelor ce se ascund în germene în norii ameninţători[1].

Cu supusă şi profundă stimă, cerem etc.

Original. Arh. Muzeu Ardelean, ms. nr. 1427/1848. (Păstrat în colecţia S. Dragomir), aflată în arhiva Colectivului de Istorie modernă de la Inst. de Ist. „G. Barit" din Cluj-Napoca

[1] Vezi doc 76.

78

Cluj, 19 iunie 1848

Tagebuch über die 9te Landtagsitzung vom 19t. Juni 848 Vormittag

Die Sitzung beginnt mit Auflesung des Protokolls über die landtäglichen Verhandlungen vom 10ten Juni d.J.. Nach Feststellung derselben erhebt sich Wolfgang Véer, gibt die allerhöchste Bestättigung des über die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn den 30sten Mai l. J. unterlegten Artikels[1] bekannt und berichtet in den wenigen Worten über die im Auftrage der Stände vollführte Reise u. ihre Ereignisse. Ausführlicher bespricht diese Reise mit ihren Ereignissen der zweite Redner Pállfy, der in einzelne Specialitaeten übergehend das Benehmen eines hochgestellten Staatsbeamten rügt, welcher jedoch dem Himmel sei es gedankt ohne Wirkung seinen schädlichen Einfluss in Sachen hätte geltend machen wollen; ferner macht derselbe Anspielungen auf die von Seite der sächsischen Nation gleichfalls nach Innsbruck an den allerhöchsten Hof in Angelegenheiten der Union entsendete Deputation, macht sodann aus seinem Vortrage den Schluss, dass ja Niemand in dem Wahne leben solle, als sei durch die erfolgte Vereinigung beider Schwesterländer nun alles geschehen und man könne gemächlich die Hände in den Schooss legen, mehr als je müsse man zur Bekämpfung und Abwehrung der verschiedenartigen feindseligen Elemente wachsam und mit vereinten Kräften thätig sein. Ungarn bedürfe zu seiner Erstarkung waffenfähige Mannschaft und Geld. Dieses erkennend hätten mehrere Patrioten bedeutende Geldsummen auf den Altar des Vaterlandes niedergelegt. Redner fordert zu ähnlichen Gaben die Stände auf u. schliesst mit rühmlicher Erwähnung des vom Ministerpräsidenten Batyáni eingehaltenen, die Beschleunigung der allerhöchsten Bestättigung des fraglichen Art. herbeigeführten Benehmens und trägt auf eine Dankadresse an, welcher Vorschlag denn auch angenommen u. vom Präs. als Beschluss ausgesprochen wird. Hierauf meldet der Präs. das Gubernium werde unter den Ständen erscheinen u. es eröffnet sofort der Gouverneur den Ständen zwei am gestrigen Tag hieher angelangten allerhöchste Rescripte.

Das erste vom 10ten Juni l.J. aus Innsbruck datirt enthält die allerhöchste Bestättigung des unter dem 30sten Mai l.J. über die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn unterlegten Gesetzes ohne die geringste Abänderung; in dem zweiten vom nähmlichen datirten wird eröffnet, dass allerhöchst Seine Majestät aus Rücksicht der dringlichen Umstände die Bestättigung des von den Ständen Siebenbürgens behufs der Beschickung des am 2ten Juli l.J. beginnenden ungrischen Reichstages entworfene Wahlmodalitaet Se. k. Hoheit dem Palatin übertragen hätten[2]. Nach Vernehmung der verlobten allerhöchsten Verfügungen erfolgt ein stürmisches Lebehoch. Nachdem nun mehrere Redner sich darüber ausgesprochen hatten wie es mit dem von allerhöchst Sr. Majestät bestätigten Gesetzesvorschlag zu halten und

dass von dem in ähnlichen Fällen bisher beobachteten Schlendrian abzugehen sei, wurde beschlossen: Es solle bis Nachmittags 5 Uhr der fragliche Vorschlag in Form eines Gesetzes gebracht in einer sodann abzuhaltenden Landtagssitzung aufgelesen u. allerhöchst Sr. Majestät ohngesäumt zur Unterfertigung unterlegt werden, sowie auch das Gesetz über die Wahlmodalität Sr. Hoheit dem Palatin in gleicher Absicht. Hierauf nimmt Nic. Wesselényi das Wort äussernd, er wünsche sehr den Vorschlag über die Ständeordnung aufgelesen zu hören.

Dom. Teleki entgegnet: die Auflesung des fraglichen Vorschlags könne aus dem Grunde nicht erfolgen, weil derselbe nicht einmal bei der inditványozó bizotmány zur Verhandlung gekommen, da er noch überdies auch in der nemzeti gyülés besprochen werden müsse, während andere Gegenstände, als die Denkschrift der Sachsen und Petition der Walachen bereit lägen. Nachdem nun noch der Deputirte Dobay im Sinne Wesselényi u. mehrere Redner dagegen gesprochen hatten, wurde die Sache auf sich beruhen gelassen u. die Sitzung aufgehoben.

In der Nachmittag 5 Uhr abgehaltenen 10. Sitzung wurden die Art. 6, 7, 8, 9, 10, 11 in der gewöhnlichen Form expedirt u. der bestättigte Artikel zur Einholung der allerhöchsten Sanction Sr. Ex. dem k. Commissair mittelst einer Deputation übermittelt.

Jurnalul celei de-a 9-a şedinţe a Dietei, din data de 19 iunie 1848 dimineaţa

Şedinţa se deschide cu citirea protocolului dezbaterilor dietale din 10 iunie a.c.. După aceea, se ridică Farkas Véer şi aduce la cunoştinţă înalta confirmare a articolului din 30 mai a.c. despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria[1]. El relatează pe scurt despre călătoria efectuată din însărcinarea Stărilor şi rezultatele ei. Această călătorie şi toate întâmplările ei este înfăţişată mai pe larg de cel de-al doilea vorbitor, Pállfy. Intrând în amănunte, el dojeneşte purtarea unui înalt funcţionar de stat ce ar fi vrut să impună o dăunătoare influenţă, slavă cerului fără efect. Tot el mai face aluzie la delegaţia trimisă de asemenea la înalta Curte din Innsbruck de către naţiunea săsească în chestiunea uniunii. Îşi încheie cuvântarea spunând că nimeni nu trebuie să trăiască cu iluzia rezolvării tuturor problemelor prin uniunea celor două ţări surori, şi că acum s-ar putea sta cu mâinile în sân. Mai mult decât oricând, trebuie vigilenţă şi acţiune cu forţe unite pentru a se combate diversele elemente duşmănoase. Ungaria ar avea nevoie pentru întărirea ei de efective militare şi bani. Înţelegând acestea, mai mulţi patrioţi ar fi depus pe altarul patriei însemnate sume băneşti. Vorbitorul cheamă Stările să facă donaţii asemănătoare. Încheie cu amintirea elogioasă a comportamentului prim-ministrului Batthyány care a urgentat prea-înalta confirmare a articolului în cauză. Face propunerea unei adrese de mulţumire, ceea ce se acceptă şi se transformă de către preşedinte în hotărâre. Preşedintele anunţă că în faţa Stărilor va apărea Guberniul. Imediat după aceea guvernatorul comunică Stărilor două înalte rescripte sosite în ziua de ieri.

Primul dintre acestea, datat în 10 iunie la Innsbruck, conține înalta confirmare din 30 mai a.c., fără nici o modificare, a legii despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria. Al doilea, din aceeași dată, arată că, luând în considerare împrejurările stringente, anume trimiterea [deputaților] la Dieta ungară cu începere din 2 iulie a.c., maiestatea sa îl însărcinează pe palatin cu confirmarea proiectului legii electorale elaborat de Stările Transilvaniei[2]. După ascultarea conținutului onoratelor înalte dispoziții, urmează urale furtunoase. Mai mulți vorbitori se pronunță asupra felului în care trebuie acționat după confirmarea proiectului de lege de către maiestatea sa și asupra neglijențelor observate în cazuri asemănătoare. Apoi se decide ca proiectul în chestiune să fie formulat ca lege până la orele 5 ale după-amiezii, să fie citit în fața ședinței Dietei întrunite ad hoc și să fie trimis neîntârziat spre sancționare maiestății sale. La fel să se procedeze și în cazul proiectului legii electorale, care să fie înaintat în același scop alteței sale palatinul. Acum ia cuvântul Wesselényi Miklós, cerând să se citească propunerea referitoare la situația orașelor.

Teleki Domokos ripostează că nu se poate da citire respectivei propuneri, din cauză că ea n-a fost dezbătută încă de comisia propunătoare; ea va trebui să se discute mai întâi în adunarea națională, câtă vreme au prioritate alte probleme, precum memoriul sașilor și petiția românilor. Deputatul Dobay și mulți alți vorbitori se ridică și ei împotriva celor spuse de Wesselényi. Chestiunea se amână și se încheie ședința.

În cea de-a 10-a ședință, ținută la ora 5 după-masa, se expediază în forma uzuală legile 6, 7, 8, 9,10, 11, iar cea confirmată se înmânează excelenței sale comisarul imperial, pentru ca prin intermediul unei delegații să se obțină înalta sancționare.

Original. Arh. Nat. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond Bistrița. Actele Magistratului/1848.

[1] Vezi vol. V, doc. 87 și 88.
[2] Vezi doc. 67.

79

Cluj, 19 iunie 1848

22ste National-Versammlung am 19ten Juny 848 Vormittag unterm Vorsitz des Kronstädt. Deputirten Elias Roth. Abwesend sind die Deputirten von Leschkirch, Broos u. Loew von Reußmarkt.

Z. 49

Das National-Versammlungs-Protokoll über die 21ste Sitzung wird aufgelesen, bestättigt und zur Diktatur gegeben.

Z. 50

Die Schäßburger Deputirten Carl Gooss und Joseph Bakon geben ihre unter Nat. Versammlungs Zahl 44 angemeldete Sondermeinung zu Protokoll welche also lautet:

Sondermeinung

Die Unterzeichneten können sich mit dem voranstehenden Beschluße Zahl 44 nicht einverstanden erklären. – Sie ziehen die von der inditványozo bizotmány vorgeschlagene ins Einzelne gehende Protokollation der von der sächsischen National-Versammlung gewünschten und im Allgemeinen sich haltenden Faßung vor. Einmal deshalb, weil in der von der bizotmány projectirten Protokollation, vier wichtige Punkte: die auch in der eingereichten Denkschrift hervor gehoben werden, und genau genommen alles Andere in sich begreifen, nämlich gesetzlicher Gebrauch der deutschen Sprache, wenn auch nur im Innern des sächsischen Munizipiums, Integritaet des Sachsenbodens, Munizipalität der sächsischen Kreise und Verband derselben durch eine volksvertretende General-Versammlung, was die Universität wenigstens nach einer Seite hin bezeichnet, anerkannt werden.

Dann aber können wir die im Schlußsatz hinzugefügte Beschränkung "in wie weit diese Rechte mit der für das Ganze erforderliche Ministerialverantwortlichkeit verträglich sind" nicht für so bedrohlich halten, als sie der National-Versammlung scheint! Nicht nur glauben wir stehen die Integritaet des Sachsenlandes und gesetzlicher Gebrauch unserer Sprache mit Ministerial-Verantwortlichkeit in keinem Zusammenhange, können also durch sie nicht bedroht sein, sondern selbst in Beziehung auf die Munizipalität der sächsischen kreise fürchten wir deshalb, weil so eben so wie allen andern Munizipien also zwar nicht weniger aber auch nicht mehr als sie mit der Ministerial-Verantwortlichkeit in Einklang gebracht werdeb sollen, keine wesentliche Beeinträchtigung der von den Sachsen in Anspruch genommenen Selbstverwaltung, die ungarischen Komitate, dafür bürgen uns ihre Antecedenten zu Gunsten einer naturwidrigen Centralisation auf die vernünftige Freiheit des Gemeinde und Kreislebens nun und nimmer verzichten, eben deshalb aber dann auch dem siebenbürgisch sächsischen Munizipium und seinen Theilen, der einzelnen Kreise und Gemeinden dadurch, daß sie in diesem Betracht, mit den übrigen Munizipien des Reichs zusammengestellt werden, keine Gefahr erwachsen. Aber wenn die sächsische Versammlung sich im Ganzen, für die von der inditványozo bizotmány vorgeschlagene Protokollation erklärt hatte, wäre nach unserer Ueberzeugung Hoffnung vorhanden gewesen, daß in dem Schlußsatze ezen jogai blos a szabad választási jog wie die Faßung der bizotmány ursprünglich lautete hingesetzt und dadurch blos das Recht der freien Wahl in soweit beschränkt worden wäre, als es mit der Ministerial-Verantwortlichkeit vereinbar erschiene.

Indem wir uns sonach für die speziellere Faßung der inditványozo bizotmány erklären, halten wir endlich bezüglich der in dieser Protokollation mit Stillschweigen übergangenen Punkte der Denkschrift folgende dem Landtags

Protokoll einzuverleibende Erklärung für genügend, aber auch erforderlich. Ich (die übrigen Abgeordneten hätten sich ihm in der übrigen Weise durch pártoly anzuschließen) würdige zwar die in der vorliegenden Protokollation der Löbl. Stände ausgesprochenen Gesinnungen; behalte jedoch rücksichtlich derjenigen Punkte, welche durch den Wortlaut dieser Protokollation nicht unerkannt sind meinen Sendern das Recht ihre gesetzlichen Forderungen ihrem ganzen Umfange nach im gehörigen Wege geltend zu machen, hiemit feierlich empor.

Carl Gooss u. Joseph Bakon
Dep. des Schäßburger Stuhls

dient zur Wissenschaft

Zahl 51

Die Schenker Deputierten legen ebenfalls die von ihnen unter Z. den Beschluß der National-Versammlung bezüglich der Zehntaufhebung angemeldete Sondermeinung vor; diese lautet: die Gefertigten haben in der betreffenden National-Versammlung vom Juni l.J. nach ihrer unmaßgeblichen Ansicht darauf angetragen, daß die Sächsischen Abgeordneten bei der landtäglichen Verhandlung des Artikels Entwurfes über die Abschaffung der Zehnten auf dem Sachsenboden nicht blos bei der Abgabe ihrer diesfälligen in der Sächsischen National-Versammlung beschloßenen Erklärung es beenden lassen, sondern im Fall der Nichtberücksichtigung derselben von Seiten der Landesstände, dieser Erklärung auch durch eine Sondermeinung mehr Nachdruck und zugleich auch Allerhöchsten Eingang und Würdigung verschaffen mögten.

Da jedoch dieser Antrag der Gefertigten durch den bezüglichen Beschluß der sächsischen National-Versammlung beseitigt worden ist, so finden sich die Unterzeichneten veranlaßt, diese ihre bereits angemeldete Sondermeinung zu ihrer Verwahrung und Rechtfertigung bei ihren Sendern dem Protokolle der National Versammlung einverleiben zu lassen.

Gustav Capesius, Friedrich Eitel
Schenker Deput.

dient zur Wissenschaft

Zahl 52

Vorsitzer trägt darauf an, nachdem durch die Beistimmung der Majorität sämmtlicher gestern zur landtaglichen Antragstellungs Position zugezogenen sächsischen Deputirten auf die Denkschrift der sächsischen Deputirten eine Protokollation zu Stande bekommen, diese in heutiger städtischer Sitzung durch den Hermannstädter Deputirten mit Unterstützung der übrigen sächsischen Deputirten gutgeheißen worden wäre, so solle die heute landtäglich beschloßene

Protokollation sammt der von Hermannstädter Deputirten gegebenen Enunciation dem gegenwärtigen Protokoll der Nations Versammlung einverleibt werden.

Dieser Antrag wird angenommen u. somit diese Protokollation in folgender Faßung hieher einverleibt.

1. Protokollation der Landesstände

Az ország gyűlés a fenebbi nyilatkozatot szász atyánkfiai iránti rokon érzettel fogadván, azt azon meghagyással adja által az unió tárgyában kinevezett bizotmánynak, miszerént az az igazság, máltányság és józan országlási tan határai között helyes igyekezettel oda munkáljon, hogy az érintet nyilatkozat alapján a ministerium által egy törvány javaslat terjesztessék a közelebbi közös törvényhozás eleibe.

2. Nem tehetem azt, hogy a Tekintetes Karokat és Rendeket nemzetem iránt nyilatkozott rokon szenvökért háládatos köszönetemet nem [!] nyilvánítsam, sőt ezt annyival inkább kötelességemnek tartom, mivel az egy oly tény, mely bennem teljes bizodalmat szült az iránt, hogy az uniótól származó nagy átalakulás minden az iránti aggodalmak le csilapításával, kedélyek le csendesítésével békés úton sikerülend. Tökéletes meggyőződésemből bátorkodom állítani, hogy küldöim mint el nem fajult fiak azon nemzetnek, ki ez elött hét századokkal a magyar korona védelmére az országba béhívatott és ezen szent köteleségének híven megfelelt, valamint készek nemzetiségük és alkotmányos létük ép fenntartásáért mindent feláldozni, mint úgy elszánt akarattal készek édes hazánkat akármi oldalról fenygető veszélyek ellen fegyvert fogni és harcolni, miről a Tekintetes Karokat és Rendeket jelen nyilatkozatommal biztosítani kívánom.

Z. 53.

Der Deputirte von Hermannstadt Schmidt stellt den Antrag es solle zur beßern Wahrung sächsischer Interessen durch den H. Comes Nationis den sächsischen Kreisen eine Anzahl geeigneter Männer vorgeschlaget und zu dem Zwecke nach Pesth gesendet werden, um dort mit den sächsischen Mitgliedern der in Unionssachen landständisch aufgestellten Deputation über die in Interesse des sächsischen Volks zu treffenden Maßregeln zu berathschlagen.

Der Antrag wird angenommen und die Abfaßung der Zuschrift an den Hl. Comes Nationis dem Antragsteller aufgetragen.

Z. 54.

Das Protokoll der gegenwärtigen Sitzung wird aufgelesen etc.

A 22-a adunare națională din 19 iunie 1848 dimineața, sub președinția deputatului brașovean Elias Roth. Absentează deputații de Nochrich, Orăștie și Loew din Miercurea Sibiului.

Nr. 49.

Se dă citire protocolului adunării naționale a celei de-a 21-a ședințe, care este confirmat și dat spre dictare.

Nr. 50.

Deputații sighișoreni Carl Gooss și Joseph Bacon prezintă o opinie separată față de protocol, menționată de adunarea națională la nr. 44, care sună astfel:

Opinie separată

Subsemnații nu ne declarăm de acord cu hotărârea de față nr. 44, ci preferăm formulărilor generale, dorite de adunarea națională săsească, proiectul mai amănunțit de protocol al comisiei propunătoare (inditványozó bizotmány). Aceasta pe de o parte, fiindcă proiectul de protocol propus de comisie (bizotmány) recunoaște patru însemnate puncte, subliniate și în memoriul înaintat [de deputații sași], care include foarte exact tot restul, și anume: utilizarea legală a limbii germane, fie și numai în sânul municipiului săsesc; integritatea Pământului Săsesc; municipalitatea scaunelor săsești și uniunea acestora într-o adunare generală reprezentativă (indicată cel puțin în parte și de Universitatea săsească).

Pe de altă parte nu considerăm a fi atât de amenințătoare limitarea cuprinsă în fraza finală, "în măsura în care aceste drepturi sunt compatibile cu responsabilitatea ministerială necesară ansamblului", cum pare a considera Universitatea națională! Credem *nu* numai că integritatea Pământului Săsesc și utilizarea legală a limbii noastre nu au nimic comun cu responsabilitatea ministerială și deci nici nu pot fi amenințate de către aceasta. Dar chiar cu privire la municipalitatea scaunelor săsești nu ne temem de nici o limitare esențială a autodeterminării pretinse de sași; deoarece municipalitatea trebuie să fie compatibilă cu responsabilitatea ministerială – în măsură egală, nici mai mică, dar nici mai mare decât în celelalte municipii. Pentru aceasta garantează comitatele ungare, cu antecedente favorabile unei centralizări contrare naturii, și care de acum înainte nu vor mai renunța la libertatea națională a vieții comunitare și districtuale. Tocmai de aceea nici municipiul săsesc din Ardeal și componentele sale, scaunele și comunele, nu este pândit de vreo primejdie, alăturându-se în această privință celorlalte municipii ale imperiului. Dacă adunarea săsească în totalitatea ei s-ar fi declarat pentru proiectul de protocol al comisiei propunătoare (inditványozó bizotmány), suntem convinși că ar fi existat speranța ca în fraza finală să fie adăugat: „aceste drepturi bloc [?] dreptul la liberă alegere" (ezen jogai blos a szabad választasi jog), așa cum suna formularea inițială a comisiei (bizotmány); astfel s-ar fi limitat numai dreptul liberei alegeri, atât cât să fie compatibil cu responsabilitatea ministerială.

Ne declarăm, prin urmare, pentru formularea mai specială a comisiei propunătoare (inditványozó bizotmány). În fine, referitor la punctul memoriului, trecut sub tăcere în acest proiect de protocol, considerăm suficientă dar și necesară

cuprinderea în protocolul Dietei a următoarei declarații: Eu [restul deputaților ar trebui să-l susțină prin adepți (pártoly)] apreciez convingerile exprimate de către nobilele Stări în prezentul proiect de protocol; însă, luând în considerare acele puncte ce nu sunt recunoscute în litera proiectului, păstrez pentru alegătorii mei dreptul de a da curs cererilor lor legale, în toată cuprinderea lor și pe calea adecvată.

Carl Gooss și Joseph Bacon,
deputați ai scaunului Sighișoara,
dată spre știință

Nr. 51

Și deputații din Cincu Mare depun, la decizia consfătuirii naționale, opinia lor separată, referitoare la desființarea dijmei, în care se arată: subsemnații au propus în respectiva consfătuire națională din iunie a.c. opinia lor, ca deputații sași participanți la dezbaterea proiectului de lege relativ la desființarea dijmei pe Pământul Crăiesc să nu se mulțumească cu depunerea declarației lor în cadrul acestei consfătuiri naționale, ci – în cazul nerespectării acesteia de către Stările țării – să-i confere o pondere mai accentuată, prin adăugarea unei opinii separate, care să dobândească mai multă trecere și considerație la preaînaltele foruri.

Întrucât propunerea subsemnaților nu a fost acceptată în decizia consfătuirii naționale săsești, ei își rezervă dreptul de a depune amintita opinie separată la protocolul consfătuirii naționale, spre dovadă și justificare față de comitenții lor.

Gustav Capesius, Friedrich Eitel,
deputați de Cincu dată spre știință

Nr. 52

După ce a fost aprobată ieri protocolațiunea cu privire la memoriul deputaților sași, prin votul majorității deputaților sași, președintele face propunerea ca, în ședința din ziua de astăzi, această protocolațiune să fie avizată favorabil de către deputații sibieni susținuți de ceilalți deputați sași, iar protocolațiunea decisă azi în Dietă împreună cu declarația deputaților sibieni să fie încorporate protocolului consfătuirii naționale.

Propunerea se acceptă și protocolațiunea se încorporează după cum urmează.

1. Protocolațiunea Stărilor țării

[1.] Dieta a primit declarația mai sus-prezentată, cu sentimente de prietenie față de confrații noștri sași, și o înaintează comisiei desemnate cu [efectuarea] misiunii, cu mențiunea ca, în limitele dreptății, echității și a guvernării chibzuite, să ia măsuri, ca pe baza acestei declarații Guvernul să înainteze apropiatei legislații comune un proiect de lege.

2. Nu pot să nu exprim, onorate Stări și Ordine, mulțumirea pentru simpatia manifestată față de națiunea mea. Mai mult decât atât, consider de datoria mea să o

exprim, întrucât [această simpatie] mă convinge că marea schimbare produsă de uniune se va înfăptui pe cale paşnică, prin liniştirea spiritelor şi a îngrijorărilor ivite. Îndrăznesc să afirm cu toată convingerea mea că cei care m-au delegat, ca fii nedegeneraţi ai acelei naţiuni - care acum şapte secole şi-a onorat datoria faţă de coroană, pentru apărarea căreia a fost chemată în ţară, – la fel şi acum sunt gata de orice sacrificiu atât în vederea menţinerii propriei lor existenţe naţionale, cât şi pentru înlăturarea oricărui pericol ce ar putea ameninţa patria noastră din orice parte. Pentru patrie ei [fiii naţiunii] sunt gata să lupte, ceea ce am vrut să le asigur pe onoratele Stări şi Ordine prin discursul meu.

Nr. 53.

Deputatul sibian Schmidt propune ca, pentru mai buna apărare a intereselor săseşti, domnul Comes Nationis să propună cercurilor săseşti un anumit număr de bărbaţi potriviţi, care să fie trimişi la Pesta cu scopul de a dezbate acolo, împreună cu membrii saşi ai delegaţiei dietale constituite în chestiunile ce privesc uniunea, măsurile ce trebuie luate în interesul poporului săsesc.

Propunerea se acceptă, iar propunătorul este însărcinat cu redactarea notei adresate domnului Comes Nationis.

Nr. 54.

Protocolul prezentei şedinţe se dă citirii etc.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. Zimmermann f. nr. Foto: nr. 11.920–11.925.

80

Bistriţa, 19 iunie 1848

1261
Zur Ext. Zahl 1371 / 1848
Eingereicht 10 Juli [19 Juni]

Auf die vom diesseitigen Landtagsdeputirten Joh. Weiss der Bist. Comunitaet unterlegten, – vom Bischofe Johann Lemeny, Elias Vertza und noch 48 Individuen unterfertigten, den Landesständen auf dem diesjährigen 1848er Siebenbürgischen Landtag eingereichte Petition der Romanen, – fällt selbige unter Dist. Com. Z. 76 / 848 gutächtlich dafür: daß bezüglich des 1ten und 2ten Punktes localer und particularer Fragen auch diesseits die Insassen der Betheiligten nach Recht und Gesetz unterstützt, bezüglich des 3ten und 4ten Punktes, möchten die diesseitigen Landtags Deputirten dahin trachten, daß die Romanen mit ihren Verlangen an den Stuhls[vorstand] angewiesen werden möchten; und endlich betreff des 5ten Punktes

als solche Fragen, welche in die Authonomie und Selbstverwaltung der sächsischen Nation gehöre, möchte Abseits der Deputirten jeder Eingriff der Landesstände mit Emporhaltung unserer Authonomie und Selbstverwaltung, bei Beilegung der in Rede stehenden Gravamine thatkräftig abgewehrt werden.

1261
Nr.ext. 1371/1848

Sosită la 10 iulie [19 iunie]

În legătură cu petiţia românilor supusă atenţiei comunităţii din localitate de către deputatul dietal Johann Weiss şi înaintată Stărilor ţării la Dieta transilvană din anul în curs 1848, înaintată de către episcopul Ioan Lemeny, Ilie Verza şi de încă 48 persoane, sub nr. com. loc. 76/848, se precizează că: problemele particulare şi locale de la punctele 1 şi 2 să beneficieze aici de tot sprijinul conform dreptului şi legii; cele de la punctele 3 şi 4: deputaţii să îndrume cererea românilor spre dregătoria scaunului; în fine, relativ la punctul 5, privind chestiunile ce ţin de autonomia şi autoadministrarea naţiunii săseşti, deputaţii să combată cu tărie orice imixtiune a Stărilor în exercitarea acestora, atunci când vor fi clasate gravaminele în discuţie.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Bistriţa. Actele Magistratului, nr. 1261 / 1848.

81

Braşov, 19 iunie 1848

Erhalt. am 19. Juni 848
NZ. 714 / 848. Von der sächsischen Nations Universität
An den Löblichen Magistrat zu Kronstadt

Seine Hochwohlgeboren der Herr Nationsgraf Franz von Salmen verfügt unterm 15ten Juni 1848 im Namen der Nationsuniversität folgendes: Nachdem Hochdemselben von mehreren sächsischen Kreisen der Antrag gestellt worden sey, durch Abhaltung von großen Volksversammlungen einen Ausdruck des National Willens und der National Einheit zu erzielen, um dadurch die in der Nation durch den Landtagsbeschluß vom 30ten Mai erwachsenen Gefahren abzuwenden, eine solche massenhafte Volksversammlung aber noch einmüthiger, mit Universitäts Erlass vom 12ten d.M. Zahl 697 dem Magistrat bekannt gewordenen Ansicht der Universität in dem gegenwärtigen Augenblick nicht zweckdienlich erachtet werde, so habe Hochderselbe sich bestimmt gefunden, auf den 26ten v.M., dem von

Schässburg und dem Grundsatze nach auch von anderen Kreisen ausgegangenen nachträglichen Antrage gemäss, einen verstärkten Nationalconflux, aus Deputirten, welchen von ihren Comittenten ein umfassendes Vertrauensvotum ertheilt werden müsse, bestehend, zur Berathung und Beschlussfassung aller jener Massregeln einzuberufen, welche durch die täglich wechselnden Verhältnisse und die wahrscheinlich bevorstehenden Ereignisse würden gebothen werden. – Indem Hochderselbe den bevorstehenden Beschluss gefasst habe, sei er der Ansicht gefolgt, dass, so wie die Zeitumstände allerdings aussergewöhnliche Massregeln nothwendig machten, es durch dieselben Umstände gebothen werde, den Boden des positiven Gesetzes nicht zu verlassen, sondern in der möglichst genauen Einhaltung seiner Gränzen gegen die drohenden Angriffe und Anfeindungen einen kräftigen und ehrenhaften Schutz zu ersuchen. – Der ausserordentliche National Conflux werde sich daher genau nach der bei den gewöhnlichen National Confluxe geltenden Gepflogenheit im National Hause zu Hermannstadt versammeln, er werde seine Erlasse in der gewöhnlichen Form abfassen und werde seine Wirksamkeit auf alle Gegenstände erstrecken, welche das Interesse der Nation im geringsten berühren. Es werde jedoch dieser Nationalkonflux nicht allein je zwei Deputirte eines Kreises in sich fassen, sondern so viele mit umfassendem Vertrauungsvotum versehenen Abgeordneten der einzelnen Kreise enthalten, als diese innerhalb der Anzahl von zwei bis acht je nach dem eigenen Gefühle der Billigkeit und mit Berücksichtigung des Bedarfes der heimischen Verwaltung für nothwendig erachten. Schässburg, welches für sich 6 Abgeordnete zu senden beabsichtige, scheine von einer richtigen Beurtheilung seiner Verhältnisse ausgegangen zu sein. Eben so könne Herr Nationsgraf dem zweiten Antrage des Schässburger Stuhls, dass den Abgeordneten ausser den Reisekosten ein Taggeld von ein Gulden Conventionsmünze ausgemessen werde, seine Bestimmung mit Berücksichtigung der vielfachen Anforderungen an die öffentlichen Cassen nicht versagen, überlasse es jedoch dem Kreise diesfalls in der gesetzlichen Weise vorzugehen. Hochderselbe trage daher dem Magistrat auf, unverweilt die Einleitung zu treffen, dass mit möglichster Beobachtung der das öffentliche Vertrauen des Kreises auf den Wahlakt sichernden Modalität, die zu sendenden Deputirten aus den mit dem öffentlichen Vertrauen beehrten Männern frei gewählt und mit dem Vertrauungsvotum ausgerüstet werden, um ungehindert und ohne Scheu nach dem eigenen und besten Wissen und Gewissen das Wohl der Nation berathen, ihre Rechte bewahren und ihre Freiheiten männlich vertheidigen zu können.

Zugleich trägt der Präses vor: er sey eben heute durch eine Deputation hiesiger Bürger im Namen der Bürgerschaft aufgefordert worden: es möge baldmöglichst eine zahlreiche aus allen Kreisen zusammengesetzte Deputation nach Pesth entsendet werden, um die mit den der siebenbürgischen Landtags Deputation mitgehenden 4 sächsischen Abgeordneten in ihren Bemühungen für Aufrechterhaltung der Rechte und Freiheiten der Nation bei Seiner Majestät, dem

Erzherzog Palatin und ungarischem Ministerium wirksam zu unterstützen; und da der ungarische Reichstag bereits auf den 2. Juli einberufen worden, mithin durchaus keine Zeit zu verlieren sey, alsbald eine Kreisversammlung veranlasst, darinn die Deputirten gewählt und solches den übrigen sächsischen Kreisen zu gleichmässigem Handeln mitgetheilt werden.

Beschluss. Der Magistrat sieht in diesem vom Hr. Nationsgrafen im Namen der Nations Universität erlassenen Einberufungsschreiben die Wünsche des hiesigen Publicums, welche auch nur jüngst am 17. d.M. Hochdemselben vorgelegt worden sind, realisirt und [es] soll, da die Zeit äusserst drängt, übrigens der diese Woche haltende hiesige Jahrmarkt ebenfalls ein Hinderniss abgeben könnte, sogleich für morgen den 20. d.M. die Kreisversammlung einberufen werden zur Wahl der Abgeordneten zu dem auf den 26. d.M. einberufenen ausserordentlichen Nationalconflux, welche zugleich ermächtigen wären, sodann auch als Mitglieder der Nationaldeputation von Seiten des hiesigen Publicums nach Pesth abzugehen, und wozu zwei Mitglieder des Magistrats, 4 von der städtischen Bürgerschaft und 2 von der Landschaft gewählt werden könnten.

Primită la 19 iunie 1848
Nr. 714/848. De la Universitatea națională săsească
Onoratul Magistrat din Brașov

În numele Universității naționale, cu data de 15 iunie 1848, măria sa domnul comite al națiunii, Franz von Salmen, dispune următoarele, referitor la propunerea mai multor scaune săsești de a se exprima voința și unitatea națională prin desfășurarea unor mari adunări populare, ca urmare a deciziei Dietei transilvane din 30 mai: Universitatea nu consideră adecvată acestui scop o mare adunare populară, ceea ce s-a adus la cunoștința Magistratului prin hotărârea nr. Univ. 697 din 12 l.c.; dând curs cererii înaintate la 26 mai de către Sighișoara, cu acordul de principiu și al altor scaune, domnia sa găsește de cuviință să convoace un conflux național sporit, compus din delegați care vor trebui mandatați cu un amplu vot de încredere din partea comitenților lor; ei vor dezbate și decide asupra tuturor măsurilor impuse de relațiile schimbătoare de la o zi la alta și de evoluția previzibilă a evenimentelor.

La adoptarea deciziei de față, înălțimea sa a pornit de la premisa că împrejurările timpului nu numai că necesită și oferă perspectiva unor măsuri extraordinare, pentru a nu se părăsi terenul ferm al legii, dar chiar impun să se mențină cât mai neatinse prevederile legii, pentru o protecție puternică și onorabilă împotriva amenințătoarelor atacuri dușmănoase. – Consfătuirea națională extraordinară se va întruni în Casa națională din Sibiu, conform uzanțelor unor astfel de întruniri. Ea va adopta deciziile sale în forma uzuală și-și va extinde puterea asupra tuturor obiectelor ce privesc oricât de puțin interesele naționale. La această consfătuire națională nu vor participa doar câte 2 delegați de fiecare scaun, ci atâția câți vor fi considerați necesari în limitele cuprinse între 2 și 8, care vor

dispune de un amplu vot de încredere din partea fiecărui scaun, conform echității și nevoilor administrației locale. Sighișoara, care intenționează să trimită 6 delegați, pare a fi pornit de la evaluarea corectă a propriei sale situații. Domnul comite al națiunii nu refuză a doua propunere a scaunului Sighișoara și anume aceea de a se plăti delegaților, în afara costului călătoriei, și o diurnă de un gulden m.c.; dar luând în considerare multiplele cereri adresate casieriilor publice, el lasă pe seama scaunului inițiativa procedurii legale. Domnia sa însărcinează Magistratul să dispună neîntârziat ca, ținând cont de modalitatea de obținere a asentimentului districtului cu privire la actul electoral, delegații, ce vor fi desemnați liber din rândul bărbaților onorați cu încrederea publică, să fie *înzestrați cu votul de încredere,* pentru a dezbate nestingherit, fără sfială și pentru a putea apăra bărbățește, conform propriei științe și conștiințe, drepturile și libertățile necesare bunăstării națiunii.

Președintele informează, de asemenea, că o delegație a publicului din localitate, venind în numele tuturor cetățenilor, i-a adus astăzi petiția de a trimite cât mai grabnic o numeroasă delegație la Pesta, formată din reprezentanții tuturor scaunelor, pentru a-i susține pe cei 4 deputați sași care îi însoțesc pe împuterniciții Dietei transilvane, în vederea sprijinirii eforturilor lor pentru menținerea drepturilor și libertăților națiunii în fața maiestății sale, a prințului palatin și a guvernului ungar. Întrucât Dieta ungară a fost deja convocată pentru data de 2 iulie, nu mai este timp de pierdut; trebuie întrunită grabnic adunarea scăunală care să-i aleagă pe delegați și să comunice și celorlalte scaune, pentru a se acționa unitar.

Hotărâre. În adresa de convocare emisă de domnul comite al națiunii în numele Universității naționale, Magistratul vede reprezentate dorințele publicului din localitate, care i-au fost înfățișate recent sus-numitului la data de 17 l.c.; deoarece timpul presează, iar târgul anual, care va avea loc săptămâna aceasta, ar putea constitui o piedică, adunarea scăunală va fi convocată chiar mâine, în 20 l.c., pentru a alege delegații la confluxul național extraordinar din 26 l.c.; concomitent [cei aleși] vor fi împuterniciți de către publicul de aici să meargă la Pesta, ca membri ai delegației naționale; drept pentru care pot fi aleși 2 membri ai Magistratului, 4 ai cetățenilor orașului și 2 ai scaunului.

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Magistrat. Foto: 31.592–31.593/1848.

82

Bălcaciu, 19 iunie 1848

Tekintetes Bátorléti Biztosság!

A Tekintetes bátorléti biztosságnak idei Junius 14^{ről} 73 szám alatt hozzánk intézett rendelete nyomán - mi szerént kötelességünké tétetett a Királyi fő Kormány

Széktől az úrbéres nép felszabadítása tárgyában idei Junius 7^{ről} 7273 U. 243[1] szám alatt ki küldött előleges értesítésnek a bényei járásbéli helységek telyes számú lakossainak illő magyarázat kíséretéveli ki hirdettetése - eljárásunk eredménnyét ezekben terjesztyük fel:

a) idei Junius 16^{án} Szancsalban, Péterfalván, Iklodon és Pánádon a benn lakó birtokosok, helybeli papok, és telyes számú lakosok jelenlétekben a tisztelt Fő Kormány Széki előleges értesittést a helybeli lakosok nyelveken kiküldött példányokból fel olvasva, nyelvekhez alkalmazott magyarázat kíséretével ki hirdettük, s a meg nem jelentek értesíthetések végett az értesittés egy egy példánnyával a helybeli papokat és helységi jegyzőket megkináltuk. Péterfalva és Iklod a ki hirdetést, és az ajánlott példányt engedelmesen fogadta, a Szancsali lakosok pedig a papjoknak kézbesített példányt szállásunk udvarán lett össze beszéllések nyomán a falu szónoka Gráma Nyihaila által hozzánk vissza utasíttották azon nyilatkozattal "hogy nékik nem kell az Unió". – a pánádiak pedig, kiknek jelenlétekben unitus papjok őszintén ki fejezte miszerént egyháziai eltiltották minden a nem Balásfalvárol, és ottan kijelelt embereik uttyán a Felségtől érkezett rendeletek elfogadhatását, abban nyilatkoztak, miszerént az értesítés példánnyát mint nem a várt helyről érkezettet el nem fogadják.

b) idei június 17^{én} ki szállattunk Szépmezőre, Szpinyre, M.Bényére, Szász Völgyire, B. Szt. Miklósra, Kápolnára, Sz. Vesszőre, Boldogfalvára, Fajszra és Zsidvére, s ezen helységekbenis a helybeli birtokosok, jegyzők és papok és telyes számú helységi lakosok jelenlétekben a tisztelt Fő Kormányszéki előleges értesítést, a helységbeli lakósok nyelveken kiküldött példányokból felolvasva, nyelvekhez alkalmazott magyarázat kíséretével innepélyesen kihirdettük, s az értesittés egy egy példányával a jelen nem lehetett lakósok további értesitthetések végett a papokat és jegyzőket helységenként el kívántuk látni, –Szépmező, M.Bénye, Szász Völgy, B. Szt. Miklós, Szász Vesszős, Fajsz eljárásunkat méltányolva a példányokat el fogadta – ezt tette Zsidve is azon észre vétellel hogy mégis szász papjoknak a dézmát ki szolgáltatni hajlandóságokat nyilvánították fő esküttjek által. A szpinyi lakósok pedig tiltakoztak az értesítés példánnyának olá papjok által léendő el fogadása felől, valamint a Magyar honnali edgyesülés felől, s ki nyilatkoztatták miszerént az idei május 15^{kéni} balásfalvi Gyűlésben letett hütekhez ragaszkodva, az azon Gyűlésbőli küldöttség uttyán a Felségtől Balásfalváról várnak vágyaikot ki elégittőbb hasonló értesítést. Igy nyilatkoztak szinte a kápolnai oláh nyelvű lakosok is – a papjoknak kézbesítendő értesítés példánnya elfogadása ellen szóval tiltakozván. A boldogfalviak közül viszont az olá nyelvűek a helybeli református lelkészt, kinek a hirdetés nyomán az tisztelt Fő Kormány Széki értesittés egy példánnyát a fennebb érintett célból kézbesítettük, onnani eltávozásunk alkalmával fenyegetések közt kényszerítették a példány vissza utasittására, melyis az olá nyelvűeknek azon nyilatkozatok mellett szolgáltatott

kezünkhez, miért hogy az nem a Felség neve alatt költ, s nem Balásfalváról küldetett, várakozásokat nem kielégittő s el sem fogadható.

c) idei június 19^{én} ki szállattunk Bolkácsra holottis a helybeli szász pap, és telyes számú megyei részen lévő helybeli lakosok jelentétekben a tisztelt Fő Kormány Széki Elôleges értesítést a helység lakossai nyelvekben alkalmazott példánybol felolvasva illő magyarázat kísérete mellett innepélyesen ki hirdettük, és úgy a helység lakossait, mint a helybeli szász papot egy egy példánnyal elláttuk – mely eljárásunkat az illetők illő méltányossággal fogadván, tisztünket bé végeztük.

Mely hivatalos felterjesztésünk után alázatos tisztelettel vagyunk a
Tekintetes Bátorléti Biztosságnak

alázatos szolgái
Réz Sámuel
Tolnai Elek
Sz. Bíró
Hentes Imre
ki rendelt biztosok

Bolkácson 1848^{ban} Junius 19^{én}

Respectabile comitet pentru siguranţa [publică]!

Respectabilul comitet pentru siguranţa [publică], în ordinul adresat nouă în 14 iunie sub nr. 73, ne-a trasat sarcina să ne deplasăm în localităţile plăşii Biia, unde în prezenţa tuturor locuitorilor, să facem cunoscută, cu explicaţiile corespunzătoare, înştiinţarea prealabilă emisă de Guberniu în 7 iunie sub nr. 7273/243[1], în legătură cu eliberarea urbariariştilor.

Vă înaintăm rezultatul procedurii noastre, precum urmează:

a). În data de 16 iunie anul curent, ne-am deplasat în [localităţile] Sâncel, Petrisat, Iclod, Pănade, unde în prezenţa proprietarilor de-acolo, a preoţilor locali şi a tuturor locuitorilor, am dat citire exemplarelor emise în limbile locuitorilor a înştiinţării prealabile trimisă de către Guberniu. Am adăugat şi explicaţii în limbile fiecăruia. Pe urmă în vederea înştiinţării şi a celor absenţi am dat câte-un exemplar preoţilor şi notarilor locali. Cei din Petrisat şi Iclod au primit cu supunere publicarea veştilor şi exemplarele oferite. Cei din Sâncel însă, după ce s-au înţeles între ei în curtea casei unde am fost cazaţi, ne-au trimis înapoi, prin Grama Mihăilă, purtătorul de cuvânt al satului, exemplarul înmânat preotului, declarând, că "lor nu le trebuie uniunea".

Iar cei din Pănade – în prezenţa cărora preotul lor unit a afirmat sincer că enoriaşii lui i-au interzis acceptarea oricăror dispoziţii, care nu provin de la Blaj, şi nu sunt aduse de la maiestatea sa de către cei desemnaţi acolo [adică la Blaj] – au declarat că nu acceptă exemplarul înştiinţării, întrucât nu provine din locul aşteptat.

b). În 17 iunie anul curent ne-am deplasat la Şona, la Luna Târnavei, la Biia, la Valea Sasului, la Sânmiclăuş, la Căpâlna de Jos, la Veseuş, la Sântămărie, la Feisa şi la Jidvei. Şi în aceste localităţi, am dat citire în mod solemn, în prezenţa

proprietarilor localnici, a notarilor, a preoţilor şi a întregii populaţii, exemplarelor emise în limbile locuitorilor a înştiinţării prealabile dată de Guberniu. Citirea [exemplarelor] am însoţit-o cu explicaţia cuvenită făcută în limbile lor. Pe urmă am dorit să înmânăm preoţilor şi notarilor din fiecare localitate câte un exemplar pentru a le aduce la cunoştiinţă şi celor care n-au fost prezenţi. Cei din Şona, Biia, Veseuş, Sânmiclăuş şi Feisa apreciind procedura noastră au acceptat exemplarele primite. La fel au procedat şi cei din Jidvei, cu acea observaţie făcută prin prim juratul lor, că ei sunt totuşi dispuşi să dea dijmă preotului lor sas. Locuitorii din Lunca Târnavei au protestat atât împotriva faptului, că preotul lor român a primit exemplarul înştiinţării, cât şi împotriva uniunii; au declarat că ei rămân devotaţi jurământului depus la Adunarea de la Blaj din 15 mai şi aşteaptă ca o delegaţie desemnată acolo să le aducă de la Blaj, de la maiestatea sa o înştiinţare similară dar mai satisfăcătoare. La fel s-au declarat şi locuitorii români de la Căpâlna de Jos – protestând verbal împotriva acelui gest al preotului lor care a acceptat exemplarul ce i-a fost înmânat. La Sântămărie, românii, după plecarea noastră de-acolo, l-au obligat sub ameninţări pe preotul reformat din localitate, să înapoieze exemplarul înştiinţării guberniale pe care i l-am înmânat. Pe urmă, românii ne-au restituit acest exemplar cu menţiunea că nu a fost semnat de maiestatea sa, nu a fost trimis de la Blaj, nu corespunde aşteptărilor lor, şi nu poate fi nici acceptat.

c). În data de 19 iunie anul curent, ne-am deplasat la Bălcaciu, unde în prezenţa preotului şi a tuturor celor prezenţi din localitate am dat citire în mod solemn exemplarului înştiinţării guberniale, redactat în limbile locuitorilor, şi am dat şi explicaţiile necesare. Pe urmă am înmânat câte-un exemplar atât locuitorilor cât şi preotului săsesc din localitate. Procedura noastră a fost primită cu echitatea cuvenită. Astfel noi ne-am îndeplinit misiunea.

După raportarea oficială, rămânem cu stimă supusă ai respectabilului comitet pentru menţinerea siguranţei [publice], servi umili

Bălcaciu, 19 iunie 1848.

Réz Sámuel
Tolnai Elek
jude nobiliar
Hentes Imre
comisari desemnaţi

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G. P., nr. 8125/1848.

[1] Vezi Vol. VI, doc. 63, p. 108–110. Aici apare numărul „înştiinţării" emisă de Guberniu către comitate sub acela de 7237/1848, însă este vorba de aceeaşi înştiinţare trilingvă.

83

Reghin, 19 iunie 1848

Tekintetes polgármester Ur!

A Ns. megye t. tisztsége 933 számok alatti rendelését ide zárva – hivatalason szollítom fel Uraságodott, az ide hasonlólag mellékelt jegyzésbe ki írt személlyeket arra utasittani, miszerent jövő Julius ho 5^{én} Tordán meg jelenni igyekezzenek s választhatási jogak gyakorlását el kezdhessék – és ezen tisztelt rendelés értelméhez képpest még két követeket a feljegyezteken kívül a több polgárok magok részéről választván, azok is le mehessenek a közgyulésre.

Vagyok hazafi idvezlettel a közlettek vissza küldesse kérése mellett.

Uraságodnak

Sz. Bíró és polgártársa
Gyali Joseff

M. Régen 19 Jun. 1848.

Onorabile domnule primar!

Vă trimit alăturat ordinul nr. 933 dat de dregătoria nobilului nostru comitat. Vă trasez, totodată, oficial sarcina de a atenţiona persoanele de pe lista de asemenea alăturată, să se străduiască, să se prezinte pe data de 5 iulie la Turda, pentru a-şi exercita dreptul de alegători. Acelaşi ordin mai prevede că, în afara celor de pe lista menţionată, cetăţenii sunt îndreptăţiţi să-şi mai trimită doi delegaţi pentru a participa la scrutinul electoral din ziua amintită.

Aşteptând să-mi restituiţi cele ce vi le-am trimis, rămân cu stimă patriotică.

Gyali Jósef
concetăţean şi jude nobiliar

Reghin, 19 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. N. 70. Lad. XX. 22. Fasc. 2A. nr. 206. d.

84

Miercurea Sibiului, 19 iunie 1848

1667 E 1848

Euer Excellenz
Hochgeborner Reichs Graf und
Königlicher Landes Gouverneur

Schon seit geraumer Zeit hat das unterfertigte Stuhls Amt aus dem Benehmen der diesstühligen wallachischen Bewohnerschaft, die zahlreich ist, wahrgenommen, dass selbe in allen öffentlichen Verhandlungen ein verdächtig passives Benehmen an den Tag gelegt, treue Anhänglichkeit an das regierende Kaiserhaus heuchelnd

endlich einer Stuhls Communitaets Versammlung sich aus Anlass dessen, dass wie sie sagten, die den diesstühligen Landtags Deputaten gegebene Instruction wider die Interessen der wallachischen Nation, welche vor allen andern Landtags Versammlungen ohne Erhebung zu einer ständischen Nation, und als solche Mitbeschickung des Landtags selbst beansprucht habe, ausgestellt worden sey, der Berathung der vorliegenden Gegenstände mit den sächsischen Ortschafts Abgeordneten entzogen, und in den letzt verflossenen Tagen unter einander Schriftenwechsel darüber unterhalten hat, wie und ob sie die stuhlsämtlichen Anordnungen befolgen sollen? So hatte der Ortsvorsteher der rein wallachischen Ortschaft Kleinpold die benachbarten Aemter gleicher Ortschaften Gross Ludosch und Taportsa zu einer Berathung darüber aufgefordert: ob sie einen zum Unterhalt der nach Reussmarkt auf hohe General Commando Anordnung verlegten Compagnie von Bar[on] Bianchi Infanterie ausgeschriebenen Frucht-Aufschlag, der übrigens nicht bedeutend ist, und jedenfalls zu den allgemeinen Lasten des ganzen Stuhls gehört, einliefern sollten, oder nicht? und die Kundwerdung dieser Aufforderung veranlasste das Präsidium zur augenblicklichen Constituirung des Kleinpolder Hannen und des Notairs, um den Grund ihrer Nachfrage aus deren Munde selbst zu erfahren, von welchen zuerst nur der Notair, Moisze Thanasze, ein ohnlängst absolvirter Jurist, beim Präses erscheint und die erwähnte Nachfrage oder Aufforderung an Gross Ludosch und Toportsa damit entschuldigte, dass die Gemeinde und er es dafür halte, und die von All[er] h[ö]chst Sr Majestät selbst herabgelangten Verordnungen befolgen zu müssen, weswegen er auch selbst gekommen, um die wegen Verpflegung des in Reussmarkt einquartierten Militairs herabgelangte höchste Verordnung selbst zu sehen, und als der Präses ihm bedeutete, dass nicht alle möglichen Verwaltungszweige von Sr Majestät aus übersehen werden könnten, und eben deswegen die Landesregierung und die Behörde da sey, um dieselben im Namen Sr Majestät zu besorgen; so war dieser neuangetragene Notär so dreist die geheimen Umtriebe der Wallachen auszusprechen und zu erklären: dass die Wallachen sich am Verbande mit den Sachsen losreissen, und also keine stuhlsämtlichen Anordnungen anerkennen wollten. Der etwas später auch erschienene Dorfshan, Nicolaus Popp missbilligte zwar das Benehmen des Notärs scheinbar, gewiss aber deswegen, weil er die wallachischen Absichten zu früh verrathen sah!

Eurer Excellenz, Gnädiger Herr! Die Petitionen der wallachischen Volksversammlung von Blasendorf sind bekannt, das in Hermannstadt bestehende wallachische Comité arbeitet auch unablässig dahin, dass die Wallachen auf ihre Volkszahl pochend den andern landständischen Nationen Territorium und alle möglichen Rechte abzuzwingen beabsichten und es steht zu befürchten, dass dieselben nicht nur der Behörde den schuldigen Gehorsam aufkündigen, sondern, bevor es geahnt wird, an den übrigen Nationen Gewaltthaten ausüben; und, wenn der vorliegende Fall für den ersten Augenblick wenig Berücksichtigung zu verdienen scheint, so haben wir aus Anlass dessen, dass ein kleiner Funken oft die grösste Feuerbrunst veranlasst, es für unsere Pflicht erachtet, diese bedenklichen Vorzeichen einer gefahrvollen Bedrohung der öffentlichen Sicherheit Euer Excellenz bei Zeiten anzuzeigen und allerunterthänigst um geneigte Weisungen zu

bitten, wie das Stuhls Amt sich in solchen offenbaren Ungehorsam ankündigenden Fällen zu verhalten habe. Für den angezeigten Fall hat das Stuhls Amt zwar sogleich bei dem hohen General Commando die Anordnung nachgesucht, womit das im Stuhl liegende Militair auf den Fall der Noth zur Execution disponibel gemacht werde, und, im Falle es äusserten sich bei Ausführung dieser Anordnung unerwünschte Vorfälle, so werden wir solche, wie auch etwa noch zu machende Erfahrungen Euer Excellenz anzuzeigen nicht ermangeln.

Indem wir zur nähern Ueberzeugung des Gesagten 4 Stück Documente in original unterbreiten, unterfangen wir uns, Euer Excellenz dringendst um die gnädige Bewilligung zu bitten, den genannten Moiste Thanasze, als einen öffentlichen Ruhestörer und Volks Aufwiegler, der Fiscal Action zu unterziehen. Die wir in tiefster Ehrfurcht ersterben,

Euer Excellenz

gehorsamste Diener
des Stuhls Amt des k. fr. Reussmarkter Stuhls
Mich. Filtsch, Königsrichter
Johann Hahn, Stuhls Notair

Reussmarkt, am 19. Juni 1848

1667 E 848

Excelența voastră,
Preamărite conte imperial și guvernator regesc al țării

Încă de multă vreme dregătoria scăunală a înțeles din comportamentul locuitorilor valahi ai scaunului, care sunt numeroși, că aceștia au dovedit în toate tratativele oficiale o comportare pasivă, suspectă, simulând o afecțiune devotată față de Casa imperială conducătoare. Așa cum afirmă ei, ar fi defavorizați de dispozițiile cu care au fost însărcinați deputații dietali de aici, contrare națiunii valahe, care, în toate celelalte adunări dietale, nu a fost ridicată la rangul de națiune ca Stare, deși a cerut să fie reprezentată în Dietă. Din această cauză e privată de o dezbatere cu deputații săși ai locului asupra obiectelor de mai sus. În ultimele zile, unii cu ceilalți au întreținut corespondență referitoare la întrebările: cum și dacă națiunea valahă trebuie să urmeze dispozițiile oficialității scăunale? Judele primar al localității curat românești Apoldul de Jos a chemat autoritățile din comunele învecinate, Ludoșul Mare și Topârcea, la o consfătuire asupra subiectului: dacă ei trebuie sau nu să livreze produse pentru întreținerea companiei de infanterie Bianchi, deplasată la Miercurea Sibiului din ordinul Comandamentului suprem? De altfel, livrările de produse nu sunt însemnate, și, în orice caz, aparțin sarcinilor generale ale întregului scaun.

Ridicarea acestei probleme a determinat prezidiul să-i convoace imediat pe judele primar și pe notarul din Apoldul de Jos, pentru a afla din gura lor motivul ei. La prezidiu a apărut la început doar notarul, Moise Tănase, un jurist proaspăt

absolvent, care a explicat amintita cerere către Ludoșul Mare și Topârcea astfel: comunitatea crede de cuviință a urma numai dispozițiile sosite de la maiestatea sa; de aceea a și venit el aici, pentru a vedea cu ochii lui înalta dispoziție legată de întreținerea militarilor încartiruiți la Miercurea Sibiului. Prezidiul i-a explicat că nu toate ramurile administrației pot fi supravegheate de către maiestatea sa și, tocmai din această cauză, ar exista Guberniul țării și autoritățile, pentru a se îngriji de ele în numele suveranului. Notarul nou-venit a avut nerușinarea de a da pe față uneltirile secrete ale valahilor, afirmând că ei vor rupe legătura cu sașii și, deci, nu vor mai respecta ordinele oficialității scăunale. Judele primar sătesc Nicolae Pop, sosit ceva mai târziu, ce-i drept, dezaprobă, aparent, comportamentul notarului, însă aceasta, desigur, fiindcă fuseseră dezvăluite prea devreme intențiile valahe!

Măria voastră, milostive domn! Petițiile adunării populare românești de la Blaj sunt cunoscute. Comitetul român de la Sibiu, invocând numărul poporului, lucrează și el neostenit la realizarea intenției românilor de a smulge celorlalte națiuni sau Stări teritoriul și toate drepturile posibile. Este de temut că aceștia nu numai că vor refuza ascultarea datorată autorităților, ci, mai înainte de a-și da seama cineva, vor exercita presiuni asupra celorlalte națiuni. La prima vedere, cazul de față nu pare a merita multă considerație. Totuși, o mică scânteie poate provoca cele mai mari incendii. De aceea noi socotim de datoria noastră să indicăm excelenței voastre din bună vreme semnele prevestitoare și îngrijorătoare ale amenințării periculoase a securității publice. Vă rugăm supuși să ne arătați cum trebuie să reacționeze oficialitatea scăunală în astfel de cazuri vestitoare de neascultare fățișă? Pentru cazul relatat, oficialitatea scăunală a solicitat imediat o dispoziție de la înaltul Comandament suprem, pentru a da dispoziții executorii în caz de nevoie militarilor aflați în scaun. Dacă la executarea acestei dispoziții se vor isca incidente nedorite, nu vom ezita s-o anunțăm pe domnia voastră de experiențele care ne stau în față.

Pentru veridicitatea celor spuse, anexăm 4 exemplare de documente în original. Cutezăm să cerem excelenței voastre permisiunea de a-l supune acțiunii fiscale pe numitul Moise Tănase, ca pe un distrugător al liniștii publice și instigator al populației. Cu cea mai adâncă stimă, rămânem supuși devotați ai excelenței voastre și ai oficialității scaunului liber Miercurea Sibiului.

Michael Filtsch, jude regesc
Johann Hahn, notar scăunal

Miercurea Sibiului, 19 iunie 1848

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. G. Pr., nr. 795/1848. Foto: 25.778–25.780.

85

Sibiu, 19 iunie 1848

Dem Gr. nicht unirten Consistorium!

Bei Gelegenheit der königl. vollgezogenen Verlautbarung der h. Gubernial Entscheidung über die gegenseitigen Ansprüche der Leschkircher Stuhls Communitaet und der Gemeinde Hochfeld auf den sogenannten Freiwald hat der Bägendorfer Ortsrichter Joszif Wanga im Namen und Auftrage der Stuhlscommunitaet gegen die Gubernial Entscheidung den Recurs an Se Majestät angemeldet.

Dieses hat laut Anzeige des Leschkircher Stuhlsamtes vom 12. d.M. zur Folge gehabt, daß drei Abgeordnete der Gemeinde Hochfeld mit einem Schreiben an den nicht unirten Geistlichen in Bägendorf erschienen sind, welches dieser der versammelten Gemeinde in der Kirche vorgelesen u. wodurch derselbe eine das Leben des Richters Wanga bedrohende Bewegung und Aufregung hervorgerufen hat.

Nachdem aber ein solcher die öffentliche Sicherheit störender und das menschliche Leben bedrohlicher Fall besonders in den gegenwärtigen bewegten Zeiten nicht ungeahndet übersehn werden darf, so fordere ich E.[in] L.[öbliches] Consistorium hiemit auf: zur gemeinschaftlichen gemischten Untersuchung des Vorfalls einen geistlichen Commissair ungesäumt zu bestimmen u. mir namentlich bekannt geben zu wollen, um sodann auch den betreffenden Orts Inspector entsprechend anweisen zu können.

Unterdessen wolle aber E.L. Consistorium, sowohl dem Bägendörfer Ortsgeistlichen sein ungemessenes Benehmen vorheben u. ihn nach seinem heiligen Beruf zu Vermittlung der Ruhe u. Eintracht ermahnen, als auch die Hochfelder Gemeinde durch ihre Geistlichen warnen lassen, sich bis zum Erfolg aller Uebergriffe im Besitz- u. Benützungsstande des Freiwaldes zu enthalten.

Salmen

Hermannstadt, den 19. Juni 1848

Consistoriului ortodox!

La anunţarea sentinţei guberniale în legătură cu pretenţiile reciproce ale comunităţii scăunale Nochrich şi ale comunei Suseni asupra aşa-numitei păduri libere, judele din Beneşti, Iosif Wanga, a depus un recurs împotriva ei, în numele şi din însărcinarea comunităţii scăunale.

Conform înştiinţării dregătoriei scaunului Nochrich din 12 l.c., acest fapt a determinat înfăţişarea a trei reprezentanţi ai comunei Suseni la preotul neunit din Beneşti cu o adresă; cel din urmă a citit-o în faţa comunei adunate în biserică, ceea

ce a provocat rumoare şi tulburare în rândul ei, ameninţătoare pentru viaţa judelui Wanga.

Un astfel de caz, care distruge securitatea publică şi atentează la viaţa omenească, nu trebuie ignorat şi nu poate rămâne nepedepsit, mai ales în agitatele timpuri prezente. De aceea cer onoratului Consistoriu să numească neîntârziat un împuternicit bisericesc pentru o anchetă comună mixtă a incidentului, numele lui să mi se comunice grabnic, pentru a-l putea desemna în mod corespunzător pe respectivul inspector local.

Totodată, onoratul Consistoriu este rugat să-l mustre pe preotul din Beneşti pentru comportamentul lui şi să-i pună în vedere că are menirea de a menţine liniştea şi armonia. De asemenea, să le atragă atenţia celor din Suseni să se abţină de la atacuri de luare în posesie şi folosire a pădurii libere, până la aflarea înaltei decizii referitoare la recursul depus.

Salmen

Sibiu, 19 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. Actele comitatense, nr. 819/1848. Foto: 5.886–5.887/1848.

86

Cluj, 19 iunie 1848

A királyi főkormánynak

Nemes Torda megye főispánjának idei június 18*ról* 598 szám alatt hozzám tett feljelentésénél fogva a mezőbodoni[1] görög egyesült vallású lelkész, ki az írt helység köznépét bujtogatta, az én rendelkezéseim következtében letartóztatván, Tordára békísértetett[2].

Az e tárgyban a fennebb említett főispány által hozzám felküldött okleveleket a nagyméltóságú fö kormányszéknek olly végett kívántam átadni, hogy az iránti további rendelkezéseit megtétetni ne terheltessék.

Kolozsvárt, június 19én 1848.

Gróf Teleki József

Către Guberniu

Pe baza denunţului nr.598 din 18 iunie a.c. a comitelui suprem al nobilului comitat Turda, preotul unit din Budiu[1], care atâţa iobagii din localitate, a fost arestat, conform ordinului meu şi transportat la [închisoarea comitatului din] Turda[2].

Documentele trimise mie în această problemă de către comitele suprem, amintit mai sus, le predau înaltului Guberniu pentru a lua măsurile necesare.
Cluj, 19 iunie 1848 Conte Teleki József

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G.P., nr.7677/1848. Foto: 2140. Vezi şi *Concept.* Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G.Pr., nr. 1589/1848.

[1] Azi Papiu Ilarian.
[2] Vezi doc. 22 şi 23.

87

Bistra, 19 iunie 1848

Méltóságos Fő Kormány Széki Bizotmány!

Nagyságtaknak idei Sz. Iván hó 15*kén* 13. számak[1] alatt kelt s follyó hó 17*én* célba vett Topánfalva vidéke népének fegyveres egybegyűlését tárgyazó azon rendeletét, miszerént azt minden töllem ki telhető módon akadállyozzam meg, tisztelvén, alázatos tisztelettel vagyok bátor jelenteni, hogy annak megakadállyozására follyó hó 10*kén* Cameralis Ispán Tekintetes Lázár György Urral egyet értőleg, miután a dolog valóságáról bírói meg győződést szerzénk, már az általis intézkedtünk volt, hogy Jánk Ábrahám[2] ügyvédet levélben komollyan megintve, fel szollittok, mi szerént felelet terhe alatt járja meg az uradalom minden hellységeit, s igyekezzen a fegyveres gyűlés iránt általa fel szollitott népet arra bírni, hogy senkiis, öldöklő fegyverrel a kitüzött határnapon meg jelenni ne merészellyen, mit amint hallottam ő megis tett, csak ugyan a Méltóságos bizotmán tisztelt rendelete következtében Abrudbányáról, hogy nagyságtoknak személlyes tiszteletemet téendő, s parancsaikat véendő megjelentem volt, miután follyó hó 15kén estve haza érkeztem. Mindgyárt irtam minden falubéli lelkészeknek e tárgyban, s Topánfalván is az ottan lakó jegyzőknek és pandur kaplárnak, kit a faluba való bé járok külömböző hellyeire el rendelvén intézkedtem az aránt, hogy mind azokat, kik az adott tilalom ellenére öldöklő akárminő eszközzel a faluba bémenni merészelnének mind rend s csend zavarokat névszerint jegyezzék fel. S amidőn magamis illy intézkedések milly sükere felől meggyőződést szerzendő Topánfalván személlyesen megjelentem, délig míg ottan jelen voltam, nem láttam senkit is a faluba valamelly öldöklő fegyverrel ellátva. Mind amellett hogy e járásom lakói számosabban voltak egybe gyűlve mint más alkalommal szokott lenni illy heti vásárokba. Délbe pedig azon vévén magamat észre hogy nagy nép tömeg tódul Jánk Ábrahámmal udvaromra, mivel köz hírből többször hallottam, hogy topánfalvi Korkes János és Korkes Miklos Pictor ellenem fenyegetőztek, félve hogy

a népet ellenem fel ingerelve személlyem veszéllyeztetik, töstént be fogattam s haza jöttem. Innét hazul levél által megkértem Cameralis Ispán Lázár György urat, mi szerént azon okbul, hogy a topánfalvi eseményeket egész napon át figyelemmel nem kísérhettem, méltóztasson előlegesen maga részéről tudósittását megtenni, addig míg én is abbéli kötelességemet tellyesíthetném. Arról pedig miként vadnak hangolva Topánfalva vidéke népének kedéllyei a tegnapi napon Topánfalván jelen volt Méltóságos Bizotmány személlyesen méltóztatott tudomást szerezni.

Egyébb aránt a midőn a Méltóságos Bizotmánynak további parancsait tisztelhetni könyörögném alázatos tisztelettel maradtam nagyságtaknak alázatos szolgájok

Bisztrán, junius 19*kén* 1848*ik* évben. Bisztray Joseff
zolgabíró

Onorată comisie gubernială supremă!

Am cutezanţa să vă comunic, cu stimă profundă, în legătură cu ordonanţa ilustrităţilor voastre nr. 13 din data de 15 a lunii iunie[1], referitoare la întrunirea populaţiei înarmate din zonă la Câmpeni, din 17 a lunii curente, respectiv să procedez, prin toate mijloacele posibile la interzicerea ţinerii ei. În acest scop şi în deplină înţelegere cu stimabilul domn şpan cameral Lázár György, după ce în prealabil am obţinut asentimentul judecătoresc despre starea lucrurilor, am procedat deja, ca atare. În 10 a lunii curente, am atras serios atenţia în scris avocatului Avram Iancu, cu rugămintea ca, pe răspundere proprie, să cutreiere toate localităţile domeniului, pentru ca astfel să convingă poporul, chemat înarmat la adunare, ca nimeni să nu îndrăznească a se înfăţişa cu arme ucigătoare la data stabilită[2]; conform celor auzite, acest ordin a şi fost înfăptuit. Totuşi, ţinând seamă de stimata ordonanţă a onoratei comisii de la Abrud, am considerat necesar să mă înfăţişez personal în faţa domniilor voastre, în semn de onoare, dar şi pentru a fi îndrumat. Apoi, în seara zilei de 15, am sosit acasă. Imediat am înştiinţat în scris pe fiecare preot sătesc în problema dată; la fel pe notarul local şi pe caporalul poliţiei din Câmpeni. La toţi trei le-am indicat să se posteze în locuri diferite la intrare în sat, cu scopul de a-i nota nominal pe toţi cei care, în pofida interdicţiei stabilite, ar îndrăzni să pătrundă în localitate înarmaţi cu orice fel de arme ucigătoare ca tulburători ai ordinii şi liniştii publice. Convins fiind de reuşita acestor măsuri de precauţie, impuse la Câmpeni, am rămas acolo până la orele prânzului, fără să observ pe cineva înarmat cu vreo armă ucigătoare. Am procedat astfel datorită faptului că locuitorii, aflaţi sub jurisdicţia mea administrativă, păreau a fi adunaţi într-un număr mult mai mare, decât în alte ocazii obişnuite pentru asemnea târguri săptămânale. La prânz însă, am văzut că se tălăzuie o mulţime de oameni, în frunte cu Avram Iancu, spre curtea mea şi întrucât am auzit dese zvonuri potrivit cărora Ioan Corcheş şi Nicolae Corcheş zugravul, ambii din Câmpeni, au proferat

amenințări la adresa mea și, de teamă ca nu cumva asmuțind mulțimea împotriva mea, punându-mi astfel viața în pericol, am pus imediat să se înhame [caii] la căruță și am venit acasă. Pentru simplul motiv că nu am putut supraveghea, de aici în întregime și cu atenție evoluția evenimentelor de la Câmpeni, l-am rugat în scris pe domnul șpan cameral Lázár György să aibă anticipată bunăvoință de a vă înștiința, în nume propriu, până ce eu voi fi în stare să-mi concretizez o atare obligație. Cât despre modul în care se manifestă starea de spirit a populației în zona Câmpeniului, sper că ați reușit să vă convingeți personal la fața locului, în calitate de membri ai comisiei, aflate acolo încă de ieri.

De altfel, odată cu rugămintea exprimată cu umilință de a mi se da alte îndrumări de către onorata comisie, rămân cu stimă supusă, devotat serv al măriilor voastre.

La Bistra, în 19 iunie a anului 1848.

Bisztray József,
jude nobiliar

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. G.P., nr. 9012/1848.

[1] Vezi vol. VI, doc. 241.
[2] Idem, doc. 155, 156, 181, 182 și 183.

88

Cuștelnic, 19 iunie 1848

Tekintetes Bátorléti Bizotmány!

A Tekintetes Bátorléti Bizotmánynak folyó év és hó 14^{én} 73. szám alatt költ rendelete mellett az úrbéres nép fel szabadittását tárgyazó és 7273 szám alatti Fő Kormány Széki leküldött rendelet tellyesedésbe vagyis ki hírdetése végett münket méltóztatván a teremi járásba kirendelni; follyó hó 16^{án} meg is kezdettük, s egy néhány faluba örömmel is fogadtatott el; hanem történt az, miszerént Gyulason minekutánna az oláh nyelven költ nyomtatványt annak ki hírdetése s megmagyarázása után, a hellybéli oláh papnak olly végett adták által, hogy ha valamelly egyén által fel olvasása végett azutánis meg találtatnék, értesíthesse a népet; előllünk az egész jelen volt közönség el is indult; azomba kevés idő múlva vissza és előnkbe jövén a pap a fen tisztelt Fő Kormány Széki kör rendeletet vissza hozta, és azt nyilatkoztatta ki, hogy nem lévén azon tisztelt rendelés Felséges Fejedelmünk Ferdinánd Császár saját neve alá írásával el látva, a közönség nem fogadgya el, nem tartván réá nézve a tisztelt rendeletet kötelező erejűnek; – melly nyilatkozása a papnak azt a kérdést terjesztvén, hogy mivel az egész falu egyszerre fel nem szólhatott, jelelje ki azon egyéneket név szerént, kiknek meg bízásából,

unsolására tette fen le írt lépését; több habozásai után végre Koman Szamoilát, és Juon luj Logyint nevezte meg azon fő engedetleneknek, a kik mind fennebb is jelentök előllünk el menve s szállasunk kapuja előtt egymással tanácskozva állitották, és határozták meg azt, hogy Felséges Fejedelmünk Ferdinand Császáron kívül máshonnani felsőbb rendeletet nem fogadnak el, és másnak nem is engedelmeskednek – következés képpen külgyék vissza.

Ezekből nyilvánoson s más hellységekbeis ha nem is illy nyilvánoson azt a meg győződést valánk kéntelenek tapasztalni, mi szerént a hazai polgári kormántól és tisztviselöktőli függést és engedelmességet részint meg tagadták, részint meg tagadni láttzanak s valójában ezen réájok nézve idves intézvény ki hírdetését nagyobb részibe ingerültséggel inkább mind öröm élvezettel vették.

Melly illyetén alázatos jelentésünk után, az az alázatos véllekedésünk: méltóztassék a Tekintetes Bátorléti Bizotmány a gyulasi ki nevezett két fő cinkost mind a felsőbb rendelések meg vetőjét s az azoknak nem engedelmeskedőjét példáson megbüntetetni nem késni, mert a tapasztalat bizonyittya, hogy ha a kissebb s[z]erű kihágások elein meg büntetetnek s az illetők kötelességeik eljárásába erélyesen lépnek vala fel, nem bátorítattak volna annyi számú kihágások el követésére, tellyes tisztelettel levén

A Tekintetes Bátorléti Bizotmánynak

alázatos szolgái
Szabó László
Ujfalvi Josef
kirendelt biztosok

Csüditelke 19^{k} Juny 1848.

Onorate comitet pentru siguranță [publică]!

Onoratul comitet pentru siguranța [publică], în ordinul său nr. 73 din data de 14 a lunii și a anului curent, pe noi ne-a trimis în plasa Tirimia să publicăm ordinul gubernial 7273, referitor la eliberarea poporului urbarial. Am început [misiunea] în data de 16 iunie. În unele sate am și fost primiți cu bucurie. La Giuluș însă, după publicarea tipăriturii redactată în limba română și a explicării ei, aceasta i s-a predat preotului român din localitate pentru eventualitatea ca dacă cineva ar mai solicita citirea ei să i-o poată pune la dispoziție. Mulțimea adunată în fața noastră a plecat, dar nu peste mult timp preotul s-a întors, s-a prezentat în fața noastră și a înapoiat amintita circulară gubernială, menționând: că locuitorii nu o acceptă, nu o consideră cu putere de lege întrucât nu este semnată de maiestatea sa împăratul Ferdinand. Această declarație a preotului ne-a sugerat întrebarea: să specifice nominal din sarcina și starăuința cui a făcut gestul sus amintit, întrucât tot satul nu putea lua cuvântul deodată. După multe ezitări i-a numit pe Samoilă Coman și Iuon a lui Login, ca fiind acei neascultători care după împrăștierea mulțimii s-au oprit în fața

porţii casei unde am fost găzduiţi şi au hotărât de comun acord că nu acceptă nici o altă dispoziţie, decât cea venită de la maiestatea noastră împăratul Ferdinand şi altcuiva nici nu i se supun – ca atare, exem[plarul] să fie înapoiat. Atât din această întâmplare, cât şi din cele ce au avut loc şi în alte localităţi chiar dacă mai puţin evident, am fost nevoiţi să constatăm, că o parte [a locuitorilor din zonă] a refuzat deja să depindă de guvernul civil din ţară şi de dregători, cealaltă parte este pe cale de a o refuza, şi că de fapt anunţarea acestei legi favorabilă pentru ei a fost primită mai degrabă cu iritare decât cu bucurie.

După raportarea supusă a cărora, părerea noastră umilă ar fi: binevoiţi onorate comitet pentru siguranţa [publică] să-i pedepsiţi exemplar pe aceşti doi complici principali din Giuluş, ca pe unii care au desconsiderat ordinele superioare şi nici nu li se supun. [Faceţi acest lucru] neîntârziat, întrucât din experienţă rezultă, că nu ar fi fost încurajată comiterea atâtor abateri, dacă micile abateri ar fi fost curmate în mod energic.

Rămânem ai onoratului comitet pentru siguranţă [publică],

Cuştelnic, 19 iunie 1848. servi umili

Szabó László
Ujfalvi Josef
comisari desemnaţi

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G. P., nr. 8125/1848.

89

[Câmpeni, 19] iunie 1848

Noi toţi am eşit afară înarmaţi cu domni cu toţi că vestea este mare sau că ar fi o bandă de 500 lotri cu căpitan – sau o mulţime de cătane necunoscute care ziua şed în pădure şi belesc boii oamenilor – aşa dară coată să fim gata tătă noaptea.

Fraţilor daţi-ne ajutor

un voitor
Corcheş Niculae

Oláhból magyarra lett fordítás

Tiszteletes Lelkész Miklós!

Mi minnyájan fegyveresen ki jöttünk az Urakkal együtt, mert nagy hír van, hogy vagy egy 500 főből álló tolvaj banda egy kapitánnyal vagy egy sereg esmeretlen katonaság, akik nappal az erdőben ülnek és nyúzák az embereknek ökreit – eszerént egész étsaka készen kel lennünk.

Testvérek adjatok segítséget

jó akarója
Korkis Miklós

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 30037–30038.

90

Brăzeşti, 19 iunie 1848

Nagyon óhajtott édes Bátyám!

Ne várj hogy ujjiságat írjak, mert sorsom szomorú és nyughatatlan, lakásom faluba vagyon s mit írhat az ember újat egy faluból, mely az ellenségek által számkivetettve van a nationalitas tüzétől el lévén ragatatva. Édes Bátyám, egy szombaton az alattam levő falukat egybe gyüjtettem, hogy a mostani világ környtllállásairól azoknak beszédet tartsak, a többi közt elvétettem magamat és azt is mondottam nékik, hogy minden ember élete fenntartása végett és vagyona megoltalmazására – minthogy a többi nemzetek is felfegyverkeztettek, hogy fegyvereket szerezzenek ők is, ne hogy valami szerencsétlenség készítetlenül találja őket – és ezen publicatio következtében az ide való tisztek engem mint revoltanst feladtak a törvényhatóságnak, de nem – mert jártak egy egész éjtzakát utánam, többen meg akarván lönni s így az én embereim észre vévén elömbe jöttek Bisztrán 300 azon idő tájba találtam magamat Topánfalván s köztök lehoztak a szállásomig, honnan le költöztettek Brezistyre, azolta falusi lakos vagyok, mi fog velem történni, tugya az Ég, elég hogy nyughatatlan álapotba vagyok, hanem nem desperálok, mert fenn van az Ur Isten, s mindeneket meg jobbítánd, nagyon óhajtalak, de én találkozás végett nem mehetek, mivel ha az havasak közül ki jövök, mindgyárt elfognak, a havas mind fel van fegyverkezve, nyögnek az erdők.

Moga Josef

Édes Moga! Ha akárki fel fogja szólítni, hogy az köztünk lévő kis viszonyról valamit kipuhatoljon, tagadja merőn, és mongya, hogy csak tiszteletből járt hozzánk, mert boldogságom füg etől, akármi lesz, ha Dani is, töle is titkolja merőn, bízom ön becsületébe és remélem úgy is lesz[1].

Prea dorite şi iubite frate!

Nu aştepta să-ţi scriu noutăţi, pentru că soarta mea e tristă, neodihnită. Locuinţa mea e la sat; şi ce noutate poate scrie omul dintr-un sat care a fost proscris de duşmani pentru că este răpit de focul naţionalităţii? Dragă frate, într-o sâmbătă am adunat împreună satele care se află sub conducerea mea, ca să le vorbesc oamenilor despre împrejurările internaţionale de acum. Printre altele m-am scăpat şi am zis că pentru siguranţa vieţii fiecărui om şi pentru inviolabilitatea averii fiecăruia, să-şi facă şi ei rost de arme, deoarece şi celelalte naţiuni s-au înarmat, ca nu cumva să-i surprindă nepregătiţi vreo nenorocire. În urma acestei cuvântări, dregătorii de aici m-au reclamat la autorităţi că aş fi un rebel; nu numai atât, dar au umblat o noapte întreagă după mine şi mai mulţi inşi au vrut să mă împuşte. Dar oamenii mei au băgat de seamă şi mi-au ieşit înainte la Bistra în număr de 300; astfel m-am pomenit la Câmpeni, unde m-au dus între ei până la sălaşul meu. De acolo m-au mutat la Brăzeşti şi de atunci sunt un locuitor de sat. Ce se va întâmpla cu mine, Dumnezeu ştie. Destul că sunt neliniştit însă nu disperez, căci sus este Dumnezeu şi le va îndrepta pe toate. Mi-e tare dor de tine; dar nu pot merge la întâlnire, pentru că dacă ies din munţi, mă vor prinde deîndată. Toţi munţii sunt înarmaţi, gem pădurile.

Iosif Moga

Dragă Moga!

Oricine te-ar întreba vrând să investigheze ceva despre acea mică legătură dintre noi, să tăgăduieşti cu tărie şi să spui că numai în vizită de curtoazie ai fost la noi. Fericirea mea depinde de aceasta. Oricine ar fi, chiar şi Dani, să tăinuieşti şi faţă de el, cu putere. Mă bizui pe cinstea dumnitale şi sper că aşa va fi[1].

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G.Pr., nr.9012/1848. Foto: 30011–30012.

[1] Ultimele cinci rânduri aparţin unei persoane cu care Moga se afla în relaţii amicale,ő concretizate nu numai în corespondenţa dintre ei, ci şi în vizite probabil reciproce. Persoana respectivă îi cere să nu divulge aceste relaţii, în cazul că va fi anchetat. Prezenţa însemnării cuprinse în cele câteva rânduri după epistola lui Moga se explică prin faptul că au fost confiscate împreună de autorităţile anchetatoare.

91

Brăzeşti, 19 iunie 1848

Öcsém Miklós!

A küldött levelemre semmi választ nem kaptam, úgy lehet nem vetted?[1] Most másodszor alkalmatlankodok. Veszedelembe vagyok, öcsém. A havasiak

fegyverben vagynak, nyeg az erdö az embertől, fénylenek a lándzsák, zúgnak a puskák, egy kimondhatatlan borzadás. Szombaton kihirdettem, hogy minden ember fegyvert készítsen magának, mely dologért engemet megtámadtak a nyomorult magyarok és szeredán éjszaka mindenütt kerestek, hogy meglőjenek, hanem szerencsémre Topánfalván voltam. Öcsém, csütörtökön éjszaka Tordától kezdve egész Biharig ember embert érte puskákkal, lándzsákkal, vasvillákkal, egyenesbe kötött kaszákkal és vasoltt csépekkel. Oka volt, mert úgy halszot mintha a székelyek a topánfalviak ellen jönnének, hol a harangokat félreverték, és így öcsém, éjeli 12 óráig annyian voltak Topánfalván mind falevél és fű, de sőt bisztrai mintegy 200 fejérnép nyargalva kiabáltak, hogy jön az ellenség, és ezek is vasvillákkal, puskákkal és lándzsákkal voltak felfegyverkezve. Láttad volna, öcsém, a felgyúladt tüzet a románokba, sírtál volna örömedbe. Ezen esetnél én is bizonyság voltam, és képzeld, öcsém, mikor hazafelé indultam 300 legényt találtam a mi uradalmunkból, kik ahogy meglláttak, kezdették a Kristust, Istent, Eget és Földet káromolni, míg hozzám érkeztek, kik egy szájjal kiábáltak, hogy vesszend el az ellenségek, és mondották, hogy utánnam járnak az offenbányi urak hogy meglőjenek; elborzadtam, öcsém, és azt mondottam hogy nem megyek haza, de az emberek mindnyáján mondották, megkértek, hogy menék el velek, mert elkísérnek egészen házáig és által költöztetnek Brezestyre, és most azólta brezesti lakos vagyok. Öcsém, láttad volna minő félelembe voltak a magyarok mikor látták egy hegyről leereszkedni, hogy reszkedtek, kacagtad volna az ők vitézségeket. Az oláhokat öcsém, rendbe tettem, egy ember, akkora mindegy medve, előre ment egy másfél öles lándzsával, utánna 10 vasvillákkal, ötödivel egyrendbe, azokat követte 16 négyenként egyrendbe és a közepén, ennekutána a többiek mindnyájin ötödivel egy rendbe 1 $^1/_2$ lábnyi távolságra egymástól, mindnyájin tölgyfa levelekkel a kalapjokba. Ha láttad volna, öcsém, azt gondoltad volna hogy egy raj.

Máskor többet. Légy egészéges.

Brezeşti, jún. 7. 1848.[2] Moga

Frate Nicolae!

N-am primit nici un răspuns la scrisoarea pe care ţi-am trimis-o. Poate n-ai căpătat-o?[1] Acum te incomodez a doua oară. Mă aflu în primejdie, frate. Muntenii sunt sub arme, geme pădurea de oameni, lucesc lăncile, vuiesc puştile, e o înfiorare cum nu se poate spune. Sâmbătă am dat veste ca tot omul să-şi pregătească câte o armă; lucru pentru care nemernicii de unguri m-au atacat şi miercuri noaptea m-au căutat peste tot ca să mă împuşte; însă spre norocul meu mă aflam la Câmpeni. Frate, în noaptea de joi de la Turda până în Bihor era om lângă om, înarmaţi cu puşti, lănci, furci de fier, coase îndreptate şi îmblăcii ferecate. Asta pentru că s-a auzit că secuii ar veni împotriva celor de la Câmpeni; aşa că au bătut clopotele în dungă şi astfel, frate, până la 12 noaptea, s-au adunat la Câmpeni câtă frunză şi

iarbă. Ba încă vreo 200 de femei din Bistra, sosind în fuga mare au urlat că vine duşmanul; şi ele erau înarmate cu furci, puşti şi lănci. Să fi văzut, frate, focul răbufnind în români, ai fi plîns de bucurie. În această situaţie, m-am aflat şi eu, desigur. Şi închipuieşte-ţi, frate, că, pe când m-am pornit spre casă, am întâlnit 300 de flăcăi de pe domeniul nostru, care îndată ce m-au văzut, au început să înjure de Christos, Dumnezeu, cer şi pământ până când au ajuns la mine; [atunci] ei au strigat într-un glas: "Să piară duşmanii!" şi mi-au spus că domnii din Baia de Arieş umblă după mine să mă împuşte. M-am îngrozit, frate, şi am zis că nu mă mai duc acasă; însă oamenii mi-au spus cu toţii, m-au rugat să mă duc cu ei, căci o să mă petreacă până acasă şi că o să mă mute în Brăzeşti. Aşa că acum eu sunt locuitor al Brăzeştilor. Frate, să fi văzut în ce spaimă au fost ungurii când ne-au văzut pogorându-ne de pe un munte, cum au tremurat; ai fi râs de vitejia lor. I-am organizat, frate, pe români. Un om cât un urs mergea înainte cu o lance de un picior şi jumătate; după el 10 cu furci de fier, câte cinci într-un rând; pe aceştia îi urmau 16, câte patru într-un rând; la mijloc, după aceştia, toţi ceilalţi, câte cinci într-un rând; la distanţă de 1 1/2 picioare unul de celălalt, cu toţii având frunze de stejar la pălărie. Dacă i-ai fi văzut frate, ai fi crezut că este un roi.

Altădată mai multe. Fii sănătos.

Brăzeşti, 7 iunie 1848[2].

Moga

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 29077–29078.

[1] Vezi doc 90.
[2] Stil nou = 19 iunie.

92

Imper, 19 iunie 1848

Tekintetes Tanács!

Azon kedvetlen hír jutván elömbe, hogy közelebbről a jakabfalviak[1] egy, a városi erdőkerülők által meg fogott erdőpusztítót a kerülőkre tett reá rohanással megszabadítván, a kerülők közül azokat, kik szaladással magukat meg nem menthették, öszveverték, szekeret, hámot és egyéb velek volt tulajdonaikot egyberontották, ha netalán tán így tanálna lenni ezen hír, kérem a tekintetes tanácsot tudósítsanak haladék nélkül környülményesen, hogy az efféléknek jövendőbéli eltávoztathatása végett, mentől elébb szükséges lépéseket tenni lehessen; álhatatoson lévén a tekintetes Tanácsnak hív polgártársa

Balási Jóseff
csíki főkirálybíró

Kászon impérbe, Szent Iván hó 19-kén. 1848.

[A boríton :] Ezen választ is hozható ember által kézbe szolgáltatni a kászoni tekintetes király bíró úrnak ajálya Balási Jóseff csíki fő király bíró

Onorat Consiliu!

Mi-a parvenit ştirea neplăcută că nu de mult un prevaricator al pădurilor oraşului, prins de pădurari, a fost eliberat prin forţă de către iacobeni[1]. Aceştia i-au bătut pe pădurarii care n-au putut fugi, distrugându-le căruţa, hamul şi alte lucruri personale ce le-au aparţinut. Dacă ştirea s-ar dovedi a fi adevărată, rog onoratul Consiliu să mă înştiinţeze fără întârziere, în mod detaliat, pentru a putea lua măsurile necesare în vederea împiedicării repetării unor astfel de întâmplări.

Rămân şi în continuare cu respect faţă de onoratul Consiliu.

Imper, 19 iunie 1848. Balási József
prim jude regesc al Ciucului

[Pe copertă:] Trimit rescriptul prin acest om care aduce şi răspunsul onoratului jude regesc al Caşinului

Balási József
prim jude regesc al Ciucului

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Covasna (Sfântu Gheorghe). Fond. Arh. oraş Târgu Secuiesc. Pachetul 1848. Foto: 8719–8720.

[1] Vezi doc. 62.

93

Braşov, 19 iunie 1848

Eure Excellenz Hoch Gebohrner Herr Graf u. Landes Gouverneur
Gnädigst Hochgebiethender Herr!

Dass seit zwei Tagen mehrere Familien der benachbarten Wallachey hieher gekommen sind und dem Vernehmen nach eine allgemeine Flucht der Bojaren hieher stattfinden würde, beeile ich mich Euer Excellentz mit dem gehorsamsten Beyfügen zu berichten, dass die Ursache dieser Flucht die Furcht vor der zu Bukarest ausgebrochen seyn sollende Cholera seyn soll, und das grössere Bojaren allhier Quartiere auf längere Zeit suchen sollen, und nicht beabsichtigen in die Bäder zu reisen.

Womit ich die Ehre habe mit vollkommenster Hochachtung und tiefster Ehrfurcht zu ersterben

Euer Excellentz
unterthänigster Diener,
Joh. v. Albrichsfeld
Ob. Richter

Kronstadt den 19. Juni 1848

Excelenței voastre preamărite conte și guvernator al țării,
ilustre domn!

De două zile mai multe familii din învecinata Valahie au venit aici, iar refugierea generală a boierilor este de asemenea previzibilă. De aceea cu supunere mă grăbesc să raportez excelenței voastre, că exodul se datorează holerei izbucnite la București. Boierii cei mari caută aici adăpost pentru un timp mai îndelungat și nu au nicidecum intenția de a merge la băi.

Am onoarea de a rămâne cu respect adânc și desăvârșit, al excelenței voastre slujitor prea-plecat,

Johann von Albrichsfeld,
jude suprem

Brașov, 19 iunie 1848

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Actele Magistratului.

94

Buda, 19 iunie 1848

A határszélek biztosítása egyrészről – másrészről a nemzetiség érdeke igen fontossá tevén azt, hogy a túlnépesedett székely vidékek, nem külömben a moldvai csángó magyarok Magyarországba s különösen a Bánátba telepítessenek, – olly tömegekben, mellyek szükség esetében az ellenségnek ellenállani, minden esetre pedig nemzetiségüket fenntartani képesek legyenek. – Ezen emberek hegyes vidékre kívánkoznak, és azért közlése mellett báró Perényi Zsigmond országos biztos e tárgyra vonatkozó értesítvényének, kérdést teszek az iránt, ha valjon: a bányászati kerületben nem lehetne-e, és ha igen mennyit és minő feltételek alatt megtelepíteni? – A dolognak gyakorlati kivitele tudom, hogy sok nehézségekkel jár, s azért nem is részletes tervezetet kívánok, hanem a dolognak mint honvédelmi, mind nemzetiségi érdekből kezdeményeztetnie kell, a halogatás káros

következményű leendhetvén – minél fogva osztály igazgató úrnak fenebbi kédésemre véleményét mi hamarébb kérem.

Asigurarea granițelor pe de o parte, interesul națiunii pe de altă parte, a făcut necesar ca locuitorii din ținuturile secuiești suprapopulate, precum și maghiarii ceangăi din Moldova să fie colonizați în Ungaria și mai ales în Banat, în număr mare, pentru ca, în caz de nevoie, să poată rezista în fața inamicului, și, în orice caz, să-și poată păstra naționalitatea. Acești oameni doresc însă să se stabilească în zone muntoase. Din această cauză vă întreb dacă în regiunea minieră n-ar putea fi colonizați și dacă răspunsul ar fi afirmativ, în ce număr? Totodată vă trimit înștiințarea în acest sens a baronului Perényi Zsigmond. Sunt conștient că punerea în practică a acestui plan va ridica multe greutăți; tocmai de aceea nici nu cer un plan detaliat. Solicit doar cât mai curând părerea domnului director al sectorului, în legătură cu întrebarea mea de mai sus, întrucât problema trebuie urnită atât din punct de vedere al apărării țării, cât și din punct de vedere național.

Buda, 19 iunie 1848. Kossuth Lajos

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. 1586 utáni gyűjtemény, nr. 97.(6). Publicat în *Kossuth Lajos Összes munkái*, vol. XII, p. 295–296.

95

Orșova, 19 iunie 1848

Nr. 120 / 1848
Unteres Donau Cordons Commando
7 45 c

An
Das Kaiser-Königliche Banater Generalcommando Präsidium

Der zu Plavischevitza detachirte Herr Oberlieutenant Mihanovich hat unterm 18ten d.M. dem Kordons Commando angezeigt, dass ihn durch das Svinitzaer Cordons Streckencommando des Illirisch Banater Grenzregiments unterm 16ten d. Monats Zahl 144 die dienstliche Mitteilung geschehen, dass mit Ausnahme einiger Posten der Cordon in der Bersaskaier Comp. durch eigene Reserve und Populationsmannschaft besetzt sei. Ob dieses auch weiter der Fall sei, darüber kann das Svinitzaer Streckencommando keine Auskunft geben, indem alle Dienstbriefe des Illirisch Banater Grenzregiments und der Compagnien sowohl zu Kussitz als Ratz Poscheschena durch die serbischen Sobors erbrochen, gelesen und vertilgt worden, so dass die Persaskajer Companie ausser aller Verbindung steht.

Von dem Svinitzaer Streckencommandant Herr Lieutenand Maluschov hat der genannte Herr Oberlieutenant weiters noch erfahren, dass die Grenzer von Isbistie und Iassenova sich von aller Mitwirkung für die serbische Bewegung gänzlich losgesagt und an ihre gesetzliche Behörde angeschlossen haben. In der Bersaskajer Companie sei schon die gesetzliche Ordnung hergestellt, doch weht noch von allen Kirchthürmen die slawische Fahne. Auch habe der serbische Major Novakovich, Commandant des Milanovatzer Distrikts allen ihm unterstehenden Serben bei Todesstrafe verbothen, das k.k. Gebiet zu betreten.

Uiber die Vorgänge in der Walachey gab die k.k. Agenzie Starostie von Crajowa unterm 15. d.M. Nr. 108 bekannt, dass sich die erste Nachricht von dem Einrücken der Russen in Bukarest bis nun noch nicht bestätigte, aber sowohl diese als auch die Türken werden demnächst erwartet.

Das k.k. Consulat zu Galatz machte unterm 15. d.M. Nr. 634 hieher die Mittheilung es seien vom 13ten bis 15ten d.M. bei 3 000 Infanterie und Kavallerie über die Donau nach der Moldau verschifft worden, die in der Nähe von Galatz ein Lager bezogen.

Bis 16ten d.M. werden noch 2 Regimenter Infanterie, ein Regiment Reiterei und 2 Baterien erwartet, welche sämmtliche Truppen unterm Befehl des sehr gebildeten und humanen Riafaat Pascha stehen und gegen Fokschan marschieren. Auch die walachische Stadt Gyorgowa hat bereits eine türkische Besatzung erhalten. Sonst gab dieses k.k. Consulat auch bekannt, dass vermög unterm 14ten d.M. von Bucarest dort angelangten Nachrichten die revolutionaire Partei welche sich auf die Kunde von dem Einrücken der Russen entfernt hatte, neuerdings die Zügel der Regierung ergriffen habe. Die aber wahrscheinlich in einigen Tagen den kraftlosen Händen wieder entsinken werden.

Ein[em] k.k. Hohen General Commando Präsidium wird alles dieses mit dem ehrfurchstsvollen Bemerken ganz gehorsamst angezeigt, dass heute mit dem Dampfboote aus der untern Donau der Walachische Herr Obrist Herr Salomo dann der Spatar Herr Odobesco, beide von der Regierungsparthei hier angekommen sind, dann durch die Dampfschiff Passageurs das Einrücken der Türken in Gyurgowa sich nicht bestätiget finden.

S.S.

Alt Orschowa am 19. Juni 1848

Nr. 120 / 1848
Comandamentul de cordon al Dunării de Jos
745 c

Către
Prezidiul Comandamentului suprem c.c. al Banatului

Domnul locotenent-colonel Mihanovich, detaşat la Plavişeviţa, raportează Comandamentului general de cordon în data de 18 l.c., că i s-au comunicat din

partea celui local din Svinița al regimentului de graniță banato-iliric, în data de 16 ale lunii, nr. 144, următoarele:

În sectorul companiei Berzasca, întreg cordonul, cu excepția câtorva posturi, a fost ocupat cu rezerviști proprii și din rândurile populației. Comandamentul local de cordon din Svinița nu informează însă dacă acest proces continuă, deoarece toată corespondența de serviciu a regimentului de graniță banato-iliric și a companiilor din Kussics, Rat, Pojejena, fiind interceptată de către soboarele sârbești, a fost citită și nimicită, astfel încât s-a întrerupt orice legătură cu compania Berzasca.

Amintitul domn locotenent-colonel a mai aflat de la comandantul local de cordon din Svinița, domnul locotenent Malușov, că grănicerii din Izbistie și Iassenova s-au dezis de orice colaborare cu mișcarea sârbească și s-au alăturat autorității lor legale. În sânul companiei Berzasca s-a restabilit deci ordinea legală. Totuși, pe toate turlele bisericilor mai fâlfâie încă drapelul slav. Maiorul sârb Novakovich, comandantul districtului Milanova, le-a interzis tuturor conaționalilor aflați sub autoritatea lui pătrunderea pe teritoriul c[ezaro]-c[răiesc] sub amenințarea pedepsei cu moartea.

Cu privire la evenimentele din Muntenia agenția c.c. (starostia) din Craiova a comunicat la data de 15 l.c. nr. 108 că primul zvon despre intrarea rușilor în București nu s-a confirmat până acum, dar că atât aceștia, cât și turcii sunt așteptați să pătrundă cât de curând.

Consulatul c.c. din Galați ne-a informat în data de 15 l.c. nr. 634 că între 13–15 iunie circa 3 000 de infanteriști și cavaleriști turci au fost transportați cu vapoarele peste Dunăre în Moldova, unde și-au organizat o tabără în apropiere de Galați.

Până în data de 16 l.c. sunt așteptate încă 2 regimente de infanterie, un regiment de cavalerie și 2 baterii; întreg efectivul de trupe se află sub comanda foarte cultivatului și umanului Riafaat Pașa și a pornit în marș spre Focșani. Și orașul muntean Giurgiu se află deja sub ocupație turcească.

Același consulat c.c. mai informează despre veștile sosite de la București în 14 ale lunii, conform cărora partida revoluționară – care plecase din capitală la zvonul intrării rușilor – a apucat din nou frânele conducerii, însă foarte probabil că în curând îi vor scăpa din mâinile neputincioase.

Aducând toate acestea la cunoștința prezidiului înaltului Comandament suprem c.c., adaug cu respect observația că astăzi au ajuns aici cu vaporul cu aburi de pe Dunărea de Jos domnul colonel Solomon și domnul spătar Odobescu, ambii membri ai partidei muntene de guvernământ. Prin pasagerii vaporului cu aburi am aflat că nu s-a confirmat pătrunderea turcilor în Giurgiu.

S.S.

Orșova Veche, 19 iunie 1848

Original: Arh. St. Viena. Fond St. K. Türkei VIII, Karton 32. Xerox nr. 15.669–15.673/1848.

96

Cluj, 20 iunie 1848

Geheim No. 58.

Euer Majestaet!

Im weitern Verfolge meiner bisherigen Berichte über die Verhandlungen des Siebenbürgischen Landtags unterfange ich mich, Euer Majestaet Nachstehendes zur Allerhöchsten Kenntniss zu bringen: In der am 7. Juni stattgehalten/en/ Landtagssitzung wurde nach Authentifirung des Protokolls die Anzeige der mit Ausarbeitung des Gesetzentwurfes über die Union an Euer Majestaet beauftragten zwei Deputirten Vér Farkas und Pálfi János verlesen, wornach sie in Pest vom Ministerium den Auftrag erhalten haben, sich dem einen in der Unions Angelegenheit an Euer Majestaet abzusendenden Minister anzuschliessen.

In dieser Sitzung wurde auch beschlossen, dass der Herr Landes Gouverneur angegangen werde, die Auslieferung der, zu Carlsburg aufbewahrten Feuergewehren zum Gebrauche der hierländigen National Garde zu erwirken und sollte er hierin Anstände finden, um die Vermittlung Seiner kaiserlichen Hoheit des Erzherzogs Palatin ansuchen.

Am 8ten und 9ten Juni waren nur National Sitzungen.

Am 10ten Juni war Landtagssitzung, welcher auch das königliche Gubernium beiwohnte.

In derselben kamen die, durch die vorbereitenden Nationalsitzungen gemachten Entwürfe über den VI, VII, VIII, IX, X, XI. Gesez Artikel zur Verhandlung und wurden mit wenigen Modifikationen angenommen.

Hierauf beantragte Graf Ladislaus Teleky, Abgeordneter des Udvarhelyer Stuhls, dass der zweite Paragraph des 23. ungarischen Gesez Artikels vom laufenden Jahre auch für die mit verschiedenen Behörden versehenen, sich selbst repraesentirenden Siebenbürger Ortschaften angenommen werden, um dadurch, – aus dem Zusammentreffen dreier Behörden oft entstehende Geschäfts Beirrungen und Hemmungen zu heben. Dieser Paragraph bestimmt, dass in solchen Orten mit verschiedenartigen Behörden die Administration eigentlich nur die wahre Ortsbehörde zu führen habe.

Szász Károly erklärt den Antrag für unausführbar, denn im Gesez Artikel über die Union sei ausdrücklich enthalten, dass bis zur Sanctionirung der Union das königliche Gubernium, so wie alle kleineren Corporationen in statu quo zu verbleiben haben.

Trotz dieses Einwurfes erhoben sich mehrere Deputirte besonders städtische für den Antrag, der aber einstweilen wieder an die National Versammlung zur reiflichen Vorberathung gewiesen wurde.

Zum Schlusse der Sizung gab der Herr Landes Gouverneur bekannt, dass in der nächsten Landtagssizung die Petition der walachischen Nation zur Verhandlung werde gebracht werden.

Im Anliege werden Euer Majestaet die Entwürfe zu den oben angeführten Gesez Artikeln Allerunterthänigst unterbreitet, und diesfalls noch allergeho[rsam]st berichtet, dass sonach über keinerlei anderweitige Gegenstände beim Landtage Verhandlungen gepflogen wurden, da man die Allergnädigste Bestättigung des Euer Majestät bereits Allerunterthänigst unterlegten Gesez Entwurfes über die Union abwartete.

Am 19. Juni war ebenfalls Landtagssizung, in welcher nach Authentifirung des Protokolls die Relation der beiden mit dem Gesez Artikel über die Union an Euer Majestaet abgesandten Deputirten Vér Farkas und Pálfi János vernommen wurde, wobei die Bemerkung, dass die durch den schon früher in Insbruk eingetroffenen Courier überbrachte Repraesentation der Stände sich beim Anlangen der Deputirten noch nicht in Allerhöchsten Händen befunden haben soll, einige Sensation zu machen schien.

Hiernach fand sich das königliche Gubernium ebenfalls in der Sizung ein und es wurden Euer Majestät Allerhöchste Reskripte betreffend der Union und Sanction der Wahlgeseze durch Seine kaiserliche Hoheit dem Erzherzog Palatin, verlesen und mit ungethriltem Beifall aufgenommen. – Beim Verlesen Euer Majestaet glorreichsten Namens brach der ganze Saal jedes mal in begeisterte Éljen Rufe aus; mit ähnlichen Freudebezeigungen wurde auch der Name Seiner kaiserlichen Hoheit des Erzherzogs Palatin begrüsst. – Es ward zum Beschluss dass auch Nachmittag eine Landtagssizung statthabe, aus welcher Euer Majestaet der Allerhüldvollst bestätigte I. Gesez Artikel nur zwar abermals auf doppelten Weg nämlich durch den Allergehorsamst Gefertigten, als Euer Majestaet bevollmächtigten Kommisair und durch das ungarische Ministerium zur Allergnädigsten Sanction unterbreitet werden sollte.

In dieser Nachmittags Sizung fand nun die Absendung des obschreibenden Unions Gesetz Artikels statt, und zwar mittelst einer an Euer Majestaet gerichteten Allerunterthänigsten Repraesentation und mittelst einer diesfälligen Adresse an Seiner kaiserlichen Hoheit dem Erzherzog Palatin.

Zum Schlusse sprach der Herr Ständepraesident aus, dass die nächste Sizung die eingereichte Petition der Walachen zum Gegenstand haben werde.

Die mir durch die Stände übergebene Repraesentation an Euer Majestaet wird unter Einem der hohen Siebenbürger Hofkanzlei zur weitern Vorlage an Euer Majestät zugemittelt.

541 / E 848

Clausenburg am 20. Juni 1848

Anton Puchner

F.M.L.

Maiestatea voastră !

În continuarea rapoartelor mele de până acum asupra dezbaterilor Dietei transilvane, îndrăznesc a aduce la cunoştinţa maiestăţii voastre următoarele: În cea de-a 7-a şedinţă a Dietei din 7 iunie, după autentificarea protocolului, s-a dat citire înştiinţării celor doi deputaţi Vér Farkas şi Pálfi János, însărcinaţi pe lângă maiestatea voastră cu redactarea proiectului de lege asupra uniunii; ei au primit ca sarcină din partea Guvernului din Pesta, să se alăture ministrului ce va fi trimis la maiestatea voastră în chestiunea uniunii.

În această şedinţă s-a mai decis ca domnul guvernator al ţării să fie rugat să exercite influenţă în predarea armelor de foc păstrate la Alba Iulia, către garda naţională de aici, şi, dacă găseşte de cuviinţă, să ceară intervenţia alteţei sale imperiale, arhiducele palatin.

În 8 şi 9 iunie au avut loc numai adunări naţionale.

La 10 iunie s-a desfăşurat şedinţa Dietei, la care a participat şi Guberniul regal.

Aceasta a dezbătut proiectele, depuse de şedinţele naţionale pregătitoare, în legătură cu articolele de lege, VI, VII, VIII, IX, X, XI; apoi le-a adoptat cu puţine modificări.

Contele Teleky László, deputat al scaunului Odorhei, a făcut propunerea ca paragraful al doilea al articolului legii ungare 23 din anul în curs să fie adoptat şi pentru localităţile transilvănene care să se reprezinte pe ele însele şi să fie prevăzute cu diferite prerogative. Astfel s-ar îndepărta desele confuzii şi piedici ale activităţii produse prin suprapunerea a trei autorităţi. Acest paragraf precizează că în localităţi cu dregătorii diferite administraţia este condusă doar de adevărata autoritate locală.

Szász Károly a declarat că propunerea este irealizabilă, deoarece articolul de lege asupra uniunii arată explicit că, până la sancţionarea ei, atât Guberniul, cât şi celelalte corporaţii mai mici rămân în status quo.

În pofida acestei obiecţii, mai mulţi deputaţi, în special orăşeneşti, s-au ridicat în favoarea propunerii, care însă a fost temporar retrimisă adunării naţionale pentru o pregătire mai temeinică.

La sfârşitul şedinţei, domnul guvernator al ţării a făcut cunoscut că în următoarea şedinţă dietală se va discuta petiţia naţiunii valahe.

Maiestăţii voastre i se oferă alăturat proiectele sus-menţionatelor articole de lege, pe care le-am raportat cu supunere. Alte chestiuni nu s-au dezbătut în Dietă, căci se aştepta preamilostiva confirmare a maiestăţii voastre în legătură cu proiectul de lege asupra uniunii înaintat deja.

În 19 iunie a avut loc de asemenea o şedinţă de Dietă. După autentificarea protocolului s-a luat la cunoştinţă relatarea celor doi deputaţi, Vér Farkas şi Pálfi János, trimişi la maiestatea voastră cu articolul de lege asupra uniunii. A provocat senzaţie observaţia că prezentarea făcută de Stări, trimisă printr-un curier care

ajunsese mai devreme la Innsbruck, nu s-ar fi aflat încă la sosirea deputaţilor în preaînaltele mâini.

Apoi a intrat în şedinţă şi Guberniul regal. În prezenţa lui s-a dat citire preaînaltelor rescripte ale maiestăţii voastre cu privire la uniune şi la sancţionarea legii electorale de către alteţa sa imperială, arhiducele palatin, care au fost primite cu aplauze entuziaste. La citirea gloriosului nume al maiestăţii voastre întreaga sală a izbucnit de fiecare dată în strigăte entuziaste de "Éljen !" (Trăiască); cu exteriorizări asemănătoare ale bucuriei s-a salutat şi numele alteţei sale arhiducele palatin. S-a decis ca şi după-masa să se desfăşoare o şedinţă de Dietă, care să prezinte spre aprobare articolul de lege I., definitiv confirmat de maiestatea voastră prin dublă procedură, şi anume prin subsemnatul, în calitate de comisar împuternicit al maiestăţii voastre, şi prin Guvernul ungar.

În şedinţa de după-masă s-a decis trimiterea articolului legii uniunii menţionat mai sus, şi anume printr-o prezentare îndreptată cu supunere către maiestatea voastră şi printr-o adresă asemănătoare către alteţa sa regală, arhiducele palatin.

La sfârşit s-a arătat că obiectul următoarei şedinţe îl va constitui petiţia înmânată de valahi.

Prezentarea adresată maiestăţii voastre, predată mie de către Stări, se transmite înaltei Cancelarii aulice a Transilvaniei spre a vă fi înmânată.

541/E 848

Cluj la 20 iunie 1848

Anton Puchner,
FML

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 451 E / 1848.

97

Cluj, 20 iunie 1848

Tekintetes közgyűlés!

Tegnap Junius 19^{kén} valahára országos ülés tartatott, melyben előlegesen a Junius 10^{kén} tartatott ülés jegyző könyve, s tehát az akkor alkotott hat törvény javaslatis meg vizsgáltatott s megálittatott, valamint szintén e törvény javaslatok mellett küldendő szokott felírás és kísérő levél is; ezen hat utóbbi törvény javaslatokat addig is, míg ki nyomtattatnának mi még meg nem történt kéziratban ide mellékelve küldjük. Ezután a folyó holdnap 18^{án} délután Inspruckból vissza tért országos követek tettek eljárásokról jelentést, mikép Bécsbe a Cancellária mostani elnöke B. Apor úgy kívánta volna, intézni az Unio dolgát, hogy az é tárgy beli törvény cikk és felirat az eddigi gyakorlathoz képest előbb status consiliumot meg

járva küldettessék Ő Felsége eleibe, azomba jelenleg Bécsbe lévő Kincstárnok Gróf Mikó és Horváth István urakkal edgyesülve, ezen intézkedés ellen erélyesen fel lépvén, csak ugyan ki eszközölték, hogy a Cancellaria melynek több tagjai kívánataikra hajoltak, rögtön fel küldette egyenesen Ő Felsége eleibe a törvény cikket - Bécsből pedig Insbruchba fel menvén a már ottan volt Minister Elnök úr által úgy értesíttettek, hogy a Kir. Biztos úr Ő Nagy méltósága utyán a Cancelláriához küldetett Felirat és Törvény javaslat még nem érkezett volna meg. Midőn tehát Bécsből a futárnak már előttek meg indittását tudták, s ezt a Minister Elnök úrnak meg jelentették a tisztelt Minister Elnök úr hatályos befolyása csak ugyan az Ő Felsége körül lévő némely hátráltatásokat okozni szándékoztak törekvéseit meg törte, s így sükerült Felséges Urunknak az Uniorol költ törvény cikkre nézve kegyelmes és általános királyi meg erősittését meg nyerni, a mit különösön a Minister Elnök úr hazafias elszántságának lehetne köszönni. Miért is az Országos Rendek a Minister Elnök úrnak köszönetet szavaztak, és ez írásba fog kijelentetni, a követek el járásávali meg elégedéseket pedig jegyző könyvbe fejezték ki – ezután meg jelent a kir. Kormány Szék és két kir. kegyelmes leirat olvastatott fel, edgyikben az Uniorol fel terjesztett törvény cikk általánoson meg erősíttetik, s a végett küldetik vissza, hogy szokott módon vég szentesittés alá terjesztessék újból fel – a másikban meg íratik hogy a jövő holdnap 2^{ikára} kitűzött közös Magyar honi gyűlésre küldendő erdélyi követeknek választása módjáról szolló törvény javaslat meg erősittése azon okbol: hogy a választások kellő időben meg tétethessenek István Fő Herczeg magyarországi Kir. Helytartó Fönségére bizatott, az első minden köz iratra kérésen kívül azonnal elfogadtatott s meg határoztatott, hogy még az nap délután országos ülés tartassék melyből szokott módon a törvény cikk – szentesítés végett küldessék fel, a második kir. leirat pedig köz iratra vétetett, mind két leiratot párban is Tekintetes Köz Gyűlésnek ide zárva küldjük; délután öt órakor országos ülés tartatott, mikoris megálítatott a felterjesztendő szerkezet, s maga a felirat is mind a Felséghez, mind a Ministeriumhoz intézve, mindhogy a Rendek, két párt küldenek edgyet a kir. Biztos utyán Ő Felségéhez, edgyet pedig a Ministeriumhoz, azon tekintetből ne hogy a Kir. Biztos utyán felküldendő Bécsbe késleltessék, mind történt a megerősittéskor is, miről bátrok vagyunk megjegyezni az országos követek ki nyilatkoztatások nyomán, hogy a midőn Ő Felsége eleibe került a Kir. Biztos Ő Nagyméltosága utyán fel küldött törvény javaslat, már a meg erősittés meg volt adva a Ministeriumhoz intézett példányra – östve 8 óra tájt ugyan azon nap a 3^{ik} országos ülés tartatott, a melyben, valamint a meg erősittésre terjesztendő hat törvénycikk, úgy a szentesittés alá küldendő Unio törvény cikk is és minden feliratok edgybe olvasztattak, le pecsételtettek és Kir. Biztos Ő Nagy Méltóságának az edgyik példány mindenikből biztosság által el küldetett, a másik példány pedig a Ministeriumhoz külön illő úton – jövő ülés tárgyául ki vagyon tűzve a kir. előadások 6^{ik} pontya, vagy az oláh petitio, a szász követek által az Unio tárgyában tett nyilatkozataikhoz képest, bé adott, s elnökileg előlegesen Bizotmányra utasított

úgy nevezett *Emlékirat* s végre a városok ügye – melyeknek jelentése után tisztelettel maradtunk [1]

A Tekintetes közgyülésnek

alázatos Szolgái
Karácsony János
Másvilági István,
Ország Gyűlési követek

Kolosvárt Szent Iványho 20^{án}

Onorat Consiliu!

În sfârşit, ieri 19 iunie, s-a ţinut o nouă şedinţă a Dietei. În prealabil s-au dezbătut şi acceptat procesul verbal al şedinţei din 10 iunie, cele şase proiecte de lege şi scrisoarea însoţitoare. Alăturăm aici cele şase proiecte de lege în manuscris deoarece n-au fost încă tipărite. Apoi deputaţii, întorşi de la Innsbruck în după amiaza zilei de 18 a lunii curente, au relatat despre modul cum şi-au îndeplinit misiunea. La Viena, actualul preşedinte al Cancelariei [Aulice], baronul Apor a propus iniţial ca proiectul legii uniunii şi memoriul însoţitor să se trimită mai întâi Consiliului de stat, conform uzanţelor de până acum, şi numai după aceea să fie prezentate maiestăţii sale. Au luat însă o atitudine energică împotriva sa atât domnul tezaurar contele Mikó Imre, cât şi Horváth István, aflaţi la Viena. Drept urmare, Cancelaria a înaintat proiectul legii uniunii direct maiestăţii sale, la această soluţie raliindu-se mulţi dintre membrii săi. De la Viena s-au deplasat la Innsbruck. Acolo l-au întâlnit pe primul ministru, de la care au aflat că memoriul şi proiectul legii uniunii înaintate Cancelariei Aulice prin măria sa domnul comisar regal încă nu sosise. Ei l-au asigurat însă că de la Viena au fost trimise printr-o ştafetă înaintea lor şi i-au solicitat sprijinul. Cu influenţa lui eficace, el a reuşit să neutralizeze străduinţele stânjenitoare ale unora din anturajul maiestăţii sale. Astfel, s-a obţinut întărirea de către maiestatea sa a proiectului legii uniunii. Reuşita s-a datorat deci domnului prim-ministru. Iată de ce Stările au adoptat o adresă de mulţumire primului ministru şi ea a fost aşternută pe hârtie. Exprimarea gratitudinii faţă de modul cum delegaţii şi-au îndeplinit misiunea s-a consemnat în procesul verbal.

După aceasta s-a prezentat [înaintea Stărilor] Guberniul regal şi s-au citit două rescripte guberniale. Prin cel dintâi se întărea articolul de lege despre uniune şi s-a înaintat spre sancţionare definitivă. Al doilea se referă la proiectul de lege despre alegerea deputaţilor. Pentru ca alegerile să se efectueze la timp, cu întărirea acestui proiect de lege a fost însărcinat alteţa sa principele Ştefan, locţiitorul regal al Ungariei.

Primul proiect de lege s-a acceptat imediat fără a mai fi nevoie să fie considerat act public şi s-a hotărât ca încă în după amiaza acelei zile să se ţină o întrunire, pentru ca apoi să fie înaintat spre sancţionare definitivă. În schimb al

doilea rescript gubernial a fost considerat act public. Ambele le trimitem aici anexate respectabilului Consiliu în dublu exemplar.

Şedinţa dietală în plen s-a ţinut după masa la ora cinci, şi la aceasta s-a hotărât ca proiectele de lege să se înainteze împreună cu memoriul atât maiestăţii sale, cât şi Guvernului. Stările au decis, de asemenea, ca memoriul să fie înaintat în dublu exemplar: unul maiestăţii sale, prin intermediul comisarului regal, iar celălalt Guvernului. Se procedează astfel pentru ca cel trimis la Viena prin comisarul regal să nu cumva să sufere întârziere, cum s-a întâmplat recent cu prilejul primei întăriri. În legătură cu aceasta îndrăznim să precizăm că, potrivit declaraţiilor deputaţilor, atunci când proiectul de lege trimis prin comisarul regesc a ajuns la maiestatea sa, cel înaintat Guvernului era deja sancţionat.

În aceeaşi zi, seara, în jurul orei 8, s-a ţinut o a treia şedinţă dietală în plen. Acum s-au comasat atât cele şase proiecte de legi, cât şi articolul de lege privind uniunea. Împreună cu alte acte s-au sigilat şi s-au trimis din fiecare câte un exemplar măriei sale comisarului regesc, printr-o delegaţie. Câte un exemplar s-a expediat pe altă cale Guvernului.

Pentru şedinţa viitoare s-au fixat următoarele chestiuni în vederea dezbaterii lor: punctul şase al propunerii regale, adică petiţia românilor; aşa numitul *Memoriu*, cu declaraţiile saşilor referitoare la uniune, transferat în prealabil prezidiului; în sfârşit problema oraşelor[1].

Raportându-vă cele de mai sus, rămânem servi umili ai adunării generale

Karácsony János
Másvilági István
deputaţi dietali

Cluj, 20 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Primăria Dumbrăveni, nr. dos. 37/1848, fila 2.

[1] Vezi doc. 78.

98

Cluj, 20 iunie 1848

Tisztelt Miniszterelnök Ur!

Felséges Királyunknál Insbruckban járt követeinktől megértvén azon becses fáradozást, melyet ön a két Magyarhon eggyéalakításáról alkotott törvénycikk megerősítésének kieszközlése körül, a haza s királyi trón érdekében, magos polgári állásához illő hazafiúi buzgalommal tett: felhíva érezzük magunkat, annak teljes

mértékbeni méltánylása tanujeléül önnek ezennel köszönetünket nyilvanítani; rokonérzettel levén.

Tisztelt Miniszterelnök Urnak polgártársai

Erdély Nagyfejedelemség három nemzetből álló
Karai és Rendei közönségesen.
B. Kemény Ferenc
Országos Elnök
Gálfalvi Imre
ítélőmester

Kolozsvártt, Szentiván hó 20-án 1848-ban.

Stimate domnule prim-ministru!

Am aflat de la trimişii noştri la Innsbruck, la măritul nostru rege, despre nobila osteneală depusă de dvs., cu râvnă patriotică, în favoarea ţării şi a tronului regal, corespunzătoare înaltei demnităţi civile, pentru a obţine sancţionarea articolului de lege despre unirea celor două patrii maghiare elaborat [de Dietă]. De aceea avem obligaţia să vă dovedim că o apreciem la întreaga valoare, şi prin aceasta să vă exprimăm gratitudinea noastră. Rămânem cu simpatie concetăţeni ai stimabilului domn prim ministru.

Comunitatea de Stări şi Ordine a celor trei naţiuni ale Marelui Principat al Ardealului.

B[aron] Kemény Ferenc, preşedintele Dietei
Gálfalvi Imre, protonotar

Cluj, 20 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 440.E./1848.

99

Sibiu, 20 iunie 1848

[Erhalt. am 21t Juni 1848 Vormittag 9 Uhr mit Estafette]

Von der sächs. Nations Universität U.Z. 722 / 848
An den Löblichen Magistrat zu Kronstadt per Estafette

Univ. Z. 722 / 848
An den Löblichen Kronstädter Magistrat

Laut glaubwürdiger, soeben angelangter Nachricht habe Se Majestät den Gesetz Entwurf über die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn zu bestättigen geruht, – dieses, für die sächsische Nation hochwichtige Ereigniss drängt nun noch

viel mehr zu den wichtigen Berathungen, welche der, durch mich vom 15t d.M. Un. Z. 711 I.J. auf den 26t d.M. ausgeschriebenen Nations Universität[1], vorbehalten waren. Ich fordere daher den Löblichen Magistrat hiemit auf, die Deputirten zu der nächsten Nations Universität gleich nach Empfang dieses, hieher nach Hermannstadt zu entsenden. Im Namen der Sächs. Nations Universität.

Hermannstadt am 20t Juni 1848.

Franz Salmen

[Sosită prin ştafetă în 21 iunie 1848, la orele 9 dimineaţa]

De la Universitatea naţională săsească nr. Univ. 722/848
Onoratului Magistrat din Braşov prin ştafetă
Nr. Univ. 722/848
Către onoratul Magistrat braşovean

Conform unei ştiri demne de încredere care tocmai ne-a parvenit, maiestatea sa ar fi binevoit să confirme proiectul de lege referitor la uniunea Transilvaniei cu Ungaria. Acest eveniment de maximă importanţă pentru naţiunea săsească ne îndeamnă la consfătuiri temeinice ale Universităţii naţionale, anunţate pentru data de 15 luna curentă şi stabilite de mine pentru 26 luna curentă[1] De asemenea cer onoratului Magistrat ca, imediat după primirea acestei [adrese], să trimită delegaţi la Sibiu la următoarea consfătuire a Universităţii naţionale. În numele Universităţii naţionale săseşti,

Franz Salmen

Sibiu la 20 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2724 / 1848. Foto: 31.588.

[1] Vezi doc. 52.

100

Cluj, 20 iunie 1848

Denkschrift der sächsischen Landtagsdeputirten in Betreff der Union
20. Juni 1848

Löbliche Stände!

Die Sachsen in Siebenbürgen, die dritte ständische Nation unsers Vaterlandes, haben, erkennend die gegenwärtige Weltlage und in gerechter Würdigung der heissen Sehnsucht ihrer Mitstände nach einer engern Vereinigung mit der heiligen Krone, auf Grundlage der pragmatischen Sanktion ihre Zustimmung zur

Wiedervereinigung Siebenbürgens mit Ungarn gegeben. Indem sie dadurch bewiesen, dass sie frei von Engherzigkeit die angestrebte Kräftigung des gemeinsamen Vaterlandes, wie immer, so auch jetzt, gerne fördern, nehmen sie alle jene Rechte in Anspruch, – und haben es schon bei der Zustimmung der Union getan – die nicht nur in dem Königsworte allein aller ungarischen Herrscher, dem Eide der Stände und zahllosen Landesgesetzen, als unverletzlich gewährleistet, sondern auch in dem ewigen angebornen Urrechte jedes Volkes begründet sind.

Die Sachsen hat ein ungarischer König, doch als Deutsche[1], vertragsmässig ins Land gerufen. Das[2] war dazumal eine Wüste: sie haben es zum Wohnsitz für Menschen umgeschaffen; eine breite Heerstrasse wilder Horden war es, die ungehindert auf derselben einbrachen und das in häufigen Bürgerkriegen zerrüttete ungarische Reich schädigten: sie haben die [ferne] Grenze[3] wie die Geschichte zeigt, mit Burgen befestigt und den Frieden geschirmt. Auch sie haben also das Land mit ihrem Blut sich gewonnen. Sie waren, wie einer der grössten ungarischen Könige rühmt, "quibus confinia et finitimae partes regni velut sublimibus columnis fulciuntur". In der Roheit der früheren Jahrhunderte sind sie für Siebenbürgen[4] die Träger der Gesittung und Bildung gewesen; sie haben in einer Zeit, wo fast in ganz Europa die schroffe Scheidung in Herren und Knechte die naturgemässe Fortentwicklung hinderte und die Menschheit entwürdigte, unserm Vaterland das erhebende Bild bürgerlicher Freiheiten gewährt und indem sie ihr Gemeinwesen nach denselben Grundsätzen ordneten, die jetzt auf der ganzen Erde[5] den Sieg feiern und auch dem neuen ungarischen Staatsleben zu Grundlagen dienen sollen, unser Vaterland und seine verschiedenartigen Völker zu vernünftiger Freiheit erziehen helfen.

Alles dieses sind die Sachsen dadurch zu leisten imstande gewesen, das Königswort, Staatsverträge und Gesetzgebung durch alle[6]

Jahrhunderte ihre Volkstümlichkeit geachtet und geschirmt und ihre, von dem vernünftigen Staatsbegriffe, wie er auch in der Gegenwart sich entwickelt, abgegränzte Selbstregierung keine Eingriffe gemacht haben. Diese beiden Güter, Volktümlichkeit und Selbstregierung, nahmen daher die Sachsen, indem sie der Wiedervereinigung Siebenbürgens mit der Krone Ungarns als dritte ständische Nation ihre Beistimmung gaben, als Lebensbedingung für sich in Anspruch, keinen Augenblick zweifelnd, dass sowohl die Rücksicht auf das öffentliche Wohl als der Rechtssinn ihrer jetzigen und künftigen Brüder und Mitstände, weil ebenso begründet in dem positiven siebenbürgischen Staats, – als ewigen Urrecht[7] für

[1] Nation auf Grund freier Übereinkunft.
[2] Das Niederlassungsland.
[3] südlichen Teilen unseres Vaterlandes.
[4] unser Vaterland.
[5] gebildeten Erde.
[6] alle – gestrichen.
[7] Naturrechte.

unerletzlich anerkennen und als ihren Grundvertrag mit dem neuen Staats – und Völkerleben gewährleisten werden.

Als die aus den bereits angegebenen Grundsätzen fliessenden Rechte des sächsischen Volkes, die es in seiner Beistimmung zur Union ausdrücklich sich vorbehalten, bezeichnen wir[8] :

§1. Das Territorium des[9] Sachsenlandes bleibt[10] ein unzertrennliches Ganzes, das ohne Beistimmung der sächsischen Nation in keiner Weise geschädigt oder verhindert werden kann.

§2. Die sächsische Universität, als äussere Darstellung des einheitlichen Nationalverbandes, deren zeitgemässe Umgestaltung eine innere, mit Genehmigung des konstitutionellen ungarischen Königs zu ordnende Nationalangelegenheit bildet, hat unter dem Vorsitz des Nationsgrafen[11] , als ihres lebenslänglichen Präsidenten, welcher in der verfassungsmässigen Weise zu entwählen ist, fortzubestehen;

a) in einem Appellationshof für Zivilrechtsstreitigkeiten, der für Kriminalfälle bei Einführung der Schwurgerichte den Kassations – bis zu dieser Zeit aber den Revisionshof für das Sachsenland bildet;

b) in einem Abgeordneten-Konflux, der das Gesamtvermögen der Nation als deren unantastbares Eigentum verwaltet und nach dem 3. Punkt des Leopoldinischen Diploms und dem 13. Artikel von 1790–179[12] das Recht der innern Gesetzgebung, wohin auch Organisation und Bestimmung der Nationalgarde gehört[13], ungehindert ausübt.

§3. Ebenso wird den einzelnen Kreisen, wie jeder einzelnen Kommune des Sachsenlandes die im Wesen echter konstitutioneller Freiheit begründete Selbstverwaltung, darunter die freie Wahl ihrer Kreis- und Gemeindebeamten, sowie die eigene Verwaltung und Verwendung ihres Kreis- und Kommunalvermögens gewährleistet.

§4. In allen äussern und innern Angelegenheiten des Sachsenlandes ist wie bisher die deutsche Sprache Amts- und Geschäftssprache. Doch ist es Privaten ungarischer und walachischer Nationalität gestattet, sich an die sächsischen Behörden mündlich und schriftlich in ihrer Mutterprache zu wenden.[14]

[8] und beanspruchen die Unterfertigten als Vertreter der sächsischen Nation im Sinne des 3. P. des Leopoldinischen Diploms und des 13: 1791 die folgenden:

[9] und der Verband des S.

[10] in seiner bisherigen Gestalt, nach welcher es aus 9 Stühlen und 2 Distrikten sowie aus teils justitiellen, teils Verwaltungs-, teils aber in beiden Beziehungen dazu gehörigen Ortschaften besteht – wie bisher so auch weiterhin.

[11] sächsischen Nationsgrafen.

[12] fehlt in der Denkschrift.

[13] Zusatz: Zunft- und Gewerbeordnung gehört.

[14] fehlt in der Denkschrift.

§5. Sämtlichen Konfessionen wird die freieste und selbstständigste Regelung und Verwaltung ihrer Kirchen – und damit unzertrennlich verbundenen Schulangelegenheiten[15], bloss mit Emporhaltung des allgemeinen, doch erst konstitutionell zu begründenden Aufsichtsrechts des Staates gewährleistet.[16]

Das, Löbliche Stände, sind die Rechte, die wir, die Vertreter des sächsischen Volkes im Namen desselben und für dasselbe bei seinem neuen Eingehen in den ungarischen Reichsverband in Anspruch nehmen. Von welcher Wichtigkeit diese Rechte für seinen fernern Bestand und damit für das Wohl des Gesamtvaterlandes seien, bedarf keiner weitern Auseinandersetzung. Dem Begriff eines vernünftigen Staatslebens widerstreiten sie nicht; denn er kann in dem geläuterten Sinne der Gegenwart nicht zum Zweck haben, alle Eigentümlichkeiten der von Gott stammenden verschiedenen Nationalitäten zu zerstören; Versuche dazu richtet die Geschichte. Mit dem Wesen der Union sind sie wohl vereinbar, ja sie folgen aus demselben, da Gleichberechtigung und Erhebung der verschiedenen Volkstümlichkeiten der beiden Heimatländer zu wahrer Teilnahme am Staatsleben und Staatszweck ihr schönstes Ziel ist. Endlich kann in der Brust jedes sächsischen Patrioten durch die durch ein Landesgesetz zu schaffende Versicherung der aufgezählten ebenso selbstverständlichen, wieso auf den Grundgesetzen Siebenbürgens sich gründenden Rechte, nur die erwünschte Smpathie für die neue Ordnung entstehen, ohne welche das h. Wort der Union zur Trauer der sächsischen Nation eine leere kalte Formel bleibt und in Herz und Gemüt zu wirklichem Freudeangefühl, zu lebendigem segensvollen Leibe niemals werden kann.[17]

Darum, Löbliche Stände, fördern wir Sie, indem wir Ihnen diese Denkschrift in dem Namen der Sächsischen Nation überreichen, bei der ewigen Gerechtigkeit, den beschwornen Grundgesetzen des Vaterlandes[18] und dem brüderlichen Bande, das uns seit Jahrhunderten vereinigt und fortan noch enger vereinigen soll[19] auf, diese hier niedergelegten recht- und gesetzmässigen, unsern nationalen Fortbestand allein sichernden[20] Forderungen des sächsischen Volkes der betreffenden Deputation mit dem Auftrage zu übergeben, einen eigenen diese Forderungen gewährleistenden Gesetzentwurf auszuarbeiten, in dessen Annahme seitens des ungarischen Reichstages die Sächsische Nation eine Grundbedingung sähe, durch deren Erfüllung erst die Union für sie zur vollen Wahrheit werde. Der Gewährung

[15] Zusatz: die freie Verwaltung und Verfügung über die Schulfonde und Einkünfte, freie Wahl der Pfarrer.

[16] Zusatz: indem bezüglich aller vaterländischen evang. sächsischen Kirchengemeinden und Schulen klar und entschieden ausgesprochen wird, daß als Amts – und Unterrichtssprache die deutsche Sprache auch hinfort gebraucht werden wird.

[17] fehlt im Entwurf.

[18] fehlt im Entwurf.

[19] fehlt im Entwurf.

[20] fehlt im Entwurf.

dieser gerechten Forderung sehen die sächsischen Abgeordneten um so zuversichtlicher entgegen, da der loyale Sinn der Stände bereits in Betreff der Szeklerbeschwerden den Beweis geliefert, wie sie das Recht schützen, das der Sachsen aber gewiss nicht minder heilig ist als jedes andere.

Löbliche Stände! Die Geschichte lehrt ernster als je in der Gegenwart, dass nur der Gerechte stark ist. Stärke aber tut jetzt allen Not, deren Herz für Fortschritt und abendländische Bildung schlägt, zu deren gemeinsamem Schirm mehr als je gerade jetzt die edeln Stämme der Magyaren und Germanen angewiesen sind.

Und so möge denn durch ihre brüderliche Mithilfe die Union auch für die Sachsen eine Quelle des Heiles werden und der gnädige Gott der Vater nicht aufhören, aus dem unerschöpflichen Füllhorn seines Segens die beiden Heimatländer, wir sagen bald, das eine Vaterland, zu beglücken.[21]

Schliesslich behalten wir unsern Sendern das Recht weiterer Anträge vor und verlangen die Einverleibung dieser Denkschrift in das Protokoll.[22]

Memoriul deputaților dietali sași din 20 iunie 1848 referitor la uniune

Onorate Stări!

Cea de-a treia națiune ca Stare din patria noastră, sașii din Transilvania, înțelegând situația mondială actuală și apreciind just dorința fierbinte a celorlalte Stări privind o integrare mai strânsă în sfânta coroană, și-au exprimat acordul reunificării Transilvaniei cu Ungari, pe baza Pragmaticei Sancțiuni. Departe de orice meschinărie, ei demonstrează că promovează, ca întotdeauna, și acum dorita întărire a patriei comune – la fel cum au făcut-o și când au acceptat uniunea. Ei cer în același timp toate acele drepturi pe care nu numai cuvântul regal al tuturor domnitorilor Ungariei, jurământul Stărilor, ci și numeroasele legi ale țării le garantează ca fiind inviolabile; cererea se întemeiază și pe drepturile străvechi, înnăscute ale fiecărui popor.

Sașii au fost chemați de către un rege maghiar în țară, pe bază de contract, ca germani[1], acum 700 de ani. La vremea aceea țara[2] era un pustiu: ei au transformat-o într-un așezământ pentru oameni. Se afla în calea oștilor hoardelor sălbatice, care o atacau nestânjenit și lezau regatul ungar sfâșiat de dese războaie civile. Așa cum arată istoria, au întărit granița îndepărtată[3] cu cetăți, fiind o pavăză a păcii. Așadar,

[21] In der Denkschrift fortgelassen.

[22] Lautet in der Denkschrift: Indem wir schlieţlich unsern Sendern das Recht eventuell ihre diesbezüglichen Anträge und Ansichten gehörigen Orts und zu seiner Zeit vorzubringen vorbehalten, verbleiben wir der L. Stände ergebenste Diener (folgen die Unterschriften).

[1] Națiune pe baza acordului liber.

[2] Țara colonizată.

[3] Părțile sudice ale patriei noastre.

și ei și-au câștigat țara prin sângele lor. Așa cum se lăuda unul dintre cei mai mari regi unguri, ei erau "quibus confinia et finitimae partes regni velut sublimibus columni fulciuntur". În cruzimea secolelor timpurii, ei au fost pentru Transilvania[4] purtătorii civilizației și ai educației; într-o vreme când în aproape toată Europa, împărțirea aspră în domni și slugi împiedica dezvoltarea naturală și înjosea omenirea, ei au conferit patriei noastre imaginea înălțătoare a libertății burgheze. Reglementându-și afacerile obștești după aceleași principii, ce acum își sărbătoresc victoria pe întregul pământ[5] și care vor sta și la baza noii vieți statale maghiare, [sașii] contribuie la educarea diferitelor popoare ale patriei noastre în spiritul unei libertăți înțelepte. Sașii au fost în stare să realizeze toate acestea, deoarece cuvântul regal, contractele de stat și legislația de-a lungul tuturor[6] secolelor le-au respectat și apărat etnicitatea lor și nu le-au încălcat autoguvernarea delimitată, datorită acelei raționale concepții de stat care se dezvoltă și în prezent. Aceste două bunuri, etnicitatea și autoguvernarea, au fost condiția vitală reclamată de sași, când și-au dat votul ca cea de-a treia națiune de Stare pentru reunirea Transilvaniei cu coroana Ungariei; și nu s-au îndoit nici o clipă că, luând în considerare atât binele public, cât și spiritul dreptății al actualilor și viitorilor lor frați și coparteneri ai Stărilor, acestea le vor fi recunoscute ca inviolabile, întemeiate fiind pe dreptul de stat transilvan pozitiv și privilegiul[7] veșnic, că vor fi garantate ca și contract de bază în noua viață a statului și popoarelor.

Enumerăm următoarele drepturi ale poporului săsesc, ce decurg din principiile redate mai sus și pe care acestea și le rezervă explicit prin acordul său asupra uniunii[8]:

§1. Teritoriul Pământului Crăiesc[9] rămâne[10] un întreg indivizibil, care nu poate fi lezat sau modificat în nici un fel, fără aprobarea națiunii săsești;

§2. Universitatea săsească este o reprezentantă exterioară a uniunii naționale cu caracter unitar, a cărei transformare corespunzătoare timpului constituie o chestiune națională internă ce urmează a fi reglementată cu încuviințarea regelui ungar constituțional; ea trebuie să-și continue existența sub președenția comitelui națiunii[11], ca președinte al ei ales pe viață conform constituționalității, cu:

[4] Patria noastră.

[5] Pământul educat.

[6] Tuturor – e tăiat.

[7] Dreptul natural.

[8] Subsemnații, ca reprezentanți ai națiunii săsești, pretind următoarele în sensul punctului 3 al Diplomei Leopoldine și al articolului 13 din 1791.

[9] Și uniunea Pământului Crăiesc.

[10] În înfățișarea sa de până acum, conform căreia se compune din 9 scaune și 2 districte, precum și din localitățile aparținătoare de acestea din punct de vedere juridic sau administrativ sau din ambele puncte de vedere.

[11] Comitele națiunii săsești.

a. o curte de apel pentru litigiile de drept civil care acum formează instanța de revizie a Pământului Crăiesc; la instituirea tribunalelor de juraţi, ea va fi şi curtea de casaţie pentru [judecarea] cazurilor de crimă;

b. un conflux naţional care administrează întreaga avere a naţiunii ca proprietate intangibilă a acesteia; conform punctului 3 al Diplomei Leopoldine şi articolului 13 din 1790/1791[12] ea poate să-şi exercite nestânjenit dreptul legiferării interne, care include şi organizarea şi scopul gărzii naţionale[13].

§3. De asemenea, să se garanteze fiecărui cerc în parte, ca şi fiecărei comune a Pământului Crăiesc, autoguvernarea, întemeiată pe o reală libertate constituţională; ea cuprinde alegerea liberă a funcţionarilor cercuali şi comunali, precum şi propria administrare şi utilizare a averii cercuale şi comunale;

§4. În toate afacerile externe şi interne ale Pământului Crăiesc, germana rămâne ca şi până acum limba oficială şi comercială. (Dar persoanelor private de naţionalitate maghiară şi valahă să li se permită să se adreseze autorităţilor săseşti oral şi în scris în limba lor maternă)[14] ;

§5. Tuturor confesiunilor să li se garanteze cea mai liberă şi mai autonomă reglementare şi administrare a afacerilor lor bisericeşti şi, indivizibil legate de acestea, a celor şcolare[15], cu condiţia menţinerii dreptului general de control al statului, care trebuie mai întâi întemeiat constituţional[16].

Acestea sunt, onorate Stări, drepturile pe care le reclamăm noi, reprezentanţii poporului săsesc în numele acestuia şi pentru acesta, la intrarea sa în uniunea regală ungară. Nu e nevoie de alte argumente ca să arătăm însemnătatea acestor drepturi pentru existenţa sa viitoare şi pentru binele întregii patrii. Ele nu intră în contradicţie cu conceptul unei vieţi statale judicioase; căci, în sensul luminat al prezentului, statul nu poate avea ca scop distrugerea specificului diferitelor naţionalităţi lăsate de Dumnezeu. Orice încercări de acest fel sunt judecate de istorie. [Drepturile] sunt în acord cu spiritul uniunii, ba chiar decurg din ea, întrucât frumosul său ţel este egala îndreptăţire şi ridicare a variilor etnicităţi a celor două patrii, pentru o reală participare la viaţa şi scopul statului. [În sfârşit, prin asigurarea printr-o lege a ţării a drepturilor enumerate, care sunt de la sine înţelese, dar se întemeiază pe legile principale ale Transilvaniei, în pieptul fiecărui sas patriot nu se poate naşte decât simpatie

[12] Lipseşte în memoriu.

[13] Se adaugă: şi a sistemului meşteşugăresc.

[14] Lipseşte în memoriu.

[15] Se adaugă: libera administrare şi dreptul de a dispune de fondurile şi veniturile şcolare; libera alegere a preoţilor.

[16] Se adaugă: Referitor la toate comunităţile bisericeşti şi la şcoli, să se arate clar şi hotărât că limba oficială şi de predare trebuie să fie şi în continuare germana.

pentru noua ordine, fără de care înaltul cuvânt al uniunii, spre jalea naţiunii săseşti, rămâne o formulă goală şi nu se poate transforma niciodată în inimă şi suflet într-un sentiment adevărat de bucurie, într-o întruchipare vie şi binecuvântată][17].

De aceea, onorate Stări, vă îndemnăm prin înmânarea acestui memoriu, în numele naţiunii săseşti, la dreptate veşnică, la conjuratele legi de vază ale patriei[18] şi la legătura frăţească ce ne uneşte de secole şi care de acum înainte ne va uni şi mai strâns[19]. Aceste cereri ale poporului săsesc, conforme cu dreptatea şi legea, singurele care pot asigura existenţa noastră naţională în viitor[20], să le predaţi respectivilor deputaţi, cu însărcinarea de a elabora un proiect de lege care să le garanteze. Naţiunea săsească vede în accceptarea [acestei legi] de către Parlamentul ungar condiţia de bază; abia prin împlinirea ei uniunea va deveni o realitate deplină. Deputaţii saşi întâmpină acordarea acestor drepturi juste cu atât mai multă încredere, cu cât spiritul loial al Stărilor a demonstrat deja în privinţa plângerilor secuilor cum ştie să apere dreptatea. Iar dreptatea saşilor, cu siguranţă, nu este mai puţin sacră decât a altora.

Onorate Stări !

Istoria ne învaţă acum, mai serios ca oricând, că numai cel drept este puternic. De tărie au nevoie toţi cei a căror inimă bate pentru progres şi pentru cultura apuseană, la a căror apărare sunt chemate mai mult ca oricând semiţiile maghiarilor şi germanilor.

Şi astfel, prin ajutorul vostru frăţesc, uniunea să devină şi pentru saşi un izvor al mântuirii, iar Dumnezeul strămoşilor să nu înceteze a ferici ambele patrii – vom spune în curând: unica patrie, din cornul nesecat al abundenţei binecuvântării sale[21].

În fine, păstrăm pentru comitenţii noştri dreptul de a ne transmite sarcini ulterioare şi solicităm includerea în protocol a acestui memoriu[22].

Publ.de Friedrich Teutsch, *Georg Daniel Teutsch. Geschichte seines Lebens*, Sibiu 1909, p. 565–568.

[17] Lipseşte în memoriu.

[18] Lipseşte în memoriu.

[19] Lipseşte în memoriu.

[20] Lipseşte în memoriu.

[21] Lipseşte în memoriu.

[22] În memoriu scrie: Lăsând, în fine, comitenţilor noştri dreptul de a ne aduce la timpul şi locul potrivit eventuale însărcinări şi opinii, rămânem supuşii slujitori ai onoratelor Stări (urmează semnăturile).

Innsbruck, 20 iunie 1848

Fenséges császári Királyi Főherczeg
Nádor és Királyi Helytartó úr!

Erdély Rendei által az úrbéri szolgálatoknak megszüntetése és a földes urak kármentesítése iránt Császári Királyi Fenséged és a Ministeriumnak felterjesztett IV^{dik} és V^{dik} törvényjavaslatokat, a mellyeket Fenséged f.e. június 13^{án} 1411^{dik} szám alatt kelt kegyes levelével a végett átküldeni méltóztatott, hogy azoknak legfelsőbb jóváhagyását hova elébb kinyerjem, azon alázatos jelentéssel visszaküldeni szerencsém vagyon, hogy az erdélyi udvari Kancellaria útján Ő Felségéhez felterjesztett hasonló tartalmú törvényjavaslatok ministeri tanácskozás alá kerülvén, Ő Felsége által általánosan helybe hagyattattak, miről az országgyűlési rendek az erdélyi Kancellaria útján értesítettek. Innsbruck Junius 20^{dik} napján 1848.

Császári Királyi Fenségednek

legalázatosabb szolgája
Esztherházi Pál

Alteței sale arhiducele imperial,
palatin și locotenent regal!

Prin acest umil raport, am onoarea să vă remit proiectele de lege IV și V, înaintate Guvernului și alteței voastre imperiale regale de către Stările ardelene, cu privire la desființarea prestațiilor și la despăgubirea proprietarilor de pământ; ilustritatea voastră ați binevoit să mi le înapoiați prin milostiva scrisoare din 13 iunie a.c. cu nr. 1444 ca să obțin un binevoitor asentiment suprem din partea celor în cauză. Alte legi cu un conținut asemănător au fost transmise alteței voastre prin intermediul Cancelariei transilvane pentru a ajunge în dezbaterea Guvernului. Ele au fost reținute, în general, de către ilustritatea voastră, fapt adus la cunoștința Stărilor dietale prin intermediul Cancelariei ardelene.

Respectuosul supus al alteței voastre imperiale regale,

Esztherházi Pál

Innsbruck, 20 iunie 1848.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 369E/1848.

Sibiu 20[1] iunie 1848

Măria ta,
prealuminate și preasfințite domnule episcop!

Scrisoarea măriei tale din 7 ale acesteia către preaonoratul Consistoriu îndreptată mi s-au împărtășit și mie, din care am putut înțelege și eu toate câte le-ai îndurat și poruncit. Sosind de la înălțatul reg[esc] Guberniu decretul pentru salariul măr[iei] tale de la zioa denumirei de episcopiu, acela în sumă de 500 fl. C.M.[2] până la 4 maiu l-am scos din cassa provințială și astăzi am și depus la d. Guma 300 fl. C.M. despre care îndrăznesc a alătura aici polița primită. Ea stă către d. Constandin Popp în Vienna, din pricină că d. Gumă s-au dechiarat că la Pesta n-are pre nime cui să o assigneze. Fânu încă am cumpărat atâta, cât am umplut șopurile de acasă. 15 cară au adusu părintele Toader, hotărând prețul numai într-atâta "precum se va vinde fânul de obște". Alte 5 le-am cumpărat de la alții cu 26 fl. C.M. care au fost mai mari decât care au adusu părintele Toader. Am cumpărat un caru și de cel vechiu și voiu mai cumpăra și de cel nou de voiu afla undeva vreun șopu. Zidarii au venit cu lucrul până la coperișu, la care lucră bărdașii acuma. Eri ne-au sosit din Bănat 2 butoae cu vinu, pre care l-am așezat în pivniță. Paleriul[3] Setz s-au dechiarat, în privința ferestrei ce te-ai milosivit a porunci să se facă din Speisesaal[4] către capelă așea: zidul în care ar veni de a se face poruncita fereastră și mai nainte au fost slab; dar acum, fiindcă au venit preste dânsul în podu un Feuermauer[5] prin povara ce s-au mai adougat preste dânsul s-au și mai slăbit; așea că prin înființarea ferestrei să poate lesne crăpa, ba ce-i mai mult, se poate chiar surupa, despre o parte, ear despre alta, fiitoarea capelă e cu mult mai giosu decât Speisessaalul, așea cât în zisul părete, o fereastră către capelă sau numai în formă quadrată au dealungul[6], dar forma obișnuită[6] nu s-ar putea face. Dânsul zisă că dacă n-ar fi neapărat de lipsă, mai bine ar fi să rămână; așteaptă însă porunca măriei tale, la care, de va trebui să se facă, fără întârziere se va putea apuca de ea.

Domnii pământești unguri au slobozit iobagii în urma legii dietale, dar sașii zicu că nu-i slobodu până nu se va întări și prin maiestate articulul acela de lege. Despre uniune vreau a ști unii în zilele trecute, că s-au întărit de către maiestate, dar acum să sună din toate părțile că maiestatea nu-i aplecată a o întări până la dieta ce se va ținea la Vienna în 26 iunie. Maghistratul Sibiului să află aici[7] și au învinuit tare pre Bürgermeister[8] că o au lăsat și nu i s-au împotrivit dintru început. Îmi eau îndrăzneală, măria ta, a-ți împărtăși în copie răspunsul d[omnului] episcop Lemenii la propunerea în numele Consistoriului nostru pentru trimiterea la Pești încă la 4 bărbați, Dunca, Penci, Bariț și Silași, făcută, precum și alt răspunsu, tot în numele consistoriului, lăudatului d[omn] episcop la al său făcutu. Domnul Dunca și d. Penci vor veni de bună samă la Pesta și cel dintâiu nădăjduiește tare că va rămânea la

Ministerium în vreo dregătorie. Mai trimitu măria ta, şi nr. IV din Organul Naţional[9], ca nu cumva pre acolo nu te-ai milostivit a-l vedea, să te convingi şi mai aproape despre urâţietatea unuia care se numără între Lemeneşti.

Încă ceva nou, măria ta! Eu încă am fost chiemat înaintea comisiunei guberniale ce se află aici, astăzi la 9 oare, unde am petrecut până la 11; la ce m-au întrebat, puţinu am putut răspunde, că mi-au fost necunoscut. Întrebarea căpe[te]nie au fost despre mihălţeni şi despre ce s-au întâmplat la adunarea Comitetului ce s-au ţinut mai pre urmă, la noi, la care n-am ştiut, am mărturisit. Dl. comisari mi-au arătat scrisori private şi un prezidial de la Gubernatorul, azi noapte cu estafeta venit, că uniea s-au întărit. M-au întrebat privatim şi despre aceea: că adevăratu-i că măr[iea] ta ai fi aşea mare împotrivitoriu uniunei? Eu am răspuns că dimpotrivă măr[iea] ta ai fost totdeauna pretenul cel mai mare al uniunei. Noi ne mirăm, răspunsă dânşii, că măr[iea] sa au vorbit la Cluji pentru unie şi totuşi saşii de ici zicu că toată împotrivirea s-ar naşte din măr[iea] sa domnul episcopu Şaguna. Cât am putut m-am străduit a le propune lucrul acesta aşa pre cum este, despre care nici dânşii nu credu că se mai îndoescu.

Nu ştiu, te-ai milostivit măr[iea] ta a porunci lui Gheorghe ca să tocmească servitoare. Dânsul zice că au arvunit una care ştie spăla, etc. etc. de cuină[10] şi care preste 2 săptămâni va veni în slujbă, zicând că cu Nicodim nu se poate ajuta întru nimica, care poate fi adevărat.

Sărut mâinile Măriei Tale şi sunt întru toate cel mai supusu
Al măriei tale

preaumilit şi credincios serv
Johann Hannia m.p.

Sibiu, 8/20 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Bucureşti, col. *Documente transilvănene*, pachet VI, nr. 36. Publicat: C. Feneşan, *Informaţii noi privind revoluţia din Transilvania, în vara anului 1848*, în "*Sargeţia*", XIV, 1979, p. 377–378.

[1] 8 iunie stil vechi = 20 iunie stil nou.
[2] Konventional Münze = monedă convenţională.
[3] Palerul = dulgherul.
[4] Speisesaal = sala de mese.
[5] Feuermauer = zid de foc.
[6] Cuvinte indescifrabile.
[7] Vezi doc. 132.
[8] Bürgermeister = jude primar şi scăunal.
[9] *Organul naţional* = ziar al lui T. Cipariu.
[10] De cuină = de bucătărie.

Braşov, 20 iunie 1848

Vom 20ten Juni 1848

Weidenbach: Petrus Gutt, Hann und Petrus Roemer, Geschworener
Heldsdorf: Georg Depner, Hann und Georg Tontsch, Geschworener
Petersberg: Georg Thiesh, Hann und Peter Thiesh, Wortmann
Honigberg: Georg Diener, Hann und Michael Rosenauer, Wortmann
Brenndorf: Martin Salmen, Geschworener und Martin Stamm, Wortmann
Rothberg: Peter Farsch, Hann und Johann Schlesinger, Geschworener
Nussbach: Michael Thiesh, Althann und Johann Botesch, Geschworener

Praeses eröffnet die Versammlung mit dem Vortrag: dass die nächste Veranlassung zur heutigen Versammlung ein im Namen der Nations Universität hieher gelangter Erlass des Nationsgrafen gewesen, worin ein ausserordentlicher National Conflux auf den 26. d.M. zur dringenden Berathung der wichtigsten Interessen der sächsischen Nation einberufen werde. Um aber die Versammlung in genauem Zusammenhang der seit der Kreis Versammlung vom 8ten Juni stattgefundenen Verhandlungen zu setzen, lege er vor:

1. Unter Mag. Zahlen 2541 und 2542 einen Universitaets Erlass vom 8. Juni l.J., Univ. Zahl 679 / 1848[1] mittelst welchem bekannt gegeben worden, dass nach Einrathen von 8 Kreisen die dermalen am Allerhöchsten Hoflager befindliche sächsische Deputation beauftragt worden, Allerhöchsten Orts alles zu thun, um die Bestättigung des Unions Artikels zu verhindern oder wenigstens zu bewirken, dass demselben die ausdrückliche Bedingung der Sicherstellung des Nationalbestandes eingeschaltet werden möge; ob übrigens die sächsischen Deputirten für ihr instruktionswidriges Benehmen vom Landtage zurückberufen werden sollen, hänge von den Kreisen ab. Der hierauf vom Magistrat gefasste Beschluss, welcher wörtlich abgelesen wird, enthält eine Vorstellung an den Nations Grafen, worin mit Bezug auf den in der letzten Kreis Versammlung gefassten Beschluss dargelegt wird, dass man zwar gegen den Mehrheits Beschluss der Universität nichts weiter bemerken könne, man jedoch darauf zu dringen sich verpflichtet fühlt, es solle die von den Landtags Deputirten in ihrem Vorbehalt bei Verordnung der Nationsfrage in Aussicht gestellte Denkschrift betreff der Sicherstellung der Rechte und Freiheiten der Nation dem Landtag jedenfalls baldmöglichst eingereicht werden, widrigenfalls nachtheilige Folgen hieraus entstehen könnten; dass sich ferner der Magistrat der offen ausgesprochenen Ansichten des hiesigen Stadt und Distrikts Publicums entgegen die Zurückberufung der hiesigen Landtags Abgeordneten einzuleiten ausser Stand sehe.

2. Unter Magistrats Zahl 2632 / 848[2] eine Zuschrift des Schässburger Stadt und Stuhls Publicums mittelst derer ein am 21ten d.M. abzuhaltenden, vom gewöhnlichen abweichenden National Conflux von je 2–8 Abgeordneten in Mediasch zur gemeinschaftlichen Abfassung der den zum nächsten ungarischen Reichstag zu entsendenden sächsischen Abgeordneten beauftragt wird, samt einer von dort aus an den Nations Grafen gerichtete Vorstellung in Abschrift, vermöge welcher der Nations Graf um Genehmigung dieses durch die Umstände gebotene Vorschlags gebeten wird, mit dem Beisatze, dass den betreffenden Abgeordneten ein Vertrauens Votum ertheilt werden solle, samt dem zustimmenden Beschlusse des Magistrats und eben an den belobten Nations Grafen in dieser Absicht gestellten Gesuche, den beantragten National Conflux von welchem die Einigung der Nation gehofft werde, einberufen und unter seinem Vorsitze sowohl über die von Schässburg angetragenen Massregeln, als auch über die schon früher von hieraus vorgeschlagen, für höchst dringend erkannte National Deputation nach Pesth zu berathen und einen Beschluss zu fassen.

Mit beiden vorstehenden Beschlüssen und Einleitungen des Magistrats erklärt sich die Kreis Versammlung einverstanden.

3. Unter Mag. Zahl 2663 / 1848[3] der Eingangs erwähnter Universitäts Erlass mittelst welchem auf den 26ten d.M. ein verstärkter National Conflux aus mit dem Vertrauens Votum zu versehenen Abgeordneten zur Berathung und Schlussfassung aller durch die Zeitumstände gebothenen Massregeln nach Hermannstadt berufen wird, welcher seine Erlässe in der gewöhnlichen Form abfassen und seine Wirksamkeit auf alle Gegenstände erstrecken werde, welche das Interesse der Nation im geringsten berührten. Hiezu habe jeder Kreis nach eigenem Gefühle der Billigkeit je 2–8 Deputirte zu senden, welchen ausser den Reisekosten ein Taggeld von 1 fl. Conv. Mze ausgemessen werden könne, was aber dem Ermessen jeden Kreises überlassen bleibe, und sollten hiezu mit öffentlichen Vertrauen beehrte Männer frei gewählt werden, und se hiemit der Antrag des Magistrats verbunden es sollten diese zu wählenden Deputirten zugleich ermächtigt werden, als Mitglieder der National Deputation von Seiten des hiesigen Publikums nach Pesth abzugehen.

Praeses fordert sofort die Versammlung auf, darüber zu berathen:

1. ob und in wie weit das verlangte Vertrauens Votum der zu wählenden Deputirten etheilt;

2. wie die Deputirten gewählt? ob nach den einzelnen Ständen und den Kathegorien der vertretenden Körperschaften oder aber ganz frei und ohne Rücksicht auf diese?

3. Ob den Abgeordneten neben dem Ersatz der Reisekosten blos ein Taggeld von 1 fl. C.M. ausgemessen, und

4. ob diese ermächtigt werden sollten, als Mitglieder der National Deputation nach Pesth mitzugehen?

Die Versammlung beschliesst hierauf: es sollten die Deputirten ohne Rücksicht auf die Kathegorien der verschiedenen Stände und zwar im Hinblick auf die ansehnliche Bevölkerung des hiesigen Distrikts aus 8 Individuen bestehend durch Abgabe von Stimmzetteln auf einmahl gewählt, denselben ein Vertrauens Votum jedoch mit der Beschränkung, dass sie in allen, von diesem Publikum bereits verhandelten Fragen von nationalem Interesse, besonders aber bezüglich der Unionsfrage durchaus nur im Sinne der hierortigen Ansichten und Beschlüsse ihre Stimme abgeben und falls in der Minderheit bleiben, eine Sondermeinung zu Protocoll geben sollten, zu ertheilen ferner denselben blos ein Taggeld von je 1 fl. C.M. ausser den Reisekosten auszumessen, endlich denselben die Weisung zu ertheilen, auf die von hieraus wiederholt beantragte baldige Absendung einer zahlreichen National Deputation zur Unterstützung der mit der landtäglichen Deputation nach Pesth abgehenden sächsischen Abgeordneten, zu dringen und behält sich vor, bezüglich der Wahl der hiesigen Mitglieder das Erforderliche zu veranlassen.

Es wird ferner der Antrag gestellt: es möge, da durch den in Gemässheit H. Gubernial Verordnung verlautbarten Landtagsbeschluss vom 18ten Juny l.J. an die Entrichtung der Zehnten für die nunmehr zu freien Bürgern des Landes erklärten bisherigen Fronbauern aufgehoben werden und die bisher mit vorzüglichen Freiheiten versehenen Sachsen wohl nicht allein hievon ausgeschlossen seyn könnten, die Nation erkläre, und der H. Landesregierung antrage: dass sie in Anhoffnung der Allerhöchsten Bestättigung des von den Ständen diesfalls vorgeschlagenen Gesetz Artikels fernerhin auch keinen Zehnten zu entrichten, sich nach Inhalt des erwähnten Artikels blos herbeilassen würden, ihren Geistlichen als einstweiliges Gehalt bis zur gänzlichen Belegung desselben, was sie wie bisher an Zehnten geliefert *in natura* zu verabfolgen.

Diesem Antrag wird beigestimmt und soll den zu wählenden Deputirten in diesem Sinne die nöthige Weisung ertheilt werden.

Sofort wird zur Wahl geschritten, und nach Ablesung der Stimmzettel ergibt sich, dass:

1. Handelsmann Carl Maager mit 71 Stimmen
2. Magistratsrath Carl Mysz " 67 "
3. Polizei Director Joseph Trausch " 59 "
4. Ober Notair August von Roth " 48 "
5. Gerichts Secretair Carl Schnell " 39 "
6. S. fiscal Josef Purkes " 33 "
7. Conrector Samuel Schiel " 30 "
8. Pfarrer Johann G. Giesel " 28 "

gewählt worden sind, welchen demnach sowohl die nöthigen Beglaubigungs Urkunden auszustellen, als auch die obigen Weisungen mit dem Auftrag zu ertheilen sind, sich nach dem diesfalls aus dem hiesigen Archiv zu erhebenden

hierartigen Verhandlungen genauestens zu richten; ferner ist denselben bekannt zu geben, dass ihnen ausser den Reisekosten blos ein Taggeld von je 1 fl. Conv. Mze aus Rücksicht des schwachen Standes der Kassen ausgemessen worden sey, endlich ein Vorschuss von 200 fl. C Mze gegen Verrechnung aus der Districts Cassa ausgewiesen.

Joh. v. Albrichsfeld
Ober Notair
August v. Roth
Senator und Ober Notair

4t Es trägt ferner Praeses vor: da durch das vermöge Landtagsbeschluss verfügte Aufhören der Frohndienste u. der Bezahlung der Redemptionstaxen von Seiten der dem Kronstädter Publicum zugehörigen, bisher unterthänigen Ortschaften die hiesigen Cassen einen sehr bedeutenden Ausfall erlitten, so dass dieselben zur Bestreitung der Gehalte der Beamten und übrigen heimischen Bedürfnisse nunmehr bei weitem unzureichend werden würden; so sey darauf vorzudenken, den ohnehin widerrechtlich in die Landes Cassa einfliessenden Domesticalfond in Anspruch zu nehmen.

In Anbetracht der vorgestellten Umstände wird beschlossen: vom 15ten Juni l.J. an den Domesticalfond welcher nach Abzug des aus der Landtags Cassa für diesen Distrikt bisher verabfolgten [...][4] und der übrigen Gehalte für die k. Steuer Einnehmer beiläufig in jährlicher 18 bis 20 000 fl. C.M. bestehen mag, für den hiesigen District zur Bestreitung der Gehalte und sonstigen Bedürfnissen in Anspruch zu nehmen und den beiden k. Steuer Einnehmern Römer und Aescht aufzutragen den vom 18ten Juni bis Ende October l.J. entfallenden Betrag zu ermitteln und für das hiesige Stadt und Districts Publicum an den Allodial Einnehmer abzuliefern; übrigens sey hievon sowohl der Hohen Landes Regierung als auch dem Ober Landes Comissariat die erforderliche Anzeige gemacht worden.

Ferner ist unter Anführung der oben erwähnten Beweggründe das diesfalls verfügte sowohl der Hohen Landes Regierung als auch dem Ober Landes Comissariat mit dem Beifügen anzuzeigen, dass sich das hiesige Stadt und Distrikts Publicum hiezu umso mehr für berechtigt halte, als auch in Ungarn jeder Kreis seinen Domesticalfond für sich verwalte und zu seinen heimischen Bedürfnissen verwende.

Endlich sind von diesem Beschluss auch die jenseits genannten Conflux Deputirten mit dem Auftrage zu verständigen, die übrigen Kreise durch ihre Abgeordneten zu gleichmässigem Vorgange aufzufordern.

Joh. v. Albrichsfeld
Ober Richter
Friedrich Riemer
V. Notair

Din 20 iunie 1848

Ghimbav: Petrus Gutt, jude primar şi Petrus Roemer, jurat
Hălchiu: Georg Depner, jude primar şi Georg Tontsch, jurat
Sânpetru: Georg Thiesh, jude primar şi Peter Thiesh, purtător de cuvânt
Hărman: Georg Diener, jude primar şi Michael Rosenauer, purtător de cuvânt
Bod: Martin Salmen, jurat şi Martin Stamm, purtător de cuvânt
Roşia: Peter Farsch, jude primar şi Johann Schlesinger, jurat
Măieruş: Michael Thiesh, jude primar şi Johann Botesch, jurat

2720/1848

Preşedintele deschide adunarea cu menţiunea că ea a fost prilejuită de o ordonanţă a comitelui naţiunii emisă în numele Universităţii naţionale; prin ea se face convocarea la confluxul naţional extraordinar din data de 26 luna curentă, ce va dezbate cele mai importante interese ale naţiunii săseşti. Însă, pentru a plasa adunarea în contextul exact al discuţiilor desfăşurate în cadrul adunării districtuale din 8 iunie, preşedintele prezintă:

1. Sub nr. Mag. 2541 şi 2542 un ordin al Universităţii din 8 iunie a.c., nr. Univ. 679/1848[1]; el face cunoscut că, în urma consfătuirii a 8 scaune, o delegaţie săsească trimisă la înalta Curte a fost însărcinată să facă tot posibilul, pentru a împiedica sancţionarea articolului uniunii, sau cel puţin pentru a determina în cuprinsul lui condiţia explicită a asigurării fiinţării naţionale. Scaunele vor decide dacă deputaţii saşi vor fi rechemaţi din cauza nerespectării instrucţiunilor lor în Dietă. Decizia elaborată de Magistrat în această privinţă, citită integral, conţine o prezentare adresată comitelui naţiunii; în ea se arată, cu privire la hotărârea adoptată în ultima adunare scăunală că nu se mai poate contesta votul majoritar al Universităţii; totuşi, sentimentul datoriei cere cu insistenţă ca memoriul privitor la asigurarea drepturilor şi libertăţilor naţiunii, aflat în atenţia deputaţilor dietali, cu toată rezerva lor în chestiunea naţională, să fie cât mai curând înaintat Dietei. În caz contrar s-ar putea isca cele mai nedorite consecinţe. Magistratul consideră nerezolvabile opiniile exprimate deschis de publicul acestui oraş şi district împotriva rechemării deputaţilor dietali.

2. Sub nr. Mag. 2632/848 s-a înregistrat o scrisoare a publicului oraşului şi scaunului Sighişoara[2]; prin ea se cheamă la un conflux naţional în data de 21 luna curentă, la Mediaş, ce va depăşi normele ordinare cu 2-8 delegaţi. Consfătuirea va avea sarcina de a alege deputaţii saşi ce vor fi trimişi în următoarea Dietă ungară. Confluxul va formula în copie o prezentare către comitele naţiunii, în care acesta va fi rugat să aprobe propunerea determinată de împrejurări; cu adăugirea ca respectivilor delegaţi să li se atribuie un vot de încredere, împreună cu declaraţia de acord a Magistratului. În acest sens, onoratului comite al naţiunii i se va adresa

cererea de a convoca sub președinția sa propusa consfătuire națională, de la care se speră solidarizarea națiunii; aceasta va dezbate atât măsurile propuse de Sighișoara, cât și necesitatea stringentă a unei delegații naționale; totodată, va lua o decizie finală.

Adunarea districtuală se declară de acord cu ambele hotărâri și intervenții ale Magistratului.

3. Sub nr. Mag. 2663/1848 [se consemnează] ordonanța Universității amintită la început, ce cheamă la o consfătuire națională extraordinară în 26 luna curentă la Sibiu, care să fie alcătuită din delegați investiți cu vot de încredere[3]; ei vor dezbate și decide măsurile reclamate de împrejurările timpului. Delegații vor redacta rezoluțiile în forma uzuală și vor extinde împuternicirea asupra tuturor chestiunilor care ating câtuși de puțin interesele națiunii. Conform sentimentelor propriei responsabilități, fiecare jurisdicție va trimite 2–8 delegați, aleși liber din rândul bărbaților onorați cu încrederea publică; lor li se va deconta costul călătoriei și o diurnă de 1 fl.m.c., care vor rămâne în seama fiecărui scaun. De acestea se leagă și propunerea Magistratului ca deputații să fie de asemenea împuterniciți de către publicul de aici pentru a pleca la Pesta ca membri ai delegației naționale.

Președintele cere adunării să hotărască imediat:

1. dacă și cum trebuie atribuit votul de încredere delegaților ce urmează a fi aleși;

2. cum să fie aleși delegații? după Stări și după categoriile corporațiilor reprezentative sau în mod complet liber, fără a ține cont de acestea?

3. dacă delegaților să li se deconteze, alături de costul călătoriei, numai o diurnă de 1 fl. m.c. și,

4. dacă ei să fie împuterniciți să însoțească delegația națională la Pesta, ca membri ai acesteia?

Adunarea decide: delegații să fie aleși toți odată, ținând cont nu de categoriile diferitelor stări, ci de ponderea populației fiecărei jurisdicții. Anume, să fie alese deodată 8 persoane pe baza buletinelor de vot. Acestora să li se confere încredere, dar cu condiția ca în toate problemele de interes național, deja dezbătute de către publicul local, și în special în chestiunea uniunii, ei să voteze exclusiv în conformitate cu opiniile și deciziile de aici. În cazul în care s-ar afla în minoritate, să se consemneze în protocol opinia lor separată. Delegaților li se va acorda numai o diurnă de câte 1 fl.m.c., în afara achitării costului călătoriei. În fine, să li se indice să insiste asupra repetatei propuneri făcute aici, de a trimite cât mai grabnic o numeroasă delegație națională care să-i sprijine pe trimișii săși ce vor însoți delegația dietală la Pesta. Adunarea își rezervă dreptul de a dispune cele necesare în privința alegerii membrilor de aici.

Se face încă o propunere. În conformitate cu înalta ordonanță gubernială, potrivit deciziei Dietei din 18 iunie a.c. s-a desființat achitarea dijmelor de către iobagii de până acum, care au fost declarați cetățeni liberi ai țării. Sașii nu vor putea

fi, desigur, exceptați de la aceasta. De aceea națiunea declară și propune înaltei conduceri a țării următoarele: în speranța preaînaltei confirmări a articolului de lege propus de Stări, națiunea să nu mai plătească dijme de acum înainte. Totuși, pe baza conținutului amintitului articol, până la reglementarea definitivă a chestiunii, să se mărginească a plăti clericilor ei ca salariu temporar în natură, ceea ce până acum se dădea ca dijmă.

Propunerea este aprobată; în această direcție se vor da indicațiile necesare deputaților ce vor fi aleși.

Se trece imediat la votare și, după citirea biletelor de vot, rezultă că au fost aleși:

1. Negustorul Carl Maager cu 71 voturi
2. Consilierul Magistratului Carl Mysz cu 67 voturi
3. Directorul poliției Joseph Trausch cu 59 voturi
4. Notarul superior August von Roth cu 48 voturi
5. Secretarul de tribunal Carl Schnell cu 39 voturi
6. Secretarul fiscal Josef Purkes cu 33 voturi
7. Conrectorul Samuel Schiel cu 30 voturi
8. Preotul Johann G. Giesel cu 28 voturi.

Acestora trebuie să li se acorde atât documentele de autentificare necesare, cât și indicațiile de mai sus, cu însărcinarea de a se orienta cu exactitate după dezbaterile de acest fel, aflate în arhiva locală. Apoi li se aduce la cunoștință faptul că, luând în considerare starea deficitară a casieriilor, în afara costurilor călătoriei, li se va acorda fiecăruia doar o diurnă de 1 fl.m.c.. Avansul va fi de 200 fl.m.c. și se va deconta din casa districtuală.

Johann von Albrichsfeld,
jude suprem
August von Roth,
senator și notar suprem

4. Președintele continuă cu precizarea: în baza hotărârii Dietei, privind încetarea sarcinilor iobăgești și a plății taxelor de despăgubire de către localitățile aparținătoare, până acum subordonate publicului brașovean, casieriile de aici vor suferi un însemnat deficit. Pentru acoperirea salariilor funcționarilor și a celorlalte nevoi locale, veniturile lor vor deveni cu totul insuficiente. De aceea trebuie avută în vedere recurgerea la fondurile domesticale, intrate oricum ilegal în casieria țării.

Datorită împrejurărilor date, se decide ca începând din 15 iunie a.c., să se apeleze la fondul domestical, pentru acoperirea salariilor și a celorlalte necesități ale districtului. După reținerea [...][4] din casieria țării și a celorlalte impozite ale încasatorilor de dări, [acest fond domestical] trebuie să conțină anual 18 până la 20 000 fl.m.c. Cei doi perceptori de impozite, Römer și Aescht, au sarcina de a constata contribuția din 18 iunie care e scadentă la finele lui octombrie a.c.; de asemenea, de

a o preda pentru publicul din oraş şi din district perceptorului alodial. Despre toate acestea să fie informată înalta conducere a ţării, precum şi comisariatul suprem.

Din pricina motivelor de mai sus, cele stabilite vor fi comunicate atât înaltei conduceri a ţării, cât şi comisariatului suprem, cu menţiunea că publicul orăşenesc şi districtual se simte cu atât mai îndreptăţit la acestea, cu cât şi în Ungaria fiecare cerc îşi administrează singur fondul domestical şi îl utilizează în funcţie de nevoile locale.

În fine, această decizie să fie adusă la cunoştinţa delegaţilor numiţi în confluxul naţional, pentru ca ei să îndemne la măsuri similare restul jurisdicţiilor prin trimişii lor.

Johann von Albrichsfeld,
jude suprem
Friedrich Riemer,
Vicenotar

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2720 / 1848. Foto: 31.693–31.695.

[1] Vezi vol. VI, doc. 117, 118, 119 şi 120.
[2] Vezi doc. 52 şi 53.
[3] Vezi doc. 82.
[4] Cuvânt indescifrabil.

104

Braşov, 20 iunie 1848

2720 / 848

An die Herrn Nation-Konflux Abgeordneten Herrn Polizei-Direktor Joseph Trausch, Herrn Magistrasrath Karl Myss, Herrn Magistratsrath August v. Roth, H. Gerichts Secr. Karl Schnell, H. Fiskal Secr. Joseph Purkes, H. Kottats Verwalter Karl Maager, H. Pfarrer Johann Georg Giesel u. H. Conrector Samuel Schiel.

Die anliegende Beglaubigungs Urkunde, sowie die Verhaltungsregeln bei den Verhandlungen des auf den 28ten Juni l.J.[1] ausgeschriebenen ausserordentlichen National Conflux werden Ihnen mit dem Auftrag zugestellt, sich hierauf nach den diesfalls aus dem hiesigen Archiv zu erhebenden hierortigen Verhandlungen genauestens zu richten. -

Ferner wird Ihnen bekannt gegeben, dass Ihnen ausser den Reisekosten blos ein Taggeld von je 1 fl. C. Mz. aus Rücksicht des schweren Standes der Kosten

zugemessen, falls ein Vorschuss von 200 fl. C.Mz. in die Distriktskasse angewiesen worden ist, welche Anweisung hier ebenfalls beiliegt. -

Da durch das vermög Landtags Beschluss verfügte Aufhören der Frohndienste und Bezahlung der Redemptionstaxen von Seiten der dem hiesigen Publicum zugehörigen, bisher unterthänigen Ortschaften die hiesigen Kosten einen sehr bedeutenden Ausfall erleiden, so dass dieselben zur Bestreitung der Gehälter der Beamten und übrigen heimischen Bedürfnissen nunmehr bei weitem unzureichend werden, so ist beschlossen worden vom 18ten Juni l.J. an, von welchem Tag nämlich sie hiervon ausgeschlossen sein können, so wird den Herrn Abgeordneten die Weisung ertheilt, darauf zu dringen, dass im Namen der sächsischen Nation erklärt, und der H. Landes Regierung angezeigt werde, dass die Sachsen in Anhoffnung der Allerhöchsten Bestättigung des von den Landesständen diesfalls vorzuschlagenden Gesetz Artikels fernerhin auch keinen Zehnten entrichten und sich nach Inhalt des erwähnten Artikels blos herbeilassen würden, ihren Geistlichen als freiwilliges Gehalt bis zur gänzlichen Regelung dasselbe was sie ihnen bisher an Zehnten geliefert, in natura zu verabfolgen.

Kronstadt am 20t Juni 848

Johann Albrichsfeld, Ob. Notair
Friedrich Riemer, Notair.

2720/848

Către domnii delegaţi la confluxul naţional: dl director al poliţiei Joseph Trausch, dl consilier al Magistratului Karl Myss, dl consilier al Magistratului August von Roth, dl secretar de tribunal Karl Schnell, dl [secretar fiscal] Joseph Purkes, dl administrator comitatens Karl Maager, dl preot Johann Georg Giesel şi dl conrector Samuel Schiel.

Vi se transmite alăturatul document de autentificare, împreună cu regulile de comportare la dezbaterile consfătuirii naţionale extraordinare, prevăzute a avea loc la 28 iunie a.c.[1]; vi se încredinţează sarcina de a vă orienta după dezbaterile desfăşurate aici, aflate în arhiva locală.

Vi se mai aduce la cunoştinţă că, în afara cheltuielilor de drum, vă este rezervată numai o diurnă de 1 fl.m.c., datorită situaţiei dificile a finanţelor –, şi asta în cazul în care casa districtuală va dispune un avans de 200 fl.m.c. Instrucţiunea necesară se află alăturat.

Prin hotărârea Dietei, care a dispus încetarea sarcinilor iobăgeşti şi plata unei taxe de despăgubire de către localităţile aparţinătoare şi supuse până acum publicului de aici, veniturile suportă un însemnat deficit, aşa încât devin insuficiente pentru acoperirea salariilor funcţionarilor şi a celorlalte nevoi locale. S-a decis ca [hotărârea Dietei să intre în vigoare] începând din 18 iunie a.c., dată de

la care [cheltuielile] pot fi excluse. S-a indicat domnilor deputaţi să stăruiască să explice în numele naţiunii săseşti şi să arate înaltei conduceri a ţării ca, în speranţa preaînaltei confirmări a articolului de lege propus în acest sens de Stările ţării, nici saşii să nu mai achite dijma. În conformitate cu conţinutul articolului menţionat, ei să continue a plăti clericilor lor în natură, ceea ce până acum predaseră sub formă de dijmă, ca salariu benevol, până la reglementarea definitivă.

Braşov la 20 iunie 1848
Johann von Albrichsfeld,
jude suprem
Friedrich Riemer, notar

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat. Foto: 32.457/1848.

[1] Corect 26 iunie.

105

Târgu Mureş, 20 iunie 1848

Polgártársak!

Miután Erdély Magyarországgal egy közös honná olvadt, miután már az egyesülés törvény cikkje dícső magyar királyunk által„ meg is erősíttetett, s miután a választók öszveírása iránt a Flgs. Kir. Főkormány szék folyó hó 7-ről kelt, s ugyan folyó hó 17[ről] 7147. szám alatt tisztelt rendelvényében e város tanácsához intézkedését megtette, nincs egyébb hátra mint a július 2-kán Pesten tartandó közös hon gyűlésére M. Vásárhely városunknak is maga követeit elküldeni, de mivel a magyarországali egyesüléssel egyszersmint a nép megnyerte azon szép jogát is, miként követeit maga választja, ebből kifolyólag ezen város kebléből Pestre küldendő országgyűlési követeket is városunk összes polgárságának arra alkalmas egyénei fogják választani.

Ezen város bel- és kül tanácsa az írt követ választása megejtésére középponti választmányt nevezett, mely ezen városba a választói képességgel bírók írására maga részéről küldötségeket bocsátott ki, ezen küldötségek az illető negyed kapitányokat is maguk mellé vévén a szükséges egybe írást megteendik.

Követválasztási joggal bírnak.

1. Mindazon lakósok, kik 300 ezüst Rt. értékű házat – vagy földet kizáró tulajdonul, vagy hitveseikel, s illetően kiskorú gyermekeikkel közösön bírnak.

2. Mind azok – kik mint kézmívesek, kereskedők, gyárosok, megtelepedve vagynak, ha tulajdon műhelyel, vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral bírnak, s ha kézmívesek – folytonoson – legalább egy segéddel dolgoznak.

3. Kik – ha bár a fennebbi osztályokba nem esnek is, saját föld birtokukból, vagy tőkéjökből eredő 100 ezüst forint évenkénti állandó – és biztos jövedelmet kimutatni képesek.

4. Jövedelmökre való tekintet nélkül a tudorok (doctorok), sebészek, ügyvédek, mérnökök, academiai művészek, tanárok, a magyar tudos társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segédlelkészek és iskolatanítók, ha állandóul itt laknak.

5. Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fennebbi pontokban írt képességel nem bírnak is.

Ezen öt pontban elő számlált képességek közöl bármelyikkel bíró be vett vallású lakosa városunknak (kik közé a görög nem egyesült szertartásuak is értetendők) követ választó; kivévén a nő személyeket, nem honosult idegeneket, gazdai – szülői – gyámhatalom alatt álló egyéneket és bűnperbeli ítélet nyomán fenyíték alatt lévőket. De hogy a választási képességgel bíró ezen szép jogával élhessen, szükséges, hogy magát az egybe író küldötségnél jelentse, mely küldötség folyó hó 21-kén reggeli 9 órakor az öszveírást a bérben bíratő tiszti szállás felszobáiban megkezdendi, és naponta reggeli 9 órától 12 óráig – délutáni 3 órától 7 óráig – folytatandja, s az öszveírást ugyan folyó hó 24-én esti 7 órakor az idő rövidsége rekintetéből - bevégzendi; - igyekezzék annakokáért minden, ki a meg írt képességek közöl valamelyikével bír a kitűzött időben megjelenni, s a választók sorábai béigtatását eszközölni, mert azok, kik az írt időben magukat nem jelentik, ezuttal választási joguktól a törvény értelmében elesnek.

Költ M. Vásárhelyen a középponti választmányok Sz. Iványó 20-kám 1848-ban tartatott üléséből.

Concetăţeni!

S-a efectuat unirea Ardealului cu Ungaria într-o singură ţară; preamăritul nostru rege maghiar a şi sancţionat legea referitoare la această unire, iar înaltul Guberniu s-a adresat şi acestui consiliu prin ordinul său dat în 7 a lunii curente cu privire la conscrierea alegătorilor, ordin care a fost primit în 17 iunie. Astfel, oraşul nostru îşi va putea trimite deputaţii la dieta comună de la Pesta, care se va deschide la 2 iulie. Întrucât, prin uniunea cu Ungaria poporul a dobândit şi acel drept frumos de a-şi alege singur reprezentanţii, urmează, ca locuitorii îndreptăţiţi [să îşi exercite acest drept] ai oraşului nostru să-şi aleagă proprii deputaţi pentru această dietă.

În vederea efectuării menţionatelor alegeri, consiliul interior şi exterior al oraşului a desemnat un comitet central, care va trimite delegaţi pentru conscrierea alegătorilor; aceşti delegaţi îi vor coopta şi pe căpitanii cartierelor respective în vederea efectuării conscrierii.

Sunt înzestraţi cu drept de alegători

1). Toți acei locuitori, care posedă ca proprietate exclusivă, de unul singur, sau în comun cu soția respectiv cu copiii minori o casă sau pământ în valoare de 300 fl. de argint.

2). Meseriașii, comercianții, fabricanții stabiliți, dacă ei posedă atelier propriu, stabiliment comercial sau fabrică proprie; iar meseriașii lucrează permanent măcar cu o calfă.

3).Toți cei care, chiar dacă nu fac parte din categoriile sus menționate, sunt capabili să dovedească un venit anual permanent și sigur de 100 de florini argint, provenit din propria moșie sau capital propriu.

4). Au drept de vot [indiferent de venitul lor] doctorii, chirurgii, avocații, inginerii, artiștii academici, profesorii, membrii Academiei maghiare de științe, farmaciștii, preoții, capelanii și învățătorii, dacă au aici domiciliu permanent.

5). Toți cei, care au fost și înainte cetățeni orășeni, chiar dacă nu corespund nici unuia dintre criteriile sus enumerate.

Orice locuitor de religie receptă al orașului nostru (este valabil și pentru cei de religie greco-catolică) are drept de alegător, dacă se încadrează la vreunul dintre cele 5 puncte menționate, excepție fac femeile, străinii neîncetățeniți, persoanele aflate sub tutela stăpânului sau a celei părintești și cei aflați sub pedeapsă în urma unei sentințe judecătorești. Dar pentru ca persoanele îndreptățite să fie alegători, să-și poată exercita acest minunat drept, este necesar să se prezinte în fața comisiei de conscriere. Această comisie își va începe activitatea în data de 21, orele 9 dimineața, în sălile de la etaj ale clădirii închiriată ca locuință pentru dregători; conscrierea se va desfășura zilnic între orele 9–12 înainte de masă și 3–7 după masă; se va sista în data de 24 orele 7 seara, din cauza timpului scurt.

Deci, toți cei îndreptățiți să se străduiască a se prezenta în fixata perioadă pentru a fi trecuți pe lista alegătorilor; în caz de neprezentare, își vor pierde, în sensul legii, dreptul de alegători.

Dat în adunarea comisiei centrale, ținută în 20 iunie la Târgu Mureș.

Tipăritură. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Tipărituri 1848/49.

106

Cluj, 20 iunie 1848

Belügy Minister Úr!

A székely ezredek 3*ik* zászlóalyának alakítása eránt azon nehézség merült fel, mely még tegnap előre nem tudatott, hogy nem csak az ezekben meg kívántató tisztek hijjánzanak, hanem még az effectiv standban is sokan kívántatnak, a többek között kapitányok is hatan, következőleg, míg a tisztek ki nem fognak neveztetni, a

3*ik* zászlóalyát alakítani nem lehetvén, addig a székely katonaságot sem lehet ki vinni, egyébként a fő kormányzónál ma tartott tanácskozmányban szükségtelennek találtatott a mi a Wesselényi levelében érintve volt – tudni illik, hogy küldöttek menyenek a székelyekhez, őket Erdély határán túl való kimenetelre reá bírandók – mind ezek aránt a fő kormányzó még ma sürgöny által küldendi elő terjesztését, mely e jelentésemet is meg viendi.

Az oláh petitio tárgyában ma regvel igyekeztem Bohetzel és Papfalvi követ urakat, kik tegnap vissza érkeztek, meg győzni a külön törvénycikk hozatala szükségtelen voltáról, ők azonban küldőiknek bizalma fenn tartása tekintetéből a Motio meg tételétől el nem állanak, meg ígérék azonban, hogy vitatkozást elő idézni nem kívánnak, a mint úgy is történt, és a ma délelőtti nemzeti gyűlésben – mely utolsó vala – az már általam érintett protocollatio el fogadtatott. Ma délutáni ország ülésben bé fognak minden egyébb munkálatok rekesztetni, és majd csak a tegnap alá írás végett fel küldött Unio t. cikk le érkeztével fog még egy utolsó bérekesztő ország ülés tartatni.

Ezek után kiküldetésemet bé végezettnek vélem tekinthetni, és még csak néhány napig Papp Zsigmondnak, ki Kővár vidékére ment hihetőleg képviselőül el választandó, visza jövetelét kívánom bévárni, hogy újsága programját tölle ált vehessem – mely idő alatt, reménylem, folyó hónap 10*én* tett jelentésem s kérésem folytán Önnek további rendelkezése, ha szükségessé vált volna, hozzám szinte el jutand.

Egy nem kellemetes dolgot említek még fel. Mi szerént Gróf Gyulay vonakodik elválalni a zarándi fő ispányságot, több okai között fel hozván, hogy őt senki az aránt fel nem szollította, és ámbár mind én, mind mások reá bírni igyekeztünk, de G. Teleki Domokosnak nyíltan kimondá már tegnap, hogy minister úrnak is fel küldé nem válalásáról nyilatkozatát, és ha ez így van, if. G. Bethlen Gábort vagyok bátor megemlíteni, kiről bizonyossá tétetett, hogy igen is el fogadná ezen fő ispányságot.

Fogadja Ön telyes hazafiúi tiszteletemmel párosult őszinte üdvözletemet.

Kolozsvárott, június 20*án* 1848. B. Perényi Zsigmond.

B. Kemény Dénes még vissza sem jött.

Domnule ministru de interne!

În legătură cu organizarea batalionului al 3-lea de secui s-a ivit o problemă care ieri încă nu era cunoscută. Adică aceea că nu sunt ofițeri pentru acest batalion. Ba mai mult: există o lipsă de ofițeri chiar și în cadrul efectivelor existente, între altele, șase căpitani. Prin urmare până când ofițerii nu vor fi numiți, nu se poate organiza al treilea batalion și nici nu este posibil a-l detașa. De altfel, la consfătuirea ce a avut loc la guvernator, s-a ajuns la concluzia că nu e cazul să se trimită, așa cum a propus Wesselényi în scrisoarea lui, comisari la secui pentru a-i convinge să

accepte plecarea dincolo de graniță. Pentru toate aceste veți primi dispoziția urgentă a guvernatorului, împreună cu prezentul raport.

În problema petiției românești am încercat azi dimineață să-i conving pe domnii deputați Bohățel și Papfalvi, care s-au întors ieri, că nu este necesar un articol aparte. Ei însă n-au renunțat la înaintarea moțiunii pentru a nu pierde încrederea alegătorilor. Discuții însă nu vor și într-adevăr nici nu au avut loc. În cadrul adunării dietale de azi care a fost ultima, s-a acceptat protocolațiunea pomenită de mine. După masă și adunarea generală își încheie orice activitate. Numai cu ocazia sosirii articolului de lege despre uniune, trimis ieri pentru aprobare, se va mai ține o ultimă ședință a Dietei, de închidere.

Prin urmare, eu consider misiunea mea îndeplinită. Mai aștept doar câteva zile până la reîntoarcerea lui Sigismund Pop, plecat în Chioar, unde probabil va fi ales deputat, pentru a-l asculta în problema programului ziarului lui. Sper că în acest timp va ajunge la dvs. raportul meu din 10 luna curentă, iar la mine dispozițiunile dvs. care eventual au devenit necesare.

Menționez încă un lucru neplăcut: contele Gyulai ezită să accepte postul de comite suprem în Zarand. Printre alte cauze, el a invocat argumentul că n-a fost întrebat de nimeni. Cu toate că și eu și alții am încercat să-l convingem, ieri a declarat deschis contelui Teleki Domokos că a și trimis domnului ministru declarația lui de refuz. Dacă așa stau lucrurile, aș aminti numele tânărului conte Bethlen Gábor, care ar fi dispus să accepte postul de comite suprem.

Primiți sincerul meu salut și respectul meu patriotic.

Cluj, 20 iunie 1848 Baron Perényi Zsigmond

Baronul Kemény Dénes încă nu s-a înapoiat.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848/1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. 457 E/1848. Foto: 802–803.

107

Cluj, 20 iunie 1848

Kolozsvár, 1848 junius 20

Szemere Bertalannak. Szeretett barátom, folyó hó 19ik levelem írása óta nyugtatóbb tudósítások jöttek a Székelyföldről[1], azon hit terjedt el miszerint a székelyek biztosok közik bemenetele s persvadealása nélkül is készek lesznek kimenő parancsnak engedelmeskedni. Ma híva a kormányzó közülünk néhányat magához, értekeződés végett. Jelen volt a második ezred alezredese Donáth is. Ő sem kétkedett a székely katonák engedelmeskedéséről, s legnagyobb akadályul hozta fel mind a mulhatlanul organisalandó reserv zászlóaljra, mind pedig az effectivus statusra nézve a tisztekbeni hiányt. Mert ugyanis a reserv bataillonnak

még épen nincsenek tiszteik. Az effectivus statusban is nagyon sok tiszt hibázik, például a második ezred hat Captain hiájjával van. A Conferentia úgy találta miszerint a szükséges tisztek kinevezésénél nincs semmi sürgetőbb. Mi többen azt hisszük, miként legcélszerűbb lenne, ha a nádornak a hadügyminister által contrasignált rendeleténél fogva az itteni commadirozó felhatalmaztatnék a kapitányok s azon alóli tisztek rögtöni kinevezésére. A conferentia következtében a kormányzó küldend fel sürgönyt még ma, mellyel ezen levél is megyen; de aligha fogja az éppen mondottak érinteni: mert az ilyenre azt szokta mondani, hogy az a commandirozó dolga. Jónak láttuk pedig a fenn mondottat megemlíteni, mivel ha a kinevezés azon a hosszú úton megyen, miszerint előbb parancs jő ide, hogy innen tétessék az ajánlás, s majd annak felérkezése után következzék a megerősítés, igen későre haladna a dolog.

Mind a reserv siető organizatiojára, mind kiviendő kimozdítására feles pénzbeli szükséget nyilvánított a commandirozó a kormányzó előtt. Ez utóbbi írt a kincstárnok Gróf Mikó Imre távol létébeni ideiglenes elnöke gróf Béldi Györgynek miszerint haladék nélkül küldjön ide 50 000 forint pengőt. E pénz még nincs itt. Ha gróf Béldi azt megtagadná valóban igen nagyot hibáznék. Egyéb aránt jó részt azokban állapodott meg a mai conferentia is, miket utóbbi levelemben írtam. De hogy azokat miként fogja részint a kormányzó, részint a commandirozó eszközölni, az bizonytalan valami. Annyi igaz, hogy sem a katona kimozdítás, sem egyéb eréllyel nem fog végrehajtatni, míg előbbi leveleink értelme szerinti királyi biztos nem jövend, vagy legislegalább tiszta parancs nem jön, hogy a kormányzó parancsától függjön, mind a kiviendő székely katonák kimozdítása, mind pedig az itt benn maradandó katonák célszerű elhelyheztetése.

Fegyvereket sem akar a commandirozó sem nemzeti őröknek sem önkénteseknek Fejérvárról adatni, mondván, hogy még azok iránt parancsa nincs. Nagy kár hogy ilynemű parancs, még pedig elhatározott, s részletes nem jött, és hogy általában több illy parancsok nem jőnek mert illyenek kellenek ezen embereknek; és mert valamint nem jó igen sokat, úgy igen keveset sem célravezető parancsolni, s rendelkezni.

Ma volt, mint gondolom, utolsó nemzeti ülés. Minden tárgy be van végezve s ennélfogva országos ülés sem igen leend a most délután folyamatban levőnél több az országgyűlés berekesztéséig tartandó. Bár volna már itt a bérekesztési parancs. Azonban holnap holnapután a Rendek nagy része siet, megyen a választások tekintetéből. Én is holnapután megyek megyémbe, s mihelyt ott dolgaimat s valamennyire házamat s gazdaságomat rendezem, azonnal indulok fel. Itt nagy baj, hogy a királyi biztossági dolgozatunkat még mind nem küldéd le. Ha mégsem érkezik amitáni jóváhagyásod, vagy netaláni módosításod: kéntelen leszek a szabályokat úgy mint felküldöttük kihirdettetni, mert a dolgot függőbe s az embereket várakozásba tovább tartani nem lehet. Becses barátságodba ajánlott maradok.

U.I. Könyörgök tudósíts engem azok felől mik iránt kérdést tettem, tudniillik hogy valjon hosszú vagy rövid leend é e közelebbi országgyűlés, és hogy kivehetem é királyi biztosi napi béremet, főispányi illetőségemet. Tudom mi roppant sok dolgod van, de nem is kérem hogy magad írj, hanem irass.

Lui Szemere Bertalan. Iubite prietene!

De la data ultimei mele scrisori, cea din 19 iunie, ne-au parvenit din secuime ştiri mai liniştitoare[1]. S-a răspândit ştirea după care secuii ar fi dispuşi să se supună ordinului de detaşare chiar fără deplasarea şi activitatea în mijlocul lor a comisarilor. Azi guvernatorul ne-a chemat la el pe câţiva pentru o consfătuire. A fost prezent şi locotenent-colonelul regimentului 2, Donáth. Nici el n-a exprimat îndoieli în legătură cu supunerea militarilor secui. El s-a referit la dificultăţi doar în legătură cu necesitatea organizării batalionului de rezervă, iar în ceea ce priveşte efectivele combatante a menţionat lipsa de ofiţeri. În ceea ce priveşte ofiţerii, batalioanele de rezervă nu dispun încă de ei; chiar şi cele efective duc lipsă de ofiţeri; în regimentul al doilea lipsesc şase căpitani. La consfătuire s-a constatat că nimic nu este mai urgent decât numirea ofiţerilor necesari. Dintre noi, mai mulţi am fost de părere că mai eficace ar fi metoda ca, pe baza ordinului palatinului, contrasemnat de ministrul de război, comandantul de aici să primească împuternicirea numirii căpitanilor şi a ofiţerilor cu grade inferioare. În urma consfătuirii, guvernatorul va trimite un mesaj urgent încă astăzi, la care va anexa şi o scrisoare. Dar în ea abia va atinge problemele expuse mai sus, căci despre astfel de chestiuni declară de obicei că este treaba comandantului suprem. Noi însă am considerat oportun să amintim şi aceste chestiuni, deoarece, dacă numirea va urma calea aceea lungă, se va rezolva prea târziu. Într-adevăr, mai întâi va trebui să sosească un ordin de sus pentru a se face propunerea de aici; apoi, abia după ce propunerea soseşte la forul respectiv de mai sus, urmează acceptarea.

Atât în legătură cu organizarea rezervei, cât şi cu detaşarea, comandantul suprem a evocat guvernatorului cheltuieli băneşti în plus. Ultimul a scris preşedintelui provizoriu al vistieriei, contele Béldi György – tezaurarul Mikó Imre fiind plecat – să trimită fără întârziere 50 000 de florini. Banii n-au sosit încă. Dacă groful Béldi ar refuza rezolvarea acestei probleme, ar face o mare greşeală. De altfel şi consfătuirea de astăzi a ajuns la aceleaşi concluzii, pe care le-am expus în ultima mea scrisoare. Rămâne însă problematică punerea lor în aplicare de către guvernator şi comandantul suprem. Aşa cum am subliniat în scrisorile mele anterioare, adevărul este că nici detaşarea militarilor şi nici altceva nu se va rezolva sigur până când nu va sosi un comisar regesc sau nu se va trimite cel puţin un ordin clar din partea guvernatorului privind dataşarea militarilor secui şi repartizarea lor judicioasă.

Comandantul suprem nu vrea să distribuie arme de la Alba Iulia nici membrilor gărzilor civile, nici voluntarilor, invocând scuza că n-a sosit ordin în

acest sens. Consider o mare pacoste că un atare ordin hotărât şi detaliat n-a sosit şi că în general nu parvin astfel de dispoziţii necesare oamenilor, fiindcă aşa cum nu e recomandabil a comanda prea multe, nu e bine nici invers, a dispune de prea puţine.

Cred că astăzi a avut loc ultima şedinţă dietală. Toate subiectele au fost tratate şi, astfel, nici şedinţa plenară nu va mai avea loc, în afara celei de azi după masă, până la închiderea Dietei. De ar sosi aici la timp ordinul de închidere. Mâine, poimâine, majoritatea Stărilor privilegiate pleacă în vederea alegerilor. Şi eu plec poimâine în comitatul meu. După ce voi pune acolo ordine în lucruri, într-o măsură oarecare, şi voi aranja casa şi gospodăria, voi porni imediat în sus. O mare problemă e aceea că propunerea noastră în legătură cu comisarul regal n-ai trimis-o încă. Dacă nu soseşte aprobarea ta, eventual cu unele modificări, voi fi nevoit să public hotărârea aşa cum am formulat-o noi, căci oamenii nu mai pot să rămână în stare de nesiguranţă, iar problema în suspensie.

Rămân prietenul tău cu stimă

P.S. Te rog să mă înştiinţezi despre problemele expuse aici, precum şi despre Dietă, dacă va fi mai lungă ori mai scurtă; la fel dacă pot să-mi încasez indemnizaţia mea de comisar regesc şi de comite suprem. Ştiu că ai extrem de multe probleme de rezolvat. De aceea nu pretind să-mi scrii personal, ci prin intermediul altcuiva.

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 36, p. 178–180.

---

[1] Vezi doc 106.

108

Sfântu Gheorghe, 20 iunie 1848

A Székely Huszár Ezeredtől

A Nemes Háromszéki Tisztségnek!

S.Sz.Györgyön Június 20án 1848

Jelen hónap 7*én* 483 szám alatt a Nemes Tisztséghez intézett ezredi[1] átirattal folyólag hivatalos baráttsággal közöltetik, hogy az ezered a kapott n.m. főhadivezérség közelébbi rendelvénye szerént csak abban az esetben rendelhet a maga kebeléből a rend és közbátorság elleni veszélyek elhárintására katonai fedezetet, gyalog, ha az ebbéli késedelem káros, és a katonai erő hirtelen szükséges lenne, – mely esetben a katonai élelmezésről az okot szolgáltatott közönségnek kellene gondoskodni.

Ha a fenn említett körülmények nem rögtön adják magokat elé és a szükség nem olly felette nagy, akkor a főhadivezérség intézvénye szerént csupán csak a székely gyalogság adgya a fedezetett – mi iránt a nemes gyalog ezered kormány is felsőbb helyről utasittást kapott.

Sombori
Ezredes

De la regimentul de husari secui.

Nobilei dregătorii din Trei Scaune.

Sf. Gheorghe, 20 iunie 1848

Referitor la adresa nr.483 a regimentului înaintată nobilei dregătorii la data de 7 a lunii curente[1], se comunică oficial cu prietenie: conform înaltei dispoziții primită recent de la Comandamentul suprem, din efectivul său regimentul nu are voie să dea ajutor militar infanteriei, în vederea înlăturării pericolului ce amenință liniștea și siguranța publică; excepție se poate face numai în cazul în care întârzierea ar putea fi dăunătoare și ar fi nevoie imediată în acest sens de forța militară; într-o atare situație de alimentare a soldaților trebuie să se îngrijească comunitatea pricinuitoare a cauzei. Dacă circumstanțele sus menționate nu ies imediat la iveală și necesitatea nu este prea mare, apărarea poate fi asigurată doar de infanteria secuiască; în acest sens și comandamentul nobilului regiment de infanterie a primit ordin superior.

Colonel
Sombori

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. scaun. Trei Scaune. Foto: 8203–8204.

[1] Vezi vol. VI, doc. 74.

109

Sfântu Gheorghe, 20 iunie 1848

4 Királybíróknak és a 2 ezeredes uraknak
Június 20*án* 1848.

Az alcsernátoni s a körülfekvő közönségek biztossai által most közelebbről egy számos tagokból álló bizottmány kinevezése iránt meg lévén kérve, a közkívánatnak engedtem és sok tagokból álló bizottmányt neveztem ki.[1] A

bizottmány működését mai nap elvégezte, és meg kért engemet egyebek közt az iránt is, hogy azon helységekbe, melyekbe nemzet őrség létez, azt állítassak s mind a fennálló nemzetőrség s felállítandónak számáról, fegyverbeni gyakorlatáról, és szabályairól kérjek felvilágosítást, s végül a közbátorság fenntartása érdekébe a nemzet őrségek elölljáróságához rendelkezzek – minek is folytán tehát meg hagyni kívántam a 4 királybírónak, a T. Királybíró úrnak

a. azt, hogy a felügyelete alatti nemes szék helységeibe a kétség kívül fenn álló rendőrséget változtassa át nemzeti őrséggé hol a még nem alakult volna, alakulásáról rögtön rendelkezzék s tudósítson engemet arról, hogy a helységenkénti nemzetőrségnek száma hány főből áll, fegyvergyakorlat tartatik e?, s azon őrség minő szabályokon alapszik.

b. hol fegyver gyakorlatok nem tartatnak, azoknak tartását rendelye el.

c. Az országoson fel állítandó nemzet őrség felállításáig a helységenkénti nemzetőrséget utasítsa arra, hogy a köz csend s személy és vagyon bátorság fenn tartására a nélkül légyen szigorú felügyelettel, hogy a közigazgatást illető tárgyakba vegyülne.

d. Köteleztessenek a helységek nemzetőrségei az illető polgári tisztviselők azon kívánatának engedni, mi szerént a helységekbe történhető ki csapongásnak ha az a helybéli őrség által meg nem zabláztathatnék – meg szüntetésére a felszólítás esetébe segéd kezeket nyújtsanak – önként értetődvén hogy az effectiv standbélieket ez által a rendes katonai hivatásoktól el vonni nem lehet – két *ezeredesnek* mai napról jelen szám alatt a 4 alkirálybíróknak meg hagytam a., azt hogy s az *irassák le végig* miről is Méltóságodat tudás és ön alkalmazás végett ezennel van szerencsém értesíteni.

Celor 4 juzi regeşti şi celor 2 domni colonei

20 iunie 1848

Somat fiind de către comisarii din Cernatul de Jos şi de cei ai comunităților învecinate în vederea desemnării unui comitet constituit din mai multe persoane, m-am conformat dorinței publice şi am denumit un astfel de comitet alcătuit din numeroşi membri[1]. Comitetul, îndeplinându-şi azi îndatoririle, m-a rugat, printre altele, să iau măsuri în vederea înființării gărzilor naționale în acele localități în care până acum n-au existat; la fel să cer lămuriri despre: numărul gărzilor naționale existente sau al celor ce urmează să fi înființate; instrucția lor militară şi regulamentele acestora. În sfârşit, mi-au cerut să mă adresez comandanților gărzilor naționale în vederea menținerii siguranței publice. Drept urmare, m-am adresat celor *4 juzi scăunali regali* şi am indicat onorabilului jude regesc [următoarele]:

a. În localitățile nobilului scaun orânduit conducerii sale să transforme jandarmeria existentă în gardă națională, iar unde nu există să ia imediat măsuri în vederea înființării sale: să mă înştiințeze despre numărul membrilor gărzilor

naţionale pe localităţi; dacă se ţin exerciţii militare sau nu şi ce regulamente stau la baza acelor gărzi.

b. Unde nu se efectuează exerciţii militare, să ordone imediat îndeplinirea lor.

c. Să pretindă gărzilor naţionale din diferitele localităţi sau până la constituirea lor să se străduiască cu mare strictețe în direcţia menţinerii liniştei publice şi a siguranţei persoanei şi a averii, fără a se amesteca însă în problemele dregătoriei publice.

d. Gărzilor naţionale ale localităţilor să li se ordone ca în eventualitatea unor întâmplări răzvrătitoare din diferitele comune care n-ar putea fi rezolvate sau înăbuşite de către autorităţile locale, la apelul dregătorilor respectivi să le dea imediat o mână de ajutor; se subînţelege însă că prin aceasta cei din contingent nu se pot sustrage de la menirea lor militară. Celor doi colonei şi celor patru juzi regeşti le-am indicat în ziua de azi, sub nr. curent, cele de sub litera a., care să li se scrie în totalitate; acestea am avut onoarea de a vi le aduce la cunoştinţă în vederea conformării.

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. scaun Trei Scaune. Foto: 7817–7818.

[1] Vezi doc. 35.

110

Sântionlunca, 20 iunie 1848

Tekintetes Tiszti Hivatal!

Follyó évi 932 számmal jegyzett: tisztelettel vett rendeletére, miszerént a személy és vagyon erőszakos megtámadói ellen megadatott rögtön törvény kihírdetése, és arról sietőleg teendő tudósítás béküldése hagyatik meg-ezennel tellyes tisztelettel tudósítom a Tekintetes Nemes Tisztséget, hogy fenn említett számu rendelete vételével azonnal járásom helységeibe kiszálván – mindenütt községi gyűléseket előre elrendelve a Felséges Királlyi fő Kormány Szék kegyelmes rendeletét a Tekintetes Tiszti Hivatal azt kísérő intézménnyével edjütt mindenki előtt felolvastam – megmagyaráztam – s azok szerént a személy és vagyon erőszakos megtámadói ellen adatott rögtön büntető törvényt ki hirdettem fel híván mindenkit, hogy a rend és törvény határai közt maradjon meg – melyet a nép tudásul is vett – melynekis eszerénti hivatalos jelentése után alázatos tisztelettel maradtam a Tekintetes Tiszti Hivatalnak

alázatos szolgája
Szentiványi Jósef

Szent Iványi, Június 20*án* 1948*ba*

Onorată dregătorie!

Am luat la cunoştinţă cu respect ordinul dvs. dat sub nr. 932 a.c., prin care îmi cereţi atât permisiunea publicării şi intrării în vigoare a legii statariale împotriva acelora ce atacă cu forţă persoana şi averea, precum şi un răspuns grabnic despre îndeplinirea ei. Am onoarea să aduc la cunoştinţă cu umilă stimă următoarele: imediat ce am luat la cunoştinţă ordinul datat sub numărul sus amintit, m-am deplasat grabnic în localităţile plăşii mele, ordonând însă în prealabil convocarea adunării comitatense. În faţa tuturor celor prezenţi la adunare am dat citire binevoitorului ordin gubernial, precum şi adresei dregătoriei; le-am explicat şi conform sensului lor am publicat introducerea legii statariale împotriva acelora care atacă cu forţa persoana şi averea; totodată i-am somat pe toţi să rămână în cadrul ordinii şi al legii. Poporul a luat la cunoştinţă spusele mele.

Raportându-vă în mod oficial cele de mai sus, rămân cu stimă supusă al onorabilei dregătorii

serv umil
Szentiványi József

Sântionlunca, 20 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. Scaun. Trei Scaune. Foto: 8216.

111

Oradea, 20 iunie 1848

Cikkelye

Bihar vármegye bizottmánya 1848 ik évi június 20-dikán Váradolasziban tartott ülése jegyzőkönyvének

2089

Olvastatott István nádor, s királyi helytartó Ő fenségének következő tartalmú rendelete:

3467-B. Bihar vármegye egyetemének – Az ország különböző részeiben, az alattomos bujtogatások vak eszközévé aljasult műveletlen nép egy része, sem a szabadság valósításában őszinteséget, sem a közös jog tiszteletében kézséget, sem a törvények s azoknak végrehajtói iránt engedelmességet nem tanúsít.

Némelly titokban működő elégületlenek, a társas életbeli viszonyok, s a törvényhozás által engedett számos jótékonyságok ferde magyarázatával, a vallásbeli és népfaji különbségekből merített ingerlésnek felhasználásával, a népet tév-utakra vezetni, elégületlenségre és erőszakos merények elkövetésére bujtogatni törekszenek.

A naponként sűrűbben felmerülő tények szintolly szomorítók, mint aggasztók.

Miután pedig a vakmerő törvényszegést, és engedetlenséget; hogy annak példája a társasági viszonyokat ne veszélyeztesse, – a leghatályosabban megtorolni szükséges;

Miután a törvény ellenálhatlan uraságát megállapítani, a bujtogatási merényeknek elejét venni, a személyi és vagyonbátorlétet biztosítani, a megingott közrendet helyre állítani, és az országnak a békét visszaadni kötelesség, még rendkívüli eszközökkel is:

Ennélfogva rendeltetik:

Bihar vármegye azonnal rögtön-ítélő bíróságot állítand fel; azt gyors és pontos eljárásra utalandja, és fenállását, a hatóság körében, haladéktalanul kellően tudomásra juttatandja. Melly rögtön-ítélési jog, a legfelsőbb rendszabályokban kijelelt eseteken fölül, az ország békéjének, s a törvényes közcsendnek erőszakos kitörésekkel kísért lázadás, lázítás, lázadásra bujtogatás, s annak következtébeni gyilkosságok, rablások, gyújtogatások általi megháborítása eseteire, sőt az e részben megkísérlett, de közbe jött törvényes erő által a végrehajtásban megakadályozott merényekre is, világosan kiterjesztetik.

Jelen rendelet tüstént kihírdetendő, és, a hirdetés bizonyítványának vétele után, azonnal foganatba veendő: érvényessége csak újabb kormányrendelet útján szüntettethetvén meg.

Kelt Buda-pesten, június 12kén, 1848 – István nádor királyi helytartó. – Belügyminister: Szemere Bertalan

Végzés

Ezen rendelet folytában, a személy – és vagyon-bátorságának, s a törvények tekintélyének fentartása végett, határoztatik:

1. A rendelet és végzés, magyarul 350. példányban, s oláh nyelven, hitelesen eszközlendő fordítás szerint, hasonlóan 350. példányban ki fog nyomatni.

2. Az öt járásbeli főszolgabírák, s a rendelet illető számú példányainak kiadása mellett, utasíttatnak: hogy a rögtön bíráskodási rendeletet, részint önmagok, részint járásuk többi tisztviselői által, helységről helységre azonnal tegyék köz hírré; a megye lakosait, a törvények bármely részbeli átlépéséről szigorúan tiltsák el, és jelentésöket, a meghirdetés véghez vitele tárgyában, haladék nélkül mutassák be.

3. Ezen rendelet egy egy példánya, a kihirdetés alkalmával, mindegyik község házára kifüggesztendő leszen.

4. A rögtön-ítélő bíróság tagjaiul elválasztattak:

a) elnökökül Hodossy Miklós és Ambrus János

b) ülnökökül: Baróthy Pál, Ercsey Lajos, Jakab Mihály, Kurányi György, Malász József, Neupauer János, Porubszky István, Szlávy Miklós, Tar Imre, és Veiterschütz János.

5. Az eljárandó törvényszék, szükség esetében, a fentebb választott egyénekből, illető törvényes bizonyság, jegyző és tiszti ügyvéd hozzájárultával, alispán Miskolczy Károly által fog egybehívatni.

6. A rendelet másolatai, kellő alkalmazkodás végett, az alispáni, jegyzői, és tiszti ügyvédi hivataloknak, s az elválasztott bíráknak is kiadandók lesznek.

A törvényeknek a királyi legmagasb szentesítése, és a nemzet akarata ad erőt. Elvárja tehát a megye: hogy a törvények iránt mindenki hódolattal viseltessék, és a törvényes rend fentartására közremunkáljon.

Kiadta Csengery Imre, főjegyző

Articolul din procesul verbal întocmit la adunarea comitetului
comitatului Bihor
ţinută la Oradea în 20 iunie 1848
2089

S-a dat citire ordinului maiestăţii sale palatinul Ştefan, având următorul conţinut:

3467/B Universităţii comitatului Bihor. În diferitele părţi ale ţării o parte a poporului incult s-a dovedit a fi instrumentul orb al instigărilor viclene, nu manifestă sinceritate în realizarea libertăţii, nu dovedeşte înclinaţie faţă de respectarea dreptului comun, şi nici supunere faţă de legi şi îndeplinirea acestora.

Unii nemulţumiţi, ce activează în secret, se străduiesc să inducă poporul în eroare, să-l determine la aceeaşi nemulţumire şi la comiterea de fapte violente. Fac acest lucru prin explicarea eronată a relaţiilor din viaţa socială şi a numeroaselor binefaceri acordate de legislaţie, precum şi prin exploatarea unor neînţelegeri parvenite din deosebirile religioase şi etnice.

Faptele survenite zilnic, din ce în ce mai des, sunt pe cât de triste, pe atât de neliniştitoare. Întrucât şi călcarea îndrăzneaţă a legii şi nesupunerea trebuie reprimate eficient – ca nu cumva exemplul lor să pericliteze relaţiile sociale, şi întrucât ne revine datoria de a stabili domnia fermă a legii, de a preveni tentativele de instigare, de a asigura securitatea persoanei şi a averii, de a restabili ordinea publică zdruncinată, de a reda ţării pacea, chiar şi cu mijloace extraordinare;

Se ordonă:

instaurarea imediată a judecătoriei statariale în comitatul Bihor, care să procedeze prompt şi exact; despre existenţa ei autorităţile să fie informate neîntârziat şi în mod corespunzător

Statariul va fi extins în mod clar, pe lângă cazurile cuprinse în regulamentul superior, şi asupra revoltelor, instigărilor la răzvrătire care periclitează pacea ţării şi ordinea publică legală, precum şi uciderile, jafurile şi incendierile rezultate din ele, şi nu în ultimul rând şi asupra acelor cazuri când încercările de tentative au fost împiedicate [în realizarea lor] de către forţele legale care au intervenit.

Prezentul ordin va fi publicat imediat şi după certificarea publicării va şi intra în vigoare; va înceta doar în urma unui nou ordin guvernamental.

Dat la Budapesta, în 12 iunie 1848. Palatinul Ştefan, locţiitor regal şi Szemere Bertalan, ministru de interne.

Rezoluţie

În urma acestui ordin şi în vederea menţinerii securităţii persoanei şi a averii precum şi a respectului faţă de lege, se hotărăşte:

1. Editarea ordinului şi a rezoluţiei în 350 de exemplare în limba maghiară şi tot în 350 de exemplare în limba română, în traducere autentică.

2. Prim juzii nobiliari din cele 5 plăşi vor primi un număr cuvenit de exemplare din ordin şi rezoluţie, pe care le vor face imediat publice mergând din localitate în localitate, atât ei personal cât şi ceilalţi dregători; vor interzice cu severitate locuitorilor comitatenşi încălcarea legii, iar despre măsurile luate vor raporta urgent.

3. Cu ocazia publicării ordinului, un exemplar din acesta va fi afişat la fiecare primărie.

4. Ca membrii ai judecătoriei statariale au fost aleşi:

a) În funcţia de preşedinte: Hodossy Miklós şi Ambrus János

b) În funcţia de asesori: Baróthy Pál, Ercsey Lajos, Jakab Mihály, Kurányi György, Malász József, Neupauer János, Porubszky István, Szlávy Miklós, Tar Imre şi Veiterschütz János.

5. Judecătoria, astfel compusă şi completată – în vederea legalităţii – cu notarul şi procurorul militar, va fi convocată în caz de nevoie de către vicecomitele Miskolczy Károly.

6. În vederea conformării cuvenite, copiile ordinului vor fi eliberate şi oficiilor vicecomiţiale, notariale şi procuraturii militare precum şi judecătorilor aleşi.

Legile sunt întărite de înalta sancţionare regală şi de voinţa naţiunii.

Comitatul aşteaptă deci ca toată lumea să manifeste respect faţă de legi şi să conlucreze la menţinerea ordinii legale.

Elaborat de prim notarul

Csengery Imre

Tipăritură. Arh. Nat. Magh. Budapesta. Fond. Tipărituri 1848/49.

112

Baia de Criş, 20 iunie 1848

Zaránd megye Igazgató Választmányától.

Belügy Minister Ur!

Miután megyénknek a köz-csend, személy- és vagyon-bátorság fenntartása tekintetéből rögtönítélő bíróság gyakorlására engedelem adatott ugyan: de éppen

nem bizonyos miszerént a köztünk tanyázó lengyel katonaság és a Hadügy Ministertől vagy az Erdélyi Főhadi Kormánytól függve, a szükség percében nem fogja é újra össze tett kézzel a messzi Szebenből várni a segélyezési parancsot.

Miután Hadügy Minister úrnak rendeletére a nemzet őrséget kebelünkben fel állítani törekszünk ugyan, de míg annak lelkesültségén keblünk emelkedik, másfelől csekély száma miatt lélekben el kell komolyodnunk.

Miután megyénk ezidő szerént a leg óhajtottabb békés csendben áll ugyan; de tudva nincsen mikép e mélly halgatagság halál csende gyanánt a kietlen óceánnak – nem előjele-é a léggel ellenálhatlanul terjedő lázongási düh kitörendő viharának;

Miután szeretve féltett hazánknak jelenlegi criticus állapota – úgy szólva minden szegletben a leg éberebb elő vigyázatot igényli s végre:

Miután Arad várossa fő polgár mestere Török Gábor úr tudomásunk szerint több szomszéd megyéknek is királyi biztossa:

Tisztelettel fel kérjük Belügy Minister Urat szíveskedjék eszközlésbe venni, mikép nevezett *Királyi Biztos* Urnak illyetén minőségbeni hatásköre a sorkatonaságot is befoglalva *Megyénkre* is terjesztessék ki, hogy ekkép a rendelkezése alá helyzett megyék, intézkedései szerint, szükség esetében egymásnak kölcsönös segélyt hozhassunk.

Zaránd Megye Igazgató Választmánya üléséből.

Körösbányán, június 20*án* 1848.

Zaránd Megye Közönsége

Din partea comitetului comitatului Zarand

D-le ministru de interne!

Comitatului nostru i s-a acordat dreptul de a introduce judecătoria statarială în vederea menţinerii liniştii publice, a siguranţei persoanei şi a averii. Totuşi, în caz de nevoie, nu putem avea certitudinea că soldaţii polonezi staţionaţi la noi, în dependenţa lor faţă de ministrul de război sau de Guvern, nu ar aştepta din nou cu mâinile încrucişate ordinul de ajutorare din Sibiul îndepărtat.

La ordinul d-lui ministru de război ne străduim să înfiinţăm garda naţională; acest lucru ne înalţă sufletele, dar, totodată, ne şi întristează prin numărul [gardiştilor] atât de nesemnificativ.

Până-n prezent în comitatul nostru domneşte liniştea şi pacea dorită; este ştiut că de obicei această tăcere adâncă de mormânt a oceanului pustiu ar putea fi prevestitoarea furtunii provocată de mânia războinării cerului.

Situaţia critică a iubitei noastre patrii necesită aproape în fiecare colţ precauţie şi cea mai mare vigilenţă. Întrucât judele primar al oraşului Arad, d-l Török Sándor, conform informaţiilor noastre, a fost numit comisarul regal al mai multor comitate vecine, îndrăznim să atragem atenţia d-lui ministru de interne să întreprindă asemenea măsuri, încât sfera de acţiune a comisarului regal – înglobând şi infanteria

– să fie extinsă şi asupra comitatului nostru; comitatele subordonate lui, în caz de nevoie, se vor putea astfel ajuta reciproc.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Foto: 27004–27005.

113

Făgăraş, 20 iunie 1848

Nagy Méltoságú Gróf K. Kormányzo Ur!

A magyar honi V[ik] és erdélyi II[ik] törvény cikkek értelmében, népképviselet alapján vidékünk két követének az 1[ö] oláh gyalog ezredi 8.9.10.11[ik] négy századbeli, úgy a székely huszár ezredi egy szárnybeli nemes boérságnak fejenkénti szavazó bé folyásával kelletvén választatnia – nem mulattam el a Wajda récsei ns. zászlóalyi, úgy a dézsáni ns. szárny kormányokhoz kérdést tenni: ha jött é oda rendelet az illető egyéneknek vidékünk hová hamarébbi nép gyűlésében választandó két követre szavazás végett bocsáttatása iránt – miután attól a szélyőrezredek fölállítása óta tettleg elfogatva – a jelen törvényhozás őket polgári joguk gyakorlatába vissza helyezé? Hivatalos feleletül nyerém: miként eddig elé semmi ollyas rendelet oda nem érkezett – azonban illető kormányukhoz föl terjesztették kérdésemet. Csak 12 napunk lévén a Budapesten meg nyílandó ország gyűlésig, előzetesen gondoskodám a szavazási képességgel bírók összeírásáról – s az óhajtott Unio szentesítésének le érkeztével lehető legrövidebb idő alatt népgyűlés tartásra kell intézkednem. Követeink választási érvényességén kívül még más érdek is parancsolja a szélybeli nagy számú katona boérság rokonszenvét meg nyernünk: ez okon könyörgök Nagy Méltóságű Gróf K. Főkormányzó úrnak, méltóztat említett szélyör huszár és gyalog boéroknak személy szerént, a tiszta fiscusos szélyőr helységi községeknek, pedig választandó képviselőik által követválasztó gyűlésünkben meg jelenhetésök és szavazhatásuk végett az előzetes összíratás meg ejthetését ki eszközölni: mert a nélkül sem ők nem bátorkodnak, ha szinte óhajtják is, sem nekünk nem tanácsos irányukban föllépnünk. Illyetén hivatalos följelentésen mellett hódoló méj tisztelettel öröklök

Nagy Méltoságú Gróf
Királyi Kormányzó Úr

alázatos szolgája
Jakab György
Igazgató Alkapitány

Fogaras, 1848 Junius 20[án]

Prea mărite conte, domnule guvernator!

În sensul articolului de lege nr. V din Ungaria, şi celui nr. 2 din Transilvania, alegerea celor doi deputaţi ai ţinutului nostru – aleşi pe baza reprezentanţei populare, trebuie efectuată şi cu participarea boierimii militare din cele patru companii, adică 8, 9, 10, 11 ale regimentului 1 de infanterie de grăniceri români, precum şi acelora dintr-o aripă a regimentului de cavalerie de husari. Astfel m-am adresat atât comandamentului divizionului de la Vaida-Recea, cât şi celui al aripei de la Dejani [întrebându-i] dacă au primit ordin de a le permite persoanelor în cauză participarea la adunarea electorală a ţinutului nostru. Acum noua legislaţie le-a redat drepturile civile, de care au fost privaţi odată cu înfiinţarea regimentelor de graniţă. La [această întrebare a mea], mi s-a răspuns că nu au primit nici o dispoziţie în acest sens, dar că [propunerea] a fost [înaintată] comandamentului lor.

Întrucât ne despart doar 12 zile de la deschiderea dietei de la Budapesta, m-am îngrijit din timp de conscrierea acelora cu drept de vot, şi odată cu sosirea sancţionării uniunii dorite, trebuie să mă îngrijesc în cel mai scurt timp şi de ţinerea unei adunări populare. Pe lângă asigurarea validităţii alegerilor deputaţilor noştri avem şi alt interes care ne impune să atragem numeroasa boierime militară de graniţă.

Din acest motiv mă adresez măriei tale domnul guvernator cu rugămintea, să mijlociţi conscrierea prealabilă a celora cu drept de vot, ca să putem efectua alegerile, la care boierii militari de la amintitul regiment cavaleresc de graniţă şi cei de la infanterie să se prezinte personal, iar localităţile fiscale să fie reprezentate de deputaţii lor aleşi.

În caz contrar, nici ei nu îndrăznesc – chiar dacă ar dori – nici pentru noi n-ar fi oportun să luăm măsuri în acest sens.

Pe lângă acest raport oficial al meu, rămân cu stimă supusă al dvs. serv umil

Jakab György
Vicecăpitan diriguitor[1]

Făgăraş, 20 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7784/1848.

[1] În data de 24 iunie guberniul răspunde afirmativ la această adresă. V. *Concept*. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7784/1848.

114

Ocna Şugatag, 20 iunie 1848

1848[dik] év Június hó 20[k] napján Akna Sugatag hellységében az 1848[dik] évi 5[k]. t. cik rendelete következtében megtarttatott Akna sugatagi kerület képviselői választása

Jegyző könyve

Az 1848^{ik} évi Június hó 20^{kán} tarttatott központi bizotmány határozata szerént; az Akna sugatagi kerület képviselői választásának napja Június 20^{kára} reggeli 9 órára rendeltetvén, e napon s a kitűzött órára számos választók s a központi bizotmány által kinevezett küldötség a hellyszínén megjelentek.

A kirendelt küldötség ez után működését megkezdi felolvasásával a központi bizotmányi határozatnak, s miután elnök Anderko Péter ezen határozatott a népnek saját nyelvén megmagyarázá – figyelmeztetvén, hogy alkotmányosságának e legnemessebb úgy viselje magát, hogy a setét elfogultság is méltónak ismerje e jogok gyakorlatára – a csend és rend legszigorúbb megtartását ajánlá.

Melly felszollítás következtében

Opris Fülöp szollott a számossan egybegyűlt választokhoz, ajánlván T. Man Józsefet; kevés szavakkal, de annál hatálydúsabb támokokal basirozva előadását azon eredményekbe, mellyeket a legközelebbi Országgyűlés előteremtett s melly Országgyűlésen az egész megye csorbátlan bizodalmával képviseli Mán József Máramaros megyét; a kitörő lelkesedés örömhangjai szakíták meg a szónok előadását, a nép szíve legbensőbb kamrájából felmerült érzelmek hullámzásában élteté képviselőjét, Mán Józsefet.

A polgári ünnep e lélekemelő perceiben jelentek meg a kiküldöttség előtt Dobossy János és Karácsonyi Bazil lelkészek – részükről Darabant János, társai nevében nyilatkoztatá, miszerint képviselőül ajánlja Bud János sugatagi lelkészt, a szavazáshoz pedig a törvény rendelte ellenőrséghez Dobosy János és Karácsonyi Bazil Urakat.

Melly ajánlat után Mán József úr részéről a szavazáshoz ellenőrökül Miháltka László és Szaplonczay Sándor jelentettek ki a kiküldötség előtt.

Ezek után a kiküldötségi elnök nyilatkoztatá a választó nép előtt hogy a szavazást rögtön megnyitja.

E nyilatkozat után a szembetűnő ezeret meghaladó töbség melly csak meggyőződésének vezérlőbogójától vezetetve gyült öszve alkotmányos jogának gyakorlatára; példátlan türelemmel nyugodt meg az elnök nyilatkozatába azon nemeslelkűséggel melly legszebben jellemzi az éretségnek gyengédségét, a napnál vilagosabban kivehető kissebbség irányában.

A szavazás megnyitódván, a szavazatok hellységenként sorozhattak be, Bud János sugatagi lelkész, a következő hellységek valasztóitól nyert szavazatokat, úgymint névszerint.

. . . . . .

Ezek szerént szavaztak öszvesen Bud János lelkész részére 481^{en}].

Mán József úr részére szavaztak a következő hellységek[2].

. . . . . .

Meg történvén a szavazás a szavazatok megolvastatván Mán József Úr részére *szavaztak* 1787^{en}, ezek szerént 1276 szavazattal haladá felül Bud János urat

s a küldötségi elnök által képviselőül kinyilatkoztatott. Kelt Sugatagon Június 2o. 1848.

Anderko Péter
Elnök
Karácsonyi Baziliusz
Jura Lajos
Jegyző
Szaplonczay Sándor

Proces verbal întocmit cu ocazia alegerilor de deputat din circumscripția electorală Ocna Șugatag, care au avut loc la 20 iunie 1848, în localitatea cu același nume, conform articolului de lege V/1848.

În conformitate cu hotărârea comisiei electorale a circumscripției Ocna Șugatag, la data de 20 iunie 1848, ora 9 dimineața, putea începe votarea. În fața centrului de votare s-au prezentat la această oră mulți alegători precum și delegația desemnată de comisia electorală centrală. Delegația și-a asumat atribuțiile și a citit în fața alegătorilor decizia comisiei electorale centrale. Apoi președintele comisiei, Petru Anderco, a explicat alegătorilor, în propriul lor grai, conținutul deciziei. Totodată i-a atenționat că în exercitarea acestui drept constituțional să dea dovadă de un asemenea comportament, încât să demonstreze – chiar și pentru cei cu prejudecăți – că sunt demni de el. I-a atenționat, de asemenea, să păstreze cu cea mai mare severitate ordinea și liniștea.

Imediat după acest apel s-a adresat numeroșilor alegători Filip Opriș, propunându-l drept candidat de deputat pe respectabilul Iosif Man. În cuvântarea sa a reliefat în puține cuvinte, dar cu argumente convingătoare, realizările recentei Diete, la care, Iosif Man va reprezenta comitatul Maramureș, bucurându-se de încrederea deplină a locuitorilor lui. Discursul oratorului a fost întrerupt de izbucnirea unei însuflețite bucurii a poporului care l-a aclamat din adâncul inimii pe Iosif Man, ca deputat.

În acest moment înălțător al ședinței civile și-au făcut apariția în fața delegației preoții Ioan Doboși, Ioan Darabant și Bazil Crăciun. Ioan Darabant și-a exprimat dorința de a-l propune, în numele lui și al însoțitorilor săi, drept candidat de deputat pe preotul Ioan Bud din Șugatag, iar ca supraveghetori prevăzuți de lege [ai unei corecte desfășurări a scrutinului electoral], pe domnii Ioan Doboși și Bazil Crăciun. După propunerea făcută, la rândul său, d-l Iosif Man i-a desemnat din partea lui, ca supraveghetori ai alegerilor, pe domnii Vasile Mihalca și Szaplonczay Sándor.

După acestea, președintele delegației a declarat deschiderea scrutinului electoral. Majoritatea alegătorilor, al căror număr a depășit vizibil cifra de o mie, prezenți pentru a-și exercita cu toată convingerea dreptul lor constituțional, a ținut seama de declarația președintelui și s-a comportat în mod generos și cu afecțiunea

maturității față de minoritatea evidentă. Alegerile au început prin gruparea alegătorilor pe localități.

La încheierea scrutinului electoral s-a constatat că pentru preotul Ioan Bud din Șugatag au votat alegătorii din următoarele localități [...][1], în număr total de 481 persoane.

D-lui Iosif Man i-au dat votul alegătorii din localitățile [...][2].

La numărătorea voturilor a reieșit că pentru d-l Iosif Man au votat 1787 de alegători. Depășindu-l pe d-l Ioan Bud cu 1276 voturi, el, a fost declarat ales deputat de către președintele delegației desemnată de comisia electorală.

Ocna Șugatag, 20 iunie 1848.

Petru Anderco
Președinte
Bazil Crăciun
Szaploncay Sándor
Vasile Iura
Notar

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. N. 70. Lad. XX. 22. Fasc. 3c. nr. 6.

[1] În documentul original sunt menționate localitățile și sunt înșiruite numele celor ce-au votat pentru preotul Ioan Bud, însoțite de iscăliturile acestora.

[2] Idem în cazul localităților și al voturilor pentru Iosif Man.

115

Aiud, 21 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf, királyi főkormányzó úr,
Kegyelmes Uram!

Excellentiádnak idei majus 28-*dikáról* 1361 E. szám alatt, a királyi adó felhajtása és beszolgáltatása tárgyában kelt, s e folyó hó 5-*dikén* tisztelt Rendelvénnyéhez képest, nem mulatám el tüstént a szolgabíró urakat, s az illető városi tanácsokot hivataloson fölszólítani arra, hogy – miután e katonai évből szinte nyolc hónap telt el, s a királyi adónak aligha harmada szolgáltatot bé, haladéktalanul adót szolgáltassanak.

A felszólításnak lőn azon eredménnye, hogy húztak adót, de mindenik csekély mennyiségűt. Abrudbánya és N. Enyed város mit sem adott. A falusbírák mentsége abban áll, hogy a nép azzal van elhitetve, miként adózniok sem kell. E rendkívüli időben e rendkívüli pontatlanságnak, az ámító hittegetés volt az oka. Mivel a hátralék adónak részletenkénti befizetése kevesebbé érezhető teherrel jár, és ha a

falusbíró hetenként adót szed, a hitegetés, hogy nem kell adózniok ereje vesztetté válik: az illető tanácsokra a szolgabíró urakat újból az adó behajtására felkértem. A hanyag adófizetők eddig több számú katonák reá szállításával késztettettek az adó befizetésire: ez idő szerénti felizgatott kedély állapotában arra módot alkalmazásba nem vettem. Az adófelhajtást csak szorgalmaztam.

Melly körülményt, a midőn bejelenteni kötelességemnek tartanám, alázatos tisztelettel maradtam

Nagyméltóságú Gróf, Kir. főkormányzó úr
Excellentiádnak

Alázatos szolgája
Pogány Károly
a Zalathnai kerület
ideiglenes kir. pénztárnoka

N. Enyed Június 20*dikán* 1848

Prea mărite domnule conte guvernator regesc !
Binevoitorul meu domn!

Am primit la data de 5 iunie a acestui an ordinul excelenței voastre nr.1361 din 28 mai a.c., în legătură cu perceperea și achitarea impozitului regesc; n-am ezitat a-i soma oficial pe domnii juzi nobiliari și pe consilierii orășenești respectivi, să înainteze imediat darea, întrucât din acest an militar au trecut deja aproape opt luni și din contribuția regească s-a achitat doar cu aproximație o treime.

Somația mea s-a soldat cu următorul rezultat: toți au trimis din impozit, dar într-o proporție foarte mică. Abrudul și Aiudul n-au înaintat aproape nimic. Juzii sătești se scuză că poporului i s-a sugerat că nici nu trebuie să-l plătească. În această vreme excepțională cauza unei situații deosebite a fost o ademenire amăgitoare. Deoarece plătirea în rate a impozitului restant constituie o povară mai puțin apăsătoare, dacă juzii sătești ar percepe săptămânal darea s-ar risipi acea amăgire că nu mai trebuie să-l plătească. După ce le-am dat aceste sugestii, m-am adresat din nou domnilor juzi nobiliari în vederea perceperii impozitelor. Însă până acum contribuabilii întârâțați au fost siliți să plătească darea numai cu ajutorul soldaților. În această stare agitată a spiritelor eu n-am recurs totuși la o asemenea modalitate; am insistat doar pentru perceperea impozitului.

Am considerat a fi de datoria mea de a vă relata despre aceste circumstanțe. Altfel rămân cu stimă supusă al excelenței voastre d-le conte guvernator

serv umil,
Pogány Károly,
vistier regesc provizoriu al districtului Zlatnei

Aiud, 20 iunie 1848

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1633/1848. Foto: 25903–25904.

116

Târnăveni, 20 iunie 1848

Az esvén értésemre hogy a nemes székely gyalog századból a ns. vármegye levéltára, a börtönök és az gondviselésem alat levő kpénztár bátorságosítására ide rendelt osztálly follyó holnap 23^{ik} napján innet el fog felsőb rendelet nyomán távozni. Mi szerént kötelességemnek esmértem a Tekintetes Tisztséget meg tanálni hivataloson az aránt, hogy mivel én a gondviselésem alat lévő kpénztárt csupán azon két strása fel ügyelete alat, mely falukról ide szokot rendeltetni, illy zavargos körülmények közöt biztosítva nem tanálom, annál fogva kérem méltóztassék az eddigi katonai őrizetnek meg nem szüntetését ki eszközölni. Alázatos tisztelettel maradván a

Tekintetes Tisztségnek

alázatos szolgája
Pekri Sándor
kpénztárnok

D. Szt. Márton 20^{án} Junius 1848

Am aflat, că, în urma unui ordin superior, divizionul din compania de infanterie secuiască, detaşată aici pentru supravegherea Arhivei comitatului, a închisorilor şi a casieriei regale, încredinţată îngrijirii mele, va pleca în data de 23 a lunii curente. Astfel, consider de datoria mea, a mă adresa oficial onoratei dregătorii, cu rugămintea mijlocirii menţinerii în continuare a pazei militare de până acum, întrucât în asemenea vremuri tulburi cei doi străjeri dislocaţi de la ţară nu pot asigura supravegherea adecvată a casieriei regale aflată sub îngrijirea mea.

Rămân al onoratei dregătorii

Târnăveni, 20 iunie 1848.

serv umil
Pekri Sándor
casier regal.

Original. Arh. St. Budapesta , Fond. G.P., nr. 8125/1848.

117

Abrud, 20 iunie 1848

Méltóságos Királyi Fő Kormány Széki Kinyomozó Bizotmány!

A Verespataki bányász nép előbb kelőbb négy tagjainak, az azon bányász népre élelem eszközök hiányából következtető vészt tárgyaló bejelentését és kérelmét hiteles másolatban ide fogva a méltóságos királyi bizotmányhoz azon alázatos kérelemmel kívánnja tanácsunk fölterjeszteni, hogy egyfelől az is egy

bizonyos adat lévén a vidéki népnek a város határán lakó magyar s bányász népet fenyegető káros mozgalmainak és feltámadásra való készségének, méltóztasson ezt is munkálkodása tárgyául fölvenni, és sietőleg intézkedni a végett, miszerént a közlekedés Verespatakra nézve a muskai és bisztrai határ felől, főként az élelem eszközök hordoztathatása tekintetéből szabaddá és bátorságossá tétessen, egyszersmint azt is kívánván jelenteni, hogy ezen ujjabbi adat bebizonyíthatására szükséges tanuk és környülmények kitudása végett bányamester és verespataki rendőr igazgató atyánkfiai meg bízattak.

Továbbra is tellyes tisztelettel lévén a méltóságos királyi fő kormányszéki kinyomozó bizotmánynak alázatos szolgai

Az Abrudbányai Tanácsnak

1848^{ba} Sz.Iván hó 20^{án}
tartatott üléséből

Laborfalvi Nagy Károly
Főbíró
János
Aljegyző

Mărită comisie gubernială de investigaţie!

Anunţul şi petiţia înaintate aici de către patru fruntaşi ai populaţiei miniere din Roşia Montană referitoare la lipsa de alimente, Consiliul nostru doreşte să le înainteze comisiei regeşti în copie autentică, menţionând că şi ele constituie o dovadă a predispunerii locuitorilor din ţinut la mişcări şi ridicări ameninţătoare împotriva minerilor maghiari care locuiesc la marginea acestui oraş. Binevoiţi a vă preocupa în acest sens şi a lua măsuri grabnice în vederea eliberării şi garantării căilor dinspre hotarele Muşca şi Bistra – mai ales pentru transportul alimentelor. Confraţii noştri, maestrul montanistic şi directorul de jandarmerie din Roşia Montană, au fost însărcinaţi să depisteze martorii şi circumstanţele necesare confirmării acestei noi dovezi.

Rămânem în continuare cu deplină stimă servi umili ai comisiei guberniale de investigaţie.

Din şedinţa Consiliului abrudean ţinută în data de 20 iunie 1848

Laborfalvi Nagy Károly, jude primar
Molnár János vice notar

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 30152.

118

Bistra, 20 iunie 1848

Méltoságos Fő Kormányszéki Bizotmány!

Nagyságtaknak Szent Iván hó 19*kén* 20. szám alatt kelt rendeletek következtében nekem éppen a mai napon az az 20*án* vala szándokom Abrudbányára

bemenni további parancsolatokat tisztelendő, de nem tudom nagyságtok rendeletéből hogy mint haramiát s gonosz tévőt el fogjanak vagy pedig azok parancsolattyára történt kiket mint bujtogatokat feljelentettem, s kik köztudat szerént ellenem fenyegetőztek, elég az hogy harangokat vertek fére több mint 500 lántsás gyülekezett előbb egy része házam eleibe, azután pedig a falunak azon részire merre Abrudbányára kelle mennem le telepedtek, úgy hogy fejemet s vagyonom felprédalását féltve, egész éjjen át zárt kapukkal kellett harmad magammal virasztani, innét házamtól ha ki mozdulok azért hogy illy criticus időben hivatalos kötelességemet tellyesittém itt a nép dühének vagyok kitéve kit Isten tudgya mivel reám bőszittének nem tudom kik, ha be megyek Abrudbányára talám csupán azért hogy ez előtt 130. évvel oláh pap volt szülő nagyapám újból a magyarság néz keresztül mintha én fentem volna fegyvert a város ellen, illy körülmények közt tehát hogy az ember puszta panasza gyanúsíttatik egy felől, más felől pedig lakhellye lakossai fognak fegyvert ellene, se isten, sem ember előtt nem lesz méltánytalan, ha természeti ösztönnél fogva életét kockára nem veti, annál fogva alázatos tiszteltettelis könyörgöm méltóztatnák járásom kormányát akár kire majd rábízni mert én annak igazgatása véget illy körülmények közt nem járhatok, nem merek ki járni, a történtek után méltóztasson előbb a Méltóságos Bizotmány magának meggyőződést szerezni arról, hogy vallyon illy bánás módra méltó voltam e s azután ítélni meg, nem kel félni én bujtogató nem voltam, soha nem is leszek, nincs okom reá, miután a nemes megye 11. év olta minden évbe nem azért hogy gazember voltam szolgabírónak választva kebelébe tartani kegyes volt. Attól sem kel félni hogy el szököm, mert husz-harminc ezer forint vagyonnal bíró ember nem repülhet el olly könnyen mind a madár, én telkemről becsület szavamat adom hogy ki nem mozdulok mind addig, míg mindenek tisztába nem jönnek, s ha kívántatik azt gondolom számosan lésznek az abrudbányai polgárok közül is kik becsületességemet esmerik, érettem jót állok. Hanem gyanúra ítélet nélkül nemesembert, publicus tisztet erkölcsi halottá tenni, nem olly dolog miért az ember el ne érzékenyülne. Meg ezen kívül csak az alázatos kérésem hogy nagyságtok, mint béke mentői méltoztatnak kegyesek lenni, s úgy intézkedni, hogy személlyem s vagyonom a dolgok kifejlődéséig bántatlan maradgyanak, alázatos tisztelettel lévén a méltóságos bizotmánynak alázatos szolgája[1]

Bistrán, junius 20*án*, 1848.

Bisztray Joseff
volt szolgabíró

Mărită comisie gubernială!

În urma ordinului domniilor voastre nr.20, emis în 19 iunie, chiar azi, în 20, am intenționat să mă deplasez la Abrud pentru a primi noi dispoziții. Nu știu însă din a cui inițiativă, a domniilor voastre ori a acelor instigatori denunțați de mine care, precum se știe, m-au amenințat, s-a preconizat arestarea mea ca a unui bandit sau răufăcător. Cert este că s-au tras clopotele într-o dungă; drept urmare, peste 500 de oameni înarmați cu lănci s-au adunat mai întâi în fața casei mele și apoi s-au deplasat și s-au așezat în acea parte a satului, pe unde trebuia să trec în drumul meu spre Abrud; în asemenea condiții, de frica periclitării persoanei și a averii mele, am fost nevoiți să veghem în trei toată noaptea cu porțile închise. Dacă în această

situație critică aș ieși din casă în vederea îndeplinirii obligației mele oficiale, aș fi expus furiei poporului, pe care D-zeu știe cu ce l-au instigat împotriva mea; în cazul că m-aș duce la Abrud, – poate doar din considerentul că bunicul meu a fost acolo preot român acum 130 de ani – maghiarimea s-ar uita urât la mine, de parcă eu aș fi ascuțit arma împotriva orașului. În atare împrejurări, când, pe de o parte omul este suspect datorită unor reclamații, pe de altă parte locuitorii orașului său ridică arma împotriva sa, nu poate fi nedrept nici în fața lui D-zeu, nici a oamenilor, dacă el – din instinct – nu-și pericliteză viața. Umil vă rog, deci, a însărcina pe altcineva cu conducerea plășii mele, deoarece în asemenea circumstanțe eu nu mă pot ocupa de rezolvarea problemelor; după cele întâmplate nici nu îndrăznesc să ies din casă. Mă adresez măritei comisii cu rugămintea ca în prealabil să se convingă dacă am fost demn de o asemenea tratare și după aceea să mă judece. Nu vă temeți, eu instigator n-am fost și nu voi fi nicicând; n-am nici un motiv, din moment ce timp de 11 ani acest nobil comitat m-a reales anual în funcția de jude nobiliar, nu pentru că am fost tâlhar. Nu trebuie să vă temeți nici de o eventuală plecare a mea, întrucât cineva care posedă o avere de 20–30 000 de forinți nu poate zbura cu ușurința unei păsări; eu îmi dau cuvântul că de pe proprietatea mea nu mă voi mișca, până când lucrurile nu se vor aranja; iar dacă va fi nevoie, eu am certitudinea că mulți dintre cetățenii Abrudului, convinși de cinstea mea, vor garanta pentru mine. Totuși este deosebit de trist să nimicești moral, fără judecată, un om nobil, un funcționar public, numai pe simpla bănuială. În afara celor semnalate nu mai am decât o umilă rugăminte: domniile voastre, ca salvatorii păcii, să binevoiți a lua măsuri în sensul ca, până la clarificarea situației, persoana și averea mea să rămână nevătămate[1].

Rămân cu stimă umilă servul supus al măritei comisii.

Bistra, 20 iunie 1848.

Bisztray József,
fost jude nobiliar

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848.

[1] Vezi doc. 87.

119

Biia, 20 iunie 1848

Tekintetes Bátorléti Biztosság!

Járásomban a közlakósok újból nyugtalankodni kezdettek. Ugyanis még azon hellységek lakossai is, kik a földös úri szolgálat megszüntetése tárgyában ki hírdetett előleges értesittést el fogadták, – most már nyíltan mondják, hogy ők azzal

ki elégítve nincsenek, – arról tudni sem akarnak, s el sem fogadják, – sőt Szász Völgye vissza is küldötte hozzám a nékiek ki adott példányt, s átaljánoson nyilatkoztattják azt, hogy ők Balásfalváról várják az ő Felsége alá írása alatt ki adandó e tárgybéli rendelkezés ki adattatását.

A hazaáruló – Istentelen lázzasztók annyira el ámították a tudatlan népet, hogy az rajtok kívül éppen senkinek sem hiszen, – s ők még is szabadok, – s a közhatalom ki jádzásával módjok van a köz csendesség – személly és vagyon bátorsága ellen, sőt az egész hon veszedelmére terveket koholni, – s azokat szét terjeszteni. Míg azok szabadok mind addig a közcsendesség veszélyeztetve lessz.

Melly alázatos jelentésem mellett, alázatos tisztelettel vagyok a

Tekintetes Bátorléti Biztosságnak — alázatos szolgája
Benye, Junius 20^{án} 1848^{ba} — Tolnai Elek
Sz. Bíró

Onorate comitet pentru menținerea siguranței!

Locuitorii de rând din plasa mea au început din nou să se agite. Chiar și locuitorii acelor localități, care au acceptat înștiințarea prealabilă publicată, referitoare la desființarea prestațiilor urbariale, acum declară clar că nu sunt satisfăcuți de aceasta și nu mai vor să audă despre ea și nici nu o acceptă. Mai mult, localitatea Valea Sasului mi-a retrimis exemplarul ce li s-a emis; și declară în general că ei așteaptă exemplarul emis în acest sens de la Blaj, sub semnătura maiestății sale.

Instigatorii, trădătorii de țară și fără de lege, au ademenit poporul neștiutor într-o asemenea măsură, încât acesta nu mai crede în afară de ei, în nimeni. Și ei [instigatorii] sunt totuși liberi și au prilejul să inventeze și să publice, prin dejucarea puterii publice, planuri care periclitează siguranța publică, cea a persoanei și a averii, mai mult, [siguranța] întregii țări. Cât timp ei sunt liberi, liniștea publică va fi periclitată.

După raportarea umilă a cărora, rămân cu stimă supusă al onoratului comitet pentru siguranță

Biia, 20 iunie 1848.

serv umil
Tolnai Elek
jude nobiliar

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta . Fond. G.P., nr. 8125/1848.

120

Secășel, 20 iunie 1848

Tekintetes Bátorléti Bizotmány!

A Tekintetes Bátorléti Bizotmánynak majus 2^{károl} tisztelt rendelése következésibe – újabban is jelentem, hogy járásomban még eddig elő a csend és

rend megzavarására semmi erőszakos kitörés nincsen. Gyulason a nép szabadsága kihírdetése alkalmával – az olá pap a néki át adott hírdetési példányt – mikor a Biztosság éppen indulandó volt elmenni falujokból, vissza hozá a falusiak képibe tett azon nyilvánítás mellett, *hogy ők a Kir. Kormányszék abéli rendeletit nem fogadják – nem ösmérik el – hanem csak az övéiektől /gyá nostyi* így fejezték ki/ ezt ugyan a Biztosság a Tkts Tisztségnek bővebben megírva jelentette – de mivel járásomban történt, és a felsőbbség aránti ellenszegülést foglalja magába – jelenteni a Tkts. Bizotmánynak is kötelességembe áll. Alázatos tisztelettel vagyok

A Tkts. Bátorléti Bizotmánynak

alázatos szolgája
Sz. Besenyi Jun. 20^{kán} 1848. — Thuroci Pál
Sz. Bíró

Respectabile comitet pentru securitate!

În urma ordinului emis în 2 mai de către respectabilul comitet pentru securitate, raportez din nou, că în plasa mea până-n prezent nu s-a constatat nici o asemenea agitație care ar perturba liniștea și ordinea. La Giulus, cu ocazia anunțării publice a libertății și [eliberării din iobăgie n.ns.], când comisia tocmai se pregătea să părăsească satul, preotul român a înapoiat exemplarul ce i s-a înmânat, declarând în numele sătenilor, *că ei nu acceptă ordinele Guberniului – nu le recunosc, [acceptă] doar [ordinele venite] de la ai lor (gya nostyi)* – cum s-au exprimat. Comisia a raportat detaliat dregătoriei acest caz, totuși el petrecându-se în plasa mea și continând o împotrivire față de autorități, consider de datoria mea a-l raporta și respectabilului comitet.

Rămân al respectabilului comitet pentru securitate
Secășel, 20 iunie 1848

serv umil
Thuroci Pál
jude nobiliar

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8125/1848.

121

Câmpeni, 20 iunie 1848

Méltóságos Fő Kormányi Biztosság!

Tegnap fél háromra délután Álbákról Zsoldos Lup itten keresztül menve lóháton Bisztrára a Szolga Bíró úrhoz siete azon hírrel: hogy a szeketurai bíró

Pántya Nyikuláj izenteti általa feles számú idegen fegyveres katonaság vagy rablók jövetelét a havason át, mely már Álbák felől ere közeleg.

Ezen reméntelen hír nagy rémülést okozván a nép között, villám sebességgel öszve gyűlt mintegy 600 ember mindennemű fegyverrel fel készülve.

Mü azonnal a híresztelt pontok felé lovas biztosokat küldettünk bizonyos tudamás szerezhetése végett; – addig meg nyugtatólag ara bírtuk a népet, hogy körül fogva a topánfalvi határt, minden történhető vész meg akadályoztatthatására készen légyen. A faluba fel osztva minden ki és be járó útakra 20–30 embert álítattunk őrekül, benn pedig tizenkettőnként fel váltva egész éjjen át talpon őrködtünk. A korcsmákból köz meg egyezéssel mindenemű ital ki adást reggelig be tiltattunk: meg érkezvén biztossaink Szabo Péter és Popovits Dénes topánfalvi polgárok azon bizonyos tudósítással: hogy öszve járván minden nevezetesebb helyeket semmi nyomra nem találtak, s arra leg kisebb aggasztó hír nem is volt.

Ez tehát meg lehet titkos úton keletkezett ijjesztés vala, mire az itt való nép nem volt el készülve. Ere nézve méltatik a Méltóságos Fő Kormányi Bíztosság kegyelmesen rendelkezni, hogy ezen hír keletkeztetője nyomoztassék ki, különben a csend ily alaptalan hírekkel csak nem minden nap veszélyeztettve lesz.

Ezeket sietek A Méltóságos Biztosságnak meg nyugtatására tudomásul tenni azon biztosíték mellett: – hogy itten jelenleg már minden aggodalom el enyészett, s a nép csendesen el oszlott, melyet egész alázattal jelentve mély tisztelettel öröklök a

Méltóságos Fő Kormányi Biztosságnak
Topánfalván Június 20*án* 1848*ba*
Délután ¼ hatra

Leg engedelmesebb hivatalnoka
Pataky Pál

Mărită comisie gubernială.

Ieri după masă la ora două şi jumătate a trecut pe aici călare Joldes Lup; venind de la Albac, el s-a îndreptat grăbit spre judele nobiliar din Bistra, ducându-i un mesaj al judelui primar Nicolae Pantea din Secătura despre trecerea peste munţi a unei unităţi militare străine înarmate sau a unei cete de tâlhari care deja se îndreaptă încoace dinspre Albac.

Această veste alarmantă a stârnit o mare spaimă în popor; cu viteza fulgerului s-au adunat circa 600 de oameni pregătiţi cu tot felul de arme. Noi am trimis imediat spre punctele în cauză emisari călări spre a se convinge despre cele vestite. Până acum am reuşit să convingem poporul că pentru a încercui hotarul din Câmpeni trebuia să fie pregătit în vederea prevenirii oricărui pericol. Pe toate drumurile de intrare şi ieşire din sat am pus de pază 20–30 de oameni; în centrul localităţii am vegheat toată noaptea în ture formate din câte 12 oameni. Am căzut de comun acord ca în cârciumi să se suspende vânzarea băuturii până dimineaţa. Au sosit pe urmă şi emisarii noştri trimişi, cetăţenii Szabó Péter şi Dionisie Popovici din Câmpeni, şi

ne-au asigurat că au cutreierat toate locurile incriminate, dar n-au dat de nici o urmă şi n-au constatat nici cea mai mică veste îngrijorătoare în acest sens.

Este foarte posibil ca această veste să nu reprezinte altceva decât o încercare de a crea panică în mod secret, faţă de care populaţia de aici n-a fost pregătită. Referitor la aceasta binevoiţi, mărită comisie guvernamentală, a dispune depistarea lansatorului zvonului; altfel cu asemenea veşti nefondate liniştea va fi periclitată zilnic.

Cele de mai sus m-am grăbit a le aduce la cunoştinţa măritei comisii pentru a se linişti, cu garanţia că aici actualmente toate îngrijorările au dispărut şi populaţia s-a împrăştiat în pace. Încheind cu respect raportul, rămân cu stimă adâncă al măritei comisii guberniale cel mai devotat slujitor.

Pataky Pál

Câmpeni, 20 iunie 1848
după masă la ora 1/4 6.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 29899–29902.

122

Brăzeşti, 20 iunie 1848

Tekintetes Főbíró úr!
Tisztelt pártfogó Uram!

Bérces helységeinken zavar zavart vált fel, szombaton értésemre esvén a felső dominiumból [Topánfalváról], miszerént a havasokat tolvajok lepték meg, fölszólítottam a kezem alatt valókat, hogy fegyverkezzék föl magokat, a határinkat fenyegető vészt elhárítandók, ide való bányász tiszt urak meghallván ezt, eskettek utánam, mert azt gondolták, hogy én az embereket rájok akarom föl lázittani – mitől isten mentsen –, de az esketésből semmit se hozhattak ki, mi rájok nézve örvendező lett volna; én nem tudom, hogy váltottak-é, a tekintetes főbíró úrtól arra pecsétet vagy sem? Ugy látom, hogy a szabadságot nagyon is élvezik, vagy is használják, ez így folyt vasárnap, hétfőn reggel egy topánfalvi ember hozzám jön s mondja, hogy nállok minden éjtzaka várják a rájok érkezendő vészt, ettől megrettenvén, föl mentem én is még aznap östve, mikor Bisztrához közeledék, hallom a harangok félre ütését, minden felől tolvaj kiáltásokat, s már felhúzott fegyverel menék tovább, hát mikor Topánfalvára érkezek, rebegés közt láttam a csillogó láncsákat, a teméntelen fegyveres embert, s mi volt az aggodalom következménye, parturiens mons nascitur ridiculus mus[1], egész éjt felfegyverkezve töltöttük, reggel, mikor haza akarnék indulni, csak látom, hogy háromszáz felfegyverkezett offenbányai d[oméniális] ember áll elömbe, kérve az istenre hogy hazamenjek, mert egész

éjtszaka jártak az offenbányai tisztek utánam, hogy lőjenek agyon, ez rettentő volt rám, nem tudtam, mi tévő legyek, utóljára elszánva ballagék hazafelé a tömegtől kísérve, de az emberek teljességgel Offenbányán lakni tovább nem engedének, hanem Brezestyre költöztettek s már tegnaptól fogva brezestyi lakos vagyok, ez a testvérieség, ez a jogegyenlőség, ez a szabadság, minek következtében kérem a tekintetes főbíró urat, méltóztassék oly szíves lenni s a szolgabíró urat mentől előbb havasos hellységeinkbe, az emberek meg nyugtatásokra fölküldeni, mert az emberek nagyon meg vagynak ijedve. Nállunk még a szabadságot, az úrbériséget nem szüntették eddig elő, miért is alázatos tisztelettel esedezünk, méltóztasson utasittással lenni irántunk, hogy tudjuk mihez tartani magunkat, szabadok vagyunk-é vagy még mind rabok? Vígasztaló választ várva mélj alázatossággal öröklök a Tekintetes Főbíró Urnak parancsaira kész polgártársa

Bresezty, 20 Junii 1848.

Felsőkőházi Moga Josef

[Pe verso:]

Offenbányai jegyző Moga Josef, főbíró Benedikthez írt levele, melybe veszélyes bujtogatásait takargatná. Megjegyzendő, hogy az ezen alkalommal által küldendő lázító levelét evvel egy nap írta[2].

Ifj. Kemény István
főispány

Stimabile domnule prim jude nobiliar!
Onorabilul meu sprijinitor!

În localitățile noastre frumoase au loc frământări continue; sâmbătă am fost înștiințat de către domeniul de sus (Câmpeni) că în munții de aici au apărut hoți. Am făcut apel la cei din jurul meu să se înarmeze în vederea înlăturării pericolului care amenință hotarele noastre. Aflând acest lucru, domnii dregători de la minele din zonă au făcut anchete împotriva mea, crezând că eu vreau să ridic oamenii împotriva lor – de care să ne ferească Dumnezeu – dar din această anchetă n-a reieșit nimic ceea ce ar fi fost îmbucurător pentru dregători. Nu știu dacă ei au cerut voie pentru aceasta de la domnul jude prim sau nu? Observ că le place libertatea adică se folosesc de ea; astfel s-au întâmplat lucrurile duminica; luni dimineața a venit la mine un om din Câmpeni și mi-a spus că acolo oamenii se gândesc în fiecare noapte la pericolul ce ar veni. Temându-se de acestea, m-am deplasat și eu încă în seara aceea, și apropiindu-mă de Bistra aud alarma clopotelor, și de pretutindeni strigăte de "hoții"; de aici m-am dus mai departe cu armele pregătite pentru a trage. Sosind la Câmpeni, am văzut lăncile ce sclipeau mișcându-se, și o mare mulțime de oameni. Și care a fost urmarea fricii noastre? Aceea care se exprimă prin proverbul: parturiunt montes, nascetur ridiculus mus[1]. Am petrecut toată noaptea înarmați, iar dimineața când am vrut să pornesc spre casă, văd că trei

sute de locuitori domeniali înarmați din Baia de Arieș îmi stau în cale, rugându-mă ca pe Dumnezeu, să nu plec acasă căci toată noaptea au umblat dregătorii din Baia de Arieș după mine, pentru a mă împușca. Aceasta a fost pentru mine ceva îngrozitor; nu știam ce să fac; până la urmă am fost gata să merg spre casă, însoțit fiind de mulțime; dar oamenii nu m-au lăsat să mă duc la Baia de Arieș, ci ei m-au transportat la Brăzești, așa încât începând de ieri locuiesc aici. Aceasta este frățietate, egalitate și libertate. Prin urmare, rog pe stimabilul domn jude nobiliar, să trimită aici în localitățile din munți cât mai curând pe domnul solgăbirău, în vederea liniștirii oamenilor, fiindcă se tem foarte mult. La noi nu s-a proclamat încă eliberarea iobagilor; vă rugăm să ne înștiințați dacă suntem liberi? Sau încă tot robi? Așteptând răspunsul dv. încurajator, rămân cu umilință al onorabilui domn prim jude nobiliar, pregătit să-i îndeplinesc dispozițiile .

Brăzești, 20 iunie 1848

Iosif Moga de Felsőkőháza

Pe verso:

Scrisoarea notarului Iosif Moga din Baia de Arieș către prim judele nobiliar Benedikt; prin această scrisoare dorește să camufleze periculoasele sale agitații. Este de notat că scrisoarea agitatorică ce o trimitem cu această ocazie a fost scrisă în aceeași zi[2].

Kemény István jun.,
comite suprem

Original. Arh. St. Budapesta Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 505/1848. Foto: 835–837.

---

[1] Corect: parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
[2] Vezi doc. 90 și 91.

123

Albac, 20 iunie

Cinstiți preoți,

Glumă nu vă pară; batiți clopotile; după aceea să vie și să fie harnici cu arme că sosesc vră[j]maşii pe noi, în fumul capului. Trimiteți să știe toți oamenii, să vie să le ieșim în cale la strâmtori că sosesc pe munte, la Bistra.

8 iunie 1848[1]

Avram Iancu
protacăr[2]

S-au luat în copie: Mic Simion.

Copie. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 9012/1848. Foto: 2176–2177/1848.

[1] 8 iunie stil vechi = 20 iunie stil nou.
[2] Protacăr = avocat.

124

Albac, 20 iunie

Părinte popa Ioan Nicula!

În cea mai mare grabă, tăt omu înarmat, să pornească către Câmpeni; şi de nu va porni oarecineva, de-a bună seamă sufletu aceluia nici la D-zeu, nici la oamen[i] nu va rămânea nepedepsit.

Albac, 8 iun. 1848

Iancu Avram,
procator

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto:30144/1848, publicat în A.I.I.A. Cluj, XV, 1972, p.465.

125

Albac, 20 iunie 1848

Fraţilor cărpineani

Cu grabă prindeţi armele a mână şi veniţi să ieşim în calea vrăşmaşului că acum trece Dobricu. Bateţi clopotele în dungă, nu vă pară glumă, că-i trecut. Faceţi ştire fraţilor abrudani, buciumani, cu grabă.

Ianc Avram m.p.
Protacăr

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 9012/1848. Foto: 2199/1848; Publicat în A.I.I.A. Cluj, XV, 1972, p. 463.

126

Albac, 20 iunie

Fraţilor cărpineani

Glumă nu-i acum, că 10 cătane or venit până în Valea Bistrii şi-s ascunşi în pădure, pe care de bună seamă i-or văzut anumit. Ceilalţi sunt la Screjelu în pădure ascunşi, pă care mâne trăbuie să-i cotăm ca să putem şti şi să vedem ce fel de oameni sunt, de umblă pă munţi. Aşadară dumneavoastră, fraţilor, luaţi arme şi veniţi să ne ajutaţi, şi, luaţi merinde de 3 zile, şi să auziţi ce ne va spune şi protacăru. Ba tocma e de lipsă ca să ne şi sfătuim, ca să cerem de la Comando General arme şi prav, să ne apără[m][1].

Ianc Avram,
procorator

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 2199/1848; publicat în A.I.I.A. Cluj, XV, 1972, p. 464.

[1] Şi acest document trebuie pus în legătură cu manevra din 19–20 iunie.

127

Sibiu, 20 iunie 1848

An Ein Hohes k.k. General-Commando Praesidium
Allhier

Ueber die mir zur Beantwortung mitgetheilte Beschwerde des gewesenen Censors des von mir redigirten "Siebenbürger Boten", – Thesaurariats-Secretairs Gyergyai, welche ich im Anschlusse zurückzustellen nicht ermangle, erlaube ich mir mich mit Folgendem pflichtschuldigst zu äussern:

Der Herr Beschwerdeführer ist der deutschen Sprache weder in Rede noch Schrift hinlänglich mächtig, um über eine schriftstellerische Arbeit kompetent aburtheilen zu können.

Gleich bei Uebernahme seiner diesfälligen Amtirung erklärte er seine Absicht, den – einen wesentlichen Theil meines stets im gemässigten konservativen Sinne gehaltenen Blattes bildenden – "leitenden Artikel" zu unterdrücken, und strich in dieser Gemässheit gleich im ersten Blatte den Anfang eines die Rechte der Regierung vertheidigenden Artikels, liess jedoch im folgenden Blatte, – wahrscheinlich durch vernünftige Vorstellungen über seine Inconsequenz bewogen, – die zweite, nun beinahe ganz unverständliche Hälfte stehen.

Artikel *gegen* die Regierung, liess er stehen, – strich aber die dieselben erläuternden und widerlegenden Bemerkungen;

er versagte selbst wörtlich aus ungarischen und deutschen innländischen Zeitungen übernommenen Artikeln das "Imprimatur", sobald selbe gegen das Interesse des Ultra-Magyarismus verstossen. –

Gleiches Schicksal wiederfuhr Übersetzungen aus ungarischen Schriften namentlich aus jenen von Ignaz Nagy's sobald irgend eine Thorheit der Ultra-Magyaren darinn gebührend ans Licht gestellt war. –

Er nöthigte durch fortwährende Neckereien dieser Art, den würdigen Professor Schuller, die Redaktion der beliebten "Transsilvania" aufzugeben.

Er behelligte die hohe Landesstelle mit Beschwerden gegen die Redaktion, die sich stets als unbegründet auswiesen.

Alle diese Angaben sind in den diesfälligen Beschwerden an die löblich sächsische Nations-Universität und die hohen Landesbehörden actenmässig erwiesen.

Ob hiernach Herr von Gyergyai die von ihm beschwersam aufgenommene Bezeichnung seiner Eigenschaften als Censor nicht verdienen: überlasse ich höherem Ermessen. - Sein Charakter als Individuum und als Thesaurariats Beamter werden dadurch keineswegs angegriffen; denn man kann recht wohl ein gerechter Mann, ein brauchbarer Beamter und zugleich ein unfähiger, parteiischer Censor sein.

Hermannstadt am 20ten Juni 848

Joseph Benigni von Mildenberg

Către înaltul prezidiu al Comandamentului suprem c[ezaro]-c[răiesc]

Loco

Vă înapoiez în anexă plângerea secretarului tezaurarial Gyergyai, fost cenzor al lui "Siebenbürger Bote", a cărui redacție o conduc, și în răspunsul meu îmi permit să fac următoarele remarci:

Domnul reclamant nu stăpânește suficient de bine limba germană nici oral, nici în scris, pentru a putea aprecia competent o lucrare scriitoricească.

Deîndată ce a preluat această slujbă, el și-a declarat intenția de a suprima "articolul de fond", parte însemnată a foii mele care a păstrat întotdeauna un spirit moderat conservator. În conformitate cu intenția sa, a tăiat chiar pe prima pagina începutul unui articol care apăra drepturile Guvernului; însă în pagina următoare, – probabil impresionat de reproșurile justificate la adresa incompetenței sale – a lăsat neatinsă partea a doua [care a devenit astfel] neinteligibilă.

A lăsat: "articol *împotriva* Guvernului", dar a tăiat observațiile explicative și combative.

El a refuzat textual "imprimatura" articolelor preluate din ziarele interne maghiare și germane, dacă acestea se îndreptau împotriva intereselor ultra maghiarismului.

Aceeași soartă au împărtășit-o traducerile din opere ungare, respectiv din cea a lui Ignaz Nagy, dacă acestea aduceau la lumină vreo tâmpenie a ultramaghiarilor.

El l-a obligat prin permanente agasări de soiul acesta pe onoratul profesor Schuller să părăsească redacția iubitei "Transsilvania".

A deranjat înaltele foruri cu plângeri împotriva redacției, ce s-au dovedit a fi neîntemeiate.

Toate aceste informații au fost făcute cunoscute ad acta onoratei Universități naționale și autorităților țării.

Las pe seama unei mai înalte judecăți dacă, în urma celor de mai sus, domnul von Gyergyai mai merită penibila autodenumire a calităților sale de cenzor. Caracterul său ca individ și ca funcționar tezaurarial nu este atacat prin acestea; căci cineva poate fi un om drept, un funcționar folositor și în același timp un cenzor incapabil și partinic.

Sibiu, 20 iunie 1848

Joseph Benigni von Mildenberg

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Gr. Pr., nr. 1724/1848. Foto: 26.054–26.056/1848.

128

Tăuții de Jos, 20 iunie 1848

Tisztelt Igazgató Ispány Úr!

A folyó évi 127*k* számú megkeresés nyomán újabban és ismételve azon hivatalos bizodalommal keresem Ispány Urat, szíveskedjék mire elébb Miszt Mogyorósra eljönni, hogy a helyszínén a haszonbéri öszvegnek jövendőre mennyiben leendő megállapítása eránt eggyütt tanácskozhassunk, kérem a határnaprul előre értesittetni, hogy hon maradásomat a vett tudósításhoz alkalmaztatva, rendelhessem el.

A haszonbérnek legfőbb tényezője lévén a lakosok által szolgálandó napi szám és ház census fizetés a mi az árendának legalább 2/3d részét tette, ez pedig az újabbi törvények értelmében Martius hóban megszünvén, természetes következés, hogy a haszonbéri öszvegből is kárpótlás képen 2/3d résznek le kölletik hajolni.

Minthogy pedig ezen dolog halasztást egy általjában nem szenvedhet, kérem a minél előbbi végrehajtását.

Misztótfalu, június 20*án* 1848

Fodor Károly
misztótfalusi uradalmi
exactor

Stimate domnule prim administrator!

La cererea cu nr.127 a.c., revin şi reînnoiesc încrederea oficială faţă de domnul prim administrator şi vă rog, să aveţi bunăvoinţa a veni deîndată la Tăuţii Măgheruş pentru a ne sfătui la faţa locului cu privire la stabilirea viitoarei sume necesare ca arendă. Totodată vă rog să mă înştiinţaţi din timp despre data sosirii, ca să-mi pot calcula rămânerea acasă pentru momentul sosirii dvs.

Cele mai importante componente ale arendei au fost acelea oferite de locuitori pentru lucrul cu ziua şi a plăţii după casele de locuit. Împreună echivalau cu cel puţin 2/3 din arendă. Dar ele s-au sistat deja din martie în conformitate cu înţelesul noilor legi. În mod firesc ar urma să se ţină seama că trebuie să reţinem tocmai 2/3 din arendă ca o modalitate de despăgubire. Cum acest lucru nu suportă amânare, în general, vă solicit urgenta îndeplinire.

Tăuţii de Jos, 20 iunie 1848.

Fodor Károly,
executor al domeniului
din localitate.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Thesaurariatus. F. 200. nr. 6339/1848.

129

Sibiu, 20 iunie 1848

Abschrift der an das k. Gubernial Praesidium unterm 20ten Juni 8448 Z. 265 ergangenen Note

Laut Note der k.k. Agenzie in der Walachei vom 10. und 15. Juni 1848 Nr. 1601 und 1643 ist nun die Cholera in dieses Fürstenthum ausser Galatz und Braila auch in der Hauptstadt Bukarest selbst nebst Verbreitung über das Flache Land mit Heftigkeit ausgebrochen, welches man meistens der grossen Hitze und dem Zusammenströmen der Menschen auf dem stattgehabten Markte in Bukarest zuschreibt.

Es sollen vom 9. auf den 11. Juni nur in Bukarest allein 79 Individuen erkrankt und 17 gestorben,

am 13. 199 Individuen erkrankt und 36 gestorben, unter letzteren auch der Agenziekanzler v. Schweiger,

am 14. 186 Individuen erkrankt und 39 gestorben sein; man befürchtet jedoch noch vielmehr Todesfälle, weil die Cholera gleich heftig auftritt und schnell tödtet.

Nachdem unter diesen Umständen leider die Gefahr droht, dass sich die Cholera bei der stets steigenden Hitze auch sehr schnell nach Siebenbürgen verbreiten werde, so ermangelt das General Commando Praesidium nicht, dem löbl. G. über diese Calamität schleunigst die Mittheilung zu machen und Wohldasselbe unter Beziehung auf die von Seite der königl. siebenbürgischen Hofkanzlei schon unterm 25. November v. J. Z. 5780 diesfalls an das k. Gubernium erflossene Weisung um die gefällige Eröffnung zu machen, welche Verhaltungsmassregeln für den Fall des leider zu besorgenden nahen Ausbruchs der Cholera Epidemie in Siebenbürgen von Seite des k. Guberniums getroffen werden, indem man sich hierseits bezüglich der Militärgrenze übrigens bei der erwiesenen Unzulänglichkeit und Unzweckmässigkeit der früher angewandten Absperrungsmassregeln, so wie bei der Schwierigkeit, bestimmte Schutz und Heil Mittel gegen jene verheerende Krankheit Platz greifen zu lassen, vorläufig lediglich auf die Anordnung beschränken zu sollen glaubt, dass wenn die Cholera wirklich nach Siebenbürgen hereinbrechen sollte, die in frühern Jahren mit Erfolg angewandten allgemeinen Vorsichts- und Verhaltungs-Massregeln sogleich wieder in Vollzug gesetzt, namentlich aber die zur Unterbreitung und Pflege der Kranken erforderlichen Lokalitäten bereit gehalten, die ärz/t/liche Hilfe bei Zeiten in Anspruch genommen, die Zufuhr der Lebensmittel gefördert, deren Qualität streng überwacht und überhaupt von den Militär lokal Behörden alle Sorgfalt zur Beruhigung der Grenzbevölkerung und zur Aufrechthaltung der öffentlichen Sicherheit gehandhabt werde.

Um daher im Einklang mit den dortseitigen Sanitätsverfügungen vorgehen zu können, gibt man sich die Ehre das löbl. G. um beschleunigte Mittheilung hiemit anzugehen, und die Bemerkung beizufügen, dass laut der mitfolgenden Abschrift unter Einem die gegen das benachbarte Fürstenthum situirten Militärgrenz Commanden und Contumaz-Ämter angewiesen werden, auf diese im Nachbarlande gravirende Epidemie ein wachsames Augenmerk zu richten und über die zu befürchtende Annäherung und Gefahr die Verbreitung dieses Uibels in das Grossfürstenthum bei Zeiten ohne Verzug die Anzeige zu machen.

Pfersmann

Copie a notei trimise prezidiului gubernial c[răiesc]
la 20 iunie 1848

Conform notelor agenţiei c[ezaro] c[răieşti] din Muntenia nr. 1601 şi 1643 din 10 şi 15 iunie 1848, în acest principat holera a izbucnit cu tărie, în afară de Galaţi şi Brăila, şi în capitala Bucureşti, răspândindu-se chiar în câmpie. Aceasta se pune pe seama caniculei şi afluxului de oameni la târgul autorizat din Bucureşti.

Între 9 şi 11 iunie, s-au îmbolnăvit 79 de persoane şi au murit 17 doar la Bucureşti;

În data de 13 s-au îmbolnăvit 199 de persoane şi au murit 36, între ultimele aflându-se funcţionarul cancelariei agenţiei [austriece] von Schweiger;

În 14 s-au îmbolnăvit 186 de persoane şi au murit 39; există însă temerea că numărul cazurilor letale va spori, deoarece holera se manifestă cu forţă şi ucide repede.

În aceste circumstanţe, din păcate, ameninţă pericolul ca, datorită caniculei crescânde, holera să se răspândească şi în Transilvania. De aceea prezidiul Comandamentului general nu întârzie a comunica onoratului Guberniu despre această calamitate. Confirmând recomandarea Cancelariei aulice transilvane trimisă Guberniului c[răiesc] la 25 noiembrie 1847 cu nr. 5780, acesta să binevoiască a arăta ce măsuri de comportare va lua în cazul îngrijorător al apropiatei izbucniri a epidemiei de holeră din Transilvania.

Măsurile de carantină de pe graniţa militară utilizate în trecut, precum şi dificultatea de a se aplica mijloace de apărare şi vindecare a acestei boli devastatoare, şi-au dovedit caracterul insuficient şi necorespunzător; de aceea, aici se consideră că ar fi bine să se respecte dispoziţia conform căreia, dacă într-adevăr holera va izbucni şi în Transilvania, măsurile generale de prevenire şi comportare adoptate cu succes în anii anteriori să intre imediat în vigoare: să fie pregătite localităţile care vor acorda cazarea şi îngrijirea bolnavilor; să se ia seama din timp de ajutorul medical; să se asigure transportul de alimente a căror calitate să fie strict supravegheată, iar autorităţile militare locale să se îngrijească de liniştirea populaţiei grănicereşti şi de menţinerea securităţii publice.

Pentru a putea acţiona în acord cu prescripţiile sanitare locale, avem onoarea de a ruga Guberniul să ne trimită neîntârziat o înştiinţare, cu recomandarea de a indica, în baza copiei alăturate, comandamentelor militare de graniţă şi oficiilor de carantină situate în vecinătate, să observe atent epidemia dezlănţuită în ţara vecină şi să informeze de îndată şi din bună vreme despre apropierea şi pericolul răspândirii acestui rău în Marele Principat.

[Pfersmann]

Copie. Acad. Rom. Bucureşti. Mss. Rom., f. 236–237. Foto: 4394–4395.

130

Budapesta, 21 iunie 1848

Báró Vay Miklós koronaőr és királyi biztos úrnak.

Erdély egyesülvén Magyarországgal a jelen percben nem nyújt annyi támaszt, mint tőle reményltünk.

Mint mindenütt Európában, ott is meghasonlás mutatkozik. Az unio az egyetlenség alapjául szolgál. Nem tekintik sokan bevégzett ténynek, mint a horvátok az 1848iki törvényeket nem, s mi Erdélyt minket telve talált bajokkal, gyengeségekkel, zavarokkal.

Hozájok járul az oláhok ébredése. Külön nemzetiséget, külön képviseletet, talán külön országot akarnak. Hatalmas számra nézve, és ha a szerb slav elemmel csatlakoznék, maga nem nyerne, de velük ártana sokat.

A határszélen van Havasalföld és Oláhország. Ez érintkezési pont veszedelmes, Erdély egy részét magához szakíthatja. Ha ama két fejedelemség szabad szövetségesünk nem leend, mindig veszélyben forog Erdély azon része.

Az orosz nem bírja e két fejedelemséget, de politcájának szabad tért talál benne. Mint tűzpontbul izgathat az oláh és rác, horváth, sláv fajban, mely gyűrűként futja körül hazánkat. Már magában igen fontos oldal, mely argusi szemek figyelmét és erejét kívánja.

Erdély tehát szinte bomladozásban van. Azt mi innen Budapestről nem tarthatjuk fen, Erdélyt Erdélyben kell megtartani.

És íme Nagyméltóságodra e nagy feladat várakozik. A csendet és rendet fentartani, és mindent tehetni, mi annak fentartására szükséges. A cím szerény, de cz teljes hatalom, mellyel csak azt nem teendi, mit tenni nem szükséges. Mert Erdélyben s népei közt a békét, a lelki uniót, a testvéri egyetértést minden áron fen kell tartani[1].

A kormányszéknek az engedelmesség meghagyatott.

A főhadi kormány kellőleg van utasítva.

A hatóságok az engedelmességre kötelező rendeletet megkapták.

Főkormányzó, B. Puchner és B. Perényi Zsigmond királyi biztos urak a történtek fonalát Nagyméltóságodnak kezébe fogják adhatni. A teendőkre nézve vezérül a körülmények és saját bölcsessége szolgálnak.

Az oroszt szemmel tartani. Ha szükség, az austriai consul által előterjesztést tehetni addig, míg saját consulunk mehetne, mi e napokban történhetik.

A Havasalfölddel és Oláhországgal[2] szövetségi viszonyt kötni. Külön fejedelemség, de több mint szomszédi viszony. Egykor független leend a töröktől, de nem előbb mint az orosz függés ellen biztosítatik. Ez is ok arra, hogy velünk frigyre készüljön.

Az oláh népet Erdélyben lecsillapítani és kielégíteni kell. Püspökeik sokat tehetnek, papjaik még többet. Amazokkal értekezni, ezeket meg kell nyerni. A kormány előzőleges engedelemnyújtással sorsukat javítani kész. A vezérek is megnyerendők és a hírlap.

A szász nép a lökést Bécsből látszik kapni. Legkevésbé veszedelmes, mivel kevés számú, és mint sziget tehetetlenül úszik az oláhság tengerében. Nyelvét a maga körében használja, ez iránt nyugtattassék meg. A bujtogató vezéreket meg kell

rettenteni, - mely eszközzel az oláh vezéreknél óvatosan kell eljárnunk, mivel veszélyt idézhet elő az ilyen eszköz ott, hol a hatalom a tömegnél van.

A székelységet magasztalnunk és vígasztalnunk kell. Sérelmeik megorvosoltatnak. Legyenek nyugton, s maradjanak fegyverben, míg a haza a veszedelmen kívül leend.

Pap Sigmond és Szőllősy Ferenc Erdélyben s Oláhországban küldetés folytában munkálkodnak. Amaz fogalmazó, emez keleti hivatalos tolmács.

A békét ha meg lehetne vásárolni, nem idegenkednénk ettől sem. Ezért a nemzeti lét fenmaradása s a polgárháború kikerülése okáért, kiket az izgatásra szükség, a dolgok rendének megváltozásábul reményit haszon s nagyravágyás vezérelt, azokkal minden becsületes úton módon egyeznünk kell. Az érdemet s hazafiúi buzgóságot pedig jutalmazni tanácsos.

A pénzügyminister felhívtam, hogy Nagyméltóságodnak Erdélyben 10 000 pftot utalványozzon, mely összeg, teendő jelentése s kívánata szerint időnkint szaporítatni fog.

Ha kezdetben Nagyméltóságod nem vehetne is részt az országgyűlésen, s az nélkülözni lenne kénytelen nagy szónoki erejének támaszát: vígasztalást találand abban, hogy Erdélynek sorsa kezébe van letéve.

Fogadja hazafiúi igaz tiszteletemet

Budapest, június 21. 1848.

Belügyminister
Szemere Bertalan

Domnului Vay Miklós, custodele coroanei şi comisar regal

Transilvania este unită cu Ungaria şi totuşi în momentul de faţă nu se acordă sprijinul aşteptat de la ea.

Ca pretutindeni în Europa şi acolo există dezbinare. Uniunea cauzează discordie. Mulţi nu o consideră definitivă –, la fel ca şi croaţii, legile de la 1848 în Transilvania ne-au găsit plini de probleme, slăbiciuni şi zâzanii, dar şi noi am aflat-o într-o situaţie asemănătoare.

Aceasta contribuie la deşteptarea românilor; ei vor naţionalitate reprezentativă şi probabil ţară separată. Sunt foarte mulţi ca număr, însă chiar dacă s-ar uni cu elementul slav sârbesc, nu ar ajunge la izbândă. Împreună, nouă ne-ar face totuşi multe greutăţi.

La graniţă sunt situate Ţara Românească şi Moldova. Acest punct de interferenţă este periculos, putând absorbi o parte a Transilvaniei. Dacă cele două principate nu vor fi aliatele noastre libere, totdeauna va fi în pericol partea aceea a Transilvaniei.

Rusia nu stăpâneşte cele două principate, dar găseşte un teren liber acolo pentru politica proprie. Poate agita de aici, ca dintr-un focar, în rândurile românilor,

sârbilor, croaţilor, în rasa slavă, care înconjoară ţara noastră ca un inel. Prin urmare, chiar în sine trebuie să i se dea importanţă, necesitând vigilenţă şi forţă de Argus a ochilor.

În consecinţă, Transilvania se află aproape într-o situaţie de dezagregare. Noi, de aici, din Budapesta, nu o putem menţine. Transilvania trebuie să fie salvată din Transilvania.

Această sarcină mare o aşteaptă pe înălţimea voastră, adică menţinerea liniştii şi a ordinii. Să faceţi tot ceea ce este necesar pentru menţinerea ei. Deşi titlul vă este modest, el reprezintă totuşi întreaga putere, cu care numai puţine lucruri n-o să puteţi întreprinde din ceea ce este necesar. Între popoarele Transilvaniei trebuie menţinută pacea, uniunea sufletească, înţelegerea frăţească[1].

Guberniul a fost somat la supunere.

Comandamentul militar suprem a primit instrucţiunile necesare.

Oficialităţilor li s-a trimis ordinul care le obligă la supunere.

Guvernatorul, b[aronul] Puchner şi b[aronul] Perényi Zsigmond, comisar regal, pot să vă informeze despre cele întâmplate. Drept călăuză în activitatea dvs de viitor servesc împrejurările şi înţelepciunea măriei voastre.

Ruşii trebuie supravegheaţi. Dacă va fi cazul, puteţi raporta prin intermediul consulului austriac, până când vom putea trimite consulul nostru, ceea ce va fi posibil în zilele următoare.

Cu Ţara Românească şi cealaltă Valahie[2] trebuie să încheiem alianţă. Sunt principate aparte, dar reprezintă mai mult ca o relaţie de vecinătate obişnuită. Odată vor fi independente de turci, dar numai după ce vor fi asigurate împotriva dependenţei faţă de ruşi. Şi acesta este un motiv pentru a se alia cu noi.

Poporul român din Transilvania trebuie liniştit şi satisfăcut. Episcopii lui pot face multe, iar preoţii şi mai multe. Cu primii trebuie să duceţi tratative, iar ultimii se impune să fie câştigaţi. Guvernul este gata să contribuie la îmbunătăţirea situaţiei lor prin concesii prealabile. Şi corifeii trebuie să fie câştigaţi, la fel ziarul.

Populaţia săsească, aşa se pare, primeşte directive de la Viena. Nu prezintă nici un pericol, deoarece este mai puţin numeroasă. Ea e ca o insulă ce pluteşte neputincioasă în marea românească. În legătură cu folosirea limbii proprii în cercurile ei, să o liniştiţi. Corifeii care fac agitaţii să fie pedepsiţi. Dar acest mijloc să fie folosit mai cu prudenţă în ceea ce-i priveşte pe corifeii românilor, căci poate deveni periculos acolo, unde puterea se află în mâinile mulţimii.

Secuii trebuie să fie măguliţi şi încurajaţi. Problema lor va fi rezolvată. Să fie liniştiţi şi să păstreze armele până când patria [maghiară] va fi în afară de pericol.

În Transilvania şi Ţara Românească îşi desfăşoară activitatea Sigismund Pop şi Szőllősy Ferenc. Primul e concepist, iar al doilea traducător oficial de limbi orientale.

Dacă pacea ar putea fi cumpărată, nu vom fi străini nici de aceasta. În vederea menţinerii fiinţei naţionale şi a evitării războiului civil, cu acele persoane care au

fost călăuzite în agitațiile lor de nevoie sau de beneficii sperate de pe urma schimbării lucrurilor, de grandomanie, trebuie să se ajungă la o înțelegere prin toate mijloacele cinstite. Este preferabilă onorarea meritului și a zelului patriotic.

L-am somat pe ministrul finanțelor să acorde măriei voastre în Transilvania 10 000 de forinți. În funcție de cerințele și preferințele dvs această sumă va fi majorată din când în când.

Chiar dacă înălțimea voastră nu ar putea lua parte de la început la lucrările Parlamentului, care va fi astfel nevoit să renunțe la aportul pe care i l-ar da talentul vostru oratoric, veți fi recompensat prin aceea că soarta Transilvaniei se află în mâinile dumneavoastră.

Primiți vă rog sincerul și patrioticul meu respect
Budapesta, 21 iunie 1848.

Ministrul de interne,
Szemere Bertalan

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848/49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 405/1848. Foto: 750–753. *Original.* Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Báró Vay Miklós kormánybiztosi iratai, fasc. D.724, nr. 1. Publicat de Deák Imre, *1848*, p. 145–146.

[1] Vezi doc. 68.
[2] Moldova.

131

Cluj, 21 iunie 1848

Kolozsvár, 1848 június 21.

Királyi bizottmányi ülnök Bay Ferencnek.

Mind eddig óráról órára várám a belügyministerium elébe terjesztett munkálatunk leküldését. Most sem érkezvén az még le kéntelenek leszünk a szabályokat úgy amint elkészítettük kihirdettetni, mert a dolgot függőben már tovább nem tarthatjuk s a pesti országgyűlés megnyitása is küszöbön van. Ennélfogva mihelyt ön e sorokat veszi siessen Sibóra, hogy a kihirdetést ha nem eddigi módszeri közgyűlésben, legalább állandó választmány mentől teljesebb számú s természetesen nyilvános ülésében a szabályokat kihirdettethessük. Evégre Zilahra folyó hó 27-kére, Somkútra pedig 26-kára rendelem a választmányi gyűlést úgy számítván, hogy legfeljebb 25-én délben Sibón lehet, ott a szükséges iratokat rendbe szedvén s aláírván ön vagy Asztalossal menend Somkútra a kihirdetést

eszközlendő vagy ugyan avégre velem jön Zilahra, onnan én utamat Pest felé még aznap folytatandom[1].

Către Bay Ferenc, asesor al comitetului regal

Așteptăm și acum, din oră în oră, retrimiterea statutului elaborat de noi. Dar n-a sosit nici până acum, fiind astfel nevoiți a-l da publicității în forma elaborată de noi, căci problema nu tolerează a rămâne și pe mai departe nerezolvată. Cu atât mai mult, cu cât ne aflăm în pragul deschiderii Parlamentului din Pesta. Prin urmare, în clipa în care dvs. veți primi aceste rânduri, să vă grăbiți la Jibou pentru ca publicarea statutului să aibă loc – chiar dacă nu în cadrul unei adunări publice de felul celor din trecut – într-o ședință deschisă a comitetului permanent. În acest scop am convocat adunarea comitetului în ziua de 27 luna curentă la Zalău și la Șomcuta pentru 26. Cred că dvs. veți putea fi prezent la Jibou eventual în ziua de 25, unde, veți pune în ordine și semna actele necesare. Apoi ori vă veți duce cu Asztalos la Șomcuta pentru a face publicația, ori veți veni cu mine tot în acest scop la Zalău, de unde voi pleca încă în aceeași zi către Pesta[1].

Concept. Arh. Naț. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond Arh. fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 36, p. 183–184.

[1] Scrisori cu text asemănător au fost trimise către Asztalos Pál, Bálint Elek și Teleki Sándor.

132

Cluj, 21 iunie 1848

Kolozsvár, 1848 június 21.

Szemere Bertalan belügyminister. Kedves barátom! Olly sűrűn mennek leveleim, hogy mindeniket az alkalmatlankodásérti bocsánatkéréssel kell kezdenem.

Egy pár tárgyra kívánlak figyelmeztetni. E napokban jelenék meg a Közlönyben Kőváry Laszlónak kinevezése. Ez nagy, mondhatni közbotrányt okozott. Ezen ember, köztudat szerint, a nagyon exosus Bethlen Domokos pénzsegedelme mellett szerkeszti igen rosz irányú lapját. E lapban most országgyűlés folyta alatt botrányos cikkek jelentek meg. Köztiszteletben lévő egyének mocsokkal illettettek sat.

Beszélik itt, hogy a Közoktatási Ministeriumnál itteni tanár Brassay tanácsnokká fogna kineveztetni. Ez is ha valósulna, botrányra adna alkalmat, mivel ezen egyénről igen rosz hírek szárnyalnak, s vannak a legjobb emberek közt is teljes hiedelemben. Ő kiről a legszavavehetőbbek állítják, mikép az előbbi kormány alatt

az akkori kormánylap szerkeszthetéséért folyamodott, most nagyon túlzó forradalmi szellemet nyilvánít. Helyette sokkal jobbnak tartanók csakugyan unitarius tanár Berde Áront.

Több ülések itt tárgy hiánya mián nem tartatván, már nagyon sokan szét mentek, én is holnap megyek megyémbe, onnan folyó hó 27-ikén Pestre indulandó.

Ha biztossági munkálatunk eddig le nem érkezik, kénytelen leszek a szabályokat úgy amint kidolgoztuk kihirdettetni, valamint Köznép-Szolnokban Zilah városában, úgy Kővár vidékén is.

Becses barátságodba ajánlott.

Lui Szemere Bertalan, ministru de interne. Stimate prieten!

Îți scriu atât de des, încât sunt nevoit să încep fiecare scrisoare cu cereri de scuze pentru deranj.

Aș dori să-ți atrag atenția asupra câtorva probleme. În zilele trecute s-a publicat în Közlöny numirea lui Kővári László. Aceasta a cauzat mare mâhnire, s-ar putea spune indignare publică. Acest om, așa cum se știe peste tot, redactează gazeta lui de o falsă orientare cu ajutorul bănesc al excentricului Bethlen Domokos. În acest ziar s-au publicat în timpul actualei Diete articole care au stârnit scandal, deoarece persoane onorabile au fost defăimate etc.

Aici se vorbește despre numirea profesorului local Brassay, consilier în Ministerul Învățământului. Dacă va fi așa și acest lucru ar fi scandalos, fiindcă și despre acest individ sunt în circulație știri rele, care au crezământ chiar și în cercurile celor mai buni oameni. El – așa cum spun oamenii de încredere – în timpul Guberniului anterior a cerut să fie numit redactor la ziarul gubernial de atunci. Acum manifestă un spirit ultrarevoluționar. În locul lui l-aș considera mai potrivit pe profesorul unitarian Berde Áron.

Din cauza epuizării subiectelor, aici nu s-au mai ținut alte ședințe [ale Dietei] și foarte mulți [deputați] s-au împrăștiat. Mâine plec și eu în comitatul meu, de unde în ziua de 27 luna curentă pornesc spre Pesta.

Dacă până atunci nu sosește propunerea comitetului nostru, voi fi nevoit s-o dau publicității la Jibou în forma elaborată de noi la fel în Zalău, în Solnocul de Mijloc, precum și în districtul Chioarului.

Mă recomand prețioasei tale prietenii.

Concept. Arh. Naț. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond Arh. fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37, p. 6–7.

133

Cluj, 21 iunie 1848

Nagy Méltoságú Királyi Fő Kormányzó Úr!

Általam tisztelt nem egyesültek Fő egyházi Tanácsnak hozzám az iránt küldött és ide tisztelettel mellékelt bizadalmas kéréseket, mi szerént lehetőségig

igyekezném kieszközölni, hogy a köz hon gyűlés a választandó követek iránt a nép képviselete egyének számát az eddig számba nem vétetett polgári jogokkal felruházattak száma olly korlátok közzé ne szorítatnék, hogy t.i. csak is akiknek adója 8 P. forintokra mégyen szózatolthassanak, és továbbra ha ez ki nem eszközöltethetnék, a mint hogy ezen már túlesvén magam is átlátom hogy nem eszközöltethetik, legalább megnyugtatásokra, olly rendelet tétessék, mi szerént a szózatókat beszedő s számba vevő bizotmányba, a román születésű egyénekből is rendeltetnének,

Ezen kérések pontyához egyedül a nem kevéssé felindultak megnyugtatása tekintetéből, magam részemről is kérésemet hozzáadván alázatosan esedezem: méltosztassék Excellentziád e tárgyba kegyes rendelését megtenni, hogy a melly törvényhatóságba arra alkalmas román ajkú egyének találtatnak, a szózatokat bészedő bizotmányba közzülek is rendeltessenek.

Mély tisztelettel maradván Nagy Méltoságodnak alázatos szolgája

Kolosvár, június 21-*ik* 1848. Lemény János

Fogarasi püspök

Preamărite domnule guvernator regal suprem!

Din partea onoratelor consistorii principale ale bisericii ortodoxe mi-au fost adresate cererile confidențiale, cu stimă aici anexate. Prin ele mi se solicită să mă străduiesc, în limita posibilului, ca în legătură cu alegerea deputaților să obțin ca numărul persoanelor desemnate să reprezinte poporul în adunarea generală a țării să nu fie limitat în mod rigid, de asemenea, să nu se excludă cei ce până acum au fost fără drepturi cetățenești; mai precis cer ca nu numai cei ce beneficiază de un impozit de 8 forinți să poată face apel. Dacă lucrul în fapt nu va fi posibil, după cum întrevăd eu, atunci cel puțin pentru liniștire să promulgați un ordin, pe baza căruia din comisia pentru strângerea și numărarea voturilor să poată face parte și persoane de origine românească.

Ajungând la finalul prezentei solicitări, intervin cu umilință și insist asupra rugăminții referitoare la domolirea celor nemulțumiți, de aceea excelența voastră să aibă bunătatea să aplice în practică milostiva ordonanță, potrivit căreia, fiecare autoritate municipală să desemneze în comisia pentru verificarea voturilor cele mai nimerite persoane de origine română. Rămân cu stimă profundă, umil serv al prea ilustrității voastre

Ioan Lemeni,

episcop de Făgăraș

Cluj, 21 iunie 1848.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr.1660/1848. Foto: 25753–25754.

134

Şimleul Silvaniei, 21 iunie 1848

Kraszna Megye Sz: Somlyai Választó kerületében f. 1848-ki évi junius 21-én tartott Követválasztó Gyűlés

Jegyzőkönyve.

1 Junius 21-én mint az e végre kijelelt napon délelőtti 9. órakor – kirendelt választási elnök – alispány Kovács István a választógyűlést megnyitván, olvastatja elnöksége megalapítására nézve a megyei középponti választmánynak idei junius 20-ról 2. és 19-ről 19 számok alatt kelt határozatait, melyek szerint ezen kerületben mai napon tartandó követválasztási gyűlésre elnöknek alispány Kovács István, meg nem jelenhetése esetére fő számvevő Gazda János – rendes jegyzőnek főjegyző Incze Károly, helyettesévé ügyvéd Szathmári Dani rendeltettek – s az 1848-k V. t. cik értelmében a választás gyakorlati véghezvitelére szükséges szabályok iratnak meg- ezek felolvasása után.

2 Választási elnök úr a jelen követválasztás fontosságára figyelmeztetvén a jelenlévőket, ajánlja hogy azok, kik ezen joggyakorlatban most először részesednek, oly móddal használják törvénytől adott jogukat, hogy választásuk által a nemzetnek és hazának javát eszközöljék – ezt úgy intézzék, hogy a bekövetkező országgyűlésen befolyásuk által hozandó törvényekkel a létező bonyolódások célszerűen kiegyenlíttessenek – eszközöljék azt, hogy azok, kik áldozatot tettek a haza oltárára – ezen áldozatjokat meg ne bánják – kik szabadságot nyertek, ezt állandósíthassák. Ezek előrebocsátása után a törvény értelmében felszollítja azokat, kik követségre ajánlatot kívánnak tenni, azoknak neveit jeleljék ki.

Mely elnöki felszollításra több nevek hangos kiáltása után egyik választó Vályi Károly *Lázár Jánost* – választó Gazda János pedig *Bagosi Sándort*, Jósa Dániel *gr. Kun Gergelyt* jelelték ki – mely kijeleléseket minden oldalról több felkiáltások követvén – s e tekintetből a törvény értelmében szavazás sürgetetvén.

3 Elnök alispány úr előadja, hogy miután felkiáltás által a választás meg nem történhetett – a törvény értelmében a választást szavazás útján fogja végrehajtatni – mire nézve a kijelelőket felszollítja, hogy a középponti választmány által kirendelt tagok mellé – az idézett törvény 31 §. értelmében a szavazatszedő választmányhoz tagokat nevezzenek.

Mely felszollítás következtében követtségi jelölt Lázár János részére őt ajánló Vályi Károly által *Andrási Ferenc, Pap János* – Bagosi Sándor részére őt ajánló Gazda János által *Ajtai Sámuel, Gazda Zsigmond* és Jozsa Dániel ajánló tag által gr. Kun Gergely jelőlt részére b. *Huszár Lajos* és kapitány *Balázsi Sándor* urak neveztettek ki- ennek következtében a szavazás megkezdetett.

4 A szavazás folytán kérdés támadott az iránt, ha valyon oly egyén, kinek neve a választók közt be írva nincsen – választható é? miután az 1848–k. V. t. c. 3. §. erről tisztán nem rendelkezik.

Mely kérdés a választmány tagjai által meg vitattatván 6 szavazattal 4 ellenében az idézett törvény §. úgy értelmeztetett, hogy oly egyén, ki választási képességgel, és az írt §. kijelelt törvényes tulajdonnal bír – ha szintén neve ezen kerület választói közé, meg nem jelenése miatt, be nem írathatott is – követségre választható- mely értelmezés szerint a szavazás folytattatott.

5 A szózatolás ugyan az nap estvéli 8 órakor befejeztetvén, miután senki a választók közül szavazásra nem jelentkezett.

A szavazati jegyzékek összeszámíttatva, a szavazók számával összevevettettek, melynek következtében választási elnök úr, a választás eredményét nyilvánoson a választók jelenlétében következőleg mondotta ki: A szavazók száma volt 1352. Ebből szavazatot nyert Bagosi Sándor 779., Sterka Sulucz Sándor 503., Lázár János 69., B. Bánffy Albert-1. E szerint Bagosi Sándor úr, általános szavazati többséget nyervén országgyűlési követnek, a somlyai választó kerület részéről kijelentetett- s ezzel a választó gyűlés, köz öröm nyilatkozatok közt eloszlott.

Sz. Somlyón Junius 21-én 1848.\

Kovács István, a Választói Bizottmány Elnöke
Balásy Sándor ,
Szavazat szedő biztos
Huszár Lajos
Szavazat szedő biztos
Ince Károly
Főjegyző, és tollvivő

Procesul-verbal întocmit cu ocazia alegerii de deputaţi în circumscripţia electorală Şimleul Silvaniei, comitatul Crasna, din 21 iunie a.c.

1. La 21 iunie, ziua stabilită în acest scop, la ora 9 dimineaţa, preşedintele desemnat al circumscripţiei electorale, vicecomitele Kovács István, deschizând scrutinul electoral, dă citire hotărârilor nr. 2 şi 19 din data de 20 respectiv 19 iunie a.c. ale comitetului comitatens central, referitoare la legalitatea preşedinţiei sale; de fapt pentru alegerile de reprezentanţi din ziua de astăzi în această circumscripţie de alegători au fost numiţi: preşedinte vicecomitele Kovács István, iar pentru eventualitatea că acesta nu va putea fi prezent ca înlocuitor s-a desemnat administratorul principal Gazda János, ca secretar prim notarul Incze Károly, iar ca adjunct al acestuia avocatul Szathmáry Dani, apoi s-au adus la cunoştinţă regulile necesare desfăşurării practice a alegerilor în sensul articolului de lege V din 1848. După citirea acestora:

2. Domnul preşedinte al circumscripţiei electorale, atenţionându-i pe cei prezenţi asupra importanţei alegerii deputaţilor, a recomandat acelora care luau acum parte pentru prima oară la acest act juridic, să se folosească de dreptul conferit de lege în aşa fel încât prin votul lor să slujească binele naţiunii şi al patriei, de asemenea să facă astfel ca la Dieta care va urma, prin legile ce se vor aduce sub influenţa lor să se aplaneze în mod corect complicaţiile existente, la fel să-i lămurească pe cei care au adus sacrificii pe altarul patriei să nu regrete acest lucru, iar celor ce au câştigat libertatea să se bucure definitiv de ea. La încheierea expunerii, conform legii, îi anunţă pe cei ce voiau să facă propuneri pentru deputaţi să desemneze numele acestora.

În urma anunţului preşedintelui a urmat strigarea mai multor nume, după care un alegător, Vályi Károly, l-a propus pe Lázár János, un alt alegător Gazda János pe Bagosi Sándor, iar Jósa Dániel pe contele Kun Gergely. Preşedintele fiind însoţit din toate părţile de aclamaţii, conform legii alegerile trebuiau începute imediat.

3. Domnul vicecomite a explicat că alegerea prin aclamaţii nu era legală şi, de aceea, ea se va desfăşura pe calea votului, conform legii; din acest motiv i-a somat pe aceia care au propus candidaţi, să desemneze membri în comisia de numărare a voturilor, pe lângă cei numiţi de comisia electorală centrală, conform §. 31 din legea citată.

Răspunzând somaţiei, candidatul Lázár János i-a numit, prin propunătorul său Vályi Károly, pe Andrási Ferenc şi Pap János, Bagosi Sándor, prin împuternicitul său Gazda János, pe Ajtai Sámuel şi Gazda Zsigmond, iar contele Kun Gergely, prin omul său de încredere Józsa Dániel, pe baronul Huszár Lajos şi pe căpitanul Balázsi Sándor. Îndeplinindu-se această formalitate a început votarea.

4. În timpul scrutinului s-a pus întrebarea, dacă o persoană al cărei nume apărea scris între alegători, putea candida? Fiindcă §. 3 al legii V. din 1848 nu conţinea precizări în acest sens, problema a fost dezbătută de membrii comisiei; aceştia au interpretat legea, cu 6 voturi contra 4, în sensul că o persoană care avea drept de vot şi îndeplinea condiţia amintitului paragraf, chiar dacă numele său nu se afla înscris pe listele de alegători ai circumscripţiei din cauza neglijenţei sale putea fi aleasă deputat. Interpretându-se astfel legea, alegerile au continuat şi s-au încheiat în aceeaşi zi, la ora 8 seara. După această oră nici un alegător nu a mai apărut pentru a vota.

Rezultatele voturilor au fost adunate şi confruntate cu numărul alegătorilor, după care domnul preşedinte al circumscripţiei a comunicat rezultatele alegerilor în public, şi anume: din numărul total al alegătorilor de 1352, Bagosi Sándor a obţinut 779 voturi, Alexandru Sterca Şuluţiu 503, Lázár János 69, b[aronul] Bánffy Albert 1. Domnul Bagosi Sándor, câştigând majoritatea voturilor, a fost

declarat deputat la Dietă, din partea circumscripţiei Şimleu. Cu aceasta, adunarea alegătorilor s-a încheiat într-o atmosferă de bucurie generală.

Şimleul Silvaniei, 21 iunie 1848. Kovács István,
preşedintele comisiei electorale,
Balási Sándor,
agent verificator al voturilor
Huszár Lajos,
agent verificator al voturilor
Ince Károly,
prim notar şi secretar

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc. 2A; nr. 18 f.

135

Zalău, 21 iunie 1848

Zilahon 1848-dik évi Junius 21-k napján Követválasztási gyűlés tartatik- a Követválasztató Középponti bizotmány által kinevezett elnök Lőrinczi György elnöklete alatt, jegyző Balogh János jelenlétében.

1. Olvastatik e szabad királyi város középponti követválasztói bizotmányának, folyó hó 19-ről 5. szám alatti azon hivatalos megtalálása, melyben megíratik, mi szerént szabad királyi Zilah városi hatóságunk, az 1848-k évi V-k törvény cikk 5-k § –sa által, követ választási, és küldhetési joga szempontjából, a szomszéd Kraszna megyéhez csatoltatván, s egyik követválasztói kerületi fő helyül határoztatván, midőn ezen közös jog gyakorlata iránt, Kraszna megye rendelkezni elmúlasztotta, s követeit, csak a maga kebelében határozta választatni, – e városi hatóság, 45. közgyűlési szám alatt, kötelességévé tette, a követ választás iránt intézkedni.

Mihez képest, minekutánna a törvényszerű előlépéseket meg tette, követ választás határnapjául, folyó hó 21-k napjáni reggeli 6. órát tűzte, – választási elnökül pedig Lőrinczi György, – jegyzőül Balogh János tagtársait nevezte ki.

Mi is tudásul vétetvén.

2. Követválasztói elnök Lőrinczi György ezen megbizatásában eljárandó, a választókhoz intézett lelkesítő előadása folytán, a választók vélekedését, zilahi képviselő testületi tag, és tanár Sámi László iránt hívta fel, ki nékie, mint választási elnöknek – e pályára ajánltatott.

Mely ajánlat, közös lelkesedéssel fogadtatott, alig csendesíthetvén le az éljenzésbe kitörő, s köz meg egyezést tanusító nyilvánítást – az ajánlott egyénnek

közbe szollása, mely szerint felhívta a választókat politicai hitvallása meghallására, nyilvánítván, miként, ha választói abban belé nyughatnak, a képviselői meg bizatást örömmel fogadandja el.

Elmondott, és nyilvánított politicai nézetei rokonszenvek hasonló kitörő lelkesedésbe, és éljenezésbe nyilvánultak, s általános közös akarattal, és egyetértéssel, e választó kerületi fő helyről.

Sámi László úr, ezen 1848-dik évi julius 2-kán Budapesten kezdendő Magyar Nemzeti gyűlésre képviselőül, elnök Lőrinczi György által, az 1848-k évi V-ik törvény cikk 30-ik §-sa szabálya értelmében, a választó közönség teljes meg elégedésére-nyilvánittatott.

3. A követválasztás megejtésére választott küldötség – megbizatásának ezek szerént eleget téve

Az 1848-dik évi V-ik törvénycikk 43-ik §. rendeletéhez képest, munkálattya folyamáról vezetett jegyzőkönyvét, 3. példányban elkészítni, s annak egyike, a köz bizodalommal meg választott követ Sámi Lászlónak kezében adatni, – más ketteje, a középponti bizotmányhoz tejendő tudósítás mellett át küldetni rendeltetett.

Kelt szabad királyi Zilah városában, Junius 21-én 1848-ban tartatott követválasztató küldötségi ülésből.

Lőrinczi György, elnök
Balogh János, jegyző
Deáki Samu, választó
Debrezeni Miklós, választó

Proces verbal întocmit la data de 21 iunie, cu ocazia adunării pentru alegerea de deputaţi la Zalău, sub preşedinţia lui Lőrinczi György, desemnat de către comisia electorală, şi în prezenţa notarului Balogh János.

1. Se dă citire adresei oficiale a comisiei centrale electorale cu nr. 5 din data de 19 a lunii curente. Prin ea se aduce la cunoştinţa oficialităţii oraşului regesc liber Zalău, că potrivit § 5 al articolului de lege V/1848, din punct de vedere al alegerii legale de deputaţi, a fost afiliată la comitatul învecinat Crasna, urmând să devină centrul uneia din circumscripţiile electorale principale. Comitatul Crasna a omis însă să ia măsuri în sensul exercitării în comun a acestui drept, alegându-şi doar proprii deputaţi. De aceea, dregătoria oraşului Zalău a decis, potrivit hotărârii consiliului general orăşenesc nr. 45, să purceadă la pregătirea propriului scrutin electoral. După ce a întreprins primele măsuri legale şi necesare pentru alegeri, a fixat data desfăşurării pe 21 iunie începând cu ora 6 dimineaţa, desemnându-i ca preşedinte pe Lőrinczi György iar ca secretar pe Balogh János. Ţinând cont de această decizie:

2. Preşedintele comitetului electoral Lőrinczi György, asumându-şi atribuţiile, a adresat alegătorilor un discurs înflăcărat pe parcursul căruia conform

recomandărilor ce i s-au făcut anterior, le-a atras atenţia asupra profesorului Sámi László, membru al consiliului legislativ al oraşului.

Această propunere a fost primită cu bucurie şi însufleţire unanimă, exteriorizarea sentimentelor abia putându-se linişti. În atmosfera însufleţitoare a luat cuvântul cel propus drept candidat. El le-a cerut alegătorilor să-i asculte crezul politic, precizându-le că, dacă vor fi de acord cu el, va accepta cu satisfacţie demnitatea de deputat. Opinia politică expusă i-a fost aprobată în unanimitate cu mare bucurie şi astfel preşedintele Lőrinczi György l-a proclamat deputat ales în circumscripţia electorală Zalău, conform § 30 al legii nr. V din 1848.

Delegaţia desemnată pentru prezidarea alegerii deputatului, îndeplinându-şi misiunea, a întocmit procesul verbal în trei exemplare, despre modul cum s-a efectuat scrutinul, potrivit prevederilor § 43 al articolului de lege V/1848. Din cele trei exemplare – unul va fi înmânat deputatului ales Sámi László, iar celelalte două vor fi înaintate comisiei electorale centrale pentru confirmare.

Întocmit în oraşul liber regesc Zalău, la şedinţa delegaţiei pentru alegerea deputaţilor, la 21 iunie 1848.

Lőrinczi György, preşedinte
Balogh János, notar
Deáki Samu, alegător
Debrezeni Miklós, alegător

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc 2A., nr. 18 g.

136

Gherla, 21 iunie 1848

A Felséges Kir. Fő Kormányszéknek folyó év és hó 7^{ről} 7147 szám alól leküldött körlevele telyesítéséül a közelebbi Julius 2^{án} megnyitandó közös magyar Hongyűlésre városunk részéről is küldendő két képviselőnek mentől előbbi meg választhatása tekintetéből a legközelebb hozott törvény cikk értelmében a választásra joggal bíró városi lakósok, egy a közgyűlésből a végre ki nevezett biztosság által öszveíratni határoztatván mindazok kik a követ választási szavazásra igényt tartanak folyo hó 23^{ik} és 24^{ik} napjain déletőtti 9–12 óráig, és délután 2–5 óráig a város házánál tartandó öszveíratás végett a bizottmány előtti megjelenésre föl szólítattnak Szamosújvárt Junius 21^{én} 1848.

Czetz Bogdán
Tanácsos és az öszveíratató Bizotmánynak Elnöke

Vojth Márton
biztossági Tolnok

Circulara înaltului Guberniu regesc, trimisă nouă la data de 7 iunie anul curent sub nr. 7147, prevede că pentru Dieta comună ce se va deschide la 2 iunie şi oraşul nostru are dreptul să trimită doi deputaţi. În vederea alegerii deputaţilor conform legii recent adoptate, consiliul general a hotărât să desemneze o comisie pentru a-i conscrie pe locuitorii oraşului cu drept de vot. Toţi cei ce doresc să participe la alegerea deputaţilor, sunt invitaţi să se prezinte în faţa comisiei în zilele de 23 şi 24 iunie, între orele 9–12, respectiv 2–5 după masa, pentru a fi conscrişi.

Czetz Bogdán,
Consilier şi preşedinte al comisiei de conscriere;

Vojth Márton,
secretar al comisiei

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N.70. Lad. XX.22. Fasc. 2A.nr. 113 f. (2.s.).

137

Cluj, 21 iunie 1848

Tekintetes Közgyülés!

Folyó holdnap 20-*án* országos ülés tartatván az előbbeni ülés jegyző könyvének, valamint a Minister Elnök úrnak az Unióról szolló törvény cikk meg erősittése kieszközléséert küldetni határozott köszönő iratnak meg vizsgálásán, és a biráló biztottmány több rendbéli jelentéseinek melyek szerént némely kérelmek a hozott törvény cikkelyek által elenyésztetteknek, mások illő közigazgatási vagy törvényes útra utasítandóknak, némelyek végre elintézés végett a kir. kormány székhez át adandóknak véleményeztettek, felvételin és elfogadásán kívül három nevezetesebb tárgy határoztatott el ez ülésen, az 1-ső a szász követek által az Unio következésében béadott nyilatkozat melyet az ország Rendei határozatilag át adták az unio tárgyában ki nevezend bizottmánynak a végett hogy annak alapján a minister által törvény javaslatot igyekezzék a közös hongyülés eleibe terjesztetni eszközölni, a menyibe igazságos és méltányos, a 2-ik, az oláhok által egy felől a balásfalvi gyüléstől, másfelől az ottan ki rendelt bizotmánytól, továbbá Szászváros szék s a királyföldi olahoktól béadott s végre a két oláh püspök által még 1842-be bé mutatott kérelmeket tárgyozta, ezekre nézve a Rendek határozataikat abban alapitatták, hogy az oláhok sérelmei elenyésztetve, s igazságos óhajtásai már bé vagynak töltve a hozott törvény cikkeknél fogva, a mik azomban még függőbe maradattaknak tekintethetnének és közös hongyülés tárgyai lehetnek, mi pedig az edgyes oláh községektől ne talán eltulajdonított birtokok vissza adatását illeti, ezen vissza szerzés közigazgatási és illető törvény székek előtt folytatandó törvénykezési úton eszközölhetők; a 3-ik a városok ügye, ebben azon határozat keletkezett,

miszerént az ország rendei a ministériumot fel hivják hogy a pozsonyi ez évi 23-ik és 24-ik törvény cikkeket szabad királyi városokra, országgyülésre követ küldési joggal fel ruházatt, valamint más rendezett tanácsal ellátott minden városokra és községekre nézve haladék nélkül léptesse életbe és hajtassa végre, az idézett cikkelyek rendeletei nem alkalmaztatván a szász városokra az illető kerületekhez – sajátságos viszonyaik tekintetéből ezeknek eszerént lett elhatározásokról szolló végzéseket párban ide mellékelyük; egyébaránt ki mondották a Rendek azt: hogy az országos ülésen semmit is többé tárgyalni nem fognak, és így az ország gyülésnek ünnepélyes be zárása ő felsége rendeletétől váratik, külömben az alattis csak nem általánoson az ország gyülés tagjai haza szélednek... dolog nem léte miatt. E nem ugyan hivatalos el bocsáttás, hanem szóval tett privat megálapodás nyomán minél fogva mi is minden más követekkel edgyütt haza megyünk, teljes tisztelettel lévén a tekintetes közgyülésnek alázatos szolgái.

Kolosvárt, Szent Iván hó 21-*én* 1848.

Karácsonyi János
Másvilági István
országgyülési követek

Respectabilă adunare generală!

La 20 ale lunii în curs a avut loc şedinţa Dietei. După verificarea procesului verbal al şedinţei anterioare s-a trecut la analiza actului de apreciere trimis de primul ministru cu privire la intrarea în vigoare a articolului de lege vizând uniunea, după obţinerea aprobării ei, ca şi a multor altor rapoarte ale Comisiei de cenzori. Conform acestora, unele solicitări sunt ireconciliabile cu proiectele de legi, altele trebuie însă îndrumate spre rezolvare pe calea administrativă sau legislativă, iar în cazul unora poate fi solicitat Guberniul legal pentru a le discuta şi aproba cu decizia sa finală. În afară de aceasta, trei probleme au mai fost dezbătute în Dietă: 1-a), declaraţia introdusă de către deputaţii saşi, ca urmare a uniunii; adresată către Stările generale ea a fost cedată, prin rezoluţia oficială, comisiei desemnate în chestiunea uniunii pentru ca în baza hotărârii luate proiectul de lege elaborat de Guvern să fie prezentat Dietei; această soluţie s-a considerat a fi onorabilă; a 2-a), referitor la românii şi adunarea de la Blaj, pe de-o parte, şi cu privire la comisia deplasată acolo; pe de altă parte s-au discutat doleanţele prezentate de românii din scaunul Orăştiei şi de pe Pământul Crăiesc, ca şi cererile introduse de cei 2 episcopi români în 1842 în legătură cu toate acestea; Stările şi-au bazat concluziile pe faptul că pentru remedierea nedreptăţilor suferite de români şi satisfacerea lor, exprimate just, s-a prevăzut deja să fie cuprinse în proiecte de lege. Ceea ce ar mai rămâne în suspensie, consideră oportun a fi rezolvat de către viitoarea Dietă, cum ar fi de exemplu, retrocedarea unor posesiuni înstrăinate ce au aparţinut, cândva, unor comune româneşti, dar acest lucru va putea fi îndeplinit numai într-un cadru legal, pe cale administrativă şi juridică, prin procedura de rigoare a 3-a); cu privire la

problema saşilor, s-a decis ca Stările ţării să atragă atenţia Guvernului să acorde pe seama oraşelor libere regeşti dreptul de a trimite deputaţi în Dietă, conform legilor nr. 23 şi 24 emise la Bratislava în acest an; totodată Stările şi Ordinele au indicat ca procedura respectivă să fie îndeplinită şi deci aplicată prin imediata intrare în vigoare, dar paragrafele legii menţionate nu pot fi totuşi extinse, asupra oraşelor şi cercurilor săseşti, datorită condiţiilor specifice; rezoluţiile adoptate, aici anexate, ce conţin cele opinate de Stări, vor fi comunicate ca atare, apoi s-a decis ca Dieta să nu mai discute nici un fel de problemă şi urmează să aştepte închiderea în mod festiv pe cale oficială, adică prin decret imperial. Decizia s-a adoptat întrucât curentul revenirii acasă s-a manifestat puternic printre membrii ei. Aceasta nu constituie, în fapt, o respingere din oficiu, ci o consecinţă a analizării înţelegerii verbale private. Drept urmare, noi, la fel ca ceilalţi deputaţi, vom reveni la casele noastre. Rămânem cu adâncă stimă, umilii servi ai onoratului consiliu general

Cluj, 21 iunie 1848.

Karácsonyi János şi
Másvilági István,
deputaţi dietali

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Primăria Dumbrăveni, pachet 1134. Nr. dos. 32/1848, fila 7. Foto: 7023–7025.

138

Sighişoara, 21 iunie 1848

Nr. 1660 Pr. d. 19n Junii 1848
Relat. die 21n Junii 1848

Nachdem auf dem gegenwärtigen Landtage die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn durch das Gesetz festgestellt, und der hierüber aufgefaţte Gesetz Artikel zur Allerhöchsten Bestättigung Seiner Majestät unterbreitet worden ist, so haben die Landesstände beschlossen, dass zu dem den 2ten künftigen Monaths Juli bereits ausgeschriebenen, in Pesth abzuhaltenden allgemeinen Reichstage, auch siebenbürgische, auf die Grundlage der Volksrepraesentation, nach Weisung der in dieser Beziehung gefassten, und hier beigeschlossenen 2ten Gesetzartikel Vorschläge gewählt werden sollten, da aber der zu Beginne des allgemeinen Ungarlandes Reichstages festgesetzte Termin so sehr nahe sey, dass die Wahl der dahin zu entsendenden Deputation auch in so lange, bis die Bestättigung von Allerhöchst Seiner Majestät erfolgen werde, vor sich gehen müsste, so beantragt diese Löbliche Stelle diesen Stuhl mittelst hohen Decrets vom 7 Juni Gubernialzahl 7147 / 1848 zur Wahl der zu diesem allgemeinen Reichstage zu entsendenden Deputirten auf der Grundlage der Volksrepraisentation und im Sinne des hierüber handelnden hier beigeschlossenen Gesetzartikels die nöthigen Vorarbeiten, und

Conscriptionen im Voraus und ohne allen Verzug so zwar anzufertigen, dass nach erfolgter Bestättigung des Gesetz Artikels die Wahl sofort vorgenommen werden könnte.

Zu welchem Ende, zur besseren Verständigung und Förderung der Sache diesem Magistrat nicht nur der vorerwähnte Ungarländer 2te Gesetz Artikel, so wie auch der in dieser Hinsicht im Jahre 1848 erflossene 5te Gesetz Artikel, sondern auch ein von der Landesbuchhaltung ausgearbeitetes ausführliches Vergleichniss derjenigen hiesigen Stuhlsinwohner welche ausser dem Kopfgelde mehr als 8 Gulden Steuer zahlten, übersendet.

Da die wegen der Union Siebenbürgens mit Ungarn so wie auch wegen der Wahlmodalitaet der Deputirten zum ungrischen Reichstage entworfene Gesetz Artikel von Allerhöchst Seiner Majestät noch nicht bestättigt worden sind, so wird deren Bestättigung abgewartet, bis wohin diese hohe Verordnung samt Beilagen in das Archiv hinterlegt wird.

Friedrich Roth

Nr. 1660 proces-verbal din 19 iunie 1848
relatare din ziua de 21 iunie 1848

În ultima Dietă s-a votat uniunea Transilvaniei cu Ungaria şi s-a elaborat cu privire la aceasta un articol de lege, care a fost înfăţişat maiestăţii sale pentru preaînalta confirmare. De aceea Stările ţării au decis ca în viitorul Parlament general, care se va ţine la Pesta, fiind convocat deja pe data de 2 iulie, să trimită şi [deputaţi] transilvăneni, aleşi în temeiul reprezentării populare, după indicaţii cuprinse în acest sens în articolul 2 de lege anexat aici. Termenul fixat pentru începerea Dietei comune a Ţării Ungariei este atât de apropiat, încât alegerea delegaţiei care va fi trimisă va trebui să se încheie până ce va sosi confirmarea preaînaltei sale maiestăţi. De aceea, în baza decretului nr. gub. 7147/1848 din 7 iunie, onorata autoritate însărcinează acest scaun ca, în vederea alegerii deputaţilor care vor fi trimişi în Parlamentul general, pe baza reprezentării populare şi în sensul articolului de lege anexat aici, să treacă la lucrările pregătitoare, şi anume să alcătuiască listele cu cei conscrişi [ca alegători] în avans şi fără zăbavă, aşa încât de îndată ce va fi confirmat articolul de lege să se purceadă imediat la alegeri.

În acest scop şi pentru o mai bună înţelegere şi promovare a chestiunii, să se trimită Magistratului nu numai sus-amintitul articol ungar de lege nr. 2, precum şi articolul 5 de lege din 1848, dar şi o situaţie amănunţită, prelucrată de contabilitate, a acelor locuitori ai scaunului care, în afară de capitaţie, au plătit un impozit mai mare de 8 guldeni.

Deoarece articolele de lege privitoare la uniunea Transilvaniei cu Ungaria şi la modalitatea de alegere a deputaţilor în Parlamentul ungar nu au fost încă

sancționate de către preaînalta sa maiestate, așteptăm confirmarea lor, iar până atunci această ordonanță se depune la arhivă.

Friedrich Roth

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Actele Magistratului Sighișoara, nr. 1554/1848. Foto: 6611–6612.

139

Cluj, 21 iunie 1848

23ste Nationalversammlung am 21sten Juni 848
Unter dem Vorsitz des Kronstädter Dep. Roth
Anwesend alle Deputirten ausser Leschkirch

Zahl 55. Das Tagebuch über die am 19t Juni Vor- und Nachmittags gehaltenen Landtagssitzungen, dann über die vom 20st Juni wird aufgelesen, festgestellt u. zur Dictatur gegeben.

Zahl 56. Der Entwurf zu der in gestriger Nationalversammlung Z. 53 beschlossenen Aufforderung an den Hl. Nations Grafen wird vom Hermannstädter Deputirten Schmidt vorgelegt in nachstehender Fassung festgestellt und deren schleunige Absendung beschlossen.

P.P.

Vermög landständischen Beschlusses vom 20st d.M. ist die Erw. Hochwohlgeborn bekannte Denkschrift den sächsischen Deputirten bezüglich der für die Nation geltend zu machenden Forderungen der im Unionsartikel § 2 ernannten systematischen Deputation anempfohlen und dieser Deputation zugleich aufgetragen worden dahin zu wirken, dass auf Grundlage jener Denkschrift ein Gesetzarticel durch das verantwortliche Ministerium entworfen und dem nächsten gemeinschaftlichen Reichstage zur Verhandlung vorgelegt werden.

Hieraus ergibt sich nun, dass die sächsische Nation um ihren Forderungen bezüglich der Union, den gehörigen Nachdruck zu geben mit allen ihr zu Gebote stehenden Mitteln und Kräften auf die Thätigkeit der zu obigen Zwecken ernannten Deputation einzuwirken hat.

Von diesem Gedanken geleitet hält die gefestigte National Versammlung es für ihre unerlässliche Pflicht an Erw. Hochwohlgeboren die Bitte zu richten: Hochdieselben wollen zur Erzielung eines möglichst günstigen Resultates die Einleitung treffen, dass den sächsischen Mitgliedern der landständischen Deputation noch ein mit den nöthigen Materialien zu versehender, berathender Ausschuss von etwa vier geeigneten Mitgliedern aus dem Mittel der Nation zur Seite gegeben werde.

Die wir etc.

Z. 57 Gegenwärtiges Protokoll wird aufgelesen und festgestellt.

A 23-a consfătuire națională [a deputaților sași] din 21 iunie 1848,
sub președinția deputatului brașovean Roth.
Sunt prezenți toți deputații în afară de cei din Nocrich.

Nr. 55 Jurnalul ședințelor dietale ținute în dimineața și după-masa zilei de 19 iunie, apoi cel al ședinței din 20 iunie se citește, se confirmă și se dă la copiat.

Nr. 56 Proiectul adresei către comesul națiunii, decis în consfătuirea națională de ieri, nr. 53, este înaintat de către deputatul sibian Schmidt și confirmat în formă finală. Se hotărăște grabnica sa trimitere.

P.P.

Conform hotărârii dietale din data de 20 luna curentă, cunoscutul înalt memoriu cu privire la delegația [regnicolară] sistematică, prevăzută a fi numită în § 2 al articolului de lege a uniunii, care va prezenta cererile națiunii, a fost înfățișat deputaților sași. Ei au fost însărcinați să militeze ca, pe baza acestui memoriu, Guvernul [ungar] responsabil să redacteze un articol de lege care să fie înaintat spre dezbatere următorului Parlament imperial comun.

Din acestea rezultă că pentru a da accentul cuvenit cererilor sale referitoare la uniune, națiunea săsească trebuie să influențeze activitatea delegației numite în acest scop prin toate forțele și mijloacele care îi stau la dispoziție.

Conduși de acest gând, [membrii] prezentei consfătuiri naționale consideră drept obligația lor neîntârziată, de a adresa excelenței voastre rugămintea ca, pentru obținerea unui rezultat cât mai favorabil, înălțimea voastră să dea dispoziție membrilor sași ai delegației dietale să accepte să i se alăture o comisie consultativă formată din circa patru membri competenți din sânul națiunii.

Rămânem... etc.

Nr. 57 Prezentul proces-verbal este citit și confirmat.

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. Zimmermann. Foto: 11.256–11.257.

140

Sighișoara, 21 iunie 1848

Nro 1675 / 1848 d. 21t Junius

Da der gewesene Nations Conflux Deputirte Stadthan Michael Wenrich meldet: dass nach ganz verlässigen Nachrichten Seine Majestät dem Unions Artikel die Bestätigung versagen werden

so wird unter Zustimmung der im Sitzung Zimmer erschienenen Stadtcomunitaet für angemessen gehalten den Landtags Deputirten und insonderheit dem Deputirten Carl Gooss aufgetragen, sich nicht etwa in Verhandlung der Unionsfrage nach Pesth zu verfügen und dort mit dem h. ung. Ministerium über die erwähnte Frage unterhandeln, noch weniger aber als Abgeordnete des hierigen Publikums bei dem ungarischen Reichstage wirken zu wollen[1].

Nr. 1675 la 21 iunie 1848

Fostul delegat la confluxul național, judele orășenesc Michael Wenrich, a comunicat ce a aflat dintr-o știre demnă de încredere, și anume faptul că maiestatea sa va refuza aprobarea legii uniunii.

De aceea, de acord cu comunitatea orașului, aflată în sala de ședințe, se dispune ca deputații dietali, și în special Carl Gooss, să nu se deplaseze cumva la Pesta pentru tratarea chestiunii uniunii și pentru a se întreține acolo cu înaltul Guvern ungar în legătură cu problema menționată; cu atât mai puțin să acționeze în acest sens în Dieta comună ungară ca trimiși ai publicului din localitate[1].

[Sighișoara, 21 iunie 1848]

Extras după original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Actele Magistratului Sighișoara, nr. 1675/1848. Foto: 9295.

[1] Vezi doc. 141.

141

Sighișoara, 21 iunie 1848

An die Wohlgeborenen Hl. Landtags Deputierten

Dem Magistrate sind die verlässlichen Nachrichten zugekommen, dass der Landtags Artikel betreff der Unionsfrage von Allerhöchst Seiner Majestät unserem Allergnädigsten Kaiser Ferdinand I nicht bestättigt worden sei, und – wenigstens vor der Hand, bis zur Beseitigung verschiedener Bedenken auch nicht werde bestättigt werden.

Hieraus nimmt der Magistrat, einverständlich mit der L. Stadt Communität Veranlassung Ihnen und namentlich dem Hl. Deputirten Carl Gooss den Auftrag zu ertheilen weder in der Eigenschaft eines Deputirten des Schässburger Publikums, noch eines Mitgliedes der sistematischen Deputation sich nach Pesth zu verfügen und im Namen dieses Publikums mit dem H. ungarischen Ministerium über die

Union zu unterhandeln, vielmehr dafür zu wirken, dass die sistematische Deputation die Reise überhaupt so lange unterlasse bis die Allerhöchste Bestättigung des fraglichen Artikels erfolgt sein wird; dass übrigens die von Seiten dieses Publikums zum siebenbürgischen Landtage nach Klausenburg gesandten Abgeordneten nicht etwa ohne dazu von ihrem Publikum absonderlich gewählt worden zu sein, auch zum ungarischen Reichstage nach Pesth abgehen und daselbst, im Namen des Schässburger Kreises auftreten können, versteht sich von selbst, so dass es kaum nöthig sein möchte, Eure W.geboren hierauf aufmerksam zu machen[1].

Schässburg den 21. Junius 1848

Der Magistrat Schässburgs

Către onorații domni deputați dietali

Magistratului i-au parvenit cele mai sigure știri, cum că articolul Dietei referitor la problema uniunii nu a fost confirmat de către maiestatea sa, preamilostivul nostru împărat Ferdinand I, și – cel puțin deocamdată – până la înlăturarea diferitelor dubii, nici nu va fi confirmat.

Magistratul, în acord cu onorata comunitate a orașului, folosește prilejul pentru a vă însărcina pe dumneavoastră, și mai ales pe domnul deputat Carl Gooss să nu vă deplasați la Pesta nici în calitate de deputați ai Sighișoarei, nici în aceea de membri ai delegației [regnicolare] sistematice, pentru a dezbate acolo uniunea cu Guvernul ungar în numele publicului de aici. Mai mult decât atât, să acționați în sensul unei cât mai îndelungate amânări a călătoriei delegației sistematice, până ce va surveni preaînalta confirmare a articolului problematic. Apoi, se înțelege de la sine și nu mai este nevoie de a atrage atenția în chip special, că aleșii publicului din localitate în Dieta transilvană nu vor merge și în Parlamentul ungar fără să fi fost aleși în acest scop în mod aparte, iar acolo nu se vor înfățișa în numele scaunului de la Sighișoara[1].

Sighișoara, 21 iunie 1848

Magistratul Sighișoarei

Concept. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Actele Magistratului Sighișoara, nr. 1675/1848. Foto: 9293–9294.

[1] Vezi doc. 79.

142

Sibiu, 21 iunie 1848.

Nagy Méltoságú királyi fő kormányzó úr!
Kegyelmes urunk!

Az uniót illető törvénycikknek kegyelmes királyunk által lett megerősítése, a szebenieket igen fájdalmason lepte meg, annál véletlenebbül, mivel álhírek terjesztése következtében általános hiedelem vala, miszerint az unio legfelsőbb

helyben hagyást nem nyerend, sőt jelenleg is léteznek többen, kik elhinni nem akarják hogy a legfelsőbb helybenhagyás valósággal megtörtént volna[1].

Az ingerültség nagy ugyan, de a város csendes, és a míveltebb szebeniek névszerint Bedeus ő nagyméltósága, a szászok ispánya s mások nyíltan kijelentették, miszerint miután a legfelsőbb helybenhagyás már megtörtént, nincs egyéb hátra mint az union megnyugodni, és a közös hon ügyének öregbítésére a testvér nemzetekkel kezet fogni; e célból ma tartatott is a szebeni szászok között egy népes gyűlés, mellyben mint tudjuk azon határozat hozatott, hogy míg az unionak megerősítése felől a szász törvényhatóságokhoz hivatalos tudósítás nem küldetik, addig a mellett hírlapilag se lépjenek föl remélleni lehet azonban, miszerint egy pár nap alatt józanabb útra térendenek, főleg ha megtudják, minő erélyesen léptek föl a román nemzet helyt levő míveltebb tagjai az unio mellett, ugyan is.

A míveltebb románokat még az unio megerősítésének lejötte előtt felszólítottuk, nyilatkoznának hírlapilag az unio mellett, az országszerte kihirdetett ellenszenvnek megcáfolása végett. Igen hajlandók valának erre, és az aláírandó hírlapi cikknek szerkezete már készen is volt, midőn az unió ellen álnokul hirdetett álhírek ez üdvös célzatot megakadályozák. Ez akadályt azonban elhárintá az unio megerősítésének hivatalos úton lett megtudása. Minek következtében, bátorkodunk ide rekeszteni a helyt lakó értelmesebb románoknak aláírása alatt egy unio melletti cikket olly alázatos esedezés mellett, hogy azt *azon esetben, ha fogarasi püspök Lemény János ő mtga is aláírandja*, miben egyébiránt nem is kételkedhetünk, kegyeskedjék nagyméltóságod a Kolozsvári hiradóba haladék nélkül kinyomatni. Remélhetőleg a napokban hason tartalmú nyilatkozatok fognak ugyan e célra Kolozsvárra küldetni, mellyek hogy nem egyszerre és nem ugyanazon szavakban, de hason értelemben és successive jelenjenek meg a hiradóba, az nézetünk szerint igen kívánatos, és általában illy nyilatkozatok az unio elleni oláh cselszövények megcáfolására üdvös befolyást gyakorlandanak. Megjegyzendő hogy az aláírtak közt hét olly nevek fordulnak elő, mellyek a betiltott és már eloszlott oláh comitének tagjai valának. Bátorkodunk egyszersmind nagyméltóságodnak előre is mély alázattal feljelenteni, miszerint e nyilatkozatnak létre jöttét leginkább kincstári fogalmazó román ajkú Dunka Pál úr személyes fellépésének köszönhetjük, ki az eloszlott comitének hasonlólag tagja volt. Arra hogy e szerkezetben legkisebb változtatás tétessék vagy az kérdő és felkiáltó jegyekkel meggazdagíttassék, felhatalmazva teljességgel nem vagyunk[2].

A kinyomozást lehető szorgalommal folytatjuk, mellynek már eddig elő lett azon jótékony befolyása, miszerint mind a román, mind a szász cselszövények megcsökkentek és nyilvánosan működni nem merészelnek. Általában az oláhok e vidéken főleg a robot megszünése után, mennyiben több rendbeli jelentések által értesítve vagyunk, sokat csendesedtek. A szebeni közönség egy ellenmondó [hiányos szöveg] be, melyben kijelentette, miszerént küldötségünket, melly a város

részéről segédül vagy legalább regiusul senkit fel nem vett, mostani alakjában törvényellenesnek tekintvén, abban meg nem egyezik, hogy elönkbe kikérdezés végett többé polgárok, állitassanak. Ezt csak azon okból bátorkodunk alázatoson feljelenteni, mivel mint értesünkre esett a polgármester e tárgyat nagyméltóságod eleibe terjesztette. Egyébiránt az ellenmondás dacára Bedeus ő nagymtgának és a comes úrnak föllépése következtében az idézettek ez ellenmondás után is háborítlanul megjelentek.

A koslárdi[3] kinyomozásnak nyomtatott példányokban leendő elküldését óhajtva várjuk, remélvén, hogy ez az első oláh ezrednek felzaklatott kedély mi több tekintetben sürgetőleg szükséges, lecsendesitendi.

A Comes ő mtga naponta készül Kolozsvárra, de mind tapasztaljuk siker nélkül, hihetőleg együtt utazandunk Kolozsvárra a kinyomozás bevégzésével. Egyébiránt mivel Szebenben jelenleg a kibékülés szele kezd lengeni s a Comesnek hivatalánál fogva itt nagy tekintete és befolyása van, a közügy igen óhajthatóvá teszi, hogy jelenleg ő méltóságának mind személye, mind hivatala, minden képzelt méltatlanságoktól megkíméltessék, annyival inkább, mivel ha semmi közbe nem jő, remélhetni miszerint a szebeniek is, az unióra nézve egy pár jó nap alatt megnyugtatólag nyilatkozandanak, főleg ha a magyar, a szász reá lehetne venni, hogy ok nélküli bántalmak által a szász nemzetiséget ne exacerbálják, alázatos tisztelettel lévén nagyméltóságodnak alázatos szolgái

N. Szeben, június 21, 1848,
estve 9 órakor.

B. Kemény Domokos
B. Bethlen Gábor
korm. Biztosok

Preamărite domnule guvernator suprem!
Milostive domn!

Sancţionarea, prin milostivenia regelui nostru, a legii cu privire la uniune, a surprins foarte dureros pe sibieni. Mai mult, întâmplător aici persistă o tensiune generală, ca urmare a răspândirii de zvonuri despre faptul că uniunea nu va fi întărită la nivelul cel mai înalt. Chiar şi în prezent există foarte mulţi care nu sunt convinşi de faptul că aprobarea la nivelul superior a avut loc în realitate[1].

Starea de iritare e maximă, dar în general oraşul este liniştit. Numeroşi sibieni, între care măria sa Bedeus, comitele saşilor [greşit! – n.n.] şi alţii, au declarat în mod deschis că deoarece s-a efectuat deja sancţionarea supremă, nu le rămâne altceva de făcut decât să accepte uniunea şi să colaboreze cu naţiunile frăţeşti, pentru progresul patriei comune. În acest scop, saşii din Sibiu au organizat azi o adunare populară. După ştiinţa noastră, participanţii au hotărât să nu se facă nici un fel de afirmaţie prounionistă în presă, până ce autorităţile săseşti nu vor fi înştiinţate în mod oficial despre sancţionarea supremă a uniunii. Se poate spera însă că, în câteva zile, se va alege o cale mult mai chibzuită, îndeosebi după ce se va afla cât

de fermă au aderat la uniune unii membri ai inteligenței națiunii române din localitate, pentru că:

Ne-am adresat intelectualității române cu mult înainte de sosirea veștii aprobării uniunii, și am sfătuit-o să-și declare în presă [adeziunea] la uniune, pentru ca astfel să se dezmintă antipatia față de ea, propagată în toată țara. Unii s-au declarat dispuși pentru un asemenea gest. Textul articolului a fost gata să fie semnat, când zvonurile răspândite cu perfidie împotriva uniunii au curmat această intenție salutară. Numita stavilă ar putea fi înlăturată tocmai prin înștiințarea, pe cale oficială, a sancționării uniunii. Avem îndrăzneala a anexa aici un articol favorabil uniunii, semnat de românii mai lucizi din localitate. Totodată vă adresăm supusa rugăminte ca, *în cazul în care acesta va fi semnat și de onoratul episcop de Făgăraș, Ioan Lemeni*, față de care, de altfel, nu putem avea nici un fel de îndoială, să aibă bunăvoința ilustritatea voastră să-l publice fără amânare în monitorul clujean. Nutrim speranța că, în aceste zile, vor putea fi trimise la Cluj alte două declarații, cu un conținut identic și un scop similar. Ele să apară în monitor, dar nu deodată și cu aceleași texte, ci, în mod succesiv și cu un înțeles apropiat. În viziunea noastră acest fapt este, într-adevăr, de dorit, fiindcă, în general, asemenea manifeste pot avea o influență benefică în combaterea intrigilor românești, îndreptate contra uniunii. De remarcat între altele faptul că între semnatari apar 7 nume de foști membri ai Comitetului român, interzis și desființat. Avem curajul, totodată, s-o informăm cu adâncă smerenie, în prealabil, pe înălțimea voastră, că înfăptuirea prezentei declarații se datorează în cea mai mare măsură acțiunii personale a domnului Paul Dunca. El e român de origine și concepist tezaurarial. A fost și dânsul membru al comitetului dispărut. Nu avem împuternicirea totală să procedăm la schimbări de amănunt în text ori să-l îmbunătățim prin semne de întrebare ori de exclamare[2].

Continuăm investigația cu aceeași sârguință. Ea a fost deja marcată până acum de o benefică influență, în sensul că uneltirile, atât românești, cât și cele săsești, s-au diminuat și nu se mai manifestă public. În general, românii din zonă s-au domolit în bună măsură datorită abolirii robotei, după cum suntem informați prin tot mai multe rapoarte. O contradicție a comunității sibiene se reflectă în afirmația că delegația noastră – care nu a apelat la nici un localnic în calitate de colaborator – ar trebui considerată ca atare anticonstituțională în forma dată. În consecință cetățenii n-ar trebui să se prezinte pentru audiere, în continuare, înaintea noastră. Am avut curajul să înfățișăm cu supunere această chestiune, deoarece am aflat că judele v-a prezentat deja măriei voastre stadiul problemei. De altfel, în pofida acestei contradicții, datorită sprijinului prea onoratului domn comite Bedeus, cei citați au compărut nestânjenit și după această obiecțiune.

Așteptăm cu nerăbdare să ni se trimită cât mai grabnic exemplarele tipărite în legătură cu investigația de la Coșlariu [și Mihalț][3], deoarece ele sunt necesare și

urgente, pentru ca sentimentul vexat al regimentului 1 românesc să fie domolit în multe privințe.

Onoratul comite se pregătește zilnic să plece la Cluj, dar, după cum constatăm, fără succes. Probabil că, odată cu finalizarea anchetei, ne vom deplasa împreună. De altfel, aici la Sibiu începe să adie în prezent un curent de împăcare. Comitele, prin funcția deținută, are în acest sens o autoritate și o influență deosebită. Cauza comună reclamă momentan ca măria sa să fie cruțată de orice atacuri la adresa persoanei și a funcției sale, mai ales că, dacă nu intervine nimic altceva, putem spera ca și sibienii, în decurs de câteva zile, să facă declarații calme cu privire la uniune. Va fi însă necesar ca maghiarii să-i poată convinge pe sași că naționalitatea lor nu va avea de suferit insulte fără motiv. Rămânem cu supusă stimă umili servi ai înălțimii voastre,

baron Kemény Domokos
baron Bethlen Gábor,
comisari guberniali

Sibiu, 21 iunie 1848
orele opt seara

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr. 1645E/1848. Foto: 25733–25736.

---

[1] Vezi doc. 140 și 141.
[2] Vezi doc. 276.
[3] Vezi doc. 42, 43, 44, 74, 75, 143, 144 și 145.

143

Aiud, 21 iunie 1848

Nagyméltóságu Gróf Fő Kormányzó Úr!

Nagyméltóságod folyó hó 19-*ről* költ elnöki rendelete következtében az oláh Comité által elvádolt székely katonaságnak Koslárdon és Mihálcfalván állítólag elkövetkezett kihágásai iránt véghez vitt vegyes kinyomozásról készített jegyzőkönyv kivonatát, e tárgyban terjedelmesebb tudósításunk megtehetéséig tisztelettel felterjesztjük[1], alázatos tisztelettel maradván nagyméltóságú Gróf Fő Kormányzó úr nagyméltóságodnak alázatos szolgái

N. Enyed, június 21. 1848.

Béldi Ferenc
Kemény István

Preamărite domnule conte guvernator suprem!

Drept urmare a înaltei ordonanțe prezidențiale datată în 19 a lunii curente, avem onoarea să vă înaintăm, până la elaborarea unui raport mai amplu în problema dată, extrasul de proces verbal[1] întocmit după o cercetare mixtă cu privire la infracțiunile presupuse a se fi comis de armata secuiască la Coșlariu și Mihalț, conform acuzației aduse de Comitetul românesc. Rămânem cu supusă stimă umili servi ai preamăritului domn conte guvernator suprem.

Aiud, 21 iunie 1848.

Béldi Ferenc
Kemény István

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1644E/1848.

[1] Vezi doc. 143 și 144.

144

Cluj, 21 iunie 1848

Nagyméltóságu Gróf, Királyi Fő Kormányzó Úr!

Méltóztatott Nagyméltóságod folyó hó 8*ról* 1486 E. szám alatt költ rendeleténél fogva a Szebenben létezett Oláh Comitének a 2ik szélbeli székely gyalog ezredbeli katonaság ellen Nemes Alsó Fejér megyében Koslárd és Mihálcfalva helységeiben állitólag elkövetett kihágásokért a hazai Fő hadi vezérség nagyméltóságú Elnökségéhez beadott terhes feladásainak a hadi biztosokkal egyetértőleg leendő szigorú kinyomozására a polgári részről bennünket megbízni[1].

A fennt tisztelt rendelet kövezkeztében a hadi biztosokkal együtt véghez vitt munkálódásunk eredményét a tisztelettel ide mellékelt vegyes kinyomozási jegyzőkönyvben felterjesztjük, mellyet az abban idézett levelekkel együtt a már ezelőtt felterjesztett mihálcfalvi első kinyomozás, úgy a koslárdi események iránti panaszt tárgyazó kinyomozás jegyzőkönyvein kívül, bemutatva, alázatos tisztelettel maradunk[2]

Nagyméltóságú Gróf Királyi Fő Kormányzó Úr Nagyméltóságodnak
alázatos szolgái

Nagyenyed június 21. 1848.

Béldi Ferenc
if. Kemény István

Prea înălțimea voastră, domnule guvernator!

Prea înălțimea voastră, prin adresa nr. 1486E din ziua a 8-a luna curentă, ne-ați încredințat cercetarea severă, în colaborare cu comisarii militari, a plângerii

Comitetului român din Sibiu înaintată comandantului Comandamentului militar, prin care denunța unitatea militară din al 2-lea regiment de graniță secuiesc, pentru ilegalitățile ce le-ar fi săvârșit în comunele Coșlariu și Mihalț din comitatul Alba de Jos[1].

În urma dispoziției amintită mai sus, împreună cu comisarii militari am efectuat cercetarea și despre rezultatele ei vă informăm prin procesul verbal de anchetare mixtă alăturat aici. Vă trimitem, de asemenea, împreună cu scrisorile citate, procesul verbal luat cu ocazia primei cercetări, precum și dosarul cu plângerile referitoare la evenimentele din Coșlariu[2]. Rămânem cu umil respect ai prea măritului domn guvernator.

Aiud, 21 iunie 1848.

Béldi Ferenc
Kemény István jr.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8528/1848. Foto: 29340–29341.

[1] Vezi vol. VI, doc. 104.
[2] Vezi doc. 143 și 145.

145

Aiud, 21 iunie 1848

Authentischer Protocollar-Auszug des durch die, in folge h. Gubl. und General-Commando Verordnung ernannten Civil und Milit. Commissäre in Betreff der vor der L. Stelle angeklagten und vor dem Publicum verdächtigten Szekler Mannschaft, wegen in Koslárd und Mihálczfalva angeblich verübten Excessen, aufgenommenen Untersuchungs-Operates.

Das in Hermannstadt bestandene Walachische Comitéé hat auf Grund eines durch Marusán Nikolaus Kanzlist und Gerandon Joseph Diocesan Archivar aufgenommenen Thatbestandes betreff der angeblichen Excessen, deren sich die Szekler Mannschaft von 2-ten Inf. Grenz Rgte, welche in folge eines von den Bewohnern der Ortschaften des Unter Alb. Comitats Koslárd und Mihálczfalva verübten gewaltsamen Angriffes auf das Besitzheiligthum, als Milit. Execution hinbeordert worden, schuldig gemacht haben soll, unter der Unterschrift des Barnutiu Simon v. Präsidenten und des Piposin Johann Notärs des Comitéés dem hierländigen Löbl. General Commando Präsidium eine Klage gegen besagte Mannschaft eingereicht, welche folgende schwere und empörende Anschuldigungen enthält:

1-tens, Dass die am 3-ten und 31-ten Mai l.J. als milit. Execution in Koslárd anwesende Szekler Mannschaft, angeblich aus Hass gegen die walachische Nation

im Verein mit den von N. Enyed dahingeführten Bürgergarden, die Bewohner von Koslárd grausam misshandelt, geschlagen, denselben die Haare abgeschoren, ihre Weiber und unschuldigen Töchter verhöhnt, ja, genothzügtigt und einige derselben mit den Bajonetten verwundet hätten, so dass drei an den Folgen dieser Misshandlungen gestorben seyen, und mehrere schwer verwundet darnieder lägen.

2-tens, Dass auf die Nachricht von diesen erzählten Grausamkeiten die Bewohner von Mihálczfalva der, auch in ihr Dorf angeblich im Vereine mit den obgenannten Bürgergarden zu kommen beabsichtigten Szekler Mannschaft entgegen gegangen und die Ueberfuhr über die Maros verhindert hätten, worauf die Mannschaft sammt den Comitatsbeamten zum Rückzug genöthigt, den folgenden Tag durch eine Compagnie von N. Enyed verstärkt, über die Maros gesetzt habe und eilig gegen Mihálczfalva gezogen sey.

Als dieses die dasigen Bewohner erfuhren, so zogen sie denselben am 2-ten Juni l.J. vormittag um 10 Uhr in Begleitung von Männern, Weibern und Kindern aus den Nachbardörfern entgegen, und protestirten angeblich im Namen Gottes und des Kaisers gegen den Einzug der Szekler Truppen in ihr Dorf, weil dieselben auf ihrem Marsche nach Koslárd den griechisch nicht unirten Geistlichen ohne alle Ursache angegriffen, grob misshandelt, und ihm den Kopf eingeschlagen hätten, weil ferner ein Comitats Beamter zu einem der Mihálczfalver Bewohner die anstössigen Worte gesprochen hätte: "Wir müssen auf jedenfall in euer Dorf hinein, unsere Leute sind nicht verheurathet, und brauchen eure Töchter." Die Szekler Soldaten und Bürgergarden hätten dem Volke ihre Kugeln gezeigt um dasselbe zu schrecken, endlich indem sie das Volk wegen Annahme der Union befragt, und sich dieses nicht für dieselbe erklärt habe, so sey von einem Offizier Feuer commandirt worden, in dessen Folge 30 Individuen todt auf dem Platze geblieben und 50 verwundet worden seien. Nach den Dechargen hätten sie das Volk gehöhnt: "Der Kaiser möge es euch jetzt von euren Rücken herab nehmen." Darauf seien zahlreiche Bürgergarden, welche sich angeblich in den Saaten versteckt hatten, auf die Menschen gestürzt und hätten dieselben auf das grausamste misshandelt; nach welchen blutigen Auftritten sich mit der Drohung entfernt hätten: "Wisset, Walachen, dass wir dies Land mit Blut erobert haben, mit Blut wollen wir es auch beschützen", endlich dass die Szekler Soldaten mit den N. Enyeder Bürgergarden Blasendorf, den Bischofs Sitz und das Gebäude der wal. National Lehranstalt ausrauben wollten.

Die zur Untersuchung der obigen Anschuldigungen vom Herrn L. Gouverneur und Commandirenden Generalen E.E. angeordnete und unterfertigte gemischte Commission hat den 14-en d.Mts. in Koslárd ihr Geschäft begonnen und die Klageführer zur Rechtfertigung ihrer schweren Anschuldigungen zum Erscheinen vor der Commission aufgerufen; nachdem jedoch dieselben auf wiederholte Vorladung nicht erschienen und nur zwei derselben sich schriftlich äusserten, so hat die gemischte Commission bezüglich des ersten Theiles der angeführten Klagen die

70 männlichen Einwohner der Ortschaft Koslárd einzeln ins Verhör genommen, aus deren einstimmigen Aussagen hervorgeht:

1-tens, Dass die beklagten Székler während ihrer Anwesenheit in Koslárd weder irgend einem Mann oder einer Frau die geringste Beleidigung oder Gewaltthätigkeit zugefügt, noch jemanden die Haare abgeschoren, oder geschlagen, viel weniger irgend ein Weib oder Mädchen geschändet haben.

2-tens Nicht dass ein Individuum an Folge einer Verletzung von den Soldaten gestorben oder auch nur erkrankt sey, sondern dass nach einstimmiger Aussage aller Zeugen und laut dem, von dem griechisch unirten Ortsgeistlichen unter Authentie herausgegebenen Auszuge der Todtenliste, vom 30-ten des nächst verflossenen Monaths, seit dem Erscheinen der Székler Soldaten in Koslárd, überhaupt niemand weder eines natürlichen noch gewaltsamen Todtes gestorben sey.

3-tens Bezüglich des Theiles der Klage: als ob mit der Székler Mannschaft auch Bürgergarden in Koslárd gewesen und Excesse verübt hätten, ist durch einstimmige Aussage der Bewohner obiger Ortschaft: dass daselbst ausser dem Széklermilitär, weder Bürgergarden noch andere Bewaffnete waren, die Grundlosigkeit jener Angabe erwiesen.

4-tens, Dass die Székler Mannschaft von den Bewohnern Koslárds in friedlichem Einvernehmen geschieden, ja dass die Dorfbewohner sie sogar begleitet, freiwillig mit Wein und Brandwein bewirthet und viele derselben den Széklern zum Abschiede freundschaftlich die Hand gereicht haben, endlich

5-tens, Dass von den Koslárdern Niemand weder nach Hermannstadt noch in die Nachbarschaft gezogen sey, um über die Székler Mannschaft Klage zu führen.

Da sich nach dem obigen Ergebniss, nicht ein einziger Klagepunkt bezüglich auf Koslárd bestätigt, ja sich das Gegentheil desto statthafter herausstellt: als alle Bewohner der obgenannten Ortschaft, nachdem sie zwar von dem betreffenden Dechanten des Karlsburger Kreises Molnár Konstantin in Gegenwart der gemischten Commission auf das h. Kreuz feierlichst beeidet worden, – die ihnen vorgelesenen Aussagen für die ihrigen erkannten und bestätigten: so hat sich die Tendenz der böswilligen Klageführer durch Verbreitung erdichteter Gerüchte und durch Entstellung der Thatsachen unter den verschiedenen Nationen Hass zu erzeugen, klar herausgestellt.

Nachdem die Bewohner von Koslárd von den Székler Soldaten durchaus keine unwürdige Behandlung erlitten hatten, so konnten die von Mihálczfalva überhaupt auch keine Ursache haben sich der Székler Mannschaft mit bewaffneter Hand zu widersetzen besonders eben deswegen: weil laut Aussage zahlloser Zeugen, – welche bezüglich des zweiten Theiles der Beschuldigungen vernommen worden, klar hervorgeht, dass sowohl diese, als auch die an dem fräglichen Aufstande betheiligten Bewohner der Nachbar Orte: Obrázsa, Oláh Cseztve und Karácsonfalva von einigen Blasendorfer Aufwieglern, welche sich jetzt bei ruhiger Besinnung verdammen, die Weisung erhalten, nicht mehr bitterlich einzukommen:

denn was einmal Gemeinde- oder Kirchengrund war, das gehöre ihnen; da nun auf einer Wiese der gräfl. Eszterházischen Familie vorgeblich einmal eine walachische Kirche gestanden haben soll, deren Dasein aber die jetzige Generation nicht erlebt hat, so hätten sie diese Wiese eigenmächtig abgeweidet. Da sie sich aber vor den Folgen dieses ungesetzlichen Fürgehens gefürchtet, so hätten sie beschlossen: bis dahin als sie von Blasendorf und Hermannstadt nicht Weisungen erhalten würden, sich dem Einschreiten und den Befehlen der öffentlichen Administration zu widersetzen.

So geschah es denn auch am 1-ten dieses Monaths; als der betreffende Untergespan mit Militär Execution zur Herstellung der Ordnung am rechten Ufer des Kokelflusses anlangte, so haben sie das zur Ueberfuhr dienende Schiff abgezogen, so nach mehrmaliger Aufforderung des betreffenden U. Gespans und Stuhlrichters sich mit Keckheit dahin erklärt: dass sie 15 Tage Zeitfrist zu ihrer Rechtfertigung verlangen. Das mil. brachium welches nicht über den Fluss setzen konnte, war also genöthigt noch denselben Tag nach Tövis sich zurück zu ziehen.

Dieser Vorfall wurde sogleich durch drei Abgeordnete den Hermannstädter Aufwieglern berichtet, welche ihnen die Zusicherung der Vertheidigung ihrer Sache gaben, ja ein von dieser Commission berüchtigter Aufwiegler gab ihnen den Rath: sich Waffen zu verschaffen und Widerstand zu leisten denn wenn sie sich fürchten, so würden sie von den Széklern alle umgebracht werden. Darauf forderte der Obergespan des Unter-Alb. Comitats Hr. B. Nicolaus von Bánffy auf Grund der am 1-ten d. Mts. stattgefundenen Hinderung der milit. Execution noch an demselben Tag den in N. Enyed stationirten Hrn. Oberst Wachtmeister vom 2-ten Székler Inf. Regimente Conrad von Balázs ämtlich auf: noch eine Compagnie Truppen hinzu beordern, welcher auch sofort den in N. Enyed befindlichen grössten Theil der Compagnie nach Tövis befehligte, um mit der sich dahin zurückgezogenen Compagnie nach Mihálczfalva vorzurücken. Nachdem der Herr O. Wachtmeister am 2-ten d.M. frühe mit den Enyeder Hilfstruppen in Tövis eingetroffen war, so brach er von da mit dem betreffenden Untergespan und mehren Hrn. Offizieren an der Spitze der milit. Mannschaft nach Mihálczfalva auf, und während die Truppe bei Gáltö mit nach und nach über die Maros setzte, zog er mit den erwähnten Herrn voraus, um die Mihálczfalver über den Grund ihres Erscheinens zu verständigen; die Mihálczfalver hatten unter dessen noch vor dem Eintreffen der Hrn. Offiziere und Comitats Beamten, die Bewohner der Nachbarortschaften Obrázs, O. Csesztve und Karácsonfalva durch die Sturmglocke zur Theilnahme und Ueberstützung des beabsichtigten gewaltsamen Widerstandes aufgefordert, ja die Vorsteher der Ortschaft Mihálczfalva hatten die dasigen Bewohner durch Drohungen zum bewaffneten Widerstande gezwungen; in Folge dieses Aufrufes und Zwanges standen die Bewohner der vier erwähnten Dörfer ungefähr 3000 an der Zahl, am 2-ten d.M. bereits in aller frühe vor dem Dorfe mit Dreschflegeln, Aexten, eisernen

Gabeln, mit langförmig angebrachten Sensen ja sogar mit Schiessgewehren bewaffnet, um der milit. Execution den Einzug mit Gewalt zu verweigern.

Als der Hr. Untergespan und die erwähnten Herrn Offiziere zu denselben trafen, richteten sie ihr ganzes Bestreben dahin: die bewaffnete Volksmasse zu beruhigen, zur Aufnahme der Execution zu bewegen, und ihre falsche Meinung – als seyen die Székler nicht Soldaten des Kaisers - aufzuklären; aber ihr Bemühen blieb ohne Erfolg. Später traf der Hr. O. Gespan des U. Alb. Comitats in Begleitung eines Sicherheits-Commissairs daselbst ein, und bemühte sich mehr als 7 Stunden hiedurch mit unerschöpflicher Geduld die bewaffnete Volksmenge, worunter Viele ihre Mordanschläge erkennen liessen, von der Ungesetzlichkeit des Widerstandes, und von den ihnen zur Last fallenden schlechten Folgen zu überzeugen, dieselben zum schuldigen Gehorsam gegen ihre Vorgesetzten zurück zu führen und zur Aufnahme der mil. Execution zu vermögen. Während dieser Zeit gelangte das Militär auf den Gipfel des Békás an. Der Hr. O. Wachtmeister eilte demselben entgegen, befahl der Mannschaft nach mil. Vorschrift sich in Vertheidigungsstand aufzustellen und langsam vorzurücken und stellte dieselbe ungefähr um 1 Uhr Nachmittag der Volksmasse gegenüber, welche ungefähr Tausend Schritte vom Dorfe mit nach und nach vorgedrungen war.

Nachdem der Hr. O. Gespann den erwünschten Erfolg seiner fortwährend freundlichen Absichten nicht herbei führen konnte, die Volksmasse im Gegentheil immer wilder wurde und das Militärr, welches den ganzen Tag bei Hunger und Durst der damaligen grossen Hitze ausgesetzt war, durch am Kokelufer aufgestellte Wachen von morgens 10 bis abends 7 Uhr sogar vom Wasser ausschloss, unter dessen die bewaffnete Menge mit Messern und aufgehobenen Waffen wuth entbrannt drohte und tobte: so hielt es der Hr. O. Gespann für gut zu erklären und auf seine Ehre zu versichern, dass er bloss für sich selbst das Quartier im Dorfe nehmen, für das Militär aber auf der neben dem Dorfe gelegenen Wiese ein Lager aufschlagen lassen wolle; aber das Volk liess auch diesen letzten Beweis der Güte und Schonung von Seiten des Herrn O. Gespanns unbeachtet, ja wies denselben mit leidenschaftlicher Roheit zurück unter Flüchen erklärend: eher wolle es sterben, als den O. Gespann oder andere Beamte, Székler und mit welchen Namen immer zu nennendes Militär in ihr Dorf aufzunehmen.

Unter solchen bereits von 10 Uhr früh bis 6 1/2 abends gepflogenen Unterhandlungen, hatte sich das wuthentbrannte Volk etwa auf 10–15 Schritte den Székler Truppen, welche noch immer ihre frühe Stellung inne hatten, genähert, als H. O. Gespann und Oberst Wachtmeister dahin sich vereinigten: die Mannschaft mit aufgepflanztem Bajonette langsam vorrücken, den Volkshaufen durchbrechen und bis zu dem, zu ihrem Nachtlager bestimmten Platze, vordringen zu lassen, indem der Rückzug bereits unmöglich geworden, und die Truppe im Rücken der grössten Gefahr blosgestellt wäre.

Den Hrn. O. Wachtmeister auf dem linken Flügel der Truppe, den Hauptmann Szilágyi in der Mitte der Fronte, und den Lieut. Antos auf dem rechten Flügel der Truppe setzten sich dieselben aufs Commando mit gefälltem Bajonette in Bewegung, aber kaum 6–7 Schritte vorgedrungen, fiel aus den hohen Roggensaaten neben dem Wege von Seite des Volkes ein Büchsenschuss, von welchem der im Vordergliede zwischen dem Hauptmann Szilágyi und Lieut. Antos stehende Gemeiner namens Samuel Moritz tödtlich getroffen, zusammenbrach. Zu gleicher Zeit wurden auch der Hr. O. Wachtmeister und Hauptmann Szilágyi durch einige nach ihnen geführte Sensenhiebe in die grösste Lebensgefahr versetzt, welche Hiebe jedoch ein im denselben Momente schnell vortretender Unteroffizier und zwei Gemeine durch Verhaltung ihrer Gewehre unschädlich machten und auf diese Art die Hrn. Offiziere nicht nur vom sicheren Tode retteten, sondern auch die zwei mordlustigen Angreifer durch zwei Schüsse zu Boden streckten.

Als nun die Székler Mannschaft, welche den ganzen Tag Hunger, Durst, Drohungen und vielfache Insulten mit seltener Geduld ertragen hatte, ihren Cameraden Samuel Moritz und ihre zwei Offiziere im Rachen des Todes sah, so fand sie sich genöthigt gegen diese gewaltsamen Angriffe zur Nothwehr zu greifen, und zugleich durch ihren Eid verpflichtet ihre in Todesgefahr schwebenden Offiziere zu vertheidigen, worauf sie denn auch ohne all Commando urplötzlich einige Schüsse auf die Volksmenge lösten, in folge dessen bis jetzt 12 gestorben und 9 Individuen verwundet worden sind.

Das sich eiligst entfernende Volk suchte sein Heil in der Flucht; einige von den erbitterden Mannschaft drangen zur Vertheidigung der vor der Front angegriffenen Offiziere und des in der Fronte durchschossenen Kameraden zwar den Fliehenden nach, jedermann trat jedoch durch das energische Auftreten der Hrn. Offiziere genöthigt, in seine Abtheilung zurück.

Hieraus geht hervor, dass die Beschuldigung: als hätten sie die flüchtigen Rebellen verfolgt, völlig grundlos ist.

Nachdem der Hergang der obigen auf Grund der Aussagen aller vernommenen Zeugen treu dargestellten Ereignisse vorausgeschickt worden: so ergibt sich daraus, dass die Klagpunkte bezüglich der Mihálczfalver Ereignisse grundlos sind; denn weder am ersten, noch am zweiten d.M. haben sich Bürgergarden mit dem Széklermilitär Mihálczfalva genähert, oder sich überhaupt irgend wo gezeigt, hingegen haben die Bewohner von Mihálczfalva nicht um 10 Uhr Vormittag sondern vom frühen Morgen an, im Vereine mit ihren Gehilfen gegen 3000 an der Zahl, die Székler mil. Execution vor dem Dorfe erwartet. Niemand hat weder im Namen Gottes noch des Kaisers protestiert; dass ein Comitats Beamter folgende Worte an die Mihálczfalver gerichtet habe: "Wir müssen auf jeden Fall in das Dorf hinein, unsere Leute sind unverheurathet und brauchen ihre Töchter" hat sich durch das Verhör der Mihálczfalver und anderer Zeugen nicht nur nicht bestätigt sondern es hat überhaupt Niemand eine ähnliche

Äusserung gehört; nicht dass die Székler und Bürgergarden, welche letztere gar nicht da waren, von frühe 10 bis Nachmittag 6 1/2 Uhr den Leuten unter Drohungen ihre Kugeln gezeigt hätten, mit welchen sie angeblich ihrem Leben ein Ende machen würden, sondern vielmehr die Mihálczfalver waren es mit ihren frevelhaften Gehilfen, welche unter lärmenden Gebrülle mit Messern und Waffen drohten, welche die zur Achtung mahnenden Comitats Beamten, Offiziere und Mannschaft frech verhöhnten. Die Székler Mannschaft beobachtete eine ernste Haltung dem Volke gegenüber, reizte durch gemässigtes Betragen Niemanden zu Zorn und Rache, lud die Gewehre aufs Commando Nachmittag um 1 Uhr unter dem Gipfel des Békás entfernt von der Volksmenge.

Unter den ins Verhör genommenen Mihálczfalver und andern Zeugen hat nicht ein einziger ausgesagt, dass die Székler Mannschaft oder ein anderer Beamter dieselben zur Annahme der Union aufgefordert oder hätte zwingen wollen; es ist also eine völlig grundlose Beschuldigung, dass wegen Verweigerung der Union die erbitterten Székler auf's Commando eines ihrer Offiziere auf das unschuldige Volk geschossen hätten, sondern laut Aussage der Zeugen hat vielmehr die Székler Mannschaft mit grosser Geduld alle jene Unbilder ertragen denen sie fast 7 Stunden hiedurch vom bewaffneten Volk ausgesetzt war; auch hat dieselbe nicht auf Commando eines Offizieres sondern zur Nothwehr gezwungen, und durch den auf das Kriegsgesetz abgelegten Eid verpflichtet, auf diejenigen geschossen, welche ihre Offiziere mörderischer Weise mit Sensen angegriffen, fast in demselben Augenblick schoss sie ebenfalls ohne Commando in der Richtung in Volkshaufen, von welcher Seite her ihr Kamerade todt geschossen worden, welcher Volkshaufe, dem Gesetz und seinen Vorgesetzten den Gehorsam gänzlich weigernd, mit Verletzung der öffentlichen Sicherheit, sich vermessen hatte, die vollziehende Gewalt bewaffnet und thätlich anzugreifen.

Auch sind nicht 30 Individuen gestorben und 50 verwundet worden, sondern laut authentischen Auszügen der Todtenlisten, in den vier Ortschaften bisher bloss 12 Ind. gestorben, und laut Aussagen aller Zeugen noch 9 verwundet worden.

Die Székler haben dem flüchtigen Volke nicht nachgerufen: "Der Kaiser möge euch nun von euren Rücken herabnehmen, was ihr bekommen habt!" – Denn als nach vorangegangenem Angriff, in den Volkshaufen geschossen wurde, ergriff derselbe eilichst die Flucht, und es blieb Niemand, dem man etwas hätte sagen können; auch sind diese unehrerbietigen Worte weder durch die gegenwärtigen Zeugen noch durch die hierüber vernommenen Mihálczfalver bestätigt worden, ferner haben dieselben weder Székler Soldaten noch Bürgergarden in den Saaten verborgen wahr genommen, sondern im Gegentheile deutlich gesehen: dass mehre von den bewaffneten Mihálczfalver Rebellen sich in den Früchten versteckt hielten.

Eben so wenig hat Jemand aus der fliehenden Menge, oder von den anwesenden Zeugen die angebliche Drohung gehört: "Dass die Székler dies Land mit ihrem Blut erobert hätten, und mit ihrem Blut auch vertheidigen wollten" oder

auch dass dieselben im Verein mit den Bürgergarden von N. Enyed, Blasendorf, die bischöfliche Wohnung und wal. National Lehranstalt ausplündern wollten; diese Drohung hat weder einer von den gegenwärtigen Zeugen bestätigt, noch jemand von dem Volke hören können, weil dasselbe, wie schon erwähnt wurde, nach der durch die Nothwendigkeit veranlassten Decharge der Soldaten eiligst die Flucht ergriff.

Laut der zu Protokoll genommenen Aussage des Mihálczfalver gr. n. unirten Geistlichen ist ausser Zweifel gesetzt: dass die Székler denselben niemals folglich auch auf seinem Wege nach Koslárd nicht verletzt, noch weniger ihm den Kopf eingeschlagen hätten.

Dass dieser Protocollar Auszug mit den Geständnissen der verhörten Zeugen vollkommen übereinstimmt und treu nach deren Aussagen verfasst worden sey wird hiemit von der unterfertigten gemischten Commission ämtlich bestätigt.

N. Enyed 21. Juni 1848

Franz Béldi — Teutsch Hauptmann
Stephan Kemény jun. — Sándor Hauptmann Auditor
Gubl. Commissäre — milit. Commissäre

Extractul autentic a[l] lucrărilor comisii mixte civileşti şi milităreşti pentru cercetarea precum să zice a neorânduielilor prin înaintarea ocârmuiri[i] pârâţi şi de obşte învinovăţiţi militari grăniceri secui în Coşlar şi Mihalţ făcute pri înălţatul C[ezaro] Gubernium şi general Comando orânduite:

Pentru abuzurile (neorânduielile) prin militari grăniceri secui de al II-lea regement, precum se zice făcute, cari la Coşlar şi Mihalţ pentru aceea au fost trimişi, că vătămându-se prin locuitori[i] de acolo sfinţenia proprietăţii, vătămaţilor să li se facă destul – cantalista Maroşan Nicolaie şi archivariul de la Blaj Gheredean Iosiv, făcând la Comitetul românesc din Sibiu o descriere a întâmplărilor acestora, şi aceasta cunoscându-o ca aşa prezidentul Bărnuţiu Simion şi notariul Pipoşiu Ioan, supt iscălitura sa, înpotriva numiţilor militari la Praesidiumul milităresc (general Comando) a ţerii acestia au dat o gre[a] şi groaznică pâră precum urmează:

1. Cum că în 30 şi 31 zi a lunii lui mai a anului curgătoriu pentru execuţie militărească fiind mai sus numiţi[i] militari secui în Coşlariu din pizma cum se zice către români, dinpreună cu guarda naţională din Aiud, acolo duse, pe lăcuitorii din Coşlar tirăneşte i-ar fi purtat, i-ar fi bătut, părul l-ar fi tuns, muierile şi fetelor cele nevinovate l[e]-ar fi batjocorit şi silă l[e]-ar fi făcut, cum că pe unele din muieri şi fete l[e]-ar fi vătămat şi cum că în urmarea acestora tirânii trei ar fi murite, iar mai mulţi greu ar fi vătămaţi;

2. Auzind lăcuitorii din Mihalţ tiraniile aceste, cari s-ar fi întâmplat, pe militari[i] secui, cari voia, precum se zice, înpreună cu guarda naţională, a merge la satul lor, mergând înaintea lor n-au voit a le da podu, ca să treacă peste Mureş, după care inpotrivire, militari[i], înpreună cu tisturile cele de comitat, au fost siliţi a se reîntoarce, a doa zi cu militari de la Aiud spre ajutoriu veniţi la Galţiu au trecut peste Mureş şi au grăbit către Mihalţ, ce înţelegând lăcuitorii de acolo, cu bărbaţi din saturile vecine, înpreună cu muierile şi copii[i], s-au dus înainte-le; şi, precum se zice, în numele lui Dumnezeu şi a[l] împăratului au tudumanit ca să nu să apropie de sat, şi că doară militari secui, mergând către Coşlar, pe preotul cei neunit din Mihalţ întâlnindu-l, l-ar fi batjocorit şi i-ar fi spart capul cum că un tist de varmeghie către un mihalţan aceste vorbe de scădere ar fi zisă: "Cum că deregătoria noastră în toată în[t]âmplarea este a intra în sat, fiindcă oameni[i] ni-s neînsuraţi şi avem lipsă de fetele voastre", cum că militari[i] secui şi guarda naţională, arătând glonţurile, ar fi speriat pe popor, mai pre urmă, precum să zice, că întrebându-se gloata ace[ea] de oameni despre primirea unii, şi uniia neprimindu-o, un tist milităresc au poruncit să înpuşte întru a căru[i]a urmare 30 ar fi muritiă, iar 50 s-ar fi vătămată şi după înpuşcături ar fi strigată către popor: "Acuma înălţatul împărat să o iee aceasta de pe spatele voastre", după aceasta, mai mulţi din guarda naţionale între sământături fiind ascunşi, năvălind peste ceilalţi oameni, groaznic i-ar fi năcăjit şi după această vărsare de sânge, militari[i] secui cu aceast feliu de ameninţări s-ar fi depărtată: "să ştiţi românilor, cum că noi ţara aceasta cu sânge o am cuprins şi cu sânge om şi apăra şi mai pe urmă ca cum militari[i] secui şi guarda naţională din Aiud, Blajul cu rezidenţia episcopală de acolo şi zidirile şcoalelor naţionale de acolo ar vrea să le jefuiască".

Spre cercarea [investigaţia] delaţiilor aceastora, excellenţia sa d[omnul] ocârmuitoriu [gubernator] şi d[omnul] comendirendul, mai jos iscălită mixta comisie o au orânduit care în 14 zi a luni[i] curgătoare în Coşlar începându-şi lucrările sale, pe ciia cari au dat ponosurile cele grele, mai în sus numite, i-au chemat înaintea sa ca să le adevereze cari nevenind şi după ce şi de doa ori au fost chemaţi, dintre dânşi[i] numai doi în scris ş-au dat mărturisirea sa pentru ponosurile cele din punctul dintiu aduse; pe 70 de bărbaţi din cari stau lăcuitori[i] Coşlarului, comisia aciasta mixtă, mai în jos numită, câte unu i-au ascultat şi i-au întrebat cari cu un glas au mărturisit: 1. cum că ponosluiţi[i] secui în Coşlar nice un bărbat sau vo muiere n-au vătămat, nice cuiva silă au făcut, nice nimărui părul nu l-au tăiat, pe nimenea n-au bătut, nice la v-o muere sau fată silă n-au făcut; 2. cum că doară prin bătaie ar fi murit sau s-ar fi bolnăvit cineva, ci precum mărturiile mai în sus numite într-on glas mărturisesc şi precum adeverează extractul protocolului a[l] morţilor prin preotul locului unit, dat de la a 30-lea zi a luni[i] de curând trecute, de când au mers militari[i] secui în Coşlar, nimine, nice cu moarte firească, nice din moarte sălnică acolo n-au murit; 3. încâtu-i pentru acela ponoslu cum că cu militari[i] secui ar fi fost şi guarda naţională în Coşlar şi ar fi făcut acolo neorânduieli, fărădelegi,

din mărturisirea marturilor, mai în sus numite, într-un glas făcută, se dovedeşte cum că ponosul acesta este neadevărat; 4. militari[i] secui din Coşlar în pace s-au despărţit de lăcuitori, ba încă sătani[i] petrecându-i de bunăvoie cu vin şi cu vinars i-au ospătat, la despărţire dând mână pretineşte cu militari[i] secui mai pre urmă; 5. dintre coşlărdeni, nimine nice în Sibiu, nice întru alte locuri vecine împotriva militarilor secui ponoslu n-au dat.

După aceste, aci mai sus aduse, nice un punct fiind adevărat dintre acele ce în ponoslu s-au adus pentru Coşlar, ci tocma împotriva acestora s-au adeverit di[n] ce oare toţi lăcuitori[i] pomenitului acestuia sat prin protopopul Bălgradului, Constantin Molnar, ca protupopul locului, înaintea comisii, pe cruce jurându-se mărturisirea înaintea lor, cedându-se a lor a fi, cunoscându-o au întărit şi aşa au venit la lumină spurcata voinţă a pârâşilor mincinoşi de a arăta lucrul altmintrelea de cum s-au întâmplat prin veşti scornite şi mincinoase şi de aicea ură între neamuri.

Din ce oare lăcuitori[i] Coşlardului de la militari[i] secui nice o nedreptate n-au suferit, mihălţenii nice o pricină n-au avut militarilor secui, înarmându-se, a se împotrivi şi mai cu samă pentru aceea, fiindcă din mărturisirea mărturiilor la al doilea punct, făcută apriat, se dovedeşte cum că mihălţeni[i], precum obrejenii, cinsteieni[i] şi crăciuneni[i] prin mai mulţi aţâţători din Blaj, pe cari acuma, după ce ş-au venit în ori îi blastămă, acela sfat l-au dobândit, ca mai mult să nu se roage, că ce locuri de obşte până acuma au fost a[le] satului sau a besericii, acele acuma sunt a lor şi fiindcă se zice că pe un rât din Mihalţ a[l] familii grofilor Eszterházi ar fi fost oarecândva beserica românească, pe care însă, dintr-aciia cari trăiesc acuma, nime nu o au apucat-o acolo, rătul acesta ei cu sila l-au păscut însă, temându-se de urmările nelegiuiţi[i] acesti[i] fapte, au hotărât ca până când nu vor căpăta despre aceasta din Blaj sau din Sibiu înştiinţare, orânduielilor ocârmuiri[i] să se împotrivească. Aşa s-au şi întâmplat în zioa din 1 a luni[i] curgătoare, când şpanul au venit cu putere militărească spre execuţie de partea de a dreapta a Târnavi[i], fiindcă atuncia nedându-le podul spre trecere, şpanului şi solgăbirăului, cari pre dânşi[i] mai de multe ori i-au dojenit, orbeşte l[e]-au răspuns: că poftesc vreme de 15 zile spre aşa îndreptare neputând trece peste apă execuţia militărească, au fost silită încă într-aceiaşi zi a se întoarce la Tiuş. Înştiinţiind despre împotrivirea aciasta a lor prin trei deputăţii pe aţâţători[i] din Sibiu, aceştia i-au încrădinţat cum că le vor isprăvi prici[n]a aciasta ba încă înaintea comisii aceştia un atâţătoriu cunoscut spre aceea i-au învăţat, ca să câştije arme, să să împotrivească, că de vor fi ascultători, secui[i] pe toţi ăi vor omorî. Într-aceia fişpanul comitatului Alba de Jos, domnul b[aron] Bánffy Miklós, fiindcă execuţia militărească în zioa din 1-a luni[i] curgătoare s-au împedecat, întru aceiaş[i] zi din deregătorie au recuirat pre maiorul regementului pedestru a[l] secuilor, domnul Balás Konrad ca să mai rânduiască încă o companie de militari, care o mare parte a companii în Aiud rămase îndată o a şi rânduit-o la Teiuş, ca împreunându-se cu compania care au fost silită acolo

a se întoarce la Mihalţ să înplenească ce ieste de a împlini. Domnul maiorul, în a 2 zi a luni[i] aceştia, cu ajutorul milităresc din Aiud sosind la Teiuş, de acolo cu şpanul şi cu mai multe tisturi milităreşti au pornit către Mihalţ şi până atunci pe la Galtiu militari[i] au trecut peste Mureş cu domni[i] acuma pomeniţi s-au dus înainte ca mihălţenilor să facă cunoscut scopul legiuit a[l] trimiteri[i] sale. Însă aceştia, înainte de sosirea tisturilor, pe obrăjeni, cisteieni şi crăciuneni, ca să-i ajute şi în sălinica aciaste împotrivire, cu baterea clopotelor într-o ureche, ba încă mai mari[i] Mihalţului pe lăcuitorii de acolo ca cu arma să să împotrivească şi cu amerinţări i-au silit în urmarea acestora întărâtări şi silă, lăcuitorii a[i] numitelor patru saturi în a 2-a zi a luni[i] acestia, de demineaţă, ca la trei mii, cu îmblăcei, săcuri, furci de fer, cu coase în lung legate, ba încă şi cu puşti întrarmaţi, sta înaintea satului ca intrarea execuţii milităreşti şi cu putere să o împedece când şpanu cu pomeniţi[i] d[omni] tisturi milităreşti sosind la dânşii, toată strădania pre aceia au întors-o, ca pe poporul întrarmat aşezându-l despre aceia să-l învingă ca să primească execuţia militărească şi să nu-şi bage în cap gânduri d-acele smintite, cum că doară secui[i] nu ar fi militari[i] împăratului. Dar neînplinindu-se strădania lor, mai târziu sosind fişpanul varmeghiei Bălgradului de Jos cu un comisar de poliţie, mai mult decât în doa ciasuri cu o patienţie nemăsurată s-au străduit gloata aciaste înarmată, dintre cari uni[i] era[u] şi cu propus de omor - a o învinge despre împotrivirea sa ce[a] neleguită şi despre urmările cele rele cari vor veni peste dânşi[i], a-i aduce la ascultarea de legi şi de mai marii săi, şi ca să primească execuţia militărească. Întru aceea, militarii sosind peste Becaş, maiorul înaintea lor mergând, după rânduiala militărească i-au pus în stare de apărat, poruncind ca încet să meargă îna[i]nte. – Atunci, trecând un cias după amează̆zi, i-au aşezat în preajma gloati[i] de oameni, care era de o mie de paşi depărtată de sat. Fişpanul, văzând că din strădaniile sale cele de împăciuire nice un rod dorit nu urmează ba încă gloata tot mai sălbatică să face, militari[i] toată zioa fără de a mânca şi a be[a] în zilele acele călduroase, de popor puind străji pe marginea Târnavi[i] şi de la băutul api[i] iera[u] opriţi de la 10 ciasuri înainte de amează̆zi până la 6 ciasuri după amază̆zi înăduşelii soarelui era[u] expuşi. Într-aceea gloata înarmată mai tare întărâtându-se cu cuţite şi rădicând armele sale, amelinţând şi ostenelele cele împăciuitoare în samă nebăgându-le către 6 ciasuri după amează̆zi fişpanul de bine a fi au socotit a declara, ba încă şi pe omenie sa a făgăduit, cum că pe militari nu i-a băga în sat, fără numai dânsul va merge în sat şi militari[i] i-a aşeza pe rât lângă sat, da gloata tulburată şi acest mai de pe urmă semn de milostenie a fişpanului cu o îndărăvnicie către persoana lui au înpins-o îndărăpt, pintră sudălmi zicând: cum că mai gata sunt toţi d-a muri decât pe fişpanul sau alt tist, pe secui sau orice de [altă] cătana a lăsa în sat. – După astfel de alcăzuiri de la 10 ciasuri de dimineaţa până la 6 după amează̆zi ţinute, ca de 10–15 paşi s-au apropiat gloata turbată către militari[i] secui, cari tot în locul său au rămas

şi după ce fişpanul şi maiorul cu o voie ar fi hotărâtă ca cătanele cu baioneturile ţinute, încet să păşească înainte, ca aşa spărgându-şi drum pintre gloata să se poată aşeza peste noapte fiindcă a se reîntoarce era cu neputinţă şi se pute[a] întâmpla, ca militari[i] întorcându-se din dărăpt să se zdrobească, maiorul de-a stânga companii dântâiu, căpitanul Szilágyi în mijlocul iei, iar hadnogul Antos de-a dreapta companii dintâiu stând, militari[i] cu baioneturile înainte ţinute au pornit de abea au făcut 6–7 paşi, când din săcară ce[a] înaltă de lângă drum despre partea gloat[ii] s-au întâmplat o puşcătură, întru a cărui urmare militarul Moricz Samuel, care în rândul cel dântâiu, între căpitanul Szilágyi şi hadnogiul Antos sta, împuşcat fiind, îndată au căzut tocma între aceia clipită pe maiorul şi căpitanul Szilágyi cu o tăietură de coase asupra capetelor ţintită, cu primejdia vieţii i-au năvălit pe cari într-aceia un căprariu şi doi militari de rând ţipând puştile înaintea loviturilor, nu numai de moarte i-au mântuit, dar pe cei doi năvălitori, care avea[u] propus de omor, cu câte o împuşcătură de pământ i-au aşternut şi când toată zioa răbdând foamete şi sete şi tot felul de amelinţări, întărâturi şi batjocuri cu ce[a] mai mare patienţie militari[i] secui ar vedea pe ortacul său Moritz Samu şi pe doa tisturi ale sale în gura morţii prin silnică năvălire fiind siliţi a se apăra şi deodată cu jurământ fiind îndatoraţi spre apărarea tisturilor sale îndată, în oarcâteva clipite, fără de nice o poruncă au făcut oarecâteva împuşcături, întru a cărora urmare până acum au murit doisprezece şi noa sunt răniţi depărtându-se cu fuga gloata d-acolo, oarecâţiva militari, năcăjiţi fiind, au păşit afară din rând spre apărarea tisturilor şi a împuşcatului său ortac dară prin zdravăna purtare a tisturilor au fost siliţi a sta în loc şi fieştecare a merje în compania sa întru a căror urmare, pâra aceia cum că doară ar fi alungat pe oameni[i] care fugea, nu este adevărată.

În urmare a mărturisirii mărturilor [martorilor], aducând înainte toate acele ce s-au întâmplat, toate acele puncturi ce s-au adus în privinţa întâmplărilor din Mihalţ, sunt neadevărate, fiindcă cu militari secui nice în zioa din l-a luni[i] aceştia, nice a doa zi guarda naţională către Mihalţ nice s-au apropiat, nice s-au văzut, măcar că mihălţenii nu dimineaţa la 10 ceasuri, ci până în zioa la trei mii cu ajutoriu lor pe militari[i] secui, care venea la execuţie, înaintea satului i-au aşteptat în numele lui Dumnezeu şi a[l] împăratului nime n-au protestat aceia cum că un tist de varmeghie ar fi zisă cum că noi suntem datori în toată întâmplarea a intra în sat, fiind[c]ă oameni[i] ni-s neînsuraţi şi avem lipsă de fete. Prin mărturisirea mihălţenilor şi a altora nu numai că nu s-au adeverit de o vorbire ca aciasta, nice s-au auzit. Şi secuii cu guarda naţională, cari nice n-au fost acolo de la 10 ciasuri de dimineaţa până la 1/2 ciasuri după amează̆zi între amenin̆ţări ar fi arătat glonţurile, cu cari pe cum să zice ar fi vrută a le sfârşi viaţa de însuşi mihălţeni[i] şi vinovaţi[i] lor soţi au fost aceia cari cu armele lor, cu cuţitele şi cu zberăturile au amerinţat şi au batjocorit tisturile, cari ăi dojene spre ascultare şi pe militari. Militari[i] secui, întru o stare serioasă au stat înaintea

poporului şi cu purtarea sa ce[a] aşezată pe nimine n-au atâţat spre mânie şi armele, după amează̆zi la un cias, dincolo de Becaş departe de gloata l[e]-au umplut. Dintre mihălţeni şi alte mărturii nimene n-au auzit cum că militari[i] secui sau alt deregătoriu i-ar fi silită ca să primească unia. Şi aşadară, fără de fundamet este aceea, cum că neprimind unia, militari[i] secui, înflăcăraţi, la porunca unui tist ar fi înpuşcat pe poporul nevinovat, fiindcă după mărturisirea mărturiilor cu mare patienţie au suferit militari[i] secui toate nedreptăţile acele, care gloata mai în 7 ciasuri au vărsat peste dânşi[i], şi nici din porunca oarcăruiaş tist, fură siliţi fiind spre apărare şi aşa, în urmarea jurământului pe legile milităreşti pus, au împuşcat pe aciia cari pe tisturile lor cu propus de omor cu coasa i-au năvălit şi mai întru aceia clipită, fără de nice o poruncă, au puşcat în gloată, de unde au fost înpuşcat ortacul său, şi care gloată neascultând de legi şi de prepuşi[i] săi s-au sculat înpotriva ocârmuiri[i]. N-au murit 30 de oameni nice s-au rănit 50, pentru că după extractul autentic din protocolul morţilor luat, până acuma numai 12 au murit şi după mărturisirea mărturiilor 9 sunt răniţi. N-au putut zice militari[i] secui către gloata ce fugea "na acuma aciaste să o ie înălţiia sa despre spatele voastre", pentru că întâmplându-se după năvălire împuşcăturile, toată gloata îndată s-au dus d-acolo, şi aşa n-au fost cui să zică orice. Dară despre cuvinte aşa necinstitoare nici aciia cari au fost de faţă, nice mihălţeni[i] nu mărturisesc. Militari[i] secui şi guarda naţională printre holde ascunşi mihălţenii n-au văzut, da dintre răscutaţi[i] mihălţeni mai mulţi s-au văzut întrarmaţi, ascunzându-se prin secară. Tocma aşa n-au auzit gloata pornită spre fugă, ca şi mărturiile cari au fost de faţă amerinţarea aceia "cum că secui[i] cu sânge au agonisit ţara şi cu sânge vreu a o şi apăra"; mai încolo, cum că iei cu guarda naţională din Aiud ar vre a jefui Blajul, rezidenţia episcopală de acolo şi edificiumurile scholasticeşti a [le] neamului românesc fiindcă amerinţările aceste, dintre cari au fost de faţă nime nu le mărturiseşte, nice gloata de oameni nu le-au putut auzi, fiindcă precum s-au zis şi mai în sus cu graba au fugit de acolo.

Din mărturisirea preotului neunit din Mihalţ este fără de nice o îndoială cum că în calea sa către Coşlar nice l-au vătămat, cu atâta mai puţin l-au bătut sau i-au spart capul militari[i] secui.

Care extract protocolar, cum că mărturisirea mărturiilor în toate se vâjeşte – şi cum că spusurile mărturiilor s-au gătit, comisia mixtă mai jos iscălită măturişeşte.

În Aiud, iuni[e], 21, 1848

Béldi Ferencz — Teutsch m.p. capit.

Kemény István, junior — Sándor m.p. capit. auditor

Tipărtură. Arh. Naţ. Rom., D.J. Harghita (Miercurea-Ciuc). Foto: 17548–17551/1848 şi 32325–32325.

Original. Bibl. Acad. Rom. Bucureşti. Fond manuscrise, microfilm, ms. 1058/48. Foto: 4314–4316/1848–4620–4622/1848 şi 32.394–32.395/1848.

Aiud, 21 iunie 1848

Nagyméltóságú Gróf Fő Kormányó Úr!

Méltóztatott nagyméltóságod folyó hó 15-ről 1548 E. szám alatt költ rendeleténél fogva bennünket arra megbízni: hogy az oláh nemzet ügyében állítólag fáradozó Barnutiu Simon, és Pap Sándor felsegélösökre balázsfalvi kanonokok Rácz Vazul és Czipariu Timothe által elintézett aláírás körülményeit az említett kanonokok kihallgatása mellett nyomozzuk ki[1].

E tisztelt rendelet következtében a közlöttek visszarekesztése mellett balásfalvi járás szolgabírája Szegedi Sámuelnek a fenn írt kanonokoknak Bécsbe lett küldetésökből még eddig meg nem tértöket jelentő tudosítását olly alázatos jelentéssel terjesztjük fel: hogy a fennebbi okból többször írt kanonokokat ki nem hallgathatván, megbizatásunknak eleget nem tehettünk, melynek jelentése után alázatos tisztelettel maradunk nagyméltóságú gróf, királyi fő kormányzó úr nagyméltóságodnak alázatos szolgái

N. Enyeden, június 21-*én* 1848.

Béldi Ferenc
Kemény István

Preamărite domnule conte guvernator regal suprem!

Conform ordonanței prezidențiale cu numărul 1548 E din data de 15 a lunii curente, măria voastră ați binevoit a ne trasa misiunea de a depista circumstanțele apelului semnat de canonicii Vasile Rațiu și Timotei Ciparîu în vederea sprijinirii lui Simion Bărnuțiu și Alexandru Pop, despre care se presupune că acționează în interesul cauzei naționale românești[1]. Cercetarea urma să fie efectuată prin audierea celor doi canonici.

Pe lângă restituirea celor de mai sus, în legătură cu dispoziția primită vă înaintăm informația judelui nobiliar al plășii Blaj, Szegedi Sámuel, din care rezultă că cei doi canonici menționați încă n-au revenit din deplasarea lor la Viena. Din acest motiv vă raportăm că nu i-am putut audia pe canonici de mai multe ori. N-am avut astfel posibilitatea să ne îndeplinim misiunea încredințată.

Rămânem cu stimă ai dvs.

Aiud, 21 iunie 1848.

Béldi Ferenc,
Kemény István

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. G.Pr., nr. 1788/1848.

[1] Vezi vol. IV, doc. 156.

Aiud, 21 iunie 1848

Méltoságos Fő Kormányi Biztos Urak!

Kedvetlenül kelle értenem a Méltoságos Fő Kormányi Biztos Uraknak a tegnapi napon kelt és általam gyors posta útján a mai napon vett hivatalos megtanálásukból: a bisztraiaknak törvény ellenes, köz csend és rend felforgatásával egybe kötött erőszakos fellépéseket annál fogva, hogy a szükséges intézkedések meg ejthetése tekintetéből, kerületi tiszt hijányába ne légyenek mai napon méltóságtok kívánságához képest Abrudbányához jelenleg legközelebb levő fő bíró Benedek Józefnek hivatalosan és sietőleg kötelességévé tettem, hogy mihelyt rendeletemet veszi tösténi méltóságtok segittségére induljon fel Abrudbányára s mind addig mullasson ott, valameddig más kerületi tiszttel föl lehet váltani. Továbbá, értesíteni kívántam méltóságtokat, ha olly eset jönne elé, hol a letartoztatandó egyéneket rögtön törvény szék eleibe kellene állítani, azon esetbe, mivel innen rögtön törvény széki bírókat általán véve fel utasítani nem lehet, arra nézve, az itten lévő kerületi tiszt utján méltoztassanak úgy intézkedni, hogy a letartóztatandó személy el ítélés végett, az e tárgyat illető bonmotivum értelmében, kísértessen ide, a köz igazgatás helyére, mivel az elítélés napjának csak a meg érkezés órájától kelletik számíttattnia. Továbbá tellyes tisztelettel maradtam a Mltgos fő kormányi biztos uraknak, alázatos szolgája

N. Enyeden, június 21-*én* 1848.

B. Bánffy Miklós
fő ispán

Măriți domni comisari regești supremi!

A trebuit să aflu în mod neplăcut despre conținutul raportului oficial, întocmit ieri și trimis mie cu poșta rapidă de azi, de către onorații domni comisari regești supremi despre acțiunile ilegale și violente ale celor din Bistra, combinate cu tulburarea ordinii și liniștii publice, drept urmare, având în vedere, că nu se poate face nimic în absența unui dregător districtual pentru executarea măsurilor necesare, conform dorinței măriților domni, l-am însărcinat azi, în mod oficial, pe cel mai apropiat jude prim de Abrud, respectiv Benedek Józef; lui i-am trasat drept sarcină obligatorie ca imediat după luarea la cunoștință a ordinului dvs., să pornească degrabă spre Abrud în ajutorul domniilor voastre; el va rămâne la fața locului până ce va putea fi schimbat cu un alt funcționar cercual. Dorim a vă informa, în continuare, că în cazul în care persoanele reținute ar trebui deferite tribunalului statarial, noi nu putem să vă punem la dispoziție vreun judecător cu o astfel de competență. De aceea, vă rugăm să aveți bunăvoința a proceda în așa fel, încât prin intermediul dregătorului cercual aflat la fața locului, în conformitate cu normativul elaborat al dreptății publice, să se rețină persoanele deținute în vederea condamnării

lor la sediul administrației centrale, fiindcă ziua împrocesuării se consideră doar din momentul aducerii lor aici. Rămân pe mai departe cu stimă profundă servul umil al onoraților domni comisari guberniali.

Aiud, 21 iunie 1848.

Baron Bánffy Miklós,
comite suprem

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848.

148

Târnăveni, 21 iunie 1848

Tekintetes igazgató fő bíró úr!

Pekri Sándor pénztárnok a[tyánkfiá]nak tegnapról tett az iránti jelentését, melyben a jelenleg DSzentmártonban a megye levéltára, börtönei, és tartományi pénztár bátorságosítása irányában állomásoló székely gyalog katonai szakasznak továbbrais megtartása eszközlését kéri – eredetileg, a méltányos kérés eszközlése ajánlása mellett, a fő bíró úrnak – mint igazgatónak – azért tesszük át: mivel a felbomlott közcsend és rend helyreállítására s az élet és vagyon bátorság biztosítására szükséges katonai erő alkalmazása kir. kormányzó ő nmlga által idéni május 25^{én} 1318 e szám alatt a fő bíró úrra bízatott.

Továbbá is rokon baráti indulattal maradván a tek. igazgató fő bíró úrnak

atyafi szolga baráti
Vita Sámuel
főbíró
D. Simon József
aljegyző

Küküllő megye tisztségéből
DSzentmártonban 1848.
junius 21^{én}

Respectabile domn prim jude diriguitor!

Vă înaintăm raportul confratelui nostru Pekri Sándor, casier regal, trimis ieri, în care cere mijlocirea menținerii în continuare a divizionului militar de infanterie secuiască, detașat aici pentru întărirea supravegherii arhivei comitatului, a închisorilor și a casieriei comitatense. Noi considerăm, că această cerere este oportună și o înaintăm domniei voastre, știind, că măritul domn guvernator, prin ordinul său nr.1318 din 25 mai al anului în curs, pe dvs. v-a însărcinat cu angajarea forței militare necesară restabilirii liniștii publice și ordinii destrămate și a asigurării siguranței vieții și a averii.

Rămânem în continuare cu sentimente de prietenie ai dvs., respectabile domn prim jude diriguitor, devotați.

Dat la Târnăveni
la data de 21 iunie 1848
de către dregătoria comitatului
Târnava.

Vita Sámuel
prim jude
D. Simon József
vicenotar

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8125/1848.

149

Brașov, 21 iunie 1848

300 / 1848

An
Einen löblichen Magistrat der k. Freistadt Kronstadt

Die mit der geehrten Zuschrift vom 14ten d.Mts. Z. 2577 : 292 / 1848 dem Gefertigten zugestellten Kundmachungen, betreffend das Standrecht in Háromszék und Fogaras, dann die k. Steuer, wurden am 18ten d.Mts. in der hiesigen Röm. Kath. Stadtpfarrkirche verlautbart. Für die weitere Verlautbarung derselben in der unter der Aufsicht des Gefertigten stehenden Kirchengemeinde wurde bereits auch gesorgt.

Kronstadt den 21tem Juni 1848

Anton Kovács mp.
Stadtpfarrer

300 / 1848
Către
onoratul Magistrat al orașului liber c[răiesc] Brașov

Comunicatele înaintate subsemnatului prin onorata scrisoare din data de 14 luna curentă nr. 2577 : 292 / 1848, referitoare la statariul din Trei Scaune și Făgăraș, apoi la impozitul imperial, au fost făcute publice în 18 luna curentă în biserica parohială romano-catolică din localitate. Ne-am îngrijit, de asemenea, de aducerea lor la cunoștință și în celelalte comunități bisericești aflate sub supravegherea subsemnatului.

Brașov, 21 iunie 1848

Anton Kovács mp.,
preot orășenesc

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2949/1848. Foto: 32.464.

150

Baia de Arieş, 21 iunie 1848

Méltoságos Consiliárius Úr!

A mai nap reggelén kir. bányanagy Weress Márton és erdőtiszt Barabás János urak által ; kik csak ugyan ma reggeli 8 óra után pórnép Moga Jósef falu jegyző vezérlete alatti lázzadásából következett életveszedelem miatt hivatalos állomásokat Aljárába elutazásokkal elhagyták: méltóságodnak az itten Offenbányán és vidéken felháborított csend minő állapotban való állásáról tett jelentésök folytatásában a következendőkről vagyok bátor értesíteni.

Ma délután 6 órakor a fennebb megnevezett bujtogató Moga Josef egy 150 puskás és lándzás oláhokból álló csapattal rendben piacunk közepére érkezvén, megállapodott, és miután őket adandó parancsai iránt határtalan engedelmességre utósó csep vérigi hűségre meg eskette volna, szállására vonult csapatjával, honnan fél óra múlva hasonlag a piacon keresztül jövén többeket mentében nagy hangon halállal fenyegetve, szavát egy nehány óra múlva új látogatása alkalmával beváltani ígérvén az Aranyoson álköltöztette csapatját, Brezestre menendő éjjeli szállásra[1]. Ebből méltóztat méltóságod helyheztetésünket, az élet és vagyonveszedelem legfennsőbb pontrai jutását általlátni. Annál fogva esedezem a tisztség nevében is, méltóztasson ezen helység védelmére katonaságot sietve eszközölni, habár csak 60 személyből állót is. Csekély számból álló őrsergünknek oláh része ma reggel 3 órakor tőlünk megvált, s Muntselen Mogával egyesült, s ennek következésében 15 számra apadott őrsergünk, hogy oly nagy számú fegyveres haramiak ellen szinte semmit semmit sem tehet, szomorúan vagyok kénytelen meg vallani. Ennyit röviden ezúttal, máskor, ha még élünk, többet.

Alázatos tisztelettel lévén a méltóságos consiliarius úrnak, alázatos szolgája
Offenbánya, 21/6, 1848.
Pallos Miklós

Onorate domnule consilier!

În dimineaţa zilei de azi, doi directori montanistici, domnii Weres Márton şi funcţionarul silvic Barabás János, au părăsit, prin abandon, postul oficial de la Iara de Jos, datorită pericolului de moarte apărut în urma răzvrătirii sărăcimii locale, izbucnită după orele opt din dimineaţa aceleiaşi zile, sub conducerea notarului comunal. Pe baza raportului înaintat [de cei doi] despre situaţia ivită aici în Baia de

Arieş şi în împrejurimi cu privire la tulburarea liniştii, am tăria s-o informez pe măria voastră următoarele:

La orele 6 din după-amiaza zilei de astăzi a sosit şi s-a aşezat în mijlocul pieţii susnumitul răzvrătit Iosif Moga cu o trupă disciplinată, formată din 150 de puşcaşi şi lăncieri români; acolo i-a convins pe oameni să-i jure credinţă şi supunere nestrămutată faţă de ordinele sale, până la ultima picătură de sânge, apoi au plecat spre casă; au revenit însă în piaţă după circa o jumătate de oră şi i-au ameninţat cu moartea pe mai mulţi în mod răstit şi în auzul tuturor, promiţând că-şi va pune în aplicare hotărârea cu prilejul altei vizite; după care, peste câteva ore şi-a trecut trupa peste Arieş, mergând la Brăzeşti pentru a se adăposti peste noapte[1]. Măria voastră să aibă deci bunăvoinţa să afle din toate acestea aspectele esenţiale ale situaţiei şi ale pericolului pentru viaţa şi averea noastră. Din acest motiv vă adresez rugămintea în numele funcţionărimii locale, să aveţi amabilitatea să interveniţi pentru trimiterea de urgenţă a unei unităţi militare în vederea apărării localităţii, chiar dacă numărul ei s-ar reduce la 60 de soldaţi. Partea română a gărzii naţionale locale oricum redusă numeric s-a retras azi dimineaţă la orele trei, alăturându-se trupei lui Moga la Muncelu, drept urmare numărul membrilor gărzii s-a diminuat la doar 15 persoane şi astfel, nu putem întreprinde aproape nimic, fiindu-ne practic imposibil să facem faţă unei trupe atât de mari de briganzi bine înarmaţi. Trebuie să recunosc cu tristeţe această situaţie. Atât deocamdată, iar de vom supravieţui altădată voi relata mai multe. Rămân cu stimă profundă umilul serv al onoratului domn consilier.

Baia de Arieş, 21 iunie 1848. Pallos Miklós

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., 9012/1848. Foto: 29928–29930.

[1] Vezi doc. 90 şi 91.

151

Cărpiniş, 21 iunie 1848

Nagy Méltoságos Comissarius Urak!

Miután tegnap küldöttünk volna Topánfalvára és azon hírt hozták volna, hogy még edig semmi tolvaj avagy ellenségre nem akadtak, erre meg nyugot a nép, de estve 10 óra felé csak halatunk Topánfalváról a hegyeken *kiáltani a tolvajt*, és hogy minden ember fegyveresen menjen oda, mert az ellenség el érkezet a faluban. Ezen szók avagy kiábálás után. némely bolondok nem kérdvén tölünk a toromban mentek és félre verték a harangokat. Kiknek én mindjárt meg parancsoltam, hogy töstént száljanak le és semi lármát tovább ne csináljának, máskép büntetéssel fenyegettem, mind addig míg bizonyos levelet a papoktól avagy a tisztektől kapunk, ahol is

küldöttem mindjárt 4. bizonyos embereket, hogy tudjanak hogy áll a dolog, a honét éjfél után el érkeztek és az ide mellékelt levelet hozták el, amelyből jobban ki látzik az félelemnek okak. Nálunk már csendeség vagyon, az emberek haza mentek. Ide mellékelvén az éjféli 2. oláh nyelven érkezett tudosittást Topánfalváról, annak a nyomain az illető tisztség rendelkezzék azonnal /: föl olvasstatván:/ Nagy Méltóságos Comissarius Uraknak, alázatos szolgája

Kerpenyes, 21 Iunii, 1848.

Fodor Miklós
kerpenyesi lelkész
Bálinth László
G.k. lelkész

Preaonorați domni comisari!

După ce trimișii noștri au fost la Câmpeni și ne-au vestit că nu au dat până acum peste nici un tâlhar sau dușman, poporul s-a liniștit. Dar seara către orele 10 am auzit dinspre Câmpeni, de peste munți, *strigându-se că au venit tâlharii*, și fiecare om să plece înarmat într-acolo, fiindcă dușmanul a intrat în sat. După mai multe asemenea strigări, fără permisiunea noastră, câțiva nebuni au urcat în turnul [bisericii] și au tras clopotele într-o dungă. Le-am ordonat să coboare imediat și să înceteze a mai face gălăgie, până ce nu vom primi o anumită scrisoare de la preoți ori dregători, amenințându-i în caz contrar cu pedeapsa. Am trimis apoi, imediat, patru oameni [la Câmpeni], să se informeze despre starea lucrurilor. Aceștia s-au reîntors de acolo, după miezul nopții, aducând cu ei scrisoarea aici anexată, din care rezultă mult mai bine cauzele panicii. Stabilindu-se astfel liniștea, oamenii s-au retras la casele lor. Vă anexez și o a doua înștiințare în limba română, sosită de la Câmpeni la miezul nopții. Pentru lecturarea și rezolvarea ei, autoritatea locală a fost deîndată însărcinată [text intercalat]. Rămân serv umil al preamăriților domni comisari

Cărpiniș, 21 iunie 1848.

Nicolae Fodor,
preot în Cărpiniș
Vasile Balint,
preot greco-catolic

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 9012/1848. Foto: 30036.

152

Cărpiniș, 21 iunie 1848

Méltóságos Kir. Kormányi Biztosság

Mai napon junius 21*én* délután két órakor érkezett egy tudósittás Topánfalváról, ahol eddig a leg nagyobb félelem vala, s íme *Jánk Procurator* és

Korches Pictor azt irják, hogy mindenütt csendességet, s meg nyugvást hirdessünk a népnek, mert tudtok szerént semmi külveszély nem fenyegeti az uradalmi vidéket, amit pedig tegnap, vagyis az éjjel irtak volt nekünk, az onnat történt, mert az nap, Topánfalva körül mindenütt lárma, aggodás és félelem uralkodott egész tegnap estig, amikor is sötétedni kezdvén nagy rémülés fogta el a köznépet, nagy volt a lárma, nagy a kiabálás, harang verés, csak azt lehetvén hallani: *jönnek reánk a szökött katonák és rablók, vigyázattal legyen minden ember*, ma már korán reggel nyomozni kezdvén a dolgot és semmi bizonyos versenyre vagy veszélyre nem találván, a népet azonnal csendesíteni kezdék. Azonban minden felé sztrázsákat tettek, kik ha valami olyast látnának, t.i. vagy szökevény katonát, vagy más rablókat, azonnal adják tudtára az illető tisztségnek. Mi is a Mlgs. Commissionak hírt adunk ezen történtekről midőn a népnek csendességet inculcalunk midenfelől, el küldvén ezen utóbb érkezett topánfalvi tudosittást, méjj tisztelettel maradunk a méltoságos Kir. Commissio

Kerpenyes, jun. 21^a 1848

alázatos szolgái
Bálinth László
Kerpenyesi lelkész
Fodor Miklós
Kerpenyesi lelkész

Mărită comisie gubernială regească!

La orele două ale după amiezii zilei de azi, 21 iunie, a sosit înștiințarea de la Câmpeni, unde până acum domnea cea mai mare teamă. Și iată că Iancu procurator și Corcheș pictor scriu ca peste tot să propovăduim liniștea și calmul pe seama poporului, fiindcă, după știința lor, zona domenială nu este amenințată de nici un fel de pericol extern. De fapt, ceea ce s-a semnalat ieri, la miezul nopții, a avut loc datorită împrejurării că, în ziua cu pricina, gălăgia, neliniștea și teama au domnit în jurul Câmpeniului, până la lăsarea serii. Atunci gloata a fost cuprinsă de spaimă, hărmălaia și strigătele s-au amplificat prin tragerea clopotelor, precum și prin avertismentul *că fiecare să fie atent, fiindcă vor ataca soldații dezertori și tâlhari*. Am cercetat problema deja din zori de zi și neaflând nimic cert despre primejdie sau despre ceva asemănător, poporul a început să se liniștească. Apoi s-au pus străji peste tot cu misiunea că dacă s-ar zări cumva, fie soldați dezertori, fie alți lotri, dregătorul în cauză să fie degrabă înștiințat. După care noi informăm mărita comisie gubernială despre cele întâmplate, odată cu restabilirea pretutindeni a liniștii în popor. Trimițându-vă acest ultim raport sosit de la Câmpeni, rămânem cu profundă stimă umili servi ai onoratei comisii regale.

Cărpiniș, 21 iunie 1848.

Vasile Balint,
preot în Cărpiniș
Nicolae Fodor,
preot în Cărpiniș

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 9012/1848. Foto: 30040–30041.

153

Vidra, 21 iunie 1848

Cinstite domnule şpan!

Luni la 4 ceasuri după amiază, viind eu cu ficiorii, cu Iosiv şi cu Alexandru şi cu Vâlcea Ion drept din sus de Bălan, în luncă, deodată am auzit larmă în faţă şi apucară a spune oamenii, şi unul şi altul, cum că a sosit cătane şi o apucat a păli pe Avrămeşti şi pe Gărăşti; şi viind mai în jos, Tălpaş Oanea o spus, că-i drept, şi mergând mai în jos, Jude Pătruţ o spus ca şi Tălpaş Oanea. Apoi de-acolea în jos toţi oamenii, cu femei, cu copii, căţ[i] era[u] de faţă, toţi săria apa în dos, la pădure. Eu cu ficiorii am venit casa mea pe cale, şi minton am auzit larmă pe Vidra în jos, până la Ponor. După aceea a sosit o carte de la Pante Nicolae la birăul Tomoş Todoruţ, în care a fost scris că a venit cătane în Albac şi suntem în primej[d]ie, să cură tot omul în ajutoriu, la parte. Eu cartea minton o am trimăs la Gomboş popa Ion şi la biră[u]l Gomboş Veselie, şi meghiş că n-am crezut, ce am suit pe Vesa Ion pe calul mieu şi l-am trimăs la Pante Nicolae, să-m[i] scrie limpede cum stă lucru. Pante Nicolae o trimăs gornicul până în Gura Albacului. De acolo mi-o adus veste bună că nu sunt cătane, şi mi-o scris valost pe carte, care carte o şi trimăt înlontru a 2–3-ii marţi. O venit Avram Ghiorghe cu vorbă de la strânsura cea mare [din] Sorliţă, cu vorbă cum că cătanile tună pin Petreasă în Albac. Nici atunci n-am crezut. Eu am scris altă carte la Pantea. După aceea minton, peste un ceas, o venit Vârci Dumitru cu vorba, cum că să merg eu cu frate-miu Alexandru că o venit cătanile pin Petreasă în Albac şi suntem în primejdie. Eu am şi suit pe cal cu frate-miu şi am mărs până la beserică şi ne-am tâlnit cu oamenii viind de la strânsura cea mare, şi or spus că o venit dascălul şi popa acasă, şi noi ne-am întors acasă, şi s-o aflat că-s minciuni. Eu am mărs şi am scris carte la popa Ion, să spuie la oameni, tot omul să şază că nu-i nici o ceea şi să să roage lui Dumnezeu. După aceea, la 2 ceasuri, tocmai când să făcea noapte, s-o auzit clopotele la beserică în Vidra de Jos şi la Ponor şi tolvuituri, să cură tot omul cu gloaba de 200 sute, cum că a picat cătanile în Bistra, şi răutate mare, şi că o venit carte la birăul Tomoş Todoruţ. Eu cu frate mieu şi cu Gomboş popa Ion am mărs la Tomoş Todoruţ să vedem cartea. În drum, până a sosi acasă, ne-am tâlnit cu 2 oameni cu nume Tomoş Ion l[ui] Veselie şi cu fratele lui Păpăşel. Tomoş Ion ni-o stat cu aceea vorbă în cale, cum că pe dânsu l-o trimăs domnul solgăbirău la biraie, cum că tot omul de una să pornească cu gloabă de 300-sute, cum că o venit cătanile în Bistra. Şi eu l-am întrebat unde o fost. Solgăbirău i-o spus că a fost la Câmpeni. Şi încă l-am întrebat: "Auzit-ai tu vorba aceasta din solgăbirău?" O răspuns să nu-l ispitesc mai mult, că el nu umblă cu minciuni; el vine din porunca lui solgăbirău. După aceea ne-am mutat mai în jos, pe diript casa birăului Tomoş Todoruţ, şi am chemat birăul şi am întrebat că venit-o carte? O spus că ba. Şi iară m-am întors la Tomoş Ion şi l-am întrebat, întră birău şi întră pochi şi întră alţi

oameni mai mulţi, şi dân[sul] o răspun[s] tot aşa, pe cum mai sus îi scris. Eu i-am zis de faţă că: "Tu minţi!" El au răspuns cum că-ş leagă grumazu, şi mai mult să nu-l ispitesc că el nu umblă cu minciuni. Pe Ianc Alisandru şi pe popi i-am întors în sus după oameni. Eu cu 2 oameni am pornit în jos, fiindcă o fost noapte, la miezul nopţii, şi am ferit drumul şi m-am băgat în triaşul popii, din sus de şură, şi la făcut de zi am suit pe cai şi am măs la Câmpeni, la domnul şpan, fără de arme, şi am aflat că-s minciuni; cătane n-o venit; şi minton am întors înapoie, şi oamenii noştri or venit până la Petricele [ale lui] Ioanuţ în Ponor. Şi oamenii toţii s-or întors cu dragoste, nefăcând nici o larmă, la căsile lor, mulţumind lui Dumnezeu că or scăpat de aceea întâmplare, fiindcă anumitul ni-o celuit pe vorba domnului solgăbirău. Eu mă rog să să coate lucru, să să facă pildă cu omul acesta.

Vidra, 9 iunie 1848[1]

Avram Ianc

Marturii sunt:
Ioan Nilua [Nicula n.n.], popa
Ion Gomboş
Ianc Alexandru
Jude Ion Pandorul
Goe Puka
Tomoş Fodor a Mitrului
Văsea Ionuţ a l[ui] Todor
Văsea George a lui Pătru
David Petruţ
şi eu *Ianc Avram*

Cinstitului dom[n], domnului şpan, cu cinste să să deie aceasta carte la mâna sa, la Câmpeni.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 2205–2208; Publicat în A.I.I.A., XV, 1972, p. 456–458.

[1] Stil nou = 21 iunie.

154

Rucar, 9–21 iunie 1848

Nemes Felső Fejér megyében Rukkoron falus biró Bukur Vekeretz hazánál 1848^{ik} év Jun. 9^{ik} napján a Tekintetes Tiszti Hivatalnak ezen év folyó hó 5^{kén} 890 i sz. alatt költ rendelése következtében, ki szálván, follytattatik a következendő ki nyomozási

Elsőben: elő állíttatik Rukkori falus bíró Bukur Vekerétz ki is meg eskettetvén, ki kérdeztetik a következendőkben:

1 A közelebb múlt szombaton az az ezen hónap 3ik napján volté itten Rukkoron a járásbeli szolgabíró, ha volt, minő rendeléseket tett néked, és azokat telyesítettedé, vagy nem, és ha nem, miért nem?

A kérdett napon volt a Tekintetes Szolgabíró úr és rendelkezett hogy a hátra lévő katona ujjoncot küldjen bé Megyesre, minthogy fogadtunk volt egy legényt, és valami 2 hónapig tartottukis, de addig, mivel a megyesi bé sorozó bizottmány öszve gyűlve nem volt, be nem adhattuk azonban a közelebbi szombaton miután a Tekintetes Szolgabíró ide meg érkezett a falu is egybe gyűlt, és Ádám Béléj és Nika Uliu azon fel szollalásokra hogy katonát telyességgel nem adnak, a többség is ki kiáltotta, mi szerént katonát nem adnak, mivel minnyájon katonák, s ennél fogva a fogadott legény el bocsáttatott, és elment; továbbá azt is rendelte a Szolgabíró Úr hogy 3ad napok alatt az akasztó fát állíttassam fel, minthogy a rögtöni törvényel élés ki hirdettettett; erre nézve úgy nyilatkoztak, hogy csak Bulgevanustok is tesznek, meg csinálják közönségesen, de még eddig nem tettük fel.

2. Sztojka Ursz és Dobrin Izsák rendeléséből mentek Balásfalvára, és onnan vissza jövet – itten a falusiaknak minő híreket hoztak, mit beszéltek, minő bujtogatásokat követtek, gyűléseket éjjenlenként, hol, kinek a házáinál tartottak, és ott miket végeztek? Jellessen a földesurak majorság földeik és kaszálóik egymás közötti felosztásaról, mit végeztek, kik miként bujtogattak?

A kérdett személyek úgy tudom püspöki rendelés nyomán mentek Balásfalvára, és onnan vissza érkezvén elmentek a Nitza Ursz házához, hová gyűlt a falu is, és ottan azon rendelést hirdették, hogy többé jobbágyság nincs, hogy a földek, erdők, és kaszálok a földészek között felfognak osztódni, hogy minnyájuknak fegyver fog adódni és katonák lésznek.

3. Hát Méltóságos Lemény János Püspök Úrról micsoda alacson szókat, híreket hoztak, és terjesztették, azon balásfalvi követek?

Annyit beszéllettek, hogy az ez ellött elcsapott némely clerikusok, lepökdösték és cirmazták volna?

Elő állíttatik Josziv Dregyits polgár ki is a következendőleg kérdeztetik ki

4 A közelebb múlt szombaton az az folyó hó 3án volté itt a faluban a Tekintetes Szolgabíró Úr, ha igen, minő rendeléseket tett a falus bírónak és azokat teljesítette é, vagy nem, és ha nem, ki vagy kik akadályoztatták meg?

A kérdett napon volt a Szolgabíró Úr itt és parancsolta hogy az ujjoncot küldjük bé Megyesre, de a falu egybe gyűlvén, elsőben is Ádám Belej és Nika Uliu ellenszegezték magokat, tisztán kijelentvén hogy nem adnak katonát, mivel minnyájon katonák, mire a faluis rá állot és hasonló kiáltásával helyeselte, s így ez

előtt újoncnak szegődött legényt elbocsátották; – ezek után rendelést tett, hogy a gonosz tévőkre, és foglaltokra nézve a rögtön törvény megengedtetett 3ad napok alatt állítsan fel akasztófát, de ezen rendelés ellen is a fenn nevezett két személyek ellent mondottak, s azok nyomán a falu is, azomban csak ugyan szándékozunk felállítani, mivel a Bulgerán bitoval is már megegyeztünk.

5 Hát Sztojka Urszot, és Dobrin Iszákot ki rendelte Balásfalvára és miféle rendeléseket hoztak onnan?

Én akkoron, mikor Balásfalvára mentek az emberek Enyeden voltam az úrfival, és mivel Galatzról származtam ide, töllem titkolodnak is, semmit sem tudok mondani.

Kérdeztetik Bukur Nejágos, 57 éves, hite után kérdeztetik e kép:

6. Jelen voltál a közelebb múlt szombaton a falus bírói háznál midőn a Tekintetes Szolgabíró Úr rendelést tett hogy a katona újoncot Megyesre bé vigyék, és az akasztófát felállittsák? Ha jelen, vald meg, kik szegültek ezen rendelet ellen, és minő lármával?

Én az írt napon a bírói háznál jelen nem voltam, hanem miután a kapálásból bé jöttem, mondották az emberek, hogy Ádám Béléj és Nika Uliu egész merészséggel ellent mondottak, és az egész falut felzúdították, hogy sem az ujjoncot bé ne küldjék, sem az akasztófát fel ne állítsák, aminthogy egy rendelés is nem teljesítettek.

7. Sztojka Ursz, Dobrin Iszák ki rendeléséből mentek a balásfalvi gyűlésre, s onnan haza lett érkezésekkel minő rendeléseket, híreltek ki a lakosoknak? jegyesen a majorság szántó és kaszálló hellyek felosztásáról micsoda egyezést tettek, ki házánál.

Minthogy én udvari bíró vagyok töllem nagyon őrizkednek, s annál fogva semmi bizonyost mondani nem tudok; mind azonáltal annyi igaz, Ádám Belej a falunak egy aerarialis árrával 80 vtf.kal tartozik, s véleményem szerént azért ellenzette az ujoncnak bé küldését, ne hogy a falu a pénz bé fizetésére szoríttsa; hitem után mondhaton azt is, hogy mi után Balásfalváról el jöttek az [...][1] járt követek, el határoztatott miként többé a magyar tisztektől ne függjenek azoktól, mivel ez után oláh tisztek lésznek az igazgatók.

Elő állítatik Mátéj Nikora – ki is midőn eskü mondásra fel szollíttatott, azt vakmerően megtagadta, és eskünni nem akart, mire ismételve sürgettetvén az egybe gyűlve volt sokaság bé rohan a házba, és Ádám Béléj, Sztojka Ursz, Dobrin Iszák, Nika Uliu, Gyorgya Filip másként Drogodán vezérletök, és szó vezetésök alatt ki kiáltatott miként egyenként nem esküsznek, hanem kérdeztessenek ki minnyájon egyszerre, mely ebbéli vakmerőségükben többszöri meg intéseink után is meg maradván, munkálkodásunkat tovább nem folytathattuk, annyival is kevésbé, mivel

dühös indulattal mind beljebb beljebb nyomulván [...][2] s jónak láttuk elébb állani kéntettünk a további ki nyomozástól megszünni.

Mely dolog hogy mi általunk mindenekben a megírtak szerént történt, és vitetett légyen végbe arról a mi igaz hitünk szerént bizonyságot teszünk, a fenn írt helyen és időben.

Sipos Joseff Szolgabíró

Nánási Samu Csendbiztos

Folyó 1848ik év Junius 20án ujabban is ki szálván Rukkora ezen ki nyomozás további folytatására a falus bíró házához, azt a következendőkben folytattuk: mikoron

Elő állíttatik Mátéj Nikora, ki is m.e. 55 éves, s következendőleg kérdeztetik le tett hite után

8. Pünkösd előtt való pénteken midőn ezen munkálat folytattatott, s elő állíttattál, miért nem akartál hitet mondani?

Mivel nem tudtam miért s azonban az emberek, vagy falu is eltiltott, hogy míg előre meg nem mondatik mi aránt fogunk kérdeztetni eggyik is meg ne esküdjék.

9. Kik azon falusiak kik tégedet eltiltottak, nevezz meg egyet név szerént, és most miért esküvél ha féltél a falutol?

Közönségesen megegyeztünk volt hogy ne esküdjünk, de most mivel látyuk, hogy katonaság is jött réánk, ellen nem álhatunk.

10. Sztojka Ursz és Dobrin Iszák ki rendeléséből ment el a balásfalvi gyülésre és onnan micsoda rendeléseket hoztak, mit hirdettek néktek, és a faluban ki házánál gyülekeztek, ottan miket határozgattak?

Én éppen egyházfi lévén anyit valhatok hitem után, hogy a ozorszeki[3] esperest Káján Simon ökegyelme bocsátott egy circularist ki faluról falura nyomtatványban, melyben a volt, hogy a balásfalvi gyülésre minden faluból mennyen két közlakos és a pap; s ezen kör levél következtébe ment ezen két személy az érdekelt gyülésre; kik vissza jövén azt hirdették ki nékünk hogy az urbériség-robot, dézma adás és arenda fizetés megszűnik ugyancsak további rendelésig az úri szolgálatot tegyük, s aztis hirdették, hogy az oláhoknak oláh, a magyaroknak magyar tisztyeik lészen; melyekről nyomtatott írást is hoztak.

11. Hát egyebekről jegyesen a majorság erdők, földek osztásáról beszéletteké valamit?

Ezekről semmit sem tudok vallani, nem hallotam semmit.

12. Tudod é hogy a falus bírónak rendelése lett volna bitófát állítani? S állított é vagy nem, és miért nem?

A Tekintetes Szolgabíró Úr tudom hogy adott rendelést az aránt, s mi nem is kívántuk akadályozni, hanem a falus bíró várakozott a csinálással a Bulgerán bitóra, kivel úgy egyezett, hogy együtt csináljanak egy bitófát s azért még nincs meg, de reménylem, meg csinálja.

13. Hát mi után a sorsot éránt ifjak közül ujoncnak égy is alkalmasnak nem találtatott, tett é a Tekintetes Szolgabíró rendelést a közönségnek, hogy a törvény cikk szerént ujoncot fogadjon, s ha tett, fogadotté és adott é bé, és miért nem, beszéld elő körülményesen?

Igenis a Tekintetes Szolgabíró Úr rendelkezett és a falusi közönségünk a Tekintetes Királyi Pénztárnok Úr közbe járása által fogadott is egy székely fiat 300 vtf.kal, s egy néhány hétig tartottukis, kit Megyesre bé is vittük volt de a sorozó bizotmány egybe gyűlve nem lévén bé nem adhattuk, s vissza hozván köz egyezésből határoztuk hogy többé ne is tartsuk, noha a Tekintetes Szolgabíró többször parancsolt bé adása aránt, és mivel a balásfalvi biztosok azt is hozták, mi szerént ők zászló alatt esküttek, hogy ezután minnyájon katonák lészünk, falunk máig sem adta bé az egy újoncot.

Elő állítatik Buza Nika Nyágoja ki is m.e. 50 éves, le tett hite után ki kérdeztetik a következendőkben.

14. Nitze Sztoika Ursz, és Dobrin Iszák ki rendeléséből küldetett Balásfalvára? És onnan micsoda rendeleteket hoztak?

A Balásfalvi Guberniumból jött rendelet hogy minden faluból mennyen két ember, s így választotta őket is a falu – s miután haza jöttek azt mondották, hogy 3or eskettettek meg – s azt is, hogy már az úrbériség, dézmák, és taxák megszüntek.

15. Hát a földes urak szántó és kaszálló helyeikről úgy erdejek felosztásáról mit beszéltek?

A két írt személyektől semmi bizonyost nem hallottam, soha velek személyesen nem beszéllettem s töllek nem kérdezőskedtem.

16. Hát tegnap miért jártál Szebenbe, s oda kihez mentél, ki küldött, mi okból?

Mint hogy a Szolgabíró Úr két versen is itten járt és rendelést tett hogy a bé sorozni való újoncot Medgyesre küldjük s ezt nem cselekedvén katanai erő rendeltetett réánk, a falu el küldött Szebenbe hogy ottan tanácsot kérjünk, s így Nika Oni Dánnal Director Fule Úrhoz mentünk aki arra tanácsolt, hogy ha Commissio szál ki, és hütre szorít aztat meg ne tagadjuk, és azt is mondotta a Director Úr, hogy két cancellista bujtogat és hinti szerte széjjel az ily tév útra vezető tanácsokat, a mint hogy vissza felé jövő utunkban, éppen Porumbáknál egy ily bujtogató cancellista minket utol érvén, nékünk sokat beszélt, és minden helységekbe elszórandó nyomtatásbeli proclamatiokat mutatott, mondván, hogy azokat Brassó felé intézett útjába kívánnya kiosztogatni – de nekem nem adott egy példanyt is.

Elő állíttatik Nika Oni Dán m.e. 34 éves, le tett hite után az elejibe terjesztett kérdésekre e szerint vall –

17er. Hát a tegnapi napon [...][4] mi végre jártál?

Halván a falu hogy ide erre a falura katona erő rendeltetett ki, - a falu engemet és Buza Nyágóját ki rendelt, hogy mennyünk Szebenbe tanácsot kérdeni mi tevősök legyünk, s elis mentünk ide való lelkész Popa Gyorgyával Fule Moses Director Úrhoz, de én az udvaron maradtam, csak Buza Nyagoja s a pap ment bé, kik miután ottan végeztek értésemre adták hogy a Director engedelmességre utasított, hogy ne áljunk ellent a katanaságnak.

18. Hát az úton Porumbák körül micsoda oláh cancellista ért utol titeket s az micsoda bujtogatokra ingerelt; mit beszélett veletek, és láttál é nálla sok nyomtatványokat?

Minthogy én akkor a szekeren aludtam semmit sem tudok az egész dologról.

19er. Hát miért mentetek tanács kérdeni Szebenbe, miért nem vármegyei tisztekhez?

Balásfalván azt kiáltatván ki, hogy a jobbágyság el töröltetett, tehát a szebeni papsághoz mentünk tanács kérdeni.

20or. Miért rendeltetett ide Rukkora katanai erő?

Hogy a katanák miért jöttek ide, nem tudom.

21er. Azt mondod hogy nem tudod miért rendeltetett katonai erő, hát hogy ne tudnád, hiszen jelen voltál a bíró házánál, midőn a szolgabíró ide lett két rendbéli jövetelével titeket köz lakosokat meg intett, hogy a falura rott ujjoncot bé sorozásra Medgyesre küldjétek, mely rendeletnek ellen szegülve nem akartátok telyesíteni, sőt vakmerően a szolgabírót illetlenséggel illettétek, nevezd ki kik voltak az első feltámadók és ellenei?

Az igaz, hogy a szolgabíró úr többször is megintett, hogy az ujjoncot vigyék Medgyesre; de az egész falu felszollalt, hogy ujjoncot nem adunk.

22er. A Balásfalvára küldött személyek micsoda híreket hozztak?

Annyit hozztak, hogy az urbériség eltöröltetett, és 3or megeskettették.

Elő állíttatik Juon Sorbán m.e. 57 éves, megesketetvén a következendő képpen kérdeztetik ki.

23or. Ez előtt más fél héttel volt é a szolgabíró itten a faluban, s ha igen, minő rendelést tett jegyesen az ujjonc Medgyesre való bé vitele, és az akasztófa felállítása

aránt? S azon rendeléseket teljesítette é a falu? avagy nem – s ha nem, kik akadályozták meg, s kik voltak főbb lázzasztói ezen rendeletek teljesítésére?

A kérdett időben a kérdett rendeleteket a szolgabíró úr megtette, de azokat előlegesen Ádám Béléj és Nika Uliu megakadályoztatták, s ezeknek nyomán a több lakosok is felállottak, s nem engedték teljesedésbe vétetni.

24er Hát a majorság erdők, rétek, szántók elfoglalása és felosztások aránt hallottál tervezéseket, beszédeket, beszéld elé környülményesen?

Efélékről, mivel töllem egy átaljában óvakodni és engemet ki kerülni igyekeznek, nem tudok semmit.

Elő állíttatik Gyorgya Filip alias Drogodán m.e. 37 éves – akihez a következő kérdések tettek, és hite után e szerint vall.

25or A balásfalvi gyülésből Sztojka Ursz és Dobrin Iszák haza jövén, micsoda rendeléseket hoztak, és miket mondottak? Beszéld elé!

Az írt személyek azt a hírt hozták, hogy a jobbágyság fel van szabadulva, és őket onnan 3or eskették meg a fegyver felvételére.

26or Ez előtt más fél héttel a szolgabíró minő rendelést tett az ujjonc bé soroztatása, és bitófa felállíttatása aránt?

Azt a rendelést tette, hogy az ujjoncnak megszegődött ifjat vigyük bé Medgyesre bé sorozásra, úgy nem külömben az akasztófát felállítsuk is de az egész falu felálván aztat telyességgel nem akarta teljesíteni.

27er Hát ezen lázzadás ki nyomozására midőn a Commissio kiszállott, annak kinyomozása kik által, mi módon akadályoztatott meg?

A ki nyomozó biztos urak megkívánván egy néhány személyt eskettetni az igazság kitisztulására újból felállot a falu és egy átallyában nem engedte, hogy egyenként hiteltessenek és kikérdeztessenek melynek következtébe az előtt 3 napokkal a szolgabíró úr által előre tudosíttattunk, hogy katanai erő szál ki falunkra – erre a közönség ujra egybe gyűlvén el határozta, hogy élet halál között a katonaságot meg ne szenvedjük a falunkra jönni – ugyancsak nagy szerencsénkre Buza-Nyágoja és Nika Onya Dán bé mentek Szebenbe tanács kérdeni, az honnan azt az szóbeli tudósítást hozták, hogy a katonaság ellen ne szegüljünk mert szerencsétlen eset történik s így ellent nem is állottunk.

28or Kik voltak azon személyek a kik elsőben is azt indították hogy még a katonai erőnek is ellent áljatok?

Én név szerint egyet sem nevezhetek meg. Az egész falu határozta, hogy ne esküdjünk s a katona erőnek is ellent áljunk.

Junius 21kén tovább folytattatván

Elő állíttatik Nika Mojsze Nyágoja m.e. 39 éves – s kérdeztetik e szerént:

29. Beszéld elé mind azon rendeléseket – bujtogatásokat, és híreket melyek a balásfalvi gyülésről hozzattak és hirdettettek ott járt követeitek által?

Minthogy engemet a gyűlésekbe nem hívnak, és szidtak, semmit sem tudok mondani.

39[5]. Hát a szolgabíró úr által rendelt ujoncot a bé sorozásra, kik nem engedték Megyesre vitetni, beszéld elő körülményesen?

A rendelt újoncot én magam is sokáig tartottam házamnal és Megyesre ki is küldöttük volna, de a katonai orvos elhalálozása miatt nem gyűlvén egybe a bé sorozó bizotmány bé nem adhattuk, az alatt a Balásfalvára küldetett személyek haza jövén híremen, és tudtamon kívül egybe gyűltek s mint hallottam azt végezték hogy az újoncot bé se küldjék, s azzal el is bocsátották.

40. Hát ezen bé nem küldésnek kik voltak több okai?

Hallottam hogy Ádám Belej volt elsőbben is indítója, mi után több társaival Balásfalváról haza jöttek; egyebet nem tudok, minthogy mint fennebb is mondám, majorság földet bírván, engemet kikerülgettek.

Kérdeztetik Iordán Iszák 43 éves, le tett hite után következendőkben:

41. A balásfalvi gyűlésből haza jött személyek micsoda rendeléseket hirdettek ki néktek?

Azon híreket hozták, mi szerint az úri robot kevés időre meg szünend, de addig engedelmességgel légyenek a tekintetes földes uraikhoz.

42. Hát az újoncnak szegődött legényt miért nem vitte bé a falu Megyesre?

Azon legényt 8 hétig tartottuk s egyszer bé is kísértetett Megyesre, de meg nem vizsgáltathatván, vissza hozatott, s osztán el is bocsátatott.

43. Hát a majorság szántók és kaszállók, erdők – felosztásáról mit beszéltek balásfalvi követeitek?

Effélékről nem tudok semmit.

44. Hát miután meg hallottátok, hogy rátok katonaság jövend mi okból küldettétek a papot 3ad magával Szebenbe, és kihez?

Azért küldettük Szebenbe, hogy megtudjuk onnan vagynak é ki rendelve a katonák, s kihez mentek ott, nem tudom.

45. Mikor közelebről a ki nyomozó bizotmány munkálkodáshoz fogott, és folytatni kezdette, ki indítványozta, hogy az egyenkénti kihalgatásukat és meg hitettelésöket ne engedjétek?

Én ugyan azon gyűlésbe magam is jelen voltam, s hallottam többeket azt kiáltani, de ki nevezni nem tudom.

46. Tegnap előtt a katonaság Alsó Ivánfalván lévén azon hír jött Alsó Árpástól, hogy ti a katonaságnak is ellent állani kívánván több falukat is fel szollíttattatok segítségükre, erre mit mondasz?

Ezekről semmit sem tudok mondani.

47. Beszéld elő azon rendeléseket, és híreket, melyeket Balásfalváról hoztak az oda járó személyesseitek, mit mondottak a majorság erdők, kaszálók, és szántók elfoglalásáról, és felosztásáról?

Meg érkezvén balásfalvi embereink, rögtön kérdeztük őket mi jó hírt hoznak, s beszélték a robot s ahoz járulok megszüntetését, de várjunk időtől, egyébb bujtogatásokról semmit se tudok, nem hallottam

48 Hát közelebbről mi végett küldöttetek Szebenbe, és kihez?

Azért küldöttük a papot 3[ad] magával Szebenbe a Directorhoz, hogy lássuk meg esküdjünk é a megyei tisztek kívánatára, s azt utasítást vettük, hogy hitet mondani törvényes dologban kötelesek vagyunk.

Az ezen jegyző könyvben foglalt vallományok, és kinyomozó bizotmányunk előtt felmerült körülményekből egy átalyában világosságra jön az, mi szerént Rukkor helysége mind addig, míg a balásfalvi gyülésen járt Sztojka Ursz, és Dobrin Iszák onnan vissza jöttek, csendes és engedelmes volt; vissza jövén pedig a nevezett személyek, az általok hozott híreket az 1, 2, 3 és 7[k] tanuknak az 1[sö], 2[ik], 4[k], 6[ik], 7[ik] és 23[k] pontok alatt tett tan – tételei szerént, mindenek felett Ádám Belej és Nika Uliu kitünösképpel kapták, és a Nitza Ursz házánál tartott gyülésekben a népet tévútra vezető, bujtogató beszédeikkel, és ámítgatásaikkal, annyira felzúdították, hogy annak következtébe sem katona ujoncot, kit pénzen megszereztek, és mintegy 7 hétig tartottakis volt, adni, sem a ki parancsolt bitófát felállítani, s annál fogva a tiszti parancsokat telyessíteni nem akarván, s közigazgatásnak tetlegesen ellenszegültek; mely ebbéli vakmerőségöket, és megátalkodott felbőszültségüket kitűnőképp tanúsították azzal is, hogy mi után folyó Junius 3[án] az illető szolgabíró úrnak, ugyan csak Ádám Béléj, és Nika Uliu kezdő és ingerlő szavaira a falu szemibe teljes elhatározottsággal mondotta hogy katona újoncot nem adnak, mert mindnyájon katonák – bitófát nem állítnak, s a bírónak is meg nem engedik, s így a megyei tiszt, illetőleg tisztség kellő tekintélyét láb alá tapodták, az ugyan folyó hó 9[én] kiszállot kinyomozó bizotmányt, a nevezett vezér, személyekhez csatlakozott Sztojka Ursz, és Dobrin Iszák tüzelésök, és szó emelésök nyomán az egész falu munkálkodásában vakmerően meggátolta, egyenkénti kihalgattatásukat tellyességgel meg nem engedvén – ugyan ez tettzik ki a több tanuk öszvesen vett vallamásaikból is, hogy t.i. a falu nevezettek által csábítatva vetemült ellenszegülésre; sőt a 27[ik] és 28[k] pontok alatti vallományok szerént annyira megátalkodtak volt, hogy a katonai erőnek is ellent állani megkísértsék, s csak a Szebenből vett utasítás után hajoltak engedelmességre – melynek szerént.

Hogy Nitzu Sztojka Ursz és Dobrin Iszák, mivel ők a balásfalvi gyülésről hamis híreket hozván a 2[ik] pont alatti vallomány szerént azokat a rukkori népnek kiis hírdették; nem külömben Ádám Belej és Nika Uliu, mint a kik az amazok által hozott bal, és veszélyes hirdetményeket felkapva, azokat terjeszteni, és az embereket bujtogatni mindenek felett törekedtek, mivel az egész falu elcsábíttatása lett eredménye a megyei fogházba kísértessenek, és a mái napon kezdve egy egész honapi vason szenvedendő rabságban tartatván, annak kitelésével 25–25 pálca ütéseket szenvedjenek, s úgy bocsátassanak szabadon; mivel pedig a falu a

bujtogatások következtébe nyilvánított kihágásokat maga ön ténnyeinek vallotta, és ismerte, a katonaság kiszállásával okozott kölcségeket egyátalyába hordozza – alázatoson véleményezünk.

Hogy ezen kinyomozás, mindenekben a megírt módon, és rendén vitetett légyen végbe, arról mi igaz hitünk szerént bizonyitunk – Rukkor Jun. 21[iként] 1848

Sipos Joseff Szolgabíró
Nánási Samu Hites Táblabíró és Csendbiztos

Proces verbal întocmit cu ocazia investigației efectuată în casa judelui sătesc Văcăreț Bucur din localitatea Rucăr, în 9 iunie 1848, în urma ordinului onoratei dregătorii, eliberat în data de 5 iunie sub nr. 890

În primul rând este înfățișat judele sătesc din Rucăr, Bucur Văcăreț, care după depunerea jurământului este interogat, precum urmează:

1. În recenta sâmbătă, adică în data de 3 a lunii curente, a fost aici la Rucăr, la tine, judele nobiliar de plasă? ce dispoziții ți-a dat? le-ai executat sau nu, și dacă nu, de ce?

– În ziua menționată a fost la mine respectabilul domn jude nobiliar și mi-a ordonat să trimit la Mediaș restanța de recruți. Noi, de fapt, am angajat un băiat, l-am și ținut vreo două luni, dar în lipsa întrunirii comisiei de recrutare nu l-am putut trimite [ca recrut]. Sâmbăta recentă, după sosirea aici a d-lui prim jude, satul s-a adunat, și l-a îndemnul lui Adam Belei și Nica Uliu au declarat în unanimitate că ei nu dau recruți întrucât cu toții sunt soldați – astfel băiatul angajat a fost lăsat să plece; în continuare, cu privire la acel ordin al d-lui jude nobiliar, ca în termen de 3 zile să se ridice o spânzurătoare, întrucât s-a publicat introducerea statariului, satul s-a angajat s-o ridice, dar nici până-n prezent nu a ridicat-o.

2. Stoica Urs și Dobrin Isac din ordinul cui s-au dus la Blaj? iar la întoarcere ce fel de vești au adus de-acolo, ce fel de instigări au comis?, la casele cui au ținut adunări peste noapte? și la acele adunări ce au hotărât? în special în legătură cu împărțirea între ei a pășunilor și pământurilor alodiale? pe cine și în ce fel au instigat?

– Așa știu, că persoanele în cauză au plecat la Blaj în urma ordinului episcopal, iar la întoarcere s-au dus la casa lui Niță Urs, unde s-au adunat și sătenii, cărora le-au făcut cunoscut acel ordin, că nu mai există iobăgie, pământurile, pădurile și fânațele vor fi împărțite între agricultori, cu toții vor primi arme și vor fi soldați.

3. Iar acei delegați întorși de la Blaj, ce fel de cuvinte osânditoare la adresa d-lui episcop Ioan Lemeni au adus și le-au făcut publice?

– Au spus, doar atâta, că unii clerici destituiți odinioară l-au scuipat și l-au înjurat.

Este înfățișat cetățeanul Iosif Drăghici, care este interogat, precum urmează.

4. În recenta sâmbătă, adică în data de 3 a lunii curente, onorabilul jude nobiliar a fost aici în sat, și dacă da ce fel de ordin i-a trasat judelui sătesc? și voi l-ați executat sau nu, dacă nu cine v-a împiedicat în această executare?

În ziua amintită, a fost aici d-l jude nobiliar și ne-a ordonat să trimitem recrutul la Mediaș. Adam Belei și Nica Uliu s-au împotrivit, declarând clar să nu trimit soldat întrucât ei cu toții sunt soldați. La această declarație a lor li s-a alăturat tot satul consimțind cu voce tare – astfel băiatul angajat ca recrut a fost lăsat liber. În continuare d-l jude nobiliar a ordonat ridicarea în termen de trei zile a unei spânzurători, întrucât a fost introdus statariul împotriva răufăcătorilor; dar cei doi sus menționați s-au opus și acestui ordin, satul solidarizându-se cu ei și de această dată, deși noi am intenționat să ridicăm spânzurătoarea, întrucât ne-am și înțeles cu gâdele Bulgheran.

5. Stoica Urs și Dobrin Isac din ordinul cui s-au dus la Blaj? și ce fel de ordine au adus de-acolo?

– Eu în acea perioadă, când s-au dus la Blaj, am fost la Aiud cu domnișorul, și de altfel eu originar fiind de la Galați, față de mine sunt secretoși, deci nu pot declara nimic.

Este înfățișat Bucur Neagoș, 57 de ani, care după depunerea jurământului este întrebat în felul următor:

6. Ai fost prezent sâmbăta trecută la casa judelui sătesc, când d-l jude nobiliar a ordonat ca recrutul să fie dus la Mediaș și să fie ridicată spânzurătoarea? Dacă ai fost prezent, mărturisește cine s-a împotrivit acestui ordin și prin ce zarvă?

– Eu în ziua respectivă n-am fost prezent la casa judelui, dar când m-am întors de la sapă mi-au povestit oamenii că Adam Belei și Nica Uliu s-au împotrivit cu mare îndrăzneală răsculând tot satul, că nu vor da recrut și nu vor ridica nici spânzurătoare – acesta e un ordin, pe care nu l-au executat.

7. Stoica Urs, Dobrin Isac, din ordinul cui s-au dus la Adunarea de la Blaj, și la întoarcere ce fel de știri au adus, ce au hotărât și în casa cui despre împărțirea arăturilor și fânațelor alodiale?

– Față de mine se feresc întrucât sunt jude domenial, astfel nu știu nimic sigur; totuși pot [spune] că Adam Belei îi datorează satului 80 de florini, prețul unui aureus imperial și părerea mea este că s-a opus trimiterii recrutului [la Mediaș] tocmai ca satul să nu-l constrângă la plata datoriei; mai pot declara, că după întoarcerea delegaților de la Blaj ...[1], s-a hotărât să nu se mai depindă de dregătorii maghiari, întrucât de-acum încolo dregătorii români vor conduce.

Este înfățișat Matei Nicoară – care, când a fost chemat la depunerea jurământului, în mod îndrăzneț, a refuzat să vină; după ce a fost somat în repetate rânduri [să depună], mulțimea adunată a intrat în casă, și sub conducerea și îndrumarea verbală a lui Adam Belei, Stoica Urs, Dobrin Isac, Nica Uliu, Gheorghe Filip alias Dragodan, au declarat că nu vor depune jurământ individual, ci vor să fie

interogaţi în grup. Ei n-au renunţat la această îndrăzneală a lor nici în urma repetatelor noastre atenţionări, astfel am fost nevoiţi să încetăm lucrările noastre de investigaţie mai ales că au năvălit asupra noastră în casă ...[2] şi noi am considerat oportun să părăsim locul şi să renunţăm la investigaţie. Dovedim cu dreapta noastră credinţă, că lucrurile s-au petrecut conform celor relatate de noi, în locul şi perioada sus menţionată.

Sipos Josef — jude nobiliar
Nánási Samu — comisar pentru menţinerea liniştii

În data de 20 ale lunii curente, ne-am deplasat din nou la Rucăr, în vederea continuării investigaţiei în casa judelui sătesc; investigaţia a continuat [în felul următor]:

Este înfăţişat Matei Nicoară, având aproximativ 55 de ani, care după depunerea jurământului este investigat, după cum urmează:

8. În vinerea de dinaintea Rusaliilor, când ai fost înfăţişat cu ocazia investigaţiei, de ce ai refuzat să depui jurământul?

– Întrucât n-am ştiut de ce sunt pus să depun jurământ, pe de altă parte oamenii şi satul mi-au şi interzis să depun jurământ până când nu aflu în legătură cu ce voi fi interogat.

9. Desemnează nominal măcar unul dintre sătenii care ţi-au interzis depunerea jurământului, iar dacă ţi-a fost frică de sat, acum totuşi de ce ai depus jurământul?

– Noi ne-am înţeles în unanimitate, să nu depunem jurământ, dar acum, constatând venirea armatei, nu mai pot refuza depunerea lui.

10. Stoica Urs şi Dobrin Isac, din ordinul cui au mers la Adunarea de la Blaj, şi de acolo cu ce fel de dispoziţii s-au întors? ce v-au vestit? în casa cărui sătean s-au întâlnit şi acolo ce hotărâri au luat?

– Eu ca paraclisier, pot declara pe baza jurământului depus, că protopopul Caian Simion din Ozorsek[3] [?] a emis o circulară către toate satele, care prevedea ca la Adunarea de la Blaj, toate satele să fie reprezentate de către preot şi doi săteni de rând; în urma acestei circulare au plecat cele două persoane la adunarea amintită; iar la întoarcere ne-au vestit că urbariul, adică robota, dijma şi plata arendei, se vor desfiinţa, dar până la noi dispoziţii să prestăm muncile urbariale; au mai vestit că românii vor avea dregători români, iar ungurii dregători unguri, despre care au adus şi documente tipărite.

11. Iar despre altceva, în special despre împărţirea pădurilor şi pământurilor alodiale v-au spus ceva?

– În acest sens nu pot spune nimic, întrucât n-am auzit nimic.

12. Despre ordinul primit de judele sătesc de a ridica o spânzurătoare, ştii ceva? a ridicat-o sau nu? dacă nu, din ce motiv n-a făcut-o?

– Ştiu că d-l jude nobiliar a dat ordin în acest sens şi noi nici n-am vrut să-l împiedicăm în executarea [ordinului], însă judele sătesc a mai aşteptat cu ridicarea acesteia întrucât s-a înţeles cu Bulgheran că împreună o vor ridica; însă nu au realizat-o, dar sper că o vor ridica.

13. Iar după ce, dintre tinerii vizaţi, nici unul nu a fost găsit apt de a fi trimis ca recrut, domnul jude nobiliar a dat ordin sătenilor să caute recrut? Dacă da, sătenii au dat recrut, dacă nu de ce nu? Povesteşte-ne amănunţit.

– Într-adevăr, domnul jude nobiliar a dat ordin în acest sens şi comunitatea noastră sătească a şi găsit prin intermediul respectabilului domn vistier regesc un tânăr secui; plătindu-i 300 fl., l-am şi ţinut câteva săptămâni, l-am şi dus o dată la Mediaş, dar în lipsa întrunirii comisiei de recrutare l-am adus înapoi, şi am hotărât în unanimitate să nu-l mai ţinem, deşi d-l jude nobiliar ne-a ordonat în mai multe rânduri să-l predăm [ca recrut]. Întrucât comisarii blăjeni ne-au mai adus şi acea veste, că ei au depus jurământ sub drapel că de-acum încolo cu toţii vom fi soldaţi – satul nici până azi nu a dat recrut.

Este înfăţişat Buza Nică Neagoe, având aproximativ 50 de ani; după depunerea jurământului este interogat, precum urmează:

14. Din ordinul cui au fost trimişi la Blaj Niţă Stoica Urs şi Dobrin Isac? şi de-acolo ce fel de dispoziţii au adus?

– Guberniul de la Blaj a dispus ca din fiecare sat să meargă doi oameni; astfel ei au fost aleşi de către săteni. Iar după întoarcere, ne-au spus că au fost puşi de trei ori la jurământ şi au mai spus că urbariatul [iobăgia], dijmele şi taxele au fost desfiinţate.

15. Despre împărţirea arăturilor, fânaţelor şi a pădurilor moştenite ce v-au spus?

– În acest sens n-am auzit nimic de la cele două persoane în cauză, personal niciodată n-am vorbit cu ei şi nu m-am interesat de la ei [în legătură cu nimica].

16. Ieri de ce te-ai dus la Sibiu? acolo unde ai fost? din ordinul cui? şi cu ce scop?

– D-l jude nobiliar a venit de două ori la noi în sat, ordonându-ne să trimitem recrutul la Mediaş. Noi nu am executat ordinul astfel încât s-a dispus trimiterea forţei armate asupra noastră. Drept urmare satul m-a trimis la Sibiu, pentru a cere sfat. Astfel am plecat împreună cu Nică Oni Dan, la d-l director Fule[a], care ne-a sfătuit, ca în cazul în care se va deplasa la noi în sat o comisie şi ne va soma la depunerea jurământului să nu o refuzăm. Ne-a mai spus că doi cancelişti instigă şi că răspândesc peste tot sfaturi care îi împing pe oameni pe o cale greşită. La întoarcere, în drum, la Porumbac, ne-a ajuns din urmă tocmai un asemenea cancelist instigator; ne-a vorbit mult, ne-a arătat nişte proclamaţii tipărite care urmau să fie împrăştiate în fiecare sat şi pe care el dorea să le împartă personal în drumul său spre Braşov dar mie nu mi-a dat nici un exemplar.

Este înfăţişat Nica Oni Dan, având aproximativ 34 de ani, după depunerea jurământului mărturiseşte în felul următor la întrebările ce i-au fost adresate:

17. Ieri cu ce scop ai fost la ...[4]?

– Satul aflând că s-a dispus trimiterea forţei armate, m-a desemnat pe mine şi pe Buza Neagoe să mergem la Sibiu pentru a cere sfat cum să procedăm. Ne-am şi dus împreună cu preotul de aici Gheorghe Popa la d-l director Moise Fulea. Eu am rămas în curte; la d-l director au intrat doar Buza Neagoe şi preotul, la ieşire mi-au dat de înţeles că d-l director ne-a somat la supunere şi neîmpotrivire faţă de armată.

18. În drum, în jurul Porumbacului, cine a fost cancelistul român care v-a ajuns din urmă? la ce fel de instigări v-a îndemnat? Ce v-a spus şi dacă ai văzut la el multe proclamaţii?

– Eu tocmai am dormit în căruţă astfel despre toate acestea nu ştiu nimica.

19. De ce v-aţi dus la Sibiu pentru sfat? de ce nu l-aţi cerut dregătorilor comitatenşi?

– La Blaj s-a anunţat desfiinţarea iobăgiei, astfel ne-am dus pentru sfat la preoţii de la Sibiu.

20. De ce s-a ordonat forţa armată pentru Rucăr?

– Nu ştiu de ce au venit soldaţii.

21. Susţii că nu ştii de ce s-a ordonat trimiterea forţei armate; cum de nu ştii, când ai fost prezent la casă judelui [sătesc], când d-l jude nobiliar, deplasându-se de două ori aici, v-a atenţionat să trimiteţi recrutul, ce-i revine satului, la Mediaş, iar voi v-aţi opus ordinului nevrând să-l îndepliniţi; mai mult, v-aţi adresat d-lui jude nobiliar cu mare îndrăzneală şi necuviinţă. Spune-ne cine au fost primii, care s-au împotrivit?

– E adevărată că d-l jude nobiliar ne-a atenţionat în repetate rânduri să trimitem recrutul la Mediaş; dar satul a hotărât în unanimitate că nu trimitem recrut.

22. Persoanele trimise la Blaj, ce fel de veşti v-au adus?

– Ne-au vestit că urbariarul s-a desfiinţat şi că au fost puşi de 3 ori să depună jurământ.

Este înfăţişat Iuon Şerban, aproximativ 57 de ani, după depunerea jurământului este interogat, precum urmează:

23. Acum o săptămână şi jumătate a fost cumva d-l jude nobiliar aici în sat? şi dacă da, ce fel de dispoziţii a dat în special în legătură cu trimiterea recrutului la Mediaş şi ridicarea spânzurătorii? Satul a executat acele ordine sau nu? Dacă nu, cine a împiedicat executarea lor sau cine a instigat la neîndeplinirea lor?

– La data respectivă, d-l jude nobiliar într-adevăr a dat dispoziţiile respective, dar executarea lor a fost împiedicată mai întâi de către Adam Belei şi Nica Uliu, iar pe urmă de alţi săteni.

24. Dar în legătură cu ocuparea şi împărţirea pădurilor, fânaţelor şi arăturilor alodiale ce s-a plănuit şi s-a discutat? Relatează-ne amănunţit.

– Despre ele nu ştiu nimic deoarece de mine se feresc şi încearcă să mă ocolească.

Este înfăţişat Gheorghe Filip alias Dragodan, în jur de 37 de ani. Acestuia i s-au adresat următoarele întrebări, la care el, după depunerea jurământului mărturiseşte în felul următor:

25. Stoica Urs şi Dobrin Isac, întorcându-se de la Adunarea de la Blaj, ce fel de ordin au adus şi ce v-au spus? Povesteşte-ne!

– Persoanele menţionate au adus vestea eliberării din iobăgie şi ne-au mai spus că au jurat de 3 ori că se vor înarma.

26. Acum o săptămână şi jumătate, d-l jude nobiliar ce fel de dispoziţii a dat în legătură cu trimiterea recrutului şi ridicarea spânzurătorii?

– A dispus trimiterea la Mediaş a tânărului angajat ca recrut, la fel a dispus şi ridicarea spânzurătorii, dar întregul sat solidarizându-se a refuzat îndeplinirea ordinului.

27. Dar când comisia s-a deplasat [în sat] în vederea investigării acestei revolte cine şi cum a împiedicat această investigaţie?

– Pentru scoaterea la iveală a adevărului, domnii comisari investigatori au dorit să ia jurământul de la câteva persoane; atunci satul s-a ridicat din nou refuzând jurământul şi interogarea individuală; ca urmare, acum 3 zile d-l jude nobiliar ne-a anunţat trimiterea unei armate asupra satului. Sătenii s-au adunat din nou şi au hotărât că nu vor permite nici cu preţul vieţii intrarea armatei în sat.

Dar spre norocul nostru, Buza Neagoe şi Nica Onu Dan s-au dus la Sibiu pentru sfaturi şi de-acolo s-au întors cu acea veste ca să nu ne împotrivim armatei, pentru că s-ar putea produce o nenorocire; de aceea nici nu ne-am împotrivit.

28. Cine au fost persoanele care v-au propus să vă împotriviţi forţei armate?

– Eu nu pot nominaliza pe nimeni. Întregul sat a hotărât să nu depunem jurământul şi să ne împotrivim forţei armate.

Se continuă în data de 21 iunie.

Este înfăţişat Nica Moise Neagoe, aproximativ 39 de ani, care este interogat precum urmează:

29. Relatează-ne despre toate dispoziţiile, instigările şi veştile aduse şi anunţate de către delegaţii voştri întorşi de la Adunarea de la Blaj.

– Nu pot relata nimica [în acest sens] deoarece nu sunt invitat la şedinţe şi am mai fost şi certat.

39[5]. Povesteşte-ne detaliat cine a împiedicat trimiterea la Mediaş a recrutului ordonat de d-l jude nobiliar?

– Eu însumi l-am ţinut mult timp la casa mea pe recrutul angajat; nu l-am putut trimite la Mediaş, din cauza decesului medicului militar, în urma căruia comisia de recrutare nu s-a mai întrunit. Între timp s-au întors de la Blaj persoanele trimise [la Adunare] şi s-au întrunit fără vestea şi ştirea mea – şi la această întrunire, precum am aflat, au hotărât să nu mai trimită recrutul, care a şi fost lăsat să plece.

40. Cine a împiedicat trimiterea recrutului?

– Precum am auzit în primul rând [a protestat] Adam Belei, după ce s-a întors cu tovarăşii săi de la Blaj. Altceva nu ştiu, întrucât, precum am sesizat mai sus, pe mine mă cam ocolesc, deoarece posed pământ alodial.

Iordan Isac, 43 de ani, după depunerea jurământului este întrebat precum urmează:

41. Persoanele întoarse de la Adunarea de la Blaj, ce fel de dispoziţii v-au adus?

– Au vestit că robotele se vor desfiinţa, dar până atunci să fim cu supunere faţă de stăpânii noştri.

42. Dar tânărul angajat ca recrut de ce nu a fost dus de către sat la Mediaş?

– Satul l-a ţinut 8 săptămâni, o dată l-am şi dus la Mediaş, dar nu a putut fi examinat, astfel a fost adus înapoi şi i s-a şi dat drumul.

43. Despre împărţirea arăturilor, fânaţelor şi pământurilor alodiale ce v-au spus delegaţii voştri de la Blaj?

– Despre acestea nu ştiu nimic.

44. Când aţi aflat că împotriva voastră va fi trimisă forţă armată, de cc l-aţi trimis pe preot însoţit de alte trei persoane la Sibiu? şi la cine?

– L-am trimis, ca să aflăm dacă de-acolo sunt expediaţi soldaţii dar că [trimişii noştri] pe cine au vizitat, aceea nu ştiu.

45. Când recent, comisia de investigare şi-a început activitatea, cine a propus să refuzaţi interogarea şi jurământul individual?

– Am fost prezent şi eu însumi la acea adunare; i-am auzit pe mulţi cerând acest lucru, dar nu-i pot nominaliza.

46. Alaltăieri armata fiind la Ighişul Vechi, de la Arpaşul de Jos a venit vestea că intenţionaţi să vă împotriviţi armatei şi că aţi făcut apel la mai multe sate vecine pentru a vă sări în ajutor. La această întrebare ce poţi răspunde?

– Nimic.

47. Relatează-ne despre dispoziţiile şi veştile aduse de la Blaj de către trimişii voştri; ce v-au spus despre ocuparea şi împărţirea pădurilor, fânaţelor şi arăturilor alodiale?

– Imediat după ce au sosit oamenii noştri de la Blaj i-am şi întrebat despre veştile bune aduse; ne-au vorbit despre desfiinţarea robotei şi a îndatoririlor legate de ea. Ne-au mai spus să aşteptăm; despre alte instigări nu ştiu, n-am auzit nimic.

48. Iar mai recent de ce aţi trimis [o delegaţie] la Sibiu? şi acolo la cine?

– L-am trimis pe preot cu încă doi săteni la Sibiu, la director, ca să afle dacă putem să depunem jurământ la solicitarea dregătorilor comitatenşi, sau nu. De-acolo, ni s-a ordonat, că suntem obligaţi să depunem jurământ atunci când e vorba de probleme legale.

Din mărturiile cuprinse în procesul verbal şi din împrejurările prezentate în faţa comisiei de investigare reiese clar că, în perioada precedată întoarcerii de la Adunarea de la Blaj a lui Stoica Urs şi Dobrin Isac, localitatea Rucăr a fost liniştită şi supusă. Precum reiese însă din depoziţiile date sub punctele 1, 2, 4, 6, 7 ale martorilor 1, 2, 3 şi 7, veştile aduse de către delegaţii de la Blaj au fost îmbrăţişate în primul rând de Adam Belei şi Nica Uliu, care pe urmă, la adunarea ţinută în casa lui Niţă Urs, au reuşit să agite satul cu discursurile lor instigatoare şi ademenitoare în aşa fel, încât acesta [satul] a refuzat să mai dea recrut-angajat pe bani şi ţinut 7 săptămâni – şi să ridice spânzurătoarea.

Deci ordinele dregătoreşti nu s-au îndeplinit şi astfel s-au împotrivit administraţiei publice. Această îndrăzneală a lor a fost extinsă până acolo, încât la îndemnurile aţâţătoare ale lui Adam Belei şi Nica Uliu, i-au declarat clar şi hotărât judelui nobiliar că nu vor să dea recrut, întrucât ei cu toţii sunt soldaţi, şi nu vor ridica nici spânzurătoare, mai mult, îi interzic chiar şi judelui [sătesc] s-o ridice. Astfel au călcat în picioare nu numai autoritatea dregătorului comitatens ci, de fapt, a întregii dregătorii. Celor doi instigatori li s-au alăturat şi Stoica Urs şi Dobrin Isac şi împreună au [instigat] satul în aşa măsură, încât acesta a împiedicat într-un mod îndrăzneţ lucrările de investigaţie ale comisiei deplasate în data de 9 a lunii curente. Au refuzat întru-totul depunerea mărturiilor individuale. Acest lucru reiese şi din depoziţiile făcute de alţi martori, adică: satul s-a pretat la împotrivire în urma instigărilor făcute de susnumiţii. Mai mult, conform mărturiilor aflate la punctele 27 şi 28 satul a devenit atât de încăpăţânat, încât a încercat să se împotrivească chiar şi armatei – şi au trecut la supunere doar în urma sfaturilor date de la Sibiu. În concluzie, s-a hotărât:

Ca Niţu Stoica Urs şi Dobrin Isac care au adus ştiri eronate de la Adunarea de la Blaj, pe care, precum reiese din dispoziţia aflată sub punctul 2, le-au şi vestit locuitorilor din Rucăr, la fel şi Adam Belei şi Nica Uliu, care au îmbrăţişat acele veşti periculoase şi au început să le răspândească, încercând cu orice preţ să instige sătenii, să fie escortaţi la închisoarea comitatensă, şi să fie ţinuţi o lună de zile – începând de azi – în lanţuri, iar la eliberare să li se aplice fiecăruia câte 25 de lovituri de bâtă. Întrucât satul a recunoscut că aceste răzvrătiri le-a făcut de bună voie în urma instigărilor, să suporte cheltuielile pricinuite de deplasarea în sat a armatei.

Dovedim cu dreapta noastră credinţă că această investigaţie s-a făcut întru-totul precum am prezentat în locul şi la data menţionată.

Rucăr, 21 iunie 1848.

Sipos Josef
jude nobiliar

Nánási Samu
asesor jurat de la Tabla regească şi comisar pentru menţinerea liniştii

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. Comit. Alba de Sus, ad. 53.

1 Document deteriorat.
2 Idem.
3 Localitate indescifrabilă.
4 Document deteriorat.
5 De aici încolo numerotarea mărturiilor este greşită în document.

155

Cluj, 21 iunie 1848

Nemes Felső Fejér megyei Főispánnnak

Magyar Felek helységében helyreállított törvényes rend és csendről folyó hó 16káról 179 szám[1] alatt hozzám intézett tudósítását méltóságodnak azzal a megjegyzéssel veszem tudomásul, hogy mielőtt az említett helységben erőszakot és rendetlenséget előidézett oláh pap mi úton büntethetésére nézve intézkedhetném, a véghezvitt nyomozódási munkálatot kellene látnom, mellyből az írt pap bűnös tette világosságra jött, mellynek felküldésére ezennel méltóságodat felszólítom.

Kolosvár, június 21*kén.* 1848.

Către comitele suprem al nobilului comitat Alba de Sus

Raportul măriei voastre din 16 luna curentă nr.179[1] în legătură cu restabilirea ordinii legale şi liniştii îl iau la cunoştinţă cu următoarea condiţie: pentru a putea decide asupra pedepsirii preotului român din Feleag care a cauzat acţiunea forţată şi nerânduiala, ar trebui să am acces la actele anchetei din care rezultă vinovăţia acestuia. De aceea, prin prezenta vă cer să-mi înaintaţi actele.

Cluj, 21 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1617/1848. Foto: 25881-25882.

[1] Vezi vol. VI, doc. 294.

156

Corunca, 21 iunie 1848

Nagyméltóságú Gróf Királyi Fő Kormányzó Úr!
Kegyelmes Uram!

Hivatalos kötelességemből folyólag sietek alázatos tisztelettel jelenteni Nagyméltóságodnak, miként a kormányomra bízott nemes szék mikénti állásáról f. hó 11-*én* 409 E. szám alatt felküldött tudósításom után semmi más jelentékeny esemény nem történt, mint az, hogy a megyesfalvi nem egyesült göröghitü oláh pap Jánkovits István, ottani birtokos gróf Lázár Jósef által mint lázzítólag fenyegetödző feladatván, Kolosvárt létem alatt f.hó 16-*ára* viradólag be fogatott volt, de az ellene folyamatban lévő kinyomozásból még eddig csak annyi jövén és csakis két tanú által világosságra, hogy f. hó 15*én* M. Vásárhelyen egy Nagy Ádám nevezetű mészárossal beszélgetve, panaszolta, miként ottan némely polgárok kereskedő Fogarasi Demeterrel méltatlanul bánnak, és panasza közbe mondotta volna, hogy úgy a magyar ifiakot, mint a fő kapitányt meg regulázzák, de eztis a pap merőbe tagadván, a tanuk közül pedig egyik szenvedélyes lévén, a mái napon tartatott tiszti ülésen kezes levél mellett szabadon bocsáttatott. Miről a kinyomozás bévégződésével minden adatokat föl terjeszteni kötelességemnek tartandom. Alázatos tisztelettel örökölvén Nagyméltóságú Gróf Királyi Fő Kormányzó Urnak, alázatos szolgája

Koronka, Sz. Iványhó 21*ken* 1848. G. Tholdalagi Ferenc
fő k. bíró

Preamărite domnule guvernator regesc suprem!
Binevoitorule domn!

În urma dispoziţiei ce mi-a fost adresată sub nr. 409 prezidial, mă grăbesc a raporta cu umilă stimă înălţimii voastre, conform obligaţiei mele oficiale, în legătură cu starea actuală a nobilului scaun încredinţat mie spre diriguire, că până acum nu a avut loc nici un fel de alt eveniment mai însemnat, decât că preotul ortodox român Iancovici Ştefan din Mureşeni, denunţat de proprietarul local, contele Lázár Jósef, drept un periculos răzvrătitor, a fost arestat în zorii zilei de 16 ale lunii în curs, în timpul şederii mele la Cluj. Din investigaţia în curs de desfăşurare până acum a reieşit în chip limpede, şi acest fapt numai din declaraţia a doi martori, că în data de 15 iunie a lunii curente la Târgu Mureş, discutând cu măcelarul Nagy Ádám, s-a plâns că acolo unii cetăţeni se poartă nedemn cu negustorul Dumitru Fogarasi; în timpul discuţiei ar mai fi spus că îi vor disciplina atât pe tinerii maghiari cât şi pe căpitanul suprem; preotul a negat şi acest lucru; unul dintre martori, pătimaş, a fost eliberat pe chezăşie de către şedinţa dregătoriei ţinută azi. Odată cu terminarea anchetei consider o obligaţie să vă înaintez toate datele necesare. Rămân cu umilă stimă servul supus al preamăritului domn conte guvernator regal suprem

Corunca, 21 iunie 1848. Conte Tholdalagi Ferenc,
jude suprem regesc

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1683E/1848. Foto: 25795–25796.

157

Turia, 21 iunie 1848

Tekintetes tiszti hivatal!

932 számú rendelet mellé csatolt felséges Királyi Fő Kormány szék 7087 szám alatti azon kegyelmes rendeletét melynél fogva a rögtöni törvénnel való élhetésnek ki hirdetése rendeltetik, hogy a Kézdi szék járási falukba ki hirdettetett és tartalma meg magyaráztatott az alázatoson ide mellékelt bizonyítványokból ki tetszik, melyeknek alázatos jelentése után tisztelettel lévén a tktes tiszti hivatalnak, alázatos szolgája

Mihálcz Mihály
duló

Torja, 21-ik júnii, 1848.

Vă raportăm cu supunere că am primit ordonanța numărul 932 împreună cu anexa, reprezentând decretul măritului guberniu suprem regal cu numărul 7087, prin care decideți proclamarea intrării în vigoare a legii statariale, ce trebuie anunțată și în satele din cercul scaunului Ciucului; acest lucru reiese explicit din conținutul atestatelor anexate.

Rămân cu stimă umilul serv al onoratului oficiu dregătoresc.
Turia, 21 iunie 1848.

Mihálcz Mihály
jude cercual

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. scaun Trei Scaune. Foto: 8218–8219.

158

Cluj, 21 iunie 1848

Das ungarische Original dem Gen. Com. zugeschickt
Übersetzung
1603 E. 848

Vom Gouverneur von Siebenbürgen
An den Baron Puchner Anton, Commandierenden Generalen im Grossfürstenthum Siebenbürgen

Seine k. Hoheit der königliche Statthalter und Erzherzog Palatin geruhte mit seinem am 16. d.Mts.[1] an mich gerichteten Befehle es mir zur Pflicht zu machen, mit Aufbietung aller in meiner Macht stehenden Mittel dahin zu wirken dass das entbehrliche Linien und Szekler Grenz Militär, so wie einige Bataillons der wallachischen Grenz Regimenter baldmöglichst nach Szegedin abrücken mögen.

In Gemässheit der mit Euerer Excellenz diesfalls mündlich[2] gepflogenen Verständigung habe ich mit Verordnung von heutigen Dto den Herrn Ober Königs-Richter des Háromszéker Stuhles u. Herrn Szentiványi György, so wie auch den Herrn Landes-Kanzler Grafen Ladislaus Lázár aufgefordert, wenn es die Nothwendigkeit erheischen sollte das Militär einvernehmlich mit den Herrn Obersten Carl v. Dobai, Alexander von Zsombori und Ferdinand v. Schiending auch in meinem Namen aufzufordern, dass er Euerer Excellenz im Einvernehmen mit mir diesbezüglich verlautbartem Befehle gehorchen und in Anbetracht der unserem Vaterlande und unserer Nationalität drohenden Gefahr, nach Szegedin abrücken und es sich zur Pflicht mache das Vaterland gegen die es bedrohende Gefahr zu beschützen.

Da ferner die Mobilisierung der Grenztruppen einen bedeutenden Kostenaufwand bedingt und die Militär-Cassen zu sehr geleert sind, so habe ich den Vice Praesidenten des Thesauriats aufgefordert, sogleich 30.–40.00 fl. zur freien Disposition des Militärs zu stellen.

Was die im 2ten Szekler Grenz Infanterie Regimente vorhandenen unbesetzten Offiziersstellen betrifft, habe ich Seiner kaiserlichen Hoheit den unterthänigsten Vorschlag unterbreitet, Euer Excellenz im gegenwärtigen dringenden Falle ermächtigen zu wollen, die fehlenden Subalternen Offiziere zu ersetzen.

Wovon ich E.E. in Kenntniss zu setzen für Pflicht halte, mit dem Bemerken, E.E. mögen nach dem mündlichen Übereinkommen hierin derart verfügen, dass das 2te Bataillon des 2ten Szekler Grenz Infanterie Regimentes entweder ganz oder doch der grössere Theil desselben aus seinem Bezirke aufbreche und wenn es sich dem ohnehin im Fogarascher District, zu Enyed und Torda befindlichen 1en Bataillone nähert, dieses unverzüglich nach Szegedin abrücken; dahin nehme eine Division aus Háromszék vom Szekler-Grenz Husaren Regimente ebenfalls sogleich ihren Weg. Dieser folge ein Bataillon des 1ten Szekler Grenz Infanterie Regiments, so wie auch von jedem Walachen Grenz Infanterie Regimente je ein Bataillon, und in wiefern es die Umstände erlauben, auch ein Bataillon des 1. Carl Ferdinand Infanterie Regiments.

Clausenburg am 21. Juni 848

Jos. Gr. Teleki mp.

Originalul maghiar a fost trimis comandantului suprem.
Traducere 1603 E. 848.

De la guvernatorul Transilvaniei

Către baronul Anton Puchner, comandantul suprem al Marelui Principat Transilvania

Alteța sa imperială, regentul regal și arhiducele palatin, a binevoit să mă împuternicească prin ordinul său din data de 16 luna curentă[1], a mă folosi de toate mijloacele care îmi stau la dispoziție pentru a determina o cât mai grabnică deplasare spre Seghedin a trupelor de linie grănicerești secuiești disponibile, ca și a unor batalioane ale regimentelor românești de graniță.

În conformitate cu înțelegerea în această chestiune, încheiată oral cu excelența voastră, am ordonat în data de azi domnului jude regal suprem din Trei Scaune, Szentiványi György, și domnului cancelar al țării, Lázár Ladislaus, ca, în cazul în care necesitatea o va cere, în înțelegere cu coloneii Carl von Dobai, Alexander von Zsombori și Ferdinand von Schiending, trupele să fie îndemnate să respecte ordinul emis de excelența voastră cu acordul meu; de asemenea, luând în considerare primejdia ce ne amenință patria și naționalitatea, să pornească spre Seghedin și să-și asume sarcina de a apăra patria de tot ce o amenință.

Fiindcă mobilizarea trupelor grănicerești implică costuri însemnate, în vreme ce casieriile militare sunt atât de golite, am cerut vicepreședintelui Tezaurariatului să pună imediat la libera dispoziție a armatei 30 000–40 000 de florini.

În ceea ce privește posturile vacante de ofițeri existente în regimentul secuiesc grăniceresc de infanterie nr. 2, i-am prezentat alteței sale imperiale propunerea de a o împuternici pe excelența voastră în situația stringentă de față să-i înlocuiască pe ofițerii subalterni lipsă.

Consider de datoria mea să aduc toate acestea la cunoștința excelenței voastre, cu observația ca, potrivit acordului verbal, să binevoiți dispune ca cel de-al doilea batalion al regimentului secuiesc grăniceresc de infanterie nr. 2 să plece din districtul său, fie în întregime, fie măcar în cea mai mare parte; iar când se va apropia de batalionul nr. 1, aflat în districtul Făgărașului, la Aiud și Turda, acesta să purceadă fără întârziere spre Seghedin. În aceeași direcție să se îndrepte pe dată și un divizion din Trei Scaune al regimentului secuiesc grăniceresc de husari. Acestuia să-i urmeze un batalion al primului regiment secuiesc grăniceresc de infanterie; de asemenea câte un batalion din fiecare regiment românesc grăniceresc de infanterie, iar în măsura în care o vor permite împrejurările și un batalion al regimentului de infanterie Carl Ferdinand.

Cluj, la 21 iunie 1848

Contele Teleki Jozsef,
m. p.

Traducere. Bibl. Acad. Rom. București. Ms. rom., nr. 1058, f. 229. Foto: 4382–4383.

[1] Vezi vol. VI, doc. 285.
[2] Cuvânt adăugat de o altă mână.

Cluj, 21 iunie 1848

An
S. des k.k. Hl. Feld Marschall Lieutenants
v. Pfersmann Hochwohlgeboren

Euer Hochwohlgeborn verehrliche Note vom 17-ten l.M. Z. Praes. 687/q[1] enthält zwei wesentliche Punkte.

1-stens Drücken Belobt dieselben den Wunsch aus: womit bei dem Umstand, als die zum Szekler Husaren Regiment gehörigen Grenzer, seit ihnen der Landtagsabschluss in Bezug auf die Szekler Militär Grenz-Verhältnisse bekannt geworden ist, nunmehr auf die bisherige Weise keine Militär Dienste leisten wollen, in das Szekler Land erfahrene, geeignete und das Vertrauen der Szekler besitzende Mitglieder des Landtags in der Absicht entsendet werden mögen, um den Grenzstand im Einverständniss der betreffenden Militär Commandanten gehörig aufzuklären, und bis zur erfolgenden ah. Resolution zum Gehorsam gegen die Militär Obrigkeit eindringlich zu ermahnen.

2-tens Belieben Euer Hochwohlgeborn die Frage zu stellen aus welchem Fonde die Verpflegung und der Sold den effektiven Grenzern im Dienste sowohl als auch während den Übungen im Sinne des III-ten Landtagsartikels, wenn derselbe etwa von Sr Majestät sanktionirt werden würde, zu leisten sei?

Bezüglich des ersten Punktes habe ich in Erwägung dessen dass den Oberkönigsrichter des Háromszeker Stuhls Albert v. Horváth und des Deputirten desselben Stuhls Georg v. Szentiványi welche bei ihren Landesleuten die Popularität im vollen Masse besitzen, dahin anzuweisen befunden: und eindringlich ermahnen mögen, bis dahin als der sie betreffende neue Gesetzartikel von Seiner Majestät allerhöchst sanktionirt und sofort ins Leben gerufen werden wird, alle Dienste unverweigerlich so wie auch bisher zu leisten, der Militär Obrigkeit zu gehorchen, und die Disziplin aufrecht zu erhalten; was den 2-ten Punkt anbelangt gebe ich mir die Ehre Euer Hochwohlgeborn zu erwidern dass ich nicht in der Lage sei, hierüber den gewünschten Aufschluss gewähren zu können, in dem es jedenfalls die Sache des k. Ungarischen Ministeriums sein wird, dann wann Allerhöchst Se Majestät diesem dritten Landtags Artikel die allergnädigste Sanktion zu verleihen geruhen wird, auf die Mittel zu denken: durch welche die in diesem Artikel enthaltene Verheissung wirklich auch in Erfüllung gehen kann.

Klausenburg am 21-t Juni 848

Către

înălțimea sa feldmareșalul-locotenent von Pfersmann

Onorata notă a măriei voastre din data de 17 luna curentă nr. praes. 687/q[1] conține două puncte esențiale:

1. După luarea la cunoștință a hotărârii Dietei cu privire la relațiile militare grănicerești din Secuime, date fiind împrejurările, grănicerii regimentului secuiesc de husari nu mai vor să-și îndeplinească obligațiile militare ca și până acum; de aceea excelența voastră își exprimă dorința de a se trimite în Secuime membri ai Dietei potriviți, cu experiență și care să beneficieze de încrederea secuilor, pentru a-i lămuri temeinic pe grăniceri, în acord cu respectivii comandanți militari și a-i îndemna insistent să dea ascultare autorității militare, până la emiterea preaînaltei rezoluții.

2. Excelența voastră binevoiește a pune întrebarea din ce fond se va acoperi intendența și solda grănicerilor efectivi, atât pe durata serviciului, cât și în timpul exercițiilor, în sensul articolului III al Dietei, dacă acesta va fi sancționat de către maiestatea sa?

Cât privește primul punct, luând în considerare faptul că judele regesc suprem din Trei Scaune, Albert von Horváth, și deputatul aceluiași scaun, Georg von Szentiványi, se bucură de o deplină popularitate în rândul concetățenilor lor, am considerat potrivit a le transmite indicația de a-i lămuri cum se cuvine și de a-i îndemna insistent pe grăniceri ca, până la sancționarea de către maiestatea sa a noului articol de lege care îi privește și până la imediata lui înfăptuire, ei să-și îndeplinească, la fel ca și până acum, fără crâcnire toate îndatoririle, să dea ascultare autorității militare și să mențină disciplina. Relativ la cel de-al doilea punct, am onoarea de a răspunde înălțimii voastre că nu sunt în situația de a putea adopta decizia dorită în această privință; însă, după ce maiestatea sa va binevoi să sancționeze acest al treilea articol de lege, va cădea în sarcina Guvernului ungar să găsească mijloacele prin care dorința conținută în acest articol va putea fi îndeplinită.

Cluj, la 21 iunie 1848

[Guvernatorul Teleki]

Copie. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1629/1848. Foto: 30.713–30.715.

[1] Vezi doc. 14.

160

Braşov, 21 iunie 1848

In Folge Verordnung des hohen Landesregierungs-Präsidiums vom 14. d.M., Z. 1530, werden sämmtliche Bewohner dieser Stadt und dieses Distrikts aufgefordert, zur Bestreitung der zur Vertheidigung des Vaterlandes erforderlichen Kosten freiwillige Beiträge entweder in baarem Gelde oder in goldenen oder silbernen Gegenständen, die leicht in Geld umgewandelt werden können, zu machen. Es werden diese Beiträge in den Ortschaften durch die Ortsbeamten, in den Stadtnachbarschaften oder durch deren Vorsteher eingesammelt und an die hiesige Polizei zur weiteren Ablieferung abgegeben werden.

Kronstadt, am 21. Juni 1848.

Der Magistrat

Ca urmare a ordonanței nr. 1530 din 14 iunie a înaltului prezidiu al cârmuirii țării, referitoare la acoperirea costurilor necesare apărării patriei, toți locuitorii acestui oraș și district sunt chemați să aducă contribuții benevole, fie în bani peșin, fie în obiecte de aur sau argint care pot fi transformate cu ușurință în bani. Aceste contribuții vor fi adunate în fiecare localitate de către funcționarii locali și vor fi predate mai departe poliției din Brașov.

Brașov, 21 iunie 1848

Magistratul

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Magistrat, nr. 2692/1848. Foto: 31.955. Vezi Fond. Actele Magistratului Sighișoara, ms. nr. 1663/1848. Foto: 9290 și 9291 (dublură).

161

Braşov, 21 iunie 1848

In Folge einer unterm 14. Juni l.J., Z. 1535, von Sr. Excellenz dem Herrn Landesgouverneur überschriebenen höchsten Verordnung Sr. k. Hoheit des Palatins und k. Statthalters Erzherzogs Stephan, wird auch in diesem Distrikte die Werbung zu einer *freiwilligen Kriegsschaar* eröffnet, und werden die jungen Leute in Stadt und Land aufgefordert, sich zu dieser Freischaar anwerben zu lassen, und zu diesem Ende beim hiesigen Hrn. Vice-Stadthauptmann *Paul Chrestels* zu melden[1].

Kronstadt, den 21. Juni 1848

Der Magistrat

Conform ordonanței nr. 1535 din 14 iunie a.c. a alteței sale palatinul și regentul imperial, arhiducele Ștefan, contrasemnată de excelența sa domnul guvernator al țării, și în acest district se inaugurează înscrierea în *corpul voluntar de război*. Tinerii de la oraș și de la țară sunt chemați să se înscrie în el, anunțându-se în acest scop la dl vicecăpitan al orașului *Paul Chrestels*[1].

Brașov, 21 iunie 1848

Magistratul

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Magistrat 1848, nr. 2693 și Arhiva Bisericii Sf. Nicolae din Brașov. Fond. Bran ad 50/1848. Foto: 31.953; 5297 (dublură).

[1] Varianta românească a apelului în Arhiva Bisericii Sf. Nicolae. Fond. Bran, doc. 50/1848. În același fond se află și apelul Magistratului adresat protopopului ortodox Petre Gherman. Foto: 5299–5300.

162

Brașov, 21 iunie 1848

An
den hiesigen Herrn grichisch nicht unirten Erz Priester
Peter German
Wohl Ehrwürden

2693–1848

An
den hiesigen grichisch nicht unirten Herrn Erz Priester Peter German Wohl Ehrwürden.

Euer Wohl Ehrwürden werden hiemit ersucht, die beiliegende Kundmachung wegen Bildung einer freiwilligen Kriegsschaar nächsten Sonntag von allen Euren Wohl Ehrwürden unterstehenden Kanzeln verlesen zu laßen.

Kronstadt den 21t Juni 848.

Der Magistrat
durch
Friedrich Riemer
V Notair.

Către
preaonoratul domn protopop greco neunit din localitate
Petre Gherman
2693–1848

Către
preaonoratul domn protopop greco neunit din localitate Petre Gherman

Prin prezenta înălțimea voastră sunteți rugat ca, duminica viitoare, de la toate amvoanele subordonate înălțimii voastre, să dați citire acestei proclamații referitoare la constituirea unui corp de voluntari de război.

Brașov, 21 iunie 1848.

Magistratul
prin
Friedrich Riemer, vicenotar

Original. Arhiva Bisericii Sf. Nicolae din Brașov. Fondul Bran ad 50 / 1848. Foto: 5 300–5 299.

163

Sighișoara, 21 iunie 1848

Nro 1662 / 1848
publ. 10mal

Daß diejenigen, welche in das im Königreich Ungarn zu errichtende Frei Corps eintreten wollen sich bei dem Hl. Stadthauptmann Carl Roth zu melden haben wird hiemit allgemein bekannt gemacht.

Schäßburg den 21-ten Junius 1848

Der Magistrat

Nr. 1662 / 1848
publicată de 10 ori

Prin prezenta se face cunoscut tuturor, că cei care vor să se înscrie în corpul de voluntari format în regatul Ungariei, trebuie să se adreseze căpitanului orașului Carl Roth.

Sighișoara, 21 iunie 1848

Magistratul

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Actele Magistratului Sighișoara, nr. 1662 / 1848. Foto: 9 285–9 286.

164

Sighişoara, 21 iunie 1848

MZ 1663 / 1848
publ. 10 mal

Daß die freiwilligen Beiträge in Geld oder Prätiosen usw. zur Dekung der Kosten zur Errichtung einer Freischaar im Königreich Ungarn an die betreffenden Nachbarväter und Orts Hannen und von diesen an das L. Magistrats Praesidium abzuliefern seien, wird hiemit allgemein bekannt gemacht.
Schäßburg den 21t Junius 1848

Der Magistrat

Nr. Magistrat 1663 / 1848
publicată de 10 ori

Prin prezenta se aduce la cunoştinţă generală că toate contribuţiile benevole în bani, metale preţioase etc. pentru acoperirea cheltuielilor necesare constituirii corpului de voluntari din regatul Ungariei, urmează să fie predate bătrânilor vecinătăţilor şi juzilor de localităţi, pentru a fi apoi livrate prezidiului Magistratului.
Sighişoara, 21 iunie 1848

Magistratul

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Actele Magistratului Sighişoara, nr. 1663 /1848. Foto: 9.290, 9.291 (dublură).

165

Cluj, 21 iunie 1848

Der Gouverneur in Siebenbürgen an Herrn Baron Anton v. Puchner Commandirenden Generalen in Siebenbürgen.

Um die Ungarn bereits mit bestem Erfolge von statten gehende Militär Werbung auch hier baldmöglichst eröffnen zu können, hat mich Seine k. Hoheit der Erzherzog Stephan, k. Statthalter und Palatin mit gnädigstem Befehle vom 16. d.M.[1] zur Zusammensetzung einer gemischten Commission ermächtigt.

Demzufolge bin ich so frei E.E. vertrauungsvoll zu ersuchen, im Sinne unserer diesfälligen mündlichen Verständigung zwei der ungarischen Sprache volkommen mächtige Mitglieder vom Militär hiezu bestimmen und mir deren Namen bekannt geben zu wollen. Von Seite der Civiles sind Graf Johann Mikes als

Ober Commandant der National Garde zum Praeses, Br. Michael Splényi und Stadt Senator Joseph Pataki zu Commissions-Mitgliedern ernannt, wovon ich E.E. mit dem Beifügen in Kenntniss setze, dass diese Commission sich in Clausenburg versammeln wird um nach vorhergegangener Verlautbarung im ganzen Lande, mir eine Consignation über die Namen der zu Offiziers-Chargen zu diesem freiwilligen Corps aspirirenden Individuen mit Bezeichnung ihres Alters, ob sie und wo? gedient haben?, wie lange?, was sie für einen Rang bekleideten - zu unterlegen.

Clausenburg am 21. Juni 1848.

J. Gr. Teleki mp.

Guvernatorul Transilvaniei
Către
domnul baron Anton von Puchner, comandant suprem în Transilvania

Pentru a putea începe şi aici conscrierile militare care în Ungaria se desfăşoară deja cu cel mai mare succes, alteţa sa imperială arhiducele Ştefan, palatin şi regent c[răiesc], m-a împuternicit prin ordinul din 16 luna curentă[1] cu alcătuirea unei comisii mixte.

Iată de ce îmi iau libertatea de a o ruga pe excelenţa voastră ca, în sensul înţelegerii noastre verbale, să desemneze doi dintre militarii care stăpânesc foarte bine limba maghiară şi să-mi comunice numele lor. Din partea civilă au fost numiţi ca preşedinte contele Mikes János, comandant al gărzii naţionale, iar ca membri ai comisiei baronul Splényi Mihail şi senatorul orăşenesc Pataki József. Mai aduc la cunoştinţa măriei voastre faptul că, printr-o înştiinţare anterioară adusă la cunoştinţa întregii ţări, această comisie se va întruni la Cluj; de asemenea, că mi se va trimite o consemnare a numelor persoanelor ce aspiră la funcţiile ofiţereşti în cadrul corpului de voluntari, precizându-se vârsta lor, unde au îndeplinit serviciul militar şi cât timp, ce rang au deţinut.

Cluj, la 21 iunie 1848.

Conte Teleki Jozsef
mp.

Original. Bibl. Acad. Rom. Bucureşti. Ms. rom., nr. 1058, f. 229/1848. Foto: 4381.

[1] Vezi vol. VI, doc. 285.

166

Braşov, 21 iunie 1848

An die Beamten

Nachdem sich aus allen Ortschaften dieses Distrikts die Klage wiederholt dass die in den benachbarten Fürstenthümer sich aufhaltenden Conscribirten und durch das Loos zu Rekruten bestimmten Jünglinge trotzdem im Wege der k.k. Agentien erfolgten Einberufungen sich nicht gestellt haben, nun dermalen ungerechter Weise die mit höheren Loosnummer versehenen, da auf die Completirung gedrungen wird, gestellt werden wollen; es aber unmöglich der Sinn des Gesetzes sein kann, dass sich Jemand muthwilliger Weise der Militärpflicht entziehen dürfe; da ferner den eingelangten Amtsberichten zu folge weder Vorstellungen und Ermahnungen noch selbst Drohungen die Aeltern zur Stellung ihrer Söhne haben bewegen können; so wird den Beamten aufgetragen die bereits früher verständigten Aeltern diejenigen abwesenden Jünglinge, welche nach dem Gesetz zur Erscheinung binnen 3 Monathen vorgeladen, bis zur Stunde noch nicht erschienen sind, somit sich eigenmächtig der Militärpflicht entzogen haben, dazu zu verhalten binnen eines Zeitraumes von 15 Tagen entweder ihre Söhne oder aber Ersatzmänner bei ansonstiger Execution aus ihrem Vermögen zu stellen.

Kronstadt den 21t Juni 1848

Der Magistrat
durch
Friedrich Riemer
V Notair

Către funcţionari

Din toate localităţile acestui district parvine plângerea repetată, cum că tinerii conscrişi şi desemnaţi ca recruţi în urma tragerii la sorţi zăbovesc în principatele învecinate şi nu se prezintă, în pofida repetatelor chemări ale agenţiilor cezaro-crăieşti. În mod nedrept, cei având numere mai mari la tragerea la sorţi sunt siliţi să se prezinte pentru completarea [efectivelor]. Este imposibil ca, în sensul legii, să se permită cuiva să se sustragă serviciului militar din proprie iniţiativă. Conform rapoartelor înaintate autorităţilor, nici reproşurile, nici îndemnurile, nici chiar ameninţările nu i-au putut determina pe părinţi să ia atitudine faţă de fiii lor. De aceea funcţionarii sunt însărcinaţi, să-i atenţioneze pe părinţii tinerilor absenţi – care nu au apărut până în clipa de faţă, sustrăgându-se astfel serviciului militar cu de la sine putere, deşi conform legii trebuiau să se prezinte la ordin în termen de 3 luni fiind preavizaţi în acest sens

– ca într-un interval de 15 zile să pună la dispoziţia [autorităţilor] fie pe proprii lor fii, fie înlocuitori. În caz de neexecutare urmează să răspundă cu averea lor.

Braşov, 21 iunie 1848

Magistratul
prin
Friedrich Riemer,
vicenotar

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Arh. din Cetăţuia Codlea (pachet albastru), nr. 2662/1848. Foto: 32.323.

167

Cluj, 21 iunie 1848

A Szász ujjösi falusi közönség [Doboka megyébe] azt panaszolván hogy miután a reá rott két ujoncat Buta vagy Bányé Nyekita és Székely Pista személyekben kiállítatta, a járásbéli szolgabíró által ujonc állítással újból terheltetik, az iránt folyamodik a fő kormányhoz, hogy ebbéli igazságtalan megterheltetés alól mentse fel.

Végzés

A kérelmes közönség válasza által oda utasittando: miszerént, Budatelke részíről igen helyesen katonának álított Buta vagy Bánia Nyikitta szászujjösi ujonci illetőségébe át iratni és betudatni nem lehetvén, helyette más alkalmas ujoncot be adni köteleségének esmérje.

Comunitatea sătească din Fântânele [comitatul Dăbâca] a reclamat că, după ce au fost stabiliţi şi impuşi cei doi recruţi în persoana lui Buta sau Banie Nichita şi Székely Pista, este ameninţată cu o nouă recrutare de către judele nobiliar al plăşii; de aceea, se adresează Guberniului suprem pentru a-i cere să fie scutită de o atare nedreaptă povară.

Rezoluţie

Comunitatea reclamantă se înştiinţează prin acest răspuns că Buta sau Banie Nichita nu poate fi înscris în calitate de recrut la Fântânele, deoarece cei din Budeşti au dovezi că l-au angajat foarte concret pe el ca soldat; se admite însă în locul lui un alt recrut corespunzător.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7664/1848.

168

Cluj, 21 iunie 1848

A brassói tanács oda való lakos özvegy Gyertyánfi Jánosnő, Gyertyánfi Josef és Szathmári Lajosnak aziránti kérelmökre, miszerént fiaik mint valóságos nemesek a katonáskodás terhe alól mentessenek fel, az e tárgyban meghalgattatott öszveiró és sorsvonató biztosok, nem különben az illető kir. pénztárnok tudósításukat, melyekből egyfelől az tetzik ki, hogy a kérdés alatti iffiak a tanács utasításából írattak öszve és rendeltettek sors vonásra azért, mivel azon városban lakó polgárok mindnyájon kivétel nélkül tartoznak a városi terüket egyformán hordozni, másfelől pedig, kiviláglik, hogy az azon városban mesterséget, illetőleg kereskedést folytató kérdés alatti panaszlók, az adótáblákban a többi polgárok sorában beírva találtatnak, a főkormánynak olly kéréssel terjeszti fel: hogy, mivel a panaszlók bár ha nemesek is, sem a katonáskodás, sem az adófizetés terhe alól kivéve nem lehetnek azért, mert a szabad szászföldén lakó nemesek eddig elő a többi polgárok előtt semmi nemü kiváltsággal vagy javadalmal nem bírtak, azokat alaptalan panasszukkal utasítsa el.

Minthogy az újoncok kiállítását illető a KK és RR által készített, ő felsége által helybehagyatott és a XXI-ik törvénycikk 6-ik pontjában is megemlített utasítás 14-ik pontja szerint katonáskodni és sorshuzásra előállani e hazának csak nem nemes lakosai tartoznak, és ennélfogva ezen kötelességtől atalánosan minden nemes emberek mentesek lévén, egy nemes embert sem lehet besorozni, a brassai tanácsnak kötelességébe álland, Gyertyánffi Józsefnek, Gyertyánffi Jánosnénak és Szathmári Lászlónak fiaikat, ha szülei eddig is születésöktől fogva nemeseknek tekintettek, vagy máshonnan származván oda azon törvényhatoságtól ahonnan jöttek, vagy a hol születtek az ő nemesi állapotjokról hiteles bizonyitványokat adnak bé, a katonai szolgálattól addig is, míg a fennemlített törvénycikk elenyésztetve nem lészen, mentekké tartani. Mi is a brassai tanácsnak jelen tudosítására, annak záratékai visszarekesztése mellett, maga ahozi alkalmaztatása végett visszafratassék.

Erről értesittessék is brassai besorozó elnök Székely Dávid f.e. mártius 8-káról ide tett és 3765 korm. számal jegyzett feliratára, annak záratékai visszaküldése mellett, a kérelmeseknek a szerinti utasitása végett.

Câțiva localnici, respectiv văduva lui Gyertyánfi János, Gyertyánfi Jósef şi Szathmári Lajos, au adresat Consiliului din Braşov o petiție prin care cer ca fiii lor, în calitate de nobili autentici, să fie scutiți de serviciul militar. Am cercetat în problema dată rapoartele întocmite de comisarii însărcinați cu conscrierea şi recrutarea, precum şi cele ale casierului regal. Din acestea rezultă, pe de-o parte, că tinerii în discuție au fost conscrişi şi înrolați la ordinul Consiliului local, în virtutea faptului că cetățenii locuitori ai oraşului au datoria să suporte, deopotrivă în mod egal şi fără nici o deosebire, toate sarcinile. Pe de altă parte reiese clar că

reclamanții în discuție, practicând o meserie, respectiv negustoria în localitate, se regăsesc în rândul cetățenilor cuprinşi în tabelele de dare. De aceea, se recomandă Guberniului suprem propunerea ca petiționarii chiar dacă sunt nobili, să nu fie scutiți de povara înrolării în armată şi nici de cea a achitării impozitului. Aceasta cu atât mai mult cu cât nobilii existenți până acum pe Pământul liber Săsesc nu au avut nici un fel de privilegiu ori beneficiu, în raport cu ceilalți cetățeni. Prin urmare cererea lor se va respinge ca fiind neîntemeiată.

Conform înțelesului punctului 14 al instrucțiunii menționate la paragraful 6 al legii nr. XXI, elaborată de Stări şi Ordine şi sancționată de ilustritatea sa, cu privire la stabilirea recruților, se precizează clar că onorații locuitori ai patriei sunt obligați să se supună la înrolarea în armată. Din aceasta decurge că, în general, fiecare nobil este scutit de o atare obligație şi deci un nemeş nu poate fi recrutat. Drept urmare, este de datoria Consiliului din Braşov să constate, în situația fiilor numiților Gyertyánffi Josef, Gyertyánffy Jánosné şi Szathmári László, dacă părinții lor sunt cu adevărat nobili din naştere. Iar dacă provin din altă parte, ei trebuie să prezinte certificate autentice despre starea lor nobiliară, eliberate de autoritatea de unde vin ori de unde s-au născut. Prin urmare, în virtutea menționatei legi în vigoare, celor în cauză să li se comunice că până atunci nu vor fi absolviți şi scutiți pe deplin de serviciul militar. Aceasta am dorit să comunicăm în legătură cu prezenta înştiințare a Consiliului din Braşov, împreună cu remiterea concluziilor. Totodată, rugăm ca totul să se rescrie într-o altă formă, proprie şi utilizabilă.

Să fie înştiințat despre aceasta şi preşedintele [comisiei] locale de înrolare, Székely Dávid, ca răspuns la adresa trimisă încă din 8 martie anul curent şi înregistrată cu numărul gubernial 1765. Pentru informarea solicitanților i se vor retrimite şi rubricile respective.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8532/1848.

169

Cluj, 21 iunie 1848

An
S. des k.k. Hl. Feldmarschall Lieutenants
v. Pfersmann Hochwohlgeborn.

In Beantwortung Euer Hochwohlgeborn schätzbaren Zuschrift vom 11-ten d.M. Z. 657/q[1] gebe ich mir die Ehre dienstfreundlich zu erwidern: dass auch mir von keiner Seite irgend eine Anzeige darüber zugekommen sei, dass von Unterthanen der Moldau und Walachei hierlandes in der Absicht Civile angeworben würden, um mit ihrer Hilfe einen Einfall in die beiden Fürtsenthümer zu unternehmen, dass ich diese mit der Antwort, welche Euer Hochwohlgeborn in

dieser Beziehung sowohl dem Hl. Agenten der Walachei als auch der dort anwesenden türkischen Commission zu ertheilen die Güte haben wollen, vollkommen einverstanden sei, nur wünsche ich noch wenn Euer Hochwohlgeborn den erwähnten türkischen Commissär nachträglich darüber aufzuklären die Güte haben wollten dass zwar so wie in Ungarn auch in diesem Lande nach ausdrücklichen höchsten Befehl zur Bildung einer Freischaar, – welche indessen bloţ die Bestimmung hat in Szegedin in der Absicht konzentrirt zu werden um mit derselben die Ruhe im Innern des Landes aufrecht zu erhalten, keineswegs aber um damit einen Einfall in die benachbarten Fürstenthümer zu unternehmen, – bereits geschritten worden sei.

Übrigens habe ich auch bei dieser Gelegenheit die Oberbeamten der Grenz Jurisdictionen streng angewiesen: die aus der Moldau und Walachei eintretenden fremden Unterthanen genau zu überwachen, ihre etwaigen diesfälligen Bestrebungen zu verhindern, und in jedem einzelnen Falle mir Bericht zu ertatten.

Klausenburg am 21. Juni 848

Către
măria sa feldmareşalul-locotenent von Pfersmann

Ca răspuns la preţioasa dumneavoastră scrisoare din 11 luna curentă nr. 657/q[1], am onoarea de a vă comunica următoarele: nici mie nu mi-a parvenit din nici o parte vreo înştiinţare cu privire la faptul că supuşi ai Moldovei şi ai Munteniei ar angaja aici în ţară civili, pentru a organiza cu ajutorul acestora un atac asupra celor două principate. Sunt întrutotul de acord cu răspunsul pe care aţi avut bunăvoinţa de a-l acorda atât agentului austriac din Muntenia, cât şi comisiei turceşti aflate acolo. Aş dori, de asemenea, ca înălţimea voastră să îl anunţe pe amintitul comisar turc că în Ungaria, ca şi aici în ţară, s-a trecut la aplicarea înaltei porunci cu privire la constituirea unui corp de voluntari. Acesta se va forma la Seghedin, având menirea de a asigura liniştea în interiorul ţării şi nicidecum de a întreprinde un atac asupra principatelor învecinate.

Dealtfel, şi cu acest prilej am transmis indicaţii severe funcţionarilor superiori ai jurisdicţiilor de graniţă de a-i supraveghea cu atenţie pe supuşii străini care intră în ţară dinspre Moldova şi Muntenia, de a împiedeca eventualele lor iniţiative şi de a-mi raporta fiecare caz în parte.

Cluj, la 21 iunie 1848

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1628. Foto: 25.893–25.894.

[1] Vezi vol. VI, doc. 187 şi 188.

170

Lugoj, 21 iunie 1848

Királyi biztos úr!

Tegnap érkezvén Mehádiáról hová beteg gyermekemet fürdőhasználásra kísértem, kötelességemnek tartom az oláh végbeli ezeredben uralkodó szellemről önt tudosittani.

Az egész ezeredben telljes csend és rend vagyon, mozgalom semmi, csak hogy minden fiatal fi egyének 15 esztendőtől fogva hadi gyakorlatokra taníttatnak, vonzódás az Illyrekhez nincsen sokkal inkább a Magyarokhoz, kivált a népbe, a nép kívánsága , 1-évi a családokbani elválasztás, ha elég tehetős az egyén, ne hátráltassék; a legelő ott hol az erdő kárára nincsen szabadon engedtessék és a sónak roppant ára 6 ft. 30 crajcár másája eresztessék le ; Oláhországbol 2 f.ért cscmpészi, melly külömbség.

A mint nékem Appel Generális mondotta, eddig csak azon rendelet jött a temesvári fő hadi kormánytól, hogy ügyeik még mindég Bécsből, honnen a magyar hadi ministérium által vezetettnek, és ő minden készséggel a magyar ministérium alá rendelné magát, ha ijj parancsot kapna.

Ugyan nagy és üdvös hatást tenne az egész végvidékekre, ha oda lehetne a dolgot vinni, hogy az oláh végvidékben magyar színeinket és lobogóinkat lehetne feltűzni, előre volna a kéréseiknek tellyesítése. Mélly tisztelettel

Lugoj, Június 21-*dikén* 1848. Asbóth Lajos
százados

Domnule comisar regal!

Sosind ieri de la Mehadia, unde am fost la tratament balnear cu copilul meu suferind, consider drept obligaţie a vă informa despre spiritul existent în regimentul românesc de graniţă.

În întreg regimentul domină liniştea şi ordinea deplină, nu se constată nici un fel de mişcare, doar că fiecare tânăr de la vârsta de 15 ani este deprins cu exerciţiul armelor, nu există prea mare atracţie pentru iliri, ci mai mult faţă de unguri, îndeosebi în popor ; dorinţa acestuia este ca, dacă individul este destul de înstărit, să nu fie despărţit de familie mai mult de un an; să fie îngăduită apoi, libertatea păşunatului, acolo unde nu se prejudiciază cu nimic pădurea, iar preţul exagerat al sării să fie scăzut sub 6 florini şi 30 creiţari. Din Ţara Românească se aduce, prin contrabandă, cu 2 florini; ce diferenţă...

După spusele generalului Appel, s-a primit până la data respectivă numai acel ordin din partea Comandamentului militar suprem de la Timişoara, potrivit căruia problemele se rezolvă în continuare la Viena, de către Ministerul de Război

maghiar; el, personal, s-ar subordona cu toată plăcerea Guvernului ungar, dacă ar primi un atare ordin în acest sens.

Ar avea o mare şi benefică influenţă în întreaga zonă de graniţă dacă s-ar putea aranja lucrurile în aşa fel încât în partea ei românească să se arboreze însemnele şi steagurile maghiare ; s-ar favoriza astfel grăbirea rezolvării cererilor [românilor].

Cel care rămân cu stimă
Lugoj, 21 iunie 1848.

Asbóth Lajos,
Căpitan

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. H.114. Különböző kormánybiztosok. Dosar Vukovics., f. 63.

171

Timişoara, 21 iunie 1848

Fő szolgabíró úr!

Oravica bányaváros megoltalmazása tekintetéből két század gyalogság kormánybiztos úr által oda rendeltetett. De esmervén Fehértemplom magatartásának fontosságát s veszélyes állását, kieszközöltem azt, hogy mind a két gyalog, mind pedig a verseci huszár század a fehértemplomiak segítségére fordíthassák.

Ugyan ezért fő szolgabíró úrnak meghagyom:

1. Vévén levelemet a két Versecen éjszakázott gyalog századokat délig helybe marasztalja, s egy biztos ember által Vidovicstól veendő Dreihen alezredesnek szóló levelet, azonnal küldje Fehértemplomba, s ha ennek következtében nevezett alezredes a segélyt szükségesnek találná, hogy mind a három századot még holnap délután küldje Fehértemplomba, ha azonban Fehértemplomból veendő feleletből kitűnnék, hogy Fehértemplom rögtön segélyt nélkülözhet, úgy a gyalogságot töstént Oravicára szállítasa mert ennek Versecen semmi esetre sem szabad tanyázni[1].

2. Miután a gyalogság Oravicára van szánva s e felöl az illető hatóság már tudosítatott is, de ott a bánya pénztárt is meg otalmazni kell, nehogy a katonaság elmaradása szerfeletti agodalmakat gerjeszen, a mennyiben a katonaság Fehértemplomon lészen alkalmazandó, fő bíró úr az oravicai hatóságot a katonaság hova fordítása felől értesíteni fogja, s tudtokra adandja, hogy szükség esetén a gyalogság után Fehértemplomba, a huszárság után pedig Versecre küldjenek.

3. Megjegyzem azt, hogy ha bármelly katonaság Dreihen alezredes meg keresésére Fehértemplomba szálitatna is, az ez az néhány napra segély gyanánt lészen tekintendő, úgy hogy alezredes úr városának, azon idő alatt katonaságot szerezhessen, mert a katonaságot rendeltetése helyétől hosszabb időre elvonni nem lehet.

Mind ezek pontos sikeresítését fő bíró úr erélyességgétől biztan elvárva, egy úttal meghagyom hogy időnként Vukovics alispány úrnak vagy nekem, a dolgok való álapotáról jelentést adjon.

Költ Temesvárott június 21-*e* 1848.

Murányi Ignác
alispány

Domnule prim jude nobiliar!

Cu privire la apărarea oraşului minier Oraviţa s-a dispus, din însărcinarea domnului comisar regesc, trimiterea a două companii de infanterie la faţa locului. Cunoscând însă importanţa păstrării Bisericii Albe, dar şi situaţia dificilă existentă acolo, am mijlocit ca cele două companii, la fel ca şi cea de husari din Vârşeţ, să fie trimise în ajutorul acestei localităţi.

De aceea îi trasez următoarele sarcini domnului prim jude nobiliar:

1. Să ţină seama de scrisoarea mea şi să reţină până la prânz cele 2 companii de infanterie ce au înnoptat la Vârşeţ, de asemenea să trimită degrabă un curier de încredere la Biserica Albă, cu scrisoare de la Vidovics către locotenent-colonelul Dreihen, în consecinţă, dacă, numitul locotenent-colonel consideră necesar ajutorul acordat, atunci cele 3 companii să fie expediate mâine după amiază la Biserica Albă, în cazul în care din răspunsul primit de la Biserica Albă rezultă că cei de acolo se pot dispensa de ajutorul urgent, atunci infanteria să se îndrepte către Oraviţa, căci nu este deloc necesar să fie cantonată la Vârşeţ[1];

2. După ce infanteria va fi deplasată spre Oraviţa, iar respectiva autoritate ne va înştiinţa despre acest fapt, acolo trebuie ocrotită şi trezoreria montanistică, pentru ca nu cumva tocmai amânarea trimiterii armatei să trezească nelinişti peste măsură; în eventualitatea că armata va staţiona la Biserica Albă, domnul jude nobiliar suprem va încunoştiinţa autoritatea de la Oraviţa despre mişcarea armatei la faţa locului, aducând la cunoştinţă faptul că, în caz de necesitate, se va face apel la infanteria de la Biserica Albă şi la honvezii de la Vârşeţ.

3. Îi mai consemnez şi faptul că, indiferent de numărul soldaţilor detaşaţi la Biserica Albă, la cererea locotenent-colonelului Dreihen, va trebui totul să fie considerat drept ajutor gratuit pentru câteva zile, aşa încât dânsul să obţină, în intervalul dat, o altă unitate militară pentru oraş care să nu poată fi nicăieri deplasată, îndeosebi pe o durată mai mare de timp.

Aştept cu încredere rezolvarea tuturor acestor puncte cu puţin noroc din partea domnului prim jude nobiliar; totodată îi cer ca din când în când să ne informeze atât pe mine personal, cât şi pe domnul vicecomite Vucovics, despre starea reală a faptelor.

Dat la Timişoara, 21 iunie 1848.

Murányi Ignác,
Vicecomite

Copie. Arh. Naţ. Rom., D.J. Timiş (Timişoara). Fond. *Vukovics*. III/8, f.1.

[1] Vezi doc. 203.

Becicherecul Mic, 21 iunie 1848

Az 1848ik évi 5ik törvénycikk értelmében, Temes vármegye közönsége által követválasztó kerületei egyik főpontjául Kisbecskerek kössége, választási határidőül pedig a mai alólírt nap reggeli 10 órája törvényesen kitűzvén, ez alkalommal az egész kisbecskereki választó kerületből, a nevezett helyre, s időben töméntelen számban egybesereglett választók az alólírt választási elnök által megnyitott követválasztási gyűlésben a folyó 1848 évi julius 2án országunk fővárosába Budapestre Ő Felsége által összehívott közországgyűlésre képviselővé Temes vármegye első alipányát Vukovics Szabbást, a nélkül, hogy a jelenlevők közül csak egyetlenegy is szavazást kívánt volna, egy hangúlag, legközösb bizodalommal megválasztotta, s ekép őt az alólírt követválasztási elnök, megválasztott országgyűlési követnek ünnepélyesen kinyilatkoztatta.

Melly törvényesen véghezvitt követválasztásról ezen jegyzőkönyvet három példányban, egyet a belügyek ministere, egyet a megyei levéltár, egyet pedig a fentebbi módon megválasztott országgyűlési követ számára ezennel kiadjuk. Kisbecskereken junius 21ik napján 1848,

Dogman István,
követválasztási elnök
Marx Antal,
követválasztási jegyző

În înţelesul Legii V din anul 1848, comuna Becicherecul Mic este una din centrele electorale importante pentru locuitorii din comitatul Timiş, iar termenul alegerii s-a fixat legal pentru orele 10 ale dimineţii zilei de azi. Din întreg cercul electoral al Becicherecul Mic alegătorii au participat acum, în număr mare, ordonat, în timp şi la locul indicat, la adunarea electorală inaugurată de preşedintele comisiei stabilite pentru a vota în mod unanim pe prim vicecomitele Vucovics Szabbás, ca reprezentant al comitatului Timiş în Parlamentul comun convocat de către maiestatea sa la Budapesta, în capitala ţării, cu data de 2 iulie 1848. Cel în cauză a fost ales prin consimţământul general, fără ca nimeni dintre cei prezenţi să fi dorit votarea efectivă, astfel că cel desemnat a fost declarat sărbătoreşte de către preşedintele comisiei respective ca deputat ales.

Am redactat acum în 3 exemplare acest proces verbal despre alegerea de deputaţi făptuită legal, unul pentru ministrul de interne, unul pentru arhiva comitatensă şi unul pentru deputatul ales prin modalitatea sus descrisă.

La Becicherecul Mic, în ziua de 21 iunie 1848. Dogman István,
preşedintele comisiei electorale
Marx Antal,
notarul comisiei electorale.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N.70. Lad. XX.22. Fasc. 2A. nr.34b.

Baia de Criş, 21 iunie 1848

Zaránd megye Al Ispányától
Méltoságos Biztosság!

A blesenyi falus bíró ezen ide fogot oláh szerkezetű fel szólítást mutatván bé a járásbéli fő sz. bíró úrhoz, azt úgy és magyarul le másolva is, oly kéréssel sietek a Méltoságos Biztosságnak át tenni, hogy munkalkodásába fel véve a hibás lázító irányában célszerűen ugy intézkedni méltoztasson, hogy hasonló tényekre modgya ne lehessen.

Egyébaránt alázatos tisztelettel maradok a
Mltgs. biztosságnak
K.bánya, Junius 21^{én} 1848

alázatos szolgája
Hollaki Albert
al Ispány

Din partea vicecomitelui comitatului Zarand
Mărită comisie !

Judele sătesc din Blăjeni a prezentat judelui de plasă acest apel anexat, redactat în limba română. Mă grăbesc a-l înainta măritei comisii împreună cu traducerea lui în limba maghiară, cu rugămintea să luaţi măsuri eficace în legătură cu vinovatul instigator în aşa fel, încât să nu mai aibă prilej [pentru a comite] fapte similare.

În rest rămân al măritei comisii
Baia de Criş, 21 iunie 1848.

serv umil
Hollahi Albert
vicecomite

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848.

174

Braşov, 21 iunie 1848

Euer Excellenz
Hoch Gebohrner Herr Graf und Königlicher Landes Gouverneur!
Gnädigst Hochgebiethendster Herr!

Gestern Nachmittag wurde mir ein vom Türkösser Dominal Provisor an den dasigen Inspector gesendeter Brief vom letztern überbracht, in welchem ihm angezeigt wurde, daß aus der Wallachey aus Rücksicht der daselbst ausgebrochenen Cholera Seuche die der Arbeit wegen in Bucarest sich aufgehaltenen Heubauern herausgeschickt worden seyn, und daß von denselben seit vorgestern ein Kind und eine Frau mit Tod abgegangen waren, wodurch die dasigen Inwohner dermaßen aufgeregt werden, daß er für nichts stehen könne, inzwischen aber daß er die Leute wenigstens bis zur ärztlichen Untersuchung zu beruhigen gesucht habe.

Ich ermangelte nicht alsogleich den Districts Physicus Dr. Carl Berg zu beauftragen, sich nach Türkös zu begeben und die erforderliche Untersuchung hinsichtlich der Ursache dieser Todesfälle, und des Gesundheits Zustandes der noch lebenden rükgekehrten Heubauern, wie auch wenn sich wirklich Spuren der vorhandenen Cholera Krankheit zeigen sollten vorläufige Anordnung des Erforderlichen und Belehrung aller Verdächtigen sowohl als Gesunden über die anzuwendenden Mittel vorzunehmen. Derselbe erklärte mir aber daß er vor 3 Uhr sich von hier nicht entfernen könne, weil er eben auch einen Cholera Kranken (Petrovits) in der Behandlung habe, und auf 4 Uhr ein Consilium Medicum bey demselben angeordnet hatte, wobey es nothwendig zu gehen seyn müßte, er aber um 5 Uhr ohne Anstand sich nach Türkös begeben wolle. Da nun in dem Berichte des Türkösser Dominal Provisors nichts davon enthalten ist, daß von den rükgekehrten Heubauern außer den mit Tode abgegangenen zwey Personen noch Jemand erkrankt, und es sich hier um die Her[?]stellung eines noch lebenden Kranken handelt so glaubte ich das bey demselben abzuhaltenden Consilium Medicum ohneweiters abwarten zu können, und den beauftragten Physicus erst nach demselben zur Untersuchung nach Türkös absenden zu lassen, dessen Bericht über den Befund ich nun erwarte.

Bei dieser Gelegenheit gebe ich mir die Ehre zugleich zu berichten daß laut einer vom Polizey Director in der abgehaltenen Magistratual Sitzung gemachten Anzeige sich auch hier ein Cholera Fall ergeben, indem der Seiler Meister Weiß an dieser Krankheit mit Tode abgegangen. Dr. Berg, welcher diese Krankheit genau zu kennen behauptet stellt jedoch in Abrede daß Weiß an der Cholera gestorben sey. Dem ohngeachtet habe ich, weil Dr. Berg die Excursion nach Türkös gestern machen mußte, auf heute früh eine Magistratual Sitzung angeordnet, um nebst den beyden Physicis das Nöthige wegen dieser Krankheit verabreden, beschließen und anordnen zu können.

Indem ich Euer Excellenz von den diesfälligen hiesigen Vorfallenheiten pflichtschuldigst Bericht erstatte, was ich auch in allen folgenden Fällen gehörig befolgen werde[1], habe ich die Ehre mit vollkommenster Hochachtung und in tiefster Ehrerbietung zu versterben.

Euer Excellenz

unterthänigster Diener,
Johann Albrichsfeld

Kronstadt am 21. Juni 1848.

Excelența voastră
Prea mărite conte și onorat guvernator al țării
Mărite domn!

Ieri după-masă inspectorul din localitate mi-a înmânat un raport primit de el de la intendentul [administratorul] domenial din Turcheș, în care se arăta că, având în vedere molima de holeră izbucnită în Valahia, țăranii care au mers la lucrul fânului la București au fost trimiși înapoi; de asemenea, că din rândurile lor alaltăieri au murit un copil și o femeie. Acest fapt a produs o atât de mare tulburare între locuitorii de aici, încât el nu poate să garanteze pentru nimic, dar a încercat să-i liniștească pe oameni, cel puțin până la controlul medical.

N-am întârziat nici o clipă și l-am însărcinat pe dată pe doctorul Carl Berg să plece la Turcheș și să efectueze ceruta cercetare a cauzei acestor cazuri letale, precum și a stării de sănătate a țăranilor fânari întorși acasă care încă trăiesc. De asemenea, dacă s-ar vădi cu adevărat urme ale bolii devastatoare a holerei, să dea dispoziții provizorii cu privire la cele necesare și la educarea atât a persoanelor suspecte, cât și a celor sănătoase asupra mijloacelor care trebuie aplicate. El mi-a explicat însă că înainte de ora 3 nu se poate deplasa de aici, fiindcă are și el în îngrijire un bolnav de holeră (Petrovici), și fiindcă la ora 4 a convocat un *consilium medicum,* la care trebuie să participe neapărat. Dar că la ora 5 se va îndrepta fără zăbavă spre Turcheș. Întrucât în scrisoarea intendentului domenial din Turcheș nu se specifică faptul că s-ar mai fi îmbolnăvit cineva, în afară de cele două persoane care au murit, în schimb aici este vorba de un bolnav încă în viață, am crezut de cuviință că putem aștepta mai întâi desfășurarea acelui *consilium medicum,* și abia apoi să-l trimitem la Turcheș pe medicul însărcinat cu vizita. Acum aștept raportul acestuia asupra celor constatate.

Cu această ocazie, am în același timp onoarea de a vă raporta că, în conformitate cu anunțul făcut de directorul poliției în ședința Magistratului, s-a descoperit și aici [în Brașov] un caz de holeră. Meșterul funar Weiss a murit de această boală. Doctorul Berg, care afirmă că cunoaște bine această boală, se îndoiește că Weiss ar fi decedat de holeră. Deoarece dr. Berg trebuia să facă ieri excursia la Turcheș, am convocat astăzi în zori o ședință a Magistratului, pentru ca împreună cu cei doi *pysicis* [medici] să putem discuta, decide și porunci cele necesare în cazul acestei boli.

Raportând excelenței voastre situația de aici, ceea ce voi face și pe viitor[1], am onoarea de a rămâne cu cea mai deplină stimă al excelenței voastre umil supus,

Johann von Albrichsfeld

Brașov, la 21 iunie 1848

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr. nr. 1679 E./1848. Foto: 25.789–25.790.

[1] Albrichsfeld îi raportează guvernatorului și în 22 iunie 1848 despre moartea femeii și a copilului din Turcheș, ca și a bolnavului din Brașov. *Original.* Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr.... Foto: 25.793 / 25.795.

175

Cluj, după 21 iunie 1848

Tekintetes és Nagyságos Korm. Biztos Urak!

Méltóságtoknak f. hó 21-*ről* költ azon tudósítását mellynél fogva Topánfalva környékében a közbátorságot tettlegesen még meg nem támadtatva lenni, annálfogva a katonaságnak Topánfalvára küldetése szükségét még fenn nem forogni jelentik, azonban kitörhető veszélyesebb mozgalmak elfojthatására nézve két század szélbeli székely katonaságot rendelkezésök alá küldetni kérnek, ezennel visszaírni kívántam: miszerint a fennebbi tudósítás első ágát tudomásul vettem, a mi pedig a kirendeltetni kért két század katonaságot illeti: erre nézve megtetetvén már a szükséges rendelés az iránt, hogy az Abrudbányán lévő másfél század erősítéséül még egy és fél század szélbeli székely katonaság Abrudbányára elinduljon, azon eddig már útban lévő katonaságot megállítani anyival kevésbé lehet, mivel más helyről nyert hivatalos tudósítások szerént a lázzadási mozgalmok az egész havas vidéken Topánfalván látzanak összepontosulni egyébaránt is szükség esetében oly hirtelen katonaság oda nem érkezhetvén mellyeknél fogva ajánlom méltóságtoknak, hogy a fennebbi három század katonasággal, annak célszerű elrendezése és elszállítása mellett úgy intézkedjenek, hogy szükség esetében annak erejét a maga helyén felhasználva a közcsendet és bátorságot biztosíthassák. Egyébaránt méltóságtok munkásságokat nem csak az abrudbányai tanács által fel adott pontokra terjesszék ki, hanem azokra is mellyek az oláhság által az abrudbányai tanács ellen a kedélyek felingerlése tekintetéből elé adathatnának[1]. Egyébaránt szokott tisztelettel maradok méltóságtoknak elkötelezett szolgája

Gróf Teleki Jósef

Onorați și respectați domni comisari guberniali!

Am primit informația măriilor voastre, datată în 22 a lunii curente, conform căreia siguranța publică din jurul Câmpeniului nu este încă amenințată de violență. De aceea mă anunțați că nu considerați necesară trimiterea armatei la Câmpeni. Solicitați totuși să vi se pună la proprie dispoziție două companii de grăniceri secui, pentru înăbușirea unor eventuale mișcări mai periculoase ce pot să se declanșeze.

Doresc să vă răspund prin acesta că: am luat cunoștiință de prima parte a raportului sus pomenit. În legătură cu cererea deplasării celor 2 companii de soldați în direcția enunțată, am întreprins deja toate cele trebuincioase, și anume: o companie și jumătate, staționată deja la Abrud, va fi întăritā cu încă una și jumătate de grăniceri secui, care e pe punctul să pornească într-acolo; cei din urmă amintiți, aflați deja în marș, cu greu mai pot fi întorși din drum, mai ales că potrivit altor informații oficiale parvenite din locuri diferite mișcările răzvrătitoare tind a se centra la Câmpeni pentru întreaga zonă muntoasă. Altfel, în caz de nevoie, armata solicitată n-ar putea sosi rapid la fața locului. De aceea, propun domniilor voastre să luați măsuri pentru dispunerea și cazarea potrivită a celor 3 companii de soldați. În caz de necesitate, forța militară respectivă ar putea fi utilizată imediat în scopul menținerii liniștii publice și a siguranței generale. Se recomandă ca activitatea măriilor voastre să nu se rezume numai la chestiunile indicate de consiliul de la Abrud, ci să ia în considerare și cele reclamate de români împotriva aceloraşi consilieri abrudeni, cu referire directă la agitarea spiritelor. De altminteri, rămân cu stimă profundă, obligat supus al onorabilităților voastre[1].

Conte Teleki Jósef

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 9012/1848.

[1] Vezi doc. 7 și 8.

176

Innsbruck, 22 iunie 1848.

Első Ferdinánd, Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Magyar- és Csehország a néven Ötödik Apostoli Királya, úgy Lombardia, Velence, Gallicia, Lodomeria és Illyria Királya, Ausztria Főhercege, Erdély Nagyfejedelme és a Székelyek Grófja stb. Méltóságos, Tisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, Nemzetes, Tisztes és Vitézlő, Nemes, Okos, Értelmes őszintén kedvelt Híveink! Az úrbériségeken feküdt úri szolgálat, dézma és pénzbeli fizetések kisajátításáról és az úrbéri kisajátított magán úri javadalmak státusadóssággá változtatásáról szóló, folyó évi június hó 7-dik napjáról költ alázatos felírástokhoz mellékelt IV-ik és V-ik törvényjavaslatok[1] a szokott módon elönkben terjesztetvén, azokat az ide mellékelt alakokban kegyelmesen megerősítettük.

Melyeket ezennel oly végre küldünk nektek, hű Karaink és Rendeink, vissza, hogy azokat a jelen hongyűlésről általatok felterjesztett és Felségünk által már kegyelmesen megerősített törvénycikkekkel együtt legfelsőbb királyi szentesítésünk végett a szokott modorban Felségünk elébe terjeszteni siessetek.

Kiknek egyébiránt Császári Királyi kegyelmünk és kegyelmességünkkel állandóan hajlandók maradunk.

Kelt Inssbruckban, június 22-én, 1848-ik esztendőben, kormányunknak pedig tizennegyedik évében.

Ferdinánd.

B. Apor Lázár, Ő Császári Királyi Apostoli
Felségének saját parancsára
Szentgyörgyi Imre.

Ferdinand I din mila lui Dumnezeu împăratul Austriei, al V-lea rege apostolic al Ungariei şi Cehiei, rege al Lombardiei, Veneţiei, Galiţiei, Lodomeriei şi Iliriei, prinţul Austriei, principele Transilvaniei, groful Secuilor.

Prea înălţaţii, măriţii, reverenzii, milostivii, nobilii noştri supuşi.

Mi-a fost înaintată, pe cale obişnuită, hotărârea din 7 iunie a.c. despre desfiinţarea robotei, dijmei şi a taxelor urbariale, cu despăgubiri din partea statului, împreună cu articolele IV şi V[1]. Toate acestea le-am întărit cu milostenie în forma în care se află aici.

Vi le retrimit vouă, Ordinele şi Stările mele dragi, împreună cu alte legi adoptate de voi şi sancţionate de noi, pe care le-aţi înaintat în faţa alteţei noastre în forma obişnuită, pentru întărirea lor. Rămân cu îndurare şi bunăvoinţă faţă de voi.

Innsbruck, 22 iunie 1848, în anul al 14-lea al guvernării noastre, Ferdinand.

Baronul Apor Lázár din ordinul personal al alteţei apostolice imperiale şi regale; Szentgyörgyi Imre.

Publicat de Kővári László: *Okmánytár az 1848–49-erdélyi eseményekhez*. Cluj, 1861, p.52–53, Pap Dénes: *Okmánytár*, p. 252.

[1] Vezi vol. VI, doc. 63 şi 64.

177

Cluj, 22 iunie 1848

Tisztelt Minister-tanács!

Ministeri biztos b. Perényi Zsigmond úr által a tisztelt Minister – tanács rendelete nyomán az iránt felszólíttattva, hogy addig is, míg az egyesült testvérországok közigazgatása telyesleg összeforrasztatnék, egy véleményező comite-t alkotnánk, a tisztelt rendelet következtében sietünk azon intézkedések iránt, igénytelen véleményünket adni, melyeket e hon állapota közelebbről igényel.

a). Az e hon kebelébeni rend fenntartására kinevezett Királyi biztos, hogy fontos elhivatásának megfelelhessen múlhatlanul szükséges, miszerént a katonai elöljáróság szorosan oda utasíttassék, hogy a kir. biztos rendeleteinek mindenekben és telyesen engedelmeskedni légyen köteles. Ennek hiánya volt a polgári hatóság eddigi működésének is legfőbb akadálya s ha ezen akadályt a tisztelt ministertanács erélyes intézkedése által el nem háritja, méltán lehet attól tartani, hogy a közigazgatásbani gyorsaság és pontosság, melyet a hon körülményei mindenek fölött igényelnek, elérve nem lesz, de sőt tarthatni attól is, hogy a közigazgatás a maga megszokott medréből kivétetve, ha a hatalom újabb eszközeivel nem láttatik el, a hon megnyugvását kevesebbé fogja eszközleni mint a múlt, melynek tevékenysége a katonai elöljáróság által elébe gördített nehézségekben talált legyőzhetlen akadályokra.

b). A főispáni kinevezések, a kinevezett egyéniségek által a hon várakozásának kétség kivül megfeleltek s legalkalmasabbak arra, hogy a honfiak kebelében úgy a felsőbb kormány, mint az ország jövő bel- igazgatása iránt bizalmat gerjesszenek. A kinevezés modora és közlése körül azonban történtek olyanok, mellyek némi zavart okoztak, éppen ezért elmaradásuk igen kívánatos lett volna. A jelen országgyűlés I törvénycikkének 3*ik* szakasza Erdélyben a közigazgatás és igazság-kiszolgáltatás folyamát jelen helyzetében meghagyja s e szabály alól csak az udvari cancellariára nézve tesz kifogást. Törvényes és kívánatos lesz vala hát, hogy e kinevezések az illető főispánoknak és megyéknek a kir. kormányszék útján adattak volna tudtokra, annyival is inkább, hogy úgy a minél elébb megteendő követválasztások, mint egy-általában a hon jelen állapotja kívánják, hogy a kinevezett főispánok minél hamarébb és erélyesben foglalják el hivatalaikat, miben a miatt, hogy a kinevezésökről nem értesített kormányszék, mellyel mulhatlanul érintkezésbe kell lenniök, maga részéről célszerűen nem rendelkezhetik, tetemesen vannak gátolva. Méltóztatik tehát a tisztelt ministerium e hiányt, ha lehetséges, haladék nélkül kipótolni; mi mennyire befolyásunk engedi azon fogunk igyekezni, hogy addig is, mennyire lehet hátramaradás ne történjék.

c). Miután az unio megtörtént kétségen kívül úgy Erdély érdekeinek illő képviseltetése, mint a kormánynak megszaporodott foglalatossága szükségessé teszik, hogy a felsöbb kormány személyzete szaporíttassék; bár mennyire fontosak légyenek is a fennebbi szempontok, mindazáltal nézetünk szerént szükséges, hogy azok az ország és kormány egysége elvének alárendeltessenek. Ez okon nem tartanók helyesnek, ha Erdély igényei aként vétetnének tekintetbe, – miszerént valamelyik tárca külön szakasztatván Erdély részéről külön egyénnel láttatnék el. Nézetünk szerént ez által a kormány megszakasztására az első lépés megtétetvén, hogy ez mily számos elszakadásokat vonna maga után, alig lehetne meghatározni: véleményünk tehát e részben oda terjed, miszerént a nélkül, hogy elvileg a közigazgatásnak bármi részben is különszakasztása távolról is kimondassék, a megszaporodott fogla[la]tosságok tekintetéből a legfontosabb ministeri tárcák is m:

a belügy és az igazságügynél alsóbb osztályok alakittassanak és pedig a belügynél egy alsóbb osztály a közigazgatásra és rendőrségre s az igazságügynél hasonlag egy alsóbb az igazságügyre nézve. Ez alsóbb osztályok Erdély illető ügyeivel bizatvan meg erdélyi egyénekből volnának összealkotandók ez úttal, a nélkül azomban, hogy itt a különszakasztásra nézve valamely állandó szabály mondatnék ki. Ezenkívül igen kívánatosnak, sőt szükségesnek tartanók, miszerént Erdély érdekei magában a ministeri tanácsban is képviseltessenek, miután egyedül ezáltal remélhetni, hogy ezen érdekekre a ministerium intézkedéseinél is tekintet leend, midőn az alsóbb osztályok nem valamely önerejű működésre, mint inkább a felsőbb intézkedések végrehajtására vannak meghíva. Erdély érdekeinek a ministertanácsban képviseltetése nézetönk szerént eszközöltetnék az által, ha mostani terhesebb tárcáknak valamely egyes ágai különszakasztatván ezek oly egyénnek adatnának, ki Erdély körülményeivel közelebbről ismeretes, vagy ha némely egyéneknek tárca nélkül is adatnék hely a ministertanácsban.

A mi már a fennebbi nézetek szerént kinevezendő egyéneket illeti meg vagyunk győződve, miszerént legcélszerűbb volna e kinevezéssel, nem különben az osztályok fölállításával várni addig, míg az unio tárgyában kinevezett bizottmány, melyben Erdély érdekei illőleg képviselve vannak, fölmenvén a tisztelt ministertanács, úgy a tárgy, mint az egyének iránt bővebb felvilágosítást vehet. Hogyha azonban a t. ministertanácsnál elenkező nézet találna többséget, ez esetben bátrak vagyunk ide mellékelni azok név jegyzékét, kiket meggyőződésünk szerént alkalmasoknak itéllünk arra, hogy a bel- és igazságügynél felállítandó alsóbb osztályoknál alkalmaztassanak.

Melyek után maradtunk a tisztelt Ministertanácsnak tisztelő honfitársai

B. Bethlen János
Jósika Miklós
Zeyk Josef
Teleki Domokos

A. Belügy

a. Közigazgatás

Osztályfőnök: *Zeyk Károly*, magyar, református, kitűnő egyén.

Tanácsosok: *Gebbel Károly* szász, lutheránus, jelenleg Fő Kormányszéki tanácsos.
Cserényi Károly magyar, refor. Udvari Cancelláriai fogalmazó, kitűnő egyén.
Szabó Lajos székely, rom. cath., Kormányszéki tanácsos.

Titoknokok: *Incze Mihály*, magy. ref. Fő Kormányszéki titoknok, jeles egyén.
Gyergyai Ferenc, magyar, unitárius, – kolozsvári Fő jegyző és volt tanácsos.
Lemény János, Oláh, unitus, Doboka megye Fő jegyző.

Fogalmazók: *Biró Miklós*, székely, rom.cath., fogalmazó gyakornok fogalmazó.
Körmöczi János székely, Unitárius – fogalm. gyakor.

Pataki Sándor magyar ref. Udv. Cancell. tiszteletbeli fogalmazó

b. Rendöri Osztály

Osztályfőnök: *Kemény Domokos*, magyar, refor. kitűnő egyén,

Tanácsosok: *Szegedi Mihály* székely, rom.cath. – jelenleg Fő Kormányszéki tanácsos
Pálfi János, székely, unitárius, – Udv. követ.

Titoknokok: *Roth Ilyés*, szász, luther. Brassó vidéke jo követe.
Berde Móses, székely katona, unitárius, Háromszék követe.

Fogalmazok: *Kabos László*, magyar, református, Három Szék követe
Kovásznai Gotz József, magyar, refor. – K.széki fogalmazó-gyakornok.
Lugosi Josef tiszt. gyakornok a Kormányszéknél.

B. Igazságügy

Osztályfőnök: *Horváth István* székely, cath, – Királyi Táblai sz. f. ülnök, kitűnő egyén.

Tanácsosok: *Szacsvai Sigmond*, magyar, ref.-Kormányszéki Tanácsos.
Hahn Frigyes szász, luth. – törvény tanár. Unió barát

Titoknokok: *Keller János*, székely, ref. – ügyvéd.
Pap Alajos, oláh, unit. – fogalmazó-gyakornok.

Ideiglenesen még világossabb rovattal nem intézendhetek
Gombos fő hadi parancsnoksági segéd
Erdély hadi ügy vezetésére Gombos őrnagy neveztetett.

Onorat Consiliu de miniştri!

În conformitate cu hotărârea onoratului Consiliu de miniştri, am fost somaţi de domnul baron Perényi Zsigmond, comisar guvernamental, ca până se va unifica administraţia ţărilor înrudite şi se va contopi integral, să se constituie un comitet de expertiză. Ne exprimăm cu promptitudine opinia favorabilă faţă de această iniţiativă, prevăzută în mărita decizie şi care este reclamată urgent de starea patriei.

a. Pentru a corespunde importantei meniri asumate este imperios necesar ca numitul comisar regal împuternicit să asigure ordinea internă a patriei reunite, să poată pretinde cu fermitate Comandamentului armatei obligativitatea acceptării fără rezerve a ordinelor sale; lipsa acestui element a constituit principalul impediment în activitatea autorităţii civile de până acum; dacă acest obstacol nu va fi înlăturat prin măsuri ferme de către onoratul Consiliu de miniştri avem ferma convingere că, în contextul intern, nu se va ajunge cu promptitudine şi rigurozitate la dorita unificare a administraţiei; mai mult, ne putem lesne aştepta ca aparatul administrativ să devieze din făgaşul ştiut, în cazul că forţa militară nu se va conforma noilor practici; ca urmare, preocuparea faţă de stabilitatea patriei va fi sensibil afectată, comparativ cu cea din trecut, când s-a avut de înfruntat o situaţie de nedepăşit prin dificultăţile datorate tocmai oficialităţii militare;

b. Numirile de comiți supremi din rândul persoanelor desemnate au corespuns neîndoielnic speranței indigene și au fost cele mai potrivite să stimuleze încrederea localnicilor în Guvernul central suprem, ca și față de viitoarea autoritate administrativă a țării; s-au produs însă câteva incidente legate de modalitatea desemnării și publicării numirilor; s-au provocat astfel anumite confuzii; de aceea amânarea lor ar fi fost extrem de indicată; paragraful 3 al articolului de lege adoptat de actuala Dietă stipulează tocmai păstrarea neschimbată a cursului administrației și justiției în Transilvania actuală, cu o mică excepție de la regulament, valabilă numai pe seama Cancelariei regești; ar fi fost legal și necesar ca aceste numiri să se fi transmis cumva comiților supremi și comitetelor comitatense prin intermediul Comandamentului regesc suprem; aceasta cu atât mai mult, cu cât alegerile de deputați s-ar fi putut desfășura într-un răstimp minim, după cum reclamă de altfel starea generală a țării; la fel s-ar fi creat posibilitatea ca persoanele desemnate drept comiți supremi să-și ocupe posturile cât mai repede și mai eficace cu putință; Comandamentul suprem n-a fost însă deloc informat despre numirile în cauză, deși respectivii vor trebui să fie în contact necontenit cu el; existând această validă posibilitate, respectivii vor fi stânjeniți neîndoielnic cu toții în activitatea lor; de aceea să aibă bunăvoința onoratul Guvern să întregească fără zăbavă listele cu numiri, însă numai în măsura posibilului, iar noi ne vom strădui ca până atunci să nu se producă nici un fel de regres;

c. După definitivarea uniunii, este neîndoios faptul că atât reprezentarea corespunzătoare a intereselor Ardealului, cât și preocuparea sporită în această privință a autorității centrale, fac necesară înmulțirea personalului Guvernului suprem; oricât de importante ar fi însă punctele de vedere exprimate mai sus, totuși, potrivit părerii noastre, este necesar ca toți să fie subordonați tezei unității dintre stat și Guvern; din această cauză nu considerăm deloc util ca pretențiile Transilvaniei să fie astfel acceptate încât vreun portofoliu secționat, fixat pe un segment zonal, să corespundă vreunei persoane anume; după opinia noastră prin întreprinderea unor asemenea pași s-ar produce divizarea Guvernului cu urmări ulterioare concludente; fără a putea fi expusă în întregime, părerea noastră în această direcție este – pronunțându-ne într-un mod teoretic de perspectivă – că în ansamblul subdiviziunii administrative, oricare ar fi ea, din punctul de vedere al preocupărilor sporite cele mai importante portofolii ministeriale sunt acelea de interne și de justiție; în cadrul lor ar trebui să se organizeze secțiuni inferioare și anume una la interne atât cu aparat administrativ, cât și cu poliție, iar la justiție la fel, cu referire specială la chestiunile juridice; aceste secțiuni inferioare, cu competențe în problemele ardelene ar urma să fie încadrate cu localnici, fără a se fixa vreo dată definitivă și vreo regulă aparte privitoare la vreo divizare specifică; pe lângă aceasta, considerăm că ar fi de dorit și necesar ca interesele Transilvaniei să fie reprezentate chiar în Consiliul de miniștri, deoarece numai astfel dezideratele formulate vor intra în vederile guvernamentale prin măsuri corespunzătoare; în tot cazul, secțiile

inferioare vor avea menirea să îndeplinească dispozițiile venite de sus și mai puțin să acționeze pe cont propriu; reprezentarea doleanțelor Ardealului în Consiliul de miniștri s-ar putea realiza, după părerea noastră, prin subdivizarea în secțiuni specifice a anumitor portofolii mai îngreuiate, fapt care ar permite angajarea mai multor persoane, chiar și fără funcții anume, dar care să fie cunoscătoare ale realităților transilvănene; în legătură cu opiniile exprimate referitoare la angajarea persoanelor suntem convinși că ar fi mai oportun ca prin denumirea lor să nu se aștepte neapărat înființarea secțiunilor, până când nu va fi stabilită comisia în chestiunea definitivării uniunii; interesele Transilvaniei numai în acest mod vor fi cuvenit ilustrate; numai așa se va putea lua atitudine și se va informa riguros Consiliul de miniștri, atât în problema dată, cât și privitor la persoanele în cauză; pentru eventualitatea că nu va prevala opinia contrară în cadrul Guvernului, îndrăznim să anexăm mai jos lista celor care din convingere ar fi potriviți să intre în componența secțiunilor inferioare de la ministerele de interne și de justiție.

Rămânem cu consecvență concetățeni ai onoratului Consiliu de miniștri

Bethlen János, senior
Jósika Miklós
Zeyk József
Teleki Domokos

A. La Interne

a. Pentru administrație:

Șef de Secție: *Zeyk Károly*, maghiar reformat – persoană deosebită

Consilieri: *Gebbel Károly*, sas luteran – actualmente consilier gubernial;
Cserényi Károly, maghiar reformat – concepist la Cancelaria aulică, excepțional;
Szabó Lajos, secui romano-catolic – consilier gubernial;

Secretari:*Incze Mihály*, maghiar reformat – secretar gubernial, persoană eminentă;
Gyergyai Ferenc, maghiar unitarian – prim notar la Cluj și fost consilier;
Lemeni Ioan, român, greco-catolic – prim notar al comitatului Dăbâca;

Concepiști:*Biró Miklós*, secui romano-catolic – concepist practicant;
Körmöczi János, secui unitarian – concepist practicant;
Pataki Sándor, maghiar reformat – concepist de onoare al Cancelariei aulice;

b. Pentru secția de poliție:

Șef de secție: *Kemény Domokos*, maghiar reformat – persoană excepțională;

Consilieri: *Szegedi Mihály*, secui romano-catolic – actual consilier gubernial;
Pálfi János, secui unitarian – deputat al scaunului Odorhei;

Secretari: *Roth Illyés*, sas luteran – deputat al districtului Brașov;

Berde Mózes, militar secui unitarian, deputat de Trei Scaune;

Concepişti: *Kovásznai Gocz Josef*, maghiar reformat – concepist practicant al scaunului Saschiz;

Lugosi Josef, concepist de onoare al Cancelariei aulice

B. Justiţie:

Şef de secţie: *Horváth István*, secui catolic – asesor la Tabla regală, persoană excepţională;

Consilieri: *Szacsvay Zsigmond*, maghiar reformat – consilier gubernial

Hahn Frigyes, sas luteran, profesor [de drept] constituţional, adept al uniunii

Secretari: *Keller János*, secui reformat – avocat

Aloisiu Pop, român greco-catolic – concepist practicant.

Provizoriu nu am acţionat în mod concret.

Gombos este adjunctul Comandamentului militar suprem. Conducerea afacerilor armatei Transilvaniei a fost încredinţată maiorului Gombos.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 542E/1848.

178

Budapesta, 22 iunie 1848

A pénzügyi miniszternek

A haza azon részére nézve, mely eddig Erdély névvel neveztetett, az időközben felmerült körülmények miatt teljes hatalmú k. biztosul B. Vay Miklós koronaőr kiküldetvén[1], midőn önt ez iránt értesíteném, egyszersmind felhívom, hogy nevezett királyi biztos részére Erdélyben 10 000 pengő forintot utalványozni szíveskedjék, megjegyezvén, hogy ez öszlet a királyi biztos netalán teendő jelentése és kívánata folytán időnkint szaporítathatni fog.

Elküldetett junius 22kén 1848.

Ministrului de finanţe

Datorită circumstanţelor ivite între timp, în acea parte a patriei cunoscută până acum sub denumirea de Transilvania s-a trimis baronul Vay Miklós, custode al coroanei [ungare] în calitate de comisar plenipotenţiar regesc. Aducându-vă acest lucru la cunoştinţa domniei voastre, vă rog totodată, să binevoiţi a aloca numitului împuternicit regesc 10 000 de florini – monedă ardeleană. Vă atenţionez, de

asemenea, că această sumă s-ar putea ca din când în când să trebuiască a fi mărită în eventualitatea exprimării unei atari dorinţe de către comisarul regesc.

Trimis la 22 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 405/1848. Foto: 754–755.

[1] Vezi doc. 68.

179

Budapesta, 22 iunie 1848.

Az Erdélyi Királyi Kormányszéknek

Midőn hivatalos soraimmal szerencsém van megkeresni a Királyi Kormányszéket, mindenek előtt a haza és a király szent nevét említem meg. A trónt meg kell védenünk, mert az alapja most a mi lételünknek is, a haza pedig bölcsőnk és sírunk is, mely kettő között kell emberi rendeltetésünket betöltenünk.

A két haza immár eggyé lett. Fejedelme egy név szerint is, törvényhozása egy, kormánya egy.

Azonban bölcsen rendelte a törvényhozás, hogy míg másféle rendelkezés történik, a Királyi Kormányszék a felelős Kormánynak útmutatása szerint, vezérli a közigazgatás illető ágait.

Miután Kormányszék oly hoszú időn keresztül igazgatta Erdély ügyeit, reménylem, azzal fogja koronázni meg munkálkodását, hogy a veszély korában hazafiui szívvel őrt áll fölötte és meg fogja a testvért a testvérnek menteni.

A történet pedig följegyzi az igaz érdemet s általadja az utókornak.

Jelen felhívásomnak nincs semmi közelebb célja, mint e magas feladatára emlékeztetni a Királyi Kormányszéket. Tevén a királynak és a hazának szolgálatot, öndícsőségét neveli.

Báró Vay Miklós koronaőr és királyi biztos úr meg van ő Fensége által a rend és csend fenntartásával országszerte bízva[1]. Nehéz feladatában szívesen fogja őt a Kir. Kormányszék segíteni, a tanácsadást az engedelmességgel párosítván.

A közigazgatást illetőleg azon szíves és tiszteletteljes kérésem és felhívásom van, méltóztatnék a Kir. Kormányszék javaslatait, tanácsait, észrevételeit velem teljes őszinteséggel közölni, hogy annak idejében s kellőleg intézkedhessem.

Megvárom, hogy a hol az ügy halasztást nem szenvedhet, a Kir. Kormányszék azonnal intézkedjék; egyéb esetekben siessen véleményes jelentést küldeni hozám.

A felelőség vállaimra nehezkedik. Kétszer terhes reám nézve, a mennyiben az ottani viszonyok teljes ismeretével nem birok és a mennyiben tisztemnek megfelelni lelkiismeretesen óhajtanék.

Tanácsot, értesítést, figyelmeztetést a Kir. Kormányszéktől várok. És csak e föltétel alatt tehetvén eleget tisztemnek, a felelőségben ezennel osztályossá teszem.

Fogadja a Kir. Kormányszék legteljesebb hazafiúi tiszteletemet.

Budapest, június 22. 1848.

Către

Guberniul regesc transilvan,

Adresându-mă Guberniului, înainte de toate amintesc numele sfânt al patriei şi regelui. Trebuie să salvăm tronul, căci acesta este acum bastionul existenţei noastre, iar patria ne este leagănul şi mormântul prin care ne împlinim soarta.

Cele două patrii s-au unit. Principele este acelaşi, chiar şi în nume, este un singur Parlament, un singur Guvern.

Însă Parlamentul a hotărât cu înţelepciune ca, până la alte dispoziţii, Guberniul [Transilvaniei] să conducă administraţia potrivit dispoziţiilor Guvernului responsabil.

Guberniul a condus timp îndelungat Transilvania. Sperăm că-şi va încorona activitatea în aceste timpuri periculoase şi va lucra cu patriotism, salvându-şi fratele pentru frate.

Istoria îi va consemna meritele pentru posteritate.

Acest apel n-are nici-un ţel deosebit. Vrea doar să-i aducă aminte Guberniului înalta sa misiune. Slujind pe rege şi patria, contribuie la creşterea renumelui său.

Baronul Vay Miklós, custode al coroanei şi comisar regal, este însărcinat de alteţa sa cu păstrarea ordinii şi liniştii[1]. În această misiune grea va fi ajutat inimos de Guberniu care va şti să îmbine rolul de sfetnic cu cel de subordonat.

În privinţa administraţiei vă adresez apelul şi rugămintea să ne comunicaţi cu maximă sinceritate propunerile, sfaturile şi observaţiile Guberniului, ca la rândul meu să pot da dispoziţii adecvate şi la timp.

În cazurile care cer rezolvări imediate, Guberniul să dispună fără întârziere; între altele să mi se înainteze un raport care să conţină şi părerea dvs.

Responsabilitatea apasă pe umerii mei. O simt ca pe o dublă povară, căci nu cunosc pe deplin situaţia de acolo şi totuşi doresc să fac faţă sarcinilor.

Sfaturi, înştiinţări, atragerea atenţiei aştept din partea Guberniului. Numai atunci pot corespunde sarcinilor mele dacă, prin prezenta, îl fac părtaş şi în responsabilitate.

Guberniului regesc cele mai depline salutări patriotice.

Budapesta, 22 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 427/1848. Foto: 768–769.

[1] Vezi doc. 68 şi 178.

180

Budapesta, 22 iunie 1848

Erdélyi Kormányzó Gróf Teleky József úrnak

Mindamellett is, hogy B. Vay M. koronarőr mint királyi biztos a rend és csend fentartására rendkívüli hatalommal ruháztatván fel, a kormányszékkel egyetértőleg bölcsen és sükeresen fog intézkedni s jelentéseit időnkint megteendi; szükségesnek tartom Nagyméltóságodat felhívni, hogy engemet minden országos jelentékenységű eseményről tudósítani méltóztassék, hogy iránta vagy magam, vagy a ministeri tanács, vagy Őfensége a nádor s királyi helytartó sietve intézkedhessünk.

Az erdélyi udvari cancellária munkásságát az unió iránt hozott törvény értelmében jónak látta Őfensége már megszüntetni s dolgai ennek utána az illető ministerek által fognak elvégeztetni; következőleg Nagyméltóságod eszközölje, hogy a Kormányszéktől az udvari cancelláriához felküldeni szokott minden tárgyak ezután egyenesen az illető ministerhez utasíttassanak[1].

Mi a törvényhatóságokkali összeköttetést illeti, addig, amíg e részben a ministerium az országgyűlési bizottmánnyal értekezendett s amíg a sajátságos viszonyokat legalább főbb vonalaiban sükerült meghatározhatnia és a magyar új rendszerhez alkalmaztatnia: a kormány teendi ugyan magát a törvényhatóságokkal is közvetlen érintkezésbe, de a miatt rendeléseit a kormányszék útján is fogja küldözgetni, úgy fogja azt az egyenesen a hatóságokhoz intézett rendeleteiről is értesíteni.

Általában véve mennél óvatosban kell a fenlévő formákhoz nyúlni, miután az jelen időben kétszer veszedelmes bomlást vonna maga után; annál lelkiismeretesben kell akképen járnunk el intézkedéseinkben, hogy a forma körüli kétségeskedésnek a haza érdeke áldozatul ne essék.

Nem kételkedem kijelenteni, hogy az unió bár végre van hajtva, Erdély néhány hétig saját erejére van hagyva. Szívünkhöz közel van, de karjainktól távol esik, de épp azért küldetett ki báró Vay Miklós királyi biztosul, ki magyar szempontok útmutatása szerint egyesül azon hazafiakkal és hatóságokkal, melyeknek élén nagyméltóságod dísszel áll.

Igy fogunk közrehatni. Saját formáink közt, de ugyan egy célra. Míg teljesen hasonlók nem leszünk, erejét mind a két országrész eddigi formái közt tartja meg.

Ezekről kívántam nagyméltóságodat röviden értesíteni, kérvén és felhíván, hogy bölcs és sükeres intézkedései által épen, sértetlenül és az egyetértésnek erejében adja vissza nemsokára a testvért a testvérnek.

Fogadja hazafiúi teljes tiszteletemet. Kelt Budapesten június 22. d. 1848. Szemere Bertalan belügyminiszter.

Domnului guvernator grof Teleki József

B[aronul] Vay Miklós, custode al coroanei şi comisar regal, a fost însărcinat cu puteri depline în ceea ce priveşte menţinerea ordinii şi liniştii. El va colabora cu Guberniul în mod judicios şi cu succes şi vor întocmi împreună, din când în când, rapoartele. Consider totuşi potrivit să vă atrag atenţia măriei voastre că este necesar a mă informa despre toate evenimentele de importanţă naţională, pentru ca atât Guvernul, cât şi alteţa sa palatinul, locţiitor al regelui, să aibă posibilitatea de a lua măsuri urgente.

Alteţa sa a crezut oportună sistarea activităţii Cancelariei aulice transilvănene pe baza legii uniunii. Sarcinile acesteia vor fi îndeplinite de către miniştrii de resort. Prin urmare, măria voastră să îndrumaţi ca problemele care erau înaintate până acum Cancelariei, să fie trimise de acum încolo direct ministrului în cauză[1].

În ceea ce priveşte raporturile cu jurisdicţiile, Guvernul va lua legătura cu ele şi cu oficialităţile publice, până când în această problemă va avea loc consfătuirea cu comitetul dietal [transilvănean] pentru a se reuşi stabilirea măcar în linii mari a modalităţii de a introduce noul sistem maghiar. Dispoziţiile se vor trimite şi prin Guberniu, însă acesta va fi informat atunci când vor fi adresate direct oficialităţilor.

În general, trebuie să fim foarte prudenţi cu modificarea formelor existente, fiindcă în timpurile noastre desfiinţarea unor instituţii poate fi de două ori periculoasă. În privinţa guvernării trebuie să fim cât mai conştiincioşi pentru ca nu cumva interesul patriei să cadă pradă formalităţilor.

Nu ezit să declar că, în ciuda uniunii înfăptuite, Transilvania va trebui să mai stea câteva săptămâni pe propriile picioare. Ea este aproape de inimile noastre, însă departe de braţele noastre. Vay Miklós a fost trimis tocmai pentru că fiind cunoscător al punctelor de vedere maghiare, va colabora cu patrioţii şi oficialităţile, în fruntea cărora cu onoare staţi dvs.

Vom lucra, aşadar, în cadrul formelor noastre proprii, dar pentru un singur ţel. Până când nu vor fi cu totul asemănătoare, cele două părţi ale patriei vor exista în cadrul formelor de până acum.

Despre cele de mai sus am vrut s-o pun la curent pe măria voastră. Totodată, vă rog ca prin măsuri înţelepte şi eficiente să-i predaţi peste puţin timp pe fraţi fraţilor.

Primiţi deplinul meu respect patriotic.
Budapesta, 22 iunie 1848.

Szemere Bertalan
ministru de interne

Concept. Arh. Nat. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Vay Miklós kormánybiztosi iratai. Foto: 19021–19022.

[1] Vezi doc. 5 şi 179.

181

Cluj, 22 iunie 1848

Kolozsvár, Jun 22én 848.

Igen tisztelt barátom!

Megbocsáss, hogy becses idődet igénybe veszem, de lelkiismeretem írni parancsol s igyekezni fogok lehetőleg rövid lenni.

Nézetem szerént azokra nézve, mit Erdély állapota igényel szükség különbséget tenni azon intézkedések közt, melyeknek sürgetőségök miatt meg kell előzni az unió tárgyában kirendelt bizottmány fölmenetelét, és azok közt, mellyek a bizottmány fölmenetele után célszerűbben intéztethetnek el. Meggyőződésem szerént az első neműek a következőkben pontosulhatnak öszve:

1^{or} Erdélyre nézve is egyik legfontosabb ügy az önkéntes sereg alakítása. Mindazok, mik e részben történtek még kezdetnek is csekélyek, s hogy sikeres lépés tétethessék, múlhatlanul szükséges az ide való kormányt kellő hatalommal látni el a végett, hogy az ország jövedelmeiről a legsürgetőbb szükségekre intézkedhessék. Az önkéntes sereg alakítása végett igen jó volna továbbá oly egyéneket küldeni az országba, kik e tárgy körül a testvérhonban már bizonyos tapasztalást szerzettek magoknak, melyet itt az ügy elémozdítására igen jól használhatnának, annyival is inkább, mivel a polgári hatóság ez ügyet célszerűen nem kezelheti, az itt levő kevés katonaságnál pedig, igen bajos elég számu alkalmas egyéneket kapni. Azomban nézetem szerént elég volna M.honból nehány katona egyént küldeni be a dolog megindítására és a felügyeletre az alsóbb személyzet idevalókból is kiállíthatván.

2^{or} A katonai főkormányzó egy igen becsületes és értelmes ember, de a jelen körülmények több erélyességet és önállást igényelnek. Igen kívánatos volna az ő eléléptetése által egy a magyar érdekekhez hív fiatalabb és erélyesebb katonai főkormányzó kinevezését eszközölni, mit az országnak a kormány középpontjától távolléte még szükségesebbé tesz.

3^{or}. Meggyőződésem szerént az ide való kormány minden lassadalmassága mellett is feladatának jobban megfelelt, mintha némely félénk tervezők elsietett

tanácsadásait követte volna. Mindamellett is nem vonom kétségbe, miszerént, akár a nádor ő fennségének akár a császári család más magyar szellemű tagjának az országban megjelenése vagy a miniszterek közül valamelyiknek ide kir. Biztosul kinevezése jótékony hatással bírna. De meggyőződésem szerént, ha valamely alsóbb állású személy nevezt[et]nék ki, ez több zavart, mint jótékony eredményt eszközölne.

4*er.* Alig van valami sügetőbb, mint a főispánoknak kinevezése, miután azok számos megyében hiányoznak, ott is pedig, a hol léteznek semmi köszönet bennek. A kinevezendők egyénisége a rendetlenségek fékezésére s a kormány megerősítésére sokkal több hatással volna mint a rendeletek hosszú sora, mellyek különben is később időre kell hogy maradjanak. A ministeriumhoz közelebb álló némely egyéneknek az egyes főispáni állomásokra lett felterjesztésébe én is némi befolyással voltam s e részben külön nézetem nincs. Volt ki szükségesnek ítélte, hogy az említett állomásokra az unitáriusok és oláhok közül neveztetnék valaki. Én meg vagyok győződve, hogy az említett felekezeteknek igényei más hivatalokból kielégíthetők, s a főispánságok azok, melyekre közülök legbajosabb egyéneket kapni. Mi a főtisztek választását illeti, miután e részben a székely szabadválasztási joga még eltörölve nincs, e tárgyat véleményem szerént a közelebbi közös országgyűlésen minél előbb hozandó törvény utánra kellene halasztani.

A fennebbi intézkedések azok, mellyek nézetem szerént sürgetőleg és még az unio tárgyában kirendelt bizottmány fölmenetele előtt szükségesek. Egyébiránt jónak látnám mindazokkal, mik a legkisebb kár nélkül halaszthatók a bizottmány fölmenetelére várni, melyben Erdély különböző érdekei meglehetősön képviselve vannak. Mi az erdélyiekből történendő kinevezéseket illeti e részben úgy gondolom a különböző érdekek különösen tekintetbe veendők; ezek nálunk oly számosak, s különbözők, hogy a leggondosabb figyelem mellett is azoknak kielégítése bajos leend, hátha még az érdekek által nem igényelt kinevezések is tételnek. Ilyenek, sőt olyanok is, melyeken a jobb érzelműek közül sokan megütköztek, már is történtek.

Többen, kik a ministerium nézete iránt értesülve lehettek oly formán nyilatkoztak, mintha a ministerium hajlandó volna a belügyi és igazságügyi tárcát Erdély részére különszakasztani. Engemet ez eszme nem kis aggodalomba ejtett. Nem képzelhetem a felelősség miként állhat meg, ha ugyanazon egy tárcában a kormányegység elve megvontatik, s aztán miként elégíthetni ki a különböző érdekeket, ha ott is, hol a körülmények mulhatlanul nem igénylik külön szakasztás és fölosztás vétetik célba, melyet ha egyszer megkezdünk, nem tudom, hogy hol fogunk megállapodhatni. Hogy Erdély érdekei a ministeri tanácsban képviseltessenek helyes és szükséges, de azért nem szükség a fennebbi módhoz nyúlni, mellyel az igen drágán van vásárolva.

A fegyelemnek és rendnek a katona székelyek közti fölbomlása az, min itt a jó keblűek mindenek fölött aggódnak. Nézetem szerént is a körülmény soha sem jöhetett roszabb időben mint most s hihető, hogy annak siettetésében a vétkes

bujtogatásoknak nagy része van, de a főok abban áll, miszerént a székely határőri rendszer éppen annyira felyülélte magát, mint honunk sok más intézvényei, mellyek az időnek első illetésére porba dűltek. E részben gyökeres javításra van szükség s ennek elintézése kétségen kívül az unio tárgyában kirendelt bizottmány legelső teendőjének egyike leend. Itt minden halogatás a zavart csak növelné, miután pedig a gyökeres javítás megtétetetik, erősen meg vagyok győződve, hogy a székely ismét a legjobb katona lesz mert a harciasság jellemével válhatlanul össze van forrva, a székelység ugyan is elejétől fogva le az utolso időkig szabad és katona volt.

Biztosan remélhetni, hogy a sz. ezeredeknél nagy számban hiányzó tisztek ha kineveztetnek s a kormány a mobilizálásra szükséges pénzel elláttatik, számosabb székely csapatoknak M. országra kimenetele akadályt nem fog szenvedni, de ez a határőri rendszer gyökeres átalakítása szüksége mit sem bizonyít. Jellemző azon élénk rokonszenv mely a székely katonaságnál minden fegyelmetlensége mellett is magyar testvéreihez mutatkozik, s azon félsz, melyet e hon minden idegen ajkú s a magyarság iránt ellenséges népfajokban gerjeszteni tudtak.

Az ég áldjon! vagyok

tisztelő barátod
Teleki Domokos

Prea stimate prieten al meu!

Iartă-mă că abuzez de timpul tău preţios, dar conştiinţa mă îndeamnă să-ţi scriu. Voi încerca să fiu cât mai scurt.

Referitor la măsurile cerute de actuala stare a Ardealului trebuie să se facă deosebire între acelea ce trebuiesc urgent efectuate încă înaintea plecării la Budapesta a comisiei desemnată pentru definitivarea uniunii şi acelea care se pot înfăptui ulterior mai eficient. Convingerea mea este că primele se pot concretiza în următoarele:

1. Şi referitor la Ardeal cea mai urgentă problemă este înfiinţarea oastei voluntarilor ; măsurile luate în acest sens sunt insignifiante; or, ca şi în această direcţie să se poată acţiona cu succes, Guberniul de aici trebuie înzestrat cu prerogative care să-i permită să folosească veniturile ţării pentru necesităţile prioritare. În vederea alcătuirii oastei voluntarilor, cel mai oportun ar fi să se trimită prin ţară asemenea persoane, care în acest domeniu au acumulat oarecare experienţă în patria soră; această experienţă ar putea fi de mare folos aici, cu atât mai mult, cu cât autoritatea civilă nu poate să se ocupe eficace de o mare problemă, iar în armata nu prea numeroasă de aici greu se găsesc persoane corespunzătoare; părerea mea este că ar fi suficient dacă s-ar trimite din Ungaria nişte persoane corespunzătoare care să o pună în funcţiune; pentru supravegherea operaţiunii, personalul inferior ar putea fi asigurat şi de aici.

2. Comandantul suprem al armatei este un om cumsecade şi inteligent, dar circumstanţele actuale necesită mai multă energie şi independenţă; ar fi foarte de

dorit să fie avansat, iar în locul lui să fie numit un comandant mai tânăr, mai energic şi mai fidel intereselor maghiare. Acest lucru ar fi necesar şi din punctul de vedere al distanţei, la care se află ţara de centrul guvernării.

3. Părerea mea este că Guberniul de aici, în felul lui, a corespuns destul de bine obligaţiilor sale, în ciuda implicării lui mai lente, decât dacă s-ar fi adoptat în grabă sfaturile unor plănuitori timizi; totuşi, nu mă îndoiesc că apariţia aici a alteţei sale palatinul sau a oricărui membru al familiei imperiale, simpatizant al maghiarilor, ar avea o influenţă benefică de asemenea şi desemnarea în calitate de comisar regal a unuia dintre miniştri; în schimb numirea unei persoane cu o funcţie inferioară ar pricinui mai degrabă confuzie, decât un rezultat pozitiv.

4. Nu este nimic mai urgent decât desemnarea comiţilor supremi, întrucât ei lipsesc în multe comitate, iar acolo unde există, nu sunt de mare folos. Personalitatea celor desemnaţi ar avea un efect mult mai mare în frânarea nesupunerilor şi întărirea Guvernului, decât şirul lung al ordinelor care şi aşa se vor iniţia mai târziu. Fiindcă la propunerile pentru demnitatea de comite suprem a unor persoane apropiate Guvernului am avut şi eu o oarecare influenţă, în această privinţă o părere aparte nu am; unii au fost de părere că pentru demnităţile respective ar trebui desemnaţi şi câţiva unitarieni şi români, dar convingerea mea este că pretenţiile confesiunilor respective ar putea fi satisfăcute prin alte funcţii; pentru demnitatea de comite suprem cu greu s-ar găsi cineva potrivit din rândurile lor.

În ceea ce priveşte desemnarea dregătorilor supremi, întrucât dreptul de liberă alegere la secui încă nu este anulat, tratarea acestui subiect trebuie amânată până după apariţia legii; ar fi necesar ca să fie cât mai repede adoptată de către apropiata Dietă comună.

Se impune ca măsurile sus menţionate să fie înfăptuite cât mai grabnic, încă înaintea plecării membrilor comisiei regnicolare, desemnaţi pentru definitivarea uniunii. În rest, amânarea celorlalte probleme n-ar crea daune deosebite. Ele ar putea aştepta până după plecarea comisiei, ea reprezentând în cea mai mare măsură diferite interese ale Ardealului. Referitor la numirile din rândul ardelenilor sunt de părere că, mai ales aici, trebuie luate în considerare diferite interese. Aceste interese sunt la noi atât de numeroase şi diferite, încât satisfacerea lor este o grea provocare, chiar şi în cazul celei mai circumspecte atenţii. De altminteri s-ar putea face denumiri care nu sunt pretinse de interese. Până acum au avut loc şi unele şi altele. Unele i-au surprins pe cei de bună credinţă.

Mai mulţi, informaţi probabil despre poziţia Guvernului, au afirmat că acesta ar fi dispus să organizeze secţii pentru Transilvania în cadrul ministerelor de interne şi justiţie. Mie această idee mi-a provocat îngrijorare. Nu-mi pot imagina cum s-ar exercita ideea responsabilităţii unei guvernări unitare, dacă în cadrul aceluiaşi portofoliu s-ar trage o linie despărţitoare. Pe urmă, de ce divizarea şi împărţirea, când circumstanţele nu le-ar pretinde neapărat. În cazul că se va institui un

asemenea curs, nu ştiu unde ne vom mai opri. Este just şi necesar ca interesele Ardealului să fie reprezentate în consiliul de miniştri, dar pentru aceasta n-ar trebui să se recurgă la modalitatea sus menţionată, fiindcă ar fi un preţ prea scump.

Ceea ce-i preocupă şi-i îngrijorează peste măsură pe cei de bună credinţă este destrămarea disciplinei şi a ordinii între militarii secui. După opinia mea, această situaţie nu putea interveni nicicând mai rău ca acuma. Este verosimil ca la apariţia ei să fi jucat un rol important instigările păcătoase. Principala cauză o constituie însă faptul că sistemul grăniceresc secuiesc este la fel de depăşit ca multe alte instituţii din ţară, care s-au prăbuşit la primele semne ale vremii. În această direcţie este nevoie de o schimbare radicală. Rezolvarea ei va fi, fără îndoială, prima sarcină a comisiei desemnată pentru uniune. Aici orice tărăgănare ar spori confuzia, dar după efectuarea schimbării radicale sunt convins că secuiul va deveni din nou cel mai bun soldat. Spiritul de luptă a contribuit la făurirea caracterului lui, el fiind din totdeauna liber şi soldat.

Se poate spera cu certitudine că, în cazul în care la regimentele secuieşti se vor încadra în număr mare ofiţeri, ce în prezent lipsesc, iar Guberniului i se vor furniza banii necesari pentru mobilizare, detaşarea în Ungaria a unui număr însemnat de ostaşi secui, nu va întâmpina piedici. Acest lucru nu contravine necesităţii schimbării radicale a sistemului grăniceresc. În ciuda indisciplinei, nu se poate contesta via simpatie manifestată la militarii secui faţă de fraţii lor maghiari; la fel frica pe care ei o pot produce popoarelor de altă limbă din patrie, ce nutresc sentimente duşmănoase faţă de unguri.

Cerul să fie cu tine. Rămân prietenul dău devotat,

Teleki Domokos

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 572E/1848.

182

Cluj, 22 iunie 1848

An
das Gen. Commando in Hermannstadt

Clausenburg den 22ten Junius 1848

Nachdem einem frühern höchsten Befehl aus Ofen hinsichtlich der möglichsten Entsendung von Truppen nach Ungarn, wegen den bekannten hindernden Umständen die dem Ausmarsche aus Siebenbürgen in Ungarn, standen, nicht die gewünschte baldige Folge gegeben werden konnte – Nun aber, da nach der Union sich Ungarn für Siebenbürgen nicht mehr als Ausland darstellt, dürfen sich

jene Hindernisse meistens heben, und es erscheint als unsere dringende Pflicht um den seit den hierinfalls wiederholten Befehlen Sr k. Hoheit des Durchlautigsten Hl. Palatin u. Statthalter von Ungarn an welchen wir von Sr Majestät gewiesen worden mit aller Anstrengung die möglichste Folge zu leisten.

Einstimmig mit jenen höchsten Befehlen hat Se Ex. der Gouverneur Weisungen erhalten mit dem ich die entsprechende Abredung getroffen habe, welche beyliegende Zuschrift zur Folge hatte.

Das bedauerliche Verhältniß, welches die Szekler der Verfügung des Gen. Commando's entzog, machte es nothwendig daß zuerst das am meisten renitirte 2te Inf. Regiment in Marsch gesetzt werden könnte, weil sonst auch, wie schon bekannt, die minder Widersetzlichen Regimenter sich zu marschiren weigern würden, wenn dies aus der Ursache zu geschehen ihnen vorkäme, daß das 2te Regiment hievon die Befehle nicht annimmt.

Un da wenn die Szekler den Ausmarsch verweigerten, auch die übrigen beiden auch böswillig oder wenigstens höchst unvorsichtig aufgereizten Grenzer, Unzufriedenheit zeigen dürften, so erscheint der Ausmarsch überhaupt durch den Anfang mit dem 2ten Regiment bedingt.

In diesem Bezuge haben S.E. der Gouverneur die angemessenen Mittel ergriffen um dies letzte Regiment mehr durch freiwilliges Anerbieten, als durch einem bloßen Befehle von nicht verbürgtem Erfolge zu erst in Bewegung zu setzen.

Von dem theilweisen, oder gänzlichen Gelingen dieses Verhaltens wird das G. Commando alsogleich in Kenntniß gesetzt werden, doch wären auch aus der größern Nähe darüber Erkundigungen einzuziehen.

Sollte die ganze ausmarschierende Mannschaft nicht vollständig 2 Bat. ausmachen, und auch von einigen Compagnien sich nur einige Leute zum Ausmarsch geeignet zeigen, so währe ohne Rücksicht auf ganze tactische Körper der Rest in sogenannten Marsch-Compagnien zusammenzustellen.

Jedenfalls ist aber alles aufzubiethen um von diesem Regimente möglichst stark auszumarschieren.

Um jedoch auf keine Weise Zeit zu verlieren, ist nicht nur mit dem genannten Regimente die nöthige Vorbereitung durch alle Zweige der Administration zu treffen, sondern solches auch vorläufig für 1 Bat. des 1ten Szekler Regiments, 1 Divis. des Szekler Hus. Regiments, 1 Bat. des 2ten Walachen, und 1 B. des 1ten W.R. genauestens zu berathen, und die betreffenden Regimente sind vorläufig nun für den definitiven Ausmarsch bereit zu seyn präsidialiter davon zu verständigen.

Da bey diesem Ausmarsche auf den immer dringender werdende Grenzdienst nicht Bedacht genommen worden zu scheint, so wären alle Mittel zu berathen, um jenen Dienst so einzuleiten damit in dem beabsichtigten Ausmarsche nicht zum Hinderniß gereichen.

Die hiesige Ansicht, daß beiden Regimenten ein 3t Bat. creirt werden würde, erscheint nicht sehr wahrscheinlich, indem bei einer Truppe die sich in eine

National-Garde aufzulösen, und unter das Civile gestellt zu werden die Bestimmung hat schwerlich solche Auslagen unternommen würde.

Ob die Garnison des 1ten Szekler und der beiden Walachen Regimenten zu belassen oder in das Quartir der marschirenden Körper zu ziehen und wie dann zu ersetzen seyn wird dem Ermessen des Gen. Commando überlassen bleiben müssen.

Es dürfte zweckdienlich seyn um später keine Zeit zu verlieren, die Marsch-Richtungen im voraus zu bestimmen, und bey Antritt desselben das k. ung. Kriegs-Ministerium dessen direct in Kenntniß zu setzen.

Da [bei] der Absendung aus den Bat. (welches nur Carl Ferd. treffen könnte) keine solche Vorkehrungen nöthig sind, so ist an dasselbe auch kein Avizo ergehen zu lassen[1].

Către
Comandamentul suprem din Sibiu

Cluj, 22 iunie 1848

Înaltul ordin anterior de la Buda, referitor la trimiterea rapidă de trupe în Ungaria, nu a putut fi îndeplinit prompt, cum ar fi fost de dorit, din pricina cunoscutelor împrejurări care au împiedicat plecarea lor din Transilvania spre Ungaria. Acum însă, când după uniune Transilvania nu mai consideră Ungaria ca fiind o țară străină, majoritatea obstacolelor au dispărut. Obligația noastră stringentă este de a depune eforturi pentru a da cât mai repede curs poruncilor repetate ale alteței sale palatinul și locțiitorul de stat al Ungariei, sub a cărui îndrumare ne-a așezat maiestatea sa.

În acord cu aceste prea înalte porunci, excelența sa guvernatorul – cu care am ajuns la înțelegerea cuvenită – a primit indicațiile ce formează conținutul adresei anexate.

Regretabilele cauze, care i-au făcut pe secui să se sustragă dispozițiilor Comandamentului suprem, fac necesar ca mai întâi să se găsească modalitatea de a determina să pornească la drum regimentul de infanterie nr. 2, regimentul cel mai renitent. Altfel, cum se știe, și regimentele mai puțin recalcitrante se vor putea eschiva de la marș, când vor afla că regimentul nr. 2 nu se supune ordinelor.

Iar dacă secuii din acest regiment ar refuza marșul, și celelalte două ar avea motive de a manifesta rea-voință sau ar putea afișa cel puțin o stare imprevizibilă de iritare și de nemulțumire. De aceea, detașarea grănicerilor este condiționată de atitudinea regimentului nr. 2.

Excelența sa guvernatorul a adoptat măsuri potrivite în acest sens spre a pune în mișcare amintitul regiment, recurgând mai mult la o ofertă voluntară decât la un ordin strict, fără efect garantat.

Comandamentului suprem i se va aduce imediat la cunoştinţă succesul parţial sau total al acestei întreprinderi, dar nu ar strica să se obţină informaţii şi din proxima apropiere.

În eventualitatea că trupa care va efectua deplasarea nu va alcătui 2 batalioane complete, iar din unele companii numai câţiva oameni ar fi potriviţi pentru detaşare, atunci din restul efectivelor să se formeze aşa-numite companii de marş, fără a se ţine seama de alte considerente tactice referitoare la întregul corp [militar].

În orice caz trebuie să se întreprindă totul, pentru ca acest regiment să pornească cu hotărâre la drum.

Dar pentru a nu se pierde în nici un fel timpul, se impune să se efectueze necesarele pregătiri prin mijloace administrative nu numai în ceea ce priveşte menţionatul regiment. Acelaşi lucru trebuie dezbătut deocamdată şi pentru: batalionul 1 al regimentului secuiesc nr. 1; divizionul 1 al regimentului secuiesc de husari; batalionul 1 al regimentului românesc nr. 2 şi batalionul 1 al regimentului românesc nr. 1. Respectivele regimente trebuie să fie încunoştiinţate *praesidialiter* să fie gata pregătite de marş.

În legătură cu această însemnată detaşare de efective nu s-a avut în vedere serviciul de graniţă. Devine din ce în ce mai stringent să se găsească mijloacele pentru a-l organiza în aşa fel încât să nu sufere prejudicii.

Opinia care circulă aici de a se crea în cadrul ambelor regimente un al treilea batalion de rezervă, nu pare realizabilă, întrucât cu greu vor fi suportate cheltuielile aferente în cazul unor unităţi militare destinate a se desfiinţa pentru a se transforma într-o gardă naţională pusă sub autoritatea civilă.

Va rămâne în seama Comandamentului suprem decizia legată de menţincrea garnizoanei regimentului secuiesc nr. 1 şi a celor două regimente româneşti ori, dimpotrivă, dislocarea lor în formaţiuni de marş, precum şi modalitatea de a le înlocui.

Pentru a nu se pierde vremea ulterior, ar fi necesar să fie stabilite în prealabil direcţiile de marş, iar Ministerul ungar de Război să fie direct informat în legătură cu demararea acţiunii.

Deoarece la plecarea batalionului din regimentului Carl Ferdinand nu sunt necesare asemenea măsuri, acestuia nu trebuie să-i fie trimis nici un aviz prealabil[1].

Copie. Bibl. Acad. Rom. Bucureşti. Fond. Msse., nr. 231. Foto: 4384–4385.

[1] Vezi vol. VI, doc. 37, 74, 224 şi 235.

Cluj, 22 iunie 1848

Szász nemzet ispányának

Méltóságodnak Kolosvárra rendelt át jövetelét akadályozó körülményeket fel jelentő folyó hó 17rŏl 833. szám[1] alatt költ tudósítását oly hozzá adással vettem tudomásul: miszerint a szász nemzet érdekében óhajtandó lett volna Méltóságodnak mentől előbb leendő itteni meg jelenése. Mi a szász közönségnek méltóságod fenn idézett tudósításában érintett azon aggodalmát illeti: hogy a jelenleg ottan munkálodó fő kormányi bizotmány a helybeli szász törvényhatóság elmellőzésével alakítatott[2]; erre nézve vissza írni kívántam: miszerint törvényeinkben nincs nyoma annak: hogy hasonló nyomozó bizotmányokhoz az illető törvényhatóságból is valakit rendelni szükséges légyen: egyébiránt a kinevezett biztosok egyéniségében a Szász Nemzet közönsége is telyes bizalmát helyezheti; és így a szász közönség aggodalmának annyiból kevésbé látom helyét, mivel fenn írt fő kormányi biztosok munkálódásaik nem annyira a helyben lakó szász polgárokra, mint inkább a Szebenben idegen törvényhatóságokból összesereglett oláh nemzeti Comité, s annak ottan létező tagjai működéseik ki nyomozására van intézve, és több hasonló esetekben szász egyének is küldettek ki magyar hatóságokba a helybeli elöjáróság el mellözésével, mit Vizakna közelebbi példája is valósit, mely városba biztosnak tart. segédbiztos Mederus Samuel küldetett ki, – mind azonáltal a Szász közönség leg kissebb aggodalmát is el enyésztetendő meg hagytam mái napon és jelen szám alatt említett fő kormányi biztosoknak: hogy Szebeni polgár mester Czigler Danielt magok mellé vévén működéseiket vele együtt folytassák[3].

Fő kormányi biztosok: gr. Bethlen
Gábor és b. Kemény Domokosnak

A szebeni szász közönségnek azon aggodalma fedeztetvén fel előttem: hogy a méltóságtókból alakult fő kormányi bizotmányba az illető törvényhatóság mellőzésével szász egyén nincs ki rendelve; noha ezen aggodalomnak leg kissebb helyes okát sem látom, még is azt merőben el enyésztetendő Méltóságtoknak ajánlani kívantam: hogy szebeni polgár mester Cziegler Daniélt magok mellé vévén, munkálódásaikat vele együtt folytassák.

Kolosv. Junius 22. 1848.

Comitetului naţiunii săseşti

Raportul domniei voastre nr.833 din 17 anul curent[1], prin care mă informaţi despre circumstanţele ce v-au împiedicat să veniţi la Cluj, aşa cum v-am cerut, îl iau la cunoştinţă. Adaug însă că ar fi fost de dorit, în însuşi interesul naţiunii săseşti, să

veniți cât mai urgent aici. În ceea ce privește, îngrijorarea națiunii săsești, exprimată în raportul domniei voastre sus menționat, referitoare la alcătuirea comisiei guberniale ce-și desfășoară actualmente activitatea acolo fără reprezentanți ai autorității locale[2], vă răspund următoarele: legile noastre nu precizează că în astfel de comisii de investigație ar trebui să fie desemnat cineva și din partea autorităților respective; de altfel față de comisarii desemnați și comunitatea săsească poate să aibă încredere deplină; îngrijorarea comunității săsești o consider de prisos, din moment ce activitatea comisarilor guberniali sus amintiți îi vizează nu atât pe locuitorii saşi, ci cu precădere investigarea acțiunilor Comitetului național român de la Sibiu, ai cărui membri s-au adunat acolo din diferite jurisdicții; pe de altă parte și persoane din rândurile saşilor au fost trimise în cazuri similare în jurisdicții ungurești fără consultarea autorităților locale respective; aceasta se poate demonstra cu exemplul recent al Ocnei Sibiului, unde a fost trimis în calitate de investigator vicecomisarul teritorial Mederus Samuel. Totuși, pentru înlăturarea celei mai mici îngrijorări a comunității săsești am dispus azi, sub numărul curent, comisarilor guberniali, să-l coopteze pe primarul Sibiului, d-l Ziegler Daniel și să-și continue activitatea împreună cu ei[3].

Comisarilor guberniali: contele Bethlen Gábor și baronul Kemény Domokos

Mi s-a dezvăluit acea îngrijorare a comunității săsești din Sibiu, potrivit căreia în comisia gubernială formată din domniile voastre, nu s-a desemnat nici o persoană săsească din jurisdicția respectivă; deși nu văd nici o bază reală a acestei îngrijorări, totuși, pentru înlăturarea ei, doresc să vă recomand măriilor voastre, să-l cooptați în comisie pe judele primar din Sibiu, d-l Ziegler Daniel și să vă continuați activitatea împreună cu el.

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1665E/1848. Foto: 25768–26.770.

[1] Vezi doc. 13.
[2] Vezi doc. 102.
[3] Vezi doc. 184.

184

Cluj, 22 iunie 1848

Szebeni polgár mester: Czigler Danielnek

Uraságodnak f. ho. 20[rol] 189. szám alatt költ feliratára, mely mellett a szebeni közönségnek az ottan rendeletem következtében munkálodó fő kormányi

bizotmány működése és hatása elleni tiltakozását hozzám fel terjeszté, annak vissza rekesztése mellett ezennel vissza írni kívántam: miszerint fenn írt tiltakozást, mint törvényeink értelmében érvénytelent, melynek megtételére az ottani közönség jogosítva nem volt, és különben is a kormányi intézkedések iránti tiszteletlenséget árul el, ezennel meg semmisítve vissza utasítom. Egyébiránt noha fenn írt fő kormányi bizotmány munkálódása nem annyira a helyben lakó szász polgárok, mint inkább az ottani öszpontosult oláh comité tagjai ellen van intézve, mindazontáltal az ottani közönség leg kisebb aggodalmának még ürügyét is el enyésztetendő, fenn írt fő kormányi bizotmányt arra utasítottam: hogy Uraságodat fel vévén, munkálódását Uraságoddal együtt folytassa[1].

Domnului Daniel Ziegler, primarul Sibiului

Am primit raportul domniei voastre, pe care mi l-ați înaintat la data de 20 a lunii curente sub nr.189, împreună cu protestul comunității din Sibiu împotriva activității și influenței comisiei guberniale ce-și desfășoară activitatea acolo conform ordinului meu. Vi le retransmit și doresc, totodată, să vă precizez următoarele: anulez și resping protestul sus menționat ca pe unul care, în sensul legilor noastre, este lipsit de valabilitate. Comunitatea de acolo n-a fost îndreptățită să-l înainteze. Înaintarea lui denotă o lipsă de respect față de măsurile luate de Guberniu, cu atât mai mult cu cât, activitatea menționatei comunități guberniale este îndreptată nu atât împotriva locuitorilor saşi de-acolo, cât mai de grabă contra membrilor Comitetului român ce se găsesc acolo. Totuși, pentru a evita pretextul celei mai mici plângeri, am dat dispoziții comisiei amintite: să vă coopteze pe dvs. și să vă continuați activitatea[1].

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr.1661E/1848. Foto: 25759–25761.

[1] Vezi doc. 183.

185

Sibiu, 22 iunie 1848

An

Seine des k.k. wirklichen Herrn geheimen Rathes und Kämmerers, Großkreuz des oester. Leopold Ordens Obergespanes des Szabolcser Comitats dann Landes Gouverneurs im Großfürstenthum Siebenbürgen etc.

Joseph Grafen Teleki v. Szék Excellenz

Hermannstadt am 22. Juni 848

In Folge der geschätzten Zuschrift vom 6en Juni l.J. Z. 1427[1] habe ich nicht verfehlt, dem hier in Hermannstadt quiescirten Feldkriegs Sekretär von Benigni, als Redakteur der Zeitschrift des Siebenbürger Bothen, hinsichtlich der vom Thesaurariats Sekretär Gyergyai vorgebrachten Beschwerde gegen denselben, wegen grober Ausfälle gegen die Person des letztern in der erwähnten Zeitschrift zur Verantwortung zu ziehen.

Da Benigni angegeben hat, wegen der von ihm in dem Siebenbürger Bothen gemachten Angaben sich rechtfertigen zu können, und da derselbe zu diesem Zwecke mir eine schriftliche Eingabe eingereicht hat so gebe ich mir die Ehre, dieselbe nebst Rückstellung des mit obiger Note an mich gelangten Communicat Euer Excellenz im Anschluße zur gefälligen Einsichtsmaßnahme zu übersenden[2].

In Dienstesabsein des Commandirenden Herrn Generals

Pfersmann
F.M.L.

Către

Excelența sa veritabilul consilier secret și cameral c.c., [purtător] al Marii Cruci a ordinului austriac Leopold, comite suprem al comitatului Szabolcs și guvernator al țării în Marele Principat Transilvania etc.

Contele Joseph Teleki von Szék

Sibiu, 22 iunie 1848

Ca urmare a prețioasei [dumneavoastră] scrisori din 6 iunie a.c. nr. 1477[1], nu întârziu să-l trag la răspundere pe secretarul de război Benigni, *quiescit* (care este în cetate) aici în Sibiu, în calitate de redactor al revistei Siebenbürger Bothe, în legătură cu plângerea depusă de secretarul tezaurarial Gyergyai împotriva acestuia, referitor la atacurile grosolane la persoana ultimului amintit, apărute în menționata revistă.

Deoarece Benigni susține că își poate justifica afirmațiile făcute în Siebenbürger Bothe, înmânându-mi în acest scop o cerere scrisă, am onoarea să transmit excelenței voastre spre examinare atât petiția cu pricina, cât și returnarea informației excelenței voastre parvenite mie[2].

În absența domnului general comandant,

Pfersmann
F.M.L.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1656/1848. Foto: 26.057–26.058.

[1] Vezi vol. VI, doc. 36.
[2] Vezi doc. 127.

186

Sighișoara, 22 iunie 1848

Nr. 1692 pr. d. 22d Junii 1848

Die diesstühligen Landtags Deputirten Carl Gooß und Joseph Bacon berichten:

Bekanntlich wäre die landesständische Repraesentation samt dem 15. Gesetz Artikel Entwurf in doppelter Anfertigung befördert, der eine war von Seiner Excellenz dem Hl. königl. Commissair hinaufgesendet, der andere den Landtags Deputirten Véer Farkas und Pálfy János zur Uibergabe an das ungarische Ministerium zugestellt worden. Letztere hätten sich ihren Aufträgen noch in Pesth erledigt, und der Premier Minister Graf Batthyani wäre mit der ihm zugekommenen Ausfertigung versehen, unmittelbar nach Innsbruck geeilt. Indessen hätten sich Véer und Pálfy nach Wien begeben. Hier habe der für Siebenbürgen noch fortbestehende Staatsrath – gebildet aus den Herren Burchhard, Ludwig v. Rosenfeld und Zillich – Anspruch darauf gemacht, daß diese Actenstücke zuvorderst ihm zugestellt würden, dagegen habe sich die Hofkanzlei mit Ausnahme des Hofrathes Apor einstimmig beschlossen, dass Alles, mit Umgehung des sogenannten Staatsrathes unmittelbar Sr. Majestät unterlegt werden sollte, solches wäre auch geschehen. Wenige Stunden nach dem der Kuriere, der die in Rede stehenden Schriftstücke nach Innsbruck zu überbringen gehabt hätte, wären auch die siebenbürgischen Landtagsabgeordneten von Wien eben dahin abgereist. Zu ihrem Befremden hätten sie jedoch allda in den ersten 3 Tagen nach ihrer Ankunft, auf alle Erkundigungen die wiederholte Antwort erhalten, es sey in der fräglichen Angelegenheit nichts angekommen, man wisse von der ganzen Sache noch nichts. Da hätte sich der ungarische Premier Minister veranlasst gesehen, von der ihm zugekommenen Ausfertigung der an Se Majestät gerichteten landtäglichen Representation Gebrauch zu machen, und die Erledigung energisch zu betreiben. Seine Majestät hatte hierauf am 10. d.M. Allhst. Ihre Bestättigung ertheilt und zwar nicht auf das erst etwas später zum Vorschein gekommene Exemplar, welches durch den vom Hl. königl. Commissair hinauf befördert worden, sondern auf das vom Grafen Batthyáni vorgelegte. In der Landtagssitzung vom 19. Juni d.J. wäre das Allerhöchste k. Rescript verlesen und von den Ständen danksagend entgegengenommen worden. Sie hätten solches im Original gelesen, es wäre wie sonst üblich, von Allerhöchst Seiner Majestät, dann von Baron Apor und Emerich Szt. Györgyi unterzeichnet gewesen. Gleichzeitig wäre ein zweites k. Rescript verlesen worden, in welchem Seine Majestät ausdrücklich aus Zeitersparniss die Sanction des 2ten gegenwärtigen siebenbürgischen Landtage zu Stande gebrachten Gesetzes Artikels, betreffend die Wähler zu dem auf den 2ten Juli ausgeschriebenen Reichstage Sr. königl. Hoheit dem Hl. Palatin und Statthalter Erzherzog Stephan

überweise. Die im Obigen enthaltenen geschichtlichen Notizen, in wie weit sie nicht das in der Landtagssitzung vom 19. Juni d.J. beträfen, hätten sie einem ebenda, von Véer gestellten Antrage entlehnt. An denselben hätte sich eine Rede Pálfys gereihet, – sie hätten aus denselben, und einigen andren ihnen zugekommenen zuverlässigen Nachrichten nur Nachstehendes bemerkt:

Die Herren Superintendenten Binder, Dr. Wachler, Senator Lange und Professor Zimmermann, ebenso wie einige wallachische Deputirte hätten zwar gegen die Bestättigung des fräglichen Gesetz Artikels Einsprüche erhoben, – die Sachsen in einer doppelten Eingabe, welche beide auch zu Händen des ungrischen Premier Ministers gekommen wären, – doch hätten Seine Majestät die treuen Sachsen damit, dass Allerhöchst dieselben den VII. ungrischen Reichstags Artikel bereits bestättigt hätten, und die Union Jedermann gleiche Rechte ertheile, zu beruhigen die Gnade gehabt. Die Allerhöchste Resolution solle den betreffenden Herren schriftlich hinausgegeben worden seyn. – In einer den 19. Juni d.J. auf 4 Uhr Nachmittags anberaumten Landtagssitzung werde der von den Landesständen angenommene 1-te Artikel in herkömmlicher Weise zur Allerhöchsten Sanction hinaufgesendet werden – und zwar abermals theils im Wege des Hl. k. Commissairs, theils durch das k. ungarische Ministerium, dem ein Par [!] zugestellt werden solle.

Die Landtags Deputirten schliessen das Protokoll der sächsischen National Versammlung von dem 10ten May einschliesslich 19te Sitzung abschriftlich bei. Das Tagebuch der Landtagssitzung hätten sie nicht abschreiben lassen, einmal weil die Verhandlungen von den Kolosvári Hiradó ausführlich mitgetheilt würden, und die von den Landtags Deputirten abwechselnd während der Sitzung aufgenommenen Notizen nicht immer ganz genau und precis wären, endlich weil sie ohnehin in kurzem vollständigen Bericht über Alles ihren Sendern abstatten würden. Es dürfte nehmlich die den 20ten Juni d.J. statthabende Sitzung alle noch übrigen Geschäfte erledigen, und sofort der Landtag sich factisch auflösen. Schliesslich berichten dieselben in einer Nachschrift, zu Folge der von Pálfy in der Landtagssitzung vom 19ten Juni l.J. gegebenen Auskunft hätten die wallachischen Abgeordneten in Innsbruck, ungeachtet sie nicht officiel die Klugen hiessen, doch sehr klug erklärt: nun die Union von Seiner Majestät bestättigt worden, hätten sie nichts dagegen. -

Da dieser Bericht samt Beilagen in der gestrigen Stuhlsversammlung zur Kenntnis derselben gebracht worden ist, so wird derselbe samt Beilagen, so bald derselbe bei den Gliedern dieses Magistrats circulirt ist, nur noch der Stadt Communität zur Einsicht zugestellt.

Friedrich Roth

Nr. 1692 pr. d. 22 iunie 1848

Deputații dietali din localitate, Carl Gooss și Joseph Bacon raportează:

Este cunoscut că reprezentanța dietală a fost însărcinată cu elaborarea în două exemplare a proiectului legii 15. Un exemplar s-a înmânat de către excelența sa

onoratului comisar regal; celălalt exemplar a fost pus la dispoziția deputaților dietali Véer Farkas și Pálfy János spre a fi transmis Guvernului ungar. Ultimii și-ar fi îndeplinit misiunea încă la Pesta, deoarece primul ministru, contele Batthyáni, fiind însărcinat cu rezolvarea chestiunii, a alergat imediat la Innsbruck. Între timp, Véer și Pálfy s-ar fi îndreptat spre Viena. Aici, Consiliul de stat pentru Transilvania – aflat încă în funcție și format din domnii Burchhard, Ludwig von Rosenfeld și Zillich – ar fi emis pretenția ca aceste acte să treacă mai întâi prin mâinile sale. Cu toate acestea, Cancelaria aulică a decis aproape în unanimitate, cu excepția consilierului aulic Apor, să se ocolească amintitul Consiliu de stat și să fie prezentate toate documentele direct maiestății sale. Aceasta s-a și întâmplat. La câteva ore după [sosirea] curierului care trebuia să ducă la Innsbruck documentele menționate, ar fi ajuns acolo și deputații dietali transilvani de la Viena. Spre nedumerirea lor, în primele trei zile după ce au sosit aici, interesându-se, au primit invariabil răspunsul că în chestiunea în cauză nu s-a ajuns la nici un rezultat, că încă nu se știe nimic despre aceasta. Atunci primul ministru ungar s-a văzut nevoit să facă uz de exemplarul adresat maiestății sale, încredințat lui de către reprezentanța dietală, pentru a promova energic soluționarea chestiunii. Astfel maiestatea sa a binevoit să acorde la data de 10 ale lunii prea înalta sa confirmare. Aprobarea nu a acordat-o însă exemplarului pe care îl trimisese onoratul comisar regal, acesta ieșind la iveală ceva mai târziu, ci celui înaintat de contele Batthyáni. În ședința Dietei din 19 iunie a.c. s-a dat citire preaînaltului rescript imperial care a fost primit cu satisfacție de Stări. Lor li s-a citit în original rescriptul care avea forma uzuală și era semnat de maiestatea sa preaînaltă, apoi de baronul Apor și de Emeric Szent Györgyi. Concomitent s-a dat citire unui al doilea rescript imperial, în care se arăta expres că – pentru a economisi timpul – maiestatea sa transferă asupra alteței sale regale, onoratul palatin și locțiitor de stat, arhiducele Ștefan, sancționarea legii nr. 2 emise de Dieta transilvană, relativ la alegerile pentru Dieta comună, convocată pe data de 2 iulie. Notițele istorice [!] de mai sus, în măsura în care nu se se refereau la ședința Dietei din 19 iunie a.c., au fost extrase dintr-o propunere a lui Véer, căreia i se adăuga o cuvântare a lui Pálfy. Pe baza lor, precum și a altor câteva informații demne de încredere ce le-au parvenit, deputații fac următoarele observații:

Domnii superintendenți Binder, dr. Wachler, senatorul Lange și profesorul Zimmermann, precum și câțiva delegați români au ridicat obiecții față de legea în chestiune. Sașii au înaintat o dublă petiție care a ajuns, în ambele exemplare, în mâinile primului ministru ungar. Dar maiestatea sa a binevoit să-i liniștească pe sașii credincioși prin aceea că ar fi aprobat deja legea VII a Parlamentului ungar și că uniunea le asigura tuturor drepturi egale. Preaînalta rezoluție a fost înmânată respectivilor domni în formă scrisă. – În ședința Dietei programată pentru ora 4 ale după-amiezei zilei de 19 iunie a.c. se va [dezbate] în modalitatea uzuală trimiterea legii nr. 1 adoptate de Stări spre obținerea preaînaltei sancțiuni, și anume atât prin

intermediul domnului comisar imperial, cât şi prin Guvernul ungar, cărora li se vor înmâna cele două exemplare.

Deputaţii dietali adaugă în copie procesele-verbale ale şedinţelor 10 – 19 ale consfătuirii naţionale săseşti. Jurnalul şedinţei dietale nu s-a mai copiat, pe de o parte pentru că dezbaterile sale au fost relatate pe larg de *Kolosvári Hiradó*, iar notiţele luate prin rotaţie de către deputaţi în cursul şedinţelor n-au întotdeauna exactitate şi precizie; pe de altă parte fiindcă deputaţii oricum le vor trimite curând comitenţilor lor un raport exhaustiv despre toate acestea. Probabil şedinţa care va urma în 20 iunie va soluţiona toate celelalte chestiuni rămase, iar apoi Dieta se va dizolva faptic imediat. În fine, aceiaşi raportează într-o scrisoare ulterioară, conform unei informaţii oferite de Pálfy în şedinţa Dietei din 19 iunie a.c., că delegaţii români la Innsbruck – neoficial numiţi "cei deştepţi" – au declarat cu multă înţelepciune că, dacă uniunea tot a fost sancţionată de maiestatea sa, ei nu mai au nimic împotrivă.

Acest raport, împreună cu anexele sale, a fost adus la cunoştinţa adunării scăunale în şedinţa de ieri. De îndată ce raportul cu anexele sale va fi văzut de membrii Magistratului din localitate, el va fi pus şi la dispoziţia comunităţii scăunale.

Friedrich Roth

Original Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Actele Magistratului Sighişoara, nr. 1692/1848. Foto: 9298–9300.

187

Jibou, 22 iunie 1848

Zsibó, 1848 junius 22.

Id. Bethlen Jánosnak. Kedves Barátom!

Tegnap nem írathatván le csak innen küldöm a tervezett névjegyzéket[1]. Kérlek tudasd te, vagy Zeyk velem – csak kevés szavakban – azokat mik Kolozsvártt történnek, vagy amik iránt Szebenből Székelyföldről, Abrudbányáról etc. tudósítást kaptok, s hírek érkeznek. Ezen tudósításokat, vagy folytassátok vagy folytattassátok (például Gyergyai által). Egészen míg Pestre felindultok. Azonban igen szükséges lesz, hogy illy féle tudósítások eljöveteletök után is folyvást jöjjenek, mert tiszta folyvásti s mentől előbbi tudósításainknak kell nekünk Erdélyt illetőleg oda fenn is lenni. Élj boldogul.

Jibou, 22 iunie 1848

Lui Bethlen János sen. Iubite prietene!

Ieri n-am reuşit să-ţi scriu şi astfel numai de aici trimit lista plănuită[1]. – Te rog ca tu sau Zeyk să mă înştiinţaţi – doar în câteva cuvinte – de cele întâmplate la Cluj,

ca şi despre informaţiile pe care le aveţi din Sibiu, secuime, Abrud, etc. Să vă îngrijiţi de continuitatea relatărilor (de pildă prin Gyergyai), până când veţi porni la Pesta. Dar chiar şi după plecarea voastră sunt necesare astfel de relatări, fiindcă noi şi acolo sus trebuie să fim la curent în mod neîntrerupt cu privire la Transilvania. Să trăieşti fericit.

Jibou, 22 iunie 1848

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós. Vol. 37, p. 7–8.

[1] Vezi doc. 177.

188

Cluj, 22 iunie 1848

Méltóságos és Nagyságos Fő Kormányi biztos Urak!

Címzett uraságtoknak eddigi munkálkodásuk folyamáról e folyó hó 20^{ról} 26. szám alatt hozzám intézett hivatalos jelentését tudomásul vevén: az annak végén nyilvánított azon kívánatának miszerént Topánfalvára és a környékbe még egy század katonasság a miatt szállíttassék, mivel Bisztrán egy ujjabb merény merült fel, az t.i. hogy szolga bíró Bisztrai József saját udvarában mintegy 500 láncsás[1] néptömeg által ostromoltatva, mind e bizottság előtti meg jelenéstől, mind pedig hivatalos működésében meggátoltatott, – eleget teendő, mai napon fő hadi kormányzó Báró Puchner ő Nagy Méltóságát hivatalosan megtaláltam: miként az Abrudbányára már kirendelt egy század katonaságon kívül, még két századot, még pedig egyet Thordáról, a második székely ezeredből, a másodikat pedig vagy Szászsebesből vagy Károlyfejérvárból sietőleg Topánfalvára és illetőleg Abrudbányára kirendelni, és azoknak parancsnokait, címzett Uraságtokkali egyetértésre utasítani ne terheltessék, s remélem hogy ezen felszólításomnak telyes sikere is leend[2].

Minélfogva címzett Uraságtoknak ezennel ajanlom, hogy ezen nem sokára oda érkezendő ujjabb katonai segedelemmel a veszélyes nép mozgalmokat csírájában megfojtani, és a rendet és csendet visszaállítani ügyekezzenek, engemet az előforduló nevezetes eseményekről időről időre tudósítván.

Egyébaránt szokott tisztelettel s becsüléssel maradok

Méltóságtoknak elkötelezett szolgája

Kolosvártt Junius 22^{én} 1848. Gróf Teleki Jósef

Către comisarii guberniali delegaţi la Abrud

Am luat la cunoştinţă conţinutul raportului oficial în legătură cu mersul activităţii domniilor voastre de până la această dată, trimis mie cu numărul 26 din ziua de 20 a acestei luni; el se referea la cerinţa exprimată în încheierea aceluia, ca să mai fie detaşată o companie de soldaţi la Câmpeni şi în împrejurimi, din cauza faptului că la Abrud a erupt o nouă rebeliune; respectiv că judele nobiliar Bisztrai József a fost asediat în propria sa curte de către o mulţime de circa 500 de lăncieri[1], fiind împiedicat atât de a se prezenta în faţa comisiei, cât şi de a-şi desfăşura activitatea sa oficială; vă anunţ că astăzi m-am adresat oficial excelenţei sale domnului comandant suprem baron Puchner, cerându-i ca în afara companiei de soldaţi care a fost deja trimisă la Abrud, să nu întârzie a detaşa de urgenţă la Câmpeni şi respectiv la Abrud încă alte două companii, respectiv una de la Turda, din Regimentul al doilea secuiesc, iar a doua de la Sebeş sau de la Alba Iulia; totodată, comandanţilor acestora să le ordone să conlucreze cu domniile voastre; am speranţa că intervenţia mea va avea şi reuşită deplină[2].

Ca atare, vă recomand domniilor voastre ca prin acest nou ajutor militar, care va sosi acolo în curând, să vă străduiţi a înăbuşi în faşă mişcările populare primejdioase şi a restabili ordinea şi liniştea, iar pe mine a mă înştiinţa periodic despre întâmplările mai semnificative care vor interveni.

În rest rămân cu stimă obişnuită al măriilor voastre serv umil,

Teleki József

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P. nr. 9012/1848. Foto: 25886–25888.
Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr. nr. 1625/1848.

[1] Vezi doc. 87.
[2] Vezi doc. 189 şi 190.

189

Cluj, 22 iunie 1848

An
Seine Excellenz Herrn Commandirenden Generalen
Freiherrn von Puchner

Von den durch das k. Gubernium zur Erhebung der Beschwerden welche gegen einige Ruhestörer erhoben wurden nach Abrudbánya und in die Umgegend ausgesendeten Commissären Gubernial Rath v. Kozma und Gubernial Sekretair v. Nemethi habe ich gestern Abends mittelst Estafette den hier gegen gefällige Rückstellung urschriftlich beigebogenen Bericht erhalten, aus welchem eure

Excellenz und unter anderm auch das zu entnehmen belieben werden: daß der Unter Richter Joseph Bisztri welchen die Commission aufgefordert hat, sich zu ihr zu begeben und in Beistellung der zu vernehmenden Zeugen ihm behülflich an die Hand zu gehen, in seiner eigenen Wohnung zu Bisztra, von mehr als 500 mit Lanzen und dergleichen bewaffneten belagert und sowohl an seiner Amtsverrichtung als auch dem Erscheinen vor der Commission verhindert wurde, ja dass sowohl auf der Bisztraer Ebene als auch in Topanfalva zahlreiche bewaffnete Haufen durch den Bisztraer Orts Notär welcher diese Nachricht der Commission überbracht hat, bemerkt worden sind, eine Commission hat daher die Bitte gestellt: dass das Einrücken der in diese Gegend beorderten Compagnie beschleunigt, und dahin noch eine zweite Compagnie verlegt werde[1].

Gestern gleichfalls späth Abends wurde mir die hier urschriftlich zuliegende Eingabe des Offenbányer Berg Verwalters Martin Weres und des Waldmeisters Johann Barabás eingehändigt, in welcher angeführt wird: dass in Offenbánya und der ganzen umliegenden Gegend das walachische Volk durch die Sturm Glocke zu den Waffen geruffen worden sei, dass die Dörfer überall verödet werden, und die bewaffneten Haufen sich nach Topánfalva und von da nach Abrudbánya in der Absicht begeben wollen, um nach Nieder Metzelung der fremden Nationsgenossen diesen Markt und sofort nach der Reihe die übrigen Ortschaften einzunehmen.

Wenn nun gleich diese Nachrichten vielleicht etwas übertrieben sein scheinen, so ist doch in der That höchst nöthig dass derlei gefährliche Bewegungen in ihrem Keime erstickt werden, wesshalb ich in jene Gegend die Verlegung von anderthalb Compagnien für unumgänglich erachte und daher Eure Excellenz dringend zu ersuchen die Ehre habe, eine Kompagnie Szekler aus Thorda wohin eine Compagnie im Nothfall von hier nachrücken und zu diesem Zweck auch in Bereitschaft gehalten werden könnte, die halbe Kompagnie aber von Enyed oder von wo immer theils nach Abrudbánya auf das schleunigste entsenden und deren Commandanten zum Einvernehmen mit den erwähnten Gub. Commissären anweisen zu wollen.

Klausenburg am 22t Juni 1848.

Către
Excelenţa sa domnul comandant general, baron von Puchner

De la comisarii trimişi de Guberniul crăiesc la Abrud şi în împrejurimi pentru soluţionarea plângerilor făcute împotriva câtorva turbulenţi, şi anume de la consilierul gubernial Kozma şi secretarul gubernial Németi, am primit aseară prin ştafetă raportul în manuscris, returnabil prin bunăvoinţă. Din el, excelenţa voastră poate afla că: vicejudele Bisztrai József, pe care comisia îl convocase la ea, pentru a-i fi de folos în audierea martorilor ce urmează a fi anchetaţi, a fost împresurat, în propria sa locuinţă din Bistra, de peste 500 de [oameni] înarmaţi cu lănci şi altele

asemenea. El a fost împiedicat astfel atât în exercitarea funcției sale, cât și de a se prezenta în fața comisiei. Mai mult decât atât, prim-notarul din Bistra, care a adus comisiei vestea aceasta, a mai observat pe câmpul din Bistra și de la Câmpeni mari mulțimi înarmate. Comisia vă adresează, de aceea, următoarea rugăminte: de a urgenta sosirea în zonă a companiei, căreia i s-a ordonat să se deplaseze încoace și de a se adăuga încă o companie suplimentară[1].

Tot ieri, seara târziu, mi-a fost înmânată de către administratorul montanistic din Baia de Arieș, Veres Marton, și de maistrul forestier, Barabás János, o sesizare care se află aici în original. În aceasta se spune că în Baia de Arieș și în toată zona înconjurătoare, poporul român este chemat la arme prin tragerea clopotelor în semn de primejdie. Peste tot satele sunt pustii, mulțimile înarmate vor să se îndrepte spre Câmpeni, iar de aici spre Abrud, cu intenția ca, după decimarea conlocuitorilor lor de altă naționalitate, să ocupe acest târg și apoi localitățile învecinate.

Chiar dacă aceste vești pot părea cam exagerate, în situația dată este totuși strict necesar ca asemenea mișcări periculoase să fie înăbușite în fașă. De aceea consider indispensabilă detașarea în zonă a unei companii și jumătate. În acest sens rog insistent pe excelența voastră să trimită cât mai urgent o companie de secui din Turda, unde la nevoie se poate deplasa una de aici [din Cluj]. Ea să fie ținută pregătită pentru acest obiectiv. O jumătate de companie să fie trimisă, de asemenea cât mai degrabă, de la Aiud sau de altundeva spre Abrud, iar comandanților acesteia să li se transmită ordine în consonanță cu comisarii guberniali amintiți.

Cluj, 22 iunie 1848.

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Pr., nr. 1625/1848. Foto: 25.889–25.892.

[1] Vezi doc. 176.

190

Cluj, 22 iunie 1848

An

Seine Excellenz den k.k. wirklichen Geheimen Rath und Kämmerer, Grosskreuz des kaiserlich österreichischen Leopold Ordens und Landes Gouverneur des Grossfürstenthums Siebenbürgen etc.

Josef Grafen von Teleky

Klausenburg am 22. Juni 1848

In Entsprechung des geehrten Ansinnens vom heutigen Tage No. 1625 hat man unter Rückstellung der gefälligst mitgetheilten Comunicate die Ehre Euer

Excellenz zu eröffnen, dass unter Einem so viel Szekler Mannschaft von Thorda und Enyed nach Abrudbánya aufbricht – dass vom 27. dieses Monats an, 1 Compagnie Sivkovich und 2 ganze Compagnien Szekler in Abrudbánya stationirt sein werden.

Nachdem Euer Excellenz selbst die Schwierigkeiten hinlänglich bekannt sind den Anforderungen größerer Truppenbeistellungen zu genügen – und deren Entsprechung unmöglich ist, ohne dagegen andere Nationen mehr als dienlich sein kann, von allen Truppen zu entblössen – so erlaube ich mir Euer Excellenz diensthöflich zu ersuchen den Herrn Comissairen zu Abrudbánya auf die Seele binden zu wollen – dieses beinahe aus 500 Mann bestehende Assistenz Comando der Art zweckmässig zu verwenden – dass diese bedeutende Zahl genüge, da mich das Ansinnen einer weiteren Verstärkung dahin in die unangenehme Lage sezen müsste – diesem Wunsche nicht entsprechen zu können.

Puchner mp.
F.M.L.

Către

Excelența sa veritabil consilier secret și cameral c.c., [purtător al] Marii Cruci a ordinului austriac imperial Leopold și guvernator al Marelui Principat Transilvania etc.

Contele Teleki Jozsef

Cluj, 22 iunie 1848

Restituindu-vă adresa nr. 1625, de astăzi, la solicitarea pe care mi-ați adresat-o, am onoarea să vă informez prin prezenta că trupe secuiești vor porni din Turda și Aiud spre Abrud. Chiar cu data de 27 ale acestei luni, 1 companie Sivkovich și 2 companii secuiești complete vor staționa la Abrud.

Excelența voastră cunoaște prea bine dificultățile ce se ivesc în cazul unor suplimentări de trupe, satisfacerea lor fiind imposibilă. În același timp nu este convenabil să fie lăsate cu totul descoperite și fără trupe celelalte națiuni. De aceea îmi iau permisiunea de a o ruga respectuos pe înălțimea voastră să-i convingă pe domnii comisari de la Abrud să utilizeze cât mai eficient trupa pe care o au la dispoziție, constând din aproape 500 de oameni, astfel încât acest însemnat efectiv să fie îndestulător. De altfel, cererea eventuală a unor noi suplimentări mă va pune în neplăcuta situație de a nu le putea satisface pozitiv.

Puchner mp.
F.M.L.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1692/1848. Foto: 25.811–25.813.

191

Cluj, 22 iunie 1848

Nagy Méltóságu Gróf Gubernator Úr
Kegyelmes Uram!

Bogáti járásbeli szolgabíró Zámbler Györgynek alázatosan ide zárt jelentéséből meg látni méltóztat Nagy Méltóságod hogy azon járásnak abba írt helységei mennyire el kábittattak a balásfalvi Gyűlés által – alázatos nézetem szerint ez a kitörésnek leg nagyobb neme – midőn nem kételkednek vármegye tisztinek nyilvánítani, hogy ők csak Oláh és Moldova országoktól kívánnak függeni s máshonnan rendeleteket el sem fogadnak. Ha szintén tudatlanság szülte is ezen nyilatkozatot, ha sietőleg a leg erélyesebb fel lépés által rendre és észre nem téríttetnek azon egész vidék fel fogja az engedelmességet mondani, s midőn most hamarjában egy vagy fél század katonával észre lehet téríteni – későbre számosabb katonaság lesz csak képes a rendet helyreálítani – melyel e részben rendelését alázatosan Nagy Méltóságodnak ki kérve hasonló alázatos tisztelettel vagyok

Nagy Méltóságodnak

alázatos szolgája

Kolosvárt Junius 22^{én} 1848 G. Thorotzkai Miklós

Mărite domn guvernator!
Milostivul meu domn!

Din raportul judelui nobiliar Zámbler György al plăşii Bogata, anexat aici cu umilinţă, măria ta va vedea cât de mult au fost ademenite de către adunarea de la Blaj localităţile menţionate [în raport] din plasa respectivă. Modesta mea părere este, că avem de-a face cu cel mai înalt grad al agitaţiei atunci, când aceste [localităţi] îndrăznesc să declare dregătorilor comitatenşi, că ele doresc să depindă numai de Ţara Românească şi Moldova, iar din altă parte nu acceptă nici [măcar] dispoziţii. Chiar dacă această declaraţie a lor a luat naştere din ignoranţă, în cazul în care nu vor fi aduse neîntârziat la ordine şi disciplinate, printr-o măsură energică, tot ţinutul va refuza să se supună. Acum însă, cu ajutorul unei companii, sau chiar a unei jumătăţi de companie ar putea fi învăţaţi minte; mai târziu însă, doar o armată numeroasă va fi capabilă să restabilească ordinea.

Aşteptând dispoziţiile măriei tale în acest sens, rămân cu stimă
Cluj, 22 iunie 1848.

serv umil
Contele Thorotzkai Miklós

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1653E/1848.

192

Cluj, 22 iunie 1848

Nagy Méltóságu Gróf Gubernátor Ur,
Kegyelmes Uram!

E megyei csendőri bizotmányának hozzám tett tudósítását, lupsai járásbeli szolga bíro Pápai Lajos[1] tudósításával együtt midőn alázatosan id[e]zárom azokból Nagy Méltóságod meg látni méltóztatik hogy e megye havasi részén is, a köznép állása kellemetlenebb formát kezd magára venni, s midőn részerint el kerülhetetlennek látom alázatos nézetem szerint hogy Járába s vidékében a Tordán ta[n]yázo székely katonaság fel küldődjen éppen akkor a Mezőségről némi nyughatatlanító hírek szárnyalván, sőt némileg jelentés is tétetődvén hozzám mint azt hasonlólag mai napon Nagy Méltóságodnak fel jelenteni bátor valék, Tordát is merőbe katonaság nélkül hagyni helyesnek nem látom – azért ezekre nézve Nagy Méltóságodnak rendelkezését kikérve – hasonló alázatos tisztelettel vagyok

Nagy Méltóságodnak

alázatos szolgája

Kolosvárt Junius. 22^{én} 1848 G. Thorotzkai Miklós

Prea mărite domnule conte guvernator,
Binevoitorul meu domn!

Anexez aici cu respect informarea comitetului pentru asigurarea ordinii din acest comitat, împreună cu raportul judelui nobiliar Pápai Lajos al plăşii Lupşa[1]. Măria voastră veţi vedea din conţinutul lor că şi în părţile muntoase din acest comitat atitudinea populaţiei de rând începe să ia forme din ce în ce mai neplăcute. De aceea sunt nevoit acum să vă prezint umila mea părere despre inevitabilitatea detaşării la Iara şi în împrejurimile ei a unei unităţi militare secuieşti staţionată la Turda. Mi-au parvenit veşti neliniştitoare şi de pe Câmpia Transilvaniei; mai mult, unele chiar sub formă de rapoarte, precum am îndrăznit azi s-o înştiinţez pe măria voastră. Pe de altă parte consider că ar fi o măsură incorectă a lăsa Turda fără armată. Iată de ce solicit îndrumarea măriei voastre.

Rămân cu stimă servul umil al măriei voastre.
Cluj, 22 iunie 1848. Grof Thorotzkai Miklós

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr.1652E/1848. Foto: 25749–25750.

[1] Vezi doc. 193.

193

Turda, 22 iunie 1848.

Méltóságos Groff Fő Ispán Ur! Nagyságos Uram!

Idei 590 elnöki számok alatt alázatosan tisztelt rendeletét bujtogató bisztrai Fodor László ügyébe vettem[1]. Fodor László amint tudom jelenleg is a kolozsvári nemzeti őrök által őríztetik, nem képzelhetem, hogy juthatott annak tudásához, hogy én nem Lupsán a helyszínén folytattam a nyomozódást, hanem Járába, mert ha ő őrizet alatt van, őrök előtt konversalodhatik, s ilyesmiről az őrök előtt gondolatom szerént nem is tractalhat, ha csak áll úton nem teszi ezt. Méltóságos groff főispán úr én Lupsán is a hely színen csak azokat kérdesztem volna ki, akiket Járába s csakis azokat, akik a történtekről tudnak s mind azokat fogom bé vonni szembesittés végett, akiket kikérdesztem és kikérdezendek Kolozsvárott. Nem kétlem, hogy Fodor Lászlónak vágya ne lett volna a Lupsán léendő szembesittésre, mert nagyon közzél lehetett volna fel ingerült nemzetihez és attya fiaihoz, akik könnyen meg történhető, hogy mindent el követtek volna ki szabadítására, mert úgy látzik, hogy a közelebbről történt topánfalvi eseményekről tudomássa van, mely amint hírlik s értesítve vagyok, nem a leg szelídebben folynak. Ezen folyó hó 22*én* reggel kaptam egy hivatalos fel szollítást a járai birtokosoktól (mellyet ezen órába juttaték kezébe a csendőri bizottmánynak), hogy Szolcsvától el kezdve fel mindenünnen Topánfalvára vonult a nép offenbányai helységi jegyző Moga Joseff vezérlete alatt, az offenbányai cameralis tisztek Járába vonták magokat, s onnan ma mennek bé Kolosvárra a Kormányzó ő excellentijának a dolgot bé jelentendők. Én a csendőri bizottmánytól katonaságot kértem, s nagyságodnak esdeklek méltósztat rendelést tenni ki menetelek iránt –, nem ártana Járába s körülette lévő helységeibe erőt helyhesztetni, nehogy lejebb is harapozzék a már közzel lévő mozgalom, melyet annyival is inkább félek, hogy meg történik, mivel Járába sok a proletarius, és nem a leg nagyobb meg elégedéssel vették a tegnap előtt általam ki hirdetett szabadalmat[2].

Továbbá méltósztat Nagyságod nékem hibául ki tenni hogy a kákovai eseményekről tudósíttásomat nagyméltóságodhoz miért nem tettem meg. Nem láttam szükségesnek, hogy nagyságodnak alkalmatlankogyam egy ily érdeketlen tárgyal, mert az egész dolog fére értés volt. Két kákovai fehérnép beszélte egy ugyan oda való süket embernek, hogy Topánfalván egy Jánk nevezetű iffiú ember székre fel álva ki kiáltotta, hogy minden ember fel fegyverkezzék amivel lehet, mert idegen nemzetek fognak réájjok menni. A másik aszany aszt mondotta, hogy ő aszt hallotta, hogy a topánfalvi unitus pap is ki hirdette a templomba, – a vén süket ezen utóbbit hallotta s ezt is felemáson mert azt nem hallotta, hogy a topánfalvi pap által hirdettetett ki. Azonnal Járába futott s egy Váradi Ferenc nevezetű embernek el beszéllette, hogy a kákovai unitus pap mit hírdetett a templomba – ennek

következtébe a járai jegyző a pap és aszanyok után küldett, s a dolognak végire akart járni, de a járai fel bőszült nép megfutomtatta őket Járából s csak akkor jött világosságra a dolog, amikor haza mentem, s hogy az egész dolog fére értés volt, – eszt én jelentettem a tekintetes fő bíró úrnak s meg nyugtattam, hogy a csendesség Kákován és Járába helyre állott. Melyet is jelentve alázatos mély tisztelettel maradtam méltóságos gróf fő ispán úr nagyságodnak alázatos szolgája

Torda 22a Juny 1848.

Pápai Lajos
Szolgabíró

Înălțimea voastră domnule conte comite suprem!
Măritul meu domn!

Am primit onoratul dvs. ordin sub nr. 590 prez. a.c. în legătură cu instigatorul Vasile Fodor din Bistra[1]. După câte știu, Vasile Fodor se află și în prezent sub paza gardiștilor civili din Cluj. Prin urmare, nu-mi închipui cum a putut afla că eu nu aș fi efectuat ancheta la fața locului în Lupșa, ci la Iara. Dacă el este sub pază, nu poate să discute decât cu paznicii. Dar despre asemenea lucruri, cred eu, nici nu poate să aducă vorba, doar dacă nu o face în mod ilegal. Prea înalte domnule comite suprem, eu i-aș fi anchetat și la Lupșa, la fața locului, numai pe cei interogați la Iara, adică pe aceia care au cunoștință despre evenimente. Și i-aș implica în procedura de confruntare pe cei care ori au fost chestionați la Cluj ori vor fi anchetați. Nu mă îndoiesc că Vasile Fodor ar fi dorit ca pentru confruntare să fi fost ținut la Lupșa, deoarece în acest caz el s-ar fi aflat în mijlocul agitației națiunii lui și a rudeniilor sale, care, este ușor de închipuit, ar fi făcut totul pentru a fi eliberat. Se pare că el are cunoștință despre evenimentele recente de la Câmpeni, care, așa cum am fost înștiințat, numai un caracter pașnic n-au avut. În ziua de 22 dimineața am primit o informare din partea proprietarilor de pământ (pe care am trimis-o la comitetul pentru menținerea liniștii), Potrivit informației începând cu Sălciua de Jos poporul s-a îndreptat spre Câmpeni sub conducerea notarului Iosif Moga din Baia de Arieș. Funcționarii domeniali de la Baia de Arieș s-au ascuns la Iara, de unde vor pleca astăzi la Cluj pentru a relata cele de mai sus excelenței sale domnului guvernator. Eu am solicitat forțe militare de la comitetul pentru menținerea liniștii și vă cer și măriei voastre să hotărâți în legătură cu deplasarea lor. N-ar strica plasarea în Iara și localitățile din împrejurimi a unor forțe [miliare], ca nu cumva să se extindă mișcarea din apropiere. De această extindere mă tem cu atât mai mult, cu cât la Iara locuiesc în mare număr proletari care n-au luat act cu cea mai mare mulțumire de libertatea declarată de mine alaltăieri[2].

Măria voastră îmi reproșați că nu v-am trimis un raport despre evenimentele din Cacova. N-am vrut să vă deranjez cu o astfel de problemă neimportantă, căci întreaga chestiune a fost o neînțelegere. Două femei din Cacova au povestit unui om

surd de acolo că la Câmpeni un tânăr, cu numele de Iancu, urcându-se pe un scaun a strigat: "fiecare om să se înarmeze cu ce poate, fiindcă ne vor ataca naţiuni străine". Cealaltă femeie afirmă că ea a auzit cum că şi preotul greco-catolic din Câmpeni ar fi făcut publice, în biserică, cele de mai sus. Omul bătrân fiind surd ar fi auzit numai cele din urmă şi şi acestea numai pe jumătate. De declaraţia preotului din Câmpeni n-ar avea cunoştinţă. Grăbindu-se la Iara, el a povestit imediat unui om cu numele de Váradi Ferenc din această localitate cele spuse de preotul unit din Câmpeni. Drept urmare, notarul din Iara a trimis după femei şi preot pentru a lămuri situaţia, însă poporul agitat din localitate i-a alungat de acolo. Când am ajuns acasă s-a lămurit că totul a fost o neînţelegere, ceea ce eu am şi raportat judelui prim. L-am înştiinţat că la Cacova şi Iara liniştea s-a restabilit. Raportându-vă cele de mai sus rămân cu adânc respect faţă de măria voastră domnule conte şi comite suprem.

Turda la 22 iunie 1848. Pápai Lajos
Jude nobiliar

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. Comit. Turda. Acte prezidiale, nr. 615/1848.

---

[1] Vezi vol. VI. doc. 297.

[2] Este vorba de proclamarea eliberării iobăgiei, mai precis, a intrării în vigoare a sistării robotelor în ziua de 18 iunie 1848.

194

Jibou, 22 iunie 1848

Első alispány Bálint Eleknek! Most délután érkezvén ide, önnek több rendbeli levelét vevén, melyekből több tárgyakat személyes találkozásunkra hagyván fel ezuttal a solymosi esetről, az útcsinálás dolgáról kívánok szólani.

A solymosiakat illetőleg: még ma parancsot küldendek oda, hogy a falus bírákat reggelre ide rendelem, a helység néhány öregebbjével együtt, hogy megmagyarázzam nékik azon szomorú következéseket, melyeket oktalan és vétkes ellenszegülésök rájok nézve előidézend. Ha a parancsnak s jó tanácsnak nem engednek: arról első alispány urat azonnal tudósítom és ekkor természetesen katonaság leend oda – még pedig rögtön, rendelve.

Az útcsinálást illetőleg sem ereszkedem most a nagy választmány érintett határozata megtalálásába, mindazáltal annyi bizonyos, miszerént az útcsinálás oly dolog, amelyet bármi célból s bármi ürügy alatt elmellőzni nem lehet, nem szabad. Részletes tudósítást kívánok azért arról, hogy e részben hol? Mennyi erő, minő sikerrel fordíttatott útcsinálásra? Az illető tisztek eljárása helyeslését vagy hibáztatását egyedül a süker szerént mondhatván ki.

Primului vicecomite Bálint Elek,

Astăzi după masă am sosit aici şi am primit scrisorile dvs. Dintre problemele semnalate în aceste scrisori mai multe le vom discuta cu ocazia întâlnirii noastre personale. Acum doresc să vă spun ceva numai despre cele întâmplate la Şoimuş şi despre problema construcţiei de drumuri.

Referitor la cele petrecute la Şoimuş, voi trimite acolo încă astăzi un ordin, prin care îi vom chema aici pe juzii săteşti, împreună cu câţiva bătrâni, pentru a le explica urmările neplăcute ale atitudinii lor păcătoase, nejustificate. În cazul că nu se vor supune, vă voi informa imediat pentru a fi trimisă acolo în grabă armata.

În ceea ce priveşte construirea de drumuri, deşi nu am posibilitatea de a comenta acum hotărârea marelui comitet, aceasta este o problemă care nu se poate neglija sub nici un motiv. Vreau un raport detaliat despre construcţia de drumuri : unde s-a efectuat, cu ce forţe şi cu ce randament. Numai eficienţa poate să constituie criteriul aprecierii pozitive sau a mustrării dregătorilor.

Jibou, 22 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós.

195

Zalău, 22 iunie 1848

Mélyen Tisztelt Belügyminister Úr!

Alázatos tisztelettel jelentem belügyminister úrnak: miszerént folyó hó 17ről tett alázatos tudósításom óta brédi születésű híres rabló Tálas Likuj a járásbeli szolgabírónak hozzám tett tudósítása szerint a Bréd helységbeliek által körül vétetve mint elfogásuknak ellenszegülő és lőni akaró, odavaló Marian Lupuc nevű polgár által meg lövetett. Továbbá ugyanezen meg lövetett rablónak két cinkostársai is, név szerént a megyebeli karikai szökött rab, Drágis Gavrilla, úgy brédi Marián Juon szökött katona is, üldözőbe vétetvén elfogattak s az első a megyei börtönbe kísértetett, a második pedig mint szökött katona a katonai elöl járóságnak át adatott[1].

Azt is alázatosan jelentem tisztelt belügyminister úrnak, hogy a völcsöki, szamosújlaki és szilágycsehi események célszerű kinyomozására nézve a nyomozó biztosoknak hozzám tett jelentésekből kitetszőleg a munkálat folytán szükségessé vált katonai segedelem alkalmazása tekintetéből mind a Szilágycsehbe szállásoló Turszki ezeredbeli gyalog katonaság, mind pedig a Zilahon lévő Hannoverai ezeredbeli lovas katonaságra elmúlhatatlan szükség lévén, melly jelentésre folyó hónap 18án oly hivatalos át írást tettem a Zilahon szállásoló Hannoverai király

nevet viselő huszár ezered telep kormányzójának, miszerint Völcsök és Szamosújlak helységekbe, elkövetett gyilkosság és több lázzasztások, csend és rend felzavarások kinyomozásukra folyó hó 21*re* estvére a Szilágycsehbe szállásoló, oda ki rendelt gyalog katonaságnak segítségül, szálljon ki Völcsök helységébe a keze alatti katonasággal. Egyszersmind a nyomozó biztosokhoz is olly rendelést tettem, hogy a völcsöki és szamosújlaki események kinyomozása bévégzésével a katonaságot bocsássák haza.

Egyébaránt e megyébe most is folytonosan csend és rend uralkodik. Kelt Zilahon 1848, június 22én. Bálint Elek alispány

Prea onorate domnule ministru de interne,

Raportez cu respect umil, domnule ministru de interne, că după trimitcrea raportului meu din 17 luna curentă renumitul hoţ originar din Bredea, Nicolae Taloş, a fost împuşcat. Aşa cum reiese din raportul judelui nobiliar de plasă, el a fost înconjurat de către locuitorii din Brebi, dar s-a împotrivit şi a intenţionat să tragă, când locuitorul de acolo Lupuţ Marian l-a împuşcat. Complicii lui, deţinutul evadat, Gavrilă Draghiş din Creaca, precum şi dezertorul Ioan Marian din Brebi, au fost prinşi. Primul se află în închisoarea comitatului, iar cel de al doilea, fiind dezertor, a fost predat Comandamentului militar[1].

Vă raportez cu respect, domnule ministru de interne, că pentru efectuarea anchetei în legătură cu evenimentele din Ulciug, Someş Uileac, Cehul Silvaniei, aşa cum reiese din raportul anchetatorului, este necesară prezenţa la faţa locului a unităţii de infanterie detaşată la Cehul Silvaniei, denumită Turszki şi de unitatea de husari Hanovra staţionată la Zalău. În ziua de 18 luna curentă am făcut un demers oficial în acest sens comandantului regimentului de husari care poartă numele regelui de Hanovra în vederea detaşării, în seara zilei de 21 luna curentă, a unei unităţi la Ulciug, pentru a întări unitatea de infanterie care s-a deplasat deja acolo din Cehul Silvaniei. Ele vor înlesni ancheta care are ca scop cercetarea mai multor omoruri şi instigări. Totodată, i-am indicat anchetatorului ca, după anchetă, unităţile militare să se reîntoarcă la locurile lor de staţionare.

De altfel, în comitat domneşte acum liniştea şi ordinea.

Zalău, din 22 iunie 1848. Vicecomite Bálint Elek

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. 4326/1848. Foto: 27201–27202.

[1] Vezi vol. VI. doc.132.

196

Cluj, 22 iunie, 1848

Nemes Doboka megye ig. fő bírájának

A mező köblösi összes birtokosoknak hozzám bé adott kérelem levelét, melynél fogva a köznépnek ottani görög egy. hitü lelkész Kósa László általi ingerlését panaszolván, biztosítások végett katonaságot rendeltetni kérnek, vissza várás mellett eredetileg méltóságoddal körülményes tudósítása meg tétele végett közlöm.

Kolosvárt Junius 22. 1848.

Prim judelui diriguitor al nobilului comitat Dăbâca.

Pentru informarea amănunţită a domniei voastre vă trimit în original petiţia pe care mi-au remis nemeşii proprietari din Cubleşul Someşan şi aştept înapoierea acesteia; în ea se reclamă că locuitorii de rând de-acolo sunt instigaţi de preotul greco-catolic Vasile Coşa din localitate; de aceea solicită armată pentru securitatea lor.

Cluj, 22 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1663E/1848. Foto: 25765–25766.

197

Cluj, 22 iunie 1848

1684 848 E.

Gh. Nr. 65.

An

Seine Excellenz den k.k. wirklichen Geheimen Rath und Kämmerer, Großkreuz des kaiserlich österreichischen Leopold Ordens und Landes Gouverneur des Großfürstenthums Siebenbürgen etc.

Josef Grafen von Teleky

Klausenburg am 22. Juni 1848

Indem ich mich beehre Euer Excellenz in der Anlage die mit No. 1600 vom 20. dieses Monats gefälligst zur Einsicht übermachten Comunicate rückzustellen –

habe ich dem ausgesprochenen Wunsche gemäß, die Militair Commissaire von Nagy Enyed zur Aufhebung der weitern Untersuchung angewiesen.

Puchner mp.
F.M.L.

1684 1848 E.
Secret Nr. 65.

Către

Excelența sa veritabilul consilier secret și cameral c.c., [purtător al] Marii Cruci a Ordinului austriac imperial Leopold și guvernator al Marelui Principat Transilvania etc.
Contele Josef von Teleky

Cluj, 22 iunie 1848

Am onoarea să înapoiez, în anexă, excelenței voastre comunicatul cu nr. 1600 din data de 20 ale lunii, pe care mi l-ați trimis, dând curs dorinței dumneavoastră exprese, de a transmite comisarilor militari de la Aiud ordinul de continuare a anchetei.

Puchner mp.
F.M.L.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1654 / 1848. Foto: 25.799–25.800.

198

Cluj, 22 iunie 1848

An
Seine Excellenz den k.k. wirklichen Geheimen Rath und Kämmerer, Grosskreuz des kaiserlich österreichischen Leopold Ordens und Landes Gouverneur des Grossfürstenthums Siebenbürgen etc.
Josef Grafen von Teleky

Klausenburg am 22. Juni 1848

Indem ich mich beehre Euer Excellenz in der Anlage die mit No. 1600 vom 20. dieses Monats gefälligst zur Einsicht übermachten Comunicate rückzustellen –

habe ich dem ausgesprochenen Wunsche gemäss, die Militair Commissaire von Nagy Enyed zur Aufhebung der weitern Untersuchung angewiesen[1].

Puchner mp.
F.M.L.

Către

Excelența sa veritabilul consilier secret și cameral c.c., purtător al Marii Cruci a Ordinului austriac imperial Leopold și guvernator al Marelui Principat Transilvania etc.
Contele Josef von Teleky

Cluj, 22 iunie 1848

Am onoarea să înapoiez, în anexă, excelenței voastre adresa cu nr. 1600 din data de 20 ale lunii, pe care mi-ați trimis-o. Dau astfel curs dorinței exprese a domniei voastre, de a transmite comisarilor militari de la Aiud ordinul de continuare a anchetei[1].

Puchner mp.
F.M.L.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1654/1848. Foto: 25.799–25.800.

[1] Vezi. doc. 44.

199

Cserhalom, 22 iunie 1848[1]

Európa zavarja, hogy mit szült a Magyarhonra való nézt elég keservvel érezzük – azon erdélyi birtokosok, kiket az Unió boldogító reménye csak kecsegtetett – öröm helyett szomorúság – és aggodalom fogta el keblünket – kiket a sors – kincsekkel és készpénzzel meg nem áldatt. – A rögtönzött népfelszabadítása következtében nemcsak koldusbot – hanem éhenhalás fenyeget – és annak irtózatossága ajtaink előtt áll – pedig az ég szép terméssel áldotta meg határainkat – de az aratás idejét számba nem vevő – mindent rögtön kivinni elszánt *egyesület* – meg nem gondolta – de meggondolni se akarta – hogy az égnek ezen adománya, már a mezőkön pusztuláng – mert készületlen találván a sok szegény pénzetlen gazdát a felszabadítás – képtelen ideje – már nincs ki össze takarítsa, nincs ki azt béhordja – örömmel nézi a vad felszabadult nép annak pusztulását, mert bujtogatók azt hitették el az ostoba néppel, hogy a Felség rendelte ezt az időt azért, hogy a

nemes birtokos most egyszerre pusztuljon el mind, és ezen hitért pénzért se akar már segíteni – nehogy azáltal felségsértő légyen. Ily vad eszméjű és véleményű nép hiszi csak, ez az ő felszabadításának díja, ha a néki kegyeskedő földesúr semmivé válik általa.

Idegeneket talán segédül lehetne kapni – de nincs mivel azokat megfizetni – kiknek készpénzek nincsen. A könnyen gondolkodó, zavarban halászók, hivatali fizetések által más léteket biztosítattak, addig még valaha a megváltás létesülne, de mi öreg gazdákul, kik a halászat mesterségét nem értjük, keservvel nézzük vagyonunk végpusztulását, – a pénz hiánya miatt. – Még százak ily veszélyben forgók a rögtönzésnek súllya alatt görbedve alázatos kérelmeket Fenséged kegyes színe elejében terjeszteni bátorkodnának – esedezem – alázatosan, mind kinél az erő és hatalom, hogy szinte 70 évek terhe alatt leroskadt létemnek – (még Istennek tetszik) fenntartathatásáért, rendeljen Fenséged kegyelmesen az Igazság bírái által valami összegből bár kétezer P.ftot felsegítésemre, mert a megváltási összeg mindég csalhatatlan kezességet válol az ilyen nyomortól megmentő kölcsönért – ha ezen kegyelmét meg nem nyerénden Fenséges Nádor, mindenem odavész hibátlan még jövendőre is, – mert a megváltás bére még messze remény – és itt még olyan kevés hitelt adó, hogy arra senki még egy fillért se ád. Az ily esetek mind az önnömé szülte Erdélyben az Unió elleni undorodást, mely minden szép szavakkal való hirdetések mellett, még a kis Honban elűzve nincsen, de egy két kegyelem adás azt elűzheti és a hitelt erősítheti. Fenséges Nádor, hogy a forrongó világ kegyetlen jelszava – már késő nálam is a végpusztulás rettentő szava ne lehessen, *hódoló alázatos tisztelettel* esedezem egy kegyelmes rendelvényért az erdélyi még megszenvedt Kormányzóhoz, hogy akármely kemény kötés alatt, bár a megváltás idejéig ezen kevés összeget valamely pénztárból kinyerhessem, mert nem egy öregnek csak, de egy egész családnak hálája fog örökülni *Fenségeden*. Lehetetlennek képzelem, hogy az Egyesült Erdélyből Fenségedhez intézett, ily egy első alázatos kérelem sükeretlen maradhasson, midőn annak megadása annak hitelét megerősíti, hogy Erdély egyesülete a magyar honnal csak boldogító lehet, midőn annak kormányi kegyelme az egyesek oltalmára és felsegítésire is kiterjed.

hódoló tisztelettel maradván
alázatos szolgája...

Simţim din greu urmările produse în Ungaria de tulburările din Europa. Proprietarii de moşii ardeleni care au sperat ceva pozitiv de la uniune, în loc de bucurie sunt cuprinşi însă de tristeţe, îndeosebi cei cari n-au nici comori şi nici rezerve băneşti. În urma eliberării ad hoc a locuitorilor [iobagi] suntem ameninţaţi nu numai de a ajunge la sapă de lemn, ci şi la înfometarea care ne bate la uşă. Cu toate că recolta este frumoasă, "forţa unită" care vrea să înfăptuiască imediat toate transformările novatoare nu a ţinut seama că gospodarii săraci, lipsiţi de bani, n-au cum să rezolve problema secerişului, cum să organizeze strângerea recoltei, şi astfel

darul cerului se va prăpădi pe câmpuri. Poporul necultivat eliberat priveşte cu satisfacţie nimicirea recoltei, întrucât agitatorii au răspândit ideea că împăratul ar fi decis emanciparea pentru ca nobilimea proprietară să piară. [Datorită acestui zvon] nu vrea să lucreze nici pentru bani, ca nu cumva să devină infidel faţă de împărat. Numai un astfel de popor înapoiat poate nutri atari păreri şi crede că această atitudine constituie condiţia eliberării lui.

Poate ar exista posibilitatea de a angaja lucrători străini, dar nu sunt bani cu care să fie plătiţi. Cei ce gândesc superficial şi folosesc dezordinea în interesul lor şi-au asigurat existenţa prin funcţii la oficii până la efectuarea cândva a despăgubirilor. Dar noi, gospodarii bătrâni, care nu ne pricepem să ne "descurcăm", privim cu indignare pustiirea averilor noastre, neavând banii necesari. Datorită unei astfel de situaţii care ne ameninţă cu umilirea, înaintăm cererea noastră alteţei voastre palatinul. Prin ea, vă cer umil, cu plecăciune până la pământ, să-mi asiguraţi măcar 2000 de forinţi dintr-un fond oarecare pentru a putea supravieţui la cei 70 de ani ai mei, până când va vrea Dumnezeu. O astfel de sumă m-ar salva de mizerie până la efectuarea despăgubirii. Suma de despăgubire va sta, de altfel, drept chezăşie pentru împrumutul solicitat. Aici sunt foarte puţini cei ce dau credite, dar şi aceştia nu le acordă în contul despăgubirilor care sunt încă atât de îndepărtate. Situaţia asemănătoare cu a mea a dat naştere în Ardeal antipatiei faţă de uniune. În ciuda frazelor frumoase, ea încă mai persistă aici, dar poate să dispară şi să întărească încrederea, prin două-trei gesturi de ajutorare. Pentru ca lozinca infamă a acestor timpuri să nu se transforme în realitatea ruinării mele, cu umilinţă supusă o rog pe alteţa sa palatinul să binevoiască a decide ca un astfel de ajutor să-mi parvină prin guvernatorul transilvan care a suferit şi el atât de mult. Doresc ca în orice condiţii, fie ele cât de grele, să ajung în posesia acestei sume mici dintr-o casierie oarecare. Vă va fi astfel recunoscător nu numai un bătrân umil, ci şi întreaga lui familie.

Nu-mi pot închipui că o atare primă cerere, sosită din Transilvania unită, va rămâne nerezolvată. Rezolvarea ei va întări convingerea că uniunea Transilvaniei cu patria maghiară poate să fie numai binecuvântată. Aceasta cu atât mai mult, cu cât milostenia Guvernului va avea în vedere şi ajutorarea persoanelor individuale.

Rămân cu umil respect.....
[grof Bethlen Lajos sen.][2]

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848 – 49-i Minisztériumi Levéltár. Pénzügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 1581/1848. Publicat de Andics Erzsébet *A nagybirtokos arisztokrácia*, p. 101 – 102.

[1] Cserhalom = azi în Ucraina vestică.

[2] Cererea a fost transmisă din partea palatinului Ştefan către ministrul agriculturii, industriei şi al comerţului, care la rândul său a transferat-o ministerului de finanţe.

200

Cluj, 22 iunie 1848.

Tekintetes Fő Bíró Ur!

A nép képviselés alapján megnyilandó közelebbi hon-gyűlésre küldendő követek választása módjára nézve igen kívánatos, és minden lehető aggodalmokat, és nemzetek közti súrlódásokat elenyésztető lenne, ha a szózatokat beszedő, és számbavevő bizottmányokba a román születésű, de különben alkalmas egyének is rendeltetnének ki; melynél fogva ajánlani kívántam Uraságodnak hogy elöljárói befolyásánál fogva arra törekedni igyekezzék: miszerént az illyetén bizottmányba román születésű, minden tekintetben alkalmas egyének is rendeltessenek[1].

Szokott becsüléssel maradván Uraságodnak elkötelezettje Gróf Teleki József.

Kolozsvárt Jún. 22. 1848.

Respectabile domn prim jude!

Referitor la alegerea deputaţilor trimişi la apropiata Dietă pe baza reprezentanţei populare, ar fi de dorit – aceasta şi pentru evitarea tuturor nemulţumirilor şi a frecuşurilor dintre naţiuni – ca din comisiile care adună şi verifică voturile să facă parte şi persoane corespunzătoare de origine românească. De aceea, vă rog ca prin influenţa dvs. izvorâtă din funcţia pe care o deţineţi, să faceţi tot posibilul ca în asemenea comisii să fie incluse şi persoane de origine românească, evident corespunzătoare din toate punctele de vedere[1].

Rămân cu stima obişnuită al domniei voastre recunoscător

Conte Teleki József

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Arh. Bistriţei. Fond. Magistrat-Praesidial. Akten 1848, nr. 100.

[1] Vezi doc.133.

201

Arad, 22 iunie 1848

Domnule consistorial asesor!

Din aci sub ./. alăturată scrisoare a d[om]nului Ioan Bohuş, feişpan (din comitatul acesta a[l] Aradului vei vedea d[om]nia ta ce jalbă au dat precum:

În vremea de acum în tot modrul datorinţă ne este ca pacea şi liniştea între oameni să o ţinem; pentru aceea aveam de a încungiura toate vorbele sau faptele acelea prin care fraţii unia-ţării asupra fraţilor săi şi supăra s-ar putea.

Aicea mi s-au descoperit că d-ta la alegerea reprezentanţilor în Chiş Inău, aşa vorbe ai scăpat, care în mulţi trista întâmplare au stârnit că la alegerea a doua ce să va ţinea în zilele acestea în Chiş Inău; acum în privinţa acestora cercare întruatât numai nu am hotărât încât sus lăudătură d. feispan singur dorinţa aceasta a o înconjura şi aşa în loc de pedeapsă doară meritată.

Cu arhipăstorească dragoste te provochez să încunjuri toate vorbele şi faptele acelea prin care mai puţină neîndestulare s-ar putea face fraţilor noştri celora cu carii noi, precum şi până acum, aşa şi de aci înainte în dragoste voim a trăi.

Despre fieştecare creştin a[l] nostru cu jele auzim acestea, şi cu atât mai mare jele am despre un preot şi asesor în Consistoriul nostru.

Mai odată te sfătuim ca la alegerea [dela Chişinău] de la aşa ceva vorbe şi fapte să te înstrăjui.

Dat în Arad în 10 /22 iunie [1]848.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Arad (Arad). Fond Episcopia Ortodoxă Română, Actele Rev. de la 1848, pachet I, ms.1/1848, fila 3.

202

Buda, 22 iunie 1848

A pénz és igazságügyi ministeriumok egyetértőleg a bányatörvényszékeknek a másolatban ide ./. mellékelt ministeri rendeletben bővebben kifejtett elvek szerinti ideiglenes rendezését elhatározták, melynél fogva a bányatörvényszékek a főbányaigazgatóságtóli tökéletes függetlensége és elkülönítése, valamint a bányász személyek iránti hatóságuk az 1848. évi 23 törvény cikk 2. § szerinti elrendezése vétetik célba: – amennyiben azonban az idézett törvénycikk életbeléptetése a bánáti kerületbeli azon bányatelepekben, mellyekben az ottani bánya törvényszékek polgári és territoriális hatóságot gyakorolnak, többféle rendezési elő munkálatok szüksége miatt rögtön nem eszközölhető, abban állapodtak meg az illető ministeriumok, hogy az 1848. évi 23. törvény cikk végrehajtása végett a mondott bánáti kerületbe egy az 1848. évi 24 törvény cikk értelmében az illető hatóságok befolyásával javaslatot teendő bizottmány kiküldessék, addig pedig a mostani gyakorlat maga épségében maradjon; ennél fogva a fenu érintett viszonyok tisztábahozatala végett a belügyminister megegyezésével Ön kormánybiztosul kineveztetik olly utasítással: hogy a mai naptól kelt rendelet tartalmában utasított Krassó megye közre munkálása mellett és a bánáti bányaigazgatóság, valamint a bányatelepek lakosai meghallgatása után

200

Cluj, 22 iunie 1848.

Tekintetes Fő Bíró Ur!

A nép képviselés alapján megnyilandó közelebbi hon-gyülésre küldendő követek választása módjára nézve igen kívánatos, és minden lehető aggodalmokat, és nemzetek közti súrlódásokat elenyésztető lenne, ha a szózatokat beszedő, és számbavevő bizottmányokba a román születésű, de külömben alkalmas egyének is rendeltetnének ki; melynél fogva ajánlani kívántam Uraságodnak hogy elöljárói befolyásánál fogva arra törekedni igyekezzék: miszerént az illyetén bizottmányba román születésű, minden tekintetben alkalmas egyének is rendeltessenek[1].

Szokott becsüléssel maradván Uraságodnak elkötelezettje Gróf Teleki József.

Kolozsvárt Jún. 22. 1848.

Respectabile domn prim jude!

Referitor la alegerea deputaţilor trimişi la apropiata Dietă pe baza reprezentanţei populare, ar fi de dorit – aceasta şi pentru evitarea tuturor nemulţumirilor şi a frecuşurilor dintre naţiuni – ca din comisiile care adună şi verifică voturile să facă parte şi persoane corespunzătoare de origine românească. De aceea, vă rog ca prin influenţa dvs. izvorâtă din funcţia pe care o deţineţi, să faceţi tot posibilul ca în asemenea comisii să fie incluse şi persoane de origine românească, evident corespunzătoare din toate punctele de vedere[1].

Rămân cu stima obişnuită al domniei voastre recunoscător

Conte Teleki József

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Arh. Bistriţei. Fond. Magistrat-Praesidial. Akten 1848, nr. 100.

[1] Vezi doc.133.

201

Arad, 22 iunie 1848

Domnule consistorial asesor!

Din aci sub ./. alăturată scrisoare a d[om]nului Ioan Bohuş, feişpan (din comitatul acesta a[l] Aradului vei vedea d[om]nia ta ce jalbă au dat precum:

În vremea de acum în tot modrul datorinţă ne este ca pacea şi liniştea între oameni să o ţinem; pentru aceea aveam de a încungiura toate vorbele sau faptele acelea prin care fraţii unia-ţării asupra fraţilor săi şi supăra s-ar putea.

Aicea mi s-au descoperit că d-ta la alegerea reprezentanţilor în Chiş Inău, aşa vorbe ai scăpat, care în mulţi trista întâmplare au stârnit că la alegerea a doua ce să va ţinea în zilele acestea în Chiş Inău; acum în privinţa acestora cercare întruatât numai nu am hotărât încât sus lăudătură d. feispan singur dorinţa aceasta a o înconjura şi aşa în loc de pedeapsă doară meritată.

Cu arhipăstorească dragoste te provochez să încunjuri toate vorbele şi faptele acelea prin care mai puţină neîndestulare s-ar putea face fraţilor noştri celora cu carii noi, precum şi până acum, aşa şi de aci înainte în dragoste voim a trăi.

Despre fieştecare creştin a[l] nostru cu jele auzim acestea, şi cu atât mai mare jele am despre un preot şi asesor în Consistoriul nostru.

Mai odată te sfătuim ca la alegerea [dela Chişinău] de la aşa ceva vorbe şi fapte să te înstrăjui.

Dat în Arad în 10 /22 iunie [1]848.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Arad (Arad). Fond Episcopia Ortodoxă Română, Actele Rev. de la 1848, pachet I, ms.1/1848, fila 3.

202

Buda, 22 iunie 1848

A pénz és igazságügyi ministeriumok egyetértőleg a bányatörvényszékeknek a másolatban ide ./. mellékelt ministeri rendeletben bővebben kifejtett elvek szerinti ideiglenes rendezését elhatározták, melynél fogva a bányatörvényszékek a főbányaigazgatóságtóli tökéletes függetlensége és elkülönítése, valamint a bányász személyek iránti hatóságuk az 1848. évi 23 törvény cikk 2. § szerinti elrendezése vétetik célba: – amennyiben azonban az idézett törvénycikk életbeléptetése a bánáti kerületbeli azon bányatelepekben, mellyekben az ottani bánya törvényszékek polgári és territoriális hatóságot gyakorolnak, többféle rendezési elő munkálatok szüksége miatt rögtön nem eszközölhető, abban állapodtak meg az illető ministeriumok, hogy az 1848. évi 23. törvény cikk végrehajtása végett a mondott bánáti kerületbe egy az 1848. évi 24 törvény cikk értelmében az illető hatóságok befolyásával javaslatot teendő bizottmány kiküldessék, addig pedig a mostani gyakorlat maga épségében maradjon; ennél fogva a fenn érintett viszonyok tisztábahozatala végett a belügyminister megegyezésével Ön kormánybiztosul kineveztetik olly utasítással: hogy a mai naptól kelt rendelet tartalmában utasított Krassó megye közre munkálása mellett és a bánáti bányaigazgatóság, valamint a bányatelepek lakosai meghallgatása után

1*ör* az ottani bányatelepekben behozandó első bírósági polgári hatóság, és illetőleg rendezett tanácsok alakítása, valamint

2*or* az eddig bányatörvényszék hatósága alatt álló bányatelepek lakosainak az ellenök, vagy közöttök fennforgó, de nem bányászati viszonyokra vonatkozó személyes és értéki keresetekre és ügyekre nézve az 1848. évi 23. t. cikk értelmében a polgári hatóság alá rendeltetése, és ennek folytán

3*or* azon tárgyaknak, mik továbbá is a bányahatóság alá tartozandnak, világos kijelölése, és ennek következtében a polgári hatóságnak általadandók átadása és ottani célszerű kezelésének elrendezése iránti végelhatározás végett a ministeriumok eleibe hova hamarább javaslatot terjesszen.

Ezen javaslat rovatos kimutatással is lészen felszerelendő, mellyben a következők említtessenek:

1. A népszám és határterület községenként külön.
2. A rendszeríttetni kivánt tisztviselők száma, minősége és évdíja.
3. A község közbirtokának mennyisége és minősége.
4. Az évi jövedelmek és kiadások szinte községenként.
5. Bémutatandó, ha létezik a bányavidéki térkép, a községek határainak kijelölésével.
6. A köz és alapítványi pénztárak jelen állapota és kezelésöknek biztosítása.
7. Ha egyik vagy másik községre nézve a helybeli körülmények külön intézkedést szükségeltetnek, ez az észre vételben felsorolandó.

Újabb rendeletig a hatósági gyakorlat a mostani állapotban levén megtartandó, azon bánya községek, hol az első bírósági hatóságot eddigelé a bányatörvényszék, vagy annak helyettessége gyakorlá, rendezett tanácsú községnek tekintendő.

A bányatisztek és bányászok követválasztási képessége, nem különben a nemzetőrség rendezése iránt a kellő rendeletek s utasítások már megtétettek.

Feladatának második része leend, azon tárgyaknak, mik a polgári és bányászi hatóságok hatáskörének elkülönözése után, a bányahatóságnak fennmaradnak, a főbányaigazgatósági hivatal és újdon felállítandó, külön kerületi bányatörvényszék közti felosztás, mellyre nézve azon ministeri rendeletben kifejtett elvek, és a különböző jogok és hatóságok természetes minéműségök alapján kidolgozandó külön javaslat az illető ministeriumok elébe lészen terjesztendő.

Buda, 1848 június 22.

Ministerele de finanţe şi de justiţie s-au înţeles în privinţa reorganizării provizorii a tribunalelor miniere potrivit principiilor expuse mai pe larg în dispoziţia ministerială anexată aici. Se urmăreşte separarea totală a tribunalelor miniere de direcţia generală a minelor, precum şi stabilirea relaţiilor între persoanele ocupate în minerit şi forul mineresc superior, potrivit art. 23, paragraf 2 al legii din 1848. Fiind necesare aranjamente prealabile, s-ar putea ca această lege să nu poată intra imediat în vigoare în teritoriile minereşti din Banat, unde tribunalele miniere exercită atât drepturi civile, cât şi teritoriale.

Ministerele menţionate au căzut de aceea de acord ca acolo, conform legii 24 din 1848, să se formeze o comisie ce va înainta un proiect de soluţionare în colaborare cu forurile competente locale. Până atunci situaţia actuală va rămânea neschimbată. În vederea executării celor amintite mai sus, dvs. sunteţi numit în calitate de comisar guvernamental. Acolo veţi avea sarcina de a întocmi şi înainta ministerelor, cât mai curând posibil, un raport, imediat ce veţi alcătui comisia împreună cu forul comitatens din Caraş, pe baza chestionării direcţiei miniere din Banat şi a locuitorilor localităţilor minereşti. Raportul se va referi la:

1. formarea unui tribunal civil de primă instanţă şi constituirea comitetelor permanente;
2. transferarea tribunalelor civile, pe baza legii 23/1848, a cazurilor de natură procedurală începute împotriva locuitorilor localităţilor miniere sau în care sunt implicaţi personal atât localnici nemineri, cât şi forul mineresc;
3. fixarea cazurilor care vor aparţine în continuare forului minier şi transferarea celor de altă natură forurilor civile în vederea tratării lor adecvate;

Propunerile dvs. vor avea rubrici care trebuie să se refere la:

1. Numărul populaţiei şi mărimea hotarului comunelor;
2. Numărul dregătorilor ce urmează a fi numiţi, calitatea şi salariul lor anual;
3. Cantitatea şi calitatea averilor comunale;
4. Veniturile şi cheltuielile anuale pe comune;
5. Anexarea, în cazul că există, a hărţii regiunii miniere cu întinderea hotarului ei;
6. Starea actuală a caselor comune şi a celor fondate în scopuri precizate;
7. Enumerarea la rubrica observaţii a măsurilor speciale reclamate de una sau alta din comunele miniere.

Până la noi dispoziţii rămâne în vigoare practica administrativă actuală. Acele comune minereşti, unde dreptul de judecată în prima instanţă a fost deţinut până acum de tribunalul minier sau de un alt for care-l înlocuia, se consideră localităţi cu consilier stabil.

În privinţa dreptului de vot al minerilor şi de alegere a dregătoriilor miniere, precum şi în vederea organizării gărzilor civile au fost deja luate măsurile necesare.

A doua parte a sarcinilor va fi următoarea: după separarea competenţelor între forul civil şi cel mineresc, veţi stabili sarcina care intră în competenţa ultimului, cu alte cuvinte, ceea ce revine direcţiei generale a minelor şi judecătoriilor miniere cercuale care vor lua fiinţă. Pe baza principiilor cuprinse în ordinul ministerial pentru rezolvarea acestor probleme va fi întocmit un proiect ce fixează drepturile şi care va fi înaintat ministerelor.

Buda, 22 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Pénzügyminisztérium. Bányászati osztály, nr. 90/1848. Publicat în *Kossuth Lajos Összes munkái*, vol. XII, p. 304–305.

203

Biserica Albă, 22 iunie 1848

An
Eine Löbliche Berg Direktion
zu Oravitza

Es wird anmit bekannt gegeben, dass – nach deme jede Hilfe und Unterstützung mit Militair ausgeblieben ist – und die bei Wracseogay gelagerte Freischaar mit Serbianer und Reserve Männer der beiden Grenz-Regimente dergestaltet sich vermehrte, dass dieselbe bereits bei 1500 Mann Infanterie und Kavallerie zählend, sich nicht länger hinhalten liess, sondern heute frühe mittelst einer Deputation das Verlangen stellte, die 3 Regiments Kanonen und 215 Stück alte Populace [!] Gewehre, mit welcher ein Theil der Einwohnerschaft bewaffnet war – an sie auszuliefern; so wurde in diese Forderung um so mehr eingegangen, als eine auswärtige Hilfe nicht zu erwarten war, der Herr Obristlieutenant Regiments-Kommandant von seinen eigenen Leuten (Grenzern) verlassen war, und die Komunität zu befürchten hatte, dass dieselbe durch Feuer und Raub zu Grunde gerichtet, und ein Blutvergiessen unvermeidlich werden könnte. Die Uibergabe des Obigen wurde daher traktatmässig bewirkt – und dabei stipulirt, dass sie das Lager heute noch aufheben, und in der Richtung gegen Werschetz abmarschiren werden.

Jede nunmehr erst ankommende Hilfe kommt zu spät! – sondern – indeme dieses mitgetheilt wird, solle man eröffnen, dass es gut sein wird, dass eine löbliche Berg Direktion auf der Huth sein – weil es leicht geschehen könnte, dass diese Aufständler einen Streifzug in die Gegend gegen Oravitza unternehmen; indeme man den Versicherungen dieser Leute – beziehlich ihres Ab- und Weiterzuges nicht wohl trauen darf.

Weisskirch den 22. Juni 848.

Kujo m.p.
Major Bürgermeister

Către
Onorata Direcție montanistică
din Oravița

Prin prezenta se fac cunoscute următoarele: În lipsa oricărui ajutor și sprijin militar, ceata de voluntari, cantonată la Wracseogay, a sporit cu sârbi și rezerviști ai celor două regimente de graniță în asemenea măsură, încât a ajuns să numere deja 1500 infanteriști și cavaleriști care nu mai pot fi stăpâniți. În dimineața aceasta devreme, voluntarii, prin intermediul unei delegații, au emis pretenția de a li se livra

cele 3 tunuri de regiment și 215 bucăți puști populare vechi, cu care era înarmată o parte a populației. Ei au insistat cu atât mai mult în cererea lor, cu cât nu putem aștepta nici un ajutor din afară, iar domnul locotenent colonel, comandantul regimentului, este părăsit chiar de proprii săi oameni (grăniceri), în vreme ce comunitatea se teme că prin inevitabila vărsare de sânge ar putea fi distrusă prin foc și tâlhării. S-a decis astfel predarea celor de mai sus în baza unui tratat, ce stipulează că ei [voluntarii] își vor părăsi tabăra încă de astăzi și vor porni în marș în direcția Vârșeț.

Orice ajutor ulterior sosește prea târziu! Comunicându-vă acestea, arătăm că ar fi bine ca onorata Direcție montanistică să vegheze, deoarece s-ar putea lesne întâmpla ca acești răsculați să întreprindă un raid în regiunea Oraviței. În tot cazul noi nu ne putem încrede în asigurările acestor oameni în ceea ce privește venirea și plecarea lor.

Biserica Albă, 22 iunie 1848.

Kujo m.p.,
maior și primar

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Timiș (Timișoara). Fond. Vukovics, inv. III, nr. 9.

204

Iași, 22 iunie 1848

Iassy den 22ten Juny 1848

Mission in der Moldau u. Wallachei.
Politischer Bericht No. 3
die romanische Nationalitäts Bestrebungen in den unteren Donauländern betreffend.

Se Excellenz
des königlichen wirklichen Geheimen Staats Ministers der auswärtigen Angelegenheiten Ritters etc. ...
Herrn von Arnim in Berlin

Ich bin jetzt in dem Besitz der Beschlüsse gelangt welche die gegen Ende v.M. in Blasendorf in Siebenbürgen abgehaltene grosse wallachische Volksversammlung abgefasst hat, u. ermangele nicht ein Exemplar in deutscher Übersetzung ehrerbietigst einzureichen.

Im Allgemeinen ist daraus zu ersehen, dass die (wallachische oder wie sie ihrem nationalen Ursprung gemäss u. um jeder Verwechslung mit den Slawen vorzubeugen, sich jetzt zu nennen beschlossen hat) romanische Nation in Siebenbürgen als solche sich konstituirt u. willständige politische Emanzipation beansprucht hat. Im Art. 16 der diesfälligen Urkunde verlangt dieselbe, dass die Frage der Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn in so lange in suspense bleiben solle, bis die vollständige Anerkennung der Stimm – und Entscheidungs Berechtigung der romanischen Nation anerkannt u. in Vollzug gesetzt sein wird. Jede Berathung über diese Union soll, soweit sie ohne Zuziehung der Romanen erfolgt, null u. nichtig sein.

Das Hervortreten der Romanen in Siebenbürgen, als selbstständige Nationalität muss die gewichtigsten Folgen auch auf die Fürstenthümer Moldau u. Wallachei so wie auf die Bukowina, vielleicht auch auf Bessarabien äussern, welche letzteren beiden normale moldauische Provinzen, jetzt resp. zu Oesterreich und Russland gehörig romanischer Nationalität sind.

Bleibt Siebenbürgen wirklich in seiner bisherigen Stellung zu Ungarn u. Oesterr. so können die Romanen (der zahlreichste und jedenfalls älteste Volksstamm in Siebenbürgen, der bis jetzt der Knecht der drei andern Nationen, Ungarn, Sachsen und Szekler, war) als vierte Nation anerkannt, durch die numerische Übermacht ihrer Stimmenzahl auf allen künftigen Landtagen ihre Forderungen durchsetzen und nur das Corpus der Regalisten (eine gewisse Anzahl Deputirte, welche der König – Grossfürst aus jedem beliebigen Volksstamm ernennen darf) würde mit den Stämmen der übrigen Nationen vereinigt, den Romanen die Spitze bieten können.

Eine solchergestalt zu einer gewissen kompakten Stellung gelangte Nationalität wird aber naturgemäss nicht in einer fremden Nationalität, der ungarischen aufgehen, sondern vielmehr die stammgleichen Bestandtheile der Nachbarländer zu sich heranziehen wollen, welche in der Moldau und Wallachei so wie in Bessarabien und Bukowina [eine] unvermischte Bevölkerung von etwa 7 Millionen Menschen darbieten.

Diese Richtung hat sich schon auf der Versammlung zu Blasendorf gezeigt welche aus allen Theilen Rumäniens (mit Ausschluss des hermetisch verschlossenen russischen Bessarabiens) also aus der Bukowina u. den beiden Fürstenthümern zahlreich besucht gewesen ist. Aus der Moldau haben sich dort besonders auch die vom Fürsten Sturdza vertriebenen oder aus den Gefängnissen geflüchteten Bojaren eingefunden. Jetzt werden die hierigen Länder mit Flugschriften im Sinne romanischer Vereinigung zu einem Staate, möglichst unter einem deutschen Fürsten (wobei meist auf das Oesterr. Kaiserhaus hingewiesen wird) überschwemmt; in Siebenbürgen und der Bukowina bestehen eigene Comites hierfür, und in Czernovitz ist eine rumänische Zeitung gegründet, welche in ihrem Program diesen Zweck offen ausspricht. Zahlreiche Emissaire befinden sich hier in

den Fürstenthümern, welche den bereitwilligsten Anklang für ihre Bestrebungen finden.

Fasst man das Interesse Deutschlands hiebei ins Auge, so möchte es allerdings scheinen, dass die romanische Nation, welche wie ein Keil, in das Land zwischen der Marosch und dem Schwarzen Meer geschoben ist, und eine natürliche Unterbrechung der slavischen Stämme bildet, wenn sie zu einiger staatlichen Bedeutung gelangt, das Übergewicht zu neutralisiren im Stande sein würde, welches der Slavismus in Europa zu gewinnen vermögen dürfte, wenn durch fortdauernde Unterdrückung der romanischen Nationalität die Vereinigung der Nord und Südslaven ermöglicht würde. Daher die Bestrebung Russlands die romanische Nationalität zu slavisiren, wie sie in den Fürstenthümern so unverkennbar hervortretet.

Schon jetzt bringt diese nationale Richtung der Romanen Deutschland Nutzen. Die Furcht von Erhebung dieser Nationalität ist es hauptsächlich, welche die Russen bis jetzt abgehalten hat, mit dem in Bessarabien Luederschen Corps, welches etwa 30 000 Mann stark sein mag, den Pruth zu überschreiten. Denn die Romanen sind trotz der Gleichheit der Religion den Russen keinesfalls ergeben und man sagt hier sprichwörtlich, dass da kein Gras wachse, wo ein Russ gehe.

Es würde mir sehr wünschenswert sein, nähere Instruktion zu erhalten, wie die diesseitige Mission sich in Beziehung auf diese Angelegenheit zu verhalten haben wird, auf welche sie immerhin Einfluss zu gewinnen im Stande sein würde.

Richthofen

Punkte welche von der transilvanisch (Siebenbürger) rumänischen Nation in der Nationalversammlung von 17 Mai 1848 abgestimmt wurden.

1. Die Romanische Nation gestützt auf das Prinzip der Freiheit, Gleichkeit und Brüderlichkeit verlangt ihre nationale Unabhängigkeit in politischer Hinsicht, ihren Bestand im eigenen Nahmen als romanische Nation, mit einer, ihrer Zahl angemessenen Volksvertretung auf dem Landtage, sie verlangt von diesem Verhältnisse angemessene Zahl von Beamten für alle Zweige nämlich der Verwaltung, der Rechtspflege, und des Wehrstandes, sie bediene sich ihrer Sprache in allen ihren Angelegenheiten, selben möge die Verwaltung oder Rechtspflege betreffen. Sie verlangt alljährig eine National-Versammlung. Hier ist zugesetzt worden es in Zukunft in allen Akten der fremden Nationen Siebenbürgens und selbs in ihren eigenen sie Romunen, Romanen benannt werden sollen und nicht Oláh, Walach oder Bloch.

2. Die Romanische Nation begehret, dass die romanische Kirche ohne Unterschied des Dogma frei sei, und unabhängig von jeder anderen in Siebenbürgen befindlichen Kirche wie auch gleich in ihren Rechten und Zugeständigen, allen in Siebenbürgen befindlichen Kirchen. Sie begehret Wiedereinrichtung des romanischen Erzbisthums (Mitropolie) und Versammlung der alljährigen Synode

nach altem Rechte, welcher Synod aus geistlichen und weltlichen Deputirten bestehen soll. – In diesen Synoden sollen auch die romanischen Bischöfe frei ohne aller Candidatur gewählt werden.

(Bei Gelegenheit der Erinnerung an das alte Recht, der Romanen, einen Mitropoliten und alljährigen Synod gehabt zu haben, ist vom versammelten Volke die romanische Mitropolie einstimmig proclamirt worden. Zugleich wurde festgesetzt, dass wenn von den Bischöfen anderer Nationen und Confessionen Sitz in den Stände Versammlungen als Representanten ihrer respectiven Kirchen haben sollten, und ihre Capiteln representiren würden, dass auch die romanische Nation dieselben Rechte für ihre Bischöfe und Capitel beanspruche.)

3. Die romanische Nation welche zur Erkenntniss der individuellen Rechte gelangte, begehret die Aufhebung des Unterthanverhältnisses gegen die Gutseigentümer u. zwar ohne irgend eine Entschädigung von Seiten der Bauern an die Gutsherrn sowohl in den Comitaten als auch in Districten, Stühlen u. der Militärgränze. Sie begehrt auch die Aufhebung des Zehntes, als einer den Fortschritt der Landwirtschaft hemmenden Abgabe.

4. Die romanische Nation wünscht nicht minder die Freiheit des Handels und der Industrie und die mit derselben verbundenen Abolition der Zünfte, Privilegien, wie auch allen Hindernissen welche dieser freien Entwickelung entgegenstehen, wohin auch die Zollfreiheit gegen Nachbarländer gehöret.

5. Die romanische Nation wünscht ferner, womit alle Abgaben vom Vieh, welche seit einiger Zeit her auf das, wegen an Mangel an Hutweiden in die Nachbarländer nur mit grossen Unkosten, unbeschreiblichen Schwierigkeiten, ja oft mit Lebensgefahr ausgetriebene Vieh, auferlegt wurden, deren Abgabe ein grosses Hinderniss der national Industrie und des Handels sind, aufgehoben werden, um die zwischen dem erlauchten Kaiserhause und der hohen Pforte geschlossene Verträge mit Gewissenshaftigkeit beobachtet werden.

6. Die romanische Nation verlangt die Aufhebung des Zehentes von den im Lande genommenen Metalen, welcher Zehendt ein wahr Hinderniss der Bergbauern ist. Dieses Recht soll allen Eigenthümern im ganzen Umfang ihrer fodina (Mienen) eingeräumt werden.

7. Die romanische Nation verlangt die Freiheit des Wortes, der Schrift und der Presse ohne irgend einer Zensur, deshalb dieselbe auch die unbeschränkte Pressfreiheit, für Veröffentlichung von Tageblättern, Bücher und dergleichen anspricht, ohne dass selbst die Redactionen, oder die Buchdruckvereine zu Cautions-Leistungen verpflichtet werden könnten.

8. Die romanische Nation verlangt die Garantie der persönlichen Freiheit welcher niemand unter dem Vorwande eines politischen Vergehens aretirt werden könne. – Zugleich verlangt dieselbe die Freiheit der Versammlungen, damit nähmlich Menschen, welche sich auf friedliche Weise um sich zu besprechen und berathen versammeln, nicht verdächtiget werden.

9. Die romanische Nation verlangt Geschworen-Gerichte (-Jury) mit öffentlichem mündlichem Verfahren.

10. Die romanische Nation verlangt die Volksbewaffnung, oder die National Garde zur Vertheidigung des Landes im Innern und nach Aussen. Die romanische Militz soll ihre eigenen Officire haben.

11. Die romanische Nation verlangt die Ernennung /einer/ aus Romanen und anderen Siebenbürgischen Nationen zusammengesetzten Comission, zur Untersuchung der Gränzstreitigkeiten der Güter und Waldungen, ocupirten Grundstücke aus den Colonic Besitzungen, wie auch in diese Cathegorie einschlagende Gegenstände.

12. Die romanische Nation verlangt die Dotierung ihrer Geistlichkeit aus dem Staatsschatze, gleich dem Klerus anderer Nationen.

13. Die romanische Nation verlangt die Errichtung von national Schulen in allen Dörfern und Städten, wie auch romanischer Gymnasien, ferners von militär und technischen Instituten, Seminarien, wie auch einer romanischen Universität sämtlich auf Kosten des Staatsschatzes im Verhältnisse des steuerpflichtigen Volkes; das vollkommene Recht die Directoren und Professoren zu wählen, und ein Lehr-System mit vollkommener Lehr-Freiheit zu entwerfen.

14. Die romanische Nation verlangt womit die Staatslasten unter alle gleichmässig vertheilt werden und alle Privilegien zur Steuerpflichtigkeit aufgehoben werden.

15. Die romanische Nation verlangt womit für Siebenbürgen eine neue Constitution unter Versammlung aller Nationalitaeten des Landes auf der Grundlage des Rechtes, der Freiheit, Gleichheit und Brüderlichkeit entworfen werde, und auf diesen Grundsätzen auch neue Civil-, Mercantil- und Criminal-Gesetzbücher verfasst werden.

16. Die romanische Nation verlangt endlich womit alle Siebenbürger Bewohner der Nationen, die Sache der Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn in solange nicht in Berathung nehmen sollen, bis die romanische Nation mit einer berathenden und entscheidenden Stimme in den Versammlungen constituirt, und in der gesetzgebenden Kammer representirt wird; sollte aber der Landtag von Siebenbürgen dennoch die Berathung dieser Union auch für uns und ohne unsern Beitritt vornehmen, so protestirt für diesen Fall die romanische Nation feierlichst.

Iaşi, 22 iunie 1848

Misiune în Moldova şi Ţara Românească

Raportul politic nr. 3
privind tendinţele naţionale româneşti în ţările Dunării de Jos

Către excelența sa, ministrul de stat intim regal al Afacerilor Externe, cavalerului etc. domnului von Arnim la Berlin

Mă aflu acum în posesia hotărârilor adoptate la sfârșitul lunii trecute de către marea adunare populară valahă de la Blaj (Transilvania) și nu întârziu a vă trimite un exemplar în traducere germană.

Din aceste [hotărâri] reiese în linii generale că națiunea valahă sau română (cum s-a decis să se numească acum în baza originii ei și pentru a se evita orice confuzie cu slavii) din Transilvania s-a constituit ca atare și pretinde emancipare politică deplină. În articolul 16 al acestui document se cere ca uniunea Transilvaniei cu Ungaria să nu se perfecteze până când nu i se va recunoaște pe deplin dreptul de vot, acela de a lua hotărâri și egalitatea efectivă în drepturi. Orice consfătuire asupra uniunii fără consultarea românilor va fi socotită nulă și neavenită.

Evidențierea românilor din Transilvania ca națiune independentă va avea urmări foarte importante asupra principatelor Moldova și Muntenia, ba chiar și asupra Bucovinei și poate și asupra Basarabiei. Cele două din urmă sunt în mod normal provincii românești, care acum aparțin de Austria, respectiv de Rusia, dar ele sunt de naționalitate română.

Dacă Transilvania va rămâne în continuare în relația de până acum față de Ungaria și Austria, atunci românii (cel mai numeros și mai vechi neam din Transilvania, până acum subordonat celor trei națiuni a ungurilor, sașilor și secuilor) vor fi recunoscuți ca a patra națiune, iar prin supremația lor numerică vor putea să-și impună prin voturi pretențiile în orice dietă. Doar corpul regaliștilor (un anumit număr de deputați, pe care regele sau marele principe are dreptul să-i aleagă din fiecare națiune) *unit* cu restul națiunilor ar mai putea să-i întreacă pe români.

În mod natural o astfel de naționalitate, compactă într-o anumită măsură, nu se va lăsa asimilată de o naționalitate străină (cea maghiară), ci dimpotrivă va căuta să atragă spre sine naționalitățile de același neam din țările vecine, care în Moldova și Muntenia, precum și în Basarabia și Bucovina cuprind o populație neamestecată de circa 7 milioane de oameni.

Această tendință a reieșit la adunarea de la Blaj, care a avut o participare din toate părțile României (cu excepția Basarabiei rusești, care este ermetic închisă), adică din Bucovina și din cele două principate. Din Moldova au sosit acolo mai ales boierii izgoniți de principele Sturdza sau cei care au izbutit să fugă din închisori. Acum țările de aici sunt inundate de manifeste întocmite în sensul unirii românești într-un singur stat, sub un principe german (în cele mai multe cazuri se indică Casa imperială austriacă). În Transilvania și Bucovina există comitete speciale în acest scop; la Cernăuți s-a fondat un ziar românesc care în programul său exprimă deschis acest țel. Foarte mulți emisari se află în principate și găsesc urechi binevoitoare aplecate spre tendințele lor.

Ar fi în interesul Germaniei ca națiunea română, înfiptă ca un ic în pământul dintre Mureș și Marea Neagră, să constituie o breșă naturală în semințiile slave; dacă va ajunge la importanță statală, va putea neutraliza astfel eventuala supremație a slavismului în Europa, care ar rezulta din unirea slavilor de nord cu cei de sud, prin continua împilare a naționalității române. De aici decurge strădania Rusiei de a slaviza națiunea română, atât de evidentă în principate.

Încă de pe acum această tendință națională a românilor aduce foloase Germaniei. Mai ales frica față de o revoltă a acestei naționalități i-a reținut până acum pe ruși de a trece Prutul cu cei aproximativ 30 000 de oameni din corpul Lueders, staționat în Basarabia. Și aceasta deoarece românii, cu toate că au aceeași religie, nu sunt supuși rușilor și spun că acolo unde calcă rusniacul nu mai crește iarba.

Aș dori foarte mult să primesc instrucțiuni detaliate asupra modului de acțiune al misiunii de aici în această chestiune, asupra căreia s-ar putea să exercit o oarecare influență.

Richthofen

Punctele pe care națiunea transilvăneană română le-a votat la adunarea națională din 17 mai 1848.

1. Națiunea română, bazându-se pe principiul libertății, egalității și fraternității, cere independență națională din punct de vedere politic, constituire în nume propriu ca națiune română cu un număr corespunzător de reprezentanți aleși ai poporului în Dietă. Ea cere un număr corespunzător de funcționari în toate ramurile administrației, justiției și armatei; dorește să se slujească de limba ei în toate chestiunile privind administrația ori justiția. Cere o adunare națională anuală. La acest punct se mai adaugă cererea ca, pe viitor, în toate actele celorlalte națiuni din Transilvania, precum și în actele sale proprii să nu se mai folosească denumirile de valahi, bloch sau oláh, ci acelea de romuni sau români.

2. Națiunea română cere ca biserica română, indiferent de dogmă, să fie liberă și independentă de alte biserici, și să se bucure de aceleași drepturi ca și celelalte biserici din Transilvania. Ea reclamă reînființarea mitropoliei românești, precum și întrunirea după vechiul drept al sinodului anual, care să fie alcătuit din deputați bisericești și laici. În acest sinod să fie aleși și episcopii români în mod liber, fără candidatură.

(Amintindu-se vechiul drept al românilor, care aveau un mitropolit și un sinod anual, poporul adunat a proclamat unanim mitropolia română. În același timp s-a stabilit că, întrucât episcopii celorlalte națiuni și confesiuni ocupă un loc în adunarea Stărilor ca reprezentanți ai bisericilor respective și ai capitlurilor lor, și națiunea română pretinde același drept pentru episcopii săi și capitlurile lor.)

3. Națiunea română, care a ajuns la conștiința drepturilor individuale, cere abolirea relațiilor de supunere față de proprietarii de pământ, și anume fără nici o

despăgubire din partea ţăranilor faţă de proprietari, atât în comitate cât şi în districte, scaune şi în regiunea graniţei militare. Ea cere şi desfiinţarea dijmei, care reprezintă o dare ce îngreunează dezvoltarea agriculturii.

4. Naţiunea română cere libertatea comerţului, a industriei, precum şi abolirea breslelor şi privilegiilor, ca şi a tuturor impedimentelor ce stau în calea unei dezvoltări libere, aici incluzându-se şi libertatea vamală faţă de ţările vecine.

5. Naţiunea română doreşte ridicarea dării pe vite care, de un timp, din cauza lipsei păşunilor, sunt mânate în ţările vecine, cu mare cheltuială şi uneori în condiţiile periclitării vieţii, aceste dări constituind o piedică însemnată în calea comerţului şi industriei naţionale. De asemenea, ea cere să se aplice cu conştiinciozitate convenţiile încheiate între preamărita Casă imperială şi Înalta Poartă.

6. Naţiunea română cere anularea dijmei pe metalele extrase în ţară, deoarece aceasta împiedică mineritul. Dreptul acesta [de a extrage metale] să revină tuturor proprietarilor pe tot cuprinsul minei (fodina) lor.

7. Naţiunea română cere libertatea deplină, fără nici o cenzură, a cuvântului, a scrisului şi a presei. Cere libertatea nelimitată a presei în publicarea ziarelor, cărţilor şi altor asemenea, astfel încât redacţiile şi asociaţiile tipografilor să nu fie obligate să depună cauţiune.

8. Naţiunea română cere garanţia libertăţii personale. Nimeni să nu poată fi arestat sub pretextul unui act politic. Ea cere, de asemenea, libertatea întrunirilor, iar atunci când oamenii se întrunesc în mod paşnic pentru a se consfătui şi a dezbate, aceştia să nu fie suspectaţi.

9. Naţiunea română cere tribunale cu juraţi (juri), cu procedură publică şi orală.

10. Naţiunea română cere înarmarea poporului sau gardă naţională pentru apărarea ţării în interior şi exterior. Miliţia română să aibă proprii ei ofiţeri.

11. Naţiunea română cere numirea unei comisii compuse din români şi alte naţiuni transilvănene, care să cerceteze divergenţele de hotar în privinţa moşiilor şi a pădurilor, a terenurilor ocupate din proprietatea colonicală, ca şi alte obiecte din această categorie.

12. Naţiunea română cere finanţarea preoţimii ei din tezaurariatul statului, aşa cum este plătit şi clerul celorlalte naţiuni.

13. Naţiunea română cere înfiinţarea de şcoli naţionale în toate satele şi oraşele, de gimnazii, institute militare şi tehnice, seminarii, precum şi înfiinţarea unei universităţi româneşti pe cheltuiala aerarului în raport cu poporul impozabil. Ea cere dreptul deplin de a-şi alege directorii şi profesorii şi de a elabora un sistem de învăţământ în deplină libertate a predării.

14. Naţiunea română cere ca sarcinile de stat să fie împărţite în mod egal între toţi, iar privilegiile privind plata impozitelor să înceteze.

15. Naţiunea română cere elaborarea pe baza justiţiei, a libertăţii, egalităţii şi fraternităţii a unei noi constituţii a Transilvaniei, realizată prin întrunirea tuturor naţionalităţilor. Pe aceleaşi principii să se întocmească un nou cod civil, penal şi comercial.

16. În fine, naţiunea română cere ca locuitorii Transilvaniei, aparţinând tuturor naţiunilor, să nu dezbată uniunea Transilvaniei cu Ungaria până când naţiunea română nu va avea şi ea un vot consultativ şi decisiv în cadrul adunărilor şi până ce nu va fi reprezentată în camera legislativă. În cazul în care totuşi Dieta Transilvaniei va dezbate uniunea şi pentru noi, dar fără noi, naţiunea română protestează solemn.

Original. Zentrales Staatsarchiv. Dienststelle Merseburg, A.A. 2.4.1 – Abt. I, Nr. 7293, Bl. 79–82.

205

Innsbruck, 23 iunie 1848

A Külügy Minister a Minister Elnök úrnak

Saguna görög nem egyesült erdélyi püspök és kísérői által Ő Felségének mai napon beadott folyamodványt ./.[1] alatt és ő császári királyi apostoli Felségének arra adott legkegyelmesebb válaszát·//·[2] alatt azon észrevétellel küldöm át, hogy ezen válasz a románok bővebb megnyugtatására az átadott folyamodványban foglalt kívánságaikat részletesen érintette. Ő Felsége pedig különösen kívánni méltóztatik, hogy nemzetiségük és nemzeti oskoláikra nézve a ministérium által egy románokat megnyugtató törvényjavaslat a jövő országgyűlés elébe terjesztessék; úgy látszik, hogy a legmagasabb válasz, melly azonnal közhírré teendő, a folyamodókra jó hatást gyakorlott és a tisztelt ministérium iránt rokonszenvet gerjesztett. Én, ki egy két nap óta rosszul érzem magamat, az audientiánál jelen nem lehettem, de rendelést tettem, hogy a legkegyesebb szóbeli válasz írásban is közöltessék a folyamodókkal.

Mai napon reggeli 11 órakor érkeztek ide gróf Széchényi és báró Eötvös minister urak, kik 1 órakor Felséges Asszonyunk a Királynénak udvarolván, azon kegyes választ nyertek, hogy miután Ő Felsége Bécsbe nem megyen, mert beteg, igen feltűnő volna, ha ezen gyöngélkedő állapotában Budát látogatná meg, különben reményli, miszerint később csakugyan Magyarországba jönni fognak. Ez értelmében nyilatkoztak Főherceg Ferencz Károly és neje, Főhercegasszony, Zsófia. Holnapra Ő Felségénél audientiát nyertek, meglehet, hogyha egészsége javul, az országgyűlés megnyitására bírhatják.

Báró Jelachichnak az itteni újságban közhírré tétetett proclamatioját, a mellyet az Olaszországban létező határőrezredekhez még innét bocsátott /// alatt a

végett közlöm, hogy a tisztelt ministerium ebből is azon modort megérthesse, mely által a nekie nem kedvező audientiát maga részére magyarázgatja és az udvar kedvét megnyerni igyekszik.

Fenséges császári királyi Főherceg István, országunk nádora e pillanatban érkezett meg.

Innsbruck, június 23*án* 1848.

H. Esterházy Pál

Ministrul de Externe [al Ungariei]
către domnul prim ministru

Vă transmit petiția pe care episcopul ortodox Andrei Șaguna și însoțitorii săi au înaintat-o azi maiestății sale / [1], împreună cu răspunsul binevoitor al alteței cezaro-crăiești apostolice, sub .//[2]. Vă atenționez că acest răspuns a abordat în mod detaliat dezideratele cuprinse în petiție spre liniștirea cât mai eficientă a românilor. Observ, de asemenea, că maiestatea sa dorește în mod deosebit ca Guvernul să înainteze viitoarei Diete un proiect de lege referitor la naționalitatea și școlile naționale ale românilor care să-i liniștească. Se pare că sublimul răspuns care trebuie dat imediat publicității a avut un efect benefic asupra petiționarilor și le-a stârnit simpatia față de onoratul Guvern. De vreo două zile mă simt prost și de aceea nu am putut fi prezent la audiență. Am dispus însă ca răspunsul verbal binevoitor să fie adus la cunoștința petiționarilor și în scris.

Azi la orele 11 înainte de masă au sosit aici domnii miniștri contele Széchenyi și baronul Eötvös. Fiind primiți de către maiestuoasa noastră doamnă, regina, și complimentând-o, au aflat că maiestatea sa fiind bolnavă nu se poate duce la Viena. În această stare ar fi bătător la ochi, dacă s-ar deplasa la Buda pentru o vizită. Speră însă ca altă dată să vină într-adevăr în Ungaria. În acest sens s-au exprimat și arhiducele Franz Karl și soția sa prințesa Sofia. Cei doi au obținut o audiență la maiestatea sa pentru mâine. În caz că sănătatea i se va ameliora, s-ar putea s-o convingă să participe la deschiderea Dietei. Vă aduc la cunoștință sub ///, proclamația baronului Jellačič adresată de aici regimentelor de graniță din Italia care a fost publicată în ziarele locale. Fac acest lucru pentru ca onoratul Guvern să-și dea seama de modul în care el explică audiența ce mi-a fost favorabilă, precum și de strădania lui de a câștiga favoarea Curții imperiale.

Tocmai în acest moment a sosit alteța sa cezero-crăiască, arhiducele Ștefan, palatinul țării noastre.

Innsbruck, 23 iunie 1848. Prințul Eszterházy Pál

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 409/1848 E. Foto: 2281–2282.

[1] Vezi vol. VI, doc. 305 și doc. 51 din acest volum..
[2] Vezi doc. 206.

Innsbruck, 23 iunie 1848

Allerhöchster mündlicher Bescheid auf die Petition der romanischen Deputation unter Anführung des Bischofs Şaguna [23ter Juni] 1848

Mit besonderem Wohlgefallen empfange ich die Versicherung der unerschütterlichen Treue Meiner romanischen Unterthanen in dem mit Ungarn schon vereinigten Siebenbürgen, und eröffne euch im Nachhange Meines am 11ten Juni ertheilten Bescheides, dass Euere Nationalität auf den Vorschlag meines ungarischen Ministeriums durch ein besonderes Gesetz gesichert und für die Errichtung von Nationalschulen gesorgt werden soll. Die von Euch gebetene Gleichstellung der griechisch nicht unirten Kirche mit den übrigen Landeskirchen so wie die Deckung Eurer kirchlichen und Schulbedürfnisse auf Staatskosten sind durch den 20ten Gesetzartikel, die gemeinsame Besteuerung durch den 8ten, die Aufhebung der Robothen und des Zehends durch den 9ten, die Pressfreiheit und Geschworengerichte durch den 18ten, die Volksbewaffnung durch den 22ten Gesetzartikel des letzten ungarischen Reichstags bewilliget. Mein ungarisches Ministerium wird Sorge tragen, damit Eure örtlichen Klagen untersucht und erlediget, – [dass] Meine romanischen Unterthanen bei allen Zweigen der öffentlichen Administration, im Verhältniss zu ihrer Zahl und Fähigkeit angestellt werden; so wie ich hingegen von Euch erwarte, dass Ihr meiner ungarischen Krone treu ergeben, alles vermeiden werdet was Uneinigkeit erregt, denn nur Eintracht mit Euren Mitbürgern kann Euch den Genuss der von Mir verliehenen Freiheiten sichern. – Der Ich Euch mit Meiner königlichen Huld und Gnade gewogen bleibe.

Rezoluția împărătească din 23 iunie 1848

Cu deosebită plăcere primesc asigurarea credinții cei neclătite din partea supușilor mei români din Transilvania cea unită cu Ungaria și vă descoper voauă cu adaogere la resoluția mea, ce v-am împărtășit-o în 11 iunie, că naționalitatea voastră trebuie, după proiectul Guvernului meu maghiar, să să asigureze printru o lege deosebită, și să fie purtare de grije pentru înființarea de școale naționale. Ceruta de către voi punere a bisericii greco-neunite în asemenea stare cu celelalte biserici ale țării, cum și acoperirea trebuințelor voastre bisericești și școlare din cheltuielile statului s-au aplacidat prin articolul de lege al 20[lea], purtarea comună a greutăților prin articolul al 8[lea], ștergerea robotelor și a zeciuelii prin articolul al 9[lea], libertatea tiparului și judecătoriilor de jurați prin articolul al 18[lea], înarmarea poporului prin articolul al 22[lea] de la Dieta cea de pă urmă maghiară. [Ea se] va îngriji ca plânsorile voastre pentru locuri să să cerceteze, și să să hotărească. – Supușii mei români vor

fi aşezaţi la toate ramurile administraţii, în proporţiune, după numărul şi hărnicia lor. Eu încă aştept de la voi ca să fiţi supuşi credincioşi coroanei mele maghiare şi să ocoliţi tot ce aduce neunire, că numai o harmonie cu concetăţenii voştri vă poate asigura vouă libertatea ce v-am dat-o; carele cu graţia mea cea regească rămâi.

Concept. Arhiva Bisericii Sf. Nicolae din Braşov. Fond. Bran, nr. ad. 112/1848; Idem, Fond. protopopiat, nr 1712 cu antetul: Rezoluţia ce au dat-o bunul imperator la 23 iunie prin viul său grai şi în scris în audienţă. Foto: 4923–4925. Vezi şi *copie*: Arh St. Viena. Fond. Kriegsarchiv, nr. 139. Xerox 16557–16558; idem, Arh Arh. Naţ. Magh. Budapesta.. Fond. G. Pr., nr. 1847/1848. Foto: 520–521.

207

Viena, 23 iunie 1848

Nachdeme in Folge eines hohen Erlaßes Seiner k. Hoheit des durchlauchtigsten Herren Erz Herzogs Reichspalatins und Statthalters von Ungarn gemäss dem a.h. genehmigten Unions Artikel & 3. die siebenbürgische Hofkanzlei, am 23ten Juny 1848 ihre Wirksamkeit eingestellt hat, so wird dies Seiner k.k. Majestät mit a.u. Präsidial Vortrag gehorsamst angezeigt[1].

Wien 23. Juny 848.

Ca urmare a înaltului decret al înălţimii sale onoratul domn arhiduce palatin imperial şi locţiitor de stat al Ungariei şi conform legii uniunii nr. 3, cu începere din 23 iunie 1848 se sistează activitatea Cancelariei aulice transilvane. Aceasta se aduce la cunoştinţa maiestăţii sale c.c. în baza preasupusului raport prezidial[1].

Viena, 23 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. Actele comit., nr. 1229. Foto: 6.091.

[1] Vezi doc. 5.

208

Viena, 23 iunie 1848

Fenséges Császári Királyi Főherceg
Magyarország Nádor Ispánja és Király Helytartó.
Kegyelmes Uram!

Nemes Magyar és Erdély Országok egyesítése iránt, a jelen Erdélyi Országgyűlésen alkatott és Ő Császári Királyi Felsége által legkegyel-mesebben

helyben hagyott törvényciknek 3*dik* § phussa nyomán, az Erdélyi Udvari Cancellaria rögtön meg szüntetése iránt, – Császári Királyi Fenségednek ezen hó 19*röl* [1] költ és a mai napon tisztelt kegyelmes parancsa következtében, – a külügy minister úr távol létében, – ezen kegyelmes rendelet végrehajtásának eszközlésére különösön meg bizott áladalmi titkár Pulszky Ferenc, és áladalmi tanácsos Bartal György urak jelenlétében, az említett eddigi Erdélyi Udvari Cancelláriának munkálkodása e mái napon megszüntetett[2], – egyszersmind pedig – a már ellátott és bé végzett tárgyoknak sietö elküldése, – a bé nem végzetteknek pedig, a már megálapitott, és köz híré tett rendszer, és osztályozás szerént az illető Magyar Minister Urakhoz lajstrom melletti minél elébbi áttétele iránt a szükséges rendelkezések el intéztettek. A midőn ezen fenntisztelt parancsolatnak eképpeni lett engedelmes tellyesítéséről, alázatos jelentésemet méj tisztelettel bé mutatni bátorkodom, egyúttal kötelességemből kifolyónak véltem a már megszünt Erdélyi Cancellária személyzetének lajstromát oly alázatos könyörgéssel Császári Királyi Fenséged kegyelmes szine eleiben terjeszteni: hogy az abban elé sorolt egyéneknek jövendő sorsáról és elrendezéséről, további kegyelmes határozását ki bocsáttatni méltoztasson. A ki magos kegyeiben és kegyelmében ajánlott méj tisztelettel öröklök Császári Királyi Fenségednek

Bécs június 23*ról* 1848

alázatos szolgája
B. Apór Lázár

Alteţa voastră imperială, principe palatin al Ungariei
şi locţiitor regal.
Binevoitorul meu domn!

Conform paragrafului 3 al articolului de lege adoptat la prezenta Dietă a Transilvaniei, în vederea uniunii nobilei Ungarii cu Ardealul, preamilostiv sancţionat de maiestatea sa imperială regală, se prevede desfiinţarea imediată a Cancelariei aulice transilvănene. Binevoitorul ordin al alteţei voastre imperiale, emis în 19 a lunii curente[1], l-am primit azi, în absenţa d-lui ministru de externe, dar în prezenţa d-lui Pulszky Ferenc secretar de stat, precum şi a d-lui consilier de stat, Bartal György. Ambii sunt însărcinaţi în mod special cu executarea acestui ordin milostiv, astfel că azi şi-a încetat activitatea de până acum amintita[2] Cancelarie aulică ardeleană. Totodată s-au luat măsurile necesare în vederea aducerii grabnice la cunoştinţă a chestiunii deja rezolvate. Referitor la cele nerezolvate s-a înaintat o listă, conform sistemului stabilit şi publicat, ce va clarifica modul clasificării respectivilor domni miniştri maghiari. Acum îndrăznesc să vă trimit cu respect raportul meu întocmit despre acest mod de îndeplinire a ordinului sus menţionat. Consider a fi de datoria mea a înainta alteţei voastre imperiale regale lista

persoanelor din Cancelaria aulică deja desființată, cu rugămintea să binevoiți a lua o decizie binevoitoare privind soarta lor viitoare.

Rămân cu stimă adâncă al alteței voastre imperiale regale, binevoitorul meu domn,

Viena, 23 iunie 1848.

serv umil,
baronul Apor Lázár

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Elnöki iratok, nr. Foto: 26893–26894.

[1] Vezi doc. 36.
[2] Vezi doc. 207, 209, 210.

209

Viena, 23 iunie 1848

In angulo sinistro ab alia manu scriptum: 3345. [1]848. *In eodem angulo, inferius, ab alia manu scriptum:* 9199–[1]848. *Inferius, litteris typo impressis scriptum:* Excellentissime ac Illustrissime Domine Comes Domine mihi /[1] Colendissime!

In sequelam gratiosorum serenissimi Archiducis Caesareoregii Pala/[1]tini ac Regii Locumtenentis regni Hungariae ordinum d[e] d[a][to] /[2] 19[a] mensis currentis super eo veneratorum, ut articulo circa /[3] unionem Transilvaniae cum regno Hungariae benignam appro/[4]bationem nacto, signanter vero iuxta huius articuli §phum /[5] 3[um] subsistente hucdum Cancellaria Tra[nsilva]nicoaulica pro /[6] futuro sublata functio eiusdem Cancellariae illico sista/[7]tur obiecta iam superata ociius expediantur, illa vero, /[8] quae irrevise haerent, iuxta stabilitam negotiorum repar/[9]titionem concernentibus ministeriis Hungaricis resignentur offi/[10]ciosam dictae Cancellariae Aulicae functionem cum interventu[1] de/[11]legate hoc fine per praelaudatam Suam Serenitatem authoritatis /[12] sub hodierno solemniter conclusam relate ad praeexistentia offi/[13]ciosa acta et negotia autem pro ratione illorum per/[14]tractationis stadii superius mentionato iussui conformes /[15] dispositiones adornatos haberi Excellentiae Vestrae pro /[16] congruo notitiae statu hisce notificandi honorem habeo. /[17] Qui in reliquo solito cum venerationis cultu persisito. /[18]

Subscriptio, in margine sinistro inferius et in angulo dextro: Excellentiae Vestrae /[1] obligatissimus servus /[2] L[iber] B[aro] Lasarus Apor/[3].

[1] *Corr.:* interventu<interventus (N.N.).

3345/1848

Deosebitul și foarte ilustrului domn
Conte guvernator mie preabinevoitor!

Ca urmare a cererii generoaselor Ordine [ardelene] adresată prealuminatului arhiduce cezaro-crăiesc Ștefan, palatin și locțiitor regal al regatului maghiar, din data de 19 a lunii în curs, cu privire la suspendarea și încetarea funcționării Cancelariei aulice a Transilvaniei[1], existentă până acum, după ce articolul [de lege] în legătură cu uniunea Ardealului cu Ungaria a dobândit binevoitoarea aprobare și mai cu seamă potrivit celui de al treilea paragraf al acestei legi, [se aprobă] transferarea în prerogativa ministerelor ungurești corespunzătoare a chestiunilor rezolvate deja și îndeosebi a celor nerezolvate care așteaptă soluționarea mai rapidă, conform repartiției stabilite a sarcinilor. Prin aceasta, am onoarea de a aduce la cunoștința excelenței voastre informarea referitoare la încetarea funcționării pomenitei Cancelarii aulice începând cu astăzi, decisă în mod solemn de către luminația sa [palatinul]; în legătură cu actele și chestiunile oficiale preexistente au fost întocmite dispoziții în conformitate cu ordinul menționat mai sus, în funcție de stadiul tratării lor.

În rest rămân în continuare cu obișnuitul cult al veneratiei față de excelența voastră, slujitor preaîndatorat.

Viena, la 23 iunie 1848. Baron Apor Lázár

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8199/1848. Foto: 29107.

[1] Vezi doc. 207 și 208.

210

Budapesta, 23 iunie 1848

Báró Apor Lázár, az erdélyi udvari Kancellária helyettes elnöke 3345 / 1848 udvari számu elnöki levél által illő tudás végett jelenti miként István cs. K. Főherceg Nádor s magyarországi királyi helytartó ő Felségének Sz. Iván hó 19-*röl* kelt az iránti rendelete következtében, hogy miután Erdélynek Magyarországali egyesülése felőli törvénycikk kegyelmes megerősitést nyert, jelesen pedig azon törvénycikk 3.1 §-ussa szerint az erdélyi udvari Kancellária megszüntetik, azon Kancelláriának munkálkodása legottan megállítassék a már bévégzett tárgyak sietőleg elküldöztessenek, a még be nem végzettek pedig a tárgyak megálitott osztályzása szerint az illetö magyar Ministernek átadattanak, az erdélyi udvari kancellária hivatalos munkálkodása, az ő Fensége által e végre kinevezett hatóság közbenjöttével mult hó 23-*án* innepélyesen bézaratóan a meglévő hivatalos iratokra

s ügyekre nézve pedig azok tárgyalási állások ho szerint. Ő fenségének fenn említett parancsával egyező rendelések tétettek. Tudásul vétetik. A magyar belügyministertől az elnökséghez e felől küldött értesítés következtében az iránt már intézkedés tetetvén, hogy az erdélyi udvari Kancellária után [Ő] Felségéhez eddig elő felküldetni szokott felterjesztések és tudósítások ezután a Nádor s királyi helytartó ő Fennségéhez – s illetőképpen a Ministerekhez, a mennyiben a tárgyaknak közöttöki osztályozása tudva van s magyar nyelven szerkezendö fogalmazatok mellett küldessenek. De minthogy az alkalommal a királyi kormányszék az iránt is intézkedni kívánt, hogy miután Erdélynek Magyarországgali egyesülése törvény-szentesítette módon már megtörtént, a kormányszék hivatalos levelezései az egyesült ország mind azon hivatalaival, mellyekkel az egyesülés előtti rendszernél fogva azok diák nyelven folytattak, ezután a diák csupán az örökös tartományok Kormányszékeiveli levelezésekben maradtatván meg, magyar nyelven elkezdessenek s folytassanak, s ennek következtében némely tárcák mind a Kincstartó Tanácshoz mind pedig a Fő hadi vezérséghez intézendő levelezéseket magyar nyelven el is kezdenék. De ezen intézkedés, minthogy a felől minden előadók kellőleg nem értesítettek, míg teljesleg nem foganatosítatott, azért az említett kormányszéki határozatot a kancellári helyettes köröztesse az előadó tanácsosok és titoknok között, kik a tárcáik melletti fogalmazokat felölle kellőleg utasítsák. A Kincstartó Tanács pedig barátságoson találtassék meg, hogy maga is a kormányszékkel levelezéseit magyar nyelven elkezdeni s folytatni ne terheltessék. És lássa a kancellári helyettes tanácsos Szegedi a fenn érintett határozatot köröztetendő.[1]

Baronul Apor Lázár, vicepreşedintele Cancelariei aulice transilvănene trimite spre necesară cunoştinţă scrisoarea prezidală cu nr. 3345/1848 aulică, conform ordonanţei emise la 19 iunie de către preailustrul palatin imperial şi locotenent regal, arhiducele Ştefan, referitoare la milostiva sancţionare a articolului de lege privind uniunea Transilvaniei cu Ungaria. Potrivit acestei legi, mai precis paragrafului 3.1, se decide desfiinţarea Cancelariei aulice ardelene şi deci încetarea întregii sale activităţi. În consecinţă atât problemele rezolvate, cât şi cele aflate în lucru, vor fi trimise ministrului ungar de resort, conform clasificării stabilite. Drept urmare, activitatea oficială a Cancelariei aulice transilvane a încetat cu data de 23 a lunii curente, o dată cu intervenţia autorităţii desemnate ca atare de către alteţa sa. În legătură cu actele oficiale şi cu afacerile propriu-zise, s-a convenit ca toate acestea să fie discutate şi rezolvate cel puţin odată pe lună. Au fost acceptate consultări în consonanţă cu ordinul sus pomenit al alteţei sale şi s-au luat la cunoştinţă. Existând deja precedente în direcţia dată, ca urmare a instrucţiunilor expediate de ministrul de Externe la preşedinţia Guvernului s-a hotărât ca adresele şi informaţiile trimise până acum în mod obişnuit alteţei sale de către Cancelaria aulică, să fie transmise pe viitor nu numai măritului palatin şi locotenenţei regale,

ci şi ministerelor, dar numai în măsura în care se cunoaşte clarificarea precisă a problemelor respective. Totodată pot fi expediate adiacent şi conceptele redactate în limba maghiară. Întrucât legiferarea uniunii Transilvaniei cu patria maghiară s-a rezolvat deja, Guvernul regal şi-a exprimat intenţia ce viza corespondenţa oficială cu alte oficii ale ţării reunificate, care potrivit sistemului de dinainte de unire se purta numai în limba latină. De acum se consideră că limba latină se va menţine numai în corespondenţa cu autorităţile din provinciile moştenite. În schimb limba maghiară va trebui să fie exersată şi continuată în aşa fel încât, drept urmare firească, ea să poată fi utilizată în corespondenţa emisă de anumite oficii, precum Consiliul tezaurarial ori Comandamentul militar suprem. Măsura în cauză, care n-a fost popularizată îndeajuns de bine între referenţi, se speră că va fi aplicată în totalitate. Se specifică tot acum că decizia gubernială va fi urmărită în aplicarea ei în rândul consilierilor şi al secretarilor referenţi, de către adjunctul cancelarului. Aceştia, la rândul lor, îi vor îndruma pe concepiştii aflaţi în anexa oficiilor respective. Se va adopta o atitudine binevoitoare faţă de Consiliul tezaurarial, ca să nu se întrerupă inutil corespondenţa oficială în limba maghiară cu Guvernul. Decizia menţionată va fi avizată a circula de către Szeghedi, consilierul adjunct al Cancelariei desfiinţate[1].

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8199/48.

[1] Vezi doc. 207, 208 şi 209.

211

Budapesta, 23 iunie 1848

Az Erdélyi királyi Kormányszéknek

Midőn hivatalos soraimmal szerencsém van megkeresni a királyi kormányszéket, mindenek előtt a haza és király szent nevét említem meg. A trónt meg kell védenünk, mert az alapja most a mi lételünknek is, a haza pedig bölcsönk és sírunk, mely kettő között kell emberi rendeltetésünket betöltenünk.

A két haza immár eggyé lett. Fejedelme egy névszerint is, törvényhozása egy, kormánya egy.

Azonban bölcsen rendelte a törvényhozás, hogy míg másféle rendelkezés történik, a királyi kormányszék, a felelős kormánynak útmutatása szerint, vezérli a közigazgatás illető ágait.

Miután a kormányszék oly hoszú időn keresztül igazgatta Erdély ügyeit, reménylem azzal fogja koronázni meg munkálkodását, hogy a veszély korában hazafiúi szívvel őrt állt fölötte és meg fogja a testvért a testvérnek menteni.

A történet pedig följegyzi az igaz érdemet s átadja az utókornak.

Jelen felhívásomnak nincs semmi közelebb célja, mint e magas feladatára emlékeztetni a királyi kormányszéket. Tevén a királynak és a hazának szolgálatot, öndicsőségét neveli.

Báró Vay Miklós koronaőr és királyi biztos úr meg van ő Fensége által a rend és csend fentartásával országszerte bízva. Nehéz feladatában szívesen fogja őt a királyi kormányszék segíteni, a tanácsadást az engedelmességgel párosítván.

A közigazgatást illetőleg azon szíves és tiszteletteljes kérésem és felhívásom van, méltóztassék a királyi kormányszék, javaslatait, tanácsait, észrevételeit velem teljes őszinteséggel közölni, hogy annak idejében s kellőleg intézkedhessem.

Megvárom, hogy a hol az ügy halasztást nem szenvedhet, a királyi kormányszék azonnal intézkedjék; egyéb esetekben siessen véleményes jelentést küldeni hozzám.

A felelősség vállaimra nehezkedik. Kétszer terhes reám nézve, a mennyiben az ottani viszonyok teljes ismeretével nem bírok, és a mennyiben tisztemnek megfelelni lelkismeretesen ohajtanék.

Tanácsot, értesítést, figyelmeztetést a királyi kormányszéktől várok[1].

És csak e föltétel alatt tehetvén eleget tisztemnek, a felelősségben ezennel osztályossá teszem.

Fogadja a királyi kormányszék legteljesebb hazafiúi tiszteletemet.

Budapest Junius 23án 1848. belügyminister
Szemere Bertalan

Către Guberniu !

În acest moment, când am onoarea de a mă adresa în mod oficial Guberniului, menționez înainte de toate numele sfânt al țării și al regelui pentru a sublinia că: cele două patrii sunt deja unificate într-una singură, cu același domnitor și, nominal, aceeași legislație, același Guvern.

Totuși foarte înțelept s-a hotărât pe cale legislativă ca până la noi dispoziții, Guberniul să continue să administreze jurisdicțiile subordonate, sub îndrumarea Guvernului provizoriu.

Întrucât Guberniul a condus vreme îndelungată afacerile Ardealului, sper că își va încorona activitatea stând de veghe asupra lui cu inima patriotică și va salva fratele pentru frate în aceste vremuri pline de pericol. Iar istoria îi va releva adevăratul merit și-l va transmite posterității.

Prezentul meu apel n-are alt scop decât acela de a-i reaminti Guberniului înalta sa menire. Aducând servicii regelui și patriei își va mări gloria de sine.

Baronul Vay Miklós, custode al coroanei și comisar regal, este însărcinat de către maiestatea sa cu menținerea ordinii și a liniștii în toată țara. În această grea misiune Guberniul îl va ajuta bucuros supunându-i-se și sfătuindu-l.

În ceea ce privește administrația îi adresez Guberniului și apelul respectuos de a binevoi a-mi aduce la cunoștință, cu deplină sinceritate, propunerile, sfaturile și observațiile, pentru ca eu să pot lua măsurile potrivite în timp util.

Voi aștepta ca în cazurile care nu permit amânare, Guberniul să ia imediat măsuri, iar în celelalte împrejurări să se grăbească a-mi înainta un raport cu expunerea părerii.

Responsabilitatea cade pe umerii mei. Pentru mine este o povară dublă, întrucât nu cunosc pe deplin relațiile de-acolo, dar doresc să-mi fac datoria cât mai conștiincios. Sfat, informare și atenționare aștept de la Guberniu. Eu numai în atari condiții voi putea face față funcției mele, și în acest sens îl fac părtaș la responsabilitate[1].

Primiți, onorate, Guberniu stima mea patriotică.

Budapesta, 23 iunie 1848

Szemere Bertalan
ministru de interne

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 7919/1848.

[1] Vezi doc. 180.

212

Budapesta, 23 iunie 1848

A Hadügyminister

Fenséges Cs. Kir. Fő Herczeg István Nádor s Királyi Helytartó Úrnak
Budapest, Junius hó 23*án* 1848

Helyben

Az 1491h szám alatt folyó 19*én* kelt kegyes iratával véllem közlött – gróf Teleky József erdélyi kormányfő alázatos jelentése nyomán, szerencsém vagyon ebbeli nézeteimet oda nyilvánítani miszerint az Erdélyben létező felesleges fegyvereket – mellyek tudniillik az ottani ezeredek tellyes számú kiszereléséhez szükséget fölül haladják – a nemzeti őrsereg közti felosztását tanácsosnak és annyiban is jótékonynak tartom, miután mindeddig még sehol fegyvereket kiállítani képesek nem valánk,mi által az ebbeli érezhető nagy hiány legalább némileg lészen pótolandó, míg a honi katonai fegyvertárakban volt ebbeli fölösleges készlet már régen kiosztatott.

Miután azomban Erdély jelenleg csendes s a veszély jobban a magyar hont fenyegeti tehát célszerűnek vélném, ha az Erdélyben létező felesleges fegyverek fele Szegedre, az ott összevonulandó nemzeti őrsereg legalább egy részecskéjének felfegyverkezése végett szállíttatnék – mély tisztelettel öröklök[1]

Fenségednek

engedelmes Hadügyminister
Mészáros Lázár

În localitate

Ministrul de război

Măritului domn palatin imperial şi locotenent regal, arhiducele Ştefan!

În legătură cu binevoitorul documentul întocmit în 19 ale lunii curente, sub nr. 1491 şi comunicat ca urmare a respectuosului raport al contelui Teleky József, guvernatorul Transilvaniei, am onoarea să-mi fac publice opiniile referitoare la armamentul excedentar existent în Transilvania. Despre el ştim că depăşeşte cu mult necesarul înzestrării complete a regimentelor de acolo. Apreciez drept utilă şi filantropică totodată, repartizarea acestuia gărzii naţionale, mai ales că noi n-am fost până acum nicăieri în situaţia să dispunem de armament. Printr-un atare gest putem suplini, cel puţin într-o oarecare măsură, lipsa resimţită datorită faptului că surplusul aflat cândva în depozitele militare indigene a fost demult epuizat.

Dar acum în Transilvania este linişte pe moment şi cum primejdia ameninţă mai mult patria maghiară, consider oportun ca jumătate din armamentul existent de prisos acolo să fie transferat la Szeged pentru înarmarea cel puţin a unei forţe din garda naţională ce se va forma în acel loc[1].

Rămân cu stimă ai alteţei voastre supus ministru de război,

Mészáros László

Budapesta, 23 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1741/1848 E. Foto: 25911–25912.

[1] Vezi doc. 248.

213

Pesta, 23 iunie 1848

Szemere Bertalan belügyminister úrnak

Klapka György kapitánynak, ki általam Erdélybe a székelyekhez volt küldve, visszavárólag, ide rekesztett hivatalos tudósításából bővebben fogja látni

belügyminister úr, mikép ez a székelyek és oláhok egy részének részint az önkéntes, részint a táborba szállítandó sereghez kihozatala végett mind ezekhez, mind amazokhoz buzdító felszólításokat lát célszerűnek intéztetni – miért is belügyminister urat felkérni kívántam, miszerint az említett felszólítások elkészítése s átküldetése iránt kellő intézkedéseket tenni szíveskedjék.

Pest, junius 23-dikán 1848.

D-lui ministru de interne Szemere Bertalan

Vă înaintez informarea oficială anexată aici cu rugămintea de a mi-o restitui prin căpitanul Klapka György, trimis de mine în Ardeal de la secui. Domnul ministrul de interne va admite ca oportună această lansare de către el a apelurilor încurajatoare adresate atât secuilor cât şi unei părţi a românilor. Apelul are pe de o parte menirea de a stimula recrutarea voluntarilor, iar pe de altă parte de a facilita scoaterea unităţilor militare [din Transilvania] ce vor fi detaşate în tabără. Drept pentru care doresc să-l rog pe d-l ministru de interne să binevoiască a lua măsuri în vederea întocmirii şi expedierii apelurilor menţionate.

Pesta, 23 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 320.E/1848.

214

Budapesta, 23 iunie 1848,

Értesítvén hadügyi minister úr által, miként az ott kiállítandó önkéntes honvédsereg toborzása körüli rendelkezésekre Excellenciád és az ottani főhadi kormányzó fognak egy választmány alakításában eljárni, nehogy költséghiány miatt ezen honvédsereg kiállításában legkisebb felakadás történjék: ezennel van szerencsém Excellenciádat értesíteni, mikint az eddig erdélyinek nevezett kincstárnokság általam mai napról oda utasíttatik, hogy az önkéntes honvéd zászlóaljak kiállítására megkívánt költségeket a szükséghez képest Excellenciád rendelkezése szerint kiszolgáltatni buzgolkodjék.

Méltóztassék tehát e részben szokott hazafiui eréllyel akkint eljárni, hogy hazánknak Excellenciád kormánya alatt lévő részeiből is mihamarébb szerkeszve legyen a védsereg, mellynek rendeltetése koronánk épsége megmentésének dicsőségében osztozni.

Egyszersmind kellő tudomásul van szerencsém Excellenciádot arról is értesíteni, mikint a kormánya alatt lévő törvényhatóságokat a hon oltárára teendő áldozatok gyűjtésére a holnapi postával felszólítatván, a kincstárnokságot oda utasítandom: hogy minden törvényhatóság számára egyenkint jelölje ki azon

kincstári hivatalokat, hová a készpénz ajánlatok beküldendők és az arany és ezüst beváltó hivatalt, melly az arany és ezüst készlet ajanlatoknak utasítás szerinti beváltását eszközlendi. Hazafiúi szíves üdvözlettel

Am fost înştiinţat de domnul ministru de război că măria voastră şi comandantul militar suprem de acolo veţi proceda la formarea unei comisii potrivit dispoziţiei privind recrutarea unităţilor de voluntari honvezi. Pentru ca nu cumva la formarea unităţilor de honvezi să se producă cel mai mic impediment, datorită unor dificultăţi financiare, prin aceasta am onoarea s-o înştiinţez pe excelenţa voastră că Tezaurariatul, denumit până acum transilvan, a primit azi un ordin în acest sens. Conform acestuia va trebui să se străduiască să vă îndeplinească solicitările băneşti pe care i le veţi formula, după nevoi, pentru formarea batalioanelor de voluntari honvezi.

În această privinţă să binevoiţi a proceda cu hotărâre patriotică, pentru ca armata necesară apărării acelor părţi ale patriei noastre aflate sub guvernarea înălţimii voastre, să fie cât mai grabnic organizată. Rostul ei este de a contribui la gloria salvării integrităţii Coroanei noastre.

Totodată am onoarea să vă aduc în mod clar la cunoştinţă că jurisdicţiile de sub guvernarea domniei voastre vor fi atenţionate prin poşta de mâine despre colectarea ofrandelor care trebuiesc aduse pe altarul patriei. I-am indicat totodată Tezaurariatului să numească pentru fiecare jurisdicţie în parte oficiile tezaurariale, unde vor fi trimise ofrandele de bani gheaţă. Potrivit dispoziţiilor, ele vor fi împuternicite şi la preschimbarea ofrandelor de aur şi argint. Cu salut cordial de patriot,

Kossuth Lajos

Budapesta, 23 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr. , nr. 1709/1848. Publicat în *Kossuth Lajos összes munkái*, vol. XII., p. 306.

215

Cluj, 23 iunie 1848

Belügy Minister Úr!

Folyó hónap 19*ről* adott rendeletét önnek tegnap estve $8^1/_2$ órakkor volt szerencsém venni, melynek következtében az illeto rendelvényeket azonnal kezeihez szolgáltatám a fő kormányzónak.

B. Wesselényi Miklós már tegnap hajnalban el utazott, B. Kemény Dénes még vissza nem érkezett, meg kértem tehát a fő kormányzót a hozzájok intézett leveleknek sürgönnyeli utánnok küldésökre.

Tegnap már fel szollítám idősb G. Bethlen Jánost, B. Vay Miklós be érkeztéig is a Comité alakítására, ki B. Wesselényinek azonnal írt és őt e végett vissza hívandó levele, a fő kormányzó sürgönyivel megyen.

A pénzügy minister úr levele következtében, minthogy a Kincstár részéről itt senki sincsen, következőleg helyben a reám bizottakat nem telyesíthetém, leg célszerűbbnek láttam azt Szebenbe személyesen eszközleni, hová induló félben vagyok. A horváthok és grenzerekhez intézett manifestumnak több példányait magamhoz vévén, melyeknek jó hatásáról a szászoknál nem kételkedem, egyszer s mint alkalmam leend a szászok ispányával is meg ösmerkednem.

Az abrudbányai körülmények kifejlődése következtében oda 3 század gyalogság küldetett, kikkel 200 ottani nemzeti őrsereg csatlakozott[1]. A tegnap sürgöny által érkezett hivatalos tudósítás következtében Topánka falván [!] a nép fegyveresen nagy számmal csak ugyan egybe gyűlt vala, és egész éjjel készen állottak, mert azon koholt ürügy alatt izgatódtak a felfegyverkezésre, s egybe gyűlésre Jánk és bizonyos Miklós nevezetű pap proclamatiói által, hogy a hegyekben számos ösmeretlen idegen katonák, vagy rablók csoportoznak – őket elpusztítandók –, ez alkalommal azonban nem történtek kihágások, kivéve, hogy a szolgabíró háza körüli meg jelenésük dacos természetű vala. Még Verespatak is a mint egy 10 ezer lakossaival szinte csendesen viseli magát[2].

Szebenről tudósítások szerént a szászok fráternizálni kezdettek, és még inkább az oláhok, az oda küldött k. biztos urakkal és célzataikkal eddig elé a két Benigni – atya és fia –, Barnutz és Papp Sándor egyének vannak leg inkább compromittálva a vizsgálatok által, ez utóbbi attyának Jánosnak el fogatását hozák meg a tegnap estvéli hírek, kinél a fiának lázító levele is feltaláltatott volna[3].

Egyébként a csendesség tovább sehol sem zavartatott meg, a székelyek azonban mint gróf Lázár tartományi kancellár úrtól tegnap hallám, vonakodtak a ki meneteltől, s azon kívánatokat nyilvánították néki, mint körükbe küldött k. biztosnak, mennének vélök a nemesek s urak is, kiket majd útyakban a fegyver forgatásra úgymond meg fognák tanítani. A jelen körülményekben nem jó hatással volt reájok a javaslatban hozott specialis törvényeik, mitől azonban nem lehete vissza tartóztatni a követ urakat.

Az erdélyi politicai hatóságok és hivatalnokok költségeinek jegyzékét igyekezni fogok maga rendén el készítetni, és talán magammal fel vihetem, mi utamat úgy fogom sijettetni, hogy leg felyebb július elsőjén Pesten lehessek.

Fogadja ön minister úr telyes hazafiúi tiszteletemmel párosult őszinte üdvözletemet.

Kolosvárott, 23*ik* június 1848. B. Perényi Sigmond

Domnule ministru de interne!

Ordinul domniei voastre din 19 a lunii curente am avut onoarea să-l primesc ieri seara la orele $8^1/_2$. Am ţinut seama de el şi l-am înmânat imediat guvernatorului suprem.

Baronul Wesselényi Miklós a părăsit localitatea ieri dis-de-dimineaţă, iar baronul Kemény Dénes nu s-a întors încă. L-am rugat pe guvernatorul suprem să înmâneze scrisorile adresate antepomeniţilor şi să trimită după ei de urgenţă.

Deja ieri i-am solicitat contelui Bethlen János senior ca până la sosirea baronului Vay Miklós să formeze comitetul. El i-a scris imediat baronului Wesselényi Miklós. Scrisoarea prin care îl cheamă i-a fost trimisă împreună cu depeşa guvernatorului suprem.

În ceea ce priveşte dispoziţia domnului ministru de finanţe, întrucât din partea Tezaurariatului nu se află nimeni, nu pot să duc la îndeplinire aici ceea ce ni s-a trasat. Am considerat mai oportun să rezolv personal problemele la Sibiu. De aceea mă pregătesc să plec acolo. Am luat cu mine mai multe exemplare ale manifestului adresat către croaţi şi grăniceri. Nu mă îndoiesc că ele vor avea un efect pozitiv printre saşi. Totodată voi avea prilejul să fac cunoştinţă şi cu comitele saşilor.

În urma desfăşurării evenimentelor de la Abrud, au fost detaşate acolo trei companii de infanterie[1], cărora li s-a alăturat o unitate de gardă naţională compusă din 200 de membri. Potrivit informaţiei oficiale sosită ieri prin ştafetă, populaţia din Câmpeni s-a adunat într-adevăr într-un număr mare. Toată noaptea au vegheat, deoarece au fost instigaţi la înarmare printr-un motiv născocit expus în proclamaţiile lui Iancu şi ale unui preot oarecare cu numele Nicolae. În ele se afirma că în munţi s-ar fi adunat o mulţime de soldaţi străini necunoscuţi sau de tâlhari, care ar acţiona în grupuri pentru nimicirea localnicilor. Însă cu acest prilej nu s-au produs excese. O excepţie se poate considera faptul că prezenţa lor în jurul casei judelui nobiliar a avut un caracter sfidător. Chiar şi Roşia Montană cu cei zece mii de locuitori ai săi se comportă liniştit[2].

Potrivit ştirilor din Sibiu, saşii au început să fraternizeze cu domnii comisari guvernamentali, iar românii fac acest lucru şi mai accentuat. În urma investigaţiilor, până în prezent se dovedesc mai compromişi cei doi Benigni, tatăl şi fiul, Bărnuţiu şi Alexandru Papiu Ilarian. Din informaţiile ce mi-au parvenit ieri seara, tatăl ultimului, Ioan, a fost arestat, întrucât la el s-a găsit scrisoarea fiului său, care are un caracter instigator[3].

De altminteri, liniştea nicăieri nu a fost tulburată. Doar secuii se eschivează să plece afară, după cum rezultă din relatarea de ieri a domnului conte Lázár, cancelar teritorial. În calitatea lui de comisar gubernial i-au spus că ce-ar fi dacă ar merge împreună cu ei nobilii şi domnii, promiţând că pe drum îi vor învăţa să mânuiască armele. Actualele împrejurări demonstrează că asupra lor nu a avut un efect salutar legea specială propusă, căreia n-au reuşit să i se opună domnii deputaţi.

Mă voi strădui, la rândul meu, să întocmesc lista cu cheltuielile autorităţilor şi funcţionarilor politici transilvăneni, pe care eventual voi reuşi să o aduc cu mine la Pesta. Voi urgenta călătoria mea în aşa fel, ca cel mai târziu la 1 iulie să fiu acolo.

Primiţi domnule ministru sincerele mele salutări, dublate de deplina mea stimă patriotică.

Cluj, 23 iunie 1848. baron Perényi Zsigmond

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. ... E /1848. Foto: 813–815.

[1] Vezi doc.175, 188, 189 şi 190.
[2] Vezi doc. 40, 87, 118, 123, 124, 125, 126, 151, 152 şi 153.
[3] Vezi doc. 22 şi 86.

216

Tiha Bârgăului, 23 iunie 1848.

Igen tisztelt Minister úr!

Báró Perényi felszólítása következésiben utamat a második oláh ezred Stabjának Naszódnak vettem. Hol fájdalom kéntelen valék ezredes Báro Jovichnak nemzetünk elleni bujtogatásokkal saturált kárhozatos tetteiről meggyőződni.

Állításom bé bizonyítására tényeket hozok fel:

1. Az ezredes mint incarnatus pánszláv, a naszódi katonai iskolából a magyar nyelv tanítását, mellyet mind Tóth, mind pedig Stock hadnagyok tanítani akartak, erőszakosan eltiltotta.

2-or. Tisztjeinek mondogatta, hogy nekiek a szászokkal és horváthokkal kell tartaniok, s az Unió ellen munkálkodniok, ő maga is azon esetben, ha az unió megtörténnék, mindenét eladandja s Jellachicshoz menend, kinek a magyarok ki írtásában hasznos szolgálatot teend s idővel még Bánságra is juthatand.

3. Az ezred embereinek fellázítására mindent elkövet – Borgó Soszeniben s egyebütt is lárma rudakat Alarm Stangeneket állíttatott fel, olly meg hagyással, miszerint az első jeladásra mindenki fegyverre keljen, s a megtámadó magyaroknak meggátlására a harangok fére veressenek.

4. Az ezredbeliekkel elhitette, hogy nekik ez után mind katonáskodni, mind pedig adót kell fizetni. S a ki magyarul nem tud, a legkisebb tisztségre se számolhat.

5. Népszerűséget vadászandó nyilvános hellyen a közvitéznékkel táncol, őket kecsegteti s ellenünk ingerli.

6. Ezredében a Magyar uti levélleli élést (én is a kolozsvári kormánytól vettem) megtiltotta.

7. Jellachiccsal levelezésbe áll. – Tulajdon fiát is, ki ezredében hadnagy, a horváthokhoz akarja küldeni. Oda tennen maga is szándékozik. Lovait s egyebeket már is eladogatja.

8. Ezredében a tiszteket, főleg a magyarokat chicanirozza.

A népet demoralizálja. Az elhintett mag már elég buján is terem. Számos holdra menő gyönyörű fenyő erdők hamuvá lettek. A gyújtogatás folyton foly. – Nyolc nap ota különböző hellyeken a tisztek éjjel nappal erdő oltással bajlódnak – de hiába, mert egy helyen eloltódik s húsz helyen ismét tűz üti ki magát.

Szóval az ingerültség élesztésire minden alacsonyságot elkövettetnek.

A tisztek között magyar jellemű egyén kevés van. Főőrmester Hatfaludi, kit más emberek nagyon szeretnek, ezred parancsnokának talán gyenge lenne, de a felállítandó harmadik zászlóalj fejének mint alezredes nagyon is jó.

Az öregebb kapitányok között Bindert kivéve májorságra alkalmas egyén nincsen.

Jelen alezredes Urbán, tiroli születés, mivelt, de sem az oláh, sem a magyar nyelvet nem érti s csupán németségének él és hal.

A dissolutiónak indult ezred meg mentésire erős karra van szükség. Alezredes Dorsner Friedriket, Hrabovszky volt segédjét ki okos, becsületes, derék jellemü s ki mint székely tiszt fia székelyeknél szolgált, huzamosan főhadi kormány segéd, a végőrbeli ügyökben tökéletesen jártas, és a mellett oláhul még olvas is, mint kitünő műveltségű, szilárd jellemű egyént bátor vagyok ajánlani.

Erdélybe sok helyen Oláhországi boérok fordulnak meg, céljok ember toborzás, véleményem szerint ezek orosz érdekben működnek, s azt akarják elérni, hogy az orosznak ürügye lehessen a fejedelmek megmentésire a Pruthon át menni.

Holnap Moldovába leendek.

Igen tisztelt Minister urnak

alázatos szolgája
Nagy Ferenc

Tiha, jún. 23-án 1848.

Prea stimate domnule ministru!

În urma ordinului baronului Perényi, am pornit spre Năsăud, la comandantul regimentului al doilea românesc. Acolo am fost nevoit să mă conving de faptele nefaste instigatoare ale colonelului baron Jovich, împotriva națiunii noastre.

Pentru dovedirea afirmației mele enumăr faptele:

1. Colonelul este un panslavist încarnat; el a interzis învățarea limbii maghiare în școala militară din Năsăud, pe care atât locotenentul Tóth, cât și Stoch au vrut să o predea;

2. El a spus de repetate ori ofițerilor săi, că trebuie să țină cu sașii și cu croații; se impune să se combată uniunea; el își va vinde tot ce îi aparține dacă se va înfăptui uniunea și va merge la Jellačič, căruia îi va aduce servicii utile în domeniul distrugerii ungurilor, cu timpul el însuși putând să ajungă ban;

3. Face totul pentru revoltarea oamenilor din regiment; la Josenii Bârgăului și în alte locuri a pus să se ridice stavilă de alarmă – Alarm Schlagen-uri – și a ordonat

ca la semnalul indicat, ca și la baterea clopotelor în semn de alarmă, cu toții să apuce armele pentru stăvilirea agresorilor unguri;

4. I-a convins pe cei din regiment că, de acum încolo vor trebui și să facă armată și să plătească impozite, iar cei ce nu știu ungurește, nu vor mai putea fi avansați nici la grade inferioare;

5. Pentru a-și crea popularitate dansează în locuri publice cu soțiile ostașilor de rând, amăgindu-le și instigându-le împotriva noastră;

6. A interzis în regimentul său folosirea delegațiilor de drum ungurești (ca aceea pe care eu am obținut-o de la Guberniul din Cluj);

7. Stă în corespondență cu Jellačič și intenționează să-l trimită la croați pe propriul său fiu care este locotenent în regiment; chiar și el intenționează să plece acolo; își vinde deja caii și altele;

8. Îi șicanează mai ales pe ofițerii unguri din regiment, demoralizează poporul; sămânța pe care a semănat-o dă deja roade îmbelșugate; splendide păduri de brad, însumând numeroase iugăre, au devenit cenușă; incendierile continuă și acum; de opt zile dregătorii se îndeletnicesc zi și noapte cu stingerea focului din păduri; dar zadarnic, pentru că dacă într-un loc a fost stins, focul reînvie din nou în altele douăzeci. Deci pentru întreținerea unei stări tensionate întreprinde tot felul de lucruri ordinare.

Printre ofițeri există puțini cu caracter și simțământ maghiar. Plutonierul major Hatfaludi, foarte agreat de oameni, ar fi poate prea slab pentru a deveni comandantul regimentului; el ar putea fi cât se poate de potrivit pentru a fi numit comandantul cu gradul de locotenent-colonel al celui de al treilea batalion care trebuie înființat. Printre căpitanii mai vârstnici, cu excepția lui Binder, nu există nici unul apt pentru a deveni maior.

Actualul locotenent-colonel Urban este originar din Tirol; este cult, dar nu înțelege nici limba română, nici cea maghiară și este trup și suflet germanofil.

Pentru salvarea regimentului amenințat cu destrămarea, este nevoie de o mână forte. Mă încumet să-l recomand pe locotenent-colonelul Friedrich Dorsner, fostul aghiotant al lui Hrabovsky. El este deștept, cinstit, fiu de ofițer secui, a făcut armata la secui și a fost timp îndelungat aghiotant al comadantului militar suprem. Pare foarte versat în chestiuni grănicerești și pe lângă aceasta știe și să citească românește. Are un caracter ferm și o cultură excelentă.

În multe locuri din Transilvania se perindă boieri din Țara Românească. Scopul lor este să facă în așa fel ca rușii să aibă pretext de a trece Prutul pentru a-l salva pe domnitorul lor.

Mâine voi fi în Moldova.

Umilul serv al preacinstitului domn ministru

Tiha Bârgăului, 23 iunie 1848. Nagy Ferenc

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848/49-i Minisztériuni Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 511/1848. Publicat de Deák Imre, *1848*, p. 148–150.

217

Budapesta, 23 iunie 1848

A Hadügyminister
Nagy Méltoságos Gróf Teleki József
Erdély kormányzójának!
Budapest, Junius hó 23 1848.

Kolozsvárott.

A mit én az 9-*kén* költ s a Fenséges Nádorunkhoz intézett Ő Fensége által pedig nékem vélemény adás végett átnyújtott iratára Ő Fő hercegségének jelentettem, azt az itt mellékelt másolatból kivenni méltóztasson addig, míg az Insbruckból visszatérő Fenséges Nádor úr a kegyelmes választ megküldendi.

Hadügyminister
Mészáros Lázár

Ministrul de război către
prea măritul conte Teleki József, guvernator al Ardealului, la Cluj

Aveţi bunăvoinţa să parcurgeţi copia anexată a adresei pe care, cu data de 19, am adresat-o slăvitului nostru palatin. Dcumentul mi-a fost retrimis de către alteţa sa pentru a-mi exprima propria opinie. Vă rog să lecturaţi totul până când maiestuosul domn palatin se va întoarce de la Innsbruck şi să-mi trimiteţi binevoitorul răspuns. Ministrul de război

Budapesta, 23 iunie 1848.

Mészáros Lázár

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1741/1848 E. Foto: 25908–25909.

218

Cluj, 23 iunie 1848

A Nádor Ő fennségének

Nem kétlem, hogy cs. Kir. Fennséged a brassóvidéki tartományi biztos Maurer Mihály által f. h. 19*kéről*[1] hozzám intézett és ezennel visszanyerhetés mellett tisztelettel ide csatolt hivatalos jelentése mellékletéhez hasonló szerb felszólításokat vett; de hogy tudva legyen kir. Fennséged előtt, mikép ezen felszólítások a magyarhon e részében is terjesztetnek, ezen példányt azzal az

alázatos jelentéssel vagyok bátor közleni, miszerint a brassói főbírónak szoros kötelességévé tettem, hogy az oda mind nagyobb számmal gyülekező s az elébb érintett tartományi biztosi tudositásban emlitett bojérokat kísérje s kisértesse figyelemmel s ha valamelly olly mozgalmait venné észre, mellyek honunkra nézve jelentékenységgel bírhatnak, azokat nékem rögtön adja tudtomra szükséges intézkedés végett.

Kolosvár junius 23*kán* 1848.

Alteţei sale palatinului

Nu mă îndoiesc că alteţei voastre imperiale regale i s-au trimis apeluri sârbeşti asemănătoare cu cele anexate la raportul oficial, trimis mie în data de 19 ale lunii curente[1] de către comisarul districtual al Braşovului. Raportul am onoarea să vi-l înaintez cu scopul ca alteţa voastră să fiţi informat că astfel de apeluri sunt răspândite şi în această parte a ţării, vă rog însă să mi-l înapoiaţi. Trimiţându-vă cu respect acest exemplar, vă aduc la cunoştinţă că judelui primar din Braşov i-am trasat ca sarcină să-i supravegheze cu exigenţă pe boierii sosiţi în număr din ce în ce mai mare acolo, după cum am menţionat şi în raportul comisarial anterior. În eventualitatea că va constata în rândurile lor acţiuni care ar putea avea influenţă asupra ţării noastre, am cerut să-mi raporteze urgent în vederea iniţierii măsurilor adecvate.

Cluj, 23 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1641E/1848. Foto: 25714–25715.

[1] Vezi doc. 93.

219

Cluj, 23 iunie 1848

A brassoi főbírónak

Uraságodnak a Bojéroknak azon városba hová tovább mind nagyobb számmali érkezésök felől f.h. 19-*kéröl* 205 szám[1] alatti jelentését azzal a figyelmeztetéssel veszem tudomásul, hogy őket tartsa és tartassa szoros szemügy alatt, és ha olly mozgalmait venné észre, mellyek honunkra nézve jelentékenyek lehetnének, azokat nékem szükséges intézkedés végett azonnal jelentse fel.

Kolosvárt junius 23-*kán* 1848.

Judelui primar al Braşovului

Iau cunoştinţa de avertismentul inclus in raportul domniei tale cu nr. 205 din 19 a lunii curente, despre sosirea în număr din ce în ce mai mare a boierilor în oraş[1]. Toţi aceştia să se afle sub o strictă supraveghere. În eventualitatea că veţi constata în rândurile lor anumite mişcări, care ar părea a avea importanţă pentru soarta patriei, să-mi fie degrabă raportate pentru a iniţia măsurile neapărat necesare.

Cluj, 23 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond.G.Pr., nr. 1641E/1848. Foto: 25716–25717.

[1] Vezi doc. 93 şi 218.

220

Cluj, 23 iunie 1848.

Belügy Minister Szemere Bertalan úrnak

Önnek a határ széleken történhető bújtogatásoknak a hazai főhadi parancsnokkal egyetértőleg léendő eltávoztatása iránt folyo hó 19*ről* 365/B[1] Eln. szám alatt hozzám intézett hivatalos felszólítására szükséges tudomásul kívántam kinyilatkoztatni, miszerint e tárgyra vonatkozólag a hazai főhadi parancsnokkal egyetértőleg mindég éber figyelemmel voltunk, hogy hasonló bujtogatásokra legtávolabbról is alkalom ne nyújtassék és folyó hó 1*só* napjáról 1401.E szám[2] alatt királyi helytartó és nádor őfenségéhez intézett alázatos feliratomnál fogva őfenségét e tárgyra nézve előlegesen értesítettem.

Egyébiránt a hazai főhadi vezérség múlt hó 5*ről* költ átiratánál fogva hasonló kémlelő politikai szökevényeknek honunk határai körüli bujtogatása iránt értesítettetvén, ezeknek szoros rendőri felügyelet alatt tartása és minden lépteiknek éber figyelemmel kísérése iránt írt főhadi parancsnokság megegyezésemmel rendelkezett is, ugyanakkor írt szökevényekkel miképpeni bánás iránt utasítást kérőleg felsőbb helyre felírtam, melynek következtében urunk ő felsége folyó hó 5ről költ legfelsőbb kegyelmes határozatánál fogva méltóztatott azt rendelni: miszerint a Moldovából az 1^{sö} székely szélbeli ezered kerületében átjött kérdésbeni szökevény boérok, míg magaviseletök gyanúra nem szolgáltat alkalmat, megszenvedtessenek, egyébiránt minden aggodalmokat okozható törekvések eltávoztatása végett folytonoson pontos rendőri felügyelet alatt tartassanak. Mely legfelsőbb határozathoz képpest mind a főhadi vezérséghez, mind illető nemes Csikszék főkirálybírájához intézkedtem.

Kolosvárt, június 23 1848 Gróf Teleki Josef

Domnului ministru de interne Szemere Bertalan,

Referitor la solicitarea oficială a domniei voastre cu nr. prezidenţial 395/B, din 19 ale lunii curente, cu privire la evitarea unor eventuale instigaţii la graniţă[1], în colaborare cu comandantul militar suprem din Transilvania, doresc să vă aduc la cunoştinţă următoarele: în legătură cu acest subiect: am vegheat totdeauna, în bună înţelegere cu comandatul militar suprem ardelean, ca asemenea instigări să nu se producă. În această privinţă în data de 1 a lunii curente, i-am adresat un respectuos memoriu, sub nr. 1401E alteţei sale palatinul regal[2], prin care l-am pus în prealabil la curent cu subiectul menţionat.

De altminteri, comandatul militar al Transilvaniei a fost înştiinţat, aşa cum reiese din rescriptul acestuia din 5 mai, despre agitaţiile din jurul graniţei patriei noastre, săvârşite de emisari politici boieri, care fac spionaj. Pomenitul comandament suprem, în acord cu mine, a şi întreprins măsuri pentru a-i ţine sub severă supraveghere poliţienească şi pentru a le urmări cu vigilenţă fiecare pas. Tot atunci am scris forurilor superioare şi le-am cerut instrucţiuni privind comportamentul faţă de pomeniţii fugari. Mi s-a indicat ca, până ce atitudinea lor nu oferă prilej de suspiciune, să fie toleraţi. Altfel, pentru a evita eventualele lor acţiuni care ar putea pricinui temeri, vor fi ţinuţi continuu sub strictă supraveghere poliţienească. Conformându-mă dispoziţiilor superioare, am intervenit atât la Comandamentul militar suprem, cât şi la judele regesc suprem în cauză al nobilului scaun Ciuc.

Cluj, 23 iunie 1848. Grof Teleki József

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848/49-i Minisztériuni Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 490/1848. Foto: 816–817. *Concept.* Arh. Arh. Naţ. Magh. Budapesta., Fond. G. Pr., nr. 1648/1848. Foto: 25737–25740.

[1] Vezi doc.73.
[2] Vezi vol. V, doc. 126.

221

Făgăraş, 23 iunie 1848

Nagy Méltóságú Grof,
Királyi Kormányzó úr!

Jelen hivatalos állásomnál fogva tisztemben járónak ismerve időszerénti szükséges tudósításokat küldeni fel; mikből Nagy Méltóságod vidékünk politicai életfolyamát ismerje – alázatoson jelentem, miként, bár véletlen nagyszerűsége és megdöbbentő jótékonysága az úrbériségi tartozások eltöröltetésének annyira

álmélkodásba ejté köz népünköt hogy kétkedés és aggály között ingadoznak, ha változatlanul maradand é számukra e nem várt fölszabadítás? és még is nem hiányzanak imitt, amott, merényletek, mások ingatlan vagyonainak dúlásával. Igy f. hó 22*én* szomszéd Betlen falusiak közül kivált 42 egyén, a szász nemzet békés Dupe Bálte helybéli nagy majorsági rétjét erőhatalommal lekaszálván; rögtön ott termék, Regiusom és a falusi nemegyesült o hitű pap s községi három elöljáró kíséretében – s kaszájukat le rakatva kezeikből; lelkökre haték – megemlítve a mihálci eseményt, mit az intésre nem figyelő merénykedők vontak fejükre. A betleniek meg hunyászkodva, parancsomra tösténT Fogarasba jövének; és a szász nemzeti ideiglenes jogfölügyelővel szépen kibékülének. Ma, Június 23*án*, délesti 6 óra tájt az Alsó ucsai udvari tiszt Méltóságos B. Bruckhenthal Jósef úrnak több féle elkövetett erőszak tételeiről panaszol az úrbéresek ellen – legitten Kapottány és Herszenyi Táblabíró Urakot küldem ki erélyes eljárásra. Az itteni két század székely vitéz atyafiak nem kissé nyomasztó hatással vannak mind a bujtogatókra, mind a merészkedőkre. Kegyelmes Úr! a nép hálátlan – mert nincs megérve jobb sorsra. B. Bruckenthal Károly úr f. hó 19 *óta* megszűnt főkapitányilag lenni köztünk. Mély tisztelettel öröklök

Excellentiad

alázatos szolgája
Jakab György,
Igazgató Alkapitány

Fogaras 1848. Junius 23*án*.

Prea mărite domnule conte,
domn guvernator regal!

Actuala mea poziţie oficială mă obligă să vă înaintez din când în când informaţii necesare pentru ca măria voastră să cunoască viaţa politică a ţinutului nostru. Vă raportez cu respect că desfiinţarea relaţiilor urbariale, prin surpriza şi măreţia ei, a uimit populaţia în aşa măsură, că o priveşte cu îndoială şi neîncredere şi se întreabă dacă această eliberare nesperată va rămâne valabilă şi pentru viitor? Şi totuşi, nu lipsesc ici-colo atentate, soldate cu devastarea bunurilor imobile ale altora. Astfel, la data de 22 a lunii curente, 42 de persoane dintre locuitorii Becleanului vecin au cosit cu de la ei putere fânaţul alodial, numit După Baltă, al naţiunii săseşti. Eu m-am deplasat urgent la faţa locului împreună cu judele sătesc, preotul ortodox şi trei din membri tistiei săteşti şi i-am obligat să-şi pună jos coasele. După ce în prealabil am depus în faţa lor o muncă de lămurire, în timpul căreia am evocat şi evenimentul de la Mihalţ, i-am determinat să-mi dea ascultare.

Cei din Beclean s-au comportat respectuos în faţa mea şi au venit imediat la Făgăraş, unde s-au împăcat cu inspectorul provizoriu săsesc de litigii. Azi în 23 iunie, seara la ora 6, dregătorul domenial din Ucea de Jos al d-lui baron Brukhenthal Josef i-a reclamat pe foştii urbarialişti că s-au dedat la diferite acţiuni violente. I-am

trimis acolo pe Kapottány şi Herszenyi, amândoi consilieri la Curtea de Apel, pentru a întreprinde măsuri energice. Cele două companii de grăniceri secui de aici exercită o influenţă domolitoare asupra instigatorilor şi temerarilor.

Milostivul meu domn! Populaţia este ingrată şi dovedeşte că încă nu este aptă pentru o stare mai bună.

La data de 19 ale lunii curente, domnul baron Brukenthal Károly a încetat de mai fi printre noi ca şi căpitan suprem.

Al măriei voastre

serv umil,
Jakab György
vicecăpitanul diriguitor

Făgăraş, 23 iunie 1848.

Original. Arh. Arh. Naţ. Magh. Budapesta.. Fond. G.Pr., nr. 1699/1848.

222

Cluj, 23 iunie 1848

Nemes Torda megye főispánjának

Boér Simon alispánnak az orosz-idecsiek gondolkozás módjokrol és erőszakoskodásra mutató hajlamokról méltóságod által f.h. 22*dikéről* 607 szám alatti kísérő irata mellett nékem bemutatott s ezennel visszazárt hivatalos jelentését azzal a megjegyzéssel veszem tudomásul, hogy a nevezett alispán útján még ezen feljelentett kihágásokat tiszti tekintély alkalmazásával megszüntethetőnek vélem s az említett falu lakosai ellen más erélyesebb fellépésnek még most nem látom helyét. Méltóságodat azért felszólítom, hogy ha ezen ajánlott mód nem használna s a rakoncátlanság komolyabb szinben mutatkoznék, nékem keményebb eszközökröli rendelkezhetés végett, ezt felterjeszteni ne terheltessék.

Kolosvárt, junius 23*kán* 1848.

Comitelui suprem al nobilului comitat Turda

La data de 22 ale lunii curente împreună cu nota informativă nr. 607 mi-aţi înaintat raportul oficial al vicecomitelui Boer Simon, ce v-a fost trimis în legătură cu mentalitatea şi înclinaţia spre confruntare a celor din Deleni. Luând la cunoştinţă raportul, doresc să fac următoarea precizare: consider că abaterile în cauză pot fi anihilate prin prestigiul dregătoriei; de aceea nu consider necesară deocamdată recurgerea la măsuri mai energice. Dar în cazul că această sugestie a mea n-ar da

rezultatul scontat şi agitaţiile ar lua o întorsătură mai serioasă, să nu ezitaţi a mă înştiinţa, ca să pot întreprinde măsuri mai eficace.

Cluj, 23 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1642E/1848. Foto: 25720–25721.

223

Scărişoara, 23 iunie 1848

Tekintetes Királlyi Ispány Ur!
Tellyes Bizadalmi Honfi Uram!

Szívet szaggató fájdalommal kentelenítetek s egyszersmind hivataloson tudosítani az már follyó holnapp 19*kétől* mü nállunk történt reménytelen történeteket, következendőkben. Follyo holnapp 19*ken* délután két óra tájba hegyeken völgyeken a tolvaj kiáltások nem csak Szkerisorán, hanem minden szomszédbéli faluinkban szünet nélkül hangozván, hogy minden ember fegyveresen az albaki határ *Petraisza* nevezetü havasra felszáljan mivel reánk ostromozó ellenség üt be. Azon esetbe egy óra s fél alatt csak Szkerisoráról, s Nyágrárol az regulatlan szedett levő hegyeken völgyeken fekvő házaktól reménytelen hadi fegyverekkel Vutzu Dumitriun felyebb a hegyen tér helyen 367 sereg gyülekezet, már onnét minden hegyeken völgyeken láttzodott a seregnek gyűlése. Onnét edgy néhányan *Petraszára* mentek valamennyie az az egy néhány haza tért velem. Amidön is haza érkezvén csupán a házaim falait tanáltam, a feleségemet gyermekestől az erdőbe edgy kő szikla alatt, mindenemmel kaphadtam meg, és én is azon éjjel ott kéntelenítettem meghálni s az házamból lévö el hordással károm is történt nem csak nekem, hanem másoknak is. Junius 20*kán* jó reggel a fiamat a testvéremmel *Petrászára* küldöttem, hogy tiszta légyen a dolognak valoságáról; ottan semmi rosz hír nem volt. Junius 20*kán* östve már alkanyatbol, junius 21*ki* napp déli 12 óráig szünet nélkül a tolvaj kiáltások, hegyeken völgyeken a lovas posták által hangoztak, hogy minden ember nagy felelet terhe alatt *La Gura Riurilor* rögtön fegyveresen megjelenjen mivel az ellenség Bisztrát, Topánfalvát felgyujtották, és mindnyájókat karokba fogták. Rögtön irtóztató sereg is rohant *La Gura Riurilor* le. Én pedig folyó holnapp junius 21*kén* a fiamat a testvéremmel Topánfalvára a tekintetes úrhoz azért küldöttem le, hogy tudositassam minden zenebona váloságáról. De ameddig a fiam a testvéremmel vissza tért volna nékem izzasztó fáradtságaim voltanak. Mivel az *Lapusti* lelkész Lázá Todor, és *Felsö Girdai* lelkész Morkán Todor már érkeztek a seregekkel hozzám *Magurára*, de irtoztató fegyverekkel, lántsákkal, puskákkal, pistojokkal; én pediglen megakadályoztattam sorrendben katonai régulába vettem csak azért, hogy azért

sereggel az írt lelkészekkel időt töltsek valameddig a fiam a tudosítással haza jön, az írt lelkészek nagyon köszönettel voltanak, hogy a sereget olly csillapításra hozhadtam mivel most mű lelkészek nagy gondokba s fáradtságokban vagyunk. Az seregnek öszvesége 647 személyből állott s még mint gyülekezet. Azomban posta érkezet a magyarországiaktól, hogy készek védelmünkre 3000*ren* által jönni akiket a posták által vissza hátráltottam. Meg érkezvén a fiam a testvéremmel Topánfalváról s meg mondván, hogy az egész dologból semmi sincsen a sereg meg örvendezet. Hálákat adtak az Istennek és edgyszerre három izben katonásan fegyvereiket kibocsátották, vivátokat kiáltván, hogy élyen ő felsége egész familiája, a hon és minden jó erköltsü elöljáróink. Annak utánna megtudván, hogy az egész járásunkbéli tiszteinkből csak a tekintetes kir. ispány és tekintetes valdshafer Pataki Pál urak vadnak Topánfalván[1]. Az egész sereg fent szoval az protestálták én előttem, és meg kértek hogy tisztán írjam meg a Tekintetes uraknak, hogy a legalázatosabb tiszteleti köszönöttel vadnak a Tekintetes Urakhoz, hogy mint igazi honfi és elöljáró urak a járásból ki nem mozdultanak, mivel ők sem Ö Felsége Szentséges Uralkodó Fejedelmünk, sem uraság, sem a honn ellenn nem támodtak, hanem Ö Felségiért és a Honért készek vért ontani s dominiumunkat minden veszéltöl védelmezni. Ez az szépp, hogy semmi nemü káronkodásokat nem tettek, egyik a másnak kárt nem tettek, s most minnyájan a leg nagyobb csendességben vadnak. Annál fogva tudositom a tekintetes urat, hogy tudositsa az abrudi tekintetes magistrátust is, és minden némü elöljárokat, hogy itten semmi lázastás nincsen, nem is mennek ki a dominiumból csupán csak ha öket valami ellenség támadná, akkor készek magokat védelmezni. Légyen ollyan szives, hogy minyájokat tudosittsa, hogy részünkről féltöbe ne legyenek, mivel ha én leg kisebb valami lázastást, serkendülést érzenék, de valóságost töstént, nem csak a tekintetes királlyi ispánságott, hanem az abrudbányai tekintetes magistratust is rögtön hivataloson éjjel nappal tudosítani el nem mulatom. 1000 jókat, áldásokat kívánva vagyok a tekintetes Kir. Ispány urnak hüséges jó erkölcsü honfia

Költ Szkerisorán, junius 23*kán* 1848.

Veress Péter
Görög n. u. vallásu lelkész

Onorate domnule şpan regal!
Domnule patriot confident deplin!

Cu inima zdrobită de durere mă simt obligat să vă înştiinţez oficial, în cele ce urmează, despre evenimentele disperate, petrecute aici la noi în 19 ale lunii curente.

În după amiaza zilei de 19 a lunii în curs, către orele 2, am auzit nu numai la Scărişoara, ci şi în toate satele învecinate, strigăte neîntrerupte despre tâlhari veniţi de peste munţi şi văi; ele îndemnau fiecare om să se refugieze înarmat dinaintea duşmanului, care pe muntele numit *Pietroasa*, aflat în hotarul Albacului, putea să ne atace şi să ne asedieze. Într-un răstimp de o oră şi jumătate, în conjunctura creată

dinspre casele aşezate pe munţii şi văile de către Scărişoara şi Neagra, se adunase spre vârful muntelui un număr de 367 persoane înarmate de luptă sub conducerea lui Dumitru Vuţu. Aceeaşi mobilizare s-a observat cu prisosinţă pretutindeni în munţii şi văile înconjurătoare. O parte din cei adunaţi au urcat pe *Pietroasa*, iar alţii s-au reîntors cu mine acasă. Sosind acasă, am aflat doar zidurile clădirii, soţia şi copiii fiind retraşi în pădure şi ascunşi în dosul unei stânci. Văzând aceasta, am fost nevoit să mă ascund şi eu peste noapte şi să încerc să duc cu mine toate cele rămase în casă. Cu acest prilej am avut parte de multe pagube, la fel ca mulţi alţii. În dimineaţa zilei de 20 iunie, mi-am trimis băiatul şi fratele la *Pietroasa*, ca să se edifice asupra realităţii date, fiindcă de acolo îmi parveneau veşti rele. De la lăsarea serii în 20 iunie şi până la orele 10 ale prânzului din ziua de 21 iunie s-au auzit în continuu strigăte privind tâlharii, răspândite peste munţi şi văi de către emisari călări, pentru ca fiecare om, pe propria răspundere, să se retragă urgent şi înarmat la *Gura Râurilor*, fiindcă duşmanul a incendiat Bistra şi Câmpeniul, trecând totul prin foc şi sabie. Ca urmare, o mulţime s-a deplasat degrabă la *Gura Râurilor*. Eu i-am trimis pe fiul şi pe fratele nostru, în ziua de 21 iunie la onorabilul domn, spre a-l informa despre realitatea tumultoasă. Dar până ce fiul şi fratele meu s-au reîntors, am trecut prin momente apăsătoare. Între timp, preotul Todor Laza din *Lăpuşti* şi preotul Toader Morcan din *Gârda de Sus* au sosit la Măgura cu oamenii lor, înarmaţi cu arme înspăimântătoare, cu lănci şi puşti. Am împiedicat utilizarea puştilor în serie şi am adoptat regula militară a amânării plecării oamenilor şi a preoţilor amintiţi cu scopul de a trage de timp, până când trebuia să sosească acasă fiul meu cu înştiinţarea aşteptată. În tot acest timp numiţii preoţi s-au arătat deosebit de recunoscători, fiindcă am izbutit să domolesc elanul războinic. Datorită acestui fapt noi, preoţii, suntem foarte preocupaţi şi obosiţi. Cei adunaţi au ajuns la un moment dat la 647 persoane şi continuau să sosească alţii. După un timp ne-a parvenit vestea că cei din Ungaria ar fi gata să ne ajute, trimiţându-ne în apărare 3 000 oameni. Gestul l-am refuzat prin intermediul emisarilor vestitori. Reîntorcându-se fiul şi fratele meu de la Câmpeni, au confirmat netemeinicia zvonului în cauză. Cei prezenţi s-au bucurat şi au mulţumit Celui de Sus, înălţând armele de trei ori şi strigând "vivat", adică să trăiască familia imperială şi toţi dregătorii cinstiţi ai patriei. Apoi am aflat că din întreaga funcţionărime locală doar onorabilul domn şpan regal şi prea măritul supraveghetor al pădurii Pataki Pál au rămas la Câmpeni[1]. Faţă de fuga celorlalţi funcţionari, mulţimea a protestat cu tărie în faţa mea şi m-a rugat să comunic în mod clar ilustrităţii voastre domnule, că vor rămâne cu cea mai supusă stimă recunoscătoare faţă de ilustrităţile voastre pentru, că în calitate de adevăraţi dregători şi patrioţi nu aţi dat bir cu fugiţii. Aceasta cu atât mai mult cu cât nu s-a intenţionat să se atenteze nici la persoana preamărită a stăpânului domnitor, nici la integritatea proprietăţii sale şi a patriei. Cei prezenţi au fost şi sunt mereu gata să se sacrifice pentru împărat şi ţară, să-l apere pe domnitorul nostru de orice fel de pericol. A fost frumos că nu s-au înjurat reciproc, că nu au

pricinuit stricăciuni, iar acum se găsesc cu toţii în cea mai deplină ordine şi linişte. De aceea îl înştiinţez pe binevoitorul domn să-l informeze şi pe respectabilul Magistrat din Abrud, ca şi pe alţi funcţionari, că aici nu este vorba de vreo răzvrătire. De asemenea că nu se va ieşi din limitele teritoriului domeniului decât în cazul în care vom fi atacaţi de către duşmani. Şi atunci, ca atare, vom fi gata să ne apărăm. Fiţi aşadar amabil să vestiţi tuturor să nu se teamă din pricina noastră. În momentul în care eu aş afla de cea mai neînsemnată intenţie de răzmeriţă, nu aş ezita nici o clipă să vă aduc la cunoştinţă degrabă şi în mod real şi oficial, zi şi noapte, atât dvs., onorabil jude regal, cât şi măritului Magistrat din Abrud.

De 1000 ori fiţi binecuvântaţi. Rămân credincios şi virtuos patriot al onorabilului domn şpan regesc.

Datat la Scărişoara, în 23 iunie 1848.

Petru Vereş,
Preot ortodox

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848.

[1] Vezi doc. 121, 122, 151, 152, 153.

224

Cluj, 23 iunie 1848

Nemes Thorda megye fõ ispányának

Méltóságodnak a lupsai járásban tév utra vezetett több helységek lakossainak veszélyes lázzadó mozgalmairól szóló és fólyó hó 22*röl* 606 szám[1] alatt költ tudósítására annak záratékai vissza rekesztése mellett, Méltóságodat arra kívántam figyelmeztetni, hogy ezen álhírek által felbujtott csoportok Topánfalva felé vonulván, ennek környékén, nevezetesen pedig Abrudbányán nem csak kormányszéki bizotmány munkálodván, hanem ez tetemes katona erővel levén ellátva, a lupsai vidékre új katonát küldeni szükségesnek nem látom; óhajtható azonban, hogy az illető járásbeli szolgabiró a leg éberebb figyelemmel legyen, a lakosság további mozgásairól méltoságodat tudósítsa, mert azon esetre, ha a közbátorság még tovább is veszélyezetve lenne ezen vidékben, akármi nehéz volna is, gondoskodnám arról, hogy ide katonaság küldessék.

Kolosv. Junius 23. 1848.

Comitelui suprem al nobilului comitat Turda

Vă înapoiez raportul domniei voastre întocmit în 22 ale lunii curente sub nr. 606[1], împreună cu anexele, despre mişcările revoluţionare periculoase ale

locuitorilor mai multor localităţi din plasa Lupşa induşi în eroare. Am fost atenţionat, totodată, că grupuri instigate de ştirile false s-au îndreptat spre Câmpeni. Vă informez că în apropierea acestei localităţi, mai precis la Abrud, îşi desfăşoară activitatea o comisie gubernială, căreia i s-a pus la dispoziţie o forţă militară substanţială. De aceea nu consider necesară trimiterea unei noi unităţi militare în ţinutul Lupşei. Este însă de dorit ca judele nobiliar al plăşii respective să fie foarte vigilent şi să vă informeze despre orice mişcări ulterioare ale localnicilor. Totuşi, în eventualitatea că siguranţa publică din acest ţinut ar fi periclitată în continuare, oricât de greu ar fi, m-aş îngriji de trimiterea armatei acolo.

Cluj, 23 iunie 1848

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1652.E/1848. Foto: 25747–25748.

[1] Vezi doc. 193.

225

Cluj, 23 iunie 1848

Tekintetes és Nagyságos Korm. Biztos Urak!

Méltóságtoknak f. hó 21[ről] költ azon tudósítását mellynél fogva Topánfalva környékében a közbátorságot tettlegesen még meg nem támadtatva lenni, annál fogva a katonaságnak Topánfalvára küldetése szükségét még fenn nem forogni jelentik, azonban kitörhető veszélyesebb mozgalmak elfojthatására nézve két század szélbeli székely katonaságot rendelkezésök alá küldetni kérnek, ezennel visszaírni kívántam, miszerint a fennebbi tudósítás első ágát tudomásul vettem, a mi pedig a kirendeltetni kért két század katonaságot illeti: erre nézve megtétetvén már a szükséges rendelés az iránt: hogy az Abrudbányán lévő más fél század erősitéséül még egy és fél század szélbeli székely katonaság Abrudbányára elinduljon, azon eddig már útban lévő katonaságot megállitani anyival kevésbé lehet, mivel más helyről nyert hivatalos tudósitások szerént a lázzadási mozgalmok az egész havas vidéken Topánfalván látzanak összepontosulni, egyéb aránt is szükség esetében oly hirtelen katonaság oda nem érkezhetvén; mellyeknél fogva ajánlom Méltóságtoknak: hogy a fennebbi három század katonasággal, annak célszerű elrendezése és elszállitása mellett úgy intézkedjenek: hogy szükség esetében annak erejét a maga helyén felhasználva a közcsendet és bátorságot biztosíthassák[1]. Egyébaránt Méltóságtok

munkásságokat nem csak az abrudbányai tanács által feladott pontokra terjesszék ki, hanem azokrais mellyek az oláhság által az abrudbányai tanács ellen a kedélyek felingerlése tekintetéből elé adathatnának.

Egyébaránt szokott tisztelettel maradok
Méltogságtoknak

elkötelezett szolgája
Gróf Teleki Jósef

Respectabililor şi măriţilor domni comisari guberniali!

Am primit înştiinţarea domniilor voastre din data de 21 iunie, în care raportaţi că în jurul Câmpeniului siguranţa publică nu-i deocamdată periclitată de facto. De aceea, consideraţi că nu este nevoie momentan de detaşarea armatei la Câmpeni. Totuşi pentru prevenirea unor eventuale mişcări mai periculoase cereţi să vi se pună la dispoziţie două companii de grăniceri secui. Doresc să vă asigur că am luat la cunoştinţă de primul punct al informaţiei sus menţionate; în ceea ce priveşte detaşarea celor două companii de grăniceri solicitate, doresc să vă precizez că s-au luat măsurile necesare în vederea detaşării unei companii şi jumătate de soldaţi grăniceri secui la Abrud, pentru întărirea unităţii militare similare aflată deja acolo. Efectivele militare, aflate deja pe drum, nu pot fi oprite. Aceasta cu atât mai mult, cu cât din informaţiile oficiale ce ne-au provenit din alte surse, rezultă că mişcările de revoltă din întreaga zonă a Apusenilor se pare că se concentrează la Câmpeni. Ori în caz de nevoie, nu se poate trimite acolo armată în grabă[1].

Recomand deci, domniilor voastre să plasaţi şi să organizaţi în aşa fel cele trei companii, încât în caz de nevoie, să le puteţi folosi în locurile necesare, pentru asigurarea liniştii publice şi menţinerea [încrederii localnicilor].

În rest, domniile voastre să vă extindeţi activitatea nu numai asupra punctelor stabilite de către Consiliul din Abrud, ci şi asupra acelora care ar putea rezulta din agitarea spiritelor de către români împotriva acestuia.

Rămân cu stima obişnuită al măriilor voastre

serv devotat
conte Teleki József

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr. , nr. 1649/1848.
Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 9012/1848. Foto: 29938–29–939.

[1] Vezi doc. 175.

226

Abrud, 23 iunie 1848

Oberlieutenant Balási

2tes Székler 15tes Grenz Infanterie Regiment
Abschrift

An
Ein löbl. k.k. 1tes Feld Bataillons- Commando!

zu Nagy Enyed

Abrudbánya den 23 Juni 848

Einem löblichen Bataillons-Commando wird die dienstschuldige Meldung erstattet, daß der gehorsamst Unterzeichnete mit dem untergegebenen Detachament am 18ten l. Mts. zu Carlsburg an die 9te Landwehr Compagnie des Baron Sivcovich 41te Linien Infanterie Regiments befehliget durch den Herrn Oberlieutenant Ferdinand Jellingen gestoßen hat, und unter dessen Commando am 21ten d. Vormittag 11 Uhr hier in Abrudbánya eingerückt ist.

In der Nachstation Zalathna am 20t d. wurde die Truppe vor dem Eingang des Ortes von der dortigen National-Garde mit presentirtem Gewehre empfangen und mit der Musik-Bande unter Vortragung der Unions-Fahne in die Station begleitet. Auf dem Hauptplatze angelangt, stellte sich die Truppe auf, und nach diesem wurde sie bequartirt und auf das gastfreundlichste unentgeltlich bewirthet.

Vor dem Abmarsche aus Zalathna am 21t dieses Nachts 1. Uhr machte man den Herrn Oberlieutenant Jellinek aufmerksam, dass die Wallachen sich geäussert haben sollen, den Einmarsch der Truppen nach Abrudbánya durch Herabwerfen der Steine vor den die durchzupassirenden Defileen – von beiden Seiten eingeschlossenen mit Gestrüpp und Waldungen bewachsenen Anhöhen zu verhindern, und auf diese Art die Fortsetzung des Marches zu vereiteln.

Auf die Mittheilung hat der Herr Oberlieutenant Jellinek Vorsichtshalber die Gewehre laden lassen und den March mit der gehörigen Avant und Arier-Garde, dann Seitentrupps angetreten. In dieser Ordnung marschirte die Truppe anstandslos bis nahe an das Dorf Czebe unweit /von/ Abrudbánya allwo in der That von den Anhöhen mehrere Steine von bedeutender Grösse auf die Truppe herabgeschleudert wurden wovon jedoch einige im Gestrüppe angehalten, einer dagegen bis auf die Strasse herabfiel, und wenn der Herr Lieutenant Inszbasich einen schnellen Seitensprung nicht gethan hätte, von dem herabrollenden Stein bedeutend beschädigt worden wäre. Ob diese Steine auf die Truppe absichtlich herabgeschleudert wurden, oder durch Zufall sich von den steilen Anhöhen losgemacht haben, lässt sich nicht angeben, indem die Durchsuchung dieser Gegend durch Girailleurs unmöglich ist. Ausser dem Vorgemeldeten wurde der Marsch anstandslos fortgesetzt.

Gegen 1/2 11 Uhr langte die Truppe vor Abrudbánya an allwo dieselben wie vor Zalathna von einer Abtheilung der National-Garde, mit klingenden Spiele und presentirten Gewehre empfangen, und ausser dieser von einer bedeutenden Volks-Menge bis auf den Platz begleitet wurden.

Nach 11 Uhr hat die Gruppe die für selbe angewiesenen Quartiere bezogen, die Mannschaft ist zu zwei und einzeln sowohl bei Beamten als Bürger sehr gut unterbracht, und wird von den Quartirgebern auf die Dauer des Hierseins mit allen nöthigen Lebensmitteln unentgeltlich unterhalten.

Der Pfund Rindfleisch kostet hier 5, ein Mass Wein 20 bis 40 xr. Ein Mass Brantwein 46 und ein Mass Bier 12 xr. W.W.

Um 3 Uhr Nachmittag begab sich der gehorsamst Unterzeichnete in der Gesellschaft der übrigen hier befindlichen Herrn Offiziere zu den anwesenden Herrn königl. Commissaire u.z. dem Herrn Gubernial-Rath Paul Kozma, dem Herrn Berg-Rath und Director Johan Nemegyei, dann dem Herrn Gubernial-Sekretär Johan Nemeth um dieselben vor dem Eintreffen der Truppe in Kenntniss zu setzen. Bei dieser Gelegenheit wurde der gehorsamst Unterfertigte darüber verständiget, dass die Militär vor beendigter Untersuchung mit den aufrührischen Bauern welches wenigstens 1 Monath dauern dürfte in ihre Garnisonen nicht abmarschiren wird.

Nach einem an den hierortigen Herrn Bergverwalter von Reinisch angelangten Privatschreiben sollen in der Gegend von Offenbánya die Wallachen sich zusammengerottet haben, und die dortigen Bewohner durch einen Überfall bedroht, in folge dessen sowohl die Beamten als auch die Goldgruben-Eigenthümer ihre Wohnsitze sammt allen ihren Habseligkeiten verlassen, und sich in die Goldgrube geflüchtet.

Übrigens herrscht hier in Abrudbánya die vollkommenste Ruhe.

Sollte sich in der Folge hierorts etwas Besonderes ergeben, so wird der Unterzeichnete nicht säumen hievon das löbl. Bataillons-Commando sogleich in Kenntniss zu setzen.

Balási mp.
Oberlieutenant

Copie
Locotenent colonel Balási
Regimentul secuiesc infanterie de graniță nr. 2

Către
Onoratul comandament al batalionului de infanterie nr. 1
din Aiud

Abrud, 23 iunie 1848

Onoratului comandament de batalion i se raportează respectuos că preaumilului subsemnat împreună cu detașamentul aflat în subordinea sa i s-a ordonat la data de 18 luna curentă să se alăture companiei baron Sivcovich nr. 9 a

regimentului de infanterie de linie nr. 4, comandat de domnul locotenent colonel Ferdinand Jellingen. M-am conformat ordinului în dimineaţa zile de 21 luna curentă la ora 11, când am pornit din Alba Iulia spre Aiud sub comanda aceluiaşi ofiţer.

În 20 ale lunii, înainte de intrarea în localitatea Zlatna unde trebuia să poposească, trupa a fost întâmpinată de garda naţională locală prin prezentarea armelor, cu fanfară şi cu înălţarea steagului uniunii. Apoi garda naţională [maghiară] ne-a însoţit până la punctul de staţionare. Ajungând în piaţa centrală, unitatea militară s-a încolonat, după care a fost încartiruită şi găzduită gratis cât se poate de primitor.

Înainte de a părăsi Zlatna, la ora 1 a nopţii din 21 luna curentă., domnului locotenent colonel Jellinek i s-a atras atenţia asupra intenţiei românilor de a împiedica marşul trupelor spre Abrud prin aruncarea de pietre de pe înălţimile împădurite şi pline de desişuri ce împrejmuiesc din ambele părţi defileele care urmau a fi străbătute, oprind astfel continuarea marşului.

La aflarea acestei ştiri, din spirit de prevedere domnul locotenent colonel Jellinek a dat ordin să se încarce puştile şi să se înfăptuiască marşul cu cuvenita avangardă şi ariergardă, precum şi cu flancuri laterale. În această formaţie unitatea a mărşăluit necontenit până aproape de satul Ţebea, nu departe de Abrud. Aici, într-adevăr, de pe înălţimi au fost aruncate în jos asupra trupei mai multe pietre de dimensiuni considerabile. Unele dintre acestea s-au oprit în tufişuri, însă o piatră s-a rostogolit până la drum; dacă domnul locotenent Inszbaszich nu ar fi sărit rapid într-o parte, ar fi fost rănit de un bolovan ce venea în viteză la vale. Nu se poate stabili cu precizie dacă bolovanii au fost aruncaţi intenţionat asupra trupei ori dacă s-au desprins întâmplător de pe versanţii abrupţi, deoarece este imposibilă cercetarea zonei de către *girailleurs*. În afara acestui incident marşul a continuat fără întrerupere.

Pe la ora 10,30 trupa a ajuns în faţa Abrudului şi, la fel ca înainte de intrarea în Zlatna, a fost întâmpinată de o formaţie a gărzii naţionale [maghiare], care a prezentat armele şi a făcut o demonstraţie răsunătoare. Ea a însoţit unitatea, împreună cu o impresionantă mulţime de popor, până la piaţa centrală.

După ora 11 trupa s-a îndreptat spre locurile de încartiruire. Ostaşii au fost cazaţi foarte bine câte doi sau câte unul, atât la funcţionari, cât şi la cetăţeni, urmând ca pe toată perioada staţionării aici trupa să fie întreţinută gratis de către gazde cu toate alimentele necesare.

Funtul de carne de viţel costă aici 5 creiţari, iar o măsură de vin 20 până la 40 de crăiţari. O măsură de ţuică se vinde cu 46, iar una de bere cu 12 creiţari valoare vieneză.

Pe la orele 3 ale după-amiezii preasupusul subsemnat, împreună cu ceilalţi domni ofiţeri aflaţi aici, ne-am deplasat la domnul comisar regesc şi domnul consilier gubernial Kozma Pál, la domnul consilier montanistic şi director [administrativ al domeniului aerarial] Johann Nemegyei, apoi la domnul secretar

gubernial Johann Nemeth, aflaţi în localitate, pentru a le aduce la cunoştinţă sosirea trupei. Cu această ocazie, umilul subsemnat a aflat că armata nu se va înapoia în garnizoană înainte de încheierea anchetării ţăranilor răsculaţi, care va dura cel puţin o lună.

Conform unei scrisori private adresate domnului administrator montanistic din localitate, von Reinisch, în regiunea Baia de Arieş românii s-ar fi adunat şi i-ar fi ameninţat pe localnici că-i vor ataca. Drept urmare, atât funcţionarii, cât şi proprietarii minelor de aur şi-au părăsit locuinţele, precum şi toată averea, refugiindu-se în mină.

În rest, aici în Abrud domneşte cea mai deplină linişte.

În cazul în care ar apărea ceva deosebit în zonă, subsemnatul nu va întârzia să anunţe imediat onoratul comandament al batalionului.

Balási m. p.,
locotenent colonel

Copie. Bibl. Acad. Rom. Bucureşti. Fond. Msse, nr. 232–233. Foto: 4.386–4.387.

227

Cluj, 23 iunie 1848

Landtags-Sitzung am 23t Juni 848

Befördert wird das Protocoll der nächstvorhergehenden Sitzung abgelesen und gutgeheissen. -

Wolfgang Bethlen Abgeordneter des Kükülöer Comitates: Im Kükülöer Comitat wollten die Bauern weder ihre eigene Gründe bebauen, noch auch ihren gewesenen Grundherrn *selbst gegen Zahlung* arbeiten. – Theils dieserwegen, theils auch wegen des durch die anhaltende Dürre zu besorgenden Misswachses müsse er im Auftrage seiner Sender den Antrag stellen, die Stände möchten dahin wirken, dass im ganzen Lande Fruchteinkäufe veranlasst, und dadurch einer Hungersnoth vorgebeugt werden möchte.

Ständepraesident: Dies gehöre in den Wirkungskreis des k. Gubernium u. es solle sich der Kükülöer Comitat mit seinem diesfälligen Vorschlag an dasselbe wenden.

Teleki Domokos. Auch die Stände könnten diese Sache besprechen.

St. Praesident. Die Stände hätten selbst in der vorhergehenden Sitzung ausdrücklich festgestellt, auf diesem Landtag sich in die Verhandlung neuer Vorschläge weiterhin nicht einzulassen und trage – Praesident – wiederholt darauf an, diese Sache hier nicht weiter zu verhandeln.

Diese Erklärung wird zum Beschluss erhoben. -

Hierauf erscheint das k. Gubernium im Ständesaal und nachdem der k. Landes Gouverneur den Präsidentenstuhl eingenommen, erklärt derselbe: Se k. Hoheit der Palatin von Ungarn hätten die von den Siebenbürger Landesständen beantragte Wahlmodalität der zum Buda-Pesther Reichstag zu entsendenden Deputirten Siebenbürgens zu bestättigen geruht. Dieses Rescript samt dem durch dasselbe vollkommen bestättigten Gesetz Artikel wird hierauf wörtlich abgelesen. Dieses Rescript enthält zugleich die Weisung keine neuen Gegenstände auf diesem Landtag in Verhandlung zu nehmen u. selbst auch die allenfalls noch vorliegenden dem Reichstage in Buda-Pesth zu überweisen. Bei Verlesung der Unterschrift des Erzherzogs Stephan erschallt ein endloses Lebehoch.

Weiterhin wird auch eine an die siebenbürgischen Stände gerichtete Zuschrift der ungarländer Minister vom Landes Notair abgelesen. In diesem Erlasse spricht das Ministerium seine Freude über die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn aus, ermahnet zur Eintracht u. verspricht, stets nach Pflicht und Gewissen die Direction des Landes führen zu wollen Jedem von den unterzeichneten Ministern wird bei Verlesung deren Namen ein Lebehoch gebracht.

Dominik Teleki. Es sei höchst nothwendig, bei Zeiten den Druck des Protokolls u. der Irományok des dermaligen Landtags zu veranlassen, um so mehr zwar, als noch nicht einmal das Protokoll des früheren Landtags ganz im Druck erschienen sei.

Praesident. Der Druck des vorjährigen Landtags Protokolls sei dadurch verzögert worden, dass das Protokoll nicht ordentlich geschrieben u. viele Rablaturen zum Druck gegeben werden. – Uebrigens wolle Praesident schon die erforderlichen Anstalten treffen, dass das Protokoll u. die Irományok dieses Landtags gedruckt würden.

Zum Schluss erklärt Praesident, bis zur Herablangung des von Allerhöchst Sr Majestät zu unterfertigenden Artikels über die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn würde keine Landtagssitzung stattfinden, sondern aber wahrscheinlich dieser Landtag auch geschlossen werden.

Şedinţa Dietei din 23 iunie 1848

Este pe rol procesul-verbal al şedinţei anterioare, care se citeşte şi se aprobă.

Bethlen Farkas, deputat al comitatului Târnava: În comitatul Târnava ţăranii nu mai vor să lucreze nici propriile lor pământuri, nici pe cele ale foştilor lor domni de pământ, nici chiar *contra cost.* Din această cauză, precum şi din pricina slabei recolte provocate de seceta prelungită, în numele celor care l-au trimis el face propunerea ca Stările să adopte unele măsuri pentru a se importa în toată ţara bucate şi a se preveni astfel foametea.

Preşedintele Stărilor: Această problemă ţine de competenţa Guberniului c.c.; deci comitatul Târnava trebuie să-i adreseze acestuia propunerea.

Teleki Domokos: Şi Stările pot dezbate chestiunea.

Preşedintele Stărilor: Stările au hotărât expres tocmai în şedinţa precedentă ca actuala Dietă să nu mai accepte dezbaterea de noi propuneri. Preşedintele insistă pe ideea de a nu mai dezbate această problemă.

Propunerea se adoptă ca decizie.

În sala de şedinţe apare Guberniul c.c., iar după ce guvernatorul ţării ia loc în scaunul prezidial, declară: Alteţa sa regală palatinul Ungariei a binevoit să aprobe modalitatea de alegere a deputaţilor din Transilvania, ce urmează a fi trimişi la Parlamentul din Buda-Pesta, conform propunerii Stărilor transilvane. Rescriptul se citeşte ad-litteram împreună cu legea pe care acesta o confirmă pe deplin. El include indicaţia ca Dieta să nu mai ia în dezbatere probleme noi, ci chiar şi pe cele încă neelucidate să le trimită spre dezbatere Parlamentului din Buda-Pesta. La citirea semnăturii arhiducelui Ştefan, răsună un nesfârşit: "Trăiască!".

În continuare notarul ţării dă citire unei scrisori a miniştrilor ungari adresată Stărilor transilvane. Prin această epistolă Guvernul îşi exprimă bucuria legată de unificarea Transilvaniei cu Ungaria, îndemnând la concordie. Totodată face promisiunea de a conduce direcţiunea ţării mereu cu simţul datoriei şi cu conştiinciozitate. La citirea numelui fiecărui ministru în parte răsună urale.

Teleki Domokos: Este neapărat necesar să se realizeze tipărirea procesului-verbal şi a actelor Dietei precedente, cu atât mai mult cu cât nici măcar protocolul nu s-a tipărit integral.

Preşedintele: Tipărirea procesului-verbal al Dietei din anul trecut s-a amânat mult din cauză că nu a fost redactat ca lumea, fiind date spre tipar multe acte fără valoare. Preşedintele va dispune cele necesare pentru ca procesul-verbal şi actele acestei Diete să fie tipărite.

În final preşedintele declară că, până la sosirea preaînaltei sancţionări a maiestăţii sale a legii uniunii Transilvaniei cu Ungaria, nu va mai avea loc nici o şedinţă, iar Dieta îşi va închide probabil lucrările.

Copie. Arh. Naţ. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. Franz Zimmermann. Foto: 11.455–11.457.

228

Sfântu Gheorghe, 23 iunie 1848.

Méltóságos Fő Király Bíró Úr!
Tekintetes Tiszti Hivatal!

Ki hirdettetett az rég óhajtott szabadság, az nagyméltóságú erdélyi kormányzó által, e jelen év és hó 18-án, de abban is tisztán a majorság jók mindenkinek tulajdonává hagyattak sértetlenül. Én ugyan még a kihírdetést megelőző napon minden már csak volt földészeimtől az ide tisztelettel mellékelem bizonyítván

szerént és jogomon a már még 1846-ban megosztozó fiaim nevekben óvást tettem, mire most is utánozok. Hanem volt és van tulajdon kertemben általam csaknem régiben épittettem udvari bíró lak, ebben lakott egy bírám 20 évig, kinek prebendájában bizonyos földeket adtam és míveltem, s mivel mindég nékie kellet mindenhova menni, adómentes volt, ezt hibába tanálván, utat adtam, vagyis ő nem várva, hírt tévén elment. Ez helyibe április 25-én költözött egy rétyi Kis Elek nevű ezen évben a nékije is a szokás szerént kertyét elvetettem, megszántattam s mivel ezen szabadalom elérkezett, most ő nem úgy nézi magát mind szegődményes, hanem mind felszabadult. Én, igaz, az adótábla szerént, szegődményes levél szerént ki is vétettem a fő pénz fizetés alól, minek tanúi az adó író és pénztárnok urak; mármost ő nékem tisztán nyilatkozván hogy ő magat a felszabadultak sorában nézi. Én, netalán zűrzavar légyen, úgy nyilatkoztam, mivel erőszakos, miszerént a ki rendelendő bizottmány, hiszem, el fogja látni és határozni. hanem az egy házon kívül addigi amit ígérte béribe, semmihez számot ne tartson, de ő még azon vakmerő tényre vetemedett, hogy az ösz határban a volt bírámnak a tavasszal átadtam, tavasszal elvetni földem lábjáról a füvemet erőszak úttyán lekaszálta sőt, hogy aki oda megyen elvenni, halállal fenyegeti. Ily vakmerő, bátor, tulajdonomot erőszakkal, haramia módján élni felfuvalkodó egyénnek megzabolasztattatását és jovaimnak bátorságba tétettetését netalán valami úton kedvetlen következést szülljön, esengem, mikre nézve.

Mély tisztelettel esengem méltósztasson a rendszabályok nyomán ezen, s hozzá hasonló mivel látom ezen bátor volt bírámat hihető ármány alatt vették fel eszköznek, ki kezdjen háborgatni s jovaimat erővel elvenni, ki kegyes és törvényes elhatározását szembetűnő sérelmeimnek esdekelvén vagyok.

Meltóságos Fő Királybiró úrnak
és a tekintetes tiszti hivatalnak

Alázatos szolgája
Budai Ferenc

Onorate domnule jude regesc suprem!
Stimat Oficiu dregătoresc!

Libertatea dorită de mult a fost enunțată de către onoratul guvernator al Transilvaniei la 18 ale lunii şi ale anului curent. Dar cu acel prilej proprietățile alodiale au rămas neştirbite în posesia fiecăruia. Or eu, în ziua precedentă enunțării, am depus un protest, pe care îl repet şi acum în numele fiilor mei; ei încă din 1846 şi-au împărțit averea mea, după cum reiese din declarațiile foştilor mei țărani, pe care le anexez aci cu stimă. Există însă în propria mea grădină o locuință de jude domenial, pe care am construit-o mai demult. În ea a locuit un jude al meu timp de 20 de ani, pe care l-am retribuit prin nişte pământuri pentru a le cultiva. Întrucât el trebuie să meargă în diferite locuri, a fost scutit de impozite. Fiindcă l-am surprins în flagrant, l-am destituit. Mai bine zis el n-a mai aşteptat destituirea, ci m-a anunțat

că pleacă. În locul său s-a mutat la 25 aprilie unul cu numele Kis Elek, originar din Reci. Potrivit obiceiului şi lui i-am arat şi semănat grădina. Venind însă pomenita eliberare, el nu se mai consideră slujbaş, ci om liber.

E drept că eu, potrivit tabelei de dare şi contractului de slujbaş, l-am scutit de plata în numerar. Martori sunt domnul perceptor şi domnul casier. Dânsul mi-a declarat însă fățiş că se consideră făcând parte din rândurile celor eliberați. Ținând cont de firea lui violentă, ca să nu se producă dezordine am acceptat să vină şi să vadă comisia care va ancheta şi va decide. Dar în afară de acea singură casă, pe care i-am promis-o ca retribuiție, să nu conteze pe altceva. El a comis însă fapta cutezătoare că a cosit iarba de pe tarlaua de toamnă a alodiului meu pe care o dădusem fostului meu jude pentru a o semăna în această primăvară. Mai mult, îi amenință cu moartea pe aceia care ar merge acolo s-o ia. De aceea, implor cu adâncă stimă, ca asemenea persoane cutezătoare, temerare şi îngâmfate, care trăiesc ca nişte tâlhari de drumul mare, să fie trase la răspundere, iar avuțiile mele să fie asigurate de urmări nefavorabile.

Binevoiți a întreprinde măsuri, deoarece consider că acest fost jude al meu temerar este pe semne angajat prin uneltiri ca să devină o unealtă pentru a mă stânjeni şi a-mi smulge cu forța avuțiile mele. Cel care imploră de la măritul domn jude regesc suprem şi de la onorata dregătorie o hotărâre binevoitoare, legală şi clară, în privința gravaminelor mele rămâne umilul serv al domniilor voastre,

Budai Ferenc

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. scaun Trei Scaune. Foto: 8231.

229

Cluj, 23 iunie 1848

B. Kemény Domokos és gróf Bethlen Gábor
korm. biztosoknak

Méltoságtoknak f. h. 21*kéről* a szebeni jelen körülmények felől tett tudosításukat, melly szerint a felizgatott kedélyek Szebenben és környékében csendesülni kezdenek, megnyugtató tudomásul olly megjegyzéssel vettem, hogy az értelmesebb szebeni románok aláírása alatti unio mellett nyilatkozó cikket, miután Lemény János püspök úr is aláírta, a helybeli újságlapokba felvétetni rendeltem[1].

Kolosvárt június 23*kán* 1848.

Domnilor comisari guberniali,
baronul Kemény Domokos şi contele Bethlen Gábor

Mi-a parvenit informația dvs. liniştitoare despre starea actuală de la Sibiu, pe care mi-ați anunțat-o la data de 21 ale lunii curente. Conform acesteia, spiritele

agitate încep să se domolească atât la Sibiu, cât şi în împrejurimile lui. Adăug că am ordonat a fi dat publicităţii în ziarul local acel articol semnat de câţiva români mai inteligenţi care se declară pentru uniune, după ce va fi semnat şi de d-l episcop Ioan Lemeny[1].

Cluj, 23 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1645 E/1848. Foto: 25731–25732.

[1] Vezi doc. 142.

230

Cluj, 23 iunie 1848

Császári királyi tábornok Gallbrun Ádámnak

Nemes Thorda megye főispánjának folyó hó 22ről 606[1]. szám alatt költ tudósításából értesülvén a Bogáti járásban főuton vezetett több helységek lakósainak annyira lett vetemedésükről, miszerint Oláh és Moldova országokkal egyesülésük iránti vágyaikat a megyei tiszt előtt kijelenteni és ennek az engedelmességet megtagadni nem átallttaák, ennek tekintetéből szükségesnek láttam Méltóságodat avégett megtalálni, hogy a nemes Kolos megyében Boosra a csend helyreállítása végett kiküldve volt s eddig kétségkívül kiküldetése céljának megfelelt lovas katona osztályt nemes Thorda megye főispányának rendelkezése alá átküldeni vagy pedig ha a lovas osztályt írt helyégben még nélkülözni nem lehetne e célra Szamosfalváról egy lovas csapatot átszállítani ne terheltessék[2].

Kolozsvár, június 23. 1848.

Către generalul cezaro-crăiesc Adam Gallbrun

Am primit din partea comitelui suprem al comitatului Turda înştiinţarea cu nr. 606 din 22 ale lunii curente[1]. Prin ea mă informează despre îndrăzneala locuitorilor din mai multe sate situate pe drumul principal al plăşii Bogata de a refuza să se mai supună dregătorului comitatens şi de a nu se sfii să-şi afirme în faţa lui dorinţa de a se uni cu Ţara Românească şi Moldova. De aceea, am considerat necesar, să adresez domniei voastre, fără a o lua în nume de rău, cererea de a pune la dispoziţia comitelui suprem al nobilului comitat Turda escadronul de husari trimis în localitatea Boju din nobilul comitat Cluj pentru a restabili liniştea, care cu siguranţă şi-a îndeplinit misiunea acolo. Iar dacă în acea localitate escadronul ar fi

indispensabil, s-ar putea detaşa în scopul menţionat un detaşament de cavalerie de la Someşeni.

Cluj, 23 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr. , nr. 1653/1848.
Copie. Arh. Naţ. Rom., D.J. Mureş (Tg. Mureş). Fond. Scaun. Mureş. Acte oficiale, nr. 1378/1848.
Publicat de I. Ranca în *Marisia,* VI, 1976, p. 288–289.

[1] Vezi doc. 191.
[2] O înştiinţare asemănătoare a fost trimisă şi comitelui suprem al comitatului Turda. *Original.* Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1653/1848.

231

Sibiu, 23 iunie 1848

Zur Verständigung

Die Hermannstädter und die Kronstädter Zeitung liegen einander in den Haaren und raufen sich weidlich. Darüber betrübt sich das Sachsenherz und ob der Zerrissenheit unseres Volkes lachen die, die es nicht gut mit ihm meinen. Das ist ein großes Unglück. In dieser ernsten ereignißschweren Zeit wäre die innigste Einheit, das festeste brüderliche Zusammenhalten unserer hart bedrängten Nation, mehr als je, nöthwendig gewesen. Aber gerade in dem Zeitpunkte, wo bei der möglichen Zustandebringung einer vollkommenen, unbedingten Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn und einer Verschmelzung seiner Nationalitäten mit der allein seligmachenden magyarischen, des Deutschthums letztes Stündchen schlagen wird, sind wir uneins geworden in uns selber und ein böser Geist, der über der Nation waltet, hat uns immer weiter auseinander geführt, als sollten die Söhne *einer* Mutter, einander den Rücken wendend, sich nie mehr die Bruderhand reichen zum Bunde für die Wahrung und Verfechtung der heiligen deutschen Sache ihrer Nation, als wolle er ein Stück von dem andern lostrennen, eins nach dem andern in den magyarischen Staatsschmelztiegel werfen und so durch eine unnatürliche gewaltsame Metamorphose der Theile das Ganze zu Grunde richten.

Daß es aber nicht länger so gehen kann, daß wir in der, immer mehr auseinander laufenden, Richtung nicht weiter fortschreiten dürfen – darüber sind wir – so hoffe ich – einverstanden. Wir wollen ja am Ende Alle das Eine: *unsere nationale Fortdauer;* wir stehen ja Alle mit der edelsten Begeisterung unserer Seele ein für die nationale Zukunft des sächsischen Volkes, für die theure Muttersprache, für die deutsche Volksthümlichkeit in Gemeinde, Kirche und Schule; wir wollen ja Alle festhalten an unserem guten, alten Recht und keines der angeerbten Kleinode fahren lassen um einen

elenden Preis oder gar in blinder Furcht, auf leere Versprechungen in wohlfeilen Kauf geben, – denn das Erbe ist heilig und auf diesem Erbe liegt das Blut und der Schweiß, die Tugend und die Mühe von 7 Jahrhunderten mit all der großen Noth und dem schweren Drangsal, daß das deutsche Geblüt in Siebenbürgen erlebt, erlitten, *bis auf uns*, mannhaft bestanden hat. [...]

Wir sind keine Magyarenfresser; im Gegentheil, wir achten und würdigen alle edlen Bestrebungen der magyarischen Nation und schützen ihr unermüdetes Ringen nach vollem Genuße constitutioneller Freiheit hoch; allein diese Achtung und Hochschätzung kann nur so weit gehen, als es das eigene sächsische Bewußtsein gestattet. Das gibt uns auch Wünsche ein, die eben so heiß sind, als die der Magyaren. Wir steifen uns gegen dieselben nicht; nur können wir da, wo sich *deutsch* und *magyarisch* feindlich abstoßen, unmöglich dem magyarischen forthelfen und das deutsche verläugnen. Gut! – so lange *magyarisch* und *deutsch* sich *neben* einander bewegend, in freundlicher Berührung jedes seine Rechtsphaere umschreibt; – wir können uns sehr, sehr nähern, wie ein guter Nachbar dem andern; aber es gibt einen Punkt, über den geht es nicht. Die beantragte Union, die uns aus Gnaden das Dasein fortfristen lassen will, bis wir aus purer Brüderlichkeit im Magyarenthum verschwinden, greift an diesem Punkt. Pflicht also ist's, daß deutsch gegen magyarisch sich wehre und allerart sicher zu stellen suche.

Wir wollen eine solche Union nicht. Unter den gegenwärtigen mißlichen Umständen, wo heute oder morgen der Bürgerkrieg im Schwesterlande, das ein junges Ministerium, aber noch gar keine feste Staatsgrundlage hat, auszubrechen droht, haben wir keinen Glauben an Garantien, die man für unser deutschnationales Fortbestehen in aller Unterthänigkeit wünscht und uns gnädigst auch versprechen mag. – Offen gesagt: *wir haben kein Zutrauen zu den Magyaren.* Wüßten wir auch nichts aus der Geschichte, so müßten uns die Landtage seit 1837 sattsam belehren, über die separatistischen Magyarisirungstendenzen, die auf das Knechten des deutschen Elements gerichtet sind. – Gegenwärtig aber muß der, allem Rechte, aller Ehre und aller Humanität hohnsprechende Ton der magyarischen Zeitungen in Klausenburg die die gröbsten, niederträchtigsten Lügen über uns verbreiten und uns Nummer für Nummer mit dem Giftschaume des Hochverraths begeifern[1], auch in denjenigen , die

[1] Unser Gewissen ist rein. Wir haben das Recht und die Wahrheit vor Augen und stehen auf dem Boden des Gesetzes, von dem wir keinen Finger breit abweichen. Die magyarischen Blätter nennen uns Wühler und Verräther, wel wir für unser Deutschthum kämpfen, weil wir mit aller Gewalt gegen den Magyarismus uns wehren, und scheuen sich nicht, uns die bösesten, schändlichsten Absichten zu unterlegen. Der "K. Hiradó" vom 15. Juni schreibt: Das Nest der Aufwiegler sei Agram und Hermannstadt, ihre Häupter Jellachich und Salmen, auch Barnutz und seine Genossen, Laurian, Papp, Gajetan, Jank u.a. "Mit diesen Menschen" – heißt es – "sind wir längst im Reinen. Entweder ihre Seele ist sündhaft oder sie befinden sich auf Irrwegen. Nachdem zu ihrer Aufklärung durch die Gesetzgebung, im Wege der Regierung und der Presse unsererseits alles versucht worden und alles vergebens, so ist für sie, so glauben wir, die Zeit der Abrechnung gekommen." – O, die magyarische Brüderlichkeit! Sie duldet es, daß ihre Zeitungen die gröbsten Ausfälle auf den Grafen der sächsischen Nation machen, daß er offen ein Wühler geschmäht und mit dem Brandmale der Hochverrätherei beworfen wird, ohne daß auch nur Einer der Lügner im Stande ist, diesen Mann des Rechtes, der seine eigene Ehre in die seiner theuren Nation setzt, einer Schuld zu zeihen.

in ihrer Brust warme Sympathien für die edle magyarische Nation und ihre liberalen Strebungen hegten, das Gefühl der Zuneigung erkälten. – Wo, fragen wir aber auch diejenigen, die von ihrem höhern Standpunkte aus, so schön von der Hochherzigkeit der Magyaren zu predigen wissen, – *wo haben uns die "hochherzigen Magyaren" bis noch auch nur einen thatsächlichen Beweis ihrer Brüderlichkeit und Rechtsachtung gegeben?* – Sucht doch darnach in den neuesten Landtagsverhandlungen und sagt es uns, wenn ihr einen findet!

Was meint ihr doch über den Antrag des Maroscher Deputirten: den Comes des Hochverraths anzuklagen?

Hermannstadt und mit ihm noch andere Kreise legen ihren nothgedrungenen Einspruch gegen die, nicht von Bedingungen abhängig gemachte und im Widerspruch mit dem Volkswillen abgegebene Beistimmung der Deputirten zur Union in tiefer Ehrfurcht vor den heiligen Thron des gerechten Kaisers und Landesfürsten und flehen im reinen Bewußsein unbefleckter Unterthanentreue um seinen Vaterschutz. – Das muß geschehen. Wir können anders nicht.

Kronstadt, und die ihm etwa anhangenden Kreise, ist nicht *mit* uns, aber es kann, es darf auch nicht *gegen* uns sein. – Bis hieher sind wir verschiedene Wege gegangen, von nun an weiter *müssen* wir einen gehen. *Ob auch der Unionsartikel bestätigt ist, ob nicht,* – die Nation soll sich ermannen und mit der ganzen Kraft, die ihr die innigste Einheit verleiht, da, wo es sich um die Einzelheiten der Union handelt, für ihre unveräußerlichen Rechte einen lohnenden Kampf mit Ehre bestehen zu können.

Reichen wir uns die deutsche Bruderhand! Wer ein ächter Sachse ist, werth seiner Ahnen, der schlage ein zum heiligen Bündnis, daß wir unser Deutschthum erretten und unsern Kindern eine Zukunft lassen! – *Ohne Einheit gehen wir zu Grunde! – und sind selber Schuld daran.*

Hermannstadt den 20. Juni 1848.

Pentru concordie

Ziarul sibian şi cel braşovean se încaieră şi se iau cumsecade de păr. De aceasta se întristează inima săsească, iar cei ce ne vor răul râd de sfâşierea poporului nostru. Este o mare nenorocire. În aceste vremuri grave, pline de evenimente, unitatea internă şi solidaritatea frăţească în sânul naţiunii noastre straşnic încolţite ar fi mai necesare ca oricând. Dar chiar acum, când – prin posibila înfăptuire a unei uniri depline, necondiţionate a Transilvaniei cu Ungaria şi a unei contopiri a naţionalităţilor sale cu cea unic îndreptăţită maghiară – va bate ultima oră a spiritului german, [chiar acum] suntem dezbinaţi, în timp ce un duh rău ce bântuie asupra naţiunii ne îndepărtează tot mai mult unii de alţii, de parcă fiii *aceleiaşi* mame, întorcându-şi unii altora

spatele, nu-şi mai întind niciodată mâna frăţească spre a se alia pentru menţinerea şi apărarea sfintei cauze germane a naţiunii lor; de parcă duhul acela ar vrea să-i despartă unii de alţii, să-i arunce unul după celălalt în topitoria statului maghiar şi astfel, printr-o violentă şi artificială metamorfoză a părţilor, să nimicească întregul.

Că aşa nu mai poate merge mult timp, că noi nu avem voie să mai înaintăm în direcţii divergente, suntem cu toţii de acord, sper eu. În fond cu toţii dorim acelaşi lucru: *fiinţarea noastră naţională;* ne punem cu toţii cu avântul nobil al sufletelor noastre în slujba viitorului naţional al poporului săsesc, a preţioasei limbi materne, a germanităţii noastre în comunitate, biserică şi scoală; cu toţii doar dorim să ne menţinem vechiul şi bunul nostru drept şi să nu dăm, pe promisiuni deşarte, pe un preţ de nimic ori din teamă oarbă nici una din comorile moştenite. Căci moştenirea este sfântă şi ea cuprinde sângele şi asudarea, virtutea şi strădania a 7 secole, cu toate nevoile şi necazurile pe care le-a trăit şi le-a îndurat bărbăteşte neamul german în Transilvania, ajungând *până la noi.* [...]

Nu suntem mâncători de maghiari; din contră, stimăm şi preţuim toate nobilele eforturi ale naţiunii maghiare, ca şi neostenita ei strădanie de a se bucura pe deplin de libertate constituţională. Numai că această preţuire şi stimă poate merge numai cât o permite propria conştiinţă săsească. Ea ne face şi pe noi să avem dorinţe la fel de fierbinţi ca ale maghiarilor. Nu ne încăpăţânăm împotriva acestora; dar atunci când *german* şi *maghiar* se resping reciproc, este imposibil să rămânem de partea maghiară şi să ne lepădăm de cea germană. Bine! – însă, atâta vreme cât *maghiar* şi *german* se mişcă unul lângă celălalt, descriind printr-o prietenească atingere o sferă a dreptului, putem să ne apropiem foarte, foarte mult, ca un bun vecin de altul. Există însă un punct, dincolo de care nu se poate trece. Propusa uniune, care vrea să ne permită din milă vieţuirea, până ce vom dispărea în naţiunea maghiară din pură frăţietate, atinge acest punct. Este deci datoria noastră să ne apărăm împotriva a ceea ce e maghiar şi să căutăm să ne punem în siguranţă.

O asemenea uniune nu dorim. În actualele împrejurări îndoielnice, când azi sau mâine ameninţă să izbucnească războiul civil în ţara soră, care are deja un tânăr guvern, nu şi o bază solidă de stat, nu credem în garanţii, care ne-ar fi oferite spre menţinerea fiinţei noastre naţionale germane în toată supunerea şi care ne-ar fi promise cu indulgenţă. S-o spunem deschis: *nu avem încredere în maghiari.* Chiar dacă nu am şti nimic din istorie, dietele din 1837 încoace tot ne-ar oferi suficiente învăţături asupra tendinţelor maghiare separatiste, îndreptate spre subjugarea elementului german. Actualmente însă chiar tonul ziarelor maghiare din Cluj – din care răzbate dispreţul faţă de orice drept, onoare şi umanism, şi care răspândesc cele mai grosolane şi mai mârşave minciuni despre

noi, care ne împroaşcă număr de număr cu otrava înaltei trădări[1] – duce la răcirea sentimentelor de afecţiune ale acelora, care în pieptul lor nutreau calde simpatii faţă de nobila naţiune maghiară şi de tendinţele ei liberale. Când, îi întrebăm pe aceia care, de la un înalt nivel ştiu să predice atât de frumos despre mărinimia maghiarilor, *când ne-au oferit "mărinimoşii maghiari" măcar o singură dovadă faptică a frăţietăţii lor şi a respectării dreptului?* Căutaţi aşa ceva în cele mai recente dezbateri dietale şi spuneţi-ne dacă găsiţi vreuna!

Ce părere aveţi despre propunerea deputatului de Mureş, de a-l acuza pe comes de înaltă trădare?

Sibiul, alături de care se află câteva cercuri, îşi depune cu respect profund la picioarele sfântului tron al dreptului nostru împărat şi principe protestul împotriva acceptării necondiţionate şi în opoziţie faţă de voinţa populară a uniunii de către deputaţii [saşi], implorând pavăza sa părintească cu conştiinţa curată a credinţei supuse şi nepătate. – Aşa trebuie să fie. Noi nu putem altefel.

Braşovul, şi cercurile oarecum partizane ale acestuia, nu este *cu* noi, dar nu poate, nu are voie să fie nici *împotriva* noastră. Până acum am mers pe drumuri diferite, de acum înainte *trebuie* să mergem pe unul singur. *Fie că legea uniunii este confirmată, fie că nu,* naţiunea să se îmbărbăteze pentru a duce cu toată puterea, pe care i-o conferă unitatea internă acum, când este vorba despre detaliile uniunii, şi cu cinste lupta pentru drepturile ei inalienabile.

Să ne dăm mâna de frate german! Cine este un adevărat sas, demn de strămoşii săi, acela să se alăture alianţei sfinte pentru salvarea spiritului nostru german şi pentru viitorul copiilor noştri! *Fără unitate pierim! – şi vom fi noi înşine vinovaţi de aceasta.*

Sibiu, 20 iunie 1848.

Publicat în "Transsilvania. Supliment al lui Siebenbürger Bote", Sibiu, anul 9, nr. 50, 23 iunie 1848, p. 197–199.

[1] Conştiinţa noastră este curată. În faţa ochilor noştri sunt dreptatea şi adevărul; păşim pe terenul legii, de la care nu abdicăm nici un deget. Foile maghiare ne numesc agitatori şi trădători, pentru că luptăm pentru spiritul nostru german, pentru că ne apărăm cu toată forţa împotriva maghiarismului. Ele nu se dau înapoi de a ne pune în cârcă cele mai urâte, mai ruşinoase intenţii. "K. Hiradó" din 15 iunie scrie că la Agram şi Sibiu s-ar afla cuibul aţâţătorilor, ale căror căpetenii ar fi Jellachich şi Salmen, ba şi Bărnuţiu şi tovarăşii săi, Laurian, Papiu, Găitan [?], Iancu ş.a. "Despre aceşti oameni", se spune, "ne-am lămurit demult. Fie sufletul lor este păcătos, fie au apucat pe cărări greşite. Spre luminarea lor am încercat de toate, pe cale legislativă, pe calea guvernării şi a presei, şi degeaba! De aceea, credem că a sosit ceasul să dea socoteală." – O, fraternitate maghiară! Ea permite ca ziarele ei să profereze cele mai grosolane insulte la adresa comitelui naţiunii săseşti, care este defăimat ca agitator şi înfierat ca trădător de ţară, fără ca măcar unul dintre mincinoşi să fie în stare să-l acuze măcar de o singură vină pe acest bărbat al dreptăţii, a cărui proprie onoare este încredinţată celei a naţiunii sale.

232

Crasna, 23 iunie 1848

Tisztelt Középponti Bizotmány !

Midőn az 1847/8-dik T. cikk által adott jogoknak örvendve s különösön annak melly meg engedte hogy a közelebbi Ország Gyűlésre küldendő Követek választásába mi is szavazatunk által be folyunk ezen közelebbinek gyakorlat általi élvezésére Kraszna városába népeinkkel együtt meg híva meg is jelentünk volna, fájdalommal kell nyillvánítanunk, hogy az élvezett hellyet csak fájdalmas érzéseket nyertünk, mellyeknek orvoslás végett a T. Bizotmány elnöke eleibe terjesztését tartozó kötelességünknek esmertük. Fent említet sérelmeink röviden e következők:

1-ör Bárha a közelebbi napokban kiszált öszve író T. Bizotmány által feles számmal íródtak ösze halgatóink közzül, mind az által bárha szavazni kivántak volna is, töllők a szavazhatás meg tagattatott, részint az által mert fel nem szólittodtak, olly egyéneknek adodván által a választók név jegyzéke, kik nem hogy a bizotmány tagjai lettek volna, de még vármegye tisztyei sem voltak- s így eskü által le kötelezve nem lévén, saját érdekök szerént annak a nevét olvasták, kikről fel tették, hogy érdekök egyezik. Részint az által is ütödtek el halgatóink közzül a szavazhatástól, hogy ámbár nevök olvasodott de midőn szavazni mentek volna, az ajtótól hogy be ne mehessenek eltaszítódtak.

2-or Ámbár az 1847/8-ik 5-ik t. cikk 33-ik § nyilván rendeli, hogy meg kezdődvén a szavazás, mind addig, még magát szavazó jelenti, félben szakasztás nélkül fojtatodjék, még is a törvény világos értelme ellenére félbe szakasztódván, a fojó hó 21-én elkezdett szavazás és az aszt követő 22-én folytatódott, mely közben jött éjjel nem mulasztották el elleneink korteskedni.

Ezekből látható Tisztelt Középponti bizotmány hogy mennyire meg nem álható s mennyire ki gunyolásával történt közelebb nyert jogainknak a Kraszna kerületi követ választása. Melly meg említettekhez nem azért nem adunk többet-mert tán annak hijányával volnánk – hanem mert bizton hisszük, hogy a meg említettek nyomán is egy nyomozódás köttettvén fel azok mind a nyilvánosságra fognak jönni – ugyan azért

Alázatosan kérjük a Tisztelt bizottmányt, méltóztasson részre hajjlatlan nyomozást rendelni ki a fent említett tárgyban, s addig a jogtalanul el választott követett, jogosan választott követnek el nem esmerni[1]. Alázatos tisztelettel lévén

A tisztelt Középponti Bizotmánynak,
alázatos szolgái

Fortis Illyés
Gc. Várajjai lelkész
és Paptelki Administrator

Sakota Ioan paroh al Marinului
Pop Petru al Bănişorului paroh
Száv Szofrius
M. Valkai lelkész
Kozma György
Füzesi Lelkész
Ujvágási Administrator

Onorată comisie centrală !

Satisfăcuţi de drepturile primite prin legea din 1847/8 şi mai ales de cea care permite să aducem un aport prin votul nostru la alegerea deputaţilor pentru apropiata Dietă, am apărut împreună cu mulţimile noastre de alegători în oraşul Crasna pentru a ne bucura de exercitarea lor. Dar trebuie să ne exprimăm cu durere, că în loc de bucurie am avut parte doar de sentimente dureroase, pentru vindecarea cărora ne-am simţit obligaţi să ne adresăm preşedintelui onoratei comisii. Nemulţumirile noastre sus amintite pe scurt sunt următoarele:

1. Deşi în zilele premergătoare alegerilor comisia [electorală] s-a deplasat [în localităţile noastre] şi i-a conscris în mare număr pe cei cu drept de vot, totuşi, când au vrut să şi-l exercite nu li s-a permis; unora fiindcă nu au fost nominalizaţi să voteze, întrucât listele [cu cei îndreptăţiţi] s-au încredinţat unor persoane care nu numai că nu făceau parte dintre membrii comisiei, dar nu erau nici măcar funcţionari comitatenşi şi astfel, nefiind obligaţi prin jurământ, au strigat numai acele nume ce erau favorabile intereselor lor; altora prin interdicţia de a pătrunde [în sala de votare] când au ajuns la uşa [acesteia];

2. Cu toate că § 33 al legii nr. 5 din 1847/1848 prevede clar că alegerile odată începute trebuie continuate până ce ultimul alegător îşi exercită dreptul de vot, totuşi ele s-au întrerupt în 21 luna curentă şi s-au reluat în 22, ziua următoare; în noaptea dintre cele două zile adversarii noştri n-au încetat să facă propagandă [în favoarea candidatului lor].

Din cele de mai sus, onorata comisie poate observa cât de nelegal şi de batjocoritor la adresa drepturilor noastre recent câştigate s-a petrecut alegerea deputatului în circumscripţia electorală Crasna. La cele menţionate nu mai adăugăm alte detalii, nu pentru că n-am dispune de ele, ci fiindcă suntem convinşi că, în urma celor întâmplate, va fi întreprinsă o investigaţie şi, pe parcursul ei, acestea vor ieşi la iveală. Drept pentru care cerem onoratei comisii să binevoiască a dispune o investigare nepărtinitoare în chestiunea amintită, iar până atunci să nu-l recunoască deputat pe cel ilegal ales[1]

Rămânând cu adâncă supunere, servi umili ai onoratei comisii centrale [electorale]

Ilie Fortis, preot greco-catolic în Subcetate şi administrator la Popeni
Ioan Sacota, paroh al Marinului
Petru Pop, paroh al Bănişorului
Sofronie Savu, preot la Valcăul de Jos
Gheorghe Cozma, preot în Stupini şi administrator la Lazuri

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta.Fond. Archivum Regnicolare. N. 70. Lad. XX, 22. Fasc. 2A., nr. 18 h.

[1] Vezi doc. 239.

233

Gherla (Candia), 23 iunie 1848

Inepélyes Ovás tétel

Mi alól írt Szamosújvár Kándiaiak, javainkat örökös, joggal bírok, mint akár melyik szamosújvári polgár: sajnosan értjük azt, hogy mi az ország gyűlési követ választhatásra nézve városi választmány eleibe nem bocsájtatunk. Különös az, hogy Junius 21[kén] ki bocsájtott felszolitás azt rendeli, miszerént fejenkénti szavalás jog reánkis valahára ki van terjeztve. Ez után miféle magán érdek, önzés jöt közbe, nem tudjuk; elég az hozzá, hogy mik mindha Úrbéresek lettünk volna, a szavazati jogtol meg fosztatunk. Minket egész belsőnkben fel rázat annak tudtunkra adása, hogy Kándiából az örmények fejenként szavazatra bocsájtatnak, mi pedig oláhok és magyarok ki hagyattunk.

Az egyesülés boldogító Törvénye a Királyhágon inneni Magyar országnak azt az áldat javadalmat adta tudtára, miszerint egy nemzetté olvadtunk öszve: mire való tehát a pártasság, elkülönözés, elkeserítés, a ki aludt gyűlölet ördögét közünkbe vetni, mi úgy tudtuk hogy a szabadság, jog egyenlőség, Testvériség közölünk mesze el űzték a meghasanlás ördögét, most úgy látszik megint közötünk van.

Azt tapasztaljuk a késztünk forgó kihirdetésekből, hogy a városi Közgyűlés szavazati jogunkat ki mondotta: hogy lehet a választmánynak azt öszve rontani? mi inepélyesen a véllünk minden idő számnélkül közlött választmányi ki vonat ellen hathatos óvást tészünk, azt érvénytelennek, az egyesülés törvényivel ellenkezönek, a választási jognak ki adot törvényét tapadonak nyilvánitjuk, tisztán ki mondjuk, hogy ha választásra nem bocsájtatunk, a követek választását, mint a mely nép képviseleten nem lesz alapítva, kérni fogjuk meg semisítetni, a Nagy Magyar Hon, magos Ministeriuma útján – és e részben a jogsértést fel terjesztendjük. Ezen óvást

jogunk fen tartása véget a választmánynak bé adjuk. Szamosújvárt, Kándiában Szent Iván Hava 23[ikán] 1848.

Czibulka András, szöcs mester
Lintner János kőfaragó mester
Fejér Josef kőfaragó mester
Feteke János, szőcs mester
Molnár István, Molnár
Marosán Pável, földmives
Hoszu Todor, Molnár
Muntyán Demeter kőmives
Moldován Nyikuláj kereskedő
Moldovan Juon kőmives
Moldovan Alexa kőmives
Kutus Vaszi földmives
Argyelán Grigorás
Pap Todor földmives
Hoszu Mihái, molnár
Nyinián Todor ács
Hoszu Kristof molnár
Báts Stéfán földmives
Moldovan Pártyenie kőmives
Torkos Samu csizmadia
Székej Gergej, kereskedő
Székej Domokos
Kis Mihaj, timár
Ola János kőmives
Mezei Todor kőmives
Szöts Juon földmives
Moldovan Togyer kőmives
Kis János csizmadia
Fogarasi Demeter földmives
Muntyán Artenia timár
Bolyán Mihaj kőmives
Bokotan Stefan szöcs
Papp Vászilika földmives
Szakáts Josef kőmives
Kérei Pál ács
Balog János ács
Moldovan Grigorás kőmives
Moldovan Agoston földmives
Papp János kőmives
Borsai László földmives.

Protest solemn

Noi, subsemnaţii, locuitori din Candia-Gherla, posedăm cu drept ereditar bunurile noastre la fel ca oricare alt cetăţean gherlean. Totuşi, constatăm cu regret că noi nu ne putem prezenta în faţa comisiei orăşeneşti [electorale] pentru a participa la alegerea deputaţilor dietali. Este curios că deşi apelul lansat în 21 iunie prevede extinderea şi asupra noastră a dreptului de a vota, totuşi nu ştim ce interes personal sau egoist a putut interveni; cert este că noi am fost privaţi de dreptul de alegător de parcă am fi nişte urbariali. Pe noi ne-a indignat cu temei acea veste conform căreia toţi oamenii din Candia vor putea vota, numai noi românii şi ungurii nu. Fericita ştire despre uniune a vestit Ungariei de dincoace de Piatra Craiului că ne vom uni într-o singură naţiune. De ce trebuie sădit printre noi demonul partinităţii, al separării, al exasperării, al vrajbei stinse. Noi ştim că libertatea, egalitatea în drepturi şi fraternitatea au alungat din rândurile noastre demonul învrăjbirii. Acum însă, aşa se pare că a revenit din nou printre noi.

Din publicaţiile care circulă printre noi am aflat că adunarea generală orăşenească s-a pronunţat în favoarea dreptului nostru la alegere. Totuşi cum se face că hotărârea comisiei s-a zădărnicit?

Noi protestăm solemn împotriva extrasului comisiei adus la cunoştinţa noastră. Îl considerăm nul şi îl declarăm contrar legii uniunii, deoarece o anulează în ce ne priveşte. Ne exprimăm clar hotărârea de a cere înaltului Guvern al patriei maghiare să anuleze alegerile de deputaţi, dacă nu vom fi lăsaţi să votăm şi ele nu se vor efectua pe baza reprezentării populare. Înaintăm acest protest comisiei în vederea asigurării dreptului nostru.

Gherla, (în Candia) 23 iunie 1848.

Czibulka András, maestru cojocar	Szekej Gergej, negustor
Lintner János, maestru pietrar	Székej Domokos
Fejér Josef, maestru pietrar	Kis Mihaj, tăbăcar
Fekete János, maestru cojocar	Olá János, zidar
Molnár István, morar	Todor Mezei, zidar
Pavel Maroşan, ţăran	Iuon Suciu, agricultor
Hoszu Todor, morar	Toader Moldovan, zidar
Dimitrie Muntean, zidar	Kis János, cizmar
Nicolae Moldovan, negustor	Fogarasi Demeter, agricultor
Ioun Moldovan, zidar	Artenia Munteanu, tăbăcar
Alexa Moldovan, zidar	Mihai Boian, zidar
Vasile Kutuş, ţăran	Ştefan Boboţan, cojocar
Grigoraş Ardelean	Vasilică Popp, agricultor
Todor Pop, ţăran	Szakáts Josef, zidar
Hosszu Mihaj, morar	Kérei Pál, tâmplar
Todor Ninian, tâmplar	Balog János, tâmplar
Hoszu Kristof, morar	Grigoraş Moldovan, zidar
Ştefan Baci, ţăran	Agoston Moldovan, agricultor
Partenie Moldovan, zidar	Papp János, zidar
Torkus Samu, cizmar	Borsai László, agricultor

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N.70. Lad. XX. 22. Fasc. 2A., nr. 113b.

234

Viena, 23 iunie 1848

Sacratissimae Caesareo Regiae et Apostolicae Maiestatis Domini Domini Nostri Clementissimi Nomine Regio Magni Principatus Transilvaniae Gubernio intimandum

concessum per Gubernium Regium Universitati Comitatus Hunyad contra violentos personarum ac bonorum aggressores publicaeque tranquillitatis perturbatores iuris

statarii exercitium pro statu altissimae notitiae sumptum esse eidem erga relationem suam sub 12 Maii n[ume]roque 6244 a[nni] c[urrentis] exaratam hisce significari.

Cui in reliquo altefata Sua Maiestas gratia caesareoregia ac principali /[6] benigne propensa manet.

Datum Viennae Austriae die 23 Iun[ii] [1]848 /[7].

Subscriptio prima: L[iber] B[aro] Lasarus Apor.

Subscriptio secunda, inferius in angulo dextro scripta: Carolus Czák.

De adus la cunoştinţă Guberniului crăiesc al Marelui Principat al Transilvaniei în numele sacratisimei maiestăţi cezaro-crăieşti şi apostolice, preablândul nostru domn

că exercitarea dreptului militar împotriva agresorilor violenţi ai persoanelor şi bunurilor şi asupra perturbatorilor liniştii publice acordat Universităţii comitatului Hunedoara a fost preluat, pentru o justă preaînaltă cunoaştere, ca să fie adus la cunoştinţă aceleaşi prin acestea, în temeiul raportului său întocmit la 12 mai şi sub numărul 6244 al anului în curs.

Asupra căruia maiestatea sa rămâne binevoitor aplecată cu mărinimie cezaro-crăiască şi princiară.

Dat la Viena Austriei în ziua de 23 iunie 1848.

Prima semnătură: liber Baron Lázár Apor.

A doua semnătură în colţul din dreapta jos: Károly Czák.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond G.P. nr. 8699/1848. Foto: 2961–17/1848.

235

Oraviţa, 23 iunie 1848

Királyi biztos úr!

Sietünk a fejértemplomi polgármesternek ide [másolatban zárt] azon levelét közleni, mellyben tudtunkra adja, hogy ezen város magát, – miután az olly rég várt segítség meg nem érkezett, – tegnap az illyr lázadoknak megadta. Ezen körülmény annál aggasztóbb, mivel a királyi biztos úr értesítése szerint az egyébiránt ide rendelt két század katonaságnak Fehértemplomba még a feladás előtt meg kellett volna érkeznie. Mert e hó 21-*kén* estve érkezett Versecre, de annak tovább szállítása eleinte délig halasztatott, aztán egészen felfüggesztettett. Ha ez nem történik, Fehértemplom és Krassó megye bizonyosan mentve lett volna. Aggodalmunk méltán tetőpontját éri Damaszkin János verseczi főbíró úrnak azon intézkedése miatt, miszerént Fehértemplom sorsának hallására az elindulandó katonaságot teljesen visszatartotta, noha az tulajdonkép Oraviczára volt szánva.

Fehértemplom minden esetre több figyelemre, gyorsabb segélyre tarthatott igényt, s azért magára hagyatottság vészes következményei kiszámíthatlanok.

Most azonban Oravicza azon pont, mellynek megmentése még egy részről nem felette nagy katonai erő által eszközölhető, addig más részről mind az egész vidékre, mind a statusra nézve közvetlenül leghasznosabb Verseczet pedig azon egy pár száz fegyveres, melly nevezett főbíró által tölünk rendelete dacára visszatartóztatott, azon esetben ha az illyr lázangók ott megjelennek, épen nem fogná megvédhetni miután a városban magában a vétkes szellemnek nyomai mutatkoztak, s kül segítség esetében valószínűleg kitörnek.

Az itteni lakosság ellenben a legjobb szellemtől áthatva legalább annyi katonai segélyért eseng, mennyi nemzetőreinknek példa adásra szükséges s mintegy ezen csapat magvát képezze.

Felszollítottuk tehát többször említett főbíró urat, hogy, az ide szánt két századot az ő ráháruló feleletteher alatt tüstént hozzánk bocsássa; királyi biztos urat pedig kívántuk tisztelettel kérni, hogy ezen felszólításunknak kívánt sikert ha már itt is késő nem lesz eszközölni méltóztassék.

Oraviczabánya, junius 23*án*, reggel 7 órakor 1848.

Gränzenstein Gusztáv, bányafőigazgató

Domnule comisar regal!

Ne grăbim a vă expedia scrisoarea, anexată aici în copie, a primarului din Biserica Albă, prin care ne înştiinţează că, datorită întârzierii sosirii ajutorului de atâta vreme aşteptat, oraşul s-a predat ieri răsculaţilor iliri. Situaţia este cu atât mai alarmantă, cu cât, conform asigurării domnului comisar regal, cele două companii de militari trimise la Biserica Albă ar fi trebuit să sosească aici înaintea capitulării. Ele au ajuns, însă, în seara zilei de 21 ale lunii curente la Vârşeţ, iar continurea marşului a fost amânată, iniţial până a doua zi la prânz, pentru ca, în final, să fie suspendată definitiv. Dacă aceasta nu s-ar fi întâmplat, atunci cu siguranţă că Biserica Albă şi comitatul Caraş ar fi fost salvate. Punctul culminant al neliniştii noastre a fost provocat de măsura întreprinsă de domnul primar din Vârşeţ, Damaschin Ioan, care, la aflarea veştii privind soarta Bisericii Albe, s-a opus total pornirii militarilor, deşi aceştia aveau misiunea să ajungă la Oraviţa. În orice caz, Biserica Albă ar fi reclamat cu necesitate mai multă atenţie şi un ajutor imediat. Faptul că a fost neglijată şi lăsată izolată, va atrage după sine urmări incalculabile.

Acum însă Oraviţa constituie acel punct pentru a cărui salvare, pe de-o parte, ar fi necesară o forţă militară nu prea mare. Pe de altă parte, atât pentru întreaga zonă, cât şi cu privire directă la stat, cel mai vital punct pentru apărare rămâne Vârşeţul prin cele câteva sute de militari reţinuţi de numitul primar, în pofida ordinului nostru. Fără ei, în situaţia în care răsculaţii iliri ar apărea la faţa locului, nu ar mai putea fi apărat mai ales că în oraş au apărut semnele spiritului culpabil,

ce ar răbufni cu siguranţă în cazul unui stimulent exterior. Dar populaţia pătrunsă de cel mai curat sentiment ar avea nevoie de ajutorul militar suplimentar comparativ cu necesarul oferit de exemplul gărzii naţionale locale şi într-o proporţie corespunzătoare formaţiei respective.

De aceea i-am cerut de mai multe ori numitului primar ca cele două companii destinate nouă să ni le pună degrabă la dispoziţie, odată cu cedarea greutăţii apăsătoarei răspunderi. În acest sens îl rugăm cu stimă pe domnul comisar regal să aibă bunăvoinţa a ne înlesni reuşita dorită prin solicitarea noastră, dacă cumva nu va fi prea târziu.

Oraviţa, 23 iunie 1848, orele 7 ale dimineţii.

Gränzenstein Gusztáv,
Director montanistic suprem

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Timiş (Timişoara). Fond. Vukovics. I/1, f.1.

236

Vârşeţ, 23 iunie

Tisztelendő atyám!
Különösen tisztelt uram!

Kérlek bocsáss meg, hogy a levelemmel mely az itt történteket foglalja magába – terhellek. Egy hete, hogy Murgu úr Lugosra érkezett. A fény és lelkesedés, mellyel – mint értesültem – Temesváron innen különösen Lugoson a mi banatusi románaink által fogadtatott – leírhatatlan; sőt reménylem, hogy jelenvoltak által ki fog íratni a hírlapban. Annyit azonban mások után mondhatok, hogy mióta a Bánát existál soha egy román, sőt maga a Császár sem talált annyi megtiszteltetést, mint Murgu úr! Ő urasága elis kezdett járni azonnal faluról falura s Krassó megye városaiba, a nép részről mindenütt fejedelmi fénnyel fogadtatván. A nép őtet Metropolitává fogja fölemelni s eddig proclamálta is.

Congressus nem fog tartatni, hanem beszélik, hogy jun. 15*én*[1] Lugoson nemzeti összegyűlés leend, hasonló a Balázsfalvihoz, melyben mind az egyházi, mind a politikai ügyek tárgyaltatni fognak; ha valamikép a megfélemlett magyarok, kiválóan pedig a zabolátlan szerbek részéről bekövetkezhető szomorú körülmények nem gátolandnak, kik a bánátust el akarják foglalni. Mondják, hogy ezen lugosi nemzeti gyűlésen komoly dolgok fognak vitatkozás alá kerüni. Igen jó volna, ha onnan is néhány értelmes férfi eljönne, közelebbi tanácskozás alá venni annyi oldalról fenyegetett közös sorsunkat.

Az uraságtok lépései gigásiak, minnyájunkat egy kimondhatatlan örömmel töltött el. A magyarországi románok felhivására a lap 22*ik* számában tett felelet nagy benyomást tett s más eszméket s érzelmeket költött fel olvasóiban.

Minden rosz, mi hátráltat, mi ránk nagy romlást hozhat, sőt telyes vesztünket okozhatja – az egész Dácia minden országaiból való románainknak egyet nem értése, melyet eszközölni kellene az egész Dáciabeli összes román nemzet jövőjéért egy bizonyos helyen.

Az összes Bánát népe mit sem akar tudni a magyarokról; mely okból több helységekben nem akarták magokat követválasztásra beiratni; a ki be is iratta, csak sok rábeszálés után tette. De más a határőr katonaság – ments isten hogy valamit halljon is a magyar ministeriumról! A napokban egy mondhatlan félelem szállotta meg a lakosokat, különösen a szerbekkel vegyesen lakott helyeken – a hazájukból kivándorolt szerbek miatt, kik a bánátusi szerbekkel – mint mondják, az osztrákház által felhatalmazva az idevaló népet is az Udvar részire törekednek megnyerni s a magyarokat megsemmisítni. Igy a napokban egy nagy embertömeg meg is indult leghamarább Páncsováról Fehértemplomnak, mindenütt katonaságtól vezetve. A főhatalom egy vezénylő tábornoknak adatott Ferdinánd császár által, ki szerb ruhába öltözött és senki nem tehetvén s nem mervén ellene tenni – a császári pénztárakat s minden municiót magához vett és nyugtázta.

Minden helységekből gyűjtik az ifjakat fegyver alá, a megyékből pedig erőszakoson hajták be. Minden legénynek van 20 Xja* napjára; eszik, iszik amerrre jár. Fehértemplom feladatott; Verseczre valami ezer gárdista és 4 –, 5 száz rendes katanaság váratik. Mindenkit igyekeznek elfogni, ki a magyarokkal nem rokonszenvez, előre fel levén nevök irva, kötözve Karlovitzra küldik őket, de beszélik, hogy néhányat fel is akasztanak. Igy mi néhány jelentékenyebek, kik közvélemény szerint nem vagyunk barátai a szerbeknek – Verceczről minél előbb távozunk, Vellia úr még az östve elment.

Az iskola rég bezáratott azon kijelentéssel, hogy a 3*ik* tanfolyam visgálatát jul. 15*én* tegyük le, s szükségből más körülmények közt Testimonium nélkül is elhagyhatjuk Verceczet.

Porutiu egy – nagyzorlenczi – gazdag román földésznek egyetlen lyányát nőül vette. A fejériek – mint értesültem – mind ketten Lugoson vannak, hová én is akarok menni.

Nehezen hiszem, hogy a szerbek – minden igyekezetök mellett – ohajtott célt érjenek, mert a mi románainknak valamint a nagyarok, ugy a szerbek ellen is nagy antipathiájok van. Minden reánk háramolható baj forrása az egyet nem értés és a bánáto-magyar diplomaticusok szamársága, kik a bánát és románok nagy szónokát bolondnak nevezik s több efféle.

Tisztelt Uraságodnak

Paris István

Versecz 23/11 junii 1848 végzett theologus

Prereverende domnule părinte!
Domnule singulariu collendissime!

Te rog ai bunătate, iartă-mă, că te-ngreun cu aceasta-mi epistolă cuprinzătoare de cele ce pe aici se-ntâmplă.

Este o săptămână de când d. Murgu au sosit la Logoş. Pompa şi sâmţemintele cu care l-au întâmpinat românimea noastră prin toate satele, cum am înţeles, de la Temişoara încoace, dar mai ales Logoşenii, aci nu se poate descrie, ci sper că se va descrie prin aceia cari au luat parte la toate, în Gazetta. Atâta numai zic, după spusa altora, că de când e Banatul român da nici singur împăratul nu ar căpăta atâta onoare din partea poporului, câtă d.m. Domnia sa îndată au şi început a îmbla din sat în sat şi prin oraşele com[itatului] Craşoviei tot cu aceia pompă din partea poporului, ca un principe. Poporul va a-l redica de metropolită şi până acum l-au şi prochimat. Congresul nu se va ţine, ci în 15 iunie[1] se vorbeşte a se ţine la Logoş adunanţă naţională conformă celei din Blaj, în care atât cele bisericeşti, cât şi cele politice, de cumva tristele împrejurări (atât din partea fricoşilor unguri, cât şi din partea neînfrânaţilor sârbi, cari cearcă a ocupa Banatul, necăjesc pe românii noştri bănăţeni. Zic în aceea adunanţă naţională [asemănătoare cu cea] de la Blaj se vor lua la desbatere lucruri serioase. Bine ar fi foarte dacă ar potea vreo câţiva bărbaţi inteligenţi d-acolo a ne cerceta spre a se consulta mai d-aproape despre comuna noastră soarte, din toate părţile atât de amelinţată.

Paşurile domniilor voastre sunt gigantice, ne-au împlut pe toţi de o nespusă bucurie. Foaia Nr.22 respunsă la prochiamaţiunea românilor unguriani; au făcut mare impresiune şi au născut alte simţăminte şi idei în cetitorii ei. Tot răul ce ne-napoiază şi ne poate aduce mare stricăciune, ba şi totală periciune, e neconţelegerea românilor noştri din toate provinciile Daciei la un loc, pentru viitorul întregei naţiuni române din toată Dacia.

Poporul român din tot Banatul nemica vrea a şti de unguri, din care cauză pe la mai multe sate n-au voit a se scrie la votizare pentru alegerea deputaţilor, iar câţi s-au scris, numai după multe vorbe deşteptătoare s-au scris. Dar miliţia grănitară – o apere Dumnezeu – neci că va a auzi de ministerul unguresc.

În zilele de acuma o nespusă frică conturbă pe toţi locuitorii, mai ales din părţile mestecate cu sârbi, dar şi pe la Logoj şi-n toate părţile, pentru serbienii fugiţi din ţara lor, care încearcă cu serbii lor din Banat, pe cum se văzu, neinpoteriţi de la Curtea austriacă, a trage pe popor în partea Curţii şi a nimici pe unguri.

Aşa, acea adunătură de oameni au şi plecat în zilele acestea mai de curând de la Panciova la Băserica Albă şi în miliţie [?] arătând pe toţi unde înscrisei poterea dată unui comendant îmbrăcat serbieneşte, de la împăratul Ferdinand, în urma căreia nepotând şi necutezând nime a li se contraria, iau casele de bani împărăteşti şi toată muniţia, dând quittă pentru toate. Strâng din toate satele feciori pentru purtarea armelor, cerându-i cu sâla de la comunităţi. Tot feciorului a se dărui doi zecari la zi. Mâncă, beau, pe unde îmblă. Băserica Albă s-au predat, Vârşeţul cu

vreo mie-două de gardişti şi vreo 4-5 sute soldaţi regulaţi îi aşteaptă. Pe toţi cari au simpatizat şi simpatiză cu ungurii de pe tot unde mai nainte având scrişi, cearcă a-i prinde, îi leagă şi-i trimit la Carlovit. Ba, se spune, că pe unii vor a-i şi spânzura. Aşa noi vro câţiva români mai însemnaţi cunoscuţi în public de neamnici ai sârbilor trebuia a o lua pe picior din Vârşeţ, cât mai curând. D. Vellia s-au şi dus încă aseară. Şcoala s-au închis încă de mult cu cuvântu că noi cursul al treilea să depunem examen în 13 iulie a.c. Eu însă voiu trebui până la alte-nprejurări şi făr de testimoniu a lăsa Vârşeţul. Poruţiu s-au căsătorit cu fata unui avut român, econom din Zorlenţul Mare, numai pe acea unică fată având-o numitul econom. Albinenii, pe cum am înţeles, ambii sunt la Logoj, unde voiu şi eu iar a merge.

Cu toate încercările sârbilor anevoie cred să poată ieşi la doritul lor scop, domnealor, pentru că românii noştri pe cum au foarte mare antipatie, toată neghiobia şi răutatea provenibilă asupră-ne va fi izvoritoare din iepurimea, ne-nţelegerea şi măgăria diplomaţilor noştri banate ungureni, cari pe Murgu, vorbitorul de drepturile Banatului şi ale românilor îl nomină nebun şi altele. Al domniilor voastre,

Vârşeţ în 11/23. iunie 1848

Ştefan Paris,
Absolut theolog

Admodum Reverendo Domino *Nicolao Manu*, parocho romano cibiniensi, Domino mihi gradios. Sing. Collendissime

Cibinii

Original. Arh. Ist. Fil. Acad. Rom. Cluj-Napoca. Fond. Colecţia Muzeului Memorial 1848/49 din Cluj, *Traducere contemporană*. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. K. Papp Miklós Gyűjtemény. Foto: 1247–1250.

[1] Stil nou = 27 iunie.

237

Petrovaradin, 23 iunie 1848

Praes. Nro. 580

An
Den königl. Herrn Kommissär
und des Temeser Comitats ersten Vize-Gespann von Vukovics.

Peterwardein am 23 Juni 1848

Mit Bezug auf Hochdero Schreiben vom 29 v. M. welches in meiner Abwesenheit hier einlangte, gebe ich mir die Ehre, dem Herrn Vize-Gespann und k.

Kommissär über den dermaligen Zustand der hierländigen politischen Verhältni ß e folgendes mitzutheilen.

Der Gränz Kordon im Peterwardeiner Regimente ist größtentheils aufgelassen, nachdem dort fast alle Bande der Disziplin und Subordinazion gelöst sind. Der Oberstlieutnant Hallavanya, welchen die dortigen Gränzer mit Ansetzung von Pistolen und Gewehren an die Brust zwingen wollten, sie gegen ihre vermeintlichen Feinde anzuführen, ist vor lauter Kränkung, nachdem man ihn schon einigemale ermorden wollte, sehr krank, und ein Hauptmann führt nun das, kaum noch dem Namen nach bestehende, Landes Regiments-Kommando.

Bei so bewandten Umständen können Serbianer mit und ohne Pässe, bewaffnet oder unbewaffnet, ohne besondere Schwierigkeit herübertreten. Zwar ist die Serbische Regierung auf hierortiges Ansuchen ernstlich bemüht, unbefugte Herübertritte möglichst zu beseitigen, aber sie ganz zu verhindern vermag sie bei den geschilderten Verhältnißen nicht. Ich verwende mich unter Einem an den k.k. Konsul von Mayerhofer, daß er bei der Serbischen Regierung die nachdrückliche Einberufung aller hierlandes unbefugter Weise sich herumtreibender Serbianer betreiben möge.

Das sogenannte Serbische Comité in Carlovitz besteht noch immer fort, und ungeachtet der gegen sie am 12ten d. M. unternommenen nachdrücklichen militärischen Demonstrazion und der mir hierauf von Seite des Comités gegebenen beruhigenden Zusicherungen, versammelt dasselbe noch immer Waffen vom Volke um sich, und fährt fort die Gränzer aufzuwiegeln und zum Aufstande zu verführen. Die früher in Semlin gestandene Csaikisten-Divisions Flotille hat sich gegen ihre Offiziere empört, und sie gezwungen, mit ihr sich nach Carlovitz zu begeben, wo die ganze Flotille bewaffnet und ausgerüstet sich dermal befindet. Eine zweite bewaffnete Volksmassa steht noch immer hinter Neusatz an der Gränze des Csaikisten Bataillons in der sogenannten Römerschanze, und eine dritte ist bei Perlass im Deutschbanater Regimente angestellt, so dass alle diese Massen nur dem Carlovitzer Comité gehorchen, und gegen ihre vorgesetzten Gränz-Offiziere eine feindliche Stellung annehmen.

In Neusatz ist es ganz ruhig, und von dem Vorhaben der Neusatzer, die Bewachung der Festung Peterwardein zu übernehmen, um sie dann an die Anführer der Rebellen zu übergeben, ist hierorts nichts bekannt.

[ss.]

Prez. nr. 580

Către
Domnul comisar regal
şi prim vicecomite al comitatului Timiş, von Vukovics.

Petervaradin, 23 iunie 1848

Referitor la scrisoarea dumneavoastră din data de 29 ale lunii trecute care a ajuns aici în absenţa mea, în legătură cu starea raporturilor politice actuale, am onoarea de a comunica domnului vicecomite şi comisar regal următoarele:

Cordonul de graniţă din [zona] regimentului de la Petervaradin este în cea mai mare parte slăbit, dispărând aproape orice urmă de disciplină şi subordonare. Locotenent-colonelul Hallavanya – pe care, ameninţându-l cu pistoalele şi puştile în piept, grănicerii au vrut să-l convingă să preia conducerea lor împotriva presupuşilor inamici – s-a îmbolnăvit foarte tare de atâta amărăciune, mai ales că s-a încercat de mai multe ori uciderea lui. Acum se află un căpitan la conducerea comandamentului regimentului care mai există doar cu numele.

În asemenea circumstanţe, sârbii cu sau fără paşapoarte, înarmaţi sau neînarmaţi au putut trece încoace fără prea mare dificultate. Este drept că Guvernul sârb, la cererea noastră, se străduieşte cu seriozitate să oprească trecerile neautorizate, dar în actualele împrejurări el nu le poate împiedica cu totul. Mă adresez prin prezenta şi consulului c.c. Mayerhofer, ca să intervină pe lângă oficialitatea sârbă pentru a-i chema insistent acasă pe sârbii care hoinăresc pe aici în mod nepermis.

Aşa-numitul comitet sârb din Carlovitz îşi continuă existenţa. În pofida demonstraţiei militare organizate împotriva sa la data de 12 ale lunii şi în ciuda asigurărilor pe care mi le-a dat, acesta încă mai strânge arme de la oamenii din popor, continuă să-i atâţe pe grăniceri şi să-i ademenească spre a se răscula. Flotila divizionului csaikist, staţionată înainte la Semlin, s-a răzvrătit împotriva ofiţerilor ei şi i-a silit să o însoţească la Carlovitz, unde întreaga flotilă înarmată şi echipată se află şi acum. O a doua mulţime înarmată de oameni aşteaptă încă dincolo de Novisad, pe graniţa batalionului csaikist, în aşa-numitele tranşee romane. A treia mulţime se află la Perlass, la regimentul bănăţean german. Astfel, toate cele trei grupări nu se supun decât comitetului din Carlovitz, având o atitudine ostilă faţă de ofiţerii de graniţă de rang superior.

În Novisad este multă linişte. Aici nu se ştie nimic despre vreo intenţie a locuitorilor lui de a ocupa cetatea Petervaradin, pentru a o preda apoi conducătorilor rebelilor.

[s.s.]

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Timiş (Timişoara). Fond.Vukovici, inv. V, nr. 6.

238

Lipova, 23 iunie 1848

Országgyűlési verificationalis választmány
Tisztelt urak!

Súljosan és mély fájdalmasan reánk több százokat érő néptömegre, – mint az ide mellékelt aláírásokkal telt ívek mutatják -, ható rút körülmények ösztönöznek, és bírnak bennünket Önökhez, tisztelt valasztmányi urak, mint szomorú panaszunk tárgyában egyedüli törvényszerüleg ítéletet hozható, és sajgós sérveinket, üdvös gyógyírt reájok téve, orvosolható bírákhoz illő tisztelettel folyamodni.

Tudniillik nyárelő hó 21*ére* meghatározva levén Temes-vármegyéhez tartozó lippai választó kerületben tartandó országgyűlési követválasztás Jablonczai Ádám elnöklete, és Petrovics Sofron jegyzősége alatt; ezen választásban, mellynek gyakorlatában törvényes jogainknál fogva, részesülendők örömtelt szívvel a kitűzött napon összesereglénk, részt vehetni barbár vadon lakosai, inkább, mint emberekhez illő meg támadás által az úgy nevezett Románok részéről hátráltatánk, anélkül, hogy mi nagyobbrészt német és némi magyar ajkúak okot adtunk, vagy szándokunkban is lett volna, arra adni; ha netalán elengedő oknak dühös megtámadásainak néhány izgatók agyában nem rémlett vala azon akaratos követelés, mellynél fogva a már kijelelt követyöknek, ha nem illő, és szép szerivel lehetendné kivinni, választását minden módon erőszakolni szándékozák, és így is történt. Reggeli 9 óra tájban vala, midőn a német falukból Lippán mint választó helyen összegyült nép a katholikus templom utcáján öröm telve muzsika szóval befelé vonula a Szabadság-tér felé, hol a választásnak megkellendett történnie; azonban alig érénk a község házához Fő szolgabíró lakának átellenében, midőn a román származatuak a választás helyét – hol már egybe gyűlve valának – elhagyva, őrjöngve bennünket megrohantak; mi pedig illy véletlen, minden okadás nélküli feslett féktelenség, és néhai ökköljog ismét feléledni, és újonnan lábra kapni akaró erőszakoskodását távolról sem sejditvén, ez által rögtön meglepetve, nem ellentállás, hanem engedve, a dühösségnek tettleges hatalmát kikerülendők, tanácsosb hátrálásban jobbnak véltünk védelmezést, és menedéket keresni. De ezen durva megrohanás másodízben is történvén, a Románok, kik közül többen botokkal, némellyek kövekkel is ellátvák, sőt késes is szemléltettek nállok; holott mi összesen egyetlen pálcának, – az 1848dik évi 5ik törv. cikk 40§ tartalmát teljesítendők –, sem valánk birtokában, és így ellentállani lehetetlen is volt volna, a katholika iskoláig előhaladva az itt levő sátort Ő nagyméltóságú Lonovits püspök úr elfogadására felállítva, ki ugyan aznap estvéli időre a katholika népség által váratott a következő Úr-Szentnapján az ez ünnepen szokásos körmenetet maga tartandó s egyszersmind bérmálandó, – lerombolák, és darabokra szét tördelék. Ezen rakoncátlan, minden ok nélküli durvaságokat, és eszélytelen kihágásokat látván, sokan a megtámadottak

közül, részint lippaiak lakjaikba, részint vidékiek faluik felé vissza mentek, kik e nap drága sok perceit elfecsérlették, anélkül, hogy mást, mint borzasztó hírt, rémülve övéiknek elbeszélni magokkal vihettek, megsemmisítve látók azon örömet, mellyel egy-két óra előtt még telve a választó hely felé ártatlan ujongások közt készülének, legelőször részt veendők azon csak alig szentesített törvény gyakorlatában, melly honunkban nyolc századokig csak egy kiváltságos kisebb osztály sajátja lévén, most nemzetünk ollyannyi honfiainak áldása lenne, ha néplázítók, – ezen rút vipera fajzatok, kik halálos sebeket az élni, és növekedni óhajtó új szabadság létén marnak – nem léteznének.

Mi azonban, kik vissza maradtunk, összevonulánk a katholika oskola mellett, tanácskozandók, mit tevők legyünk; és egyértelmüleg, egy akaratban pontosult mindnyájunk véleménye: miszerint azon hely felé, hol csel és ármány működik, éltünk veszélyben forog, s nem biztos, főleg, ha a Románok voksolás következtében kisebbségben maradandnának – minthogy náloknál sokkal számosabbak voltunk – többé nem indulunk, a vérengzést, melly úgy is a kétszeres megtámadás után 15 megsebesülteket hátra hagyott – ollyanok csak mi részünkről voltak – ujítatni nem akarván.

Midőn mi azokon kívül, kik már eltávozának, az említett oskola mellett tartózkodnánk, a mitevőségről tanácskozók; a Románok a választó helyen ismét összegyülekeztek; noha a választmányi elnök most utánunk küldött, de biztosítékot egy ismételendő megtámadás ellen nem adhatván, és egy része mieinknek már el is távozván, kiknek akadályoztatása – elrettentés miatt – jogaikban, az egész ügyet úgy is érvénytelenítette volna, mi oda nem mentünk. És így Desko Athanáz úr, mi alólírt annyi százok befolyása nélkül; sőt egy közülünk mindnyájunk nevében oda ment választmány tiltakozása ellenében – melly óvást egyszersmind jegyzőkönyvbe is vétetni kértünk, acclamatioval követnek kikiáltatott. Az ügynek ezen törvényellenes eljárását átlátván, azt nehány jobb jellemű egyének magok közül is kárhoztatták; sőt maga a választmányi jegyző tollát is oda vetvén a választó helyről eltávozott.

Minthogy pedig az 1848*ik* évi 5ik t. cikk 29§ ellen, alólirt 9 százan választási jogunk gyakorlásában, – mint a mondottakból észrevehetni –, meggátoltatánk; minthogy ugyan azon törv. cikk 30§ ellen, a választás meg is történt: mink jelen sem lehetvén a választó helyen, a nélkül, hogy éltünket öldöklési veszélynek ki nem tennök, és szavazni mégis akarván, mi az odament küldöttség által mindnyájunk nevében ünnepélyesen kivolt jelentve, a választmányi elnök a törvény nyilvános szavai kívánatában a szavazást meg nem rendelte, minél fogva Desko Athanáz egyoldalú acclamatio által lett választása törvényellenes, és érvénytelennek tekintendö; minthogy továbbá az említett törvénycikk 40§ ellen is vétség követetett el, midőn többen a Románok közül botokkal, sőt mint némellyeknél tapasztalók, késekkel is ellátva jelentek meg; minthogy végre a választási törv. cikk 26*ik* § ellen, mint azt fentebb érintök, a választmányi jegyző ügyködéséről lemondván, az úgy is

csak egyoldalú választási eljárás alatt a functio végéig jelen nem létében az ügy annak szükségelt befolyása nélkül történt, – mimellett még tudni való, miszerint az egyoldalú választásba szavazattal bírokat sokkal felül haladó néptömeg folyt be; és így nem követ választási módon, hanem minden honnan, egyelőre ármánykodók által összeszedett csőcselék tömeg befolyása mellett,népgyülési úton erőszakolt követnek mondandó Desko Athanáz úr.

Azért önöket, tisztelt választmányi urak, ezennel illő tisztelettel kérjük, ne terheltetnék ezen törvényelleni választást megsemmisítettnek kijelenteni, és az egész ügy fölött törvényszerűleg intézkedni. A kik egyébiránt szent igazságos szeretetükbe ajánlva illő tisztelettel vagyunk Önöknek hív tisztelői Temes megyei Lippai választó kerület magyar s német ajku öszves választói.

Lippán, junius 23*án* 1848.

Comisia de verificare parlamentară
Onoraţi domni!

Neplăcute împrejurări, căzute cu greutate asupra noastră, o populaţie de câteva sute de oameni, – după cum rezultă din listele alăturate şi semnate, ne-au îndemnat şi ne obligă să ne adresăm domniilor voastre, cu deosebită stimă, onoraţi domni ai Comisiei de verificare, ca unui unic for ce poate decide legal trista noastră plângere, şi ne poate ajuta să ne vindecăm rănile dureroase.

După cum se ştie, pe 21 iunie s-a hotărât convocarea adunării de alegători în circumscripţia electorală Lipova, sub preşedenţia domnului Iablonczai Ádám şi a notarul Sofron Petrovics. În vederea exercitării acestui drept legal ne-am adunat cu bucurie în suflet la data fixată. Dar am fost împiedicaţi din partea aşa-zişilor români, care ne-au atacat mai degrabă ca locuitori din sălbăticie decât ca oameni, fără ca noi, în majoritate germani şi câţiva unguri, să le fi dat vreun pretext ori să ne fi trecut prin minte să le oferim vreun motiv. Aceasta numai dacă nu considerăm drept motiv al atacului acea pretenţie născocită şi nutrită a minţilor unor beţivani că în cazul nealegerii candidatului lor în mod legal, să-l impună cu forţa.

Aşa s-au petrecut faptele. La orele 9 ale dimineţii, locuitori din satele germane erau strânşi la Lipova, reşedinţa circumscripţiei electorale. Împreună ne-am deplasat în ordine pe strada biserii catolice, cu însufleţire şi în sunetul muzicii, spre piaţa Libertăţii, unde trebuia să se efectueze alegerea. Însă abia am ajuns la primărie, aflată peste drum de locuinţa prim judelui nobiliar, că cei de origine română, părăsind locul alegerii, unde se aflau adunaţi, ne-au atacat cu îndârjire. Noi am fost surprinşi nebănuind nici pe departe că fără vreun motiv, iarăşi vor reveni vremurile de odinioară ale domniei furiei şi forţei pumnului. De aceea, am considerat mai oportun să nu opunem rezistenţă, ci să ne retragem, căutând un adăpost. Dar atacul s-a repetat. Mulţi dintre români aveau bâte, unii pietre, şi câţiva chiar cuţite la vedere. Respectând prevederile § [paragrafului] 40 din legea V a

anului 1848, noi n-am avut nici măcar o nuia şi astfel n-am putut opune nici o rezistenţă. Ei au înaintat până la şcoala catolică, unde era înălţat un cort pentru primirea măritului domn episcop Lonovics, care era aşteptat de enoriaşii catolici în seara acelei zilei, urmând ca în ziua următoare să aibă loc o procesiune tradiţională şi miruirea. Cortul a fost atacat şi sfâşiat în bucăţi.

Văzând aceste infracţiuni şi brutalităţi nejustificate, mulţi dintre cei atacaţi s-au retras, lipovenii în propriile case, iar cei din împrejurări în satele lor. S-au risipit astfel momente preţioase şi foarte importante ale zilei. Cei plecaţi n-au dus cu ei decât vestea înspăimântătoare, pe care au împărtăşit-o celor apropiaţi. Totodată s-a risipit bucuria de care înainte cu 1-2 ore fuseserăm cuprinşi, când ne-am îndreptat spre locul alegerii, pentru a ne exercita acel drept sancţionat [de locţiitorul împăratului] care timp de 8 secole a constituit privilegiul unei clase [nemeşeşti]. Acum acest drept ar fi putut deveni o binefacere pentru toţi fiii naţiunii, dacă n-ar fi existat instigatori ai poporului (vipere odioase), progenituri care provoacă răni mortale libertăţii şi dorinţei de a trăi şi progresa.

Noi, cei ce am rămas, ne-am strâns lângă şcoala catolică şi ne-am sfătuit ce să facem. Am hotărât în unanimitate să nu ne apropiem de acel loc, unde domină intriga şi calomnia, iar viaţa noastră este în nesiguranţă şi periclitată. Aceasta mai ales în cazul că românii vor ajunge în minoritate ca urmare a alegerilor, noi fiind majoritari. O atare situaţie ar fi putut prilejui încă o ciocnire sângeroasă, de pe urma celor două atacuri rămânând din rândurile germanilor 15 răniţi.

În timp ce noi ne sfătuiam lângă şcoala amintită asupra măsurilor pe care să le întreprindem, românii s-au adunat din nou la locul alegerii. Preşedintele comisiei ne-a trimis vorbă să mergem şi noi, fără a ne garanta că nu se va repeta atacul. Întrucât o parte din noi plecaseră deja, am refuzat propunerea pentru că chiar dacă am fi acceptat-o tot n-am fi realizat nimic. A devenit astfel posibilă proclamarea domnului Atanasie Deşco deputat prin aclamaţii, fără participarea noastră.

Văzând procedura ilegală, o parte din persoanele mai cu caracter au dezaprobat-o. Însuşi notarul comisiei a pus pana jos şi a părăsit locul alegerii. După cum reiese din cele relatate, noi cei 900 de subscrişi am fost împiedicaţi în exercitarea dreptului prevăzut în paragraful 29 legii V din anul 1848. De asemenea contrar prevederilor paragrafului 30 al aceleiaşi legi, alegerile s-au desfăşurat fără participarea noastră, noi neputând să luăm parte la ele fără a ne periclita viţile, deşi am fi dorit să votăm, ceea ce v-am adus la cunoştinţa prin delegaţia trimisă.

Deoarece comisia nu a anunţat începutul votării în conformitate cu cele stipulate oficial în lege, proclamarea unilaterală a d-lui Atanasie Deşco prin aclamaţii o considerăm ilegală şi nevalabilă. O ilegalitate s-a comis şi datorită încălcării prevederilor § 40 ale legii V prin prezenţa românilor înarmaţi cu bâte şi chiar cu cuţite. S-a comis o încălcare şi a prevederilor paragrafului 26 al aceleaşi legi, fiindcă votarea a continuat şi după plecarea notarului comisiei, el nefiind prezent până la consumarea scrutinului electoral. Mai trebuie adăugat că la aceste

alegeri au participat mult mai mulţi decât cei cu drept de vot. Aşadar, Atanasie Deşco a fost ales nu în mod legal, ci mai degrabă pe calea unei adunări populare, sub presiunea unei mulţimi de instigatori intriganţi strânse din toate părţile, care l-a impus deputat cu forţa.

De aceea vă rugăm cu stimă pe d-voastră, respectabili domni ai comisiei, să nu ezitaţi a declara anulată această alegere ilegală şi a lua măsurile corespunzătoare în acest sens.

Rămânem iubitori ai sfintei dreptăţi, şi în acelaşi timp cu cea mai mare stimă ai dvs. supuşi credincioşi, cu toţii alegători maghiari şi germani, din circumscripţia electorală Lipova, comitatul Timiş[1].

La Lipova, la 23 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX, 22. Fasc. 2A, nr. 21c.

[1] Urmează semnăturile. Un protest similar a fost adresat cu data de 23 iunie 1848 şi Guvernului ungar. Vezi Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70 XX, 22. fasc. 2A, nr. 21a.

239

Plopiş, după 23 iunie 1848

Tekintetes Karok, és Rendek !

Minek utánna az 1848-ki 5-ik tör. cikkely megadá a nép ősi jogát, megadá azon szép szabadságot, hogy ország gyűlési követek választásába a nép is bé folyon, miért örök hála a Nagy Mindenhatónak !- Örömmel siettünk volna ezen szép szabadságot gyakorolhatni, s folyó Junius 21*ik* napján- mint a Kraszna megyei somlyoi kerületbeli követ választására ki tűzött határ napon,- a falumbeli választókkal maga idejébe meg jelenvén a követ választásba részt venni kivántunk vólna; de fájdalom ! meg történt, hogy többen attól el zárattak;- ugyan is.

A választás utáni napon többen az elöljáróságom alatt lévő Gyümöltsényes helysége választói közzül hozzám jövén mint helység Fő Bírájához, panaszoson jelentették, mi szerént közzülök a szavazás alkalmával egy nehányon el mellőztettek, néhányan pedig egy kevés idővel később jelentvén magokat, a szavazásra bé nem bocsátottak, és ilyetén sérelmeket elé adván meg kérének, hogy annak orvoslása végett hivatalomnál fogva lépnék fel, s tennék jelentést a vármegyére; én folyó Junius 23-án másod magammal megis jelentem illető Al Ispánunknál, s szóval elő adtuk panaszunkat, de a maga helyire utasíttattunk; ezen meg nem nyugodhatván, akkor mindjárt kérelmet irattunk a választmányhoz, s ezt azonnal be is adtuk,– de amint tudom még eddig fel nem vétetett.

Azonban értésünkre esett, mi szerént más hasonló panasz is meg fordulván, a Központi Választmány előtt, azzal a panaszlók maga helyére utasittattak. – Ennél fogva

Hivatalos kötelességemnek esmérem, az előttem panaszló s elöljáróságom alá tartozó választók részekről, – a Tekintetes Karok, és Rendek – mint az elől emlitett törvény szerént e tárgy illető Bírái előtt- panaszt emelni, kérvén ennek meg visgáltatását, és a választók sérelme orvosoltatását, lévén mély tisztelettel[1] a

Tekintetes Karoknak, és Rendeknek

Alázatos szolgája
Kuk Mitruj
Gyümöltsényesi Fő Biró

Onorate Stări şi Ordine !

Legea nr. 5 din 1848 a redat drepturile strămoşeşti ale poporului, acea frumoasă libertate ce-i permite să participe la alegerea reprezentanţilor lui în dietă, pentru care mulţumim Marelui Atotputernic. De aceea ne-am grăbit să exercităm cu bucurie această frumoasă libertate în ziua de 21 iunie curent. La această dată stabilită pentru alegerea reprezentanţilor în circumscripţia electorală Şimleu din comitatul Crasna, am apărut cu alegătorii din satul meu pentru a participa la vot.

Dar, durere, mulţi au fost excluşi de la vot, după cum rezultă din cele relatate în ziua de după alegeri de către numeroşi alegători din localitatea Plopiş, aflată sub jurisdicţia mea. Ei au venit la mine ca la judele primar al satului localităţii, şi mi-au mărturisit cu tristeţe că unii din ei au fost omişi [de pe lista de alegători] cu ocazia alegerii, iar alţii, prezentându-se cu întârziere, li s-a interzis intrarea [în sala votării]. Prezentându-şi aceste plângeri, m-au rugat, în virtutea funcţiei mele, să înaintez o petiţie oficialităţii comitatense pentru a li se da satisfacţie. La data de 23 iunie, însoţit de o persoană, m-am prezentat la vicecomitele nostru, expunându-i verbal, nemulţumirea noastră; însă acesta n-a luat nici o atitudine [faţă de cele reclamate]. Pe noi atitudinea lui nu ne-a mulţumit şi, de aceea, am înaintat o petiţie către comitetul central [electoral]. Dar, după cum am aflat, ea nici până astăzi n-a fost înregistrată. Între timp am înţeles că şi alte petiţii asemănătoare înaintate de localităţi nemulţumite au fost tratate la fel de către comisia electorală comitatensă.

Consider ca fiind propria-mi îndatorire oficială să înaintez plângerea alegătorilor din jurisdicţia mea Stărilor şi Ordinelor, care, conform legii amintite, sunt împuternicite să decidă într-o astfel de chestiune[1]. Solicitându-vă rezolvarea petiţiei alegătorilor, rămân cu adâncă cinstire al dvs. serv

Mitrui Cuc,
Jude primar din Plopiş

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX, 22. fasc. 2 A., nr. 18 c.

[1] Vezi doc. 232.

[Sâlionlunca], înainte de 24 iunie 1848

Méltóságos Fő Király Bíró Ur!
Tekintetes Tiszti Hivatal

A kis Magyar Honi Országos lét java kívánván, a robott tétel meg szüntettetett – minek tisztelettel fejet is hajtok, de úrbéresseim egy átalyába mindnyájan több napokból állo restantiakkal tartoznak – s a robott meg szüntetése alkalmatosságával, mindnyájan oly nagy szabadsággal való élesre szilárdíttatak, hogy az érintett restantiakat sem akarják meg adni, több ízbéli fel szollittatásom utánis – mi okból

Instálok alázatosonn a Méltoságos Fő Királyi Bíró Urnak és a Tekintetes Tiszti Hivatalnak, méltóztassonn hatós rendelete által úrbéresseimet az el maradott restantiak meg fizetésére szorittani, akár munka, akár pedig a mostani szellemhez képest pénz által meg fizettetni. Mely ebbéli esdeklésem után tisztelettel maradtam a

Méltóságos Fő Király Bíró Urnak
és A Tekintetes Tiszti Hivatalnak

alázatos szolgája
Seéthal János

Mărite domnule prim jude regal!
Onorate oficiu dregătoresc!

Potrivit nespusei dorinţi a majorităţii fiinţei naţionale maghiare a micii noastre patrii, servitutea robotei a fost abolită, faptă pentru care mă înclin cu respect. Dar urbarialiştii mei îmi datorează cu toţii restanţe constând, în general, din mai multe zile. Dar odată cu intrarea în vigoare a desfiinţării slujbei iobăgeşti, ei au fost pătrunşi cu toţii de o mare sete de libertate şi astfel nu mai vor şi nu pricep pentru care motiv să-mi mai efectueze restanţele în cauză, deşi i-am informat de mai multe ori. De aceea implor cu supunere atât pe măritul domn prim jude regal cât şi onoratul oficiu dregătoresc să binevoiască a-i obliga, printr-un ordin eficace, pe urbarialişti să-şi achite restanţele, fie în muncă, fie în bani, în conformitate cu spiritul vremii.

După această rugăminte, pe care v-o adresez, rămân serv umil al măritului domn prim jude regal şi al onoratului oficiu dregătoresc.

Seéthal János

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. scaun. Trei Scaune. Foto: 8239–8240.

241

Innsbruck, 24 iunie 1848

Euere Majestät!

Als treuer Unterthan Euerer Majestaet, und mit den ungarischen Verhältnissen vertraut, halte ich es – schon um auch mich vor einer künftigen Verantwortung zu schützen – für meine heiligste Pflicht, in einem für die ganze Monarchie höchst entscheidende Momente, mit meinen Bitten Allerhöchst Ihrem Throne zu nahen.

Euere Majestät geruhten mit Handschreiben vom 30. Mai Ihren getreuen Unterthanen zu versprechen, zu Anfang des ersten Ofner Reichstages am 2ten Juli in ihre Mitte zu kommen, und diesen Reichstag selbst zu eröfnen. Erlaßen mir Euere Majestät den Jubel zu schildern, den diese Nachricht in ganz Ungarn hervorgerufen – denn dann müsste ich auch den Schmerz schildern, der auf die Enttäuschung erfolgt, und der aufrichtig und gross war – aufrichtig und gross ist. Auch ich muss in diesen Schmerz einstimmen, dass für den Augenblick Euerer Majestaet geschwächte Gesundheit die Reise nach Ungarn, so wie auch nach Wien nicht erlaubt hat, um so mehr, als ich hierin nicht nur vieler Tausenden treuer Unterthanen Hoffnungen getäuscht, – aber möge es aufrichtig und wahr ausgesprochen sein, – die Kurie Ungarns und Siebenbürgens, und dadurch vielleicht binnen kürzester Zeit auch jene der ganzen Monarchie herbeigeführt sehe. Gebe Gott dass ich schwarz sehe – aber wenn man mitten in den Verhältnissen ist, und die Stellung aller Partheien am Orte selbst sieht, kann man nicht sonders urtheilen! – Jetzt ist der Ungar für seinen Herrn und König noch jener Begeisterung fähig, wie er es zur Zeit Maria Theresias gewesen – ist der Entschluss schnell gefasst, die Reise vollbracht, wird der Enthusiasmus, mit dem Euere Majestät empfangen – die Ruhe, die Sie aber in unserer Mitte geniessen werden – gewiss reichhaltig jene Mühe ersetzen, die Allerhöchst Dieselben bei der Heimreise gehabt! – Ungarn ist eine reiche, eine mächtige Provinz des grossen Kaiserstaates, in Ungarn ist Kraft, nicht ressource, ist auch Wille, Euere Majestaet mit Gut und Blut beizustehen, wenn wir einmal Euere Majestät in unserer Mitte besitzen. Ich und Euerer Majestät Minister werden gewiss für ihre Ruhe und Zufriedenheit Sorge tragen, und Euerer Majestät nach Möglichkeit das schöne Land Tirol zu ersetzen trachten, das zwar treue Seelen und Naturschönheiten in Menge, aber keine Garantie für die Zukunft der Monarchie bietet! – Blicken Euere Majestät in der grossen Monarchie umher, so wären Sie in diesem Augenblicke sicherer als in Ungarn; – ich will nicht durch traurige Bilder Euerer Majestät warm fühlendes Herz betrüben, aber erwähnen muss ich doch die Wiener, Gratzer – und in neuester Zeit nun gar die Prager Ereignisse – zwischen Prag und Ofen konnte vor diesen Vorfällen geschwankt werden – jetzt nicht mehr!

Abgerechnet Euerer Majestät persönliche Sicherheit und Ruhe, muss ich auch als ungarischer Landes-Chef bemerken: dass, soll Ungarn Opfer bringen –

Staatsschuldentheilbetrag, Rekrutenstellung und dergleicher mehr, nur Euerer Majestät Gegenwart kann das erzielen und wie würde dadurch der übrigen Monarchie geholfen!

Ein weiterer, überaus wichtiger Grund – nach Euerer Majestät Heil und Wohlfahrt gewiss der wichtigste, – warum Allerhöchst Ihre Anwesenheit in Ungarn, und zwar sobald als möglich unerlässlich nöthig ist, liegt in den Wirren mit Kroazien. – Trotz den bisherigen Schritten des Ban's, und dem umseligen Treiben der illirischen Parthei, ist es noch zu keinen Thätigkeiten gekommen – käme es dazu, wäre ein Bürgerkrieg mit allen seinen Schrecknissen unvermeidlich; – Tausende von unschuldigen Unterthanen würden im Kampfe der Nationalitäten verbluten – Ihre braven unerschrockenen Grenzer mit verwickelt werden; – und könnte man selbst annehmen, dass Ungarn in einem solchen Kampfe das Kürzere ziehen würde, geschehen vorher noch furchtbare Ereignisse. Kommen Euerer Majestät heute nach Ofen, zeigen Sie dadurch Zutrauen gegen Ungarn, und dass es Allerhöchst Ihrer Regierung ernst ist, die Zerwürfnisse mit Kroazien zu beheben, so ist dies noch binnen kürzester Zeit zu erreichen und im gütlichen Wege auszugleichen – und Euere Majestät hätten das schöne Bewusstsein, nicht nur Vater des Vaterlandes, sondern auch Retter desselben geworden zu sein! – Müssten wir noch lange auf Euerer Majestät huldvolles Erscheinen warten – ich bin verpflichtet es ganz offen zu sagen, dann stehe ich für nichts – Anarchie wäre der erste Theil des traurigen Drama's, das Ungarn durchzumachen hätte, und der Verlust dieses grossen, kräftigen Landes vielleicht der zweite, – der so ferne, ja sogar so unmöglicher ist wenn Euere Majestät Sich uns zeigen, doch im entgegengesetzten Falle eintreten könnte!

Verzeihen mir Euere Majestät, dass ich so trocken die Wahrheit spreche – aber mit Recht könnte man mich zur strengsten Verantwortung ziehen, geschähe es – und ich hätte nicht gewarnt; – mögen diese wenigen Zeilen zu meiner Deckung für die Zukunft, aber auch dazu dienen, dass Sich Euere Majestät gnädigst bestimmen lassen, sobald als möglich zu Ihren getreuen Ungarn zu kommen! – Bis dahin, was aber noch im Verlaufe des Landtags geschehen möge, damit es nicht zu spät sei, könnten Euere Majestät wenigstens geruhen, Erzherzog Franz Carl, oder, da er nach dem Allerhöchsten Handschreiben Euere Majestät nicht verlassen soll, Erzherzog Franz Joseph, zur Eröffnung des Landtags nach Ofen zu senden, da Erzherzog Johann Euere Majestät in Wien vertritt – von da nicht wohl abkommen kann, und das alter ego in Ungarn nicht fungiren darf, da hiezu nach den ältesten und neuesten Gesetzen nur der Palatin einzig und allein berufen ist.

Eh. Stephan

Innsbruck, den 24. Juni 1848

Maiestatea voastră!

Ca supus credincios al maiestății voastre și bun cunoscător al situației din Ungaria, într-un moment cât se poate de decisiv pentru soarta întregii monarhii și pentru a nu fi tras ulterior la răspundere, consider de datoria mea cea mai sfântă să vin cu rugămințile mele la preaînaltul vostru tron.

Prin scrisoarea din 30 mai, maiestatea voastră a binevoit să le promită credincioșilor săi supuși că veți veni în mijlocul lor și veți participa la deschiderea primului parlament unificat de la Buda din 2 iulie. Maiestatea voastră să-mi permită să descriu entuziasmul pe care l-a provocat în toată Ungaria această veste, însă va trebui să menționez apoi și durerea, dezamăgirea ce a urmat, care a fost mare și sinceră și continuă să fie mare și sinceră. Și eu mă alătur acestei dureri, provocate de faptul că sănătatea slăbită a maiestății voastre vă împiedică momentan să efectuați călătoria spre Ungaria ori spre Viena; cu atât mai mult cu cât văd aici nu numai neîmplinirea speranțelor multor mii de supuși credincioși, ci, o spun cu toată sinceritatea și adevărul, și ale curiei Ungariei și Transilvaniei, în scurt timp chiar ale întregii monarhii. Doamne dă să nu văd eu limpede, dar atunci când te afli în mijlocul evenimentelor și când observi la fața locului pozițiile tuturor partidelor, nu poți judeca altminteri! Acum ungurul mai este capabil de acel entuziasm față de domnul și regele său, ca și pe vremea Mariei Theresa. În caz că vă veți hotărî rapid să întreprindeți călătoria, entuziasmul cu care va fi întâmpinată maiestatea voastră, precum și liniștea ce o veți gusta în mijlocul nostru vor merita din plin efortul călătoriei de întoarcere spre casă. Ungaria este o provincie bogată și puternică a statului imperial; în Ungaria există puterea, nu numai resursele *(ressource);* există și voința de a fi alături de maiestatea voastră cu trup și suflet, odată ce vă vom avea în mijlocul nostru. Miniștrii maiestății voastre și cu mine ne vom îngriji cu certitudine de liniștea și mulțumirea maiestății voastre, încercând după posibilități să înlocuim frumoasa provincie Tirol, care deține, ce-i drept, multe suflete credincioase și frumusețe naturale deosebite, dar nu oferă nici o garanție pentru viitorul monarhiei. Dacă maiestatea voastră își face ochii roată pe cuprinsul monarhiei, nu se va simți mai în siguranță decât în Ungaria. Eu nu doresc să întristez inima cald simțitoare a maiestății voastre, dar trebuie să vă reamintesc evenimentele de la Viena, Gratz și recent chiar din Praga. Înainte de aceste incidente, maiestatea voastră ar mai fi putut oscila între Praga și Buda; acum nu mai poate!

Făcând abstracție de siguranța și liniștea personală a maiestății voastre, ca șef al țării ungurești, trebuie să fac observația că, de o fi ca Ungaria să aducă sacrificii – să contribuie la plata datoriilor de stat, să pună la dispoziție recruți și altele încă, doar prezența maiestății voastre aici poate să o determine. Ce ajutor ar fi acesta și pentru restul monarhiei!

Un alt motiv deosebit de însemnat – cu siguranță cel mai important după acela al stării de sănătate și de bine a maiestății voastre – pentru care preaînalta voastră

prezență este cât mai grabnic necesară aici, este acela al tulburărilor din Croația. În pofida pașilor întreprinși până acum de ban, datorită agitațiilor funeste ale partidei ilirice, încă nu s-a ajuns la rezultate [concrete]. Dacă ele s-ar atinge, ar fi de neevitat războiul civil cu toate grozăviile lui. Mii de supuși nevinovați ar sângera în lupta dintre naționalități, iar vitejii, neînfricații voștri grăniceri ar fi și ei implicați. Presupunând că într-o astfel de luptă Ungaria ar pierde, mai înainte de aceasta tot s-ar petrece evenimente înspăimântătoare. Dacă astăzi maiestatea voastră ar sosi la Buda, ați vădi astfel încredere față de unguri și ați arăta că preaînalta conducere dorește în mod serios să înlăture neînțelegerile din Croația, iar lucrul acesta s-ar realiza într-un timp foarte scurt și pe cale pașnică. Atunci maiestatea voastră ar avea conștiința împăcată de a nu fi numai părinte al patriei, ci și salvator al acesteia! Dar în cazul că va mai trebui să așteptăm mult dorita apariție a maiestății voastre, sunt obligat să o spun deschis: nu-mi asum răspunderea pentru nimic. Anarhia ar fi prima parte a dramei pe care o va cunoaște Ungaria, iar a doua va fi pierderea acestei țări mari și puternice. Drama este încă departe de noi și ar deveni chiar imposibilă, dacă maiestatea voastră va veni în mijlocul nostru; în caz contrar însă, ea s-ar putea întâmpla!

Să mă ierte maiestatea voastră că spun adevărul atât de sec. Pe bună dreptate însă aș putea fi aspru tras la răspundere, dacă dezastrul s-ar petrece și eu nu aș fi atras atenția asupra lui. Aceste câteva rânduri vor sluji ca acoperire a mea pe viitor, însă au și rostul de a o determina pe maiestatea voastră să vină cât mai curând posibil la supușii săi leali unguri! – Până atunci, în legătură cu ceea ce s-ar putea întâmpla la deschiderea și în cursul Dietei de la Buda, pentru a nu fi prea târziu, maiestatea voastră ar putea binevoi să dispună cel puțin trimiterea arhiducelui Franz Carl, iar dacă acesta, ca și arhiducele Johann, nu poate s-o părăsească pe maiestatea voastră la Viena, conform preaînaltei voastre scrisori, să-l trimită pe arhiducele Franz Joseph la deschiderea Dietei de la Buda. În Ungaria nu poate funcționa *alter ego,* ci, potrivit legilor mai vechi și mai noi, numai și numai palatinul are această atribuție.

Arhiducele Ștefan

Innsbruck, 24 iunie 1848

Original. Arh. St. Viena. Fond. Kriegsarchiv, nr. 404. Xerox: 16.521–16.529.

242

Budapesta, 24 iunie 1848

A belügyi Minister úrnak

F. hó 19[ik] és 21[ik] napjain[1] kelt s a véllünk egyesült Erdélybe királyi biztosul lett kineveztetésemet utasítólag tudtomra adó rendelvénnyei nyomán, van

szerencsém válaszolni, miként azok hódolatául kedden reggel lészek rendeltetésem helyére útnak indulandó, – hazafi szent kötelességemnek tartandván, magamat a reám bízattakbani hű eljárás által, telyesen érdemesíteni, honunk magas kormánya erányomban tanúsított e beli nagy becsü bizalmára. – Fogadja azért hálámat s állandó telyes tiszteletemet.

Kelt Budapesten Junius 24ik 1848

B. Vay Miklós

Domnului ministru de interne

Am luat la cunoştinţă ordinele domniei voastre date în 19 şi 21 ale lunii curente[1], care conţin numirea mea în funcţia de comisar regesc pentru Ardealul unit cu noi. Am onoarea să vă răspund că mă simt onorat şi că marţi dimineaţa pornesc spre locul destinaţiei. Voi considera de datoria mea patriotică să îndeplinesc fidel obligaţiile cu care am fost însărcinat, pentru a dovedi că sunt demn de această mare încredere ce mi s-a acordat din partea înaltului Guvern.

Primiţi recunoştinţa şi respectul meu constant.

Budapesta, 24 iunie 1848

Baron Vay Miklós

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok nr. 454/1848.

[1] Vezi doc. 68 şi 130.

243

Budapesta, 24 iunie 1848

A Hadügyminister
Gróf Teleky Jósef Erdély kormányzójának.

Budapest Junius hó 24*kén* 1848

Ő cs. kir. fensége az ország Nádora és királyi helytartójához Kolozsvárt Junius 20*káról* 1848 kelt felterjesztésére, Nádor ő fensége távollétébn sietek a kormányzó urat értesíteni, miszerint a kiindulandó katonaság, valamint a főtisztek kinevezésére nézve Báró Puchner hadnagyvezér erdélyi főhadi kormányzó úrnál, már a kellő intézkedéseket megtettem. A katonaság szabad rendelkezése alá adandó 30–40 ezer forintot illetőleg a szükséges rendelések megtételére a pénzügy minister urat felszollítottam valamint vele az erdélyi közjövedelmek minden ágainak és a készpénztárok mikénti állásának részletes és pontos kimutatása iránti rendelkezéseit is a kormányzó úrnak közlöttem.

Mivégre azon nézetét a kormányzó úrnak, miszerint a nemzeti 4 honvéd zászlóalynak toborzása megnyitását hamarébb kívánná eszközöltetni, mintsem annak tisztjei kinevezve és ruházata elkészítve lennének, illeti: arra nézve van szerencsém megjegyezni, hogyha a kormányzó úr nézetem célszerűségéről meg győződve nem lenne, azon esetben elállok ugyan jobb győződésemtől, de az e részbeni felelőséget a kormányzó úrnak által adom, egyszersmind pedig magamat minden netalántán előfordulandó káros következmények szemrehányásaitól felmenteni kérem.

Mészáros Lázár

Ministrul de război către guvernatorul Transilvaniei,
d-l conte Teleki József

Am primit raportul domniei voastre înaintat de la Cluj în 20 iunie alteţei sale imperial-regale palatinul ţării şi locţiitor al regelui. În absenţa alteţei sale palatinul, mă grăbesc a vă înştiinţa pe dvs., d-le guvernator, că eu am intervenit la d-l baron Puchner, comandantul suprem din Ardeal, pentru a se întreprinde măsurile necesare cu privire la armata ce urmează să fie detaşată, precum şi referitor la desemnarea ofiţerilor superiori. Am făcut de asemenea apel la d-l ministru de finanţe în vederea aprobării sumei de 30–40 mii de forinţi pentru a fi puşi la libera dispoziţie a armatei. I-am adus totodată la cunoştinţă toate dispoziţiile măriei voastre, d-le guvernator, referitoare la o prezentare exactă şi detaliată a situaţiei tuturor sectoarelor venitului public ale vistieriei ardelene. I-am prezentat d-le guvernator acea dorinţă a domniei voastre privind începerea recrutării celor 4 batalioane naţionale de honvezi, chiar înainte de a se rezolva chestiunea numirii ofiţerilor şi a aceleia a echipamentului necesar. Am onoarea să vă mai informez că, în cazul în care valabilitatea intervenţiilor mele nu v-ar convinge, sunt gata să renunţ la ele. În acest caz responsabilitatea vă revine însă domniei voastre, iar în ceea ce mă priveşte vă rog să mă absolviţi de urmările nefaste ce s-ar putea ivi.

Mészáros László

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1719 E/1848. Foto: 26045–26046.

244

Pesta, 24 iunie 1848

Mészáros Lázár hadügyminister úrnak!

Az erdélyi székely és oláh ezredeknek egy-egy zászlóalja, miként hadügyminister úr előtt is tudva van, a magyar hon védelmére már kiindíttatván[1],

nehogy az erdélyi határszélek kellő hadi erő nélkül maradjanak, a III-dik zászlóaljaknak mielébbi felállítását magoknak az erdélyieknek kívánsága szerint is elkerülhetlenül szükségesnek tartom. Miért is hadügyminister urat felszólítani sietek, hogy ha hadügyminister úr ezen nézetemben osztozik, e részben a kellő intézkedéseket részéről haladék nélkül megtenni szíveskedjék.

Pest, junius 24*n* 1848

D-lui ministru de război, Mészáros Lázár

Precum vă este cunoscut şi dvs., d-le ministru de război, câte un batalion din regimentele secuieşti şi româneşti din Transilvania au fost deja trimise pentru apărarea patriei maghiare[1]. Pentru ca nu cumva graniţele ardeleneşti să rămână fără forţă armată corespunzătoare, consider absolut necesară înfiinţarea urgentă a batalionul III. Aceasta este dorinţa ardelenilor. De aceea mă grăbesc să apelez la dvs., d-le ministru de război, ca, în cazul în care sunteţi de acord cu această propunere a mea, să luaţi neîntârziat măsurile corespunzătoare.

Pesta, 24 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Általános iratok, nr. 325/1848.

[1] Vezi doc. 48 şi 49.

245

Budapesta, 24 iunie 1848

A pénzügyi Ministertől
Brassó Vidéke Közönségének

Most midőn Erdélynek magyarországgali egyesülése királyi szó által is szentesítve lőn, midőn a testvériségnél is szorosabb kapcsok kötnek egymáshoz bennünket, most midőn a magyar nemzet a Királyhágón innen és túl egy iránt meg értve az idő komoly szózatát az előbb csak osztályok által élvezett szabadságot megosztá a hon minden rendű minden fajú lakóival, szóval, midőn most már összeolvadva kellene lenni érdekeinknek, fájdalommal kell mégis tapasztalni hogy sokan támadtak közöttünk, kik titkon vagy nyíltan, de minden esetre kárhozatos ármánnyal arra törekszenek, hogy e sokat hányatott hazának százados baját, a visszavonást megörökítsék közöttünk s a különböző népfajok között egyenetlenséget támasztva, testvérek helyett ellenséget lássunk egymásban. Illy fondorkodások eredményei a szerb és illir tapasztalható lázadások, mellyekkel az elámított nép szives elismerés helyett kihívó harcot üzent a magyarságnak.

Ügyünk igazságától áthatva bizton lehet ugyan reménlenünk hogy összetartás által diadalt nyerünk a pártütés felett; szükség azonban hogy minden honfi tehetségéhez aránylag járuljon áldozatával a hon oltárára, miszerint módunk lehessen minél nagyobb haderöt gyüjteni és fentartani, szükség, hogy a majd nem üresen talált kincstár az előreláthatlan költségek fedezhetése végett – minél több segedelemben részesüljön.

Örömmel értettem hogy a magyar birodalom azon részeiben mellyeknek hoszas elszakadás után velünkki egyéolvadását Isten legnagyobb áldásának tartjuk, polgártársainknak áldozat készsége megelőzte a felszólítást, s azért e rendeletem nem annyira a már önkényt nyilatkozó lelkesedés fölhívására mint a gyüjtelékek kezelése iránti eljárásra vonatkozik[1].

E tárgyban a még akkor külön állt magyarországi hatóságokhoz körlevelet bocsátottam, mellynek 1 példányát, továbbá a kincstári kamatos utalványok kibocsátása tárgyában tett felszóllításomnak 2 példányát s végre az erre vonatkozó rovatos tábláknak 20 példányát ide mellékelve, hazafiúi szíves bizodalommal fölkérem ezen Vidék – közönségét, hogy az ajánlatok gyüjtésére köréből bizottmányokat kiküldeni a beszedendö gyüjteményeket a kir. kincstárnok által ki e részben általam értesítve van – kijelölendő helyekre szállítani s ekként fölhívásomnak kívánt sikert szerezni szíveskedjenek.

Rendelkeztem egyszersmind, hogy addig is, míg az egyes ajánlatokról kiadandó kincstár-utalványok az illető kincstári hivatalokhoz átküldetnének ezek e tett befizetésekről ideiglenes nyugtatványokat adjanak ki.

A gyüjteményekről időnként táblás kimutatás által kérem magamat értesíttetni.

Kelt Budapesten Junius 24^{én} $\overline{848}$.

a pénzügyi minister
Kossuth Lajos

De la Ministrul finanţelor

Către comunitatea districtului Braşov

Acum când uniunea Transilvaniei cu Ungaria este sfinţită şi prin cuvânt regesc, acum când ne unesc legături şi mai puternice decât cea a fraternităţii, acum când naţiunea maghiară de aici şi de dincolo de Piatra Craiului, înţelegând unită chemarea importantă a acestor vremuri, a împărţit libertatea, de care s-au bucurat până în prezent doar anumite clase, la toţi locuitorii indiferent de origine şi etnie; deci acum când interesele noastre ar trebui să fie acelea şi, trebuie să constatăm cu durere că s-au ivit printre noi mulţi care, în secret, s-au deschis dar în orice caz cu o intrigă dăunătoare se străduiesc să eternizeze în rândurile noastre problema seculară a acestei patrii mult încercate şi regresul, provocând învrăjbirea între diferitele popoare, făcându-ne să vedem unii în alţii duşmani în loc de fraţi.

Consecinţele unor asemenea intrigi sunt revoltele constatate la sârbi şi croaţi, în cazul cărora poporul amăgit transmite maghiarimii chemări la luptă, în locul recunoaşterii cordiale.

Pătrunşi fiind de justeţea cauzei noastre, putem să sperăm cu certitudine că prin solidaritate vom învinge rebeliunea; în acelaşi timp este necesar ca fiecare patriot să contribuie prin propriul sacrificiu pe altarul patriei, pentru ca astfel să avem posibilitatea de a mobiliza şi a menţine o forţă armată cât mai mare; este nevoie totodată ca vistieria găsită aproape goală să dispună de cât mai mult sprijin pentru acoperirea cheltuielilor neprevăzute. Am constatat cu bucurie că în acele părţi ale patriei maghiare, care după o despărţire îndelungată s-au unit cu noi cu ajutorul lui Dumnezeu, devotamentul concetăţenilor noştri a anticipat această chemare; dispoziţia mea nu constituie, de aceea, un apel adresat însufleţirii deja dovedite, ci se referă mai degrabă la modul de administrare al celor adunate[1].

În continuare anexez alăturat un exemplar din circulara adresată de mine către autorităţile din Ungaria atunci încă separată, 2 exemplare din apelul meu emis în legătură cu taloanele de vistierie şi în fine 20 de exemplare din tabelele referitoare la aceasta. În sfârşit, rog comunitatea acestui district să desemneze din rândul ei comisii pentru adunarea celor oferite şi să se îngrijească de livrarea lor în locurile desemnate de vistieria regală, în prealabil înştiinţată de mine – pentru a garanta astfel succesul dorit al apelului meu. Totodată am dispus ca până când taloanele de vistierie emise referitor la donaţii vor fi înaintate oficiilor respective, despre plăţile făcute să se emită chitanţe provizorii.

Vă rog să mă înştiinţaţi periodic printr-un tabel întocmit despre colectele făcute.

Dat la Budapesta în 24 iunie 1848.

Kossuth Lajos,
ministrul de finanţe

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistratului 1848, nr. 2923/1848. Foto: 31924–31925.

[1] Vezi doc. 160 şi vol. VI, doc. 232.

246

Târgu Secuiesc, 24 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf, Gubernátor Ur!
méllyen tisztelt Kegyelmes Uram!

Méltóztatott parancsolni folyó hó 14*ről* 1535 szám[1] alatt, hogy a magyar hazán tornyosuló vészfelegek elhárítására önkéntesekből alakittandó nemzeti

honvéd sereg életbe léptetése mulhatatlan szükségesé tétetett, miért a Nádor és Királlyi helytartó István ő császári Királlyi Fenségének – ugyan é hó 8*ról* 1350 szám alatt tett Kegyelmes parancsa következésébe minek előtte Kegyelmes Uramnak é tárgybéli parancsát vettem a kívánt célra tett felszollítás, és hatossági rendelet mellett a toborzás már mint nyílt a bizottmány által tovább folytatódott – Kiknek aláírások másolatátt – az önkénteseknek ide zárva méjj tisztelettel küldöm, várván a további rendelettől – addig is azt folytatni, s folytattattni kész köteleségem – méjj tisztelettel maradtam a

Nagy Méltóságú gróf Gubernátor Ur!
méllyen tisztelt Kegyelmes Uramnak

alázatos szolgája
Kováts Daniel főbíró

Kézdi Vásárhely 24*k* Junii 1848

Prea mărite domnule conte guvernator!
Binevoitorul meu domn prea stimat!

Aţi binevoit a dispune la data de 14 iunie, sub 15435[1] ca, în vederea înlăturării norilor ameninţători îngrămădiţi asupra patriei maghiare, să se înfiinţeze armata naţională de honvezi, ce se va forma din voluntari şi care a devenit absolut necesară. Doresc să vă informez că recrutarea a început deja în urma ordinului alteţei sale palatinul Ştefan, dat în 8 a lunii curente sub nr. 1350, deci înaintea dispoziţiei trimise în acest sens de măria voastră. Acuma ea se înfăptuieşte sub supravegherea unui comitet ca un lucru decis. Trimit alăturat copia semnăturilor voluntarilor şi aştept noi dispoziţii. Dar şi până atunci consider de datoria mea continuarea acţiunii de recrutare. Rămân cu deosebită stimă servul supus al prea măritului domn conte guvernator, prea binevoitorul meu domn,

Târgu Secuiesc, 24 iunie 1848

Kováts Daniel,
prim jude

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1723/1848. Foto: 26047–26048.

[1] Vezi vol. VI, doc. 231.

247

Odorheiu Secuiesc, 24 iunie, 1848

Nagy Méltóságú Kir. Fő Kormányzó Úr!
Kegyelmes Urunk!

Minő vész fenyegeti szegény hazánkot, azt ha bővebben nem is emlittjük, a csak nem minden nap tornyosuló fellegek eléggé igazolják, városunk polgárai a

Haza, s Felséges Fejedelmünk mellett minden pillanatba készek, de mit ér az üress kéz, fel fegyverkezett erő ellen, azért mély alázatossággal esdünk Excellentiadnak, méltóztasson városunk részére bár 800 fegyverről egyenesen rendelkezni, s azoknak hol léendő át vételekről kegyelmesen tudosittani, mély tisztelettel örökölvén, Excellentiadnak

alázatos szolgái a Székelyudvarhely várossa tanácsa

Bodrogi György,
Fő Biró
Simó Pál,
Jegyző

Sz. Udvarhelyt, Junius 24-*én* 1848.

Prea mărite domnule guvernator suprem!
Binevoitorul nostru domn!

Acum primejdia ameninţă într-atât sărmana noastră patrie, fapt constant adeverit cotidian de norii ameninţători, încât nici nu vrem să intrăm în detalii. Cetăţenii oraşului nostru sunt gata în orice clipă să-şi apere ţara, pe măria voastră şi pe principe. Dar ce putem face noi cu mâinile goale în faţa forţei armate? Rugăm de aceea cu umilinţă pe excelenţa voastră, să binevoiască a dispune milostiv repartizarea a cel puţin 800 de arme pentru oraşul nostru. La fel, să ne înştiinţeze din timp despre modalitatea preluării lor. Rămânem cu stimă profundă, servi supuşi ai ilustrităţii voastre.

Consiliul oraşului Odorheiu Secuiesc
Odorheiu Secuiesc, 24 iunie 1848

Bodrogi György, jude primar
Simó Pál, notar

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1747E/1848. Foto: 25917–25918.

248

Alba Iulia, 24 iunie, 1848

Követség-válalásom alkalmával, ma itt alkalom szerint benézék a *pénzverőházba,* és úgy hallám: van kész elvihető pénz 16 000 arany, – s azonkívül még 5 000 darab, mely fölváltások végett hátratartandó. Eziránt tán Magadnak is értesítést kellene kérned és a pénzverő intézet személyzetének a magyar alkotmányra fölesketését itt is Magad előtt végeztetned. A pénzverő hivatalnak éppen rendelése van jelenleg, hogy 12 000 aranyat *Bukovina* felé lopjon ki (hogy úgy szóljak) egy pénzverési tiszt kíséretében Bécsbe! Kinek oda? A sógorok kissé mégis impertinensek!

Másik az, hogy a *fegyvertárt* is jó volna megnézned. Én próbáltam de a Generális megtagadta, mondván, hogy 2 holnap óta rendelése van, hogy senkit oda ne bocsásson. Ugy hallám azonban: van kész fegyver 12 300[1].

Ezekrül kívánlak sietve tudósítani. – Midőn Kolosvárra jössz, engem ott fogsz lelni útra készen. Áldjon Isten. Vagyok

hű honfitársod, barátod
Kemény Dénes.

Cu prilejul desemnării mele în delegaţie, azi, am avut ocazia să intru în monetărie. Acolo am aflat că sunt gata de dus 16 000 de monede de aur. Alte încă 5 000 de bucăţi au fost reţinute pentru a fi schimbate. În privinţa aceasta poate că şi tu ar trebui să ceri o lămurire. De asemenea s-ar impune ca depunerea jurământului de către personalul instituţiei monetare pe constituţia ungară să se facă în prezenţa ta. Oficiul de monetărie are tocmai în prezent o comandă, potrivit căreia se vor duce în afară spre *Bucovina* (ca să mă exprim aşa) 12 000 de galbeni; un funcţionar al monetăriei va trebui să-i însoţească până la *Viena*! Pentru ce acolo? Şogorii sunt totuşi nitel impertinenţi!

Ar fi bine, de asemenea, să faci o vizită şi la *arsenal*. Eu am încercat acest lucru, însă generalul (Puchner) mi-a interzis, spunându-mi că de 2 luni are ordin să nu lase pe nimeni înăuntru. Am auzit însă că ar exista acolo 12 300[1] de arme.

Despre cele de mai sus am ţinut să te informez de urgenţă. Când o să vii la Cluj, pe mine mă vei găsi gata de drum. Dumnezeu să te blagoslovească. Rămân concetăţeanul şi prietenul tău fidel,

Kemény Dénes

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Arh. Fam. Perényi. Acte administrative din 1848. Publicat de Andics Erzsébet, *A nagybirtokos arisztrokrácia,* p. 103.

[1] Vezi doc. 212.

249

Cluj, 24 iunie 1848

A M. Vásárhelyi Tanácsnak

Ezen Királyi Kormány Kiteknek folyó ho 17[ik] napjával költ tudósításokban föl hozott indokokat méltányolván, az abban elő sorolt aggasztó körülmények tekintetéből, azok ellen, kik a vagyon és személy erőszakos meg támadásának

merényletére vetemednének, ezen város területére nézve három hónapokra rögtön büntető bíróság tartására Kegyelmeteknek engedélyt ád, e következendők hozzá tételével, miszerént

1sőbben a rögtön büntető bíróság alakítassék a város főbírája Lazár János elnöklete alatt, a több közbírák a Tanács által választassanak.

2szor e rögtön büntető jog gyakorlatára nézve 1816ik évi 684. szám alatt ki adott, és a rögtön büntető bíróság elnöke és közbírái közti kiosztás végett több példányokban ide fogott szabály, mind a Tanács, mind pedig az elnök és közbírák által, a rögtön bíróság által tárgyalandó minden esetben a leg szorossabban meg tartandó lesz – jelesen az elnöknek kötelességévé téendő, mi szerént ezen szabályt annak 7ik szakassza értelme szerént, a bíróság minden öszveülése alkalmával a közbírák előtt fenn szóval olvastassa föl.

3szor A rögtön büntető bíróságra nyert engedély azon szabály 2ik része 4ik szakassza értelme szerint, e városon pontosan kihirdetendő, és a rögtön törvényeli élés csak akkor kezdethetik meg, mi után az az iránti ki hirdetés a fertályokban meg tétetik, s hogy az meg tétetett az arról nyolc napok alatt a szolga bírák által múlhatatlanul a Tanácsnak jelentés tétetik önként értetvén mikép e ki hirdetés előtt, vagy azután is, de nem tetten érve vagy folytonos üldöztetés közben bé fogott gonosztevők a rögtön büntető bíróság alá nem tartoznak, hanem a rendes bíróság előtt indítandó, és serénységgel folytatandó bűnfenyítő kereset alá vonandók.

4szer. A rögtön büntető joggali élésnek, csak a tetten vagy folytonos üldöztetésben bé fogott vagyon és személy erőszakos meg támadás ellen lehet helye.

5ször Az írtak szerént meg adott rögtön büntető jog, három hó el telte után, ha csak innen annak meg nyújtására engedély nem adatott, el enyészik, következőleg Kltek az írt idő eltelte előtt a közbátorság állásáról ide tudósítást tégyen, hogy ahoz képest annak meghosszabítása vagy megszüntetése iránt innen intézkedés tétethessék, s e tárgyban felsőbb helyre is tudósítás küldethessék.

A Nádor Ő Fönségének

A M. Vásárhelyi Tanácsnak alázatoson ide fogott tudósításában föl hozott indokokat ezen K. Fő Kormány méltányolván, az abban elő sorolt aggasztó körülmények tekintetéből azok ellen, kik a vagyon és személy erőszakos megtámadásának merényletére vetemednének, azon város területére nézve, három hónapokban rögtön büntető bíróság tartására, a szokott és mai napról 7629 szám alatt K. Fő Hercegségedhez tett alázatos följelentésben elő sorolt elővigyázatok alatt, engedélyt adott, mit is Császári Fönségednek ezennel alázatoson föl jelentünk.

Nemes Maros Széknek

A M. vásárhelyi Tanácsnak, a személy és vagyon erőszakos meg támadói ellen, azon város területére nézve, rögtön törvényeli élésre három hónapokra engedély adatott.

Mi is a Nemes Széknek keblébeni pontos ki hirdetés végett ezennel meg íratik.

A Honi fő Hadi Vezérségnek

Erationibus et Motivis magistratum M[aros]vasarhelyiensem recentius horsum repraesentatis, Regium hocce Gubernium eidem Mag[istra]tui contra violentos personarum ac bonorum aggressores iuris statarii exercitium ad tres menses concessisse I[nclytae] Supremae Armorum Praefecturae fine ingravatim adornandae in locis militari iurisdictioni subiectis hisce officiose significatur.

Kolosvárt Szentiván hó [1]848.

Consiliului din Târgu Mureş

Acest Guberniu regesc a luat în considerare motivaţiile evocate în înştiinţarea domniilor voastre din 17 a lunii curente[1]. Ţinând seama de circumstanţele îngrijorătoare înşirate în ea, permitem domniilor voastre introducerea judecătoriei statariale pe teritoriul acestui oraş, pe termen de trei luni de zile, împotriva acelora care s-ar preta la atacarea violentă a persoanelor şi a averilor. Totodată facem următoarele precizări:

1). Judecătoria statarială se va înfiinţa sub preşedinţia judelui primar al oraşului, d-l Lázár János, iar juraţii vor fi aleşi de către consiliu.

2). Consiliul, preşedinţia judecătoriei statariale şi juraţii vor ţine cont cu strictețe, în fiecare caz, de regulamentul dat în 1816 sub nr.684. Din el alăturăm câteva exemplare pentru a fi înmânate preşedintelui şi juraţilor. Mai precis, în sensul paragrafului 7 al menţionatului regulament, preşedintele este obligat să-l citească în faţa juraţilor cu ocazia fiecărei şedinţe de lucru a instanţei.

3) Conform paragrafului 4 din partea a doua a pomenitului regulament, autorizaţia introducerii statariului va fi publicată cu exactitate în oraş şi va intra în vigoare doar după ce toate cartierele o vor lua la cunoştinţă; despre acest lucru juzii nobiliari vor raporta consiliului în mod obligatoriu în termen de opt zile. Se înţelege automat că răufăcătorii arestaţi înaintea publicării autorizaţiei sau chiar după, dar care nu vor fi prinşi asupra faptului comis sau nu se vor afla în urmărire continuă, nu vor fi deferiţi judecăţii statariale, ci vor fi supuşi unei proceduri accelerate în faţă instanţei obişnuite.

4). Judecătoria statarială va fi aplicată doar împotriva acelor răufăcători care atacă siguranţa persoanei şi a averii şi sunt prinşi asupra faptului comis sau sunt sub urmărire generală.

5). Dreptul la judecătoria statarială acordat conform celor mai sus menţionate va înceta după trei luni de zile, în cazul în care nu se va permite prelungirea lui; ca urmare, domniile voastre să ne înştiinţaţi înainte de termen despre starea siguranţei publice, pentru ca Guberniul să poată lua măsuri în vederea sistării sau a prelungirii acestui drept şi totodată să aibă posibilitatea de a înştiinţa în acest sens forurile superioare.

Alteţei sale palatinului

Acest Guberniu regesc a luat în considerare motivaţiile evocate în înştiinţarea aici alăturată a Consiliului oraşului Târgu Mureş. Datorită circumstanţelor îngrijorătoare enumerate, Guberniul regesc, a elaborat azi, în modul obişnuit, sub nr. 76220, autorizaţia introducerii judecătoriei statariale pentru întregul oraş, pe termen de trei luni, împotriva acelora care s-ar preta la atacarea violentă a averii şi a persoanei. Aceasta o raportăm cu respect alteţei voastre, cu menţiunea că am autorizat-o ţinând cont de precauţiile enumerate în raportul nostru.

Nobilului scaun Mureş

S-a eliberat Consiliului oraşului Târgu Mureş autorizaţia de a introduce pe termen de trei luni judecătoria statarială împotriva acelora care s-ar preta la atacarea violentă a persoanei şi a averii.

Aceasta se aduce la cunoştinţa scaunului, în vederea publicării ei exacte pe întregul teritoriu.

Comandamentului suprem din ţară

De curând mi s-a adus la cunoştinţă de către Consiliul din Târgu Mureş săvârşirea unor atentate împotriva persoanelor şi averilor. De aceea, prin rândurile de faţă, acest Guberniu regesc informează în mod oficial vestitul Comandament suprem al armatei că a acordat Magistratului menţionat dreptul de exercitare a judecăţii statariale pe timp de trei luni, împotriva celor ce agresează în mod violent persoanele şi averile, pentru a pregăti fără ezitare afişarea lui în locurile supuse jurisdicţiei militare.

Cluj, 24 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7718/48.

[1] Vezi doc. 12 şi 76.

250

Cluj, 24 iunie 1848

a). A Nádor Ő Fenségének
b). Nemes Aranyos Széknek

a). Nemes Aranyos Szék Tisztségének közelebbről ezen K. Fő Kormányszékhez tett, és eredetileg ide fogott jelentéséből[1]

b). Ezen nemes Szék Tisztsegének folyó hó 5ik napjáról[2] ide tett jelentéséből a,b., ki tetszvén, mi szerént */az írt Szék ezen Nemes Szék/* keblében, a személy és vagyon bátorság ellen némi merényletek történtek, s lehetvén attól tartani, mikép a csend zavarók, személy s vagyon bátorság ellen törekvők s gonosz szándékú gyújtogatók, ha célba vett merényleteikről előre el nem rettentetnek aggasztóbb ki törésekre vetemülhetnek, ennek meg akadályoztatása, és a személy és vagyon bátorság fenntartása, s a ne taláni ezek ellen vétők meg büntetése végett e Királyi fő Kormány */ezen/ az írt/* Nemes Székre kiterjedőleg, a szokott három havi időre, rögtön büntető törvény szék tarthatására engedélyt *adott/ád/* oly hozzá tételekel mindazonáltal[1]

1sőbben. Hogy az alakulandó rögtön törvény szék elnöke királyi pénztárnok Foszto Károly légyen – közbirái a Tisztség által valasztatván.

2szor. A rögtön büntető jog szerinti el járás iránt 1816ik évben 684 Kormányi szám alatt kelt, és a fölállítandó rögtön büntető bíróság tagjai közötti ki osztás végett egy nehány példányban */:kiküldött/ idefogott/* mind a közbírák, mind a szék tisztsége által minden előforduló esetekben a legszigorúbban meg tartassék, főleg az elnökök köteleztessenek azon szabályt minden ülés kezdetével a bírák előtt fennhangon fölolvastatni.

3szor hogy ezen bíróság tartására nyert engedély, a szabály 2ik része 4ik szakasszához képest, a szék minden helységeiben köz tudattá tétessék, a rögtön törvényeli élés, csak az ez iránti engedélyek kihirdetéséről a dulóbiztosok által a tisztséghez múlhatatlanul téendő tudósítás után kezdethetvén meg, önként következvén, hogy ezen köz hírré tétel előtt, vagy azután is, de nem tetten érve vagy folytonos üldöztetés közben bé fogott gonosztévők, a rögtön törvény alá nem tartoznak, hanem a rendes bíróság előtt indítandó és serénységgel folytatandó bűnfenyítő kereset alá vonandók.

4szer hogy a rögtön törvényeli élésnek, csak a tetten, vagy folytonos üldöztetés közben el fogott személy és vagyon erőszakos megtámadói és gonosz szándékú gyújtogatók ellen lehet helye, és végtére,

5ször. A fennebbiek szerént, meg engedett rögtön büntető jog három hónapok el telte után, ha csak annak meg nyújtására innen engedély nem adatott el enyészik, következőleg a szék tisztsége az írt idő el telte előtt a közbátorság állásáról tégyen

ide tudósítást, hogy egyfelől a rögtön törvényeli élésre nézve az engedett határidő a körülményekhez képest meg hosszabítassék, más felől felsőbb helyre e tárgyban tudósítás tétethessék.

a). Miket is Császári fő Hercegségednek oly hozzáadással alázatoson föl jelenteni ezen K. Fő Kormányszék kötelességének tartya, mi szerént ezen intézvényről a mai napon mind a Honi Fő Hadi Kormány, mind a szomszéd törvényhatóságok értesíttettek.

A Honi Fő Hadi Vezérségnek

E consideratione diversorum attentatorum contra personarum et bonorum securitatem in sede Aranyos semet proximioribus temporibus vexantium per Offi(cio)latum eiusdem sedis horsum remonstratortum, fine deterrendorum malefactorum Regium hocce Gubernium Universitati praedictae sedis contra violentos personarum et bonorum aggressores, publicae tranquilitatis perturbatores ac malevolos ignis suppositores, quoad ambitum dictae sedis, iuris statarii exercitium ad tres menses sub hodierno concedendum esse invenit.

Quod ipsum I(nclytae) Supremae Armorum Praefecturae fine ingravatim adornandae in locis militari iuris ditioni subiectis publicationis hisce officiose significatur.

Nemes Alsó Fehér és Thorda Megyéknek

Nemes Aranyos Szék Keblében a személy és vagyon bátorság ellen el követett, s ide közelebbről föl jelentett merényletek tekintetéből, e K. Fő Kormány, a személy és vagyon erőszakos megtámadói és gonosz szándékú gyújtogatók ellen azon nemes széknek rögtön törvényeli élésre, három hónapokra engedélyt adott. Mi is e Nemes Megyének keblében léendő pontos ki hirdetés végett ezennel megíratik.

Kolosvár, Szentiványhó 24^{én} 1848.

a). Alteței sale palatinului
b). Nobilului scaun Arieș

a). Din raportul alăturat în original înaintat recent Guberniului de către dregătoria nobilului scaun Arieș[1], precum și

b). din cel al aceleași oficialități primit de Guberniu în data de 5 ale lunii curente[2]

a, b, reiese că pe teritoriul nobilului scaun menționat s-au comis unele atentate împotriva siguranței persoanei și a averii; de asemenea, că se poate aștepta ca cei care tulbură liniștea, periclitează siguranța persoanei și a averii și instigă cu reavoință să se dedea la acțiuni și mai îngrijorătoare în cazul că nu vor fi împiedicați din timp de la tentative asemănătoare. Cu scopul de a le evita, cât și pentru a asigura securitatea persoanei și a averii, precum și pentru pedepsirea acelora care ar

periclita această siguranță, Guberniul permite introducerea pe termenul obișnuit de trei luni a scaunului de judecată statarială pe întregul teritoriu al scaunului menționat, cu următoarele precizări:

1. Președintele tribunalului statarial, ce va fi format, va fi casierul regal, Fosztó Károly, iar jurații se vor desemna de către dregătorie;

2. La funcționarea scaunului de judecată se va ține seamă de regulamentul elaborat în anul 1816 sub numărul gubernial 684, din care vi se trimit aici alăturat câteva exemplare, pentru a fi împărțite între cei ce-l vor compune. Atât jurații cât și membrii dregătoriei vor fi obligați să se conformeze acestui regulament, în toate cazurile ce se vor ivi, iar președinții vor avea îndatorirea de a-l citi în fața lor la începutul fiecărei ședințe.

3. Permisiunea dată pentru introducerea statariului va fi adusă la cunoștința tuturor localităților scaunului, potrivit alineatului 4 din partea doua a regulamentului; statariul va intra în vigoare numai după ce juzii nobiliari vor informa dregătoria că autorizația valabilității lui a fost dată publicității.

Rezultă deci, că răufăcătorii arestați înaintea publicării autorizației sau chiar după publicarea ei, dar neprinși asupra faptului comis, ori dați în urmărire continuă, nu vor fi supuși statariului; împotriva lor va porni o procedură urgentată în instanță obișnuită.

4. Statariul va fi aplicat numai împotriva răufăcătorilor și atacatorilor cu rea voință a siguranței persoanei și a averii, prinși asupra faptului sau care se află în urmărire generală.

5. Dreptul la judecată statarială, acordat conform celor menționate mai sus, va înceta după trei luni de zile, dacă nu se va acorda cumva de aici prelungirea; urmează așadar ca dregătoria scăunală să se înștiințeze înaintea expirării termenului despre starea siguranței publice, pentru ca termenul acordat statariului să se poată prelungi conform circumstanțelor și totodată pentru a fi informate forurile superioare în această problemă.

a). Guberniul consideră de datoria lui a o informa pe alteță voastră imperială despre această măsură, cu menționarea că azi a fost adusă la cunoștință atât Comandamentului suprem din țară, cât și jurisdicțiilor vecine.

Comandamentului suprem din țară

Luând în considerare diversele atentate săvârșite împotriva siguranței persoanelor și averilor din scaunul Arieș, care s-au produs recent pe teritoriul lui, ce ni s-a adus la cunoștință de către oficialitatea scăunală, acest Guberniu regesc a găsit de cuviință că trebuie să-i acorde începând de azi, pe timp de trei luni, dreptul de a exercita statariul pentru descurajarea răufăcătorilor și combaterea agresorilor ce periclitează persoanele și averile, precum și a tulburătorilor liniștii publice, ca și a netrebnicilor incendiatori.

Prin rândurile de față, acest fapt se aduce în mod oficial la cunoștința vestitului Comandament suprem al armatei în vederea pregătirii fără întârziere a afișării lui în locurile jurisdicției militare.

Nobilelor comitate Alba de Jos și Turda

Ca urmare a rapoartelor ce ne-au fost înaintate despre infracțiunile comise împotriva siguranței persoanei și a averii și despre instigatori răufăcători, se acordă nobilului scaun [Arieș] autorizația introducerii statariului pe o perioadă de trei luni. Această permisiune va fi dată publicității de către nobilele comitate.

Cluj, 24 iunie 1848.

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7620/1848.

[1] Vezi doc 46.
[2] Vezi vol. VI, doc. 16.

251

Cincul Mare, 24 iunie 1848

Nagysinkszék tisztsége, azon szék egyetemének közelebbi Szentiványhava 24*k* napján tartott gyűlése tárgyairól szerkesztett jegyzőkönyv illető pontjának kivonatát terjesztve föl, írja, miként érintett egyetemi gyülekezet, a jelen körülmények szerint szükségesnek találta a szék számára rögtön büntető hatóság kieszközlését szorgalmazni – mely kívánatot, tekintve a sok képen fölzaklatott kedélyeket, különböző irányban jelentkező kívánatokat, s az újabb politicai események következtében beállott csaknem általános forrongást, – maga a tisztség is múlhatatlanul szükségesnek ítélvén, – idézett kívánatot fölajánlva a közcsend és rend föntarthatására személy – és vagyon biztosíthatása tekintetéből, valamint az igenis gyakori marhaorzás akadályozhatása végett, a rögtön büntető hatóságot a szék számára, éspedig határozatlan időre megadatni szorgalmazza[1].

Dregătoria Cincului Mare a înaintat un extras din procesul verbal al subiectelor dezbătute la adunarea scăunală care a avut loc recent la data de 24 iunie. Extrasul se referă la necesitatea urgentării introducerii tribunalului statarial în circumstanțele existente pe teritoriul scaunului. Oficialitatea scăunală consideră această cerință ca o necesitate imperioasă, dat fiind spiritele înfierbintate în fel și chip precum și datorită agitației aproape generalizate, provocată de noile evenimente politice. Atrăgându-vă atenția dvs. asupra doleanței sus menționate, sugerăm aprobarea introducerii judecății statariale în acest scaun pe un timp nelimitat.

O considerăm necesară, atât pentru menținerea liniștii și păcii publice, cât și în vederea asigurării securității persoanei și a averii, precum și a împiedicării păşunatului abuziv al vitelor[1].

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8292/1848.

[1] Rezoluția la această petiție este emisă la data de 20 iulie 1848. V. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8292/1848.

252

Cluj, 24 iunie 1848

Nemes felső Fehér megye fő Ispányához

Uraságodnak, tavalyi Pünköst hó 27*én* ide tett tudósítása azon ágára mely szerént Csongrádi István fő jegyzőnek e kül kerületben fel állítandó rögtön büntető törvényszék elnökévé léendő ki neveztetését indítványozta[1], Pünköst hó 31*én* 6969 szám alatt kelt rendelet kapcsában ezennel vissza íratik miként e Királyi főkormány múlt hó 19*én* 6637. szám alatt ki bocsátot rendelet által arról már gondoskodott: hogy a két kerületben alakítandó rögtön büntető törvényszékeknek elnökei az illető főbírák légyenek, s ezen határozatához jelenleg is ragaszkodik.

Kolozsvárt Szentiván hó 24*én* 1848.

Comitetului suprem al nobilului comitat Alba de Sus

Din înștiințarea domniei tale, înaintată aici în 27 a lunii Rusaliilor din anul trecut, reiese că ați propus desemnarea prim notarului Csongrádi István pentru funcția de președinte al tribunalului statarial ce urmează să fie înființat în acest cerc exterior[1]. Referitor la această chestiune, potrivit ordonanței 6969 din 31 mai și dispoziției emise sub nr. 6637, la data de 19 ale lunii trecute, Guberniul regal a hotărât ca președinții tribunalelor statariale să fie numai juzi nobiliari. Prin urmare, la constituirea lor în ambele cercuri se va respecta această decizie.

Cluj, la 24 iunie 1848.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7347/1848. Foto: 12617–12618.

[1] Vezi vol. V, doc. 35.

253

Cluj, 24 iunie 1848

2963 / 848

Praes. die 10t Julii 848
Erh. am 10t Juli 848

Das h. Landes Gubernium eröffnet unterm 24t Juny l.J. Zahl 7741 nachdem das hierländige General Commando Hochdemselben bekannt gegeben habe, daß sämtliche in diesem Vaterlande befindlichen Militair Körper darüber Klage geführt hätten, daß mehrere Orts Inwohner die Banknoten entweder gar nicht, oder aber mit einem gewißen Abzug vom Hundert, und also unter deren Werth einlehnten, welches bey Anschaffung der Lebensmittel und anderer Erforderniße dem Militair eine Verkürzung verursacht, so werde der Magistrat anmit aufgefordert, sich zu bemühen die Inwohner darüber nachzuklähren, daß laut ämtlichen Ausweisen der österreichischen Bank, zur Einlösung aller in Umlauf gesetzten Banknoten hintengleich Sicherheit sey, und daß derley Banknoten bey allen Ober und Unter Cameral Cassen, nicht nur aufgenommen, sondern auch bey den ersteren 100 einem Individuum einzeln in einer Anzahl von 25 f. C.M. eingelehnt werden, und da auch mehrere Wiener Groschen [?] Handels Häuser, bey Gelegenheit von Zahlungen solche in ihrem vollen Werth annehmen, solche in ihrem vollen Werth angenommen werden könnten, weil hiedurch der leichtere Geldverkehr zum besten des Publicums befordert werde, und sich daher Niemand unterfangen solle für Annahme derley Banknoten, bey ansonstiger Bestrafung etwas mehr abzunehmen.

Der Inhalt dieser h. Verordnung soll mittelst Circularien, allgemein, in Stadt, District und Dominie publicirt werden.

Lange

Prez. în ziua de 10 iulie 1848
Primită în 10 iulie 1848

Conform anunţului care i s-a făcut de către Comandamentul general din localitate, înaltul Guberniu al ţării comunică sub nr. 7741 din 24 iunie a.c. că unităţile militare din patria noastră ar fi depus plângere pentru faptul că mai mulţi locuitori fie nu primesc deloc bancnotele, fie le iau cu o anumită reţinere de o sută, adică sub valoarea lor, ceea ce produce o pagubă în achiziţionarea de alimente şi alte necesităţi ale militarilor. De aceea, Magistratul este însărcinat să se străduiască să-i lămurească pe locuitori că banca austriacă garantează oficial că faptul că răscumpărarea [convertirea] tuturor bancnotelor puse în circulaţie este sigură, că asemenea bancnote nu numai că sunt primite la toate casieriile superioare şi inferioare, dar mai mult decât atât, primelor 100 de persoane li se vor acorda în

parte câte 25 fl. m.c.. Deoarece mai multe case comerciale vieneze cu ocazia plăţilor preiau asemenea [bancnote] la valoarea lor deplină, ele pot fi preluate [şi la noi] la valoarea lor deplină, şi astfel circulaţia banilor se va face mai uşor şi în interesul publicului. De aceea nimeni să nu mai îndrăznească să accepte aceste bancnote cu scăzământ, altfel va fi pedepsit.

Conţinutul acestei înalte porunci să fie făcut public tuturor prin circulare la oraş, în district şi pe domenii.

Lange

Copie. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2963 / 1848. Foto: 31.918.

254

Jibou, 24 iunie 1848

Zsibó, 1848 junius 24.

Idősb Bethlen János. Szeretett barátom!

22-*én* írt soraidat csak ma reggel 5 $^{1}/_{2}$ órakor vevém. Nekem lehetetlen 27*ika* estvéje előtt benn lennem. Ide rendeltem ugyanis Asztalos és Bay biztossági tagokat holnapra. A Részek visszakapcsolását rendezett létbehozandó szabályok még kihirdetendők, minek eszközlésére hihetően Bayt Krasznába Asztalost Kővárra küldvén, nekem Zilahon kell 27*én* saját elnökségem alatt szabályokat kihirdettetnem s ezen nagy választmányi ülésben (mi a közgyűlés helyett van) még nehány igen sürgető tárgyat elrendeztetnem s a megyére nézve szükséges hosszassobb időrei eltávozásom előtt több dolgokat rendeznem s eligazítnom. A kihirdetendőként említettem szabályokat illetőleg ma vevém a belügyministernek módosító észrevételeit, mellyek következtében azon szabályokkal még jó darab munkám leend. Mindezen dolgaimat s ami keveset saját magam, de valóban mellőzhetleneknek nevezhető dolgaimból lehet eligazítván, Zilahról az ülés után menyek Drágba, s ott lovat váltván estvére Kolosvárra. Azon tudniillik 27*ről* 28*ra* virradó éjjel át ülésezünk, ha neked úgy tetszik nállad az alsó szobában. Hasonlón ülésezhetünk 28*án* ha tetszik egész nap, 29*én* pedig én Várad felé folytatom utamot Pestre.

Kár hogy nem írják mikor jön Vay. Fő dolog hogy Vayval senki se beszéljen előbb mint te, erre nézve jó lenne ha te bár csak Gyaluig eleibe mennél.

A comitééra nézve annak természetes elnöke vagy te, szint oly természetes hogy Véémek, a két Zeyknek, Mikesnek, Bethlen Palinak, Wesselényi Ferencnek, s ha Kolosvárt lenne Pálfinak, Teleki Domokosnak, kis Bethlen Jánosnak tagoknak kell lenniök. Nem elmellőzendő véleményem szerint Béldi, Ugron István, Berde, Méhes, Groisz, Gyergyai, Ujfalvi. Ezeken kívül ajánlom Kelement s Kis Lajost ki

igen jó fő s akarat. Ő a gubernátornak volt jószágigazgatója. Ha a szászok közül vannak s lesznek Kolosvárt, Gooss és Rooth jók lennének.

A Vay teendőire nézve mindenekelőtti és fő dolognak vélem, hogy ő nem ministeri ne is nádori, hanem egészen királyi s ott hol kell császári királyi személyessé felhatalmazottság nimbusában jelenjen meg. Külsőleg is illő innepélyességgel lépjen fel s mentől több tisztelettel s tisztelkedéssel fogadtassék. Bajaink leggonoszobb forrása a polgári s katonai hatalom s főnökök közti discrepantia volt. Centralisálni kell neki a dolgot még pedig saját magában. Szóval néki ha névvel nem is, de tényileg dictatornak kell lennie. Székelyek mobilisatioja s ennek tehetésére vagy eszközölhetésére reserve bataillon organisatioja, az oda külömben is kelletó tisztek kijelölése, kinevezése, nem külömben az oláh ezredeknek vagy legalább abból mentől többnek kiküldése, teendőinek elsőbbjei közé tartozzék. Szükséges lesz néki mihelyt veletek értekeződött Szebenbe menni, a comest példaadás céljából hivatalától felfüggeszteni, vagy ami jobb, annak a *felség* általi letételét kieszközölni. A szász közpolgárság és nép, nem különben az ifjúság iránt szivességet kell néki mutatnia, a bueratiának pedig imponáljon komolysággal és szigorral, éreztesse ezek körül kivált a főbbekkel azt, miszerint csak teljes hunyászkodás és megtérés eszközölheti a hon ugymint az uralkodóház elleni azon bűnök bocsánatát, mikép az oláhokat a magyarok legyilkolására izgatták. Jó lesz nemcsak Szebenben, hanem több szász székek városaiban is megfordulnia, mindenütt azonban a népet informálni és informáltatnia. A székelyek közt is meg kell jelennie; nemkülönben az oláh ezredeknél. Abrudbánya környékén s Hunyadbani megjelenése is igen hasznos lenne. Károlyvárt is jó lesz hogy fegyverek számát s mi állapotbani létét személyesen megtekintse. Néki vélekedésem szerint – "Ku gratie si pompe mare" – kell neki utaznia s egy pár tekintélyes polgári egyénnel, nemkülönben (és e fő dolog) katonailag is kell kíséretében lenni. Az őrsergek s önkéntesek organisálása mennyire lehet mobillá tétele is nevezetes feladata mind a két rendbéli sereg felfegyverkezése lévén a legmulhatlanabb, fegyver azaz lőfegyver pedig nem lévén, meggyőződésem szerint semmi sem szükségesebb mint országszerte minden kovácsot s lakatost requisitioba tenni s több ezer lándsákot készíttetni, de természetesen amennyire csak lehet nem oláhok kezébe adandókat. Lándsákot legjobban s hamarabb lehet Vajdahunyadon készíttetni, talán Torockón s Láposon is.

Hogy az országban maradandó sorezredek, székelyek, önkéntesek miként dislocáltassanak ennél szorosobb és sürgetőbb kérdés egy sincs, semmire se kell hát azért ennél nagyobb gondot fordítani. Élj boldogul

U.I. Kérlek küldd ezen Beötynek szóló ide zárt levelemet első postával.

Lui Bethlen János senior. Iubitul meu amic!

Rândurile tale scrise în 22 le-am primit doar azi dimineață la orele 5 $^{1}/_{2}$. Mi-e imposibil să fiu acolo înainte de seara zilei de 27, deoarece i-am chemat aici pentru mâine pe membrii comisariatului regal Asztalos și Bay. Instrucțiunile privind realizarea anexării Partiumului trebuie însă enunțate. Cu acest scop va fi trimis probabil Bay în Crasna, iar Asztalos în Chioar. Eu va trebui să anunț modalitatea anexării la Zalău în ziua de 27, la ședința de constituire a marii adunări generale. În plus, voi fi obligat să mai aranjez unele probleme comitatense urgente, înainte de a mă deplasa pe un termen mai lung în același scop. Referitor la ordonanța care va trebui enunțată, am primit azi observațiile ministrului de interne. El propune câteva modificări, datorită cărora voi mai avea încă mult de lucru cu acele instrucțiuni. După rezolvarea acestor probleme și pe cât posibil a unora particulare ce nu permit amânare, în urma ședinței de la Zalău voi pleca la Dragu. Acolo voi schimba caii și voi ajunge seara la Cluj. Vom ține consfătuirea în noaptea de 27 spre 28, dacă-ți convine la tine în odaia de jos. Am putea-o ține însă pe timpul zilei de 28 și apoi îmi voi lua drumul spre Pesta pe la Oradea.

Păcat că nu ne scriu când va veni Vay. Lucrul cel mai important e ca nimeni să nu vorbească cu Vay înaintea ta, fapt pentru care ar fi bine ca tu să-l întâmpini cât mai grabnic, mergând cel puțin până la Gilău.

În ceea ce privește comitetul, naturalmente tu ești președintele său. Dar tot atât de natural va fi să-i fie membri Véér, cei doi Zeyk, Mikes, Bethlen Pál, Wesselényi Ferenc, Pálfi – în caz că va fi la Cluj, Teleki Domokos și Bethlen János junior. După opinia mea nu pot fi evitați nici Béldi, Ugron István, Berde, Méhes, Groisz, Gyergyai și Ujfalvi. În afară de ei îi recomand pe Kelemen și Kis Lajos, care e un cap bun și are voință. El este fostul administrator domenial al guvernatorului. Dacă dintre sași Gooss și Roth ar fi la Cluj, ar fi bine.

Privitor la misiunea lui Vay, înainte de toate consider ca el să-și facă apariția nu ca reprezentant guvernamental sau al palatinului, ci cu o împuternicire de exponent al autorității persoanei regelui, iar acolo unde e cazul, al împăratului. Va trebui să apară în mod vădit cu fastuozitatea corespunzătoare și să fie primit și respectat cu cât mai multe onoruri. Sursa cea mai păcătoasă a necazurilor noastre este discrepanța între conducătorii puterii civile și militare. Va fi necesar ca el să autorizeze lucrurile și în sinea sa. Deci chiar dacă nu nominal, dar de facto trebuie să fie un dictator. Printre cele mai importante sarcini ale lui ar fi cazul să se includă mobilizarea secuilor. Pentru o atare reușită s-ar impune organizarea unui batalion de rezervă și numirea ofițerilor necesari acestuia. Necesară este detașarea în afară, de urgență, a regimentelor românești. El va trebui să meargă la Sibiu imediat după ce s-a întreținut cu voi. Pentru a statua un exemplu, ar fi indicat să-l destituie din post pe comitele sașilor sau, ceea ce ar fi mai recomandabil, să obțină îndepărtarea lui de către *maiestatea sa.* Ar fi de asemenea preferabil să manifeste amabilitate față de burghezia săsească de rând, față de popor și față de tineret. Iar față de birocrație

[săsească] ar fi bine să se impună prin seriozitate şi severitate. Apoi să atenţioneze mai ales căpeteniile că numai prin revenirea la o supunere totală vor putea obţine iertarea păcatelor lor săvârşite împotriva Casei imperiale, prin faptul că au instigat pe români la exterminarea ungurilor. Ar fi util dacă şi-ar face apariţia nu numai la Sibiu, ci şi în alte scaune şi oraşe săseşti, unde să informeze şi să facă să fie informat poporul. La fel de utilă ar fi apariţia lui printre secui şi regimentele româneşti. Deosebit de folositoare ar fi apariţia sa şi în împrejurimile Abrudului şi în comitatul Hunedoara. Nu în ultimul rând, recomandabil ar fi să controleze la Alba Iulia, în mod personal, numărul şi starea armelor. După opinia mea s-ar impune să călătorească "Cu graţie şi pompă mare", însoţit de câteva persoane cu autoritate din sânul burgheziei, (şi cel mai important) să aibă militari în suita sa. Organizarea cât mai grabnică a gărzilor cetăţeneşti şi a voluntarilor, în aşa fel încât să fie cât mai mobile, precum şi înarmarea acestor două feluri de unităţi va fi deasemenea o sarcină importantă a sa. Întrucât arme şi anume arme de foc nu există, după convingerea mea, în număr corespunzător, nimic nu e mai important decât ca toţi fierarii şi lăcătuşii din ţară să fie mobilizaţi pentru confecţionarea a mai multor mii de lănci care, pe cât este posibil, să nu fie date pe mâna românilor. Cel mai bine şi mai prompt se pot confecţiona lănci la Hunedoara, Rimetea şi Lăpuşul Unguresc.

Nu există nici o chestiune mai stringentă şi mai urgentă decât felul în care trebuie dislocate regimentele de rând care rămân în ţară şi anume cele secuieşti şi de voluntari. De aceea atenţia cea mai mare trebuie acordată acestora.

Să trăieşti în fericire.

Post scriptum. Te rog trimite-i lui Beöthy cu prima poştă această scrisoare a mea aici anexată.

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. Fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37, p. 10–13.

255

Jibou, 24 iunie 1848

Zsibó, 1848 junius 24.

Beöthy Ödönnek. Szeretett barátom! Hivatalos dolgokért 29*nél* előbb nem indulhatván, Pestre érkezhetésemet pedig sietettnem kelletvén, úgy szándékozom hogy 30*án* déletőtt érkezzem Váradra, délután tovább menjek. Nömmel s kisfiammal menvén a nap leghőbb órái alatt nem mehetek; ellenben hajnalba fogok indulni s késő estig menni. Ha 30*án* hálni Berettyóújfalura érek, úgy július 1*én* gondolom elmehetek délire Karcagra s onnan hálni Törökszentmiklósra. Kérlek szíveskedjél ezen az úton bár legalább Karcagig számomra két kocsim elébe lovakat rendelni, hogy ne kellessék sehol is azokra várakoznom.

Ma vevém a belügyministertől rendeletet, melyet nem tudok másként magyarázni minthogy a visszacsatolást illető azon szabályokat mellyeket átnézés és módosítás végett felküldöttünk volt, s mellyekre néhány észrevételek jöttek is, nem csak közép Szolnok és Kővárban – mellyek felől írtunk volt – hanem Krasznában s Zarándban is, ki kelljen hirdetni. Tudván hogy te otthon is nagyon el vagy foglalva s fel is bizonnyal sietsz, Krasznát illetőleg, vagy a holnapra ide várt bizottmányi ülnök egyikét tudniillik Asztalost vagy Bayt a kihirdetés végett odaküldöm, vagy pedig a főispány kezében küldendem azon szabályokat kihirdettetés végett. A másik ülnök Kővárban teendi meg a kihirdetést, én pedig Zilahon teendem meg az állandó bizottmány ülésében. Onnan még aznap Kolosvárra megyek. Bé vagyok ugyanis citálva mivel Vay Miklós van mint teljes hatalmú királyi biztos Erdélybe rendelve, s egy bizottmánynak kell számára több pontokat és segéd adatokat összeszedni. Kolosvárról fogok 29*én* Élesdre menni s onnan délire Váradra. Bár ott kaphatnánk; szívből óhajtja barátod

U.I. Zaránd számára a szabályokat Váradon adom át néked.

Lui Beöthy Ödön. Iubite amice! Neputând porni înainte de 29 din motive oficiale, a trebuit să urgentez ajungerea mea la Pesta. Intenţionez să ajung în ziua de 30 înainte de masă la Oradea, iar după masă să pornesc mai departe. Călătorind cu soţia şi băieţaşul meu, o să evit orele cele mai încărcate ale zilei. În schimb voi porni dis de dimineaţă şi voi călători până seara târziu. Dacă voi apuca în ziua de 30 să dorm în Berettyóújfalu, atunci cred că la 1 iulie pe la prânz voi ajunge la Karcag, iar de înnoptat voi putea la Törökszentmiklós. Te rog să binevoieşti a dispune să mi se dea cai pentru cele două trăsuri ale mele pe această rută, cel puţin până la Karcag, ca să nu fiu nevoit a aştepta nicăieri pentru ei.

Azi am primit dispoziţia de la ministrul de interne. N-o pot interpreta decât în felul următor: instrucţiunile ce privesc anexarea, trimise de noi sus pentru luare la cunoştinţă şi notificare, la care au sosit câteva observaţii, vor trebui anunţate nu numai în Solnocul de Mijloc şi Chioar, aşa cum am scris, ci şi în Crasna şi Zarand. Ştiu că tu eşti foarte ocupat acasă şi că te grăbeşti fără îndoială să pleci. De aceea, în ceea ce priveşte Crasna, voi trimite pe unul din asesorii comitetului pe care-l aştept să vină aici mâine, şi anume pe Asztalos sau Vay, pentru a face anunţarea; ori voi trimite la dispoziţia comitelui suprem regulile respective pentru a fi anunţate. Celălalt asesor le va vesti în Chioar, iar eu voi face acelaşi lucru la Zalău, în adunarea comitetului permanent. De acolo încă în ziua aceea voi pleca la Cluj. Sunt chemat acolo, deoarece Vay Miklós a primit misiunea de comisar plenipotenţiar regesc în Transilvania, iar o comisie trebuie să strângă pentru dânsul mai multe informaţii şi date auxiliare. Din Cluj voi pleca la Aleşd în ziua de 29, iar la prânz voi continua drumul spre Oradea. Ar fi bine să te găsim acolo, ceea ce doreşte din inimă prietenul tău.

P.S. Regulile privind Zarandul ţi le voi preda la Oradea.

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. Fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37, p. 13–14.

256

Metiş, 24 iunie 1848

Nagy Méltóságu Gróf Királyi Fő Kormányzo Úr!

Nagy Méltóságodnak Majus 6^{ról} 1083 szám alatt kelt rendelete nyomán a bolyai unitus lelkész ellen véghez vitetni parancsolt ki nyomozásról készült jegyző könyvet, úgy egy bizonyítványt a le küldött e tárgyat illető irományokkal edgyütt alázatos tisztelettel küldöm – alázatos tisztelettel lévén

Nagy Méltóságodnak

Sz. Martonf. Junius 24^{én} 1848

alázatos szolgája
G. Kálnoky
főispán

Mărite conte, domn guvernator!

În urma ordinului nr. 1083 din 6 mai al măriei tale, vă înaintez cu umilinţă procesul verbal întocmit cu ocazia investigaţiei efectuate împotriva preotului unit din Buia, alăturând totodată toate documentele referitoare la acest caz.

Rămân cu stimă al măriei tale serv umil,

Metiş, 24 iunie 1848.

G. Kálnoky
comite suprem

Original. Arh. St. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8124/1848.

257

Caraştelec, 24 iunie 1848

Aloll írt ezennel bizonyságot tészek arról, hogy folyó Juny 21-dik napján Somlyóra néhányad magammal jövén szekéren, a város végén Erös István úr mint esmerösöm, egy korcsma előtt meg állítván bennünket, hálálkodás után fel szólított, hogy mennék bé vele egy icze borra, s ugyan akkor kérdezte azt is, hogy hát a bíró hol van ? Ki a szekeren ülvén azt bé hívta, úgy szintén a szekeren ült Boér Ferencet, és György Mihály Istvántis, s egy pár icze bort parancsolván minket kínált, s mi ittunk is abból, – e közbe mondotta, *hogy nem azért adom a bort mintha korteskednék; de mégis azt mondom Bagosi légyen a követ*; – e nyilatkozatára észre vévén tekintetemből, hogy vélle nem vagyok egy vélekedésen, meg szólita: hát nem akarja a jót ? erre én feleltem: mit nékem ilyen ember, s borát a korcsma földire le tettem. Ezzel a korcsmából ki indultunk, s a

kezem alatt lévő Kárász Telek helysége választóit – kik nem messzire várakoztak reánk, – utol érvén, már ekkor közöttök volt említett Erös István, s a választókat unszolta, hogy Bagosi Sándort választanák követnek; minthogy mi egész helységül már más egyénbe voltunk meg állapodva, figyelmeztettem a választókat, hogy ne hajtsanak senkire; – ezzel mentünk be felé a megye házához, s az út közbe is itt-ott – *voltak egyének, kik a polgárokat föl szólították; de sőt kénszergették, hogy Bagosit választanák*; mi azonban szép rendben a megye házához meg érkeztünk, s az udvarán külön helyre a választók meg álapodtak; – *itt már a korteskedés nagyba ment, egymást érték a kik a választókat minden módon unszolták, sött ijjesztegetésekkel is és fog csikorgatással kényszergették hogy Bagosit választanák követnek. – Nem kímélték a gúnyolodást is, Kárhozott Telekieknek, Krisztus Telekieknek csúfolták* a Somlyoi nemzet őrök; – *s azzal ijjesztgették a népet, hogy ha mást választanak követnek vissza esnek a jobbágyságba*; Bagosi Sándor urat személyesen meg járatták a nép között, ily mondással: *ez az az áldott ember, ki kenteknek a szabadságot hozta*; – s mind ez így folyt egész nap. – Végre mi reánk került a szavazási sor, mikoris én mint helység jegyzője a kerületi Fő Sz. Biró Úr által ki adott Kárász Teleki választók hiteles összve írását kezemben vévén abból néztem, hogy a választók mi sorral következnek, s a terem ajtajánál kívülről állván megyei esküdt Varjú Pál úr, a szavazat szedő bizotmány által ki adott öszve írásból olvasva szólította a szavazókat választásra be menni; *e közben tapasztaltam, hogy közbe közbe Szabó Mártont, K. Szabó Istvánt, Szabó F. Bálintot el mellőzte* kik pedig mindnyájan jelen voltak személyesen; jelen lévén magam, a fenn el mellőztekért meg szólítottam esküdt urat, ki nehezen vette, s azt mondá hogy ne szóljak belé; de én kívántam azoknakis be küldetéséket, s csak ugyan elő álítván azokat, szavazásra be is bocsáttattak. / *e szánt szándékos el mellőzése némely szavazoknak, ha magam észre nem veszem vala, azt szülte volna, hogy a választásból ki maradtak volna.:/*

Ilyen el mellőzést hallottam a dohi görög hitü paptolis Tisztelendő Drágus László úrtól, ki azt beszélte a mi plébánosunk, és al esperest Fő T. Timár Imre úr házában, miszerént a Hidvégiek panaszolták, hogy eddig biztak B. Huszárban, de meg csalta őket, mert maga is a szavazat szedő bizotmánynak tagja lévén, az ajtónál többeket el utasított, *mennyenek haza, minek ennyi ember, – s aztis beszélte, hogy ha az oláhokat mind be bocsátották volna, Bagosit a Követségből ki ütötte volna a Vikárius Úr*[1].

Mely leírtak valóságára nézve ki adtam ezen bizonyító levelemet igaz hitem szerént Kárász Teleken Jun. 24-kén 1848.

Kis Mihály
Helybeli nép jegyző.

Subsemnatul prin prezenta depun mărturie că în ziua de 21 iunie [anul] curent, venind împreună cu câțiva oameni cu căruța spre Șimleu, la capătul orașului domnul Erös István, un cunoscut de-al meu, ne-a oprit în fața unei cârciumi. După mulțumiri m-a întrebat dacă nu aș vrea să merg cu el la o cană de vin și tot atunci mi-a cerut să spun unde este judele? Acesta șezând pe căruță l-a chemat înăuntru; de asemenea i-a invitat pe Boér Ferenc și György Mihály István; apoi comandând câteva căni, ne-a servit și noi am și băut din ele; în acest timp ne-a zis că *nu ne-a dat vinul ca și cum ar face propagandă [electorală], dar a afirmat că totuși Bagosi va fi ales reprezentant*;- observând brusc din privirea mea că nu sunt de acord cu el, m-a întrebat: dar nu vreți binele? La aceasta eu am răspuns: ce bine mi-ar putea aduce un astfel de om, după care am pus vinul lui pe podeaua cârciumei. – Și cu aceasta am pornit să ieșim din cârciumă; când i-am ajuns din urmă pe alegătorii din Caraștelec care erau sub conducerea mea și ne așteptau nu departe, amintitul Erös István era deja între ei și încerca să-i convingă să-l aleagă ca deputat pe Bagosi Sándor; dat fiind că noi eram deja înțeleși cu întreaga localitate asupra altei persoane, i-am atenționat pe alegători să nu asculte de nimeni; cu aceasta ne-am îndreptat spre primărie, și pe drum *erau ici-colo indivizi care-i avertizau pe cetățeni și, chiar încercau să-i oblige să-l aleagă pe Bagosi*; după ce am ajuns la sediul comitatului în frumoasă ordine, în curtea acestuia alegătorii au căzut de acord să stea într-un loc anume;- *aici propaganda [electorală] se desfășura din plin: se ciocneau unii de alții cei care apelau la toate mijloace pentru a-i forța pe alegători, folosind chiar amenințări și promisiuni de răzbunare ca să-l aleagă pe Bagosi ca deputat; nu ocoleau nici batjocura; gărzile naționale din Șimleu îi numeau pe alegători "de pe pământul condamnaților", și "de pe pământul lui Cristos";- pentru a-i speria pe oameni că dacă îl vor alege pe altul vor recădea în iobăgie*; domnul Bagosi Sándor a fost plimbat personal prin mulțimi cu astfel de vorbe: *acesta este acel om binecuvântat care a adus domniilor voastre libertatea*;- și așa a decurs toată ziua.- În sfârșit a venit rândul nostru să votăm; eu, ca notar al localității, luând în mână lista legală a alegătorilor conscrișI din Caraștelec, emisă de domnul prim jude districtual, m-am uitat în ce ordine urmează alegătorii și am constatat că domnul jurat comitatens Varju Pál, stând în afara ușii sălii, citea din lista celor conscrișI, emisă de comisia verificatoare de voturi, care trebuiau să intre; *în acest timp am observat că i-a omis pe Szabó Márton, K. Szabó István, Szabó F. Bálint,* care erau cu toți de față personal; fiind și eu prezent, l-am avertizat pe domnul jurat asupra celor omiși, însă acesta nu m-a luat în seamă și mi-a spus să nu mă amestec; dar eu vroiam ca aceștia să fie admiși înăuntru; și prezentîndu-i, au și fost lăsați să intre la vot; (*dacă eu nu aș fi observat această omisiune intenționată a unor votanți, ei ar fi fost omiși de la alegeri*).

Despre asemenea erori am auzit și de la reverendul Vasile Drăguș, preot greco-catolic în Doh, care a spus în casa preotului și protopopului, domnul Timár Imre, cum că cei din Podeni s-au plâns că până acum au avut încredere în baronul

Huszár; dar acesta i-a înșelat, pentru că el însuși fiind membru în comisia de culegere a voturilor, i-a refuzat pe mai mulți, spunându-le *să meargă acasă, fiindcă nu-i nevoie de atâția oameni; după aceea a mai adăugat că dacă toți românii ar fi fost lăsați să intre, domnul vicar ar fi devenit deputat în locul lui Bagosi.*[1]

Cu privire la realitatea celor scrise am emis această scrisoare doveditoare, conform credinței mele drepte, la Caraștelec, în 24 iunie 1848.

Kis Mihály,
notarul sătesc al localității.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc 2A., nr. 18 e.

[1] Vezi doc.134 și 239.

258

Gherla, 24 iunie 1848

Szamosújvárt 1848 junius 24^{én} – a Követ választók Jegyzékét készítő Választmánynak tartott ülésse jegyző könyvének kivonatja.

2.szám

A tegnapi első szám alatti jegyző könyvi határzat kivonatban a Kandiai Esperest Boksa Simon Urral ki hirdetés végett tegnap közöltetvén, annak következéséül a Kandiaiak számra negyvenen egy ünnepélyes óvást jogaik fenn tartása végett beadnak, mely szerint óvakodnak a követeknek személyes befolyások nélkül történhető választatása ellen[1].

A választmány tegnapi vélekedésében mindezen óvás mellettis megmaradván, az óvakodó Kandiaik a már a tegnapi határzat szerintis az 1848 Erdélyi Hongyűlésen alkotott II^{ik} törvénycikk 4^{ik} §sának c. pontja tartalmához leendő maguk alkalmazására utasíttatnak – egyébaránt az óvakodók azon állítására nézve mintha a Jun. 21[i] fölszólítás által a fejenkénti szavazásra szólíttatnának fel, nem áll: miután abban csakis az ország gyűlési legújabb választási törvénycikkben feljogosítottak szólíttattak föl öszveíratás végett a választmány előtti megjelenésre, fölkérvén a választmány hogy a már tegnapi naponis említett 3^{ik} §us. d. és 4^{ik} §^{us} c.) pontjaiban világosan ki írt követ választási jogot gyakorolhatókon kívül, mások a fejenkénti szavazásra nemis jelentkezendnek; – az sem áll továbbá – hogy a Tanács és Esküdt Közönség elegyülése az óvakodóknak fejenként szavazhatási jogokat ki mondotta volna, miután arról a jegyző könyvben egy betű sincs; – valamint az sem: – hogy a választmány nemzetiségi tekintetben részre hajlólag – magyar, örmény, vagy oláh közt különböztetéseket tett volna, mert a kézen lévő öszveírási

jegyzékekben, nemzetiségi színezet nélkül, minden a törvénycikk által följogosítattakat, lettek légyen azok: magyar, – német, – örmény, – oláh vagy bármi nemzetűek, szavazás végett feljegyzett; – egyébaránt a választmány egykor a városon volt törsökös polgárokat kik jelenleg Kandiaban laknak, az annyiszor írt második törvénycikk 3^{ik} §sának e.) pontja szerént a fejenkénti szavazásra feljogosítottaknak látja.

A Jegyzőkönyvből Kiadta Voith Márton

Választm. Tollvivő

Extras din hotărârea şedinţei comisiei pentru întocmirea listei alegătorilor ţinută la Gherla în 24 iunie

Extrasul hotărârii procesului verbal, elaborat în şedinţa comisiei electorale sub nr. unu, a fost adus la cunoştinţa protopopului Simion Bocşa din Candia pentru a fi dat publicităţii. În urma publicării lui, 40 de locuitori ai Candiei au înaintat o petiţie solemnă în vederea susţinerii propriilor drepturi, menţionând totodată că ei se împotrivesc alegerii deputaţilor făcută fără participarea lor[1].

Referitor la această petiţie, comisia a recomandat ieri petiţionarilor candieni să se conformeze prevederilor paragrafului 4 al articolului de lege votat de Dieta transilvană din 1848. Totodată le-a adus la cunoştinţă că nu este de acord cu afirmaţia lor, potrivit căreia prin apelul din 21 iunie ar fi fost chemaţi individual la vot. În realitate prin acel apel au fost invitaţi să se înscrie pe listă doar cei îndreptăţiţi prin recentul articol de lege al Dietei.

Comisia atrage atenţia petiţionarulor să nu vină la vot decât cei îndreptăţiţi clar în punctul *d* al paragrafului 3 şi punctul *c* al celui de-al 4-lea paragraf. Îi atenţionează de asemenea că nu comisia, nici comunitatea juraţilor nu le-au putut conferi dreptul personal de alegător, întrucât în procesul verbal nu s-a consemnat aşa ceva. Totodată nu se poate spune despre comisie că s-ar fi purtat părtinitor din punct de vedere naţional şi ar fi făcut deosebire între maghiari, armeni sau români. Pe lista nominală a alegătorilor au fost consemnaţi fără deosebire maghiari, germani, armeni, români şi alte naţionalităţi.

În rest, comisia consideră că, în sensul punctului *c* al paragrafului *3* din mult amintitul articol de lege doi, strămoşii cetăţenilor oraşului care acum stau în Candia sunt îndreptăţiţi să participe la alegeri.

Am eliberat extrasul din procesul verbal,

Voith Márton,
scrib.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc. 2A. nr. 113 e.

[1] Vezi doc. 233.

259

Cluj, 24 iunie 1848

Ő Császári s Apostoli Királyi Felsége, Erdély Nagy Fejedelme
és Székelyek Ispánja leg kegyelmesebb Urunk nevében
Hátzeg városa tanácsának!

Miután a leg közelebbről jövő julius hó 2^{ik} napján Peste meg nyitandó közös hon Gyűlésre küldendő követeknek nép képviseleti alapján választásról a jelen Ország Gyűlésen alkotott második törvény cikk leg felsőbb kegyelmes meg erősítést nyervén, – a tegnapi napon tartott országos ülésben, ki hirdetetett, erre vonatkozólag folyó hó 7^{kéről} 7144 szám alatt innen ki bocsátott rendelett folytán meg hagyatik a Ns. tanácsnak hogy a most érintett rendelett mellett ki küldett törvény cikk értelmébeni követt választást haladék nélkül vigye véghez. Az Erdélyi Nagy Fejedelemség Királyi Fő Kormányszékének.

Kolosvárt 1848. Szent Iván hó 24-*kén* tartott üléséből.

G. Teleki Joseff
Istvánffi Páll titoknok

În numele preamilostivului nostru domn, al maiestăţii sale regale,
imperiale şi apostolice, mare principe al Transilvaniei, şpanul secuilor.
Consiliului oraşului Haţeg!

După ce legea a II-a, stabilită de actuala Dietă cu privire la alegerea, în mod parlamentar a deputaţilor la adunarea comună naţională ce se va inaugura, într-un viitor apropiat, în ziua de 2 iulie, la Pesta, a fost publicată în şedinţa publică de ieri, în legătură cu aceasta şi drept consecinţă a ordonanţei emisă de noi în 7 a lunii, sub nr. 7144, dispunem ca nobilul Consiliu, adiacent înştiinţării şi a legii electorale, să procedeze neîntârziat la alegerea de deputaţi.

Guberniului regal al marelui principat al Transilvaniei.

Cluj, 1848. Din şedinţa ţinută în 24 iunie.

Conte Teleki Jóseff
Istvánffi Páll, secretar

Copie. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc. 2A, nr. 217 b.

260

Cluj, 24 iunie 1848

1. Tartományi Fő Biztosságnak
2. Nopcsa Lászlónak
3. nemes Hunyad megyének

Méltóztatván Urunk Ő Felsége, f. évi Pünkösdhó 23*án* költ legfelsőbb Kir. válaszánál fogva

1. Nopcsa László nemes Hunyad megyei Fő Ispánnak e hivataláról lemondását

2. Uraságodnak nemes Hunyad megyei Fő Ispáni hivataljáról lemondását

3. Azon nemes Megye volt Fő Ispánya Nopcsa Lászlónak e hivataljáról lemondását

1.2.3. kegyelmesen elfogadni; – ennek s erről azon hó 29*ről* 2948 848 udvari szám alatt ide tett Királyi rendeletnek következtében

1. meghagyatik ezennel

2. meghagyatott mái napon

1.2. a tartományi Fő Biztosságnak: hogy

1. nevezettnek

2. Uraságodnak

1.2. Fő Ispáni hivatalja után járult évpénzét a folyó évi Sz. György hó 12*től* mint hivataljáról lemondása napjától fogva, maga helyén állíttassa meg.

3. a Nemes Megye e felől oly hozzá tétellel értesíttetik: hogy az e szerént ottan üresült főispáni hivatal hová hamarább be fog töltetni.

Kolozsvárt. Sz. Iván hó 24*én* 848.

1). Comitetului principal pentru securitatea comitatensă

2). Lui Vasile Nopcea

3). Nobilului comitat Hunedoara

Conform înaltului rescript al maiestăţii sale din 23 mai anul curent vă rog să acceptaţi:

1). demisia lui Vasile Nopcea din funcţia de comite suprem al comitatului Hunedoara

2). demisia domniei voastre din funcţia de comite suprem al comitatului Hunedoara.

3). demisia din funcţia de comite suprem al menţionatului nobil comitat.

Pe baza dispoziţiei regale înaintată aici la 29 mai sub nr. de curte 2948/1848, se ordonă:

1). cu această ocazie

2). astăzi

1.2. Comitetul principal pentru securitatea comitatensă să-i sisteze [lui Vasile Nopcea] din 12 aprilie, ziua demisionării 1.2., salariul anual primit în funcţia de comite suprem;

3). nobilului comitat i se aduce la cunoştinţă decizia, cu acea adăugire că funcţia de comite suprem, rămasă astfel vacantă, se va ocupa cât mai curând posibil.

Cluj, 24 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7561/1848.

261

Cluj, 24 iunie 1848

Thorda megye Fő Ispánjának!

Miután az Uraságod kormánya alá bízott nemes megyében O. Dellőn Iklandon, M. Bodonban és M. Bogáthon, úgy M. Ludason[1], a szolgáló emberek között mutatkozott nyugtalanságok –, az Uraságod közelebb múlt Pünkösd hó 31-*ről* ide tett hivatalos jelentése mellett felterjesztett irományokból kitetszőleg –, már elcsendesedtek; azon irományok oly nyilatkozattal küldetnek vissza Uraságodnak, hogy a királyi kormányszék azoknak tartalmait tudomásul vette.

Kolosvár junius 24-*én* 1848.

Comitelui suprem al comitatului Turda!

Din actele anexate la raportul domniei voastre, ce vi s-au înaintat oficial recent, în 31 mai, rezultă că în nobilul comitat încredinţat cârmuirii dvs., au apărut frământări între supuşii din Dileu Vechi, Iclandu Mare, Budiu de Câmpie, Bogata, ca şi la cei din Luduş[1]. Între timp ele au încetat însă. De aceea vă restituim documentele în cauză, odată cu confirmarea că ele au ajuns la cunoştinţa Guberniului regal.

Cluj, 24 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7210/1848. Foto: 12607–12608.

[1] Vezi vol. V, doc. 46, 55, 57, 58 şi 99.

262

Târgu Mureş, 24 iunie 1848

Felséges Királyi Fő Igazgató Tanács!

Ezen nemes széki medgyesfalvi birtokos Gróf Lázár Josef, megyesfalvi nem egyesült görög vallású lelkész Jankovits István ellen, az illető kerületi al királyi bíró Szent Iváni János atyánkfia előtt panaszolt[1] az aránt, hogy bujtogató ármánykodásokat és lázzasztásokat követve el-kérte be fogattatását s a panasz ki nyomoztatását, melynek nyomán írt al király bíró atyánkfia a panaszlott befogatását el rendelve, annak meg történte után a ki nyomozást el rendelte, de a ki nyomozásból semmi a panasz valósága aránt ki nem jött, s ezt kerületi al király bíró atyánkfia a tisztségnek fel jelentvén a tisztség a be fogatottnak kezesség melletti el

bocsáttatását rendelte, úgy aztis hogy a panaszló által mivel a ki nyomozó Biztosság eleibe bé adott kérésében nyilatkozott hogy több tanuk is lennének kik a be fogatottnak *veszedelmet jóslólag nyilatkozatát* hallották, hogy azokat állítaná elő a ki nyomozásra, melynek következéséül al király bíró atyánkfia által a feladó gróf ily tanuk elő állítására fel szollítatván ki jelentette hogy több tanukat nem tud elő állítani; mindezek a mellékelt 13 darab levelekből ki tetszök – melyetis a Felséges Királyi Fő Igazgató Tanácsnak szükséges tudásul fel jelenteni szükségesnek látván – alázatos tisztelettel vagyunk a

Felséges Királyi Fő Igazgató Tanácsnak.

A Nemes Maros Széki Tisztségből — alázatos szolgái
M. Vásárhelyt Szentiványhó — G. Toldalagi Ferenc
24^{én} 1848. — Fő k. Bíró
Szt. Iváni Josef
aljegyző

Mărite prim consiliu diriguitor regesc

Contele Lázár Jósef, proprietar din localitatea Mureşeni a acestui nobil scaun, s-a plâns în faţa concetăţeanului nostru, domnul Szent Iváni János, vicejudele regesc scăunal, împotriva preotului ortodox Ştefan Iancovici din aceeaşi localitate. Acuzându-l că ar fi comis intrigi şi instigări ascunse, a cerut totodată arestarea acestuia şi investigarea plângerii înaintate. Ca urmare, concetăţeanul nostru, menţionatul vicejude regesc, a ordonat arestarea pârâtului, iar după detenţia lui a dispus investigarea cazului. Din anchetă nu a rezultat nimic adevărat din reclamaţie, fapt ce a şi fost raportat dregătoriei de către vicejudele regesc districtual. De aceea, oficialitatea a dispus eliberarea arestatului pe chezăşie; de asemenea a mai dispus ca acuzatorul să-i prezinte pe acei martori care figurează în reclamaţia înaintată, că l-ar fi auzit pe inculpat prevestind primejdia. La somaţia vicejudelui regesc de a prezenta asemenea martori, contele acuzator a declarat că nu poate înfăţişa asemenea martori. Toate acestea reies din cele 13 acte anexate şi am considerat necesar a le raporta măritului Consiliu diriguitor regesc, pentru a fi luate la cunoştinţă. Rămânem cu stimă supusă servi umili ai măritului Consiliu diriguitor regesc.

Din dregătoria nobilului scaun
Târgu Mureş, 24 iunie 1848

Contele Toldalagi Ferenc,
prim jude regesc
Szent Iváni Josef,
vicenotar

Originar. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8216/1848. Foto: 2947.

[1] Vezi doc. 56.

263

Metiş, 24 iunie 1848

M. Feleki Sztánbuj György, Dregits György, Bodogesán Lázár, Demeter Lázár és Keresztes Zaharia falusi elöljárok és közlakosok ellen közbátorság fel háborításáért, bujtogatás és tiszti nem engedelmeskedésért támasztott vádra Ns. Felső Fehér megye tisztsége üléséből Sz. Martonfalván Jun. 24^{kén} 1848^{ba} kimondott

Határozat

A béadott kinyomozási jegyző könyvben béigtatott tanuk vallományokból jövén az, miszerént helybéli papjoknak a balásfalvi gyűlésről lett haza jövetele után terjesztett bujtogató beszéde következésében a fenn álló törvények s rend szabályok ellenére a bévádoltattak mint résszerént falusi elöljárok közcsend s rendet háborító tényekbe és tiszti nem engedelmeskedésbe részt vettek; mely hibás tényekért a megyei börtönbe béhozattatások napjától számítva külön külön kéthéti vasonni raboskodásra és minden másod nap kenyéren és vizen böjtölésre határoztattak.

Ki hirdettetett.

La şedinţa nobilei dregătorii a comitatului Alba de Sus ţinută la Metiş în 24 iunie 1848, se ia următoarea decizie împotriva lui Gheorghe Stambui, Gheorghe Drăghici, Lazăr Bodogheşan, Dumitru Lazăr şi Zaharia Cheresteşiu, fruntaşi săteşti şi locuitori de rând din Feleag:

Din depoziţiile martorilor înregistrate în procesul verbal înaintat reiese că, în urma discursurilor instigatoare, ţinute de preotul localnic după întoarcerea sa de la Blaj, cei pârâţi, deşi fruntaşi ai satului, în ciuda legilor în vigoare, au participat la fapte care au dus la perturbarea liniştii şi a siguranţei publice, la fel şi la nesupunerea faţă de dregătorie. Pentru aceste fapte greşite s-a decis întemniţarea lor timp de două săptămâni în închisoarea comitatensă. Cele două săptămâni se calculează din ziua în care vor fi aduşi – cu regim de post, numai cu pâine şi apă tot a doua zi.

S-a dat publicităţii.

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. comit. Alba de Sus. F. nr.

264

Blăjel, 24 iunie 1848

Tekintetes Törvénytévő Szék!

Nemes Küküllő megye alsó kerülete al ispánja Tekintetes Gaál Miklos úr, hivatalánál fogva, mint köz felperes a follyó 1848^{ik} év juniussa 23^{ik} napján, az alább

bé írt kérdő pontokat küldeti kezeinkhez, azon ajánlattal, hogy az azok alá írt kirendeltetésünk nyomán, ezen nemes megyében Balástelkén, mind azon tanuknak vallomásaikot, a kiket ezen nemes megye felső kerülete fő bírója Méltóságos Földváry Ferenc úr pecséttye erejénél fogva előnkben állíttatna, hitek után a kérdésekre vennök bé és hitelesen írnok meg, engedve a tisztelt Al Ispán mint köz felperes ajánlatának, a fenn írt napon és az követett junius 24^{ik} napján Balástelkén szabad polgár Gávrilla Tufa házánál mint rendelt szállásunkon, az alább meg írt sorsú tanuknak vallomásaikot hitek után bévéve, a következendőkbe írtuk meg.

A Fő Bírói pecsét szórol szóra így vala írva

Idéző, Hitte adó, Intő, bizonyittó, vallású, egyben gyűjtő, bé, és eltiltó pecsét, nemes Küküllő megye alsó kerülete al ispánja Gáál Miklos úr, mint köz felperes részére, és nevében 12 Mfor. büntetés terhe alat. Költ Gálfalván Junius 23^{án} 1848^{ba}

Kiadta Földváry Ferenc
Fő Bíró

A Kérdőpontok ezek valának:

Vallató kérdések, melyek szerént a nemes vármegye fiskussa részére tudakoltatik: hogy

1^{ö} Tudgya e a tanu, hogy ezen nemes Küküllő vármegyében Balástelkén közelebbről valakik által hitegetések, bujtogatások, s ez által a köz csendesség közbátorság falzavartatott volna a lakosok között? ha tudgya

2 Azon hitegetéseket bujtogatásokat kik, micsoda nevezetű és sorsú személyek, micsoda szavakkal kezdettek, nevezetesen

a.) hogy ezután mind szabadok lesznek az erdők

b.) hogy minden balástelki birtokos 30. napok alatt bizonyítsa bé oklevelekkel, hogy mi jusson bírja a jószágát, különben a jószága a falujé leszen.

c.) hogy már ezután a magyar írás közöttünk nem jár, a vármegye tisztyei nem parancsolnak.

d.) hogy minden ember minden különbség nélkült szabad és minden allodiális helyen lakó cigányokat is felszabadittyák csak oláhok légyenek.

e.) hogy ezután a birtokos uraknak fát eladni nem leszen szabad, csak a maga szükségére vágatni.

f.) hogy minden adósságok ezután el lesznek enyészve-

g.) hogy úrdolgot az oláh részben lévők mindenképpen tegyenek, a míg Balásfalváról rendelések érkezik

h.) hogy magyar írás ezután nem jár, az oláhoknak olá, a magyaroknak magyar tisztyei lesznek, és hogy Barnutz lészen az oláh gubernátor.

i.) hogy a Magyarországgal való nem edgyesülést javasoltak volna

k.) hogy a szász papot arra kénszerítették volna, hogy a szászokat eskesse fel az oláhokkal való egyesülésre különben a faluból kirekesztik.

l.) hogy Mikás bocsáttassék el, mert különben az oláhok kifogják venni.

3. Ezen fenn kitett pontok alatti ingerléseket, hitegetéseket kik vagy ki, micsoda alkalmatossággal tették, azokat hol és hányszor ismételték? ezek által hol, kiknek, nevezetesen a földes urak allodialis erdeikben, szántó, kaszálló hellyeikben mennyi károk, és kik által okoztattak?

4. A fennebbieken kívül még mi ártalmas hitegetéseket tettek a közlakosok előtt, és ezen veszedelmes hitegetéseknek, ámittásoknak ki volt a leg nagyobb feje, és kik voltak még részes társai?

A mit a kérdésekről tud, látott, hallott vagy tapasztalt a tanu vallya ki letett igaz hite és lelkiesmerete szerént környülállásasan.

Kirendeltetésünk így következik

A fenn írt kérdőpontok szerénti hüteles esketésnek végbenvitelére h. assessor Tekintetes Szász Pál és Vass Károly urak rendeltetnek Gálfalván Junius 23^{án} 1848.

Földváry Ferenc
Fő bíró

Következnek a vallok s azoknak hitek után tett vallomásaik

Első tanu Balástelki szabad polgár Johan Rempler

40 éves, előnkben a fenn írt szállásra lett idéztetése, meg hütlése, és a kérdésekre lett ki kérdeztetése után vallott, a következendőleg – az

1re Itten Balástelkén senkit sem tudok, hogy lázasztó, és a köz csendet meg háborittó lett volna, mint a most fogva lévő unitus pap Panazán Indréjt, mert ugyanis ez a balásfalvi oláh gyülés után haza jöve, az egész falut harang szó mellett, minden vallás vagy nemzetbéli különbség nélkül egybe híva, magának a falu közepére szónoki állást emelve, némü írásokat elővéve, az újságon kapó, és egybe csoportozott köznépet, irományait hiteles kútfőből eredteknek állítva, a következendő intéseket tette a köznéphez a

2ra és a.) Hogy az után /t.i. Május holnapja de melyik napján én nem emlékszem a midőn az elő adás történt/ a földös úri erdőkben a melyek két esztendőn felyülli vágattak, szabad a legeltetés – s ennek következtébe meg is történt az addig tilalmas legeltetés – és

b.) Azt, hogy ha minden balástelki birtokos 30 napok alatt hiteles adatokkal birtokát bé bizonyítni nem fogja, az lészen minden kivételen kívül a falusi közönségé.

c.) Azt, hogy ez után, a magyar írás az oláhokra nézve érvénytelen, s többé magyar tisztviselő nékik parancsolni nem fog.

d.) Azt, hogy minden különbség nélkül minden ember az utolsó cigányig szabad.

f.) Azt, hogy minden adósságok el enyésznek, senki fizetni nem tartozik.

i.) Fel eskette nem csak az oláhokat, de a mittásai után bennünket a Szászokat is, a Király hűségére, és arra, hogy az magyarországgali edgyesülést nem pártollyuk, s annak ellene mondunk, s mü szászok kevesen léve engedtünk, tartva

az oláh töbségtől, s e felet a mü papunk is későbre, az említett pap unszolata következésébe, a mondottakra fel esketett.

Második tanu, Pálosi György 25 éves, méltoságos Groff Haller Josef úr balástelki gazda tisztye a fenn írt szálláson előttünk lett meg jelenése, meg hütlése, és a kérdések szerént lett ki kérdeztetése után vallomását a következendőkbe tette meg, az

1re Tudom bizonyoson, hogy a múlt május hó, de bizonyos napjára nem emlékszem, annyi igaz, hogy csak hamar a balásfalvi oláh gyűlés után, az ide való balástelki unitus pap Panazán Indréj, az egész balástelki falusi köznépet harang szó mellett egybe gyűjtette a falu közepére, magam is Principalisom érdekébe a már előre hallatott újíttásokat megérteni el mentem, s láttam, hogy az érintett pap magának egy szolnoki helyet készített deszkákból a falu közepére, s oda fel állott, s körül vette az újságon kapó, de már a szabadság eszméjével előre fel bőszített köznép, ekkor valami irományokat vett elő, melyekről az állította, hogy azok Balásfalván készültek, és az ők sorsok feletti meg állított határozatok lennének, és azoknak nyomán, a következendő intéseket, és teendőket hirdette a köznépnek / előlegesen Medgyesről két szász zászlókat is hozatván, az elhozó, és zászló vezető volt a fő esküdt Györgye Sofron:/

2ra a.) Azt, hogy ez után minden névvel nevezendő erdőkben a köz legelés szabad lészen.

b.) Hogy ha 30 napok alatt a birtokosok nem fognak hiteles adatokkal, levelekkel, birtokokról bizonyittani, tehát azon birtokok lésznek a falusi közönségé.

c.) Azt, hogy már ez után, a magyar irás, az oláh és szászok közt nem fog járni, és magyar vármegyei tiszt többé nem fog parancsolni az oláh, és szásznak, és hogy ez után a magyar alája lészen vetve az oláhnak, eleget járt az oláh a magyarhoz, járjon már a magyar is az olához.

d.) Minden ember, ha bár allodiális hellyen lakik is szabad, még a cigány is ha oláh lesz.

e.) Ez után a birtokos saját erdejéből el adni szabad nem lészen, csak maga szükségére hozni.

g.) Semmi szolgálattal többé földös uraknak nem tartoznak, söt a multakról is követelhetnek.

Harmadik tanu szabad polgár Sofron Virka 69 éves,, előnkben idéztetése, meg hütlése, és ki kérdeztetése után vallott a kérdésekre e szerént – az

1re, Tudom azt, hogy a közelébb múlt május hó, de bizonyos napjára nem emlékszem, csak ugyan a balásfalvi volt oláh gyűlés után hamar, az ide való unitus pap Indréj Penezán, az egész falusi közönséget, nem csak az oláhot, hanem a szászokat harang szóval egybe gyűjtette a falu közönséges uttzájára, s oda magának egy szónokló széket emelt, s fel álva arra, valami írásokat vett elé, melyekről azt állította,hogy azokban a Balásfalván történt gyűlésben az eddig el nyomottatott köz

nép fel szabadittása, és ez utánni boldogabb sorsa aránti Határozatok vagynak, melyekből a következendőket magyarázta, az öszve csoportozott közönségnek – a

2ra és a.) Ez után az erdők a legeltetésre nézve szabadok.

b.) Hogyha minden balástelki birtokos, saját birtokát hiteles levelekkel, 30 napok alatt meg nem fogja mutatni mi jusson bírja –az lészen a falusi közönségé

c.) Ezután az oláhok közt a magyar írás érvéntelen, és magyar tisztviselő nem parancsol, úgy szintén szásznak sem

d.) Minden ember, minden külömbség, nélkül szabad

e.) Ez után a birtokosoknak saját erdejekből sem lészen fát szabad el adni, csak illendőleg tüzelni.

f.) Többé adósságok nem fizettetnek.

g.) Szolgálattal a földös uraknak nem tartoznak.

i.) Fel eskette mind az oláh, mind a szász nemzetet, Medgyesről hozatott szász zászlók alatt, a Császár hűségére, és az unio ellen szegülésre – s minek utánna, a fenn meg neveztem pap mint lázasztó el fogatott follyó év junius 22ik napján, mondottam néki, ad elé tiszteletes azon igasságaidot, mellyek mellett minket lelkesítettél a mondottaknak tellyesittésekre.

Negyedik tanu, szabad polgár Nonu Vándor 50 éves,, előnkben idéztetése, meg hütlése után, vallott e szerént – átalánoson –

Én a kortsomán voltam, s csak akkor mentem a gyülésbe mikor a népet feleskette az idevaló balástelki unitus pap, a császár hűségére és az unio elleni szegülésre, s azokat a mik az előtt mondattak az ő szájjából nem halhattam – s nem is tudok vallani semmi bizonyost.

Ötödik tanu Vaszalia Stráva 46 éves, szabad polgár előnkben idéztetése, meg hütlése, és a kérdések szerént lett ki kérdeztetése után, vallomását a következendőkbe tette meg – az

1re Én más bujtogatott, és hitegetött nem tudok, a ki a köz csendet a balástelkiek közt fel zavartatni kívánta volna, hanem csak az idevaló balástelki unitus papot – a ki a balásfalvi oláh gyűlésből haza jöve, a falusi egész közönséget harang szó mellett egyben hívta, a falu közönséges uttzájára, oda magának beszéllő állást emelt, s fel álva oda, az újságon és ki hirdetendő szabadság meg hallásán kapó öszve csoportott népnek elő vett valami írásokat, azt állítván, hogy azok a balásfalvi gyülésben, a köznépet fel szabadittó határozatok lennének, és azoknak nyomán a következendő utasittásokat tette a köznéphez – a

2ra a.) Azt, hogy ez után az erdőkben szabad marha legelés lészen, a két esztendőn fejül levő minden vágattokban.

b.) Azt, hogyha minden balástelki birtokos, 30 napok alatt levelekkel nem bizonyít birtokának mimodonni birtoklásáról, azon birtok lészen a falusi közönségé

c.) Azt, hogy ez után, a magyar írás az oláh és szász közt érvéntelen, és az oláhnak több magyar vármegye tisztviselő nem fog parancsolni.

d.) Azt, hogy minden ember szabad.

e.) A birtokosoknak erdejekből fát el adni nem lészen szabad, csak el kerülhetettlen tüzelésre hozatni.

f.) Ez után semmi adósság meg fizetésével nem tartoznak, az adósság el enyészet.

g.) Robottat nem tesznek többé, s ha tartoznának is restantiával, azt későbre is meg tehetik – vagy ha nem tettzik a vellek való bánás, a mezőről is haza jöhetnek.

i.) Fel eskette a Medgyesről hozatott szász zászlók alatt úgy az oláh mint a szász nemzetett, a Császárral való tartásra és az unio elleni szegülésre.

Hatodik tanu, szabad polgár Györgye Porsán, 46 éves

Hetedik tanu Györgye Bukur, aliás Nonu Szávuluj 50 éves, és szabad polgár

Nyolcadik tanu, szabad polgár Stun Vándor 42 éves,

Kilencedik tanu Mojsza Nyirtsa, méltóságos Groff Haller György úr kortsomárosa.

Tizedik tanu szabad polgár Juon Reu 64 éves –

Ezen utóbbi öt számból álló tanuk előnkben lett idéztetések, meg hütlések, és a kérdések szerént külön külön, lett ki kérdeztetések után, vallomásikat az ők̈öt meg előzött ötödik tanu, Vaszilia Sztráva vallomásával mindenekben meg edgyezőleg tették meg.

Tovább folytattuk munkálódásunkat a következett Junius 24ik napján, ugyan csak Balástelkén, és a fennebb meg irt szálláson – hol a

Tizenedgyedik Jákob Reu 50 éves, méltóságos Groff Haller György úr kortsomárossa, előnkben idéztetése, meg hütlése, és a kérdések szerént lett ki kérdeztetése után vallomását, a következendőkbe tette meg –

1re. Én hogy kilett légyen más bujtogató, és közcsend háborító nem tudom; hanem anyit valhatok, hogy az idevaló unitus pap tiszteletes Pázmán Andréj uram a balásfalvi nemzeti gyűlésből lett haza jötte után kihirdette, hogy ő gyűlést kíván tartani, melyre az egész falusi közönséget meghívta; ezt meghalván Principalisom engem oda küldött, hogy tudakozzam meg mi lesz tárgya a gyűlésnek, mert őnagysága kívánna ottan megjelenni, – melyre csak annyit mondott, hogy a balásfalvi gyűlés határozatát kívánnya közhírré tenni – egyébaránt ki a dologról bővebb tudamást kíván venni mennyen Balásfalvára s ott megtudgya – a

2ra. Midőn az öszvegyűlés napja eljött a fen említett pap a falu uttzáján szónoki széket emeltetett magának, melyre felálva a következendő beszédeket tartotta,

a.) hogy az erdőkbe, kivéve a 2 esztendős vágattat a marhalegeltés szabad – s a földes uraknak fát csakis a magok számokra szabad vágatni, de eladni nem.

b.) hogy minden birtokos bizonyitsa bé, 30 napok alatt mi módon bírja jószágát.

c.) hogy ezután a magyarnak magyar az oláhnak olá, a szásznak pedig szász tisztek fognak parancsolni s közöttek a magyar írás érvénytelen lesz.

d.) Tovább hogy minden ember, minden külömbség nélkül szabad lesz.

e.) Erre nézve fennebb megmondám.

f.) Nem tudok.

g.) Erre nézve, hogy a robott mimódon tétessék azt mondá, hogy szolgállatra későbben is mehetnek, s ha az udvari tisztek megszólítanák, emeljék fel ugyan kapájokat, de senkit meg ne üssenek – s azzal mennye[ne]k haza.

h.) hogy kit választottak volna gubernatornak, arról vallani nem tudok.

i.) Továbbá meg kérdezett, hogy akarunk e unialodni – melyre lön felelet, hogy unitusok lenni nem akarunk.

k.) Igaz az, hogy a szászokatis kénszerítette az ők érdekeikre való felesketésre a mi a szász pap által megis tétetett.

l.) hogy Mikás felszabadittassék vagy ne azt nem tudom hogy mondotta volna.

3ra. Hogy az allodiális erdőkben kik tették a kárt azt névszerént megmondani nem tudom.

Tizenkettődik tanu Vonuj Nyértsa 38 éves, szabad polgár

Tizenharmadik tanu Todor Hermán 24 éves, a T. Veszprémi Károlina asszony embere.

Ezen két számból álló tanuk vallomássai miután megeskettettek és a kérdésekre kikérdeztettek volna az előttek lévő tanu Jákob Reu vallomássával mindenekben megedgyezik.

Tizennegyedik tanu, szabad polgár Nonu Hettzegán, 45 éves, előnkben idéztetése, meg hütlése, és a kérdések szerént lett ki kérdeztetése után vallomását ezekben tette meg – az

1re, Én más csend fel háborittot nem tudok, hanem az ide való balástelki unitus pap Panazán Indréj annyit tett, a közelebb múlt balásfalvi gyűlés után, hogy a balástelki köznépet, minden nemzet és vallásbeli külömbség nélkül a balásfalvi általa állítólag Határozatoknak meg hallására, és azt követésére harang szó mellett egyben gyűjtötte a falu közönséges uttzájára, oda magának előlegesen szolnoki állást készíttetett, a hová minek utánna, a szabadságra már előre el készített köznép tudni vágyva öszve csoportozott volna, maga a nevezett pap a szolnoki állást el foglalta, s némű irományokat vett elé, álítván azoknak hiteles kútfőből származásokat, de mit nem hitethetett el vélünk írástudatlanokkal – s éppen papunk, akinek mindenek felett hinnünk kel – s azon irományoknak foglalatját a következendőleg adá elé – a

2ra a.) Atyánkfiai, és Testvérek! Ezen túl az erdőkben, a két esztendőn fejül lévő növettekben szabad legelés van határozva.

b.) Minden birtokos, és eddig úr, 30 napok alatt köteles birtokát hiteles adatokkal, levelekkel meg mutatni, az ellenkező esetben, a falusi közönségé leend

c.) Már ezen túl az oláh, és szász nemzetek közt a magyar írás merőben érvéntelen, és magyar vármegye tiszt sem oláhnak, sem szásznak parancsolni nem fog – eleget járt az oláh a magyarhoz, járjon a magyar is az olához.

d.) Minden ember, minden külömbség, nélkül egy formán szabad.

e.) A birtokosnak habár meg mutatja birtokához való jogát, erdejéből el adni szabadsága nem lészen, csak illendő tüzelésre.

f.) Minden adósságok el enyésztek, fizetni senki sem tartozik.

g.) Robottal sem tartozik senki.

i.) Fel eskette szász zászló alatt, melyeket Medgyesről hozatott,úgy az oláh mind a szász nemzetett a Császárral való tartásra, és az unio elleni szegülésre.

k.) A szász papot is ezt tenni bujtogatta, aki hasonlólag másodszor is fel eskette a szászokat.

Tizenötödik Tanu, Popa Stéphán, Tktes. Gerendi Miklós úr embere, 55 éves – elönkben lett idéztetése, meg hütlése, és a kérdések szerént lett ki kérdeztetése mellett vallomását, ar őtet meg előzött 14^{ik} tanu Nanu Hettzegán vallomásával meg edgyezőleg tette meg.

Tizenhatodik Tanu, balástelki szabad polgár és jelenlegi falus bíró *Johan Békes* 50 éves, előnkben idéztetése, meg hütlése, és a kérdések szerént lett ki kérdeztetése után vallomását a következendőkbe tette meg – az 1re Én itten Balástelkén, hitegetések és bujtagatásokat, és közcsendet fel háborittani kívánt volna, mást nem tudok, hanem annyit tudok az idevaló unitus oláh papról, Penezán Indréjről, hogy ő kegyelme, a balásfalvi oláh gyűlésről haza jöve, harang szó mellett falu gyűlést vitetett végbe, a falu közönséges uttcáján, a hová magának elébb szolnokló állást csinált, s oda fel álva, bizonyos és általa balásfalvi végzésnek állított irományokból, a mint hallottam, mert magam késöre értem oda, a következendő teendőket ajánlatta a köznépnek, a

2ra a) Hogy az allodiális erdőkben ez után szabad legeltetés lészen, ki vévén a két esztendőn alól lévő vágattakat, s fát sem lesz szabad el adni belölle a birtokosoknak, csak magok szükségekre tüzelni.

b) Hogy ha 30 napok alatt a birtokosok hiteles levelekkel nem tudják birtokokhoz való egyenes jogokat bé mutatni, birtokok a falusi közönségekké lésznek.

c) Ez után az oláhok és szászok közt magyar írás nem jár, s magyar tisztviselő nem fog parancsolni, hanem az oláhoknak magok tisztyei lésznek felekezetekből, s úgy a szászoknak is.

i) Fel eskette végtére az egész közönséget, Medgyesről hozott szász zászlók alatt, a Császárral való tartásra, és az unio elleni szegülésre – az edgyik zászló vezető volt a fő esküdt Györgye Sofron. Hogy ezen fennebb írt 16 számból álló, fennebb meg írt sorsú, mindnyájan balástelki lakosok, vallomásaikot hitek után mindenekben, a fenn meg írtak szerént tették meg, s hogy müis a szerént bé véve írtuk meg, arról a mü igaz hitünk szerént bizonyítva neveink alá írása és élni szokott pecséteink erősségei alatt ki adtuk jövendőbeli használat végett Gálfalván Junius 15^{ik} napján 1848^{ba} – alázatos tisztelettel lévén a Tekintetes Törvény tévő széknek.

alázatos szolgái

Komolloi Szász Pál, és Wass Károly mind ketten nemes Küküllő megye tábla bírái meg igazíttatott általunk a 10^{ik} lapon, a 19^{ik} sorban ezen hozzá adással *külön külön.*

Az ezenn esketésben foglalt vallók vallomásaiknak hitelesebittésekre mü alább írtak lévén ki rendeltetve, ebbéli hivatalos kötelességünknek meg felelendők a follyó 1848^{ban} Junius 25^{kén} ki szállattunk ezenn nemes Küküllő megyében, Balástelkére, s más nap úgy mint Junius 26^{án} a szabad polgár Györgye Bukur másként Nonu Szávuluj házánál mint rendelt szállásunkan az ezenn esketésben foglalt s előnkben állított tanukat az ők elő állások rendje szerint meg esketvén s mindeniknek külön külön fel olvasván és meg magyarázván a kérdő pontokat és nevek után írt vallomásaikat, közüllök ki és menyiben hagyta hellybe vagy változtatta vallomását írtuk meg a következendő rendel.

7^{k} Tanu Györgye Bukur másként Nonu Szávuluj kiről az íratik, hogy úgy vall mint az előtte való 5^{ik} Tanu, Vaszilia Stráva, ez okból: ennek a vallomása fel olvastatván, azt mindenekben hellyben hagyta különben, hanem annyit ád még vallomásához hogy aztis mondotta nevezett olá pap, hogy ezután semi némű tilalmasból semi féle marhákat nem szabad bé hajtani, és meg büntetni senkinek, hanem csak jegyző könyvet kell vinni rolla s osztán valamikor ez után el igazittódik a faluban.

2^{k} *Tanu*, Pálosi György különben hellyben hadja vallomását, hanem a 2^{k} kérdésre a g. pontra a hellyet: *hogy sőt a multakról is követelhetnek*[15], úgy módosítja hogy azt értette s mondotta, hogy ha a gazda tisztek velek rútul bánnak a borozdából is haza is jöhetnek időközbe, továbbá aztis hozzá adja hogy aztis mondta a pap, hogy ez után minden eddigi adósság el enyésznek és a mezőre is nem tartoznak jókor kimenni, s estve felé is hamarább haza jöhetnek.

12^{k} Tanu Vonuj Nyirtsa 1^{sö} kérdésre abban változtatja vallomását, hogy a kérdés alatt lévő pap vezeték neve nem Pázmán, hanem Penezán s neve után a lévén írva, hogy úgy vall mint a 11^{k} Jákobb Reu, ez okból ennek vallomása fel olvastatván előtte, különben azt hellyben hadja, hanem a *k* betűre annyit módosít: hogy az unitus pap az oláhokat, a szász pap a szászokat eskette fel a zászló alá. Továbbá ad *i* azt adja vallomásához, hogy ők nem unialodnak, azt felelte a falu a pap kérdésire.

9^{k} Tanu Mojlsza Nyirtsa kiről az íratik, hogy úgy vall mint az 5^{k} való, s ennek vallomása előtte fel olvastatván, vallomását oda módosittya hogy az *a és b* alatti vallomásra nem emlékszik, és ad *c* a pap csak azon idő utánra mondotta az ezen pont alatt mondottakat ha a mostani zavar le csendesedik, valamint ad *d* a szolgálat megszüntetését is a kérdés napja utánra értette, az *é* és *f* pontokról meg felejtkezett.

5^{k} Tanu Vaszilia Sztráva vallomását mindenekben helyben hagyta.

6k Tanu Györgye Potsán
8k Szivu Vándor

} kikről az íratik hogy úgy valnak mint az 5k Vaszilia Stráva s ennek vallomását előttek fel olvasván azt mindenekben hellyben hagyták és magokévá tették

4k Nonu Vándor Vallomását helyben hadja azt adván hozza hogy a zászlót Medgyesről hozták.

1sö Johán Rempler Vallomását semmiben nem változtatja.

3k Sofron Virka. Külömben hellyben hadja vallomását, hanem az *i* betűre azt adja vallomásához hogy az unitus pap el fogatása után a tanu néki azt mondá: hogy adja elé azon igazságos leveleket miről beszéllett s azzal mentse magát, mire azt felelte: nincs semi levelem mert azokat néki szóval Balásfalván mondották.

10k Juon Reu kiről az iratik, hogy úgy vall mint az 5k s ennek vallomását előtte fel olvasván, azt külömben hellyben hagyta, hanem ar *l* betűre vallomását úgy igazittya: hogy a pap azt mondotta, hogy M. Országgal tellyességgel ne tartsanak, hanem csak a Császárral.

11k Jákobb Revü az 1sö kérdésre úgy igazitya vallomását hogy a kérdésbeli papot nem *Pázmánnak* hanem *Penezán* Indréjnek hívják és ar *i* alatti vallomását úgy módosittya: hogy ők nem arra esküdtek, hogy ők unitusok nem lésznek, hanem hogy M. Or[ság]gal nem uniálodnak s ezen alkalommal a pap aztis mondotta, hogy ha a falusiak ar udvaroknak vagy másoknakis gabonáikban, füveikben kárt tésznek a kártévő marhákat ne hajtsák bé hanem csak írják jegyző könyvbe. Egyebekben hellyben hadja.

13k Tanu nem Hernán hanem Hornár Todor kiről az íratik hogy úgy vall mint a 10k Tanu, s ennek vallomása előtte fel olvastatván, azt felelte: hogy mind azokat mint udvarban lakó hallomásból tudja, mert ő nem férhetett közel a paphoz, hogy tölle halhassa.

15k Tanu Popa Stéfán kiről az íratik, hogy úgy vall mint a 11k tanu, s ennek vallomása előtte fel olvastatván azt külömben hellyben hadja, hanem a *g* pontra anyit módosít hogy a pap aztis mondta volna, hogy csak ugyan a kitett ideig tartozásaikat tegyék meg haszintén későbre mennekis ki és későbre jönnekis haza a szolgálatról.

14k Nonu Hetzegán
16k Johan Békes

} mind ketten vallomásaikat helyben hagyták.

Melly hitelesittésnek rendi és módja hogy általunk mindenekben a fenn írtak szerint ment légyen véghez arról igaz hitünk szerint bizonyittunk s tulajdon nevünk alól írása erössége alatt ki is adtuk Balástelkén a fenn írt időben.

Cseh János Nagy Gábor
Békítő Bíró Hites Bíró
és Musnai Kováth János al jegyző
mind hárman hirendelt hitelesittő Biztosok.

Onorate scaun judecătoresc!

D-l Gaál Miklós, vicecomitele districtului inferior al comitatului Târnava, ca acuzator public, în data de 23 iunie 1848, ne trimite următoarele puncte de întrebări, cu propunerea ca noi, cei detaşaţi să le aplicăm la Blăjel [cu ocazia investigării efectuate], la declaraţiile martorilor aduşi în faţa noastră prin pecetea prim-judelui districtului superior, d-l Földváry Ferenc. Dând curs propunerii măritului domn vicecomite, noi am redactat, la data menţionată şi în cea următoare, adică în 24 iunie, în casa cetăţeanului liber Gavrila Tufa, unde am fost cazaţi, declaraţiile martorilor, precum urmează:

Pecetea prim judelui conţine următorul text cuvânt de cuvânt

Citaţie, jurământ, atenţionare, dovedire, religie, pecetea de interzicere – pentru şi în numele d-lui vicecomite al districtului inferior din comitatul Târnava, d-l Gaál Miklos, sub ameninţarea pedepsei cu 12 R forinţi.

Eliberat de către prim judele

Földváry Ferenc

Punctele [chestionarului] de interogatoriu fiind următoarele:

Întrebări din interogatoriu, prin care fiscul nobilului comitat vrea să ştie:

1). Martorul este informat că la Blăjel, în nobilul comitat Târnava, s-au efectuat recent ademeniri, instigări prin care s-ar fi tulburat liniştea şi siguranţa publică? şi dacă ştie

2). să spună cine au fost persoanele care au început ademenirile şi instigările, lansând următoarele:

a). că de-acum încolo pădurile vor fi libere,

b). că fiecare proprietar din Blăjel este obligat să dovedească cu acte în 30 de zile, pe ce cale a ajuns să posede averea, în caz contrar aceasta va trece în proprietatea satului,

c). de-acum încolo scrisul în limba maghiară nu se foloseşte printre ei, dregătorii comitatenşi nu le mai ordonă,

d). oamenii sunt liberi, fără nici o deosebire, vor fi eliberaţi chiar şi ţiganii din locurile alodiale, numai să fie români,

e). de-acum încolo domnii proprietari nu au dreptul de a vinde lemne, pot tăia doar pentru consumul personal,

f). toate datoriile vor fi anulate,

g). cum să efectueze românii prestările până când vor veni dispoziţiile de la Blaj,

h). de-acum încolo nu dau atenție scrisului în limba maghiară; românii vor avea dregători români, ungurii dregători unguri, Bărnuțiu va fi guvernator,

i). că ar fi propus să nu se unească cu Ungaria,

k). că l-ar fi obligat pe preotul săsesc să-şi pună enoriaşii să jure unire cu românii, altfel îl expulzează din sat,

l). Micaş să fie eliberat, în caz contrar românii îl vor scoate [din închisoare].

3). Cine a făcut instigările sus menționate, cu ce ocazie, unde şi de câte ori?

Ce fel de pagube a pricinuit [cu aceste instigări] în special în pădurile alodiale, în arăturile şi fânațele domnilor moşieri?

4). Pe lângă cele sus menționate ce fel de amăgiri a făcut în prezența locuitorilor? cine a fost capul acestor amăgiri periculoase şi cine i-au fost colaboratorii?

Martorul să declare conştiincios, conform credinței sale tot ce ştie, ce a văzut, ce a constatat sau ce a auzit referitor la punctele din interogatoriu.

Delegarea noastră decurge în felul următor:

În vederea executării jurământului pe baza punctelor sus menționate sunt delegați domnii Szász Pál, asesor locțiitor şi Vass Károly. Gănești, 23 iunie 1848.

Földváy Ferenc
prim jude

Urmează matorii şi declarațiile acestora făcute în urma jurământului.

Primul martor Johan Rempler, cetățean liber din Blăjel, 40 de ani, înfățişat în fața noastră, la locul unde am fost găzduiți; după depunerea jurământului, răspunzând la întrebările menționate, declară în cele ce urmează:

1). Aici la Blăjel nu ştiu pe nimeni care ar fi instigat şi ar fi tulburat liniştea publică, în afara preotului unit Pazman Indrei aflat în arest. Acesta, după ce s-a întors de la Adunarea de la Blaj, a convocat – prin tragerea clopotelor – întreg satul, indiferent de religie şi națiune, în mijlocul satului unde şi-a ridicat o tribună [pe care s-a urcat]; pe urmă a scos niște acte, despre care a afirmat – oamenilor adunați şi receptivi la veste – că provin din surse autentice, somându-i;

2). a). că de-acum încolo [adică din mai, dar nu-mi amintesc de ziua prelegerii], în pădurile moşierești tăiate de peste doi ani păşunatul este liber, ca urmare s-a şi înfăptuit păşunatul până atunci interzis şi

b). dacă toți proprietarii din Blăjel nu-şi dovedesc dreptul de proprietate asupra averilor în termen de 30 de zile, cu date autentice, acestea vor trece fără excepție în proprietatea sătenilor.

c). De-acum încolo, scrisul în limba maghiară nu va mai fi valabil pentru români şi că de-acum încolo, dregătorii maghiari nu le vor mai porunci.

d). Fiecare om, fără deosebire, până la ultimul țigan va fi liber.

f). Toate datoriile vor dispărea, nimeni nu va mai fi obligat să şi le plătească.

i). i-a pus nu numai pe români să depună jurământ de fidelitate față de rege şi că nu vor sprijini, ba chiar se vor opune uniunii Transilvaniei cu Ungaria, dar şi pe

noi saşii; noi, saşii fiind mai puțini la număr, şi de frica românilor majoritari, ne-am supus, iar mai târziu preotul nostru, la insistențele preotului amintit, ne-a pus să depunem jurământ.

Al doilea martor, Pálosi György, 25 ani, administratorul din Blăjel al măritului conte Haller József. Martorul după ce s-a prezentat în fața noastră, a fost pus să depună jurământ şi a fost interogat pe baza întrebărilor [sus-amintite], declarația lui fiind următoarea:

1). La prima: Ştiu precis, că în luna mai trecută, dar în care zi nu-mi amintesc precis, cert este că la scurt timp după adunarea românească de la Blaj, preotul unit de aici de la Blăjel, Pazman Indrei i-a convocat pe toți sătenii în mijlocul satului prin tragerea clopotelor. M-am dus şi eu, ca să aflu, în interesul patronului meu, noutățile deja vestite; atunci am văzut, că preotul amintit şi-a confecționat o tribună din scânduri în mijlocul satului, s-a urcat pe ea şi a şi fost înconjurat de poporul de rând dornic de noua veste dar totodată şi agitat în prealabil de ideea libertății; atunci preotul a scos niște hârtii, despre care a afirmat că au fost redactate la Blaj şi conțin niște hotărâri care decid soarta poporului; pe baza acestor hârtii el s-a adresat celor adunați cu următoarele atenționări şi măsuri ce trebuie luate (în prealabil, a pus să se aducă de la Mediaş două drapele săseşti; cel care le-a adus şi s-a aflat în fruntea drapelelor a fost prim juratul Gheorghe Şofron).

2). La a doua: a). De-acum încolo păşunatul va fi liber în toate pădurile.

b). Dacă proprietarii nu-şi vor dovedi în 30 de zile cu date şi acte autentice proprietățile, acestea vor trece în proprietatea comunității săteşti.

c). De-acum încolo, scrisul în limba maghiară nu va mai circula între români şi saşi şi lor nu le vor mai ordona dregătorii comitatenşi unguri; de-acum încolo ungurul îi va fi subordonat românului ; suficient a umblat românul la ungur, de-acum încolo să umble şi ungurul la român.

d). Fiecare om, chiar dacă stă pe locuri alodiale, va fi liber, chiar şi țiganul dacă [se declară] român.

e). De-acum încolo proprietarul n-are voie să ia lemne din propria pădure, poate doar să taie pentru strictul necesar.

g). Nu sunt datori proprietarilor cu nici o prestare, mai mult, şi cele din trecut li se vor ierta.

Al treilea martor, cetățeanul liber Sofron Virka 69 de ani, după ce a fost citat în fața noastră, a depus jurământul şi a fost chestionat; răspunde după cum urmează:

1). Ştiu că în curenta lună mai, în ce zi însă nu-mi amintesc, dar imediat după adunarea românească de la Blaj, preotul unit din localitate, Indrei Penezan, i-a convocat pe toți sătenii – nu numai pe români, dar şi pe cei saşi – prin baterea clopotelor – pe ulița satului; acolo el şi-a ridicat o tribună; urcând pe ea a scos niște hârtii, despre care a susținut că sunt hotărârile aduse de la adunarea de la Blaj în legătură cu eliberarea şi viitoarea soartă mai fericită a poporului de rând asuprit; din ele le-a explicat celor adunați următoarele:

2) şi a). De-acum înainte păşunatul va fi liber în păduri.

b). Dacă toţi proprietarii din Blăjel nu vor dovedi în 30 de zile cu acte autentice modul în care şi-au dobândit proprietăţile, acestea vor fi [confiscate în folosul] comunităţii săteşti.

c). De-acum încolo între români nu va mai fi valabil scrisul unguresc; lor nu le va mai ordona dregătorul maghiar, la fel nici saşilor.

d). Fiecare om, fără nici o deosebire, va fi liber.

e). De-acum înainte proprietarii nu vor avea voie să vândă lemne din propriile lor păduri, vor putea însă folosi pentru foc.

f). Datoriile nu se vor mai plăti.

g). Nu vor fi obligaţi să presteze servicii proprietarilor.

i). I-a pus nu numai pe români, dar şi pe saşi să depună jurământ – sub drapelul săsesc adus de la Mediaş – de fidelitate faţă de împărat şi de împotrivire faţă de uniune. După ce susnumitul preot a fost arestat în data de 22 iunie, i-am spus: prezintă-ţi, preotule, acele "adevăruri" ale tale! cu care ne-ai însufleţit şi ne-ai îndemnat la îndeplinirea spuselor tale.

Al patrulea martor, Nonu Vandor, cetăţean liber, 50 de ani, înfăţişat înaintea noastră, după depunerea jurământului, mărturiseşte în general:

Eu am fost la cârciumă şi m-am dus la adunare abia atunci, când preotul unit de aici i-a pus pe oameni să depună jurământ de fidelitate faţă de împărat şi de împotrivire faţă de uniune; n-am auzit cele spuse de el anterior, astfel nici nu pot mărturisi nimic sigur.

Al cincilea martor Vasalie Stava, 46 de ani, cetăţean liber, înfăţişat fiind în faţa noastră, după depunerea jurământului, a fost interogat pe baza chestionarului şi a mărturisit precum urmează:

1). Eu alt instigator şi ademenitor, doritor să tulbure liniştea publică între locuitorii din Blăjel, nu cunosc, decât pe preotul unit de-aici din Blăjel, care după întoarcerea sa de la adunarea românească de la Blaj a strâns tot satul, prin tragerea clopotelor, pe ulita satului; acolo el şi-a ridicat o tribună, de unde i-a arătat poporului adunat şi entuziasmat de ştire şi de libertatea vestită nişte acte, despre care a susţinut că ar fi hotărârile aduse de la Blaj cu privire la eliberarea poporului de rând. Pe marginea acestora a adresat poporului de rând următoarele dispoziţii:

La punctul 2. a). De-acum încolo, în pădurile cu tăieturi de peste doi ani, păşunatul vitelor va fi liber.

b). Dacă proprietarii din Blăjel, în termen de 30 de zile, nu dovedesc cu acte autentice modul în care şi-au dobândit proprietăţile, acestea vor fi confiscate în folosul comunităţii săteşti.

c). De-acum încolo limba maghiară nu va avea nici o valoare între români şi saşi, iar acestora nu le vor ordona dregătorii maghiari.

d). Fiecare om este liber.

e). Proprietarii nu vor avea voie să vândă lemne din propriile păduri, vor tăia strictul necesar doar pentru încălzirea lor.

f). De-acum înainte nu sunt obligaţi a plăti datoria [de iobag]; aceasta este ştearsă deja.

g). Nu vor mai presta robote şi, chiar dacă ar mai avea restanţe, le vor putea presta şi mai târziu; iar dacă nu le va conveni modul în care sunt trataţi vor putea pleca acasă de pe câmp.

i). Sub drapelele săseşti aduse de la Mediaş, i-a pus să depună jurământ de fidelitate faţă de împărat şi de împotrivire faţă de uniune atât pe români, cât şi pe saşi.

Al şaselea martor, Porsan Gheorghe, cetăţean liber, 46 ani.

Al şaptelea martor, Gheorghe Bucur alias Nonu Savului, 50 de ani şi cetăţean liber.

Al optulea martor, cetăţeanul liber, Stun Vandor, 42 ani.

Al nouălea martor, Moisa Nierţa, cârciumarul măritului domn conte Haller György.

Al zecelea martor, cetăţeanul liber, Iuon Reu, 64 de ani.

Aceşti ultimi martori, cinci la număr, după ce au fost aduşi în faţa noastră, au fost puşi să depună jurământul, şi au fost interogaţi separat au dat o declaraţie întru-totul asemănătoare cu aceea a martorului anterior, adică a numărului cinci.

Am continuat investigaţia ziua următoare, adică în 24 iunie, tot la Blăjel şi tot în locul sus menţionat.

Al unsprezecelea martor Iacob Reu, *50 de ani. Este cârciumarul măritului conte* Haller György. După aducerea în faţa noastră, după depunerea jurământului, după interogatoriul făcut pe baza chestionarului – îşi dă declaraţia în felul următor:

La primul [punct]: Nu ştiu să fi fost alt instigator şi tulburător al ordinii publice; pot declara însă că preotul unit de aici, reverendul Andrei Pazman, după întoarcerea lui de la adunarea naţională de la Blaj, a declarat că doreşte să ţină o adunare, la care a invitat toată comunitatea sătească. Stăpânul meu aflând despre această intenţie a lui, m-a trimis [la preot] să aflu ceva despre subiectul adunării, întrucât şi el ar vrea să participe la ea. Preotul mi-a răspuns că la această întrunire doreşte să facă publice hotărârile adunării de la Blaj – în rest, dacă [patronul] doreşte să afle mai multe, să se aducă la Blaj, unde va afla.

La punctul doi: Când a sosit ziua adunării, preotul menţionat şi-a ridicat o tribună pe ulita satului; urcându-se pe ea a rostit următorul discurs:

a). În păduri – cu excepţia celor cu tăieturi de sub doi ani – păşunatul este liber; moşierii îşi pot tăia lemne doar pentru consumul propriu – nicidecum pentru vânzare.

b). Toţi proprietarii să dovedească în termen de 30 de zile felul în care şi-au dobândit proprietăţile.

c). De-acum încolo ungurii vor primi dispoziţii de la dregătorii unguri, românii de la [dregătorii] români, iar saşii de la dregătorii saşi – scrisul unguresc [în sens de – limba maghiară – n.n.] nu va mai avea valabilitate între ei.

d). Fiecare om, fără nici o deosebire, va fi liber.

e). La aceasta, am răspuns mai sus.

f). Nu ştiu.

g). Referitor la modul prestării robotei [preotul] a spus că pot merge şi mai târziu la lucru, iar dacă dregătorii de curte îi vor trage la răspundere [pentru întârziere] să-şi ridice sapele, dar să nu lovească pe nimeni – iar după aceasta să se ducă acasă.

h). La întrebarea pe cine ar fi ales guvernator – nu pot răspunde.

i). Ne-a întrebat dacă vrem să ne unim [cu Ungaria], la care cei adunaţi au răspuns că nu vor să fie uniţi.

k). Este adevărat că i-a obligat şi pe saşi să depună jurământul în interesul lor, preotul sas a şi executat dispoziţia.

l). Nu ştiu dacă a spus ceva despre eliberarea lui Micaş.

La punctul trei. Nu ştiu să-i nominalizez pe cei care au pricinuit pagubele în pădurile alodiale.

Al doisprezecelea martor Vonui Nierţa, 38 ani, cetăţean liber.

Al treisprezecelea martor Todor Herman, 24 ani, servitorul doamnei Veszprémi Károlina.

Aceşti doi martori, după ce au depus jurământ şi au fost interogaţi, şi-au făcut depoziţia, care a concordat întru-totul cu declaraţia martorului Iacob Reu cu care au fost înfăţişaţi.

Al paisprezecelea martor Nonu Haţegan, cetăţean liber, 45 de ani, după ce a fost înfăţişat în faţa noastră i s-a luat jurământul şi a fost interogat pe baza chestionarelor. Îşi face depoziţia, precum urmează:

La punctul unu; Eu nu ştiu despre altcineva, care ar fi tulburat liniştea publică. Ştiu însă că preotul unit de aici, din Blăjel, Indrei Penazan, după recenta adunare de la Blaj, i-a convocat, prin tragerea clopotelor pe toţi din Blăjel, indiferent de naţie şi religie, pe ulita satului, pentru a afla şi a urma hotărârile aduse de la Blaj; acolo el în prealabil a ridicat o tribună. După ce poporul de rând, doritor să afle vestea şi pregătit în prealabil pentru ideea libertăţii, s-a adunat, el s-a urcat la tribună, a scos nişte acte, susţinând că ele provin din surse autentice. Noi, analfabeţii, am crezut orice, mai ales dacă a fost rostit de preot, căruia îi dăm crezare deplină. Cele scrise în documentele respective ni le-a prezentat în felul următor:

La punctul doi: a). Concetăţeni şi fraţi! De-acum înainte în pădurile cu arbori de peste doi ani păşunatul va fi liber.

b). Fiecare proprietar şi domn de odinioară este obligat, ca în termen de 30 de zile, să-şi dovedească proprietatea cu acte şi scrisori autentice, în caz contrar aceasta va intra în posesia comunităţii săteşti.

c). De-acum înainte scrisul [în limba] maghiară nu mai este valabil printre români şi saşi, dregătorii unguri nu vor mai ordona acestora; suficient a umblat românul la ungur, să umble şi ungurul la român.

d). Toţi oamenii, fără deosebire, vor fi liberi.

e). Proprietarul, chiar dacă îşi dovedeşte dreptul la pădure, nu va putea vinde lemne de-acolo, va putea tăia doar pentru foc.

f). Toate îndatoririle vor dispărea, nimeni nu va fi obligat să plătească.

g). Nimeni nu este dator cu robotă.

i). I-a pus atât pe români cât şi pe saşi, să depună jurământ de fidelitate faţă de împărat şi de împotrivire faţă de uniune, sub drapelul săsesc adus de la Mediaş.

k). L-a instigat şi pe preotul sas, care pe urmă i-a pus pentru a doua oară pe saşi să depună jurământul.

Al cinsprezecelea martor, Popa Ştefan. Servitorul respectabilului domn Gerendi Miklós, 55 de ani. A fost înfăţişat în faţa noastră, a depus jurământul, a fost interogat pe baza chestionarului; declaraţia a făcut-o în concordanţă cu cea a martorului 14, Nonu Haţegan.

Al şaisprezecelea martor, cetăţean liber din Blăjel şi actualmente jude sătesc, Johan Békes, 50 de ani; după înfăţişarea în faţa noastră, depunerea jurământului şi interogarea pe baza chestionarului, îşi face depoziţia precum urmează:

La primul punct: Eu nu ştiu că aici la Blăjel ar fi existat vreun instigator, ademenitor şi doritor de perturbarea liniştii publice; ştiu însă că domnia sa, preotul unit de aici, Penezan Indrei, întorcându-se de la adunarea românească de la Blaj, a ţinut pe ulita satului o adunare sătească, pe lângă tragerea clopotelor; aici el, în prealabil, şi-a făcut o tribună; urcându-se pe ea a [scos] nişte documente, – precum am auzit, că am ajuns cu întârziere – despre care afirma că ar fi rezoluţii de la Blaj; pe baza acestor hârtii s-a adresat poporului de rând cu următoarele propuneri:

La punctul doi: a). De-acum încolo, în pădurile alodiale – cu excepţia celor cu tăieturi de sub doi ani – păşunatul va fi liber; proprietarii nu vor mai avea dreptul să vândă lemne de-acolo, ci doar să le folosească pentru lemne de foc.

b). Dacă proprietarii nu vor putea dovedi, în termen de 30 de zile, cu acte autentice, dreptul lor direct la proprietăţile lor, acestea vor fi ale comunităţii săteşti.

c). De-acum încolo, între români şi saşi scrisul [în limba] maghiară nu va mai avea valabilitate, la fel nu vor primi dispoziţii nici de la dregătorii unguri; românii vor avea proprii lor dregători, la fel şi saşii.

i). I-a pus pe cei adunaţi la depunerea jurământului – sub drapele săseşti aduse de la Mediaş – de fidelitate faţă de împărat şi împotrivire faţă de uniune.

Unul dintre cei ce susţinea drapelul a fost prim juratul Şofron Gheorghe.

Dovedim cu toată credinţa noastră, cu semnăturile noastre şi întărim prin forţa pecetei noastre, că cei 16 martori sus amintiţi, cu toţii locuitori din Blăjel, şi-au făcut mărturiile întocmai celor semnalate, iar noi, la fel, le-am reprodus cu exactitate. Aceasta în vederea folosirii lor în viitor.

Rămânem ai onorabilei judecătorii servi umili
Găneşti, 25 iunie 1848.

Komllói Szász Pál şi Vas Károly,
ambii juzi la Tablă în comitatul Târnava

Adăugarea *separată*, din rândul 19 al paginii 10, este o rectificare efectuată de noi.

Noi, cei subscrişi, am fost desemnaţi pentru autentificarea depoziţiilor martorilor de mai sus.

În vederea executării acestei sarcini oficiale, ne-am deplasat în 25 iunie la Blăjel din comitatul Târnava; ziua următoare, adică în 26 iunie, în casa cetăţeanului liber Gheorghe Bucur alias Nonu Savului – unde am fost cazaţi oficial – i-am convocat în faţa noastră pe martorii audiaţi şi cuprinşi în cele de mai sus. În ordinea apariţiei lor i-am pus să depună jurământ; le-am citit şi le-am explicat separat fiecăruia punctele chestionarului şi depoziţiile făcute de ei, unii le-au confirmat, alţii le-au modificat, iar noi le aşezăm pe hârtie, precum urmează:

Al şaptelea martor, Gheorghe Bucur alias Nonu Savului. Despre el se menţionează că mărturiseşte similar cu martorul anterior nr. 5, Strava Vasilia. Ca urmare, i se citeşte depoziţia acestuia, pe care o confirmă, adaugă doar atâta la declaraţie, că amintitul preot a mai zis, că de-acum încolo, din locurile interzise [păşunatului], animalele nu vor putea fi confiscate şi nu va putea fi amendat nimeni – va fi luat doar un proces verbal, pe baza căruia problema va fi rezolvată cândva în sat.

Al doilea martor, Pálosi György îşi confirmă depoziţia; face o modificare doar în legătură cu fraza... *ba mai mult, pot avea pretenţii şi pentru [cele] din trecut*, aflată la punctul g. din întrebarea nr.2; susţine că el aşa a înţeles-o şi a spus-o [a reprodus-o], că oamenii se pot întoarce chiar şi din brazde, dacă dregătorii se poartă urât cu ei. Mai adaugă că preotul a mai zis că de-acum încolo toate datoriile vor dispărea, oamenii nu vor fi obligaţi nici să meargă dis de dimineaţă pe câmp şi se vor putea întoarce şi mai devreme de-acolo.

Al doisprăzecelea martor, Vonui Nierţa, îşi modifică depoziţia făcută la prima întrebare, în sensul că numele de familie al preotului în cauză este Penezan şi nu Pázmán. Întrucât după numele acestui martor este semnalat că mărturia lui este în concordanţă cu a celui de-al unsprezecelea martor, Iacob Reu, i se citeşte depoziţia acestuia din urmă. Martorul Vonui Nierţa este de acord cu această mărturie, face doar o modificare referitoare la punctul *k)*, adăugând că: preotul unit i-a pus pe români, cel sas pe saşi să depună jurământ sub drapel. În continuare mai adaugă la mărturia făcută la punctul *i* că satul a răspuns la întrebarea preotului, că nu vor să se unească.

Al nouălea martor, Moisa Nierţa, despre care se menţionează că mărturiseşte la fel ca martorul nr.5, motiv pentru care i se citeşte depoziţia acestuia. Martorul

Moisa face următoarea modificare: de declaraţia făcută sub *a* şi *b* nu-şi aminteşte; despre cele spuse ad *c* susţine că preotul a menţionat că cele spuse de el [în acest sens] vor intra în vigoare doar după liniştirea actualei tulburări, la fel şi desfiinţarea slujbelor iobăgeşti; cele reflectate sub litera *d* le-a preconizat pentru ziua următoare; de punctele *e* şi *f* a uitat.

Al cincilea martor Vasilia Strava îşi confirmă întru-totul depoziţia.

Al şaselea martor Gheorghe Potsan
Al optulea Siviu Vandor
} Despre aceştia doi (ultimii) se menţionează că mărturisesc la fel cu martorul nr.5, Vasilia Strava; li s-a citit depoziţia acestuia, iar ei au confirmat-o şi şi-au şi însuşit-o.

Al patrulea [martor] Nonu Vandor. Îşi confirmă depoziţia, şi adaugă doar: că drapelul a fost adus de la Mediaş.

Primul martor, Iohan Rempler. Nu-şi modifică mărturia.

Al treilea martor, Sofron Virka. Îşi confirmă depoziţia, adaugă doar la mărturia făcută sub litera *i* următoarele: după arestarea preotului unit, el [martorul] i-a spus, să prezinte scrisorile despre care a vorbit şi să se scuze cu ele, la care preotul i-a răspuns: n-am nici o scrisoare, cele spuse de mine mi-au fost transmise verbal la Blaj.

Al şaselea martor, Iuon Reu, despre care se menţionează că mărturiseşte la fel cu martorul 5; când i s-a citit depoziţia acestuia, a confirmat-o modificând doar mărturia făcută sub litera *l*, în sensul că preotul a zis să nu ţină cu Ungaria, [să ţină] doar cu împăratul.

Al unsprezecelea martor, Jákobb Revü, îşi modifică mărturia făcută la punctul *1*, menţionând, că preotul în cauză se numeşte *Penezan Indrei* şi nu *Pazman*. Iar în legătură cu mărturia sa anterioară făcută sub litera *i* menţionează că ei au jurat că nu se vor uni cu Ungaria, nu că nu vor să fie uniţi; şi a mai menţionat că preotul cu această ocazie a mai spus că în cazul în care sătenii vor pricinui pagube în grânarele, în păşunile curţii sau ale altora, vitele lor păgubitoare să nu fie confiscate, să fie trecut doar în procesul verbal. În rest îşi confirmă depoziţia.

Al treisprezecelea martor Herman Todor zis Hornar. Despre el s-a menţionat că a mărturisit similar cu martorul nr. *10*, motiv pentru care i s-a citit depoziţia acestuia. El a răspuns că cele relatate le ştie din auzite, locuind în curte; de la preot nu le-a putut asculta, întrucât nu s-a putut apropia de el.

Al cincisprăzecelea martor, Popa Ştefan, despre care se menţionează că mărturiseşte identic cu cel de al *unsprăzecelea* martor, al cărui depoziţie i se şi citeşte. El o confirmă, făcând o modificare doar la punctul *g*, în sensul că preotul ar mai fi zis ca oamenii să-şi presteze obligaţiile până la data fixată, chiar dacă merg cu întârziere la lucru şi stau mai târziu.

Al paisprezecelea martor Nonu Haţegan
Al şaisprezecelea Johan Bekes
} Amândoi îşi confirmă mărturiile făcute.

Adeverim cu dreapta noastră credinţa şi prin semnarea numelui nostru că autentificarea sus menţionată a decurs întocmai celor prezentate, la Blăjel la data sus menţionată.

Cseh János Nagy Gábor
Judecător de pace Jude autorizat
şi
Musnai Kováth János vicenotar
Toţi trei comisari autentificatori detaşaţi.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8125/1848.

265

Abrud-Sat, 24 iunie 1848

A folyó 1848*ki* év Junius 24*én* Abrudfalván vármegyei bíró Bigyigutz Sándor házánál tartatott

Szelíd Vallomás

1*ször* Kinek hívnak? Hová való vagy hány éves – micsoda vallású házas e vagy nőtelen?

Engem hívnak Morkos Györgynek, vagyok Felső Vidrai – 55.éves – disunitus – házos és gyermekes.

2*or* Miért vagy elönkbe állítva?

Ugy tudom, hogy azért állittottam elő, hogy ezelőtt két hetekkel a halmágyi vásárra menvén útközben tanácskoztam egy topánfalvi Monuly nevű esmerös emberrel, kivelis útközbe beszédbe eredvén, kérdeztem hogy hogy járt a topánfalvi vásár? Melyre ő azt felelte, hogy nagyon közepes vásár volt, de a vásár alkalmával egy rendkívülli eset történt Topánfalván, mert a Jánk Alexandru fia Avramutz a vásár közepébe egy magos helyre fel álván, onnan beszédet tartott a néphez, melynek tartalma az volt: hogy minden Oláh magának fegyvert szerezvén, és készülvén, tartsa házánál és a közelgető szombaton Topánfalvára fegyveresen gyűljenek öszve. Én másnap Halmágyon Felső Vidrai Kriszte Todorral találkozván, a fennebb elő soroltakat neki szóról szóra elősoroltam, amellyeket ő amint értésemre esett a halmágyi vásárba többeknek beszélvén, ottan letartóztatott.

3*or* Kriszte Todor a maga vallomása szerént tölled nemcsak azokat hallotta, amiket te fennebb elő számláltál, hogy a kitűzött szombaton öszve gyűlendő fegyveres nép minden igaz ok nélkül gyüljen öszve, – hanem arra a célra, hogy

akkor minden nadrágos embert meg öljenek, vald meg igazán ha azokat neki mondottad, mert külömben ő néked szemedbe is meg fogja ezeket mondani.

Én a fennebb elősoroltaknál semmit többet Krisztja Todornak nem mondottam, azonban lehet hogy ő a töllem hallottakat többekkelis pótolta.

4*er* Hát ezen általad elé soroltaknak letté valami eredménye vagy következése?

Annyi eredménnyit az általam mondottaknak tudom, hogy nem szombaton hanem hétfőn majd minden harangokat fére vervén, rengeteg fegyveres nép tódult ki a hegyekre, azon ürügy alatt, hogy idegen katonák és székelyek ütöttek volna bé, Magyar ország felől prédára – magamis lá Gyalu Gójestyilor m.e. négyszáz csomóból álló nép tömeg közt lévén, láttam szememmel több oldalokon és hegyeken roppant nép tömeget fegyveresen öszve gyűlve, és egy az albaki oldal felől álló néptömeg közül jött felénk egy fegyveres ember nagyon elfáradva és izzadva, de akit nem esmertem, és az nékünk azt beszélette, hogy Álbákon béütött volna mint egy két ezer székely akikis ott a falukba bé is telepedtek, – ezt halván én egy nehányod magammal haza jöttem; de a többi nép tömeg mind ott maradott egészen másnap reggelig, míg azt halván, hogy az egész hír csak költemény és nincsen semmi – haza mentek – de ezen csendesség csak aznap estvig tartott, akkor megint az emberek nagy harang félreverést és zajgást halván, közüllünk négyen u.m. Idősbb Jánk Avrám – Jánk Alexandru, Popa Juon Gombos, és Zsugya Juon Pandur kimenvén, hogy az ujjabbi zajgásnak és öszvejövetelnek okát megtudnák – akik is vissza jövén azt mondották, hogy nékik ponori gornyik, kinek nevét nem tudom, azt beszéllette volna, hogy a szolga bíró parancsolatjából hív minden embert öszve, hogy más nap u.m. szeredán reggel minden ember fegyveresen gyüljen öszve Topánfalvára la Gura Riului, akiktől is írásbeli rendeletet kérvén a fenn meg nevezett emberek, azt felelte hogy neki írása nincsen, de neki szemtől szembe adta a szolga bíró azon parancsolatot – azonba amind értettük a Tkts. szolga bíró úr otthon sem volt, de mégis ezen gornyik általi öszve hívásnak az a következése lett, hogy a ki tűzött szeredai határ időre roppant nép tömeg gyűlt öszve Topánfalvára la Gura Riului nevű helyen pedig id. Jank Avrám egy néhány csoportnak meg magyarázván hogy az egész dolog semmi, többek vissza térített.

Declaraţie luată fără violenţă
la Abrud, în data de 24 iunie 1848, la casa lui Alexandru Bidiguţ

1. Cum te cheamă? De unde eşti? Câţi ani ai? De ce religie eşti; eşti căsătorit sau nu?

Mă cheamă Gheorghe Marchiş, sunt din Vidra de Sus, am 55 de ani – sunt ortodox, căsătorit şi am copii.

2. De ce eşti convocat în faţa noastră?

Aşa ştiu că am fost convocat, fiindcă acum două săptămâni, mergând la târgul de la Hălmagiu, în drum m-am întâlnit cu un cunoscut de la Câmpeni, numit Monui,

cu care am început să discut; l-am întrebat cum a decurs târgul de la Câmpeni; el mi-a răspuns că a fost unul relativ mijlociu; însă cu ocazia târgului la Câmpeni a avut loc un eveniment extraordinar; băiatul lui Alexandru Iancu, Avrămuț, s-a urcat pe un loc înalt în mijlocul târgului, de unde a ținut o cuvântare către popor; conținutul ei a fost: că fiecare român să-și procure și să-și confecționeze arme, pe care să le țină acasă, iar în sâmbăta următoare să se adune înarmați la Câmpeni; în ziua următoare, întâlnindu-mă la Hălmagiu cu Todor Cristea din Vidra de Sus, i-am relatat cuvânt de cuvânt cele spuse mai sus; precum am aflat, toate acestea el le-a povestit mai multora la târgul de la Hălmagiu, unde a fost arestat.

3. Conform mărturisirii sale, Todor Cristea a auzit de la tine nu numai cele ce le-ai amintit și anume că: în sâmbăta fixată să se adune cu toți înarmați, dar nu fără un anumit scop, ci cu intenția de a-i omorî pe toți cei ce poartă pantaloni; recunoaște sincer că tu i-ai spus acest lucru; altfel el îți va spune în față.

Eu, în afara celor menționate, nimic în plus nu i-am spus lui Todor Cristea; probabil însă că el a mai completat cele auzite de la mine.

4. Dar cele enumerate de tine au avut ceva rezultat sau consecințe?

Știu că nu sâmbătă, ci luni, toate clopotele au fost trase într-o dungă și o mare de mulțime înarmată s-a revărsat pe munți pe motivul că dinspre Ungaria ar fi năvălit soldați străini și soldați secui ca să jefuiască; eu însumi m-am aflat pe Dealu Goieștilor într-un grup cam de vreo 400 de oameni; am văzut cu ochii mei în toate direcțiile pe munți adunată o mare mulțime de oameni înarmați; din mulțimea adunată din partea Albacului s-a îndreptat spre noi un om foarte obosit și transpirat, pe care însă nu l-am cunoscut; el ne-a povestit că la Albac au năvălit circa două mii de secui care s-au și stabilit în sat; auzind eu acestea, cu încă câțiva am venit acasă; dar restul mulțimii a rămas acolo până dimineața următoare, când am aflat că totul a fost doar un zvon, fără nici o bază; de aceea s-au dus toți acasă; liniștea a ținut însă numai până în seara zilei respective, când oamenii au auzit din nou gălăgie și tragerea clopotelor într-o dungă; atunci patru dintre noi, adică Avram Iancu, Alexandru Iancu-senior Alexandru, popa Iuon Gomboș și Indea Iuon Pandur s-au deplasat să afle cauza noii gălăgii și adunări; întorcându-se, s-au referit la gornicul din Ponor al cărui nume nu-l știu; de la el ar fi aflat ordinul judelui nobiliar de a-i convoca pe toți în ziua următoare; adică miercuri dimineața toți oamenii să se adune înarmați la Câmpeni, la Gura Râului; oamenii sus amintiți i-au cerut gornicului un ordin scris; acesta însă le-a răspuns că nu posedă așa ceva; totuși el ar fi primit acel ordin personal de la judele nobiliar; precum am înțeles însă d-l jude nobiliar nici n-a fost acasă; convocarea făcută de gornic a avut ca rezultat că la data fixată, pe miercuri, la Câmpeni, în locul numit Gura Râului, s-a adunat o mare mulțime de oameni; după ce Avram Iancu bătrânul [sic!], ne-a explicat câtorva grupuri că nu este vorba de nimic adevărat, ne-am întors acasă.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 29975–39978.

Cluj, 24 iunie 1848

Ő Császári s Apostoli Királyi Felsége, Erdély Nagyfejedelme
és Székelyek Ispánja, Legkegyelmesebb Urunk nevében
Nemes Háromszék főkirálybírája kedves atyánkfiának

A kézdivásárhelyi tanácsnak folyó hó 18*k* napjáról költ és gyors futár útján ide fölhatott[1], másolatban ide fogott jelentése szerént némely kászonjakabfalvi és kézdiszentléleki lakosok által a kézdivásárhelyi majorsági erdőben a közbátorság tetemes megzavarásával az írt város lakói ellen újabb erőszakos megtámadások követtetvén el; mivel ezen erőszakos merénylet s személy és vagyon erőszakos megtámadása a közigazgatás szigorú fölléptét igényli, meghagyatik ezennel uraságodnak, miszerént a kormánya alá bízott szék kebelében levő szélybeli ezredek parancsnokaival egyetértőleg részrehajlás nélküli polgári biztosokat nevezzen ki s ők a mái napon innen fő hadi kormányhoz intézett hivatalos megtalálás következtében az említett ezredek kormányához bocsátandó rendeletre kinevezendő katona biztosokkal együtt a kézdivásárhelyi tanács által kijelelendő tanúk kihallgatásával a merénylet indítóit és részesseit a legnagyobb szigorúsággal kipuhatolván, ez iránti munkálatját uraságodnak mutassák bé, uraságod által véleménye nyilvánítása mellett ide fölterjesztendőt, addig is pedig uraságod hatályoson intézkedvén, miszerént a kézdivásárhelyi lakosok mind személyökben, mind vagyonokban a hasonló megtámadások ellen erélyesen bátorságosíttassanak. Az erdélyi Nagyfejedelemség Királyi Fő Kormányszékének Kolosvárt, 1848 Szent Iván hó 24*én* tartott üléséből

Gróf Teleki Josef
Iszlay László
titoknok

În numele maiestății sale imperiale și apostolico-regale, marele principe al
Transilvaniei și șpanul secuilor.
Cel mai milostiv domn al nostru
Către iubitul nostru concetățean judele regesc suprem al nobilului [comitat]
Trei Scaune

Potrivit raportului primit în copie, prin depeșă, la 18 a lunii curente, de către Consiliul din Târgu Secuiesc[1]: unii locuitori din Iacobeni și Sânzieni au atacat din nou pădurea alodială a acestui oraș, în mod violent, aducând prejudicii securității publice a locuitorilor lui. Un astfel de atentat violent și o periclitare similară a persoanei și averii necesită o ripostă severă din partea autorității administrative. De aceea, vă ordonăm ca în scaunul de sub cârmuirea domniei voastre, în bună înțelegere cu comandanții regimentelor de graniță, să numiți comisari civili

anchetatori imparțiali. În urma sesizării noastre oficiale de azi, adresată Comandamentului militar suprem, vor fi numiți comisarii regești care îi vor audia împreună pe martorii desemnați de Consiliul orașului Târgu Secuiesc, pentru a-i dibui cu maximă seriozitate pe inițiatorii și participanții la devastarea pădurii. Apoi să vă informeze pe domnia voastră despre activitatea lor. Raportul, împreună cu opiniile domniei voastre, vor fi după aceea înaintate aici. Până atunci, domnia voastră să întreprindeți măsurile corespunzătoare pentru ca locuitorii din Târgu Secuiesc să fie apărați în mod hotărât de asemenea atacuri la persoană și avere. Din ședința scaunului gubernial regal suprem al Marelui Principat al Transilvaniei, ținută la 24 iunie 1848

Conte Teleki József
Iszlay László
secretar

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sfântu Gheorghe). Fond. Arh. Scaun. Trei Scaune. Actele prim judelui regesc, nr. 425/1848. Foto: 7877–7878. *Concept*. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7674/1848.

[1] Vezi doc. 63 și 92.

267

[Sfântu Gheorghe], 24 iunie 1848.

Királybíró atyánkfiainak

Június 24*a* 1848.

Panasz emeltetvén aziránt, hogy némely volt úrbéresek az elmaradott héti szolgálatot megtenni vonakodnak, s több meg több e tárgyú panaszok kikerülhetése tekintetéből meg hagyni kívántuk a tekintetes királybíró úrnak, miszerént a felszabadult hatósága alatti úrbéreseket, már szabad polgárokat ne terheltessen arra utasítani, mikép ők lehető héti szolgálatbéli tartozásokat önkéntesen, akár munkával, akár pénzbeli fizetéssel lefizetni el ne mulaszák

Sepsinek: Szethal Jánosnak szentiványi, s azon birtokhoz tartozott úrbéreseit, kik ellen éppen panasz tétetett, különösön figyelmeztetvén[1]. Atyafiságos indulattal maradunk.

Către concetățenii noștri juzi regești

24 iunie 1848

Ni s-au înaintat plângeri că unii din foștii urbarialiști nu acceptă să mai presteze slujbele lor iobăgești restante. Pentru a evita alte reclamații de acest gen,

dorim să recomandăm onoraților domni juzi regești ca, în jurisdicția fiecăruia, urbarialiștii eliberați, deveniți cetățeni liberi, să fie îndemnați să-și achite benevol, prin muncă sau bani, îndatoririle lor săptămânale restante.

Către filiala Sepsi: îl atenționăm aparte [despre cele de mai sus] pe Szethal János, care a depus recent o plângere împotriva foștilor iobagi din Sântionluca și domeniile aparținătoare[1]. Rămânem cu sentimente amicale.

Concept. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sfântu Gheorghe). Fond. Arh. Scaun. Trei Scaune. Acte administrative, nr. 1002/1848. Foto: 8237–8238.

[1] Vezi doc. 240.

268

Sfântu Gheorghe, 24 iunie 1848

F.K. fő Kormányszéknek

Junius 24-én 1848

Nemes Könczei Károlynak záratékával ide fogott kérelme szerént B. Apor jogosan bírt két telkeit Szentléleken a székely gyalog katonai összveírás alatt lévő Bartok család csendháborítás közbe elfoglalta és azon lakott adózókat ki hányta. Ezen közbátorság veszélyeztetésével végre hajtott merényből származó kedvetlenségeket oly meg hagyással adattuk tudtára a Bartok családnak, hogy a több meg több károsodás ki kerülésse tekintetéből az elfoglalt jószágokat adja vissza, s azokból költözzék ki, ezen intézkedésünknek a mai nap vett tudósítás szerént eredménye nem lett, sőt amint a nemes 2-*k* székely gyalog ezered f.e. Z. 3541/1718 számú átiratánál fogva értesített, az általa B. Apor András panasza következéséül a telkek visszaadására fölszólítatni rendelt Bartok család az illető tett felelete szerént úgy nyilatkozott, miként azon két telket, – bár jova és élete el vesz is birtokából ki nem bocsátya.

Ezen merész ténynek és azt követett merészebb nyilatkozatnak több fejtegetés nem kell, csupán arra vonatkozó kérésünket terjesztyük a T.K. fő Kormányszék elébe, minek következéséül méltóztasson e mozgalom és forradalom teljes időben ezen jószág foglalást el nem nézni, hanem közigazgatásilag a hazabéli főhadivezérséggel edgyet értőleg a Bartok családot azon általa elfoglalt két telekből, ha máskép nem lehet, katonai erővel is kitétetni s ez által több történhető jószág foglalásnak utyát bévágni – kérésünket ujjítva, mély tisztelettel maradtunk

O[noratului] scaun gubernial r[egesc] suprem

24 iunie 1848

Potrivit solicitării nemeşului Könczei Károly, în încheierea intervenţiei sale, familia Bartok şi-a alungat oamenii şi a ocupat prin abuz două parcele de la Bisericani ale b[aronului] Apor, provocând nemulţumiri. A tulburat liniştea publică şi cu prilejul conscrierii militare pentru infanteria secuiască. Nemulţumirile prilejuite de acest atentat periculos prin cutezanţă publică au fost aduse la cunoştinţa familiei Bartok. Concomitent i s-a pretins să restituie şi să evacueze parcelele respective pentru a se evita alte fapte asemănătoare. Dar intervenţia noastră nu a avut nici un efect până în ziua de astăzi. Mai mult, din adresa oficială nr. 3541/1848 a regimentului 2 secuiesc de infanterie rezultă că familia Bartok şi-a exprimat refuzul de a se conforma ordinului de a restitui cele două parcele reclamate de b[aronul] Apor András, declarând că nu-l va îndeplini chiar dacă ar trebui să plătească preţul sacrificiului suprem.

O asemenea afirmaţie îndrăzneaţă şi un astfel de tupeu nu oferă şansa unei alte abordări. Drept consecinţă, în această privinţă înaintăm onoratului scaun gubernial r[egesc] suprem rugămintea să nu amâne soluţionarea problemei ocupării proprietăţii menţionate, ţinând seama de actualul moment al frământărilor şi al revoluţiei, în deplină înţelegere cu Comandamentul militar suprem să oblige familia Bartok pe cale administrativă şi chiar prin forţa armată să părăsească cele două parcele. Numai astfel va fi posibil să se curme din faşă orice tendinţă de a-i urma exemplul în viitor.

Reînnoindu-ne rugămintea, rămânem cu stimă

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Covasna (Sfântu Gheorghe). Fond. Arh. scaun. Trei Scaune. Foto: 8209–8210.

269

Sebeş, 24 iunie 1848

Felséges Királyi Kincstári Tanács!

A Szász Sebesi királyi dézmát haszonbérbe tartó városi közönség, tisztelettel ide melékelt megtalásását amelybe a még nem szentesített új törvény cikek által, minden dézmák eltöröltetését, és némely rendelkezések tételétis jelentve: a beálandó dézma szedhetés tárgyába magát utasítani kéri, mély alázattal, és azzal a csekély véleménnyel küldgyük fel; hogy a csend és bátorság fent tarthatása tekintetéből, annál is inkább, mivel a dézmát adott közönségek a jeleni környülmények közt többé bajoson fognak dézmát adni – adig is míg a fenemlített törvény cikek Ö Felségétől szentesíttetnének, a királyi dézmát szüntetnének meg.

E tárgyba mentől előbbi kegyes rendelését annál sürgetőbben kérjük mint hogy az aratás nyolc napok alatt haladek nélkül elkezdődik.

A leg alázatosobb tisztelettel maradtunk

A Felséges K. Kincstári Tanácsnak

Sz. Szebes Junius 24^{én}1848

alázatos szolgai
Dindár Josef
Fő dézmás
Papp Gergely
All tizedes

Onorat Consiliu tezaurarial regesc!

Înaintăm petiţia trimisă nouă de comunitatea orăşenească din Sebeş-Alba ce ţine în arendă dijma regală. Menţionând că noile legi care prevăd desfiinţarea oricărei decime nu sunt încă sancţionate şi invocând necesitatea luării unor măsuri în acest sens, solicită dispoziţii în vederea strângerii dijmei regale pe anul în curs. Petiţia v-o înaintăm cu respectuoasă stimă, împreună cu propunerea anulării dijmei regeşti, cel puţin până când legile referitoare la ea vor fi sancţionate de maiestatea sa. De altfel, în circumstanţele actuale, comunităţile care au dat până acum dijma, de acum încolo cu greu o vor mai suporta. Cerem acceptul din partea domniilor voastre, deoarece peste 8 zile va începe fără întârziere aratul.

Rămânem cu respectuoasă stimă servi umili ai măritului Consiliu tezaurarial

Sebeş-Alba, 24 iunie 1848

Dindár Josef,
prim dijmuitor
Papp Gergely,
dijmuitor adjunct

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Thesaurariatus. Általános iratok, nr. 6236/1848.

270

Târnăveni, 24 iunie 1848

Méltóságos Igazgató Fő Bíró Úr!

A Méltóságos igazgató fő bíró úrnak azon rendelése nyomán, mi szerént kötelességemé teszi Bajomba dolgaimot végezve Balástelkére ki szállani s ami ottan rendetlenség történt békés úton elenyésztetni s akik kinyomozásom alkalmatosságával lázzasztóknak, bujtógatoknak ki világosadnának, azokot tömlöcre küldeni, – Bajomból Balástelkére által mentem, s jelen lévén ottan a

járásbeli tekintetes szolga bíró úr is, rendelkeztünk a falusi lakosok öszve kérrése aránt, akik is minek utánna öszve gyűltek: elejekbe terjesztettem törvénytelen tetteik között, hogy ők minden erdőket fel szabadítva a vágattakot étetik, sőt egyik birtokos G. Haller György urat ősi erdeinek szabatos használatától el is tiltották, a birtokosságnak meg izenték, hogy 30 napok alatt jószágaikról való okleveleiket adgyák elé, külömben jószágokot a falu el foglalja. Némely birtokosoknak a Dumbrávában levő füveit s törökbúzáját is le étették – a vármegye tisztyeinek rendeléseit illő pontossággal nem teljesittik s.a.t. Kérdést intéztem hozzájok, hogy mind ezen rendetlenségek mi okból történtek? ki javasolta? ki tanácsolta? vagy biztatta őket a fen rendetlenkedések el követésére? s.a.t. de látva hogy ők nem mernek nyiltan felelni s egyik a másiktól tartanak, közüllök Johan Remplert, Gyorgye Poetant, Szivu Vándort, Sofron Virkut, Nonu Szávujt, Vonu Bilgyát, Nonu Vándort, Mojsze Nyisztort, Palosi Györgyöt, Vaszilia Fetkut, mint akiket legg becsülletesebbeknek esmértem, ki választva, a falusi több lakosokat magunk elől el bocsátottuk, ezeket pedig meg esketve mindeniket külön külön ki kérdeztük, úgy szintén ki kérdeztük a helybeli lutheránus és disunitus papokot is, s ezeknek vallomásaikból világosságra jött: hogy a helybeli unitus pap mondotta, hogy már ezután az erdők mint szabadok, hogy ezután a magyar szó is közöttük nem jár, s a vármegye tisztyei nékiek nem parancsolnak – ők választanak magoknak oláh tiszteket. Ő mondotta, hogy 30 napok alatt minden balástelki birtokos leveleit agya elé jószágairól, külömben jószágait a falu el foglalja – hogy a szolgálatot csak immel ámmal tegyék s ha a földes úr vagy bírája meg szollitya vegye a kapát a vállára s menyen haza s.a.t. Ezeket így látva magunk eleibe kérettük az unitus papot Andre Penezant is eleibe sorolva a rolla vallotakat ő azokat csak qualificalva esmérte el, azt állítva hogy ő csakis azokot mondotta amiket a Balásfalvi Dietan hallott. A dolog ilyen állásába, látva hogy minden törvénytelenségek s rendetlenkedéseknek ő az oka – hogy a rosz tovább ne harapozzék, s hogy gonosz tanácsával más falusiakot is meg ne vesztegethessen, szükségesnek láttuk őtet mint jelenleg a társaság veszedelmes tagját el fogatni s rendelést is tettünk a falusi bíróknak hogy kísértetnék fel D. Szmártonba a Ns. v[árme]gye fogházába, mit ők tösként teljesítettek is. Mit a Méltóságos Igazgató Fő Bíró Úrnak azon meg jegyzésemmel jelentek, hogy a balástelkiek ígérték, hogy ők minden okozott károkat a birtokosnak meg fizetnek s a vármegye tisztyei rendeléseit pontosan teljesitteni fogják. Alázatos tisztelettel lévén

A Méltóságos Igazgató Fő Bíró Úrnak
alázatos szolgája
Gaál Miklós
albíró

D. Szmárton, 24 Juny 1848

Mărite domn prim jude diriguitor!

Am primit ordinul măriei tale, d-le prim jude diriguitor, în care dispuneți, ca după terminarea treburilor mele de la Boian, să mă deplasez la Blăjel, unde prin măsuri pașnice să anihilez dezordinea ivită, și să-i trimit la închisoare pe cei care cu ocazia investigației s-ar dovedi a fi instigatori și agitatori.

De la Boian m-am și deplasat la Blăjel, unde a fost prezent și d-l jude nobiliar de plasă și împreună am dispus convocarea sătenilor. Oamenii s-au adunat iar eu le-am prezentat faptele lor ilegale comise, adică: după ce au eliberat pădurile [cu de la sine putere], și-au mânat vitele la păscut pe tăieturi, mai mult, d-lui conte Haller György i-au interzis folosirea liberă a pădurii sale străvechi; proprietarilor le-au trimis vorbă, ca în termen de 30 de zile să prezinte acte doveditoare despre averile lor, în caz contrar satul li le va confisca; și-au mânat vitele la păscut în pășunile și lanurile de cucuruz din Dumbrava ale unor moșieri; nu au îndeplinit cu punctulitate ordinele dregătorilor comitatenși etc. Pe urmă le-am adresat întrebarea: care este cauza acestor dezordini? cine i-a îndemnat? cine i-a sfătuit? cine i-a instigat la comiterea susmenționatelor fapte ilegale? Constatând însă că oamenii nu îndrăznesc să răspundă deschis și că țin unul cu altul, i-am ales și i-am reținut pe aceia, pe care i-am cunoscut și i-am considerat ca fiind mai cinstiți, anume: Johann Rempler, Gheorghe Poetan, Sivu Vaidar, Sofron Vircu, Nonu Savuj, Vonu Bilgya, Nonu Vandor, Moise Nistor, Palosi Gheorghe, Vasilia Fetcu. Pe ceilalți i-am trimis acasă. Pe cei reținuți i-am pus să depună jurământ, pe urmă i-am interogat separat; i-am interogat totodată și pe preotul lutheran din localitate și pe cel ortodox. Din declarațiile acestora a reieșit că preotul unit din localitate le-a zis că de-acum înainte pădurile vor fi libere; scrierea ungurească [în sens de „limba maghiară" – n.n.] nu mai este valabilă pentru ei; dregătorii comitatenși nu le mai ordonă și că ei își vor alege proprii lor dregători români. Tot el a spus că toți proprietarii din Blăjel în termen de 30 de zile trebuie să-și prezinte actele de proprietate; în caz contrar satul le va confisca proprietățile; a propus sătenilor ca prestațiile să le facă doar anevoie. În cazul în care proprietarul sau judele acestuia le va atrage atenția [asupra începutului] să-și ia sapele în spate și să plece acasă. Auzind și constatând toate acestea, l-am chemat în fața noastră și pe preotul Andrei Penezan, căruia i-am enumerat cele declarate despre el. El a recunoscut [aceste acuzații] însă cu precizarea că el ar fi spus doar ceea ce a auzit la Blaj.

În asemenea stare a lucrurilor, văzând că el este cauza tuturor ilegalităților și dezordinelor, ca răul să nu se întindă, și cu sfaturile lui răufăcătoare să nu mai corupă și alți săteni, am considerat necesară arestarea lui, – ca membru periculos al societății sătești – și am și dispus juzilor sătești să-l escorteze la închisoarea comitatensă din Târnăveni; ceea ce s-a și executat. Pe lângă raportarea acestora, doresc să menționez măritului domnu prim jude diriguitor, că cei din Blăjel au promis că vor plăti moșierilor toate pagubele pricinuite și vor îndeplini cu punctualitate ordinele dregătorilor comitatenși.

Rămân cu stimă supusă al prea măritului domn prim jude diriguitor serv umil

Târnăveni, 24 iunie 1848. Gaál Miklós
vicejude

Original. Arh. Nat. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8125/1848.

271

Cluj, 24 iunie 1848

Erhalten am 24 Juny 1848
bey 2 St.
nebst 2 Bogen National Versammlungs Protocolle u. 1 Bogen Landtagsbuche

Die Landtags Abgeordneten Elias Roth u. Ludw. v. Brennerberg berichten: Es seyen in den Landtags Sitzungen vom 19 Juny l.J.[1] die beyden k. Reskripte, mittelst welchen der Artikel über die Union Siebenbürgens mit Ungarn vollkommen bestättigt worden, sowie auch die Bestättigung des Gesetz Artikels über die Wahlmodalität, der zum nächsten Buda-Pester Reichstage abzusendenden Landtags Abgeordneten, S. kais. königl. Hoheit den EH Stephan, Palatin von Ungarn, übertragen worden, verhandelt, u. am 20t d.M.[2] von den Ständen die ungarische Städtefrage, die vallachischen Petitionen u. die Denkschrift der sächs. Landtags Deputirten, worüber die bezüglichen Erklärungen der Stände zum Landtags Protocoll gegeben werden, erledigt worden. Sofort habe der Stände Präsident mehrere von Gemeinden u. von einzelnen Bittstellern den Landes Ständen eingereichten Gesuche u. Beschwerden vorgelegt, nebst den von der *bizotmány* darauf beantragte Bescheide, worunter bloß die der Krizbaer u. Siebenbdörfer als bemerkenswerth angeführt werden, worauf dieselben den Bescheid erhalten sollen, daß ein Theil ihres Gesuches wegen Aufhebung der Urbarial Lasten und Befreyung vom Zehndten durch den bezüglichen Landtags Artikel bereits erledigt sey, der andere Theil aber wegen Rückstellung der ihnen vom Publicum angeblich weggenommenen Gebürgs etc. auf den ordentlichen Rechtsweg gehöre.

Am Schlusse der Landtags Sitzung sey der Stände Praesident von einigen Deputirten um Gestattung gebetten worden, auf kurze Zeit nach Hause zu reisen, da nunmehr alle zur Verhandlung vorgelegenen Gegenstände erledigt, u. daher in nächster Zeit keine Landtags Sitzungen abzuhalten seyn dürften, worauf keine Einwendung gemacht wurde. Diesemnach seyen auch bereits die meisten ungarischen u. Székler Abgeordneten u. auch mehrere sächsischen Abgeordneten abgereist. Ob nun gleich auf dem gegenwärtigen Landtage ausser dem All. Hst. Sr.

Majestät zur Unterschrift unterbreiteten Unions Artikel, u. dem von Sr. kais. Hoheit dem Erzherzog Stephan zu bestättigenden Gesetz Artikel über die Landtags Deputirten Wahlen schwerlich sonst etwas noch zur Verhandlung kommen dürfte: habe es die sächsische Deputirten Versammlung doch nicht für zulässig gehalten, sich von Klausenburg vor gänzlichen Schlusse des Landtags, wenn auch nur auf einige Zeit, zu entfernen, u. beschlossen, dass wenigstens *ein* Deputirter jedes Kreises in Klausenburg verbleiben solle, weswegen Berichtgeber sich verpflichtet gehalten, Klausenburg um so weniger zu verlassen, als ohnehin erstgefertigter als Mitglied der nach Pesth bestimmten Deputation binnen einigen Tagen dahin abgehen müsse.

Bey der am Tage bevor durch Conrad Schmidt dem Stände Praesidenten gemachten Aufmerkung, habe Hochderselbe geäussert: Sagen sie ihren Sendern zur Beruhigung, dass es die Ungarn mit der Sächsischen Nation aufrichtig meinen, u. dass sie auch auf dem vorstehenden Ungarländer Reichstage gewiss alles aufbiethen, um die gerechten Forderungen der Sachsen zu verwirklichen.

Die Deputirten glaubten sich übrigens auch überzeugt halten zu können, dass die Ungarn im eigenen Interesse es mit der Sächsischen Nation diesmal ehrlich meinten, u. dass sie auch auf dem gegenwärtigen Landtage mehr noch für die Sachsen gethan hätten, wenn sie es nicht täglich hätten vermeiden wollen, dadurch von anderer Seite einen Sturm heraufzubeschwören.

Die Gefahr drohe den Sachsen von einer anderen Seite, nemlich von den Wallachen, u. mit diesen werde die Sächsische Nation auch auf dem Buda Pesther Reichstag einen schweren Kampf zu bestehen haben; da sie mit allem Ernste die Aufhebung u. den Umsturz der ganzen Sächsischen Verfassung zu erzielen trachten.

Die Erzielung einer möglichst günstigen Protocollation über die Denkschrift habe sie Deputirten in der letzten Zeit beynahe ausschliessend beschäftigt, u. hatten sie sich letztlich bey einer wiederholten Berathung beym Grafen Teleki Domokos nach langen Debatten in der allgemeinen Fassung dieser Protocollation, wie solche auch wirklich ins Landtags Protocoll gekommen, vereinigt, u. dieser Protocollation um so mehr den Vorzug vor der frühern gegeben, als einerseits in der frühern, nicht alle in der Denkschrift enthaltenen Forderungen anerkannt gewesen, u. die specielle Fassung überdies einen zwecklosen, ja höchst gefährlichen Kampf mit dem unirten Bischof etc. schon auf gegenwärtigem Landtage zur nothwendigen Folge gehabt haben wird.

Schliesslich schliessen Berichtgeber sowohl das National Versammlungs Protocoll bis zur 23ten Sitzung einschliesslich, als auch das Landtags Tagebuch der 9., 10. u. 11. Sitzung bey, woraus alle theils bey der National Versammlung, theils bey den Landes Ständen gepflogenen Verhandlungen näher ersichtlich sind.

Gutachten. Dieser Bericht, samt National Protocoll u. Landtags Tagebuch soll, nachdem solche in der Mag. Sitzung *per calendum* abgelesen werden, der Stadt Wahlbürgerschaft zur Einsicht gegen Rückstellung hinüber zu geben[3].

Schobeln

[Kronstadt] am 28. Juny 1848

Primit la 24 iunie 1848
la orele 2
împreună cu 2 coli ale protocolului adunării naţionale şi 1 coală a jurnalului dietal

Deputaţii dietali Elias Roth şi Ludwig von Brennerberg raportează că în şedinţele Dietei din 19 iunie a.c.[1], au fost dezbătute şi transmise alteţei sale c.c. arhiducelui Ştefan, palatin al Ungariei, cele două rescripte, între care unul privind articolul ce confirmă uniunea Transilvaniei cu Ungaria, iar celălalt referitor la modalitatea alegerii deputaţilor dietali ce vor fi trimişi la viitorul Parlament din Budapesta. În data de 20 ale lunii curente[2] au fost soluţionate de către Stări chestiunea maghiară a oraşelor, petiţiile româneşti şi memoriul deputaţilor dietali saşi; respectivele declaraţii ale Stărilor s-au consemnat în protocolul Dietei. Apoi preşedintele Dietei a prezentat mai multe cereri şi plângeri adresate Stărilor ţării de către comune şi reclamanţi individuali, împreună cu deciziile propuse de comisia dietală. Dintre acestea, s-a exemplificat doar cererea locuitorilor din Crizbav şi Şapte Sate, a cărei soluţionare se defalcă astfel: datorită desfiinţării sarcinilor urbariale şi a eliberării de plata dijmei prin respectiva lege dietală o parte a cererii lor este deja rezolvată, iar cealaltă parte, referitoare la retrocedarea munţilor ş.a. ce le-ar fi fost luaţi de către oficialitatea districtuală, trebuie îndrumată pe calea judiciară uzuală.

La încheierea şedinţei Dietei, preşedintele Stărilor a fost rugat de câţiva deputaţi să li se permită să meargă acasă pentru o scurtă perioadă de timp, întrucât au fost soluţionate toate obiectele supuse dezbaterii şi, prin urmare, pe viitor nu se vor mai desfăşura şedinţe dietale. Nu s-a obiectat la aceasta. De aceea majoritatea deputaţilor unguri şi secui, precum şi câţiva deputaţi saşi au plecat deja acasă. Chiar dacă cu greu s-ar mai putea ivi ceva spre dezbatere în actuala Dietă, în afară de articolul de lege al uniunii supus preaînaltei sancţionări a maiestăţii sale şi de cel referitor la alegerea deputaţilor dietali încredinţat spre confirmare alteţei sale imperiale arhiducelui Ştefan, totuşi consfătuirea deputaţilor saşi nu a considerat oportun ca ei să se îndepărteze de Cluj, nici măcar pentru scurt timp, mai înainte de închiderea ei definitivă. De aceea s-a decis ca cel puţin *un* deputat din fiecare district sau scaun să rămână în Cluj. Subsemnatul care raportează se consideră obligat cu atât mai mult să nu părăsească Clujul, cu cât, în calitate de membru al delegaţiei destinate a merge la Pesta, el urmează ca în decurs de câteva zile să se deplaseze într-acolo.

La observaţia adusă ieri de Conrad Schmidt preşedintelui Stărilor, acesta ar fi replicat: să le spuneţi comitenţilor dv., spre liniştirea lor, că de data aceasta ungurii au fost cinstiţi cu naţiunea săsească, ceea ce este în propriul lor interes; de asemenea că ar fi făcut şi mai mult pentru saşi, dacă nu ar fi trebuit să evite zilnic izbucnirea unei furtuni în sânul celeilalte părţi.

Pericolul îi pândeşte pe saşi din cealaltă parte şi anume din partea românilor. Cu aceştia naţiunea săsească va avea de dus o luptă grea în Parlamentul de la Budapesta, pentru că ei doresc din răsputeri să desfiinţeze şi să năruiască întreaga constituţie săsească.

Pe deputaţi[i saşi] i-a preocupat în ultima vreme aproape exclusiv obţinerea unei protocolaţiuni cât mai favorabile asupra memoriului lor. După repetate consfătuiri cu contele Teleki Domokos şi după lungi dezbateri, ei au căzut de acord cu privire la elaborarea protocolaţiunii – în forma care a şi fost adoptată în procesul verbal al Dietei. Acestei protocolaţiuni i s-a acordat prioritate faţă de cea anterioară, cu atât mai mult, cu cât cea dintâi nu recunoştea toate solicitările formulate în memoriu, iar forma elaboratului special ar fi avut drept consecinţă încă în actuala Dietă izbucnirea unei lupte lipsite de sens, ba chiar foarte periculoase cu episcopul unit etc.

Cei care raportează vă trimit în anexă atât protocolul adunărilor naţionale până la şedinţa a 23-a inclusiv, precum şi jurnalul celei de-a 9-a, a 10-a şi a 11-a şedinţe dietale, din care rezultă amănunţit toate dezbaterile adunării naţionale şi ale Stărilor ţării[3].

Aviz. Acest raport, împreună cu protocolul naţional şi cu jurnalul dietal, va fi citit în şedinţa Magistratului, apoi va fi transmis cetăţenilor cu drept de vot din oraş, cu obligaţia returnării lui.

Schobeln

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2756/1848. Foto: 31.586.

[1] Vezi doc. 78 şi 79.
[2] Vezi doc. 100.
[3] Vezi doc. 272

272

Sighişoara, 24 iunie 1848

Nro. 1707 pr. d. 24 Junii 1848

Die diesseitigen Landtags Abgeordneten: übersenden erstens die Fortsetzung des Tagesbuches über die Landtagssitzungen bis zur dritten Sitzung einschliesslich – womit sie aus den in ihrem letzten Schreiben mitgetheilten Sünden erbrechen

wollten, – zweitens das Protokoll der 20–23. sächsischen Nationalversammlung und berichten: die Landtagssitzung vom 20. Juni d.J. wäre für die sächsische Nation von besonderem Interesse deshalb, weil in ihr unsere Denkschrift protocollirt und die bewussten Petitionen der Walachen, (eingerechnet die 1842er Beschwerdeschrift und Schriftstücke) mittelst Bescheiden erledigt und damit auch die G. k. Proposition – schweigend Genüge geleistet worden sei. Über die auf unsere Denkschrift erfolgte Protocollation und die dabei von den sächsischen deputirten abgegebene Erklärung, die wörtlich ins Protocoll kömme, gebe das Protocoll der 22. Nationalversammlung vollständige Auskunft. Sie halte es für zweckdienlich eine getreue deutsche Uibersetzung, sowohl der landtäglichen Protocollation, als /auch/ der Erklärung der sächsischen Deputirten beizuschliessen, den den Walachen oder richtiger Romanen ertheilte Bescheid dagegen könnten sie gegenwärtig nicht beilegen, weil ihn trotz aller Bemühungen noch nicht hätten abschreiben können. Sein Inhalt wäre kurz dieser: der Landtag erkläre, dass die Wallachen durch die Union und die im Zusammenhang damit gegebenen neuesten Gesetze allen, von nun an Jedermann ohne Rücksicht auf Abstammung und Glaubensbekenntniss im Sinne des Gesetzes zukommenden staatsbürgerlichen Rechte theilhaftig geworden, dass ihre ausserdem etwa noch empor bleibenden Petitionspunkte erst auf dem gemeinsamen Reichstage erledigt werden könnten, indem die siebenbürgischen Stände überhaupt ihre gesetzgeberische Thätigkeit für beendigt ansähen; dass die wegen angeblich entrissenen Gebietsstrecken, Mühlen und dergleichen erhobenen Ansprüche in den Rechtsweg verweisen würden. Im Eingange des Bescheides würden die Walachen (der Ausdruck "oláh nemzeth" wäre absichtlich vermieden worden, während Szasz Nemzet auch in dem 11. Artikel des gegenwärtigen Landtages erscheine) der vollsten Sympathien der übrigen Landesbürger versichert, so wie am Schlusse der Resolution, ihrem Wunsch gemäss die Benennung "Romanen" für die gesetzliche Bezeichnung derselben erklärt wurde.

Der Landtag wäre zwar nicht eigentlich vertagt, noch weniger geschlossen worden. Da jedoch die Stände am 20ten d.M. zu Protokoll gegeben, dass sie nichts mehr zu verhandeln hätten, und Seine Excellenz der Praesident erklärt habe, dass auch er gegenwärtig nichts zur Tagesordnung zu bringen habe, so hätten die meisten Landtagsmitglieder bereits Klausenburg verlassen. Von Seiten der sächsischen Abgeordneten wäre jedoch die Vorkehrung getroffen worden, dass von jedem Kreise wenigstens Einer zurückbleibe. Jedenfalls wäre auch die Allerhöchste Sanction (bekanntlich mit der Bestättigung in der Form nicht Eins) des Unions Artikels, die Bestättigung des 2ten die neue Wahlart der Deputirten betreffenden Artikels, durch Seine k. Hoheit den Herrn Palatin und k. Statthalter abzuwarten, worauf erst der Landtagsbeschluss in herkömmlicher Weise erfolgen dürfte. Sollte eine unvorhergesehene Veranlassung den Zusammentritt des vollzähligen Landtages gebiethen, so werde Seine Excellenz der Herr Ständepräsident, der am

21. d.M. dem Conrad Schmidt diesfalls gegebenen Versicherung zu Folge dafür Sorge tragen, dass alle, auch die abwesenden Landtagsglieder davon schleunigst in Kenntnis gesetzt würden.

Schliesslich legen dieselben, die eben im Drucke erschienenen Gesetzartikel oder richtiger Gesetzvorschläge – die Seiner Majestät Bestättigung erst zu erfolgen habe VI-XI bei.

Dieser Bericht nebst Beilagen wird, wenn er zuvor bei den Gliedern des Magistrats circulirt ist, der Stadt und Stuhls Communität zur Einsicht zugestellt[1].

Friedrich Roth

No. pr. 1707, 24 iunie 1848

Deputaţii dietali din localitate trimit: în primul rând, continuarea jurnalului şedinţelor Dietei până la cea de-a 3-a şedinţă inclusiv, prin care încearcă să se disculpe de păcatele mărturisite în ultima lor scrisoare; în al doilea rând, protocoalele consfătuirilor naţionale săseşti de la a 20-a până la cea de-a 23-a. Ei informează că interesul deosebit al şedinţei Dietei din 20 iunie a.c. ar consta în faptul că atunci a fost cuprins în procesul-verbal memoriul nostru şi s-au dezbătut cunoscutele petiţii ale românilor (inclusiv plângerea din 1842 şi alte acte); de asemenea, s-a luat o decizie cu privire la ele şi astfel a fost îndeplinită din plin propoziţiunea imperială. Procesul-verbal al celei de-a 22-a consfătuiri naţionale face o informare completă asupra proiectului de protocol conţinând memoriul nostru şi asupra declaraţiei deputaţilor saşi, care a fost preluată ad literam. Din protocol reiese că se consideră necesară adăugarea unei fidele traduceri germane, atât a proiectului procesului verbal dietal, cât şi a declaraţiei deputaţilor saşi. Hotărârea referitoare la valahi sau adevăraţii români nu poate fi momentan inclusă, deoarece nu a putut fi copiată încă, în pofida tuturor străduinţilor. Pe scurt, conţinutul ei în forma adoptată de Dietă este că: prin uniune şi cele mai noi legi ale acesteia, de-acum înainte toţi – şi fiecare, fără deosebire de origine şi credinţă religioasă, deci şi valahii – au devenit părtaşi la drepturile cetăţeneşti în sensul legii; în afară de aceasta, punctele din petiţie aflate încă în suspensie vor putea fi rezolvate abia în Parlamentul comun, deoarece Stările transilvane îşi consideră de fapt încheiată activitatea lor legiuitoare; cererile [români]lor ridicate cu privire la deposedarea de fâşii de pământ, mori şi alte asemenea, vor fi îndrumate pe calea legii. În introducere a fost anume evitată expresia de "popor valah" [oláh nemzeth], deşi "poporul săsesc" [Szász Nemzet] apare chiar în articolul al 11-lea al prezentei Diete. Totuşi, valahii au asigurarea deplinei simpatii a celorlalţi cetăţeni ai ţării. De asemenea, în finalul rezoluţiei, conform dorinţei lor, numele de "români" este declarat denumire legală.

De fapt, Dieta nu s-a amânat; cu atât mai puţin nu s-a încheiat. Dar, întrucât Stările au specificat în protocolul din 20 l.c., că nu mai au nimic de dezbătut, iar excelenţa sa preşedintele a afirmat că nici el nu mai are nimic de adăugat la ordinea

de zi, majoritatea deputaţilor dietali a părăsit deja Clujul. Deputaţii saşi au decis totuşi ca din fiecare district să rămână cel puţin o persoană. În orice caz se aşteaptă preaînalta sancţiune a alteţei sale, domnul palatin şi locţiitor imperial, cu o confirmare în forma de plus unu a articolului de lege al uniunii, precum şi întărirea articolului de lege nr. 2 referitor la noua modalitate electivă a deputaţilor; abia pe urmă va putea fi adoptată în forma uzuală decizia Dietei. Dacă printr-o dispoziţie neaşteptată s-ar oferi prilejul întrunirii Dietei în număr complet, ca urmare a asigurării acordate în 21 l.c. în acest sens lui Conrad Schmidt, măria sa domnul preşedinte al Stărilor se va îngriji ca toţi membrii ei, chiar şi cei absenţi, să fie cât mai grabnic puşi la curent.

În fine, aceiaşi [deputaţi saşi din Sighişoara] alătură articolele de lege VI-XI, sau mai corect: proiectele de lege, tocmai apărute de sub tipar, ce aşteaptă sancţionarea maiestăţii sale.

Raportul acesta cu anexele lui va circula mai întâi pe la membrii Magistratului, apoi va fi pus la dispoziţia comunităţii oraşului şi scaunului[1].

Friedrich Roth

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Actele Magistratului Sighişoara, nr. 1554/1848. Foto: 6664–6666.

[1] Vezi doc. 271.

273

Innsbruck, 24 iunie 1848

Prea onoraţi domni reprezentanţi ai Sft. Biserici cei mari românești, în Braşov!

Cele mai dinainte nădăjduiesc a vă fi cunoscute, parte din scrisorile ce v-am trimis, parte din viul graiu a d. protopop – acuma numai cele ce au urmat după aceia, adecă la 18/6 iunie am plecat din Viena eu cu măria sa domnul episcop şi ceilalţi deputaţi către Insbruck în Tirol la înălţatu imperator, iară d. protopop către Braşov. Pă cele văzând d. ep[is]c[o]p că Popazu nu este cu noi, i-au părut rău căci s-au întors la Braşov, zicând că ar fi voit ca pe Popazu şi pre mine să ne ţie lângă sine la Peşta, eri i-au părut rău căci nu i-au spus Popazu mării sale că să întoarce la Braşov. Noi la 22/10 Iunie am ajuns la Insbruck şi la 23 iarăşi am şi avut audienţă la inperatorul, unde, arătând nemulţumirile cu rezoluţia ce dintâi die 11 iunie[1] pă lângă o altă reprezentaciune, am aşternut majestăţii sale de nou peticiunea de la Blaj, din 17 Mai şi deosebi au cuvântat d. e[pis]c[o]p foarte bine la inperatorul[2], iară maiestatea sa ni-au dat aici adăogatul răspuns la 23 iunie[3], care intâi ni s-au cetit chiar majestatea

sa prin viul său graiu, apoi tot atunci ni l-au dat şi în scris, din care nădăjduesc că, spre cea mai mare bucurie a d-voastră ca vrednici şi buni, adevăraţi naţionalişti, veţi vedea împărăţia lui D[u]mnezeu şi dreptatea lui răvărsată din deplin asupra naţii noastre româneşti că bunul nostru împărat ni-au hotărât:

1. Ca naţionalitatea noastră prin un articul de legi deosebit să să garanteze, asigure;

2. Să ni facă şcoli naţionale, biserica noastră va să zică religia să fie întocma cu celelalte biserici a ţării şi toate lipsele bisericilor şi a şcoalelor să vor împlini din casa statului;

3. Iobăgimea şi robotele şterse împreună cu dijma – dijma – ştearsă;

4. Tipariu liber – slobod;

5. Gardă naţională – naţională înarmarea poporului roman;

6. Prigonirile de judecată pentru hotară ele să să cerceteze şi să să isprăvească, ce-i mai mult;

7. Noi Rumani să fim aplicaţi la toate ramurile administraţii publice în proporţie la număr şi hărnicie; aţi înţeles în proporţie.

Eu sunt sănătos şi vă poftesc şi d-voastră deplină sănătate. Eu prea bucuros aş fi prefăcut rezoluţia împărătească pă rumâneşte, dară sunt foarte cuprins ca secretariu deputăţii şi acum tocmai trebue să scriu protocolu, că după amiazi la unu mergem la audienţă la prinţ Franţ şi la prinţ Ştefan şi la miniştri etc. Mâne nădăjduim a porni către casă cu toate că măria sa d. e[pis]c[op] nu mă lasă; zice să rămâiu cu măria sa la Peşta la dietă.

Bran

Publicat în S. Stinghe, *op. cit.*, p.13–15. Documente privitoare...

[1] Vezi vol. VI, doc. 178.
[2] Idem, doc. 305.
[3] Vezi doc. 205 şi 206.

274

Cluj, 24 iunie 1848

A Tartományi fő Biztosságnak

Ö Felsége a görög nem egyesült püspök Schaguna Andrásnak legfelsőbb helyre hatott azon kérésének, minél fogva a hivatala után járó fizetését jelen évi böjtelő hó 5*k* napjától tudniillik a kinevesztetése idejétől számára kifizettetni rendelni kérte, folyó évi pünkösd hó 25*k* napjáról 2727[1] udvari szám alatt költ kegyelmes királyi rendeleténél fogva méltóztasson helyt adni, mi is a tartományi Fő

Biztosságnak jelen évi böjtmás hó 22*k* napján 4201 kormányi szám alatt kibocsátott azon rendelet folytában, miszerint a szóban forgó fizetés ezen évi böjtelő hó 5*k* napjától fogva legfelsőbb helyben hagyás reménye alatt már utalványoztatott, szükséges tudásul ezennel megíratik.

Kolosvárt, Szent Iván hó 24*én* 1848.

Comisariatului teritorial suprem

Episcopul ortodox Andrei Şaguna a înaintat o cerere la locul cel mai înalt, în care solicită să i se acorde salariul ce i se cuvine după funcţia sa, începând cu 5 februarie a.c., conform milostivei ordonanţe regale nr. 2727 din 25 mai anul curent[1]. Noi îi aducem această cerere la cunoştinţa comisarului teritorial suprem pe baza ordonanţei cu numărul gubernial 4201 din 22 martie. Sperăm că salariul solicitat va fi în curând alocat din locul cel mai înalt, începând cu 5 februarie anul curent.

Cluj, 24 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7281/1848. Foto: 2040–2041.

[1] Vezi vol. IV, doc. 280.

275

Sibiu, 24 iunie 1848

Nagyméltoságu kir. fő Kormányzó Úr !

Vizaknáról egy az unió mellett készült felszólítás hozzánk vizaknai esperes Kertész László által beküldetvén[1], azt Nagyméltóságodnak újságbani közzététetés végett olly alázatos megjegyzés mellett van szerencsém beküldeni: hogy ez az itteni oláh nemzet míveltebbjei által készített s ezen biztosság által folyó hó 21^{ikéről} költ alázatos jelentésnél fogva Nagyméltóságodhoz fölterjesztett cikknél jobb[2], – alázatos tisztelettel levén Nagyméltóságodnak

Szeben junius 24ikén 1848
estve 8 órakor

alázatos szolgája
B. Kemény Domokos

Prea mărite domn guvernator regesc!

Prin protopopul Vasile Chertes mi s-a trimis de la Ocna Sibiului o petiţie prounionistă[1]. Am onoarea să v-o înaintez spre a fi dată publicităţii în ziar, cu următoarea mea adăugare: ea a fost redactată de către românii mai inteligenţi de aici şi este mai reuşită decât articolul înaintat de această comisie măriei voastre la data de 21 iunie[2].

Rămân cu stimă supusă al prea înălţimii voastre serv umil,

Baronul Kemény Domokos

Sibiu, 24 iunie 1848
ora 8 seara

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1678E/1848.

[1] Vezi doc. 276.
[2] Vezi vol. VI, doc. 25, 28 şi 73; vezi şi doc. 229 din acest volum.

276

Ocna Sibiului, 24 iunie 1848

Unio[1]

Miután Erdélynek magos Rendei az Uniot illető törvényjavaslatban nyíltan ki fejezték, miszerint minden nemzetiségnek jogai az egyenlőség alapján tiszteletben tartassanak – és miután Ö Felsége a mi legkegyelmesebb Urunk e törvénycikket ily értelemben meg erősítni kegyeskedett, ez örvendetes eredmény által az erdélyi Román nemzetnek minden aggodalmai meg szüntek – Sőt alatt írtak meg vagyunk győződve hogy nemzetiségünknek jövőjét csak is az Unio biztosíthatja – mert nemzetiség alkotmányos élet nélkül fenn nem állhat – alkotmányos élet pedig Erdélyben mint el szigetelt kis provinciában, valamint eddig nem létezett, úgy ez után sem állhatna fen.

Az erdélyi román nemzet edig elő Erdélynek politicájával megelégedve nem volt: nem is lehetett – de jelenleg réánk nézve is egy új idő nyílik föl – Magyarországnak a testvér honnak, igen sokat köszönhetünk – Magyarországnak üdvös példája bírta az erdélyi volt földes urakat arra, hogy a robotokat országosan el töröljék – Magyarországnak erélyessége adhat biztosítást a románoknak a felett hogy szabadsága és nemzetisége örökre fenn maradand. – Ily körülmények közt a leg fonákabb politica lenne nem az Unioban, nem Magyar honban, hanem annyi meg halattatások után újra az isolált erdélyi politicában bízni.

Mi után tehát az Unioban rejlik nemzetiségünk s szabadságunk garantiaja, mi után e törvénycikk a mi leg Kegyelmesebb Urunk által meg erősíttetett, a leg vétkesebb merénylet lenne, még ez után is az Unio ellen agitálni, s ki ezt tenné, el árulná bűnös célzatát, mely nem lenne más mint értetlenség, zavar s nyugtalanság magvait hinteni el oly időben, melynek jelszava, kibékülés.

Éljenek az oly nagyszerű áldozatokra kész, volt – földes urak –

– Éljen az újjászületett román nemzet – éljen az egyesült magyar hon – Éljen a mi leg kegyelmesebb Királyunk Ferdinand[2].

Uniune[1]

Proiectul de lege referitor la uniune, adoptat de Stările şi Ordinele Ardealului, prevede clar respectarea în mod egal a drepturilor tuturor naţiunilor. Maiestatea sa, binevoitorul nostru domn, a acceptat să-l întărească în acest sens. Ca urmare a acestui rezultat îmbucurător au încetat toate îngrijorările naţiunii româneşti din Ardeal. Mai mult, noi subsemnaţii suntem convinşi că viitorul naţiunii noastre poate fi garantat doar prin uniune. Aceasta pentru că o naţiune nu poate exista fără o viaţă constituţională. Or, în Ardeal, o provincie mică, izolată, ea nu a fost posibilă nici până acum, după cum n-ar putea exista nici de-acum încolo.

Naţiunea română nu a fost mulţumită de politica din Ardeal până acum şi, nici nu putea să fie. Dar acum şi pentru noi se deschid vremuri noi. Ungariei, ca patriei soră, îi putem mulţumi mult. Exemplul salutar al Ungariei i-a determinat pe foştii proprietari de pământ din Ardeal să desfiinţeze robota în întreaga ţară. Ţăria Ungariei va putea da garanţie românilor că libertatea şi naţionalitatea lor se vor perpetua pe veci. În asemenea circumstanţe ar fi o eroare să te cramponezi de politica izolată şi depăşită ardelenească şi să nu ai încredere în uniune şi în Ţara Ungurească.

Întrucât Uniunea reprezintă garanţia naţionalităţii şi libertăţii noastre, legea uniunii a fost sancţionată de prea binevoitorul nostru domn; a agita în continuare împotriva ei ar însemna atentatul cel mai păcătos cu putinţă. Cine va face acest lucru, se va considera vinovat ca unul care va cultiva sămânţa nedumeririi, a tulburării şi a neliniştii în aceste vremuri, când deviza este împăcarea. Să trăiască foştii proprietari de pământ care s-au dovedit capabili de o asemenea măreaţă jertfă. Să trăiască naţiunea română renăscută! Să trăiască patria maghiară unită! Să trăiască prea măritul nostru rege Ferdinand[2]!

Red.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1678 E/1848.

[1] Azután még azt is mondják némelyek, hogy az oláh intelligentia ellene van az unionak. Keressetek urak bujtogatási czégérül egyéb valamit: *e sánczok megül végkép ki vagytok verve.*

Şi totuşi unii spun că inteligenţia românească este împotriva uniunii. Căutaţi, domnilor, altă firmă sub care să instigaţi: *deoarece din spatele acestor tranşee sunteţi alungaţi definitiv.*

[2] Vezi doc. 275.

Timişoara, 24 iunie 1848

Tisztelt Királyi Biztos Úrnak

A nagybecskereki és újvidéki események után – hol a magyar nyelven vitt anyakönyvek kivetésével más botrányok is követtettek el – az óhitű népnek e részbeni érzelmeit jól tudván, a püspöki megyémhez tartozó esperesekhez oly tartalmú levelet ószerinti April 26-an intéztem, miszerint az idő jelen körülményei tekintetébül azon anyakönyveket, melyek parochiális egyházaknál tartatnak – menyire a helybeli szükség és a közcsend érdeke megkivánnák – anya nyelven vitessék. Én ezen intézkedésemmel a törvény rendeletét eddigi épségében hagytam; mert a megyéknek beadandó anyakönyvek magyar nyelveni vezetését érintetlenül hagyva, csak oda törekedtem: hogy a rendbontások itt ott felmerülő eme ürügyének ez általi eltávolításával a roszlelkű izgatóknak minden alkalom a nyugtalanságok felköltésére el vettessék. Egyéb iránt én, eme intézkedésem miképpi használatát csak a kerületi esperesek eszélyességére bízván azt nem köröztetés hanem a körülmények tekintetbe vételével netalán szükségessé válandó alkalmazás végett nékiek kiadtam, eszem agában sem levén az: hogy az anyakönyvek azon példányai, melynek a közhatóságoknak szolgáltatni szoktak a törvény értelmén kívül szerkeztessenek mit is a vélem közlött szolgabírói jelentés itteni·/ alatti visszarekesztése a Tisztelt Királyi Biztos Úr mai, hozzám intézett becses felszólítására válaszolni szerencsém vagyon

Temesvárott, 1848-ik évi junius 24-én

Zivkovics Panteleimon
püspök

Onoratului domn comisar regal

După întâmplările din Becicherecul Mare şi Novi Sad, pe lângă scoaterea matricolelor redactate în limba maghiară, s-au comis şi alte fapte scandaloase. Cunoscând simţămintele poporului de religie ortodoxă în această privinţă, la data de 26 aprilie stil vechi am adresat protopopilor aparţinători eparhiei mele o directivă. Ţinând seamă de împrejurările timpului prezent, în interesul liniştii publice şi al necesităţilor locale care se impun prin ea, am indicat ca matricolele ce se ţin la comunităţile parohiale să fie în continuare redactate în limba maternă. Prin dispoziţia mea am respectat în întregime dispoziţiile legii, deoarece am lăsat neatinsă prevederea alcătuirii în limba maghiară a acelor exemplare ale matricolelor ce se înaintează comitatului. Luând această iniţiativă am dorit să evit orice pretext la agitaţii ivite ici-colo şi să înlătur astfel posibilitatea instigatorilor de rea credinţă de a provoca tulburări.

Bazându-mă pe înțelepciunea poporului, dispoziţiunea mea privind aplicarea recomandărilor, n-am dat-o în formă de circulară, ci am adresat-o direct comunităţilor pentru a o îndeplini potrivit împrejurărilor locale. Prin urmare, nici prin gând nu mi-a trecut ca exemplarele matricolelor ce se vor înainta autorităţilor administrative să fie redactate contrar dispoziţiunilor legii. Anexând sub ./. adresa judelui nobiliar ce mi s-a comunicat, am onoarea prin prezenta a răspunde şi celei a domnului comisar regesc primită azi

Timişoara, la 24 iunie 1848

Pantelimon Zsivkovits,
episcop

Original. Arhiva Mitropoliei Banatului, XI/901611. Fond. Cabinet studii documentare. Publicat de I. D. Suciu, în *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. II, p. 708–709.

278

Bocşa, 24 iunie 1848

Az 1848[ik] évi Junius 24én a bogsányi választói kerület főhelyén, úgymint Oláh Bogsán mezővárosában történt követi választásról szolló jegyzőkönyv.

A választás vezérletére kiküldött elnök a mondott napnak reggeli 10 óra tájban, mint meghatározott időben, Oláhbogsán mezővárosában mint a választói kerület főhelyén kocsin megjelenvén, – a templom előtti téren a sokaság között székre felemelten egyik követi jelöltet Joanneszko István urat –, a kincstári tisztartóság épülete előtt, mellynek tágas udvarán a választás végbeviendő vala, szinte a sokaság köztt Joannovits György urat, mint követi jelöltet székre felemelten szemlélvén, miután kocsin a templom előtti sokaság miatt a választási helyhez nem közeledhetett, kocsijáról leszállva gyalog oda jutni akart, azomban Joanneszko emberei által éljen kiáltásokkal felemeltettvén, a követi egyik jelölt nekie bemutatkozott; az elnök rövid alkalmi beszédet Joanneszku embereihez tartván, őket csendességre, rendre intette, szentül fogadván, hogy a törvények értelmében részre hajlatlanul eljáruland, mit ezen párt örömmel és köszönettel fogadott azzal: hogy ők jelöltjöket követnek óhajtván, mindnyájukat fejenként olvasa össze, hogy lássa az elnök, mikép náluk a többség, mire az elnök válaszola, hogy ha szavazni óhajtanak, azt tüstént megrendelendi, de azt teheti; miszerént fejenként öszve számítassanak, mert a törvény rendelete szerint a szavazó választók neveik felírandók, nem pedig csak összve számítandók; ezzel az elnök a tisztartóság kapuja felé menvén az ott álló Joannovits György pártja által szintén üdvözöltettvén figyelmetessé tétetett: hogy a tulsó oldalon levők között számtalan szavazattal nem bíró, választmányilag fel nem irt egyének legyenek, kiket választásra bocsájtani

nem lehet, szükséges legyen, mindenek előtt az összeírás szerinti választókat név szerint felolvasva az udvarba bocsájtani, – mit az elnök tartozó kötelesége szerint megígérvén, a tágas udvarban felállított sátor alatt a jegyzővel az összeírást elővétette azért: hogy a választók névszerint felszólítassanak a bejövetelre; időközben a Joannovits párt visszavonulván, az elnök a jegyzővel, a kapu elébe jött Joanneszko pártnak megmagyarázta miszerint a választók a tömegből név szerint fognak felolvastattni, és meghívatatni, hogy az udvarba menyenek, felszollítván egy útal a szavazást sürgető Joanneszko pártot; hogy közzülök két egyént a szavazatszedő választmányhoz nevezzen, melly is miután a követségrei jelölt, nem egyes választó által, hanem egész pártja által ajánltatott, az egész párt eleintén két, nem e választó kerülethez tartozó egyéneket ajánlott, azonban figyelmeztetve, hogy az itteni választók között jelöljen ketőt, Popeszko Eleket oláhbogsáni lelkészt, és Akim Lukits binyisi kalmárt választmányi tagul nevezte, – a Joannovics György féle már távolálló párt szinte oda küldött megyei esküdt Hoffman Ferenc úr által elnöki megbízás szerint két egyénnek a szavazatszedő választmányhozi nevezésre felszólítatott –, ki is jelentette, hogy ezen párt maga részéről Bottka Pál könisgnádi és Jakobeszko Demeter bogsányi lelkész urakat nevezte ki választmányi tagokul.A választóknak a tömegtőli elkülönözése végett a jegyző kezében az összeírást tartva, a barbozai választókat egyenként felhívta és a 15ik választóig is jött, kik közül néhányan a kincstári tisztartóság épülete udvarába be is mentek, – midőn a tömeg a közelebb jött Joannovics György féle pártot fenyegetődzni kezdette azzal: hogy ők földes urat nem akarnak követnek, – a lárma nevekedett – ingerültebb szint öltött, – már egyes felemelt kezeket, botokat látni lehetet –, a tömeg elhagyván követi jelöltjét Joanneszku urat, kit körül fogott volt, és kinek dícséretére, az igazságból folyó köteleségének elismeri az elnök kijelenteni: hogy pártját hatályos szavakkal a csend és rendre intette, – a törvények megtartására utalta –, a törvények rendeletét, és a szavazás miképpeni történendését megmagyarázta, ügyét az elnök igazságszeretettére, és amint mondá, elősmert becsületeségére bízta –, pártjabéli emberei mindazon által nagyobb még nagyobb fenyegetődzések kötött csendesen álló Joannovics György féle párthoz közeledtek, és már már tettleges összveütközéstől tartani lehetett, midőn az elnök ennek elejét veendő a két párt közzé vetette magát, az előnyomuló Joanneszko pártot kitárt kezekkel –, hangos figyelmeztettő szavakkal a megállásra intette, a felemelt botokat némelyek kezeiből kivette, másokat vissza tartóztatni igyekezett; azonban fájdalom! foganat nélkül, mert a két oldalon túl szárnyaltatva, magát a tömeg közepette bántalmatlanul ugyan, de hátra hagyatva szemlélte, és már csak nézője lehetet a történeteknek: ugyanis *a Joannovics György féle párt, bizva ügyeinek igazságában, a törvények szentségében*, jelöltjét körülvéve, *csendes méltóságban* várta a dolog kimenetelét anélkül, hogy csak egy szóval, vagy jelel is az ellenfél pártját kihívta volna, azomban megtámadtatván, és elnyomatván, nehogy nagyobb bántalmaknak kitétessék, eleintén lépésenként, de utóbb kergetve, futással megmenekülni

kényszerült, mi annál megfoghatóbb: mert a párt számosabb választói, neveltebbek lévén, és nevezetes része úgy nevezett kaputosokból állván magokat bántalmakkal csak így óvhatták meg -, azomban a győztes fél ezzel meg nem elégedve, a Joannovics György pártjának zászlóját elfoglalva eltépte –, a zászlótartó Somlay nevű mérnököt földre terítette, magát a zászlónyelet pedig több darabokra törve, diadalma jelöül magával hozta és hangosan követelte, miszerint jelöltje elválasztott követnek kijelentessen. A dolog illy helyheztetésében az elnök, nehogy nagyobb, erőszakosb kitöréseknek a helyben maradás mellett alkalom nyújtassék, – Joanneszko jelölt pártját figyelmeztette: hogy a törvényt megsértette, hogy magát a törvényen felül emelte, ellenfél pártját tetlegesen megszalasztotta, és így ezen pártot a törvény engedte joggyakorlatában a szavazás megkezdhetésének lehetősége előtt akadályoztatta –, illy módon nem tehet egyebet: mint kinyilatkoztatni, hogy Joanneszko pártja Joanneszko Istvánt követnek kikiáltotta, mit ezen párt emberei örömmel megértvén, Joanneszko István urat széken ülve szállására vitték, – az elnök pedig az udvarba vissza vonulván, nem sokára Joanovics György pártjából számosabban eleibe jöttek, és Joanneszko István követi választását törvénytelennek nyilvánítván, sürgették, miszerint a választás vagy elhalasztassék, *vagy pedig ők, kik szavazni a törvény értelmében kívánnak, bocsájtassanak a szavazásra, és ha az ellenpárt szavazni nem akar, csak az ő szavazataik egyben számitassanak*, – a rend fentartása végett pedig helyben lévő katonaság kiparancsoltassék, altaljában pedig óvását közben vetvén; hogy az elnök *a mint értették Jovaneszko Istvánt követnek kijelentettek*. Mire az elnök őket a fennebiekben előadatóknál fogva eljárása miben létéről felvilágositván, őket szenvedet sérelmeik orvoslása végett a törvényhozáshoz utasította, – különben a katonaságnak most leendő kirendelését már csak azért is tanácsosnak nem tartja: mivel mint nekie jelentetett, csak 31 főből álló ujjonc csapat helyben van melly illy tömeg ellenében hatalommal nem bir, és könnyen veszélyesebb következéseket szülhet, – jóvásukat azomban kívánságukhoz képest a választási jegyzőkönyvben feljegyeztetti.

Kelt Bogsányban junius 24én 1848.

Makay Sándor
elnök
Hosszu György
jegyzö

Proces-verbal despre alegerea de deputaţi desfăşurată la 24 iunie a anului 1848 în localitatea de reşedinţă a cercului electoral Bocşa, anume în oraşul de câmpie Bocşa-Română.

Preşedintele desemnat să conducă alegerea a sosit cu trăsura în timp util, în jurul orelor 10 din dimineaţa zilei specificate, în oraşul de câmpie Bocşa Română, localitatea principală a circumscripţiei electorale; aici a oprit în faţa clădirii administraţiei tezaurariale, în a cărei vastă curte trebuia să aibă loc alegerea; a

observat însă, tot acum, pe domnul Ştefan Ioannescu, unul dintre candidaţi, ridicat pe scaun între mulţimea adunată în piaţa dinaintea bisericii, la fel ca şi pe un alt pretendent, domnul Gheorghe Ioannovici, ridicat tot pe un scaun în mulţimea susţinătorilor proprii. Cum trăsura în care se afla nu s-a putut deloc apropia de locul alegerii din cauza mulţimii strânse în faţa bisericii, preşedintele a coborât şi a intenţionat să se deplaseze pe jos, dar a fost oprit de oamenii lui Ioannescu, care şi-au înălţat alesul cu urări de "să trăiască", fiind prezentat astfel în chip deschis în calitate de candidat de deputat; preşedintele a ţinut o cuvântare ocazională în faţa acestora şi i-a îndemnat la linişte şi ordine, promiţând că va aplica procedura legală conform înţelesului legilor, fapt acceptat cu bucurie şi mulţumire de partida respectivă; aceştia au arătat totuşi că doresc neapărat să-şi susţină alesul stabilit şi să fie conscrişi fiecare în parte, ca astfel să vadă preşedintele tocmai proporţia lor majoritară; preşedintele le-a răspuns că acceptă ca ei să participe cu toţii la votare, dar nu poate fi acord cu procedeul conscrierii nominale, pentru că în conformitate cu legea, trebuie să se consemneze în scris numele alegătorilor, nu doar prezenţa lor cifrică, după care preşedintele s-a îndreptat către intrarea administraţiei şi a fost salutat, dar şi atenţionat de membrii grupului lui Gheorghe Ioannovici despre faptul că între cei din tabăra adversă figurează numeroase persoane fără drept de vot, care nu au fost deloc înregistrate de Comisie şi care nu pot lua parte la votare; astfel că ar fi binevenit, înainte de toate, să se treacă la citirea în curte a numelor de alegători înregistrate pentru vot; soluţia a fost acceptată de preşedinte, ca fiind un atribut implicit al funcţiei deţinute; astfel că, în cortul ridicat în curtea încăpătoare, el a început, laolaltă cu notarul, să înregistreze persoanele în sensul în care fiecare elector trebuia să-şi declare public identitatea; retrăgându-se grupul lui Ioannovici din curte, preşedintele şi notarul au explicat celor din grupul lui Ioannescu, avansat în faţa porţii de intrare în curte, că numele votanţilor vor fi lecturate public în faţa mulţimii, după care cei strigaţi vor fi invitaţi să pătrundă la locul alegerii; ambii au mai solicitat, tot acum, partidei lui Ioannescu, ca urgenta ţinere a alegerii, să stabilească 2 delegaţi proprii pentru comisia de strângere a voturilor; fapt acceptat de candidat în ideea de a fi propuse cele 2 persoane din partea grupării, dar care să nu aparţină cercului electoral, teză revocată odată cu atenţionarea stabilirii asupra a 2 nume ferme dintre localnici: Alexa Popescu, preot în Bocşa Română şi Achim Luchici, negustor în Biniş, desemnaţi ca membrii ai comisiei; la fel, gruparea deja aflată la depărtare de curtea clădirii, cea a lui Gheorghe Ioannovici, a fost îndrumată, din însărcinarea preşedintelui, de către juratul comitatens Hoffinan Ferenc, să stabilească alţi 2 membri ai comisiei de validare a voturilor, fapt adeverit prin cooptarea ca membri ai comisiei a domnilor Bottka Pál, din Tirol, şi Dumitru Iacobescu, preot în Bocşa. Pentru a separa pe electori de mulţimea strânsă, notarul în virtutea listei Consiliului ţinută la vedere, a invitat în curte pe alegătorii din Bărbosu şi a ajuns la cel de – al 15 lea citat, dintre care unii au pătruns deja în curtea clădirii administraţiei tezaurariale; în acest timp, mulţimea a început să ameninţe

gruparea lui Gheorghe Ioannovici, afirmând că nu dorea un deputat dintre latifundiari; vociferând şi agitând mâinile cu bâtele la vedere; iar mulţimea a fost silită să plece din preajma candidatului propriu, domnul Ioannescu care, spre cinstea sa, fapt recunoscut de preşedinte, a declarat că are obligaţia să recunoască, în conformitate cu adevărul, că şi-a îndemnat propria grupare, prin vorbe decise, la linişte şi ordine, – ba chiar s-a referit şi la respectarea legilor –, a explicat legea şi modalitatea de alegere; soarta proprie a depus-o, cu toate acestea, în mâinile preşedintelui, bazat pe simţământul acestuia de dreptate şi onoare; între timp, membri grupării sale s-au apropiat tot mai periculos şi zgomotos de cei ai taberei lui Gheorghe Ioannovici, aflaţi în linişte şi ordine; ba erau chiar gata să se înfrunte, când preşedintele a avut inspiraţia să salveze situaţia, intercalându-se personal între cele două tabere aflate faţă în faţă; partida în avans a lui Ioannescu a fost oprită cu braţele deschise şi cu vorbele răstit afirmate, iar bâtele au fost confiscate din posesia câtorva membri, în vreme ce alţii au fost siliţi să se retragă; însă, durere, fără efect, pentru că deschiderile către marginile celor două tabere fiind depărtate, mulţimea nu putea nicicum riposta, dar [preşedintele] a putut constata pe viu cele întâmplate. *Crezând în dreptatea cauzei proprii şi în sfinţenia legilor, gruparea lui Gheorghe Ioannovici s-a adunat în jurul candidatului ei şi a aşteptat într-o onorantă linişte*, fără ca să provoace nici prin vorbe şi nici prin semne pe cei din tabăra adversă; atacaţi şi copleşiţi însă, au fost obligaţi să se retragă, mai întâi la pas, iar apoi prin fugă şi goană, pentru a nu suferi vătămări mai grave, fapt constatat, anume că mulţi dintre alegători, fiind mai educaţi, unii dintre ei aparţinând aşa numiţilor surtucari numai aşa s-au putut salva; partea victorioasă nu s-a mulţumit doar cu atât, ci a capturat şi distrus steagul grupării lui Gheorghe Ioannovici, doborând pe purtătorul acestuia, inginerul Somlay şi rupând în bucăţi mânerul de lemn, iar drept simbol al triumfului desăvârşit, au reclamat cu glas tare ca alesul lor să fie oficial acceptat ca deputat. În situaţia creată, ca să nu ofere prilej unei extinderi a violenţei în legătură cu situarea părţilor conflictuale în curtea clădirii, preşedintele a atenţionat gruparea candidatului Ioannescu că a încălcat legea, că s-a ridicat mai presus de lege şi a încălcat astfel drepturile partidei rivale, că a curmat posibilităţile legale a grupului în cauză de a-şi exercita dreptul cuvenit de vot; astfel că nu poate face altceva decât să declare că gruparea lui Ioannescu l-a proclamat ca deputat pe Ştefan Ioannescu, lucru acceptat cu bucurie de membrii părţii respective, care şi-au aşezat favoritul în scaun şi l-au purtat la locuinţa sa; preşedintele a revenit în curtea clădirii şi, nu peste multă vreme, mai mulţi membri ai partidei lui Gheorghe Ioannovici l-au aşteptat şi înconjurat; declarând nulă şi neavenită alegea lui Ştefan Ioannescu, au urgentat şi solicitat ca votarea fie să se amâne, *fie ei, care au dorit să voteze conform legii, să fie lăsaţi să-şi exercite acest drept, iar dacă cei din tabăra adversă nu vor dori să voteze, numai voturile exprimate de ei să fie acceptate*; iar pentru păstrarea ordinii publice, în loc să fie chemată forţa armată, să se înainteze adresa unui protest colectiv; *ei aşa au priceput că preşedintele l-a declarat ca deputat pe Ştefan*

Ioannescu. După ce preşedintele le-a atras atenţia, în legătură cu consecinţele procedurii în cauză, i-a îndrumat să se adreseze justiţiei pentru remedierea pricinuitei suferinţe, în rest nu consideră deloc oportună aducerea trupei în localitate, pentru că, după cum i s-a confirmat, cei 31 de recruţi la faţa locului ar fi insuficienţi în raport cu mulţimea existentă, astfel că starea conflictuală ar putea lesne degenera; în ceea ce priveşte reclamaţia făcută, ea va fi inclusă în procesul verbal al alegerii, conform dorinţei exprimate de cei în cauză.

Întocmit la Bocşa, în 24 iunie 1848.

Makay Sándor,
preşedinte
Hosszu György,
notar

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc. 2A, nr. 91d.

279

Bocşa, 24 iunie 1848

Alulíratak ezennel tudtára adunk és igazán bizonyittjuk, hogy Boksán középponti fóhelyén lakói mindnyájan, kik törvényes választási szavazási joggal bírtunk, egy lélekkel és ésszel megegyeztünk azon, hogy voksunkat Ioaneszku István úrnak híven adtunk és ötett választattunk. Mit is egyes választásnak személyi aláírásával és városunk pecsétjével erősítünk.

Bogsánban 24 június 1848

Popovits Damaszkin plébános
Popovits Péter plébános
Popeszko Gergely plébános
Popovits Miklós plébános
Popeszko Elek plébános
Popovits János plébános helytartó
Petrovics Dénes tanító
bíró hitesen és a többi választó[1].

Subsemnaţii, înştiinţăm prin aceasta şi confirmăm cu adevărat, că toţi locuitorii din Bocşa, centrul localităţii principale, care au beneficiat de dreptul electoral legal, am fost unanimi, în suflet şi gând, să acordăm, cu credinţă, votul domnului Ştefan Ioanescu şi să îl alegem. Fapt atestat în acest caz de alegere prin semnături proprii şi sigiliul oraşului.

La Bocşa, 24 iunie 1848.
Damaschin Popovici, paroh

Petru Popovici, paroh
Grigore Popescu, paroh
Nicolae Popovici, paroh
Alexe Popescu, capelan
Ioan Popovici, locțiitor de paroh
Dionisie Petrovici, învățător
Ca jurați, și ceilalți alegători[1].

Original în cirilică. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc. 2A, nr. 91 h., f. 88–89.

[1] Declarații identice sunt date și de către alegătorii din Breazova, Doclin, Giurgiova, Izgar, Ramna, Câlnic, Iersig, Moniom, Vermeș, Berzovia, Biniș, Bărbosu și Surducu Mare.

280

Oravița, 24 iunie 1848

Megbízó levél

Alólírtak ezennel hitelesen bizonyítjuk, hogy folyó évi június hava 24 napján reggeli 10 órakor oláh Oravica vásár térén felállított sátorba menvén, s az öszegyűlt szavazóknak törvényes jogait az elnök 1847/8 évi V.t.c. 27 § szerint megmagyarázván, őket a választásra felszólította, mire felette nagy számú tömeg Murgu nevét harsányon következképpen éljenezteté, azomban a sátorban lévő úri egyének egyik része Gosdu Emanuelt, másik része pedig Balogh Lászlót ajánlván kívánta követnek kijelenteni.

Midőn erre az Elnök az V.t.c. 30 § értelmében a szavazatbeli kérdést az ajánló választók elébe terjesztette, Murgu tömegének nagy lelkesedéssel való szüntelen felkiáltására, a sátorban lévő úri egyének szavazást kívántak, de azon idő alatt még a 31 § értelme szerint mind a 3 pártbeli ajánlók mindegyike, a 2 egyén megválasztásával foglalatoskodott (egy kis tanácskozás után) elébb ugyan Gosdu pártja, utána pedig mindjárt Baloghé a kibékülés, és egyetértés kedvéért Murgu nevét az egész öszvegyűlt tömeg előtt kiáltotta, mire is *Murgu Etel* úr követnek mindnyájak által egy szóval s közakarattal megválasztva, az Oravicai választó kerület részéről az Elnök által követté nyilvánítatott.

Miről is ezen megbízó levelet saját aláírásunk, és szokott pecsétünk megerősítésével ezennel választott Murgu követ úr bátorságára és törvényes jogai élvezésére kiadjuk.

Költ Oravicán, 1848 évi június 24-*ik* napján.

Ásbóth Moric,
Oravicai követválasztói elnök
Kovács József,
Követválasztási jegyzö

Scrisoare de acreditare

Prin prezenta subsemnații autentificăm că, la orele 10 ale dimineții zilei de 24 iunie a anului curent, eram în cortul ridicat în piața din Oravița românească. Președintele tocmai încerca să explice alegătorilor drepturile lor legale, conform paragrafului 27 al legii nr. V din anul 1847/48, și-i îndemna, totodată, să participe la alegeri, când deodată s-a auzit deasupra lui răsunând strigătul cu numele lui Murgu, serbat drept deputat, de către o mare mulțime. În același timp o parte a persoanelor ce se aflau în cort intenționau să-l proclame deputat pe Emanoil Gojdu, iar altă parte pe Balogh László.

În vreme ce președintele explica electorilor auditori problema votului, conform paragrafului 30 din legea nr. V, fără să țină seama de strigătele neîncetate și însuflețitoare ale mulțimii în favoarea lui Murgu, domnii din cort intenționau să treacă la vot. Dar în același timp, conform paragrafului 31, votanții celor 3 partide s-au arătat preocupați de alegerea a 2 persoane. După o scurtă consfătuire mai întâi partizanii lui Gojdu, iar apoi imediat și cei al lui Balogh, au propus reconcilierea. Astfel, în deplină înțelegere, numele lui Murgu a fost pronunțat înaintea întregii adunări. Drept urmare, domnul Murgu Euthim, desemnat deputat prin plebiscit în cercul electoral Oravița, a fost declarat ca atare de către președinte.

Fapt pentru care, eliberăm prezenta scrisoare de acreditare, și-l întărim în forma obișnuită prin semnăturile noastre, recunoscându-i astfel atitudinea curajoasă și drepturile legale ale domnului deputat ales Murgu.

Dat la Oravița, în ziua de 24 iunie 1848.

Asbóth Moric,
președintele comisiei alegerii de deputat de la Oravița
Kovács József,
notar al comisiei alegerii de deputați.

Original. Muzeul Reșița. Nr. inv. 80. Foto: 27670.

281

Timișoara, 24 iunie 1848

1848 P 561

Generalsbefehl

Temeswár am 24t Juny 1848

Im königlich ungarischen Kriegs Ministerio wird ein eigenes Grenz Departement errichtet.

Diejenigen Herrn Grenz Offiziere und Militair-Beamten, welche im Fache der Militair Grenzverwaltung nach den bestehenden Grundgesetzen Kenntnisse,

Erfahrung und Geschaäftsroutine besitzen, und eine Anstellung in diesem Departement wünschen, haben ihre dienstfälligen Erklärungen recto dem General Commando-Praesidium binnen 14 Tagen einzusenden.

Es wird beygefügt, dass von den Bewerbern keineswegs so sehr die Kenntnis der ungarischen Sprache, als jene der in der Grenze üblichen Sprachen, hauptsächlich aber genaue Kenntnis der Grenzverhältnisse verlangt wird.

Eingeborne Grenzer erhalten bei der Anstellung den Vorzug.

Videant sämmtliche General-Commando Departements

Vidi Rotter

Vidi Pöllinger etc.

1848 P 561

Ordin general

Timişoara, 24 iunie 1848

În cadrul Ministerului de Război ungar se constituie un departament de graniță.

Aceia dintre domnii ofițeri grăniceri și funcționari militari, care posedă cunoștințe, experiență și rutină de serviciu în domeniul administrației militare, conform legilor capitale în vigoare, și doresc să se angajeze în acest departament, trebuie să-și trimită adeziunile direct prezidiului Comandamentului general în răstimp de 14 zile.

Se menționează că nu li se cere candidaților atât cunoașterea limbii maghiare, cât stăpânirea limbilor uzuale pe graniță, și în primul rând cunoașterea exactă a raporturilor grănicerești.

Au prioritate la angajare grănicerii indigeni.

A se vedea de către toate departamentele Comandamentului general

Vidi Rotter
Vidi Pöllinger etc.

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Timiș (Timișoara), nr. 467 - 3o - 101–103. Foto: 30.312–30.313/1848.

282

Sibiu, 24 iunie 1848

Praesid. Nro. 721 u. 722/q

An

Seine des k.k. wirklichen Herrn geheimen Rathes, Commandeurs des oest. Leopold Ordens, dann Ritter der Militär Marien Theresien so wie mehrerer hoher

Orden, k.k. Feldmarschall Lieutenant, Commandirenden Generals in Siebenbürgen und k. bevollmächtigten Landtags Hof Commissärs Anton Freiherr von Puchner

Excellenz

Hermannstadt am 24. Juni 848

So wie Euer Excellenz aus der in Abschrift mitfolgenden Note des Herrn Hofagenten von Timoni in Bukarest zu ersehen geruhen: hat meine unterm 11ten Juni l.J. Nr. 657 hinsichtlich der angeblichen Werbung von Freischaaren in Siebenbürgen durch moldauische und walachische Bojaren zum Einfalle in diese beiden Fürstenthümer dahin gegebene Aufklärung sowohl den russischen Generalen Duhamel, als auch den türkischen Commissär Talaat Effendi vollkommen beruhigt und zufrieden gestellt.

Uebrigens enthält diese Note auch anderweite Notizen über jenseitige politische und Sanitäts Zustände in der Walachei, daher ich mir erlaube Euer Excellenz darauf aufmerksam zu machen.

Eben so sind mir auf einem andern vertraulichen Wege Nachrichten über die Walachei zugekommen, welche mit obigen Daten grösstentheils übereinstimmen.

Da jedoch in der letzten Eingabe in mancher Beziehung noch einige Notizen mehr enthalten sind: so verfehle ich nicht, unter Beziehung auf die Berichte vom 11ten Juni l.J. Nr. 657 und 24ten Juni l.J. Nr. 730 mittelst einer zweiten Abschrift auch den Inhalt dieses Berichtes Euer Excellenz hiemit zur Kenntniss zu bringen.

Pfersmann mp.

Prezidialele nr. 721 și 722/q

Către

domnul consilier secret veritabil, comandor al ordinului austriac Leopold, cavaler al ordinului militar Maria Theresa și al mai multor ordine, feldmareșal locotenent c.c., comandant suprem în Transilvania și comisar aulic dietal împuternicit,

excelența sa, baronul Anton von Puchner

Sibiu, 24 iunie 1848

După cum poate observa excelența voastră din copia notei domnului agent aulic de la București, Timoni, explicația oferită de mine sub nr. 657 din 11 iunie a.c.[1], referitor la presupusele recrutări de voluntari organizate în Transilvania de boieri moldoveni și munteni în scopul unei incursiuni în cele două principate, pe care am trimis-o atât generalului rus Duhamel, cât și comisarului turc Talaat Effendi, i-a liniștit și mulțumit deplin pe amândoi.

Nota respectivă mai conține și alte notițe despre evenimentele politice și starea de sănătate din Muntenia, asupra cărora îmi permit să atrag atenția excelenței

voastre. Pe altă cale demnă de încredere mi-au parvenit ştiri din Muntenia, ce concordă în cea mai mare parte cu datele de mai sus.

Întrucât în ultima scrisoare sunt cuprinse unele notiţe suplimentare, nu întârziu a aduce la cunoştinţa excelenţei voastre încă o copie a conţinutului acesteia, referitoare la rapoartele nr. 657 din 11 iunie a.c. şi 730 din 24 iunie a.c..

Pfersmann mp.

Original. Bibl. Acad. Rom. Bucureşti, Ms. rom., nr. 1058, f. 234/1848. Foto: 4388.

[1] Vezi vol. VI, doc. 187 şi 188.

283

Sibiu, 24 iunie 1848

Praesid. Nro. 730 et 731 / q

An

Se. des k.k. Herrn wirklichen Geheimrath, Commandeurs des k. Leopoldi –, Ritters des Mil. Maria Theresiens und andren hohen Orden, k.k. Feldmarschall Lieutenants, Inhabers des Inft. Rgmts. Nro. 3, Commandirenden Generals und k. bevollmächtigten Landtags-Hof-Commissärs in Siebenbürgen

Anton Freiherr von Puchner

Excellenz

Hermannstadt 24. Juni 1848

Den von der k.k. Agentie in der Moldau mit Note vom 16. Juni 1848 anher mitgetheilten Bericht des k.k. Agentie Starosten zu Husch über den Stand und die Bewegungen der jenseits des Pruths aufgestellten russischen Truppen, – entstehe ich nicht, mittelst beiliegender Abschrift zur hohen Kenntnis Euer Excellenz zu bringen.

Zugleich erlaube ich mir, in der fernern Anlage auch eine Abschrift von der so eben eingelangten Mittheilung des k.k. Herrn Hofagenten Timoni zu Bukarest dto 20. Juni 1848 bezüglich der neuesten politischen Ereignisse sowohl, als auch über den Verlauf der Cholerakrankheit dortselbst, sammt einer Abschrift derjenigen Note[1], welche vom General-Commando aus Anlaß der Cholera-Epidemie mit heutiger Post an den Herrn Landes-Gouverneur erlassen werde, Euer Excellenz zur hochbeliebigen Wissenschaft ehrfurchtsvoll zu unterlegen.

Was dagegen den Gesundheitszustand in der Moldau betrifft: so bemerkt die dortige k.k. Agentie in ihren Eingangs erwähnten Note, daß derselbe mit Ausnahme

einiger Ortschaften, wo noch immer in Folge der Cholera Krankheits- und Sterbfälle vorkommen, befriedigend sei.

Pfersmann
FML

Prezidialele nr. 730 şi 731 / q

Către

domnul adevărat consilier secret c.c., comandor al ordinului crăiesc Leopold, cavaler al ordinului militar Maria Theresa şi al altor înalte ordine, feldmareşal locotenent c.c., titular al regimentului de infanterie nr. 3, comandant suprem şi comisar aulic dietal împuternicit în Transilvania

excelenţa sa,

baronul Anton von Puchner

Sibiu, 24 iunie 1848

Fără întârziere aduc la înalta cunoştinţă a excelenţei voastre, anexat în copie, raportul starostiei din Huşi, comunicat de agenţia [consulatul] c.c. din Moldova, despre efectivele şi mişcările trupelor ruseşti staţionate dincolo de Prut.

Îmi iau permisiunea de a adăuga copia comunicării din 20 iunie 1848 a domnului Timoni, agentul aulic c.c. din Bucureşti, ce tocmai mi-a parvenit, care se referă atât la cele mai recente evenimente politice, cât şi la evoluţia holerei[1]. De asemenea, aduc la binevoitoarea cunoştinţă a excelenţei voastre copia notei cu privire la epidemia de holeră, trimise cu poşta de astăzi de către comandamentul general domnului guvernator al ţării.

Agenţia c.c. din Moldova menţionează în nota amintită la început că starea de sănătate este satisfăcătoare, cu excepţia câtorva localităţi – unde încă se mai semnalează cazuri de îmbolnăviri şi decese din pricina holerei.

Pfersmann
FML

Original. Bibl. Acad. Rom. Bucureşti. Ms. rom., nr. 1058, f. 235. Foto: 4393.1848.

[1] Vezi doc. 282 în actualul volum.

284

Sibiu, 24 iunie 1848

Com. Zahl 839 / 848

Dem Hermannstädter Magistrat!

Auf die mir mit dem Berichte des L. Magistrats vom 29. Mai l.J. Z. 1831 vorgelegte, hier rückschlüssige Beschwerde der Magistrats Canzelisten Friedrich

Schuster, Wilhelm Wolf, Karl Heinrich u. Johann Süßmann, wegen Uebergehung bei Besetzung der Ingrossisten Stelle bei der Nat. Buchhaltung habe ich zu bemerken: daß sich die unumwundene Sprache der Bittsteller, in welcher der gegenwärtige Zeitgeist errungener Freiheit in Wort und Schrift weht, wohl dem freien Mann, jedoch nur auf der Basis unbestreitenden Rechtes u. edler Gesinnung ziemt, daß aber die herabwürdigende Critic über einen Andern, zwar als Erguß der Leidenschaft, nicht aber wie die Bittsteller vermeinen als Beweggrund für ihre Ansprüche gelten kann; – daß ferner die Beamten des L. Hermannstädter Magistrats zur Beförderung bei der Nations Universität nicht bevorrechtet sind.

Nichts destoweniger findet eine gleichförmige Berücksichtigung jener Beamten der verschiedenen sächsischen Kreise, welche bei der Nat. Universität Anstellung suchen in der Regel statt, – was jedoch bei der letzten Besetzung einiger Stellen der National-Buchhaltung, wegen vorangegangener mehr als 12 jährigen Substitution der Mittelsbeamten in den bezüglichen Aemtern nicht geschehen könnte.

Endlich finden die wegen Beendigung der theoretischen und praktischen Rechts Curses erlassenen höhern Verordnungen worauf sich Bittsteller berufen nur auf die Conceptsphäre, nicht aber auf die Manipulationsämter, – Anwendung weswegen der Mangel an derlei Qualification keinem Buchhaltungsbeamten im Wege steht.

In dieser Gemäßheit sind die Bittsteller, mit dem Bemerken, zu belehren, daß es bei Besetzung solcher Aemter, deren Verleihung mir zusteht, Dienstalter u. vorzügliche Befähigung immer unberücksichtigt bleiben.

Hermannstadt den 24. Juni 848

Salmen mp.

Nr. com. 839 / 1848

Magistratului din Sibiu

Prin raportul onoratului Magistrat nr. 1831 din 29 mai a.c. mi s-a transmis plângerea canceliştilor magistratuali Friedrich Schuster, Wilhelm Wolf, Karl Heinrich şi Johann Süßmann, care nu au fost luaţi în considerare la ocuparea postului de angrosist al contabilităţii naţionale. La aceasta am de făcut următoarele observaţii: limbajul neaoş al reclamanţilor, în care adie libertatea faptei şi cuvântului câştigată de spiritul timpului nostru, îi şade bine omului liber, dar numai aceluia care se bazează pe dreptul incontestabil şi pe convingeri nobile. Critica disprețuitoare a altuia poate fi considerată ca răbufnire a unei porniri pătimaşe, nicidecum – aşa cum susţin reclamanţii – ca motivare a pretenţiilor lor. Mai mult decât atât, funcţionarii Magistratului sibian nu sunt nicidecum privilegiaţi ai avansărilor la Universitatea naţională.

Dimpotrivă, de obicei sunt în mod unitar luaţi în considerare funcţionarii variilor cercuri săseşti, care doresc să se angajeze la Universitatea naţională. Acest lucru nu s-a putut întâmpla la ultima ocupare a posturilor de la contabilitatea naţională din cauza substituirii anterioare timp de 12 ani a unor funcţionari de rang mijlociu în funcţiile respective.

În fine, înaltele porunci referitoare la necesitatea încheierii unui curs teoretic şi practic de drept – pe care le amintesc reclamanţii – se aplică numai asupra sferei conceptuale, nu şi asupra funcţiilor de manipulare. De aceea lipsa unei atari calificări nu este o piedică în calea nici unui funcţionar al contabilităţii.

În conformitate cu acestea, reclamanţii vor lua la cunoştinţă că la ocuparea unor astfel de posturi – a căror acordare ţine de atribuţiile mele – vechimea în slujbă şi calificările remarcabile nu vor rămâne niciodată neluate în considerare.

Sibiu, 24 iunie 1848

Salmen mp.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. Actele comitatense nr. C.Z. 839 / 1848. Foto: 5.894.

285

Cluj, 24 iunie 1848

Bukarestiensi Caeasareo Regiae Agentiae[1].

Advoluta dupplicis ordinis recentius horsum exarata Thesaurariatus Regii insinuata, serie quarum innuitur, quod a Caesareoregiis subditis et advicinante Valachiae Principatu redeuntibus a parte valachie nova taxa cum 20 [cruce]ris m[ontae] c[urrentis] de persona summatur aliisque hucusque inusutatis exorsiontibus iidem subiiciantur una cum acclusis erga remissionem I[nclytae] caesareoregiae Agentiae ea perofficosa cum requisitione hisce transmittuntur, quatenus intuitu sistendarum extorsionum et abusuum per teloniatores Valachicos[2] cum meanifesta tractatuum inter Augustam Domum Austriacum et Portam Ottomanicam initorum violatione contra subditos Caesareoregios recentioribus temporibus excerceri coeptorum et coram regimnie Principatus Valachiae congruos eosque energicos passus ponere deque resultato intercessionis suae Regio huic Gubernio notitiam praebere ingravatim velit.

Kolosvárt Szentiványhó 24^{én} [1]848.

Agenţiei cezaro – crăieşti de la Bucureşti

Prin conţinutul lor, rapoartele Tezaurariatului regesc, redactate în dublu exemplar şi înaintate încoace, aratã cã din partea Ţării Româneşti se percepe o nouă taxă de 20 creiţari în monedă curentă de la supuşii cezaro-crăieşti care se întorc din învecinatul principat valah. Aceiaşi supuşi sunt obligaţi să suporte şi alte extorsiuni neutilizate până acum. Împreună cu cele cuprinse în ele, rapoartele se trimit onoratei agenţii cezaro–crăieşti cu rugămintea de a cere în mod foarte oficial retragerea taxei şi încetarea extorsiunilor şi abuzurilor practicate de vameşii români în ultima vreme împotriva supuşilor cezaro-crăieşti. Dacă va fi necesar, [agenţia] să ia o atitudine potrivită, dar energică, în faţa stăpânirii principatului Ţării Româneşti, invocând tratatele încheiate între augusta Casă de Austria şi Poarta otomană. Apoi să informeze acest Guberniu despre rezultatele intervenţiei sale.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond G. P., nr. 8699/1848. Foto: 2035–2036/1848.

[1] Sublineatur in texto: Bukareatiensi ... Agentiae (N. N.).
[2] Del.: in obvers (N. N.).

286

Cuzăplac, înainte de 25 iunie 1848

Méltoságos Fö Ispány Ur!
Tekintetes Nemes Tisztség

Nemes Kolos vármegye felső kerületiben Középlakon, hol mint jobbágy szerzém eddig élelmemet, most midőn a szolgaság alolli fel mentetésünk köz hírré tétetett véllem, a már rég olta földes uram Jakab Miklós úr által tervelt szándék és ki jádzásomra tett lépések nagy mértékben éreztettek, ugyanis a mint az ide mellékelt földes uram által írt és kétség kívüli kötlevél *A* alatt tanusíttya, miután én az előbbi lakhelyemmel fel mondottam tisztelt földes uram folyó hó márciusa 23[dik] napján át adta Középlakon azon jobbágyi örökséget járulandóival edgyütt, mely vagyon a vele egy természetű és oszlású Mokán Petruj által bíratő jobbágyi örökség és Musztán István telkeik szomszédságaiban, át adta pedig oly formán, hogy azt egy évig békeségesen bírjam, s ha jól viselem magamat továbbis használjam, szóval át adta azon feltételek alatt melyek a *B.* alatti mellékletbe földes uram saját keze által fel vagynak jegyezve, és pedig vagy egy héten 2 napon teendő ökrös vagy 3 napon téendő tenyérreli szolgálatra, – értésire esvén földes uramnak a március 15[ki] esemény, véllem miután már a kötlevél kezembe volt, s énis a szolgálatommal fel mondottam volt, nagyon ravaszul kívánt bánni és pedig szép szerint kívánta alattam a vizes lepedőt elhúzni, mert ugyanis egyszer magához híván s leültetvén nagy

sápitozással beszélte el a mostani eseményeket, a midőn az oláhoktoli félelmét nyilvánítván, kért, hogy az én jobbágyi örökségemet mely a falu derekába van adjam át lakásul, az ő curialis telkiért mely a falu végin van, s e mellett ígérte napszámaimnak is lejjebb szállítását, én természetesen leg kisebb kijádzást nem képzelvén, földes uram iránti tiszteletből, e kérésre hajlottam, s át adtam telkemet a Tisztelt Uramnak, azon szoros kikötéssel, hogy jobbágyi földeimet bírhassam, nemcsak, hamen azon 25 Pforint megtérítésével mely az *A* alatti kötlevélbe említve van Kis Tamsába lévő földet is kapjam vissza – ily feltételek alatt át engedvén a nékem kötés szerint át adott jobbágyi örökséget, történt, hogy a mozgalmok ki fejlődésével engem arra kívánt kényszergetni, hogy nékem lakásul át adott telekről készittsünk egy oly forma kötlevelet, mintha azt én felibe bírnám, azonban e tárgyban okosabb emberek tanácsával kívánván élni, magamot reá szedetni nem engedtem, hanem szolgáltam mindég a szerént a mint kötlevelem tartalmazta s hordoztam vagy az úri mind vármegyei terheket, el anyira, hogy a mai napig még csak egy restans napszámom sincs. Hála az Ég urának folyó hó 18[kán] reánk is felvirrada a szabadulás nagy napja, s midőn telyes reménnyel volnék, hogy a vészek multával énis jobbágyi örökségemet földes uramtól vissza nyerendem, történt hogy folyó hó 19[kén] Tisztelt földes uram úrdolgára menni parancsolt – én természetesen erővel ellene nem szegültem, hanem érezvén némi részbeni kijádzásomat, azt mondottam, hogy addig szolgálatot nem teendek, míg ügyünk felett a Tekintetes Nemes Tisztség nem határozand – igyekezett ugyan földes uram engem a T. Szolga Bíró Úr uttyán is szolgálatra hajtani – azomban újból előbbi nyilatkozatom mellett maradatam, már most miután látom hogy tisztelt földes uram ki jádzásomra mindent elkövetett, s miután tudom, hogy azon jobbágyi telek is, mely az én jobbágy telkem szomszédságában van úrbériség alá tartozik, s miután kéttség kívüli hogy az utánna járulandó földekről is én adózok s én viszem az utánna járuló vármegyei közterheket, a dolog természetével egybefüggőnek találom, hogy ezen földes uram által ki tervelt tények meg semmisíttésével az én telkemnek s járulóinak birtokomban kellend vissza ítéltetnie tisztelt földes uramnak pedig a most általam bíratő Curialis telekbe vissza kell költöznie, és pedig annyival inkább birtokomba kell jönni, minthogy az írt telken lévő épületeket az édes anyám testvére férje Valkai Pál építette volt, kit, mint magtalanul elholtakat az épületekből földes uram soha sem fizette ki, és így is ahoz nekem vérségi jogom van, a dolog ily állásába

Könyörgök alázatoson a Méltoságos Fő Ispány Urnak és a Tekintetes Nemes Tisztségnek méltóztat meg tekinteni mind azt, hogy Tisztelt földes uram engem méltatlanul kíván jobbágyi örökségemtől meg fosztani, mint azt, hogy az általam bíratő curialis telket lakásul csupán földes uram iránti tiszteletből fogadtam, szánva azon éjjel nappali rebegésibe, melyet naponta nékem nyilvánított s miután ezek meg tekintese mellett át látandja a Tekintetes Nemes Tisztség, hogy tisztelt földes uram álutakat használt fel kijádzásomra – kegyeskedjen meg határozni, hogy én a nékem kötlevél szerént ki jelelt jobbágyi örökséget járulandóival edgyütt kapjam vissza,

tisztelt földes uram azért jelenleg lakomboli kihányatással fenyeget – kegyeskedjen oly formán intézkedni egyfelöll, hogy háboríttatásommal hadjon fel, s szolgálatra addig ne kénszerittsen míg ügyünk végkép el nem láttatik; más felől pedig T. Szolga Bíránk is találtassék meg pártfogásom iránt, különben az elkeseredés pontjaira fogok hurcoltatni – mely alázatos esedezésemre mentöl elébb vigasztaló választ várva, s pártfogásáért esedezve örökös mély tisztelettel vagyok

A Méltóságos Fő Ispány Urnak
A Tekintetes Nemes Tisztségnek

alázatos szolgája
Farkas János a középlaki
polgári osztályok egy igénytelen káplárja

Mărite domnule comite suprem!
Onorată dregătorie!

Eu mi-am câştigat existenţă ca iobag la Cuzăplac, situat în cercul superior al comitatului Cluj. Acum, după publicarea legii desfiinţării iobăgiei, mi-am dat seama de planul pe care l-a urzit stăpânul meu Jakab Miklós prin măsurile întreprinse, pentru a mă înşela. Precum reiese din contractul alăturat sub litera A, întocmit de domnul meu, eu am renunţat la casa mea anterioară, în schimbul căreia dânsul mi-a dat, la 23 martie, o altă moştenire iobăgească, aflată în vecinătatea altor posesiuni de aceeaşi natură, stăpânite de Petru Mocan şi de Ştefan Mustan. Sesia mi-a dat-o în folosinţă pe timp de un an şi chiar mai multă vreme, în cazul că va fi satisfăcut de comportarea mea.

Condiţiile predării au fost aşternute pe hârtie de însuşi stăpânul meu şi sunt alăturate sub litera B. Conform acestora, eu eram obligat să-i prestez stăpânului două zile cu boii sau trei zile de slujbă iobăgească cu palmele. Aflând despre evenimentele de după 15 martie, proprietarul moşiei s-a comportat foarte viclean cu mine, întrucât având contractul în posesia mea, am încetat şi eu să mai prestez slujbele iobăgeşti. Astfel, m-a chemat la el, m-a poftit să iau loc şi a încercat să mă ademenească, povestindu-mi despre evenimentele în curs de desfăşurare, ajungând să-mi vorbească şi să se jeluiască despre frica ce-o nutrea faţă de români. Apoi m-a rugat să-i restitui moştenirea iobăgească aflată în interiorul vetrei satului, pe care intenţiona s-o transforme în locuinţă. În schimbul ei mi-a oferit sesia curială la marginea satului. Mi-a promis, de asemenea, să-mi reducă zilele de robotă.

Eu, nebănuind că ar putea fi la mijloc vreo viclenie, din respect faţă de dânsul, i-am acceptat propunerea şi i-am cedat sesia. Am pus însă condiţiile: să rămân în stăpânirea pământurilor mele de iobag; să mi se restituie cei 25 florini menţionaţi în contract sub litera A; să mi se redea pământul meu din Tămaşa. Acestea au fost condiţiile formulate, când i-am înapoiat moştenirea iobăgească prevăzută în contract.

Dar pe măsură ce s-au amplificat evenimentele, a încercat să mă oblige ca pentru sesia pe care mi-a dat-o pentru locuinţă să întocmim un nou contract, prin care să mă învoiesc că aş ţine-o doar în parte. Ascultând de sfaturile oamenilor mai înţelepţi nu m-am lăsat păcălit. Mi-am îndeplinit în continuare obligaţiile prevăzute în contract, prestând atât slujbele iobăgeşti, cât şi muncile datorate comitatului, încât astăzi nu am nici o restanţă. A venit însă, slavă Domnului şi pentru noi marea zi a eliberării din 18 iunie. Odată cu ea şi cu trecerea pericolului [înrobirii], am sperat că stăpânul meu îmi va înapoia moştenirea iobăgească.

S-a întâmplat însă că tocmai a doua zi, în 19 iunie, dânsul mi-a cerut să-i prestez zilele de robotă. Simţind că vrea să mă înşele, nu m-am împotrivit cu forţa, dar i-am spus că nu le voi îndeplini, până când onorata dregătorie nu va hotărî în acest sens. Domnul meu a recurs şi la ajutorul judelui nobiliar pentru a mă obliga să efectuez zilele de lucru, însă eu am rămas pe poziţia mea. Am putut astfel să-mi dau seama că stimatul meu stăpân se foloseşte de toate mijloacele pentru a mă induce în eroare. Eu ştiu însă că şi acea sesie iobăgească aflată în vecinătatea sesiei mele este urbarială fiindcă plătesc după pământul ei [extravilan] impozite şi prestez pentru ea sarcini faţă de comitat. De aceea, consider firesc ca aceste planuri ale domnului meu să fie zădărnicite, iar sesia mea, împreună cu anexele ei [extravilane], să mi se înapoieze, iar dânsul să se mute înapoi pe sesia lui curială, pe care stau eu acum. Sesia mea trebuia să mi se restituie, cu atât mai mult, cu cât acareturile de pe ea au fost construite de soţul surorii mamei mele, Valkai Pál, care decedând fără urmaşi, datorită înrudirii mele cu el, îmi revin mie, mai ales că proprietarul moşiei nu le-a răscumpărat.

Invocând această stare a lucrurilor mă adresez măritului domn comite suprem şi onoratei dregătorii comitatense să binevoiţi a lua la cunoştinţă intenţia stăpânului meu de a mă deposeda de moştenirea mea iobăgească. De asemenea, că sesia curială aflată în folosinţa mea am acceptat-o ca locuinţă numai din respect faţă de domnul meu şi la insistenţele sale repetate zi şi noapte. După ce veţi cerceta cele relatate de mine, veţi constata că stăpânul meu a recurs la multiple căi ascunse pentru a mă dezavantaja. De aceea, vă rog să decideţi ca eu să-mi reprimesc moştenirea iobăgească prevăzută în contract, cu toate anexele ei [extravilane], ţinând seama şi de faptul că domnul meu va fi despăgubit pentru ea. Fiindcă mă ameninţă în prezent că mă dă afară din casă, vă cer să luaţi măsuri pentru ca dânsul să renunţe la îndârjirea sa contra mea. De asemenea, să nu mă oblige la lucru până când diferendul nostru nu se va rezolva definitiv. În sfârşit, şi nu în ultimul rând, să-i porunciţi judelui nostru să mă protejeze. Altfel voi ajunge în pragul disperării.

Aşteptând un răspuns liniştitor la umila mea petiţie, rămân servul supus al măritului domn comite suprem şi al onoratei oficialităţi comitatense,

Farkas János,
caporal umil al gărzii civile din Cuzăplac

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9412/1848.

287

Mediaş, înainte de 25 iunie 1848

Liebe Sachsenbrüder !

Eine sächsische *Volksversammlung* ist zeitgemäss bereits von Hermannstadt aus beantragt worden. Den Vorsitz und die Leitung derselben hat der Sachsen Graf auch zugesagt. Die Nothwendigkeit hiezu klopfet an alle Herzen, und diese verhängnissvolle Zeit fordert gebieterisch, dass unser Volk nicht nur mit sich selbst ins Klare komme, sondern auch den alten Bund der innigern Eintracht und Verbrüderung, auf den Grund seiner Urverfassung, erneuere. Zu dieser Versammlung ladet die unterfertigte Bürgerschaft ihre sächsichen Volksbrüder in der Art ein, dass aus allen sächsischen Ortschaften zahlreiche Volksfreunde jeden Standes sich auf den 25-sten Junius l.J. in Mediasch einfinden mögen.

Die Mediascher Stadtcommunität

Iubiţi fraţi saşi!

De la Sibiu vine propunerea organizării unei *adunări populare* săseşti. Comesul saşilor a aprobat deja prezidiul şi conducerea acestei adunări. Nevoia bate în toate inimile, iar vremurile pretind imperativ ca poporul nostru să se clarifice odată asupra sa însuşi şi să-şi înnoiască vechea legătură a concordiei şi înfrăţirii depline, în baza străvechii sale constituţii. Cetăţenii din localitate îi invită la această adunare pe confraţii lor saşi, astfel încât din toate comunele săseşti numeroşi amici ai poporului, fie ei de orice stare, să se întrunească la Mediaş în data de 25 iunie a.c.

Comunitatea oraşului Mediaş

Tipăritură: Arh. Naţ. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. Actele comiţiale, nr. 788/1848. Foto: 5866.

288

Sibiu, 25 iunie 1848

Nagyméltóságú Gróf! Királyi Kormányzó Úr!

Folyó hó 24*k* 1038.P. számú[1] hivatalos levelem folytatásában sietek nagyméltóságodnak jelenteni, hogy a károlyfejérvári pénzverő hivatal folyó hónap 23*án* 409. szám alatt tett jelentése szerént az ottani főpénztárban jelenleg 18 000 darab arany nélkülözhető, de minthogy a magyar királyi pénzügyminister úrnak a jelenleg itt lévő királyi biztos, báró Perényi Sigmond úr útján ezen évi június 17*én* 1100/P.M. szám alatt vett rendeleténél fogva minden a károlyfejérvári pénzverőházban találtató arany – és ezüstkészlet vagy másnemű készpénz, még azon esetre is, ha azoknak értéköszvegére az ottani költségek végett szükség lenne, minthogy egy – és kétforintos magyar bánkjegyek fognak kibocsáttatni, és ezen kibocsátás alapjául minden arany – és ezüstkészletek igénybe vétetendnek – amennyiben az ottani költségek fedezése ezen arany – és ezüstkészletek értékét nem nélkülözhetné, helyettök a kimutatandó szükség szerént bankjegyeket fogván kiszolgáltatni – rögtön Budára szállítandó, és én evégett a fenn érintett 18 000 darab aranyokat a jövő pénteki postaszekér által Budára elküldeni szándékozom, erről előlegesen nagyméltóságodat is hivatkozólag a folyó hónapi 15*én* és 20*án* 1535. és 1603. E. számok alatt tisztelt megtatálásaira sietve azon bizodalmas kéréssel kívántam tudósittani, miszerént az éppen most említett felszólítások tekintetéből netalán szükséges más intézkedések iránt előfordulandó becses észrevételeiről engem azonnal sürgöny által értesitteni méltóztassék.

Különös tisztelettel lévén nagyméltóságodnak alázatos szolgája

Nagyszeben, június 25*én* 1848.

G. Béldi György

Prea mărite domnule conte guvernator regesc!

Ca urmare a adresei mele oficiale nr. 1038. P. din 24 ale lunii curente[1], mă grăbesc să vă aduc la cunoştinţă raportul oficiului monetăriei din Alba Iulia, dat în 23 ale lunii curente sub nr.409. Din el reiese că în casieria principală de acolo actualmente sunt disponibile 18 000 bucăţi de aur. Însă ordinul 1100 P.M. al ministrului maghiar regesc al finanţelor trimis la data de 17 iunie prin comisarul regal baronul Perényi Zsigmond, care de altfel se află şi acum aici, prevede că stocul de aur şi argint, precum şi cel de bani gheaţă aflat la Alba Iulia trebuie reţinut, chiar dacă bugetul de-acolo ar avea nevoie de el, deoarece este necesar pentru emiterea noilor bancnote de unu şi doi forinţi. În vederea acoperirii valorii lor este nevoie de toate stocurile de aur şi argint care, în acest scop, trebuie transportate la Buda. În cazul în care bugetul local nu s-ar putea dispensa de valoarea stocului, i se vor pune la dispoziţie bancnote – conform necesităţilor evaluate. În acest scop eu intenţionez să trimit vinerea viitoare cu diligenţa cele 18 000 de bucăţi de aur menţionate. Mă grăbesc să vă raportez despre această măsură, potrivit recomandărilor măriei voastre nr. 1535, respectiv 160E din 15 şi 20 iunie. Totodată, vă adresez rugămintea confidenţială de a-mi comunica neîntârziat dacă mai trebuie să întreprind şi alte măsuri în legătură cu indicaţiile tocmai menţionate.

Rămân cu stimă deosebită servul supus al prea măritului domn,

Conte Béldi György

Cluj, 25 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1707/1848. Foto: 25828–25830.

[1] Vezi doc. 248.

289

Cluj, 25 iunie 1848

A Brassó városi és vidéki tanács a pénztárnoknak utasítást kér adatni az iránt, hogy a hazi [!] pénztárt – a magyarországi városok mintájára – az úrbéri viszonyok megszüntetése kezdetétől számítva a tanácsnak szolgáltassa át.

Consiliul oraşului şi districtului Braşov cere casierului vistiernic ca, odată cu desfiinţarea relaţiilor urbariale, să-i predea vistieria după modelul localităţilor urbane din Ungaria.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8290/1848.

290

Jibou, 25 iunie 1848

Zsibó, 1848 junius 25.

Szemere Bertalan. Szeretett barátom!

Idősb Bethlen Jánossal s Weer Farkassali értekeződés következtében papírra tettük némelly állomások betöltése iránti véleményünket. Azt ezennel küldöm:

Miután Edélynek Magyarországgali teljes eggyé alakulása érdekében semmi olly káros hatású nem lehet mint egy külön erdélyi ministerium alakítása; azonban miután mindaddig míg Erdély Magyarországgal azon egy törvénykezési és azon egy közigazgatási rendszer alatt egybe nem olvadand: ezek körüli törvényei és szokásai szerint kell kormányoztatnia. Szükségesnek tartjuk, hogy a Belügybe két – egy a publico politicai, a másik a politicai ügyeket kezelő külön osztályok, nem különben az igazságügyet illetőleg egy osztály az erdélyi törvénykezést kezelendi, állítassék fel; a többi ministeri tárcákba pedig Erdély részéről is szükséges számú egyének alkalmaztassanak. És e végre következő egyéneket tartjuk felajánlhatóknak.

A. Belügy a., Közigazgatás

Osztályfőnök: *Zeyk Károly*, magyar református, kitűnő egyén.

Tanácsosok: *Gebbel Károly*, szász, lutheránus és jelenleg főkormányszéki tanácsos.

Cserényi Károly, magyar, református, udvari cancelláriai fogalmazó, kitűnő egyén.

Szegedi Mihály, székely, catholicus és jelenleg főkormányszéki tanácsos.

Titoknokok: *Incze Mihály*, magyar, református, főkormányszéki titoknok, kitűnő egyén.

Gyergyai Ferenc, magyar, unitárius, Kolosvár városi főjegyző és volt tanácsos.

Lemény János, oláh, unitus, Doboka megye főjegyzője.

Fogalmazók: *Pataki Sándor*, magyar, református, jelenleg tiszteletbeli udvari cancelláriai fogalmazó.

Bíró Miklós, székely, catholicus, főkormányszéki fogalmazó-gyakornok.

Körmöczi János, székely, unitárius, kormányszéki fogalmazó-gyakornok.

b. Rendőri osztály

Osztályfőnök: *Kemény Domokos*, magyar, református, kitűnő egyén,

Tanácsosok: *Grois Gusztáv*, magyar, catholicus, Kolozsvár városi főbíró, jelenleg követ.

Pálffy János, székely, unitárius, ez utolsó országgyűlésen Udvarhelyszéki követ.

Titoknokok: *Roth Illyés*, szász, lutheránus, jelenleg Brassó vidéke jó követe.

Berde Mózes, székely katona, unitárius, Háromszék követe.

Fogalmazók: *Kabos László*, magyar, református, főkormányszéki fogalmazó gyakornok.

Kovásznai Götz József, magyar, református, főkormányszéki fogalmazó gyakornok.

B. Igazságügy

Osztályfőnök: *Horváth István*, székely, catholicus, talán számfeletti ülnök, kitűnő egyén.

Tanácsosok: *Szacsvay Zsigmond*, magyar, református, kormányszéki tanácsos.

Hahn Frigyes, szász, lutheránus, törvénytanár.

Titoknokok: *Keller János*, székely, református, ügyvéd.

Pap Alajos, oláh, unitus, fogalmazó gyakornok[1].

Ezen osztályhoz ajánlja fogalmazónak János nevű fiát Bethlen János, ki hogy a törvényekből kitűnő próbát tett le és év óta a főkormányszéknél gyakorlott mindnyájan bizonyítjuk.

A többi tárcákat illetőleg elvárjuk mi tudósítást veendünk arról, hogy azokat miként szándékoltatik rendszerezni és mily categoriák kívántatnak alkalmaztatni. Azon megjegyzéssel, miszerint jobbnak látnám, hogy a belügy rendőri osztályánál osztályfőnök ne Kemény Domokos, hanem Zeyk József lenne. Ez azon állomásra

alkalmasabb, Kemény Domokos pedig bizonnyal egy lenne az ezen országban létező s létezhető bírák legjobbjainak.

Kolosvárról írják a Vay kinevezését, azt is, hogy oda mennék be értekezödni, ezért holnapután estvére ott leszek. Azonban ott csak egy napot mulatván reménylem, hogy julius 2*ára* felérek.

A hivatalra ajánlandó egyének közt megemlítem Idősb Gróf Karacsai Sándort. Ő huzamos ideig volt alispán és pedig jó, Herceg Ferdinánd idejében meg volt főispánsággal kínálva, de nem fogadta. Neje után Erdélyben szép birtoka volt, de azt gyermekei felnövén azoknak adta s neki oly kevés maradt, hogy most főként a jelen változások következtében szorult állapotban van. Igen becsületes s alkalmazható ember: például tartományi biztosságra igen jó lenne.

Mihelyt Kolosvárra érek azonnal fogok – ha tudniillik vagy Perényi vagy a kormányzó éppen akkor lesznek – sürgönyt küldeni, előbb még néhány nem érdektelen tárgy felől tudósítani.

Élj boldogul barátom.

Lui Szemere Bertalan. Iubitul meu prieten!

În urma consultării avute cu Bethlen János senior şi cu Weér Farkas, am consemnat pe hârtie opinia noastră cu privire la completarea unor posturi. Prin aceasta o şi aduc la cunoştinţă:

Nimic nu ar fi mai dăunător în interesul uniunii depline a Transilvaniei cu Ungaria decât constituirea unui cabinet ardelean. Totuşi, până ce Transilvania nu se va contopi cu Ungaria într-unul şi acelaşi regim legislativ şi administrativ, va trebui să fie cârmuită potrivit legilor şi obiceiurilor proprii. Considerăm necesar să se organizeze în cadrul Ministerului de interne două secţii separate, şi anume una care să se ocupe cu rezolvarea problemelor administraţiei, iar cealaltă cu chestiunile poliţiei. De asemenea, şi în ceea ce priveşte justiţia, să se înfiinţeze o secţie care să patroneze legislaţia din Transilvania. În celelalte portofolii ministeriale vor trebui angajate persoane într-un număr corespunzător şi din partea Transilvaniei. Următoarele persoane considerăm a fi demne de a fi propuse:

A. La Interne

a. Pentru administraţie:

Şef de Secţie: *Zeyk Károly*, ungur reformat – persoană remarcabilă

Consilieri: *Gebbel Károly*, sas luteran – actualmente consilier al Scaunului gubernial suprem;
Cserényi Károly, maghiar reformat – concepist la Cancelaria aulică, [a Transilvaniei de la Viena], persoană remarcabilă;
Szegedi Mihály, secui, catolic, şi actualmente consilier al scaunului gubernial suprem;

Secretari:*Incze Mihály*, ungur, reformat, secretar al scaunului gubernial suprem gubernial, persoană remarcabilă;
Gyergyai Ferenc, maghiar unitarian, prim notarul oraşului Cluj şi fost consilier;
Ioan Lemeni, român, greco-catolic – prim notarul comitatului Dăbâca;

Concepişti: *Pataki Sándor*, ungur, reformat, actualmente concepist onorific al Cancelariei aulice;
Bíró Miklós, secui catolic, – concepist stagiar la scaunul gubernial suprem;
Körmöczi János, secui unitarian – concepist stagiar la Scaunul gubernial suprem;

b. Pentru secţia de poliţie:

Şef de secţie: *Kemény Domokos*, ungur reformat – persoană remarcabilă;

Consilieri: *Grois Gustáv*, maghiar, catolic, jude primar al oraşului Cluj, actualmente deputat;
Pálffy János, secui, unitarian – deputat al ultimei adunări din scaunul Odorhei;

Secretari: *Illya Roth*, sas, luteran, actualmente un deputat acceptabil al districtului Braşov;
Berde Mózes, soldat secui, unitarian, deputat al jurisdicţiei Trei Scaune.

Concepişti: *Kabos László*, ungur, reformat – concepist-stagiar la scaunul gubernial suprem;

B. Justiţie:

Şef de secţie: *Horváth István*, secui, catolic, ca asesor excedentar, persoană remarcabilă;

Consilieri: *Szacsvay Zsigmond*, maghiar, reformat, consilier al scaunului gubernial;
Friederich Hahn, sas, luteran, profesor de drept.

Secretari: *Keller János*, secui, reformat – avocat;
Aloisiu Pop, român, unit, – concepist stagiar[1].

La această secţie Bethlen János [senior] îl recomandă pe fiul său János pentru angajare în calitate de concepist. A promovat excelent o probă juridică. Dovedim cu toţii că a fost stagiar la scaunul gubernial suprem timp de un an.

Referitor la celelalte portofolii aşteptăm informaţii despre modul cum se intenţionează a fi organizate şi despre ce categorii se preconizează a fi angajate. Consider mai oportun ca la secţia de poliţie de la interne să nu fie angajat Kemény Domokos, ci Zeyk József, care este mai adecvat pentru acest post. În schimb Kemény Domokos ar putea deveni fără îndoială unul din cei mai buni judecători din această ţară.

Din Cluj îmi scriu despre numirea lui Vay şi despre oportunitatea să mă duc acolo la o consfătuire. De aceea, poimâine seara voi fi acolo. Însă voi rămâne acolo doar o zi şi ca atare sper să ajung sus [la Pesta] în 2 iulie.

Dintre persoanele demne de recomandat pentru posturi amintesc pe contele Karacsay Sándor senior. El a fost timp mai îndelungat un bun vicecomite. În vremea prinţului Ferdinand i s-a oferit postul de comite suprem, dar nu a acceptat. A avut o frumoasă moşie în Transilvania după soţia sa, dar a dat-o copiilor săi după ce au crescut, încât i-a rămas puţin. După schimbările de acum se află într-o situaţie strâmtorată. Este o persoană foarte onestă şi potrivită, de pildă, a deveni comisar teritorial.

Cum ajung la Cluj, dacă Perényi sau guvernatorul vor fi acolo, îţi voi trimite imediat o scrisoare, pentru a te pune la curent cu unele chestiuni de interes major. Amice, să trăieşti fericit.

Concept. Arh. Naţ. Rom. D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. Fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37, p. 16–19.

[1] Vezi doc. 177.

291

Jibou, 25 iunie 1848

Zsibó, 1848 junius 25.

Szemere Bertalan. Önnek 19*én* költ rendeletét tegnap vettem. A szabályokat a rendelt módosításokkal fogom kihirdettetni. Azonban választói és nemzeti őri censust illetőleg jobbnak látom arról ezúttal semmit sem hirdetni ki; egyfelől mivel a követi választás már úgy is megtörtént, mégpedig a szabályok felküldött javallata szerint, és másfelől mivel ez így történt s mivel törvény szerint a nemzetőrségi sensus dupluma a választásinak, bajos hogy már most a két census egymáshoz más arányban álljon. Egyéb iránt is a 847. erdélyi úrbéri törvény publicálva nincs s különben is oly gyalázatos s annyira méltán exosus munka, hogy azt most és éppen nekünk akármiben is básisául használni botránykoztató lenne. Oly kevés földmennyiség van is azon munkálatban egy egész telek után kitéve, miként az a mostani ittlétező statusquonál igen sokkal kisebb. Ennélfogva miként mondhattuk volna, hogy negyed rész telkes az kinek két jugerum szántóföldje van. Ennyire megyen pedig a 847. szerint a középmennyiség. Holott tudjuk a határosztály alatt volt helyeken bizonyoson, s másutt is jórészt, miszerint az egész telkesnek legalább 20 holdja van, s így csak az tekinthető 1/4 telkesnek, kinek legalább 5 hold szántóföldje van. Ha azonban ön csakugyan azon 847*iki* sohasem létezett állapotot akarja alapul vétetni, lehet a nemzeti őrség censusát illetőleg később külön

rendelkezni. Figyelmeztetésül azonban megjegyzem, miszerint felvévén hogy itt a népség nagy többsége oláh, ezekben pedig bízni éppen nem lehet, nem célszerű azt eszközölni hogy azok közül mentől többnek mehessen s menjen fegyver kezébe.

Jibou, 25 iunie 1848

Lui Szemere Bertalan. Mi-a parvenit ieri ordonanţa din 19. Voi anunţa regulile cu modificările cerute. Consider mai oportun ca deocamdată să nu se enunţe nimic cu privire la censul de alegători şi de membru al gărzii naţionale. Asta, pe de o parte, fiindcă alegerile de deputaţi s-au făcut deja, şi anume potrivit regulilor cărora s-au înaintat, pe de altă parte pentru că este deja un fapt consumat. În plus, potrivit legii, censul pentru garda naţională este dublu faţă de cel de alegător şi astfel acuma ar apare într-un alt raport unul faţă de celălalt. Se adaugă apoi faptul că legea urbarială din 1847 încă nu este publicată. De altminteri ea este o operă atât de infamă încât pe drept cuvânt e detestată de toţi. De aceea, ar fi consternant a fi folosită acum drept bază la orice tocmai de către noi. În legea aceea o sesie întreagă echivalează cu o suprafaţă de pământ atât de redusă, încât este cu mult mai mică decât cea existentă aci. De altfel, pot afirma oarecum că acela care o posedă şi are numai două iugăre de arătură este posesorul doar a unui sfert de sesie.

Într-adevăr, potrivit legii din 1847 la atâta este fixată suprafaţa medie. Or noi ştim în mod cert că nu numai în locurile unde s-au departajat hotarele, ci aproape peste tot posesorul unei sesii întregi are cel puţin 20 de iugăre. În consecinţă, numai acela poate fi considerat că are un sfert de sesie, care posedă minimum 5 iugăre de pământ arabil. Dacă dumneavoastră doriţi totuşi ca situaţia din 1847 să fie luată drept bază, deşi ea n-a existat niciodată, atunci ar fi recomandabil a se dispune mai târziu cu privire la censul gărzii naţionale în mod separat. Vă atrag însă atenţia că marea majoritate a populaţiei de aici este formată din români. Dar în aceştia nu poţi avea încredere şi deci nu ar fi consult ca ei să aibă la îndemână arme prea multe.

Concept. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. Fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 27, p. 14–16.

292

Târgu Mureş, 25 iunie 1848

Polgártársak!

Örömmel tudatjuk: miképp mái napon vala szerencsénk Nádor s Királyi Helytartó István Fő-herceg ő Fenségének Szemere Bertalan belügy miniszter úr ellenjegyzéke mellett jelen hó 12-ről 3772 szám alatt tisztelhetni azon Rendelvényét, miszerént idei Szentjakab hó 2-ra kihirdetett közös hongyűlésen leendő megjelenése városunknak is parancsoltatik; ugyan azért a közgyűlésnek határozatával kapcsolatban követeink megválasztására folyó hó 27-ik napja tűzetik

ki – választási ülés nyílik reggeli 6 órakor; és az idő rövidsége tekintetéből tart az nap estvéli 6 óráig: – a választó annakokáért maga által választandó két követ nevét cédulára leírván, a cédulát a követ választásra ki nevezett küldöttség előtt álló, és két különböző kulcsal zárandó ládába fogja maga bé tenni.

Marosvásárhelyen a középponti választmánynak 1848-ban Szentiványhó 25-én tartott üléséből.

Kiadta
Bodor István
Középponti választmányi jegyző.

Concetăţeni!

Anunţăm cu bucurie, că azi am avut onoarea să primim ordinul maiestăţii sale palatinul Ştefan, dat în 12 iunie sub nr. 3772 şi contrasemnat de către d-l ministru de interne, Szemere Bertalan, în care se prevede ca, la Dieta ce se va deschide în 2 iulie [la Pesta], să participe şi oraşul nostru. În urma hotărârii adunării publice, data alegerii deputaţilor s-a fixat pentru 27 iunie; alegerile vor începe dimineaţa la ora 6 şi din cauza timpului scurt se vor încheia seara la ora 6. Alegătorul va scrie pe un bileţel numele celor doi deputaţi şi îl va aşeza personal în cutia aflată în faţă comisiei desemnate, cutie ce se va deschide cu două chei diferite.

Din adunarea comisiei centrale, ţinută la Târgu Mureş, în 25 iunie 1848.

Bodor István,
notar al coimisiei centrale

Tipăritură. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. Tipărituri 1848/49.

293

Nuşfalău, 25 iunie 1848

Tekintetes Karok és Rendek!

Nagy köszönettel tartozunk és háládattossággal Ő Felségének s az Ország rendeinek azon kegyességökért mely szerint az idei 5-ik törvénynél fogva a képviselők választásának szép szabadságával meg ajándékoztattunk, de fájdalom!, ezen jog első gyakorlatta nem maga rendin történt s ebeli panaszunkat kéntelenek vagyunk a Tekintetes Karok s Rendek előtt fel fedezni, – amennyibe ezen Kraszna vármegye somlyói választó kerületére nézve, melyhez mi is tartozunk, – a követ választás törvény ellenére vitetett véghez, – ugyan is a választás előtt már elkezdették a kortteskedést, s történt hogy egy napon századosunk nemzeti őrsergünket öszve gyűlni parancsolta a maga lak házához gyakorlás végett, és egykor egy „ájt" kiáltott így szólva századosunk Bogdánfy Antal: Polgár társak! láttyák azon urat ott álani, – ösmerik e ki az? Némely részünk felelte igen, némely

részünk nem; – akkor Bogdánfy Antal azt mondja: ez az a Bagosi Sándor Úr aki ezt a szép szabadságot Önnöknek meg hozta, – ez az az áldott ember; – akkor kiáltotta századosunk „Élyen" és hozánk jöve Tisztelt Bagosi Sándor Úr, egy beszédet tarta előttünk a szabadságról, satöbbi. Ez történt Junius 18-kán, az az: a követ választási előtt való vasárnap, – 21-kén szeredán kötelességünk szerént el készültünk menni Somlyóra követett választani, és mi mint nemzeti őrsereg őrmesterei felmentünk ketten századosunkhoz *Fazekas János* és zászlótartó *Varga András*. Temérdek vidéki népet találánk kapujában s kértük töllök mi járatba vagytok itt, azt felelték: azt parancsolta Bogdánfy Antal hogy Bagosi Sándor urat válasszátok követnek mert ő hozta ki ezt a szép szabadságot közinkbe, inen útnak indulánk Somlyóra. Bogdánfy Antal ló szekerével elére bennünket az úton és hozván szekerén legénye egy *zászlót fentartva*, melyre a vala írva: *„Élyen Bagosi Sándor követünk"*, – a temérdeki népség olá és magyarságtól kérdette felszóval századosunk, ki a követünk, de nem várta hogy a nép mondja hanem ön maga kiáltotta hogy Bagosi Sándor úr légyen a követ, és ez mind így ment egész Somlyó várossa végéig. A város végén a más felőli népeket is mind meg álíttotta velünk együtt, és itt a népet mind fel járva arra utasíttatta miszerént hogy Bagosi Sándor Urat válasszák követnek, somlyói százados Kovács Lőrinc és Farkas Ferenc őrseregi hadnagy is jelen lévén s ezek is mind eszközlötték a temérdek népeket *még pedig erőltetés útyán* továbbá századosunk Bogdánfy Antal azt kérdi hol van a banda, Farkas Ferenc felelte: a fő ispán nem engedi ki jönni előnkbe, még azt parancsolta ne merjenek musikálni mert meg vereti őket, ezekre Bogdánfy Antal fülünk halottára fel szollal, szidván a *Zsarnok teremtésit, Nagy tiszteletett érdemlő Fő Ispányunknak* – aki megyénkben al ispánsága alat is oly népszerűen viseltetett hozzánk, hogy mindenkinek a leg tökéletesebb igazságot szolgáltatott, – mind ezek mellett Bogdánfy Antal azt is merte mondani hogy *aki tisztelt Lázár János Urat válassza követnek el szelem a nyakát mert jól ki van köszörülve a kardom*;- ezeknél fogva tisztelt Lázár János urat követnek választó sok számú sergek a magok szavazattyokat nem merték reája adni, pedig mi is nagyfalusiak akiknek sok terhes ügyeinket a vállainkról nagy érdemü todománnyával az igazság uttyán el hárintotta, több része a népnek helységünkben reá kívánta volna tenni a votumát, – és el érve a választói helyre tisztelt megyénk házához mind az egész megyei választmányi sereggel, és itten is Kovács Lőrintz Bogdánfy Antal mindég azont követték hogy eggyik az ajtóba állott a hol a választás történt, a másik pedig a nép közt elébb utóbb a népet ara erőltette hogy Bagosi Sándor urat válasszátok követnek, és Bogdánfy Antal azzal is ijjesztette a választókat hogy *Lázár Jánost ne válassza senki mert a Muszka Járomba köttet benneteket*, – hogy Kovács Lőrintzet tudván a nép hogy tisztelt Fő Ispányunknak vője és Bogdánfy Antal a nagyfalusi őrseregnek századossa a nép amit Ön akart is, nem merte nyilvánítani, – hogy a szavazattyát ara adgya amint az ön jó érzése nékie diktálta, gondolván hogy ezen két egyéneknek a szavát muszáj meg fogadni, – továbbá tisztelt Bagosi Sándor urat több versen fel

emelték karjaikra bent a megye házánál és ott a nép közt le s fel hordozva Éljen kiáltásokkal tiszteltették.

Ezen választást mi nem tartjuk a szabad akarat kifolyásának mert a korteskedés miat a nép nem a maga szabad akarattya szerint szavazhatott mire nézve ebeli sérelmünket kérjük orvosoltatni[1].

Alázatos tisztelettel lévén
A tekintetes karok és Rendeknek
Nagyfalusi Polgárok

Fő Bíró Nagy András	Tötös István
Tötös Ferenc	Kis Székely István
Torkos János	Bányai Ferenc
Közép Szücs András	Somogyi András
Marosi Sándor	Foris M. András
Torkos Pál	Ifju Szabó Ferenc
Foris János András	Fazekas Ferenc
Szücs Mihály	Fazekas János
Varga András	Nográdi Ferenc

Kelt N. Faluba Junius 25-kén 1848

Onorate Stări şi Ordine!

Datorăm mari mulţumiri şi recunoştinţă maiestăţii sale şi Ordinelor ţării pentru bunăvoinţa prin care am fost dăruiţi cu frumoasa libertate de a alege reprezentanţi prin legea nr. 5 din acest an. Dar, durere! Prima exercitare a acestui drept nu s-a petrecut în ordine şi de aceea suntem nevoiţi să vă înaintăm această plângere pentru a dezvălui înaintea onoratelor Stări şi Ordine, – în ce măsură alegerea de deputaţi s-a desfăşurat contrar legii în această circumscripţie electorală Şimleu din comitatul Crasna, de care aparţinem şi noi. Mai întâi propaganda [electorală] a început încă înainte de alegeri, şi anume, într-o zi, când colonelul Bogdánfy Antal, comandantul gărzii noastre naţionale ne-a poruncit să ne adunăm la casa sa pentru instrucţie. După ce a strigat un "stai", ne-a vorbit astfel: Concetăţeni ai noştri! Vedeţi acel domn care stă acolo, ştiţi cine este? O parte dintre noi au răspuns da, altă parte nu. Atunci Bogdánfy Antal a spus: el este domnul Bagosi Sándor, acel om binecuvântat care v-a adus această frumoasă libertate. Apoi colonelul nostru a strigat: "Trăiască" şi venind spre noi onoratul domn Bagosi Sándor a rostit în faţa noastră un discurs despre libertate, etc. Cam aceasta s-a întâmplat la 18 iunie, adică în duminica dinainte de alegerile de deputaţi. Miercuri, în data de 21, ne pregătim, conform obligaţiei noastre, să plecăm la Şimleu să alegem deputat. Noi, ca plutonieri ai gărzii naţionale, am plecat doi la colonelul nostru, adică *Fazekas János* şi stegarul *Varga András*.

Acolo am găsit la poarta lui o mulţime de popor de la ţară. Întrebând ce problemă e aici, ni s-a răspuns: Bogdánfy Antal a poruncit să fie ales domnul Bagosi Sándor ca deputat pentru că el a adus între noi această frumoasă libertate. De aici am pornit la drum spre Şimleu. Bogdánfy Antal ne-a ajuns din urmă cu trăsura, şi alături de el un tânăr *ţinea un steag*, pe care scria *"Trăiască deputatul nostru Bagosi Sándor"*. După aceea a întrebat mulţimea de popor, români şi maghiari, cine este deputatul nostru. Fără a aştepta ca oamenii să răspundă, el însuşi striga că Bagosi Sándor ne va fi reprezentant. Aşa s-au desfăşurat faptele până la marginea oraşului Şimleu. La capătul oraşului s-a oprit împreună cu noi şi i-a sfătuit şi pe cei din alte părţi să-l aleagă cu toţii pe Bagosi Sándor. Colonelul gărzii naţionale din Şimleu, Kovács Lörincz şi locotenentul său Farkas Ferenc, prezenţi şi ei, au încercat la fel să convingă mulţimile de oameni, *şi încă pe calea forţării* să-şi dea votul lui Bagosi. Când colonelul nostru Bogdánfy Antal, a întrebat unde sunt muzicanţii, Farkas Ferenc a răspuns: comitele nu îi lasă să iasă înaintea noastră şi chiar le-a poruncit să nu îndrăznească să cânte, fiindcă va pune să fie bătuţi. La acestea Bogdánfy Antal a strigat, în auzul urechilor noastre, înjurându-l pe *comitele nostru demn de respect ca pe o creatură a tiranului*, deşi el cât timp a deţinut funcţia în comitatul nostru s-a comportat atât de popular cu noi şi a făcut fiecăruia dreptate în mod corect. Cu toate acestea Bogdánfy Antal a îndrăznit să ameninţe că *celui care-l va alege pe respectatul domn Lázár János ca deputat îi va tăia gâtul fiindcă are sabia bine ascuţită*. Datorită ameninţării un mare număr din mulţimea care vroia să-l aleagă pe domnul Lázár János nu a îndrăznit să-i dea votul. Cu toate acestea noi, mai mulţi locuitori din Nuşfalău, de pe umerii cărora el a luat multe probleme grele cu meritul ştiinţei sale folosind calea dreptăţii, am fi dorit să-i dăm votul. Am ajuns la respectabilul sediu al comitatului, locul alegerilor, cu întregul alai al alegătorilor din comitat. Însă aici, Kovács Lőrincz şi Bogdánfy Antal şi-au împărţit rolurile, urmând ca unul să stea în uşa unde se petrecea votarea iar celălalt să se afle între oameni pentru a încerca să-i forţeze să-l aleagă pe domnul Bagosi Sándor. În plus, Bogdánfy Antal îi mai speria pe alegători *să nu-l voteze nimeni pe Lázár János pentru că îi va băga în jugul muscălesc*. Kovács Lörincz, ştiind mulţimile că este ginerele respectabilului comite suprem, nu a îndrăznit totuşi să exprime mulţimilor ce dorea el, la fel ca Bogdánfy Antal, colonelul gărzii din Nuşfalău. Până la urmă şi-a dat votul după cum i-a dictat conştiinţa, gândind că trebuie să-şi respecte promisiunea făcută acestor doi indivizi. La sfârşit, domnul Bagosi Sándor a fost ridicat pe braţe şi dus înăuntrul sediului comitatului şi apoi purtându-l în mijlocul mulţimii a fost cinstit cu aclamaţii de "să trăiască".

Această alegere nu este rezultatul liberei noastre voinţe întrucât, din cauza propagandei electorale făcute, poporul nu a putut vota conform voinţei sale libere. De aceea, cerem să ni se repare nedreptatea care ni s-a făcut[1].

Cu adâncă cinstire,

Către onoratele Stări şi Ordine,

cetăţenii din Nuşfalău

Prim jude primar, Nagy András

Tötös Ferenc	Kis Székely István
Torkos János	Bányai Ferenc
Jude intermediar, Szücs András	Somogyi András
Marosi Sándor	Foris M. András
Torkos Pál	Szabó Ferenc junior
Foris János András	Fazekas Ferenc
Szücs Mihály	Fazekas János
Varga András	Nográdi Ferenc
Tötös István	

Întocmit la Nuşfalău, în 25 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc 2A., nr. 18 b.

[1] Vezi doc. 134, 232, 239, 294.

294

Stupini (fost Fizeş), 25 iunie 1848

Tisztelt Ministerium!

A nép szava Isten szava lévén, s ennél fogva szent hitelű, – amenyibe a méltatlan bánás által ingerült kedélyét a nép a közelebbi Krasznán történt követ választás alkalmakor mi tisztünk szerint a kitöréstül meg óvtuk, de fojtott panasz hangjai joga erőszakos letipratása által keserves viszhangra lelnek minden emberi módon, s nem szenvedélytül telt kebelbe azon méltó panaszok egy kisebb része nagyából így sorolható.

1-ször Vallyon meg egyezik é a tisztelt bizotmány hivatala eljárásával a népet azzal ijjeszteni, hogy ha azon egyint kit a cortesek akartak nem szavalja 4. napig is ott tartya éhen, szomjan? ha valaki a kérdező cortesnek nem kényére felelt, méltó é hogy ki lökjék a szavaló helyről?

2-szor Vallyon méltó é az, s az jog egyenlőséggével meg egyező é hogy a többség szavazattyát, és felkiáltását a kisebb fel kiáltás része elenébe, s a nép iránya ellen mást mint a ki nem a polgárság kedveltye, szinte fel kiáltás uttyán

hellyeseljék, és élyenezék követtyöknek, addig míg némely értelmesebb egyének ennek ellent álottak volna?

3-szor Valjon méltó és ilendő é az, hogy ha a népnek nagyobb része óhajtását nyilvánította, oláhnak, Horának, akasztófára valónak nevezik, s ütleggel fenyegessék, a mostani alkotmány és kor szellem értelmében? és valjon illendő é az, hogy akor mikor Királlyunk és országunk nagy érdemű hősei minket illy jogokkal felruháza, – töllünk azok a kik semmit sem tettek érettünk és hazájokért, ezen üdvös jogunkból minket kizárjanak illy alkalomkor, és az szavazatra egy egy helységből alig 10-et, némelyekből 5-öt, némellyeket pedig végképpen az ajtótól elutasítottak, meg fenyegetődzésekkel? és azon polgár társaink kik *Lázár Jani* részén voltak háromszor is votumra bocsáttottak?

4-er. Valjon méltó é az, hogy azon egyéneinket kik a többség szavazattyán állottak, midőn hárman, négyen egymás után bé menvén, és egymás háta megett állottak volna, az a ki a bizotmányba bent nem lévén addig míg az első szavazattyát adá arra akire a cortesek nem akartak, a pad mellett lévő, és hátul álló polgártársainkat ki kérdezni, és egy kevés papirocskát, és plajbászt tartva, felelettyét ha nem tetszésire volt, magát tétettni, mintha fel íratná, és így míg az első az szavazat szedő bizotmánynál véleményét ki mondá háturól 5 és 6-a kiküldötettek, a nélkül hogy votumok be ment volna, és midőn nem inyekre szavaztak hátba lökni, ki taszigálni, Horának nevezni, lába közé botokat dugdosni, hogy szinte szegény polgártársaink orokra buktak mind addig míg némely értelmessebjei felszólalva azt is csúfosan ki utasították, és le gyalázták?

5-ör. Valjon illő e az, hogy egyik cortes egyik ajtóba a másik a templom közepébe álva a votizáns egyént, egyik ajtón be a másikon ki lökdösték a nélkül hogy a bizottmány ezt észre vette volna, mivel az egyény nem a cortesek részén volt?

6-or. Hát méltó és törvényes szavazat az, hol az votum szedő bizotmányon kívül az egész cortes sereg bent légyen a tillos munkálatban, és ottan a bé menő polgártársakat erőszakkal is arra venni, hogy részekre votizáljanak? s több illy törvény személy, és nemzet sértegetésekkel a leg nagyobb számú polgártársakat a votumra be nem ereszteni hanem csúfoson elűzni? s mi még botrányosabb, midőn marékra fogható volna az ellen szenv, mely az erőltetés által mindenkinek becsület érző elfoglalta, – s más segéd mind fel használva lett volna, mi csak eszökbe jöhetett a corteseknek, – hogy az utcán kapával dologra menő leányok, gyermekek szóval Krasznának minden lakosai fel hajtassanak, és minden szavazat nélkül csak fel kiáltással zárták bé a munkálatott az cortesek eldöntő kívánságokra, bár is hogy azok közöt voltak olly egyének is kik abban meg nem egyeztek? de a nagy lárma éljenzéssel elnyomodtattak?

Az igazság hószín alakja illy fertelmes mocskot sehogy sem tűrhetvén torlatlan, mi alól írtak, mint a követ választástól törvény ellen el mozdítodtak, a közelebbről Krasznán végbe vitt követ választási hivatalos eljárás irányába, ezennel ünepélyes óvást teszünk: azt a törvény értelme szembeszökőnek, elenkezőnek, a nép jogait letiprónak, s a féktelen corteskedésre útmutató elsietésnek, figyelmetlenségnek és semmit érőnek nyilvánítjuk, az igazság, s egyenesség nyersen azt kívánja. – Ez okon kérjük a Tisztelt Ministériumot hogy magos kormányzásoknál fogva szigorú visgálat alá venni, és törvénytelenül választott követet vissza utasítani, hogy így azon csend

a mely eddig a nép között uralkodott, és a mely most a törvények és jogok eltiporásával meg sértetett, orvosoltassék, és a béke helyre állítassék.

Őszinte nyilatkozatunk, s kéresünk után illő tisztelettel maradunk
Tisztelt Ministeriumnak
Füzesen Junius 25-én 1848.
A feladás szerint megírta Hív alattvaló Polgári,
Kozma György, füzesi G.e. hitt ör
Fortis Illyés, váraljai Görög egyesült Hitör és paptelki administrator
Kádár Samu,
Kraszna mező városa rómaiak lelkésze

Boronamező

1. Öreg Festő Vonutz
2. Bajkán Nyisztor
3. Tyirán Gligor
4. Festő Vonutz a Dandii
5. Festő Simion
6. Hegedüs Gábor
7. Hegedüs Nyisztor
8. Farkas Vonutz
9. Kirila Nikolae
10. Bajkán Vonu
11. Roska Gyorgye

Perjeiek

1. Tyiba Vaszilie
2. Járba Vonutz
3. Botosán Mitru
4. Tyiba Josziva
5. Goga Stefan
6. Ifj. Farkas Stefán
7. Tyiba Paraszka Lupu
8. Farkas Togyer
9. Farkas Andréjka Vaszilie
10. Koka Nikolaé
11. Gajdos Vonutz
12. Pavel Vaszi
13. Tyiba Vaszilie
14. Farkas Luka Lupului
15. Bajkán Flora
16. Tyiba Stefan
17. Gajdos Vonutz
18. Farkas Juon
19. Jarba Vaszalika
20. Farkas Vonutz
21. Korondan Gavrila
22. Farkas Vila
23. Tyiba Petrea a Tyunului
24. Farkas Pétre Tuturanki
25. Botosan Vaszalika
26. Dirloga Pétre
27. Tyiba Nyekita
28. Koka Vaszalika
29. Goga Simion
30. Koka Damián
31. Bajkán Vonutz

Bagojfalva

1. Kolcsár Simion
2. Farkas Mihály
3. Tállas Vonutz
4. Nyikorics Juon
5. Boha Damian
6. Zsula Ille

Bolyán

1. Dros Pétre
2. Drosa Simion
3. Bágy Gyorgye
4. Papp Gligor
5. Fodoka Togyer
6. Czirle Flora
7. Kriszte Togyer
8. Kriszte Iliszie
9. Pavel Strutz
10. Nyikorics Vonutz

Maron

1. Tyidila Czilika
2. Tyidila Togyer
3. Papp Vonutz
4. If. Sándor Páll
5. Tapi Simion
6. Sandor Vaszi a Mitri
7. Tyirila Ursz
8. Karcsi Nutzu
9. Togye Vonutz
10. Hosszu Simion
11. Sándor Gavrila
12. Sándor Pasku
13. Papp Vonutz
14. Nyisztor Pétre
15. Tyirila Petre

Alsó-Bán

1. if. Balosan Gavrila
2. Iarba Gyurka
3. Papp Vaszilie
4. Bucs Gyorgye
5. Papp Gozmán Iuon
6. Balog Iuon

Pecsej

1. Majos Vaszilie
2. Onaka Mihály
3. Onaka Vonutz
4. Iepure Togyer
5. Vlaik Togyer
6. Vlaik Ursz
7. But Mitru a Kukului
8. Iepure Luka
9. Majos Gligor
10. Trifu Gligor
11. Kocsis Vonutz
12. Majos Pétre
13. Majos Vonutz

Felső Bán

1. Nyikora Philimon
2. Brezsa Nutz Gligor
3. Gale Iliszie
4. Bontze Togyer
5. Czinko Petre
6. Gligutza Mitru
7. Argyilan Togyer
8. Szabo Nutz
9. Brese Gligor Nutzului

Czizér

Luputz Onutz

Felső Szék

1. Öreg Borz Gliga
2. Borz Gyurka
3. If. Czirle Stefan
4. Borz Togyer
5. Flonta Andrej
6. Borz Mitru
7. Czirle Toma
8. Czirle Philimon
9. Bajdok Pétre
10. Vegyinás Petre
11. Borz Flora
12. Borz Mihály
13. Kádár Flora
14. Borz Mitru
15. Czirle Natu
16. Czirle Mihály
17. Maxin Nutz
18. Kádár Simion
19. Vegyinás Simion
20. V. Lika
21. Maxin Togyer
22. Flontan Simion
23. V. Natu
24. Vegyinás Simion
25. Borz Irimie

26. Czirle Stefán
27. V. Vila
28. V. Simion
29. Borz Gligor
30. Flonta Vaszilie
31. Czirle Irimie
32. V. Togyer
33. Tuntz Mihály
34. V. Andréj
35. Maxin Irimnie
36. Pestyán Vonutz
37. Kádár Nikolae
38. Iuntz Vaszilika
39. V. Nutz
40. V. Togyer
41. Flonta Vaszilika
42. Czirle Gyorgye

Balázsháza

1. Markos Simion
2. Tomos Péter
3. Szabo Simion
4. Galei Czuczu
5. Brezsa Kretzu
6. Czilika Natului
7. Malan Togyer
8. Szabo Vaszilika
9. Babos Gyorgye
10. Kosztina Iuon
11. V. Gyorgye
12. Szabo Mihály
13. V. Luka
14. If. Zsurka Juon

Paptelek

1. Rad Mitru
2. Rad Natu a Petri
3. Szabo Vonutz a Alexi

Ujvágás

1. Bagye Makovei
2. Barburas Simion
3. Kriszte Nutz
4. Barburas Lupu
5. Nyerges Mihály
6. Jozsa Ille
7. Philip Vonutz
8. Maruskai Mihaly a Bili
9. Szirka Nutz
10. Briszku Mihaly
11. Maruska Vonutz
12. Kiss Vonutz
13. Maruska Flore
14. Szirka Vonutz
15. Szirka Tagyer
16. Kriszte Andrej
17. Vegyinás Flore
18. Maruska Pavel
19. Maruska Simion
20. Maruska Petre
21. Maruska Vonutz
22. Maruska Mihály

Ó Valkó

1. Gile Tagyer a Leki
2. Blaga Vonutz
3. V. Tagyer
4. Briszku Flore
5. Tyinko Tagyer
6. Bogye Vonutz
7. Briszku Tagyer
8. Gile Mihály
9. Guj Petre
10. Bogye Urszu
11. V. Gavrila
12. Kiss Petre
13. V. Gábor
14. Briszku Vonutz
15. V. Natu
16. Gile Alexa
17. Blaga Gyorgye

18. Szöke Vonutz
19. Blaga Gyurka
20. Gile Vonutz
21. Bogye Vonutz a Gyurki
22. Briszku Simion a Koszti
23. Briszku Vonutz
24. Bogye Mitru
25. Margarán Petre
26. Briszku Vonutz a Iarbi
27. Zirka Pétre
28. Buboj Vonutz
29. Briszku Tagyer
30. V. V. a Koszti
31. Gile Gábor
32. Briszku Petre a Vaszilii

Váralya

1. Gile Vonutz
2. Gile Tagyer
3. Szirka Koszta
4. Szirka Ille
5. V. Gábor
6. Csurba Vaszalika
7. Czirka Vonutz a Szimului
8. V. V. a Vani
9. Tisz Gyorgye
10. Titz Gábor
11. Czirle Péter
12. Szirka Anton
13. Gile Péter
14. Szirka Vonutz
15. Groza Koszta
16. Gile Mitru
17. Czirle Nikolae
18. Szirka Simion
19. Gile Gábor
20. Titz Mihály

Jáz

1. Ungur Nutz
2. Dávid Gyorgye
3. Gáll Kosztika
4. V. Mitru a Dikului
5. V. Petre a lui Iepure
6. Gile Pétre
7. Gile Vaszalie
8. Rád Vonutz
9. Blága Gyorgye
10. Borz Ursz
11. Gile Gligor
12. Rád Gyorgyika
13. Gáll Koszta
14. Szirka Tagyer
15. Buzán Pétre
16. Őr. Lupu Vonutz
17. Boboj Nikolae
18. Rád Gyorgye
19. Rád Vonutz a Indreváji
20. Jozsa Vonutz
21. Titz Nikolae a Furniki
22. Kiss Koszta
23. V. Nikolae
24. V. Vonutz a Nutzului
25. V. Tagyer a Vonutzului

Megjegyzést érdemel még azon törvény sértése is mely az 1847/8 V.-ik törv. cikk 33-ik §-a nyilván rendeli, hogy megkezdődvén a szavazás mind addig még magát szavazó jelenti félben szakasztás nélkül folytatódjék mégis a törvény világos értelme elenére félben szakasztódván a folyó hó 21-én elkezdett szavazás, és az azt követő 22-ikén folytatódott mely közben jött éjel nem mulasztották el elleneink corteskedni.- mely világossan kitetszik az ide ./. alá melékelt kérelemből. – Továbbá úgy eset értésünkre mi szerént kedves követünket tisztelt Bagosi Sándor urat

eleneink bár is ha többség szavazatján követünknek meg választották- míg a Lázár Jani cortesei azon működnek hogy kövecséggébül ki küszöböljék – már pedig azon embert elsőtül utolsóig egy szivel és lélekkel mint igazság szerető egyént megtartani óhajtyuk[1].

Onorat Consiliu de miniştri!

Cuvântul poporului este cuvântul lui Dumnezeu. Având o astfel de legitimitate sfântă, prin poziţia noastră am reuşit în mare măsură să evităm izbucnirea spiritelor agitate ale poporului, lezate prin alegerile recente din Crasna. Dar vocile înăbuşite ale nemulţumirilor provocate de încălcarea violentă a drepturilor găsesc un ecou prin felul de a fi al fiinţei umane în toate piepturile dominate de patimi. O mică parte a acestor nemulţumiri poate fi enumerată în mare precum urmează:

1. Oare este potrivit ca demersurile oficiale ale onoratei comisii să sperie mulţimile că, dacă nu-l vor alege pe acel individ pe care-l vor agenţii electorali, le va ţine acolo 4 zile fără mâncare şi băutură? Dacă cineva nu a acceptat să fie pe placul agentului, este demn să fie împins afară din locul de votare?

2. Oare este demn şi conform cu egalitatea în drepturi ca votul majorităţii şi aclamaţiile acesteia să nu fie luate în seamă faţă de aceea mai puţin numeroasă a minorităţii şi, contrar voinţei mulţimii, să fie proclamat ca deputat unul care nu este dorit de cetăţeni, chiar şi atunci când unele persoane înţelepte s-au opus?

3. Oare este firesc şi adecvat ca o mare parte a mulţimii să fie numită valahă, Hora, demnă de spânzurătoare, şi să fie ameninţată cu bătaia, în contra constituţiei actuale şi a spiritului vremii pentru că şi-a manifestat voinţa? Şi oare e potrivit ca, atunci când regele nostru şi marii eroi merituoşi ai ţării ne dăruiesc asemenea drepturi, cei care nu au făcut nimic pentru noi şi ţară să ne excludă de la exercitarea acestor drepturi salutare şi să ni le refuze în asemenea ocazii, ba chiar să profereze ameninţări la adresa acestor drepturi ale noastre şi să nu permită ca din unele localităţi să vină la vot decât 10 sau chiar 5, iar pe alţii să-i alunge de la uşă, ameninţându-i? Iar acei concetăţeni ai noştri care au fost de partea lui Lázár Jani să fie lăsaţi să voteze chiar şi de trei ori?

4. Oare este normal ca acele persoane care formau majoritatea votanţilor, când au intrat câte trei-patru deodată şi s-au pus unul în spatele celuilalt, în timp ce primul vota candidatul care nu era dorit de agenţii electorali, cel ce nu făcea parte din comisie, ţinând în mână creion şi hârtie, să-i întrebe pe concetăţenii noştri ce stăteau la rând lângă bancă cu cine intenţionau să voteze, iar dacă răspunsul nu era pe plac să mimeze că îl notează pe mica filă ţinută în mână în timp ce cel dintâi votant îşi exprima părerea în faţa comisiei ce aduna voturile; celelalte 5–6 persoane să fie trimise afară şi să nu li se mai dea prilejul să voteze; mai mult, cei ale căror intenţii de votare nu erau pe placul comisiei au fost numiţi Hora şi împinşi afară punându-li-se bete între picioare, încât săracii concetăţeni

ai noştri au căzut în nas, până ce unii mai luminaţi dintre ei au început să protesteze; dar şi aceştia au fost daţi afară.

5. Oare este admis ca un agent [electoral] să stea în uşă, iar celălalt în mijlocul bisericii şi să introducă individul votant înăuntru printr-o uşă şi să-l dea afară prin cealaltă, fără ca membrii comisiei să-şi fi dat seama de acest lucru, fiindcă persoana respectivă nu era pe placul acestor agenţi?

6. Este oare legală şi demnă o alegere în timpul căreia, în afara comisiei de adunare a voturilor să se admită un întreg şir de agenţi în această acţiune cu caracter secret, şi să-i convingă cu forţa pe cetăţeni cu cine să voteze? De asemenea, să uzeze de mai multe jigniri la adresa legii, persoanei şi a naţiunii pentru a împiedica marele număr de concetăţeni ai noştri să intre la vot şi să-i umilească izgonindu-i? Şi ce este mai scandalos, în timp ce antipatia ar fi oarecum vizibilă pentru fiecare om cu simţul onoarei încălcate, nu pot fi scuzate metodele la care au recurs agenţii, cum ar fi: fetele şi copiii care mergeau la lucru cu sapa, mai precis pe toţi locuitorii din Crasna i-au luat şi i-au pus să voteze prin aclamaţie. Deşi mulţi dintre ei nu erau de acord cu un astfel de procedeu! Dar împotrivirea lor a fost acoperită cu strigăte de "Trăiască"?

Imaginea imaculată a dreptăţii neputând suporta nicidecum o asemenea murdărire nerăzbunată, noi, cei subscrişi, îndepărtaţi împotriva legii de la alegerile de deputaţi, cu aceasta înaintăm solemn un protest faţă de procedura oficială aplicată la recentul scrutin electoral din Crasna; totodată, declarăm ca fără valoare distragerea atenţiei alegătorilor şi amăgirile agenţilor electorali cu caracter de propagandă murdară, care contravin sensului legii; ele încalcă drepturile poporului, care doreşte clar dreptate şi echitate. Pe acest motiv cerem onoratului Guvern ca din înalta sa funcţie să ia cazul sub o analiză severă şi să refuze recunoaşterea reprezentantului ilegal ales, pentru ca pacea păstrată până acum în rândurile poporului, dar lezată prin încălcarea legilor şi drepturilor, să fie remediată şi restabilită.

Rămânem ai onoratului Guvern cu cinstirea cuvenită prin declaraţia noastră sinceră,

Stupini, 25 iunie 1848

Conform emitenţilor au redactat fidelii cetăţeni supuşi:
Gheorghe Cozma, preot greco-catolic din Stupini
Ilie Fortiş, preot greco-catolic din Subcetate şi administrator la Popeni
Samuel Cadar, preot romano-catolic în Crasna

Poeniţa

1. Vonuţ Feşteo sen.
2. Nistor Baican
3. Gligor Chiran
4. Vonuţ Feşteo al Dandii
5. Simion Feşteo
6. Gabriel Hegheduş
7. Nistor Hegheduş
8. Vonuţ Fărcaş
9. Nicolae Chirilă
10. Vonu Baican
11. Gheorghe Roşca

Pria

1. Vasilie Chiba
2. Vonuţ Jarbă
3. Mitru Botoşan
4. Iosiva Chiba
5. Ştefan Goga
6. Ştefan Fărcaş jun.
7. Lupu Chiba Parasca
8. Toader Fărcaş
9. Andreica Vasilie Fărcaş
10. Nicolae Coca
11. Vonuţ Gaidoş
12. Vasi Pavel
13. Vasilie Chiba
14. Luca Farcaş al Lupului
15. Florea Baican
16. Ştefan Chiba
17. Vonuţ Gaidoş
18. Iuon Fărcaş
19. Văsălică Jarbă
20. Vonuţ Fărcaş
21. Gavrilă Corondan
22. Vila Fărcaş
23. Petrea Chiba al Chiunului
24. Petru Fărcaş a Tuturanchi
25. Văsălică Botoşan
26. Petre Dârloga
27. Niechita Chiba
28. Văsălică Coca
29. Siniom Goga
30. Damian Coca
31. Vonuţ Baican

Băgaciu

1. Simion Colcear
2. Mihai Fărcaş
3. Vonuţ Tălaş
4. Iuon Nicorici
5. Damian Boha
6. Ilie Jula

Boian

1. Petre Dros
2. Simion Drosa
3. Ghiorghie Baghi
4. Gligor Popp
5. Toader Todoca
6. Florea Târlea
7. Toader Cristea
8. Ilisie Cristea
9. Struţ Pavel
10. Vonuţ Nicorici

Marin

1. Cilica Chidila
2. Toader Chidila
3. Vonuţ Popp
4. Paul Sandor jun.
5. Simion Tapi
6. Vasi Sandor a Mitri
7. Urs Chirilă
8. Nuţu Cărci
9. Vonuţ Todea
10. Simion Hosu
11. Gavrilă Şandor
12. Pascu Şandor
13. Vonuţ Popp
14. Petre Nistor
15. Petre Chirilă

Bănişor

1. Gavrilă Baloşan
2. Ghiurca Jarbă
3. Vasile Popp
4. Ghiorghie Buci
5. Iuon Popp Gozman
6. Iuon Balog

Peceiu

1. Vasilie Maios
2. Mihai Onaca
3. Vonuţ Onaca
4. Toader Iepure
5. Toader Vlaicu
6. Urs Vlaicu
7. Mitu But al Cucului
8. Luca Iepure
9. Gligor Maioş
10. Gligor Trifu
11. Vonuţ Cociş
12. Petre Maioş
13. Vonuţ Maioş

Ban

1. Filimon Nicoară
2. Gligor Breja Nuţ
3. Ilişie Galea
4. Toader Bonţea
5. Petre Cinco
6. Mitru Gliguţa
7. Toader Arghilean
8. Nuţ Sabo
9. Gligor Blesea al Nutului

Cizer

Nuţ Lupuţ

Sâg

1. Gliga Borz sen.
2. Ghiurca Borz
3. Ştefan Târlea jun.
4. Toader Borz
5. Andrei Flonta
6. Mitru Borz
7. Toma Târlea
8. Filimon Târlea
9. Petre Baidoc
10. Petre Veghinaş
11. Florea Borz
12. Mihai Borz
13. Florea Cădar
14. Mitru Borz
15. Naţii Târlea
16. Mihai Târlea
17. Nuţ Maxim
18. Simion Cadar
19. Simion Veghinaş
20. Lica V.
21. Toader Maxim
22. Simion Flontan
23. Naţu V.
24. Simion Veghinaş
25. Irimie Borz
26. Ştefan Târlea
27. Vila V.
28. Simion V.
29. Gligor Borz
30. Vasilie Flonta
31. Irimie Târlea
32. Toader V.
33. Mihai Iunţ
34. Andrei V.
35. Irimie Maxim
36. Vonuţ Peştian
37. Nicola Cadar
38. Vasilica Iunţ
39. Nuţ V.
40. Toader V.
41. Vasilica Flonta
42. Ghiorghie Târlea

Bălan

1. Simion Marcoş
2. Peter Tomoş
3. Simion Sabo
4. Ţuţu Galei
5. Creţu Breja
6. Cilica Natului
7. Toader Malan
8. Vasilica Sabo
9. Ghiorghie Baboş
10. Iuon Costin
11. Ghiorghe Sabo
12. Mihai Sabo
13. Luca V.
14. Iuon Jurca

Popeni

1. Mitru Rad
2. Mitru Rad al Petri
3. Vonuţ Sabo a Alexi

Lazuri

1. Macovei Baghe
2. Simion Barburaş
3. Nuţ Cristea
4. Lupu Barburaş
5. Mihai Nierghеş
6. Ilie Ioja
7. Vonuţ Filip
8. Mihai Maruşcăi al Bili
9. Nuţ Sirca
10. Mihai Brişcu
11. Vonuţ Maruşca
12. Vonuţ Chiş
13. Florea Maruşca
14. Vonuţ Sirca
15. Toader Sirca
16. Andrei Cristea
17. Florea Veghinaş
18. Pavel Maruşca
19. Simion Maruşca
20. Petre Maruşca
21. Vonuţ Maruşca
22. Mihai Maruşca

Valcău de Sus

1. Toader Ghile a Lechi
2. Vonuţ Blaga
3. Toader V.
4. Florea Briscu
5. Toader Chinco
6. Vonuţ Boghie
7. Toader Briscu
8. Miahi Ghile
9. Petre Gui
10. Ursu Boghie
11. Gavrila V.
12. Petre Chiş
13. Gabor V.
14. Vonuţ Briscu
15. Natu V.
16. Alexa Ghilea
17. Ghiorghie Blaga
18. Vonuţ Söche
19. Ghiurca Blaga
20. Vonuţ Ghile
21. Vonuţ Boghie al Ghiurchi
22. Simion Brişcu al Costi
23. Vonuţ Brişcu
24. Mitru Boghie
25. Pertre Magaran
26. Vonuţ Brişcu al Jarbi
27. Petre Zirca
28. Vonuţ Buboi
29. Toader Brişcu
30. V.V. a Costi
31. Gabor Ghilea
32. Petre Briscu al Văsălii

Subcetate

1. Vonuţ Ghile
2. Toader Ghile

3. Costa Sirca
4. Ilie Sirca
5. Gabor V.
6. Vasilica Ciurba
7. Vonuţ Ţârca al Simului
8. V.V. al Vani
9. Ghiorghie Ţiţ
10. Gabor Ţiţ
11. Peter Ţârlea
12. Anton Sirca
13. Peter Ghilea
14. Vonuţ Sirca
15. Costa Groza
16. Mitru Ghilea
17. Nicolae Ţârlea
18. Simion Sirca
19. Gabor Ghilea
20. Mihai Ţiţ

Iaz

1. Nuţ Ungur
2. Ghiorghie David
3. Costică Gall
4. V. Mitru al Dicului
5. V. Petre al lui Iepure
6. Petre Ghilea
7. Văsălie Ghilea
8. Vonuţ Rad
9. Ghiorghie Blaga
10. Urs Borz
11. Gligor Ghilea
12. Ghiorghică Rad
13. Costa Gall
14. Toader Sirca
15. Petre Buzan
16. Vonuţ Lupu sen.
17. Nicolae Boboi
18. Ghiorghie Rad
19. Vonuţ Radu al Indrevăii
20. Vonuţ Ioja
21. Nicolae Ţiţ al Furnichii
22. Costa Chiş
23. V. Nicolae
24. V. Vonuţ al Nuţului
25. V. Toader al Vonuţului

Merită reţinută şi încălcarea acelei prevederi din § 33 al legii V. din 1847/8 care stabileşte clar că alegerile odată începute trebuie să continue neîntrerupt până când se mai prezintă alegători, şi totuşi, contrar sensului clar al legii, alegerile din 21 l.c., s-au întrerupt şi au continuat în 22 ziua următoare, iar în noaptea dintre ele adversarii noştri nu au încetat să facă propagandă. Aceasta reiese clar din petiţia aici anexată sub ./. În continuare aşa am înţeles că adversarii noştri cu majoritate de voturi l-au ales deputat pe stimatul domn Bagosi Sándor, în timp ce agenţii lui Lázár Jani încearcă să-l elimine din funcţia de deputat. Totuşi noi dorim din inimă şi din suflet, de la primul până la ultimul om, ca el [Bagosi] să rămână în continuare în această funcţie fiind o persoană iubitoare de dreptate[1].

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX, 22. Fasc. 2A, nr. 18 g.

[1] Vezi doc. 232.

Malnaş, 25 iunie 1848

Tekintetes Dulló Biztos Úr!

Málnásfalván nemzeti őrség a mai napon meg alakult, a fegyverreli gyakorlatok is jun. 27-*én* kezdve szorgalmatoson fognak folytattatni. Második pontját illetőleg jelenleg 53 főből áll az öszveírott nemzetőrség, alapszabályul szolgált a Posoni hongyülésen hozott azon törvény mi szerint a féltelkesen kezdve mindenki köteles nemzetőri szolgálatal, azonban erényes magaviseletű egyének önkéntes ajánlkozásra hason szolgálatra béfogadtattak. Harmadik pont, mely személy és vagyon bátorságra léendő föl ügyelés s mint fő cél általam meg magyaráztatván, az készséggel el is fogadtatott, a közigazgatás belé avatkozása nélkül. A 4-ik pontot illetőleg, a polgári tiszt fölszólításának szívesen engedelmeskedve, bárhová segítségül lenni kötelezi magát e testület. Ezeknek tudósítása után tisztelettel maradtam

Tekintetes Dulló biztos Urnak

atyafi szolgája

Málnás Jun. 25-*én* 1848. Temsey Tamás biztos

Respectabile domn jude nobiliar!

Astăzi s-a format la Malnaş garda naţională, iar exerciţiile militare vor începe din 27 iunie şi vor continua cu sârguinţă. Referitor la al doilea punct informez că efectivul gărzii naţionale conscris se cifrează momentan la 53 de persoane. La baza constituirii ei stă legea adoptată de Dieta de la Bratislava şi anume prevederea că fiecare persoană este obligată să presteze serviciul în garda naţională, dacă deţine cel puţin o jumătate de proprietate; vor putea fi însă acceptaţi şi alţii cu comportament cuviincios.

În legătură cu punctul trei înţeleg că supravegherea fermă a siguranţei persoanei şi averii constituie un scop suprem; el a şi fost introdus cu dibăcie, fără implicarea dregătoriei administrative. În ceea ce priveşte punctul al patrulea, organizaţia se obligă să sprijine acest scop oricând şi oriunde. Acceptă de asemenea cu gratitudine titulatura de ofiţer cetăţean.

Aducându-vă la cunoştinţă cele de mai sus, rămân cu stimă concetăţean supus al onoratului domn jude nobiliar

Malnaş, 25 iunie 1848.

Temsey Tamás,
comisar

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. scaun. Trei Scaune. Foto: 7847.

Braşov, 25 iunie 1848

Alexius Werze, Neagoj Poppeia, Joannes Martinovits, Joannes Werze, Alexandru Odor, Irimie Werze nebst andern 19 Bittstellern stellen im Namen sämtlicher Siebenbürgischer Inwohner vor: daß es sie stets geschmerzt habe wenn sie ungerechterweise beschuldigt worden, russische Sympathien zu halten; jetzt schmerze es sie noch mehr, wenn man ihnen ungescheut vorwerfe, dass sie die Russen ins Land geruffen und dies aus dem einzigen Grunde weil der aus Hoszszufalu gebürtige, aber in der Wallachei verheirathete und später Mönch gewordene Johan Panna in Kronstadt gefangen sitze, dem Gerüchte nach weil er ein russischer Spion sei und mit einigen Siebenbürgern in Verbindung stehe.

Um nun ihre Nation vor falschen Beschuldigungen sicher zu stellen bathen sie um ehebaldigste Veröffentlichung der Ursache, warum Johan Panna gefangen genommen und gehalten wird, aber im Fall der Gefangene in dieser Hinsicht in rechtsgültigem Verdacht steht, den Thatbestand dieser Sache an Ort und Stelle erheben, die Schuldigen nach Gebühr zu bestrafen, die unschuldige Nation aber von jeder Befleckung in dieser Hinsicht freizusprechen.

Zum Bescheid: Nach dem das Bulzaner [?] Walach. Pass Commando einen mit einem längst erloschenen Passe versehenen schon mehrere Tage an der Grenze herumschleichenden Menschen arretiren lassen u. denselben anhand verschiedener bey ihm vorgefundenen Schriften als ein verdächtiges Individuum im Wege des Walachen Commandos hereingesendet haben: so sey sofort auch alsogleich eine Untersuchung angeordert worden. Da jedoch inhalts der bereits vollzogenen Untersuchung jenem Individuum Namens Juon Pana gar nicht zur Last falle und auch aus der bey ihm vorgefundenen Papiere keine böse Absicht hervorleuchte, so sei auch dessen Entlassung auf freien Fuss aus heutiger Sitzung angeordert worden[1].

Dillmont
Ref. den 25. Juni 1848
Rep. 4. Juli[2]

Eingetragen

Alexius Verza, Neagoe Popeia, Ioan Martinovici, Ioan Verza, Alexandru Odor, Irimie Verza şi alţi 19 reclamanţi prezintă, în numele tuturor locuitorilor transilvăneni, plângerea că întotdeauna le-a provocat durere învinuirea nedreaptă că ar nutri simpatii ruseşti; acum îi doare şi mai tare când li se aruncă fără jenă în faţă învinuirea că i-ar fi chemat pe ruşi în ţară, şi aceasta din singurul motiv că Ion Pană – cel care s-a născut în Satulung Săcele, dar care s-a căsătorit în Muntenia şi mai

târziu a devenit călugăr – acum zace în închisoarea din Braşov, conform zvonurilor că ar fi spion rus şi s-ar afla în legătură cu câţiva ardeleni.

Pentru a îndepărta de naţiunea lor asemenea învinuiri false, ei au adresat rugămintea de a se face publice cât mai curând motivele datorită cărora a fost prins şi închis Ion Pană; iar în cazul în care arestatul ar fi bănuit pe bună dreptate şi s-ar constata faptele la faţa locului, vinovatul să fie pedepsit după cum merită, dar să nu se păteze nicidecum naţiunea nevinovată.

Decizie: Comandamentul muntenesc de frontieră de la Bulzan [?] a arestat un om care avea asupra sa un paşaport expirat demult şi se strecura de mai multe zile pe lângă graniţă. Pe baza diferitelor acte găsite la el s-a considerat a fi un individ suspect şi, prin intermediul comandamentului muntean, a fost trimis încoace, ordonându-se imediat deschiderea unei anchete. În urma anchetei care a avut deja loc, respectivul individ pe nume Ion Pană nu a fost aflat vinovat de absolut nimic, iar din actele găsite asupra lui nu rezultă vreo intenţie rea. De aceea, în şedinţa de astăzi s-a decis şi ordonat punerea lui în libertate[1].

Dillmont
Ref. din 25 iunie 1848
Rep. [?] în 4 iulie[2]

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2811/1848. Foto: 32.435–32.436.

[1] Ultimul alineat este scris de altă mână.
[2] Conform referatului din 25 iunie publicat în 4 iulie.

297

Cluj, 25 iunie 1848

An das k.k. interims General-Commando
Clausenburg den 25ten Juni 848.

Nach Anzeigen vom 20ten präs. den 24ten d. hat Pfarrer Popovits in Szunyogszék sich durch die unbefugte Verlautbarung einer Proklamation an die Gränz Soldaten des 1. W.R. – wenn er auch in einigen Formen eine Entschuldigung zu finden glauben könnte – sich doch der Aufreitzung des Soldaten, welche jede nöthige Erklärung im Vertrauen auf seine Vorgesetzten von diesen zu erwarten hat, schuldig, u. einer geheimen Verbindung mit der Absicht die öffentliche Ruhe zu stören verdächtig gemacht. Wobei nicht übergangen werden kann, dass ein Pfarrer der so spricht, auch die von allerhöchsten Orten im Werke begriffenen wesentlichen Verbesserungen des Schicksals der Grenz Soldaten zu gut kennen sollte, um nicht

die Aufforderung sich diese Erleichterungen zu erwirken für absichtlich Unzufriedenheit erweckend und aufreitzend anzusehen. – Er müsste auch wissen, dass ein Eid nie ohne vorhergegangene Erklärung geleistet werden könne, u. dass S.M. allerhöchst ihre Befehle nur mittelbar anderer zu ertheilen vermögen, an welche [an]gewiesen, wir ihre Weisungen zu befolgen schuldig sind.

Es ist daher über genannten Pfarrer eine gerichtliche Behandlung in der doppelten Absicht zu verhängen – um die bereits sich darstellende Straffälligkeit zu beurtheilen – und die Verbindung mit andern in gesetzwidriger Absicht möglichst genau zu erheben.

Von dem Befund wird nicht nur dem löbl. Gubernium die Mittheilung zu erstatten sein, sondern auch gegen alle die sich dabei als Verflochten darstellen ebenfalls die gerichtliche Untersuchung einzuleiten.

Die Art und Weise dieses gerichtlichen Vorgehens wäre mittelst einem eigenen Rechtsvernehmen zu bestimmen.

Das Exhibit Praes. Nr. 736 folgt in den Anlagen zurück.

Către comandamentul general interim c.c.
Cluj, 25 iunie 1848

Conform înştiinţării din data de 20, prezentată în 24 l.c., prin aducerea neautorizată la cunoştinţa soldaţilor grăniceri ai primului regiment românesc a unei proclamaţii, preotul Popovici din Dumbrăviţa [districtul Braşov] – chiar dacă el pare a-şi găsi oarecum nişte justificări – se face vinovat de instigarea ostaşilor, care trebuie să aştepte de la superiorii săi orice explicaţie necesară. Preotul este suspectat de legături secrete şi de intenţia de a atenta la liniştea publică. Nu poate fi trecut cu vederea faptul că un preot care vorbeşte aşa, ar trebui să cunoască temeinic îmbunătăţirile esenţiale aduse soartei soldaţilor grăniceri, care acum sunt puse în aplicare de către preaînaltele foruri. Altfel prin cuvântările sale poate fi considerat instigator şi pricinuitor intenţionat de nemulţumiri. El ar trebui să mai ştie că un jurământ nu se depune niciodată fără o explicaţie prealabilă şi, de asemenea, că maiestatea sa îşi transmite preaînaltele porunci numai prin intermediul altora, ale căror indicaţii noi suntem obligaţi să le urmăm.

De aceea, amintitul preot trebuie deferit acţiunii juridice în dublu scop: pe de o parte pentru a se decide asupra penalităţii faptei expuse deja, iar pe de altă parte pentru a se afla cât mai exact legăturile sale cu alţii care nutresc aceleaşi intenţii contrare legii.

Starea de lucruri constatată va fi raportată onoratului Guberniu. Mai mult decât atât, vor fi deferiţi justiţiei toţi cei care sunt amestecaţi în această chestiune.

Modul de derulare a acţiunii judiciare ar trebui stabilit printr-o procedură juridică specială.

Concept. Bibl. Acad. Rom. Bucureşti. Ms. Rom; nr. 1058, f. 239/1848. Foto: 4397.

298

Fără loc, 25 iunie 1848

Abschrift der an denen Herrn k. Obersten und Commandanten des 1ten Walachen Grenz Infanterie Regiments Bar. Rauber erlassenen Praesid. Verordnung ddto 25. Juni 848 Praesid. Nro. 736 / q

Die mit ihrem Präsid. Berichte vom 16. Juni l.J. Nro. 23 eingesendete Proklamation, welche der griech. nicht unirte Pfarrer Popovits zu Szunyogszék am 12. Juni gelegenheitlich einer sonntägigen Kirchen Prozession vor der Population seines Kirchensprengels publicirt, und erst nach diesem Akte dem betreffenden Compagnie Commandanten Hauptmann Csikos hierüber die Meldung mit dem Beifügen erstattet hat, dieser gedruckte Aufruf an die walachische Militär-Grenz-Bevölkerung sei ihm durch eine unbekannte Hand ohne Unterschrift zugekommen, zerfällt eigentlich in 3 Punkte, darin bestehend:

a) Daß das walachische Gränz-Militär, bevor es etwa auf eine neue Constitution und Land-Einrichtung schwöre, sich über die neue Eidesformel durch die Offiziere und Geistlichkeit vorerst die erforderliche Aufklärung und Vergewisserung verschaffe.

b) Ferner, daß sich dieses Gränz Militär nicht bereden lasse, bloss auf Befehl fremder Individuen aus dem Vaterlande auszumarschiren, indem dasselbe gegenwärtig bloss dem Commando jener sich zu fügen hätte, welche auf Befehl des Kaiser Ferdinand Ien handeln.

c) Endlich sei es an der Zeit, ebenso, wie es allenthalben die Székler-Militär-Gränzer gethan haben, die eigenen Beschwerden und Bitten um Abhülfen sowie um Erleichterung ihrer Lasten gehörigen Orts vorzubringen, und die Offiziere des Regiments nachdrücklichst aufzufordern, dem Gränz Militär rathend und beschützend beizustehen, damit es von Niemanden hintergegangen werde.

Ueber diesen Gegenstand finde ich dem Herrn Obersten nachstehende Weisung zu ertheilen.

So gefehlt es allerdings war, dass der gedachte gr. nicht unirte Pfarrer ganz ohne Wissen und Erlaubniss der politischen Obrigkeit welche in Szunyogszék das Compagnie-Commando bildet, eine nicht auf religiöse und kirchliche, sondern auf politische und weltliche Angelegenheiten sich beziehende, von unbekannter Quelle herrührende Proklamation öffentlich zu verkünden, eben so ist es daher

nothwendig, insbesondere die *in der dortigen Militär-Gränze* fungirende grich. nicht unirte Curat Geistlichkeit im Wege der Compagnie- und Nations-Commanden auf geeignete umsichtige Wege auffordern zu lassen, dass den Vorschriften gemäss *Publicationen von politischen und weltlichen Angelegenheiten* jedesmal nur über ämtliches Ansinnen oder über Zustimmung der legalen öffentlichen Obrigkeiten Platz greifen dürfen, daher die Curat Geistlichkeit für die Befolgung dieser Vorschriften wiederholt verantwortlich gestellt werden müsse, um für die Zukunft jedem etwaigen Missbrauche möglichst vorzubeugen.

Was ferner den Punkt *a* und *b* betrifft wird die Militär-Gränz-Mannschaft in Szunyogszék, und falls in andern Orten des Regiments dieselbe Proklamation verbreitet worden wäre, auch die übrigen Gränz Mannschaften darüber beruhigend aufzuklären sei, dass es, wie bisher, auch künftighin *volles und unbedingtes Vertrauen* in alle Verfügungen des General Commando setzen und überzeugt sein könne, wie nach allh. Massregeln und Verfügungen des General Commando fortan im Sinne des allh. Willens Sr. Majestät erfliessen werden.

Hinsichtlich der wünschenswerthen Erleichterung und Abhülfen für den Militär-Gränzstand werde demnächst schon vom General Commando jene Verfügung erlassen werden, welche unter Berücksichtigung der Verhältnisse sowohl den Wünschen und Bedürfnissen der Gränz Bevölkerung, als den gegenwärtigen Umständen nur immer möglichst angemessen entsprechen dürfte.

Indem ich den Herrn Oberst verpflichte nach diesen Bemerkungen den betreffenden Gränzstand allseits aufs Beste zu beruhigen, und im vollen Vertrauen auf den Schutz und die wohlgemeinte Fürsorge des General Commando zu bestärken und zu erhalten: muss dieser Gränzstand zu gleichem Zwecke erinnert werden, auch seiner Seits allen gegentheiligen Einflüsterungen und Verdächtigungen fern zu bleiben, nur seine bisherige Treue und Anhänglichkeit zu bewahren, in welcher Hinsicht insbesondere die eigenen Regiments-Offiziere berufen und verpflichtet sind, diese wohlgemeinte Absicht des General-Commando bestens zu unterstützen und die Militair Gränz Bevölkerung über ihre Besorgnisse im vorstehenden Sinne entsprechen aufzuklären und zu beruhigen.

Copie a ordonanţei prezidiale nr. 736 / q din 25 iunie 1848, adresată domnului colonel baronul Rauber, comandant al primului regiment grăniceresc românesc de infanterie

Împreună cu raportul dv. prezidial din 16 iunie a.c. mi-aţi trimis proclamaţia pe care preotul ortodox Popovici din Dumbrăviţa a prezentat-o public de la amvon în faţa populaţiei, în data de 12 iunie, cu ocazia unei procesiuni bisericeşti duminicale. Abia ulterior a raportat faptul respectivului comandant de companie, căpitanului Csikos, menţionând că această chemare tipărită, adresată populaţiei militare grănicereşti i-ar fi parvenit anonim şi fără semnătură. Proclamaţia se compune, de fapt, din 3 puncte, şi anume:

a) grănicerii militari români, mai înainte de a jura pe noua constituție și organizare a țării, vor să fie informați și luminați de către ofițeri și cler asupra noii formule de jurământ;

b) aceşti grăniceri militari nu vor să se lase amăgiți ca la simpla comandă a unor indivizi străini să părăsească patria, dimpotrivă, actualmente ei nu trebuie să se supună decât ordinelor acelora care acționează din porunca împăratului Ferdinand I;

c) în fine, a sosit timpul ca și ei, asemenea militarilor grăniceri secui, să-și prezinte propriile nevoi și solicitări de ajutor; pentru facilitarea îndeplinirii sarcinilor forurilor superioare, să li se recomande insistent ofițerilor regimentului să le ofere militarilor grăniceri sfat și sprijin, ca nimeni să nu-i poată înșela.

În această chestiune am a transmite domnului colonel următoarea indicație:

Amintitul preot ortodox a greșit atunci când a anunțat public o proclamație ce provine dintr-o sursă necunoscută, care se referă nu la chestiuni religioase și bisericești, ci la probleme politice și laice. El a procedat astfel fără a încunoștința și fără a avea permisiunea autorității politice care, în Dumbrăvița, este reprezentată de comandamentul de companie. De aceea este cu atât mai necesar ca, în mod precaut, prin intermediul liderilor naționali și al comandanților de companie, clerul curator ortodox, îndeosebi cel care slujește *pe granița militară de acolo*, să fie îndemnat *să facă publice chestiuni politice și laice* de fiecare dată numai la cererea și cu aprobarea autorității publice legale, conform prescripțiilor. În mod repetat clerul curator să fie făcut răspunzător pentru respectarea acestor prescripții, ca pe viitor să se poată preveni orice abuz.

În ceea ce privește punctele *a* și *b*, compania de grăniceri militari din Dumbrăvița, iar în cazul în care proclamația respectivă a fost răspândită și în alte localități ale regimentului, și celelalte unități grănicerești să fie lămurite și liniștite ; ca să aibă, ca și până acum, și pe viitor *încredere completă și deplină* în toate dispozițiile Comandamentului suprem. De asemenea, grănicerii pot să fie convinși că toate măsurile și ordinele Comandamentului suprem vor decurge și de acum înainte în sensul preaînaltei voințe a maiestății sale.

Referitor la dezirabila ușurare și ajutorare a stării grănicerilor militari, în curând va fi emisă de către Comandamentul suprem acea dispoziție care, ținând cont de relațiile existente, corespunde cât se poate de bine atât dorințelor și necesităților populației grănicerești, cât și actualelor împrejurări.

Cu aceste observații, îl însărcinez pe domnul colonel să facă tot posibilul să-i potolească pe respectivii grăniceri militari, întărindu-le și menținându-le încrederea deplină față de apărarea și grija binevoitoare a Comandamentului suprem. În același scop, grănicerilor trebuie să li se amintească că și în ceea ce îi privește să se țină deoparte de zvonuri contrare și de suspiciuni, să-și păstreze credința și loialitatea de până acum. În acest sens, sunt chemați și obligați îndeosebi proprii lor ofițeri de regiment să susțină după puterile lor această intenție

binevoitoare a Comandamentului suprem, să alunge îngrijorările și să liniștească populația granitei militare.

Copie. Bibl. Acad. Rom. București. Ms. Rom; nr. 1058, f. 242–243. Foto: 4402–4403.

299

Abrud Sat, 25 iunie 1848

Fordítása kerpenyesi oláh pap Fodor levelének

Leg Kedvesebb Barátom!

Minekutána bé jövék a városba és annyi rosz beszédeket halék Jánku Ur fellett – azért, hogy az oláhokat felfegyverkeztette, őtet akarják el csípni s el veszteni – még ehez hozá adatván a kedden estve volt irtózás is, melly a harangok csengetése által történt s.a.t. melyről azt mondgyák, hogy kinyomozás léend s.a.t. – Azomba minthogy azon dologból valami helytelenül lett legyen, én pediglen tudás végett írok, hogy igazoljátok, mert kedden estve minekutánna magok felől nagy szájjal egy kiabálni kezdett, *"hogy minden ember fel fegyverkezzen s Topánfalvára siessen, mivel az orozók és s.t. meg érkeztek s mindeneket el orozni akarják"* – mü nállunk kezdettek azután utánna többen megjedést tenni kiabálván – de az harangokhoz is nyúltak hírünk nélkül, mellyeket fére is verték vagy néhányszor – míg el tiltattam, hogy lármát ne kövessenek, addig míg tudósítást nem kaptunk írásba, hogy vagyon é valami szerencsétlenség vagy sem? Mellyre meg haragudván réám, hogy miert nem engedem azt, hogy az harangokkal azt tegyék, mondván, hogy az harangok nem az enyimek, hanem a falué. Azomban én őket vigasztalni akarván azt mondtam: "na menyetek Topánfalvára közülötök négyen, s hozzatok írást s azután el eresztlek azt tenni – de én is kormányozni fogok s tüteket arra utasittani, hogy mit kell követelni". El mentek és ki tuggya mikor éjtzaka hoztak két cédulácskát írva – én éjtzaka nem olvastam annyival inkább, mert azt mondták, hogy semmi ellenséget nem láttak, hanem ujjból lefeküdtem, mert tüzem bé volt oltva. – Reggel minek előtte fel keltem volna, lóháton kiabál valaki le a vízről, miszerint sietnék le menni, én mosdotlanul sietvén, hogy lássam, mi legyen? Tudniillik Antal az hajdú azt mondgya, hogy a Comissariusoktól le küldetett, miszerint tudakolná meg, hogy mi lett légyen a múlt estvi harangoknak féreverésének oka, mert az egész város és minden tisztek nem alhattak – arról raportat aggyunk? Mük azt feleltünk, hogy Topánfalva felől jött az hír s kiabálás némely ellenségekről, kik benünket eltapadni akarnának. Azomba hírt hoztak, hogy Topánfalvára nem érkeztek, és így az emberek most békeségbe vannak. Kérdezett pedig, nem jött e valami tudósítás Topánfalváról? Azt feleltem, de jött ugyan az éjtzaka, de nem olvastam el, mert tüzem nem vala; jól mondgya azokat el kell vinnem a

Comissariusokhoz hogy meg lássák. „Azomba míg azok után küldeni fog, jöjjön s lelkész Bálintal írjanak, micsoda álapotban állanak itten az emberek? Jól mondván, Bálintal az íráshoz fogtunk – azt írjuk, hogy az emberek nyugalomba vannak. De azt is, hogy Topánfalváról kapott tudósításokat fel külgyük, s mikor azokkal hazonnal el érkezik olvasok egyet, mellybe az vagyon, *hogy az harangokat félre verjük s felfegyverkeztetve Topánfalvára sietnénk mert a veszedelem közeledik s.a.t. – adgyunk tudtára más faluknak is, mert hírül jött, hogy ellenségek érkeznek Dobrin nevü havas felől s értekezünk és kérjünk a Generálistól fegyvereket s puskaport s.t. Mindekettőbe vala Jánk Ügyvéd aláírása*[1]. Most gondolhatz, hogy vélle nem tehettük azt, hogy fel ne küdhetyük. Későbben szeredán más jött Korkés Nyikolájától, hogy *minden embernek hirdessük, miszerént lennének békeségbe, mert valóságra jött, hogy valami koholmányok lettek volna valakitől, mellyek által gyalázatot és ijedséget akart csinálni, de nincs semmi, hanem minden ember mennyen dolgára*[2], eztet hogy azon két rosz írást megjobbítsuk fel küldtem, hozzá adván mü is, mert most békeség van s.t. Azomba eztet másolatba 1*ör*, hogy maradjon mi volt, mert a magyar koholta s.t. 2*or* Jánkut is bé tettem melly által mutassuk, hogy ő is csendeséget és békeséget hirdet – azomba csak veszedelem idején fegyvereket s.t. Bátyám maga tudhattya, mert én halván, hogy a Fő Bíró Ur Benedek Topánfalvára le mennyen tám meg vizgálás végett, meg írtam, hogy magatakat alkalmaztathassátok[3]. Vagyok hív barátod

Abrudfalva, Június 13*án* 1848[4]

Fodor

Prețuite prietene!

După ce venii din oraș și auzii atâtea clevetiri î[m]potriva d[omnului] Iancul, căci pentru c-au înarmat pe rom[âni] vor să-l prinză, dar și [să-l] piarză, mai adăugându-să și spaima de marți seara, prin baterea clopotelor ș.a., pentru care zic a să face cercetare și c[elalte]; deci fiindcă oarece au fost [a] fi lucru acela, nu pe cale bună, și eu pentru știință scriu ca să îndreptați căci marți seara, după ce au început de către d-voastră a striga în gura mare unul *„ca să să înarme tot omul să grăbească la Câmpeni, că hoții s.c. au sosít să jefuiască" etc.* Pe la noi au început apoi după acelea mai mulți a face spaimă strigând; ba și la clopote au fost și ajuns fără de știrea noastră; au și troncănit de câteva ori, până ce i-am oprit să nu facă larmă, până ce vom căpăta în scris înștiințare, de iaste primejdie au ba. Pentru care mâniindu-să asupra-mi că nu-i las să mai facă cu clopotele, zicând că nu-s clopotele a mele, ci a satului; deci, ca să-i mângâi, le-am zis, noa duceți-vă la Câmpeni 4 inși și aduceți scrisoare. Apoi vă slobod a face, ba și eu voi îndrepta că ce trăbue urmat. S-au dus și cine știe când noaptea, ne-au adus 2 țidule scrise. Eu noaptea nu le-am cetit, mai ales dacă-mi spusără că n-au văzut nemică de protivnici. Ci iar m-am culcat, căci și focul era stins. Dimineața până a mă scula, strigă oarecine călări de la vale, să grăbesc a merge în jos. Eu încă nespălat și grăbesc să văz ce iaște? Adecă haiducul Anton spune că-i trimis de comisari să știe ce au fost pricina seara de s-au bătut clopotele de tot orașul și domnii n-au dormit. Să dăm

raport! Noi am spus că de către Câmpeni s-au făcut veaste și strigare că oarece protrivnici ar vrea să ne calce. Însă ne-au adus [vestea] că doară n-ar fi sosit în Câmpeni. Și așa, oamenii-s în pace acuma. Au întrebat, dară n-au venit ceva înștiințări de la Câmpeni? I-am răspuns, ba au venit astă noapte, dară nu le-am cetit, căci n-aveam foc. Bine, zice, acelea trăbue să le duc la comisari să le vadă, zice. Însă până vei trimite după iele, vino de scrieți, cu popa Balinth, în ce stare stau acuma pe aici oamenii. Bine, zic. Și ne apucăm de scris cu Balinth. Scriem că oamenii s-au așezat. Dară și aceea că trimitem înștiințările de la Câmpeni. Când sosește cu iele de acasă, cetesc una în care *stă că să batem clopotele în dungă și armați, să grăbim la Câmpeni, că primejdia să apropie s.c., să dăm știre și la alte sate că-s protivnicii pe la Dobric; vin să ne înțelegem ca să cerem de la generalul arme și prav ș.c.; într-amândouă, iscălit: Iancu, procurator*[1]". Acum poți gândi că nu puturăm, cu el de față, face să nu le trimitem în sus. Mai târziu, miercuri, au venit alta de la Corcheș Nicolae: *să spunem la toți oamenii să fie în pace, căci s-au adeverit a fi fost niște scorníturi de la oarecine să facă hulă și spaimă, dar nu-i nemică. Ci meargă tot omul la lucrul său*[2]. Aceasta, ca să tocmim pe cele 2 reale, iar o am trimes, mai adăugând și noi că-i acuma pace ș.c., 1. Însă aceasta copie ca să rămâe ce era, că ungur au scornit ș.a., 2-lea. Am pus și pe Ianc ca să arătăm că și dânsul vestește pace, liniște, însă numai în timp de pericol [se referă la] arme ș.c.l. Frate! D-ta poți ști că eu auzind că d[omnul] fibirău vorn[icul] Benedek, vine la Câmp[eni]; doar spre cercetare am scris, să vă știți acomoda[3].

Sunt al tău credincios amic,
Fodor

Abrudfalva, 13 iunie 1848[4]

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 2201–2203.

[1] Vezi doc. 125 și 126.
[2] Vezi doc. 151 și 152.
[3] Text românesc contemporan.
[4] Stil nou = 25 iunie 1848.

300

Târgu Mureș, 25 iunie 1848

M. Vásárhely Junius 25^{én} 1848.

Méltoságos Báró Ur;
igen tisztelt érdemes Principális Uram!

Rögtöni tudosításomat el nem mulatám, mi nem a leg kedvezőbb hanem a reménység táplál a nélkül élni nem is lehetne; mindeneket mi ki telhető lőn véghez

vivém maga idejében s épeg akor szomoríta leginkább meg, elég lett volna az is hogy el esve az emberektől de még nagyobb usorás s kész pénzért se jönnek dolgozni. Más csapás ére mit tehetünk már arról is, Isten dolga minden. Junius 21-*én* el veré a jég az Lörintziben lévő törökbúzát, árpát, zabot, borsot, és fuszujkát de meg rongálta az széna fiivet is – az törökbúza ki ujjulását s gondolom nem oly épséggel, de a másokat nehezen, hiszen a sulyja itten ment el a belső határon, nem tett kárt csak is tarkászot. Tovább a béres ökrökből ketőtt kivéve, Bodonban el adtam; most Mvásárhelyt úgy vettem másokat, ide mellékelni nem tudám az árrait, időm se lén specificatiót készítni – mert meg lehet valni oly nyugtalan gondolkozásokkal van meg lepve az gazda, azt se tudgya melyikhez fogjan. Dolgost nem lehet kapni, az olá pénzért se jön el már ez minden faluban bé vett szokásá tették; én ugyan még akor majd be végzetem másodszori kapálását a törökbúzának mikor Ilyés úr bément Kolosvára – most hátra – kaszálás, gyűjtés, aratás, hordás, képzelheti Nagycsád rosszul foly most egész világ. Különben ebből ítélhet a Méltoságos Báró Ur a két béres mellé nem kapok két bérest mi több a cigány se ál bé most ez az igaz leg több nékem; még is gondolam Isten segedelméből reméllem mindenek bé végzésít. Ambár sokban, de más sokja után is meg van ütődve, ennek ki menetelét igazán nem lehet tudni. Én minden áldozatomat mi töllem ki telhető meg teszem éjjet napot egyé tenni csak is meg felelhesek köteleségemnek s meg mutathasam ilyen időben Nagycsádnok miben áll a szorgalmatoság. Isten oltalmaza minden szerencsétlenségtől, csókolva Kegyes kezeit maradtam az

Méltoságos Báró Úr igen tisztelt Principális Uramnak

engedelmes tisztelő hű szolgája[1]
Maosi György

Târgu Mureş, 25 iunie 1848

Milostive domn baron!
Stimatul meu domn merituos.

N-am vrut să amân a vă informa pe domnia voastră la vreme că nutresc speranţa, deşi suntem într-un timp atât de defavorabil. Fără o atare nădejde n-am putea exista, având în vedere îndeosebi prin câte trebuie să treacă fiinţa umană în decursul vieţii. Acest fapt întristător ar fi de ajuns ca îndepărtarea oamenilor să mă facă să vă scriu.

Ei nu vin să muncească nici pentru un câştig mai mare şi nici pentru plata imediată. Ce putem face în faţa unei năpaste, atunci când ea poate depăşi puterea Celui de Sus. La 21 iunie grindina s-a abătut asupra porumbului, orzului, ovăzului, mazării şi fasolei de la Grebenişu de Câmpie. Ea a compromis şi fânul. De aceea, nu sper în refacerea în totalitate a porumbului. La fel şi în cazul celorlalte. Potopul a lovit numai acel loc. N-a pricinuit însă stricăciuni în interiorul hotarului, ci a provocat doar căderea holdelor.

În continuare vă aduc la cunoştinţă că din boii arvuniţi am dus doi şi i-am vândut la Budiu [azi Papiu Ilarian]. În locul lor am cumpărat alţii de la Târgu Mureş. Nu am avut cum să vă comunic preţurile şi nici de timp suficient nu am dispus pentru precizare. Trebuie să mă pot debarasa de gândurile neliniştitoare care mă apasă, fără să ştiu precis ce anume mă preocupă. Lucrători nu am aflat. Românii nu se mai angajează nici contra cost, şi acest obicei a devenit general pentru fiecare sat în parte. Tocmai am terminat de prăşit cucuruzul a doua oară. Când domnul Ilyés a fost la Cluj au mai rămas de efectuat alte munci: cositul, treieratul şi strânsul recolte. Poţi să-ţi închipui măria ta cât de greu este de trăit acum. Cu toate acestea, s-ar putea mai uşor războ, dacă acum aş afla pentru a angaja încă doi servitori, pe lângă ceilalţi doi. Din păcate nici măcar pe ţigani nu pot conta. Acesta este un alt trist adevăr pentru mine. M-am gândit ca voi putea totuşi termina totul la timp, mai ales cu ajutorul Celui de Sus, chiar dacă şi uneltele au suportat stricăciuni. Cursul evoluţiei viitoare nu se poate însă şti cu adevărat. Dar voi depune zi şi noapte toată osteneala posibilă, numai ca să-mi pot duce sarcina asumată la bun sfârşit. Voi dovedi astfel înălţimii tale harnicia pe care o voi depune în atari vremuri. Dumnezeu să vă ocrotească de orice fel de nenorocire. Sărutându-vă milostivele mâini, rămân credincios muritor şi umil serv al domnului baron, strălucitul nostru stăpân[1].

Târgu Mureş, 25 iunie 1848. Maosi György

Original. Arh. Nat. Rom., D.J. Covasna (Sf. Gheorghe). Fond. Arh. fam. Apor. Foto: 10214–10216.

[1] Scrisoarea a fost adresată baronului Apor Károly.

301

Oraviţa, 25 iunie 1848

Királyi Biztos Úr!

Azon résztvevő figyelemért, melyet legközelebbről is, tudniillik tegnap előtt és tegnap költ utasító leveleiben irántunk tanúsított, van szerencsénk először is őszinte hálánkat s hazafiúi tiszteletünket kifejezni, egyúttal pedig királyi biztos urat értesíteni miszerint:

1. Joksman mérnök a két ágyú elhozatala végett már Temesvárra elküldetett, ki nagyon valószínűleg magával hozandja a számunkra készen tartott 100 darab fegyvert is, mihelyt erről értesülend.

2. A pénztárnak minden legkisebb veszély elleni biztosítása kétségül gondjaink legfőbbiket teszi s ez okból már folyó hó 22-*kén* Resicabányára szállítottuk a pénztárnak tetemes részét, mintegy 100 000 forintot, mely összeg t.c.

papirpénzben és aranyban volt. Resica még mindig teljesen biztos hely s reméljük az is maradand. Temesvárra pedig azért nem tartanok célszerűnek a pénztár átszállítását, mivel egy heti kiadásaink 25 000 pengő forintra rúgván, mikorra a fő összeg oda érkezne, már ekkora egy részletnek visszaállítása lenne szükségessé, azon távolság és nem legjobb utak miatt, mely Temesvárt Oravicától elválasztja. Resicárról ellenben 24 óra alatt könnyen meg lehet szerezni a megkívántató pénzrészleteket, mint épen jelenleg is történik, miután a hátrahagyott tartalék összeg noha nem csekély volt, a pénz különféle nemeire is figyelvén, elfogyott és újabb részletért kell-e küldenünk.

De ha tán Resicát is veszély fenyegetné, nem mulasztandjuk el ezt biztos úrral tudatni s kellőleg intézkedni.

Az ide rendelt katonaság tegnap jókor reggel megérkezett s elszállásoltatott, mely körülmény a nép alsóbb osztályainál tán meg lehet kétkedést és gyanút, lépteink törvényszerűsége iránt kétségül elosztlatta látván hogy a "király is segítségünkre küldi katonáit". Fülepp Sándor biztosi küldött szorgalmazására azonban ezen két század katonaságból fél század még tegnap este Moldovabányára küldetett, kikhez 50 önlegény nemzetőrök csatlakoztak a körülményekhez képest 6-7 nap ott tartózkodandók.

A nemzetőrség szorgalmasan teszi katonai gyakorlatait s az intézet iránti részvét erősödik, mire nézve Asbóth Lajos ideiglenes parancsnok ildomos és erélyes eljárása nem csekély befolyással van.

Oravicabányán, junius 25-*kén 1848.*

Gränzenstein Gusztáv, bányafőigazgató
Balecs Zsigmond, titkár.

Domnule comisar regal!

Am onoarea să exprim mai întâi mulțumirea sinceră și stima mea patriotică față de atenția participativă manifestată în raport cu noi, cel mai recent prin scrisorile de îndrumare întocmite alaltăieri și ieri. Totodată îl informez pe domnul comisar regal despre:

1. trimiterea inginerului Joksman la Timișoara pentru transportul celor două tunuri; după cum ne-a înștiințat, el va aduce cu sine, foarte probabil, și cele 100 de arme gata pregătite pentru noi;

2. garantarea deplină a casei de bani împotriva celui mai mic pericol a constituit indiscutabil una dintre grijile noastre esențiale; pentru acest motiv am deplasat la Reșița, încă din 22 ale lunii în curs, cea mai mare parte a casei de bani, în jur de 100 000 de forinți, sumă compusă din bancnote și aur; Reșița rămâne pe mai departe un loc sigur și sperăm să fie așa în continuare; nu considerăm oportună mutarea casei de bani la Timișoara, fiindcă cheltuielile pe săptămână sunt în jur de 25 000 pengö-forinți; dacă suma întreagă ar ajunge la destinație, ar fi necesară retrocedarea unei rate echivalente; un alt motiv ar fi distanța prea mare și drumurile

nu prea bune care despart Timișoara de Oravița; în schimb, de la Reșița, în decurs de 24 de ore, se pot obține foarte ușor plățile financiare necesare, așa cum, de fapt, se întâmplă și acum, chiar dacă suma de rezervă păstrată ca restanță, nu este deloc minimă valoric; ea a fost epuizată datorită feluritelor genuri de bancnote și a trebuit, drept urmare, să trimitem după alte noi rate.

În caz că Reșița ar fi amenințată de vreun pericol, nu vom omite să vă înștiințăm despre acest fapt, domnule comisar, și să procedăm în consecință.

Armata trimisă aici a sosit în dimineața zilei de ieri și a fost încartiruită; legalitatea măsurilor pe care le-am adoptat a contribuit la risipirea îndoielii și a neîncrederii, îndeosebi în păturile de jos ale poporului, după ce s-a vădit concret că "și regele își trimite soldații în ajutorul nostru". La inițiativa comisarului delegat Fülepp Sándor, o jumătate de companie a fost trimisă la Moldova Nouă încă de ieri seara; acolo s-a alăturat celor 50 de voluntari din garda națională, conform împrejurării date pe o durată de 6–7 zile.

Garda națională procedează cu sârguință la efectuarea exercițiilor militare și astfel încrederea în instituție sporește; acest fapt a fost potențat în bună măsură de precedenta acțiune energică a comandantului ei provizoriu, Asbóth Lajos.

Oravița, 25 iunie 1848.
Gränzenstein Gusztáv,
director montanistic suprem
Balecs Zsigmond, secretar

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Timiș (Timișoara). Fond Vucovics, I/2, f. 1.

302

Timișoara, 25 iunie 1848

A Temesvárott 1848-*ik* június 25-*én* egybegyűlt magyarországi görög nem egyesült vallású románok a hongyűlés elébe ezen kérelmüket terjesztik elő:

A pesti román-tanácskormánynak f.é. május hó 21-*ről* a ministeriumhoz beadott, ide ./. alá mellékelt kérelmét mindenekben magokévá teszik, részükről a következő három pontot adván hozzá:

a). A honban lakó románok román nemzetiségük törvény által ismertessék meg.

b). A románok közül népességük arányához képest alkalmaztassanak minden hivatalokra.

c). Az általános s rendes kongressuson felül egyházi s iskolai ügyeikre nézve minden püspöki megyében legalább egy püspök-megyei gyűlés tartassék, melyben

azon püspök-megyei minden egyén részt vehessen, s melyben az egyházi s iskolai tisztviselők kijelölés nélkül a gyülekezet által szabadon választassanak.

Kelt Temesvárott, június hó 25-*ikén* 1848.

Kucsuba Mihál,
mint elnök.

Românii de religie greco-ortodoxă din Ungaria reuniți la Timișoara în 24 iunie ale anului 1848, înaintează următoarele cereri în fața adunării țării:

Acceptă în întregime petiția aici anexată, adresată Guvernului în 21 mai curent de către grupul românesc de consultanță de la Pesta, cu următoarele amendamente proprii cuprinse în 3 puncte:

a) să fie recunoscută prin lege naționalitatea românilor locuitori în patrie;

b) românii să fie primiți în orice funcție conform proporției reprezentate de populația dată;

c) având în vedere chestiunile bisericești și școlare, pe lângă congresele generale și ordinare, fiecare eparhie să poată ține cel puțin câte o adunare anuală; la ea să aibă dreptul să participe orice persoană din dieceza respectivă, iar funcționarii bisericii și ai școlii să poată fi liber desemnați de către adunare, fără nici o inițială decizie.

Dat la Timișoara, 25 iunie 1848.

Cociuba Mihail,
președinte

Publicat în S. Dragomir, II, p. 19–20.

303

Viena, 26 iunie 1848

Excellentissime ac Illustrissime Domine Comes Domine mihi Colendissime!

Apographum c[lementis] rescripti regii ad status et ordines Transilvaniae circa articulorum proiecta de cessantibus urbarialibus correlationibus item de indemnisatione dominis terrestribus praestanda medio eorundem repraesentationis d[e] d[a]to 7 Iunii a[nni] c[urrentis] praestitae submissa exaratum Excellentiae Vestrae transmittendo solito cum venerationis cultu persistendi honorem habeo Excellentiae Vestrae obligatissimus servus. L[iber] B[aro] Lasarus Apor.

Viennae die 26ª Iunii 1848.

Ex[ce]ll[entissi]mo ac Ill[ustrissi]mo D[omi]no Comiti Iosepho Teleki de Szék Gubernatori R[egio] Tran[silva]nico coll[endissimo]

A Cancellaria Regia Transilvanico Aulica[1]. Vienna[2]. Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti IOSEPHO TELEKI DE SZÉK, Sacrae Cae[sare]o

Regiae et Apostolicae Maiestatis Camerario. Actuali Intimo Status Consiliario, Insignis Ordinis Imperatoris Leopoldi magnae Crucis Equiti, Societatis Eruditae seu Academiae Hung[aricae] Praesidi, Cae[sare]o Regiae Academiae Scientiarum Viennensis commembro, item Scientiarum Academiae Regio-Bavaricae, prout et Regiae Societatis Kopenhagensis Antiquiorum Septemtrionalium membro honorario. I[nclyti] Comitatus Szabolcsensis Supremo Comiti, et per Magnum Principatum Tran[silva]niae Partesque eidem reapplicatas Gubernatori Regio, Domino mihi Colendissimo. Ex Off[ici]o[3] Claudiopoli[4].

Preadistinsule și prealuminatule domn conte,
Domn demn pentru mine de tot respectul!

Trimițând excelenței voastre copia blândului rescript regal întocmit pentru Stările și Ordinele Transilvaniei în legătură cu proiectele articolelor privind încetarea realațiilor urbariale și de asemenea a indemnizației ce trebuia dată stăpânilor pământurilor supuse [preaînaltei atenții] prin intermediul expoziținii aceloraşi din data de 7 iunie a anului curent, am onoarea de a rămâne prin obișnuitul cult al veneratiei al excelenței voastre preaîndatorat slujitor. Liber baron Lázár de Apor.

Viena, la 26 iunie 1848.

Preaalesului și prealuminatului domn conte József Teleki de Szék,
guvernator regal transilvănean demn de tot respectul.

Din cancelaria regală transilvano-aulică. Viena. Preaalesului și prealuminatului domn, contele IÓZSF TELEKI de SZÉK, administrator fiscal al sfintei maiestăți cezaro-crăiești și apostolice, actual consilier intim al statului, cavaler al distinsului ordin imperial al Marii Cruci, prezident al Societății erudite altfel zisă Academia Ungariei, membru al Academiei de științe cezaro-crăiești de la Viena, de asemenea membru onorific al Academiei Regale de Științe a Bavariei precum și al Societății Septentrionale de Anticvioare de la Copenhaga, comite suprem al vestitului comitat Szabolcs și guvernator regal peste marele principat al Transilvaniei și peste părțile reanexate acestuia, domn demn pentru mine de tot respectul. Din birou. La Cluj.

Original: Arh. Nat. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1766 E/1848. Foto: 25933–34/1848.

[1] Sublineatur et del. (N.N.).
[2] Sublineatur in texto (N.N.).
[3] Sublineatur in texto (N.N.).
[4] Sublineatur in texto (N.N.).

Cluj, 26 iunie 1848

Nádor Ófelségének

A nemzeti fegyveres erőről készült és a folyamatban lévő erdélyi hongyűlés által kegyelmes királyi megerősítés végett felterjesztett III. törvényjavaslat e hó 15*én* 3267. udvari szám alatt kelt és az országos rendekhez intézett eredeti alakban, a királyi biztos másolatban pedig az erdélyi udvari kancellária elnöksége által hozzám áttett kegyelmes királyi leirat mellett leküldetvén, midőn a felterjesztett törvényjavaslatnak azon pontjai, melyek szerént a fegyvert viselő székelyek mint nemzetőrök lennének rendezendők, legfelsőbb királyi megerősítést nem nyerhettek, esmérve az itteni körülményeket, a huzamos idő óta súlyos terhet hordozó székelységnek ingerült kedélyét s a rajta nehezülő tehertőli szabadulhatás élénk vágyját, az országos elnökkel is egyetértve, e kegyelmes királyi leiratot a kevés napok alatt feloszlandó hongyűléssel közölni tánácsosnak nem véltem, hanem azt császári királyi fenségednek alázatos tisztelettel avégett kívántam felterjeszteni, hogy császári királyi fenséged magas jóváhagyása is hozzájárulván, e törvényjavaslat a közelebbi közös hongyűlésnek a honvédelem tárgyában teendő intézkedéseire utasíttassék.

[Kolozsvár], Szent Iván hó 26*án* 1848.

Alteței sale palatinului

Proiectul legii nr. III despre forța armată națională a fost înaintat de către Dieta transilvană în desfășurare pentru binevoitoarea aprobare regală la 15 ale lunii prezente sub numărul aulic 3267. Ea a fost trimisă în forma ei originală Stărilor țării, iar în copie mi s-a remis mie de către Cancelaria aulică transilvană împreună cu milostivul rescript regal. Dar acele puncte ale proiectului de lege, potrivit cărora se preconiza ca secuii aflați sub arme să se organizeze în garda națională, nu au putut obține întărirea supremă regală. Am luat însă în considerare circumstanțele de aici și îndeosebi starea de nervozitate a secuimii, apăsată timp îndelungat de grele poveri de care dorește cu ardoare să scape. De aceea nu am considerat oportun să mai aduc acest milostiv rescript regal la cunoștința Dietei, pe cale de a se dizolva peste câteva zile de acord cu președintele ei. Decizia am dorit s-o fac cunoscută alteței voastre cezaro-crăiești pentru înalta aprobare și consimțire. În ceea ce privește respectivul proiect de lege propun fie să fie clasat, fie să fie lăsat pentru a fi dezbătut în cadrul măsurilor de apărare a patriei ce se vor întreprinde de către proxima Dietă comună.

[Cluj], 26 iunie 1848.

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1686/1848. Foto: 24801–24803.

Jibou, 26 iunie 1848

Zsibó, 1848 junius 26.

A fenséges főherceg királyi helytartónak és a Ministeriumnak.

Az 1848*iki* VI*ik* törvénycikkely nyomán a Részek visszacsatolása s viszonyaik részleteinek szabályozása tárgyában mély tisztelettel fogadott megbizatásunk következésébe teljesített eljárásunk rendéről következőkbe terjesztjük fel végjelentésünket.

A megbizatásunkról szóló rendelet engedelme mellett két felé oszlottunk – másod-elnök Beöthy Ödön Somossy Ignác bizottmányi taggal Zaránd és Kraszna megyéknek – mi pedig alólírottak a többi törvényhatóságoknak visszacsatolásába kívántunk működni.

Azonban a körülmények által igényelt sürgetősség miatt Kraszna megyének ünnepélyes visszacsatolását május 8*án* közülünk az első elnök teljesítette s erről részletes jelentését ugyanaz napon a belügyministeriumba beküldötte.

Május 15*én* Köznép Szolnok vármegyét, 17*én* Zilah városát csatoltuk vissza s erről május, 18*áról* a Belügyministeriumhoz részletes jelentést tettünk.

Május 22*én* Kővár vidékét csatoltuk vissza s arról is részletes jelentésünket május 24*éről* a Belügyministeriumhoz megküldöttük.

Most általánosan még hivatkozva részletes jelentéseinkre csak azt emeljük ki, hogy a visszacsatolást az illetők mindenütt nagy lelkesedéssel fogadák.

A visszacsatolás ünnepélyességét ekép bevégezvén munkálatunk másik részének esmértük a viszonyok részleteinek, a belügyministerium által kiadatott utasítások alapelvei nyománi kidolgozását, s ezeknek mint ideiglenesen törvény erejével bírandó szabályoknak kihírdetését, s miután e munkálat feletti értekezésre bizottmányunk másik részével személyesen összve nem jöhettünk, mi alólírottak munkálatunkat Kolosváron junius 2*án* bérekesztettük; de kihírdetés előtt a Belügyministeriumhoz, a pénzügyet illetőleg pedig a Pénzügyministeriumhoz felterjesztettük. Folyó hó 19*én* 2985–3130/B. szám alatt a Belügyministeriumtól munkálatunkra némi észrevételek, még elébb junius 4*ről* pedig 2406/B. alatt pótló utasítások érkeztek, s mi amint ezen ministeri rendeleteket folyó hó 15 és 24*én*[1] tisztelettel vettük, azoknak tartalmához képest munkálatunkat kiigazítottuk s Kővár vidékének kihírdetés végett mai napon által küldöttük, hol az még mái napon az igazgató választmány gyűlésébe kihírdettetik. Holnap azaz 27*ik* júniusba kihírdettetni közép Szolnok vármegye igazgató választmányának és Zilah városának gyűléseibe egy példányt által küldöttünk Beöthy Ödön úrnak, hogy az abban foglaltaknak Kraszna és Zaránd megyékbeni kihírdetés iránt rendelkezhessen: ezen munkálat egy példányát a ./. alatt alázatos tisztelettel bémutatjuk.

Ezek szerint a visszacsatolás a holnapi nap elmúltával mint minden részletei befejezett tény részünkről úgy tekintetvén, bérekesztett munkálatunkról tett ezen jelentésünk mellett mély tisztelettel maradunk. Fenséges császári királyi örökös főherceg s királyi helytartó úr és mélyen tisztelt ministeriumnak sat.

Jibou, 26 iunie 1848

Către alteța sa arhiducele palatin regal și către Guvern

Înaintăm cu adâncă stimă raportul nostru final despre îndeplinirea misiunii care a constat în reglementarea detaliată a realipirii Partiumului, potrivit Legii nr.VI din 1848.

Ordinul referitor la misiunea noastră ne-a permis să ne împărțim sarcinile. Președintele secund Beöthy Ödön împreună cu membrul comisiei Somossy Ignác au optat pentru înfăptuirea anexării comitatelor Zărand și Crasna, iar subsemnații în rest.

Totuși, dintre noi, datorită unor circumstanțe de urgență, prim președintele a procedat la realipirea solemnă a comitatului Crasna în ziua de 8 mai. Despre aceasta s-a raportat Ministerului de interne detaliat în aceeași zi.

La 15 mai am realizat reanexarea comitatului Solnocul de Mijloc, iar în 17 a orașului Zalău. Și în acest caz am trimis un raport detaliat Ministerului de interne.

La 22 mai am anexat districtul Chioar, după care am înaintat de asemenea un raport detaliat Ministerului de interne.

Referindu-ne acum la ambele noastre rapoarte subliniem doar atât că anexarea a fost primită peste tot cu mare însuflețire.

După încheierea solemnității anexării ne-am apucat de îndeplinirea părții a doua a misiunii noastre. Ea a constat, potrivit directivelor, din ordonanțele Ministerului de interne ce ne-au fost remise, precum și amănuntele de circumstanță cunoscute în elaborarea regulilor ce vor avea în mod temporar putere de lege. Întrucât nu ne-am putut întruni cu ceilalți membri ai comisiei pentru a discuta împreună problemele privind munca noastră, noi subscrișii ne-am încheiat lucrările la Cluj în 2 iunie. Însă înainte de a le enunța le-am trimis spre luare la cunoștință la Ministerul de interne, iar problemele de natură financiară la Ministerul de finanțe. La 19 ale lunii curente au sosit câteva observații ale Ministerului de interne sub nr. 2985–2130/B referitoare la munca noastră. Anterior, la 4 iunie, ne-a mai parvenit o ordonanță complementară sub nr. 2405/B. Ambele dispoziții ministeriale le-am primit cu stimă la 15, respectiv 24 ale lunii[1]. Pe baza indicațiilor cuprinse în conținutul lor, am corectat opera noastră. În această formă am trimis-o districtului Chioar pentru a fi enunțată încă astăzi la adunarea care va alege dregătoria districtuală. Un exemplar i-am expediat domnului Beöthy Ödön, pentru a-l vesti la alegerea oficialității comitatului Solnocul de Mijloc și a orașului Zalău. La fel va fi

enunțat conținutul în comitatele Crasna și Zarand. Un exemplar al lucrării vi-l prezentăm cu onoare sub ./.

Pe baza celor de sus considerăm din partea noastră că începând cu ziua de mâine reorganizarea va fi un fapt împlinit. Raportându-vă despre finalizarea muncii noastre, rămânem cu adâncă stimă ai alteței sale cezaro-crăiești arhiduce, moștenitor palatin regal, precum și ai onoratului Guvern.

Concept. Arh. Naț. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. Fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37, p. 20–22.

[1] Vezi doc. 255.

306

Cluj, 26 iunie 1848

A nagyméltóságú Királyi Főkormánynak

Nemes Alsó-Fehér megyében Koslárdon és Mihálcfalván a félrevezetettek által megbontott törvényes rend és csend helyreállítása végett megjelent székely katonaság ellen a Szebenben törvénytelenül működött román nemzeti választmány nevében a hazai főhadparancsnokság elnökségéhez tett terhes és botránkoztató színben rajzolt feladások kinyomozása végett általam kirendelt biztosok, gróf Béldi Ferenc és báró Kemény István, a katonaság részéről pedig Teutsch százados és Sándor hadügyvéd és százados jelen hó 14*kén*[2] megkezdett és következő napon folytatott vegyes kinyomozás jegyzőkönyveit a nagyméltóságú Királyi Főkormánynak tudomás- *és netalán teendő további rendelkezés*[3] végett olly kijelentéssel van szerencsém álttenni, hogy azokból a nevezett vegyes bizottmány által nevök aláírásával hitelesíttetett kivonatot készíttetvén és magyar, német, oláh nyelven kinyomatván, azt több példányokban minden törvényhatóságokhoz, valamint a szélbeli ezredek kormányaihoz is kihírdetés végett kibocsátottam s egyszersmind a honi magyar, német és oláh hírlapokba is beiktattatni rendeltem.

Kolosvárt, június 26*kán* 1848.

Către înălțatul Guberniu regesc suprem!

Am detașat în calitate de comisari ai Guberniului pe contele Béldi Ferenc și baronul Kemény István, iar din partea armatei pe căpitanul Sándor, avocat militar. Ei vor investiga denunțul înaintat Comandamentului suprem militar de către Comitetul național român ilegal de la Sibiu împotriva armatei secuiești care a fost trimisă la Coșlariu și Mihalț din nobilul comitat Alba de Jos pentru a restabili ordinea și liniștea publică legală turburată de cei induși în eroare. Investigațiile

comisiei mixte au început în 14 a lunii curente şi au continuat în ziua următoare[1]. Procesele verbale ale investigaţiilor le înaintez înaltului scaun gubernial regesc suprem pentru luare la cunoştinţă şi pentru a servi ca bază unor *eventuale măsuri în caz că vor fi considerate necesare*[2]. Am onoarea să menţionez că, pe baza acestor procese verbale, am dat dispoziţii să se elaboreze extrase legalizate în limba maghiară, germană şi română cu iscăliturile membrilor pomenitei comisii. Ele vor fi tipărite şi trimise la toate jurisdicţiile precum şi la comandamentele regimentelor grăniceşti pentru a fi cunoscute. De asemenea le-am trimis şi gazetelor maghiare, germane şi române din ţară, pentru a fi intercalate în cuprinsul lor.

Cluj, la 26 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1684/1848. Foto: 25797–25798.

[1] Vezi vol. VI, doc.233.
[2] Text intercalat de mâna guvernatorului; v. doc. 42, 43, 44, 74, 75, 143, 144 şi 145.

307

Aiud, 26 iunie 1848

A Mihálcfalvi események, s azt megelőző körülmények rövid le írása 1848 Junius 26^{án}

Nemes Alsó Fejér vármegyében Balásfalván, a görög egyesülteknek egy tanuló Intézetők van – honnat egy néhány bujtogató az ifjakat kik szülőikkel, s ez úton másokkal is a legnagyobb öszveköttetésbe lehettek – ez év április havának elsőbb napjaiban olly utasítással küldötte vala szélyel: miként azok az oláhokat külömbség nélkül április 30ra az általok nevezett Tamás Vasárnapjára gyűjtsék öszve Balásfalvára – hogy ottan sorsok felett tanácskozva Európa által élvezett Szabadságba ők is részeltessenek. A köz csendesség fel forgatására és a vagyon bátorság csökkentésére intézett jelen mozgalmak felől, bár ha azt az oláhok titokbais kívánták vinni, sikerült a fő kormány széknek jó előre értesülni, s egyszersmind ezen közgyűlésbe bé tiltása iránt intézkedni – s noha ennek következtében a tudatlan nép tömeg egybe gyűjtésének elrekesztésére erélyes lépések történtek, mind a mellett is Butyán, Pap Alexandru és Jánk Ábi főbb bújtogatoknak a fennebbi napon Balásfalván történt megjelenésökkel oda több mind 3000 számból álló oláh egybe vonatott, ezen törvény ellenes és Május 15-dikén még nagyobb számú balásfalvi gyűlésbe, s azon kívül szerte szét a falukba is az eddigi bírtokos osztály elleni bujtogatásoknak, ingerléseknek nem vala határa, mondatott az érdeklett helyeken, mint későbre a felől biztosan lehetett értesülni: hogy a nagyobbszerű birtokok a kisebbekével egyenlősíttessenek – a köz helyekből

felfogások – a templomok helyei – bármily régiek lettenek légyen is, azok késedelem nélkül erőszak útján is foglaltassanak vissza – az úrbéri viszonyok, még mielőtt e felett Ország gyűlési tanácskozások is lennének, töstént szüntessenek meg, s mondattak továbbá a békésnek híresztelt és keresztelt balásfalvi gyűlésekbe több oly lázító szavak, melyek az eddig elő mint apa és fiú közt békés egyetértésbe élő nép közt nem csak ingerültséget és nyugatalnságot idéztek elő – de sőt szivökben, az eddigi bírtokos osztály ellen vagy soha, vagy csak nagyon későre föl melegíthető hideg érzést támasztának.

A fennebbi balásfalvi s későbbre N. Szebenbe rejtőzködő s az oda való szász bureucratia által vétkes pártfogás alá vett oláh bujtogatok eljárásának több falukba s jelesen Alsó Fejérnek Balásfalva s Szeben környékeibe lévő helységeibe kedvetlen hatásai mutatkoztak. Némely helyt a bírtokosok erdei foglaltattak el, míg más helyt gabona és széna füvek predáltattak fel – jelesen éppen a mihácfalviak Gróf Eszterháziaknak körül belül száz szekér szénát termő rétjeket erőszakosan le étették. Mit látva a megyei igazgatás mellőzhetetlennek tartotta – mind azon helységek ellen kik a vagyon szentségét számba nem véve, azt pusztítni elég bátrak valának – katonaságot fel használni. Így történt több helységekkel, név szerént Ispánlaka – Thordos – Sorostély – Holdvilág – Koslárd nevű falukkal, s ennek kelletvén a meg bomlott jó rend helyre állítása s annak fenn tartása tekintetéből a fennebb említett Mihácfalvával is történni. Miértis a megyében fenn álló csendőri bizotmány rendelést bocsát egy csapat székely katonasággal Koslárdon mullató Al Ispánhoz: hogy dolgát ottan elvégezve, késedelem nélkül szályon által a keze alatt lévő katonasággal eggyütt a meg bomlott rend helyre állítása és a bírtokosok kártalanítása tekintetéből Mihácfalvára. Alispán a rendeletnek eleget teendő, biztos társával együtt Junius 1^{én} 1848^{a} a katonasággal, mi körül belől 160 főből állott, el indult Mihácfalvára, s midőn a Küküllő vizén is át kelle vala kelniek, a föl bujtatott mihácfalviak magok mellé vévén segítségül az obrásaikot – azon mérész gondolatra vetemednek, hogy a katonaságnak – mit más helységek tán még meg se gondoltak, annyival kevésbé cselekedtek – ellene szegülve, azt a vizen át ne bocsássák, mint telyesedésbe venni sikerült is, mert a vizen át járó hajót magok felől le láncolván, alispánnak, szolgabírónak, kapitánynak többszörös felszólítására, intésére át bocsátni nem akarták, s így tehát a katonaság az napon onnat, hol külömben is a háta megett volt nagy erdő miatt rosz állásba vala, egy közel lévő más helységbe szállásra fére vonatott. Másnap azonban, az az Junius 2^{kán} 1848^{a} az e tárgyba tett jelentések nyomán, a fő ispán B. Bánfi Miklos Ur jelenlétében, nagyobb számú katonaság haladott Mihácfalva felé, más helyen kelve át a vizen, mit a mihácfalviak előre is sejtvén, de kémek által is kipuhatoltatván, az ellent állásra nagy készületeket tettek, segítségül magok mellé több falukat szollítván fel. Mielőtt azonba a katonaság falujok felé közeledett volna, a fő ispán meg előzőleg, az alispánnal három katona tisztet küldött a falu végire, több mint 2000 számmal egybe gyűlt Oláhság eleibe, hogy a föl bujtatott lakosokat cselekedeteknek

helytelensége felől meg győzve bírják engedelmességre, de valamint ezek, úgy a későbre csak ugyan katonaság nélkül személyesen oda ment fő ispán és egy állandó bizotmányi tag is, minden törekedések, igyekezetek s szép módoknak többszörösöni fel használása mellett nem tudtak annyira menni, hogy az ottan fel fegyverkezve lévő nagy számú népet, kik katonasággal szembe szállani készen állottak, engedelmességre bírják. Miután tehát minden törekedések az engedelmességre bírásra sükertelenek maradának, a katonaság közeledni kezdett a falu felé, s midőn véllők szembe mint egy 25, 30 lépésnyire meg állott volna, ujjabban hozzájók ment maga a fő ispán több tisztekkel eggyütt és viszont intette az engedelmességre, de mind azokra, nem csak hogy nem hajoltak, hanem miután egy s más faluból u: m: Obrása, O. Cseszve, Karácsonyfalva hol harangot verettek félre az embereket magok felé seregelni látták mind inkább inkább fel bátrodva a fő ispán irányában illetlenül, a közellévő katonasággal szemben pedig bosszantóul kezdették magokat viselni, mondván hogy a Székelyek nem Császár katonái. Barnutz a szebeni Oláh Comité feje, nem tud a katonasság ki viteléről semmit, s ezt illetőleg nincs Generalis Schurternek – ki a balásfalvi utóbbi gyűlésre ki küldött, de a polgári Törvényhatoság tisztjei intésére nem figyelő katonaság parancsnoka volt rendelete. Igy tehát miután szép móddal délelőttől fogva estve 6 óra feléig boldogulni nem lehetett, fő ispán az ottan volt Majórral egyetértőleg meg határozták hogy a katonaság előre tartott szuronyokkal lassanként nyomuljón előre, mire a szükséges intézkedések megtétetvén, a katonaság kezdett előre léptetni. Ekkor az oláhok is magokat rendbe szedték, nállok volt vasvillájókat, ki egyenesített kaszájókat, és láncsájókat szintúgy mint a katonák ki nyújtották, s így léptek ők is szembe, mikor egyik közülők az elől haladó majórra kaszáját emelvén, ha maga kardjával, úgy a katonák azt szuronyaikkal ki ne fogják, rajta halálos vágást tészen, s ez által s még különösebben az által, hogy mindkét felől a magos ősz vetésben elbutt oláhok egyike egy székely katonát keresztül lőtt, ki következőleg el is halálozott, a keményebb fellépésre alkalmat szolgáltattak, mert a Székely katonák, kik meg előzőleg magokat példás béke tűréssel viselték, minden tiszti rendelet nélkül lődözni kezdettek; ekkor az oláhok meg szaladtak a katonák egy néhány lépésre elömentek mind addig, mig Major Balás Konrádnak ki ez alkalommal kitűnő ügyességének több jelét adta úgy tisztjeinek sikerült őket feltartoztatni, a veszélytől meg nem rettent, és az ütközett helyén maradt fő ispánnyal egyetértőleg egyszersmind telyjesleg vissza is teríteni félvén hogy a föl bőszült katonaság a faluba bé menve az ártatlanokat is meg fogna gyilkolni. Ezen fölbőszítésnek egy katona és 13 oláh áldozatai levének, 10 még az oláhok közzül sebbe feküsznek[1]. Egyébaránt 3ad nap múlva a katonaság ugyan csak a fő ispán vezetése alatt Junius 5én ujjabban ki szállítatott Mihácfalvára, de ekkor már előbbeni tettöket meg bánva tökéletes engedelmességre tértek; bánkódva vallák meg, hogy a rajtuk történt szerencsétlenségnek balásfalvi és szebeni bujtogatok az okai; nyiltan ki mondák az investigatio rendén, hogy Barnutz és Pap Sándor utasítására tagadták meg a

megyétől az engedelmességet, s ugyan csak az ők meg hagyásából szegültek a katonaság ellenébe – mind ezek mellett a főbb hibások börtönre hozattak, s ez úton a mihácfalvi rendetlenségeknek tellyesleg vége szakatt annyira, hogy az is most oly szófogadó engedelmes, mint bármely más helység[2].

Scurta descriere, din 26 iunie 1848, a evenimentelor de la Mihalţ şi a circumstanţelor precedente

În nobilul comitat al Albei de Jos, la Blaj, greco-catolicii au un institut de învăţământ. De aici câţiva tineri, în strânsă legătură cu părinţii şi prin ei cu alţii, au fost trimişi în toate părţile cu menirea de a-i convoca pe toţi românii la Blaj pentru 30 aprilie, dată numită de ei Duminica Tomii. Acolo urmau să se sfătuiască despre propria lor soartă, pentru a beneficia şi ei de libertatea de care se bucura Europa. Deşi românii au dorit să se ţină totul în secret, Guberniul a reuşit să afle din timp şi să ia măsuri pentru interzicerea acestor acţiuni, ce puteau ameninţa liniştea publică şi siguranţa averii. Dar în ciuda măsurilor energice întreprinse în vederea împiedicării adunării poporului neştiutor, la data amintită s-au întrunit la Blaj peste 3000 de oameni, la ea făcându-şi apariţia Avram Iancu şi principalii instigatori, Buteanu, Alexandru Pop. La această adunare ilegală, ca şi la aceea din 15 mai de la Blaj, mult mai numeroasă, au participat de peste tot din satele învecinate, întrucât au avut loc, instigări şi atâţări fără limite împotriva clasei proprietarilor. Cu ocazia adunărilor menţionate oamenii, după cum a reieşit clar mai târziu, s-au pronunţat pentru: egalarea moşiilor mai mari cu cele mai mici; ocuparea neîntârziată chiar şi cu forţa a părţilor din locurile comune şi din acelea ale bisericilor, oricât de vechi ar fi fost ele; desfiinţarea imediată a relaţiilor urbariale, încă înainte de a se ţine consfătuirile dietale asupra lor. La acea adunare de la Blaj, vestită şi botezată ca una paşnică, s-au rostit de asemenea vorbe instigatoare, care au provocat iritaţie şi agitaţie în rândul populaţiei, ce trăia înainte într-o convieţuire paşnică similară unei relaţii de la tată la fiu. Totodată au stârnit în inimile lor un sentiment lipsit de ataşament faţă de proprietarii care s-ar putea să nu dispară niciodată ori în tot cazul foarte încet. Procedurile instigatorilor români care s-au ascuns mai întâi la Blaj şi pe urmă la Sibiu, unde au fost luaţi sub protecţia păcătoasă a birocraţiei săseşti, au exercitat o influenţă nefastă asupra mai multor sate, îndeosebi asupra acelora din jurul Blajului şi al Sibiului, situate în comitatul Alba de Jos. Aici în unele locuri au fost ocupate pădurile proprietarilor, iar în altele s-au devastat holdele de grâu şi fânaţele. Cu deosebire tocmai cei din Mihalţ şi-au mânat cu forţa vitele la păscut pe fânaţul familiei contelui Eszterházy, de unde, de obicei se strângeau circa 100 de căruţe de fân. Datorită unei astfel de stări a lucrurilor, conducerea comitatului a considerat oportun a se folosi de forţa armată împotriva tuturor acelor localităţi care, neţinând cont de sfinţenia averii, au îndrăznit s-o pustiiască. Aşa s-a întâmplat în cazul localităţilor Spălnaca, Turdaş, Soroştin, Hoghilag şi Coşlariu. Tot astfel trebuia procedat şi cu Mihalţul în privinţa restabilirii şi menţinerii ordinii

perturbate. Cu această intenție, comitetul comitatens pentru păstrarea ordinii a dat dispoziții vicecomitelui, aflat la Coșlariu cu o trupă de soldați secui, ca după rezolvarea problemelor de acolo să se deplaseze urgent cu militarii de care dispunea la Mihalț, pentru restabilirea liniștii și despăgubirea proprietarilor.

Vicecomitele s-a conformat ordinului și la data de 1 iunie 1848, împreună cu comisarul, au pornit spre Mihalț cu o forță militară de circa 160 de soldați. Când au ajuns însă la râul Târnavei, peste care ar fi trebuit să treacă, locuitorii instigați ai Mihalțului, ajutați de cei din Obreja, au recurs la un asemenea gest, ce locuitorilor din alte localități poate nu le-ar fi trecut prin minte și nici n-ar fi recurs la el, adică: s-au împotrivit armatei, împiedicând-o să treacă peste apă. Planul le-a reușit, întrucât pe țărmul lor au legat podul plutitor și în ciuda repetatelor apeluri ale vicecomitelui, judelui nobiliar și căpitanului nu au permis trecerea ostașilor. De aceea, în ziua respectivă, armata, având și așa o poziție nefavorabilă din cauza pădurii mai întinse aflate în spatele ei, a fost retrasă și adăpostită în altă localitate. În ziua următoare, însă, adică în 2 iunie, pe baza rapoartelor înaintate în acest sens, s-a îndreptat spre Mihalț o forță militară mult mai numeroasă. În prezența comitelui suprem, baronul Bánffy Miklós, a fost trecut peste apă în alt loc. Cei de la Mihalț au bănuit acest lucru sau probabil au fost informați din timp de către emisarii lor și astfel au făcut pregătiri pentru împotrivire, cerând, în acest scop, ajutorul a mai multor sate învecinate. Înaintea înaintării armatei spre sat, comitele suprem l-a trimis pe vicecomite, secondat de trei ofițeri, la capătul satului, unde se aflau adunați peste 2000 de români. Ei au avut sarcina să-i convingă pe românii instigați despre inoportunitatea împotrivirii lor și să-i aducă la supunere. Încercarea a rămas fără rezultat. La fel s-a întâmplat și în cazul comitelui suprem care, mai târziu, s-a deplasat personal acolo, fără armată, însoțit doar de un membru permanent al comisiei. În ciuda străduințelor și încercărilor de a-i convinge n-a reușit nici el să aducă la supunere marea mulțime înarmată și gata să înfrunte armata. După ce s-au convins că toate încercările au rămas fără rezultat, soldații au început să se apropie de sat, oprindu-se la 25 – 30 de pași de mulțime. Comitele suprem, însoțit de câțiva ofițeri, a ieșit în fața celor adunați, somându-i din nou la supunere. Dar mulțimea nu i-a dat ascultare. Dimpotrivă, încurajată că vin și li se alătură mulți din satele învecinate, cum ar fi Obreja, Cistei și Crăciunel, unde clopotele s-au tras într-o dungă, a adoptat o atitudine necuviincioasă față de comitele suprem și una foarte sfidătoare față de militari, despre care a afirmat că, fiind secui, nu ar fi soldații împăratului. De asemenea, că Bărnuțiu, șeful Comitetului român de la Sibiu, nu știa nimica despre detașarea armatei, și că în acest sens, nu există nici un ordin al generalului Schurter, cel ce a fost comandantul armatei trimise la recenta adunare de la Blaj și care a omis să acorde atenție somațiilor dregătorilor jurisdicției civile. Întrucât nici până seara la ora 6 nu s-au putut înțelege în mod pașnic, comitele suprem a hotărât, împreună cu maiorul prezent acolo, ca ostașii să înceapă să înainteze încet cu baionetele în față. După ce s-au luat măsurile necesare, armata a

și început să se deplaseze. Atunci și românii s-au așezat în ordine și-au luat în mâini, la fel ca soldații, furcile, coasele îndreptate și lăncile și au început să înainteze. Unul dintre ei și-a ridicat coasa spre maiorul aflat în față și, dacă el nu s-ar fi apărat cu propria lui sabie, iar soldații nu i-ar fi sărit în ajutor cu baionetele, ar fi suferit o tăietură mortală. În urma acestui eveniment și mai ales datorită faptului că unul dintre românii ascunși în întinsele lanuri înalte de grâu de toamnă aflate pe ambele părți, a tras într-un soldat secui care a și decedat, camarazii lui, ce dovediseră până în acel moment un comportament plin de răbdare exemplară, s-au înfuriat și au început să tragă fără nici un ordin din partea ofițerilor. Atunci românii au luat-o la fugă. Soldații i-au mai urmărit câțiva pași, dar maiorul Balás Conrad, care a dat dovadă de multă stăpânire de sine, împreună cu ofițerii lui, a reușit să-i oprească. Mai mult, în înțelegere cu comitele suprem, pe care pericolul nu l-a speriat, ci a rămas la locul confruntărilor, a izbutit să-i întoarcă din drum, pentru ca nu cumva ostașii întărâtați să năvălească în sat și să omoare oameni nevinovați. Această înfruntare s-a soldat cu o victimă din rândul soldaților și cu 13 dintre români. Alți 10 români au fost răniți[1]. Peste 3 zile, adică în 5 iunie, sub conducerea comitelui suprem, o forță armată s-a deplasat din nou la Mihalț. De astă dată localnicii au revenit la supunere, regretând între timp faptele lor. Ei au mărturisit cu părere de rău că nenorocirea abătută asupra lor s-a datorat instigatorilor de la Blaj și de la Sibiu. Cu ocazia investigației au recunoscut deschis că, datorită îndemnurilor lui Bărnuțiu și Buteanu, au refuzat supunerea față de comitat și tot din cauza indicațiilor lor s-au împotrivit și armatei. În ciuda mărturiei lor, principalii vinovați au fost duși la închisoare. Astfel dezordinea de la Mihalț a luat sfârșit, localitatea devenind la fel de supusă ca oricare alta[2].

Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, Elnöki iratok. Foto: 827–833.

[1] Vezi vol. V, doc. 152, 171 și 197.
[2] Vezi vol. VI, doc.9, 10, 164, 166 si 233.

308

Aiud, 26 iunie 1848

Belügy Minister Ur!

Méltóságod becses előterjesztésére ő fensége mélyen tisztelt Nádorunk által Alsó Fehér megye főispánává lett kineveztetésem tárgyába hozzám intézni kegyeskedett rendeletét ma virradólag tisztelettel vettem. Huzamos időken keresztül éltem szebb részét, szebb erejét nem csekély anyagi áldozatok mellett

addig is a közügynek szenteltem, fájdalom! Szinte minden süker, sőt jobb idők reménye nélkül, önként következik tehát, hogy most, midőn méltóságod és a mélyen tisztelt minister mutatja az utat, melyen hazámnak szebb jövője látszik, a reám ruházni kegyeskedett hivatalt elfogadom. Annyival is inkább, mivel erős meggyőződésem, hogy mentől nehezebbek a körülmények, annál parancsolóbb alakot vált az egyes polgár kötelessége.

Méltóztassék minister úr azon hivatalos parancsolatját, mely szerint a törvényhatóságok kormányzóit nem az igyekezet, de egyedül az idves eredményektől fogja bírálni, személyemre is szigorúan alkalmazni; lehet ugyan hogy amiatt, mert az olá mozgalmak tűzpontja, Balásfalva, e megyébe fekszik, és több nevezetes lázítók itt laknak, tiszta szándékom, erős szorgalmam kívánt süker koronázni nem fogja, de egy ilyetén erélyes, a hon nyugalmát biztosító elvvel szembe örömmel szenvedem a félreértetést. Bátor vagyok továbbá a gyulafehérvári pénzverő háznál tiszteskedő Reznek Sándornak kineveztetésem köztudomása pillanatába írt levelemre jött válaszát *a* betű alatt tisztelettel ide zárni; mint szintén a mihálcfalvi szerencsétlen események *b* betű alatt egy rövid kivonatát, magok az oklevelek jelenleg a főkormány elejébe küldettek; jelentem továbbá, hogy a kormányom alá bízott törvényhatóság nagyobb része a közelebbről érintett esemény, mint szintén vagy 5 helységekre a tulajdon szentségének megtámadása, s az engedelmesség általános felmondása miatt ki küldött katonai executiok következtéül, alkalmasint le van csendesítve, de a havasról, hol jelenleg mint kormányszéki biztosok főkormányszéki tanácsos Kozma Pál és titoknok Németi János igyekeznek a csendet helyre állítani, kedvetlenítő híreket vettem. Kitörés ugyan még nem történt, jónak találta azonba a főkormányzó ő excellentiája az ott lévő 200 főnyi katonaság mellé még küldeni fel 300 székely gyalogságot; hogy mennyire fel van bőszítve a tudatlan nép, eléggé nem kárhoztatható és kellőleg meg nem büntethető lázítók által a Móga Josef offenbányai falusi jegyző elfogott és másolatban ide mellékelt leveleiből eléggé kitetszik; ezen bujtogatónak kézrekerítése iránt rögtön tettem rendelést a feljebb érintett biztosság mellett levő főbíróhoz, kinek felszólítására remélem, hogy meg is jelenend ezen bujtogató, minthogy több ideig szolgálta a főbírót, azomban más úton alig hiszem, hogy célt érhessek, mert igen magos havassakon a sok erdő miatt a nép lázongása mellett a katonaságot béfogásokra gyengén lehet használni, csakagyan biztosítom méltóságodat, mikép mindent el fogok követni. A Moga leveleinek[1] másolatba idezárása után tisztelettel maradtam a belügy miniszter úrnak alázatos szolgája

Nagyenyed 26*dik* junii 1848

Domnule ministru de interne!

Azi dis-de-dimineață am avut onoarea să primesc ordonanța de numire a mea în funcția de comite suprem al comitatului Alba de Jos, pe care mi-a trimis-o mult stimata alteța sa palatinul nostru la recomandarea prețioasă a înălțimii voastre.

Partea și puterea mai mare a vieții mele am închinat-o vreme îndelungată și până acuma cauzei publice, deși aceasta cere mari sacrificii materiale. Dar din păcate fără vreun succes, ba chiar fără a exista speranța unor vremuri mai bune. Bineînțeles, că acuma, când înălțimea voastră și adânc stimatul Guvern ne indică drumul pe care apare viitorul mai luminos al patriei mele, accept postul pe care binevoiți a mi-l încredința. Mai mult, sunt adânc convins că, cu cât circumstanțele sunt mai grele, cu atât cetățeanul trebuie să-și îndeplinească mai disciplinat datoria.

Binevoiți, domnule ministru, a aplica viguros și asupra persoanei mele acel principiu oficial al dvs., potrivit căruia nu după felul lor, ci exclusiv după rezultatele binefăcătoare veți aprecia pe diriguitorii jurisdicțiilor. Focarul mișcărilor românești este la Blaj, în acest comitat și s-ar putea ca din acest motiv, precum și pentru faptul că mai mulți instigatori însemnați locuiesc aici, sârguința mea puternică nu va fi încununată cu succes. Dar important e că există un principiu sever care asigură liniștea patriei față de care [în caz de insucces] accept cu bucurie o apreciere nefavorabilă. În continuare mă încumet să anexez scrisorii mele redactată în momentul când am aflat de numirea mea, cu stimă, sub litera *a*, răspunsul funcționarului de la monetăria din Alba Iulia, Reznek Sándor. De asemenea [anexez] sub litera *b* un scurt extras despre evenimentele nefericite de la Mihalț. Documentele ca atare au fost înaintate Guberniului. Raportez în continuare că în partea cea mai mare a jurisdicției mele execuțiile militare au restabilit liniștea publică, tulburată de evenimentele pomenite [de la Mihalț], de atacarea sfinteniei avutului din vreo cinci localități și de nesupunere aproape generală. Însă din munți, unde consilierul supremului scaun gubernial Kozma Pál și secretarul Németi János, ambii actualmente în calitate de comisari guberniali se străduiesc a restabili liniștea, am aflat știri neîmbucurătoare. Deși nu s-a produs o răscoală, excelența sa supremul guvernator a găsit oportun să întărească cei 200 de ostași de acolo cu 300 de infanteriști secui. Cât de revoltat este poporul neștiutor de către instigatori, ceea ce nu poate fi detestat și pedepsit suficient, reiese în mod clar din scrisoarea confiscată și aici anexată în copie a notarului sătesc Iosif Moga. Am dat dispoziții ca acest instigator să fie prins imediat. M-am adresat în această privință judelui suprem detașat în comisia susmențională pentru ca la somația lui acest instigator să se prezinte în fața lui, deoarece l-a slujit timp îndelungat. Pe altă cale nu sper să-mi ating scopul, deoarece în munții foarte înalți, când este vorba de revoltă populară, soldații nu pot fi utilizați în mod eficace la arestări. O asigur însă pe înălțimea voastră că în pofida acestor impedimente, voi face tot posibilul. Pe lângă anexarea în copie a scrisorilor lui Moga[1], rămân servul umil al domnului ministru de interne.

Aiud, 26 iunie 1848.

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok, nr. 505/1848. Foto: 822–823 și 838–839.

[1] Vezi doc. 90, 91 și 122.

309

Cluj, 26 iunie 1848

Kolosvár Június 26*án* 1848

Édes kedves Atyám!

Follyó hó 10*én* írott becses soraira van szerencsém felelni, sietek pedig azzal, nehogy valami közbe jöve el késsek.

Mindenekelőtt: a Bíró Tamás át vett belső telekről neki egyszerű nyugtatvány adatott, ha jól emlékszem általam, az uzsorás contractusokról, úgy tetszik nekem akkori sállyi tisztem Miklós Mihály által, ezért nincs a contractusra semmi sem írva. Már az én assessorságomnak azon az úton, a mellyen felment, alkalmasint vége, azért fel is megyek Budára a diaetára, megkísértem szerencsémet a ministeriumnál, meglehet, többre megyek, mint a régi nagy Protectornál.

Mi, amióta Pálfi és Vér Farkas visszajöttek, már mint Magyarországról, a legnagyobb csendességben vagyunk, várunk mindent Pestről, a főispánok már ki vannak nevezve, csak Kolos és Torda maradtak a régiek, a többi új. Doboka Béldi Feri, Belső-Szolnok Vér Farkas, Küküllő Bánffy János, Alsó-Fejér Kemény István, Felső-Fejér Horvát János, Hunyad Kun Gothárd, Fogaras Bethlen Gábor. Vay Miklós csend és rend király biztos; ma volt itt követválasztás, Széchényi István és Méhes Sámuel lettek a követek, a postát mindég a legnagyobb kíváncsisággal várjuk; beszéllik, hogy a székely fő tiszteket mind elcsapják, hogy ebből mennyi zavar lesz, képzelhető. Kolosvár most üres, mindenki ment gazdáskodni, de az úgyan rosszul folly, az oláhok nem akarnak sok hellyt még pénzért sem dolgozni, a bujtogatások még sok hellyeken follynak, a szebeni szászok úgyan meg vannak szeppenve, de mégse akarják egészen megadni magokat. Tudja a jó isten, még mi mindent fogunk érni, a haza csendessége és nyugalma azt hiszem, még sokáig nem fog hellyre állani. Barta itt járt, volt Fejérden és Mákóba, amint beszéllé, Mákót kivették az emberek ötszáz forintért, de Fejérden nem tanálkozott az árendatorral. Eligazítottam véle, amit igazíthattam, a Ferenci írásait átadtam, úgy látszik ő a végin mindnyájunkat meg akart csalni; innen újból Sályiba ment Barta. Egészségem istennek hálá jó, csak nincs pénzem, de honnan is legyen, már két tál ételre szorultunk, de ma-holnap azt sem fizethetem, mert nincs honnan!

A legnagyobb résztvétellel értettem sok nyughatatlanságukat kedves szüleimnek, bizon megfoghatlan, mit akarnak a bécsiek, nem elég, hogy a Monarchiát fel oszlatták, magokat tönkre tették, még élet és vagyon bátorság se legyen puszta falai között? Ezt ha valaki februárban beszéllette volna, bolondok házába dugták volna.

B. Bánffi falun van, még nem tanálkoztam vélle, mihent látni fogom, felszollítom.

Én jövő hónap első napjaiban indulok fel Budapestre és reméllem, egy-két napra Bécsbe is felfuthatok tiszteletükre talán utóljára Bécsbe az életben, esedezem ezen levelemre méltóztat becses feleletjét vissza tartani, ne hogy eltévelyedjenek.

Szabóék tiszteltetik édes Apámékat.

Mellyek után kezöket ezerszer csókolván, kedves édes Anyámnak jobb egészséget kívánván vagyok fiúi alázattal, magam tapasztalt kegyökbe ajánlván

Édes kedves Atyám háládatos fia

Károly[1]

Öcséimet csókolom.

Iubite dragă tată!

Am norocul să răspund la prețioasele rânduri ale domniei voastre. Mă grăbesc ca nu cumva să intervină ceva și să întârziu.

Înainte de toate: sesia intravilană, preluată de Biró Tamás, i-am dat-o eu dacă-mi amintesc bine, pe baza unei simple chitanțe afacerile cu cămătării se pare că s-au rezolvat prin intendentul meu de atunci din Șauaieu, Miklós Mihály; de aceea nu s-a consemnat nimic în contract.

Se pare că asesoratul meu nu va reuși pe calea înaintată. De aceea voi pleca la Dieta de la Buda să-mi încerc norocul la Guvern, căci s-ar putea să reușesc astfel mai curând decât prin vechiul marele protector.

De când Pálffy și Vér Farkas s-au reîntors din Ungaria noi suntem pe deplin liniștiți în privința celor așteptate de la Pesta. Comiții supremi sunt deja numiți. Din cei vechi au rămas numai aceia din Cluj și Turda. Ceilalți sunt noi: la Dăbâca, Béldi Ferenc, la Solnocul Interior, Vér Farkas, la Târnava, Bánffy János, la Alba de Jos, Kemény István, la Alba de Sus, Horvát János, la Hunedoara, Kún Gotthárd, la Făgăraș, Bethlen Gábor. Comisarul regal pentru liniște și ordine este Vay Miklós. Azi au fost aici alegeri dietale. Széchenyi István și Méhesi Sámuel au devenit deputați. Așteptăm poșta totdeauna cu cea mai mare curiozitate. Se vorbește că înalții demnitari secui vor fi cu toții destituiți. Se poate imagina că din aceasta se va produce o mare dezordine, Clujul este gol. Toată lumea a plecat să-și vadă de gospodărie, care merge însă prost, deoarece românii, în multe locuri, nu vor să muncească nici pentru bani. În multe părți se mai produc instigări. E drept că sașii din Sibiu sunt speriați, dar nu vor totuși să consimtă fără rezerve. Știe bunul Dumnezeu ce se va mai întâmpla. Consider că liniștea și acalmia nu se vor restabili încă multă vreme. Barta a fost aici. S-a dus și la Feiurdeni și la Macău. După cum a relatat, la Macău alodiul s-a dat oamenilor în arendă pentru cinci sute de florini, însă la Feiurdeni nu s-a întâlnit cu arendașul. Am aranjat cu dânsul ce a fost posibil și i-am predat scriptele lui Ferenci. Așa se pare că până la urmă vrea să ne înșele pe toți. De aici Barta a plecat din nou la Șauaieu. Mulțumesc lui Dumnezeu că sunt sănătos. În schimb n-am bani. Dar de unde să am, din moment ce a trebuit să ne mulțumim doar cu două feluri de

mâncare. Azi-mâine s-ar putea ca nici acestea să nu le mai avem, pentru că nu-i de unde.

Am înțeles cu cea mai mare amărăciune neliniștea dragilor mei părinți. Este de neînțeles ce vor vienezii? Nu-i suficient că au dizolvat monarhia, că s-au nenorocit pe ei înșiși, că nu există nici o securitate de viață și de avere între zidurile sale pustii? Dacă cineva ar fi făcut o aluzie la aceste realități în februarie, ar fi fost băgat la balamuc.

Baronul Bánffy este la țară. Încă nu m-am întâlnit cu el. Imediat ce-l văd, îl voi soma.

Eu voi pleca la Budapesta în primele zile ale lunii viitoare. Poate voi putea să fug pentru o zi-două și la Viena să vă fac o vizită. N-ar fi exclus ca pentru ultima oară în viață să pot vizita Viena. Vă implor să rețineți răspunsul la această scrisoare a mea, ca nu cumva să se rătăcească.

Familia Szabó vă transmite salutări.

Sărutându-vă de o mie de ori mâinile domniilor voastre și dorindu-i o sănătate mai bună mamei mele, rămân cu plecăciune de fiu și mă recomand în grațiile voastre de altă dată.

Fiul recunoscător al iubitului meu tată.

Károly[1]

Îi sărut pe frățiorii mei.

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Covasna (Sfântu-Gheorghe). Fond. Arh. Fam. Apor. N. Fasc. XXI, nr. 4. Foto: 10078–10081.

[1] Vezi vol. VI. doc. 213.

310

Cluj, 26 iunie 1848

Méltóságos Kormányi Biztos Urak

Méltóságtoknak jelen év és hónap 24*ról* hozzám intézett jelentésökre, mellyben némely megnevezett bujtogatóknak kézre kerítése iránti intézkedéseinket előadván az Offenbányán és Topánfalván kitörés pontján álló lázadás lecsendesítése végett a közelebbről megrendelt két század katonaság kiszállítását sürgetik, és e mellett még két ágyunak ahoz megkívántató személyzettel és szerekkel rendelkezésök alá szállítását kérik. E hó 23*án* 1649 E. szám alatt kelt rendeletem folytán megírni kívántam, miszerént a bujtogatók letartoztatások iránti intézkedéseiket, tudásul vévén, midőn az említett nem két hanem más fél század katonaságnak eddig már rendeltetése helyére

megérkezését bízvást reményleném, mivel a királyi biztos és hazai hadi kormányzó nagyméltóságával értekezés után úgy értesültem, miként a külömben sem nagy számmal lévő ágyúk a vár erősségből jelen körülmények közt nehezen rendeltethetnének máshová, úgy hiszem, hogy az ágyúk megrendelése nélkül is a bizottmány a rendelkezése alá adott 3 század katonasággal a lázzadás lecsendesítésére és csend helyreállítására képes leend, a rendelkezésök alá adott katonaság használatára nézve megjegyezni kívánván, hogy a felizgatott néptömeg lecsendesítésére és a rend helyreállítására előbb minden célszerű békés módokat megkísértvén, csak ezek nem sikerülése esetében használjanak a lázzadás elfojtására fegyveres erőt is. Szokott tisztelettel maradván Méltóságtoknak elkötelezett szolgája

Gróf Teleki Jósef

Kolosvárt, junius 26*án* 1848.

Măriților domni comisari guberniali!

Am primit raportul domniilor voastre înaintat mie în data de 24 a anului și lunii curente. În el îmi relatați despre măsurile întreprinse de dvs. în vederea prinderii unor instigatori nominalizați. Totodată pentru prevenirea revoltei aflată pe punctul de a se declanșa la Baia de Arieș și Câmpeni, urgentați detașarea celor două tunuri, împreună cu personal adecvat și accesoriile aferente. În urma deciziei mele nr. 1649E/1848 din 23 iunie, întreprinsă de domniile voastre în vederea arestării, doresc să vă înștiințez că am luat la cunoștință măsurile instigatorilor. Sper că menționata companie și jumătate – nu două companii – a ajuns deja la locul de destinație. Din discuția purtată cu d-l comisar regal, măria sa comandantul suprem am înțeles că numărul tunurilor fiind și așa destul de mic, în circumstanțele actuale cu greu s-ar putea trimite din cetate. De altfel consider că cele trei companii puse la dispoziția comisiei vor reuși să prevină revolta și să restabilească liniștea și fără tunurile solicitate.

În ceea ce privește folosirea armatei puse la dispoziția dvs., în vederea liniștirii mulțimii agitate și a restabilirii ordinii recomand ca mai întâi să recurgeți la toate metodele pașnice eficace. Numai în cazul în care nu veți obține rezultatul dorit cu ele, să apelați la folosirea forței armate în vederea înăbușirii revoltei.

Rămân cu obișnuita stimă, obligat serv al măriilor voastre.

Cluj, 26 iunie 1848.

Contele Teleki Jósef

Original. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1674 E/1848.
Concept. Arh. Naț. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 29940–29941.

311

[Vidra de Sus], 26 iunie 1848

Cartea din 25 iunie 1848, de c[institul] domn Benedek Jósef fibirău scrisă, o am primit la 26 iunie a[nul] c[urent] adeverez.

Iancu Avram
procator

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848.

312

Câmpeni, 26 iunie 1848

A follyó 1848[k] év Junius 26[án] Topánfalván pandur kaplar Motora Juonutz házánál szelídeden ki kérdeztetik az alább írandó személly a következendőkben

1. Kinek hívnak, hová való vagy, hány éves, micsoda vallású, házas é, vagy nőtlen vagy?

Engem hívnak Burz Szimitionnak vulgo *Monu;* vagyok szohodoli mint egy 45 éves, görög nem egyesült vallású házas és gyermekes ember vagyok.

2. Miért vagy előnkbe állíttatva?

Ugy esett értésemre, hogy a közelebb múlt halmágyi vásárra menvén út közben találkoztam Felső Vidrai Morkos Györgyel, a ki is töllem kérdezvén, hogy: hogy járt a topánfalvi vásár, arra azt feleltem, hogy nagyon közepes vásár volt, mire kérdezvén hogy hát egyébb ujiság mi történt? arra feleltem: hogy a vásár alkalmával Topánfalván a Prokator Jánk Avrámutz a Soproknál lévő dombra felálván beszédet tartott a néphez, hogy minden ember szerezzen magának fegyvert, de hogy mi végre arról semmit se hallottam[1].

3. Ne tagad mert te Morkos Györgyel találkozván az ő vallomása szerént azt is mondottad hogy egyszer s mind a nevezett Procator arra is fel szollította a népet, hogy a szerzett fegyverekkel az azután következő szombaton gyűljenek össze Topánfalvára La Gura Riului?

Én semmit többet a mondottaknál Morkos Györgynek nem mondottam.

4[k]. Hát azon a vásárban tartott beszéde után a nevezett Procatornak fegyverek készítettek é? és gyülések, zavarok voltak é?

Láttam több embereknél hosszú nyelű vas villákat, és ujjonon készült lántsákat – a mellyekkel azután két versen azon támasztott híre, hogy rosz emberek ütnének bé a falakra több csoportokba öszve gyűlt a nép gyermekekkel, asszonyokkal egyetembe-de látván hogy az egész hír csak hazugság megint csendesen haza tértek.

5[o]. Voltál e valaha valami csinadert fogva?

Nem voltam én soha.

Melly fennebb írt szelíd vallatás, hogy mindenekben mü általunk a fennebb írtak szerent vitetett légyen véghez arról igaz hitünk szerént bizonyítunk – Topánfalván az írt időben.

Pálffy Sándor
Ns. Also Fejér vár megye hitese

Balogh Jósef
Állomási Jegyző

În data de 26 iunie a anului curent, la casa caporalului de panduri Ionuţ Motora din Câmpeni s-a interogat fără violenţă persoana mai jos menţionată.

1). Cum te numeşti, de unde eşti, câţi ani ai, de ce religie aparţii, eşti căsătorit sau nu?

Mă numesc Simition Burz vulgo *Monu*, sunt din Sohodol; am aproximativ 45 de ani, sunt ortodox, căsătorit şi am copii.

2). De ce ai fost chemat în faţa noastră?

Aşa am înţeles că acum, nu demult, mergând la târgul de la Hălmăgiu, pe drum m-am întâlnit cu Gheorghe Marcoş, din Vidra de Sus. El m-a întrebat cum a fost târgul de la Câmpeni. I-am răspuns că a fost un târg mai mult mijlociu. După care m-a întrebat dacă au fost şi alte noutăţi? La această întrebare i-am răspuns că, în timpul târgului, procatorul Avrămuţ Iancu, s-a urcat pe dâmbul de lângă Soprok şi a ţinut o cuvântare celor ce s-au adunat în faţa lui. Cu acest prilej le-a adresat îndemnul ca fiecare om să-şi procure

câte o armă. Dar cu ce scop: despre aceasta n-am auzit nimic[1].

3). Întrucât Gheorghe Marcoş a declarat: nu nega, că tu, cu ocazia întâlnirii voastre i-ai mai spus că procatorul i-a îndemnat pe cei prezenţi să se adune cu armele deţinute în sâmbăta următoare, la Câmpeni, la Gura Râului?

Eu, lui Gheorghe Marcoş nu i-am spus nimic în plus faţă de cele declarate.

4). Dar în urma discursului numitului procator rostit la târg s-au confecţionat arme? Au avut loc adunări sau agitaţii?

Am văzut la mai mulţi furci de fier cu coadă lungă şi lănci proaspăt confecţionate; cu ele ei s-au adunat în două rânduri grupaţi, împreună cu femei şi copii; la vestea că ar năvăli peste munţi oameni răi; dar văzând că toată vestea a fost doar minciună s-au întors liniştiţi la casele lor.

5). Ai fost vreodată arestat pentru vreun fapt nesăbuit al tău?

N-am fost niciodată.

Adeverim cu dreapta noastră credinţă că interogatoriul, fără violenţă, descris mai sus, s-a efectuat conform celor relatate.

Pálffy Sándor
jurat al nobilului comitat
Alba de Jos

Balogh Josef
notar

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/1848. Foto: 29979–29980.

[1] Vezi vol. VI, doc. 182 şi 183.

313

Cluj, 26 iunie 1848

Nagyméltóságú gróf császári királyi Kamarás
Királyi Főkormányzó Úr! Kegyelmes Uram!

Bujtogatásért letartóztatott s hetedmagával fogságra ide békísértetett velkéri görög egyesült lelkész Elekes Gergely s társai ellen, valamint odakünn a hely színén és idebenn is folytatott kinyomozásról és kikérdezéséről szóló két rendbéli jegyzőkönyveket az e tárgyhoz tartozó minden irományokkal együtt, öszvesen 18 darabokban, bátor vagyok ezennel excellenciádnak felmutatni, mély tisztelettel lévén excellenciádnak alázatos szolgája

Kolozsvárt, június 26*án* 1848.

Matskási Pál
főispán

Prea stimate domnule conte camerar cezaro-craiesc
si guvernator regesc suprem! Binevoitorul meu domn!

Vă înaintez excelenţei voastre procesele verbale în dublu exemplar întocmite cu ocazia investigaţiei preotului greco-catolic din Răzoare, Grigore Eleches, şi a tovarăşilor săi. Preotul a fost arestat şi escortat aici, împreună cu alţi şase săteni, iar interogarea lor s-a efectuat la faţă locului, precum şi aici înăuntru. Toate scriptele aparţinătoare acestui subiect sunt în număr de 18 bucăţi. Am onoarea să vi le prezint excelenţei voastre, împreună cu procesele verbale. Rămân cu respect serv umil al măriei voastre.

Cluj, 26 iunie 1848.

Matskási Pál,
comite suprem

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1710/1848. Foto: 26041–26042.

314

Cluj, 14/26 iunie 1848

Circulara tipărită a episcopului Ioan Lemeni către români.

Iată, iubiţi în Christos fraţi. Tristele întâmplări care mai de multe părţi ca atâtea săbii cu două ascuţişuri pătrund inima noastră, acum a patra oară ne silesc a înălţa glas, care dorim să pătrundă nu numai urechile, ci şi inimile fiilor, cari de la Dumnezeu ne sunt încredinţaţi purtării de grije. Noi am mijlocit ca să ne putem aduna şi sfătui de cele ce ar fi de folos pentru cler şi pentru naţia noastră, însă adunarea făcându-se nu după cum am rânduit, precum v-am scris, în loc de mângâiere şi pace, prin neînţelegerea unora ce au fost de faţă, au urmat în multe locuri triste întâmplări. Noi am vestit şi am dorit ca slujba domnilor, până când de la Dietă şi de la înălţatul împărat va fi altă hotărâre, să o împlinească, să fie în pace; ba au şi jurat că pre nimenea nu vor vătăma, nici în avere, nici în persoană. Şi totuşi, ducându-se acasă, alţii a merge la slujbă nu au voit, alţii au apucat cu puterea de a tăia pădurea domnilor, a cosi holdele, a le paşte râturile. În contra cărora, ducând cătane, i-au esecvat, i-au bătut, batjocorit; ba la Mihalţ şi vărsare de sânge s-a făcut. Şi acestea de unde au urmat? De acolo, că au socotit, ca ei să-şi facă destul şi nu au luat aminte cum că trăim subt lege şi nimeni e iertat a-şi face destul. Drept fraţilor şi iubiţi fii, vă rugăm, pentru Hristos şi în numele sfinţilor săi, să nu ascultaţi de cei

ce almintre vă învaţă, ci ascultaţi cuvântul părintelui vostru care ziua şi noaptea priveghează pentru sufletele şi fericirea voastră, a cărui inimă întristarea o cuprinde, când vede şi aude cum unii, nebăgând seamă, şi-aduc sie-şi perire şi naţiei ruşine. Iată, iubiţi fraţi şi fii, precum cu prilejul adunărei v-am vestit, s-a şi plinit; în 18:6 a lunei curgătoare, s-a vestit slobozirea de robote şi dijmă în toată ţara; iată unirea cu Ţara Ungurească s-a făcut şi prin înălţatul împărat s-a întărit, şi prin unirea aceasta cea mai mare parte a naţiei noastre, care până acum se socotea numai suferită, nu numai de slujbele domneşti s-a mântuit, ci întru toate asemenea drepturi cu celelalte naţii a dobândit; toţi sunt nu numai slobozi, dar şi cetăţeni ai Ţării Ungureşti. A încetat deosebirea între maghiari, români, saşi şi secui. Toţi asemenea drepturi avem şi fieştecare fără deschilinirea naţiei sau a legei, fraţi ne socotim, fără de a ne sili sau limba sau legea a ne-o muta. Iar întrucât pentru unele punturi a cererei naţiei, la a căror desbatere aici nu s-au slobozit, suntem îndreptaţi la dieta următoare, ce se va ţine în Pesta.

Una avem de a vă aduce aminte: fieşte care să fie mulţumit cu ce a avut la mână, când s-a vestit slobozirea. Cele ce ar avea de a pretinde pentru locurile care doară au de la sate, au de la biserici domnii le-ar fi cuprins, aştepte până când de la minister – ocârmuire – se va rândui cercare şi după cum se va hotărî, pre aceea să se odihnească. Iară despre altă parte, veţi învăţa şi îndemna poporul a sta în unirea credinţei. Nici să se amăgească cum că doară prin Adunarea din Blaj s-ar fi hotărât că de aci înainte în treaba religiei tot una să fim, ci numai în atâta vine de a se înţelege cum că uniţii cu neuniţii să ne socotim tot de o naţie fiind, şi de aci încolo tot acele drepturi având. Nici ce se zice în aceleaşi hotărâri; adecă că biserica română să fie neatârnătoare de la ori care altă religie se poate almintrea înţelege, decât că nu atârnăm dela episcopii altor religii; însă suntem subt ascultarea Patriarhului de la Roma care au cunoscut toate săboarele, precum la pravilă se poate citi. Şi adevărat, dacă ne numim români, aceasta ne este mărirea că mai voioşi ascultăm la romanul, decât de ţaringrădeanul, carlovîţeanul sau altul. Iar fraţii cari se numesc neuniţi, vadă, vor urma, cum li se va părea, însă pentru aceasta nimica nepretienie nu se cuvine să arătăm.

Aceste voim ca, după datoria ce o aveţi pentru turma în care sunteţi rânduiţi dela duhul sfânt, să le arătaţi credincioşilor, îndemnându-i a sta neclătiţi în credinţă şi întru ascultare de împăratul şi de cei rânduiţi dela dânsul. Care a noastră părintească rânduială ca să aducă rod în inimile tuturor, ne rugăm în toată ziua Marelui Păstoriu, carele şade de-a dreapta Tatălui nostru.

Cluj, 14 iunie 1848[1].

Vlădică Ioan

Imprimat. Publicat în Bibl. Acad. Române, colecţia Nerva Hodoş, ms. nr. 2958, fila 45; "Transilvania", VIII, 1875, nr. 17 din 1 septembrie, p. 189–190 şi în S. Dragomir, *Studii şi documente*, II, p. 11–13.

[1] Stil nou= 26 iunie.

Târnăveni, 26 iunie 1848

Nagy Méltóságu Királyi Fő Kormányzo Úr!
Kegyelmes Uram!

Balástelki egyesült hitü – pap Penezán András – alsó kerületi Al Ispán Gaál Miklósnak *A* alatti jelentéséből ki tettző lázzastásaiért bé börtönöztetvén, – arra törekedtem, hogy a nevezett pap lázzastási bűnténye aránnyában a szükséges esketés minél sietőbben véghez vitessen – melyet hitelesítve a *B* alatt azon alázatos kéréssel terjesztek fel ezennel Nagy Méltóságodnak, miként a további teendők aránt kegyes rendeletét meg tenni méltóztasson.

Továbbá: minthogy folyó hónap 23^{án} a szabad légre ki bocsátott megyei rabok közzül Korod Szt. Mártoni Musnai Kiss Lajos, gyilkosság vétkéért, és egrestői Sos Lajos többszörözött orzásokért a megyei köztörvény szék által Szamosújvári fogságra, – az első 10 – a második 6 évekre meg ítéltetvék, – az egyik melléjek rendelt hajdut mejbe ragadták, földre verték, s vérbe küpülték, és csakis a történetesen közbenjött segédnek sikerült a *D* alatt meg előzni a rabok általános kitörését; az írt Sos Lajos elleni közkereset már huzamosb időtől fogva fel hivatott a Törvényes Kir. Táblára, – a Musnai Kiss Lajos elleni pedig jelenleg ujítás menedéke mellett áll; – szükségesnek látom a meg nevezett raboknak Szamosújvárra leendő el kísértetéseket, ne hogy itten tartatásuk új ki törésre alkalmul szolgáljon.

Végre azt is kötelességemnek tartottam fel jelenteni, hogy az *E, F, G, H, I* betűk alatti iratokból ki tettzőleg az úrbéri viszonyok meg szüntetése érdekében a F. Kir. Kormány Szék által ki adott előleges értesítés ki hirdetése alkalmával az oláh nyelvű lakosok úgy nyilatkozván, miként ők a közigazgatást el esmérni nem akarják, és a balásfalvi Kormánytól várják az idves intézvényeket; úgy az egyik kir. pénztárnok a *K* és *L* szerént a tisztség által átadott nyilatkozata szerént, a gondviselése alatti pénztár, az e mellé rendeltetni szokott két falusi őrök fel ügyelete alatt biztosítva nem lévén, a fennebb fel sorolt körülállások tekéntetéből, az ezen megyében fel bomlott közcsend és rend helyre állítására rendelt 1^{só} Székely gyalog ezered 2 századja közzül egyiket meg marasztani szükségesnek véltem, – mibe a katonai parancsnokság is belé egyezett, – a más század pedig Erzsébetvárossába vonult.

Mely alázatos jelentésemet azon hasonló kéréssel tészem, miként Nagy Méltóságod arra további kegyes rendeleteit meg tenni méltoztasson, továbbis alázatos tisztelettel örökölvén

Nagy Méltóságodnak

alázatos szolgája

D. Szt. Márton Jun. 26^{án} 1848

Földváry Ferenc
Ig. Fő Bíró

Prea mărite domn guvernator!

Preotul unit, Andrei Penezan, a fost închis pentru instigările lui semnalate în raportul lui Gaál Miklós, înaintat sub litera *A*. M-am străduit să efectuez cât mai repede depunerea jurământului referitor la faptele instigatoare ale preotului numit – ceea ce vă şi înaintez autentificat sub litera *B*, cu rugămintea umilă să binevoiţi a da dispoziţii în legătură cu măsurile ulterioare.

În continuare [vă raportez] că: în 23 ale lunii curente, cu ocazia plimbării zilnice a deţinuţilor comitatenşi, doi dintre ei, pedepsiţi de către judecătoria comitatensă cu închisoare la Gherla, primul, adică Kiss Lajos din Coroisânmărtin condamnat la 10 ani de închisoare pentru omucidere, celălalt, Sos Lajos din Agrişten condamnat la 6 ani pentru furturi repetate – l-au luat de piept pe gardianul care-i supraveghea, l-au trântit la pământ, l-au bătut, lăsându-l în sânge şi doar intervenţia întâmplătoare a adjunctului acestuia a reuşit să preîntâmpine izbucnirea generală a deţinuţilor semnalată sub litera *D*.

Urmărirea lui Sos Lajos este anunţată de ceva vreme la Tabla regească; iar cea a lui Musnai este acum sub adăpostul reîmnoirii. Eu consider necesară escortarea la Gherla a amintiţilor deţinuţi, ca nu cumva prezenţa lor aici să cauzeze o nouă izbucnire.

În sfârşit, consider de datoria mea a vă mai raporta că, precum reiese din actele aflate sub literele *E, F, G, H, I*, cu ocazia publicării înştiinţării guberniale prealabile, elaborată în vederea desfiinţării relaţiilor urbariale, locuitorii români au declarat că ei nu vor să recunoască administraţia publică şi aşteaptă măsurile binefăcătoare de la Guvernul de la Blaj.

În continuare, casierul regal, în înştiinţarea sa semnalată cu literele *K* şi *L* şi trimisă dregătoriei, de unde mi-a fost expediată mie, îşi exprimă [îngrijorarea] în legătură cu supravegherea casieriei încredinţată răspunderii sale, şi care nu mai poate fi asigurată de către cei doi paznici săteşti.

Din motivele sus menţionate, în privinţa restabilirii liniştii şi ordinii publice din acest comitat, am considerat oportună păstrarea [aici] a uneia dintre cele două companii din regimentul unu secuiesc de infanterie. Cu această măsură a fost de acord şi comandamentul militar. Cealaltă companie a plecat la Dumbrăveni.

Înaintez raportul meu cu umila rugăminte, ca măria ta să binevoiască a da dispoziţii ulterioare în legătură cu acesta.

Al măriei tale

serv umil,
Földváry Ferenc,
prim jude diriguitor
Târnăveni, 26 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8125/1848.

Peştişul Mare, 26 iunie 1848

Másolat

Tekintetes tisztség!

A tekintetes tisztségnek folyó hó 18*ról* tisztelt 1471 szám alatti rendelése következéseiben, miszerént ugyan folyó hó 7*ről* költ felséges Királyi kormányszéki rendelet következésibe a megszüntetett úrbért és úrbéri tartozásokat a felügyeletem alatti járásba volt eddigi úrbéres népnek adjam tudtára, csakugyan folyó hó 25*ik* napjára a magyarósdi és kérgesi közönségeket papjaikkal együtt ide Felpestesre hívattam; kik előtt a fenn tisztelt rendeletek papjaik által felolvastatva, magam is igyekeztem velök megértetni s a földesurak által vellek megtett jótéteményekért hálás köszönetre lelkesíttetni, továbbá ennek következésibe ugyan a tekintetes tisztségnek csakugyan folyó hó 20*ról* 1473 szám alatt tisztelt azon rendelete nyomán, hogy a közelebb tartandó közgyűlésre részekről egy-egy követ választassék, igyekeztem reá bírni; de ők az elsőt, az az a felszabadítást azon oknál fogva, hogy az nincs a császártól, Ferdinándtól, hanem királytól – kiről nem akarnak tudni –, nem akarták elfogadni; hanem úgy nyilatkoztak, hogy ők hozzá tartják magokat a balásfalvi gyűlés határozatához, következésképpen a másodikra sem tudtam bírni, azt állítván, hogy ők választottak magoknak képviselőket Nopsa Vaszilikát és Saguna Andrást, kik felmentek Bécsbe a császárhoz, és onnat hozzanak nékik igazságot és csak azt fogadják el, mit azok fognak hozni a császártól, Ferdinándtól, nem a királytól. Továbbá ha csakugyan a következő közgyűlésre választanának is, csak úgy válasszanak, ha a nemes emberek minden donátiójókat bévinnék Dévára és jelenlétekben elégetnék, mert ha egyformaság van, nincs szükség donátiókra.

Mely jelentésem mellett tisztelettel vagyok a tekintetes tisztségnek alázatos szolgája

Felpestes, június 26*án* 1848.

Tsipi Mihály
helyettes szolgabíró

Onorată dregătorie!

Potrivit dispoziţiei onoratei dregătorii emisă la 18 ale lunii curente sub onoratul număr 1471, mi s-a trasat ca sarcină să aduc la cunoştinţa populaţiei iobăgeşti din plasa mea că urbariatul a fost abolit în urma ordonanţei maiestuosului Guberniu regal din ziua de 7 ale aceleiaşi luni. M-am conformat şi am chemat aici, la Peştişul Mare, pentru ziua de 25 ale lunii curente, populaţia din Mânerău şi Cârjiţi, împreună cu preoţii lor. Ordonanţa susmenţionată s-a citit în faţa lor de către preoţi. Am încercat şi eu personal să-i fac să înţeleagă fapta deosebită de care au

beneficiat din partea foştilor stăpâni şi să-i îmboldesc a aduce mulţumiri pentru aceasta. De asemenea, m-am străduit să-i determin ca, potrivit dispoziţiei onoratei dregătorii nr. 1473 din 20 ale lunii curente, să aleagă din partea lor câte un delegat la adunarea comitatensă ce urmează să se întrunească în urma celor de mai sus. Dar ei nu au acceptat-o pe prima, adică abolirea, pe motiv că ea nu provine de la împăratul Ferdinand, ci de la rege, despre care nu vor să ştie nimic. În schimb au declarat că ei se ţin de hotărârile Adunării de la Blaj. Ca atare nu i-am putut determina nici la acceptarea celei de a doua, deoarece ei au afirmat că şi-au ales deja reprezentanţi în persoana lui Vasile Nopcea şi a lui Andrei Şaguna, care au mers la Viena la împărat şi de acolo o să le aducă dreptatea. În consecinţă, ei nu vor accepta decât ceea ce li se va aduce de la împăratul Ferdinand şi nu de la rege. De altminteri ei chiar dacă îşi vor alege reprezentanţi pentru proxima şedinţă a congregaţiei, o vor face numai cu condiţia ca nobilii să aducă la Deva toate actele de danie şi să le ardă în faţa lor, căci, dacă va fi egalitate, ele nu vor mai fi necesare.

Raportându-vă cele de mai sus, rămân cu adânc respect umilul serv al onoratei dregătorii.

Peştişu Mare, 26 iunie 1848.

Tsipi Mihály
vicejude nobiliar

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8377/1848. Foto: 29281–29282.

317

Cluj, 26 iunie 1848

Kolos megyei diósi Nagy Sándor, Özv. Ujvári Györgyné, Pávai Dani, Gergelyfi Ferenc, Ujvári Károly, Istvánfy Sándor birtokosok volt kolonusai panaszolván, hogy az úrbéri tartozások megszüntetése kihírdetése után is az úri szolgálat tételre szoríttatnak; magokat a robottól mentesíttetni, s volt földes uraikat a halállal fenyegetéstől eltiltatni kérik[1].

Foştii iobagi ai proprietarilor Nagy Sándor, văduva lui Ujvári György, Pávai Dani, Gergelyfi Ferenc, Ujvári Károly, Istvánfy Sándor din Deuşu, comitatul Cluj, se plâng că şi după publicarea legii desfiinţării obligaţiilor urbariale sunt constrânşi să presteze slujbe domneşti. Cer eliberarea lor de robote; de asemenea, să li se interzică foştilor lor stăpâni de a-i mai ameninţa cu moartea[1].

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7809/1848. Foto: 26152–26154.

[1] Vezi doc. 296.

318

Cluj, 26 iunie 1848

Meszesán Gávris Kolos megyei diosi közlakos jelen folyamodványánál fogva panaszolván, hogy az úrbéri tartozások megszüntetése kihírdetése utánis úri szolgálattételre szoríttatnak, s egy tehene a csordából ura Nagy Sándor fegyveres cselédjei által elhajtatott, – ennélfogva kéri magát pártfogolni, s elhajtott tehenét magának visszaadatni.

Prin prezenta petiţie locuitorul Gavril Meseşan din Deuşu, comitatul Cluj, se plânge că este forţat să presteze slujbe domneşti şi acum, după publicarea legii desfiinţării obligaţiilor urbariale. Mai mult, servitorii înarmaţi ai stăpânului său Nagy Sándor i-au sechestrat o vacă din ciurdă. Cere sprijin în favoarea revendicării sale, precum şi în recuperarea vacii sechestrate.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7810/1848. Foto:26155/26157.

319

Cluj, 26 iunie 1848

42 Budai adózó polgárok Kolos megyében jelen folyamodványuk rendén panaszolván, hogy ők az úrbéri tartozások megszüntetése kihírdetése utánis úri szolgálattételre szoríttatnak, sőt gabonáik lekaszálásával, lakházukbóli kitétetéssel, s több e félékkel fenyegettetnek, magukat az egyenes igazságba pártfogolni, volt földes uraikat pedig fígyelmeztetni kérik arra, hogy az országoson hozott törvényekhez tartsák magokat.

Prin petiţia lor, 42 de cetăţeni contribuabili din satul Vechea, comitatul Cluj se plâng că sunt obligaţi la slujbe domneşti şi acum, după publicarea legii desfiinţării prestaţiilor urbariale. Mai mult, sunt ameninţaţi cu evacuarea din casele în care locuiesc, cu cosirea grâului lor şi cu altele. Solicită sprijin în exercitarea dreptului lor real. Cer de asemenea, ca foştii lor stăpâni să fie atenţionaţi să respecte legile care sunt valabile la nivelul întregii ţări.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7811/1848. Foto: 12574–12575.

320

Cluj, 26 iunie 1848

Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége, Erdély Nagy Fejedelme és
Székelyek Ispánya legg kegyelmesebb urunk nevében
Nemes Felső Fejér vármegye Rendeinek

E nemes megye Fő Ispányának folyo ho 7ekőli ide tett hivatalos jelentéséből értesülvén a Királyi Kormány Szék miszerint a Szárazpatak és Peselnek helységeiben mutatkozott rosz irányú mozgalmak s a Pocsa Farkas majorság kaszálóinak erőszakos elfoglalására is kiterjesztett lázongó merények, a Karatnán és Kantában alakult nemzeti őrök erélyes közbe jövetele, s dícséretes el járása eredményében egészen meg szüntek, a csend, és közbátorság tökéletesen helyre állíttattak, s ezen jelentés itten tudomásul vétetvén: meg hagyatik ezennel a nemes megyének, hogy a tisztség által a karatnai és kantai nemzeti őr századoknak, a fenn forgó dologban tanusított dícséretes készségéért a Királyi Kormány Szék tetszését adassa tudtára[1]. Az Erdélyi Nagy Fejedelemség Királyi Fő Kormány Székének Kolosvárt 848 Szent Iván hava 26án tartott üléséből[2].

Grof Teleki Joseff

În numele milostivului nostru domn, maiestatea sa imperială
şi apostolică regală, marele principe al Ardealului
şi comite al secuilor
Nobilelor Ordine ale comitatului Alba de Sus

Guberniul a înţeles din raportul oficial al comitatului suprem al acestui nobil comitat înaintat nouă în data de 7 iunie[1], că mişcările cu direcţie necorespunzătoare din Valea Seacă şi Petriceni, precum şi tendinţele de revoltă, extinse şi asupra ocupării cu forţa a finaţelor alodiale ale lui Pocsa Ferenc, au încetat în urma intervenţiei energice şi a procedurii lăudabile a gărzilor cetăţeneşti formate la Caratna şi Canta, liniştea şi siguranţa publică fiind restabilite perfect. Guberniul a luat la cunoştinţă acest raport şi dispune cu această ocazie nobilului comitat, ca pe calea dregătoriei să transmită recunoştinţa Guberniului companiilor naţionale din Caratna şi Canta pentru străduinţa lor lăudabilă, dovedită în situaţia sus menţionată[2].

Din adunarea Guberniului Marelui Principat al Ardealului, ţinută la Cluj, în 26 iunie 1848.

Contele Teleki József

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7931/1848.

[1] Vezi vol. VI, doc. 88.
[2] Idem.

321

Cluj, 26 iunie 1848

Küküllő megyének.

Mielőtt e királyi fökormány ezen megye tisztségének idei Szent Iván hó 8-ról 811. szám alatti felirata következtében a balavásári[1] adózó közönségnek elfoglalt közlegelője visszaadatása iránti ítélet teljesedésbe vételére ajánlott megyei dúló erőt megrendelné, a felküldött levelek visszarekesztése mellett ezen megyének ezennel meghagyja: hogy a fennforgó tárgyra nézve az összes balavásári birtokosságot kihallgatván, azok nyilatkozatát, a kebli alkotmány 31-ik cikkjével együtt, mellynek értelmében illető kerületi alispány azon közlegelőnek egészbeni visszaadatását kívánta, a most leküldött levelekkel együtt terjessze fel.

Kolozsvártt, Szent-Iván hó 26. 1848.

Comitatului Târnava

Guberniul a primit din partea dregătoriei acestui comitat adresa nr. 211 din 8 iunie; prin ea solicită rezolvarea problemei restituirii păşunii pe care s-au înstăpânit contribuabilii din Bălăuşeri[1]. Înainte de a apela la judele nobiliar în vederea folosirii forţei, Guberniul îi recomandă acestui comitat ca, pe lângă retrimiterea prezentului răspuns, să-i interogheze pe toţi posesorii din Bălăuşeri în problema menţionată şi să-l informeze ce a constatat. Informaţia să fie însoţită de articolul de lege 31 din reglementarea [secuiască], în virtutea căreia vicecomitele comitatens doreşte să i se restituie în întregime păşunea în cauză.

Cluj, 26 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7506/1848. Foto: 26134–26135.

[1] Vezi vol. VI, doc. 128.

322

Cluj, 26 iunie 1848

A Honi Fő Hadi Vezérségnek[1]

E protocollo motae investigationis quoad accessum in possessione Esztelnek Sedi Haromszék ingremiata in proxime praeterito mense per communitatem eiatem motam contra Andream Szatsvai violenter patratum peractae concinnato ac per Off[icio]latum dictae Sedis recentius horsum

submisso[2] et in origine unacum provocatis advoluto eveniente, quod numerosi incolae Esztelnekienses armis provisi[3] per ingentem populi multitudinem comitati sub ductoratu antistitum eiusdem pagi d[ie] 10 mensis Maii a[nni] c[urrentis], in sequelam conclusi communitatis pagensis die antecedenti latae, domum curialem Andreae Szatsvai bis vicibus invadendo penes sclopetorum explosiones filium Pauli Sipos Andream in humeribus vulnerantes cum manifesta publicae securitatis ac tranquillitatis perturbatione memoratum Andream Szatsvai ad remissionem prati per hunc titulo pignoris tenti et de praesenti lite impetiti ac ad dandam huius intuitu scriptotenus remissoriam declarationem ei adegerint, porro per armentum pagensem quaestionatum pratum depredaverint, demum post effluxum trium dierum die videlicet 14[a] Maii a[nni] c[urrentis] contractum pignoratitium intuitu quaestionati prati emanatum inter minas manibus eiusdem Andreae Szatsvai exstorserint, siquidem enumerati hi violenti ac publicae securitatis ac tranquillitatis perturbationem redolentes actus publicam animadversionem omnino mereantur, antequam[4] quoad incolas pagi Esztelnek iurisidictioni civili subiectos debitae animadversioni subiiciendos congrua abhinc disponerentur, I[nclyta] Suprema armorum Praefectura penes praeadvolatorum actorum communicationem officose requiritur, ut individua militari iurisdictioni subiecta quaestionato accessui implicita severae animadversioni subiicienda disponere et super edendis hoc in merito suis dispositionibus Regium hocce Gubernium edocere ne gravetur.

Claudiopoli d[ie] 26 Iunii [1]848.

Către Comandamentul suprem al oastei patriei

Din protocolul întocmit al declanşatei anchete realizate pe moşia Estelnic, aşezată în scaunul Treiscaune, cu privire la atacul săvârşit cu violenţă în luna de curând trecută de către obştea locului, stârnită cu violenţă împotriva lui András Szatsvai, şi de curând supus atenţiei noastre de către oficiolatul zisului scaun şi trimis în original împreună cu cei citaţi [ca martori], reieşind că numeroşi locuitori din Estelnic, purtând arme, urmaţi de o imensă mulţime de săteni sub conducerea fruntaşilor aceluiaşi sat, ca urmare a hotărârii obştii săteşti adunate în ziua precedentă, invadând în două rânduri conacul lui András, Szatsvai [şi] rănindu-l în umeri, prin descărcarea flintelor, pe András fiul lui Pál Sipos, cu evidenta perturbare a siguranţei şi liniştii publice, l-au constrâns pe pomenitul András Szatsvai la cedarea păşunii deţinute de el cu titlul de zălogire şi în prezent cerută prin proces juridic, precum şi să dea o declaraţie scrisă cu privire la acest lucru; mai departe, [reieşind că] au pustiit păşunea cu pricina prin cireada satului; în cele din urmă, că, după scurgerea a trei zile, adică în [ziua de] 14 mai a anului în curs, au smuls, prin ameninţări, din mâinile aceluiaşi András Szatsvai actul de zălogire emis cu privire la păşunea cu pricina, de vreme ce aceste acte violente şi purtătoare ale semnelor tulburării siguranţei şi liniştii

publice înşirate merită cu prisosinţă oprobriul public, mai înainte ca să se dispună în consecinţă măsurile potrivite cu privire la locuitorii satului Estelnic supuşi jurisdicţiei civile, care trebuie să fie expuşi dezavuării cuvenite, vestitul Comandament suprem al armelor este rugat în chip oficial, prin luarea în considerare a actelor trimise mai înainte, să nu ezite să excludă din oaste pe indivizii supuşi jurisdicţiei militare implicaţi în atacul cu pricina, care trebuie expuşi unei pedepse aspre, precum şi să înştiinţeze acest Guberniu crăiesc în legătură cu dispoziţiile pe care urmează să le ia în această privinţă.

La Cluj, în ziua de 26 iunie 1848.

Concept. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P. nr. 7580/1848. Foto: 2126–27/1948.

---

[1] *Sublineatur in texto* (N.N.).

[2] *Del.: non liquet* (N.N.).

[3] *Del.:* in (N.N.).

[4] *Del. tria vocabula: non liquet* (N.N.).

323

Cluj, 26 iunie 1848

Ő Császári s Apostoli Királyi Felsége, Erdély Nagy Fejedelme,
És Székelyek Ispánya, leg kegyelmesebb Urunk nevében
Nemes Háromszék Rendeinek

Ezen Királyi Fő Kormány Szék, Nemes Udvarhely Széknek a tisztség által közelebbről föl jelentett okok tekintetéből, azon szék területére nézve a személy és vagyon erőszakos meg támadói ellen, rögtön büntető bíróság tartására engedélyt adott. Miről is a Nemes szék keblébeni pontos kikérdezés végett ezennel értesíttetik. Az Erdély Nagy Fejedelemség Kir. Fő kormány Székének Kolosvárt 1848 Szentiván ho 26[kán] tartott üléséből.

Gróf Teleki József

În numele maiestăţii sale imperiale şi apostolice regale, marele principe al Ardealului şi comite al secuilor

Ordinelor nobilului scaun Trei Scaune

Ca urmare a împrejurărilor ce s-au raportat recent de către dregătoria nobilului scaun Odorhei, Guberniul a aprobat înfiinţarea tribunalului statarial pe teritoriul acestuia. El va acţiona împotriva acelora care vor ataca violent persoana şi averea. Nobilul scaun va fi informat cu această ocazie despre măsura luată, cu rugămintea de a depista exact situaţia de acolo.

Din şedinţa Guberniului marelui principat al Transilvaniei, ţinută la Cluj, în 26 iunie 1848.

Conte Teleki József

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7823/1848. Foto: 8255–8256.

324

Braşov, 26 iunie 1848

Magistratual Sitzung vom 26t Juni 1848. Nachmittags 5 Uhr.
Unterm Vorsitz
des Stadt und Distrikts Ober Richters Johann Georg von Albrichsfeld
- sind anwesend: Stadthann Matthias Lassel und die Senatoren Franz v. Schobeln, Johann Lange, Friedrich Bömcher, Herrschafts Gerichts Beisitzer u. Friedrich Honigberger, Herrschafts Gerichts Beisitzer u. V. Notair Friedrich Riemer
- abwesend sind: Stadt und Distrikts Richter Joseph Gräf, Polizei Director Joseph Trausch u. die Senatoren Stephan v. Closius, Carl Mysz, Johann Tartler, Fried. Fabricius, Peter Lange, Mat. v. Dillmont und August v. Roth, sämmtlich im Dienst

2760. 2774. 2775

2760 / 848

Eingereicht am 24ten Juni 1848.

Hoszszufalver Provisor Fr. Seevaldt zeigt dem Auftrage z. M.Z. 2228/848 zu Folge, solche fremde Individuen, welche sich daselbst einfinden, Versammlungen abhalten und den Dorfs Bewohnern die Köpfe verkehren, ohne sich ausweisen zu können, daß sie auf gesetzlichem Wege handeln und eine derartige Vollmacht besäßen, alsogleich von da zu verweisen oder einzufangen und Bericht zu erstatten, an: daß die bekannten Kanzellisten Bong aus Bikfalu gestern, während seiner Abwesenheit, allda erschienen, der Curia gegenüber beim Konträschen Magdo Samu, als ihrem frühern Quartiergeber abgestiegen seien u. Abends, wie ihm angezeigt worden, Versammlung gehalten hätten, welche sie diesen Morgen erneuert hätten u. nun fortsetzten. Als er heute zu Hause angekommen u. Obiges erfahren, habe er sich sogleich an den Versammlungsort begeben, den einen derselben, welcher gegenwärtig im Zimmer gewesen u. geschrieben, was? wisse er nicht, aufgefordert sich auszuweisen, was er vor sich habe und von welcher Gerichtsbarkeit er dahin beordert sei? Seine Antwort sei gewesen, er habe keine Ausweise zu stellen nur Reden darüber, was sie im Namen der Dorfleute auf dem

Landtage verhandelt hätten. Hiemit habe er natürlich nicht zufrieden sein können und habe denselben angewiesen höchstens bis 10 Uhr das Dorf zu räumen. Er habe es versprochen, aber nicht Wort gehalten, denn es sei schon 11 Uhr und die Versammlung wurde immer stärker. Gewalt an denselben auszuüben seien sie zu ohnmächtig. Es gehe zwar bis [jetzt] noch Alles ruhig vor sich. – Der Magistrat wolle nach seinem weisen Gutdünken verfügen. Seinem Erachten nach sei es nicht gefehlt, ja fast nothwendig, die Anführer der Umtriebe Partin Mihály, Csukás György, Magdo Pandi János als Pata, Veres Gandi János und jedes maligne Einquartirer solcher Fremdlinge Magdo Samu, Kontrasch, haftzusetzen, wornach jedenfalls die Ruhe hergestellt werden würde. Allem Anscheine nach seien auch die Notaire Miklos wieder im Spiele, weil der eine derselben Notaire in Zaizon diesen Morgen da in der Versammlung erschienen u. der eine der Kanzellisten bei dem andern Notair in Csernátfalu sich befinde.

Nachdem die in Hoszszufalu sich eingefundenen Kanzellisten laut der vom Berichtgeber dem Praeses gemachten Anzeige sich von da bereits entfernt haben, so ist wegen denselben keine sonstige Verfügung nöthig, anbelangend jedoch die beantragte Hereinbringung der angezeigten Anstifter, so wird das diesfalls Erforderliche z. Z. 2774 / 848 verfügt werden[1].

Şedinţa Magistratului din 26 iunie 1848, la orele 5 după-masă.
Sub preşedinţia
judelui suprem orăşenesc şi districtual Johann Georg von Albrichsfeld
- sunt prezenţi: judele orăşenesc Matthias Lassel şi senatorii Franz von Schobeln, Johann Lange, asesorii juridici Friedrich Bömcher şi Friedrich Honigbereger, vicenotarul Friedrich Riemer;
- sunt absenţi: judele orăşenesc şi districtual Joseph Gräf, directorul poliţiei Joseph Trausch şi senatorii Stephan von Closius, Carl Mysz, Johann Tartler, Friedrich Fabricius, Peter Lange, Matthias von Dillmont, August von Roth, toţi de serviciu.

2760. 2774. 2775.

2760 / 1848

Înaintată în 24 iunie 1848.

Ca răspuns la ordinul cu nr. Mag. 2228 / 1848, în care se specifică că acei indivizi străini sosiţi în localitate – care ţin adunări şi le sucesc capetele sătenilor, fără să se poată legitima că ar acţiona pe cale legală şi că au permisiunea de a-şi aroga asemenea împuternicire – să fie de îndată alungaţi de aici sau prinşi, apoi să se raporteze cele întreprinse. La acest ordin, provizorul din Satulung, Friedrich Seewaldt, arată următoarele: ieri, în timpul absenţei lui, au apărut aici cunoscuţii

cancelişti Bong din Bicfalău, descinzând vizavi de curie la Konträsch Magdo Samu, în calitate de fostă gazdă a lor, şi – aşa cum i s-a transmis – au ţinut seara o adunare, pe care au reluat-o în dimineaţa aceasta şi o continuă şi acum. Când [provizorul] a sosit acasă azi [dimineaţă] şi a aflat cele de mai sus, s-a deplasat imediat la locul de adunare. Acolo l-a somat să se legitimeze pe unul dintre indivizii care se afla în cameră şi scria ceva – ce scria nu poate să spună – şi să arate ce planuri şi ce autoritate i-a poruncit să vină încoace? Individul a răspuns că nu avea ce documente să prezinte, ci numai informaţii despre ceea s-a dezbătut în Dietă în numele sătenilor. Desigur că el nu s-a putut declara mulţumit cu acest răspuns, şi de aceea i-a pus în vedere să părăsească satul până la ora 10 cel târziu. Individul a promis acest lucru, dar nu s-a ţinut de cuvânt, pentru că la ora 11 adunarea se încingea tot mai tare. Provizorul nu are posibilităţi să recurgă la forţă împotriva lui. Deocamdată lucrurile se desfăşoară paşnic. – Magistratul să dispună după cum consideră de cuviinţă. Conform părerii lui nu ar fi greşit, ba chiar ar fi aproape necesar să-i aresteze pe conducătorii uneltirii: Pártin Mihály, Csukás György, Magdo Pandi János zis Pata, Veres Gandi János şi pe orice gazdă malignă a acestor venetici, [ca de exemplu] Kontrasch, Magdo Samu, ceea ce ar atrage după sine cu certitudine restabilirea liniştii. După toate aparenţele, şi notarul Miklos este din nou [amestecat] în joc, deoarece unul dintre notarii din Zizin a apărut aici la adunare în dimineaţa aceasta, iar unul dintre cancelişti se află la celălalt notar din Cernatu [ţine de Săcele].

Conform anunţului făcut de cel care raportează preşedintelui [Magistratului], canceliştii care s-au aflat în Satulung au plecat de aici, aşa că împotriva lor nu trebuie adoptată nici o dispoziţie. În ceea ce priveşte însă solicitata arestare a instigatorilor, măsurile necesare se dispun sub nr. 2774 / 1848.[1]

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, f. 2291–2292. Foto: 31.691-31.692.

[1] Documentul este incomplet.

325

Sibiu, 26 iunie 1848

U.Z. 729 / 848

An den Löblichen Schäßburger Magistrat!

Die auf heute einberufene außerordentliche Versammlung der Sächsischen Nations Universitaet hat, nachdem sie sich constituirt u. ihre Berathungen

begonnen, einen der dringendsten Gegenstände ihrer Verhandlung in der auch an die Sächsischen Kreise ergangene Aufforderung, zu dem auf den 2t Juli l.J. nach Pest ausgeschriebenen vereinigten Ungarischen Reichstag ihre Abgeordneten zu entsenden, gefunden.

Das k. Landes Gubernium verordnete nehmlich in seinem Einberufungs Decret v. 7t d.M. Gub.Z. 7147[1] die Wahl der zu dem auf den 2t Juli l.J. nach Pest ausgeschriebenen vereinigten Reichtag abzusendenden Deputirten nach der Vorschrift des 2t diesjährigen Siebenbürgischen Landtags Artikels durch directe Volkswahl zu vollziehen, u. inzwischen bis der zur Allhst. Bestättigung unterbreitete diesfällige Gesetz Artikel die Allhst. Sanction erlangt haben werde, auf Grundlage, der von der Landes Buchhaltung ausgearbeiteten u. den Kreisen mitgetheilten Ausweise, der im Sinne des berührten Gesetzes Vorschlags nach ihrem Steuermaß zum activen Wahlrecht befähigten Bürger u. Bewohner der betreffenden Kreise die Wahl der Reichstags Abgeordneten ohne Verzug u. mit solcher Eile vorzubereiten, damit nach erfolgter Allhst. Bestättigung des Artikels alsogleich die Wahl vollzogen werden könne.

Vermöge eines unter dem 12t Juni Z. 3772 l.J. von der Ungarländer Regierung auch an die Siebenbürgisch Sächsischen Gerichtsbarkeiten gerichteten Erlaßes[2], werden dieselben zur Beschickung des auf den 2t Juli l.J. nach Pest ausgeschriebenen Reichstags unter Androhung der gesetzlichen Strafe aufgefordert.

In Erwägung, daß der für die Eröffnung des Reichstags in Pest festgesetzte Termin bereits so nahe herangerückt, u. die Allhste. Sanction u. Verlautbarung des die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn betreffenden It u. des über die Form der Deputirtenwahl gefaßten IIt Siebenbürgischen Gesetz Artikels noch nicht erfolgt ist, mithin selbst der Mangel an der physischen Zeit es unmöglich macht bis zum gedachten Termin die Reichstags Abgeordneten zu wählen u. im entfernten Orte des Reichstags eintreffen zu machen, hat die Nations Universitaet sich veranlaßt gefunden die hohe k. Landes Regierung unter Heutigem geziemend zu ersuchen: eine angemessene Hinausschiebung der Reichstags Eröffnung im geeigneten Wege zu erwirken oder doch das, ohne eigene Schuld, durch die Kürze der Zeit verspätete Eintreffen der Abgeordneten aus den entfernten Sieb. Sächsischen Kreisen entschuldigen zu wollen.

Indem die Nat. Universitaet dem Löbl. Magistrat zur Belehrung der dasigen Kreis Versammlung hievon Kenntniß gibt, u. voraussetzt, daß rücksichtlich der Wahl der nach Pest zu entsendenden Reichstags Abgeordneten die Weisung der hohen Landes Stelle genau eingehalten, u. die weitere diesseitige Weisung abgewartet werden wird, findet dieselbe noch beizufügen, daß es angemessen sein werde, auch von Seiten der Kreise selbst bei der hohen Landes Stelle in derselben Weise einzuschreiten, u. auf Vertagung der Reichstags Eröffnung u. Entschuldigung des verspäteten Eintreffens ihrer Abgeordneten im

entgegengesetzten Falle anzutragen. Von der Sächsischen Nations Universitaet. Hermannstadt den 26t Juni 848[3].

Franz Salmen

Karl Sigerus Not.

Nr. Univ. 729 / 1848

Către onoratul Magistrat al Sighişoarei!

Adunarea extraordinară a Universităţii naţionale săseşti, convocată astăzi, s-a constituit şi şi-a început dezbaterile, considerând drept unul din cele mai urgente obiecte ale dezbaterii chemarea adresată şi cercurilor săseşti de a-şi trimite deputaţii la Parlamentul ungar reunit, convocat la Pesta pe 2 iulie a.c..

În decretul de convocare cu nr. gub. 7147 din data de 7 luna curentă[1], Guberniul c. al ţării a ordonat ca alegerea deputaţilor ce vor fi trimişi la Parlamentul reunificat din 2 iulie a.c. de la Pesta, conform prescripţiei celui de-al 2-lea articol de lege al Dietei transilvane de anul acesta, să fie făcută prin alegeri populare directe. Până ce acest articol de lege înaintat spre confirmare va dobândi preaînalta sancţiune, pe baza documentelor elaborate de Tezaurariatul ţării şi comunicate jurisdicţiilor, cetăţenii care prin impozitele plătite au drept activ de vot în fiecare circumscripţie să se pregătească, în sensul amintitului proiect de lege, pentru desemnarea deputaţilor parlamentari fără întârziere şi în mare grabă, astfel încât imediat după obţinerea preaînaltei confirmări să se purceadă la alegeri.

Prin înaltul decret al Guvernului ungar cu nr. 3772 a.c. din 12 iunie[2], care a fost remis şi jurisdicţiilor săseşti, acestea sunt chemate să-şi trimită [deputaţii] pentru Parlamentul convocat în 2 iulie a.c. la Pesta, conform indicaţiilor articolelor de lege 1 şi 2 ale Dietei transilvane din 1848, în caz contrar se va aplica pedeapsa legală.

Luând în considerare faptul că termenul stabilit pentru deschiderea Parlamentului este atât de apropiat şi încă nu s-a comunicat preaînalta sancţiune şi nu s-a publicat articolul de lege 1 al Dietei transilvane din 1848, referitor la uniunea Transilvaniei cu Ungaria, după cum nu s-a întărit nici articolul de lege 2 despre modalitatea de alegere a deputaţilor; de asemenea, chiar insuficienţa timpului fizic face imposibilă alegerea deputaţilor şi trimiterea lor în îndepărtatul loc al Parlamentului la termenul stabilit ; prin prezenta Universitatea naţională săsească găseşte de cuviinţă să adreseze înaltului for al ţării rugămintea ca acesta să intervină pe calea cuvenită fie pentru amânarea deschiderii Dietei, fie să aibă bunăvoinţa de a scuza sosirea întârziată, din pricina scurtimii timpului şi nu din propria lor vină, a deputaţilor din acest îndepărtat cerc săsesc transilvan.

Universitatea naţională aduce această hotărâre la cunoştinţa onoratului Magistrat pentru informarea adunării scăunale, considerând de la sine înţeles că se vor respecta cu precizie indicaţiile înaltului for al ţării cu privire la alegerea deputaţilor parlamentari ce vor fi trimişi la Pesta, aşteptându-se şi indicaţiile ulterioare. Universitatea adaugă că ar fi potrivit ca şi din partea jurisdicţiilor însele să se intervină pe lângă înaltul for al ţării în acelaşi sens, adică fie pentru amânarea deschiderii Dietei comune, fie – în caz contrar – pentru scuzarea întârzierii deputaţilor lor. De la Universitatea naţională săsească. Sibiu, 26 iunie 1848[3].

Franz Salmen

Karl Sigerus notar.

Original. Arh. Naţ. Rom., D. J. Braşov (Braşov). Fond. Sighişoara, nr. 1554/ 1848. Foto: 6.615–6.617.

---

[1] Cu antetul: "U.Z. 729 / 848
An
Den Löblichen Kronstädter Magistrat", Universitatea naţională săsească transmite şi Magistratului din Braşov documentul de mai sus în formă identică *Original.* Arh. Naţ. Rom., D. J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2794/1848. Foto: 32.440–32.441,

[2] Vezi vol. VI, doc. 61.

[3] Idem, doc. 203.

326

Sighişoara, 26 iunie 1848

Nr. 1732 pr. d. 27t Junii 1848

Die S. Nations Universitaet eröffnet mittels h. Erlaßes vom 26t Juni U.Zahl729/848[1]:

Der h. L. Stelle gehorsamst vorzustellen:

[1] Mittelst eines dato Budapest 12t Juni Zahl 3772 / 848 erflossenen, hier erst am 26ten Juni l.J. Nachmittags eingelangten hohen Ungarländer Regierungs Erlaßes wäre der hiesige Kreis aufgefordert worden, zu dem, auf den 2ten Juli d.J. nach Pesth ausgeschriebenen Reichstage nach Weisung des 1ten und 2ten siebenbürgischen 1848er Landtags Artikels unter Androhung der gesetzlichen Strafe, Abgeordnete pünktlich zu entsenden. Wenngleich dieser Magistrat sich bestrebe, der belobten hohen Weisung pünktlichst nach zu kommen, so wäre es

doch wegen Kürze der Zeit eine Unmöglichkeit die hiesigen Kreis Deputirten auf den bestimmten Termin in Pest erscheinen zu machen. Es fühle sich daher dieser Magistrat aus Rücksicht dessen, daß das zu späte Einlangen der dießtühligen Reichstags Deputirten in Budapest, nicht als eine Unfolgsamkeit angesehen werde, zu der gehorsamsten Bitte verpflichtet, womit die h.L. Stelle in Erwägung dieses Umstandes im geeigneten Wege entweder eine angemeßene Herausschiebung der Reichstags Eröffnung zu erwirken, oder durch das, ohne eigene Schuld, durch die Kürtze der Zeit verspätete Eintreffen der Abgeordneten aus diesem entfernten siebenbürgisch sächsischen Kreise zu entschuldigen die Gewogenheit haben möchte.

2. Wird dieser h. Erlaß nebst der vorstehenden Vorstellung und zwar Letztere in Abschrift der Stadt und Stuhlscommunitaet zur Einsicht zugestellt.

Friedrich Roth

Nr. 1732 pr. în ziua de 27 iunie 1848

Universitatea națională săsească transmite înaltul decret cu nr. univ. 729 / 1848 din 26 iunie 1848[1]:

Onoratului for i se comunică:

[1] Printr-un înalt decret al Guvernului ungar, sub nr. 3772 / 1848, datat în 12 iunie, care ne-a parvenit abia în 26 iunie a.c., cercul nostru este chemat să-şi trimită la timpul cuvenit deputații pentru Parlamentul convocat în 2 iulie a.c. la Pesta, conform indicațiilor articolelor de lege 1 şi 2 ale Dietei transilvane din 1848, în caz contrar aplicându-se pedeapsa legală. Chiar dacă Magistratul îşi va da silința să se conformeze înaltei indicații cât se poate de punctual, totuşi, din pricina timpului prea scurt, este imposibil ca deputații cercuali să poată ajunge la termenul stabilit în Pesta. Pentru ca nu cumva sosirea întârziată a deputaților parlamentari din acest district la Budapesta să fie considerată ca o nesupunere, Magistratul se simte obligat să intervină cu rugamintea ca înaltul for – luând în considerare împrejurarea dată – să determine pe calea cuvenită fie amânarea suficientă a deschiderii Parlamentului, fie să aibă bunăvoința de a scuza sosirea întârziată, din pricina scurtimii timpului şi nu din propria lor vină, a deputaților din acest îndepărtat cerc săsesc transilvan.

2. Acest înalt decret împreună cu prezenta notă în copie sunt puse la dispoziția comunității orăşeneşti şi scăunale.

Friedrich Roth

Original. Arh. Naț. Rom., D. J. Braşov (Braşov). Fond. Sighişoara, nr. 1554/1848. Foto: 6.657–6.659.

[1] Se redă în continuare conținutul deciziei 729, pe care am prezentat-o în documentul 325 din volumul de față. Apoi se continuă:

Braşov, 26 iunie 1848

2766 / 1848
Erhalten am 26. Juny 1848

Vom 28t Juni 1848

Auf die hierortigen Zuschriften an des Nations Grafen Hochwohlgeborn zu den M.Z. 2529 u. 2542 / 848 die Union Siebenbürgens mit Ungarn betreffend, daß die Nations Universität bei den stattgefundenen endlich erneuerten aber, wie es der Erfolg gezeigt, ueber denen von einigen Kreisen für sich selbstständig ausgeübten divergirenden Einflüße auf die übrigen Kreise fruchtlos gebliebenen Ansuche, in der Unions Sache die Ansichten auszugleichen sich nicht beruffen fühle, diesfalls weitere Constatationen darüber oder die Sache aus dem richtigen Gesichts Punkt aufgefaßt habe?[1] Kaum zugeben, weiter heißt es, nachdem der Vordersatz ausgeblieben ist – daß dieselben (es muß vermuthlich von den Sächsischen National Landtags Deputirten ein ausgebliebener Vordersatz die Rede gewesen seyn) im Widerspruche mit dem in ihrem erstatteten Berichte ausgesprochenen Geständniße, daß sie wider ihre Instruction gehandelt hätten, denn damit, daß die Mehrheit der Kreise diese Handlungsweise in ihren dahin eingesendeten Berichten tadeln, seyen u. die Universität sich außer Stande vorfinde, zur Einreichung der fraglichen Denkschrift bey den Landständen vor der Allhst. Bestättigung des Unions Artikels einzurathen, indem diese Einrathung auf falschen Wege die besagte Handlungsweise rechtfertigen, sonach mit dem ausgesprochenen Tadel im ganzen Widerspruche setzen würden.

Was den eingesendeten Aufruf an das Sachsen Volk anbelange, habe die Universität in der Entstehung desselben keinen Einfluß gehabt, u. es könne das hiesige Publicum versichert seyn, daß der Nations Graf stets bemüht sey allen sächsischen Aufreitzungen der Gemüther in wieweit dessen Wirkungs Kreis in diesem Bezug nicht beschränkt sey Einhalt zu thun.

Schobeln. Gutachten. Der Stadtwahlbürgerschaft zur Kenntnißname gegen Rückstellung ins Archiv ist dieser Universitaets Erlaß mitzutheilen.

2766 / 1848
Primită în 26 iunie 1848

Adresele cu nr. Mag. 2529 şi 2542/1848, trimise de aici preaonoratului comes al națiunii, referitoare la uniunea Transilvaniei cu Ungaria, [arată][1] că Universitatea națională nu se simte în stare să răspundă cererilor repetate şi reînnoite şi să uniformizeze opiniile în chestiunea uniunii[2], prin depăşirea influențelor divergente şi autonomiste exercitate de unele jurisdicții, deşi a încercat acest lucru – după cum

au arătat rezultatele – fără succes. În acest sens să se facă alte încercări? Sau să se trateze chestiunea din punctul corect de vedere? Greu de acceptat. Mai departe se spune – după ce premisa majoră a fost omisă – (este vorba probabil de o premisă majoră omisă de deputaţii naţionali din Dietă) că există o contradicţie între afirmaţia făcută în rapoartele lor, cum că ar fi acţionat împotriva instrucţiunilor, iar majoritatea cercurilor în rapoartele trimise au dezavuat modul lor de acţiune. Universităţii îi este imposibil să propună înaintarea memoriului în chestiune Stărilor ţării mai înainte de a avea loc preaînalta confirmare a articolului de lege asupra uniunii, căci recomandând aceasta ea ar justifica pe o cale greşită tocmai modul lor de acţiune, intrând ea însăşi în contradicţie cu dezavuarea menţionată [venită din partea jurisdicţiilor săseşti].

În ceea ce priveşte chemarea adresată poporului săsesc, Universitatea n-a avut nici o influenţă în elaborarea acesteia. Publicul de aici să fie sigur că mereu se va strădui comesul naţiunii să stopeze iritarea spiritelor în rândul saşilor, atâta cât îi permite sfera lui de putere.

Schobeln. Aviz. A se comunica acest decret al Universităţii cetăţenilor cu drept de vot ai oraşului şi a se înapoia în arhivă.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat nr. /.../. Foto: 31.687.

---

[1] Formularea textului original este defectuoasă.
[2] Vezi vol. VI, doc. 211, 267, 268. V. şi doc. 53, 99, 100, 105, 138, 140–142 din acest volum.

328

Braşov, 26 iunie 1848

Löblicher Magistrat!

Gemäß des erhaltenen verehrlichen Auftrags Eines Löblichen Magistrats vom 19ten Juni l.J. Zahl 2664 / 848 habe ich nicht ermangelt, zu behuf der bevorstehenden Wahlen der Landtags Abgeordneten auf Grundlage der Volks Vertrettung die erforderlichen Vorarbeiten, u. Wahlen der Wähler in meinen unterhabenden Ortschaften vernehmen zu laßen, zugleich auch die in den mitgetheilten Auszügen verzeichneten Individuen, welche außer der Kopf Taxe noch fl 8 C.M. oder mehr Gulden Steuer zahlen, u. daher an u. für sich wahlfähig sind, hierüber verständigt, u. gebe mir die Ehre zu berichten, daß aus der Mitte derer unter 8 fl C.M. zahlenden Contribuenten

In Zernescht
Juon Tipej Candidat der Theologie mit 49 Stimmen
u. der Geistliche Juon Dan mit 38 Stimmen
In Neu Tohán

der Geistliche Stan Bentsille mit 52 Stimmen
u. Maior Moldovenesku mit 14 Stimmen

zu Wahlmännern erwählt worden seyen, die Törtzburger jedoch aller Vorstellungen ohngeachtet aus dem Grund zur Wahl nicht schreiten wollen, weil sie einerseits aus jeder Abtheilung 2 Wahlmänner zu wählen gewünscht, ich jedoch solches nicht zugeben konnte, u. sie andererseits behaupten, daß bei weitem mehrere dasige Inwohner, als im obangezogenen Auszug angemerkt seyen, welche außer der Kopf Taxa über fl 8 C.M. an k. Steuer zahlten.

Der ich übrigens mit Achtung geharre
Eines Löblichen Magistrats

gehorsamster Diener,
Friedr. Fabricius

Kronstadt am 26ten Juni 848.

Onorat Magistrat!

Conform însărcinării nr. 2664 / 1848 din 19 iunie a.c., dată de onoratul Magistrat, nu am întârziat să dispun efectuarea preparativelor necesare în vederea alegerii deputaţilor dietali, ce va avea loc în curând pe baza reprezentării populare, şi a stabilirii alegătorilor din localităţile subordonate mie. Concomitent v-am înştiinţat despre conscrierea persoanelor menţionate şi în extrasele pe care vi le-am comunicat – persoanele care plătesc în plus faţă de capitaţie încă un impozit de 8 florini m.c. sau poate mai mulţi guldeni şi, prin urmare, beneficiază de dreptul de a fi alese. Am onoarea de a raporta că dintre contribuabilii care plătesc 8 florini m.c. au fost desemnaţi ca alegători

În Zărneşti
Ion Tipei, candidat la teologie, cu 49 voturi
şi clericul Ion Dan cu 38 de voturi;
În Tohanul Nou
clericul Stan Băncilă cu 52 de voturi
şi maiorul Moldovenescu cu 14 voturi.

În pofida tuturor chemărilor, brănenii nu au vrut să purceadă la alegeri, pe de o parte pe motiv că doresc să aleagă din fiecare secţiune câte 2 alegători, iar eu nu pot să aprob aşa ceva, iar pe de altă parte afirmă că la ei sunt mult mai mulţi indivizi care în afara capitaţiei plătesc un impozit mai mare de 8 florini m.c., decât sunt menţionaţi în respectivul extras.

Rămân cu stimă
al onoratului Magistrat

slujitor supus,
Friedrich Fabricius

Braşov, 26 iunie 1848

Original. Arh. Naţ. Rom., D. J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2782 / 1848. Foto: 31.572.

329

Dumbrăviţa, 26 iunie 1848

Erstes Walachen Grenz Infanterie Regte Nro. 16
Nro. 343 12te Compagnie

An
Einen königlich löblichen Kronstädter Magistrat

Szunyogszék den 26en Juny 848

Soeben wurde den Fiscal Grenz Gemeinden die Aufforderung des löblichen Fogarascher Officiolats publicirt, nach welcher auch die Fiscal Grenz Gemeinden – nachdem die Union Siebenbürgens mit Ungarn allerhöchsten Orts bestättiget sein solle – ihre wahlfähigen Individuen zur Marcal Congregation nach Fogaras auf den 27. d. abzusenden aufgefordert werden, um 2 Deputirte für den Reichstag nach Pest mitzuwählen; und nachdem die beiden Ortschaften dieser Kompagnie nicht zum Fogarascher, sondern zum Kronstädter Distrikt gehören, so wünscht die dasige Grenzbevölkerung unverzüglich zu wissen, ob und wenn diese Deputirten-Wahl für den Kronstädter Distrikt geschieht, und ob dabei nicht die Militair Bevölkerung des Distrikts unberücksichtiget verbleibe, da die Provinzial Gemeinden des Distrikts hievon bereits avertirt worden sein sollen, um sich hiernach ihre weitere Benehmungsweise einzurichten.

Die Compagnie ist von der Gemeinde dringend angegangen, ihre 2 Abgeordnete mit dieser Frage an den löblichen Magistrat einzubegleiten, was man ihr unter den jetzigen Zeitverhältnißen nicht abschlagen darf, daher ihrem Ansuchen hiemit Genüge leistet.

Csikos

Erstes Walachen Grenz Inftr Regt Nro. 16
Nro. 343 12te Kompagnie
An
Einen k. löblichen Magistrat
Estaff. zu Kronstadt

Sehr dringend!
Exped. Szunyogszék den 26 / 6 848 Mittags 12 Uhr
Erhalten am 26t Juni 1848.

2775
Erh. 26. Juni 1848

Das Szunyogszéker 12t Compagnie Commando des ersten Walachen Grenz Inf. Rgmts. gibt am 26. Juni l.J. Z. 343 hieher bekannt: Es sei soeben den Fiscal

Grenz Gemeinden die Aufforderung des Löbl. Fogarascher Offlats. publicirt worden, nach welcher auch die Fiscal Grenz Gemeinden – nachdem die Union Siebenbürgens mit Ungarn allerhöchsten Orts bestättiget sein solle – ihre wahlfähigen Individuen zur Marcal Congregation nach Fogaras auf den 27. d. abzusenden aufgefordert wurden, um 2 Deputirte für den Reichstag nach Pest mitzuwählen; und nachdem die beiden Ortschaften dieser Kompagnie nicht zum Fogarascher, sondern zum Kronstädter Distrikt gehören, so wünsche die dasige Grenzbevölkerung unverzüglich zu wissen, ob und wenn diese Deputirten-Wahl für den Kronstädter Distrikt geschehe, und ob dabei nicht die Militair Bevölkerung des Distrikts unberücksichtiget verbleiben würde, da die Prov. Gemeinden des Distrikts hievon bereits avertirt wären, um sich hiernach ihre weitere Benehmungsweise einzurichten.

Die Compagnie sei von der Gemeinde dringend angegangen, ihre 2 Abgeordnete mit dieser Frage an den Löbl. Magistrat einzubegleiten, was man ihr unter den jetzigen Zeitverhältnißen nicht abschlagen dürfe, daher ihrem Ansuchen hiemit Genüge leiste.

Zu erwidern: Daß die Wahl der Landtags Abgeordneten zum Ungarischen Reichstag hier in Kronstadt am 1ten Juli l.J. stattfinden werde; weswegen nicht nur die Grenz Gemeinde Szunyogszék sondern auch Alttohán ihre wahlfähigen Individuen auf diesen Tag Vormittags mit dem nöthigen Ausweise versehen hierin senden sollen, damit dieselbe an dieser Wahl theil nehmen könnten.

Primul regiment grăniceresc românesc de infanterie nr. 16
Nr. 343 Compania a 12-a

Către
onoratul Magistrat regal din Braşov

Dumbrăviţa, 26 iunie 1848

Comunelor fiscale grănicereşti li s-a adus la cunoştinţă chemarea onoratului oficiolat din Făgăraş. Întrucât se pare că uniunea Transilvaniei cu Ungaria ar fi fost confirmată de preaînaltul for, comunele fiscale grănicereşti sunt chemate să-şi trimită persoanele cu drept de vot la congregaţia marcală ce se va desfăşura la Făgăraş în 27 l.c., pentru a alege 2 deputaţi pentru Parlamentul de la Pesta. Însă deoarece ambele localităţi ale acestei companii aparţin de districtul Braşovului, şi nu de cel al Făgăraşului, populaţia grănicerească de aici doreşte să afle neîntârziat dacă şi când va avea loc alegerea deputaţilor în districtul Braşov – pentru ca nu cumva populaţia militară a districtului să fie omisă de la aceste alegeri, în timp ce comunele provinciale ale districtului au fost deja avertizate şi ştiu cum să se conformeze în consecinţă.

Compania a fost rugată insistent de comună să transmită această întrebare a celor 2 delegaţi ai ei onoratului Magistrat. În actualele împrejurări nu se poate refuza cererea comunei, care aşteaptă un răspuns satisfăcător.

Csikos

Primul regiment grăniceresc românesc de infanterie nr. 16
Nr. 343. Compania a 12-a

Către
onoratul Magistrat c.
prin ştafetă la Braşov

Foarte urgent!

Expediat din Dumbrăviţa în 26 iunie 1848, la orele 12 amiază

2775
Primit la 26 iunie 1848

Comandamentul celei de-a 12-a companii a primului regiment grăniceresc românesc de infanterie din Dumbrăviţa face cunoscute sub nr. 343 din 26 iunie a.c. următoarele: tocmai s-a adus la cunoştinţa comunelor fiscale grănicereşti chemarea onoratului oficiolat din Făgăraş, ca – acum după preaînalta sancţionare a uniunii Transilvaniei cu Ungaria – şi ele să-şi trimită persoanele cu drept de vot la congregaţia marcală, ce se va ţine la Făgăraş în 27 l.c., pentru a alege 2 deputaţi în Dieta de la Pesta. Deoarece cele două localităţi ale acestei companii nu aparţin de districtul Făgăraşului, ci de cel al Braşovului, populaţia grănicerească de aici doreşte să afle neîntârziat dacă şi când vor avea loc alegerile de deputaţi în districtul Braşovului – [ea] solicită informaţia pentru ca nu cumva populaţia militară a districtului să fie omisă de la aceste alegeri, în timp ce comunele provinciale ale districtului au fost deja avertizate şi ştiu cum să se conformeze în consecinţă.

Compania a fost rugată insistent de comună să transmită această întrebare a celor 2 deputaţi ai ei onoratului Magistrat. În actualele împrejurari nu se poate refuza cererea comunei, care aşteaptă răspuns satisfăcător.

De răspuns: alegerea deputaţilor pentru Dieta ungară se va desfăşura aici, la Braşov, în 1 iulie a.c.; nu numai comuna grănicerească Dumbrăviţa, ci şi Tohanul Vechi vor trimite încoace în dimineaţa acelei zile persoanele cu drept de vot, dotate cu legitimaţiile necesare, pentru a putea participa la alegere.

Original. Arh. Naţ. Rom., D. J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2775 / 1848. Foto: 31.581–31.583.

330

Turda, 26 iunie 1848

Szolgabíró Korpos Josef Urnak!

Az erdélyi Országos Karok és Rendek által folytában lévő Országos Gyűlésen Erdélynek Magyarországhozi kapcsoltatása tárgyában hozott törvénycikknek Urunk és Királyunk Ő Felsége által kegyelmesen lett megerősítését követőleg Főherceg István Nádor és Királyi helytartó Ő Fensége belső minister Szemere Bertalan ellenjegyzéke s 3772 B. szám alatt kelt parancsa szerént, ns. megye egyetemét közeledő julius 2-*ik* napján Pesten meg nyílandó közös hongyűlésen követei általi meg jelenésre felhíván – ns megyénk Fő ispánya ő méltosága mái napról 622 E. szám alatt ezen tisztséghez intézett rendeletében, valamint fel idézett, egy a ki jelelt napon meg nyilandó közös hongyűlésre küldendő követek népképviselet alapjánni választása módjáról szerkesztett s meg erősítést nyert 2-*ik* törvény cikkelyeknek kihirdetése s egyszersmind követek választása végett is, Torda városában tartandó megyei közgyülés kezdetéül közeledő julius 5-*ik* napját tűzte ki – mihez képest Uraságadnak ezennel szorossan tétetik kötelességévé – miszerént ennek vételével járása minden helységeibe leg ottan szályon ki – az el soroltakat a helység minden lakossai előtt hirdesse ki, s azzokkal kellőleg értettesse meg – és mint azon Ns. birtokosokat, kik az 1791[beli] 12-*ik* törvény cikkely szerént közgyűléseken szavazattal bírván – az országgyűlési követek választásába is befolyni eddig is jogosítva voltak – valamint azon adó alatti lakokat is, kik a mellékelt ki mutatásából kitettzöleg, folyó hó 1848-*ik* évi adó laistrom szerént fej pénzen kívül, külön külön 8 vagy több ezüst Rforintokig vannak dijjazva – a ki tűzött határnapon meg nyílandó megyei közgyűlésenni meg jelenésre utasítva, továbbá fel idézett 2-*ik* törvény cikkely 4-*ik* §-sa *C* pontyához képest járásabeli mind azon közönségeket, melyek az 1791[beli] 12 törvény cikkely nyomán jogosittattakon kívül legg alább 100 füstöt számlálnak, külön külön, két két a kisebb helységeket pedig hasonlóan külön külön egy egy képviselőnek szabadonni választására rögtön gyűjtesse öszve, s választást vitesse végbe – és az ezen úton meg választandó képviselőket utasítsa arra – miszerént a ki tűzött határ napon Torda városában meg nyilando megyei közgyűlésen mulhatatlanul meg jelenve, a megye honi közös országgyülésre, e Ns. megye részéről küldendő oly két követeknek szabadonni választásába, kik is a törvény cikkely 6-*ik* §-sa tiszta rendelkezése szerént éltők 24-*ik* évét már bé töltötték és a törvény azon rendeletének, miként a törvényhozási nyelv egyedül a magyar nyelv levén, meg felelni képesek legyenek a megyei több választási joggal bíró egyénekkel együtt kellőleg bé folyhassanak, részt vehessenek – önként értetődvén, hogy az

érdeklett követi választásba törvény szerént csak is a városi lelkészek de a helységek bár minő vallású papjai helyességgel nem folynak bé.

Nemes Thorda megye tisztségétől Tordán 26-*ik* Junius 1848.

Gaál Samuel
h. törvénybíró

Domnule jude nobiliar Korpos József

Maiestatea sa, domnul şi regele nostru, a sancţionat legea referitoare la anexarea Ardealului la Ungaria, adoptată de Dieta Stărilor şi Ordinelor în curs de desfăşurare. În urma contrasemnării ei de către ministrul de interne Szemere şi pe baza ordinului nr. 3772 pe care l-a dat, palatinul Ştefan a apelat la oficialitatea comitatului, invitând-o să-şi trimită reprezentanţii la Dieta din 2 iulie. Conformându-se, măria sa domnul comite suprem a adresat dregătorilor subordonaţi dispoziţia nr. 622 E, prin care le cere să anunţe că pe data de 5 iulie va avea loc o adunare comună. Cu ocazia ei se va face publică legea amintită şi se vor alege deputaţii dietali.

Deci şi domniei voastre i se trasează sarcina de a îndeplini, cu conştiinciozitate dispoziţia, prin deplasarea în toate localităţile plăşii pe care o administraţi pentru a-înştiinţa pe toţi cei îndreptăţiţi să se prezinte la vot. Între aceştia se numără cei care au avut dreptul de a vota şi înainte pe baza legii din 1791, adică toţi proprietarii nobiliari. Pe lângă ei, prin noua lege electorală primesc dreptul de vot toţi aceia care, în afara capitaţiei înregistrate în tabelele de dare din 1848, suportă un impozit de cel puţin 8 florini de argint.

Totodată, să aduceţi la cunoştinţa tuturor localităţilor că, potrivit punctului *c* din paragraful 4 al articolului de lege nr. 2, în afara celor îndreptăţiţi la vot prin legea din 1791, dacă numără cel puţin 100 de fumuri, au dreptul să-şi desemneze în mod liber câte doi delegaţi, iar cele cu un număr mai mic de case câte un delegat la adunarea respectivă. Alegerea delegaţilor pe localităţi să se efectueze cât mai curând, pentru ca cei desemnaţi să se poată prezenta pe data fixată la Turda, în vederea participării la scrutinul electoral care va decide în privinţa celor doi deputaţi dietali ai comitatului.

Conform paragrafului 6 din legea menţionată, pot fi aleşi deputaţi cei ce au împlinit 24 de ani şi corespund prevederii legislative de a fi cunoscători ai limbi maghiare. Tot potrivit aceleiaşi legi, se înţelege de la sine că pot participa la vot numai preoţii din oraşe, nu şi cei din mediul rural, indiferent de confesiunea lor[1].

Ordin dat de oficialitatea nobilului comitat Turda la 26 iunie 1848.

Gaál Sámuel,
prim jude nobiliar

Original. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX; 22. Fasc. 2A, nr. 206 b.

331

Braşov, 26 iunie 1848

Löblicher Magistrat!

Den evangelischen Geistlichen des Sachsenlandes ist für heuer das, was dieselben von den Gemeindegliedern ihres Bekenntnisses an Naturalleistungen bis jetzt bezogen haben, unter dem Titel der Besoldung landtäglich bewilligt u. belaßen worden. Es kann sich also nicht darum handeln, ob die evangelisch-sächsischen Gemeinden unseres Distrikt sich herbei lassen wollen, – wozu sie übrigens in der letzt abgehaltenen Distrikts Versammlung sich bereitwillig erklärt haben – das, was ihre Geistlichen als ein Recht, weil es zu ihrem Lebensunterhalt gehört, zu fordern haben, denselben auch zukommen zu lassen, wohl aber darum, wie u. auf welche Weise die mancherlei bei Effectuirung dieser Leistung voraussichtlich sich ergebenden Schwierigkeiten u. Collisionen am besten zu begegnen sein dürften. Zu dem Ende wendet sich dieses Kapitel an Einen Löblichen Magistrat mit der gehorsamsten Bitte: Wohlderselbe wolle im Einvernehmen mit der Distrikts-Communität, jedoch mit Beiziehung des Kapitels, eine, wo möglich für den ganzen Distrikt geltende gleichförmige Modalität für die besagte Leistung ehebaldigst zu berathen u. vestzusetzen die Gewogenheit haben[1].

Kronstadt den 26ten Juni 1848.
Das Begesen[?] Kapitel
durch Georg Schwarz
selbst Syndicus

An
Einen Löblichen Magistrat der k. freien Stadt u. des Distrikts Cronstadt
von
dem Innbenannten

Erh. am 27. Juny 1848

2750 / 848

Das Begesen[?] Kapitel A.C. stellt das Ansuchen, womit, die den Evangelischen Geistlichen des Sachsenlandes für heuer das, was dieselben von den Gemeindegliedern ihres Bekenntnisses an Naturalleistungen bis jetzt bezogen hatten, unter dem Titel der Besoldung landtäglich bewilligt u. belaßen worden, zur Verbeugung der bei Effectuirung dieser Leistung voraussichtlich sich ergebenden Schwierigkeiten u. Collisionen, vom Mgst mit der Distrikts-Commtät im Beyseyn des Kapitels über eine für den ganzen Distrikt geltende gleichförmige Modalität berathen u. beschloßen werden müßte.

Gutachten. Zu erwidern: Ehe u. bevor man den Austrag der diesfälligen Berathung der in Hermannstadt am 26 d.M. zusammentrettenden National Versammlung nicht entnommen habe, könne man um so weniger hierinnen etwas verfügen, als über den vom sächsischen Boden bisher entrichteten Zehnden noch kein Landtags Gesetz an diesem Magistrat erflossen sey.

Schobeln

Onorat Magistrat!

Clericilor evanghelici li s-a aprobat şi acordat anul acesta sub denumirea de salarizare ceea ce până acum ei încasau de la membrii comunali de aceeaşi confesiune în prestaţii naturale. Deci nu este vorba ca acele comune evanghelice săseşti ale districtului nostru să nu le ofere clericilor lor dreptul pe care-l solicită pentru a subzista – în ultima adunare districtuală, comunele s-au declarat de acord cu propunerea aceasta -, ci este vorba despre felul în care pot fi evitate cel mai bine unele greutăţi şi coliziuni ivite la efectuarea acestei sarcini. În acest scop, capitlul se adresează onoratului Magistrat cu supusa rugăminte ca, în acord cu comunitatea districtuală şi cu asentimentul nostru, să binevoiască să dezbată şi să stabilească cât mai degrabă o modalitate uniformă, pe cât posibil valabilă în întregul district, [de efectuare] a acestei sarcini[1].

Braşov, 26 iunie 1848.

Capitlul Begesen [Mugeni?]
prin Georg Schwarz
auto syndicus

Către
onoratul Magistrat al oraşului liber regal şi al districtului Braşov
de la
subsemnaţii

Primită în 27 iunie 1848

2750 / 1848

Capitlul Be [...] de confesiune augsburgică formulează solicitarea ca clericii evanghelici ai Pământului Săsesc [să beneficieze] anul acesta de ceea ce li s-a aprobat şi acceptat în Dietă sub denumirea de salarizare, adică tocmai ceea ce membrii comunităţii lor confesionale le acordau până acum sub forma unor prestaţii naturale. Pentru prevenirea unor greutăţi şi coliziuni ivite la efectuarea acestor prestaţii, Magistratul împreună cu comunitatea districtuală şi în prezenţa capitlului să dezbată şi să decidă o modalitate uniformă, valabilă pentru întregul district.

Aviz. De răspuns: Nu se poate dispune nimic în acest sens mai înainte de comunicarea hotărârii pe care o adoptă adunarea naţională la Sibiu, în 26 luna

curentă, cu atât mai mult cu cât despre dijma prestată până acum pe Pământul Săsesc nu s-a adoptat în Dietă nici o lege care să-i parvină Magistratului.

Schobeln

Original. Arh. Naţ. Rom., D. J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 2780/1848. Foto: 31.573–31.574.

[1] Vezi doc. 309.

332

Braşov, 26 iunie 1848

Löblicher Magistrat!

Mehrere Gemeindeglieder der gehorsamst Unterfertigten haben sich dem Vernehmen nach, in diesen Tagen dahin erklärt, und schon für dieses Jahr den von uns bis jetzt als einziges Salär gesetzlich bezogenen Zehnden nicht verabfolgen zu wollen.

Da wir jedoch hiezu in dem heurigen 4ten Landtags Artikel, indem bei deßen Verhandlung, also auch Feststellung von dem *Geistlichen* Zehnden, ausdrücklich abgesehen, und dasselbe als Gegenstand eines besondern Gesetzartikels erklärt wurde, keine Berichtigung derselben finden können; da wir ferner, obgleich keinen Census Cathedralicus zahlen, doch offenbar, auch schon rücksichtlich unserer gleichen kirchlichen Confession und Verbandes mit dem Cronstädter Distrikt nur als "geistliche sächsische Jurisdiktion" in Betracht kommen, und als solche von der Anwendung des 4ten §, des 6ten Gesetzartikels auf uns, um so mehr ausgeschlossen seyen können, als Inhalt desselben auch wir für unsere diesjährigen Dienstleistungen noch keine Belohnung erhalten haben und der allgemeinen plätzlichen Organisation auch in Beziehung auf uns unmöglich ist, da weitern Inhalts des § 5 desselben 6ten Gesetzartikels die Geistlichen auch in diesem Jahre "illö képe nélkül" nicht bleiben sollen; da endlich der Zehende auch den sächsischen Geistlichen dieses Jahr nur als "papibór" zu entrichten kommt, und wir darauf nicht geringer Anspruch haben können, als unsere Amtsbrüder in den übrigen ungarischen Districtenschaften auf ihre seither unter dem Titel képe oder papibór bezogene Besoldung, deren Aufhebung nicht einmal in Frage steht, so bitten wir gehorsamst, Ein Löblicher Magistrat wolle uns in dem diesjährigen ungestörten und ungeschmälerten Genuße unserer bisherigen Zehend Einnahmen, da bis noch durch kein anderer Aequivalent für unsere und der Unsrigen Subsistenz versorgt ist, gehörig zu stützen, und zu diesem Zwecke um so schleunigere

Maßregeln zu ergreifen die Gewogenheit haben, als die Erndte schon vor der Thür ist und die Verzehndung namentlich in Apácz, bereits begonnen hat[1].

Die wir in der zuversichtlichen Erwartung, Ein Löblicher Magistrat werde es nicht geschehen lassen, daß zu einer Zeit, in der Jedem sein Recht werden soll unser auch von der Gesetzgebung garantiertes Recht auf Belohnung auch für unsere heurigen Mühen uns allein solle verkümmert oder geschmälert werden dürfe, die Ehre haben mit vollkommenster Hochachtung zu verharren

Eines Löblichen Magistrats

gehorsame Diener
Alexander Molnár, Ew. Ung. Pfarrer in Krizba
Johann Köpe mp., Ew. Ung. Pfarrer in Ujfalu
Carl Molnár, evang. ungarischer Pfarrer in Apácza
Joseph Binder, evang. ungarischer Pfarrer in Csernátfalu u. Türkös

Onorat Magistrat!

Mai mulţi membri din comunele subsemnaţilor au declarat zilele trecute că încă de anul acesta nu mai vor să plătească dijma, singurul nostru salariu legal.

Deoarece în articolul de lege 4, emis de actuala Dietă, se face abstracţie de dezbaterea şi stabilirea *dijmei clericale,* aceasta fiind declarată drept obiect al unei legi speciale, noi nu putem găsi nici o îndreptare a situaţiei. Mai departe, cu toate că noi nu plătim Census Cathedralicus, este evident că – datorită confesiunii bisericeşti identice şi a uniunii cu districtul Braşovului – suntem consideraţi numai ca "jurisdicţie clericală săsească". Ca atare, suntem excluşi de la aplicarea conţinutului § 4 al articolului de lege 6, întrucât pentru serviciile noastre din acest an încă nu am primit nici o retribuţie, iar organizarea noastră teritorială generală este o imposibilitate. Conform § 5 al aceluiaşi articol de lege, clerul nu va rămâne nici anul acesta "illö kepe nélkül" (fără donaţia corespunzătoare); în fine, dijma le va fi prestată şi clericilor saşi anul acesta numai sub forma de "papibor" (vin destinat cultului), iar noi avem aceleaşi pretenţii ca şi confraţii noştri de breaslă din celelalte districte ungureşti, care încasează un salariu sub forma de kepe (dijmă) sau papibor (vin), salariu a cărui desfiinţare nici nu intră în discuţie. De aceea venim cu supusa rugăminte ca onoratul Magistrat să binevoiască a ne sprijini, ca să ne putem folosi nestânjenit şi nemicşorat de încasarea de până acum a dijmei, fiindcă până acum nu s-a îngrijit nimeni de găsirea vreunui alt echivalent pentru existenţa noastră şi a alor noştri, şi, de asemenea, să binevoiască să ia în acest scop cele mai grabnice măsuri, pentru că recolta bate la uşă şi dijmuirea a şi început, cum este cazul în Apaţa[1].

În speranţa încrezătoare că onoratul Magistrat nu va lăsa ca în vremurile acestea, în care fiecare îşi primeşte dreptul ce i se cuvine, să se aducă atingere

sau micşorare dreptului nostru la salarizare garantat legal, avem onoarea de a rămâne cu deplin respect

slujitori supuşi ai onoratului Magistrat

Alexander Molnár, preot evanghelic din Crizbav
Johann Köpe m. p., preot evanghelic ungar din Satu Nou
Carl Molnár, preot evanghelic din Apaţa
Joseph Binder, preot evanghelic ungar din Cernatu şi Turcheş

Original. Arh. Nat. Rom., D. J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 3114/1848. Foto: 31.891–31.892.

[1] Vezi doc. 371.

333

Sibiu, 26 iunie 1848

Frate Bălcescule

Luni 14/26 iunie[1], am ajuns de la Innsbruck îndărăt, în Sibiu. Răspunsul care l-am adus îl veţi fi citit în Gazeta Braşovului, adecă prin unirea Transilvaniei cu Ungaria am dobândit cele mai multe dintre câte am cerut. Însă noi protestaserăm ca uniunea să nu se facă fără de noi. Aceasta nu ni s-a luat în băgare de seamă. Acum am mai trimis încă o deputaţiune care să arate împăratorului că prin uniune nu ni se garantează naţionalitatea: noi vrem ca naţiunea română să figureze în numele său, să se servească cu limba sa în toate trebile sale şi aceasta să ni se întărească anume; şi ne ţinem de protestul nostru în contra unei uniuni făcute fără de noi. Vom vedea ce răspuns vom dobândi la aceasta. Întorcându-mă de la Innsbruck prin Viena, am primit scrisoarea d-tale din luna maiu şi, trecând prin Pesta, am făcut pasul care mi-ai scris să-l fac în cauza Principatelor. Frate! Ungaria e toată turburată şi ungurii nu mai ştiu ce să facă. Croaţii nu vor să se supuie nici odată cu capul la Ministerul unguresc. Banul Iellacici cere Slavonia şi Dalmaţia sub comanda sa; sârbii s-au răsculat în contra ungurilor; boemii cu slovanii din Ungaria fac cauză comună în contra ungurilor, se pregătesc cu armele. Ungurii, în loc de a mai dori să iasă elemente străine în sânul lor, ar voi să se desfacă şi de cele ce le au acum. Ei nu se pot ţinea în contra mişcărilor din năuntru şi zic că Dumnezeu să-i păzească în contra mişcărilor din afară, că nu sunt în stare a se ţinea. Şi apoi în loc de a putea da ei ajutor la vreun vecin, sunt reduşi a cere ei înşişi ajutor de la alţii. Cu toate acestea afectează înaintea lumii un fel de superbie şi de tărie de suflet care nu o au. În Transilvania au pus în lucrare tot felul de terorism în contra românilor, le-au denegat

armele, ba le-au luat şi securile şi alte instrumente economice de frică ca să nu-i omoare românii. În toată Ungaria s-a introdus metternichismul cu poliţia lui secretă şi cu celelalte mijloace abominabile ale despotismului. Ungurului nu-i vei scoate din cap niciodată ambiţiunea cea mârşavă de a domni absolut peste alţii; libertate pentru dânşii (4 milioane) şi servitute pentru celelalte naţiuni din ţară (10 milioane). De altă limbă diplomatică sau administrativă decât cea ungurească, nici nu vor să audă. Dumnezeu să-i înţelepţească! Confederaţiune cu dânşii pot să aibă, dară un stat unit ca al Elveţiei nici ei nu vor să aibă, nici nu e primit. Aci stă lucrul; apoi ajutor să-i dai tu contra inimicilor lui, dar el nu e în stare să te ajute. Românul, dacă se va asigura în contra despotismului rusesc, ar face foarte rău să se învrăjbească cu celelalte naţiuni circuvecine, căci el tot va trebui să trăească în mijlocul lor, dacă l-a pus soarta odată în locul acesta.

Altele: Eri am auzit de faptele voastre cele glorioase. Dumnezeu să vă ajute! Am cetit punctele Constituţiunii şi-mi plac toate; desfiinţaţi rangurile; daţi ţăranului proprietate absolută cel puţin 6 pogoane; formaţi gvardia naţională; toţi românii, ţărani şi orăşeni, să apuce armele; întindeţi dreptul de alegere la toţi.

Am înţeles că eşti ministrul trebilor din afară. Vei fi ocupat; cu toate acestea, scrie-mi aici la Sibiu. A doua scrisoare a d-tale, care mi-o-ai trimis cu o poliţă, n-am primit-o la Viena, pentru că am plecat, precum se vede, înainte de a ajunge! La ce bancher a fost adresată poliţa? Scrie-i să nu o plătească, dacă-i va veni prin altă mână, ci să ţi-o trimită înapoi şi-mi avisează aici la Gumma o mică sumă că am rămas fără bani. Aştept cu nerăbdare răspunsul d-tale. Adieu.

Sincerul tău
Laurian

Publicat: *Anul 1848 în Principatele Române. Acte şi documente*, vol. I, Bucureşti, 1902, p. 638–640.

[1] 26 iunie stil nou.

334

Sibiu, 26 iunie 1848

Fraţilor de peste Carpaţi!

Isbucnirea cea norocită o auzirăm din jurnale şi din alte sciri private, care ne dede şi nouă un nou motiv de viaţă şi ne-a bucurat pre mult; însă nu ungurii şi saşii. Acum aşceptăm cu nerăbdare să vedem cum va isbuti şi în Moldova. – Auzirăm mai deunăzi că ar fi intrat muscalii în Iaşi; dară după aceea se adeveri că e minciună. După cum stăm noi ceşti de dincolo de Carpaţi, toată mântuirea românilor atârnă de la unirea şi bunăstarea principatelor, pentru că noi suntem

înpedecaţi din toate părţile, mai întâi prin ai noştri carii vânează deregătorii de la unguri, prin episcopii şi preoţimea noastră carii desmântă pre popor a nu lua arme; după aceea prin unguri carii ne sunt duşmanii noştri de veacuri şi carii pre cum sciţi, au toată puterea în mâna lor, iară noi nimic. – Împăratu se guvernă de alţii şi mai cu seamă în trebile transilvane de unguri; şi aşa, prin urmare, ei având şi puterea în mâna lor, fac ce vor cu noi: ne despoae de drepturi, ne sugrumă şi D-zeu mai şcie câte nelegiuri fac cu noi; afară de aceea, poporul nostru e născut în sclăvie şi e greu de a-l îndemna la o revoltă generală, fiindcă i-i frică de miliţie şi de puşcă; dară pe lângă toate aceastea s-ar putea ceva, dacă popimea cu capetele ei n-ar fi atâta de ticăloasă; noi pe poporul nostru nu-l putem învinovăţi, că câtă stăruinţă a arătat şi arată în toate părţile e lucru de mirare; acum nici noi, care purtarăm 60 000 de oameni la Blaj, nu mai putem eşi prin ţară, că ne prigonesc din toate părţile şi ne prind; popii cei mai de treabă sunt prinş[i] prin temniţe; lângă acestea se mai adaugă neaverea şi sărăcia neamului nostru. Acestea, fraţii mei, sunt nesce crise prin care a trebuit să trecem odată şi nicidecum nu desperăm „că şi a face şi a pătimi este a românului". Noi acum stăm firm pe lângă cererile noastre – şi nu voim a sci nimic de unia cu Ţara ungurească, pentru că e în detrimentul românului şi au făcut fără noi o tocmeală de la care atârnă viaţa noastră. Ne[-au] vândut ca pre neşte dobitoace, – ne supun altui stat etc. V-am descris starea noastră ca să sciţi cum stăm şi cum să vă îndreptaţi. – Să sciţi şi aceea că ni s-a[u] încurcat iţele. – Trebuie bine să ne luăm seama că de nu va lucra tot românul în interesul comun, suntem perduţi, că toate elementele s-au conjurat în contra noastră: şi toate elementele omogene astăzi umblă să se concentreze; aşa italianii, aşa germanii, aşa slavonii; – apoi noi de ce să nu o facem aceasta, acum când ni s-a arătat epoca; toţi ne strigă să voim să formăm o Dacie; şi pentru ce să mai ascundem pisica în sac? Trebue deşceptată Europa că numai prin rădicarea Daciei se poate înpedeca panslavismul, precum l-a înpedecat de atâtea sute de ani. Ca să se informeze Europa despre aceasta, voi o puteţi face mai uşor, că aveţi mijloace, pre care noi nu le avem. – De va pune muscalu mâna pre principate suntem perduţi. Dară atunci va simţi şi Europa că s-a înfiinţat panslavismul. – Relaţiile proprietăreşci încetară, dară ce folos că acum vor să ne magiarizeze; naţionalitate nicidecum nu ne dau şi fără de vărsare de sânge anevoe vom eşi la calea dorită. – Aşceptăm mişcările servo-croatice; aşceptăm din zi în zi ca să se încaere şi nu înţelegem pe[n]tru ce e întârzierea; numai atunci vom putea mişca şi noi ceva; până atunci anevoe, că acum turtă-dulce ne-a supus ministeriului maghiar şi a şi început a face rândueli; – silesc pe români ca să aleagă deputaţi la Pesta, firesce tot magiari; apoi românul ce a câştigat? Românii din Ungaria, precum am înţeles, nu vor a se supune ministeriului. Togmai în 23 iuniu sosi Russo din Ungaria prin Bănat şi ne spuse că a fost la adunarea din Lugoş, unde poporul e ca şi pretutindenea; a vorbit cu Murgul care prin proclamaţiile lui ş-a perdut mult din popularitate; şi numai prin

discursele lui cele particulare s-a mai îndreptat; ne spuse şi aceea că poporul şi acolo e mai înţelept ca inteligenţii. Russo în 24 pleacă către Bucovina la Cernoviţi, unde se află şi ceieilalţi fraţi moldoveni; de acolo vor să erumpă spre Iaşi. – Dumnezeu să le ajute – Noi am mai trimis o deputaţie la împărat prin care-i arătarăm nemulţumirea şi primirăm răspuns că împăratul ar fi întărit toate; dară cum? Zice că să ne dea ministeriul lui cel măgăresc; apoi dânsul da-ne-va? Ungurii sunt înverşunaţi în contra noastră ca leul spre pradă. – Eu v-am scris de atâtea ori şi nici măcar un rânduleţ nu primii; adevărat că aţi fost ocupat; dară acum vă rog scrieţi-mi ceva, ca să sciu mai bine situaţia voastră; şi mai repetesc încă una dată că devisa noastră să fie formarea Daciei. – Apoi, fraţii mei, mă mai rog de una: nu uitaţi pe românul vostru cu trup şi suflet; vă rog faceţi-mi ceva parale, că n-am nimic. Planul nostru este că de ne vor strâmtori ca să nu ne mai putem mişca, atunci vom trece toţi dincolo sau în Bucovina, de unde putem tipări după plac. Bariţiu iară scrie cruciş, de nu scim ce să mai zicem. Şi asceptându-vă răspunsul, vă sărută al vostru confrate

Const[antin] Romanu

Vă mai rugăm ca să staţi în unirea, precum aţi început şi nu vă abateţi de la cele începute odată cu capul, să arătăm lumii că suntem români.

P.S. Mă rog trimiteţi-mi prin acest prilej regulamentul milităresc, unde se află mustra, că poate vom forma şi noi gărzi naţionale. – Marşul românesc de Ştrasu, pompa de festa şi cadrilu românesc

C. Rom[an]

P.S. Vă scrisem mai înainte că planul nu e ca să venim la voi; acum să sciţi că ne-am şi resolvat a veni şi mai aşceptăm încă o scrisoare de poşta viitoare de la voi şi poate vom pleca. Maiorescu sosi în 28 la noi; ne bucurăm mult de cele ce s-a[u] întâmplat la voi; dară de Moldova nu putem şci nimic, desigur. Cetii tocmai eri într-o scrisoare privată că dieta de la Frankfort ar fi trimis deputaţi la muscali ca să nu intre în principate, că îndată ce vor intra, vor avea răsboi cu Germania; drept e? Scrie-mi te rog ceva de sigur. Tot aşa stăm cu[m] ţ-am scris astăz[i] mai sus. Noi revocarăm deputaţii carii au rămas la Pesta fără voia naţiunii române, dară noi suntem încredinţaţi că dânşii n-au să se întoarcă; însă noaă puţin ne pasă, fiidcă totdeauna va avea loc protestul nostru din Blaj şi mai curând sau mai târziu trebue să se mai adune naţia iarăşi la un loc.

C.R.

Spuneţi, mă rog, gazetarilor, ca să nu mai scrie Roumania, ci Romania, că românii noştri nu pot suferi aceaste şi saşii încă îşi bat joc de noi.

[pe verso]: Domnului domn Alecu Golescu la Bucuresci.

Original. Bibl. Acad. R.S.R. Bucureşti, ms. S. 35/LXIV. Publicat cu mici diferenţe de transcriere în *Anul 1848 în Principatele Române*, tom. II, Bucureşti, 1902, p. 136–139.

Oravița, 26 iunie 1848

Királyi Biztos Úr!

Beérkezett jelentés szerint a Moldovabányára elindított katonaság és nemzetőrcsapat tegnap reggel oda megérkezett. Az ottani lakosság most meg azon új aggodalomtól van elfoglalva, hogy az illyr lázadók ezen önvédelmi intézkedéstől felbőszülten, nagyobbszerű berohanáshoz készülendenek, mely barbár vérengzéssé és rombolássá fajíthatand. Nézetem szerint ezen aggodalom annyival inkább alaptalan, mivel eddig is minden kósza hírre, mely ellenállási mozgalmasukról hozzájók érkezett, lejebb hangolták szemtelen fenyegetésöket. Egyebíránt Ásboth ideiglenes őrnagy holnap Szászkán keresztül hozzájok kiránduland, s őket minden módon megnyugtatni igyekezend, egyszersmind a vidéket védelmi szempontból megszemlélendi[1].

Tegnap ugyanis vele Csiklovabányán voltam az ottani nemzetőrszázad rendezése tárgyában. Az oda való lelkész jelezte hogy isteni tisztelet után 3 proclamatiót fog a nép előtt fölolvasni. Felolvasás alatt, – mennyire az oláh nyelvbeni jártasságom engedte -, értém, hogy az első nem egyéb mint a belügy ministériumnak azon rendelete mely az úrbéri terhek megszüntéből a népre háramló előnyöket fejtegeti, és a népet ez iránt fölvilágosíttatni rendeli, a második pedig főispán úrnak ezen körlevele a néphez, mellyel azt az adónak pontos fizetésére inti; a harmadik egy körrendelet a nevelésügyi minisztertől.

Az elsőnek ismételt hirdetési fölösleges, mivel a bányásznép eddig sem ösmert semmi nemű úrbéri terhet, s valahányszor ezen nyomasztó tehernek megszünte előtte magasztaltatik, nem hogy megelégedést szülne nála, sőt inkáb újra meg újra azon zúgolódással áll elő, hogy még a földmíves osztály ily kézelfogható jótéteményben részesült, az ő sorsán könyítés nem történt.

A második körlevél kihírdetése, – még pedig épen azon alkalommal, midőn a nemzetőrségnek megnyeretni célbevetik, – nem csak fölösleges, hanem valóban káros is. Mert a bányásznép mindeddig a hadi és házi adozásban nem osztozott, s mihelyt ezt hallja, ismét a megyei hatoság rémképei ébrednek föl benne, s bizalmatlanság jutalmazza részükről elöljáróit, kik őt a szent ügynek megnyerni törekszenek.

Az ide ./. másolatban csatolt ministertanácsi rendelvényből átfogja látni királyi biztos úr mi szerint mind a nemzetőrség alakításával mind a bányahelyek független kormányzataival felelősség mellett én bízattam meg. Sükeretlen leend pedig minden fáradozásom, mihelyt ezen eljárásomban háboríttatom. Ezen, egészen saját jellemű, intézvényű és életmódú nép, mely megtelepedése óta külön szerkezettel bírt, sajátszerű bánásmódot is igényel. Ezt a magas ministerium is átlátta, s innen eredt bölcs intézkedése.

Arra kérem, tehát telyes bizalommal királyi biztos urat, hogy ezen ministertanácsi rendelvényre támaszkodva, oda utasítva a megyét, – mit már nála különben is sokszor, de mint látom hasztalan szorgalmaztam -, hogy minden végzéseit, intézkedéseit, melyek a bányahelyekre is kiterjeszkednek, végrehajtás és eljárás végett egyenesen hozzám intézze, s én azt megtenni, és az eredményről őt értessíteni, mind honpolgári mind tiszti kötelességemnél s a rajtam fekvő felelettehernél fogva, bizonyosan el nem mulasztandom. A moldovabányai tisztség legközelebbi jelentését ide méltózkozván.

Oraviczabánya, június 26-*kán* 1848.

Gränzenstein Gusztáv,
bánya-főigazgató

Domnule comisar regesc!

Conform informației primite, armata și garda națională, pornite din Moldova Nouă, au sosit la destinație ieri dimineață. Populația locală este preocupată acum de o nouă grijă, și anume ca nu cumva răzvrătiții iliri, iritați de noua măsură de autoapărare, să pună la cale atacuri mai mari, ce pot degenera în măcel și distrugere barbară. Conform opiniei mele, îngrijorarea este neîntemeiată, îndeosebi datorită faptului că până în prezent orice fel de știre despre mișcarea de rezistență a contribuit la scăderea în intensitate a amenințărilor impertinente. De altfel, Asboth, maiorul provizoriu, se va deplasa mâine prin Sasca până acolo, ca să-i liniștească pe locuitori prin orice mijloc. Totodată, va inspecta zona respectivă din punct de vedere al apărării.[1]

Ieri am fost cu el la Ciclova, în problema organizării companiei gărzii naționale din localitate. Preotul local mi-a semnalat faptul că după slujba religioasă va citi 3 proclamații în fața poporului. În timpul lecturii și în măsura în care înțelegerea limbii române mi-o permite, am priceput că pricina nu este alta decât ordonanța Ministerului de interne despre sistarea sarcinilor urbariale și avantajele acordate pe seama poporului. Propun să se informeze poporul în legătură cu aceasta. A doua este în fond circulara domnului comite suprem adresată poporului, prin care stabilește modalitatea precisă de plată a impozitului; iar a treia, în fapt, o circulară de la Ministerul instrucțiunii.

Amintirea celei dintâi este de prisos, fiindcă locuitorii mineri nu au cunoscut până acum nici un fel de sarcină urbarială. De aceea de câte ori se vorbește în fața lor de abolirea acestei sarcini apăsătoare, nu numai că nu determină un sentiment de mulțumire, ci, dimpotrivă, mai degrabă li se induce un nou motiv de cârteală.

Categoriei agricultorilor i-ar putea fi benefică o asemenea binefacere concretă. În schimb soarta minerilor n-o ameliorează. La fel, vestirea celei de a doua circulare, tocmai cu ocazia anunțării intenției de a-i atrage în garda națională, nu numai că este de prisos, ci e în realitate chiar păgubitoare. Până acum, populația minieră n-a fost supusă impozitării militare și casnice. Acum însă i se vorbește despre aceasta și i se trezesc îngrijorările. Datorită antecedentelor privesc cu neîncredere autoritatea comitatensă, tocmai prin încercarea de a o câștiga pentru cauza sfântă.

Din copia anexată a actului emis de Guvern veți observa, domnule comisar regal, că aveți deplina mea acceptare și răspundere, atât în legătură cu formarea gărzii naționale, cât și cu administrarea independentă a localităților minerești. Orice altfel de strădanie poate rămâne fără ecou, deși prin procedeul meu vă pot stânjeni. Un atare popor, caracterizat de un spirit și un mod de viață deosebite, ce deține o structură aparte încă de la așezarea lui aici, reclamă un mod specific de tratare. Faptul a fost constatat de înaltul Guvern și a avut ca urmare o înțeleaptă rezolvare.

Rog deci, cu deplină încredere, pe domnul comisar regesc, ca, ținând cont de acest edict ministerial, să dispună la comitat, – ceea ce de fapt s-a întreprins în dese rânduri, dar fără rezultat –, ca fiecare măsură sau decizie ce se răsfrânge și asupra localităților miniere să-mi fie trimisă direct pentru procedură și rezolvare. Eu urmează să mă clarific și să vă înștiințez despre rezultat, fără să-i omit pe superiorii mei, din obligație cetățenească și din datoria mea funcționărească. Aveți amabilitatea de a trimite aici promisa informare a slujbașilor din Moldova Nouă.

Oravița, 26 iunie 1848.

Gräzenstein Gustáv,
directorul general al minelor

Original. Arh. Nat. Rom., D.J. Timiș (Timișoara). Fond. Vucovics, nr. I/4.

[1] Vezi doc. 60, 61, 203 și 336.

336

Budapesta, 26 iunie 1848

Torontál vármegye egyetemének

A Duna alsó vidékein kiütött lázadás szigorú örködést tesz szükségessé, nehogy a Dunán vagy a Tiszán az ellenség seregei vagy ezek számára élelem, lő és fegyvernemüek szállítassanak.

Az ellenség hajóinak feltartoztathatása tekintetéből Ó Becsére, a Tisza és Monostorszegre a Duna partján a hadügyminister által fél fél ágyú telep van kirendelve.

Ennek folytán rendelem, mint következik:

1.-ször A Dunán és Tiszán hajózó mindennemű magyarhajók az árboc legvégső csúcsára tűzött nemzeti lobogóval lássák el magokat.

2-szor A 2 folyam evező hajók tulajdonosai kötelességüknek ismerjék hajóikat hatósági hiteles útilevéllel ellátni.

Kelt Budapesten, junius 26-*án* 1848

Szemere Bertalan, belügyminister

Comunităţii comitatului Torontal

Răzvrătirea izbucnită la Dunărea de Jos impune cu necesitate supravegherea, pentru ca nu cumva trupele duşmanului să transporte ori să primească hrană, muniţie şi armament pe acest fluviu.

Cu privire la reţinerea vaselor vrăjmaşului, prin dispoziţia Ministerului de război s-a stabilit aşezarea a câte unei jumătăţi de baterie de tunuri la Bački Monostor, pe malul Tisei, şi la Becej, pe cel al Dunării.

În consecinţă ordonăm următoarele:

1). Fiecare vas maghiar care navighează pe Dunăre şi pe Tisa să aibă arborat tricolorul în partea de sus a catargului;

2). Proprietarii vaselor care circulă pe cele două cursuri de apă să ştie că sunt obligaţi să dispună de documente de călătorie, vizate oficial de autorităţi.

Dat la Budapesta, în 26 iunie 1848.

Szemere Bertalan,
ministru de interne

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Timiş (Timişoara). Fond. Vucovics. Foto: 30296–30297.

337

[Luduş], după 26 iunie 1848

Tisztelt Gróf Fő Ispány Ur!

Maros Lekenczei, Kis iklandi és orbai volt s már felszabadult embereim hanyagul tévén szolgálatjokat, egyenként feles napszámokkal maradtak adósaim, s a bujtogatók által tév utra vezettetve makacsabbak voltak, hogy sem gazda tiszteim többszöri felszólítására is restantiájókat le tenni kívánták volna, sőt önfejüleg megtagadták minden szokott és contractualis tartozásaikat is. A felszabadulás kétszeri törvényszerű kihírdetésekor tudtokra volt adva a törvény azon rendelete, hogy minden névvel nevezendő úrbéri tartozások és szolgálat csak Szentháromság vasárnapján kezdve szüntettek meg, s ők még is mintegy túltéve magokat a törvény rendeletein, a Szentháromság vasárnapját megelőző időbeli tartozásokra nézve is szabadokká akarják magokat tenni. Mivel pedig az ily makacsság az országban általános, károsan hatott a földmívelésre, mert még pénzért is vagy nem mentek dolgozni, vagy a túlságig felemelt árért dolgoztak. A törvény rendelésének szentnek és mindenek által teljesítendőnek kelletvén lenni:

Tisztelettel kérem Gróf Fő Ispány urat, méltóztat az illető tisztséghez hatós rendelést tenni az aránt: hogy a nevezett helységekbeli volt, de már felszabadult úrbéresekkel napszámi restantiájókat, contractualis s más meg nem szüntetett

tartozásaikat rögtön s rövid idő alatt vagy letétesse, vagy azon árban fordíttassa meg velök, melyben makacsságok miatt én kényteleníttetem más idegeneket fizetni, s engemet telyesen ki elégíttetni, egész tisztelettel lévén a tisztelt Gróf Fő Ispány Urnak alázatos szolgálója[1].

özvegy Gróf Bethlen Josefné
Gróf Haller Borbára
maga és családja nevében

Onorat conte, domnule comite suprem!

Foştii mei oameni, acum eliberaţi din Lechinţa, Iclănzel şi Oarba, au rămas datori cu multe zile, deoarece au prestat neregulat robota. Fiind duşi pe un drum greşit de către agitatori, au devenit îndărătnici, nefiind dispuşi la prestarea zilelor restante, cu toate că administratorii mei de moşii au făcut de mai multe ori apel la ei. Ba mai mult, au refuzat toate obligaţiile obişnuite şi contractuale. Despre eliberare au fost înştiinţaţi de două ori în mod oficial, fiind lămuriţi şi asupra faptului că data emancipării lor a fost fixată pentru duminica Sfintei Treimi; cu toate acestea, nesocotind legea, ei vor să se elibereze şi de sub restanţele de dinaintea cliberarii. Întrucât această atitudine a devenit generală în ţară, ea a avut o influenţă negativă asupra agriculturii, căci nici pentru bani nu mai sunt dispuşi să lucreze sau cer prea mult. Dispoziţiile legii sunt sfinte şi trebuie să fie obligatorii pentru toţi. Vă rog, domnule comite suprem, să dispuneţi ca dregătoriile să-i constrângă pe urbarialiştii mei eliberaţi la prestarea imediată a obligaţiilor restante şi contractuale ori la achitarea acelor sume pe care le plătesc eu din cauza îndărătniciei lor. Rugându-vă să-mi satisfaceţi cererea, rămân cu tot respectul a domniei voastre, domnule comite suprem[1],

văduva contelui
Bethlen József născ. Haller Borbára,
în numele său şi al familiei ei.

Original. Arh. Naţ. Rom., D.J. Cluj (Cluj-Napoca). Fond. Arh. com. Turda. Acte Presidiale, nr. 717/1848.

[1] Contesa a trimis scrisori cu un conţinut asemănător lui Asztalos Pál, Bálint Elek şi Teleki Sándor.

338

Vermeş, 26 iunie 1848

Követi utasítás Vermes, Izgár és Jerszeg helység részéről

Mit ollyformán teszünk által, hűséges követünknek, hogy az itt elő soroltakat felvéve, azoknak kivitelén működjön.

1-ör Az uradalom által egy oldalagos méréssel elvett köz legelőnk újonlagi felmérését kivinni igyekezzen.

2-or Az üres telkek mi még eddig az egész lakosságnak kiadódott bér mellett, de már ezentúl nem csak bér, hanem még fizető hazai adó mellet is az uradalom töllünk meg tagadta, minthogy pedig minden teher viselés megszünt, s felvenni szándékunk, mi eránt működést a felvevésre eszközölni kérünk.

3-or Jakabfy Kristóf volt uradalmi majorsági földek haszonbérlője által alhaszonbérbe adott földek a község által már egyszer megfizetve lévén, és az 1825–1826: 1827-*ik* évi bérek sikasztások allat még edig sem fizetett le, mi azonban 32 lakoság által mint egy meg csalo kezesi levél tartalma szerint el ítéltettek 16 ft. ezüstpénzel fizetését. Amiért rendelkezése pártolását, ezen ügynek tisztára hozását kérjük.

Kelt Vermesen junius 26-*ik* 1848, az egész község nevében

Dispoziţii către deputat din partea localităţilor
Vermeş, Izgar şi Iersig

Ne adresăm astfel alesului nostru credincios, pentru ca, acceptând cele mai jos înfăţişate, să acţioneze întru rezolvarea lor.

1. Să încercaţi a institui o nouă cercetare a păşunii comune, care a fost micşorată printr-o măsură colaterală a domeniului.

2. Vă rugăm să interveniţi la citare, în acel sens, anume ca proprietăţile libere, care au fost cedate populaţiei în arendă, să rămână astfel. Domeniul a refuzat acest drept locuitorilor, deşi aceştia au vrut să plătească chiar şi impozit statului.

3. Pământurile date în subarendă de către Jakabfy Kristóf, fost arendaş al fermelor de pe domeniu, au fost achitate o dată de comună, dar în timpul fraudelor petrecute în anii 1825, 1826, 1827 nu au mai fost plătite; noi însă, 32 de localnici, am fost condamnaţi să plătim 16 fr. monedă de aur (argint), în virtutea unei false scrisori de mână. Vă solicităm, deci, să faceţi lumină în acest caz, prin intervenţia dvs. obiectivă.

Dat la Vermeş, la 26 iunie 1848, în numele întregii comune.

Copie. Arh. Naţ. Magh. Budapesta. Fond. N. 70, Lad. X; 22, Fasc. 2A, 2 csomó, nr. 91 sz., f. 95.

339

Braşov, 26 iunie 1848

3052 / 848 ps. die 14a Julii 848

Die Hohe Landes Stelle eröffnet unterm 26ten Juny l.J. G.Z. 7488, daß in Folge der vom Magistrate – unterm 7ten Juny l.J. Betreff der im Auslande

befindlichen wallachischen Jünglinge welche unter das Militair einzureichen seyen – gemachter Vorstellung, die k.k. Agenzien in der Wallachey und Moldau unter obigem Tage requirirt worden seyen, in den benannten Fürstenthümern die schleunigste Aufforderung ergehen zu lassen, daß nemlich alle jene 7bürgischen Jünglinge, welche hierorts der Verschreibung und Loosziehung unterzogen werden, sich aber im Auslande befänden, binnen der durch das Rekruttirungs Gesetz festgesetzten 3monathlichen Zeitfrist zur Untersuchung und Einreichung um so mehr in ihr Heimorth unausbleiblich zurück kehren sollten, als im entgegengesetzten Falle sie sich die schlimmen Folgen, welche sowohl ihre Person u. ihr Eigenthum, als auch ihre Anverwandten treffen würde, selbst zuzuschenken hätten.

Hievon werde der Magistrat mit der Weisung in die Kenntniß gesetzt, daß bezüglich der der Conscription unterzogenen, und nach ihnen gezogenen Taxse [?] zum Militair zu stellenden, jedoch im Auslande befindlichen Jünglinge die mit der Hohen Gbl. Verordnung vom 14ten Juny l.J. G.Z. 6944 an den Magistrat erlaßene Vorschrift streng befolgt werden solle.

V. dient zur Wissenschaft und Darnachrichtung.

Dillmont

3052 / 1848 ps. în ziua de 14 iulie 1848

Înaltul for al ţării comunică sub nr. gub. 7488 din 26 iunie 1848: Ca urmare a prezentării făcute de Magistrat în 7 iunie a.c., referitor la tinerii români aflaţi în străinătate, care trebuie să se prezinte la armată, agenţiile c.c. din Muntenia şi Moldova sunt rugate în data de astăzi să transmită imediat în menţionatele principate îndemnul ca toţi acei tineri transilvăneni, care trebuie să se supună ordinului şi tragerii la sorţi, dar care se află în străinătate, trebuie să se întoarcă fără întârziere acasă în termen de 3 luni, după cum s-a stabilit prin legea recrutării, pentru prezentare şi vizita medicală, în caz contrar fiind singuri vinovaţi pentru gravele consecinţe care se vor abate atât asupra persoanei şi averii lor, cât şi asupra rudelor lor.

Acestea se aduc la cunostinţa Magistratului, cu indicaţia de a respecta cu stricteţe ceea ce i se prescrie prin înalta ordonanţă gubernială nr. gub. 6944, din 14 iunie a.c., relativ la tinerii conscrişi care trebuie să se prezinte la armată, conform taxelor [?], dar care se află în străinătate.

Ordonanţa slujeşte spre informare şi orientare.

Dillmont

Original. Arh. Naţ. Rom., D. J. Braşov (Braşov). Fond. Magistrat, nr. 3052/1848. Foto: 31.915–31.916.

Braşov, 26 iunie 1848

S. Excel. dem Landes Gouverneur
Kronstadt am 26t Juni 1848

In voriger Woche verlautete es hier daß in Bucarest am 19t d. verrathen word. sey, erst am 21t, also 2 Tage später, ein Aufstand hätte ausbrechen sollen, welches ich jedoch als ein wares Geschwätz hielt. – Heute vernehme ich aus glaubwürdiger Quelle daß daselbst am 21t d. der Aufstand wirklich statt gefunden, u. zwar es habe der Fürst in die Casserne sich verfüget u. habe die Militz aufgefordert hier einen erneuerten Eid der Treue abzulegen. Dieselbe habe sich zur Eidablegung gleich bereit gefunden jedoch erklärt solchen nur auf die Constitution ablegen zu wollen, worauf der Fürst ganz entrüstet sich aus der Casserne entfernt habe. Bald darauf seyen aus der Kleinen Wallachey ein Trupp Aufständler in Bucarest angelangt, welches zur Folge gehabt daß dem Fürste die Constitutions Acte zur Unterschreibung vorgelegt worden seyen, welche er auch unterschrieben. So wie dieses der Russische General Du Hamel vernommen, habe er erklärt, daß binnen 10 Tagen die Russischen Truppen in der Wallachey seyn werden.

Dieser Umstand mag nebst der Cholera die Ursache seyn daß schon viele besonders jüdische Familien hieher kommen um sich in Sicherheit zu setzen, Quartire auf 2-3 Monathe miethen. Gestern allein sollen 285 Personen über den Tömöscher Paß herein gekommen seyn. (Der anliegende Ausweiß wird Euer Excel. die nähere Ueberzeugung von der Zahl der sich bey der Polizey gemeldten Familien geben.

Die Fürstin der Wallachey soll auch in den nächsten Tagen hier eintreffen, es ist für sie ein Quartir bereits gemiethet.)[1]

Nichtverbürgte Gerüchte welchen wenig od. gar kein Glauben zu schenken ist wollen wissen, daß auch der Fürst der Wallachey, welcher, nachdem am 19t d. den auf den 21 d. bestimmt gewesenen Ausbruch der Revolte verrathen worden, auf sein Landgut geflohen, auf welchen bey seiner Heim Kunft 3 in einer Neu[...] ihm entgegen kommenden Männer geschossen, ohne daß er jedoch verwundet war, indem nur die eine Kugel in der Epoulette geblieben, sich geflüchtet habe u. der den Einmarsch der Russen in die Wallachey ankündigende General gehängt worden sey. Ferner daß die nach dem Verrath der im Winde gewesenen Revolte einge[...]enen 2 Individuen, Eliade u. Rosetti, von der Stände Versammlung zu Mitglieder des aufzustellenden Verantwortlichen Ministeriums ernannt worden seyen.

So viel ist jedoch gewiß, daß für die Fürstin der Wallachey allhier ein Quartir gemiethet worden ist, derem Einlangen man schon seit einigen Tagen entgegengesehen hat, u. jetzt stündlich erwartet wird.

Ich beeile mich Euer Excel. dieses Hochschuldigst zu berichten u. habe die Ehre etc.

Bericht betr. revolutionärer Bewegungen in der Walachey[2].

Excelenţei sale guvernatorului ţării
Braşov, 26 iunie 1848

Săptămâna trecută s-a auzit aici că în Bucureşti ar fi fost trădată în 19 ale lunii o revoltă, ce urma să izbucnească abia în 21, adică 2 zile mai târziu. Am considerat aceasta curată sporovăială. – Astăzi însă am auzit dintr-o sursă demnă de încredere că într-adevăr revolta a avut loc în 21, şi anume că prinţul s-ar fi deplasat la cazarmă şi ar fi îndemnat miliţia să-şi reînnoiască aici jurământul de credinţă. Miliţia s-a declarat imediat de acord să depună jurământul, dar a declarat că nu-l va depune decât pe constituţie, – la care prinţul a părăsit consternat cazarma. La scurt timp după aceasta, a sosit din Oltenia în Bucureşti o trupă de răsculaţi, ceea ce a avut drept consecinţă că prinţului i s-au înfăţişat spre semnare actele constituţiei, pe care le-a şi semnat. De îndată ce a auzit acestea, generalul Duhamel a declarat că în 10 zile trupele ruseşti vor fi în Muntenia.

Această împrejurare, la care se adaugă holera, poate fi cauza din care multe familii, şi îndeosebi familii evreieşti, au venit încoace pentru a se pune în siguranţă, închiriind cvartire pe 2–3 luni. Numai ieri, se pare, că au trecut 285 de persoane peste pasul Timiş. (Următorul document o va convinge pe excelenţa voastră asupra numărului familiilor care s-au anunţat la poliţie.

Se spune că şi prinţesa Munteniei va sosi aici în câteva zile. Deja s-a închiriat un cvartir pentru ea.)[1]

Zvonuri nesigure, cărora le trebuie acordată puţină încredere sau deloc, arată că prinţul Munteniei, care s-a văzut trădat după revolta care trebuia să izbucnească în 19 ale lunii şi apoi a fost stabilită pentru 21 luna curentă, s-ar fi refugiat pe moşia lui, unde, la sosirea lui acasă, 3 bărbaţi venind într-o [...] l-au împuşcat. Totuşi el nu a fost rănit, doar un glonte i s-a înfipt în epolet, apoi a fugit. Generalul, cel care anunţase invazia ruşilor în Muntenia, ar fi fost spânzurat. Mai departe, se spune că, după trădarea şi eşuarea a revoltei, 2 indivizi, Eliade şi Rosetti, ar fi fost numiţi de adunarea Stărilor membri ai Guvernului responsabil pe cale a se constitui.

Cert este însă că aici s-a plătit chiria unui cvartir pentru prinţesa Munteniei, a cărei sosire este aşteptată de câteva zile şi de-acum este aşteptată în orice ceas.

Mă grăbesc să raportez supus toate acestea excelenței voastre și am onoarea etc.

Raport referitor la mișcările revoluționare din Muntenia[2].

Concept. Arh. Naț. Rom., D. J. Brașov (Brașov). Fond. Revoluția 1848/1849, nr. 215. Foto: 11.318–11.319.

[1] Textul în paranteză rotundă, din ultimele două alineate, a fost tăiat de către autor.
[2] Altă mână a scris ultimul rând.

341

Sibiu, 26 iunie – 2 iulie 1848

("Satellit", No. 56)

Die sächsische Nationsuniversitätsversammlung
vom 26. Juni bis 2. Juli 1848.

Es sind im Siebenb. Wochenblatte über diese Universitätsversammlung bereits einige abgerissene Referate und Bemerkungen aber noch kein zusammenhängender und wenn auch nur einigermaßen, umständlicher Bericht mitgetheilt worden. Wir wollen dies nun, uns genau an einige Protokollsauszüge, die uns vorliegen, haltend, versuchen.

Am 26. Juni versammelte sich im sächsischen Nationsgebäude zu Hermannstadt unter dem Vorsitz des Nationalgrafen Franz Salmen diese außerordentliche Nationsuniversität und es waren von den einzelnen sächsischen Kreisen gegenwärtig:

1) von Hermannstadt: Benigni, Feldkriegssecretär; Binder, Tuchmacher; Groß, Geschworner in Heltau; Reuer, Notär in Hahnebach; Roth, Pfarrer in Kastenholz; Schmidt, Professor; Schuller, Professor; Zay, Senator.

2) von Schäßburg: Binder, Pfarrer in Wolkendorf; Lang, Notär in Großalisch; Miller, Senator; Rether, Notär in Laßeln; Sternheim, Bürgermeister.

3) von Kronstadt: Giesel, Pfarrer in Wolkendorf; Maager, Kaufmann; Myß, Senator; Plecker, Fiskal; Roth, Senator; Schiel, Concrektor; Schnell, Gerichtssecretär; Trausch, Polizeidirektor.

4) von Mediasch: Biedersfeld, Polizeidirektor; Fabini, Pfarrer in Reichesdorf; Folbert, Apotheker; Gierling, Magistratssecretär; Keßler, Communitätsorator; Lupini, Vicenotär; Roth, Pfarrer in Meschen[1]; Schnell, Gerichtssecretär.

[1] Este vorba despre Stephan Ludwig Roth.

5) von Bistritz: Göbbel, Landmann; Klein, Vicenotär; Kondert, Landmann; Textoris, Communitätsorator; Theil, Pfarrer in Treppen.

6) von Mühlbach: Hahn, Ingenieur; Meister, Königsrichter; Seiverth, Notär.

7) von Großschenk: Bruckner, Assessor; Capesius, Gerichtssecretär; Melzer, Assessor; Schmidt, Königsrichter; Schmidt, Officiolatssecretär.

8) von Reps: Conrad, Perceptor; Krauß, Prediger; Modjer, Pfarrer in Sommerburg; Pildner, Pfarrer in Homrod; Schuster, Ingenieur; Steinburg, Officiolatssecretär.

9) von Reußmarkt: Filtsch, Königsrichter; Löw, Stuhlsrichter.

10) von Leschkirch: Conrad, Königsrichter; Friedenfels, Hofconcipist; Herberth, Stuhlsrichter; Simonis, Stuhlsfiskal. °

Nachdem der Herr Nationsgraf mit einer auf die jetzigen Zeitumstände passenden und die verschiedenartige Stimmung, welche jetzt in den verschiedenen Kreisen der Nation herrscht, berührenden Rede, worin hauptsächlich darauf hingedeutet wurde, daß es eben jetzt nothwendiger als je sei, sich gegenseitig zu verständigen und einig und fest an einander zu halten, die Nationsversammlung eröffnet und für constituirt erklärt hatte, legte derselbe ein unter seiner Leitung verfaßtes Programm über die von dieser Universitätsversammlung zu verhandelnden Gegenstände vor, um eben auf Grundlage dieses Programms die Arbeit zweckmäßig zu ordnen und die Verhandlungen zu beschleunigen.

Das Programm wurde angenommen und mit Zustimmung der Versammlung wurden die einzelnen Punkte desselben den in fünf Sektionen vertheilten Mitgliedern der Universität zur Vorbereitung und zum schriftlichen Vortrage übergeben. Zugleich wurde festgesetzt, an den Vormittagen sollten immer gemeinsame und an dem Nachmittage Sektionssitzungen stattfinden, und die Sektionen sollten ihre Arbeiten schon am Nachmittage desselben Tages beginnen, damit schon am nächsten Tage die Arbeit der Sektion zur Verhandlung kommen könne.

Hierauf wurde auf den Vortrag des Präses, daß einer der dringendsten Gegenstände zur Verhandlung in der auch an die sächsischen Kreise ergangenen Aufforderung zu dem auf den 2. Juli nach Pesth ausgeschriebenen vereinigten ungarischen Reichstag ihre Abgeordneten zu entsenden, vorliege, nach längeren Debatte der Beschluß gefaßt: die h. k. Landesregierung geziemend zu ersuchen, es wolle Hochdieselbe in Erwägung dessen, daß der zur Eröffnung des Reichstags in Pesth anberaumte Termin bereits so nahe herangerückt, und die allerh. Sanktion und Verlautbarung des I. und II. diesjährigen Landtagsartikel[s] noch nicht erfolgt ist, mithin schon zum gedachten Termin die Reichstagsabgeordneten zu wählen und im entfernten Orte des Reichstags eintreffen zu machen, für einen angemessenen Aufschub der Reichstagseröffnung im geeigneten Wege sich verwenden, oder doch das ohne eigne Schuld durch die Kürze der Zeit verspätete Eintreffen der Abgeordneten aus den entfernteren Siebenbürger Kreisen entschuldigen. Als

hierauf noch beschlossen worden von diesem Beschlusse sämtliche sächsische Kreisbehörden in Kenntniß zu setzen, wurde diese erste Sitzung der Universitätsversammlung beendigt.

Dienstag, den 27. Juni war die 2. Sitzung. Die erste Sektion legte ihr Operat vor, welches den Entwurf zur Feststellung der Bedingungen enthält, unter denen und auf deren förmliche vertragsmäßig und gesetzlich sanktionirte Gewährleistung die sächsische Nation die Wirksamkeit und Wahrheit der Union mit dem Königreiche Ungarn in Bezug auf sich anerkennen kann. Zur Grundlage ihres Operates hatte diese Sektion die beiden Denkschriften der Nationsuniversität und insonderheit die der Klausenburger Nationalversammlung, dann der Instruktionsentwurf Kronstadts für die sächsischen Deputationsmitglieder genommen.

Nach vielseitigen Debatten über diesen Entwurf ward endlich zum Beschlusse erhoben: die Unionsbedingungen der sächsischen Nation sollten sein:

1) Unveränderte Aufrechthaltung des sächsischen Territorialgebietes und dessen Zusammenhanges in seiner jetzigen Gestalt, bestehend aus 9 Stühlen und 2 Distrikten, sammt den entweder in judicialer oder administrativer Hinsicht dazu gehörigen Theilen.

2) Die sächsische Nationsuniversität hat auch in Zukunft als Grundlage des sächsischen Nationalverbandes, unter dem °° selbstgewählten sächsischen Nationalgrafen zu stehen. Der Wirkungskreis derselben ist:

a. Die Justiz als Appellationsgericht.

b. Die Verwaltung des Nationalvermögens.

c. Entwerfung von Statuten in Absicht auf die innern Verhältnisse.

3) Die freie Communalverwaltung und das Recht der freien Kreis- und Communalbeamten wird garantirt.

4) In allen ämtlichen Verhandlungen in Correspondenzen im Innern sowohl als nach Außen soll die deutsche Sprache die Geschäftssprache sein. Die Landesgesetze sollen den sächsischen Kreisen in deutscher Sprache authentisch mitgetheilt werden.

5) Unabhängige freie Stellung der Kirchen und der Schulen aller Glaubensgenossen, freie Verwaltung ihres Vermögens, die Synodalverfassung und geistliche Gerichtsbarkeit der Augsb. Conf. Verwandten, freie Wahl der Geistlichen, das Recht der freien Einrichtung und Beaufsichtigung des öffentlichen Unterrichts, Lehr- und Lernfreiheit, der ungeschmälerte Gebrauch der Muttersprache in Kirchen und Schulen, und die Unterstellung aller zu einem und demselben Glaubensbekenntnisse Gehörigen unter die Leitung und Aufsicht der eigenen höhern sowohl, als niedern Kirchen- und Schulbehörden, wobei das höchste Aufsichtsrecht über die Kirchen und Schulen der A.C.V. in Siebenbürgen unmittelbar dem °°° Könige zukommt.

6) Beibehaltung der sächs. Municipalgesetze (Statuten) mit Vorbehalt der Autonomie und der vermöge derselben vorzunehmenden, zeitgemäßen Reformen in den verschiedenen Beziehungen des Nationallebens im Allgemeinen sowohl, als auch insbesondere in Bezug der Regelung der Gewerbs- und Zunftverhältnisse und der Einrichtung und Verwaltung der Nationalbürgerwehr.

Nach Verhandlungen dieses Gegenstandes trugen die Abgeordneten von Kronstadt im Auftrage ihrer Sender auf die baldige Absendung einer zahlreichen, aus allen Classen des Volkes zu wählenden Nationaldeputirten [Nationaldeputation] nach Pesth an, zur Aeußerung des wahren Volkswillens und zur künftigen Beruhigung des sächsischen Volkes. Es wurde beschlossen diesen Antrag in Verbindung mit zwei andern von der zweiten Sektion verhandelten Anträgen in der nächsten Sitzung zu erledigen. Hierauf erfolgte der Schluß der zweiten Sitzung.

(Forts. folgt)

°) Schon aus diesem Namensverzeichnisse ist ersichtlich, daß diese Nationsuniversität eine außergewöhnliche war, und daß endlich auch für unsere Innerverhältnisse der langersehnte und langversäumte Entwicklungsprozeß begonnen hat. Wir finden nämlich gegen die bisherige und durch den langen Schlendrian beinahe geheiligte Gepflogenheit nicht nur politische Verwaltungsbeamte oder Juristen sondern auch andere Männer des Vertrauens gewählt. Nach welchem Verhältniß die Zahl der Deputirten bestimmt wurde, ist nicht klar!

Die Red.

°°) Ich weiß nicht genau ob sich im Original des Universitätsprotokolls der Ausdruck: "auf Lebenszeit" findet oder nicht. Möglich ist es; nach meiner und vieler Andern subjektiven Ansicht wäre es jedenfalls vernünftiger, wenn er sich nicht dort fände.

Der Eins.

°°°) Hier fehlt, wenn ich nicht irre, das Wort: "constitutionellen".

Der Eins.

("Satellit", No. 57)

In der *dritten Sitzung* am 28. Juni überreichte die zweite Sektion ihr Operat zur Verhandlung. Es enthielt daselbe ein Gutachten über die Fragpunkte des Programs in welcher Art und Weise den Unionsbedingungen bei der Reichstagdeputation Eingang und Aufnahme verschafft werden solle? wie die von den sächsischen Kreisen zum ungarischen Reichstag zu entsendenden Deputirten gewählt werden sollen? ob auch Mitglieder der vorarbeitenden Regnicolardeputation gewählt werden können, indem die Arbeiten jener auch nach Eröffnung des Reichstages fortdauern werden? und ob die sächsische Nation durch ihre Abgeordneten an den Reichstagsverhandlungen theilnehmen könne, bevor die Unionsbedingungen derselben gehörig garantirt sind? In Verbindung mit diesem

Fragepunkt waren zugleich drei Anträge von der Klausenburger Nationalversammlung, von Mediasch und Kronstadt auf Absendung von Deputirten nach Pesth in dem Gutachten berücksichtigt und verhandelt.

Auf Grundlage des Sektionsoperates wurde beschlossen:

1. Die vier sächsischen Mitglieder der Regnicolardeputation sind dazu berufen, jene Bedingungen, welche die Nation bei der Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn für ihren selbstständig nationalen Fortbestand zu fordern berechtigt ist, der gesammten Regnicolardeputation einzureihen, sie daselbst zu vertreten und darauf zu dringen, daß selbe im Reichstage verhandelt und günstig entschieden werden.

2. Es soll eine von der versammelten Nationsuniversität durch freie Wahl mit Rücksicht blos auf persönliche Tüchtigkeit gewählte Deputation aus Sieben Mitgliedern mit der Weisung nach Pesth entsendet werden, die festgesetzten Unionsbedingungen sowohl bei'm Erzherzog Palatin und königl. Statthalter Stephan, als auch bei'm ungarischen Ministerium und der Regnicolardeputation und allen Orten, wo es für zweckmäßig erachtet werden wird, als den Volkswillen der Sachsen sowohl schriftlich in Form einer nach dem diesfälligen Entwurf der Nationsuniversität abgefaßten Denkschrift einzureichen, als auch mündlich auszusprechen und nach allen Kräften für die Annahme und gesetzliche Sicherstellung dieser Bedingungen hinzuwirken; ferner mit der Weisung den Zweck ihrer Sendung zwar nebst Mittheilung des Inhalts der berührten Bedingungen als Wille und gerechte Forderungen des Sachsenvolkes insbesondere auch den sächsischen Mitgliedern der Regnicolardeputation bekannt zu geben und sich mit ihnen ins Einvernehmen zu setzen, und endlich mit dem Auftrag, gleich nach ihrem Eintreffen in Pesth auf die in Wien befindliche Nationaldeputation über alle von den Beschlüssen dieser Universitätsversammlung durch eine persönliche Besprechung in Wien oder Pesth in genaue Kenntnis zu setzen, damit dieselbe auch nur im Sinne der jetzigen Beschlüsse an den höchsten Stellen so viel möglich für die Durchführung und Garantirung der Unionsbedingungen Einleitungen möge treffen können. Zur Deckung der mit dieser Sendung verbundenen Kosten wird den Mitgliedern der zu wählenden Pesther Deputation gleich den Reichsabgeordneten nebst dem Taggeld per 5 fl. C.M., die Quartiersbonifikation zu 400 fl. C.M. auf's ganze Jahr für die Zeit ihres Aufenthaltes am Orte ihrer Sendung und der Ersatz der Reisekosten aus der Hauptnationalkassa zugesichert.

3. Hinsichtlich der Frage: wie die von Seiten der sächsischen Kreise zum ungarischen Reichstag zu sendenden Deputirten gewählt werden sollen; ist eine weitere Bestimmung für überflüssig zu erachten, da hierüber schon ein Landtagsgesetz entschieden ist.

4. Betreff der Frage: ob zu solchen Abgeordneten auch Mitglieder der Regnicolardeputation gewählt werden können? – findet die Nationsuniversität gleichfalls jede Beschränkung und Weisung für unangemessen, um so mehr, da

jeder Kreis selbst zu erwägen sich verpflichtet fühlen muß, welchen Männern er die Vertretung der heiligsten Interessen des Kreises und der Nation mit Zuversicht anvertrauen kann.

In Bezug auf die fünfte Frage: ob die sächsische Nation durch ihre Abgeordneten an den Reichstagverhandlungen Theil nehmen könne, bevor die Unionsbedingungen derselben gehörig garantirt sind, wird nach langen Debatten durch Abstimmung beschlossen: Die sächsischen Abgeordneten sollen zwar, da die von der sächsischen Nation gestellten Unionsbedingungen eben im Wege der reichstägigen Verhandlungen in Vertrags- und Gesetzesform zur Geltung gebracht und garantirt werden müssen, und hiebei deren Vertretung grade die Sache der die sächsische Nation vertretenden sächsischen Kreisdeputirten ist, an den Reichstagsverhandlungen von Anfang des Reichstages theilnehmen; sie haben jedoch gleich bei ihrem Eintritt und bei Eröffnung der Verhandlungen mündlich auszusprechen und schriftlich zu Protokoll zu geben, daß in dem Falle, wenn etwa gegen jede gerechte und billige Erwartung die erwähnten Bedingungen nicht gewährt und garantirt werden sollten, aus ihrem Erscheinen im Reichstage und ihrer Theilnahme an den Verhandlungen irgend eine Folge für faktisches Eingehen der sächsischen Nation auf eine unbedingte Union nicht solle gezogen werden können. -

Zur Leitung der beschlossenen Wahl der nach Pesth zu entsendenden Deputation wurde vom Präsidium eine Commission ernannt, mit dem Auftrage die Wahlzettel vor Eröffnung der nächstfolgenden Sitzung in Empfang zu nehmen und das Ergebnis der Wahl an die Universität zu berichten.

Am 29. Juni fand die *vierte Sitzung* statt. Sogleich beim Beginn derselben erklärte ein Abgeordneter: Vor Eröffnung des ihm noch völlig unbekannten Ergebnisses der Wahl zur beschlossenen Deputation halte er es für seine Pflicht den Antrag zu stellen: daß die betreffenden Deputirten zur strengen und unverbrüchlichen Beobachtung der ihnen ertheilten Instruktion durch einen feierlichen Eid sich verpflichten mögen.

Hierauf beschloß die Versammlung: Die Nationsuniversität traut auf die Ehrenhaftigkeit der von ihr zur erwähnten Deputation aus Männern des Vertrauens mit vollem Vertrauen gewählten Mitglieder und hält es für überflüssig, dieselben durch einen Eid auf die gewissenhafte Erfüllung ihrer Sendung, an der sie gar nicht zweifeln, noch besonders zu verpflichten.

Der Austrag der Wahl war folgender: Polizeidirektor Joseph Trausch mit 52 Stimmen, Professor Carl Schuller mit 42 Stimmen, Professor Heinrich Schmidt 31 Stimmen, Polizeidirektor Friedrich Biedersfeld 25 Stimmen, Stuhlsrichter Simon Schreiber 25 Stimmen, Senator August Roth 24 Stimmen, Pfarrer Joseph Fabini 19 Stimmen, Senator Johann Schwarz 19 Stimmen, Hofkonzipist Eugen Friedenfels 19 Stimmen. Der nicht gegenwärtige Hermannstädter Stuhlsrichter Simon Schreiber erklärte der an ihn abgeschickten Deputation, seiner Kränklichkeit wegen die Wahl nicht annehmen zu können. Von den drei letzten unter den Gewählten, welche eine

gleiche Stimmenzahl hatten, erklärte Friedenfels seinen Rücktritt, und es ward eine neue Wahl in die Stelle des die Deputirtenschaft ablehnenden Simon Schreiber und unter den mit gleicher Stimmenzahl Begabten für überflüssig erachtet. – Zugleich wurde beschlossen den sieben Gewählten die nöthigen Schriften, Vollmachten und Instruktionen mit dem Auftrag zu zustellen, die Reise nach Pesth sobald als möglich anzutreten.

Ferner unterbreitete die *dritte Sektion* der Nationsuniversität ihr Gutachten über den ihr zur Bearbeitung zugewiesenen Gegenstand, betreffend das Verhältnis und die Beziehungen, in welchen die Nation mit garantirter eigner Municipalverfassung, Nationalität und Autonomie nach Außen zum Königreich Ungarn, zu dessen allgemeiner Verwaltung und zu den Mitnationen zu stehen hat.

Das Gutachten ward der Prüfung und Berathung unterzogen und demselben gemäß beschlossen:

Das Verhältnis stellt sich in Folgendem dar:

A. Zur allgemeinen Landesgesetzgebung.

Allgemeine jeden Staatsbürger verbindende Gesetze werden auch die sächsische Nation verpflichten, während die Entwerfung der blos ihre eigenthümlichen innern Verhältnisse betreffenden Gesetze der sächsischen Nation als zum Municipium gehörig vorbehalten ist.

1. Rücksichtlich ihrer Vertretung am Reichstag.

Im Ganzen wird sich die Nation den allgemeinen Landesgesetzen fügen, und verlangt nur:

a) daß der Nationsgraf Sitz und Stimme in der Magnatentafel erhalte;

b) daß die sächsischen Kreisen nie mit andern Wahlkreisen vermischt werden mögen;

c) daß, wenn die landtägliche Repräsentation nach der Volkszahl eingeleitet werden sollte, keiner der sächsischen Kreise weniger als einen Deputirten zum Reichstag sende;

d) daß nach der dermalen bestehenden Eintheilung der Kreise der Vorort (Städte, Märkte) von den übrigen zum Kreise gehörigen Ortschaften nicht getrennt werden soll.

2. Rücksichtlich der Betheilung an den Steuern, Landeslasten und den entsprechenden Vortheilen.

Allgemeine nach der aus dem Grundsatz der Gleichberechtigung fließenden gleichmäßigen Verpflichtung hervorgehende Steuern und öffentliche Lasten wird die sächsische Nation in dem sie betreffenden Verhältnis tragen, nur behält sie sich die Eintreibung und Administrirung der Steuer, so wie die Vertheilung der Lasten durch ihre eignen Beamten vor; in gleichem Verhältnisse hat sie auch die aus diesen Steuern entspringenden Vortheile sowie den gleichmäßigen Antheil an den Landeseinkünften anzusprechen.

Die Regulirung, Einhebung und Verwendung der Domestikal- und Lokal-Abgaben und Lasten wird die Nation selbstständig bestimmen.

3. Rücksichtlich der Wehrpflicht. Nach dem Grundsatz der Gleichberechtigung wird auch die Nation sich der der verhältnismäßigen Antheilnahme an der allgemeinen Wehrpflicht nicht entziehen.

B. Rücksichtlich des höchsten Centrums in der politischen Verwaltung.

Das höchste Centrum ist der konstitutionelle König mit seinem verantwortlichen Ministerium, welchen jedoch für die sächsischen Angelegenheiten eine eigne aus einer hinlänglichen Anzahl von Sachsen bestehende Sektion beizugeben ist, mit dem Beisatz, daß zwischen der Nation und diesem Centrum keine Mittelstelle zu bestehen habe.

C. Rücksichtlich eines höchsten Justizforums am Hofe des Königs gelten die Bestimmungen des vorigen Punktes.

(Fortsetzung folgt.)

("Satellit", No. 58.)

Fünfte Sitzung am 30. Juni.

Die fünfte Sitzung überreichte ihr Operat über die durch einen Gesetzvorschlag vom jetzigen Siebenbürger Landtag ausgesprochene Aufhebung der Zehntabgabe auf dem Sachsenboden mit Rücksicht sowohl auf die durch königliche Verleihung vertragsmäßig der sächsischen Geistlichkeit zur Begründung ihrer Subsistenz zugesicherten Zehnten und auf die Nothwendigkeit, dem geistlichen Stande seine der Volksbildung zur vorzüglichsten Grundlage dienende bessere Subsistenz zu sichern, als auch auf die an sächsische Communen zu gemeinnützigen Zwecken verliehene Zehnten und den vom Staate anzusprechenden Ersatz für die durch Aufhebung der Zehntabgabe jenen und diesen erwachsenden Verluste.

Zugleich unterlegte dieselbe Sektion das von der hochwürdigen Synode verfaßte Gutachten, dem von Seite der Sektion ganz beigestimmt worden.

Auf Grundlage dieses Operates nun ward Folgendes beschlossen:

1) Die sächsische Geistlichkeit nimmt in Verbindung mit der gesammten Nation, da die Zehnten der sächsischen Geistlichkeit nach dem Vorgang auf dem Ungerländer Reichstag auch durch die siebenbürgischen Landesstände durch Art. 4 und 5 1848 schlechtweg als aufgehoben erklärt worden, eben auch nach Analogie des Ablösungsvorschlags abgeschaffter adeliger Privilegialrechte, eine angemessene Entschädigung für die der sächs. Geistlichkeit wegzunehmenden Zehnten in Anspruch; weil nach allen denkbaren Rechtsprinzipien nicht die eine, zumal vertragsmäßig verpflichtete Volksklasse (wie dies urkundlich bei den Zehntabgaben der Fall ist) auf Kosten der andern rechtskräftig contrahirenden Partei begünstigt werden darf.

2) Die sächsische Nation verlangt, daß, wieder nach dem Vorgang in der Ablösungsangelegenheit bezüglich der abgeschafften Adelsprärogative, der Staatsschatz die Entschädigung für die sächsischen geistlichen Zehnten in der Weise übernehmen, daß von demselben der nach einer 9jährigen Durchschnittsberechnung der gesammten reinen sächsischen Zehnteinkünfte zu ermittelnde jährliche Zehntbetrag als jährliche Rente eine Kapitalssumme als eine immerwährende nominelle Staatsschuld anerkannt werden und fortbestehen soll.

3) Die sächs. Nation glaubt sich berechtigt, weiter zu verlangen, daß die von den Sachsen erhobene und in die öffentlichen sächs. Perceptoratscassen eingeflossene und von diesen an die Superintendentur abzuliefernde Contribution unter den anderweitigen Staatseinkünften, namentlich als derjenige Fond bestimmt werde, woraus die in Rentenbezüge verwandelten bisherigen Naturalzehnteinkünfte der sächs. Geistlichkeit präferenter auszuzahlen sind, weil es ganz billig und folgerichtig ist, daß die aus der Mitte der sächsischen Nation fließenden Staatseinkünfte zunächst zur Erfüllung der für die Nation stipulirten Staatsobliegenheiten verwendet werden, wozu hauptsächlich die Bezahlung der geistlichen Renten inmitten der sächs. Nation ohne Zweifel gehört.

4) Die sächsische Nation fordert endlich in sofern die bisherigen Zehnteinkünfte der sächs. Geistlichkeit durch die festesten und unantastbarsten Verträge mit ihren Zehntpflichtigen über alle willkürliche Beeinträchtigung Seitens dieser gestellt waren, daß auch für die Zukunft für ihre gesetzlich zu beziehende Einkünfte, sowie für die stipulirten Adelsentschädigungen, die stärksten Garantien und Hypotheken aufgestellt werden mögen; indem vom Verfalle der geistlichen Revenüen, woran alle Bildungs- und kirchlichen Anstalten der sächsischen Nation mehr oder weniger geknüpft sind, der Verfall der sächsischen Nation selbst ganz und gar abhängig ist.

Diese Garantie findet die sächsische Nation außer den vom siebenbürgischen Landtag im Allgemeinen für die Bonifikation der Zehnten verpfändeten Cameralgütern und Proventen vorzugsweise in der gesammten vom Sachsenboden eingehenden Steuer, so daß die Geistlichkeit den unmittelbaren Regreß an den Steuerfond der Sachsen habe.

Die Forderungen der sächsischen Nation betreff der Geistlichkeit sollen

1) Grundbedingungen der Union mit Ungarn sein.

2) Soll in so lange, bis die angesuchte Entschädigung der sächs. Geistlichkeit flüssig gemacht wird, der Fortbestand der Naturalzehnten erwirkt werden.

3) Um die Verarmung der Seelsorger kleinerer sächs. Gemeinden zu verhüten, die dann erfolgen könnte, wenn bezüglich der einzelnen Seelsorger nicht eine Regelung der Zehnteinkünfte veranlaßt würde, soll diese Regelung der Synode überlassen sein.

4) Bezüglich der an sächs. Communen zu gemeinnützigen Zwecken verliehenen Zehnten sollen dieselben Grundsätze festgehalten werden, wie bei den geistlichen Zehnten.

Hierauf wurde ein Gesuch der Mediascher Bürgerwehr um einen Unterstützungsbeitrag aus der Nationalcasse von 1 000 fl. C.M. zur Anschaffung der nöthigen Armatur für die ärmern Wehrmänner verhandelt und beschlossen:

Da bereits zur Anschaffung von bestellten Feuergewehren für die sächsischen Bürgergarden 12 000 fl. C.M. bestimmt seien und der Nationalcassestand der Art ist, daß er zur Deckung der sich häufenden laufenden Bedürfnisse kaum zureicht, so kann dem Gesuche der Mediascher Bürgerwehr nicht willfahrt werden. Weil aber in einzelnen Kreisen an rückständigen Interessen eine sehr bedeutende Summe aushaftet, durch deren Eingehenmachung sowohl diesem als auch dem von allen Kreisen bei dieser Gelegenheit ausgesprochenen Wunsche genügt werden könnte; so wird beschlossen: sämmtliche Kreise in denen Interessenrückstände aushaften, nachmals dringend aufzufordern, durch die Fiskale diese Interessen mit Energie austreiben zu lassen, und sodann zur Unterstützung der unbemittelten Bürgergarden in den einzelnen Kreisen nach Verhältnis des Standes derselben die eingehenden Beiträge zu vertheilen.

In Verbindung des verhandelten Operates der 5. Sektion wurde ferner beschlossen, sämmtliche Kreisoberbeamte aufzufordern, die einzelnen Kreisinspektoren unverzüglich zu beauftragen, die sächsischen Feldbauer in Stadt und Land darüber zu unterrichten, daß wenn auch die Aufhebung der Zehnten der sächsischen Geistlichkeit für die Zukunft gleichfalls beantragt ist, der diesfällige Antrag nur nach Erfolg der allerhöchsten Genehmigung Seiner Majestät in Vollzug gesetzt werden kann, unterdessen aber zunächst die Gemeinden verpflichtet bleiben, ihre Seelsorger zu unterhalten, rücksichtlich bei Verweigerung des Zehntens mit Geld zu besolden, für das heurige Jahr aber ausdrücklich von den Landständen beschlossen worden ist, daß die sächsischen Geistlichen ihre Zehnten wie bisher beiziehen sollen.

Durch verständliche Darstellung dieser Umstände und Verpflichtung wird daher jeder Inspektor sich zu befleißigen haben, um den sächsischen Geistlichen den ihnen gebührenden Zehnten zu bewahren.

Sechste Sitzung am 1. Juli.

Der Magistrat und die Communität des freien Marktes Sächsisch Reen brachte vor die Nationsuniversität die heißeste Bitte, es möchte dieselbe ihren zum ungarischen Reichstag abzusendenden Abgeordneten die Instruktion ertheilen, bei Verfassung der Traktate über die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn und bei Sicherung des sächsischen Nationalfortbestandes seiner Sprache und Sebstverwaltung bei den betreffenden Orten zu bewirken, daß auch Sächsisch Reen

und wo möglich auch alle umliegenden Ortschaften dem sächsischen Nationalkörper einverleibt werden mögen.

Die Nationsuniversität nahm dies Gesuch mit der wärmsten und brüderlichsten Theilnahme auf und beschloß sowohl der nach Pesth zur Unterhandlung gewählten Nationaldeputation und den sächs. Mitgliedern der siebenbürgischen Regnicolardeputation, als auch den zum Reichstag nach Pesth abzusendenden Kreisabgeordneten die Weisung zu geben, das beim ungarischen Reichstag vorkommende Gesuch von S. Reen und andern in den Comitaten liegenden sächs. Ortschaften kräftig zu unterstützen.

Hierauf ward die Instruktion für die nach Pesth abzusendenden Deputirten aufgelesen und festgesetzt, selbe sämmtlichen Kreisen, der Regnicolar- und der Nationaldeputation, letzterer mit dem Beifügen mitzutheilen, daß sie ihre Funktionen am Orte ihrer Sendung nicht früher beginnen dürfe, bis der Unionsartikel nicht sanctionirt sei.

Ferner legte auf die Aufforderung des Präses der Brooser Rektor Geltch einen interessanten Bericht ab über seine im Auftrage der Bürger der sächs. Rechtsakademie an die deutschen Hochschulen und nach Frankfurt gemachten Reise, um in Deutschland Sympathien für die Siebenbürger Sachsen zu erregen. Der mit Begeisterung erstattete Bericht ward mit Begeisterung aufgenommen und dem Berichertatter die Vergütung seiner Reisekosten aus der Nationalkasse beschlossen.

Am Schluße der Sitzung ward auf den Vortrag des Präses, daß der vom vorigen Nationsconfluxe zum Deputirten nach Frankfurt, um daselbst bei der deutschen Nationalversammlung eine Adresse im Namen der Siebenbürger Sachsen niederzulegen, ernannte Hofsecretär Miller den Wunsch geäußert, es wolle ihm in der Person des Professor Zimmermann noch ein Mitdeputirter mitgegeben werden, wurde durch Acclamation Rektor Geltch zum zweiten Deputirten nach Frankfurt gewählt und demselben der Auftrag ertheilt sich je eher je besser an den Ort seiner Bestimmung zu begeben.

Siebente Sitzung am 2. Juli.

Die vierte Sektion legte ihr Gutachten bezüglich der Bürgerwehr auf Sachsenboden und Erneuerung des Sachsenbundes vor. Die Mittheilung des rektificirten Operates betreff der Bürgerwehr an die Kreise wurde festgesetzt und in Bezug auf den zweiten Theil desselben wegen Erneuerung des alten Schutz- und Trutzbündnisses unter den Sachsen der Beschluß gefaßt, es solle vor der Hand die Eingehung eines solchen schriftlichen Bedüngnisses aufgeschoben werden, jedoch wurde in erhebender Weise von den einzelnen Mitgliedern der Universität folgendes Gelöbnis in die Hände des Nationsgrafen gelegt und durch gegenseitigen Handschlag bekräftigt:

"Ich verspreche hier, als ein ehrlicher Mann und Sachse in meinem Namen sowohl, als im Namen aller derer, auf die ich einen Einfluß habe und dazu

bestimmen kann, daß ich nicht nur selbst meine persönlichen Vortheile dem allgemeinen sächsischen Interesse unterzuordnen, sondern auch dahin zu wirken bemüht sein werde, die besondern Cantönli-Interessen der gemeinschaftlichen Wohlfahrt der ganzen Nation und des Vaterlandes jederzeit nachgesetzt und aufgeopfert werden möge, also zwar, daß kein Theil absonderlich handeln, sondern wie ein Mann Einer für Alle und Alle für Einen einstehen wollen. Hierauf gebe ich mein Manneswort und diesen Handschlag."

Ferner ward auf den Vortrag einer Deputation von Brooser Sachsen, daß der nach Pesth zu entsendenden Nationaldeputation auch aus ihrer, der Brooser Sachsen Mitte ein Mitglied beigegeben werden wolle, durch Acclamation der Brooser Gerichtssecretär Friedrich Wagner hierzu ernannt.

In der letzten, oder 8. Sitzung am 3. Juli ward die von einer Commission verfaßte Denkschrift, welche allerh. Se. Majestät, dem Erzherzoge Palatin, dem ungarischen Ministerium und den Reichsständen durch die Nationaldeputation eingereicht werden soll, abgelesen, gut geheißen und beschlossen, es solle dieselbe durch die Zeitungen und durch mehre in Pesth deutsch und ungarisch zu druckende Exemplare veröffentlicht werden.

Ferner ward auf den Vortrag eines Kronstädter Deputirten, es solle die in Wien befindliche Deputation der Pesther Deputation untergeordnet werden, beschlossen, daß keine Deputation der andern untergeordnet, wohl aber zur Erzielung gemeinschaftlichen Handelns auch die Wiener Deputation mit der für die Pesther Deputation verfaßten Instruktion versehen werden.

Hierauf wurden noch einige Anträge einzelner Deputirten und Kreise verhandelt und durch die Beschlüsse der früheren Sitzungen als erledigt erklärt, und auch diese Sitzung geschlossen.

Am Schlusse derselben erklärte der Herr Nationsgraf diese Universitätsversammlung nicht als aufgelöst, sondern nur als vertagt, und gab den Deputirten die Weisung, vor der Hand in ihre Heimath reisen zu können, sich aber jederzeit fertig und bereit zu halten, auf den ersten Ruf sich wieder in Hermannstadt zu versammeln.

("Satellit, nr. 56)

Adunarea Universităţii naţionale săseşti
din 26 iunie – 2 iulie 1848

Despre această adunare a Universităţii naţionale au apărut deja în Siebenbürger Wochenblatt câteva referate şi observaţii rupte din context, dar până acum nici o relatare completă sau măcar parţial amănunţită. Dorim acum să ne referim la câteva extrase de protocol care ne stau în faţă.

La 26 iunie Universitatea naţională extraordinară s-a întrunit în clădirea naţională săsească din Sibiu, sub preşedinţia comitelui naţiunii Franz Salmen, iar din cercurile săseşti au fost prezenţi:

1) din Sibiu: Benigni, secretar de război; Binder, postăvar; Groß, jurat în Cisnădie; Reuer, notar în Hamba; Roth, preot în Caşolţ; Schmidt, profesor; Schuller, profesor; Zay, senator.

2) din Sighişoara: Binder, preot în Vulcan; Lang, notar în Seleuş; Miller, senator; Rether, notar în Laslea (Sibiu); Sternheim, primar.

3) din Braşov: Giesel, preot în Vulcan; Maager, negustor; Plecker, [funcţionar] fiscal; Roth, senator; Schiel, conrector; Schnell, secretar de judecătorie; Trausch, directorul poliţiei.

4) din Mediaş: Biedersfeld, directorul poliţiei; Fabini, preot în Richiş; Folbert, farmacist; Gierling, secretar al Magistratului; Kessler, orator al comunităţii; Lupini, vicenotar; Roth, preot în Moşna[1]

; Schnell, secretar de judecătorie.

5) din Bistriţa: Göbbel, ţăran; Klein, vicenotar; Kondert, ţăran; Textoris, orator al comunităţii; Theil, preot în Târpiu.

6) din Sebeş: Hahn, inginer; Meister, jude regal; Seiverth, notar.

7) din Cincu Mare: Bruckner, asesor; Capesius, secretar de judecătorie; Schmidt, jude regal; Schmidt, secretar dregătoresc.

8) din Rupea: Conrad, perceptor; Krauß, predicator; Modjer, preot în Jimbor; Pildner, preot în Homorod; Schuster, inginer; Steinburg, secretar dregătoresc.

9) din Miercurea Sibiului: Filtsch, jude regal; Löw, jude scăunal.

10) din Nocrich: Conrad, jude regal; Friedenfels, concepist de curte; Herberth, jude scăunal; Simonis, [funcţionar] fiscal scăunal.°

Domnul comite al naţiunii a declarat adunarea naţională deschisă şi constituită, prezentând o cuvântare referitoare la împrejurările timpului şi la diversele stări de spirit ce domnesc în momentul de faţă în cercurile [săseşti], arătând că acum este mai necesar ca oricând să existe înţelegere reciprocă şi unitate trainică. S-a prezentat programul redactat sub coordonarea comitelui despre problemele ce vor fi dezbătute în această adunare a Universităţii, pentru ca, pe baza programului, să se ordoneze lucrările şi să se uşureze dezbaterile.

Programul a fost adoptat, iar punctele sale au fost preluate, cu acordul adunării, de către membrii Universităţii împărţiţi în 5 secţiuni, pentru a le prelucra şi a pregăti raportul scris. De asemenea, s-a stabilit ca şedinţele comune să se desfăşoare dimineaţa, iar cele pe secţiuni după-masa, urmând ca în aceeaşi după-masă să înceapă lucrările pe secţiuni, pentru ca în ziua următoare să se poată ajunge la dezbatere.

Preşedintele a prezentat unul din cele mai stringente obiecte de discuţie, respectiv trimiterea deputaţilor cercurilor săseşti în Parlamentul maghiar reunit de la Pesta din 2 iulie. După îndelungate dezbateri, a fost adoptată următoarea decizie: Luând în considerare faptul că termenul stabilit pentru deschiderea Parlamentului din Pesta este atât de apropiat, în vreme ce încă nu a survenit preînalta sancţiune şi

[1] Este vorba despre Stephan Ludwig Roth.

anunţare oficială a articolelor I şi II ale Dietei, şi, având în vedere că lipsa timpului fizic face imposibilă alegerea, precum şi deplasarea delegaţilor spre îndepărtatul loc până la termenul precizat, înalta conducere imperială este rugată să găsească o cale potrivită pentru a amâna deschiderea Parlamentului sau pentru a scuza sosirea întârziată, dar nu din vină proprie a deputaţilor din cercurile mai îndepărtate ale Transilvaniei. S-a mai hotărât ca această decizie să se aducă la cunoştinţa autorităţilor cercuale săseşti. Apoi s-a încheiat prima şedinţă a adunării Universităţii.

Marţi *27 iunie* s-a desfăşurat cea de-*a doua şedinţă*. Prima secţiune şi-a prezentat operatul, care conţine proiectul de stabilire a condiţiilor formale, prin a căror îndeplinire contractuală şi legală naţiunea săsească poate recunoaşte intrarea în vigoare şi realitatea uniunii cu regatul Ungariei. Ca suport al operatului ei, această primă secţiune a folosit cele două memorii ale Universităţii naţionale, şi în special memoriul adunării naţionale din Cluj, apoi proiectul de instrucţiune pentru membrii deputaţi din partea Braşovului.

După multiple discuţii asupra proiectului, acesta a fost adoptat în cele din urmă ca decizie. Condiţiile [acceptării] uniunii de către Universitatea săsească sunt următoarele:

1) Menţinerea neschimbată a teritoriului săsesc şi a contextului său politic în actuala înfăţişare; [teritoriul] fiind format din 9 scaune şi 2 districte, împreună cu părţile lor aparţinătoare din punct de vedere juridic sau administrativ.

2) Ca bază a asocierii naţiunii săseşti, Universitatea naţională săsească se va afla şi pe viitor în subordinea comitelui naţiunii săseşti, ales de ea însăşi.°° Raza de acţiune a Universităţii naţionale este:

a) justiţia, ca instanţă de apel;

b) administrarea averii naţionale;

c) realizarea de statute referitoare la relaţiile interne.

3) Se garantează administrarea comunală liberă şi dreptul funcţionarilor cercuali şi comunali liberi.

4) Limba germană să fie limba de circulaţie în toate dezbaterile oficiale, atât în corespondenţa internă, cât şi în cea externă. Legile ţării să fie comunicate cercurilor săseşti în limba germană.

5) Libertatea şi independenţa de atitudine a şcolilor şi a bisericilor tuturor celor de aceeaşi confesiune, libera administrare a avutului acestora, constituţie sinodală şi jurisdicţie religioasă pentru adepţii confesiunii augsburgice, dreptul de organizare şi supraveghere liberă a învăţământului public, libertatea de a preda şi de a învăţa, folosirea neîngrădită a limbii materne în biserici şi şcoli, subordonarea tuturor credincioşilor de aceeaşi credinţă sub conducerea şi controlul propriilor autorităţi bisericeşti şi şcolare, fie ele de rang inferior sau superior. Cel mai înalt drept de control asupra bisericilor şi şcolilor adepţilor confesiunii augsburgice revine nemijlocit regelui.°°°

6) Păstrarea legilor municipale săseşti (a statutelor), sub rezerva autonomiei şi a reformelor corespunzătoare timpului ce vor fi adoptate, atât în privinţa vieţii naţionale în general, cât mai ales în privinţa reglementării relaţiilor din cadrul meşteşugurilor şi breslelor, şi a organizării şi administrării gărzilor cetăţeneşti naţionale.

După dezbaterea acestei chestiuni, în numele comitenţilor lor, deputaţii din Braşov au propus apropiata trimitere la Pesta a unei numeroase delegaţii naţionale alese, formate din toate clasele poporului, pentru exprimarea adevăratei voinţe populare şi pentru liniştea viitoare a poporului săsesc. S-a hotărât ca această propunere să fie soluţionată în legătură cu alte două propuneri, dezbătute de secţiunea a doua în următoarea şedinţă. Astfel s-a consemnat încheierea celei de-a doua şedinţe.

(Va continua)

° Deja din lista de nume reiese că aceasta fost o [adunare] extraordinară a Universităţii naţionale, şi că în relaţiile noastre interne a început mult doritul şi mult visatul proces de dezvoltare. Găsim aici, printre aleşi, nu numai funcţionari din administraţia politică sau jurişti, ci şi alţi bărbaţi de încredere, în pofida obişnuinţei de până acum, aproape consacrate prin îndelungata rutină. Nu ne este limpede după ce criteriu s-a stabilit numărul deputaţilor!

Redacţia

°° Nu ştiu dacă în originalul protocolului [adunării] Universităţii se află sau nu expresia: "pe viaţă". Este posibil să fie; după părerea subiectivă a mea şi a multor altora ar fi totuşi mult mai înţelept să nu fie cuprinsă.

Comitentul

°°° Dacă nu mă înşel, aici lipseşte cuvântul "constituţional".

Comitentul

("Satellit", nr. 57)

În cea de-*a treia şedinţă* din *28 iunie* secţiunea a doua şi-a înaintat operatul spre dezbatere. Acesta conţine un aviz al următoarelor puncte problematice ale programului: – cum să se obţină acceptul condiţiilor uniunii pe lângă delegaţia parlamentară?; – cum să fie aleşi deputaţii cercurilor săseşti ce vor fi trimişi în Parlamentul ungar?; – pot fi aleşi şi membri ai delegaţiei pregătitoare regnicolare, chiar dacă lucrările acesteia vor continua şi după deschiderea Parlamentului?; – naţiunea săsească va putea participa prin reprezentanţii ei la dezbaterile Parlamentului, mai înainte de a obţine garantarea condiţiilor uniunii? În legătură cu această ultimă chestiune, imediat au fost luate în considerare şi dezbătute trei propuneri ale adunării naţionale din Cluj, din Mediaş şi Braşov, referitoare la trimiterea deputaţilor la Pesta.

Pe baza operatului de secţiune s-a hotărât:

1. Cei patru membri saşi ai delegaţiei regnicolare au datoria de a impune întregii delegaţii regnicolare acele condiţii, pe care naţiunea este îndreptăţită să le ceară pentru asigurarea autonomiei ei naţionale, în cadrul uniunii Transilvaniei cu Ungaria, să reprezinte aceste condiţii şi să insiste ca ele să fie dezbătute şi acceptate favorabil în Parlament.

2. Să fie trimisă la Pesta o delegaţie formată din şapte membri, aleşi prin alegeri libere şi luându-se în considerare numai vrednicia lor personală, cu misiunea de a înainta arhiducelui palatin şi locţiitorului regal Ştefan, Guvernului ungar şi delegaţiei regnicolare, precum şi tuturor forurilor, unde se consideră de cuviinţă, condiţiile uniunii, exprimând voinţa populară săsească, aşa cum au fost ele stabilite, atât în forma scrisă a unui memoriu – redactat după acest proiect al Universităţii naţionale – cât şi oral. Delegaţia să depună toate eforturile pentru a obţine acceptarea şi garantarea legală a acestor condiţii. Ea mai are misiunea de a aduce la cunoştinţa, în special a membrilor saşi ai delegaţiei regnicolare, scopul în care a fost trimis [memoriul], comunicându-le acestora conţinutul amintitelor condiţii ca reprezentând voinţa şi cererile îndreptăţite ale poporului săsesc, pentru a acţiona în consens cu aceştia. În fine, delegaţia mai are sarcina ca, de îndată după sosirea la Pesta, să comunice imediat delegaţiei naţionale aflate la Viena toate deciziile adoptate de această adunare a Universităţii, prin convorbiri personale la Viena sau Pesta, pentru ca delegaţia naţională să poată întreprinde maximum posibil pentru îndeplinirea şi garantarea condiţiilor uniunii, pe lângă cele mai înalte foruri în sensul actualelor decizii. Pentru acoperirea costurilor legate de trimiterea delegaţiei la Pesta ce urmează a fi aleasă, membrilor ei li se va asigura, asemenea deputaţilor parlamentari, o diurnă de 5 fl. m.c. şi o bonificaţie anuală de cazare de 400 fl. m.c. pentru întreaga perioadă de şedere în locul misiunii lor, precum şi decontarea cheltuielilor de drum din casieria naţională principală.

3. Referitor la întrebarea: cum să fie aleşi deputaţii cercurilor săseşti care vor fi trimişi în Parlamentul ungar? -, este superfluă orice altă precizare, deoarece a fost deja adoptată o lege a Dietei în acest sens.

4. Cu privire la întrebarea: dacă între aceşti deputaţi pot fi aleşi şi membri ai delegaţiei regnicolare, Universitatea naţională consideră inoportună orice limitare şi orice indicaţie, cu atât mai mult cu cât fiecare cerc trebuie să decidă singur căror bărbaţi le poate încredinţa cu încredere reprezentarea celor mai sfinte interese ale cercului şi ale naţiunii.

Referitor la a cincea întrebare: dacă naţiunea săsească prin reprezentanţii ei poate lua parte la dezbaterile Parlamentului, mai înainte de garantarea condiţiilor uniunii, după îndelungi dezbateri s-a hotărât prin votare: Deputaţii saşi să participe la dezbaterile Parlamentului, încă de la deschiderea acestuia, întrucât condiţiile uniunii stabilite de naţiunea săsească trebuie să fie adoptate în formă de contracte şi legi şi trebuie să fie garantate tocmai pe calea legală a dezbaterilor parlamentare, iar sarcina deputaţilor cercuali saşi este tocmai aceea de a reprezenta naţiunea săsească.

Ei însă trebuie să declare imediat după sosirea lor şi la deschiderea dezbaterilor, atât verbal cât şi în scris, cu menţionarea în protocol, că în cazul în care – în pofida aşteptărilor îndreptăţite şi corecte – amintitele condiţii nu sunt acordate şi garantate, participarea lor în Parlament şi la dezbateri nu atrage după sine nicidecum consecinţa faptică a acceptării unei uniuni necondiţionate de către naţiunea săsească.

Prezidiul [adunării Universităţii] a numit o comisie însărcinată cu conducerea desfăşurării alegerii delegaţiei ce urmează a fi trimisă la Pesta. Ea are obligaţia de a citi biletele de vot înainte de deschiderea următoarei şedinţe şi de a raporta Universităţii rezultatul alegerii.

La *29 iunie* a avut loc *a patra şedinţă*. Încă de la începutul acesteia, un delegat a raportat: Mai înainte de a se comunica rezultatul alegerii menţionatei delegaţii – rezultat care lui îi este complet necunoscut –, consideră de datoria sa de a face propunerea ca respectivii deputaţi să îşi asume, printr-un jurământ solemn, respectarea strictă şi inviolabilă a instrucţiunii ce li se va comunica.

În legătură cu aceasta, adunarea a decis: Universitatea naţională se bazează pe corectitudinea membrilor amintitei delegaţii, aleşi de ea din rândul unor bărbaţi de încredere, investiţi cu deplina încredere; de aceea, consideră superfluă obligarea suplimentară a acestora printr-un jurământ de îndeplinire conştiincioasă a misiunii lor, lucru de care [adunarea] nu se îndoieşte.

Rezultatul alegerii a fost următorul: directorul poliţiei Joseph Trausch cu 52 voturi, profesorul Carl Schuller cu 42 voturi, profesorul Heinrich Schmidt cu 31 voturi, directorul poliţiei Friedrich Biedersfeld cu 25 voturi, judele scăunal Simon Schreiber cu 25 voturi, senatorul August Roth cu 24 voturi, preotul Joseph Fabini cu 19 voturi, senatorul Johann Schwarz cu 19 voturi, concepistul aulic Eugen Friedenfels cu 19 voturi. Judele scăunal Simon Schreiber, care nu a fost prezent, a declarat delegaţiei trimise la el că nu poate accepta alegerea din motive de boală. Dintre ultimii trei aleşi, care au avut acelaşi număr de voturi, Friedenfels a declarat că se retrage. S-a considerat inutilă alegerea altor [persoane] în locul lui Simon Schreiber şi al celui care avusese acelaşi număr de voturi [Friedenfels]. – Totodată s-a decis să li se acorde celor şapte aleşi toate actele, împuternicirile şi instrucţiunile necesare, cu însărcinarea de a purcede la Pesta cât mai curând posibil.

Apoi *a treia secţiune* a Universităţii naţionale şi-a prezentat avizul asupra obiectului pe care îl prelucrase, referitor la raporturile şi relaţiile în care trebuie să se afle naţiunea [săsească], având condiţia garantării constituţiei ei municipale, a naţionalităţii şi autonomiei ei, în exterior cu regatul Ungariei, respectiv cu administraţia generală a acestuia, precum şi cu naţiunile conlocuitoare.

Avizul a fost supus verificării şi consfătuirii. În conformitate cu acesta s-a hotărât:

Raporturile se constituie în felul următor:

A. Vizavi de jurisdicţia generală a ţării.

Legile generale, obligatorii pentru fiecare cetăţean al statului, sunt obligatorii şi pentru naţiunea săsească, în timp ce *municipium* îşi rezervă dreptul de elaborare a legilor naţiunii săseşti referitoare strict la raporturile ei interne.

1. Cu privire la reprezentarea ei în Parlament.

În ansamblu, naţiunea se va conforma legilor generale ale ţării, având numai următoarele cereri:

a) comitele naţiunii să aibă drept de loc şi de vot în Tabla magnaţilor;

b) cercurile săseşti să nu fie niciodată amestecate cu alte circumscripţii electorale;

c) în cazul în care se va introduce reprezentarea în Dietă pe baza numărului populaţiei, nici unul din cercurile săseşti să nu trimită mai puţin decât un deputat în Parlament;

d) conform actualei împărţiri administrative a cercurilor, centrele (oraşe, târguri) să nu fie despărţite de restul localităţilor aparţinătoare cercului.

2. Cu privire la participarea la impozitele şi sarcinile ţării, precum şi la beneficiile corespunzând acestora.

Impozitele generale şi sarcinile publice, izvorând din principiul egalei îndreptăţiri şi al egalei obligativităţi, vor fi preluate de naţiunea săsească în raportul care îi revine, însă ea îşi menţine dreptul de încasare şi administrare a impozitelor, ca şi pe cel de repartizare a sarcinilor de către propriii ei funcţionari. În aceeaşi măsură ea solicită să participe la beneficiile rezultate din aceste impozite şi la veniturile ţării în raportul corespunzător.

Naţiunea singură va dispune asupra regulării, perceperii şi utilizării dărilor domesticale, locale şi a sarcinilor.

În ceea ce priveşte obligaţia serviciului militar, conform principiului egalei îndreptăţiri, nici naţiunea [săsească] nu se va sustrage obligaţiei generale de satisfacere a serviciului militar în raportul care îi corespunde.

B. Privitor la cel mai înalt centru al administraţiei politice.

Cel mai înalt centru este regele constituţional cu Guvernul său responsabil. În afacerile săseşti, însă, regele trebuie să fie secondat de o secţiune, compusă dintr-un număr suficient de saşi, cu menţiunea ca între naţiune şi acest centru să nu fiinţeze nici o instituţie intermediară.

C. Privitor la cel mai înalt for de justiţie la Curtea regală, sunt valabile precizările de la punctul anterior.

("Satellit", nr. 58)

A cincea şedinţă din 30 iunie.

A cincea şedinţă şi-a prezentat operatul referitor la desfiinţarea dijmei pe Pământul Săsesc, conform proiectului de lege emis de actuala Dietă transilvană, în condiţiile în care trebuie luate în considerare asigurarea subzistenţei clerului săsesc prin încasarea dijmei, în baza [vechilor] contracte regale, dar şi necesitatea

asigurării unei subzistenţe mai bune Stării clericilor, ca fundament al activităţii acestora în slujba educării poporului; de asemenea, în condiţiile creşterii pierderilor cauzate de desfiinţarea dijmei atât comunelor săseşti – din pricina dijmei care folosea unor scopuri comunitare – cât şi statului – prin despăgubirile corespunzătoare dijmelor desfiinţate.

Aceeaşi secţiune a prezentat avizul redactat de onoratul sinod, care a obţinut acordul unanim din partea secţiunii.

Pe baza acestui operat s-au decis următoarele:

1) Deoarece, în urma procedurii uzitate în Parlamentul ungar, şi Stările transilvane prin articolele 4 şi 5 din 1848 au declarat desfiinţarea zeciuielii clerului săsesc, de asemenea prin analogie cu propunerea acceptată de desfiinţare a privilegiilor nobiliare, clerul săsesc împreună cu întreaga naţiune solicită o despăgubire corespunzătoare pentru dijma care i se va lua. Şi aceasta fiindcă toate principiile juridice arată că nici o clasă populară, obligată prin contract (cum este cazul zeciuielii atestate documentar), nu poate fi favorizată pe spezele partidei aflate pe poziţii juridice contrare ei.

2) Naţiunea săsească cere, tot prin comparaţie cu procedeul urmat în chestiunea desfiinţării prerogativelor nobiliare, ca despăgubirea dijmei clericale săseşti să fie preluată de Trezoreria statului într-o asemenea manieră, încât – după ce se va socoti media pe 9 ani a tuturor veniturilor curat săseşti rezultate din dijmă – să se considere contribuţia anuală a dijmei ca o rentă anuală, care să constituie o sumă de capital ce va fi recunoscută şi va exista ca o perpetuă datorie nominală de stat.

3) Naţiunea săsească se crede îndreptăţită să mai ceară ca acea contribuţie percepută de la saşi şi vărsată în casieriile perceptorale publice săseşti, iar de aici predată Superintendenţei, să fie destinată constituirii unui fond, din care să se efectueze plăţi ale fostelor venituri în natură, rezultate până acum din dijma acordată clericilor saşi, transformate în salarii. Este foarte cinstit şi corect ca veniturile de stat realizate din sânul naţiunii săseşti să fie utilizate în primul rând pentru îndeplinirea obligaţiilor asumate de stat faţă de naţiune, între acestea numărându-se neîndoielnic îndeosebi plata rentelor [salariilor] clericale membrilor naţiunii săseşti.

4) În fine, naţiunea săsească cere ca – aşa cum veniturile clericilor saşi rezultate până acum din dijmă erau asigurate, prin cele mai sigure şi mai inviolabile contracte, de orice prejudiciere arbitrară din partea celor care le prestau obligaţiile dijmei – şi pe viitor să se constituie cele mai puternice garanţii şi ipoteci, atât pentru veniturile pe care [clericii] le vor încasa legal, cât şi pentru despăgubirile nobiliare stipulate; deoarece decăderea veniturilor clericale, de care sunt legate mai mult sau mai puţin toate instituţiile şcolare şi bisericeşti ale naţiunii săseşti, ar atrage după sine decăderea a însăşi naţiunii săseşti.

Naţiunea săsească consideră drept garanţie bunurile camerale şi proventele ipotecate de Dieta transilvană ca bonificaţie generală de dijmă, dar mai ales impozitul global încasat de pe Pământul Săsesc, astfel încât clerul să aibă regres nemijlocit în garanţie [despăgubire] din fondul săsesc rezultat din impozite.

Cererile naţiunii săseşti referitoare la clerul ei trebuie să fie

1) Condiţii de bază ale uniunii cu Ungaria.

2) Să se menţină dijma în natură până la realizarea în practică a solicitatei despăgubiri a clerului săsesc.

3) Pentru prevenirea sărăcirii păstorilor duhovniceşti ai comunelor săseşti mai mici, – sărăcire care ar surveni dacă nu s-ar determina o reglementare a veniturilor din dijmă a păstorilor duhovniceşti individuali, sinodul să se ocupe de această reglementare.

4) Referitor la dijmele acordate comunelor săseşti în scopuri obşteşti, să se respecte aceleaşi principii ca şi în cazul dijmelor clericale.

Apoi s-a dezbătut o cerere a gărzii cetăţeneşti din Mediaş de acordare a unui sprijin din casieria naţională, în valoare de 1 000 fl. m.c., în scopul procurării echipamentului necesar membrilor mai săraci ai gărzii. S-a decis:

Pentru procurarea unor arme de foc, comandate pentru gărzile cetăţeneşti săseşti, s-au alocat deja 12 000 fl. m.c., iar casieria naţională se află într-o asemenea stare, încât nu reuşeşte să acopere nevoile curente sporite, de aceea nu se poate răspunde favorabil cererii gărzii cetăţeneşti din Mediaş. Totuşi în diferite circumscripţii există o sumă însemnată sub formă de restanţe, a căror recuperare ar putea duce la îndeplinirea dorinţei exprimate acum dar şi altădată, în acest sens. Astfel că se hotărăşte să se solicite încă o dată insistent tuturor cercurilor care au restanţe, să achite fiscului aceste restanţe, iar sumele încasate în fiecare cerc în parte să fie repartizate imediat în scopul susţinerii gărzilor cetăţeneşti lipsite de mijloace materiale, în funcţie de starea acestora.

În legătură cu operatul dezbătut de secţiunea a cincea s-a mai decis să se transmită funcţionarilor cercuali îndemnul de a-i însărcina neîntârziat pe inspectorii cercuali să le explice cultivatorilor câmpului, de la ţară şi de la oraş, că – deşi s-a propus desfiinţarea dijmei clericale săseşti în viitor – această propunere nu poate fi pusă în aplicare decât după sosirea preaînaltei aprobări a maiestăţii sale; între timp însă comunele au obligaţia de a-şi întreţine păstorii spirituali, iar în cazul refuzului de prestare a dijmei de a-i plăti în bani. Pentru anul în curs Stările ţării au hotărât expres ca clericii saşi să beneficieze ca şi până acum de dijmele lor.

Prin explicarea pe înţelesul tuturor a acestor împrejurări şi obligaţii, fiecare inspector se va strădui să menţină achitarea dijmelor cuvenite clericilor saşi.

A şasea şedinţă din 1 iulie.

Magistratul şi comunitatea târgului liber Reghinul Săsesc au prezentat Universităţii naţionale dorinţa lor cea mai fierbinte ca aceasta să le acorde deputaţilor lor în Parlamentul ungar instrucţiunea ca, la elaborarea tratatelor despre

unirea Transilvaniei cu Ungaria şi la asigurarea existenţei naţiunii săseşti, a limbii şi autoadministraţiei sale, ei să acţioneze pe lângă forurile respective în sensul încorporării Reghinului Săsesc şi, pe cât posibil, şi a localităţilor din împrejurimi în corpul naţional săsesc.

Universitatea naţională a primit această rugăminte cu cea mai caldă şi mai fraternă participare, hotărând să dea indicaţie atât delegaţiei naţionale, alese pentru a participa la dezbaterile de la Pesta, cât şi membrilor saşi ai delegaţiei regnicolare transilvane, precum şi deputaţilor cercuali ce vor fi trimişi la Parlamentul din Pesta, de a sprijini din răsputeri în Parlamentul ungar cererea Reghinului Săsesc şi a localităţilor săseşti aflate pe Pământul comitatens.

Apoi s-a dat citire instrucţiunii către deputaţii ce vor pleca la Pesta şi s-a stabilit ca aceasta să fie comunicată tuturor cercurilor săseşti, delegaţiei regnicolare şi celei naţionale, acesteia din urmă cu precizarea ca ea să nu îşi înceapă funcţionarea la locul stabilit mai înainte de sancţionarea articolului uniunii.

La îndemnul preşedintelui, rectorul din Orăştie, Geltch, a prezentat un raport interesant asupra călătoriei sale întreprinse din însărcinarea cetăţenilor Academiei juridice săseşti la universităţile germane şi la Frankfurt, în scopul câştigării de simpatii în Germania pentru cauza saşilor transilvăneni. Raportul, prezentat cu entuziasm, a fost întâmpinat cu entuziasm, iar referentului i s-a decis decontarea cheltuielilor de călătorie din casieria naţională.

La sfârşitul şedinţei, preşedintele a anunţat că secretarul aulic Miller – cel care la confluxul naţional anterior fusese numit deputat la Frankfurt, pentru a depune acolo în cadrul adunării naţionale germane o adresă în numele saşilor din Transilvania – îşi exprimase dorinţa de a se aproba numirea unui codeputat în persoana profesorului Zimmermann. La acestea, a fost ales în aclamaţii rectorul Geltch ca al doilea deputat pentru Frankfurt, el fiind însărcinat să se îndrepte cât de repede posibil spre locul misiunii sale.

A şaptea şedinţă din 2 iulie.

A patra secţiune şi-a depus avizul referitor la [organizarea] gărzii cetăţeneşti pe Pământul Săsesc şi la înnoirea uniunii saşilor. S-a stabilit ca operatul rectificat cu privire la gărzile cetăţeneşti să fie comunicat cercurilor. În ceea ce priveşte a doua parte a avizului, respectiv înnoirea alianţei ofensive şi defensive a saşilor, s-a adoptat hotărârea ca momentan să se amâne realizarea unei făgăduinţe scrise, dar din partea membrilor individuali ai Universităţii s-a înmânat în mod festiv comitelui naţiunii următoarea promisiune solemnă, întărită prin strângeri reciproce de mână:

"Promit aici, ca om de onoare şi ca sas, atât în numele meu, cât şi în numele tuturor celor asupra cărora am influenţă şi putere de decizie, nu numai că voi subordona avantajele mele personale interesului general săsesc, ci şi că mă voi strădui să acţionez pentru a pune oricând mai presus de interesele particulare ale cantoanelor [cercurilor] binele întregii naţiuni şi binele patriei, astfel ca nici un mădular să nu acţioneze de sine stătător, ci toţi să fie ca un singur om, unul pentru

toţi şi toţi pentru unul. Îmi dau cuvântul meu de bărbat şi această strângere de mână."

Apoi, la cererea unei delegaţii de saşi din Orăştie, ca delegaţiei naţionale ce va fi trimisă la Pesta să i se alăture şi un membru din mijlocul lor, adică al saşilor din Orăştie, prin aclamaţii a fost numit în această calitate secretarul de tribunal Friedrich Wagner din Orăştie.

În ultima sau a opta şedinţă din 3 iulie s-a dat citire memoriului redactat de o comisie, ce va fi înaintat de către delegaţia naţională preaînalt maiestăţii sale, arhiducelui palatin, Guvernului ungar şi Stărilor Parlamentului central. Memoriul a fost aprobat şi s-a decis să fie publicat atât în ziare, cât şi în mai multe exemplare la Pesta în limbile germană şi maghiară.

Ca răspuns la referatul unui deputat braşovean, în care se propunea ca delegaţia aflată la Viena să fie pusă în subordinea celei de la Pesta, s-a hotărât ca nici o delegaţie să nu fie subordonată alteia, dar, pentru realizarea unităţii de acţiune, şi delegaţia vieneză să fie prevăzută cu aceeaşi instrucţiune ca şi delegaţia de la Pesta.

S-au mai dezbătut câteva propuneri ale unor deputaţi şi cercuri, declarându-se soluţionate prin deciziile şedinţelor anterioare. Cu aceasta a fost închisă şedinţa.

În final, domnul comite al naţiunii a declarat că această adunare a Universităţii nu îşi suspendă ci îşi amână lucrările, dând deputaţilor indicaţia de a călători deocamdată spre casele lor, fiind însă pregătiţi în orice clipă ca la primul apel să se întrunească din nou la Sibiu.

Publicat în *Satellit des Siebenbürger Wochenblatts*, ed. Johann Gött, Braşov, nr. 56, 13 iulie 1848, p. 275–276; nr. 57, 17 iulie 1848, p. 281–283; nr. 58, 20 iulie 1848, p. 287–289.

342

Viena, 26 iunie 1848

381 / q Übersetzung

Georg Bartel im Nahmen des Ministers des Äusseren
An den Minister Präsidenten

Wien den 26t Juny 1848

Die anherrerlassene Zuschrift des k.k. Oesterreichischen Ministeriums des Äusseren sammt Beylage, aus welcher letzterer ersichtlich ist, dass einige aus der Moldau flüchtige Bojaren in Begleitung mehrerer sich aus dem Grund nach Kronstadt gezogen haben, um in jener Gegend eine Freiwilligen Schaar zu errichten

und mit derselben über Grosseschti in das Fürstenthum Moldau einzufallen, dass ferner hierorts der in Siebenbürgen Commandirende General durch den Türkischen Commissair in der Moldau bereits verständiget, und zur Verhinderung dieses Anschlags ersucht worden sey, werden Euer Hochwohlgeboren um die nothwendigen ämtlichen Maassregeln treffen zu können mit dem Ersuchen übersendet, die erwähnte Beylage nach gemachtem Gebrauch anherr zurückschicken zu wollen, damit dieselbe gehörigen Orts zurückgegeben werden könne. Wien den 16. May 1848.

In Abwesenheit des Ministers des Äusseren im Auftrage des Staats Secretairs
Georg Bartel mp.

Für die Richtigkeit der Uibersetzung

[ss.]

381 / q Traducere

Georg Bartel în numele ministrului de externe
Către primul-ministru

Viena, 26 iunie 1848

Excelenței voastre i se transmite această scriere a Ministerului austriac de externe împreună cu anexa, din care rezultă următoarele: câțiva boieri fugari din Moldova, însoțiți de mai mulți [indivizi], s-au retras la Brașov, pentru a organiza în regiunea aceea un corp de voluntari, cu care să atace Moldova pe la Groseşti; comandantul suprem al Transilvaniei a fost deja înștiințat asupra acestei intenții de către comisarul turc din Moldova, care l-a rugat să ia măsuri de împiedicare a acestui plan. Excelența voastră este rugată să ia măsurile necesare şi, după utilizarea amintitei anexe, să binevoiască să ne-o înapoieze, pentru ca ea să poată fi returnată la locul cuvenit. Viena, 16 mai 1848.

În absența ministrului de externe, în însărcinarea secretarului de stat,
Georg Bartel mp.

Pentru autenticitatea traducerii

[ss.]

Original. Arh. Nat. Magh. Budapesta. Fond. Az 1848–49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 38 / E 1848.

INDICE DE LOCALITĂȚI

A

Abrud, X, XI, XII, XVI, XVII, XIX, XXII, XXV, XXVI, XXVIII, XXIX, XXX, XXXIII, XXXIV, XXXVII, XXXVIII, XLIV, XLVIII, XLIX, L, LV, LVII, LIX, LXIII, LXIV, LXVI, LXVII, LXIX, LXXI, LXII, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXXII, LXXXIX, 22, 23, 45, 55, 62, 93, 95, 131, 133, 134, 162, 196, 197, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 317, 366, 367, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 439, 440, 451, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 512, 514, 545, 616.
Abrudbánya, vezi Abrud.
Abrudfalva, vezi Abrud-sat.
Abrudkerpenyes, vezi Cărpiniş.
Abrud-sat, XXXVIII, XLII, LXXXII, LXXXVII, 544, 615, 616, 617.
Agârbiciu, 117, 118.
Agram, 466, 469.
Agrişteni, 645, 646.
Aita Seaca, 83, 85.
Aiud, XIV, XXII, XXV, XXX, XLIII, LIII, LXIII, LXVI, LXII, LXXXVIII, 100, 104, 106, 107, 109, 111, 113, 114, 118, 258, 259, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 308, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 324, 335, 346, 397, 398, 409, 450, 451, 456, 457, 458, 628, 633, 634, 635.
Aknasugatag, vezi Ocna Şugatag.
Alba Iulia, XI, XIV, XXI, XXXIV, XXXVI, XXXVII, XLI, XLIV, L, LIII, LXII, LXXVII, LXXX, LXXXI, LXXXV, LXXXIX, 20, 37, 38, 99, 104, 114, 120, 121, 210, 212, 243, 244, 305, 312, 395, 396, 456, 458, 500, 512, 514, 584, 585, 634, 635.
Albac, XVI, XXIII, XXVI, XXXVIII, LV, LXIII, LXIV, LXVII, LXXXII, 130, 131, 132, 265, 266, 269, 270, 271, 450, 545, 546.
Albák, vezi Albac.
Alcsernáton, vezi Cernatul de Jos.
Al Doboly, Aldoboly, vezi Dobolii de Jos.
Aleşd, 515.
Alpestes, vezi Peştişu Mare.
Alsó Árpás, vezi Arpaşul de Jos.
Alsó Bán, Alsóbán, vezi Bănişor.
Alsócsernáton, vezi Cernatu de Jos.
Alsójára, vezi Iara.
Alsóucsa, vezi Ucea de Jos.
Alsóvalkó, vezi Valcău de Jos.
Alsóvidra, vezi Vidra.
Altenburg, vezi Baia de Criş.
Altorja, vezi Turia de Jos.
Alt-Orschowa, vezi Orşova.
Apáca, vezi Apaţa.
Apanagyfalu, vezi Nuşeni.
Apaţa, XLVI, XCII, 672, 673.
Apoldul de Jos, 191, 192.
Apoldul de Sus, XIX.
Arad, XXXI, LXXIII, 252, 253, 412, 413.
Aranyosbánya, vezi Baia de Arieş.
Aranyosfő, vezi Scărişoara.
Aranyosivánfalva, vezi Cacova.
Aranyosszohodol, vezi Sohodol.
Arcuş, 85.
Arieşul de Pădure, XII, LI, 64, 65.
Arpaşul de Jos, 332, 340.

B

Bački Monostor (azi în Serbia), 679, 680.
Bagojfalva, vezi Hurezul Mic.
Baia de Arieş, XII, XIX, XXIII, XXVI, XXX, XLIV, LI, LXIII, LXVII, LXII, LXXXIX, 68, 69, 203, 204, 267, 268, 269, 320, 321, 397, 398, 402, 403, 457, 459, 634, 638, 639.
Baia de Criş, XII, XXI, XXVIII, L, LXII, LXIX, 44, 252, 253, 363.
Baia Mare, XVI, LV, 135, 136, 137.
Baia Sprie, 135, 137.
Bajom, vezi Boian.
Balavásár, vezi Bălăuşeri.
Balástelek, vezi Blăjel.
Balázsfalva, vezi Blaj.
Balázsháza, vezi Bălan.
Ban, 599, 605, 609.
Barcaújfalu, vezi Satu Nou.
Băgaciu, 598, 604.
Bălan, 324, 600, 606.
Bălăuşeri, XLV, XC, 651.
Bălcaciu, XIX, LVIII, 186, 188, 189.
Bălgrad, vezi Alba Iulia.
Bănişor, 471, 472, 599, 605, 609.
Bărbosu, XL, LXXXIV, 567, 569, 572.
Bägendorf, vezi Beneşti.
Beceiu, 105.
Becej (azi în Serbia), 679, 680.

Becicherecul Mare, XVI, XL, LVI, LXXXIV, 98, 142, 143, 565.
Becicherecul Mic, XXVIII, LXIX, 102, 362.
Beclean, XXXIII, LXXVI, 448.
Becs, vezi Viena.
Belgrad, 98, 102.
Belgrád, vezi Belgrad.
Bell, vezi Buia.
Bendendorf, vezi Biia.
Beneşti, XIX, LIX.
Benye, vezi Biia.
Berettyóújfalu, 514, 515.
Bergwerk-Neumoldova, vezi Moldova Nouă.
Berlin, 417, 422.
Berzasca, XX, 207, 208, 209.
Berzesd, vezi Brăzeşti.
Berzovia, XL, LXXXIV.
Beszterce, vezi Bistriţa.
Bethlen, vezi Beclean.
Bethlenfalva, vezi Beclean.
Betlen Szent Miklós, vezi Sânmiclăuş.
Bécs, vezi Viena.
Biefalău, 654, 656.
Biia, XIX, XXIII, LXIII, 187, 188, 189, 263, 264.
Biniş, XL, LXXXIV, 567, 569, 572.
Birlest, 130.
Biserica Albă, XVI, XXVIII, XXXI, XXXV, LVI, LXIX, LXXIII, LXXIV, LXXVIII, 98, 103, 140, 141, 142, 359, 360, 416, 417, 475, 476, 478, 479.
Bisericani, XXXVIII, LXXXII, 549, 550.
Bistra, XII, XVI, XIX, XXII, XXIII, XXV, XXX, XXXIII, XLII, L, LV, LIX, LXIII, LXIV, LXVI, LXXI, LXXVI, LXXXVII, 43, 44, 130, 131, 132, 133, 196, 197, 198, 201, 203, 261, 262, 263, 265, 266, 267, 268, 269, 317, 324, 395, 397, 398, 402, 403, 450, 452.
Bisztra, vezi Bistra.
Bistritz, vezi Bistriţa.
Bistriţa, XVIII, XXXI, LVIII, LXXIII, 176, 182, 183, 412, 687, 698.
Bladenmarkt, vezi Bălăuşeri.
Blaj, VI, XII, XIV, XV, XXI, XXV, XXVI, XXX, XXXI, XXXV, XXXVIII, XLIII, XLIV, XLVI, L, LIII, LIV, LXI, LXVI, LXVII, LXXII, LXXIV, LXXVIII, LXXXIII, LXXXVIII, LXXXIX, XC, XCII, 48, 49, 50, 54, 55, 56, 58, 59, 61, 62, 93, 95, 187, 188, 189, 191, 193, 264, 290, 291, 303, 305, 310, 312, 316, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 400, 417, 422, 477, 479, 527, 528, 531, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 552, 553, 560, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 645, 646, 647, 648, 675.
Blasendorf, vezi Blaj.
Blăjel, XXXVIII, XXXIX, LXXXII, LXXXIII, 525, 526, 527, 528, 529, 531, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 551, 552, 553, 645.
Blăjeni, XVIII, LXIX, 363.
Blezseny, vezi Blăjeni.
Bocşa (Română), XL, LXXXIV, 566, 568, 569, 571.
Bod, 229, 233.
Boden, vezi Budiu de Câmpie.
Bodendorf, vezi Vechea.
Bodon, vezi Budiu de Câmpie.
Bodonkút, vezi Vechea.
Bogata, XXX, XXXIV, LXXII, LXXVII, 400, 464, 523.
Bogáta, vezi Bogata.
Bogata Mureşeană, XXXVIII,LXXXII.
Bodon, vezi Budiu.
Boian, 464, 551, 553, 598, 604.
Boksán, vezi Bocşa.
Boksánbánya, vezi Bocşa.
Boldogfalva, vezi Sântămărie.
Bolkács, vezi Bălcaciu.
Bólya, Bell, vezi Buia.
Bolyán, vezi Boian.
Borgó Soszeni, Borgó Zsoszény, vezi Josenii Bârgăului.
Borgótiha, vezi Tiha Bârgăului.
Boronamező, vezi Poeniţa.
Borosjenő, vezi Ineu.
Boos, vezi Boju.
Bós, vezi Boju.
Boschen, v. Boju.
Boju, XI, XXXIV, XLIX, LXXVII, 25, 464.
Bran, XLVI, XCI, 350, 351, 428.
Brassó, vezi Braşov.
Braşov, VI, XI, XIV, XVIII, XX, XXI, XXVI, XXVII, XXVIII, XXXIII, XXXVI, XXXVII, XXXIX, XLI, XLII, XLV, XLVI, XLVII, L, LVIII, LX, LXI, LXVII, LXVIII, LXIX, LXXX, LXXXIII, LXXXVI, 37, 38, 39, 40, 41, 48, 55, 56, 62, 93, 95, 124, 128, 129, 176, 183, 185, 186, 205, 206, 216, 217, 218, 238, 291, 294, 296, 297, 319, 320, 329, 337, 349, 350, 351, 352, 354, 355, 356, 357, 363, 365, 366, 394, 428, 444, 445, 467, 469, 496, 497, 498, 511, 556, 557, 560, 561, 609, 610, 611, 654, 656, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 669, 670, 671, 672, 673, 682, 683, 684, 685, 686, 688, 690, 698, 699, 700, 707, 708.
Bratislava, XIV, XV, XVI, XLIII, LII, LIV, LXXXVII, XCI, XCII, XCIII, 1, 90, 91, 291, 608.
Brăila, XXIII, LXIV, 274, 275.
Brăzeşti, XIX, XXIII, XXVI, LIX, LXIII, LXVII, 201, 202, 203, 267, 268, 269, 320, 321.
Breazova, XL, LXXXIV, 572.
Brebi, 405, 406.
Bredea, XXX, LXXII, 405, 406.
Bresesden, vezi Brăzeşti.
Breslau, vezi Bratislava.
Bréd, vezi Brebi.
Brét, vezi Bredea.
Brezesty, Brezesd, vezi Brăzeşti.
Broos, vezi Orăştie.
Bucium, X, XLVIII, LXIV, 22.
Bucsony, vezi Bucium.
Bucsum, vezi Bucium.
Bucureşti, IX, XIII, XIV, XVIII, XXIII, XL, LII, LXIV, LXXXV, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 92, 115, 167, 169, 205, 206, 208, 209, 228, 274, 275, 276, 315, 346, 353, 364, 365, 386, 459, 575, 576, 577, 579, 580, 611, 615, 674, 676, 684, 685.
Buda, XI, XIV, XX, XXXI, L, LII, LX, LXXIII, LXXIX, 20, 36, 37, 91, 122, 123, 206, 207, 383, 413, 414, 415, 490, 491, 492, 493, 585, 636, 637.
Buda, vezi Vechea.
Budapest, vezi Budapesta.
Budapesta, IX, X, XIII, XIV, XVI, XVII, XVIII, XXIII, XXVIII, XXXII, XXXIII, XXXVI, XXXVII, XLI, XLIII, XLVII, XLVIII, LI, LII, LV, LVI, LVII, LXIV, LXX, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXIX, LXXXI, LXXXV, XCII, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 36, 37, 43, 44, 46, 48, 63, 68, 69, 73, 75, 76, 89, 91, 92, 94, 96, 97, 109, 113, 116, 119, 123, 133, 134, 138, 139, 142, 143, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 167, 168, 169, 170, 171, 189, 190, 193, 196, 198, 200, 201, 204, 207, 213, 217, 226, 240, 242, 250, 252, 254, 255, 258, 259, 260, 263, 264, 265, 267, 269, 270, 271, 273, 274, 276, 277, 278, 279, 280, 283, 287, 289, 290, 301, 302, 303, 316, 317, 318, 319, 321, 322, 323, 325, 342, 343, 348, 355, 357, 358, 360, 362, 366, 367, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 383, 389, 390, 396, 398, 399, 400, 406, 407, 409, 411, 415, 426, 428, 430, 431, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 441, 443, 444, 445, 446, 447, 449, 450, 453, 454, 455, 461, 464, 465, 472, 474, 475, 480, 487, 488, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 504, 508, 509, 511, 514, 516, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 544, 546, 548, 551, 554, 556, 563, 564, 571, 572, 580, 583, 586, 592, 596, 607, 617, 623, 624, 628, 633, 635, 636, 637, 639, 640, 642, 644, 646, 648, 649, 650, 651, 653, 654, 659, 668, 679, 682, 708.
Budatelke, vezi Budeşti.
Budeşti, XXVII, LXIX, 355.
Budiu de Câmpie, XII, XIX, XXXVIII, L, LIX, LXXXII, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 115, 116, 195, 523, 618, 619.
Buia, XVII, XXXVII, LVI, LXXXI, 151, 152, 153, 154, 155, 201, 202, 203, 229, 236, 516.
Bukarest, vezi Bucureşti.
Bulkesch, vezi Bălcaciu.

C

Cacova, XXX, LXXII, 402, 403, 404.
Candia, vezi Gherla.
Canta, XLV, XC, 650.
Caransebeş, XIV, XVI, XVII, LIII, LVI, 98, 99, 103, 144, 145, 146, 147.
Caratna, XLV, XC, 650.
Caraş, comitat XVI, XXXI.
Caraştelec, XXXVII, LXXXI, 516, 517, 518, 519.
Caşin, 205.
Caşolţ, 686, 698.
Căpâlna de Jos, 187, 188, 189.
Căpuş, 50.
Cărpiniş, X, XXIII, XXVI, XLVIII, LXIV, LXVII, 22, 321, 322, 323.
Câlnic, XL, LXXXIV, 572.
Câmpeni, VI, X, XII, XIV, XVI, XIX, XXIII, XXVI, XXVIII, XXIX, XXX, XXXIII, XXXIV, XXXVIII, XLII, XLIV, XLVIII, L, LIII, LV, LIX, LXIII, LXIV, LXVII, LXXI, LXII, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXXII, LXXXVII, LXXXIX, LXXXIX, 22, 43, 93, 95, 130, 132, 133, 134, 196, 197, 200, 201, 202, 203, 265, 266, 267, 268, 270, 321, 322, 323, 324, 325, 366, 367, 395, 396, 397, 398, 401, 402, 403, 439, 440, 450, 451, 452, 453,

454, 455, 544, 545, 546, 615, 616, 617, 638, 639, 640, 641.
Câmpulung Muscel, XIII, LII, 78, 79, 80, 81, 82.
Cârjiți, XLIV, XC, 647.
Cebe, vezi Țebea.
Cehul Silvaniei, XXX, LXXII, 405, 406.
Cernat, XLVI, XCII, 672, 673.
Cernatul de Jos, XIII, XXII, LII, LXII, 83, 84, 246.
Cernatul de Sus, 83, 85.
Cernăuți, 418, 422, 676.
Chicărlău, 135, 136.
Chilieni, 83, 85.
Chimitelnic, 53, 61.
Chioar, district XII.
Chișineu, 413.
Cicărlău, XVI, LV, 138.
Ciclova, 677, 678.
Cincul Mare, XVIII, XXXVII, LXXX, 178, 181, 508, 687, 698.
Cisnădie, 686, 698.
Cistei, XLIII, LXXXVIII, 305, 306, 630, 632.
Ciuc, scaun secuiesc XX.
Cizer, 599, 605.
Claudiopolis, vezi Cluj.
Cluj, V, VI, IX, X, XI, XII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII, XXXIX, XL, XLI, XLII, XLIII, XLIV, XLV, XLVIII, XLIX, LI, LIII, LIV, LV, LVI, LVII, LVIII, LIX, LX, LXI, LXIV, LXV, LXVI, LXVII, LXVIII, LXIX, LXX, LXXI, LXXII, LXXIII, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX, LXXXI, LXXXII, LXXXIII, LXXXV, LXXXVI, LXXXVII, LXXXVIII, LXXXIX, XC, XCI, 10, 15, 16, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 31, 54, 62, 66, 67, 68, 85, 86, 88, 93, 94, 97, 100, 101, 114, 115, 121, 122, 123, 125, 158, 161, 162, 163, 166, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 183, 195, 196, 210, 211, 213, 215, 216, 217, 218, 228, 240, 242, 245, 270, 280, 281, 282, 283, 290, 291, 292, 294, 298, 299, 300, 301, 302, 341, 342, 343, 344, 346, 347, 348, 352, 353, 355, 356, 357, 358, 366, 368, 379, 383, 387, 388, 394, 395, 396, 397, 398, 400, 401, 402, 403, 405, 407, 408, 409, 412, 438, 439, 441, 443, 444, 445, 446, 447, 449, 450, 453, 454, 463, 464, 465, 466, 468, 494, 495, 501, 503, 504, 505, 506, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 521, 522, 523, 525, 547, 554, 556, 558, 560, 561, 562, 579, 580, 582, 586, 588, 590, 591, 610, 611, 618, 619, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 636, 637, 638, 639, 642, 643, 644, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 681, 688, 689, 690, 700.
Codlea, 355.
Cojocna, 15.
Constantinopol, XLIV, LXXXIX.
Copenhaga, 86, 88.
Cornești, XV, LIV, 116, 117, 119.
Coroisânmartin, 645, 646.
Corunca, XXVI, LXVII, 342, 343.
Coșlar, XIV, XVIII, XXV, XLIII, LIII, LVII, LXVI, LXXXVIII, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 114, 115, 171, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312, 315, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633.
Craiova, 208, 209.
Crasna, XXXIV, LXXVIII, 470, 471, 511, 513, 515, 593, 594, 597, 598, 603, 625, 626, 627.
Crașovia, 479.
Crăciunel, 305, 306, 630, 632.
Crizbav, XXXIX, XLVI, LXXXIII, XCII, 554, 556, 672, 673.
Cserhalom (azi în Ucraina), XXXI, LXXIII, 409, 411.
Csernáton, vezi Cernat.
Csesztve, vezi Cistei.
Csiklovabánya, vezi Ciclova.
Csüdötelke, vezi Cuștelnic.
Cubleșul Someșan, XXX, LXXIII, 407.
Cușiți, XX, LX, 207, 209.
Cuștelnic, XIX, LIX, 198, 199, 200.
Cuvin, 140, 141.
Cuzăplac, XL, LXXXV, 580, 583.
Czebe, vezi Țebea
Czizér, vezi Cizer.

D

Dalnic, 83, 85.
Dálnok, vezi Dalnic.
Dăbâca, comitat XXVII.
Dejani, 254.
Deleni, XXXIII, LXXVI, 449.
Dézsán, vezi Dejani.
Deușu, XLV, XC, 648, 649.
Deutsch-Orawitz, vezi Oravița.
Deva, XIV, LIII, 99, 103.
Déva, vezi Deva.
Dicsőszentmárton, vezi Târnăveni.
Dileu Vechi, XXXVIII, LXXXI, 523.
Diós, vezi Deușu.
Dobolii de Jos, 155, 156, 157.
Dobricu, XXIII, 270, 616, 617.
Doclin, XL, LXXXIV, 572.
Doh, 517, 518.
Drág, vezi Dragu.
Dragu, 511, 513.
Dumbrava, 552, 553.
Dumbrăveni, XI, XV, XXIV, XLIX, LIV, LX, LXV, 26, 123, 124, 216, 292, 645, 646.
Dumbrăvița, XLII, XLVI, LXXXVI, XCI, 610, 611, 612, 613, 664, 666.

E

Ebesfalva, vezi Dumbrăveni.
Egerbegy, vezi Agârbiciu.
Egrestő, vezi Agrișteni.
Elisabethstadt, vezi Dumbrăveni.
Erdőaranyos, vezi Arieșul de Pădure.
Erzsébetváros, vezi Dumbrăveni.
Estelnic, XLV, XC, 651, 652, 653.
Esztelnek, vezi Estelnic.

É

Élesd, vezi Aleșd.

F

Farkaspatak, vezi Lupoaia.
Fajsz, vezi Feisa.
Făgăraș, XXII, XXVI, XXXIII, XLIII, XLVI, LXII, LXVII, LXXVI, LXXXIX, 46, 47, 95, 113, 114, 129, 319, 346, 447, 448, 449, 636, 637, 664, 665, 666.
Fântânele, XXVII, LXIX, 355.
Fehértemplom, vezi Biserica Albă.
Fehérvölgy, vezi Albac.
Feisa, 187, 188, 189.
Feiurdeni, XLIII, LXXXIX, 636, 637.
Fejérvár, vezi Alba Iulia.
Feketevölgy, vezi Neagra.
Fejérd, vezi Feiurdeni.
Felcsernáton, vezi Cernatul de Sus.
Feleag, XXVI, LXVII, 342, 525.
Felpestes, vezi Peștișul Mare.
Felsöbán, vezi Ban.
Felsőbánya, vezi Baia Sprie.
Felsőgirda, vezi Gârda de Sus.
Felső Szék, Felsőszék, vezi Sâg.
Felsővidra, vezi Vidra de Sus.
Felvinc, vezi Vințul de Sus.
Ferdinand (Oțelul Roșu), XVI, LV, 138.
Ferdinandsberg, vezi Ferdinand.
Fizeș, XXXIV, LXXVIII, LXXXVI, 471, 596, 598, 603.
Focșani, 208, 209.
Fogaras, vezi Făgăraș.
Fogarasch, vezi Făgăraș.
Frankfurt, 676, 696, 706.
Füzes, vezi Fizeș.

G

Galați, (Alba), 274, 275.
Galați, XXIII, LXIV, 208, 209, 274, 275.
Gálfalva, vezi Gănești.
Gănești, 526, 532, 536, 542.
Gârda de Sus, XXXIII, LXXVI, 450, 452.
Gelu, vezi Gilău.
Gerebenes, vezi Grebenișul de Câmpie.
Gherla, XXIV, XXXV, XXXVII, XLIV, LXV, LXXVIII, LXXXI, LXXXIX, 289, 472, 473, 474, 519, 520, 645, 646.
Ghimbav, 229, 233.
Gilău, XI, XLIX, 24, 25, 511, 513.
Giuluș, XXIII, LXIII, 198, 265.
Giurgiova, XL, LXXXIV, 572.
Giurgiu, 208, 209.
Goldbach, vezi Roșia Montană.
Gratz, 490, 492.
Greaca, 405.
Grebenișul de Câmpie, XLII, LXXXVII, 54, 62, 617, 618.
Groseți, 708.
Großenyed, vezi Aiud.
Großludosch, vezi Ludoșul Mare.
Großschenk, vezi Cincu Mare.
Großschlatten, vezi Abrud.
Großwardein, vezi Oradea.
Gura Albacului, 324.
Gyalu, vezi Gilău.
Gyulafehérvár, vezi Alba Iulia.
Gyulas, vezi Giuluș.
Gyümöltsényes, vezi Plopiș.

H

Haardorf, vezi Ulciug.
Hamba, 686, 698.
Hațeg, XIV, XXXVIII, LIII, LXXXI, 99, 103, 162, 521.
Hatzeg, vezi Hațeg.
Hălchiu, 229, 233.

Hălmagiu, XII, XXXVIII, XLIV, L, LXXXII, LXXXIX, 44, 544, 545, 546, 640, 641.
Hărman, 229, 233.
Heidendorf, vezi Secăşel.
Hermannstadt, vezi Sibiu.
Hideaga, XII, LI, 64, 65.
Hidegkút, vezi Hideaga.
Hidegszamos, vezi Someşul Rece.
Hidvég, vezi Podeni.
Hochfeld, vezi Susceni.
Hoghilag, XLIII, LXXXVIII, 629, 631.
Holdvilág, vezi Hoghileag.
Homorod, 687, 698.
Hosszufalu, vezi Satu Lung.
Hunedoara, XIV, XVII, XXXVIII, 93, 95, 99, 103, 104, 162, 474, 475, 512, 514, 521, 522.
Hurezu Mic, 598, 604.
Huşi, XL, LXXXV, 576, 577.

I

Iacobeni, XVII, XX, XXXVIII, LVI, LIX, LXXXII, 148, 204, 547, 548.
Iara, XXVI, XXX, LXVII, LXXII, 320, 401, 402, 403, 404.
Iára, vezi Iara.
Iaşi, XIII, XXXI, LII, LXXIV, 79, 80, 81, 82, 93, 95, 417, 421, 674.
Iaz, 601, 607.
Iáz, vezi Iaz.
Iclandul Mare, XXXVIII, 523.
Iclănzel, XLVII, XCIII, 680, 681.
Icold, 187, 188.
Iklod, vezi Iclod.
Iersig, XL, XLVII, LXXXIV, XCIII, 681, 682.
Ierszeg, vezi Iersig.
Ighişul Vechi, 332, 340.
Ikland, vezi Iclandu Mare.
Imper, XX, LIX, 204, 205.
Inakfalva, vezi Inoc.
Indal, vezi Deleni.
Ineu, XXXI, LXXIII.
Innsbruck, XV, XXI, XXVIII, XXXI, XXXVI, XXXIX, LIV, LXI, LXX, LXXIV, LXXIX, LXXXIII, 18, 86, 88, 97, 124, 174, 175, 213, 215, 216, 217, 226, 367, 368, 391, 393, 394, 425, 426, 427, 444, 490, 491, 493, 560, 673.
Inoc, XV, LIV, 116, 117, 118.
Isbistie, vezi Izbistie.
Ispánlaka, vezi Spălnaca.
Izbistie, XX, LX.
Izgar, XL, XLVII, LXXXIV, XCIII, 572, 681, 682.
Izgár, vezi Izgar.

J

Jakabfalva, vezi Iacobeni.
Jassenova, XX, LX.
Jassy, vezi Iaşi.
Jászváras, vezi Iaşi.
Jibou, XXIV, XXIX, XXX, XXXVII, XLI, XLIII, LXIV, LXXI, LXII, LXXXI, LXXXV, LXXXVII, 280, 281, 282, 394, 395, 404, 405, 511, 514, 586, 590, 591, 625, 626.
Jidvei, 187, 188, 189.
Jimbor, 687, 698.
Josenii Bârgăului, 441, 442.

K

Kanta, vezi Canta.
Kapus, vezi Căpuş.
Karácsonfalva, vezi Crăciunel.
Karatna, vezi Caratna.
Karánsebes, vezi Caransebeş.
Karansebesch, vezi Caransebeş.
Kárásztelek, vezi Caraştelec.
Karatna, vezi Caratna.
Karcag (Ungaria), 511, 514.
Karelsdorf, vezi Caroldorf.
Karika, vezi Greaca.
Karlowitz, XXXV, XLIV, LXXVIII, LXXXIX, 478, 480, 481, 482.
Karlsburg, vezi Alba Iulia.
Karoldorf, 140, 141.
Kákova, vezi Cacova.
Kándia, vezi Candia (Gherla).
Kápolna, vezi Căpâlna de Jos.
Káransebes, vezi Caransebeş.
Károlyfejérvár, vezi Alba Iulia.
Kászon, vezi Caşin.
Kászonimpér, vezi Imper.
Kászonjakabfalva, vezi Iacobeni.
Keménytelek, vezi Chimitelnic.
Kerpenyes, vezi Cărpiniş.
Kerschdorf, vezi Cârjiţi.
Kersec, vezi Cârjiţi.
Kézdiszentlélek, vezi Sânzieni.
Kézdivásárhely, vezi Târgu Secuiesc.
Kikinda, 98, 102.
Kilény, vezi Chilieni.
Kisbecskerek, vezi Becicherecul Mic.
Kisikland, vezi Iclănzel.
Kis Tamasa, Tamásfalva, vezi Tămaşa.
Klausenburg, vezi Cluj.
Klein-Betschkerek, vezi Becicherecul Mic.
Klein-Blasendorf, vezi Blăjel.
Kleinpold, vezi Apoldul de Jos.
Kleinschlatten, vezi Zlatna.
Kolozsbós, vezi Boju.
Kolozsvár, vezi Cluj.
Konstantinopel vezi Constantinopol.
Korodszentmárton, vezi Coroisânmărtin.
Koronka, vezi Corunca.
Koslárd, vezi Coşlariu.
Körösbánya, vezi Baia de Criş.
Középlak, vezi Cuzăplac.
Kövárhosszúfalu, vezi Satulung.
Kraszna, vezi Crasna.
Krasznafüzes, vezi Fizeş.
Krebsbach, vezi Crizbav.
Krizba, vezi Crizbav.
Kronstadt, vezi Braşov.
Kuschitz, vezi Cuşiţi.
Kükülőszéplak, vezi Suplac.
Kuvin, vezi Cuvin.

L

Laslea, 686, 698.
Lápos, vezi Lăpuşul Unguresc.
Lapust, vezi Lăpuşti.
Lazuri, 471, 472, 600, 606.
Lăpuşti, XXXIII, LXXVI, 450, 452.
Lăpuşul Unguresc, 512, 514.
Lechinţa, 680.
Lechinţa de Mureş, XLVII, XCIII.
Leknitz, vezi Lechinţa de Mureş.
Leschkirch, vezi Nocrich.
Lipova, XXXV, LXXIX, 483, 485, 487.
Lippa, vezi Lipova.
Lisnău, XVII, LVI, 150.
Lisznyó, vezi Lisnău.
Ludoşul Mare, XIX, LVIII, 191, 192, 193.
Luduş, XXXVIII, XLVII, LXXXII, XCIII, 523, 680.
Lugoj, XIII, XXVIII, XXXV, LI, LXIX, LXXVIII, 71, 72, 77, 98, 102, 145, 146, 359, 360, 477, 478, 479, 480, 675.
Lugos, vezi Lugoj.
Lugosch, vezi Lugoj.
Lunca Târnavei, 187, 188, 189.
Lupoaia, XIII, LII, 70.
Lupsa, vezi Lupşa.
Lupşa, XXX, XXXIV, LXXII, 401, 402, 453, 454.

M

Macău, 636, 637.
Macskamező, vezi Răzoare.
Magyarbénye, vezi Biia.
Magyar Felek, vezi Feleag.
Magyarégen, vezi Reghin-sat.
Magyarköblös, vezi Cubleşu Someşan.
Magyarvalkó, vezi Valcăul de Jos.
Málnásfalva, vezi Malnaş.
Malnaş, XLI, LXXXVI, 608.
Marin, XXXIV, LXXVIII, 471, 472, 599, 604.
Máron, vezi Marin.
Marosbogát, vezi Bogata Mureşeană.
Maroslekence, vezi Lechinţa de Mureş.
Marosludas, vezi Luduş.
Marosorbó, vezi Oarba.
Marosvásárhely, vezi Târgu Mureş.
Martinsdorf, vezi Metiş.
Martinskirch, vezi Târnăveni.
Mákó, Makó, vezi Măcău.
Mártonfalva, vezi Mărtineni.
Măcău, XLIII, LXXXIX.
Măgura, 450, 452.
Măieruş, 229, 233.
Mărtineni, 83, 85.
Mânerău, XLIV, XC, 647, 648.
Mediasch, vezi Mediaş.
Mediaş, XI, XV, XXI, XLI, L, LV, LXI, LXXXV, 39, 40, 41, 128, 129, 230, 233, 326, 327, 329, 330, 331, 332, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 528, 529, 530, 532, 538, 541, 543, 690, 695, 700, 705.
Megyes, vezi Mediaş.
Meggyesfalva, vezi Mureşeni.
Mehadia, 359.
Mehádia, vezi Mehadia.
Melegszamos, vezi Someşul Cald.
Merseburg, 425.
Metiş, XXXVII, XXXVIII, LXXXI, LXXXII, 516, 525.
Mezőbodon, vezi Budiu de Câmpie.
Mezőgerebenes, vezi Grebenişul de Câmpie.
Mezőköblös, vezi Cubleşul Someşan.
Mezővelkér, vezi Răzoare.
Mezőszakál, vezi Săcalu de Câmpie.
Miercurea Ciuc, 315.
Miercurea Sibiului, XIX, LVIII, 176, 179, 190, 191, 192, 193, 687, 698.
Miháltzfalva, vezi Mihalţ.

Mihalț, VI, XIV, XVIII, XXI, XXV, XXXI, XXXIII, XLIII, XLIV, LIII, LVII, LXI, LXVI, LXXIII, LXXVI, LXXXVI, LXXXIX, 53, 60, 100, 104, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 171, 300, 301, 302, 303, 304, 306, 309, 310, 311, 313, 315, 448, 627, 628, 629, 631, 632, 633, 634, 635, 643.
Misztótfalu, vezi Tăuții de Jos.
Misz Mogyorós, Miszmagyarós, vezi Tăuții Măgheruș.
Mocșa, 85.
Moldovabánya, vezi Moldova Nouă.
Moldova Nouă, XLII, XLVI, LXXXVII, XCII, 620, 621, 677, 678, 679.
Moniom, XL, LXXXIV, 572.
Monyoró, vezi Mânerău.
Monostorszeg, vezi Bački Monostor (azi în Serbia).
Moșna, 686, 698.
Mugeni, 669, 670.
Muncelu, 320.
Muntsel, Muncsel, vezi Muncelu.
Mureș, scaun XVI.
Mureșeni, XVI, XXXVIII, LV, LXXXII, 134, 135, 342, 523, 524.
Muska, vezi Mușca.
Mușca, XXII, LXIII, 261.
Mühlbach, vezi Sebeș.

N

Nagybánya, vezi Baia Mare.
Nagy Becskerek, vezi Becicherecul Mare.
Nagyenyed, vezi Aiud.
Nagyfalu, vezi Nușeni.
Nagyhalmágy, vezi Hălmagiu.
Nagy Halmágy, vezi Hălmagiu.
Nagyludas, vezi Ludoșul Mare.
Nagylupsa, vezi Lupșa.
Nagysikárló, vezi Cicârlău.
Nagysink, vezi Cincu Mare.
Nagysomkút, vezi Șomcuta Mare.
Nagysink, vezi Cincu Mare.
Nagyszeben, vezi Sibiu.
Nagyvárod, vezi Oradea.
Nagyzorlenc, vezi Zorlențul Mare.
Nándorhegy, vezi Ferdinand.
Naßod, vezi Nasăud.
Naszód, vezi Năsăud.
Năsăud, XIV, LIII, 441.
Neagra, XXXIII, LXXVI, 450, 452.
Neudorf-Burzenland, vezi Satu Nou.
Neumarkt am Mieresch, vezi Târgu Mureș.
Neusatz, vezi Novi Sad.
Neuschloß, vezi Gherla.
Neu-Tohan, vezi Tohanul Nou.
Nocrich, XIX, LIX, 176, 179, 194, 294, 295, 687, 698.
Novi Sad, XIV, XXXV, XL, LIII, LXXVIII, LXXXIV, 97, 98, 101, 102, 481, 482, 565.
Nușeni, XII, LI, 64, 65.
Nușfalău, XLI, LXXXVI, 592, 593, 594, 595, 596.
Nyágra, vezi Neagra.

O

Oarba, XLVII, XCIII, 680, 681.
Obrázsa, vezi Obreja.
Obreja, XIV, XLIII, LIII, LXXXVIII, 110, 112, 305, 306, 630, 632.
Ocna Sibiului, XXXIX, LXXXIV, 387, 388, 562, 563.
Ocna Șugatag, XXII, LXII, 255, 256, 257, 258.
Odorhallen, vezi Odorhei.
Odorhei, XX, XXXVI, XLV, LXXX, XCI, 210, 212, 499, 500.
Oenipontus, vezi Innsbruck.
Ofen, vezi Buda.
Offenbánya, vezi Baia de Arieș.
Offenburg, vezi Baia de Arieș.
Oláh Bogsán, vezi Bocșa Română.
Oláh Csesztve, vezi Cistei.
Oláhdellő, vezi Dileu Vechi.
Oradea, XIII, XXII, LI, LII, LXII, 76, 77, 78, 249, 251, 511, 513, 514, 515.
Oravicabánya, vezi Oravița.
Oravița, XXVIII, XXXI, XXXV, XL, XLII, XLVI, LXIX, LXXIII, LXXVIII, LXXXIV, LXXXVII, XCII, 360, 361, 416, 417, 475, 476, 477, 572, 573, 619, 620, 621, 677, 678, 679.
Orawitz, vezi Oravița.
Orăștie, XIV, LIII, 99, 104, 176, 179, 290, 291, 696, 697, 706, 707.
Orba, vezi Oarba.
Oroszidecs, vezi Deleni.
Orsova, vezi Orșova.
Orșova, XX, LX, 207, 208, 209.
Oțelu Roșu, vezi Ferdinand.
Ozorsek, 328, 336.
Ozorszék, vezi Ozorsek.
Ozun, 83, 85.

Ó

Ó Becse, vezi Becej (azi în Serbia).
Ó Valkó, Oláhvalkó, vezi Valcău de Sus.

P

Palanca, 140, 141.
Pancevo (azi în Serbia), 140, 141, 142, 478, 479.
Panciova, vezi Pancevo (azi în Serbia).
Paptelek, vezi Popeni.
Pănade, 187, 188.
Peceiu, 599, 605.
Perje, vezi Pria.
Perlass, vezi Perlez.
Perlez (Serbia), 142, 143, 481, 482.
Peselnek, vezi Petriceni.
Pest, vezi Pesta.
Pesta, V, VII, X, XIV, XVI, XVII, XXI, XXIII, XXIV, XXV, XXVIII, XXIX, XXXII, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII, XXXIX, XLI, XLII, XLIII, XLIV, XLV, XLVI, XLVII, XLVIII, L, LII, LV, LVI, LXI, LXIV, LXV, LXVI, LXX, LXXI, LXXII, LXXIV, LXXV, LXXIX, LXXXI, LXXXIII, LXXXVII, LXXXIX, XCI, XCIII, 18, 31, 83, 84, 85, 90, 93, 159, 168, 169, 179, 182, 184, 186, 210, 212, 227, 231, 234, 239, 280, 281, 282, 283, 292, 293, 394, 395, 436, 437, 439, 440, 495, 496, 511, 513, 514, 515, 521, 554, 556, 560, 561, 588, 590, 622, 636, 637, 644, 657, 658, 659, 660, 664, 665, 666, 667, 673, 675, 676, 687, 689, 690, 692, 696, 697, 698, 700, 701, 702, 706, 707.
Peștișu Mare, XLIV, XC, 647, 648.
Peterwardein, vezi Petrovaradin.
Petrasza, vezi Pietroasa.
Petriceni, XLV, XC, 650.
Petrisat, 187, 188.
Petrovaradin, XIV, XXXV, LIII, LXXVIII, 97, 101, 102, 480, 481, 482.
Petrovaselo, 140, 141.
Petrovaszela, vezi Petrovaselo.
Péterfalva, vezi Petrisat.
Pétervár, vezi Petrovaradin.
Piatra Craiului, 472, 473, 496, 497.
Pietroasa, 450.
Plavișeviță, 207, 208.
Plopiș, XXXV, LXXIX, 487, 488.
Podeni, XXXVII, LXXXI, 517, 518.
Poeniță, 598, 604.
Poiana, XV, LIV, 117, 118.
Poiana Ruscă, XVI, LV, 138.
Ponor, XXVI, LXVII, 324, 325, 545, 546.
Popeni, 470, 472, 598, 600, 603, 606.
Porumbac, 329, 330, 337, 338.
Porumbák, vezi Porumbac.
Poscheschena, vezi Posesena.
Posesena, XX, LX, 207, 209.
Poson, vezi Bratislava.
Pozsony, vezi Bratislava.
Praga, 91.
Pria, 598, 603.
Pusztahidegkút, vezi Hideaga.

R

Rachiș, 99, 103.
Rákos, vezi Rachiș.
Ramăna, XL, LXXXIV, 572.
Rats, vezi Rat.
Rat, XX, LX, 207, 209.
Răzoare, XI, XLIV, XLIX, LXXXIX, 24, 642, 643.
Rîciu, 55.
Reci, 462.
Reghin, XIX, LVIII, 190, 695, 696, 705, 706.
Reghin-sat, 190.
Reps, vezi Rupea.
Reschitz, vezi Reșița.
Resica, vezi Reșița.
Reșița, XLII, LXXXVII, 573, 619, 620, 621.
Reußmarkt, vezi Miercurea Sibiului.
Réty, vezi Reci.
Richiș, 686, 698.
Rimetea, 512, 514.
Rom, vezi Roma.
Roma, XLIV, LXXXIX, 644.
Roșia, 229, 233.
Roșia Montană, XVI, XXII, LV, LXIII, 42, 133, 134, 260, 261, 439, 440.
Rucăr, XXVI, LXVII, 325, 326, 328, 330, 333, 334, 336, 338, 340.
Ruckersdorf, vezi Rucăr.
Rukkar, vezi Rucăr.
Rukkor, vezi Rucăr.
Rupea, 687, 698.
Rusca Montană, 98, 99, 103.
Ruszberg, vezi Poiana Ruscă.
Ruszkabánya, vezi Rusca Montană.

S

Saciova, XII, LI, 69.
Sankt Georgen, vezi Sfântu Gheorghe.

Sálly, vezi Şauaieu.
Sasca, 677, 678.
Satulung, XII, XLV, LI, 64, 65, 654, 655, 656, 659.
Satu Nou, XLVI, 672, 673.
Sauaieu, XLIII, LXXXIX.
Săcaiul de Câmpie, 46, 47, 51, 58, 60.
Săcelc, XLV.
Sălciua de Jos, XXX, LXXII, 402, 403.
Sâg, 599, 605.
Sâncel, 187, 188.
Sâncrai, 83, 85.
Sântămărie, 187, 188, 189.
Sânmiclăuş, 187, 188, 189.
Sânpetru, 229, 233.
Sântionlunca, XXII, XXXVI, LXII, LXXIX, 248, 249, 489, 548, 549.
Sânzieni, XVII, XXXVIII, LVI, LXXXII, 148, 547, 548, 549.
Sächsisch-Reen, vezi Reghin.
Scărişoara, XXXIII, LXXVI, 450, 451, 452, 453.
Schäßburg, vezi Sighişoara.
Schomlenmarkt, vezi Şimleul Silvaniei.
Schorsten, vezi Soroştin.
Schöndorf, vezi Suplac.
Sebeş, XXIX, XXXIX, LXXI, LXXXIII, 99, 104, 395, 396, 550, 551, 698.
Secăşel, XXIII, LXIII, 264, 265.
Secătura, 165, 266.
Segesvár, vezi Sighişoara.
Seghedin, XV, XXVI, XXVII, XXXII, XXXIII, LIV, LXVIII, LXXV, 119, 120, 121, 122, 123, 358, 366, 432, 436.
Seini, XVI, LV, 135, 136.
Seleuş, 686, 698.
Semlin, XXXV, LXXVIII, 481, 482.
Sepsiszentgyörgy, vezi Sfântu Gheorghe.
Sfântu Gheorghe, XIII, XV, XXII, XXXIV, XXXVIII, LII, LIV, LXII, LXXVII, LXXXII, 17, 71, 83, 85, 86, 119, 120, 149, 150, 157, 205, 245, 246, 248, 249, 344, 461, 463, 489, 548, 549, 550, 608, 619, 638.
Siben, vezi Jibou.
Sibiu, VI, X, XI, XII, XV, XVIII, XIX, XX, XXI, XXIII, XXV, XXIX, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXIX, XL, XLI, XLV, XLVI, XLVII, XLVIII, XLIX, L, LIV, LIX, LX, LXI, LXIV, LXVI, LXX, LXXI, LXXV, LXXVII, LXXVIII, LXXXIII, LXXXIV, LXXXV, XCI, XCII, XCIII, 24, 28, 29, 30, 31, 37, 38, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 94, 96, 100, 107, 108, 120, 121, 122, 123, 151, 152, 153, 154, 155, 179, 182, 184, 185, 191, 193, 194, 195, 217, 218, 225, 227, 228, 230, 234, 252, 253, 271, 272, 273, 274, 295, 297, 298, 299, 301, 302, 303, 305, 310, 312, 329, 330, 331, 332, 333, 337, 338, 339, 340, 383, 385, 387, 388, 389, 390, 394, 395, 428, 439, 440, 461, 463, 464, 465, 466, 467, 469, 512, 513, 514, 562, 563, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 584, 585, 629, 630, 631, 632, 633, 636, 637, 656, 670, 673, 674, 686, 697, 698,707.
Sibó-Zsibó, vezi Jibou.
Sieben Dörfer, vezi Şapte Sate.
Sighişoara, XI, XV, XXI, XXV, XXVII, XXIX, XXXIX, XLV, L, LIV, LV, LXI, LXV, LXVI, LXVIII, LXXI, LXXXIII, XCI, 39, 40, 41, 126, 127, 128, 178, 181, 184, 185, 186, 230, 233, 292, 294, 295, 296, 297, 349, 351, 352, 394, 557, 560, 656, 658, 659, 660, 686, 698.
Sinfalva, vezi Corneşti.
Sohodol, XLIV, LXXXIX.
Solnocul de Mijloc, comitat XVII.
Solymos, vezi Şoimuş.
Someş Uileac, XXX, LXXII, 405, 406.
Someşeni, XXXIV, LXXVII, 464.
Someşul Cald, XI, XLIX, 24, 25.
Someşul Rece, XI, XLIX, 24, 25.
Somkút, vezi Şomcuta.
Sorostély, vezi Soroştin.
Soroştin, XXX, XLIII, LXXIII, LXXXVIII, 629, 631.
Spălnaca, XLIII, LXXXVIII, 629, 631.
Strigoniu, 76.
Stupini, vezi Fizeş.
Subcetate, XXXIV, LXXVIII, 470, 472, 598, 601, 603, 606.
Suplac, XVI, LV, 138, 139.
Surducu Mare, XL, LXXXIV, 572.
Suseni, XIX, LIX, 194.
Svinița, 207, 208, 209.
Szacsva, vezi Saciova.
Szamosfalva, vezi Someşeni.
Szamosújlak, vezi Someş Uileac.
Szamosújvár, vezi Gherla.
Szancsal, vezi Sâncel.
Szárazajta, vezi Aita Seacă.
Szárazpatak, vezi Valea Seacă.
Szászbesenyő, vezi Secăşel.
Szászrégen, vezi Reghin.
Szászka, vezi Sasca.
Szászszebes, vezi Sebeş.

Szászváros, vezi Orăştie.
Szászvesszős, vezi Veseuş.
Szász Völgye, Szászvölgye, vezi Valea Sasului.
Szászújös, vezi Fântânele.
Szeben, vezi Sibiu.
Szeged, vezi Seghedin.
Székásbeseny, vezi Secăşel.
Székelyhidas, vezi Podeni.
Székelyudvarhely, vezi Odorheiu Secuiesc.
Széplak, vezi Suplac.
Szkerisora, vezi Scărişoara.
Szeketura, vezi Secătura.
Szekler-Neumarkt, vezi Târgu Secuiesc.
Szemerja, vezi Zentamaria.
Szentiványlaborfalva, vezi Sântionlunca.
Szentlélek, vezi Bisericani.
Szentkirály, vezi Sâncrai.
Szentmartonfalva, vezi Metiş.
Szerdahely, vezi Miercurea Sibiului.
Silágycseh, vezi Cehu Silvaniei.
Szilágysomlyó, vezi Şimleul Silvaniei.
Szinyér Varalya, Szinyérváralja, vezi Seini.
Szolcsva, vezi Sălciua.
Szpiny, Spini, vezi Lunca Târnavei.
Szunyogszék, vezi Dumbrăviţa.

Ş

Şapte Sate, XXXIX, LXXXIII, 554, 556.
Şauaieu, XLIII, LXXXIX, 636, 637.
Şimleul Silvaniei, XXIV, XXXV, XLI, LXV, LXXIX, LXXXVI, 284, 285, 287, 516, 517, 593, 594, 595.
Şoimuş, XXX, LXXII, 404, 405.
Şomcuta Mare, XII, LI, 63, 64, 280, 281.
Şona, 187, 188, 189.

T

Tămasa, 581, 582.
Târpiu, 687, 698.
Tăuţii de Jos, XXIII, LXIV, 273, 274.
Tăuţii Măgheruş, 273, 274.
Târgu Mureş, XI, XVI, XVIII, XXI, XXXVI, XXXVIII, XLI, XLII, XLV, XLIX, LV, LVII, LXI, LXXX, LXXXII, LXXXVI, LXXXVII, XCI, 26, 27, 54, 62, 134, 135, 171, 172, 238, 239, 240, 343, 464, 501, 502, 503, 504, 523, 524, 591, 592, 617, 618, 619.
Târgu Secuiesc, XVII, XX, XXXVI, XXXVIII, LVI, LIX, LXXX, LXXXII, 148, 149, 150, 151, 164, 166, 205, 498, 499, 547, 548.
Târnăveni, XXII, XXV, XXXIX, XLIV, LXIII, LXVII, LXXXIII, LXXXIX, 260, 318, 319, 551, 552, 554, 645, 646.
Teiuş, 305, 312.
Temesvár, vezi Timişoara.
Temeswar, vezi Timişoara.
Terem, vezi Tirimia.
Thorenburg, vezi Turda.
Thordos, vezi Turdaş.
Tiha, vezi Tiha Bârgăului.
Tiha Bârgăului, XXXIII, LXXV, 441, 442, 443.
Timişoara, XIII, XXVIII, XXXV, XL, XLII, LI, LXIX, LXXVIII, LXXXIV, LXXXVII, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 98, 102, 140, 141, 142, 144, 147, 359, 360, 361, 417, 477, 479, 482, 565, 566, 573, 574, 619, 620, 621, 622, 679, 680.
Tirimia, XIX, LIX, 198.
Tirol, 567, 569.
Tohanul Nou, XLVI, XCI, 662, 663.
Tohanul Vechi, XLVI, XCI, 665, 666.
Topánfalva, Topánkafalva, vezi Câmpeni.
Topesdorf, vezi Câmpeni.
Topârcea, XIX, LVIII, 191, 192, 193.
Toportsa, vezi Topârcea.
Torda, vezi Turda.
Torja, vezi Turia.
Torontal, comitat XVI, XXVIII.
Törcsvár, vezi Bran.
Torockó, vezi Rimetea.
Törökszentmiklós, 514, 515.
Törzburg, vezi Bran.
Trei Scaune, X, XV, XVII.
Turcheş, XLVI, XCII, 364, 365, 366, 672, 673.
Turda, XII, XIV, XIX, XXIX, XXX, XXXIII, XXXIV, XXXVII, XXXVIII, XLVI, XLVII, L, LIII, LIX, LXXI, LXII, LXXVI, LXXVII, LXXX, LXXXI, XCI, XCIII, 15, 46, 55, 104, 115, 116, 117, 118, 190, 195, 202, 203, 346, 399, 401, 402, 403, 404, 449, 453, 464, 465, 506, 508, 523, 636, 637, 667, 668, 681.
Turdaş, XLIII, LXXXVIII, 24, 47, 63, 629, 631.
Turia, XXVI, LXVII, 85, 344.
Turia de Jos, 83.
Türkös, vezi Turcheş.

Ţ

Ţebea XXXIV, LXXVII, 456, 458.

U

Ucea de Jos, XXXIII, LXXVI, 448.
Udvarhely, vezi Odorhei.

Sálly, vezi Şauaieu.
Sasca, 677, 678.
Satulung, XII, XLV, LI, 64, 65, 654, 655, 656, 659.
Satu Nou, XLVI, 672, 673.
Sauaieu, XLIII, LXXXIX.
Săcalul de Câmpie, 46, 47, 51, 58, 60.
Săcele, XLV.
Sălciua de Jos, XXX, LXXII, 402, 403.
Sâg, 599, 605.
Sâncel, 187, 188.
Sâncrai, 83, 85.
Sântămărie, 187, 188, 189.
Sânmiclăuş, 187, 188, 189.
Sânpetru, 229, 233.
Sântionlunca, XXII, XXXVI, LXII, LXXIX, 248, 249, 489, 548, 549.
Sânzieni, XVII, XXXVIII, LVI, LXXXII, 148, 547, 548, 549.
Sächsisch-Reen, vezi Reghin.
Scărişoara, XXXIII, LXXVI, 450, 451, 452, 453.
Schäßburg, vezi Sighişoara.
Schomlenmarkt, vezi Şimleul Silvaniei.
Schorsten, vezi Soroştin.
Schöndorf, vezi Suplac.
Sebeş, XXIX, XXXIX, LXXI, LXXXIII, 99, 104, 395, 396, 550, 551, 698.
Secăşel, XXIII, LXIII, 264, 265.
Secătura, 165, 266.
Segesvár, vezi Sighişoara.
Seghedin, XV, XXVI, XXVII, XXXII, XXXIII, LIV, LXVIII, LXXV, 119, 120, 121, 122, 123, 358, 366, 432, 436.
Seini, XVI, LV, 135, 136.
Seleuş, 686, 698.
Semlin, XXXV, LXXVIII, 481, 482.
Sepsiszentgyörgy, vezi Sfântu Gheorghe.
Sfântu Gheorghe, XIII, XV, XXII, XXXIV, XXXVIII, LII, LIV, LXII, LXXVII, LXXXII, 17, 71, 83, 85, 86, 119, 120, 149, 150, 157, 205, 245, 246, 248, 249, 344, 461, 463, 489, 548, 549, 550, 608, 619, 638.
Siben, vezi Jibou.
Sibiu, VI, X, XI, XII, XV, XVIII, XIX, XX, XXI, XXIII, XXV, XXIX, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXIX, XL, XLI, XLV, XLVI, XLVII, XLVIII, XLIX, L, LIV, LIX, LX, LXI, LXIV, LXVI, LXX, LXXI, LXXV, LXXVII, LXXVIII, LXXXIII, LXXXIV, LXXXV, XCI, XCII, XCIII, 24, 28, 29, 30, 31, 37, 38, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 94, 96, 100, 107, 108, 120, 121, 122, 123, 151, 152, 153, 154, 155, 179, 182, 184, 185, 191, 193, 194, 195, 217, 218, 225, 227, 228, 230, 234, 252, 253, 271, 272, 273, 274, 295, 297, 298, 299, 301, 302, 303, 305, 310, 312, 329, 330, 331, 332, 333, 337, 338, 339, 340, 383, 385, 387, 388, 389, 390, 394, 395, 428, 439, 440, 461, 463, 464, 465, 466, 467, 469, 512, 513, 514, 562, 563, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 584, 585, 629, 630, 631, 632, 633, 636, 637, 656, 670, 673, 674, 686, 697, 698,707.
Sibó-Zsibó, vezi Jibou.
Sieben Dörfer, vezi Şapte Sate.
Sighişoara, XI, XV, XXI, XXV, XXVII, XXIX, XXXIX, XLV, L, LIV, LV, LXI, LXV, LXVI, LXVIII, LXXI, LXXXIII, XCI, 39, 40, 41, 126, 127, 128, 178, 181, 184, 185, 186, 230, 233, 292, 294, 295, 296, 297, 349, 351, 352, 394, 557, 560, 656, 658, 659, 660, 686, 698.
Sinfalva, vezi Cornești.
Sohodol, XLIV, LXXXIX.
Solnocul de Mijloc, comitat XVII.
Solymos, vezi Şoimuş.
Someş Uileac, XXX, LXXII, 405, 406.
Someşeni, XXXIV, LXXVII, 464.
Someşul Cald, XI, XLIX, 24, 25.
Someşul Rece, XI, XLIX, 24, 25.
Somkút, vezi Şomcuta.
Sorostély, vezi Soroştin.
Soroştin, XXX, XLIII, LXXIII, LXXXVIII, 629, 631.
Spălnaca, XLIII, LXXXVIII, 629, 631.
Strigoniu, 76.
Stupini, vezi Fizeş.
Subcetate, XXXIV, LXXVIII, 470, 472, 598, 601, 603, 606.
Suplac, XVI, LV, 138, 139.
Surducu Mare, XL, LXXXIV, 572.
Suseni, XIX, LIX, 194.
Svinița, 207, 208, 209.
Szacsva, vezi Saciova.
Szamosfalva, vezi Someşeni.
Szamosújlak, vezi Someş Uileac.
Szamosújvár, vezi Gherla.
Szancsal, vezi Sâncel.
Szárazajta, vezi Aita Seacă.
Szárazpatak, vezi Valea Seacă.
Szászbesenyő, vezi Secăşel.
Szászrégen, vezi Reghin.
Szászka, vezi Sasca.
Szászszebes, vezi Sebeş.

Szászváros, vezi Orăştie.
Szászvesszős, vezi Veseuş.
Szász Völgye, Szászvölgye, vezi Valea Sasului.
Szászújös, vezi Fântânele.
Szeben, vezi Sibiu.
Szeged, vezi Seghedin.
Székásbeseny, vezi Secăşel.
Székelyhidas, vezi Podeni.
Székelyudvarhely, vezi Odorheiu Secuiesc.
Széplak, vezi Suplac.
Szkerisora, vezi Scărişoara.
Szeketura, vezi Secătura.
Szekler-Neumarkt, vezi Târgu Secuiesc.
Szemerja, vezi Zentamaria.
Szentiványlaborfalva, vezi Sântionlunca.
Szentlélek, vezi Bisericani.
Szentkirály, vezi Sâncrai.
Szentmartonfalva, vezi Metiş.
Szerdahely, vezi Miercurea Sibiului.
Silágycseh, vezi Cehu Silvaniei.
Szilágysomlyó, vezi Şimleul Silvaniei.
Szinyér Varallya, Szinyérváralja, vezi Seini.
Szolcsva, vezi Sălciua.
Szpiny, Spini, vezi Lunca Târnavei.
Szunyogszék, vezi Dumbrăviţa.

Ş

Şapte Sate, XXXIX, LXXXIII, 554, 556.
Şauaieu, XLIII, LXXXIX, 636, 637.
Şimleul Silvaniei, XXIV, XXXV, XLI, LXV, LXXIX, LXXXVI, 284, 285, 287, 516, 517, 593, 594, 595.
Şoimuş, XXX, LXXII, 404, 405.
Şomcuta Mare, XII, LI, 63, 64, 280, 281.
Şona, 187, 188, 189.

T

Tămasa, 581, 582.
Tărpiu, 687, 698.
Tăuţii de Jos, XXIII, LXIV, 273, 274.
Tăuţii Măgheruş, 273, 274.
Târgu Mureş, XI, XVI, XVIII, XXI, XXXVI, XXXVIII, XLI, XLII, XLV, XLIX, LV, LVII, LXI, LXXX, LXXXII, LXXXVI, LXXXVII, XCI, 26, 27, 54, 62, 134, 135, 171, 172, 238, 239, 240, 343, 464, 501, 502, 503, 504, 523, 524, 591, 592, 617, 618, 619.
Târgu Secuiesc, XVII, XX, XXXVI, XXXVIII, LVI, LIX, LXXX, LXXXII, 148, 149, 150, 151, 164, 166, 205, 498, 499, 547, 548.
Târnăveni, XXII, XXV, XXXIX, XLIV, LXIII, LXVII, LXXXIII, LXXXIX, 260, 318, 319, 551, 552, 554, 645, 646.
Teiuş, 305, 312.
Temesvár, vezi Timişoara.
Temeswar, vezi Timişoara.
Terem, vezi Tirimia.
Thorenburg, vezi Turda.
Thordos, vezi Turdaş.
Tiha, vezi Tiha Bârgăului.
Tiha Bârgăului, XXXIII, LXXV, 441, 442, 443.
Timişoara, XIII, XXVIII, XXXV, XL, XLII, LI, LXIX, LXXVIII, LXXXIV, LXXXVII, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 98, 102, 140, 141, 142, 144, 147, 359, 360, 361, 417, 477, 479, 482, 565, 566, 573, 574, 619, 620, 621, 622, 679, 680.
Tirimia, XIX, LIX, 198.
Tirol, 567, 569.
Tohanul Nou, XLVI, XCI, 662, 663.
Tohanul Vechi, XLVI, XCI, 665, 666.
Topánfalva, Topánkafalva, vezi Câmpeni.
Topesdorf, vezi Câmpeni.
Topârcea, XIX, LVIII, 191, 192, 193.
Toportsa, vezi Topârcea.
Torda, vezi Turda.
Torja, vezi Turia.
Torontal, comitat XVI, XXVIII.
Törcsvár, vezi Bran.
Torockó, vezi Rimetea.
Törökszentmiklós, 514, 515.
Törzburg, vezi Bran.
Trei Scaune, X, XV, XVII.
Turcheş, XLVI, XCII, 364, 365, 366, 672, 673.
Turda, XII, XIV, XIX, XXIX, XXX, XXXIII, XXXIV, XXXVII, XXXVIII, XLVI, XLVII, L, LIII, LIX, LXXI, LXII, LXXVI, LXXVII, LXXX, LXXXI, XCI, XCIII, 15, 46, 55, 104, 115, 116, 117, 118, 190, 195, 202, 203, 346, 399, 401, 402, 403, 404, 449, 453, 464, 465, 506, 508, 523, 636, 637, 667, 668, 681.
Turdaş, XLIII, LXXXVIII, 24, 47, 63, 629, 631.
Turia, XXVI, LXVII, 85, 344.
Turia de Jos, 83.
Türkös, vezi Turcheş.

Ţ

Ţebea XXXIV, LXXVII, 456, 458.

U

Ucea de Jos, XXXIII, LXXVI, 448.
Udvarhely, vezi Odorhei.

Újtohán, vezi Tohanul Nou.
Újvágás, vezi Lazuri.
Újvidék, vezi Novi Sad (azi Serbia).
Ulciug, XXX, LXXII, 405, 406.
Unterpeschtendorf, vezi Peştişu Mare.
Urişiul de Jos, 56.
Uzen, vezi Ozun.

V

Vaida-Recea, 254, 255.
Vajdahunyad, vezi Hunedoara.
Valcău de Jos, XXXIV, LXXVIII, 471, 472.
Valcău de Sus, 600, 606 .
Valea Bistrii, 271.
Valea Sasului, 187, 188, 264.
Valea Seacă, XLV, XC, 650.
Váradolaszi, vezi Oradea.
Váralja, vezi Subcetate.
Vârşeţ, XVI, XXVIII, XXXI, XXXV, LV, LXIX, LXXIV, LXXVIII, 140, 141, 360, 361, 416, 417, 475, 476, 477, 478, 479, 480.
Vechea, XLV, XC, 649.
Velkér, vezi Răzoare.
Veneţia, 367, 368.
Verespatak, vezi Roşia Montană.
Vermes, vezi Vermeş.
Vermeş, XL, XLVII, LXXXIV, XCIII, 681, 682.
Versetz, Versec, Vrsac, vezi Vârşeţ (azi Serbia).
Veseuş, 187, 189.
Vidra, X, XII, XXIII, XXVI, XXXVIII, XLIV, XLVIII, L, LXIV, LXVII, LXVII, LXXXII, LXXXIX, 22, 44, 57, 324, 325, 326, 640, 641.
Vidra de Sus, 544.
Viena, VII, X, XIII, XIV, XV, XVIII, XXI, XXIII, XXV, XXVIII, XXXII, XXXV, XXXVI, XXXIX, XLII, XLIV, XLVII, XLVIII, LII, LIV, LX, LXI, LXIV, LXVI, LXX, LXXIV, LXXVIII, LXXXIII, LXXXVII, LXXXVIII, 20, 72, 79, 80, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 101, 104, 121, 122, 124, 126, 209, 213, 214, 215, 216, 227, 279, 316, 359, 391, 393, 428, 429, 430, 431, 474, 475, 490, 492, 493, 501, 560, 622, 623, 637, 638, 647, 648, 673, 674, 690, 697, 701, 707, 708.
Vinţul de Jos, 62.
Vinţul de Sus, 55, 62.
Vízakna, vezi Ocna Sibiului .
Vorstadt, vezi Subcetate.
Völcsök, vezi Ulciug.
Vulcan, 686, 698.

W

Wajdarécse, vezi Vaida Recea.
Weißkirchen, vezi Biserica Albă.
Werschetz, vezi Vârşeţ.
Wien, vezi Viena.
Wracseogay, 416.

Z

Zagăr, 138, 139.
Zalatna, Zalathna, vezi Zlatna.
Zalău, XXIV, XXX, XXXVII, LXV, LXII, 280, 281, 282, 287, 288, 289, 405, 406, 511, 513, 515, 625, 626.
Zau de Câmpie, 60.
Zágor, vezi Zagăr.
Zărneşti, XLV, XCI, 662, 663.
Zernen, vezi Zărneşti.
Zernest, vezi Zărneşti.
Zentamaria, azi cartier în Sfântu Gheorghe, 83, 85.
Zilah, vezi Zalău.
Zilenmarkt, vezi Zalău.
Zimony, vezi Zemun (azi în Serbia).
Zlatna, XII, XXII, XXXIV, L, LXXVII, 42, 44, 456, 458.
Zombor, 101.
Zorlenţul Mare, 478, 480.
Zrenjamin, (Serbia) 144.
Zsibó, vezi Jibou.
Zsidve, Zsidvey vezi Jidvei.

INDICE ONOMASTIC

A

Aescht, perceptor de impozite în Braşov, 232, 235.
Ajtai, Sámuel, alegător din Şimleul Silvaniei, 284, 286.
Alb, György, locuitor din Aita Seacă, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Albrichsfeld, Johann Georg, judele primar orăşenesc şi districtual al Braşovului, XX, XXI, XXVIII, XXXIII, LX, LXIX, LXXVI, 39, 40, 206, 232, 235, 236, 237, 238, 364, 365.
Ambrus, János, preşedintele judecătoriei statariale din Oradea, 250, 252.
Amos, tânăr din Roşia Montană, 133.
Anca, Vasile, intendent de moşie în Zau de Câmpie, 52, 60.
Anderco, Petru, (Anderko, Péter), preşedintele comisiei electorale din Ocna Şugatag, 256, 257, 258.
Andics, Erzsébet, istoric, IX, 411, 501.
Andrási, Ferenc, alegător din Şimleul Silvaniei, 284, 286.
Antal, Sigmond, locuitor din Mocşa, 83, 85.
Anton, haiduc, 615, 616.
Antos, locotenent, 308, 314.
Apor, András, baron, nemeş din Bisericani, XLII, XXXVIII, LXXXII, LXXXVII, 549, 550.
Apor, József, baron, nemeş în Aita Seacă, 83, 85.
Apor, Károly, baron, fiul lui Apor Lázár, XLIII, LXXXVIII, 619.
Apor, Lázár, baron, locţiitorul cancelarului aulic (vicecancelarul aulic) de la Viena, X, XIII, XIV, XXXII, XXXV, XLII, XLVIII, LII, LXXIV, LXXVIII, LXXXVII, 18, 19, 87, 89, 90, 213, 215, 368, 391, 393, 429, 430, 431, 432, 439, 475, 622, 623.
Appel, Christian, baron, general maior, general de divizie în cetatea Timişoara, XVII, LVI, 98, 102, 145, 147, 359.
Aranyosi, Péter, pădurarul oficiului forestier la Bistra, XVI, LV, 131, 132, 133.
Ardelean, Grigoraş, locuitor din Gherla, 473, 474.
Arghilean, Toader, (Argyilan, Togyer), cetăţean din Ban, 599, 605.
von Arnim, ministrul de externe al Prusiei de la Berlin, XXXI, LXXIV, 417, 422.
Aron, Ioachim, preotul greco-catolic din Buia, XVII, LVI.
Asboth, maior provizoriu la Oraviţa, 677, 678.
Asboth, Lajos, căpitanul gărzii cetăţeneşti maghiare din Lugoj şi Moldova Nouă, XXVIII, LXIX, 359, 360, 620, 621.
Asboth, Moric, preşedintele comisiei electorale din circumscripţia Oraviţa, XL, LXXXIV, 572, 573, 677.
Asztalos, Pál, comisar regal maghiar, membru al comitetului pentru anexarea Partiumului, 280, 281, 511, 513, 681.
Ádám, Béléy, vezi Adám, Belei.
Áts, Lajos, comisar perceptor în Suplac, XVI, LV, 139.
Avram, Gheorghe, 324.

B

Baboş, Ghiorghe, cetăţean din Bălan, 600, 606.
Baci, Ştefan, ţăran din Gherla, 473, 474.
Bacon, Joseph, deputatul Sighişoarei la Dieta din Cluj, XVIII, 177, 178, 180, 181, 391, 392.
Bagosi, (Bagossy), Sándor, politician în opoziţie, deputat de Crasna în Dieta de la Pesta, XXIV, XXXVII, XLI, LXV, LXXXI, LXXXVI, 284, 285, 286, 516, 517, 518, 519, 593, 594, 595, 601, 607.
Baghe, Ghiorghe, cetăţean din Boian, 598, 604.
Baghe, Macovei, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Baican, Florea, cetăţean din Pria, 598, 604.
Baican, Nistor, cetăţean din Poeniţa, 598, 604.
Baican, Vonu, cetăţean din Poeniţa, 598, 604.
Baican, Vonuţ, cetăţean din Pria, 598, 604.
Baidoc, Petre, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Bajcsi, János, membru desemnat pentru comitetul din Cernatul de Jos, 83, 85.
Balás, Conrád, maior în regimentul II secuiesc de infanterie, XLIII, LXXXVIII, 100, 630, 633.
Balási, locotenent colonel, comandantul batalionului secuiesc de infanterie detaşat la Abrud, XXXIV, LXXVII, 104, 456, 457, 459.
Balási, József, asesor extranumeric la Tabla Regală şi primjude regesc al scaunului Ciuc, 204, 205 .
Balázsi, Sándor, căpitan al gărzii naţionale din comitatul Crasna, agent verificator al voturilor de la alegerile din Şimleul Silvaniei, 284, 286, 287.

Balecs, Zsigmond, secretar al oficiului montanistic suprem din Timişoara, 620, 621.
Bálint, Elek, prim vicecomitele comitatului Solnocul de Mijloc, XXX, LXXII, 281, 404, 405, 406, 681.
Balint, Simion, protopop greco-catolic din Roşia Montană, VI, XII, L, 42, 616, 617.
Balint, Vasile, preot greco-catolic din Cărpiniş, XXVI, LXVII, 322, 323.
Balog, Ioan, cetăţean din Bănişor, 599, 605.
Balog, János, tâmplar în Gherla, 473, 474.
Balog, László, candidat de deputat de Oraviţa pentru Dieta din Pesta, preşedintele comisiei de recrutare din comitatul Caraş, XL, LXXXIV, 572, 573.
Balogh János, notarul comisiei electorale de deputati din Zalău, 287, 288, 289.
Balogh, József, notar în Câmpeni, XLIV, LXXXIX, 641, 642.
Baloşan, Gavrilă, cetăţean din Bănişor, 599, 605.
Bánffy, Albert, baron, nemeş în Crasna, vicecomite, locţiitor al comitatului Crasna, XXIV, LXV, 285, 286.
Bánffy, János, baron, comite suprem în comitatul Târnava, XLIII, LXXXIX, 636, 637.
Bánffy, Miklós, baron, comitele suprem al comitatului Alba de Jos, XXV, XLIII, LXVI, LXXXVIII, 130, 131, 305, 312, 317, 318, 629, 632.
Bánia, Nichita, vezi Buta Nichita.
Bányai, Ferenc, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Barabás, Farkas, notar scăunal în Trei Scaune, 155, 156.
Barabás, János, locuitor din Arcuş, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Barabás, János, funcţionar silvic (maistru forestier) din Baia de Arieş, 320, 321, 397, 398.
Barabás, Sámuel, locuitor din Dalnic, membru desemnat pentru comitetul din Cernatul de Jos, 83, 85.
Barburaş, Lupu, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Bariţiu, George, redactor al *Gazetei de Transilvania* şi al *Foii pentru minte, inimă şi literatură* din Braşov, VIII, IX, XIV, XXI, LIII, LXI, 93, 94, 95, 96, 172, 173, 227.
Bárothy, Pál, asesor al judecătoriei statariale din comitatul Bihor, 250, 252.
Barta, 636, 637.
Bartal, György vezi Bartel, Georg.
Bartel, Georg, funcţionar la Ministerul de externe din Viena, consilier şi secretar de stat, XLVII, XCIII, 429, 708.
Bartha, Károly, locuitor din Aita Seacă, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Bartok, familie de nemeşi din Trei Scaune, XXXVIII, 549, 550.
Batthyányi, Lajos, primul ministru al Guvernului ungar de la Pesta, X, XIV, XVIII, XX, XXIX, XXXI, XXXVI, XLVIII, LII, LX, LXX, LXXIV, LXXIX, 174, 175, 391, 393.
Bay, Ferenc, membru al comisiei pentru anexarea Partiumului, asesor al comitetului regal, XXIV, LXIV, 280, 281, 511, 515.
Băcilă, Stan, cleric în Tohanul Nou, XLVI, XCI, 663.
Băicescu, Nicolae, conducător al revoluţiei din Muntenia, XLVI, XCII, 203, 204, 673.
Bărnuţiu, Simion, preşedintele Comitetului naţional român de la Sibiu, XIV, XXV, XXXIII, XLIII, LIII, LXVI, LXXV, LXXXVIII, 49, 57, 106, 108, 114, 134, 303, 310, 316, 439, 440, 466, 469, 526, 536, 630, 632, 633.
Bârlea, Ionuţ, jude sătesc în Bistra, 130, 132.
Beczö, Miklós, locuitor din Dalnic, membru ales în comitetul din Cernatul de Jos, 83, 85.
Bercean, Ioan, preot paroh greco-catolic în dieceza, Lugoj 77 .
Bede, Karoly, fost iobag în Saciova, 70, 71.
Beder, preot din Ozun, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Bedeus von Scharberg, Joseph, politician sas, comisar suprem c.c., XXV, LXVI, 297, 298, 299.
Békes, Johan, jude sătesc în Blăjel, 541, 544.
Béldi, Ferenc, conte, comite supreme al comitatului Dăbâca, politician liberal, comisar guberniaI civil al anchetei evenimentelor de la Mihalţ şi Coşlariu, XIV, XXV, XLIII, LIII, LXVI, LXXXIX, 107, 109, 111, 113, 170, 301, 302, 303, 310, 315, 316, 511, 513, 627, 636, 637.
Béldi, György, conte, consilier şi vicepreşedinte al Tezaurariatului de la Sibiu, XLI, LXXXV, 243, 244, 585.
Belei, Adam, locuitor din Rucăr, 326, 327, 331, 332, 333, 334, 335, 338, 340.
Benedek, József, prim jude nobiliar din comitatul Alba de Jos, XXIII, XXV, XLIV, LXIII, LXVI, LXXXIX, 268, 269, 317, 616, 617, 640.
Benigni von Mildenberg, Joseph, redactorul ziarului *Siebenbürger Bote* din Sibiu, XXIII, XXIX, XXXIII, LXIV, LXXI, LXXV, 272, 273, 390, 439, 440, 686, 698.
Beöthy, Ödön, adjunctul lui Wesselényi Miklós, împuternicitul Guvernului ungar pentru anexarea Partiumului nordestic la Ungaria, comite supreme şi deputat al comitatului Bihor în dieta ungară, XXXVII, XLIII, LXXXI, LXXXVII, LXXXVIII, 512, 514, 515, 625, 626.
Berde, Antal, fost iobag în Saciova, 70, 71.
Berde, Áron, profesor unitarian la Cluj, 281, 282.
Berde, Mózes senior, deputat de Trei Scaune în Dieta de la Pesta, 83, 85, 371, 374, 511, 513, 587, 589.
Bereczki, Sándor, locuitor din Ozun, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Berg, Carl, medic din Braşov, 364, 365.
Bertleff, Mihály, secretar guberniaI, 16, 17, 22, 23.
Bethlen, Domokos, conte, regalist la dieta de la Cluj, 281.
Bethlen, Farkas, conte, deputatul comitatului Târnava la Dieta din Cluj, XXXIV, LXXVII, 459, 460.
Bethlen, Gábor, conte, junior, comite supreme al comitatului Zărand, 241.
Bethlen, Gábor, conte, senior, comisar guberniaI, căpitan suprem al districtului Făgăraş, propus în funcţia de comite suprem al comitatului Zarand, XXV, XXIX, XLIV, LXVI, LXXI, LXXXIX, 241, 242, 299, 301, 387, 388, 463, 636, 637.
Bethlen, János, junior, conte, deputat al scaunului Odorhei la dieta de la Cluj, 511, 587.
Bethlen, János, senior, conte, XXIX, XXXIII, XXXVII, XLI, LXXI, LXXV, LXXXI, LXXXV, 104, 105, 370, 373, 394, 439, 440, 511, 513, 586, 587, 588, 589.
Bethlen, József, conte, deputat ales din casa magnaţilor la dieta ungară, XLVII, XCIII, 100, 101, 370, 439, 511, 681.
Bethlen, Lajos, grof în Cserhalom, senator, XXXI, LXXIII, 411.
Bethlen, Pál, senior, conte, regalist la dieta de la Cluj, 511, 513.
Bethlen, conte (neidentificat), 55.
Bibescu, Gheorghe, domnul regulamentar al Munteniei (1843 – 25 iunie 1848), VIII, XIII, LII, 78, 80, 82.
Bidiguţ, Alexandru, locuitor din Abrud, 544, 545.
Biedersfeld, Friedrich, directorul poliţiei din Mediaş, 686, 691, 698, 702.
Bigyigutz, Sándor, jude comitatens, 544.
Bilgya, Vonu, locuitor din Blăjel, 552, 553.
Binder, căpitan la regimentul II românesc de graniţă din Năsăud, 442, 443.
Binder, superintendent, 392, 393.
Binder, postăvar din Sibiu, 686, 698.
Binder, preot în Vulcan, 686, 698.
Binder József, preot evanghelic maghiar în Cernatu şi Turcheş, 672, 673.
Bíró, József, secretar guberniaI, 5, 10.
Bíró, Miklós, concepist onorific la Guberniu, 587, 589.
Bíró, Tamás, 636, 637.
Bistrai, Alexandru, 133.
Bisztray, József, judele nobiliar în districtul Zlatna, XVI, XIX, XXIII, XXIX, XXX, LV, LIX, LXIII, LXXI, 131, 133, 197, 198, 262, 263, 395, 396, 397.
Blaga, Ghiorghie, cetăţean din Valcău de Sus, 600, 606.
Blaga, Ghiorghie, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Blaga, Ghiurca, cetăţean din Valcău de Sus, 601, 606.
Blaga, Vonuţ, cetăţean din Valcău de Sus, 600, 606.
Blazsovics, (Blázsevics), feldmareşal locotenent, aghiotantul generalului Hrabowski, 97, 98, 101, 102.
Blesea, Gligor al Nutului, cetăţean din Ban, 599, 605.
Bob, Ioan, traducătorul oficial al Guberniului, 15.
Boboi, Nicolae, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Boboţan, Ştefan, cojocar din Gherla, 473, 474.
Bocşa, Simion, protopop din Candia, 519, 520.
Bodogheşan, Lazăr, locuitor din Feleag, 525.
Bodor, István, notar al comisiei electorale din Târgu Mureş, 592.
Bodrogi, György, jude primar în Odorheiul Secuiesc, 500.
Boér, Ferenc, locuitor din Şimleu, 516, 518.
Boér, Simon, vicecomitele comitatului Turda, XXXIII, LXXVI, 449.
Boer, Vasile, locuitor din Lisnău, 151.

Bogdánfy, Antal, căpitan, comandantul gărzii naționale din Nușfalău, 592, 593, 594, 595.
Boghie, Mitru, cetățean din Valcău de Sus, 601, 606.
Boghie, Ursu, cetățean din Valcău de Sus, 600, 606.
Boghie, Vonuț, cetățean din Valcău de Sus, 600, 606.
Boha, Damian, cetățean din Băgaciu, 598, 604.
Bohățel, Alexandru, avocet, deputat al comitatului Dăbâca în Parlamentul de la Pesta, 241, 242.
Bohus János, comitele suprem al comitatului Arad, XXXI, LXXIII, 412.
Boian, Mihai, zidar din Gherla, 473, 474.
Bojan, Nicolae, țăran din Budiu, 51, 52, 59.
Bokor, György, jeler în Dobolii de Jos, XVII, LVI, 156, 157.
Bonțea, Toader, cetățean din Ban, 599, 605.
Bora, Dávid, jude nobiliar în Trei Scaune, XVII, LVI, 155, 156.
Bordaș, Lazăr, locuitor din Lisnău, 151.
Bornemissza, János, baron, consilier și camerar cezaro-regesc, 66.
Borsai, László, agricultor din Gherla, 473, 474.
Borz, Florea, cetățean din Sâg, 599, 605.
Borz, Ghiurca, cetățean din Sâg, 599, 605.
Borz, Gliga, senior, cetățean din Sâg, 599, 605.
Borz, Gligor, cetățean din Sâg, 600, 605.
Borz, Irimie, cetățean din Sâg, 599, 605.
Borz, Mihai, cetățean din Sâg, 599, 605.
Borz, Mitru, cetățean din Sâg, 599, 605.
Borz, Toader, cetățean din Sâg, 599, 605.
Borz, Urs, cetățean din Iaz, 601, 607.
Botoșan, Mitru, cetățean din Pria, 598, 604.
Botoșan, Văsălică, cetățean din Pria, 598, 604.
Bottka, Pál, locuitor din Tirol, 567, 569.
Bömcher, Friedrich, asesor juridic din Brașov, 654, 655.
Bran, Ioan, 561.
Brassai, Sámuel, profesor Unitarian la Cluj, propus consilier în Ministerul ungar al învățământului, XXIV, LXIV, 281, 282.
Breja, Crețu, cetățean din Bălan, 600, 606.
Breja, Nuț Gligor, cetățean din Ban, 599, 605.
Brennerberg, Ludwig, deputatul Brașovului la Dieta din Cluj, XXXIX, LXXXIII, 554, 556.
Briscu, Florea, cetățean din Vălcău de Sus, 600, 606.
Briscu, Petre al Văsălii, cetățean din Vălcău de Sus, 601, 606.
Briscu, Toader, cetățean din Vălcău de Sus, 600, 606.
Briscu, Vonuț, cetățean din Vălcău de Sus, 601, 606.
Brișcu, Mihai, cetățean din Lazuri, 600, 606.
Brișcu, Simion al Costi, cetățean din Vălcău de Sus, 601, 606.
Brișcu, Vonuț, cetățean din Valcău de Sus, 600, 606.
Brișcu, Vonuț al Iarbi, cetățean din Valcău de Sus, 601, 606.
Bruckenthál, József, baron, consilier gubernial, XXXIII, LXXVI, 448.
Bruckenthál, Károly, căpitan suprem în Făgăraș, decedat la 19 iunie 1848, 448, 449.
Bruckner, asesor în Cincu Mare 687, 698.
Buboi, Vonuț, cetățean din Vălcău de Sus, 601, 606.
Buci, Ghiorghie, cetățean din Bănișor, 599, 605.
Bucur, Gheorghe, alias Nonu Savului, 539, 542, 552, 553.
Bucur, Văcăreț, jude sătesc din Rucăr, 325, 326.
Bud, Ioan, preot ortodox, deputat din Ocna Șugatag pentru Dieta de la Pesta, XXII, LXII, 256, 257, 258, 259.
Budai, Ferenc, nemeș din Saciova, XII, XXXIV, LI, LXXVII, 69, 70, 462, 463.
Budai, Ferenc, nobil din Sfântu Ghcorghe, 462.
Bulgheran, locuitor din Rucăr, gâde, 327, 329, 337.
Burchhard, deputat sas și membru al delegației la Viena, 391, 393.
Burz, Sântion, locuitor din Sohodol, XLIV, LXXXIX.
Burz, Simition zis Monu din Solvodel, 640, 641.
But, Mitru al Cucului, cetățean din Peceiu, 599, 605.
Buta (Banie), Nichita, recrut din Budești, 355.
Buta, Nichita, recrut din Fântânele, XXVII, LXIX, 355.
Buteanu, Ion, avocat la Abrud, membru al Comitetului Național Român de la Sibiu, XLIII, LXXXVIII, 49, 57, 628, 631.
Buza, Neagoe, locuitor din Rucăr, 338, 339.
Buza, Nică Neagoe, locuitor din Rucăr, 329, 330, 331, 337.
Buzan, Petre, cetățean din Iaz, 601, 607.

C

Cadar, Nicola, cetățean din Sâg, 600, 605.
Cadar, Simion, cetățean din Sâg, 599, 605.
Caian, Simion, protopop în comitatul Alba de Sus, 328.
Capesius, Gustav, secretar de judecătorie și deputat de Cincu Mare în Dieta de la Cluj, 178, 181, 687, 698.
Cădar, Florea, cetățean din Sâg, 599, 605.
Cărci, Nuțu, cetățean din Marin, 599, 604.
Cheresteșiu, Zaharia, locuitor din Feleag, 525.
Chernel, Ferenc, propus pentru consul al Guvernului ungar în Muntenia, XVIII, LVII, 168.
Chertes, Vasile, protopopul ortodox din Ocna Sibiului, XXXIX, LXXXIV, 562, 563.
Chiba, Iosiva, cetățean din Pria, 598, 604.
Chiba, Nicchita, cetățean din Pria, 598, 604.
Chiba, Parasca Lupu, cetățean din Pria, 598, 604.
Chiba, Petrea al Chiunului, cetățean din Pria, 598, 604.
Chiba, Ștefan, cetățean din Pria, 598, 604.
Chiba, Vasilie, cetățean din Pria, 598, 604.
Chidila, Cilica, cetățean din Marin, 599, 604.
Chidila, Toader, cetățean din Marin, 599, 604.
Chinco, Toader, cetățean din Vălcăul de Sus, 600, 606.
Chiran, Gligor, cetățean din Poenița, 598, 604.
Chirilă, Nicolae, cetățean din Poenița, 598, 604.
Chirilă, Petre, cetățean din Marin, 599, 604.
Chirilă, Urs, cetățean din Marin, 599, 604.
Chiriță, Gheorghe, locuitor din Lisnău, 151.
Chiș, Costa, cetățean din Iaz, 601, 607.
Chiș, Mihai, notarul din Caraștelec, XXXVII, LXXXI.
Chiș, Petre, cetățean din Vălcăul de Sus, 600, 606.
Chiș, Vonuț, cetățean din Lazuri, 600, 606.
Chorcheș, Ioan, cetățean din Câmpeni, 196.
Chorcheș, Nicolae, zugrav de biserici din Câmpeni, 196, 617, 200, 201.
Chrestels, Paul, vicecăpitanul orașului Brașov 349, 350.
Cilica, Natului, cetățean din Bălan, 600, 606.
Cinco, Petre, cetățean din Ban, 599, 605.
Ciparîu, Timotei, canonic cancelar greco-catholic la capitlul din Blaj, XXV, LXVI, 228, 316.
Ciurba, Vasilica, cetățean din Subcetate, 601, 607.
von Closius, Stephan, consilier al Magistratului brașovean și senator, 39, 40, 654, 655.
Cluța, revoluționar român 134.
Coca, Damian, cetățean din Pria, 598, 604.
Cociș, Vonuț, cetățean din Peceiu, 599, 605.
Cociuba, Mihail, președintele grupului român ortodox de consultanță de la Pesta, 622.
Colcear, Simion, cetățean din Băgaciu, 598, 604.
Coman, Samoilă, țăran din Giuluș, 199.
Concescu, fost căpitan de miliție la București, 79, 80, 81, 82.
Conrad, jude regesc în Nocrich, 687, 698.
Conrad, perceptor în Rupea, 687, 698.
Constantinescu, Radu 75.
Contraș, Dumitru, locuitor din Boju, XI, XLIX, 25.
Corcheș, Ion, locuitor din Câmpeni, 196, 197.
Corcheș, Nicolae, zugrav din Câmpeni, conducător al moților, XIX, XXVI, LIX, LXVII, 200, 201, 323, 616, 617.
Corondan, Gavrilă, cetățean din Pria, 598, 604.
Costin, Iuan, cetățean din Bălan, 600, 606 .
Coșa, Vasile, preotul greco-catolic din Cubleșu Someșan, XXX, LXXIII, 407.
Cotuț, Atanasie, preot greco-catolic din Satulung, 64.
Cotuț, Pavel, preot greco-catolic din Nușeni, 64.
Covaci, V., 78.
Cozma, Gheorghe, preot în Stupini și administrator în Lazuri, XLI, LXXXVI, 471, 472, 598, 603.
Crăciun, Bazil, preot ortodox în Ocna Șugatag, 256, 257, 258.
Cristea, Andrei, cetățean din Lazuri, 600, 606.
Cristea, Ilisie, cetățean din Boian, 598, 604.
Cristea, Nuț, cetățean din Lazuri, 600, 606.
Cristea, Teodor, țăran din Vidra, 44.
Cristea, Toader, cetățean din Boian, 598, 604.
Cristea, Teodor, locuitor din Vidra de Sus, XII, XXXVIII, L, LXXXII, 44, 544, 545, 546.
Crișan, George, protopop unit din Săcalul de Câmpie, 52, 60.
Csány, János, locuitor din Abrud, XII, L, 45.
Császár, Sámuel, caporal din Sâncrai, 83, 85.
Cseh, Ignácz, locuitor din Turia de Jos, 83, 85.
Cseh, Imre, locuitor din Cernatu de Sus, 83, 84.
Cseh, János, judecător de pace și comisar detașat, 535, 544.
Cseh, Sándor, comisar în comitatul Turda, 63.
Csengeri, Imre, prim notar în Oradea, XXII, LXII, 251, 252.
Cserényi, Károly, concepist al Cancelariei aulice de la Viena, 370, 373, 586, 588.
Csernovics, Péter, comite suprem al comitatului Timiș, comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Banat, XV, XVI, LIV, LVI, 102, 120, 121, 142, 143.

Csiki, András, locuitor din Cernatu de Sus, delegat la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 84.
Csikos, ofiţer la regimentul grăniceresc de infanterie nr. 16 la Dumbrăviţa, 664, 665.
Csoboth, József senior, locuitor din Turia de Jos, 83, 85.
Csongrádi, István, prim notar în comitatul Alba de Sus, XXXVII, LXXX, 509.
Csorja, Barabás, fost iobag în Saciova, 70, 71.
Csőszy, István, fost iobag în Saciova, 69, 70.
Cuc, Mitru, judele primar din Plopiş, XXXV, LXXVIII, 488.
Curta, Vasilică, primcurator greco-catolic în Budiul de Câmpie, 51, 54, 58, 61.
Czák, Károly, consilier la Cancelaria Aulică a Transilvaniei din Viena, 475.
Czakó, János, vizitiul nemeşului Márton din Budiul de Câmpie, 52, 59.
Czetz, Bogdán, consilier şi preşedinte al comisiei electorale de conscriere a alegătorilor de deputaţi din Gherla, 289, 290.
Czibulka, András, maistru cojocar din Gherla, 473, 474.

D

Damaschin, Ioan, primarul din Vârşeţ, XXXV, LXXVIII, 475.
Dan, Danudosigot, 101.
Dan, Ioan, cleric în Zărneşti, XLVI, XCI, 662, 663.
Danciu, Ioan, locuitor din Lisnău, 151.
Dániel, Antal, locuitor din Ozun, 83, 85.
Dányi, Gábor, preot calvin la Novi Sad, 97, 102.
Darabant, Ioan, preot ortodox în Ocna Şugatag, 256, 257.
David, Ghiorghie, cetăţean din Iaz, 601, 607.
David, Petruţ, moţ din Vidra, 325.
Dârloga, Petre, cetăţean din Pria, 598, 604.
Deáki, Samu, alegător din Zalău, 288, 289.
Deák, Tamás, locuitor din Ozun, 83, 85.
Debreczeni, Miklós, alegător din Zalău, 288, 289.
Depner, Georg, jude primar în Hălchiu, 229, 233.
Dersi, András, locuitor din Abrud, prim notar al consiliului orăşenesc, 45, 46.
Desco, Atanasie, candidat de deputat în Lipova pentru Dieta de la Pesta, XXXV, LXXIX, 484, 485, 486, 487.
Diener, Georg, jude primar în Hărman, 229, 233.
von Dillmont, Matthias, funcţionar al Magistratului braşovean şi senator, 609, 610, 654, 655, 683.
Dindár, Antal, judele suprem al scaunului Arieş, XV, LIV, 117, 119.
Dindár, József, prim dijmuitor din Sebeş, 550, 551.
Diószegi, Sámuel, comandantul poliţiei din Abrud, XVI, LV, 131, 133.
Dobay von Dobo, Carl, colonel, comandantul regimentului II secuiesc de infanterie nr. 74 de la Sfântul Gheorghe (1845-1851), 346.
Dobolyi, Sándor, deputat de Târgu Mureş la Dieta din Cluj, XVIII, LVII, 171, 172, 175, 176.
Doboşi, Ioan, preot ortodox în Ocna Şugatag, 256, 257.
Dobrin, Isac, locuitor din Rucăr, 326, 327, 329, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 339, 340.
Dogman, István, preşedintele comisiei electorale din Becicherecul Mic, 362.
Donáth, György, locotenent colonel la regimentul nr. 2 secuiesc din Cluj, 242, 243, 244.
Dorsner, Friedrik, locotenent colonel, fost aghiotant al generalui Hrabowsky, comandantul regimentului I secuiesc de infanterie nr. 73 de la Miercurea Ciuc (1848-1851), XXXIII, LXXV, 442, 443.
Draghiş Gavrila, deţinut evadat originar din Greaca, 405, 406.
Dragomir, Mihai, comisar în Lisnău, 151.
Dragomir, Silviu, istoric, 27, 135, 172, 173, 622, 644.
Drăgan, Ieroteiu, preot greco-catolic din Hideaga, 64.
Drăghici, Gavrilă, deţinut evadat originar din Greaca.
Drăghici, Gheorghe, locuitor din Feleag, 525.
Drăghici, Iosif, locuitor din Rucăr, 334.
Drăguş, Vasile, preot greco-catolic în Doh, 517, 518.
Dreihann, locotenent colonel, comandantul regimentului nr.18 iliro-bănăţean de graniţă, 140, 141, 360, 361 .
Dros, Petre, cetăţean din Boian, 598, 604.
Drosa, Simion, cetăţean din Boian, 598, 604.
Duhamel, general, comisarul rus în principatele române, XIII, XL, LII, LXXXIV, 78, 79, 80, 81, 82, 575.
Dunca, Paul, concepist la Tezaurariatul din Sibiu, membru al Comitetului naţional român din Sibiu, propus de episcopul Lemeni ca membru în comisia regnicolară de la Pesta, XXI, XXV, LXI, LXVI, 94, 227, 298, 300.

E

Eitel, Friedrich, deputat de Cincu în Dieta de la Cluj, 178, 181.
Elecheş, Grigore, preotul greco-catolic din Răzoare, XLIV, LXXXIX, 642, 643.
Eliade, Rădulescu, Ion, revoluţionar din Muntenia, 684, 685.
Ercsey, Lajos, asesor al judecătoriei statariale în Oradea, 250, 252.
Erdeli, Vasile, episcopul greco-catolic român din Oradea, XIII, LI, 76, 77.
Eötvös, József, baron, ministrul cultelor şi al educaţiei publice din guvernul provzoriu ungar, XXXI, LXXIV, 425, 426.
Erős, István, locuitor din Şimleu, 516, 517, 518.
Esterházi, Pál, conte, ministrul de legătură între guvernul ungar şi Casa de Austria, XIV, XVIII, XXI, XXXI, LII, LVII, LXI, LXXIV, 91, 167, 226, 426.
Eszterházi, conte, nemeş în Mihalţ, XLIII, LXXXVIII, 306, 312, 629, 631.
Esztevényi, László, locuitor din Chilieni, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.

F

Fábián, Dániel, preot din Aita Seacă, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83.
Fabini, preot în Richiş, 686, 698.
Fabricius, Friedrich, senator orăşenesc în Braşov, XLV, XCI, 39, 40, 663.
Farkas, János, caporal al gărzii civile din Cuzăplac, XL, LXXXV, 582, 583.
Farkas, Ferenc, locotenent al gărzii naţionale din Şimleu, 593, 595.
Frasch, Peter, jude primar în Roşia, 229, 233.
Faur, Viorel, istoric, 78.
Fazakas, Mozes, fost iobag din Saciova, 70.
Fazekas, Ferenc, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Fazekas, Gheorghe, locuitor din Lisnău, 151.
Fazekas, Iosif, locuitor din Lisnău, 151.
Fazekas, János, membru al gărzii civile din Nuşfalău, 593, 594.
Fazekas, Mózesné, nevasta lui Fazakas Mozes, fost iobag din Saciova, 69.
Fărcaş, Andreica Vasilic, cetăţean din Pria, 598, 604.
Fărcaş, Iuan, cetăţean din Pria, 598, 604.
Fărcaş, Luca al Lupului, cetăţean din Pria, 598, 604.
Fărcaş, Mihai, cetăţean din Băgaciu, 598, 604.
Fărcaş, Petru al Tuturanchi, cetăţean din Pria, 598, 604.
Fărcaş, Ştefan, junior, cetăţean din Pria, 598, 604.
Fărcaş, Toader, cetăţean din Pria, 598, 604.
Fărcaş, Vila, 598, 604.
Fărcaş, Vonuţ, cetăţean din Poeniţa, 598, 604.
Fejér, Áron, locuitor din Ozun, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Fejér, József, maistru pietrar din Gherla, 473, 474.
Fekete, János, maistru cojocar din Gherla, 473, 474.
Fekete, Pista, martor din Budiul de Câmpie, 54, 61.
Ferdinand I, împăratul Austriei, XX, XXVIII, XXXII, XXXVI, LX, LXX, LXXIV, LXXIX, 1, 3, 5, 8, 10, 13, 15, 51, 59, 145, 146, 151, 296, 297, 367, 368, 478, 479, 564, 588, 647, 648.
Ferenc N., vezi Szöllősy Nagy Ferenc, trimisul ministrului ungar de interne, XIV, LIII, 106.
Ferenci, 636, 637.
Festea, Simion, cetăţean din Poeniţa, 598, 604.
Feştea, Vonuţ, senior din Poeniţa, 598, 604.
Feştea, Vonuţ al Dandii, cetăţean din Poeniţa, 598, 604.
Fetcu, Vasile, locuitor din Blăjel 552, 553.
Ficu, Vasile, curator greco-catolic din Budiu, 61.
Fikker, Ferenc, locuitor din Abrud, consilier stagier, 45, 46.
Filip, Gheorghe, locuitor din Rucăr, 335, 339.
Filip, Vonuţ, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Filtsch, Michael, judele regesc suprem al scaunului Miercurea Sibiului, XIX, LVIII, 687, 698.
Flonta, Andrei, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Flonta, Vasilica, cetăţean din Sâg, 600, 605.
Flonta, Vasilie, cetăţean din Sâg, 600, 605.
Flontan, Simion, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Fodoca, Toader, cetăţean din Boian, 598, 604.
Fodor, András, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Fodor, Ioan, preot din Bistra XLII, LXXXVII.
Fodor, Károly, executor al domeniului din Tăuţii de Jos, 273, 274.
Fodor, Nicolae, preot ortodox din Cărpiniş, XXVI, LXVII, 200, 202, 322, 323, 439.

Fodor, Vasile, avocat din Bistra, arestat la Cluj pentru îndemnare la răzvrătiri antinobiliare, XXX, LXXII, 402, 403, 616, 617.
Fogarasi, Demeter, agricultor din Gherla, 473, 474.
Fogarasi, Dumitru, locuitor din Corunca, 343.
Folbert, farmacist din Mediaş, 686, 698.
Forró, Ferenc, locuitor din Chilieni, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Fortiş, Ilie, preot greco-catolic în Subcetate şi administrator la Popeni, XLI, LXXXVI, 470, 472, 598.
Fosztó, Károly, casier regesc, preşedinte al tribunalului statarial în scaunul Arieş, XXXVII, LXXX, 505.
Földváry, Ferenc, prim judele diriguitor la Târnăveni, XXXVIII, XXXIX, XLIV, LXXXII, LXXXIII, LXXXIX, 26, 526, 535, 536, 645, 646.
Franz, Joseph, prinţ moştenitor al Austriei, XXXVI, LXXIX, 491, 493.
Franz, Karl, prinţ moştenitor al Austrici, arhiduce, XXXI, XXXVI, LXXIV, LXXIX, 425, 426, 491, 493.
von Friedenfels, Eugen, concepist de curte, 687, 691, 698, 702.
von Fronius, Heinrich Froon, comisar suprem de război şi referent în cadrul Comandamentului militar suprem al Transilvaniei, cu sediul la Sibiu, 120, 121.
Fulea, Moise, director în Sibiu, 329, 330, 337.
Fülepp, Sándor, comisar delegat la Reşiţa, 620, 621.

G

Gaál, Miklós, vicejudele din Târnăveni, vicecomite al districtului inferior al comitatului Târnava, XXXIX, LXXXIII, 525, 526, 535, 552, 554, 645, 646.
Gáal, Sámuel, prim judele nobiliar al comitatului Turda, XII, XLVI, L, XCI, 47, 48, 55, 63, 115, 116, 668.
Gaidoş, Vonuţ, cetăţean din Pria, 598, 604.
Galea, Ilişie, cetăţean din Ban, 599, 605.
Galei, Tuţu, cetăţean din Bălan, 600, 606.
Gálfalvi, Imre, protonotar în Cluj, secretarul Dietei transilvane de la Cluj, XX, LX, 217.
Gáll, Costică, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Gáll, Koszta, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Gallbrun, Adam, general, comandantul garnizoanei militare Cluj, XXXIV, 464.
Gazda, György, locuitor din Zentamaria, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Gazda, János, administrator principal în Şimleul Silvaniei, 284, 285.
Gazda, Zsigmond, alegător din Şimleul Silvaniei, 284, 286.
Găitan, revoluţionar român, 466, 469.
Gebbel, Károly, consilier gubernial, 370, 373, 586, 588.
Geltch, rectorul din Orăştie, 696, 706.
Geranson, Iosif vezi Gherendean Iosif.
Geréb, Ádám, nemeş din Dobolii de Jos, XVII, LVI, 156, 157.
Gerébb, Ádámnő, văduva nobilului Geréb Ádám din Dobolii de Jos, 156.
Gerendi, Iosif vezi Gherendean Iosif.
Gerendi, Miklós, nemeş din Blăjel, 532, 541.
Gergelyfi, Ferenc, fost iobag din Deuşu, 648.
Gheorghe, servitorul episcopului Şaguna, 228.
Gheorghe, Filip, cetăţean din Rucăr, 327, 331.
Gheorghe a Radului, locuitor din Lisnău, 151.
Gherasim, locuitor din Abrud, 133.
Gherendean, Iosif, arhivar la Blaj, membru al Comitetului naţional român de la Sibiu, 108, 114, 115, 303, 310.
Gherman, Petre, protopop ortodox din Braşov, XXVII, LXVIII, 350, 351.
Ghilea, Alexa, cetăţean din Vălcău de Sus, 600, 606.
Ghilea, Gabor, cetăţean din Vălcău de Sus, 601, 606, 607.
Ghilea, Gligor, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Ghilea, Mitru, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Ghilea, Petre, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Ghilea, Văsălie, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Ghile, Mihai, cetăţean din Vălcău de Sus, 600, 606.
Ghile, Toader a Lechi, cetăţean din Vălcău de Sus, 600, 606.
Ghile, Toader, cetăţean din Subcetate, 601, 606.
Ghile, Vonuţ, cetăţean din Vălcău de Sus, 601, 606.
Ghile, Vonuţ, cetăţean din Subcetate, 601, 606.
Gierling, secretar al Magistratului din Mediaş, 686, 698.
Giesel, preot în Vulcan, 686, 698.
Giesel, Johann Georg, preot în Braşov, 231, 235, 236, 237.

Gliguţa, Mitru, cetăţean din Ban, 599, 605.
Goe, Puka, moţ al lui Iancu din Vidra 325.
Goga, Simion, cetăţean din Pria, 598, 604.
Goga, Ştefan, cetăţean din Pria, 598, 604.
Gojdu, Emanuil, avocat, lider naţional român, XIII, XL, LI, LXXXIV, 72, 73, 572, 573.
Golescu, Alecu, revoluţionar muntean, 676.
Gombos, maior, adjunctul comandamentului militar supreme, 371, 374.
Gomboş, Ioan, preot din Vidra, XXVI, XXXVIII, LXVII, LXXXII, 324, 325, 545, 546.
Gomboş, Vasile sau Veselie, birău în Vidra, XXVI, LXVII, 324.
Gooss, Karl, profesor la gimnaziul din Sighişoara, deputat de Sighişoara la Dieta din Cluj, deputatul Sighişoarei la Dieta de la Pesta, XVIII, XXV, LXVI, 177, 178, 180, 181, 296, 297, 391, 392, 512, 513.
Gotz, József, concepist extranumeric la Guberniu, 371.
Göbbel, ţăran din Bistriţa, 687, 698.
Gött, Johann, tipograf şi editor din Braşov, 707.
Grama, Mihăilă, purtător de cuvânt în Săncel, 187, 188.
Gräf, Joseph, jude orăşenesc şi districtual din Braşov, 39, 40, 654, 655.
Gränzenstein, Gusztáv, directorul domeniului minier fiscal bănăţean, XLII, XLVI, LXXXVII, XCII, 476, 477, 620, 621, 678, 679.
Groisz, Gusztáv, jude primar şi deputat taxalist al oraşului Cluj la Dieta din Cluj, 511, 513, 587, 589.
Gross, jurat în Cisnădie, 686, 698.
Groza, Costa, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Gui, Petre, cetăţean din Vălcăul de Sus, 600, 606.
Guma, 227.
Gutt, Petrus, jude primar în Ghimbav, 229, 233.
Gyáli, József, jude nobiliar în Reghin, 190.
Gyárfás, Imre, locuitor din Aita Seacă, 83, 85.
Gyergyai, Ferenc, prim notar în Cluj, deputatul oraşului Cluj în comisia pentru stabilirea detaliilor uniunii la Dieta ungară, 158, 370, 373, 394, 395, 587, 589.
Gyergyai von K. Solymos, Sámuel, secretar tezaurarial la Sibiu, cenzor al ziarului *Siebenbürger Bote* din Sibiu, XXIII, XXIX, LXIV, LXXI, 271, 272, 273, 390.
Gyertyánfi, János, locuitor din Braşov, 356, 357.
Gyertyánfi, József, 356, 357.
Gyorgye, Poetan, 552.
György, Mihály István, locuitor din Şimleu, 516, 518.
Györgye, Bukur, cetăţean liber din Blăjel, 530, 533.
Györgye, Porsán, cetăţean liber din Blăjel, 530, 534.
Györgye, Sofron, prim jurat, 528, 532.
Gyulai, Lajos, conte, deputat al comitatului Hunedoara la Dieta ungară, XXI, LXII, 241, 242.

H

Hahn, inginer la Sebeş, 687, 698.
Hahn, Friedrich, profesor de drept constituţional la Sibiu, 371, 374, 587, 589.
Hallaványa, locotenent colonel la Petrovaradin, 481, 482.
Haller, Barbara, contesă, văduva contelui Bethlen János, XLVII, XCIII, 681.
Haller, György, conte la Blăjel, 530, 539, 552, 553.
Haller, Iosef, conte, 528.
Hania, Ioan, secretarul diecezei episcopale ortodoxe de la Sibiu, XXI, LXI, 228.
Hann, Johann, notarul scăunal din Miercurea Sibiului, XIX, LVIII.
Hatfaludi, plutonier major al regimentului din Năsăud, 442, 443.
Hajcgan, Nonu, locuitor din Blăjel, 531, 532, 534, 540, 541, 544.
Haye, general c.c. de origine cehă, 101, 102.
Hegheduş, Gabriel, cetăţean din Poeniţa, 598, 604.
Hegheduş, Nistor, cetăţean din Poeniţa, 598, 604.
Heinrich, Karl, cancelist al Magistratului din Sibiu, XL, LXXXV.
Hentes, Imre, comisar în Bălcaciu, XIX, 188, 189.
Herberth, jude scăunal în Nocrich, 687, 698.
Herman Todor zis Hornar, servitor la Blăjel, 540, 543.
Herszényi, György, consilier la Curtea de apel, 448, 449.
Hevesy Károly, inginer şef al comitatului Bács, 97, 101.
Hodos, Nerva, istoric, 644.
Hodossy, Miklós, preşedintele judecătoriei statariale din Oradea, 250, 252.
Hoffman, Ferenc, jurat comitatens în Bocşa, 567, 569.
Hollaki, Albert, vicecomitele comitatului Zarand, XII, XXVIII, L, LXIX, 44, 363.

Honigberger, Friedrich, asesor juridic la Braşov, 654, 655.
Horak, Franz, general, comandantul cetăţii Alba Iulia, XIV, LIII, 100, 104.
Horia, capul răscoalei ţărăneşti de la 1784, 93, 95.
von Horváth Albert, judele regesc suprem din Trei Scaune, XXII, XXVII, XXXVIII, LXII, LXVIII, LXXXII, 119, 120, 347, 348.
Horváth, András, locuitor din Abrud, XII, L, 45.
Horváth, István, asesor la Tabla regească, 214, 215, 371, 374, 587, 589.
Horváth, János, conte, comite suprem în comitatul Alba de Sus, XLIV, 636, 637.
Hosu, Simion, cetăţean din Marin, 599, 604.
Hosu, Vasile, 93, 95.
Hossu, Gheorghe, secretarul comisiei electorale din circumscripţia Bocşa XL, LXXXIV.
Hossu, nemeş XIV, LIII.
Hosszu, György, notar în Bocşa, 568, 571.
Hoszu, Kristof, morar din Gherla, 473, 474.
Hoszu, Mihaj, morar din Gherla, 473, 474.
Hoszu, Todor, morar din Gherla, 473, 474.
Hrabowsky von Hrabova, Johann, baron, general commandant al armatei c.c. din Slavonia şi Sirmia, comandantul cetăţii Petrovaradin, XXXIII, 97, 98, 101, 102, 442, 443.
Huszár, Lajos, baron, nemeş în comitatul Crasna, XXXVII, LXXXI, 284, 286, 287, 517, 519.

I

Iablonczai, Ádám, preşedinte al comitetului electoral din Lipa, 483.
Iacobescu, Dumitru, preot în Bocşa, 567, 569.
Iancovici, Ştefan, preot ortodox român din Mureşeni, XVI, XXVI, XXXVIII, LV, LXVII, LXXXII, 134, 135, 342, 523, 524.
Iancu, Alexandru sau Alisandru, fratele lui Avram Iancu, XXVI, LXVII, 324, 325.
Iancu, Alexandru, tatăl lui Avram Iancu, 544, 545, 546.
Iancu, Avram, avocat din Vidra, cancelist la Tabla regească de la Târgu Mureş, conducător al revoluţiei, VI, XII, XIV, XVI, XIX, XXIII, XXVI, XXXIII, XXXVIII, XLII, XLIII, XLIV, L, LIII, LV, LIX, LXIII, LXIV, LXVII, LXXV, LXXXII, LXXXVII, LXXXIX, 49, 57, 93, 95, 131, 133, 134, 196, 197, 270, 271, 323, 325, 332, 402, 439, 440, 466, 469, 544, 545, 546, 615, 616, 617, 628, 631, 640, 641.
Ianucovici, Ştefan, preot din Mureşeni, 134, 343, 523.
Iarbă, Ghiurca, cetăţean din Bănişor, 599, 605.
Iarbă, Văsălică, cetăţean din Pria, 598, 604.
Iarbă, Vonuţ, cetăţean din Pria, 598, 604.
Iepure, Luca, cetăţean din Peceiu, 599, 605.
Iepure, Toader, cetăţean din Peceiu, 599, 605.
Ilieş, Ştefan, preot român din Banat, 98.
Ilyés, nemeş din Târgu Mureş, 618, 619.
Imecs, Ferenc, locuitor din Ozun, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Imre, József, locuitor din Aita Seacă, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Imrich, Johann, administratorul cărţii funciare din Braşov, 39, 40.
Indea, Iuon, pandur, 545, 546.
Incze, Károly, prim notar în Şimleul Silvaniei, 284, 285, 287.
Incze, Mihály, secretar gubernial, 370, 373, 587, 589.
Inszbaszich, locotenent, 456, 458.
Ioachim, Aron, preot greco-catolic din Buia, 151, 152, 153.
Ioanescu, Ştefan vezi Ivănescu, Ştefan.
Ioanovici, Gheorghe, candidat de deputat din Bocşa pentru Dieta de la Pesta, XL, LXXXIV, 566, 567, 568, 569, 570.
Ioja, Ilie, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Ioja, Vonuţ, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Iordan, Isac, locuitor din Rucăr, 340.
Iovich, colonel vezi Jovich, Ştefan.
Istvánffi, Pál, secretar gubernial la Cluj, 521.
Istvánfi, Sándor, proprietar din Denşu, 648.
Iszlay, László, secretar gubernial, 547, 548.
Iunţ, Mihai, cetăţean din Sâg, 600, 605.
Iunţ, Vasilica, cetăţean din Sâg, 600, 605.
Iura, Gheorghe, jude nobiliar din comitatul Maramureş, 93.
Iura, Vasile, notar în Ocna Şugatag, 257, 258.
Iváni, József, vice-notar?
Ivănescu (Ioanescu), Ştefan, notar în Lugoj, candidat de deputat din Bocşa la Dieta din Pesta, XL, LXXXIV, 566, 567, 568, 569, 570, 571.

J

Jablonczai, Ádám, preşedintele comisiei electorale din Lipova, 483, 485.
Jakab, György, vicecăpitanul diriguitor al districtului Făgăraş, XXII, XXXIII, LXII, LXXVI, 254, 255, 448, 449.
Jakab, Mihály, asesor al judecătoriei statariale din Oradea, 250, 252.
Jakab, Miklós, nemeş din Cuzăplac, 580, 582.
Jakabfy, Kristof, arendaş la Vermeş, primvicecomite al comitatului Caraş, 682.
Jákobb, Revü, cârciumar, 530, 531, 533, 534.
Jardea, Iuon Pandur, XXXVIII, LXXXII.
Jászai, Pál, secretarul primului ministru ungar Batthyányi, 18.
Jellachich vezi Jellačič, banul Croaţiei, 425, 426, 441, 443, 466, 469, 673.
Jellingen, Ferdinand, locotenent colonel, comandantul regimentului de infanterie de linie nr. 4, 456, 458.
Jivcovici, Panteleimon, episcopul ortodox sârb al Timişoarei, XIII, XL, LI, LXXXIV, 73, 75, 565, 566.
Jockmann, inginer trimis la Timişoara, XLII, LXXXVII, 619, 620.
Johan, Békes, cetăţean liber şi jude sătesc, 532, 534.
Johan, Rempler, cetăţean liber din Blăjel, 527, 534, 552.
Johann, arhiduce, 491.
Joldeş, Lup, moţ, 265, 266.
Jordan, Domokos, scribul lui Nopcea Vasile, 103.
Jordan, Isac, cetăţean din Rucăr, 332.
Jósa Dániel, alegător din Şimleul Silvaniei, 284, 286.
Jósika, János, baron, căpitan în Cluj, XII, LI, 66, 67, 68, .
Jósika, Miklós, baron, politician, scriitor maghiar din Transilvania, participant la revoluţie, 99, 104, 370, 373.
Jovics, Ştefan, baron, colonel, comandantul regimentului grănicerilor români nr. 2 de la Becicherecul Mare, XVI, XXXIII, LVI, 100, 105, 142, 441, 442.
Jude, Ion Pandorul, moţ din Vidra, 325.
Jude, Pătruţ, moţ din Vidra, 324.
Jula, Ilie, cetăţean din Băgaciu, 598, 604.
Jura, Gheorghe, 95.
Jurca, Iuon, junior, cetăţean din Bălan, 600, 606.

K

Kabos, Lajos, concepist stagiar la Guberniu, 587, 589.
Kabos, László, deputatul scaunului Trei Scaune la Dieta ungară, 371 .
Kádár, Samu, preot romano-catolic din Crasna, 598, 603.
Kakutsi, Pál, comisar perceptor în Suplac, XVI, LV, 139.
Kálnoky, Dénes, comite suprem în comitatul Alba de Sus şi regalist la Dieta din Cluj, XXXVII, LXXXI, 516.
Kapottány, consilier la Curtea de apel, 448, 449.
Karácsony, János, deputatul oraşului Dumbrăveni la dieta ungară, XV, XXIV, LIV, LXV, 123, 124, 215, 216, 291, 292.
Karacsay, Sándor, senior, conte, fost vicecomite şi regalist la Dieta din Cluj, 588, 590.
Karátson, György, locuitor din Abrud, 45, 46.
Karl VI, împăratul Austriei, 37, 38.
Károly, Apor, baron, jude onorific extranumeric de la Tabla Regală, regalist la Dieta de la Cluj, 636.
Kászonyi, Antal, comisar militar în comitatul Cluj, 101, 105.
Kelemen, 511, 513.
Keller, János, avocat în scaunul Odorhei, 371, 374, 587, 589.
Keltzer, József, cetăţean din Biserica Albă, 140, 141.
Kemény, Dénes, baron, comisar gubernial, deputat al oraşului Hunedoara, ales din Casa Magnaţilor la Dieta ungară, XXXVI, LXXX, 100, 101, 104, 105, 241, 242, 438, 440, 501.
Kemény, Domokos, baron, comisar gubernial, XXV, XXIX, XXXIX, LXVI, LXXI, LXXXIV, 299, 301, 371, 387, 463, 562, 587, 588.
Kemény, Farkas, baron, comisar gubernial în comitatul Turda, 51, 58, 59, 463, 562, 563, 587, 588, 589.
Kemény, Ferenc, baron, preşedintele Dietei transilvane de la Cluj, XX, LX, 217.
Kemény, István junior, baron, comisar gubernial civil al anchetei evenimentelor de la Mihalţ şi Coşlariu, apoi comite suprem în comitatul Alba de Jos, XIV, XXV, XLIII, XLIV, LIII, LXVI, LXXXVIII, 107, 109, 111, 113, 170, 268, 269, 301, 302, 303, 310, 315, 316, 371, 373, 387, 388, 627, 636, 637.
Képes, Ferentz, locuitor din Abrud, 45, 46.
Kérei, Pál, tâmplar în Gherla, 473, 474.
Kérelyes, Pál, locuitor din Abrud, 45.

Keserű, Sándor, avocat din comitatul Hunedoara, 99, 103.
Kessler, orator al comunității din Mediaș, 686, 698.
Kis, Elek, jude domenial la Sfântu Gheorghe, 462, 463.
Kis, Elek, locuitor din Reci, 462.
Kis, János, cizmar în Gherla, 473, 474.
Kis, Lajos, 511, 513.
Kis, Mihai, tăbăcar la Gherla, 473, 474.
Kis, Mihály, notar sătesc în Caraștelec, 517, 519.
Kis, Székely István, cetățean din Nușfalău, 594, 596.
Kispál, Károly, locuitor din Zentamaria, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Kiss, Lajos, locuitor din Coroisânmartin, 645, 646.
Klapka, György, căpitan, delegatul guvernului ungar în Transilvania, XXXII, LXXV, 436, 437.
Klein, vicenotar în Bistrița, 687, 698.
Komolloi, Szász Pál, jude la Tablă în comitatul Târnava, 533, 542.
Kondert, țăran din Bistrița, 687, 698.
Kontz, Lajos, consilier montanistic din Abrud și asesor la Curtea de apel a comitatului Alba de Jos, 45.
Korpos, József, jude nobiliar în comitatul Turda, XLVI, XCI, 667, 668.
Kossuth, Lajos, ministrul de finanțe al guvernului ungar de la Pesta, X, XIV, XX, XXXI, XXXII, XXXVI, XLI, XLVIII, LII, LX, LXXIII, LXXV, LXXIX, LXXXV, 20, 22, 92, 168, 169, 207, 415, 438, 497, 498.
von Kotzebue, consulul general al Rusiei în principatele române, XIII, LII, 79, 80, 81, 82.
Kovács, Anton, preotul orășenesc romano-catolic din Brașov, XXVI, LXVII, 319.
Kovács, Dániel, judele primar din Târgu Secuiesc, XVII, XXXVI, LVI, LXXX.
Kovács, Dániel, locuitor din Mărtineni, 83, 85.
Kovács, Gábor, locuitor din Sâncrai, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Kovács, István, vicecomitele comitatului Crasna, XXIV, LXV, 284, 285, 287.
Kovács, József, notar, secretarul comisiei electorale din circumscripția Oravița, XL, 572, 573.
Kovács, Károly, locuitor din Dalnic, membru desemnat pentru adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Kovács, Lajos, candidat de deputat de Baia Mare la Dieta din Pesta, 83, 136, 137.
Kovács, Lajos, locuitor din Chilieni, 83, 85.
Kovács, Lőrincz, căpitan al gărzii naționale din Șimleu, 593, 595.
Kovács, Péter, locuitor din Chilieni, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Kováts, Dániel, primjudele din Târgu Secuiesc, 149, 150, 499.
Kovásznai, Gocz József, concepist practicant al scaunului Saschiz, 371, 374, 587.
Kozma, Pál, consilier, comisar guberniał și președintele comisiei guberniale de la Abrud, X, XLIX, 23, 396, 397, 457, 458, 634, 635.
Könczei, Károly, nemeș din Sfântu Gheorghe, 549, 550.
Köpe, Johann, preot evanghelic maghiar în Satu Nou, 672, 673.
Körmöczi, János 370, 373, 587, 589.
Kőváry, László, redactor al ziarului *Közlöny*, XXIV, LXIV, 281, 282, 368.
Krauss, predicator în Rupea, 687, 698.
Kräutner, colonel din Sibiu, 98.
Kujo, maior și primar în Biserica Albă, 416, 417.
Kulterer, Ignác, prim judele nobiliar al comitatului Torontal, XVI, LV, 141, 142.
Kun, Gergely, conte în Șimleul Silvaniei, 284, 286.
Kun, Gothárd, conte, comite suprem în comitatul Hunedoara, XIV, XLIV, LIII, LXXXIX, 99, 636, 637.
Kurányi, György, asesor al judecătoriei statariale din Oradea, 250, 252.
Kurta, Vaszilika Fiku, 54 .
Kutuș, Vasile, țăran din Gherla, 473, 474.

L

Laborfalvi, Nagy Károly, jude primar din Abrud, XXII, LXIII, 261.
Lang, notar din Seleuș, 686, 698.
Lange, senator, 391, 393.
Lange, Johann, consilier al Magistratului brașovean, 39, 40, 510, 511, 654, 655.
Lange, Peter, consilier al Magistratului brașovean, 39, 40, 510, 511, 654, 655.
Lányi Sándor, locuitor din Aita Seacă, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83, 85.
Lassel, Matthias, judele primar al orașului Brașov, 39, 40, 654, 655.
Laurian, August Treboniu, profesor la București, membru al Comitetului național român de la Sibiu, XLVI, XCII, 466, 469, 674.
Laza, Todor, preot în Lăpuști, 450, 452.
Lázár, Albert, conte din Mureșeni, XXVI, XXXVIII, LXVIII, LXXXII.
Lázár, György, șpanul cameral din Câmpeni, XIX, XXVI, XXXIII, LIX, LXVII, LXXVI, 196, 197, 198.
Lázár, János, deputat al comitatului Crasna la Dieta din Pesta, comite suprem al comitatului Crasna, XLI, LXXX, LXXXVI, 284, 285, 593, 595, 597, 602, 607.
Lázár, János, prim judele orașului Târgu Mureș 502.
Lázár, József, conte la Mureșeni, XVI, LV, 134, 343, 523, 524.
Lázár, Ladislaus, conte, cancelar al Transilvaniei, 346, 439, 440.
Lazăr, Dumitru, locuitor din Feleag, 525.
Lemeni, Ioan, episcop greco-catolic de la Blaj și Făgăraș, VIII, XIV, XXI, XXIV, XXXIV, XXXIX, XLIV, LIII, LXI, LXV, LXXVII, LXXXIII, LXXXIX, 93, 95, 101, 105, 182, 183, 283, 298, 300, 326, 334, 370, 373, 463, 464, 643, 644, 587, 589.
Lemeni, Ioan, prim notar al comitatului Dăbâca, 370, 587.
Lerchensfeld, Károly, administratorul fondului forestier de la Bistra, XVI, LV, 130, 131, 132.
Lintner, János, maistru pietrar în Gherla, 473, 474.
Loew, jude scăunal și deputat de Miercurea Sibiului în Dieta de la Cluj, 176, 179, 687, 698.
Login, Ioan, țăran din Giuluș, 199.
Lonovits, József, episcop romano-catolic al episcopiei de Cenad-Timișoara, 483, 486.
Losontzi, Lajos, jurat din Abrud, 45, 46.
Lőrinczi, György, președintele comisiei electorale din Zalău, 287, 288, 289.
Luchici, Achim, negustor în Biniș, 567, 569.
Lugosi, József, concepist de onoare al Cancelariei aulice la Guberniu, 371, 374.
Lukács, József, jude prim la Deva, 99, 103.
Lukács, Piné, jude domenial al contelui Bethlen, 55, 63.
Lupini, vicenotar în Mediaș, 686, 698.
Lupu, Vonuț, senior, cetățean din Iaz, 601, 607.
Lupuț, Marian, cetățean din Brebi, 405.
Lupuț, Nuț, cetățean din Cizer, 599, 605.

M

Maager, Karl, negustor, administrator comitatens în Brașov, 236, 237, 686, 698.
Magdo, Pandi János zis Pata, locuitor din Satulung, 654, 656.
Magdo, Samu, locuitor din Satulung, 654, 656.
Maiorescu, Ioan, profesor la Craiova înainte de 1848, revoluționar muntean, delegat al guvernului de la București la dieta din Frankfurt, participant la a doua adunare de la Blaj, 676.
Maioș, Gligor, cetățean din Peceiu, 599, 605.
Maioș, Petre, cetățean din Peceiu, 599, 605.
Maioș, Vasilie, cetățean din Peceiu, 599, 605.
Maioș, Vonuț, cetățean din Peceiu, 599, 605.
Makai, Sándor, vicecomite al comitatului Timiș, președintele comisiei electorale din circumscripția Bocșa, XL, LXXXIV, 83, 98, 103, 568, 571.
Malan, Toader, cetățean din Bălan, 600, 606.
Malász, József, asesor al judecătoriei statariale din Oradea, 250, 252.
Malușov, locotenent, comandantul de cordon de la Svinița 208, 209.
Man, Dumitru, 152, 154.
Man, Iosif, deputatul din Ocna Șugatag pentru Dieta de la Pesta, prim judele plășii Sighet, XXII, LXII, 256, 257, 258.
Mancioc, Vasilică, locuitor din Budiu, 53, 60.
Mancioc, Zaharia, locuitor din Budiu, 53, 61.
Manu, Nicolae, protopop ortodox din Sibiu, XXXV, LXXVIII.
Maosi, György, locuitor din Târgu Mureș, 618, 619.
Marc, Gheorghe, hangiu, XII, L, 42.
Marchiș, Gheorghe, locuitor din Vidra de Sus, 544, 545.
Marcoș, Gheorghe, locuitor din Vidra de Sus, 640, 641, 642.
Marcoș, Simion, cetățean din Bălan, 600, 606.
Margaran, Petre, cetățean din Vălcău de Sus, 601, 606.
Maria, Theresia, împărăteasa imperiului habsburgic (1740-1780), 490, 492, 575, 576, 577.
Marian, Ion, locuitor din Brebi, 405, 406.
Marian, Lupuț, locuitor din Brebi, 405, 406.
Marosi, Sándor, cetățean din Nușfalău, 594, 596.
Maroșan, Pavel, țăran din Gherla, 473, 474.

Maroşian, Nicolae, cancelist, membru al Comitetului naţional român de la Sibiu, 114, 115, 303, 310.
Martinovici, Ioan, reclamant, 609.
Márton, János, arendaş în Budiu, 51, 53, 54, 59, 61.
Márton, Sándor, fiul arendaşului din Budiu, 53, 61.
Mártonffy, Zsigmond, sublocotenent la regimentul nr. 2 voluntari, secretarul lui Wesselényi Miklós, 164, 166.
Maruşca, Florea, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Maruşca, Mihai, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Maruşca, Pavel, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Maruşca, Petre, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Maruşca, Simion, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Maruşca, Vonuţ, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Maruşcăi, Mihai al Bilii, 600, 606.
Marx, Antal, notarul comisiei electorale din Becicherecul Mic, 362.
Másvilági, István, deputatul oraşului Dumbrăveni la Dieta ungară, XV, XXIV, LIV, LXV, 123, 124, 124, 215, 216, 291, 292.
Máté, István, martor în procesul de la Budiu, 52, 54, 61.
Máté, Pista, martor în procesul de la Budiu, 61.
Matei, Nicoară, cetăţean din Rucăr, 327, 328.
Matésevics, 98, 102.
Matskási (Macskási), Pál, conte, comitele suprem al comitatului Cluj, XI, XLIV, XLIX, LXXXIX, 17, 24, 25, 643.
Maurer, Michael, comisar districtual al Braşovului, 444.
Maxim, Irimie, cetăţean din Sâg, 600, 605.
Maxim, Nuţ, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Maxim, Toader, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Mayerhofer, Johann, 481, 482.
Mărcuş, Gheorghe, moţ din Vidra de Sus, XXXVIII, XLIV, LXXXII, LXXXIX.
Mederus, Sámuel, vicecomisar teritorial districtual la Sibiu, 387, 388.
Méhes, Sámuel, deputat de Cluj pentru Dieta de la Pesta, XLIV, LXXXIX, 511, 513, 636, 637.
Meister, jude regesc în Sebeş, 687, 698.
Meltzer, Antal, notarul public din Bistra, XII, L, 43, 44, 131, 133.
Meseşan, Gavril, fost iobag în Deuşu, XLV, XC, 649.
Mészáros, Lázár, ministrul ungar de război, XIII, XXXII, XXXIII, XXXVI, LI, LXXV, LXXVI, LXXIX, 75, 76, 435, 436, 444, 494, 495, 496.
Mezei, Toader, zidar din Gherla, 473, 474.
Mic, Simion, scrib în Albac, 270.
Micaş, Florian, cancelist, membru al Comitetului naţional român de la Sibiu, 526, 531.
Mihalca, Vasile, supraveghetor al alegerilor de deputaţi la Ocna Şugatag, 256, 257, 258.
Mihálcz, Mihály, jude nobiliar în scaunul Trei Scaune, XXVI, LXVIII, 344.
Mihali, Grigore, protopop greco-catolic, XII, L, 42.
Miháli, Károly, comisar de jandarmerie detaşat la Buia, XVII, LVI, 153, 155.
Mihanovich, locotenent colonel detaşat la Plavişcviţa, 207, 208.
Mikes, János, conte, comandantul gărzii naţionale din Cluj, şeful comisiei guberniale de recrutare de la Cluj, XXVII, LXVIII, 352, 353, 511, 513.
Miklós, notar în Satulung, 655, 656.
Miklós, Mihály, intendent în Şauaieu, 636, 637.
Mikó, Imre, conte, tezaurarul Transilvaniei XX, LX, 214, 215, 243, 244.
Mikó, Sámuel, asistent al directorului domenial din Zlatna, 42.
Miller, senator din Sighişoara şi deputat sas la Frankfurt, 686, 696, 698, 706.
Miski, Samu, locuitor din Abrud, 45.
Miskolczy, Károly, vicecomite al comitatului Bihor, 251, 252.
Mocan, Petru, locuitor din Cuzăplac, 580, 582.
Modjer, preot în Jimbor, 687, 698.
Moga, Alexandru, fratele lui Iosif Moga, XII, XIX, LI, LIX, 68, 69.
Moga, Iosif, notarul sătesc din Baia de Arieş, XII, XIX, XXIII, XXVI, LI, LIX, LXIII, LXVII, 68, 69, 201, 202, 203, 204, 268, 269, 320, 321, 402, 403, 634, 635.
Mojsza, Nyirtsa, cârciumar, 530, 533.
Mojsze, Nyisztor, 552.
Moldovan, Agoston, agricultor în Gherla, 473, 474.
Moldovan, Alexa, zidar în Gherla, 473, 474.
Moldovan, Grigoraş, zidar în Gherla, 473, 474.
Moldovan, Iuon, zidar în Gherla, 473, 474.
Moldovan, Nicolae, negustor în Gherla, 473, 474.
Moldovan, Partenie, zidar în Gherla, 473, 474.
Moldovan, Toader, zidar în Gherla, 473, 474.
Moldovenescu, maior din Tohanul Nou, XLVI, XCI, 663.
Molnár, Alexander, preot evanghelic în Crizbav, 672, 673.
Molnár, Carl, preot evanghelic în Apaţa, 672, 673.
Molnar, Constantin, protopop cercual în Alba Iulia, 114, 115, 305, 312.
Molnár, István, morar în Gherla, 473, 474.
Molnár, János, viceprimar în Abrud, XXII, LXIII, 261.
Monui, locuitor din Câmpeni, 544, 545.
Morcan, Toader, preot în Gârda de Sus, 450, 452.
Moritz, Samu, soldat secui căzut la Mihalţ, 308, 312.
Motora, Ionuţ, caporal de panduri din Câmpeni, 640, 641.
Munteanu, Artenia, tăbăcar în Gherla, 473, 474.
Muntean, Dimitrie, zidar în Gherla, 473, 474.
Murányi, Ignác, vicecomitele comitatului Torontal, XXVIII, LXIX, 361.
Murgu, Eftimie, revoluţionar bănăţean, deputat de Lugoj la Dieta din Pesta, VIII, XIII, XIV, XVII, XXXV, XL, XLVI, LI, LIII, LVI, LXXVIII, LXXXIV, XCII, 71, 72, 73, 74, 75, 98, 101, 102, 103, 105, 144, 145, 146, 147, 477, 479, 480, 572, 573, 675.
Mureşan, Andrei, preot greco-catolic din Arieşul de Pădure, 64.
Mureşan, Nicolae, cancelist, 106.
Muscă, Iosif, locuitor din Lisnău, 151.
Musnai, Kiss Lajos, 645, 646.
Musnai, Kovath János, vicenotar la Blăjel, 535, 544.
Mustan, Ştefan, locuitor din Cuzăplac, 580, 582.
Myss, Carl, consilier al Magistratului braşovean şi senator, 39, 40, 231, 235, 236, 237, 654, 655.

N

Nagy, Ádám, măcelar în Târgu Mureş, 342.
Nagy, András, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83.
Nagy, András, primjude din Nuşfalău, 594, 596.
Nagy, Elek, prim notar la Cluj, 17 .
Nagy, Ferenc, vezi Szöllősi Nagy Ferenc.
Nagy, Gábor, jude şi comisar, 535, 544.
Nagy, Ignác, scriitor, 272, 273.
Nagy, Károly, locuitor din Chilieni, 83, 85.
Nagy, Sándor, comisar de jandarmerie detaşat la Buia, XVII, LVI, 153, 155.
Nagy, Sándor, nemeş în Deuşu, XLV, XC, 648, 649.
Nánási, Samu, comisar în Rucăr, 328, 335, 336.
Neagoş, Bucur, locuitor din Rucăr, 335.
Nebreda, Ioan, locuitor din Lisnău, 151.
Nebreda, Iosig, locuitor din Lisnău, 151.
Nemegyei, János, consilier montanistic şi director administrativ al domeniului aerarial Zlatna, 457, 458.
von Némethi, János, secretar gubernial, 396, 397, 457, 459, 634, 635.
Neupauer, János, asesor al judecătoriei statariale din Oradea, 250, 252.
Nica, Moise Neagoe, locuitor din Rucăr, 331, 339.
Nica, Uliu, locuitor din Rucăr, 326, 327, 331, 333.
Nică, Oni Dan, locuitor din Rucăr, 239, 330, 331, 337, 338, 339.
Nicoară, Filimon, cetăţean din Ban, 599, 605.
Nicoară, Matei, locuitor din Rucăr, 335, 336.
Nicodim, servitorul episcopului Şaguna, 228.
Nicorici, Iuon, cetăţean din Băgaciu, 598, 604.
Nicorici, Vonuţ, cetăţean din Boian, 598, 604 .
Nicula, Ioan, preot ortodox în Vidra de Jos, XXIII, LXIV, 270, 325.
Nierghеş, Mihai, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Nierţa, Moisa, locuitor din Blăjel, 539, 542.
Nicrţa, Vonui, locuitor din Blăjel, 539, 542.
Ninian, Todor, tâmplar în Gherla, 473, 474.
Nistor, Moise, locuitor din Blăjel, 552, 553.
Nistor, Petre, cetăţean din Marin, 599, 604.
Niţă, Urs, cetăţean din Rucăr, 326, 333.
Nográdi, Ferenc, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Nonu, Savuj, 552.
Nonu, Vándor, cetăţean liber, 529, 534, 552 .
Nopcea, Vasile, baron, comite suprem al comitatului Hunedoara, XIV, XXXVIII, XLIV, LIII, LXXXI, XC, 93, 95, 99, 103, 521, 522, 647, 648.
Novakovics, maior, comandant sârb al districtului Milanova, 208, 209.
Nozsievics, căpitan, 98, 102.
Nylas, Moise, locuitor din Lisnău, 151.

O

Odobescu, Ion, colonel la Bucureşti, spătar, 208, 209.
Olá, János, zidar în Gherla, 473, 474.
Olteanu, Melinte, locuitor din Boju, XI, XLIX, 25.
Onaca, Mihai, 599, 605.
Onaca, Vonuţ, cetăţean din Peceiu, 599, 605.
Opriş, Filip, alegător din Ocna Şugatag, 256, 257.

Orosz, György, preot din Seini şi candidat de deputat la Dieta din Pesta, XVI, LV, 135, 136, 137.

P

Pál Sipos, locuitor din Estelnic, 651, 652.
Pálffy, Sándor, jurat comitatens la Câmpeni, XLIV, LXXXIX, 641, 642.
Pálfy, Domokos, 99, 103.
Pállfy, János, deputat al scaunului Odorhei în Dieta de la Cluj, 174, 175, 210, 211, 212, 371, 373, 391, 393, 511, 513, 587, 636, 637.
Pallos, Miklós, funcţionar din Baia de Arieş, XXVI, LXVII, 320, 321.
Pálosi, György, administrator din Blăjel, 528, 533, 537, 542, 552, 553.
Pánád, vezi Pănade.
Pană, Ioan, preot călugăr, XLII, LXXXVI, 609, 610.
Panciova, 140, 478.
Pancsova, vezi Panciova.
Pantea, Nicolae, jude primar din Secătura, 266, 324.
Pap, János, alegător din Şimleul Silvaniei, 284, 286.
Pápai, Lajos, judele nobiliar al plăşii Lupşa, XXX, LXXII, 401, 403, 404.
Papfalvi, Constantin, deputat al oraşului Hunedoara la Parlamentul din Pesta, 241, 242.
Papiu-Ilarian, Alexandru, VI, IX, XXV, XXXIII, XLIII, L, LXVI, LXXV, LXXXVIII, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 115, 116, 316, 439, 440, 619, 628, 630, 631, 633.
Papp, Gergely, dijmuitor adjunct în Sebeş, 550, 551.
Papp, János, zidar în Gherla, 473, 474.
Papp, Miklós, 480.
Paris, Ştefan, teolog din Vârşeţ, XXXV, LXXVIII, 478, 480.
Pártin, Mihály, locuitor din Satulung, 655, 656.
Pataki, József, senator orăşenesc în Cluj, 353.
Pataki, Pál, pădurar domenial la Câmpeni, XXIII, LXIII, 266, 267, 451.
Pataki, Sándor, concepist de onoare al Cancelariei aulice, 371, 373, 587, 589.
Pávai, Dani, fost iobag din Deuşu, 648.
Pavel, Adam, locuitor din Poiana, 117, 118.
Pavel, Struţ, cetăţean din Boian, 598, 604.
Pavel, Vasi, cetăţean din Pria, 598, 604.
Pavlovics, 98, 102.
Pazman, Andrei vezi Penezan, Andrei.
Pekri, Sándor, casier regal din Târnăveni, XXII, LXIII, 260, 318, 319.
Penciu, propus de episcopul Lemeni ca membru în comisia regnicolară de la Pesta, XXI, LXI, 227.
Penezan (Panazan, Penezán), Andrei sau Indrei, preotul greco-catolic din Blăjel, XXXVIII, XXXIX, XLIV, LXXXII, LXXXIII, LXXXIX, 527, 528, 552, 530, 531, 532, 533, 534, 536, 539, 540, 542, 543, 552, 553, 645, 646.
Perényi, Zsigmond, baron, comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Transilvania, X, XIV, XVII, XX, XXI, XXXII, XXXVI, XLI, XLIV, XLVIII, LIII, LVI, LX, LXI, LXII, LXXV, LXXX, LXXXIX, 19, 21, 92, 94, 97, 101, 105, 162, 163, 206, 207, 241, 242, 277, 279, 368, 439, 441, 442, 501, 584, 585, 588, 590.
Peştian, Vonuţ, cetăţean din Sâg, 600, 605.
Petricele, Ioanuţ, locuitor din Ponor, 325.
Petrichevich, Horváth Albert, judele regesc suprem din Trei Scaune, XIII, LII.
Petrovici, Dionisie, învăţător în Bocşa, 571, 572.
Petrovics, Sofronie, preşedintele comisiei electorale din Lipova, 481, 483.
Petrovici, braşovean bolnav de holeră, 364, 365.
Pfersmann, Alois ... von Lichtenthal, locţiitorul comandantului suprem al armatei c.c. în Transilvania, VII, XI, XIII, XV, XXIII, XXVII, XXIX, XL, XLIX, LII, LIV, LXIV, LXVIII, LXIX, LXXI, LXXXIV, LXXXV, 34, 36, 78, 79, 81, 83, 121, 122, 123, 275, 276, 347, 348, 357, 358, 390, 575, 576, 577.
Pildner, preot în Homorod, 687, 698.
Pipoşiu, Ioan, membru al Comitetului naţional român de la Sibiu, XIV, LIII, 106, 108, 114, 303, 310.
Pirct, Anton, Ludwig, general austriac, comandantul suprem al armatei c.c. în Banat, 98, 102.
Pişta, vezi Ştefan, arhiducele palatin.
Plecker, funcţionar fiscal în Braşov, 686, 698.
Pogány, Károly, vistier regal provizoriu în districtul Zlatna, prim-notar, 259.
Pop, Alexandru vezi Papiu Ilarian, Alexandru.
Pop, Aloisiu, român greco-catolic, concepust practicant, 371, 374, 587, 589.
Pop, Ana, sora lui Papiu şi fiica preotului greco-catolic Pop Ioan din Budiul de Câmpie, 48, 56.

Pop, Augustin, professor de teologie de la Blaj, 93.
Pop, Carolina, sora lui Papiu şi fiica preotului greco-catolic Pop Ioan din Budiul de Câmpie, 48, 51, 52, 56.
Pop, Ioan, preotul greco-catolic din Budiu de Câmpie, tatăl lui Alexandru Papiu-Ilarian, VI, XII, XV, LIII, 47, 48, 55, 59, 439.
Pop, Iuon Gozman, cetăţean din Bănişor, 599, 605.
Pop, Gligor, cetăţean din Boian, 598, 604.
Pop, Neli, sora lui Papiu şi fiica preotului greco-catolic Pop Ioan din Budiul de Câmpie, 48, 56.
Pop, Petru, preot paroh în Bănişor, 471, 472.
Pop, Sigismund, profesor la Blaj, deputat de Chioar în Dieta de la Pesta, XIV, XVII, LIII, LVI, 93, 94, 95, 96, 101, 105, 162, 217, 241, 242, 279.
Pop, Todor, ţăran din Gherla, 473, 474.
Pop, Vasi, locuitor din Inoc, 117, 118.
Pop, Vasile, teolog absolvent, logodnicul Carolinei Pop, sora lui Papiu, 48, 56.
Pop, Vasile, persoană neidentificată din Alba de Jos, 116.
Pop, Vasilică, agricultor din Gherla, 473, 474.
Popa, Gheorghe, preot din Rucăr, 330, 338.
Popa, Iuon Gomboş, 545.
Popa, Ştefan, servitor în Blăjel, 532, 534, 541, 543.
Popazu, 560.
Popea, Nicolae, XLII, LXXXVI.
Popeia, Neagoe, reclamant 609.
Popescu, Alexa, preot capelan în Bocşa Română, 567, 569, 571, 572.
Popescu, Grigore, paroh, 571.
Popescu, Nicolae, preot paroh în Bocşa, 571, 572.
Popovici, Damaschin, preot paroh în Bocşa, 571.
Popovici, Dionisie, cetăţean din Câmpeni, 266.
Popovici, Ioan, locţiitor de paroh în Bocşa, 571, 572.
Popovici, Ion, scrib la Tezaurariat, 151, 152, 154.
Popovici, preotul regimentului de graniceri români din Dumbrăviţa, XLII, LXXXVI, 610, 611, 612.
Popovici, Nicolae, preot paroh în Bocşa, 571, 572.
Popovici, Petru, preot paroh în Bocşa, 571, 572.
Popp, Constantin, aflat la Viena, 227.
Popp, Vasile, 599, 605.
Popp, Vasilică, 473.
Popp, Vonuţ, cetăţean din Marin, 599, 604.
Porsan sau Potsan, Gheorghe locuitor din Blăjel, 539, 543, 552, 553.
Porubszky, István, asesor al judecătoriei statariale din Oradea, 250, 252.
Poruţiu, 478, 480.
Posta, Georg, susţinător al lui Eftimie Murgu, 145, 146, 147.
Pócsa, Farkas, proprietar şi jude la sedria orfanală în districtul inferior al comitatului Alba de Sus, 650.
Pöllinger, ofiţer 574.
von Puchner, Anton, baron, feldmareşal, comandantul suprem al armatei c.c. în Transilvania, VII, XI, XIV, XV, XX, XXVI, XXVII, XXIX, XXX, XXXI, XXXVI, XL, L, LIII, LIV, LVII, LX, LXVIII, LXX, LXXI, LXII, LXXIII, LXXIX, LXXX, LXXXIV, LXXXV, 36, 37, 92, 100, 105, 113, 114, 115, 120, 121, 122, 123, 169, 171, 211, 213, 277, 279, 344, 346, 352, 353, 395, 396, 397, 399, 408, 494, 495, 501, 575, 576, 577.
Pulszky, Ferenc, secretarul de stat la Viena, XIV, LII, 19, 90, 91, 429.
Pumnul, Aron, profesor la Blaj, XIV, LIII, 93.
Purkes, Josef, secretar fiscal în Braşov, 231, 235, 236, 237.

R

Rad, Ghiorghie, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Rad, Mitru, cetăţean din Popeni, 600, 606.
Radák, István, baron, regalist la dieta de la Cluj, 46, 47.
Radetzky, Joseph, comandant şi mareşal austriac, 68.
Radu, Vonuţ al Indrevăii, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Ráduly, Mihály, fost iobag în Saciova, 69, 70.
Rákosi, József, locuitor din Cernatu de Sus, 83, 84.
Ranca, Ion, istoric, 465.
Ranschau, Sándor, negustor din Biserica Albă, 140, 141.
Rapolt, Sigismund, locuitor din Lisnău, 151.
Rátz, intendent, 46.
Raţiu, prefect roman, 47.
Raţiu, Vasile, canonic greco-catolic din Blaj, membru al Comitetului naţional român, XXV, LXVI, 316.
von Rauber Plankenstein, Carl, baron, colonel, comandantul regimentului I românesc de graniţă nr. 16 de la Orlat (1848-1849), XLII, LXXXVI, 612, 613.

Răşcanu, Teodor, boier moldovean refugiat în Transilvania, XIV, LIII, 93.
von Reinisch, Agoston, administrator montanistic la Abrud, 457, 459.
Rempler, Johann, locuitor din Blăjel, 536, 543.
Rether, notar în Laslea, 686, 698.
Reu, Iacob, cârciumar al contelui Haller György din Blăjel, 539, 543.
Reu, Iuon, cetăţean liber din Blăjel, 530, 534.
Reuer, notar în Hamba, 686, 698.
Revü, Jakobb vezi Reu, Iacob.
Réz, Sámuel, comisar în Bălcaciu, XIX, 188, 189.
Reznek, Sándor, funcţionar al monetăriei din Alba Iulia, 634, 635.
Riafat, paşa, fost preşedinte al Ministerului otoman de război, commandant al trupelor otomane la Rusciuc şi Brăila, 208, 209.
von Richthofen, Emil, consulul general al Prusiei în principatele române (1846-1848), VI, XXXI, LXXIV, 419, 423.
Riemer, Friedrich, vicenotarul din Braşov, XXI, LXI, 232, 236, 237, 238, 350, 351, 354, 355, 654, 655, 691, 702.
Roemer, Petrus, jurat în Ghimbav, 229, 233.
Romanu, Vivu Constantin, VI, XLVI, XCII, 676.
Rosenauer, Michael, purtător de cuvânt din Hărman, 229, 233.
von Rosenfeld, Ludwig, deputat sas delegat la Viena, 391, 393.
Rosetti, C.A., revoluţionar muntean, 684, 685.
Roşca, Gheorghe, cetăţean din Poeniţa, 598, 604.
Roth, preot în Caşolţ, 686, 698.
von Roth, August, prim notarul Braşovului, senator orăşcnesc, 39, 40, 231, 235, 236, 237, 654, 655, 691, 702.
Roth, Carl, căpitan în oraşul Sighişoara, 351.
Roth, Elias, deputatul Braşovului la Dieta din Cluj, XXXIX, LXXXIII, 176, 179, 294, 295, 371, 373, 512, 513, 554, 556, 587, 589, 686, 698.
Roth, Friedrich, arhivarul scaunului Sighişoara, XV, XXXIX, XLV, LIV, LV, LXXXIII, XCI, 127, 128, 129, 293, 294, 392, 394, 559, 560, 660.
Roth, Stephan Ludwig, preot evanghelic la Moşna, 686, 698.
Rotter, ofiţer 574.
Römer, perceptor în Braşov, 232, 235.
Russo, Alecu, revoluţionar din Muntenia, XLVI, XCII, 675, 676.

S

Sabo, Mihai, cetăţean din Bălan, 600, 606.
Sabo, Nuţ, cetăţean din Ban, 599, 605.
Sabo, Simion, cetăţean din Bălan, 600, 606.
Sabo, Vasilica, cetăţean din Bălan, 600, 606.
Sabo, Vonuţ al Alexi, cetăţean din Popeni, 600, 606.
Sacota, Ioan, preot paroh în Marin, 471, 472.
von Salmen, Franz, comesul naţiunii săseşti, jude regesc în Sibiu, consilier gubernial transilvan, XI, XVIII, XIX, XX, XXIX, XL, XLV, XLVII, XLIX, LX, LXXI, LXXXV, XCI, XCIII, 29, 31, 38, 183, 185, 194, 195, 218, 466, 469, 578, 579, 658, 659, 686, 697.
Salmen, Martin, jurat în Bod, 229, 233.
Sámi, László, profesor, deputat al oraşului Zalău dar nevalidat la Dieta de la Pesta, XXIV, LXV, 287, 288, 289.
Sámuel, Miklós, preot din Cernatu de Sus, 83, 84.
Sándor, căpitan auditor, comisar militar în comisia de anchetă a evenimentelor din Mihalţ şi Coşlariu, XIV, XXV, LIII, LXVI, 108, 114, 115, 310, 315, 627.
Sándor, Gavrilă, cetăţean din Marin, 599, 604.
Sándor, Paul, junior, cetăţean din Marin, 599, 604.
Sándor, Pascu, cetăţean din Marin, 599, 604.
Sándor, Vasi a Mitri, cetăţean din Marin, 599, 604.
Sárközi, Zsigmond, notar în Şomcuta Mare, 64, 66.
Sava, 140, 141.
Savini, locotenent de cavalerie, 112.
Savu, Sofronie, preot în Valcăul de Jos, 471, 472.
Schiel, Samuel, conrector în Braşov, 231, 235, 236, 237, 686, 698.
Schlesinger, Johann, jurat în Roşia, 229, 233.
von Schirnding, Ferdinand, colonel, comandantul regimentului I secuiesc de infanterie nr. 73 de la Miercurea Ciuc (1843-1848), 346.
Schmeigel, 104.
Schmidt, jude regal în Cincu Mare, 686, 698.
Schmidt, secretar de judecătorie în Cincu Mare, 686, 698.
Schmidt, Heinrich, profesor la Academia de drept din Sibiu, redactor al săptămânalului *Unterhaltungen aus der Gegenwart* (1848), deputat de Sibiu în Dieta de la Pesta, 179, 182, 294, 295, 686, 691, 698, 702.
Schmidt, Konrad, avocat scăunal la Sibiu, deputat sibian la Dieta de la Cluj, 555, 557, 558, 560.
Schnell, Carl, secretar de tribunal din Braşov, 231, 235, 236, 237, 686, 698.
Schnell, secretar de judecătorie din Mediaş, 686, 698.
von Schobeln, Franz, consilier al Magistratului braşovean şi senator, 39, 40, 556, 557, 654, 655, 661, 662, 670, 671.
Schreiber, Simon, jude scăunal, 691, 692, 702.
Schuller, Carl, profesor la Sibiu, 272, 273, 686, 691, 698, 702.
Schurter, general, 630, 632.
Schuster, inginer din Rupea, 686, 698.
Schuster, Friedrich, cancelist al Magistratului din Sibiu, XL, LXXXV, 578.
Schwarz, Georg, preot în Mugeni, 669, 670.
Schwarz, Johann, senator, 691, 702.
Schweigel, sas din Sibiu, 99.
von Schweiger, E., cancelarul agenţiei c.c. de la Bucureşti, 274, 276.
Seethál, János, nemeş, prim jude regal din Sânţionlunca, XXXVI, LXXIX, 489, 548, 549.
Seewaldt, Friedrich, provizor în Satulung, 654, 655.
Seivert, notar din Sebeş, 687, 698.
Serestély, Mozes, locuitor din Zentamaria, 83, 85.
Setz, dulgher din Sibiu, 227.
Sigerus, Karl, notar din Sibiu, registrant la Universitatea naţională săsească, 658, 659.
Sikó, Gergely, administratorul domenial al nemeşului Márton, 51, 52, 59, 60.
Silaşi, propus de episcopul Lemeni ca membru în comisia regnicolară de la Pesta, XXI, LXI, 227.
Simion, caian, locuitor din Ozorsek, 336.
Simó, Pál, notar în Târgu Secuiesc, 500.
Simon, József, notar în Târnăveni, 318, 319.
Simon, Istvan, fost iobag din Saciova, 69.
Simonis, funcţionar fiscal scăunal la Nocrich, 687, 698.
Simenfalvi, János, jude nobiliar locţiitor în Suplac, comisar, 139.
Sipos, András, locuitor din Estelnic, 652.
Sipos, Iosif, judele nobiliar din Rucăr, 328, 334, 336, 341.
Sipos, Pál, locuitor din Estelnic, 651, 652.
Sirca, Ilie, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Sirca, Costa, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Sirca, Nuţ, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Sirca, Simion, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Sirca, Toader, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Sirca, Toader, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Sirca, Vonuţ, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Sirca, Vonuţ, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Sofia, prinţesă, soţia prinţului Franz Karl, 425, 426.
Sofron, Virka, cetăţean liber din Blăjel, 528, 534, 552.
Sofronie, Savu, preot la Valcăul de Jos, 471.
Solomon, Ion, colonel din Bucureşti, 208, 209.
Sombori, Sándor, colonel, comandantul regimentului de grăniceri secui de la Miercurea Ciuc, XI, XXII, XLIX, LXII, 31, 34, 35, 245, 246, 426.
Somlay, inginer la Bocşa, 568, 570.
Somogyi, András, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Somossy, Ignác, membru în comisia pentru anexarea Părţilor, 625.
Soneira, Ioan, crâşmar în Poiana, 117, 118.
Sos, Lajos, locuitor din Agrişteni, 645, 646.
Sotrona, Dumitru, 152, 153, 154.
Sovini, locotenent de cavalerie, 110.
Söche, Vonuţ, cetăţean din Vălcăul de Sus, 601, 606.
Splényi, Mihail, baron din Cluj, 353.
Staffer, József, directorul biroului palatinului, 18.
Stambui, Gheorghe, locuitor din Feleaga, 525.
Stamm, Martin, purtător de cuvânt în Bod, 229, 233.
Stavra, Vasalie, locuitor din Blăjel, 538, 542, 543.
Steinburg, secretar de judecătorie, 687, 698.
Steiner, căpitan, XI, L, 36, 37.
Stephan vezi Ştefan, arhiducele palatin.
Sterca Şuluţiu, Alexandru, vicar greco-catolic la Şimleul Silvaniei, XXIV, XXXVII, LXV, LXXXI, 285, 286.
von Sternheim, Carl, primarul Sighişoarei (Bürgermeister), 686, 698.
Stinghe, S., istoric, 561.
Stoch, locotenent la şcoala militară din Năsăud, 441, 442.
Stoica, Urs, locuitor din Rucăr, 326, 327, 329, 331, 333.
Stun, Vándor, cetăţean liber din Blăjel, 530.
Sturdza, Mihai Grigorie, domn regulamentar al Moldovei (1834-1849), 418, 422.
Suciu, Grigore, martor din Budiu, 61.
Suciu, I.D., istoric, 75, 566.
Suciu (Szöts), Iuon, agricultor din Gherla, 473, 474.
Surdu, Ilie, locuitor din Lisnău, 151.

Süßmann, Johann, cancelist al Magistratului din Sibiu, XL, LXXXV, 578.
Szabó, Dániel, primnotarul din Târgu Secuiesc, XVII, LVI, 149, 150.
Szabó F. Bálint, alegător din Caraştelec, 517, 518.
Szabó, Ferenc, junior, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Szabó, József, judele nobiliar din Deva, XIV, LIII, 93, 95, 99, 103.
Szabó, K. István, alegător din Caraştelec, 517, 518.
Szabó, Lajos, consilier gubernial, 370, 373.
Szabó, László, comisar la Cuştelnic, XIX, LIX, 199, 200.
Szabó, Márton, alegător din Caraştelec, 517, 518.
Szabó, Péter, locuitor din Câmpeni, 266.
Szacsvai, András, nemeş în Estelnic, XLV, XC, 651, 652.
Szacsvai, Gábor, locuitor din Ozun, 83, 85.
Szacsvai, Zsigmond, 371, 587, 589.
Szakáts, József, zidar din Gherla, 473, 474.
Szantó, Istvan, cetăţean din Abrud, 45.
Szaplonczay, Sándor, supraveghetor al alegerilor din Ocna Şugatag, 256, 257, 258.
Szász, Károly, deputat în Dieta de la Cluj, 210, 212.
Szász, Pál, asesor locţiitor în Blăjel, 527, 536.
Szathmári, Lajos, cetăţean din Braşov, 356, 357.
Szathmáry, Dani, avocat în Şimleul Silvaniei, 284, 285.
Szécsenyi, István, conte, ministrul ungar al comunicaţiilor, XXXI, XLIV, LXXIV, LXXXIX, 425, 426, 636, 637.
Szegedi, consilier adjunct al Cancelariei aulice desfiinţate, 432, 433.
Szegedi, Mihály, consilier gubernial, 371, 372, 586, 588.
Szegedi, Sámuel, judele nobiliar al plăşii, Blaj XXV, 316.
Székej, Domokos, locuitor din Gherla, 473, 474.
Székej, Gergej, negustor din Gherla, 473, 474.
Székej, Gergej, participant la adunarea comitetului din Cernatul de Jos, 83.
Székely, David, preşedintele comisiei de înrolare de la Braşov, 356.
Székely, Gergely, locuitor din Arcuş, 83, 85.
Székely, Károly, locuitor din Ozun, 83, 85.
Székely, Mihály, servitorul secui al scribului lui Nopcea, 99, 103.
Székely, Pista, recrut din Fântânele, XXVII, LXIX, 355.
Szemere, Bertalan, ministrul ungar de interne, X, XIV, XVI, XVII, XVIII, XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXX, XXXII, XXXIII, XXXVI, XLI, XLIII, XLVIII, LII, LIII, LVI, LVII, LXI, LXII, LXIV, LXXII, LXXV, LXXIX, LXXXV, LXXXVIII, 19, 91, 158, 159, 160, 161, 163, 165, 169, 242, 244, 250, 278, 280, 281, 282, 378, 379, 434, 435, 436, 437, 446, 447, 586, 588, 590, 591, 592, 667, 679, 680.
Szente, István, locuitor din Abrud, 45, 46.
Szentgyörgyi, Imre, 368, 391, 393.
Szentiványi György, jude regesc în Trei Scaune, deputatul din Trei Scaune la Dieta de la Pesta, XXVII, LXVIII, 346, 347, 348.
Szentiványi, vicejudele scăunal din Mureş, XXXVIII, LXXXII.
Szentiványi, József, jude nobiliar în Sântionlunca, XXII, LXII, 248, 249.
Szent-Iványi, János, vicejudele regesc şi casierul scaunului Mureş, XVI, LV, 134, 135, 523, 524.
Szent, Iványi József, (Szentiványi), vicenotar în Târgu Mureş, 524, .
Szentpéteri, sergent, 100, 104.
Szethal, János, moşier, 548.
Szigethi, Cseh Sándor, vicejude al comitatului Turda şi comisar gubernial, 55 .
Szilágyi, căpitan trimis la Mihalţ, 308, 314.
Szilvási, Miklós, nemeş în Poiana, proprietar şi membru în Comitetul Permanent pentru menţinerea liniştii în comitatul Alba de Sus, 117, 118.
Szlávy, Miklós, asesor la judecătoria statarială din Oradea, 250, 252.
Szöcs, Gligorné, soţia lui Suciu Gligore din Budiul de Câmpie, 54.
Szöcs, István, locuitor din Dobolii de Jos, XVII, LVI, 155, 156.
Szöllősi, Nagy Ferenc, trimisul guvernului ungar în Transilvania, Moldova, Muntenia şi Serbia, XXXIII, LXXV, 93, 95, 101, 278, 279, 442, 443.
Szücs, András, jude intermediar din Nuşfalău, 594, 596.
Szücs, Mihály, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.

Ş

Şaguna, Andrei, episcop ortodox, XXI, XXXI, XXXII, XXXIX, XLIV, LXI, LXXIV, LXXXIII, XC, 228, 567, 425, 426, 427, 561, 562, 647, 648.
Şerban, Ion, locuitor din Rucăr, 330, 338.
Şofron, Gheorghe sau Virku, prim jurat în Blăjel, 541, 543, 552, 553.
Ştefan, arhiducele palatin, locţiitorul regal în Ungaria, X, XIII, XIV, XV, XVII, XVIII, XX, XXI, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXVI, XXXVII, XLIII, XLVIII, LII, LIV, LVI, LX, LXI, LXVIII, LXX, LXXI, LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXIX, LXXX, LXXXVII, 19, 52, 87, 88, 92, 158, 159, 160, 161, 214, 215, 249, 250, 251, 252, 349, 350, 352, 353, 391, 393, 411, 426, 430, 431, 432, 435, 436, 460, 461, 491, 493, 499, 554, 556, 561, 591, 592, 690, 701.
Ştefan, sfântul ... (coroana), V, 76.
Ştefan, Ilieş, preot român din Timişoara, 102.

T

Talaat, effendi, comisarul Porţii la Bucureşti, XL, LXXXIV, 78, 79, 82, 575.
Taloş, Nicolae, locuitor din Bredea, XXX, LXXII, 405, 406.
Tapi, Simion, cetăţean din Marin, 599, 604.
Tar, Imre, asesor la judecătoria statarială din Oradea, 250, 252.
Tartler, Johann, consilier al Magistratului braşovean, 39, 40, 654, 655, 686, 698.
Tălaş, Vonuţ, cetăţean din Băgaciu, 598, 604.
Tălpas, Oanea, moţ al lui Iancu, 324.
Tănase, Moise, notar în Apoldul de Jos, 191, 192, 193.
Târlea, Florea, cetăţean din Boian, 598, 604.
Târlea, Ghiorghie, cetăţean din Sâg, 600, 605.
Târlea, Irimie, cetăţean din Sâg, 600, 605.
Târlea, Mihai, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Târlea, Naţii, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Târlea, Simion, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Târlea, Ştefan, junior, cetăţean din Sâg, 599, 600, 605.
Târlea, Toma, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Telcki, Domokos, conte, deputat al comitatului Târnava la Dieta Ungară, XXIX, LXX, 175, 176, 241, 242, 370, 373, 381, 383, 459, 460, 461, 511, 513, 555, 557.
Teleki, József, conte, guvernatorul Transilvaniei, X, XI, XIII, XIV, XV, XVIII, XIX, XX, XXII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXVIII, XL, XLI, XLII, XLIII, XLIV, XLV, XLVIII, XLIX, LII, LIII, LIV, LVII, LVIII, LIX, LX, LXIII, LXV, LXVI, LXVII, LXVIII, LXIX, LXXI, LXII, LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX, LXXXI, LXXXII, LXXXV, LXXXVII, LXXXVIII, LXXXIX, XC, 5, 10, 16, 17, 22, 23, 31, 34, 86, 87, 88, 93, 100, 105, 119, 122, 123, 169, 170, 171, 195, 196, 345, 346, 348, 353, 366, 367, 389, 390, 395, 396, 398, 399, 407, 408, 409, 412, 435, 444, 446, 455, 494, 521, 547, 622, 623, 639, 650, 653, 654.
Teleki, László, conte, politician, deputat taxalist al oraşului Odorhei în Dieta de la Cluj, XX, LX, 93, 95, 210, 212, 444, 446, 447, 455, 494, 495, 521, 547, 548, 622, 623, 639, 650, 653, 654.
Teleki, Sándor, 281, 681.
Temsey, Tamás, comisar în Malnaş, 608.
Teodorovits, George, preot paroh unit din dicceza Lugoj, 77.
Teodorovits, Iosif, preot paroh unit din dieceza Lugoj, 77.
Teolog, căpitan de miliţie, XIII, LII, 79, 80, 81, 82.
Teutsch, Georg Daniel, Georg Daniel, profesor la gimnaziul din Sighişoara, deputat sighişorean la Dieta din Cluj, autorul memoriului din 20 iunie 1848, deputat la Dieta din Pesta, 225.
Teutsch, Friedrich, istoric, 225.
Teutsch, căpitan, comisar militar în comisia de anchetă a evenimentelor din Mihalţ şi Coşlariu, XIV, XXV, LIII, LXVI, 106, 108, 114, 115, 310, 315, 327.
Textoris, orator al comunităţii Bistriţa, 687, 698.
Theil, preot în Tărpiu, 687, 698.
Thiesh, Georg, jude primar în Sânpetru, 229, 233.
Thiesh, Michael, jude primar în Măieruş, 239, 233.
Thiesh, Peter, purtător de cuvânt în Sânpetru, 239, 233.
Tholdalagi, Ferenc, conte, jude suprem regesc al scaunului Mureş, 343.
Thoroczkai, Miklós, conte, comitele suprem al comitatului Turda, XII, XV, XXX, L, LIII, LXXII, 115, 116, 400, 401.
Timar, Ioan, locuitor din Lisnău, 151.

Timár, Imre, protopop din Caraştelec, 517, 518.
Timar, Ştefan, locuitor din Lisnău, 151.
Timoni, Casimir, agentul c.c. (consulul Austriei) la Bucureşti (1832-1849), XIII, XL, LII, LXXXIV, LXXXV, 79, 80, 81, 82, 92, 575, 576, 577.
Tipei, Ioan, absolvent de teologie din Zărneşti, XLVI, XCI, 662, 663.
Tiţ, Gabor, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Tiţ, Ghiorghie, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Tiţ, Mihai, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Tiţ, Nicolae al Furnichii, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Toader, preot ortodox în Sibiu, 227.
Todea, Vonuţ, cetăţean din Marin, 599, 604.
Todor, Hermán, 530, 534.
Toldalagi, Ferenc, judele suprem al scaunului Mureş, XXVI, LXVII, 343, 524.
Tolnai, Elek, jude nobiliar în plasa Biia din comitatul Târnava şi comisar detaşat, XIX, XXIII, LXIII, 188, 189, 264.
Tomoş, Ion, moţ al lui Iancu, 324.
Tomoş, Fodor sau Todoruţ al Mitrului, birău în Vidra, 324, 325.
Tomoş, Păpăşel, fratele lui Tomoş Todoruţ, 324.
Tomoş, Peter, cetăţean din Bălan, 600, 606.
Tontsch, Georg, jurat în Hălchiu, 229, 233.
Topler, Simon, deputat de Târgu Mureş la Dieta din Cluj, XVIII, LVII, 171, 172.
Torkos, János, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Torkos, Pál, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Torkus, Samu, cizmar în Gherla, 473, 474.
Tót, István, fost iobag în Saciova, 69, 70.
Toth, locotenent la şcoala militară din Năsăud, 441, 442.
Tóth, György, jurat din Abrud, 45.
Török, Gábor, fost vice-comite al oraşului Arad, comisar regal a mai multor comitate, 253.
Török, Gheorghe, locuitor din Lisnău, 151.
Török, Sándor, jude primar în Arad 253.
Tötös, Ferenc, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Tötös, István, cetăţean din Nuşfalău, 594, 596.
Tövissi Gergely, judele nobiliar din Zlatna, XII, L, 42, 43.
Trangeus, Lajos, director la departamentul montanistic în ministerul ungar de finanţe, XX.
Trausch, Joseph, directorul poliţiei din Braşov, 39, 40, 231, 235, 236, 237, 654, 655, 686, 691, 698, 702.
Trifu, Gligor, cetăţean din Peceiu, 599, 605.
Trombiţaş, Partenie, protopopul şi vicarul episcopal ortodox din Târgu Mureş, XVI, LV.
Tsipi, Mihály, vicejude nobiliar în comitatul Hunedoara, XLIV, XC, 647, 648.
Tufa, Gavrilă, locuitor din Blăjel, 526, 535.
Túroczi, Pál, jude nobiliar al plăşii Teremia din comitatul Târnava, XXIII, LXIII, 265.

Ţ

Ţârca, Vonuţ al Simului, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Ţârlea, Nicolae, cetăţean din Subcetate, 601, 60.
Ţârlea, Peter, cetăţean din Subcetate, 601, 607.

U

Ugron, István, regalist la Dicta de la Cluj, 511, 513.
Ujfalvi, József, comisar detaşat în Cuştelnic, XIX, LIX, 199, 200, 511, 513.
Ujvári, György, fost iobag din Deuşu, 648.
Ujvári, Károly, fost iobag din Deuşu, 648.
Újvárosi, Sándor, cantor reformat din Budiul de Câmpie, 53, 54, 61.
Uliu, Nica, locuitor din Rucăr, 334, 335, 338, 340.
Ungarhoffer, general c.c., 102.
Ungur, Nuţ, cetăţean din Iaz, 601, 607.
Urban, Carl, locotenent colonel, adjunctul regimentului grăniceresc românesc nr. 2, XXXIII, LXXV, 442, 443.
Urs, Niţă, locuitor din Rucăr, 334, 340.
Urs, Stoica, locuitor din Rucăr, 334, 335, 336, 337, 339, 340.

V

V., Andrei, cetăţean din Sâg, 600, 605.
V., Gabor, cetăţean din Valcăul de Sus, 600, 606.
V., Gabor, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
V., Gavrilă, cetăţean din Valcăul de Sus, 601, 606.
V., Ghiorghe, cetăţean din Bălan, 600, 606.
V., Lica, cetăţean din Sâg, 599, 605.
V., Luca, cetăţean din Bălan, 600, 606.
V., Mitru al Dicului, cetăţean din Iaz, 601, 607.
V., Naţu, cetăţean din Sâg, 599, 605.
V., Naţu, cetăţean din Valcăul de Sus, 600, 606.
V., Nicolae, cetăţean din Iaz, 601, 607.
V., Nuţ, cetăţean din Sâg, 600, 605.
V., Petre a lui Iepure, cetăţean din Iaz, 601, 607.
V., Simion, cetăţean din Sâg, 600, 605.
V., Toader, cetăţean din Sâg, 600, 605.
V., Toader, cetăţean din Valcăul de Sus, 600, 606.
V., Toader al Vonuţului, cetăţean din Iaz, 601, 607.
V., Vila, cetăţean din Sâg, 600, 605.
V., Vonuţ al Nuţului, cetăţean din Iaz, 601, 607.
V., V. a Costii, cetăţean din Valcăul de Sus, 601, 606.
V., V. al Vani, cetăţean din Subcetate, 601, 607.
Vaidar, Sivu, locuitor din Blăjel, 552, 553.
Valkai, Pál, locuitor din Cuzăplac, 581, 583.
Vályi, Károly, alegător din Şimleul Silvaniei, 284, 286.
Vancea, Ioan, locuitor din Lisnău, 151.
Vándor, Nonu, locuitor din Blăjel, 538, 543, 552, 553.
Vándor, Stan, locuitor din Blăjel, 539, 543.
Váradi, vicecomitele comitatului Hunedoara, 103.
Váradi, Ferenc, locuitor din Iara, 402, 403, 404.
Váradi, János, vice-comite în comitetul Hunedoara, 99.
Varga, András, stegar al gărzii naţionale din Nuşfalău, 593, 594, 596.
Varju, Pál, jurat comitatens din Caraştelec, 517, 518.
Vass, Károly, asesor în comitatul Târnava, 527, 536.
Vaszalia, Stráva, cetăţean liber din Blăjel, 529, 533, 534.
Vaszilika, Felcu, 552.
Vay, Miklós, baron, custode al coroanei, comisar plenipotenţiar al guvernului ungar în Transilvania, XVII, XXI, XXIII, XXVIII, XXXIII, XXXVI, XXXVII, LVI, LVII, LXI, LXIV, LXX, LXXV, LXXIX, LXXXI, 159, 160, 276, 278, 280, 374, 375, 376, 377, 378, 434, 435, 439, 440, 494, 511, 512, 513, 515, 588, 590, 636, 637.
Văcăreţ, Bucur, jude sătesc din Rucăr, 334, 335, 338, 340.
Văsea, George al lui Pătru, moţ din Vidra, 325.
Văsea, Ionuţ al lui Todor, moţ din Vidra, 325.
Vâlcea, Ion, moţ al lui Iancu, 324.
Vârci, Dumitru, moţ al lui Iancu, 324.
Veghinaş, Florea, cetăţean din Lazuri, 600, 606.
Veghinaş, Petre, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Veghinaş, Simion, cetăţean din Sâg, 599, 605.
Veér, Farkas, comite suprem al comitatului Solnocul Interior, 511, 636.
Veiterschütz, János, asesor la judecătoria statarială din Oradea, 250, 252.
Velia, profesor român la seminarul teologic din Vârşeţ, XXXV, LXXVIII, 478, 480.
Veres, Gándi János, locuitor din Satulung, 655, 656.
Veres, Péter, locuitor din Dalnic, 83, 85.
Veress, Márton, director montanistic în ţinutul Baia de Arieş, 320, 321, 397, 398.
Vereş, Petru, preotul ortodox din Scărişoara, XXXIII, LXXVI, 451, 453.
Veres, Péter, membru desemnat pentru comitetul din Cernatul de Jos, 83.
Vernica, George, preot paroh greco-catolic din dieceza Lugoj, 77.
Verza, Alexa, reclamant, XLII, LXXXVI, 609.
Verza, Ilie, 182, 183.
Verza, Ioan, reclamant, 609.
Verza, Irimie, reclamant, 609.
Vesa, Ion, moţ al lui Iancu, 324.
Veszprémi, Karolina, moşieriţă din Blăjel, 531, 540.
Vidovics, 360, 361.
Vita, Sámuel, prim judele din Târnăveni, XXV, LXVII, 318, 319.
Vlaicu, Toader, cetăţean din Peceiu, 599, 605.
Vlaicu, Urs, cetăţean din Peceiu, 599, 605.
Vlădică, Ioan, 644.
Voith, Márton, secretarul comisiei electorale din Gherla, 289, 290, 520.
Vonu, Bilgya, 552.
Vonuţ, Nyértsa, cetăţean liber din Blăjel, 531, 533.
Vukovics,Sabbás (Sebő), comisarul împuternicit al Guvernului ungar în Banat, XIII, XV, XVI, XXVIII, XXXV, XL, XLII, XLVI, LI, LIV, LV, LVI, LXIX, LXXVIII, LXXXIV, LXXXVII, LXXXIX, XCII, 98, 102, 120, 121, 140, 142, 143, 144, 360, 361, 362, 477, 480, 482, 679.
Vuţu, Dumitru, căpetenie de moţi, 450, 452.

W

Wachler, doctor, superintendent, 392, 393.
Wagner, Friedrich, secretar de tribunal la Orăştie, 697, 707.
Wass, Károly, jude la Tablă în comitatul Târnava, 533, 542.
Weér, Farkas, conte, comite suprem în comitatul Solnocul Interior, XLI, XLIV, LXXXV, LXXXIX, 101, 105, 174, 175, 210, 211, 212, 391, 393, 586, 588, 636, 637.
Weiss, meşter funar din Braşov, 364, 365.

Weiss, Johann, deputat de Bistrița în Dieta de la Cluj, 182, 183.
Wenrich, Michael, judele primar din Sighișoara (Stadthann), XXV, LXVI, 295, 296.
Wesselényi, Ferenc, junior, regalist la dieta de la Cluj, 511, 513.
Wesselényi, Miklós, baron, comitele suprem al comitatului Solnocul de Mijloc, împuternicitul Guvernului ungar pentru anexarea Partiumului nordestic la Ungaria, XVII, XXI, XXIV, XXIX, XXX, XXXIII, XXXVII, XLI, XLIII, LVII, LXII, LXIV, LXXI, LXXII, LXXV, LXXXI, LXXXV, LXXXVII, 100, 101, 104, 105, 162, 166, 175, 176, 241, 245, 281, 395, 405, 438, 439, 440, 515, 590, 591, 627.
Wildhoher, a turnat tunuri la Sibiu în 1715 și 1722, 37, 38.
Winkler, János, coinsilier orășenesc din Abrud, 45, 46.
Wolf, Wilhelm, cancelist al Magistratului din Sibiu, XL, LXXXV, 578.

Z

Zámbler, György, jude nobiliar al plășii Bogata, 400.
Zapu, George, preot paroh greco-catolic din dieceza Lugoj, 77.
Zay, profesor la Sibiu 686, 698.
Zeyk, József, deputat al scaunului Arieș La Dieta din Pesta, XXIX, LXXI, 99, 104, 370, 373, 511, 513, 586, 587, 588.
Zeyk, Károly, deputat al comitatului Cluj la Dicta ungară, 370, 373, 394, 511, 513, 586, 588.
Ziegler, Johann Daniel, primarul Sibiului (Bürgermeister), XXIX, LLXI, 387, 388, 389.
Zillich, deputat sas și membru al delegației la Viena, 391, 393.
Zimmermann, Joseph Andreas, profesor la Academia de drept din Sibiu, deputat în Dicta de la Pesta, 182, 391, 393, 461, 696, 706.
Zirca, Petre, cetățean din Valcăul de Sus, 601, 606.
Zsivkovcs, vezi Jivkovici.
von Zsombori, Alexander, colonel, 346.
Zsugya, Iuon Pandur, 545.

CUPRINS

Cuvânt introductiv V
Lista prescurtărilor IX
Rezumatele documentelor X
Regestenverzeichnis XLVIII
Documente 1
Indice de localități 709
Indice onomastic 721

CARTEA A APĂRUT CU SPRIJINUL
MINISTERULUI CULTURII ȘI CULTELOR